

Mahāvastu-Avadāna 《大事》

from Chattha Sañgaya (CS)

Released by Dhammadavassārāma 法雨道場

2552 B.E. (2008 A.D.)

(UTF-8 萬國碼)

Mahāvastu-Avadana

大事(梵 Mahāvastu)

印度部派佛教的重要典籍。為說出世部之律藏中所含佛陀傳記的單行本。Maha[^]vastu 為 Maha[^]vastu-avada[^]na 的略稱。Maha[^]vastu 意譯為大事。此「大事」指佛陀的出現於世之一事。avada[^]na，意謂譬喻、故事、傳記。根據卷首所載，本書是依據說出世部 (Lokottarava[^]dina[^]h!) 的律藏所編成。根據一般的傳說，大眾部 (Maha[^]sa[^]n% ghika) 是最早分裂的部派，說出世部則在其後從大眾部分出，其教理主張佛陀為一超越世俗 (lokottara) 的聖者，而本書所傳的佛傳完全與說出世部的教理相符。

本書由梵文寫成。第一篇，首先描述釋尊在燃燈佛時代行菩薩行的事蹟，接著描述釋尊在過去佛時代所行的菩薩行。第二篇，先就菩薩（指釋尊之前生）所上生的兜率天作種種介紹，再敘述菩薩決定投胎於摩耶夫人腹中，進而敘述有關投胎和降生的神蹟，以及王子出城、惡魔來誘、最後在菩提樹下成正覺等等。第三篇的主要內容，可以說和巴利律藏《大品》所說相同，是有關釋尊最初的傳道及佛教僧團興起的記載，並述及諸大弟子的本生。

本書雖以說出世部所傳的佛陀生平為主題，但其間穿插許多本生故事、譬喻及其他教條性的經典。敘述佛陀事蹟或本生故事時，同一段內容先以散文敘說，其次再以韻文複述的情形頗多，而韻文的篇幅有時與散文差異頗鉅。書中的本生故事，大多改編自巴利聖典《本生經》，但有一部分內容和《佛本行集經》所說一致，因此，部分學者以《佛本行集經》為本書之漢譯，然二書內容差異頗大，實不容相混。另外有些故事，如卷首有關地獄的敘述，則與《往世書》頗為類似。又，本書雖屬小乘佛教典籍，但書中含有若干大乘思想，如書中說只要禮拜世尊便能得證涅槃，繞塔、以花供養、禮拜即能獲得無量功德。

如上所述，本書的編輯雜亂而不統一，因此本書應是在長時間裏，經多位編者之手才編成現在的形式。歐洲學者溫特尼茲 (M. Winternitz) 推定其完成於四世紀以後，其核心則形成於西元前二世紀左右。

本書尚無漢譯，也沒有藏譯本。其原典經法國學者西那（E. Senart）校訂，於1882至1897年分三卷出版。對此原典的研究，有F. mEdgerton的《Buddhist Hy#Pid Sanskrit Grammar and Dictionary》（1953）、H. Gu|nther的《Die Sprache des Maha^vastu》（1942）。全譯本有J. J. Jones的《The Maha^vastu》3vols，1949、1952、1956年於倫敦出版（SBB）。

◎附一：印順《原始佛教聖典之集成》第五章（摘錄）

現存梵本的《大事》，首明「中國（佛教的中國）聖大眾部中，說出世部所誦律藏之大事。」《大事》全稱為《大事譬喻》（Maha^vastu-avada^na），為大眾部的一派，說出世部（Lokottara-va^dina^h!）的佛傳。明四種受具，確與《僧祇律》相合。《大事》與律藏有關，是沒有問題的。然《律藏之研究》，認為《大事》是出於律藏的。部分的佛傳，與《銅鐸律》〈大犍度〉中的佛傳相近，所以《大事》是以這一部分為本，獨立而擴大組織，成為現在形的《大事》。結論是：《大事》佛傳的一部分，出於律藏，當然是《僧祇律》；《僧祇律》本來是有佛傳的。然從犍度部的成立過程來說，現存的《僧祇律》〈雜誦跋渠法〉，有關「受具足」的解說，還是依標作釋的「摩得勒伽」，還沒有演進到成為獨立的，完整而有體系的「受戒犍度」階段。所以推論原形的《僧祇律》，有〈大犍度〉那樣的佛傳，是無法置信的。〈雜誦跋渠法〉「四具足」的解說，與佛的事跡相結合，如《僧祇律》卷二十三說（大正22・412b～415c）：575.2

「世尊在菩提樹下，最後心廓然大悟，自覺妙證。」

「如來喚善來比丘，度人出家。（中略）如來所度阿若憍陳如等五人，善來出家，善受具足。（中略）次度滿慈子等三十人。次度波羅奈城善勝子。次度優樓頻螺迦葉五百人。次度那提迦葉三百人。次度伽耶迦葉二百人。次度優波斯那等二百五十人。次度汝（舍利弗）大目連各二百五十人。次度摩訶迦葉、闡陀、迦留陀夷、優波離。次度釋種子五百人。次度跋渠摩帝五百人。次度群賊五百人。次度長者子善來。」

「從今日制受具足法，十眾和合，一白三羯磨，無遮法，是名善受具足。」（佛在王舍城竹園制）「舍衛城中，有居士名阿那邠抵，素與（王舍城居士）■虔，時相親友，來（王舍）到其家。（中略）佛為說法（中略）欲還舍衛城起立精舍。（中略）遣富樓那入海採寶，（中略）既出家已，（中略）到輸那國，（中略）此中應廣說億耳因緣。」

這些事跡，不是次第連貫的、敘述詳細的佛傳。但如將這些片段的事跡，連貫而編述出來，不就是佛傳嗎？這些片段的事跡，不就是佛傳的來源嗎？《大事》是佛傳，《大事》之所以屬於律藏，是這樣的根據於《僧祇律》，而

並非根據什麼《僧祇律》的佛傳。現在形的《僧祇律》還沒有進展到佛傳的階段，更不用推想原形的《僧祇律》了！576.1

◎附二：溫特尼茲（M. Winternitz）《印度文獻史》〈佛教文獻〉
第六章（依觀摘譯）

《大事》是小乘古老學派所持重要典籍之一。書中自言其乃根據大眾部說出世部之律藏所成。根據一般傳說，大眾部是最早分裂的部派。說出世部則是在其後的分裂時，從大眾部所分出者。其教理主張：佛陀為一超越世俗（lokottara）之聖者，僅在表面上順應世間而已。《大事》一書，以佛陀的傳記為其主要內容；而書中所傳的佛陀傳記則與說出世部的教理完全相符。也就是說，書中充滿著令人驚歎的神蹟。就這一點來說，本書與巴利聖典中敘述佛陀一生的同類典籍並無二致。兩者皆言及帶有神奇意味的，有關釋尊投胎、降生、成正覺及最初傳道的事蹟。《大事》以三篇的篇幅敘述釋尊事蹟；這一點與《因緣故事》相同。

在第一篇中，首先描述釋尊在燃燈佛（Dipan%kara Buddha）時代，行菩薩行的一些事蹟，其次再提及其他過去佛時代所行的菩薩行。第二篇，先就菩薩所再生的兜率天，作種種介紹，其次敘述菩薩決定投胎於摩耶夫人腹中，進而敘述有關投胎與降生的一些神蹟，以及王子出城、惡魔來誘、最後菩提樹下成正覺等等。

第三篇主要所敘述的，可以說與巴利律藏《大品》所說相同，是有關最初的傳道與佛教僧團興起的記載。這也是為什麼儘管《大事》書中有關加入僧團的敘述異於其他典籍，且絲毫沒有關於「律」的記載，卻仍然被認為隸屬於律藏的原因所在。

雖然《大事》一書主要在敘述說出世部所傳的佛陀生平，但是全書所述者不止如此，因此事實上無法確定本書結構。也就是在有關釋尊的事蹟中，不斷地穿插其他事件，例如諸多本生故事、譬喻以及其他教條性的經典等。這些穿插進去的資料打散了原先的結構，令人無法確知其整體大意。章節之間幾乎沒有任何整理，甚至連確立它們彼此有什麼關連的努力都沒有。此外，在佛陀事蹟或本生故事的敘述中，同一段故事先以散文，其次再以韻文複述的情形非常多。韻文的篇幅有時候與散文差異頗大，有時候只是些許差異。甚至於同一故事會在好幾個地方出現，而故事內容只有少許變動。例如關於佛陀降生的傳說，至少在書中出現了四次。語言也不統一。書中的韻文或散文，都是用「混合梵文」書寫；而這種語言有時候與梵文極為類似，有時候又極不相同。韻文更是古老。在文體方面，可以很明白地區分出書中的新古部分。576.2

除了前文所述之外，本書對於佛陀的教說，沒有提出任何新觀點，對說出世部的特殊教義也沒有言及。雖然如此，但是，本書仍是一極為重要的典籍。這是因為書中保存了甚多巴利聖典中所可看到的古傳。例如有關王子悉達多出城的記載，就與《中部》（二六・三六）所載極為類似；鹿苑說法的記載，則

可以在《小誦》、《天宮事》、《佛種姓》、《長部》中的〈大典尊經〉、《中部》的〈長爪經〉、《相應部》的〈惡魔相應〉、《法句經》中的〈千品〉、《經集》中的〈出家經〉、〈精勤經〉、〈犀角經〉中看到。敘述佛陀誕生的詩篇中，也含有古老的民謠。

本書更由於含有頗多本生故事及其他故事而顯得更有價值。全書大半由本生故事構成。

這些本生故事一部分是純散文，一部分韻、散相混，有時候先以散文敘述，接著再以韻文複述。菩薩的身份有時候是統治世界的王，有時是商人之子、婆羅門、龍王之子、獅子、象等。書中的本生故事大多改編自巴利聖典《本生經》中的故事，有時候其雷同的情形幾乎是一字不漏，有時則多多少少有些差異。例如《Suya^maka-jataka》中，Peliyaks!a 王以箭射殺婆羅門子的故事，正是《Sa^ma-jataka》的改編。《Kinnari-jataka》的內容雖與巴利《本生經》中 Kinnara^仙女的故事稍異，但兩者的性質卻是相同的。《Kus/a-jataka》第一次出現時，其內文所述與巴利本大為不同，而第二次以韻文出現時，其中的韻文則與巴利本中的偈頌相符。為美色所惑的一角仙（Ekas/r!n!ga）的故事，正保留了巴利本〈Isisin%ga〉散文中所散佚的古趣；此一故事被當作可敬的傳說而大量增廣。如同巴利《本生經》第五二一則〈Tesakun!a-jataka〉所記載的故事一般，在本書中也有一則故事敘述#Pahmadatta 王獲得了三顆鳥蛋，從這三顆鳥蛋中孵出三隻賢鳥，然後這三隻賢鳥教導#Pahmadatta 為王之道。

577.1

然而，書中仍然含有頗多與巴利《本生經》不同的本生故事與譬喻。其中最常見的主題，是讚歎極為強烈的自我否定與布施的菩薩精神。例如在 Arka 王的故事中，Arka 王曾以八萬座七寶所成的窟院獻給當時的佛陀。此外，也曾經為了要獲知一句金言而奉獻自己的妻子。書中有些故事，不禁令人想起婆羅門的《往世書》。例如卷首有關地獄的敘述，就與《Ma^rkan!d!eya-Pura^na》中所述，頗多類似。〈諸王統譜〉的記載，正是《往世書》中有關世界形成的敘述。在一則本生故事中，Raks!ita 仙人能以自己的手觸摸太陽與月亮。大乘的精神與《往世書》的精神頗為類似。具有大乘經典特質的《大事》中的一些故事，恰如走馬燈似的，一再地出現在舞台上。這些故事不單是在顯示聖者的神通力，同時也是在讚美佛陀。例如在〈Chatravastu〉中，佛陀解除了首拉瓦斯提市的災疫後，諸神為表示敬意，紛紛欲為佛打傘遮蔭。於是佛陀運用祂的神通力，使每隻傘下都有一尊佛安坐，因而每一位神都認為佛陀是坐在自己的傘下。

即使如前文所述，本書為小乘佛教所屬，但書中仍含有諸多具有大乘傾向的故事。所以擁有如此眾多特色，或許是因為流傳在大眾部與說出世部之間的佛陀觀，乃小乘邁向大乘的過渡期產物。但是，有些章節則是被穿插進去的。例如在第一篇中，有關於十地的敘述。其中言及菩薩行者在一地所必具有的德相。而在這些敘述之中，穿插了對佛的讚歌。這種讚歌與《往世書》中用來讚歎毗濕奴與濕婆的讚歌沒有兩樣。此外，諸如由於佛陀至高無上，因此只要禮拜世尊，便能證得涅槃；只要繞塔，以花供養、禮拜，自能獲得無量功德……等等的敘述，無一不是大乘佛教的精神。又，當我們讀到書中敘述佛陀

微笑放光普照一切國土的記載時，不禁會想起大乘經典中與此相似的無數章句。有無量無數的佛陀、菩薩非由父母所生，而是由自己的本質所生等，凡此種種，皆令人聯想起大乘佛教。577.2

我們很難從《大事》的結構去推斷它的成立年代。書中有頗多記載顯然極為古老，尤其從所使用的語言以及本書是說出世部所持的典籍等等，在在都能證明本書有古老成分。另從大乘經典是方言與純梵文之交互運用，而本書則全部以混合梵文書寫的情形看來，本書的確具有相當古老程度。《大事》中與巴利聖典共通的，並且可溯及其最早源流的諸多章句，無疑的，是極古的資料。例如《犀角經》（Khadgavis!a^{na}-su^{tra}）中的偈頌，或許還比巴利《經集》〈犀角經〉（Khaggavisa^{na}-sutta）所載更為古老。但是，在《大事》中，將欲臨終的五百辟支佛在歌誦詩句時，他們所唱的卻與「他就像犀牛那樣獨自的流浪」有些差異。又，不能認為散文體與偈頌體的古度相當。前述的那些有大乘傾向的特徵，以及一些影響犍陀羅美術雕刻的章句，同樣都屬於西元後不久的作品；從書中言及匈奴（Hun）、漢語、筆書文字以及稱星相家為 Hora^{pa}t!haka 看來，其年代可以推至西元四世紀。但是，本書的核心部分是相當古的，儘管有四世紀時的增廣以及其後的增添穿插，然而仍可推定其原形的成立大約在西元前二世紀。其中的大乘傾向，只不過是向大乘佛教稍加借用而已。因為實際的大乘教理只有少數被混入書中，而且書中絲毫見不到大乘神話的痕跡。

578.1

〔參考資料〕 萩原雲來、久野芳隆《梵文 Maha^a-vastu-avada^{na} の研究》；渡邊照宏《マハーヴースツ地獄品の研究》；久野芳隆《菩薩十地思想の起源、開展及び内容》；平等通昭《梵文佛傳文學の研究》；B. C. Law《A Study of the Maha^avastu》；E. Windisch《Die Komposition des Mahavastu》；平川彰《律藏の研究》；干潟龍祥《本生經類の思想史的研究》。

(<<中華佛教百科全書(二)>>p.574 ~ p.578.1)

Mahāvastu-Avadana

Based on the ed. by Émile Senart, 3 vols., Paris 1882-1897.

Input by Emmanuel Fauré (formerly Université Marc Bloch, Strasbourg),
under the supervision of Prof. Boris Oguibénine

Data conversion in cooperation with Stefan Baums, Seattle

Corrected on the basis of the GRETL version by K. Wille (17.03.05).

(In vol. 1 the Sandhi has been restored; the Avagraha has been retained in cases
where Senart did not provide one.

From vol. 2 onward only the Avagraha supplied by Senart is given.

Cf. also :

Emmanuel Faure, B. Oguibenine, M. Yamazaki, and Y. Ousaka

Mahavastu-avādana, vol.I: word index and reverse word index

Tokyo 2003 (Philologica Asiatica, Monograph Series 20)

The Chuo Academic Research Institute (Tokyo, 2003 (July))

THIS [GRETEL](#) TEXT FILE IS FOR REFERENCE PURPOSES ONLY!

COPYRIGHT AND TERMS OF USAGE AS FOR SOURCE FILE.

Text converted to Unicode (UTF-8).

(This file is to be used with a UTF-8 font and your browser's VIEW configuration
set to UTF-8.)

description: multibyte sequence:

long a ā

long A Ā

long i ī

long I Ī

long u ū

long U Ū

vocalic r ṛ

vocalic R Ṛ

long vocalic r ṫ

vocalic l ṥ

long vocalic l Ṯ

velar n Ṋ

velar N Ṋ

palatal n Ṋ

palatal N Ṋ

retroflex t ṭ

retroflex T Ṭ

retroflex d	ɖ
retroflex D	ڏ
retroflex n	ɳ
retroflex N	ڻ
palatal s	ڙ
palatal S	ڙ
retroflex s	ڙ
retroflex S	ڙ
anusvara	ڻ
visarga	ڻ
long e	ܰ
long o	ܱ
l underbar	ܲ
r underbar	ܳ
n underbar	ܵ
k underbar	ܴ
t underbar	ܶ

Unless indicated otherwise, accents have been dropped in order to facilitate word search.

For a comprehensive list of GRETIL encodings and formats see:
www.sub.uni-goettingen.de/ebene_1/fiindolo/gretil/gretdiac.pdf
and
www.sub.uni-goettingen.de/ebene_1/fiindolo/gretil/gretdias.pdf

Mahāvastu-Avadāna

Namo tassa bhagavato arahato sammasambuddhassa.

PART 1

[_Mvu_1.1_] om̄ namaḥ śrīmahābuddhāya atītānāgatapratyutpannebhyaḥ sarvabuddhebhyaḥ //
____ mahāvastuye ādi // catvāri imāni bodhisatvānām bodhisatvacaryāṇi // katamāni catvāri // prakṛticaryā pranidhānacaryā anulomacaryā anivartanacaryā // namo aparājitadhvajāya tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya / yasyāntike'nenaiva bhagavatā śākyamuninā prathamam̄ kuśalamūlāni avaropitāni rājñā cakravartibhūtena adau prakṛticaryāyām̄ pravartamānena // namo'tītāya śākyamunaye tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya / yasyāntike'nenaiva bhagavatā śākyamuninā prathamam̄ kuśalamūlapraṇidhānam̄ kṛtam̄ vanikśreṣṭhibhūtenādau pranidhānacaryāyām̄ pravartamānenāho punar aham anāgate'dhvani buddho bhaveyam̄ tathāgato'rham̄ samyaksam̄buddho yathāyam̄ bhagavāñ cchākyamunir mamāpi śākyamunir iti nāmadheyam̄ vistareṇa yāvat* mamāpi kapilavastunagaram bhaved iti // namah samitāvine tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya yasyāntike'nenaiva bhagavatā śākyamuninānulomapraṇidhānam̄ kṛtam̄ rājñā cakravartibhūtena anulomacaryāyām̄ pratiṣṭhitena [katamā nivartanacaryā] // namo dīpaṃkarāya tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya / yenāyam̄ bhagavān̄ prathamata evam̄ vyākṛtaḥ / bhaviṣyasi tvam̄ māṇavakānāgate'dhvani aparimitāsaṃkhyeyāprameyehi kalpehi śākyamunir nāma tathāgato'rham̄ samyaksam̄buddha iti / vistareṇodīrayiṣyam̄ dīpaṃkaravastuni

[_Mvu_1.2_] meghamāṇavavyākaranaṁ // ataḥ prabhṛty anivartanacaryāyām̄ dīpaṃkarasya tathāgatasya tasyottareṇāparimāṇehi tathāgatehi anuvyākṛto buddho bhaviṣyasīti // tataḥ paścāt sarvābhibhuvāpi bhagavatānuvyākṛtam̄ // bhaviṣyasi tvam̄ abhiji bhikṣo'nāgate'dhvani śatasahasrakalpe śākyamunir nāma tathāgato'rham̄ samyaksam̄buddha ity evamādi vistareṇodīrayiṣyam̄ abhijibhikṣuvyākaranaṁ // namo vipaśyine tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya // namo krakutsaṃdāya tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya // namah kāśyapāya tathāgatāyārhate samyaksam̄buddhāya / yena bhagavatā ayam eva bhagavāñ cchākyamunir anuvyākṛto yuvarājye ca abhiṣikto / bhaviṣyasi tvam̄ jyotiṣpālānāgate'dhvani mamānantaram eva śākyamunir nāma tathāgato'rham̄ samyaksam̄buddha iti vistareṇodīrayiṣyam̄ jyotiṣpālasya bhikṣor vyākaraṇam̄ //
____ evam̄ namo'tītānāgatapratyutpannebhyaḥ saṃbuddhebhyaḥ //

____ nidānanamaskarāṇi samāptāni //

āryamahāsāṃghikānām̄ lokottaravādinām̄ madhyadeśikānām̄ pāṭhena vinayapiṭakasya mahāvastuye ādi //
____ caturvidhā upasampadā svāma-upasampadā ehibhikṣukāya upasampadā daśavargena gaṇena upasampadā paṃcavargena gaṇena upasampadā cat // tatra svāmupasampadā nāma upasampannā

[_Mvu_1.3_] bhagavanto'bhyāse bodhīya mūle // daśa kuśalā karmapathā ye hi samādāya vartanti te bodhāya samāsannatarā bhavanti // tatrāpi ca so prativiśiṣṭo // tenaivam̄ buddhavaineyatāyai va sukṛtiṣv etāsu caritena dīpaṃkaram upāgamiya

paṭipāṭiyā prāṇakoṭīsu drṣṭvā darśanīyam samantaprāsādikam prasādanīyam
śrāvakasamghaparivṛtam tasya sprhācittam utpādye / sādhū syād yady aham lokam
eva abhibhūya loke lokārthacaro lokasyāsyā hitāya jāyeyam // jñātvā samudāgamam
saṃbodhau niyatam ca tasya pranidhānam ātmasamatāye samāsataḥ
svayambhūsamatāye vyākārṣit* // buddho bhaviṣyasi tvam anāgate’ dhvany aparimāṇe
śākyakule śākyasuto devamanuṣyāṇām arthāya // so vyākṛto bhagavatā
puruṣottamatāye puruṣasimhena agrapuruṣah supuruṣah puruṣottamacārikām acari //
so bodhisatvacaryām satvānām hitasukham gaveṣanto saṃsarati bodhisatvo lokārthaṁ
ātmano’rthaṁ ca / so’yam kiñcid evam dānam ūlam samayaṁ copavāsam sevati
amātsaryavanto lokasya hitam gaveṣanto / dānam ca priyavādyam ca tathārthacaryā
samānasukhaduhkhataṁ samgrahavastuhi jino caturhi parikalpaye satvām // na tasya
abhūsi kiñcid aparityaktam yam asti sannihitam / drṣṭvāna ca yācanakaṁ bhūyo’sya
mano prasāditvā cakṣuṇi ca mānsāni ca putradāram dhanam ca dhānyam ca ātmā ca
jīvitam ca bhūyobhūyo parityaktā // etena upāyena bahūni jātīnayutaśatasahasrāṇi

[_Mvu_1.4_] saṃsarati bodhisatvo satvānām arthaṁ cintayanto yathātathaṁ kālajño
samayajño pudgalaparāparajnatākuśalo samayam abhikāmkṣamāṇo tuṣitakāyam
upāgamesi / tuṣitabhadvane bhavanudo bhavo anityo ti bhāvayanto sugato carimam
bhavam upāgami // bhagavān bhavavipramokṣaye ekaṭilakolabhaṭo paramakṛṣo
duṣkarantapo acari / paramaśārapīḍo jānanto na esa mārgo ti vipramokṣāya
nadīkālasamaye nadīye nairamjanāye snāyitvā agrapure gayasāhvaye niṣide siṁho vā
asamtrasto / purime yāme anaghām divyam cakṣur yoniśo viśodhetvā satvānām
āgatigatiṁ vividhām bhagavām abhijñāsi // yāme madhyamasmiṁ pūrvanivāsam
anusmarasi itareśām ātmano ca pūrvam ca nivāsavāram bahuprakāram abhijñāsi //
yāme ca paścimasmiṁ yam jñeyam puruṣadamyasārathinā sarvantam ekakṣaṇe
svayambhūsamatām samanubudhye iti //

_____ śrīmahāvastunidānagāthā samāptā //

bhagavān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tad arthaṁ abhisam̄bhāvayitvā
srāvastiyaṁ viharati jetavane anāthapiṇḍadasyārāme śāstā devānām ca manuṣyāṇām
ca vistareṇa nidānam kṛtyam //
____ atha āyuṣmān mahāmaudgalyāyano’bhīkṣṇam nirayacārikām gacchati // tatra
satvām

[_Mvu_1.5_] paśyati aşṭasu mahānarakeṣu pratyekaṣoḍaśotsadeṣu anekavidhāni
nairayikāni duḥkhasahasrāṇi samanubhonto // aham ca āyuṣmān kolitasthaviro caranto
naracakārikām ādrākṣit satvā narakeṣu anubhavantā bahū duḥkhā samjīve niraye
ūrdhvapādā adhośirā vāṣīhi ca paraśūhi ca kṣīyantā / apare pi parasparam
praduṣṭamanasam̄kalpā āyasehi nakhehi pātentī tīkṣṇāni ca asipatrāṇi hasteṣu
prādurbhavanti yehi parasparam gātrāṇi cchindanti na ca kālam karonti yāvat sānam
pāpakā karmā na parikṣīṇā // kālasūtre mahānarake adrākṣit satvām kālasūtreṇa
sūtritāṅgā nihataksīyantām paraśūhi pi vipaṭīyantām karapatrehī vīpāṭīyantān* //
takṣitapaṭito ca sānam kāyo puna ruhyati asātā vedanā vedayanti na caivam kālam
karonti karmopastabdhatvāt* // saṃghāte pi mahānarake adrākṣit satvasahasrāṇi
parvatehi pīḍiyantā ādīptasamprajvalitasajyotibhūtehi śonitanadyo ca prasavanti
bhūyo ca tāni parvatāni te ca saṃkramanti na caivam tāvat kālam karonti
karmopastabdhatvāt* // ādrākṣid ekāntaraurave satvasahasriyo tāmramayaghaneṣu
ādīptasamprajvalitasajyotibhūteṣu dhūmasamākuleṣu praksiptā duḥkhasahasrāṇi
anubhontā // mahāraurave ādīptasamprajvalite

[_Mvu_1.6_] sajyotibhūte agnismim̄ samprakṣiptānām̄ mahārāvam̄ ravantānām̄ ca śabdo cakravāḍamahācakravāḍehi parvatehi pratihanyate yehi caturhi mahādvīpehi jambudvīpapūrvavideha-aparagodānīya-uttarakuruṣu manuṣyānām̄ śrotābhāsam̄ āgacchatī // adrākṣit tapane anekā satvasahasriyo ekāntakaduḥkhavedanā vedayantām̄ pārṣṇi upādāya yāvad adhikṛkāṭikā ayokuṭṭanehi kuṭṭiyantā aparāṇi ca duḥkhasahasrāṇi samanubhavantā na caivam̄ tāva kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // tasmiṁ mahānarake ādiptasamprajvalite sajyotibhūte anekāyo satvasahasriyo upapannā duḥkhā vedanām̄ vedentā // tasmiṁ mahānarake samantāyojanaśatike pūrvāye bhittīya arcisahasrāṇi utpattitvā paścimāye bhittīye pratyahanyanti / paścimāye bhittīye arcisahasrāṇi utpattitvā pūrvāye bhittīye pratyahanyanti / dakṣināye utpattitvā uttarāye pratyahanyanti / uttarāye utpattitvā dakṣināyam̄ pratyahanyanti / bhūmīye utpattitvā tale pratyahanyanti / talāto utpattitvā bhūmau pratyahanyanti / tāyo satvasahasriyo samantato paripatanti na caivam̄ tāvat kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* / pratāpasmim̄ mahānarake parvatā prajvalitā ādīptā sajyotibhūtā / nairayikehi satvehi śūlopetehi tāni parvatāni paricāritāni // edṛśāni duḥkhāni samanubhavanti na caivam̄ tāva kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // ato mahānarake muktāḥ kukkulante' vagāhanti / te ca tatra kukkule dāhyamānāyo janā

[_Mvu_1.7_] pradhāvanti na caivam̄ kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // kukkulāto muktāḥ kuṇapam̄ avagāhanti / tatra kṛṣṇehi prāṇakehi ayomukhehi khajjanti na caivam̄ kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // kuṇapāto muktā narakotsadā drumāni ramaṇīyāni ca vanaprāntāni paśyanti tena sukhārthino tāni vanaprāntāni dhāvanti / tatrāpi sānam̄ kulalā ca gṛdhra ca kākolukā ca ayomukhā ārdraṿṛkṣe vā varjayitvā mānsāni khādanti yam̄ teṣām̄ asthīni avašeṣāṇi bhūyo pi mānsacchavi mānsaśonitam̄ upajāyati na caivam̄ kālam̄ kurvanti karmopastabdhatvāt* // te teṣām̄ pakṣinām̄ bhītā alene lenasamjñino asipatravanaṇi narakakumbhaṇi ca pravīṣanti // tatrāpi sampraviṣṭānām̄ vātāni upavāyanti yais tāni asipatrāni patanti tīkṣṇāni / teṣām̄ satvānām̄ gātraṇi pratyāhanyanti naivam̄ sānam̄ kaścit kāye pradeso yo akṣato bhavati antamasato bālāgrakoṭiniṣkramamātro pi na caivam̄ kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // te kṣatā ca śayānā rudhiramrakṣitaśarīrā vaitaraṇīm nadīm̄ avagāhanti satvā kaṭhinām̄ kṣāranadīm̄ yāva sānam̄ ślakṣṇitāni amgāni pratividhyanti na caivam̄ kālam̄ karonti karmopastabdhatvāt* // tato'pi sānam̄ narakapālā āyasehi aṅkuṣehi uddharetvā nadītire ādīptāye bhūmiye samprajvalitasatejobhūtāye

[_Mvu_1.8_] āviddhānām̄ evam̄ āha // ahaha bho puruṣāḥ kim icchatha // te evam̄ āhansuh // paribubhukṣitā sma samipiṣitā sma // tato sānam̄ narakapālāḥ ayoviṣkambhanebhi mukham̄ viṣkambhayitvā ādīptasamprajvalitasatejobhūtēhi ayoṣaṇḍam̄ dhamenti mukham̄ svakam̄ vivarayitvā ādīptāni samprajvalitāni satejobhūtāni ayoguḍāni mukhe samprakṣipanti // tam̄ bhūmajantām̄ bhavanto // tāmrolaham̄ ca sānam̄ vilīnakam̄ pāyayanti // pibantām̄ bhavanto // yo sānam̄ dhamamāna eva oṣṭham̄ dahati oṣṭham̄ dahitvā jihvām̄ dahati jihvām̄ dahitvā tālukam̄ dahati tālukam̄ dahitvā kanṭham̄ dahati kanṭham̄ dahitvā antraṇ dahati antraṇ dahitvā antraṇam̄ ādāya adhobhāgena gacchatī na caivam̄ tāvat kālam̄ karonti karmopastabdhatvā //

____evam̄ sthaviro mahāmaudgalyāyano aşṭasu mahānarakeṣu satvā duḥkhasahasrāṇy anubhavantā dṛṣṭvān' aho kṛcchram̄ ti jetavanam̄ āgatvā caturṇām̄ pariṣadām̄ vistareṇārocayati // evam̄ satvā aşṭasu mahānarakeṣu ṣoḍaśotsadeṣu vividhāni duḥkhasahasrāṇi pratyānubhavanti / tasmāj jñātavyam̄ prāptavyam̄ boddhavyam̄ abhisam̄boddhavyam̄ kartavyam̄ kuśalam̄ kartavyam̄ brahmacyaryam̄ na ca vā loke

kiñcit pāpam karma karañiyam ti vademi // evam̄ sthavirasya mahāmaudgalyāyanasya
śrutvā bahūni prāṇisahasrāṇi devamanuṣyāṇāṁ adbhutam̄ prāpnuvanti //

[_Mvu_1.9_] evam̄ samāsato narakavarṇah // vistarato'py upavarnayiṣyāmi //
imam̄ lokam̄ pāralokam̄ satvānām̄ āgatim̄gatim̄ /
cyuti-upapattisam̄sāram̄ saṃbuddho svayam̄ addasā //
āvajjanto saphalatām̄ karmaṇām̄ prāṇasam̄śritām̄ /
yathāsthānam̄ vipākam̄ ca svayam̄ avabudhye munih /
so abhijñāya ākhyāsi narakān̄ aṣṭa gautamah /
pratyakṣadharmaṁ bhagavām̄ sarvadharmeṣu cakṣumām̄ //
saṃjīvam̄ kālasūtram̄ ca saṃghātām̄ dvau ca rauravau /
athāparā mahāvīcī tapano ca pratāpano //
ity ete aṣṭau nirayā ākhyātā duratikramā /
ākīrṇā raudrakarmebhiḥ pratyekaśoḍaśotsadā //
catuhkalā caturdvārā vibhaktā bhāgaśo mitā /
udgatā yojanaśataṁ samantāt śatayojanam̄ //
ayahprākāraparikṣiptā ayasā pratikubjitāḥ /
teṣām ayomayī bhūmiḥ prajvalitā tejasāyutā //
sadāyasaphālāspārā āvasathā durāsadā /
romaharṣaṇarūpā ca bhīṣmā pratibhayā duḥkhā //

[_Mvu_1.10_] mahadbhayaṁkarā sarve arcīśatasamākulā /
ekaiko yojanaśataṁ ādāye saṃprabhāsatī //
yatram̄ satvā bahū raudrā mahākilviṣakārakā /
ciraṁ kālam̄ patappanti api ca varṣaśatāni api //
ayomayehi danḍehi sthūlanarakapālakāḥ /
hananti pratyamitrāṇi ye bhonti kṛtakilviṣā //
teṣām aham̄ kīrtayiṣyāmi girā yam̄ anupūrvavaśah /
śrotum̄ ādāya satkṛtya śīḍnotha mama bhāṣataḥ //
saṃjīve satvā niraye ūrdhapādā adhośirāḥ /
pralaṁbayitvā takṣyanti vāśīhi paraśūhi ca //
tato nakhehi tīkṣṇehi āyasehi svayambhuhi /
anyamanyam vivādenti kruddhā krodhavaśānugāḥ //
asino cāparā teṣām tīkṣṇā hasteṣu jāyitha /
yehi cchindanti anyonyam praduṣṭamanasā narāḥ //—Senart: praduṣṭamanasārakā
teṣām sīdanti gātrāṇi sītalavātā ūhatā /
sarvāṅgajvalanas teṣām pūrvakarmavipākataḥ //
evam̄ sāstā yathābhūtam abhijñāya tathāgato /
saṃjīvam iti ākhyāsi āvāsam̄ pāpakarmaṇām̄ //

[_Mvu_1.11_] saṃjīvāto ca nirmuktā kukkulam̄ avagāhiṣu /
hanyamānā samāgamyā dīrghamāyatavistaram̄ //
te khu tatra pradhāvanti yojanāni anekaśo /
dahyamānā kukkulena vedentā bahuduḥkhakam̄ //
kukkulāto ca nirmuktāḥ kuṇapam̄ avagāhitha /
dīrghapadātivistīrṇam̄ te vidhvam̄sitapauruṣā //
tam̄ enam̄ kṛṣṇaprāṇakā agnitīkṣṇamukhā kharā /
chavīm̄ bhittvāna khādanti mānsaśoṇitabhojanāḥ //
kuṇapāto ca uttīrṇā drumā paśyanti śobhanā /
haritān̄ patrasaṁchannās tān̄ āyānti sukhārthinaḥ

tam enam kulalā gṛdhrā kākolā ca ayomukhā /
ārdravṛkṣe ca varjītvā khādanti rudhirakṣatām //
yadā ca khāditā bhonti asthīni avaśeṣitā /
punah teṣām chavimānsaṁ rudhiram copajāyate //
te bhītā utpatitvāna alenā lenasamjñino /
asipatravanam ghoram hanyamānā upāgami //

[_Mvu_1.12_] tato kṣatā ca ārtā ca bahurudhiramrakṣitā /
asipatravanā muktāḥ yānti vaitaraṇīm nadīm //
tena tām avagāhanti taptām kṣārodakām nadīm /
teṣām ca aṅgamaṅgāni kṣatāni pratividhyata //
tato’ṅkuśehi viddhitvā āyasaiḥ yamapauruṣāḥ /
utkṣipitvā nadītire bhumijāventi ayoguḍām //
tāmraloham ca śulvaṁ ca āpāyenti vilīnakam /
tam eśām antram ādāya adhobhāgena gacchati //
etāni pāpakarmāntā narakām pratipadyitha /
akṛtvāna kuśalam karma vāmamārgānusāriṇah //
ye ca pāpāni karmāṇi parivarjanti yoniṣāḥ /
ekāntakuśalācārā na te gacchanti durgatim //
tasmā dvirūpaparyāyā karmā kalyāṇapāpakā /
pāpāni parivarjītvā kalyāṇam ācare śubham //
kālasūtrasmīm narake ārdravṛkṣe va varjītāḥ /
sūtrayitvā teṣāṅgā vāśīhi paraśūhi ca //
tato ayomayā patrā dīṛghakālasutāpitā /
dahantā pīḍayantā ca gātreṣu pariveṣṭitā //

[_Mvu_1.13_] dahitvā pīḍayitvā ca ayopatrā vighaṭṭitā /
āvṝṇhitām chavimānsaṁ rudhiram ca prasāraye //
tato pārṣṇīhi pāṭetvā yāva adhikṛkātikām /
kālasūtrasmīm narake bahū api samghaṭṭati //
bhairave andhakārasmīm vārtā yatra na dṛṣyati /
dhūmasamghātasmiṁ tasmiṁ narake osaranti ca //
te ca tatra pradhāvanti yojanāni anekaśāḥ /
anyamanyaṁ ākramantā badhreṣu paramantraśāḥ //
evam sāstā yathābhūtaṁ abhijñāya tathāgataḥ /
kalasūtrām idam vakṣe āvāsaṁ pāpakarmiṇām //
samghātasmiṁ ca narake mahatā parvatā adho /
teṣām antarikam satvā mrgavaśo praveśitā //
te pi śailā samāgamya satvānām karmapratyayā /
pīḍayanti bahu prāṇām agniskandhanibhāni’va //
pīḍitānām ca gātrāṇām bahuṁ sravati śonitam /
śarīrasaṁbhrame cāpi pūyanadyo pravartitha //

[_Mvu_1.14_] āyasāsu ca droṇīṣu ayomuśalakoṭiṣu /
subhanti pratyamitrāṇi api varṣaśataṁ bahuṁ //
evam sāstā yathābhūtām abhijñāya tathāgataḥ /
samghātām idam ākhyāsi āvāsaṁ pāpakarmiṇām //
rauravasmiṁ ca narake oruddhā janatā bahu /
agnismiṁ prajvalitasmiṁ śabdaṁ kurvanti bhairavam //
yadā ca agnir nirvāti atha tūṣṇībhavanti te /

punar agnismim prajvalite nirnādanti mahatsvaram //
 dvitīyo pi ca ākhyātō rauravo romaharṣaṇah /
 nirantakūlanarako gambhīro na samuttaro //
 tatra daṇḍam gr̄ītvāna sthūlanarakapālakā /
 subhanti pratyamitrāṇi api varṣaśataṁ bahum //
 evam śāstā yathābhūtaṁ abhijñāya tathāgato /
 rauravaṁ iti ākhyāsi āvāsaṁ pāpakarmiṇām //
 tapanasmiṁ ca narake taptaloho samudyataḥ /
 niḥsvanante ca samaptā agniskandhasamā duḥkhā //
 tatra pāpasamācārā oruddhā janatā bahu /
 pacyanti pāpakarmāntā ye bhonti kṛtakilviṣāḥ //

[_Mvu_1.15_] tām pakvamātrā saṃkhinnā khādenti sunakhā bahu /
 pravṛddhakāyā balino mānsaśoṇitabhojanā //
 yadā ca khāditā bhonti asthīni avašeṣitā /
 atha teṣām chavimānsaṁ rudhiram ca upajāyati //
 evam śāstā yathābhūtaṁ abhijñāya tathāgataḥ /
 tapanam idam ākhyāsi āvāsaṁ pāpakarmaṇām //
 pratāpanasmiṁ narake tīkṣṇaśūlā ayomukhā /
 mahato agniskandhasya parvato bhayabhairavah //
 tatra pāpasamācārā āvṛtā janatā bahu /
 aṇvanti pāpakarmāntā machā kaṭhallaṅgatā yathā //
 evam śāstā yathābhūtaṁ abhijñāya tathāgataḥ /
 pratāpanan ti ākhyāsi āvāsaṁ pāpakarmiṇām //
 tato avīcī narako ekāntakaṭuko duḥkho /
 mahanto taposam̄tapto arcisaṅghagaṇāvṛtaḥ //
 ayoguḍā hi agnismiṁ yatha-r-iva saṃtāpitā /
 evam̄ avīcī narake heṣṭā upari pārvato //
 jātavedosamā kāyāḥ teṣām narakavāsinām /

[_Mvu_1.16_] paśyanti karmadṛḍhatām na tasmāt bhoti no gatiḥ //
 te ca tatra pradhāvanti dṛṣṭvā dvāram apāvṛtam /
 api niṣkramaṇam yasmā asti moksagaveṣiṇām //
 yeṣām ca pāpakam karma avipkvam purā kṛtam /
 na te labhanti nigrāntum nirayāt karma-pratyayā //
 evam śāstā yathābhūtaṁ abhijñāya tathāgataḥ /
 avīcīm iti ākhyāsi āvāsaṁ pāpakarmiṇām //
 samjīvam nāma // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti / iha sapatnā ye
 vā bhonti sāpatnakā vā vairiṇah kṣetravairikā vā vastuvairikā vā vapravairikā vā
 pratirājāno vā caurā vā saṃgrāmagatā anyamanyasmīm sāpatnāni cittāni
 upasthāpayitvā kālam kurvanti tasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti //
 evam khalu punaḥ ādhipeyamātram etam̄ tatropapatteḥ / tatropapannā anyeṣām pi
 pāpakānām akuśalānām karmānām vipākam̄ pratyānubhavanti // kasya karmasya
 vipākena takṣīyanti // yehi iha jīvanto prāṇakā tacchitā bhavanti vāśīhi paraśūhi
 kuṭhārīhi tasya karmasya vipākena takṣīyanti // kasya karmasya vipākato teṣām sītako
 vāyu upavāyati //

[_Mvu_1.17_] yehi iha nivāpakabhojanāni dattāni bhonti śṛgālamahiṣāṇa śūkarāṇa
 kukkuṭāṇa poṣitāni māṃsārthāya vadhiṣyāmi tti tasya karmasya vipākato
 teṣām hasteṣu nakhā jāyanti daṇḍā vā āyasā // yathā iha āyudhayānāni

dattāni bhonti evam yūyam imehi āyudhehi itthaṁnāmam grāmam vā nagaram vā nigamam vā hanadhvam manuṣyām vā tiracchānagatām vā tasya karmasya vipākato teṣām hasteṣu danḍā vāyasā jāyanti asino ca // kenaiṣa samjīvo // tatra teṣām nairayikānām evam bhavati samjīvam kālasūtrabhūtikam tenaiṣa samjīvanirayo // __ kālasūtram nāma // so narako yāva āyudhahastā yāva sajyotibhūto // tatra tām nairayikā nirayapālā ārdravṛkṣe vā varjetvā kālasūtravaśena takṣanti aṣṭāmśe pi ṣaḍamśe pi caturamśe pi // anyeṣām dāni pārṣṇi upādāya yāvat kṛkāṭikāto yathā ikṣugāṇḍikā evam chindantā gacchanti anyeṣām punah kṛkāṭikād upādāya yāvat pārṣṇi yathā ikṣugāṇḍikā evam chindantā gacchanti // te tathābhūtā adhimātram duḥkhā vedanā vedenti na ca punah kālam karonti yāvam na tatpāpakam karma kṣīṇam bhavati //

[_Mvu_1.18_] kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha baddhā bhavanti hastinigāḍādibhiḥ karmakārāpitā vā bhavanti ettakānām hastāni chindatha pādāni chindatha ettakānām nāsā ettakānām snāyumānsam utpātetha ettakānām bāhu ettakānām prṣṭhimānsam utpātetha paṁcavāram vā daśavārakam vā tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ // tatropapannā anyeṣām pi pāpakānām akuśalānām karmaṇām vipākam pratyānubhavanti // tatra te nairayikā nirayapālais tādyamānā paribhāṣyamāṇāḥ subhassū ti āhansu // te saṁbhītā bahūni prāṇasahasrāṇi yathā naivajīvāni evan tiṣṭhanti // atha yamapālānām paṭṭānām taptānām saṁprajvalitānām sajyotibhūtānām bahūni paṭṭasahasrāṇi purato vaihāyasā gacchanti teṣām dāni āgacchantām śabdam karonti / etāni āgacchantīti // tāni teṣām āgatvā pratyekam gātrāṇi pariveṣṭanti // tatra teṣām chavim nirdahanti carma pi mānsam pi snāyum pi nirdahanti yathā sarvam pi nirdagdhām bhavati // atha teṣām āvṝmhitām tacchavimānsalohitām vyavadahyati // te tathābhūtā adhimātram duḥkhā vedanām vedayanti na ca punah kālam karonti yāva sānam tam pāpakaṁ karma vyantīkṛtam na bhavati // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ / tatrōpapannā anyeṣām pi pāpakānām

[_Mvu_1.19_] akuśalānām karmaṇām vipākam pratyānubhavanti // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha jīvantā prāṇā anekaśo ghātāvitā bhavanti yehi iha yācanakehi vā paṇḍakehi vā sarvadaṇḍehi vā duḥśilehi vā pravrajitehi cīvarāṇi vā kāyabandhanāni vā paribhūmijitāni bhavanti tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ / tatropapannā anyeṣām pi pāpakānām akuśalānām karmaṇām vipākam pratyānubhavanti // anyeṣām dāni pārṣṇi upādāya yāva kṛkāṭikāto vadhrī vidārenti // anyeṣām dāni kṛkāṭikāto upādāya yāva pārṣṇi vadhrī vidārenti // anyeṣām dāni kṛkāṭikā upādāya yāva kaṭyo cīrakavadhrāni karonti // te tathābhūtā adhimātrām vedanā vedayanti // kasya karmasya vipākenātra satvā upapadyanti // yehi idha erakavārṣikā vā kārāpitā cīrakavārṣikā kārāpitā vā tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yo niraye andhakāradhūmasamgho parito so dhūmo tīkṣṇo

[_Mvu_1.20_] kaṭuko bhayānako chavim bhittvā carma bhittvā mānsam bhittvā snāyum bhittvā āsthim bhittvā asthimarjam mānsādy atiniryāti // sarve kāyā mūrchantā tatra saṁprakṣiyanti // te tatra anekāni yojanaśatāni anvāhiṇḍantā anyamanyam ākramantā paṭisubhanti // te tathābhūtā adhimātrā vedanām vedenti na ca punah kālam karonti yāva sānam tam pāpakaṁ karma vyantīkṛtam na bhavati // kasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // yehi idha randhreṣu vā guttīṣu vā kārāsu vā bandheṣu vā sāhikānām vā kiṁpuruṣakānām vā undurūṇām vā viḍālānām vā ajagarāṇām vā vile dhūpaṁ kṛtvā dvārā rakṣitā bhavanti madhukarā vā dhūmena

bādhitā bhavanti tasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah vividhānām pāpakānām akuśalānām karmāṇām vipākato tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ / tatropapannāḥ anyeṣām pi vistarāḥ // kenedam kālasūtraṁ // tatra nairayikān nirayapālā ārdraवर्क्षे vā varjetvā kālasūtravaśena takṣanti tenaiśa kālasūtranirayo yathākartavyo //

[_Mvu_1.21_] samghāto nāma // so narako parvatāntarikasamsthito āyaso ādīptasamprajvalito sajyotibhūto anekāni yojanaśatāni āyato // tatra teṣām nairayikānām nirayapālā āyudhahastā uddeśenti // te dāni bhītāḥ tam parvatāntarikāṁ praviśanti // teṣām dāni purato'gni prādurbhūto / te dāni bhītāḥ pratinivartanti / teṣām dāni prṣṭhato'gni prādurbhavati // te dāni śailāḥ parasparam samāgacchanti / teṣu dāni āgacchanteṣu śabdaṁ karonti etāgacchanti etāgacchantīti // te samāgatā yathā ikṣu evam pīḍayanti // te dāni śailā vaihāyasam abhyudgacchanti // te teṣām heṣṭā anupraviśanti / yadā anupraviṣṭā bhavanti bahūni prāṇisahasrāṇi te dāni śailā sanniviśanti yathā ikṣuganḍā evam pīḍenti lohitānādīyo prasyandanti // asthisamkalikāḥ parivarjyanti nirmānsā snāyusamvyuktāḥ // tathābhūtā vedanā vedenti na ca punah kālaṁ karonti yāva sānaṁ na tam pāpakāṁ karma vyantīkṛtam bhavati // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha kīṭakamardanāni vā kārāpitāni bhavanti talamardanāni vā asipatre vā devānām tathaivā jīvantakā evam prāṇakā patrayaśṭhi pīḍitā bhavanti likṣā vā yūkā vā sāṃkuśā vā nakhehi piccitā bhavanti tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ /

[_Mvu_1.22_] tatropapannāḥ anyeṣām pi pāpakānām akuśalānām karmāṇām vipākām pratyānubhavanti // tā asthisamkalikāyo āyasāhi droṇīhi ādīptāhi samprajvalitāhi sajyotibhūtāhi āyasehi muśalehi ādīptehi samprajvalitehi sajyotibhūtehi ayopāte yathā pañca varṣaśatāni bhavanti // te tathābhutā evam duḥkhām tīvrām vedanā vedayanti // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha jīvantakā prāṇakā śaktīhi vijjhītā bhavanti vā gadāsihi bādhyante vā yehi samprajvalitehi sajīvāni prāṇakāni vyāpādyā udūkhale muśalehi samkliṣṭā bhavanti tasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // kenaiśa samghāto ti vuccati // tatra nairayikā satvāḥ samghātām āpadyante tenaiśa nirayo samghāto ti vuccati //

..... tatra te nairayikā bahūni prāṇasahasrāṇi pratyekapratyekām vā gharakehi oruddhā chinna-īryāpathā gacchanti // teṣām haste agni prajvalati / yathā yathā agni prajvalati tathā tathā śabdaṁ karonti / yathā yathā agnir nirvāti tathā tathā tuṣṭībhavanti // te tathābhūtā adhimātrām vedanā vedayanti // kasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // yehi iha atrāṇā anabhisaraṇā karmakārāpitā bhavanti gehadāghā

[_Mvu_1.23_] vā kṛtā bhavanti vanadāghā kṛtā bhavanti randhreṣu vā guttīṣu vā kārāsu vā bandheṣu vā sāhikānām vā kiṃpuruṣānām vā undurūṇām vā viḍālānām vā ajagarāṇām vā vileṣu agniṁ datvā dvārāṇi rakṣitāni bhavanti madhūni vā tāmbūlāni vā agninā bādhitāni bhavanti tasya kamasya vipākena tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ / tatropapannāḥ anyeṣām pāpakānām akuśalānām karmāṇām vipākām pratyānubhavanti //

..... mahāauravo nāma // so narako samcito āyaso ādīpto samprajvalito sajyotibhūto anekāni yojanaśatāni āyato // tatra teṣām nairayikānām nirayapālā mudgarahastā uddeśenti // te dāni bhītā apy ekatyā dhāvanti apy ekatyāḥ palāyanti apy ekatyā na palāyanti apy ekatyā kutrāpi avasakkanti apy ekatyā na avasakkanti apy ekatyā anuśakyam samjñāpayamānāḥ pratyudgacchanti // te dāni narakapālā kasya dāni

yūyam atra samjñāpayamānā pratyudgacchatheti tām praharanti yathā dadhīghaṭikā evam śiryanti viśiryanti // ye ca dhāvanti ye ca na dhāvanti te tathābhūtā duḥkhāṁ kharāṁ kadukāṁ vedanā vedenti // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha

[_Mvu_1.24_] candramasūryāṇi āvaritvāna bandhanāni kṛtāni bhavanti praveśayitvā osiranti ettha yūyam mā candramāsūryam paśyatha tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // kasya karmasya vipākato teṣāṁ satvānāṁ śīrṣāṇi piccīyanti // yehi iha jīvantakānāṁ prāṇakānāṁ śīrṣāṇi piccitāni bhavanti ahīnāṁ vrścikānāṁ śataghnīnāṁ tasya karmasya vipākena teṣāṁ śīrṣāṇi piccīyanti // kena tam rauravam // tatra te nairayikā rodantā na śaknonti ambeti vā tāteti vā bāndhavān upetum // tenedam rauravan ti samjñitam //

____ tapano nirayo // tatra te nairayikā oruddhā bahūni prāṇisahasrāṇi tiṣṭhanti // te dāni ādravṛkṣe vā varjetvā khādanti // yadā dāni bhavanti nirmānsā asthisamkalikā oruddhā snāyuyuktā te dāni saṃmūrchitvā sahavedanā prapatanti // atha teṣāṁ karmavipākato śītalako vāto upavāyati // tena teṣāṁ chavimānsalohitam upajāyati // atha te purato praveṣenti te tathābhūtā // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // yehi iha advārakā gharā pratiyattā bhavanti teṣāṁ bhittiyo listāpattiyyam (?) bhavanti jīvantakā prāṇakā tatrāpi vā kartarikāhi praśastā bhavanti tasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // tatra kasya karmasya vipākena khajjanti // yehi iha jīvantakā prāṇakā khādāpitā bhavanti simhehi vyāghrehi dvīpihi ṛksehi

[_Mvu_1.25_] tarakṣuhi tasya karmasya vipākena khajjanti // kasya karmasya vipākato teṣāṁ śītako vāto upavāyati // yehi idha nivāpakabhojanāni dattāni bhavanti mṛgāṇāṁ mahiṣāṇāṁ sūkarāṇāṁ kukkuṭāṇāṁ sthūlamānsārthāya vadhiṣyāmi tti tasya karmasya vipākato teṣāṁ śītako vāto upavāyati // kenaiṣa tapano // nairayikā dahyanti tenaiṣo tapano nāma narako āyasehi śūlehi santaptehi samantato hi anupravārito // tatra te nairayikā keci ekaśūlenāyutā pacyanti keci dvihi keci yāvaddāsahi śūlehi āyutā pacyanti // yadā dāni ekam pārśvam pakvam bhavati vistīrṇam atha dvitīyena pārśvena // apy ekatyā nairayikā adhimātratvāt pāpakānāṁ akuśalānāṁ karmaṇāṁ vipākato svayam eva anuparivartayanti // te tathābhūtā adhimātrām vedanā vedayanti // kasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // yehi iha jīvaśūlikā kāritā bhavanti eḍakāyo te tasya karmasya vipākato tatra satvā upapadyanti // evam khalu punah ādhipateyamātram etam tatropapatteḥ / tatropapannāḥ anyeṣām pi pāpakānāṁ akuśalānāṁ karmaṇāṁ vipākam pratyānubhavanti //
____ kenaiṣa avīci nāma // tasya purastimāto kuḍḍāto arcīyo paścime kuḍde pratihanyanti

[_Mvu_1.26_] paścimāto kuḍḍāto arcīyo purastime kuḍde pratihanyanti dakṣiṇāto kuḍḍāto arcīyo uttare kuḍde pratihanyanti uttarāto kuḍḍāto arcīyo dakṣiṇe kuḍde pratihanyanti / bhūmiye utpattitā arcīyo tale pratihanyanti talā nipatitāyo arcīyo bhūmiye pratihanyanti sarvo’rcīhi so narako pratibaddho // tatra te nairayikā bahūni prāṇasahasrāṇi yathā kāṣṭhāni evam vicitrām pacyanti // te tathābhūtā duḥkhāṁ tīvrāṁ kharāṁ kaṭukāṁ vedanā vedayanti na caivam tāvat kālaṁ karonti yāvat sānam na tatpākam karma vyantīkrtam bhavati // evan tam pūrve manusyabhūtehi abhisamksṛtam abhisamādiyitvā niyatam vedanīyam // evam khalu puna ādhipateyamātram etan tatropapatteḥ / tatropapannāḥ anyeṣām pi pāpakānāṁ akuśalānāṁ karmaṇāṁ vipākam pratyānubhavanti // kasya karmasya vipākena tatra satvā upapadyanti // ye iha māṭṛghātakā vā bhavanti pitṛghātakā vā arhantaghātakā vā

tathāgatasya vā duṣṭacittā rudhirotpādakā vā sarveśām api īdrśānām akuśalānām karmapathānām vipākena tatra satvā upapadyanti // evam khalu punar vividhānām pāpakānām akuśalānām karmāṇām vipākena tatra satvā upapadyanti // tenaiśa avīci iti vuccati // tatra te nairayikā avīcīm kaṭukām tīvrām kharām vedanā vedayanti no yathānyeśu narakeśu narakapālā bhītā karmāṇī kārāpentī sītako vāto upavāyati yathā anyatra na evam tatra // atra khalu avīcīm mahānarake duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām vedanā vedayanti tena eṣo avīcī nāma mahānarako //

[_Mvu_1.27_] iti śrīmahāvastu-avadāne narakaparivartam nāma sūtram samāptam //

____āyuṣmān mahāmaugalyāyano abhīkṣṇām tiracchānacārikām gacchatī // so paśyati tiracchānayoniśu satvā upapannā vividhā duḥkhāni pratyānubhavanto // āyuṣmān kolito sthaviro caranto tiracchānacārikām adrākṣīt tiryagyonīśu satvām paramaduḥkhitā śuṣkārdrāṇī tṛṇāni mukhullocakaṁ paribhujantām śītoṣṇāni ca pānīyāni pibantām na ca sānam mātā prajñāyati na pitā na bhrātā na bhaginī na guru na gurusthānīyo na mitrajñātisālohitām // anyamanyam khādanti anyamanyasya śonitām pibanti anyamanyam ghātentī anyamanyam visubhanti // te tamāto tamām gacchanti apāyāto apāyam gacchanti durgatiḥi durgatiḥ gacchanti vinipātāto vinipātām gacchanti vividhāny api duḥkhasahasrāṇī pratyānubhavanti kṛcchreṇa tiryagyonīśu ucchahanti // so tam tiryagyonīśu mahantaṁ ādīnavām dṛṣṭvā jetavanaṁ gatvā caturṇām parṣāṇām vistareṇārocayasi // evam ye te satvā tiryagyonīśu upapannā vividhāni duḥkhāni duḥkhasahasrāṇī pratyānubhavanti kṛcchreṇa tiryagyonīśu ucchahanti // tasmā jñātavyam prāptavyam

[_Mvu_1.28_] boddhavyam abhisamboddhavyam kartavyam brahmacaryam na ca vā loke kiñcit pāpam karaṇīyam ti vadāmi //

____āyuṣmān mahāmaudgalyāyano abhīkṣṇām pretacārikām gacchatī // so paśyati satvām pretaloke upapannā vividhāni duḥkhasahasrāṇī pratyānubhavanto // āyuṣmān kolito sthaviro caranto pretacārikām adrākṣīt pretalokasmiṁ pretām paramaduḥkhitām mahākāyām sūcīmukhām sanniruddhakaṇṭhām satatam abhyavaharantā tṛptim na adhigacchantām // kiṁ punar akṛtapuṇyāto yena kiñcit na labhanti durvarṇā durdarśanā durgandhā durupetā alpeśākhyā pratikūladarśanā nagnakā apraticchannā kṣutpiṇāsamarpitā uccāraprasrāvakheṭasīṁhāṇīkāpubbarudhirām saṁpipāsanti // teṣām karmavipākāto vāto vāyati asti pānīyam ti asti pānīyam ti asti kūram asti yvāgū ti te tam ghoṣam śrutvā nadīyo ca parvatām ca laṅghayitvā gacchanti ettha vayaṁ khādiṣyāmaḥ ettha vayaṁ bhumiṣyāmaḥ ettha vayaṁ pibiṣyāmo ti // tathā te pūrvam āśām kṛtvā nirāśā bhavanti // teṣām nāsti nāstīti vāto vāyati te tam śabdam śrutvā nirāśā tenaiva avakubjā prapatanti // pretī gāthām bhāṣate // pañcānām varṣaśatānām ayam ghoṣo mayā śrutaṁ / pānīyam pretalokasmiṁ paśya yāva sudurlabham //

[_Mvu_1.29_] aparā pretī gāthām bhāṣate //
pañcānām varṣaśatānām ayam ghoṣo mayā śrutaṁ /
kūro ti loke pretasmiṁ paśya yāva sudurlabham //
aparā pretī gāthām bhāṣe //
pañcānām varṣaśatānām ayam ghoṣo mayā śrutaṁ /
yvāgū ti pretalokasmiṁ paśya yāva sudurlabham //
aparā pretī gāthām bhāṣe //
nadīm upenti ṛṣītā sikatā parivartati /
chāyām upenti santaptā ātapo parivartati //

aparā pretī gāthām bhāṣati //
 dhigjīvitam ājīviṣu yam antasmīm na dāmatha /
 vidyamāneṣu bhogeṣu pradīpam na karotha va //
 so tam pretaloke mahantam ādīnavam dr̄ṣṭvā jetavanam āgatvā caturñām parśadānām
 anekaparyāyeṇa vistareñārocayati // evam satvā pretaloke upapannā vividhāni
 duḥkhasahasrāṇi pratyānubhavanti / tasmāt* jñātavyam prāptavyam boddhavyam
 abhisam̄boddhavyam kartavyam kuśalam ca kartavyam brahmaçaryam na ca vā loke
 kiñcit pāpam karma karaṇīyan ti vadāmi // sthavirasya śrutvā anekaprāṇasahasrāṇi
 devamanuṣyāṇām amṛtam prāpuṇensu //

[_Mvu_1.30_] āyuṣmān mahāmaugalyāyano abhīkṣṇam asuracārikām gacchatī //
 so paśyati asurapure asurām pravṛddhamahākāyā ugradarśanā vyāpādabahulā asureṣu
 cyavitvā vinipātentā // āyuṣmān kolito sthaviro caranto asuracārikām adrākṣit sureṣu
 vyāpādena suduhkhitām paṁca asuragaṇān* // teṣām evam bhavati / vayaṁ heṣṭā
 upari devā // tataḥ kupyanti vyāpadyanti abhiṣyandanti kopam ca roṣam ca
 apratyayam ca āviṣkaronti // te caturaṅgabalakāyam sannahitvā hastikāyam
 aśvakāyam rathakāyam pattikāyam sannahitvā devagulmāni prabhajanti yad idam
 karoṭapāṇayo nāma yakṣā mālādhārā nāma yakṣāḥ sadāmattā nāma yakṣāḥ / etāni
 devagulmāni bhaṇḍitvā devehi trāyastriṁśehi samgrāmenti // te khu devānām
 trāyastriṁśānām kṛtaṇyānām maheśākhyānām antike cittāni pradūṣayitvā kāyasya
 bhedāt param maraṇāt apāyadurgativinipātanarakeṣūpapadyanti // so tam asurānām
 mahāntam ādīnavam dr̄ṣṭvā jetavanam āgatvā caturñām parśānām vistareṇa-m-
 ārocayati // evam satvā mahāsamudre asurapure vividhāni duḥkhāni pratyānubhavanti
 // tasmān jñātavyam boddhavyam prāptavyam pratisam̄boddhavyam kartavyam
 brahmaçaryam na ca kiñcilloke pāpam karma karaṇīyan ti vadāmi // sthavirasya
 śrutvā bahūni prāṇasahasrāṇi devamanuṣyāṇām amṛtam prāpayanti //
 __ āyuṣmān mahāmaudgalyāyano abhīkṣṇam caturmahārājikeṣu deveṣu cārikām
 gacchatī // tatra paśyati caturmahārājikadevām kṛtaṇyām maheśākhyā
 dīrghāyuṣkām varṇavantā sukhabahulām

[_Mvu_1.31_] lābhī divyasyāyuṣah varṇasya sukhasya aiśvaryasya parivārasya
 lābhino divyānām rūpānām śabdānām gandhānām rasānām praṣṭavyānām divyānām
 vastrānām divyānām ābharaṇānām / agrato ābharaṇāni ābaddhāni pṛṣṭhito dr̄syante
 pṛṣṭhito ābaddhāni agrato dr̄syanti chāyā pi sānam na dr̄syati svayamprabhā
 antarīkṣacarā yenakāmamgāmā prabhūtabhaksā pracurānnapānā divyēṣu
 ratānāmayeṣu vimāneṣu divyehi paṁcahi kāmaguṇehi samarpitā samamgībhūtā
 krīḍantā ramantā pravicārayantā // saṁpattiṁ sthaviro vipattiparyavasānām paśyati //
 svayamprabhā tato cāturmahārājikeṣu cyavamānā narakeṣūpapadyanti
 tiraccheṣūpapadyante preteṣu asureṣu kāyeṣu upapadyanti // sthaviro dāni devānām
 cāturmahārājikānām tām vipariṇāmaduḥkhatām dr̄ṣṭvā aho kṛcchram ti jetavanam
 āgatvā caturñām parśānām vistareñārocayati // evam satvā kuśalasya karmasya
 vipākena cāturmahārājikeṣu deveṣūpapadyanti // te tatra divyāni saṁpatti anubhavitvā
 tato cyavamānā narakatiricchāpretāsureṣu kāyeṣu upapadyanti / devā pi anityāḥ
 adhruvāḥ vipariṇāmadharmāṇo // tasmāj jñātavyam prāptavyam boddhavyam
 abhisam̄boddhavyam kartavyam kuśalam ca kartavyam brahmaçaryam na ca vā loke
 kiñcit pāpam karma karaṇīyan ti vadāmi // sthavirasya śrutvā bahūni prāṇasahasrāṇi
 devamanuṣyāṇām amṛtam prāpayanti //
 __ āyuṣmān mahāmaudgalyāyano abhīkṣṇam trāyastriṁśeṣu deveṣu cārikām gacchatī
 // tatra paśyati trāyastriṁśām devām kṛtaṇyām maheśākhyām dīrghāyuṣkām
 balavantām sukhabahulām

[_Mvu_1.32_] lābhī divyasyāyuṣah balasya sukhasya aiśvaryasya parivārasya dīvyānām rūpāṇām śabdānām gandhānām rasānām sparśānām vastrābharaṇānām kāmaguṇānām svayamprabhā antarīkṣecarā sukhasthāyino yenakāmaṇgamā prabhūtabhakṣā pracurānnapānāḥ divyeṣu ratanāmayeṣu vimāneṣu aṣṭasu ca mahā-udyāneṣu vaijayante nandāpuṣkariṇīpāripātre kovidāre mahāvane pāruṣyake citrarathē nandane miśrakāvane apareṣu ca ratanāmayeṣu ca vimāneṣu divyehi paṁcahi kāmaguṇehi samarpitā samaṅgībhūtā krīḍantā ramantā paricārayantā / śakro pi devānām indro vaijayante prāsāde aśītihi apsarasaḥasrehi parivṛtaḥ divyehi paṁcakāmaguṇehi samarpito samaṅgībhūtō krīḍanto ramanto pravīcārayanto // sthaviro tām devānām trāyastrīmśānām tādṛśīm samṛddhim dṛṣṭvā divyām sampattiṁ dṛṣṭvā sudarśanām ca devanagaram dṛṣṭvā saptaratanāmayam sudarśanasya devanagarasya tam vidhānam dṛṣṭvā sudharmām ca devasabhām sarvavaidūryamayīm yojanasāhasrikām dṛṣṭvā tatra devā trāyastrīmśāḥ śakro ca devānāmindro sannisaṇṇā sannipatitā devakaraṇīyeṣu vāhyato devasabhāyām dṛṣyanti devā pi trāyastrīmśā sudharmāye devasabhāye niṣaṇṇāḥ sarvam sudarśanām devanagaram paṣyanti // evam sthaviro sarvām trāyastrīmśānām devānām samṛddhim dṛṣṭvā jetavanam āgatvā caturṇām parṣānām vistareṇāroceti // evam satvā kuśalasya karmasya vipākena deveṣu trāyastrīmśeṣūpapannā divyāyo sampattīyo anubhavanti // tam pi anityam adhruvaṁ vipariṇāmadharmi // tato cyavamānā narakaṭiricchapeṣu upapadyanti // tasmāj jñātavyam prāptavyam

[_Mvu_1.33_] boddhavyam abhisam̄boddhavyam kartavyam kuśalam kartavyam brahmaçaryam na ca vā loke kiṁcit pāpam karma karaṇīyan ti vademi // ____āyuṣmān mahāmaudgalyāyano'bhīkṣṇam yāmatuṣitanirmāṇaratiparanirmitavaśartibrahmakāyikā yāva śuddhāvāsām devām cārikām gacchatī // so paṣyati śuddhāvāsakayikām devā kṛtapaṇyā maheśākhyām dīrghāyuṣkām varṇavantām suhabahulām svayamprabhā antarīkṣāvacarā prītibhakṣā sukhasthāyino yenakāmaṇgamā vigatarāgā devārhanto antarāparinirvāyī anāvārtikadharmaṁ asmiṁ loke avyavakīrnā sarvabālapṛthagjaneṣu // sthaviro tān tādṛśīm samṛddhim devānām dṛṣṭvā jetavanam āgatvā caturṇām parṣānām vistareṇārocayati // evam satvā kuśalasya karmasya vipākena deveṣu devānām sampattīyo'nuḥavanti / tam pi anityam duḥkhavipariṇāmadharmam / sarvam ādīnavam lokam sarvam lokam ādīpitam / sarvam prajvalitam lokam sarvalokam prakampitam / acalam aprakampitam sapṛthagjanasevitam /-apṛthagjanasevitam? buddhā dharmam deśayanti uttamārthasya prāptaye // tasmāj jñātavyam prāptavyam boddhavyam kartavyam kuśalam kartavyam brahmaçaryam na ca vā loke kiñcit pāpam karma karaṇīyan ti vademi // sthavirasya śrutvā anekāni prāṇasahaṣrāṇi devamanuṣyānām amṛtam prāpayanti //

[_Mvu_1.34_] bhagavān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tad artham abhisam̄bhāvayitvā rājagṛhe viharati gr̄dhraṅkūte parvate sāstā devānām ca manusyānām ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacito lābhāgrayaśo gr̄aprāptaḥ lābhī cīvaraṇīḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārāṇām tatra anupalipto padmam iva jale puṇyabhāgīyām satvām puṇyehi niveṣento phalabhāgīyām satvām phalehi pratiṣṭhāpayanto vāsanābhāgīyām satvām vāsanāyām avasthāpayanto amṛtavarṣena devamanuṣyā samvibhajanto prāṇasahaṣrāṇi amṛtam anuprāpayanto anavarāgraजातिरामानासाम्सारकान्तरानारकादिदुर्गासाम्सारकान्तराग्रहाणदारुणांत्र o mahāprapātāto uddharityvā kṣeme sthale śive abhaye nirvāṇe pratiṣṭhāpayanto

āvarjayitvā aṅgamagadhāṁ vajjimallā kāśikośalāṁ cetivatsamatsyāṁ śūrasenāṁ kurupamcālā śīvidaśārṇāṁ ca aśvaka-avantīṁ jñāneṣu parākramya svayaṁbhū divyehi vihārehi ānimjehi vihārehi sāntatyehi vihārehi buddho buddhavihārehi jino jinavihārehi jānako jānakavihārehi sarvajñō sarvajñavihārehi cetovaśiprāpto ca punar buddho bhagavanto yehi yehi vihārehi ākāmkṣati viharitum tehi tehi vihārehi viharati // atha so āyuṣmān mahāmaudgalyāyano kālyasya eva nivāsayitvā rājagṛhaṁ nagaram piṇḍāya prakrami // atha khalu āyuṣmato mahāmaudgalyāyanasya aciraprakrāntasya etad abhūṣīt* // atiprāg eva khalu tāvad etarhim rājagṛhe nagare piṇḍāya

[_Mvu_1.35_] caritum yan nūnāham yena śuddhāvāso devanikāyo ten' upasamkrameyam / ciram me śuddhāvāsam devanikāyam upasamkrāntasya // atha khalu āyuṣmān mahāmaudgalyāyana padavītihāreṇa ṛddhīye yena śuddhāvāsam devanikāyam tena prakrāmi // adrākṣuḥ sambahulā śuddhāvāsakāyikā devaputrā āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam dūrato yevāgacchantam drṣṭvā ca punar yenāyuṣmān mahāmaudgalyāyano tena pratyudgatāsuḥ // etha ettha āryo mahāmaudgalyāyano / svāgatam āryamahāmaudgalyāyanasya anurāgam āryasya mahāmaudgalyāyanasya / cirasya punaḥ āryo mahāmaudgalyāyano paryāyam akārṣīt* yad idam iha āgamanāya // atha khalu te saṁbahulā śuddhāvāsakāyikā devaputrā āyuṣmato mahāmaudgalyāyanasya pādau śirasā vanditvā ekamante sthitā // tatra anyataro śuddhāvāsakāyiko devaputro āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam etad avocat* // āścaryam idam ārya mahāmaudgalyāyana adbhetam idam ārya mahāmaudgalyāyana yāvadduḥkhasamudānīyā anuttarā samyaksam̄bodhiḥ yad idam kalpānām śatasahasreṇa // atha khalu bhagavan so śuddhāvāsakāyiko devaputro āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam adhyabhāṣī // kalpāna śatasahasram abhiyo nāma bhikṣu sarāgo abhūsi sadoṣo samoho // tena khalu punaḥ maudgalyāyana samayena vasumataṁ

[_Mvu_1.36_] nāma nagaram abhūsi ṛddham ca sphītam ca kṣemam ca subhikṣam ca ākīrṇajanamanuṣyam ca sukhajanamanuṣyam ca bahujanamanuṣyam ca praśāntadaṇḍamaram sunigrītatakaravyavahārasampannam // vasumate khalu punar maudgalyāyana mahānagare uttiyo nāma śreṣṭhī abhūsi kṛtapuṇyo maheśākhyo āḍhyo mahādhano mahābhogo prabhūtasvāpateyo prabhūtadhanadhānyakoṣṭhāgāro prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo prabhūtahastyavagavedako prabhūtadāśīdāśakarmakarapuruṣeyo bhagavato sarvābhībhusya śāsane śraddhāprasanno buddhadharmaśāṅgalō nandādīnām bhikṣūnām abhiprasanno // atha khalu maudgalyāyana nando ca bhikṣuḥ abhiyo ca bhikṣuḥ uttiyasya śreṣṭhisya gṛham upasamkrameyuh // nando maudgalyāyana bhikṣuḥ tasmiṁ śreṣṭhikule satkṛto abhūsi gurukṛto mānitaḥ pūjitaḥ apacitaḥ na tathā abhiyo bhikṣuḥ // uttiyasya khalu punaḥ maudgalyāyana śreṣṭhisya dhītā vasumate mahānagare anyatarasya gṛhapatimahāśālasya bhāryā abhūsi / sā maudgalyāyana nandasya bhikṣusya atīvābhīprasannā abhūsi // atha khalu mahāmaudgalyāyana abhiyo bhikṣuḥ nandam bhikṣum īrṣyāprakṛtena abhūtenābrahmaśācaryavādena anudhvāmseti // abrahmacārī nando bhikṣuḥ pāpadharmā asamyato praticchannapāpakarmānto / uttiyasya śreṣṭhisya dhītuḥ sārddham vipraduṣṭo // tam

[_Mvu_1.37_] sevitam vasumate mahānagare yam mahājanakāyena śrotavyam śraddhātavyam manyensuḥ // atha khalu mahāmaudgalyāyana nandam bhikṣum vasumate mahānagare brāhmaṇagṛhapatikā uttiyo ca śreṣṭhī na bhūyo tathā satkaritavyam gurukartavyam mānayitavyam pūjayitavyam manyensuḥ yathā pūrvam / labhyam satpuruṣā pratīgacchanti akuśalena karmaṇā vipratisārī bhavanti // atha

khalu mahāmaudgalyāyana abhiyasya bhikṣusya etad abhūsi // nando bhikṣu vītarāgo
 vigatadoṣo vigatamoho araho mahābhāgo so ca maye īrṣyāprakṛtena
 abhūtenābrahmaçaryavādena anudhvamsito // mayā bahuṁ apuṇyām prasūtaṁ // yan
 nūnāham nandam bhikṣum kṣamāpeyām bhagavato ca sarvābhībhūsyā antike atyayaṁ
 deseyam // atha khalu mahāmaudgalyāyana abhiyo bhikṣu nandam bhikṣum
 kṣamāpayām āsa bhagavato ca sarvābhībhūsyā antike atyayaṁ dešeti // atha khalu
 mahāmaudgalyāyana abhiyo bhikṣuh yena uttiyo śreṣṭhis tenopasamkramitvā uttiyaṁ
 śreṣṭhim etat avocat* // iccheyam aham gṛhapatī bhagavato sarvābhībhūsyā
 saśrāvakasamghasya adhikāraṁ kartum dehi me arthamātraṁ // adāsi
 mahāmaudgalyāyana uttiyo śreṣṭhi abhiyasya bhikṣusya prabhūtaṁ hiranayam
 suvarṇam tadanye pi gṛhapatimahāśālāḥ

[_Mvu_1.38_] atha khalu mahāmaudgalyāyana vasumate mahānagare duve
 gandhikamahattarakā abhiyasya bhikṣusya abhiprasannā abhūsi // atha khalu
 mahāmaudgalyāyan' abhiyo bhikṣu śatasahasrahasto yena te duve
 gandhikamahattarakā tenopasamkramitvā duve gandhikamahattarakāṁ etad avocat* //
 icchāmi vāsiṣṭhāho imasya śatasahasrasya keśaram / pariḥariyāham bhagavato
 sarvābhībhūsyā saśrāvakasamghasya adhikāraṁ karomi // pariḥarensuḥ
 mahāmaudgalyāyana te duve gandhikamahattarakā śatasahasrakeśaram // atha khalu
 mahāmaudgalyāyana abhiyo bhikṣuh bhagavantam sarvābhībhūm saśrāvakasamgham
 prabhūtena khādanīyabhojanīya-āsvādanīyena santarpayitvā sampracārayitvā
 bhuktāvīm dhautapāṇīm apanītapātraṁ viditvā tena śatasahasrakeśareṇa bhagavantam
 sarvābhībhūm saśrāvakasamgham okiresi adhyokiresi prakiresi okirītvā adhyokirītvā
 abhiprakirītvā evam cittam utpādesi // aho punar aham pi anāgatam adhvānam
 bhaveyam tathāgato araho samyaksambuddho vidyācaraṇasampanno sugato lokavid
 anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyānām ca yathāyam
 bhagavām sarvābhībhū etarahesi // evam dvātrimśatmahāpuṣalakṣaṇehi
 samanvāgato bhaveyam aśītihī anuvyamjanehi anuvirājitaśarīro aṣṭādaśāveṇikehi
 buddhadharmehi samanvāgato daśahi tathāgatabalehi balavām caturhi vaiśāradyehi
 viśārado

[_Mvu_1.39_] yathāyam bhagavān sarvābhībhū etarahesi // evam ca anuttaram
 dharmacakram pravarteyam apravartitam śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā
 māreṇa vā brahmaṇā vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa evam ca samagram
 śrāvakasamgham pariḥareyam yathā ayam bhagavām sarvābhībhū etarahesi // evam
 ca devamanuṣyā śrotavyam śraddhātavyam manyensuḥ yathā devam bhagavato
 sarvābhībhūsyā etarahi // evam tīrṇo tāreyam mukto mocayeyam āsvasto āśvāseyam
 parinirvṛto parinirvāpayeyam tam bhaveyam bahujanahitāya bahujanasukhāya
 lokānukampāyai mahato janakāyasyārthāya hitāya devānām ca manusyānām ca // atha
 khalu mahāmaudgalyāyana bhagavām sarvābhībhū abhiyasya bhikṣo idam evarūpaṁ
 praṇidhānaṁ viditvā etad avocat* // bhaviṣyasi tvam abhiya anāgate’dhvani
 śatasahasrakalpe śākyamuni nāma tathāgato’rhan samyaksambuddho
 vidyācaraṇasampanno sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām
 ca manusyānām ca yathāpy aham etarhi dvātrimśatīhi mahāpuṣalakṣaṇehi
 samanvāgato aśītihī anuvyamjanehi virājitaśarīro aṣṭādaśehi āveṇikehi
 buddhadharmehi samanvāgato daśatathāgatabalehi balavām caturhi vaiśāradyehi
 suviśārado yathāpi aham etarhi // evam ca anuttaram dharmacakram pravartayisasi
 apravartitam śramaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacid vā punar loke saha
 dharmeṇa // evam ca samagram śrāvakasamgham pariḥariṣyasi

[_Mvu_1.40_] yathāpy aham etarhi // evam ca te devamanuṣyā śrotavyam

śraddhātavyam manyensuḥ yathāpi mama etarahi / evam tīrṇo tārayiṣyasi mukto
 mocayiṣyasi āśvasto āśvāsayiṣyasi parinirvṛto parinirvāpayiṣyasi yathāpi aham
 etarahim / tam bhaviṣyasi bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
 janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām ca // samanantaravyākṛto
 ca punaḥ mahāmaudgalyāyana abhiyo bhikṣuḥ sarvābhībhūnā samyaksambuddhena
 anuttarāye samyaksambuddhāya athāyam trisāhasramahāsāhasro lokadhātuḥ kampe
 prakampe atīva ṣaḍvikāram / purastimā diśā unnamati paścimā diśā onamati purastimā
 diśā onamati paścimā diśā unnamati dakṣinā diśā unnamati uttarā diśā onamati
 dakṣinā diśā onamati uttarā diśā unnamati madhyāto onamati anteṣu unnamati
 madhyāto unnamati anteṣu onamati // bhūmyā ca devā ghoṣam udīrayensuḥ śabdam
 anuśrāvayensuḥ // eṣo'bhiyo bhikṣuḥ bhagavatā sarvābhībhūnā samyaksambuddhena
 anuttarāye samyaksambodhaye vyākṛto tam bhaviṣyati bahujanahitāya
 bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām
 ca manusyānām ca // bhūmyānām devānām ghoṣam śrutvā antarīkṣecarā devā
 caturmahārājikā devā trāyastriṁśā devā yāmā tuṣitā nirmāṇaratayo
 paranirmitavaśavartino devā yāva brahmakāyikā devā ghoṣam udīrayensuḥ śabdam
 anuśrāvayensuḥ //

[_Mvu_1.41_] evam mārṣā abhiyo bhikṣu bhagavatā sarvābhībhūnā anuttarāye
 samyaksambodhaye vyākṛto tam bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya
 lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām
 ca aprameyasya udārasya ca mahato avabhāsasya loke prādurbhāvo abhūṣi / yā ca tā
 loke lokāntarīkā andhakārā andhakārārpitā tamisrārpitā aghā asamviditā
 asamviditapūrvā yatra ime pi candramasūryā evam maharddhikā mahānubhāvā
 ābhayā ābhām nābhisaṁbhuṇanti ālokena vā ālokam akāle api tenāvabhāsenā sphuṭā
 abhunsuḥ // ye pi tatra satvā upapannā te pi anyamanyam samjalpeṣu // anye pi kila
 bho iha satvā upapannā anye pi kila bho iha satvā upapannā anye pi kila bho iha satvā
 upapannā // ekāntasukhasamarpitā ca punaḥ tatkṣaṇam tatmuhūrtam sarve satvā
 abhunsuḥ ye pi avīcismim mahānarake upapannā atikramya yeva devānām
 devānubhāvam nāgānām nāgānubhāvam yakṣānām yakṣānubhāvam // dhyāmāni ca
 abhunsuḥ mārabhavanāni nistejāni nirabhīramyāni / krośikāni

[_Mvu_1.42_] pi ca khaṇḍāni prapatensuḥ dvikrośikāni pi ca trikrośikāni pi ca
 khaṇḍāni prapatensuḥ yojanikāni pi ca khaṇḍāni prapatensuḥ dvepaṁcayojanikāni pi
 ca khaṇḍāni prapatensuḥ // māro ca pāpīmām duḥkhī durmano vipratisārī
 antahśalyaparidāghajāto abhūṣi //

____ anugītagāthā //

so tam dānam datvā prāṇidhesi lokanāyako asya /
 devamanuṣyācāryo āryam dharmam prakāṣeyam //
 dharmolkām vicareyam parāhaṇe dharmabherīm sapatākām /
 ucchreyam dharmaketum āryam śamkham prapūreyam //
 evam ca mahyam asyā prakāśanā deśanā ca dharmasya /
 evam ca bahū satvā ārye dharme niveṣeyam //
 evam ca me śruṇensuḥ devamanuṣyā subhāṣitam vākyam /
 evam ca dharmacakram pravartaye bahujanahitāya //
 kṛcchrāpannaiḥ satvaiḥ jātijarāpīḍitaiḥ marañadharmaiḥ /
 bhavacakṣukaiḥ apāyā prajñāskandham niveṣeyam //
 samjīve kālasūtre samghāte raurave avīcismim /
 ṣaṭsu gatīhi vikīrṇām bhavasamīṣārāt pramoceyam //

[_Mvu_1.43_] narake pakvavipakvā apāyaprapīditāṁ maraṇadharmaṁ /
alpasukhaduhkhabahulāṁ bhavasamṣārāt pramoceyam //
arthaṁ careyam loke devamanuṣyāñāṁ deśiya dharmam /
evam vineya satvām yathā ayam lokapradyoto //
evam aham lokam imam careyam
yathā ayam carati asamgamānaso /
cakram va varteya ananyasādṛśo
susatkr̄to devamanuṣyapūjito //
praṇidhim ca jñātvā susamudgato jino
sarvehi hetubhi upasthitehi/
akhaṇḍa-acchidram avraṇam viyākare
arthadarśī matimām //
buddho tuvam hohisi lokanāyako
anāgate kalpaśatasahasre /
kapilāhvaye ṛṣivadanasmīm śākiyo
tadā ayam praṇidhi vipākam eşyati //
atha sāgarāvalimahī prakampate ca divi devasamgheśu /
vyākaraṇam tasya dyutimato abhyudgami abhyudgataṁ ghoṣam //

[_Mvu_1.44_] esa abhiyo bhagavatā atyantasubhāṣitātagītadhvajena /
sarvābhībhunā muninā viyākṛto hohisi jino tvam //
tam hitasukhāya hohisi sabrahmasurāsurasya lokasya /
hāyiṣyati asurakāyam naramarusamgho vivarddhanti //
atha khalu mahāmaudgalyāyana te duve gandhikamahattarakā abhiyasya anuttarāye
samyaksambodhaye vyākaraṇam śrutvā hrṣṭāḥ tuṣṭāḥ pramuditāḥ pṛītisumanasyajātā
evam cittam utpādensuh // yadā abhiyo bhikṣuh anuttarām samyaksambodhim
abhisaṁbuddho bhavyea tadā vayam etasya agrāśrāvaka bhavyeyāma agrayugo
bhadravugo yathāyam bhavati sarvābhībhūṣya śrāvakayugo eko agro prajñāye eko
agro ḥddhīye // aśroṣīt mahāmaudgalyāyana uttiyasya śreṣṭhasya dhītā abhiyo bhikṣuh
bhagavatā sarvābhībhūnā anuttarāye samyaksambodhaye vyākṛto // atha
mahāmaudgalyāyana uttiyasya śreṣṭhasya dhītā tam bhagavantam saśrāvakasamgham
satkr̄tvā gurukṛtvā mānayitvā pūjayitvā apacāyitvā evam praṇidhim utpādesi // mama
abhiyena bhikṣuṇā ḫṣyāprakṛtena abhūto abhyākhyāno dinno // yan mayā bhagavato
sarvābhībhūṣya saśrāvakasamghasya adhikāram kṛtvā kuśalam arjitam aham etena
kuśalamūlena yatra yatra abhiyo bhikṣuh utpadyeya tatra tatra nam abhūtena
abhyākhyānenā

[_Mvu_1.45_] abhyācikṣeyam yāvat paramasam̄bodhiprāptam // siyā ti punar
mahāmaudgalyāyana evam asya syāt* / anyo'sau tena kālena tena samayena
bhagavato sarvābhībhūṣya abhiyo nāma śrāvako abhūsi // na etat evam draṣṭavyam //
tat kasya hetoh // aham mahāmaudgalyāyana tena kālena tena samayena bhagavato
sarvābhībhūṣya abhiyo nāma śrāvako abhūsi // siyā ti punah mahāmaudgalyāyana
evam asya syāt* / anye te tena kālena tena samayena vasumate mahānagare duve
gandhikamahattarakā abhunsuh // na khalv etad evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh //
yūyam te śāriputra mahāmaudgalyāyana tena kālena tena samayena duve
gandhikamahattarakā abhunsu // tam yuṣmākam mūlapraṇidhim // siyā ti punar
mahāmaudgalyāyana evam asya syāt* / anyā sā tena kālena tena samayena uttiyasya
śreṣṭhasya dhītā abhūsi // // tenaiṣā tīrthikāmganā praṇidhānenā yatra
yatra upapadyāmi tatra tatra abhūtam abhyākhyānam deti yāvat
paramasam̄bodhiprāptasya // siyā ti khalu punar mahāmaudgalyāyana evam asya syāt*

/ anyo so tena kālena tena samayena vasumate mahānagare uttiyo nāma śreṣṭhi abhūsi
// na khalv etad evam draṣṭavyam // eṣo’sau mahāmaudgalyāyana śuddhāvāsakāyiko
devaputro tena kālena tena samayena vasumate mahānagare uttiyo nāma śreṣṭhi
abhūsi // eteṣām kalpānām śatasahasram smarati dharmam smanusmarati //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne abhiyavastum sānugītam samāptam

[_Mvu_1.46_] ito bho mahāmaudgalyāyana aparimitāsaṃkhyeyā kalpā yaṁ mayā
bodhāya praṇihitam // aprameyās tathāgatā arhantah samyaksam̄buddhāḥ pūjītā no
cāham vyākṛto // trīṇi maudgalyāyana puṣpanāmakānām śatāni mayā pūjītāni no
cāham tehi vyākṛto // aprameyā asaṃkheyā kalpā saṃdhāvitā saṃsaritā aprameyā ca
saṃbuddhā pūjītā no cāham tehi vyākṛto //

_____ catasrah iha mahāmaudgalyāyana bodhisatvacaryāḥ // katamāś catasrah // tadyathā
prakṛticaryā praṇidhānacaryā anulomacaryā anivartanacaryā //

_____ katamā ca mahāmaudgalyāyana prakṛticaryā // iha mahāmaudgalyāyana
bodhisatvaprakṛtir evam // bhavanti mātrjñāḥ pitrjñā śrāmaṇyā brāhmaṇyāḥ
kulajyeṣṭhāpacāyakāḥ daśa kuśalām karmapathām samādāya vartante pareṣām ca
deśayanti dānāni detha karotha puṇyānīti tiṣṭhantām ca buddhām pūjayanti śrāvakāmś
ca no ca tāvad anuttarāya samyaksam̄bodhaye cittam utpādenti //
pūjayanti prathamām tathāgatām
gauraveṇa mahatā mahāyaśām /

[_Mvu_1.47_] naiva tāva janayanti mānasam
agrapudgalagataṁ narottamā //
pūjayanti vaśibhūtakoṭiyo
purvam eva vaśipāramiṁ gatā /
naiva tāva janayanti mānasam
jñānasāgaratarāya nāyakā //
te ca pratyekabuddhakotīyo
pūjayanti paramārthapudgalā /
naiva tāva janayanti mānasam
sarvadharmavidutāya paṇḍitā //
iyam mahāmaudgalyāyana prakṛticaryā //

_____ katamā ca mahāmaudgalyāyana praṇidhicaryā // ito mahāmaudgalyāyana
aparimitā asaṃkhyeyā kalpā yaṁ śākyamunir nāma tathāgato’rham
samyaksam̄buddho loke udapādi vidyācaraṇasampannaḥ sugato lokavid anuttaraḥ
puruṣadamyaśārathiḥ sāstā devānām ca manusyānām ca // śākyamunisya khalu punaḥ
mahāmaudgalyāyana kapilavastum nāma nagaram vistareṇa // tadāham śreṣṭhi abhūsi
// yvāgūpānam kṛtvā bodhāye praṇihitam //
te yadā vipulapuṇyasaṃcayā
bhonti bhāvitaśāriṇamānasā /

[_Mvu_1.48_] te upetya vararūpadhāriṇo
bodhaye upajanenti mānasam //
yaṁ mayā kuśalam arjitam purā
tena me bhavatu sarvadarśitā /
mā ca me praṇidhī avasīdatu
yo yam eṣa praṇidhiḥ pravartatu //
yo mamaṁ kuśalamūlasam̄cayo

so mahā bhavatu sarvaprāṇihi /
 yac ca karma aśubham kṛtam mamā
 tam mamaiva kaṭukam phalam bhavet //
 evam aham lokam imam careyam
 yathā ayam carati asamgamānaso /
 cakram pravarteya ananyasādṛśam
 susatkṛtam devamanuṣyapūjitaṁ //
 yvāgūpānam prathamam adāsi lokottarasya buddhasya śākyamunino bhagavato
 kalpasmiṁ ito asamkhyeye // prathamā praṇidhi tadā āsi //
 ____ito mahāmaudgalyāyana aparimite asamkhyeye kalpe samitāvir nāma
 tathāgato'rham samyaksambuddho loke udapādi vidyācaraṇasampannah sugato
 lokavid anuttarah puruṣadamyasārathiḥ

[_Mvu_1.49_] sāstā devānām ca manuṣyānām ca // tena khalu punah samayena
 bodhisatvo rājā abhūsi cakravartī cāturdvīpo vijitāvī saptaratnasamanvāgato dhārmiko
 dharmarājā daśakuśalakarmapathasamādāyavartī // imāni sapta ratnāni abhunṣuh
 tadyathā idam cakraratnam hastiratnam aśvaratnam maṇiratnam strīratnam
 gṛhapatiratnam pariṇāyakaratnam eva saptamam pūrṇam cāsyā putrasahasram abhūsi
 śūrānām vīrānām varāṅgarūpiṇām parasaṇyapramardakānām // so imāni catvāri
 dvīpāni sayyathidaṁ jambudvīpam pūrvavidehaṁ aparagodānīyaṁ uttarakurum
 sāgaragiriptyantām akhilām akanṭhakām adañdenāśastreñānutpīdenādañdena
 dharmeñemām prthivīm abhijitvā adhyāvasati // atha khalu mahāmaudgalyāyana rājā
 cakravartī samitāvisya samyaksambuddhasya saśrāvakasamāghasya sarveṇa
 pratyupasthito abhūsi cīvaraṇīḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārehi
 saptaratnamayam ca prāsādaṁ kārayesi suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya
 sphāṭikasya musāragalvasya lohitikāyāḥ caturaśīti stambhasahasrehi ekamekam ca
 stambham ābaddhahiraṇyakoṭihi nirmito upārdhasya / caturaśīti kūṭāgarasahasrāṇi
 kārayesi citrāṇi darśanīyāni saptānām ratnānām tadyathā suvarṇasya rūpyasya
 muktāyā vaiḍūryasya sphāṭikasya musāragalvasya lohitikāye // tāvallakṣaṇam ca
 mahāmaudgalyāyana prāsādaṁ kārayitvā rājā cakravartī samitāvisya
 samyaksambuddhasya niryātesi evam ca praṇidhesi // aho punar aham anāgatam
 adhvānam bhaveyam

[_Mvu_1.50_] tathāgato'rham samyaksambuddho vidyācaraṇasampannah sugato
 lokavid anuttarah puruṣadamyasārathiḥ sāstā devānām ca manuṣyānām ca yathāpīdaṁ
 bhagavān samitāvir etarahiṁ dvātriṁśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato aśītihi
 anuvyāmjanehi upaśobhitaśarīro aṣṭādaśāveṇikehi buddhadharmehi samanvāgato
 daśahi tathāgatabalehi balavām caturhi vaisāradyehi suviśārado yathāyam bhagavān
 samitāvī samyaksambuddho etarahiṁ evañ ca tīrṇo tārayeyam āsvasto āsvāsayeyam
 parinirvṛto parinirvāpayeyam / tam bhaveyam bahujanahitāya bahujanasukhāya
 lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya sukhāya hitāya devānām ca manuṣyānām
 ca // evam mahāmaudgalyāyana tathāgatasya ayam praṇidhiḥ //
 evam aham lokam imam careyam
 yathā ayam carati asamgamānaso /
 cakram pravarteya ananyasādṛśo
 bhaveyam aham devamanuṣyapūjito //
 ____atha khalu samitāvino samyaksambuddhasya etad abhūsi // kim nu khalu mayi
 parinirvṛte imehi ca śrāvakehi parinirvṛtehi imasmīm dharmākhyāne'ntarahite ito
 kettakasya nu khalu kālasya buddho bhagavān loke upapadiṣyati // ekasmiṁ kalpe na
 adrākṣīt* /

[_Mvu_1.51_] dvihi kalpehi na adrākṣīt* / kalpasahasreṇa buddham loke paśyati //
atha khalu mahāmaudgalyāyana samitāvisya samyaksambuddhasya mahatā kāruṇena
samavāgatasya satveṣu mahākāruṇam okrami // paṁca ca buddhakāryāṇi avaśyam
kartavyāni // katamāni paṁca // dharmacakram pravartayitavyam mātā vinetavyā pitā
vinetavyo bauddhavaineyakā satvā vinetavyā yuvarajā abhisim̄citavyo // eṣo
mamātyayena buddho loke bhaviṣyatīti ajito nāmena maitreyo gotreṇa bandhumāyāṁ
rājadhānyāṁ // yaṁ nūnāham kalpānām śatasahasram tiṣṭheham // atha khalu samitāvī
samyaksambuddho bhikṣūn āmantresi // iha mahyam rahogatasya ekasya
pratisamlīnasya ayam evarūpo cetaso parivitarko udapādi // kiṁ nu khalu mayi
parinirvṛte imehi ca śrāvakasam̄ghehi parinirvṛtehi imasmiṁ dharmākhyāne antarhite
ito kettakasya nu kālasya buddho loke upapadiṣyati // ekasmīm kalpe na adrākṣīt* //
dvīhi kalpehi na adrākṣīt // trīhi kalpehi na adrākṣīt // kalpaśatasahasreṇa buddham
loke paśyāmi // paṁca me buddhakāryāṇi avaśyam kartavyāni yo ca so satvo
yuvarajābhiṣim̄citavyah so dīrghāyukehi devehi upapanno // yaṁ nūnāham kalpānām
śatasahasram sthātum icchāmy aham icchatha bhikṣavo kalpānām śatasahasram
sthātum ko vā mayā sārdham

[_Mvu_1.52_] sthāsyati // tatra mahāmaudgalyāyana caturaśītihi bhikṣuśatasahasrehi
so loko udgṛhīto sarvehi balavaśībhāvaprāptehi // vayaṁ bhagavam sthāsyāmaḥ
vayaṁ sugata sthāsyāmaḥ // atha khalu samitāvī samyaksambuddho te ca śrāvakā
cirām dīrgham adhvānam tiṣṭhensuḥ // samvartakālasamaye manusyā kālagatā
ābhāsvare devanikāye upapadyanti rājāpi kālagato ābhāsvare devanikāye upapadyati
bhagavān bhikṣusamghena sārdham ābhāsvaram devanikāyaṁ gacchatī //
vivartanīyakālasamaye saṁsthite lokasanniveṣe satvā āyuḥkṣayāya ābhāsvarād
devanikāyato cyavitvā icchatvam āgacchanti // bodhisatvo pi ābhāsvarād devanikāyā
cyavitvā icchatvam āgatvā rājā bhavati cakravartī cāturdvīpo vijitāvī yāva imāni
catvāri mahādvīpāni dharmeṇaiva abhinirjinitvā adhyāvasati // yadā manusyā
parimitāyuskā bhavanti jarāvyādhimaraṇā ca prajñāyanti tadā bhagavān samitāvī
saśrāvakasam̄gho jambudvīpam āgacchati // āgatvā satvānām dharmam deśayati //
tathaiva rājā cakravartī samitāvisya samyaksambuddhasya sarveṇa pratyupasthito
cīvaraṇīḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārehi // saptaratnamayam
prāśādaṁ tādṛśam eva kārāpayitvā bhagavataḥ samyaksambuddhasya niryātesi //
etenā upāyena kalpaśatasahasram samitāvī samyaksambuddho sthito
saśrāvakasam̄gho kalpaśatasahasram bodhisatvena upasthito sarvatra ca kalpe
saptaratnamayam prāśādaṁ tādṛśam eva kārāpayitvā niryātesi samitāvisya

[_Mvu_1.53_] samyaksambuddhasya // anuttarām samyaksambodhim prārthayamāno
prāśādaśatasahasram ratnamayam aham cakravartī santo samitāvino adāsi //
kalpasmīm ito asam̄khyeye
so tam dānam datvā praṇidhesi lokanāyako asyām /
devamanuṣyācāryo āryam dharmam prakāśeyyam //
evam ca mahyam asyā prakāśanā deśanā ca dharmasya /
evam ca bahuṁ satvam ārye dharme niveśeyyam //
evam ca me śrūnensuḥ devamanuṣyā subhāśitam vākyam /
evam ca dharmacakram pravartaye bahujanahitāya //
dharmolkām vicareyam parāhaṇe dharmabherīm sapatākām/
ucchreyam dharmaketum āryam śamkham prapūreyam //
kṛcchrāpanne loke jātijarāpīḍite marañadharme /

bhavacakṣuke apāyā prajñāskandham niveśeyam //
 samjīve kālasūtre saṃghāte raurave avīcismim /
 ṣaṭsu gaṭsu vikīrṇām bhavasamṣārāt pramoceyam //
 narake pakvavipakvām apāyaprapīḍitām marañadharmaṁ /
 alpasukhaduhkhabahulām bhavasamṣārāt pramoceyam //
 [_Mvu_1.54_] arthaṁ careyam loke devamanuṣyānām deśya dharmam /
 evam vineya satvām yathā ayam lokapradyoto //
 ____ dvitīyo prāṇidhi tadāsi // aśītim candanavimānāni adāsi lokottarasya buddhasya
 guruṇo // ahaṁ bhagavān asyām ito asaṃkhyeye // tṛtīyo prāṇidhiḥ tadāśīt* //
 saptaratanamayānām guhānām aśīti sahasrāṇi arko rājā adāsi parvatanāmasya //
 caturthī tadā prāṇidhiḥ aśīt* // ṣaṭ varṣāṇi carati anityasamjñānimittakāmehi
 ratanendreṇānuśāsito // paṃcamā prāṇidhiḥ tadā aśīt* //
 _____ iti śīmahāvastu-avadāne bahubuddhasūtram samāptam

evam mayā śrutamekasmim samaye bhagavām rājagrhe viharati sma gṛdhrukūṭe
 parvate // atha khalv āyuṣmān mahāmaudgalyāyano kālyam eva nivāsayitvā
 pātracīvaram ādāya rājagrhaṁ nagaram piṇḍāya prakrami // atha khalv āyuṣmato
 mahāmaudgalyāyanasya aciraprakrāntasyaitat abhavat* // atiprāgas tāvad etarahiṁ
 rājagrhaṁ nagaram piṇḍāya caritum / yam nūnāham yena śuddhāvāsam devanikāyam
 tenopasamkrameyam // athāyuṣmān mahāmaudgalyāyanah tadyathāpi

[_Mvu_1.55_] nāma balavān puruṣah sammiṇijitam bāhum prasārayet prasāritam ca
 bāhum sammiṇijayet* ekakṣaṇena padavītihāreṇa rājagrīhād vaihāyasam
 abhyudgamyā śuddhāvāsadevanikāye pratyasthāt* // adrākṣīt śuddhāvāsakāyikā
 devaputrā āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam dūrata evāgacchantam // dr̄ṣṭvā ca
 punar yenāyuṣmān mahāmaudgalyāyanas tenopasamkramitvā āyuṣmato
 mahāmaudgalyāyanasya pādau śirasā vanditvā ekānte asthāsi // ekānte sthitvā ca te
 saṃbahulā śuddhāvāsakāyikā devaputrā āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam
 gāthābhīḥ adhyabhāṣasi //
 kalpāna śatasahasram samdhāvitvāna bodhiparipākam /
 sucirasi anantaratano buddho lokasmim upapanno //
 _____ itthām vaditvāna te saṃbahulā śuddhāvāsakāyikā devaputrā āyuṣmato
 mahāmaudgalyāyanasya pādau śirasā vanditvā ekānte asthāsi // ekānte sthitvā
 antarhitā // atha khalv āyuṣmato mahāmaudgalyāyanasyaitat abhavat* // evam
 durlabhaḥ bodhir yatra hi nāma kalpānām śatasahasreṇa // atha khalv āyuṣmān
 mahāmaudgalyāyanas tadyathā balavān puruṣah sammiṇijitām bāhām prasārayet
 prasāritām vā bāhām sammiṇijayet* ettakena kṣaṇavītihāreṇa śuddhāvāsato
 devanikāyāto antarhitāḥ rājagrhe nagare pratyasthā // athāyuṣmān

[_Mvu_1.56_] mahāmaudgalyāyano rājagrhe nagare piṇḍāya caritvā paścādbhakto
 piṇḍapātrapratikrāntah pātracīvaram pratiśāmayitvā pādau prakṣālayitvā yena
 bhagavām tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte nyaśīdad
 ekānte niṣaṇṇāś ca punah āyuṣmān mahāmaudgalyāyano bhagavantam etad avocat* //
 ihāham bhagavan kālyasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya rājagrīham
 mahānagaram piṇḍāya prakrami // tasya me bhagavan* aciraprakrāntasyaitad
 abhavat* // atiprāgas tāvat etarahi rājagrhe mahānagare piṇḍāya caritum / yam
 nunāham yena śuddhāvāsam devanikāyam tenopasamkrameyam / ciram me
 devanikāyam śuddhāvāsam upasamkrāntasya // athāham balavām tadyathā puruṣah
 sammiṇijitām bāhām prasārayeya prasāritām vā bāhām sammiṇijayet* ettakena
 kṣaṇavītihāreṇa rājagrīhād vaihāyasam abhyudgamyā śuddhāvāse devanikāye

pratyasthāsi // adrāksīt* me bhagavan sambahulāḥ śuddhāvāsakāyikā devaputrā dūrata
 eva āgacchantam dṛṣṭvā ca punar yenāham tenopasāṃkramitvā mama pādau śirasā
 vanditvā ekānte sthānsu // ekāntasthitā sambahulā te śuddhāvāsakāyikā devaputrā
 mama gāthāye adhyabhāṣeran* //
 kalpāna śatasaharam samdhāvitvāna bodhiparipākam /
 sucirasy anantaratanō buddho lokasmīm upapanno //
 ittham vaditvāna te sambahulāḥ śuddhāvāsakāyikā devaputrā mama pādau śirasā

[_Mvu_1.57_] vanditvā prakrāmi // tasya me bhagavann etad abhavat* // yāvat
 duḥkhasamudānīyā anuttarā sambodhir yatra hi nāma kalpānām śatasahasreṇa / yaṁ
 nūnāham yena bhagavāṁs tenopagamitvā bhagavantam etam arthaṁ pariprccheyam /
 yathā me bhagavām vyākariṣyati tathā naṁ dhārayiṣyāmi // iha bhagavām kim āha //
 evam ukte bhagavān āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam etad avocat* // parīttakam
 khalu punar mahāmaudgalyāyanā śuddhāvāsakāyikānām devaputrānām śatasahasra
 ti // aprameyehi mahāmaudgalyāyanā kalpehi asamkhyeyehi aprameyehi tathāgatehi
 arhantehi samyaksam̄buddhehi kuśalamūlāny avaropitāni āyatisaṁbodhim
 prārthayamānehi // abhijānāmi khalu punar ahaṁ mahāmaudgalyāyanā trimśad
 buddhakoṭīyo sākyamunināmadheyānām ye mayā saśrāvakasamghāḥ satkṛtā gurukṛtā
 mānitāḥ pūjītā apacitā rājñā cakravartibhūtena āyatisaṁbodhim abhiprārthayamānena
 ca me te buddhā bhagavanto vyākarensuḥ // bhaviṣyasi tvam anāgatam adhvānam
 tathāgato'rham samyaksam̄buddho vidyācaraṇasampanno sugato lokavid anuttaraḥ
 puruṣadamyaśārathiḥ sāstā devānām ca manusyānām ca // abhijānāmy aham khalu
 punar mahāmaudgalyāyanā aṣṭa buddhaśatasahasrāṇi dīpaṃkarānāmadheyakānām ye
 mayā saśrāvakasamghāḥ satkṛtā gurukṛtā mānitāḥ pūjītāḥ apacitā cakravartibhūtena
 āyutim sam̄bodhim abhisamprārthayamānena ca me te buddhā bhagavanto
 vyākarensuḥ // yathā prathame parivarte tathā sarvatra kartavyam // bhaviṣyasi tvam
 anāgatam adhvānam // abhijānāmy

[_Mvu_1.58_] ahaṁ mahāmaudgalyāyanā paṁca buddhaśatāni
 padmottaranāmadheyānām // sarvatra kartavyam / bhaviṣyasi tvam anāgatam
 adhvānam // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā aṣṭa buddhasahasrāṇi
 pradyotanāmadheyānām // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā trayo
 buddhakoṭīyo puṣpanāmadheyānām // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā
 aṣṭādaśa buddhasahasrāṇi māradhvajanāmadheyānām yatra mayā brahmacaryam
 cīrṇam āyatiṁ bodhim prārthayamānena ca me te buddhā bhagavanto vyākarensuḥ //
 abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā paṁca buddhaśatāni
 padmottaranāmadheyānām ye mayā saśrāvakasamghāḥ satkṛtāḥ // abhijānāmy ahaṁ
 mahāmaudgalyāyanā navati buddhasahasrāṇi kāsyapanāmadheyāni // abhijānāmy
 ahaṁ mahāmaudgalyāyanā paṁcadaśa buddhasahasrāṇi pratāpanāmadheyāni //
 abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā dvau buddhasahasrau kauṇḍīṇyanāmadheyau
 // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā caturaśīti pratyekabuddhasahasrāṇi //
 abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā samantaguptam nāma tathāgatam arhantaṁ
 samyaksam̄buddham // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā buddhasahasram
 jambudhvajanāmadheyānām // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā caturaśīti
 buddhasahasrāṇi indradhvajanāmadheyānām // abhijānāmy ahaṁ
 mahāmaudgalyāyanā paṁcadaśa buddhasahasrāṇi ādityanāmadheyānām //
 abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā dvāṣaṣṭi buddhaśatāni
 anyonyanāmadheyānām // abhijānāmy ahaṁ mahāmaudgalyāyanā caturṣaṣṭi
 buddhāna

[_Mvu_1.59_] samitāvināmadheyānām // suprabhāso nāma mahāmaudgalyāyana tathāgato'rham samyaksambuddho yatra maitreyena bodhisatvena prathamaṁ kuśalamūlāny avaropitāni rājñā vairocanena cakravartibhūtena āyatim saṁbodhim prārthayamānena // suprabhāse khalu punar mahāmaudgalyāyana tathāgatabhūte catasrah caturaśītikoṭivarṣasahasrāṇi manusyāṇām āyuṣah pramāṇam abhūsi antarā ca uccāvacatā āyuṣah // suprabhāsasya khalu punar mahāmaudgalyāyana tathāgatasyārhataḥ samyaksambuddhasya trayah sannipāta abhūt* // prathamo śrāvakasannipāto ṣaṇṇavati koṭīyo abhūsi sarveṣām arhantānām kṣīṇāśravāṇām uṣitavratānām samyagājñāvimuktānām parikṣīṇabhabasamyojanānām anuprāptasvakārthānām // dvitīyo śrāvakasannipāto caturenavati koṭīyo abhūt sarveṣām arhantānām kṣīṇāśravāṇām uṣitavratānām samyagājñāvimuktānām parikṣīṇabhabasamyojanānām anuprāptasvakārthānām // tṛtīyo śrāvakasannipāto dvānavati koṭīyo abhūsi sarveṣām arhantānām kṣīṇāśravāṇām uṣitavratānām samyagājñāvimuktānām parikṣīṇabhabasamyojanānām anuprāptasvakārthānām // atha khalu mahāmaudgalyāyana rājño vairocanasya tam bhagavantam suprabhāsam dṛṣṭvā udāraharṣam udāravegaprītiprāmodyam utpadye // so tam bhagavantam saśrāvakasamgham daśa varṣasahasrāṇi satkaresi

[_Mvu_1.60_] gurukaresi mānesi pūjesi apacāyesi // satkṛtvā gurukṛtvā tām ca samitim anugṛhṇanto tam ca śrāvakasamgham anugṛhṇanto tam ca āyuḥpramāṇam anugṛhṇanto evam cittam utpādesi // aho punar ahaṁ bhavyam anāgate'dhvani tathāgato'rham samyaksambuddho vidyācaraṇasampannaḥ sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyāṇām ca yathāyam bhagavān suprabhāso etarahi // evam sarvākārasampannam sarvākārapratipūram dharmam deśeyam yathāpi bhagavān suprabhāso etarahi // evam samagram śrāvakasamgham parihareyam yathāpi bhagavān suprabhāso etarahi // evam ca me devāś ca manusyāś ca śrotavyam śraddhātavyam manyensuh yathāpīdam bhagavato suprabhāsasya etarahim / tam bhavyem bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyāṇām ca // evam cāha mahāmaudgalyāyana ato ca bhūyo anyam // caturacatvārimśatkalpasamprasthitasya khalu punar mahāmaudgalyāyana maitreyasya bodhisatvasya paścā tāye bodhaye cittam utpāditanam // aparājitadhvajo nāma mahāmaudgalyāyana tathāgato'rham samyaksambuddho yo maye saśrāvakasamgho varṣasahasram satkṛto gurukṛto mānito pūjito pacito rājñā dṛḍhadhanunā cakravartibhūtena āyatim saṁbodhim prārthayamānena mahantehi ca pamcehi

[_Mvu_1.61_] duṣyayugaśatehi abhicchādito // parinirvṛtasya ca stūpaṁ kāritam yojanam uccatvena yojanam abhiniveśena // eṣā ca mahāmaudgalyāyana prāṇidhi satatasamitā abhūsi // yasmiṁ samaye satvā bhavensuh alenā atrāṇā aśaraṇā aparāyanā utsadalolā utsadadoṣā utsadamohā akuśalān dharmā samādāya vartensuh yobhūyena ca apāyapratiṣūrakā bhavensu tasmiṁ kāle tasmiṁ samaye aham anuttarām samyaksambodhim abhisambudhyeham // tam bhavyem bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyāṇām ca // duṣkarakārakā mahāmaudgalyāyana tathāgatārhamto samyaksambuddhā lokasyārthaṁ caryām caranti // idam avocad bhagavān āttamano āyuṣmān mahāmaudgalyāyano bhagavato bhāṣitam abhyānandat* // śākyamunināmakānām upasthitās trimśā koṭīyo jinānām / aşṭāśatasahasrāṇi dīpamkarānāmadheyānām //

şaṣṭim ca sahasrāṇi pradyotanāmadheyānām /
tatha puṣpanāmakānām trayo koṭīyo vādisiṁhānām //

aşṭādaśa sahasrāṇi māradhvajanāmakānāṁ sugatānāṁ /
 yatra care brahmacyāṁ sarvajñatām abhilāṣāya //
 pūjayi paṁca śatāni padmottaranāmakānāṁ sugatānāṁ /
 [_Mvu_1.62_] kauṇḍīyanāmakānāṁ aparāṇi dvi sahasrāṇi //
 aparimitāsaṁkhyeyā pratyekajināna koṭinayutāṁ ca /
 pūjayi buddhasahasram jambudhvajanāmadheyānāṁ //
 caturaśīti sahasrāṇi indradhvajanāmakānāṁ sugatānāṁ /
 navatiṁ ca sahasrāṇi kāśyapasahanāmadheyānāṁ //
 paṁcadaśa buddhasahasrāṇi pratāpanāmakānāṁ sugatānāṁ/
 paṁcadaśa ca sahasrāṇi ādityanāmadheyānāṁ //
 dvāśaṣṭiṁ ca śatāni sugatānāṁ anyonyanāmadheyānāṁ /
 catuṣaṣṭiṁ ca sahasrāṇi samitāvīnāmadheyānāṁ //
 ete ca kolitaśirī anye ca daśabalā aparimāṇā /
 sarve anityatāya samitā lokapradyotā //
 yāni ca balāni kolita teṣāṁ mahāpuruṣalakṣavarāṇāṁ /
 sarve anityatāya kālam na upenti saṁkhyāṁ ca //
 jñātvānānityabalam sudāruṇāṁ satkṛtasya anantaram /
 vīryārambho yojito anityabalaśya vighātāya //
 ito maudgalyāyana aparimite asaṁkhyeye kalpe ratno nāma samyaksam buddho
 abhūsi tathāgato'rhaṁ samyaksam buddho vīdyācaraṇasampannaḥ sugato lokavid
 anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānāṁ ca manusyānāṁ ca // ahaṁ tadā rājā
 cakravarti abhūsi // tato mayaitasya bhagavato ratanavato caturaśīti kūṭārasahasrāṇi
 kāritāni citrāṇi

[_Mvu_1.63_] darśanīyāni saptānāṁ ratnānāṁ suvarṇasya rūpyasya muktāyā
 vaiḍūryasya sphātikasya musāragalvasya lohitikāyāḥ // tāni mayā tasya bhagavato
 niryātētvā bodhāya anupraṇihitāṁ // na tāvat buddhā bhagavanto parinirvāyanti yāvad
 yuvarājā anabhiṣikto bhavati / eṣo mama anantaram buddho loke bhaviṣyati /
 yathaitarhi mayā maitreyo vyākṛto eṣo mamānantaram buddho bhaviṣyatī // so
 bhagavāṁ caturaśītihi śrāvakasahasrehi sārdham caturaśītisamvartavivartasthito
 samvartamāne loke bhagavān caturaśītihi śrāvakasahasrehi sārdham ābhāsvaram
 devanikāyāṁ gacchati vivartamāne loke iha gacchati iha dharmāṁ deśayati / ahaṁ
 bhūyo rājā cakravartī bhavāmi / caturaśītikūṭārasahasrāṇi kārāpayitvā bhagavato
 ratanavato niryātemi // iyāṁ mahāmaudgalyāyana praṇidhicaryā //
 ____ katamā ca anulomacaryā // iha mahāmaudgalyāyana bodhisatvo mahāsatvo
 bodhāya anulomatāye sthito bhavati // iyāṁ mahāmaudgalyāyana
 ____ avivartacaryā // vivartanti samsaranti vivartacaryā // avaivartiyā bodhāya
 bhavanti avivartacaryā //

____ atra daśabhūmiko kartavyo dīpaṁkaravastu ca //
 nāmo'stu buddhānāṁ namo'rhatāṁ // daśabhūmikasyādi
 ____ vatte apratima dharmadarśanam

[_Mvu_1.64_] na ekakalpaśatasamcitatmanāṁ /
 bhūmayo daśa jināna śrīmatāṁ
 yair vikurviṣu sadā paṇḍitā //
 mānadarpadamohamocitā
 sarvaśah samiyamārdavānvitā /

gauravam janiya sarvadarśiṣu
 śrūyatāṁ jinavarasya śāsanam //
 nirvṛte kanakarāśīsannibhe
 śākyanandijanane tathāgate /
 kampi medini saśailakānanā
 sāgarāṁbaradharā saparvatā //
 kampitam paramaromaharṣanam
 bhūmikampam anudṛṣya dāruṇam /
 kāsyapo dhūtaguṇāgrapārago
 cittam abhyupagataḥ tadaḥ abhūt* //
 kiṁ nu adya dharanī saparvatā
 sāgarāṁbaradharā vasundharā /
 kampate paramadāruṇasvaraṁ
 nūnam nirvṛtiṁ gataḥ tathāgataḥ //
 so ca divyanayanas tathāgataṁ
 devakinnaravarehi vanditam

[_Mvu_1.65_] dṛṣya sarvabhavabandhanāntakam
 nirvṛtam yamakaśāla-antare //
 na khalu me samucitaṁ tathāgataṁ
 ṛddhiye samanugantu gautamaṁ /
 padbhīr eva vadatāṁ varām munim
 draṣṭum apratimaṁ pravrajāmy ahaṁ //
 so ca matva tvaramāṇo sūrī
 kāsyapo mathitamānaso bhikṣuh /
 bhikṣubhīḥ bahubhīḥ uttamo pari-
 nirvṛtabhuvam anupūrvam āgami //
 tasya ca praṇidhir āsi uttamā
 kāsyapasya jinapādavandane /
 tau caraṇau mahāmune
 mūrdhinā upanipīḍya vanditum //
 samgrhyolkāṁ vipulāṁ atha catasro
 mallakā upagatā balavantaḥ /
 vījītāṁ paramamallavinītāṁ
 dagdhaḍalkāṁ abhiprāṇamayensuh //—Lies: dagdha-ulkāṁ
 taiś citām abhimukham upanītā
 taiḥ parākramabalai rathaśūraiḥ /

[_Mvu_1.66_] nirvṛtā ca . . . sā samakālam
 prāpya vāripariṣekam ivolkā //
 samśayam vimati madhyam upetya
 mallā divyanayanaṁ aniruddham /
 gauravā nataśirā suvinītā
 praśnam* . . . idam pariprcche //
 ko nu hetur iha pratyayo ca ko
 yen' imā jinasutā upanītā /
 nirvṛtiṁ upagatā sahasolkā
 brūhi kāraṇam ihārya yathāvat* //
 devatā khalu prasannā kāsyape
 tasya eṣa khalu ṛddhibhāvanā /

naiva tāva jvalano jvalisyati
 yāva nāgato agrapāragaḥ //
 tasya caiṣa pranidhiḥ samṛdhyati
 kāśyapasya dhutadharmaḍhāriṇaḥ /
 tau kramau daśabalasya śrīmataḥ
 vanditum hi śirasā mahāmune //
 so ca bhikṣugāṇasampuraskṛtaḥ
 kāśyapo dhutarajo jinātmajah /
 prāṃjalī jinacitām upāgato
 gauravā praṇataśīrṣamānasah //

[_Mvu_1.67_] dṛṣya tam pravararūpadhāriṇam
 kāṣṭhasaṁcayagataṁ tathāgataṁ /
 dhig bhavān iti girām udīrayī
 darśitaprakṛtibhāvalakṣaṇām //
 ko nu so bhavam upetya prāṇako
 yo na mṛtyuvaśam āgamiṣyati /
 yatr' ayam jvalanakāṁcanopamo
 nirvṛto śikhir ivendhanam vinā //
 kṛtva amṛjalipuṭam mahāyaśo
 pādato jinavarasya kāśyapo /
 mūrdhinā nipatito maharśiṇo
 paścimam idam namasyate mune //
 tau ca cakravaralakṣitau kramau
 devadānavavarehi vanditau /
 niḥṣṛtau tatha vidārya tām citām
 devayakṣabhujaṅgānubhāvitau //
 tau kramau śirasi sannipātiya
 pāṇibhiḥ samanugṛhya cā mune /
 ālape śrutidharam maharśinam
 antikāvacaraḥ kāśyapas tadā //

[_Mvu_1.68_] kiṁ tv imau śrutidhara kramau mune
 dhyāmatām upagatau na suprabhau /
 brūhi kāraṇam aśeṣam āhvaya
 yen' imau na nayanābhīnandinau //
 etam śrutva śrutasamcayaṁdharo
 kāśyapam idam uvāca pāṇḍito /
 aśruvegaduṣṭā va śocatām
 roditehi mathitā h' imau kramau //
 ten' imau kramavaraū mahāmuneḥ
 rodanena janatābhipīḍitau /
 no vibhānti munino yathā purā
 evam etad anupaśya suvrata //
 so nipatya śirasā punaḥ punaḥ
 tau kramau pravaracakralakṣaṇau /
 karatalehi abhipīḍayet mune
 śāstu gauravaparāya buddhiye //
 vanditau ca dhutadharmaḍhāriṇā
 tau kramau gunadhareṇa śāstuno /

lokanāthacitakāṣṭha tejasā
vāyuvegavidhutena dīpyati //

[_Mvu_1.69_] dahyamāne jinacandraśarīre
pamca tāni vaśibhūtaśatāni /
mantrayanti sahitā samupetya
nirvṛtisamayakāle saṃgītiṁ //
nirvṛto pravaralakṣaṇadhārī
yo nu śāstu sasurāsuranetā /
ko guṇo iha ciram parivāse
vayam api adya vijahāmatha deham //
sarvathā supariniṣṭhitakāryāḥ
prāpya acyutam aśokam anantam /
sarvabhāvabhavavītigatā sma
eṣa nirvṛtim upema ihaiva //
evam ukte dhutadharmaviśuddho
kāsyapo’bravi tadā vaśibhūtām /
na khu bhavadbhiḥ anupādi vimukti
nirvṛtī samanugamya ihaiva //
tīrthikā ca bahidhānugatāś ca
kreyur apratimaśāsanadoṣam /
dhūmakālikam iti śramaṇasya
etat eva ca tu rakṣaṇīyam no //
lokanātha bahavo narasiṁhā

[_Mvu_1.70_] ye c' anāgata mahāmatiśūrā /
te hi no upapadeyur udagrā
yadi na saṃkaliye śāsanam śāstuh //
tena apratihatāḥ susamagrāḥ
gāyathā sugataśāsanam agryam /
yathā idam suparīga yathārthaṁ
cirataram naramarūṣu viroce //
evam astu iti te vaśibhūtā
kāsyapasya vacanam pratipūjya /
cittam apy upagatā kva idānīm
deśi dharmadharasamgaṇanā syāt* //
ramyakānanavane susamṛddhe
māgadhasya magadhādhipatisya /
puravare bhavatu rājagṛhasmiṁ
saptaparṇa-abhidhānaguḥāyām //
parvatasya vaihāyavarasya
uttarasmi tīre varapārśve /
vividhapādape śilātalabhbūmeḥ
bhāge yam bhavatu dharmasamāsyā //
te ca ḥddhivaśibhāvabalasthā

[_Mvu_1.71_] udgatāḥ khagapathe jinaputrā /
tatkṣaṇāntara prapalānā
mānasam saro yathā haṁsayūtho //
te pratiṣṭhitā nagāgravarasya

pārśve tat vanam upetya niṣaṇṇā /
śāsane ca sugatasya sugīte
devadundubhigaṇāni nadensuh //
te ca dundubhina nādām nadantam
śrutva śāsanakarā sugatasya /
bhūmikampam anudṛṣya ca ghoram
kāsyapam dhutarajam idam ūcuḥ //
kin tu bhoḥ dhutadharā samakaṇpi
medinī sasatā sasamudrā /
devadundubhiravāś ca manojñā
divyamālyavikiraṇam ca bhavanti //
tān uvāca dhutadharmaśamamgī
kāsyapo jinasutām vaśibhūtām /
ete sannipatitā marusamghā
śrutva śāsanavaram susamagryam //
te samagravaralakṣaṇadhārī
gauravāt pramuditā marusamghāh /
pūjām apratimakasya karonti

[_Mvu_1.72_] śāsanam śṛṇuyu sarvasamagryam //
so hi'nekabhavakalpaśatehi
hitasukhāya naradevagaṇānām /
evam abhyupagato cirarātram
mokṣayiṣye'ham prajāḥ parimuktaḥ //
so labhitva paramārtham aśokam
sarvabhāvabhavaduḥkhanirodham /
kāśipuryām naradevahitārthaṁ
vartayiṣi varacakram adbhuṭam //
paṇcakehi saha tehi munīhi
marugaṇām vinayavādinām varo /
satvakoṭinayutāni nāyako
jātijanmamarāṇāt samuddhare //
so vimokṣayi bhavābhīnandino
toṣayām naramarū narasiṁho /
mathiya sarvaparavādi sāmprataṇ
nirvṛto tu bhagavām nirapekṣo //
eta śrutva vacanām manoramām
kāsyapasya dhutadharmaḍhāriṇo /
devasamghā muditā nabhe sthitā
vyāharanti vacanām manoramām //
sādhū sādhū dhutadharmaṇidā

[_Mvu_1.73_] śāstu śāsanakarā ananyathā /
bhāṣase guṇam anantabuddhino
jetavane naramarū sutoṣitā //
so hi devamanujāna uttamō
so hi agrapuruṣo mahāmuniḥ /
so hi niḥśaraṇam uttamām prabhuḥ
drṣṭadarśano hitāya prāṇinām //
tena skandhā taḍibudbudopamā

phenapindakam iva prabhāsvaram /
 deśitā daśabalena jānatā
 yasy' iyam guṇakathā pravartate //
 kṛṣṇasarpaśirasannibhā tathā
 kāma agrapuruṣeṇa deśitā /
 śastrarucchaviṣakumbhasannibhā
 yasy' iyam guṇakathā pravartate //
 tena dṛṣṭam acalam param sukham
 dṛṣṭibhiḥ paramasādhudṛṣṭibhiḥ /
 tam amatsaravatā prakāśitam
 saṃvibhāgarucinā yad ad bhutam //
 udgate dinakare yathā kimi

[_Mvu_1.74_] niśprabho bhavati no ca bhrājati /
 udgate jinadivākare tathā
 niśprabhā paragaṇī asamyatā //
 ṛddhipādabalapāramī gato
 īśvaro jinabalena cakṣumām /
 locanām bhagavatasya paśyatha
 nirvṛto kanakabimbasannibho //
 dhig bhavām sarada-abhrasannibhā
 vālikānagararūpasannibhā /
 yatra nāma kuśalāna saṃcayo
 nirvṛto paramabuddhisāgaro //
 hetukāraṇaśatehi nāyako
 nardate puruṣasiṁghanarditam /
 bhavam ananyamarāṇam nirikṣya
 tasya uktam antaram na vidyate //
 divyapuṣpavaramaṇḍitam nabham
 śobhate sugatavarṇabhāṣaṇe /
 divyacandanarasānuvāsitam
 śobhate amṛtagandhikam nabham iti //
 atha khalv āyuṣmān mahāmaudgalyāyano āyuṣmantam mahākāśyapam āmantrayati //
 vyavasthāpaya jinaputra vaśibhūtā ye pariṣayām saṃśayagatāni mānasāni vijāneyur iti
 //

[_Mvu_1.75_] athāniruddham upālim ca sthaviram ca alakunḍalabhaṭṭiyam
 sundaranandam ca kāśyapa uvāca //
 avaloketha jinātmajāś cittāni yā pariṣayām /
 saṃśayaṁ ca paripṛcchatha yasya yatra tathā bhaved iti //
 sādhū ti te pratiśrutvā jinaśāstraviśāradāḥ /
 paśyanti paracittāni kare vāmalakam yathā //
 pralambabāhum vaśibhūtam kāśyapo idam abravīt* /
 gr̥dhrakūṭasya śikhare nirmiṇe vasudhām laghum //
 aṣṭādaśa sahasrāṇi pariṣayām samāgatā /
 yathā sarvābhijāneyā ṛddhim samjanayā tathā //
 vicintacūtam vaśibhūtam kāśyapa idam abravīt* /
 gamgodakamayā meghā nirmiṇe gagane laghum //
 vividhagandhapuṣpāś ca upavāyantu sarvataḥ /
 mānuṣāṇām āmagandhā ca śīghram antarahāpaya //

haryakṣam nāma vaśibhūtam kāsyapa idam abravīt* /
tathā utpādaya śīghram samādhiṁ sugatātmaja /
yathā gṛhīṇāṁ dravyāṇi na gaccheyuḥ parām gatim //
varuṇam nāma vaśibhūtam kāsyapo idam abravīt* /
aratidamśamaśakā manusyāṇāṁ nivartaye //

[_Mvu_1.76_] ajakarṇam vaśibhūtam kāsyapo idam abravīt* /
kṣudhāṁ pipāsāṁ vyādhīm ca manusyāṇāṁ nivartaya //
sādhū ti te pratiśrutvā kāsyapasya jinātmajāḥ /
yathājñaptāni sthānāni yathoktaṁ parijāgrisu //

tataḥ kāsyapasthaviraḥ kātyāyanam uvāca sa /
samudīraya mahātmanāṁ caritaṁ dharmarājināṁ //
evam ukte mahāprājño kātyāyanakulodgataḥ /
uvāca caryā buddhānāṁ kāsyapasya anuprcchataḥ //
śruyatāṁ bho jinasutā buddhānāṁ sarvadarśināṁ /
caryā caraṇāśuddhānāṁ yathāvat anupūrvāśah //
daśa khalu bho jinaputraḥ bodhisatvāna bhūmaya /
..... bhavanti katamā daśa //
durāroheti prathamā bhūmī samupadiṣyate /
dvitīyā baddhamānā nāma tṛtīyā puṣpamaṇḍitā //
caturthī rucirā nāma paṁcamī cittavistarā /
saṣṭī rūpavatī nāma saptamī durjayā smṛtā //
aṣṭamā janmanideśo navamī yauvarājyato /
daśamī tv abhiṣekāto iti etā daśa bhūmayah //

[_Mvu_1.77_] evam ukte tu gāthābhiḥ kāsyapo’bravi paṇḍitah /
kātyāyanam ato’tyarthaṁ vākyam apratimam idam //
bhūmīnāṁ pariṇāmāni yathāvat anukīrtaya /
yathā ca te vivartante samsaranto mahāyaśā //
yathā cāpi saṁvartante sattvasārāḥ tathā vade /
yathaivādhyāsayā teṣāṁ bhavanti tām udāhare //
yathā ca parikalpenti satvā satvasamanvitā /
yathā ca denti dānāni tat sarvam anukīrtaye //
tathā ca drṣṭvā saṁbuddhā bhāṣantō ca manojanam /
saṁjñotpādaṁ tathā brūhi kāsyapo idam abravīt* //
idam te vacanam śrutvā vaśibhūtā upasthitā /
gauraveṇa mahāsatvā saṁbuddhānāṁ mahātmanāṁ //
evam ukte kātyāyano kāsyapam uvāca // na khalu bho jinaputra śakyam
bodhisatvānāṁ bhūmīḥ pramātuṁ ettakalpā vā anantā bhavanti / sarvam saṁsāro
bodhisatvānāṁ khaṇḍasamjñayā bhūmir iti parikalpitam tena bhūmir iti smṛtā // evam
ukte āyuṣmān ānanda āyuṣmantam kātyāyanam uvāca // yadi bho jinaputra ekā bhūmi
aprameyā

[_Mvu_1.78_] katham idānīṁ pariśeṣāṇāṁ bhūmīnāṁ grahaṇam bhaviṣyati iti // evam
ukte āyuṣmān kātyāyano āyuṣmantam ānandam gāthābhir adhyabhāṣe //
kalpo yathā aparimitah prakāśitah
prajānatā avitathavādinā svayam /
kalpeṣu ca bhavati bahūsu deśanā
idam nu bho puruṣavarasya śāsanam //

bhūmis tathā aparimitā prajānatā
 prakāśitā svayam anivṛttabuddhinā /
 pravartate tatha pariśeṣabhūmiṣu
 sāmānyasamketānāṁ nirūpaṇāṁ //
 prathamāyāṁ bho jinaputra bhūmau vartamānā bodhisatvā pṛthagjanā iti prāptaphalā
 bhavanti iti dakṣiṇīyāḥ ca lokānāṁ virocenti bhavanti cātra
 tyāgena tyāgasampannā bodhisatvā mahāyaśāḥ /
 lokāṁ ca abhirocante candrabhānur iva amśumāṁ //
 prathamāyāṁ bhūmau bodhisatvānāṁ vartamānāṁ aşta samudācārā bhavanti //
 katame aşta // tadyathā tyāgaḥ karuṇā aparikhedaḥ amāno sarvaśāstrādhyayitā
 vikramāṁ lokānujñā dhṛtir iti // bhavanti cātra

[_Mvu_1.79_] te saṃvibhāgarucayaḥ karuṇāyamānā
 duḥkhasamṛhatī bhagavatāṁ madhurasvarāṇāṁ /
 vacanaiḥ guṇaiś ca paritoṣam upenti dhīrāḥ
 evam caranti dharaṇī prathamāye satvā //
 śāstrāṇi yāni prasaranti asārakāni
 etā vicārya janatā anurāgabuddhī /
 niṣkramya tam tṛṇasamāṁ ca vicārya lokāṁ
 tīvrāṁ vedenti vedanā kuśalaṁ cinonti //
 ekena kāraṇena bodhisatvā vivartanti dvitīyāyāṁ bhūmau // katamena ekena //
 bhaveṣu āsvādasamjñino bhavanti // dvihi kāraṇehi bodhisatvā vivartanti dvitīyāyāṁ
 bhūmau // katamehi dvihi // kāmaguṇehi abhilāśinaś ca bhavanti kuśidāś ca // punas
 trībhīr ākārair bodhisatvā dvitīyāyāṁ bhūmau vivartanti // katamehi trīhi // sprhālavaś
 ca bhavanti uttrāsabahulā durbalādhyāśayāś ca // ṣaḍbhīr ākāraih bodhisatvā
 prathamāyāṁ bhūmau sthitā dvitīyāyāṁ bhūmau vivartanti // katamaiḥ ṣaḍbhīḥ // na
 ca anityasamjñābahulā viharanti / āghātabahulāś ca bhavanti / dṛḍhavairāś ca bhavanti
 / styānamiddhabahulāś ca bhavanti / lokakāryaparāyanāś ca bhavanti // ye bho
 jinaputra

[_Mvu_1.80_] bodhisatvā vivartensu vivartanti vivartiṣyanti sarve te imehi
 dvādaśabhir ākārair vivartensu vivartanti vivartiṣyanti nāto bhūya iti //
 ____ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapaḥ āyuṣmantam̄ mahākātyāyanam uvāca // ime
 bho jinaputra bodhisatvā vivartiyāś ca avivartiyāś ca ye prathamāṁ cittam utpādayanti
 samyaksambuddhā bhavema iti kettakam̄ puṇyam̄ prasavanta iti // evam ukte āyuṣmān
 kātyāyanā āyuṣmantam̄ mahākāsyapam uvāca // paśya bho jinaputra yo dadyā
 jambudvīpam̄ saptaratnasamcayam̄ daśabalānāṁ ato bahutarakam̄ puṇyam̄ prasavati
 bodhāye prañidhento // yaś ca bho jinaputra catvāro dvīpāṁ dadyāt* ratnācitāṁ
 daśabalānāṁ ato bahutarakam̄ puṇyam̄ prasavati bodhāye prañidhento / yaś ca bho
 jinaputra dadyāt trisāhasrāṁ bahuratnadharāṁ mahāguṇadharāṇāṁ ato bahutarakam̄
 puṇyam̄ prasavati bodhāye prañidhento / yaś ca bho jinaputra gamgānadīvālukāsamā
 lokadhātuyo anekaratnācitapūrṇā lokanāthāna pūjayet* ato bahutarakam̄ puṇyam̄
 prasavati bodhāye prañidhento / yaś ca bho jinaputra sāgaravālukāsamā lokadhātuyo
 bahavidharatnācitā pūrṇā agrapudgalāna pūjayā dadyāt* ato bahutarakam̄ puṇyam̄
 prasavati bodhāye prañidhento //
 kim kāraṇam na hy ete prākṛtapuruṣānāṁ bhavanti samkalpāḥ /
 bahujanahitāya yatra te janayanti manorathāṁ vīrāḥ //
 evam ukte āyuṣmān mahākāsyapaḥ āyuṣmantam̄ kātyāyanam abravīt* // ye punar bho
 jinaputra

[_Mvu_1.81_] bodhisatvā avaivartikatāyai pariṇāmenti kin tu khalu teṣām upacitakuśalapuṇyānām prathamā praṇidhir utpadyati āhosvid upacitakuśalamūlānām iti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāsyapam gāthābhīr adhyabhāṣati //

pūjayanti prathamaṁ tathāgatāṁ
gauraveṇa mahatā mahāyaśā /
naiva tāvā janayanti mānasam
agrapudgalagataṁ narottamā //
te ca pratyekabuddhakoṭiyo
pūjayanti paramārthapudgalāṁ /
naiva tāvā janayanti mānasam
sarvadharmavidutāya pañditāḥ //
pūjayanti vaśibhūtakoṭiyo
pūrvam eva vaśipāramiṁ gatā /
naiva tāvā janayanti mānasam
jñānasāgaratarāya nāyakāḥ //
te yadā vipulapuṇyasaṁcayā
bhonti bhāvitaśarīramānasāḥ /
te sametya vararūpadhāriṇāṁ
bodhaye upajanenti mānasam //
yam mayā kuśalamūlam arjitaṁ
tena me bhavatu sarvadarśitā /

[_Mvu_1.82_] mā ca me praṇidhi tac ciramtaro /
evam eṣa praṇidhiḥ pravartatu //
yaś ca me kuśalamūlasaṁcayo
so mahā bhavatu sarvaprāṇibhiḥ /
yac ca karma aśubham kṛtam mayā
tat phalam kaṭukam nistarāmy aham iti //
evam ukte āyuṣmān mahākāsyapah āyuṣmantam mahākātyāyanam etad uvāca //
kathaṁ ca bho jinaputra bodhisatvā dṛḍhavikramā bhavanti ye te avaivartikā bhavanti //
evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam kāsyapam gāthābhīr adhyabhāṣe //
yenāntareṇa paramārthavidur bhavāmi
tam antaram yadi avīcigato vasāmi /
tam abhyupemi na ca tam pratīsaṁharāmi
sarvajñatāye praṇidhiṁ iti niścayo me //
jātijarāmarāṇaśoka-upadravāṁś ca
tyaktum prabhuḥ na hi vivartayi mānasāni /
duḥkhasaṁhati jagato arthakaro prajānām*
ity etam vikramabalam puruṣarṣabhanām iti //
evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam abravīt* // yam
punar bho jinaputra avaivartiyo bodhisatvo prathamaṁ cittam utpādayati katameśāṁ
tadā adbhitānām

[_Mvu_1.83_] dharmāṇām prādurbhāvo bhavati // evam ukte āyuṣmān
mahākātyāyano āyuṣmantam mahākāsyapam gāthābhīr adhyabhāṣati //
sanagarāṇigamasaritā raṇati vasumatī prabhūtaratnavatī /
prabhavati yadā prathamato praṇidhānam jagatpradhānānām //
divasakarasadṛṣṭatejaś cābhāśo vikasate diśah sarvāḥ /
yadā puruṣasiṁhatāye ādyapraṇidhiḥ samudbhavati //

suravaragaṇāś ca udagrāḥ paramparān abhigirām udīrenti /
 esa narasiṁhatāye praṇidheti anantavūdagro //
 asmābhiḥ rakṣitavya esa hi jagato’rtham atitejasvī /
 cinoti śubhami śubhakaro idam āścaryam tadā bhavati //
 evam ukte āyuṣmān kāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // ye ime bho
 jinaputra avivartikā bodhisatvā kevattakāni taiḥ prathamāyām bhūmau sthitaiḥ
 duṣkarāṇi kṛtānīti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāsyapam
 ślokān uvāca //
 bhāryām priyām hṛdisukhāmś ca sutām śirāmṣi
 netrāṇi cābharaṇavāhanavistarāmś ca /
 dattvā na viśramam upenty atha dainyatām vā

[_Mvu_1.84_] sarvajñatām abhimukhāḥ puruṣarṣabhaḥ te //
 ādharṣitā ca vadhabandhanatāḍanebhyo
 raudrair narair aśubhakarmam atipravaṇaiḥ /
 tān eva dṛṣṭva paramārdavamaitracittā
 ślakṣṇābhi vāgbhir anaghāḥ samudācaranti //
 dṛṣṭvā ca yācanaka mānapramādupetam
 harṣam param pratilabhanti mahāmanuṣyāḥ /
 dattvā ca vardhitaguṇāttamanā bhavanti
 paścāttapo na tu tapanti taponirāśā iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne prathamā bhūmiḥ samāptā
 tataś ca kāsyapasthavirah mahākātyāyanam abravīt* /
 nirdiṣṭā prathamā bhūmi mahāsatva manoramā //
 dvitīyām saṃkramantānām bhūmim naravarātmajā /
 kiṁ cittam bodhisattvānām jāyate samanantaram //
 ke ca adhyāśayā santi dvitīyāyām jinātmaja /
 bhūmim tām bodhisattvānām yathābhūtam udīrayed iti //
 tataḥ kātyāyanah sthavirah kāsyapam idam abravīt* /
 nirdeśām bodhisattvānām kīrtayiṣye manoramām //

[_Mvu_1.85_] dvitīyām saṃkramantānām prathamato’nujāyate /
 aratī bodhisattvānām bhaveṣ iti na samśayam //

bodhisattvānām bho jinaputra dvitīyāyām bhūmau vartamānānām ime adhyāśayā
 bhavanti / tadyathā kalyāṇādhyaśayā bhavanti snigdhādhyaśayāś ca bhavanti
 madhurādhyaśayāś ca bhavanti tīkṣṇādhyaśayāś ca bhavanti vipulādhyaśayāś ca
 bhavanti vicitrādhyaśayāś ca bhavanti gambhīrādhyaśayāś ca bhavanti
 aparyādinnādhyaśayāś ca bhavanti anupahatādhyaśayāś ca bhavanti
 asādhāraṇādhyaśayāś ca bhavanti unnatādhyaśayāś ca bhavanti akṛpaṇādhyaśayāś ca
 bhavanti anivartādhyaśayāś ca bhavanti akṛtrimādhyaśayāś ca bhavanti
 suddhādhyaśayāś ca bhavanti dr̥ḍhādhyaśayāś ca bhavanti svabhāvādhyaśayāś ca
 bhavanti tr̥ptādhyaśayāś ca bhavanti pudgalādhyaśayāś ca bhavanti anantādhyaśayāś
 ca bhavanti //

_____ kathaṁ bho dhutadharmaḍhara bodhisattvāḥ kalyāṇādhyaśayāḥ bhavanti // ucyate
 // buddhe dharme ca samghe ca na kāmkṣanti kathaṁcana /
 iti adhyāśayas teṣām kalyāṇa upadiṣyate //

katham bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ snigdhādhyāśayā bhavanti // ucyate //
aṅgeṣu chidyamāneṣu manas teṣāṁ na kupyate /
evam adhyāśayas teṣāṁ snigdhamṛḍūpadiṣyate //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ madhurādhyāśayā bhavanti // ucyate //

[_Mvu_1.86_] antahkuśalakarmāṇī sevanti puruṣottamāḥ /
evam adhyāśayā madhurā bhavanti dhutabuddhinām iti //
katham bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ tīkṣṇādhyāśayā bhavanti // ucyate //
budhyanty āśayasaṃyuktā loke lokottare tathā /
evam adhyāśayā tīkṣṇā bhavanti śuddhakarmaṇām iti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā vipulādhyāśayā bhavanti // ucyate //
sarvabhūtāna hitārthaṁ saṃcinonti śubham bahum /
evam adhyāśayā vipulā bhavanti paramarśiṇām iti //
katham bho dhutadharmadhara bodhisatvā vicitrādhyāśayā bhavanti // ucyate //
vicitrāṇī manojñāṇī denti dānāny amatsarāḥ /
evam adhyāśayā vicitrā bhavanty uttamadarśinām iti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā aparyādinnādhyāśayā bhavanti // ucyate //

aparyādinnacittās te prativedhaparākramāḥ /
evam adhyāśayas teṣāṁ aparyādinna ucyate //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā anupahatādhyāśayā bhavanti // ucyate //
na te śakyanti saṃhartum duṣṭacitteṇa kenacit* /
evam adhyāśayas teṣāṁ na jātu upahanyate //

[_Mvu_1.87_] katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā asādhāraṇādhyāśayā bhavanti // ucyate //
yam nānyāḥ praṇidhiḥ kaścit* evam satvasyopajāyate /
sarvasatvasukhārthāya tad asādhāraṇām vidur iti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā unnatādhyāśayā bhavanti // ucyate //
aparatīrthikamatā śrutvāvajñā pratīṣṭhate /
unnatādhyāśayās tena narasiṁhā bhavanti te ti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā akṛpaṇādhyāśayā bhavanti // ucyate //
na kāmaguṇabhogārthaṁ saṃcinvanti śubham vidūḥ /
tataś cākṛpaṇās teṣāṁ bhavanty adhyāśayā sadeti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā anivartiyādhyāśayā bhavanti // ucyate //
kāmaiḥ te nāvakīryante buddhatve kṛtaniścayāḥ /
tenānivartiyās teṣāṁ adhyāśayā iti smṛtāḥ //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā akṛtrimādhyāśayā bhavanti // ucyate //
vaśi pratyekabuddhānām na sprhenti kathamcana /
evam cākṛtrimo bhavati teṣāṁ adhyāśayaḥ sadeti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ śuddhādhyāśayā bhavanti // ucyate //

[_Mvu_1.88_] lābhasatkāram utsṛjya paramārthābhikāṃkṣiṇo /
śuddha adhyāśayas teṣāṁ ity evam upadiṣyate //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvā dṛḍhādhyāśayā bhavanti // ucyate //
na saṃharanti vīriyam dharme lokair abhidrutā /
evam adhyāśayās teṣāṁ dṛḍhā santi maharśiṇām iti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ svabhāvādhyāśayā bhavanti // ucyate //
mūrchitās te na bhūmjanti parānnāny avasrutā /
svabhāvādhyāśayas teṣāṁ evam ārya praśaṇṣyate ti //
katham ca bho dhutadharmadhara bodhisatvāḥ trptādhyāśayā bhavanti // ucyate //

nātra prasyandanti kāmeṣu niṣkramyābhiraṭāḥ sadā /
 evam adhyāśayo ṭṛpto bodhisatve praśāṃsyate ti //
 kathām ca bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ pudgalādhyāśayā bhavanti // ucyate //
 svayaṃbhūsarvadarśitvam abhikāṅkṣanti paṇḍitāḥ /
 pudgalādhyāśayā bhavanti caivam apratimā dhruvāḥ //

[_Mvu_1.89_] kathām ca bho dhutadharmaḍhara bodhisatvā anantādhyāśayā bhavanti
 // ucyate //

na prārthayanti mahābhogaṁ adānaguṇasampadā /
 anantādhyāśayāś caivam bhavanti puruṣottamā iti //
 sarvehi etehi viṃśadbhiḥ sarvadharmaviśāradā /
 samanvitā satpuruṣā śubhair adhyāśayair varā iti //
 imehi khalu bho dhutadharmaḍhara bodhisatvā viṃśadbhir adhyāśayaīḥ samanvāgata
 bhavantī //

____ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // katih
 bho jinaputra ākārehi bodhisatvā dvīṭīyāyāṁ bhūmau vartamānāḥ tṛṭīyāyāṁ bhūmau
 vivartanti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyano āyuṣmantam mahākāśyapam uvāca //
 aṣṭāviṃśadbhiḥ bho dhutadharmaḍhara kāraṇehi bodhisatvā dvīṭīyāyāṁ bhūmau
 vartamānāḥ tṛṭīyāyāṁ bhūmau vivartante // katamair aṣṭāviṃśadbhir ākāraiḥ //
 tadyathā lābhagurukāś ca bhavanti / satkāragurukāś ca bhavanti / kīrtiślokaparāś ca
 bhavanti / śaṭhāś ca bhavanti / viṣameṇa ca vṛddhim kalpayanti /
 gurukopanabhāṣaṇaparāś ca bhavanti / triṣu rataneṣu na ca citrikārabahulā vitaranti /
 dakṣinīyeṣu bodhisatvacaritam ca na paryeṣanti / yataś ca bodhisatvacaritabhūmiṁ
 prāpnuvanti tāṁ na pūjayanti / atirekapūjāye prāpyaṁ ca bhāraṁ na upādiyanti /
 aprāpyaṁ ca bhāraṁ upādiyitvā vitaranti / ākīrṇavihāreṇa ca nārtīyanti /
 mālyavastraṭālaṁkārābhāraṇālepanadharāś ca bhavanti / alpaguṇaparitūṣṭāś

[_Mvu_1.90_] ca bhavanti / abhīkṣṇam lokaramaṇīyābhiraṭāś ca bhavanti / na ca
 sarvadhaṭū anityā saṃkalpayanti / svena ca varṇarūpeṇa param abhimanyanti / na ca
 viparītadarśanatyāgam karonti / na ca yathoddiṣṭam padavyaṃjanam paripūrṇam
 karonti / deśanāmatsariṇāś ca bhavanti / apātradarśinaś ca bhavanti / pātre ca na
 pratipādayanti / kaṭhinasantānāś ca bhavanti / asamīkṣakāriṇāś ca bhavanti // ye keci
 bho dhutadharmaḍhara bodhisatvā dvīṭīyāyāṁ bhūmau vartamānāḥ tṛṭīyāyāṁ bhūmau
 vivartanti sarve te imehi-r-aṣṭāviṃśadbhir ākārai vivartanti //

____ tatra idam iti ucyate //
 ity eṣā dvīṭīyā bhūmi bodhisatvānam ucyate /
 nānākuśalakoṣānāṁ lokārthaśukhacāriṇāṁ //
 ye hi doṣehi samyuktā vivartanti tathāvidhā /
 ye caivam parivartantā na vivartanti paṇḍitāḥ //
 durārohāṁ dhuradhīrāḥ pratipadyanti śūratām /
 tāṁ ca lokānukampārthaṁ bahuduḥkhā caranti te //
 te te devamanuṣyānāṁ pūjyāḥ sarve tathāgatāḥ /
 tathā hi vividham duḥkham upenti jñānapūrvakam //
 nānādhāṭum imam lokam anuvartanti paṇḍitāḥ /
 tena teṣām gatā kīrti loke samarumānuṣe iti //

____ iti śrīmahāvastu-avadāne dvīṭīyabhūmiḥ samāptā //

[_Mvu_1.91_] ____ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapah āyuṣmantam mahākātyāyanam
 uvāca // dvīṭīyā bhūmito tṛṭīyām bhūmih saṃkramantānāṁ bodhisatvānāṁ

naravarātmaja kīdrśam jāyate cittam iti //
tataḥ kātyāyanasthavirah kāśyapam idam abravīt /
śruyatām bodhisatvānām sandhicittam anuttamām //
tyāge pravartate cittam bodhisatvānam āvuso /
trītyām saṃkramantānām dvitīyāto jinātmaja //
sukhenti sarvasatvānām saṃsthitāni nareśvarāḥ /
tam ca na ātmasukhārthāya na api bodheḥ kathaṃcana //
kriṇanti putradāreṇa ekagāthām subhāṣitām /

.....
sādhunā bodhisatvena rājyam kārayatā purā /
.....
vanagahanām balagahanām girigahanāni tyāgagrahaṇāni /
viśamāpratisanniṣṭavanāni tu manuṣyagahanāni //
tr̄ṇagulmakaṇṭhakalatākulāni vṛkṣagrahanā gahanāni /
śaṭhanikṛtipaiśunyāni tu manuṣyagahanāni //
.....
..... bhaṇḍinā brūhi brāhmaṇa //

[_Mvu_1.92_] bodhisatvena ekā gāthā subhāṣitā /
bodhisatvena sā krītā paramārthābhikāṃkṣinā //
ahitunḍikāto hastāto yatnāt krītam subhāṣitām /
yāvaj jīvante amuṣyām pelāyām duṣkṛtam kṛtam //
brāhmaṇo abhyupagamya ṛṣidevam nareśvaraṁ /
idam uvāca prītātmā asti eṣā subhāṣitā //
tasya mūlyam tava śīrṣam tyaktvā śīrṣam ity abravīt* /
brūhi brāhmaṇa śīghraṁ me gāthām etām subhāṣitām //
yadi api kiñcit aśubham samudācaranti
saṃbodhisatvacaritāny abhikāṃkṣamāṇāḥ /
tailapradīpa iva sūryamarīcicchannāḥ
na bhrājate vipulapuṇyabalābhībhūtam //
surūpam nāma bhūmipatiṁ rākṣaso idam abravīt* /
asti subhāṣitā gāthā kreyā yadi krīṇāsi tām //
tasyā mūlyam kumāram ca devīm tvām caiva bhakṣayet* /
gṛhyatām yadi te kṛtyam gāthā hi dharmasamṛhitā //
so'bravīd rājā surūpo niḥsamgo dharmagauravāt* /
gṛhyatām dīyatām gāthā yuktaṁ bhavatu mā ciraṁ //

[_Mvu_1.93_] tatremām gāthām subhāṣitām rākṣaso abravīt*
paridevitakampaneṣu aniṣṭasamyogapriyahīneṣu /
uṣitam narakeṣu varam na ca kupuruṣasamśrayaniketaḥ //
amātyam samjayam nāma piśāco idam abravīt* /
svakam me hṛdayam dehi śṛṇu gāthām subhāṣitām //
svakan te hṛdayam demi brūhi gāthām subhāṣitām /
piśācam abravīd vīro samjayo vigatavyatho //
tatremām gāthām subhāṣitām piśāco'bravīt*
na jātu tr̄ṇakāṣṭhehi jvalanah sāmyate jvalan* /
na jātu upabhogebhyah tr̄ṣṇā kāmeṣu sāmyati //
śreṣṭhim vasundharām nāma daridro idam abravīt* /
iyam subhāṣitā gāthā sarvasvena tu dīyate //
bodhisatvo'bravīt*

sarvasvam dadāmi eśām brūhi gāthām subhaśitām /
 etām santah praśamsanti dharmeṣu yat subhaśitām //
 tatremām gāthām subhaśitām daridro'bravīt* //
 ākīrṇāy api śūnyāni bāliśā yatra jantavaḥ /

[_Mvu_1.94_] śūnyāny ākīrṇā ca santi ekenāpi prajānatā //
 surūpam nāma rājānam puruṣo etad abravīt* /
 jambudvīpena mūlyena śakyam śrotum subhaśitām //
 bodhisatva uvāca //
 jambudvīpam ca te demi sarvam yat kiṁci icchasi /
 śīghram subhaśitām brūhi brūhi satyam yad icchasi //
 tatremām gāthām subhaśitām puruṣo'bravīt* //
 ahamkāramamakārā mānā yatra samupasthitā /–Senart: nānā
 mānam yatra nirodhāya utpadyante tathāgatāḥ //
 satvaram nāma harinām lubdhaka idam abravīt* /
 iyam subhaśitā gāthā dehi mānsam śrōhi tām //
 yadi vināśadharmanā mānseñāham subhaśitām /
 śrōmī demi te mānsam kṣipram brūhi subhaśitām //
 tatremām subhaśitām gāthām lubdhako'bravīt* //
 satām pādarajaḥ śreyo na suvarṇamayo giriḥ /
 so pānsu śokahārāya so giri śokavardhana iti //

[_Mvu_1.95_] rājānam nāgabhujaṁ nāma taddāso idam abravīt* /
 cāturdvīpena rājyena śakyam prāptum subhaśitām //
 bodhisatvo'bravīt* //
 cāturdvīpam ca te rājyam demi kṣipram udīraya /
 etām subhaśitām vācām mā vilamba bravīhi me ti //
 tatremam ślokam subhaśitām taddāso'bravīt* //
 lomotpātanatulyam āhu vīduṣaḥ prājñasya yā vikriyā
 tasmā jñānabalām sametiya punar doṣām samūlām nayā /
 chittvā doṣavivarjitenā manasā saṃbhāti saṃghaḥ śuciḥ
 bhāti lokaguruḥ satām anugato'nikṣiptabhāro śuciḥ iti //
 evam subhaśitārthāya prapāte patitaḥ punaḥ /
 bhūyaḥ subhaśitārthāya potas tyakto mahārṇave //
 bhūyo akṣīṇi tyaktāni śrutvā gāthām subhaśitām /
 agniskandhe punaḥ patitaḥ śrutvā gāthām subhaśitām //
 bahūni evamādīni duṣkarāṇi jinarṣabhaḥ /
 subhaśitānām arthāya pratipadyante mahāyaśā //
 [_Mvu_1.96_] evam ukte āyuṣmān mahākāṣyapaḥ āyuṣmantām mahākātyāyanam
 uvāca // ye punar bho jinaputra bodhisatvāḥ tṛṭīyāyām bhūmau vartante katham
 caturthāyām bhūmau vivartanti iti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam
 mahākāṣyapam uvāca // caturdaśabhir bho dhutadharmadharā ākārair bodhisatvāḥ
 tṛṭīyāyām bhūmau vartamānāḥ caturthāyām bhūmau vivartante // katamehi
 caturdaśehi // akṣavāmkaḍyūtakṛīḍānuyogam anuyuktāś ca bhavanti / atyabhīkṣṇam
 vivekaṁ sevanti / rājyam ca kārāpayamāṇā lobhenābhībhūtā atrāntaravijitavāsinām
 sarvasvahāriṇo bhavanti / aparādham ca ananuyujyā vadham ākṣepayanti / badhyāmś
 ca na saṃgopāyanti / puruṣāmś ca vadhrayanti / vipratipannāś ca bhavanti / na ca
 bhogayātrāyām saṃvibhajanti vidyamāneṣu vibhaveṣu / pravrajitvā ca
 samyaksam buddhānām bhāṣatām vā bāhuśrutyam na paryāpnuvanti / purā praṇidhitvā
 ca bāhuśrutyam na deśayanti / āmiṣapratibaddhāmś ca sevanti na dharma pratibaddhā /

na cābhīkṣṇam buddhavarnam bhāṣanti / samyaksambuddhāṁś ca lokasamatāye
 deṣenti / na ca samyaksambuddhāṁ lokottarā iti bodhayanti // imehi bho
 dhutadharmadhara caturdaśabhir ākāraih bodhisatvāḥ tṛtīyāyāṁ bhūmau vartamānāś
 caturthāyāṁ bhūmau vivartanti // ye hi kecid bho dhatudharmadhara bodhisatvāḥ
 tṛtīyāyāṁ bhūmau vartamānāḥ caturthāyāṁ bhūmau vivartensuḥ vivartanti
 vivartisyaṇti vā sarve te imehi caturdaśehir ākārair nāto bhūya iti //

[_Mvu_1.97_] evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam
 uvāca // ye punar bho jinaputra bodhisatvā avaivartiyā prathamaṁ cittam utpādayanti
 bodhāya kevarūpeṇa sukhenā yujyanti kevattakāś ca satvā sukhāsātasamgaṭā
 bhavantī // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam
 gāthābhīr adhyabhāṣi //
 sarvasatva sukhāsātasamgaṭā
 saṁbhavanti yad acintyam adbhitam /
 jāyate yada mano maharśināṁ
 bodhimārgaparibhāvanātmakam //
 saptarātram iti niścayāś ca ye
 ye pi te nirayadāruṇālayā /
 ye ca pretabhavaneṣu prāṇino
 te bhavanti sukhitāś ca nāma //
 saptarātram na cyavanti prāṇino
 bodhisatvakuśalānukampayā /
 kṣubhyate ca vasudhā sasamudrā
 saprabho bhramati merumastakah //
 bhūmi sandhiṣu ayaṁ pravartate
 niścalā nabhasi naātra saṁśayah /
 teṣu sarvaśubhakarmarāśināṁ
 tejasā bhramati sarvasamtaṁ //

[_Mvu_1.98_] atha khalu nāmatidevo nāma trāyastriṁśako bodhisatvo bhūto
 ekāṁsam uttarāsaṅgam kṛtvā yena bhagavanto dṛṣṭo tenāṁjaliṁ praṇamayya
 bhagavantam abhistutah saṁmukham vaśibhūtagaṇasya imaiḥ ślokaiḥ //
 yasya rūpaṁ hemābhāṣam taruṇaravi-avihatavapum virājitatejasā
 dvātriṁśadbhiḥ pūrṇaiḥ pūrṇam kuśalacarapuruṣakathitaiḥ sulakṣaṇalakṣaṇaiḥ /
 śīlenāgryam saṁpūrṇābhām dharaninagagurutarabalam balottamadhāriṇam
 te vande śāntam te dāntam . . . smṛtivinayakuśalam surāsurasatkṛtam //
 dīrgham kālam citrācāro kuśala ativipulaphalado bhavakṣayakāṁkṣayā
 ślāghyair nānaiḥ maitrīpūrvair bahuvividhajanitakuśalaiḥ śamābhīmukho munih /
 tyaktvā āvāsaṁ nityam vidvān asurasuramahitaṁ sukhitaṁ satvapratibodhane
 ikṣvākūnāṁ vamśodbhūto dharanitalam avatari yaśahsthitō acalādhṛtiḥ //
 māyāyā devyāḥ kukṣismiṁ pravīśiṣu sa kumudasadrśo varo gajarūpavām
 evam . . . lokālokaḥ tuśitavarabhavananiyam vihāya ihāgataḥ /
 satvām mattām andhām dṛṣṭvā vimatipathaviṣamapatitām samuddharitum prajāḥ

[_Mvu_1.99_] tasmiṁ kāle ratnākīrṇā vividhanidhinicayabharitā cacāla vasundharā
 tam śākyendram cārītrāḍhyam smṛtinibhṛtam adhigunacitam avandi mahāmuniṁ //
 prāsādāgre devī māyā surapatipravarabhavane vā sukhaiḥ pravicāryate
 nṛtyair gītair lāsyair vādyaiḥ śravaṇahṛdinayanashubhagaiḥ sureṣv iva devatā /
 sā devī rājānam khinnam vadati vanavaram mahipate vrajeyam yad' icchasi
 lumbodyānam puṣpākīrṇam madhumadhuṇaparabhr̄tarutam manohṛdinandanam //

gatvā tasmīm strībhīḥ sārdham pravicarati muditasukhitā vane vanalolayā
sā codyānam paryanvantī taruṇalatakiśalayadharām dadarśa'tha lumbinīm /–Senart:
dadarśatha

tasyāḥ sākhām . . . grhyāna paramaratisukhamuditā salīla-avasthitā
sā tatra sākhām rakṣantī janayi jinam ajitamanasām mahāmunim uttamām //
śītoṣne ca dve vāridhāre pravarakusumabharite jinam yatra snapayimsu tam
devā jāyantam jātamātram nṛpatim surabhuvanamahitam trilokamaheśvaram /
sānukrośam lokātītam śaraṇam iha divi ca bhūvi cā jarāmaraṇāntakam
aprāptam tam bhūmau dhīram kamaladalasadr̄śayanam surāsuranandanaṁ //
hṛṣṭā tuṣṭā devā sarve tridaśaprabhṛtibhavanacyutā pratisthihiṣur vanam

[_Mvu_1.100_] ikṣvākūnām vaṇśodbhūto dharaṇitalam avatari yaśasthito acalādhṛti /
vikramāmś ca sapta pūrṇam mṛgavṛṣarājāmatir iva rasamānīkam
jyeṣṭho śreṣṭho lokāgro haṁ na ca mama puna jaramaraṇā hato bhav' upadravah //
chatram daivam ratnākīrṇam sphatikarucirakusumacitram sitābhrasitaprabham
hastā muktam sthāye sāmām samabhicchadi nṛpatitanayaṁ vihāyase utthitam /
vālaiś cougraiḥ śamkhājābhair mṛdubhir upacitam anupamam divaukasanirmitam
uccair daṇḍam muktāsvetam bhramati maṇikanakavikṛtam sucāmaravījanam //
dundubhyo cā meghonnādā pavanakhagagaganaparīgā nadanti mahatsvarāḥ
puṣpaughāś cā divyā srṣṭā marubhi jinabalavaramukhe sacandanacūrṇitāḥ /
samtoṣātīśayuktebhiḥ suramarū jayati sukhakaro rase ravaṇīśataih
kṣubdhāsannā nānāratnā udadhibhuvi talasalilayos tathāgatatejasā iti //

_____iti śrīmahāvastu-avadāne tṛṭīyā bhūmiḥ samāptā

[_Mvu_1.101_] evam ukte āyuṣmān mahākāṣyapo āyuṣmantam mahākātyāyanam
uvāca // ye punar bho jinaputra bodhisatvā avivartikatāye sansthihanti kevattakāni
karmāṇī asthānatāye samupacaranti iti //
tataḥ kātyāyanasthavīro jinaśāstraviśāradāḥ /
kāṣyapam dhutadharmaṇam gāthābhīr adhyabhāṣata //
yāni karmāṇī sevante bodhisatvā vijānatha /
asthānatāye na sevante yāni tāni vijānatha //
mātaram pitaram caivāpy arahantaṁ tathaiva ca /
jīvitā na viropenti bodhisatvā mahāyaśāḥ //
saṃgham ca te na bhindanti na ca stūpabhedakā /
na te tathāgate cittam dūṣayanti kathaṃcana //
na te pāpāni sevante viparītāye dṛṣṭiye /
alpam kṛtam na nāśenti kiṁ mama punar yam bahum //
saṃsarantā ca saṃsāre na jātu dṛṣṭipūrvake /
pratirajyanti dharmārthe puṇye vā jñānapūrvake //
yasya vrkṣasya chāyāyām sīdanti ca śayanti ca /
na tasya patrahimṣā ca na ghātentī ca roṣitāḥ //
daśa karmapathām kuśalām sevanti puruṣottamā /

[_Mvu_1.102_] na ca mantram prayojenti parasya dehaghātakam //
karmasaṃniśritāḥ santaḥ kautūhalaviniḥśritāḥ /
āpatsu na viṣīdanti na ca modanti vṛddhiṣu //
kāyakarma vacīkarma manokarma tathaiva ca /
adhyāśayāś ca pariśuddhāḥ dānapāramitā ca yā //
aṣṭamīprabhṛtiṁ bhūmīm gatā te anivartiyyā /

ekāṁśena śubham karma sevanti lokapūjītāḥ //
 prathamāṁ ca upādāya bhūmīṁ yāvac ca saptamī /
 vyāmiśram karma sevanti bhūmīṣv etāsu janottamā //
 evamādīni karmāṇi sevamānā mahānarāḥ /
 lokānām anukampārthaṁ pūrenti bhūmaya daśeti //
 evam ukte āyuṣmāṁ mahākāsyapo āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // ye punah
 bho jinaputra bodhisatvā avaivartikā sāmante pṛthagjanatāye apāyāṁ yānti āhosvidam
 neti / sāmante pṛthagjanatāye avarāvaraś ca gacchanti āhosvidam neti // evam
 ukte āyuṣmāṁ mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāsyapam uvāca // ye ime bho
 dhutadharma dhara bodhisatvā avaivartikadharma te saptasu bhūmiṣu na kathaṁcit
 kiñcit kadācit* yadrcchayā nirayam pi gacchanti tiryagyonim vā gacchanti daridrā vā
 bhavanti
 [_Mvu_1.103_] durbalā vā // atha khalu brāhmaṇā bhavanti pratyekabrahmaṇā vā
 indrāś ca upendrāś ca yakṣadhipatayaś ca yakṣāś ca nāgāś ca nāgarajānaś ca
 gandharvā gandharvādhipatayaś ca cakravartinaś ca prādeśyāś ca rājānah agrāmātyāś
 ca śreṣṭhinaś ca janapadapradhānāś ca rājaputrāś ca śreṣṭhiputrāś ca agramahiśīputrāś
 ca nāyakāś ca sarvaśauryavīryāś ca bhavanti balasampannāḥ ca bhavanti ullokanīyāś
 cāvalokanīyāś cābhivandanīyāś cādeyavākyāś ca bahujanapriyāś ca bahujanakāntāś ca
 bahujanamanāpāś ca samkīrtanīyāś ca prahlādanīyāś ca mahādhanāś ca mahāvibhavāś
 ca mahāparivārāś ca mahotsāhā mahātejāś ca bhavanti // yadi kecit kathaṁcit
 āryāpavāda hetoh saptasu bhūmiṣu vartamānā avīcīm mahānirayam gacchanti atha
 khalu pratyekanirayam gacchanti / preteṣu atyantakāyeṣu nopapadyanti / asureṣu
 nopapadyanti / kṣudratiryagyonim na gacchanti / uttarakuruṣu na upapadyanti /
 strītvam na gacchanti / vipaṇḍakatvam na gacchanti // atha khalu sarvāsu
 daśabhūmiṣu puruṣā bhavanti sarvāṁgapratyāṁgopetāḥ avikalendriyā // yaś ca
 bodhisatvo bodhisatvam jīvitād vyaparopayati samyaksam buddhaśrāvakam vā
 śrotāpannam vā ye vā satvā pratyekabuddhatvāya viniṣṭhās tathārūpam

[_Mvu_1.104_] pudgalam jīvitād vyaparopayitvā nirayam gacchati // yam
 bodhisatvāḥ saptasu bhūmiṣu prāṇātipātam vā karonti adattam vā haranti
 sarvaparipūrṇam vā akuśalakarma na samartham bodhisatvam nirayam nayitum //
 yāni ca karmāṇi bodhisatvaiḥ purato praṇidhānasyopacitāni akuśalāni tāni ca
 prathamacittotpādāya āvṛtāni tiṣṭhanti yathā mahatā śailena mṛgasamgho //
 asamprāptasya praṇidhicitam dvitīyatṛtīyacaturthapāmcamaṣṭhasaptamāsu jātiṣu
 vipacyati antaśo śīrṣaparitāpenāpi //
 ____ evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // ye
 punar bho jinaputra bodhisatvā avaivartikā samyaksam buddhān ārādhayitvā agārasthā
 anagāriyam pravrajanti te tathāgatāḥ kevarūpeṇa ovādena ovadanti iti //
 tataḥ kātyāyanasthavirah kāsyapam idam abravīt* /
 dṛṣṭānte hi viviktābhiḥ kathābhiḥ anupūrvashaḥ //
 bodhisatvacaritam mahāpakam
 jātakāparamateṣu kovidā /
 deśayanti damadānasamvaram
 bodhisatvapariṣāya īśvaraḥ //
 yo mahājanahitāya sevate
 karmam apratisamam narottamāḥ /
 ity eva tam ca matimāṁ tathāgato
 bodhisatvapariṣāya bhāṣati //
 so prabhuh bhagavato pravucyati
 jñānapūrvakam upeti duṣkaram /

[_Mvu_1.105_] tasya loki sadṛśo sudurlabho
bodhisatva iti śāsane jinah //
evam ādikam bho dhutadharmaḍhara samyaksambuddhā bodhisatvaparṣayam
dharmam deśayantīti //
____ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam idam uvāca //
yānīmāni bho jinaputra jātakāni jinabhāṣitāni imāni kutahprabhṛtikāni vijñeyānīti //
evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam idam uvāca //
yānīmāni bho dhutadharmaḍhara jātakāni jinabhāṣitāni imām aṣṭamām bhūmīm
prapadyantīti //
____ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam idam uvāca //
kutah prabhṛti bho jinaputra bodhisatvāḥ sarvasvaparityāgāṁś ca parityajanti
duṣkaraparityāgāṁś ceti // evam ukte mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam
uvāca // aṣṭamām bhūmīm prabhṛti bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ
sarvasvaparityāgāṁś ca parityajanti duṣkaraparityāgāṁ ca kurvanti iti // aṣṭamām
bhūmīm prabhṛti bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ samyaksambuddhapūjayā
pūjayitavyā iti // tatredam ucyate //
aṣṭamām prabhṛti bhūmīm bodhisatvā jinātmaja /
samyaksambuddhā iti draṣṭavyā ataḥ prabhṛty anivartiyāḥ //
ataḥ prabhṛti dhyānāni gambhīrāṇi labhanti te /

[_Mvu_1.106_] ataḥ prabhṛti uttaptam jñānam teṣām pravartate //
ataḥ prabhṛti bhāṣanti vācām jñānapurogamām /
ataḥ prabhṛti kucchattā āyum muñcanti paṇḍitāḥ //
ataḥ prabhṛti yā śuddhā tām jātim anuyānti te /
ataḥ prabhṛti yam śuddham tad rūpam anubhavanti te //
ataḥ prabhṛti yam liṅgam icchanti bhavanti tathā /
ataḥ prabhṛti yam devam icchanti bhavanti tathā //
ataḥ prabhṛti tirthikā vā bhavanti bhavaśūdanāḥ /
ataḥ prabhṛti kucchanti kāmām śāmsanti nirvṛtiṁ //
ataḥ prabhṛti bhūyiṣṭhā bhavanti vadatām varāḥ /
śiṣyā devātidevānām saṃbuddhānām yaśasvinām //
adhyesyanti tataḥ paretya buddhair dharmaprakāśanaiḥ /
dharmam deśayatha prājñā pratighñatha ḥṣidhvajam //
ataḥ prabhṛti vinayanti arhatve subahuṁ janam /
ataḥ prabhṛti vinayanti śaikṣabhūmau bahum janam //
ataḥ prabhṛti anubaddhā devā yakṣā saguhyakāḥ /
bodhisatvam mahāsatvam yāvat pṛāptā svayaṁbhūtā //
ataḥ prabhṛti tad rūpam agryam sadevake loke /
ataḥ prabhṛti varṇo pi tejokīrtiyaśobalam /

[_Mvu_1.107_] lokena viṣamaṇ bhavati bodhisatvānam uttamam //
anutpādāc ca buddhānām pamcābhijñā bhavanti te /
naiṣkramyam anuvarṇayanti kāmeṣu doṣadarśināḥ //
ataḥ prabhṛti devāś ca asurā brahmaṇā saha /
gunaiḥ teṣām anurajyantā āgacchanti kṛtāṁjalī //
vaśibhūtāna yā ceṣṭā bodhisatvāna tādṛṣī /
aṣṭamābhūmīm yā ceṣṭā bhavanti tādṛṣī tathā //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // ye ime bho
jinaputra bodhisatvā avaiwartikāḥ cakravartirājyāni kārayanti kevarūpam dharmam

deśayanti satvānām anutpāde ca buddhānām kevarūpeṇa samgraheṇa satvā
samgrhṇanti kevarūpām ca janatām upekṣanta iti // evam ukte āyuṣmān
mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāsyapam uvāca // ye ime bho dhutadharmadhara
bodhisatvā avaivartikā cakravartirājyāni kārayanti te satvānām evam dharmām
deśayanti // daśakuśalakarmapathasamāyuktā satvānām anudarśayanti // mā bhavantu
prāṇivadham adattaharaṇam rakṣitavyāni paradārāṇi anṛtapiśunaparuṣam
abaddhapralābhīdhyāvypādamithyādarśanāni varjayitavyāni iti deśenti //

hiranyaśuvarṇasya dhanasya agrato niveśanasya rāśayo upasthāpayitvā evam ca
vadanti

vaikalyam yasya yena ito sa gṛhṇatu dhanam /

[_Mvu_1.108_] dharmalabdha mama bhogā mā bhavanto viṣīdatha //
ahaṁ mālyam ca gandham ca dhūpam cūrṇam manoramam /
dadāmi mā viṣīdantu bhavanto ramyatām iti //
evam ukte mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // kevarūpaiḥ
karmabhir bodhisatvānām cakravartirājyāni kārayamāṇānām saptaratnāni bhavanti //
evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāsyapam gāthābhiḥ
adhyabhāṣe //
yatha labhati manujavṛṣabho cāturdvīpo prabhūtadhanakośo /
sapta ratanāni rājā ahaṁ idam udīrayiṣyāmi //
taruṇaravimāṇḍalanibham pravaradaśaśatārasaṁcayamanojñam /
cakraratanam naravaro purimakuśalasaṁbhavam labhati //
paricāravidhisamyuktam dadāti dānam anavadyasamkalpe /
ajitajayam apratihataṁ tena naravaro labhati cakram //
himanicayakumudavarṇam saptāṅgapratiṣṭhitam mahānāgam /
anilabalatulyavegam hastiratanam adbhum labhati //
durgesu ca viṣameṣu ca saṁkramam arisūdano pratīṣṭhapiya /
tena khagapathegāmīm gajavararatanam . . . labhati //
tada bhr̥nganīlam suvarṇamanilajavakeśarīm samudyatapādaṁ /
pratilabhati turagaratanam sukṛtakuśalasaṁcayo rājā //

[_Mvu_1.109_] hayanavarehi parivahī mātāpitaram gurum tathācāryam /
tena kuśalena rājā aśvaratanam adbhum labhati //
maṇiratanam anupamavarṇam vaiḍūryeṇa śīram anupasampannā /

.....
labhati pramadām manāpām ratanavaram anantabalavīryaiḥ //
pūrvabhave hi nivāse svadārasantoṣasamāmyamābhira /
āśīc ca narādhipatī strīratananam tena so labhati //
āḍhyam vividhadhanavaram prabhūtanidhinicayasamcayopetam /
gṛhapatiratanam udāra pratilabhati mahāvaśī rājā //
vividhadhanasamcayānām dātā guruṣu gurugauravopeto /
tena sa gṛhapatiratanam pratilabhati prabhūtadhanakuśalam //
nayanayajñam medhāvin vyaktam nāyakadvajam cāturdvīpam /
pariṇāyakaratanavaram pratilabhati mahīpatih virato //
mārgagato prāṇaṭānām hatahatanayanānām deśayi mārgam /
tena pariṇāyakavaram labhati ratanam uttamanāyakam //
etair dhutadharmadhara karmehi samutthitāni ratanāni /
tena ca eva narendro dharmeṇa mahīm praśāsayati //

[_Mvu_1.110_] evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam
uvāca // ye ime hi bho jinaputra bodhisatvāḥ prathamacittam utpādayanti te katibhir

ākāraiś caturthyāṁ bhūmau vartamānāḥ pañcamāyāṁ bhūmau vivartante // evam ukte
 āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam̄ mahākāsyapam etad uvāca // ye ime bho
 dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ prathamacittotpādā saptabhir ākāraiś caturthyāṁ
 bhūmau vartamānāḥ pañcamāyāṁ bhūmau vivartante // katamehi saptahi //
 bhikṣuṇīḍūṣakāś ca bhavanti / puruṣadūṣakāś ca bhavanti / pañḍakadūṣakāś ca
 bhavanti / mantrabalena cāpi parasya asantam̄ rogam utpādayanti / suśīlavantām̄ ca
 śīlāc cyāvayanti / ahiṛīkāś ca bhavanti / anotrāpiṇaś ca bhavanti // ye kecid bho
 dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ prathamām̄ cittam utpādayanti te imebhiḥ saptabhir
 ākāraiś caturthāyāṁ bhūmau vartamānāḥ pañcamāyāṁ bhūmau vivartante //
 ity eṣā bhumir upadiṣṭā caturthī sugatātmajā /
 ramaṇīyā bodhisatvānām̄ ye te bodhiparāyaṇā iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne caturthī bhūmiḥ samāptā //

evam ukte āyuṣmān mahākāsyapo āyuṣmantam̄ mahākātyāyanam etad uvāca // bho
 jinaputra bodhisatvā avaivartikā caturthībhūmito ye pañcamām̄ bhūmīm̄ samkrāmanti
 teṣām̄ katamaṇ sandhicittam̄ bhavatīti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana
 āyuṣmantam̄ mahākāsyapam uvāca // ādīptām̄ sarvabhavām̄ paśyanti
 rāgadveṣamohebhyah / aśaraṇyaṇ nirānandam̄ sandhicittam̄ catuḥpañcamānantaram̄
 bhavatīti //
 _____ evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam̄ mahākātyāyanam uvāca // ye
 punar bho

[_Mvu_1.111_] jinaputra samyaksambuddhena bhagavatā pañcamāyāṁ bhūmau
 samyaksambuddhāḥ pūjītās teṣām̄ samyaksambuddhānām̄ kāni nāmāni gotrāṇi kevattā
 śrāvakasannipātā kevattikā prabhā kevattikam̄ āyuḥpramāṇam̄ iti // evam ukte
 āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam̄ mahākaśyapam gāthābhiḥ adhyabhāṣi //
 sākyamuni nāma jinavaro abhūṣi vaśibhūtakoṭiparivāro /
 vyāmaprabho girighano kanakagirinibho nihataśatrūḥ //
 ṣadvarṣasahasrāṇi āyuḥ puruṣottamasya tatkālam̄ /
 nāmām̄ tasya yaśavrato abhūṣi atisundaro buddho //
 gotreṇa gautamo’ sau ayam̄ ca bhagavān tadāsi śreṣṭhisuto /
 yvāgūḍānām̄ datvā buddhapramukhe kṛtā praṇidhiḥ //
 yan̄ maye kuśalam upacitam̄ samśliṣya samghe arhante dattvā /
 tena paramārthaḍadarśī bhaveyam akhilam̄ mamaṇ punyam̄ //
 antim' avataraṇāgāmī sundaro sudarśano nāma narasiṁhaḥ /
 bhāradvājasagotro prabhā ca daśayojanā tasya //
 vaśibhūtānām̄ koṭī parivāro tasya satvasārasya /
 daśavarṣasahasrāṇi āyuḥ tada māradamakasya //

[_Mvu_1.112_] rājā ca cakravarṭī abhūṣi dharanīḍharo ti nāmena /
 so tam̄ jinam̄ sudarśanām̄ saśiṣyasaṁgham̄ idam uvāca //
 sarvam̄ hitopadhānām̄ aham̄ ti demi iti pañḍito avacī /
 evam̄ ca bhaveyam aham̄ praṇidhesi param̄ praṇidhi rājā //
 jarāmarañasya sāgaragatām̄ alīno janatām̄ tāreyyaṇ /

 anupahatakuśalamūlo abhūṣi bhagavām̄ nareśvaro nāma /

gotreṇa ca vāsiṣṭho ābhā daśayojanā tasya //
 vaśibhūtānām̄ koṭī parivāro tasya dvādaśā āsi /
 nava ca varṣasaharāṇi manujāna tadā abhūṣy āyuḥ //

rājā ca cakravartī abhūsi aparājito ti nāmena /
so daśabalaṁ narendram prasannacitto idam uvāca //
saptaratanāṅgacitrā imāṁ anekaratanasampattīyo /
śīti catur uttarā tava vibhū vihārān aham demi //
so tam dānam dattvā tasmīm nareśvarake anupraṇidhim /
praṇidhesi evam bhavyam adhigaccheyam jinabalāni //
vijayo nāma amātyo abhūsi pūrvam jinah suprabho nāma /

[_Mvu_1.113_] gotreṇa kāśyapo’sau prabhā ca daśayojanā tasya //
tasya ca śiṣyasaṁgho aṣṭādaśa koṭī dhutarajānāṁ /
viṁśan narāṇa āyuḥ varṣasahasrāṇi tatkālam //
so vandyā jinavaram tam vijayo nimantrayī bhavanirghātim /
adhivāsayati daśabalo atha vijayo harṣito āsi //
agreṇa praṇītena ca adhigatasvādena bhakṣyabhojyena /
saṁtarpayitvānugataṁ praṇidhesi tadā anupraṇidhim //
so’ham api bhavyam evam naravaramahito naramaruṇa hitakaro/
tenāpi nāyakavaro daśabalo bhave vādiśārdūlo //
āśīt pūrvam buddhas tathāgato ratanaparvato nāma /
gotreṇa gautamo’sau prabhā ca daśayojanā tasya //
triṁśat manuṣyakotyo parivāro āsi dāntacittānāṁ /
varṣasahasrāṇi viṁśam āyuḥ tadāsi manuṣyāṇāṁ //
rājā ca cakravartī abhūsi tatkālam acyuto nāma /
jinakramāṇi nipīḍiya idam avaci varam naramarūṇāṁ //
prāśadasahasrāṇi mahyam naranāgā caturaśītim /

[_Mvu_1.114_] tāni samalamkṛtāni saśiṣyasaṁghasya aham demi //
adhivāsanām viditvā rājā prītamano /
anupraṇidhim praṇidhesi purato varalakṣaṇadharasya //
kuśalena anena aham kuśalopacitavarāṇāṁ caritānām /
durantakavīryakarmo bhavya nātho anāthānām //
gaganatalavimalacitto saṁbuddho kanakaparvato nāma /
abhūsi naratāmahito kaunḍinyo nāma gotreṇa //
tasya śubhakarmajātā śarīraprabhā abhū yojanāni ṣaṭ* /
paṁca vaśībhūtānām koṭīyo ca parivāro’sya //
daśa ṣadvarṣā āyum tadā abhūsi manujānām ca caturdaśa sahasrāṇi /
varṣāṇām saptatriṁśa varṣasahasrāṇi ityeva //
āsi tada cakravartī rājā priyadarśano ti nāmena /
saptaratanadyutīmān* caturdvīpah prthivipālo //
so kanakavarnaparvataṁ saṁbuddhaṁ kramavareṣu nipatitvā /
yācati sāmātyagaṇo muktāhārāntapuro prāha //
mama nagaranigamabharitaṁ rājyaṁ caturo mahādhanadvīpāḥ /
tān tava dadāmi vīrā saśiṣyasaṁghasya nirapekṣaḥ //
[_Mvu_1.115_] yad bhojanam ṛṣīṇām yad vastram yā ca oṣadhividhīyo /
yāni śayanāsanāni ca prāśādavare tathā yeva //
niḥṣṛṣṭam eva sarvam paribhojyam yasya dvādaśākāram /
mama pravararūpadhāri anukampārthaṁ kuruhi karuṇām //
etad dattvā dānam so pārthivalambako anupraṇidhim /
praṇidhesi prītimānaso purato sampūrṇakuśalasya //
paramārthaṁ śūkṣmadarśi vaiśāradyavarapāramiprāptaḥ /
tenāham nāyakavaro bhavya sarvopadhiṣayakaro //

dvātrimśalakṣaṇadharo bhagavān nāmena puṣpadanto ti /
 abhūt paramārthadarśi vatso gotreṇa saṃbuddho //
 tasyāpi yojanāni nava śarīraprabhā jinapravarasya /
 vaśibhūtakoṭiyo catuṣtrimśad daśabale samanubaddhāḥ //
 paṃcāśam ca abhūsi varṣasahasrāṇi āyuḥparimāṇam /
 manujāna evam na vimati kāryā tatropadeśasmiṁ //
 pārthivo caiva narapatī tam kālam āsi durjayo nāma /
 apagamya puṣpadantam vandati pādām saparivāraḥ //

[_Mvu_1.116_] kṛtakarapuṭo prasannaḥ naraprabho puṣpadantam idam āha /
 adhivāsayatu me daśabalo saptāham bhojanavidhānam //
 adhivāsanam viditvā rājāsyā durjayarddhi bala eva /—Senart: durjayordhvabala
 chādayati medinitalam suvarṇapāṭṭehi rucirehi //
 tatra ratanāmayāni vinikṣipati āsanāni citrāṇi /
 bhojanavidhim ca citrām sthāpayati sugandhipratyagrām //
 saptaratanāmayāni chatrāṇi naramarūṇām aṣṭaśatam /
 dhārenti bhūṣaṇadharā citrābharaṇadhāriṇo puruṣā //
 evam ekaikasya vaśibhūtasya dhārenti hṛdimano /
 chatraratanam vicitraṁ śaśiśāmkhatalopamaṁ vimalam //
 santarpayitva rājā saparivāram puṣpasāhvayam sugataṁ /
 atha manasā prañidheti tadā va so tam anuprañidhim //
 tvam iva-m-aham saṃbuddho dharmam prakāśayeya naramarūṇām /

 dvātrimśallakṣaṇadharo nāmena lalitavikramo saṃbuddho /
 āsi bhagavām bhavanudo vāsiṣṭhagotro dhutakileśo //
 tasya ca svaśārīrajātā prabhā abhū yojanāni trimśa duve /

[_Mvu_1.117_] vaśibhūtakoṭiyo ca trimśa naravarasya parivāro //
 āyum tadā narāṇām varṣasahasrāṇi āsi caturaśītim /
 rājā ca tadā āsī caturamgabalo priyo manāpo //
 prāśadakoṭiyo ca catvārimśam anekaratanānām /
 kārayati bhūmipālo pravaram ekam ca prāśadam //
 śayyāsanam ca vipulaṁ kārayate pārthivo nirupavadyam /
 bhojanagilānapraccayam ṛṣiyogyam sannivešeti //
 bhagavato niryātitvā saśiyasamghasya so anuprañidhim /
 prañidheti hṛṣṭacitte rājā purato daśabalasya //
 durlabhasadṛśo asamāḥ daśabalo ca jarāmarañavimatimathano /
 bhaveyam śreṣṭho naramarūṇām kuganīgaṇavacanamathano //
 dvātrimśalakṣaṇadharo bhagavām āsī mahāyaśo nāma /
 gotreṇa kāśyapo so vistīrṇayaśo amitakīrtih //
 śarīrabhāsā tasya paṃcāśam yojanāni puṇyavato /
 vaśibhūtakoṭiyo ca tasyāsī paṃcapaṃcāśam //
 varṣasahasrāṇi tadā caturaśītim āyuḥparimāṇam /

[_Mvu_1.118_] āsi tadā manujānām caturguṇa eṣa caturaśīti //
 rājā tadā abhūṣī nāmena so mṛgapatisvaro nāma /
 cāturdvīpādhipatir vipulabalavaro ajitacakro //
 so ratnaskandhaśākhām vanakhaṇḍām yojanāni ṣaṇṇavati /
 kārāpayi bhūmipati pravarām varavastraśāmchannām //
 vaiḍūryamanītalām ca kṛtvāna vasudhām vibhūṣaṇavicitrām /

aguruvaradhūpagandhām sugandhapuṣpāvakīrṇatalām //
tam tatra vādisimham ṛṣabham so bhojanena saptaham /
tarpayati bhūmipālo prasannacitto praṇītena //
tam suravaravana-upamam tato vanam tasya satvasārasya /
niryātayati prasanno divāvihāram daśabalasya //
dattvā sa rājā . . . mahāyaśasya saśiyasamghasya /
rājā udagracitto praṇidheti tadā anupraṇidhim //
bahujanamahito svayambhu ananyaneyo bhaveya sarvajño /
kuśalena hi me tena tathāgatabalo vibhū bhomi //
vipulabalapuṇyakośo nayānayajño jino ratanacūḍo /

[_Mvu_1.119_] āsi abhinīlanetro nirupamaguṇasamcayo dhīro //
tasya ca prabhā śarīre yojanaśatavistarā samantena /
bhāradvājasagotro sa sarvadarśī tadā āsi //
tasya saṃgho āśī navanavati koṭiyī dhūtarajānām /
varṣāṇām ca sahasrāṇi caturāśītiṁ tadā āyum //
rājā tada cakravarti abhūṣi cāturdvīpo mahisthāmo /
nāmena maṇivisāṇo śāsati dharmeṇa yo janatām //
dvānavati koṭinayutām prāśādānām anekarūpāṇām /
kārayati bhūmipālo tam ratanajinām samuddiśya //
so pravarakāñcananibham naramarugaṇasatkṛtam ratanacūḍam /
bhojayati saparivāram varṣāṇi daśa aviśrāmam //
prathamadivasam ca sugataṁ bhojetvā sārdham śiṣyasaṃghena /
niryāteti naravaro prāśādavarām guṇadharasya //
so tam dānam datvā tasya mahāpudgalasya rājavaro /
anupraṇidheti praṇidhim prasannacitto jinasakāśam //
ucchinnaṁohajālo prasannacitto asaṃgapratibhāno /
tāreyya sarvajanatām saṃsāramahārṇave patitām //
evam eva aprameyā pañcamyām bhūmiyām puruṣasimhāḥ /

[_Mvu_1.120_] pratyekajinā tathāpi śaikṣāśaikṣā ca jinaputrāḥ //
saṃpūjītā bhagavatā ime tathānye tathāgatāḥ sarve /
samupacita kuśalamūlam arthe jagatasya sarvasya //
evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // ye bho
jinaputra bodhisatvā bodhāye praṇidhenti te katibhir ākāraīḥ pañcamāyām bhūmau
vartamānāḥ ṣaṣṭhāyām bhūmau vivartanti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanāḥ
āyuṣmantam mahākāsyapam uvāca // caturbhi bho jinaputra ākārair
dhutadharmaḍhara bodhisatvā bodhāye ye praṇidhenti pañcamāyām bhūmau
vartamānāḥ ṣaṣṭhyām bhūmau vivartanti // katamehi caturhi //
samyaksam̄buddhānuśāsane pravrajitvā yogācārehi sārdham sambhuvam kurvanti /
aṣṭamake dhutavedanāgrddhā bhāvanā uttrasanti / śamathavipaśyanābhāvanābahulāś
ca abhīkṣṇam viharanti / ālaṁbaṇālaṁbaṇacittam hetuso parikalpenti // ye hi keci bho
dhutadharmaḍhara bodhisatvā bodhāya praṇidhento pañcamāyām bhūmau vartamānā
ṣaṣṭhyām bhūmau vivartanti sarve te imehi caturhi ākārehi vivartensuḥ vivartanti
vivartis̄yanti vā //
ity eṣā pañcamī bhūmī vyākṛtā saṃnidarśitā /
teṣām bahavidhapuṇyānām bodhisatvāna māriṣa iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne pañcamī bhūmīḥ samāptā //

[_Mvu_1.121_] tataḥ sthavirah kāśyapah kātyāyanam athābravīt* /
kim cittam bodhisatvānām paṁcamāyām vipaścitām //
tataḥ kātyāyanasthavirah munikāśyapam dhutadharmaḍharam gāthayādhyabhāsi //
alpāsvādanibaddho'yaṁ lokāvarto'tidāruṇaḥ /
..... jāyate //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapah āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // kṣetram iti
//
tataḥ sthavirah kātyāyanah mahākāśyapam athābravīt* /
śrūyatām lokanāthānām kṣetram tatvārthaniśritam //
upakṣetram ca vakṣyāmi teṣām paramavādinām /
tāni niśamya vākyāni śāsanam ca narvara //
ekaṣṭāmī trisahasrāṇi buddhakṣetram parīkṣitam /
ato caturguṇam jñeyam upakṣetram tathāvidham //
evam ukte āyuṣmām mahākāśyapah āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // kim
punar bho jinaputra sarveṣu buddhakṣetreṣu utpadyanti samyaksam̄buddhā utāho
keśucid eva utpadyanti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam
mahākāśyapam gāthābhīḥ adhyabhāṣe //
kiṁcit eva bhavati apariśūnyam

[_Mvu_1.122_] kṣetram apratimarūpadharehi /
kṣetrakoṭīnayutāni bahūni
śūnyakāni puruṣapravarehi //
durlabho hi varalakṣaṇadhārī /
dīrghakālasamudāgatabuddhī /
sarvadharmakuśalo atitejaḥ
sarvasatvasukhatādharasatvo iti //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // khalu bho
jinaputra ko hetuḥ kaḥ pratyayaḥ yaṁ ekasmiṁ kṣetre dvau samyaksam̄buddhau
nopapadyanti iti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam
gāthābhīḥ adhyabhāṣate //
yat kāryam naranāgena buddhakarma suduhkaram /
tat sarvam̄ paripūreti eṣā buddhāna dharmatā //
asamartho yadi siyād buddhadharmeṣu cakṣumām /
tato duve mahātmānau utpadyete tathāgatau //
tam cāsamarthasadbhāvam̄ varjayanti maharṣiṇām /
tasmāt duve na jāyante ekakṣetre nararṣabhaū //
na jātu sāvašeṣeṣu buddhadharmeṣu śruyyate /
nirvṛtāḥ puruṣaśreṣṭhā atītādhve jinātmajā //

[_Mvu_1.123_] anāgatā atikrāntā sam̄buddhā ye ca sāṁpratam /
kṛtena buddhadharmeṇa nirvāyanti narottamā iti //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapah āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // katamāni
bho jinaputra samprati anyāni buddhakṣetrāṇi yatraitarhi samyaksam̄buddhā dharmam
deśayantīti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam
gāthābhīḥ adhyabhāṣe //
purastime diśo bhāge buddhakṣetram sunirmītam /
tatra mrgapatiśkandho nāmena jinapuṅgavah //
purastime diśo bhāge buddhakṣetram kṛtāgadaṁ /
tatra simhahanur nāma jino dvātrimśalakṣaṇaḥ //
purastime diśo bhāge buddhakṣetram vibhūṣitam /
tatra lokagurur nāma sarvadarśī mahāmunih //

purastime diśo bhāge buddhakṣetram akanṭhakam /
 tatra jñānadhvajo nāma śāstā śāsati prāṇinām //
 purastime diśo bhāge buddhakṣetram avekṣitam /
 tatra kanakabimbābho jino nāmena sundarah //
 dakṣināsmim diśo bhāge buddhakṣetram drumadhvajam /
 tatra anihato nāma saṃbuddho devananditah //
 dakṣināsmim diśo bhāge buddhakṣetram manoramam /
 tatra nāmena saṃbuddho cārunetro mahāmuniḥ //

[_Mvu_1.124_] dakṣināsmim diśo bhāge buddhakṣetram akardamam /
 tatra nāmena saṃbuddho mālādhārī vināyakah //
 paścimasmiṁ diśo bhāge buddhakṣetram avigrahām /
 tatra nāmena saṃbuddho ambaro bhavasūdanaḥ //
 uttarasmiṁ diśo bhāge buddhakṣetram manoramam /
 tatra nāmena saṃbuddho pūrṇacandro vidhiśrutah //
 heṣtimasmiṁ diśo bhāge buddhakṣetram suniṣṭhitam /
 tatra nāmena saṃbuddho dr̥ḍhabāhus tathāgataḥ //
 upariṣṭā diśo bhāge buddhakṣetram anuddhṛtam /
 tatra buddho mahābhāgo nāmena arisūdanaḥ //
 buddhakṣetrasaḥsrāṇi anekāni ataḥ param /
 buddhakṣetrasaḥsrāṇām koṭī na prajñāyate'parā //
 buddhakṣetrāṇām śūnyānām koṭī na prajñāyate'ntarā /
 lokadhātūsaḥsrāṇām koṭī na prajñāyate'ntarā //
 yathā saṃsāracakrasya pūrvā koṭī na prajñāyate /
 tathāiva lokadhātūnām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 atikrāntānām buddhānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 praṇidhentāna bodhāya pūrvā koṭī na prajñāyate //
 avaivartikadharmaṇām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 abhiṣekabhūmiprāptānām pūrvā koṭī na prajñāyate //

[_Mvu_1.125_] tuṣiteṣu vasantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 tuṣitebhyāś cyavantānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 mātu kukṣau śayantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 sthitānām mātuḥ kukṣau tu pūrvā koṭī na prajñāyate //
 jāyamānānām vīrāṇām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 jātānām lokanāthānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 aṅkeṣu gṛhyamāṇānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 pādāni vikramantānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 mahāhāsaṁ hasantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 diśām vilokayantānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 aṅkena dhāriyantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 upanīyamānānām gandharvaiḥ pūrvā koṭī na prajñāyate //
 pūrebhyo niṣkramantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 bodhimūlam upentānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 prāpnuvantānām tathāgatajñānam pūrvā koṭī na prajñāyate /
 dharmacakram pravartentānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 satvakoṭī vinentānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 siṃhanādaṁ nadantānām pūrvā koṭī na prajñāyate //
 āyuḥsaṃskāraṁ utsṛjantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
 nirvāyantānām vīrāṇām pūrvā koṭī na prajñāyate //

[_Mvu_1.126_] nirvṛtānām śayantānām pūrvā koṭī na prajñāyate /
dhyāpiyatānām vīrāṇām pūrvā koṭī na prajñāyate //
evam etam yathābhūtam sāstupūgam vijānatha /
kvacit kvacit ca saṃbuddho buddhakṣetreṣu dṛṣyate //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapo āyuṣmantām mahākātyāyanam uvāca // yadi bho
jinaputrā ettakā samyaksam̄buddhā eko ca samyaksam̄buddho aparimitān satvā
parinirvāpayati nanu acireṇa kālena sarvasatvān parinirvāpayiṣyanti / evam ayam
lokah sarveṇa sarvaśūnyam bhaviṣyati sarvasatvavirahita iti // evam ukte āyuṣmān
mahākātyāyanā āyuṣmantām mahākāśyapa gāthābhīḥ adhyabhāṣe //
saṃanantarasaṃpūram śūnyam bhavatu sarvadā /
apratiṣṭham anālambanam niviṣṭam bhavatu sarvadā //
yattikā pṛthivīdhātu satvā bahutarakā ato /
pṛthagjanā khu nirdiṣṭā tena paramadarśinā //
śṛṅvatām puruṣavarasya śāsanaṁ bahunām kutah /
paryanto bheṣyati satvānām iti uktaṁ maharṣiṇeti //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapo āyuṣmantām mahākātyāyanam uvāca // ye ime bho

[_Mvu_1.127_] jinaputra satvā samyaksam̄bodhāye praṇidhenti te te katibhir ākāraih
saṣṭhyāyām bhūmau vartamānāḥ saptamāyām bhūmau vivartanta iti // evam ukte
āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantām mahākāśyapam uvāca // dubhi khalu bho
dhutadharmaḍhara ākārair bodhisatvā bodhāya praṇidhento saṣṭhyāyām bhūmau
vartamānāḥ saptamāyām bhūmau vivartanti // katamehi dubhi //
saṃjñāvedayitanirodhasamāpattiyo ca spr̄hayanti yasmiṁś ca kāle samyaksam̄buddhā
satvaparijñayā ahaṁ mahātmā śamīkaro tti devatām satkr̄tya avahitaśrotā śṛṅvanti //
ye hi kecid bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ saṣṭhyāyām bhūmau vartamānāḥ
saptamāyām bhūmau vivartensu vivartanti vivartiyanti vā sarve imehi dubhi ākārehi
vivartanti vivartensu vivartiyanti iti //
evam esā saṣṭhī bhūmir bhavati teṣām guṇavarāṇām /
hariṇapatīnām hitāna maharṣiṇām bodhisatvānām iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne saṣṭhī bhūmiḥ samāptā //
evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantām mahākātyāyanam uvāca // ye ime bho
dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ avaivartikāḥ saṣṭhāto bhūmito saptamām bhūmim
saṃkramanti teṣām kevarūpaṁ sandhicittām bhavatītī // evam ukte āyuṣmān
mahākātyāyanā āyuṣmantām mahākāśyapam gāthābhīḥ adhyabhāṣata //
ātmadamathe pravartayate cittām paramamahājanahitāna /
yat saptamām bhūmi saṃkramanti tathā bhūmiṣu tatsandhicittam iti //

[_Mvu_1.128_] evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantām mahākātyāyanam
uvāca // ye ime bho jinaputra bodhisatvā avaivartikāḥ te prathamāyām bhūmau
upādāya kevarūpeṇa kāyakarmeṇa samanvāgatā bhavanti kevarūpeṇa vācākarmeṇa
samanvāgatā bhavanti kevarūpeṇa manakarmeṇa samanvāgatā bhavanti kevarūpeṇa
sattvena samanvāgatā bhavanti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantām
mahākāśyapam uvāca // ye ime bho dhutadharmaḍhara bodhisatvā avaivartikāḥ teṣām
prathamām bhūmim upādāya imāni karmāṇi bhavanti // praṇātipātavairamaṇam
praṇātipātavairamaṇasya va varṇām bhāṣanti tadadhyāśayān bhūmiṣu satvān
praśamsanti ye na param ca kiṃcit pāpamitrasaṃyogena prāṇām jīvitād
vyaparopayanti // param saptahi bhūmīhi tehi vikrośamānehi satvehi karuṇām

pratilabhitvā śīlam samādiyitvā rājyam vā parityajya yad vā tad vā aiśvaryam tyaktvā
agārebhyo' nagāriyam pravrajitvā prāṇātipātavairamaṇasya bahulaṁ dharmaṁ
deśayanti //

—bhūtapūrvam ca bho dhutadharmadhara saptamāyāṁ bhūmau vartamāno ayam
paramapuruṣo rājā kuśo nāma babhūva // tasya devī apratimā nāma abhūṣī yā iyam
yaśodharā rāhulaśirisya mātā // yo cāyam etarahi kalipuruṣo devadattah so tadā
jaṭharo nāma pradeśarājā babhūva // tām śrutvā devīm apratimām kāmarāgo mānasam
paryādinnavām // so rājñāḥ kuśasya dūtam apreṣaye //
dehi apratimām devīm mama bhāryā bhavisyatī /
atha na dāsi yuddhaṁ te sajjam sajjaya vāhanaṁ //
yat te vyavasitam rāja tad anupreṣayasva me /

[_Mvu_1.129_] atha nānupreṣayasi me sarājyo vasam eṣyasi //
evam śrutvā kuśo rājā bhāriyām idam abravīt* /
śṛṅohi devi jaṭharasya vacanam brūhi niścayam //
tato devī aśruvegam pramum̄cītvā rājānam kuśam uvāca //
bhadra vata aham chedye aham bhedye narādhipa /
tvayā anatiriccapi śastrehi pāramim gatā //
jaṭharasya śiram rāja paśya samakūṭam mayā /
chinnam rudhirasamklinnam tava pādeṣu veṣṭatu //
mayā tu jantunā tyaktaḥ sonāhārīkṛtam śarah /
jaṭharasya bhittvā svadeham bhūyo bhetsyati medinīm //
aśvapṛṣṭhe rathe skandhe vāraṇasya kṛtam mayā /
yodhanaravarāgre ca jaṭharasyāntam kṛtam maham //
aham mantre aham sandhyā aham vacanakartṛme /
aghātyam api ghātaye hetubhiḥ kāraṇaiḥ tathā //
dvābhyāmś ca parimokṣeyam aham eva niropama /
mama māyā hy asamkhyeyā lokah tṛṇamayo mama //

[_Mvu_1.130_] gandhamālyadharo rājā prāśādatalagocaraḥ /
strīsaḥasrām̄kam āśṛtya yathā ca nirutsuko siyā iti //
atha bho jinaputra devī apratimā tathārūpam upāyam ādeśayi yenopāyena rājā jaṭharo
viśvasta antaḥpuram rājñāḥ kuśasya praviṣi vaśam upāgato devyā apratimāyā // atha
sā devī apratimā rājño jaṭharasya hṛdaye padam dakṣiṇam kṛtvā savyam pādam
gulphe pratiṣṭhāpya ślokān imān agāsi //
yām puṣpitām vanalatām bhramarāḥ pibanti
puṣpāgame kusumareṇuvicitrapakṣā /
naiva tvayā kupuruṣa śrutapūrvvarūpam
nātrāpare madhukarāḥ praṇayam karonti //
yām padminīm vanagajo aruhe kadācit*
pamke jalapralilitām madanāturāṅgah /
naiva tvayā kupuruṣa śrutapūrvvarūpam
nātrāpare vanagajāḥ praṇayam karonti //
yā bhūmipālalamahitasya ure vitīrṇā
muktākalāpa iva samramate niśāyām /
kamalām tuvam vyavasito anavadyagātrīm
prāptum mahītalagato iva pūrṇacandram iti //

[_Mvu_1.131_] atha khalu bho dhutadharmadhara rājā jaṭharo tasmim kāle vikroṣati //
prasīda devi śaraṇam prayacchatheti // tām devīm apratimām kuśo rājā uvāca //

abhayam dadahi devī kāpuruṣasya śaraṇam upagatasya /
 tasya kṛtāmjalipuṭasya yāvam eṣu hi satām dharma iti //
 bhūtapūrvam bho dhutadharmaḍhara eṣo bhagavān ugro nāma nāgarājā ahitunḍikena
 mantrauṣadhibalair vaśanītaḥ sambādham āpanno babhūva // so ca pramādāt*
 ahitunḍiko bhraṣṭamantra babhūva // atha tasya ugrasya nāgarājño etad abhavat* //
 prāpyo khalv ayaṁ mama kāpuruṣo bhasmīkartum iti / api tu naitad asmākam
 anurūpam dharmarakṣanuraktānām iti // ślokān uvāca //
 yo pi tuvam mama prāpyo bhasmīkartum svatejasā /
 bhraṣṭamantrasya te demi abhayam jīva me ciram iti //
 bhūtapūrvam bho dhutadharmaḍhara eṣa eva bhagavān siṁho mṛgarājā eṣa cāyam
 kupuruṣadevadatto lubdhako babhūva // athainam siṁhayogyaवasthopavane
 vanavicārim ekacaram upāśinam viśvastam nirviceṣṭam nirvṛtam aparipaśyantam
 pūrvāśayopacitabaddhavaɪrah lubdhako digdheṣuṇā aviddha // so ca viddhaḥ stimito
 gambhīradhairyopapannaḥ svabale paryavasthitah asantrasta

[_Mvu_1.132_] īśadunnataśirodharo tadā tam asatpuruṣam bhītam layanam upagatam
 niśāmya cintām āpannah // prāpyo khalv ayaṁ mama adhamapuruṣo
 giriśikharaguḥvārķsharasātalagato pi hantum / api tu na vairena vairāṇi śāmyante iti
 kṛtvā imam ślokam uvāca //
 viśaliptena viddho'ham śareṇa marmaghātinā /
 adyaivam na bhavet tasya bhītasya nāsti te bhayam iti //
 bhūtapūrvam bho dhutadharmaḍhara eṣaiva bhagavān sārthavāho babhūva sammataḥ
 // sārtho cānenaiwa asatpuruṣena devadattena deśikena sārthacaurair upaskṛtena
 kāntārādhvānamārgapratipannah // pūrvavairānuṣaṅgpratibaddhamānasas tam
 sārthacaurair ghātāpayitum upasamkrāntah // taiś ca vāṇijaiḥ sārthavāhapramukhais te
 caurā nigrhītā deśikapūrvamgamāś ca vadham upāṇīyatā vikroṣantā aśaraṇāḥ
 sārthavāham eva śaraṇam upagatāḥ deśikaś ca parādhāparāddhaḥ kṛtāmjalipuṭah
 sārthavāham abhayam yāci // tasya bhavaśatasahasraparicitā karuṇāvihāriṇo karuṇā
 samutthitā prāṇahareṣu api teṣu abhayam dattvā deśikam uvāca //
 anuvātām mayā muktaḥ dhūmo deśam vināśayet* /
 deśikam saha caurebhyah anujānāmi jīvitam iti //
 bhūyaś ca bho dhutadharmaḍhara iminā eva ca bhagavatā rājñā satā agramahiṣyāḥ
 mahāparādhāparāddhāyā

[_Mvu_1.133_] vadhaṣṭhānaprāptāyāḥ yācintyā abhayam dattam /
 pūrvopacitamārdavārjavasampanna agramahiṣīm śāntvayitvā imam ślokam uvāca //
 hantāsyā āmapātreṇa śastram kāyena pātayet* /
 abhayam te aham demi tac ca sthānam yathāpuram iti //
 evam ādīni bho dhutadharmaḍhara duṣkaraśatasasrāṇi kṛtāni bodhisatvehi ye
 avaivartikā evam kāyena evam vācā evam manasā // bahuvidhaguṇayuktā samsāram
 samsarantā bodhisatvāś ca bhavanti / api tu karmavaśam upāgamya
 guṇasamkṣepakīrtitakriyā te bodhisatvā bhavanti / dṛḍhavikramā dhṛtiyuktāḥ
 satyapratijñā ārjavā aśaṭhā bhavanti / akṛpaṇāś ca bhavanti / alolāś ca bhavanti /
 mārdavāś ca bhavanti / sānukrośāś ca vimardasahāś ca aparyādinnacittāś ca
 alolitacittāś ca durdharṣāś ca durjayāś ca satvayuktāś ca tyāgasampannāś ca
 pratijñāsampannāś ca bhavanti / pratibhānavantāś ca vicitrpratibhānavantāś ca
 nayanasampannāś ca atittigāś ca bhavanti / paramārthābhiniviṣṭāś ca bhavanti /
 samgrhītagrāhiṇāś ca bhavanti / śucisamācārāś ca bhavanti / ānimjyacittāś ca bhavanti /
 atīva bahumānayuktāś ca bhavanti / gurujanasajjana-upacārasampannāś ca bhavanti /
 upāyakuśalāś ca bhavanti / sarvakāryeṣu sandhigrahasamyojakāś ca bhavanti /

rājakāryeṣu padasandhividuṣaś ca bhavanti / pariṣāskhalitavacanā
ugravacanamarṣayitāraś ca bhavanti / jñānaketavo bahujanasamgrahakuṣalāś ca
bhavanti / samacittā anupakruṣṭavṛttidvārāś ca bhavanti / prasiddhakarmāntā
abhyupapattikuṣalāś ca bhavanti / paraduḥkheṣu parikaraṇakuṣalāś

[_Mvu_1.134_] ca bhavanti / āsvādādīnaveṣu aśithilamadhurāś ca kutsitaradarśaneṣu
doṣasamudghātakuṣalāś ca bhavanti / parakopīnacchādaneṣu aparikhinnāś ca bhavanti /
phalanirvṛtyaparikāṃkiṣṇah rāgadveṣamohavivekakuṣalamūlāś ca bhavanti /
kleśavyayaśamābhypakārakuṣalāś ca bhavanti / sarvopakāriṣu vicikitsāparivarjitāś ca
bhavanti / sarvadharmeṣu aparikhinnasam̄kalpāś ca bhavanti /
gambhīrabuddhadharmeṣu īhopasam̄pannāś ca bhavanti / paramārthādhigame
anupaliptakāyakarmavākkarmamanokarmāś ca bhavanti / bhavasajjīvatatve
aparāmṛṣṭāsubhakarmāś ca bhavanti / jñānaparamā asam̄kliṣṭapratibhānāś ca bhavanti /
buddhaviṣayābhilāṣṇah apratyādeśanaparāś ca bhavanti / jñānaketava
akhinnavacanāḥ pravarjanākuṣalāś ca bhavanti / aduṣṭasvabhāvagatā
parābhavāpagatāś ca bhavanti / vigatasāvadyāś ca bhavanti /
trividhauddhatyaparivartijatāś ca bhavanti / sthitalapā akāmakāminaś ca bhavanti /
amaithunagāmināḥ sarvasatvasam̄graḥāṇāvidūṣakāś ca lokam anupraviṣṭāḥ
kṛtaniścayabalādhānāś ca bhavanti / sarvakarmeṣu nānāsthānāsthānakuṣalāś ca
bhavanti satvādyāś ca ity evam guṇasam̄pannā bhavanti / puṇḍgavā
asam̄khyeyaguṇadhīrā satveṣu samabuddhino bhavanti ca / atra ucyate //
na śakyām gaganasya antam gantum sarvavihāmgamaiḥ /
na śakyām sarvasatvehi guṇā jñātum svayambhuvām iti //
ye ca bho dhutadharmandhara lokahitasukhārthaṁ mantrā vā agadā vā satvānām
upakārāye

[_Mvu_1.135_] kalpenti sarve te bodhisatvehi praṇītā // yāni ca bhaiṣajyāni loke
pracaranti satvānām hitasukhārthaṁ sarvāṇi tāni bodhisatvebhyāḥ upaśiṣṭāni // yāni ca
śāstrāṇi tattvaniścayayuktāni loke pracaranti sarvāṇi tāni bodhisatvanītāni // yac ceha
loke sam̄khyāgaṇānaṁ mudrāsthānāni ca sarvā eṣā bodhisatvānām nīti // yā vā imā
loke sam̄jñā brāhmī puṣkarasārā kharostī yāvanī brahmavāṇī puṣpalipī kutalipī
śaktinalipī vyatyastalipī lekhaliplī mudrālipī ukaramadhusadaradacīṇahūṇāpīrā vaṅgā
sīphalā trāmidā dardurā rāmaṭhabhayavaicchetukā gulmalā hastadā kasūlā ketukā
kusuvā talikā jajarideṣu akṣabaddham sarvā eṣā bodhisatvānām nīti //
kanakarajatatraputāmrāśīsamaṇiratanakṣetrāṇi sarvāṇy etāni bodhisatvānām nītiḥ //
yāni yāni ca kāraṇāni lokasya upakārāye kalpenti sarvāṇy etāni bodhisatvanītāni //
tatredam ucyate //
lokasya arthaviduṣaḥ puruṣapradhānāḥ
sam̄sāram apratisamāḥ parivartamānāḥ /
śreyaś caranti marumānuṣaguhyahyakānām
paramo hi samudāgama īśvarāṇām iti //

[_Mvu_1.136_] evam ukte āyuṣmān mahākāṣyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam
uvāca // ye te bho jinaputra avaivartikāś teṣām kiṁ cittam utpadyate // evam ukte
āyuṣmān mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāṣyapam uvāca // ye te bho
dhutadharmandhara bodhisatvā avaivartikāś teṣām saptamāto bhūmito aştamām
bhūmiṁ sam̄kramantānām mahākaruṇāsam̄prayuktam cittam utpadyate //
____ ity eṣā saptamā bhūmi bodhisatvānam ucyate iti //

____ iti śrīmahāvastu-avadāne saptamā bhūmiḥ samāptā //

evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam uvāca // bhagavatā
 bho jinaputra samyaksambuddhena sākyamuninā
 prathamādvītīyātṛtīyācaturthāpamcamāṣṭhāsaptamāsu bhūmiṣu vartamānenā yeṣu
 samyaksambuddheṣu kuśalam avaropitam teṣām samyaksambuddhānām kāni
 nāmānīti // evam ukte āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam mahākāśyapam uvāca //
 yeṣu bho dhutadharmaḍhara samyaksambuddheṣu bhagavatā
 sākyarājavamśaprasūtena kuśalamūlam upacitam teṣām vipulabalavarakīrtinām
 nāmāni śṛṇu // prathamataḥ satyadharmavipulakīrtih tataḥ sukīrtih lokābharaṇah
 vidyutprabhah indratejāḥ brahmakīrtih vasundharah supārśvah anupavadyah
 sujyeṣṭhah sr̄ṣṭarūpah praśastagunārāsiḥ meghasvaraḥ hemavarṇah sundaravarṇah
 mṛgarājaghoṣah āsukārī dhṛtarāṣṭragatiḥ kokābhilāṣitah jitaśatruḥ supūjitaḥ yaśarāsiḥ
 amitatajejāḥ sūryaguptaś candrubhānuḥ niścītarthaḥ kusumaguptaḥ padmābhaḥ
 prabhāmkaraḥ dīptatejāḥ satvarājā

[_Mvu_1.137_] gajadevaḥ kuñjaragatiḥ sughoṣaḥ samabuddhiḥ
 hemavarṇalambadāmaḥ kuṣumadāmaḥ ratnadāmaḥ alamkṛtaḥ vimuktah ṛṣabhaṁī
 ṛṣabhaḥ devasiddhayātraḥ supātraḥ sarvabandhaḥ ratnamakuṭaḥ citramakuṭaḥ
 sumakuṭaḥ varamakuṭaś calamakuṭaḥ vimalamakuṭaḥ lokamdharaḥ vipulojāḥ
 aparibhinnah puṇḍarīkanetraḥ sarvasahaḥ brahmaguptaḥ subrahmaḥ amaradevaḥ
 arimardanaś candrapadmaḥ candrābhaś candratejāḥ susomaḥ samudrabuddhiḥ
 ratanaśringaḥ sucandraḍṣṭiḥ hemakroḍaḥ abhinnarāṣṭraḥ avikṣiptāṁśaḥ puramdarah
 punyadattah haladharah ṛṣabhanetraḥ varabāhuḥ yaśodattah kamalākṣaḥ drṣṭaśaktiḥ
 naraṇpravāhaḥ pranāṣṭaduhkhaḥ samadṛṣṭiḥ dṛḍhadēvaḥ yaśaketuś citracchadaś
 cārucchadaḥ lokaparitrātā duhkhamuktaḥ rāṣṭradevaḥ rudradevaḥ bhadraguptaḥ
 udāgataḥ askhalitapravarāgraḥ dhanunāśaḥ dharmaguptaḥ devaguptaḥ śucigātraḥ
 prahetiḥ prathamaśatam āryapakṣasya // bhagavān dharmadhātuḥ gunaketuḥ
 jñānaketuḥ satyaketuḥ puṣpaketuḥ vajrasaṁghātaḥ dṛḍhahanuḥ dṛḍhasandhiḥ
 atyuccagāmī vigataśatruḥ citramālaḥ ūrdhvāsaḍhniḥ gunaguptaḥ ṛṣiguptaḥ
 pralambabāhuḥ ṛṣidevaḥ sunetraḥ sāgaradharapuruṣaḥ sulocanaḥ ajitacakraḥ unnataḥ
 ajitapuṣyalah purāṣaḥ maṅgalyaḥ mubhujah simhatejāḥ tṛptavasantagandhaḥ
 avadhyaparamabuddhiḥ nakṣatrarājāḥ bahrāṣṭraḥ āryākṣaḥ suguptiḥ prakāśavarṇaḥ
 samṛddharāṣṭraḥ kīrtanīyaḥ dṛḍhaśaktiḥ harṣadattah yaśadattah nāgabāhuḥ
 vigatareṇuḥ sāntareṇuḥ dānapraguruḥ udāttavarṇaḥ balabāhuḥ

[_Mvu_1.138_] amitaujāḥ dhṛtarāṣṭraḥ devalokābhilāṣitah pratyagrārūpaḥ
 devarājaguptaḥ dāmodaraḥ dharmarājāḥ caturasravadanaḥ yojanābhāḥ padmoṣṇīṣaḥ
 sphuṭavikramaḥ rājahaṁsaṅgāmī svalakṣaṇamāṇḍitah śiti cūḍaḥ manimakuṭaḥ
 praśastavarnah devābharaṇaḥ kalpaduṣyaguptaḥ sādhurūpaḥ akṣatabuddhiḥ
 lokapadmaḥ gambhīrabuddhiḥ śakrabhānuḥ indradhvajaḥ dānavakulaḥ manusyadevaḥ
 manusyadattah somacchatraḥ ādityadattah yāmaguptaḥ naksatraguptaḥ sumitrarūpaḥ
 satyabhānuḥ puṣyaguptaḥ vṛhaspatiguptaḥ gaganagāmī śubhanāthaḥ suvarṇaḥ
 kanakākṣaḥ prasannabuddhiḥ avipranaṣṭāṣṭraḥ udāragāmīḥ śubhadantaḥ
 suvimaladantaḥ suvadanaḥ kulanandanah janakṣatriyah lokakṣatriyah anantaguptaḥ
 dharmaguptaḥ sūkṣmavastraḥ dvītīyam śatam āryapakṣasya // pratyāsannabuddhiḥ
 satvasahaḥ manusyanāgaḥ upasenaḥ suvarṇacārī prabhūtavarṇaḥ subhikṣākāntaḥ
 bhikṣudevaḥ prabuddhaśilaḥ nahīnagarbhāḥ anālambhaḥ ratanamudraḥ hārabhūṣitah
 prasiddhavedanaḥ sugandhivastraḥ suvijṛmbhitah amitalocanaḥ udāttakīrtih
 sāgararājāḥ mṛgadevaḥ kuṣumahesthaḥ ratnaśringaś citravarṇaḥ padmarajavarṇaḥ
 samantagandhaḥ udāraguptaḥ praśāntarogaḥ pradakṣīṇārthaḥ saṃkṣiptabuddhiḥ
 anantacchatraḥ yojanasahasradarśī utpalapadmanetraḥ atipuruṣaḥ anivartikabalaḥ

svagunaśākhaḥ saṃcitoraḥ mahārājaḥ cārucaraṇaḥ prasiddharamgaḥ trimaṅgalah

[_Mvu_1.139_] suvarṇasenaḥ vartīrthaḥ asaṃkīrṇaḥ devagarbhaḥ suprītyaratih
vimānarājā parimaṇḍanārthaḥ devasatvah vipulatarāmṣaḥ salīlagajagāmī
virūḍhabhūmir iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne aṣṭamā bhūmiḥ samāptā

tato bhūyo dhutadharmaḍhara ato' nantaram bhagavāñ citrabhānuḥ cārubhānuḥ
dīptabhānuḥ rucitabhānuḥ asitabhānuḥ hemarathaḥ cāmīkaragauraḥ rajakarathaḥ
suyakṣaḥ akṣobhyaḥ apariśrotavāhanaḥ devālamkṛtaḥ subhūsitakhaṇḍaḥ
śithilakuṇḍalaḥ maṇikarnāḥ sulakṣaṇaḥ suviśuddhaḥ vimalajendraḥ devacūḍaḥ
mandāravagandhaḥ pataṃgacaraś cārugandhaḥ indracūrṇaḥ śailarājaketuḥ
arimardanaḥ maṇicakraḥ vimalottarīyaḥ satyābharanaḥ dṛḍhavīryaḥ nandiguptaḥ
ānandamālaḥ cakravālagauptaḥ dṛḍhamūlaḥ ānandacandraḥ brahmadvamṣadevaḥ
saumyavatsabāhuḥ samīkṣitavadanaḥ satyāvatāraḥ supratīṣṭhitabuddhiḥ
hāraśītalāmgaḥ sukhaprabhaḥ bhūrisatvah bhadraguptaś candraśubhaḥ bhadratējaḥ
iṣṭarūpaś cakravartidattah suvicakṣaṇagātraḥ vaiśrāvaṇarājā samṛddhayajñāḥ
sammataraśmiḥ darśanakṣamaḥ srajamālādhārī suvarṇaviṣāṇaḥ bhūtārthaḥ ketuḥ
ratnarudhiraketuḥ mahārṣacūḍaḥ te jaguptaḥ varuṇarājaḥ udāttavastraḥ vajraguptaḥ
dhanyabhānuḥ uttaptarāṣṭraḥ viśālaprabhaḥ lokasundaraḥ abhirūpaḥ
hiranyaḍhanyaśirikaḥ prabhūtadehakarṇaḥ

[_Mvu_1.140_] prāgajitaḥ vicitramakuṭaḥ dānavaguptaḥ rāhuvamī puṇyarāśiḥ
salilaguptaḥ śamitaśatruḥ ratnayūpaḥ suvikalpāṅgaḥ ajitabalaḥ satyanāmaḥ
aviraktarāṣṭraḥ vaiśvānaraguptaḥ madhuravadanaḥ kusumotpalāḥ uttarakururājaḥ
aṇjali mālādhārī dhanapatiguptaḥ taruṇārkabhānuḥ anurūpagātraḥ ratnakaranḍaketuḥ
mahākoṣaḥ bahulakeśaḥ puṣpamamjarimanḍitaḥ anapaviddhakarṇaḥ anāviddhavarṇaḥ
sitāśitalocanaḥ arakta pravāḍaḥ siṃhoraskaḥ ariṣṭanemiḥ bahurājā // navamāyāṁ
bhūmau prathamaṁ śatam āryapakṣe // bhūmidevaḥ puṇḍarīkāksaḥ sādhuprabhaḥ
jyotiṣuptaḥ bahuprabhaḥ satyamṛvacāḥ bhavadevaguptaḥ samvṛttatejaḥ nirupaghātaḥ
jānutrastaḥ ratnaśayanaḥ kusumaśayanaḥ citraśayanaḥ dantaśayanaḥ
supratīṣṭhitacaraṇaḥ sarvadevaguptaḥ arajottarīyaḥ svāyaṁbhavendraḥ
prasannavarṇaḥ bhavaketuḥ kṣīrapūrṇāmbhyah ananta buddhiḥ kanakanāgarājatejaḥ
bandhanāntakaraḥ anugravarṇaḥ kṣemaguptaḥ jinakāntāraḥ vimalaḥ marīci jālaḥ
ajitasenarājā kanaka rāśiḥ gauraḥ padmamālaḥ rājaketra ḡuptaḥ samapakṣaś
cāturdevaḥ devaguptaḥ puṣkalāṅgaḥ dvijātirājaḥ bahusenaḥ kumudagandhaḥ
śavalāśvah ṣaḍviṣāṇapāṭaḥ surabhicandanaḥ rājā sahasradātā abhayadevaḥ arinīhantā
vimalaśikharah durārohabuddhiḥ yajñakoṭiguptaḥ ratnacāmīkramāḥ jālāntaraḥ
pariśuddhakarmaḥ kāma devaḥ gururatnaḥ

[_Mvu_1.141_] śatasahasramātā śuci prarohaḥ stimitarājā vṛddhadevaḥ
gurujanapūjitaḥ jayantadevaḥ sujātabuddhiḥ samīkṣitārthaḥ ujjhitaparaḥ devābhikāḥ
asuradevaḥ gandharvagītaḥ vīṇāravaghoṣaḥ śuddhadantaḥ sudantaś cārudantaḥ
amṛtaphalaḥ mārgodyotayitā maṇikuṇḍala dharaḥ hemajāla prabhaḥ nāgabhoga bāhuḥ
kamala dharaḥ aśoka satvaḥ lakṣmīputraḥ sunīmitrūpaḥ īśvara guptaḥ lokapāla rājā
sunidhyānaḥ agrapuruṣaḥ anihata varṇaḥ kundapuṣpagandhaḥ aṇkuṣaḥ
ārdravalliprati rūpaḥ kāryatāvicāraḥ svatejadīptaḥ prakāśadharmaḥ āryavamṣa ketuḥ
devarāja prabhaḥ pratyakṣadevaḥ ahībhānurāgaḥ kusumottarīyaḥ avirasah
prathama rājā puṇḍarīkarājā subhikṣarājaḥ // dvītīyo āryapakṣaḥ navamāyāṁ bhūmau

// snigdhagātrah paramārthasatvah aklinnagātrah dharmaśūrah sutīrthaḥ
 lokālokanihitamallaḥ kundapuṣpagandhaḥ nirāmkuṣaḥ anotaptagātrah upādhyāyarājā
 pravarāgramatiḥ anabhibhūtayaśaḥ anupacchinnālambhaḥ devaguruḥ ratnapuṣpaḥ
 śuddhasatvah vaiḍuryaśikharaś citramālyah sugandhakāyaḥ anantakoṣaḥ
 samamathitaḥ satyaprabhaḥ adīnagāmī suvikrāntaḥ asaṁbhrāntavacanāḥ gurudevaḥ
 naradevaḥ naravāhanāḥ ratnahastaḥ lokapriyaḥ parinditārthaḥ aviśuṣkamūlaḥ
 aparīṭṣitaḥ sarvaśilparājāḥ grahakoṣaḥ anuraktarāṣṭraḥ śivadattamālaḥ śikharadattaḥ
 citramālaḥ mahāvīmānaḥ anotaptagātraś citrahemajālaḥ sāntarajaḥ saṁgrhītapakṣaḥ
 aprakṛṣṭaḥ raktacandanagandhaḥ acalitasumanāḥ upacitahanu jvalitayaśā racitamālaḥ
 śiramakuṭaḥ tejaguptarājā iti //

_____ śrīmahāvastu-avadāne navamī bhūmiḥ samāptā //

[_Mvu_1.142_] evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam
 uvāca // ye punar bhojinaputra bodhisatvāḥ paripiṇḍatakuśalamūlāḥ kṛtakarmāṇaḥ
 navamām bhūmiḥ samatikramya daśamām bhūmiḥ paripūrayitvā tuṣitabhavanam
 upagamya manujabhavam abhikāmksamānāḥ mātuḥ kukṣim avataranti apunāvartam
 evam ādīni kṛtvā saṁkīrtaya paramapudgalānām āścaryādbhutadharmaḥ asādhāraṇā
 pratyekabuddhādibhiḥ vaśibhūtagaṇādibhiḥ ca saikṣapṛthagjanādibhiḥ ceti // evam
 ukte mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāsyapam uvāca // garbhāvakrāntisampannāś
 ca samyaksam̄buddhā bhavanti / garbhasthitisampannāś ca jātisampannāś ca /
 janetrīsampannāś ca bhavanti samyaksam̄buddhā / abhiniṣkrāmaṇasampannāś ca
 bhavanti samyaksam̄buddhāḥ / vīryasampannāś ca bhavanti samyaksam̄buddhāḥ /
 jñānādhibhūtagaṇādibhiḥ ca bhavanti samyaksam̄buddhāḥ //

____kathaṁ bho dhutadharmadhara garbhāvakrāntisampannāḥ samyaksam̄buddhā
 bhavanti //
 tuṣitabhavanā śirighano purimakuśalamūlasaṁcayo vīraḥ /
 avalokayati atiśayen' olokitāni cyavanakāle //
 cintayati evam hitakaro cintām arthāvahām naramarūṇām /
 amaravarasaṁparivṛto devagaṇagurur mahāpuruṣo //
 cyavitud samayo khu dāni me saṁprati satvā mahāndhakāragatā /
 hatanayanā kaluṣanayanā mām prāpya tasmād vīmucyante //

[_Mvu_1.143_] kā dāni śīlasaṁvare evam nārī ratā upaśame ca /
 agrakulīnā suvacā tyāgarucimārdavavatī ca //
 tejasvinī ca kā nu khalu hatatamarāgadoṣā ca /
 rūpaguṇapāramigatā ahīnavṛttā vipulapuṇyā //
 kā mām samarthā dhārayitum daśa māsām kā ca pratyarahasaukhyā /
 bhave mama kā nu janānī kukṣim aham upaimi kasyādyā //
 paśyati vilokayanto rājño śuddhodanasya orodhe /
 nārīm amaravadvihām vidyullatānibhām atha māyām //
 so tām niśāmya janānīm āmantrayati amarān* cyaviṣyāmi /
 antimam upetya vāsaṁ garbhe suramānuṣahitārtham //
 tam avaca devasaṁgho kṛtāmjalipuṭo varābharaṇadhārī /
 ṣdhyatu uttamapudgala praṇidhi tava ahīnaguṇapuṇyā //
 vayam api lokahitā bahu manoramām ośīritvā kāmaratiṁ /
 pūjārtham aninditasya manusyaloke vasiṣyāmo //
 kiṁ cāpi vīprayogaṁ tvayā na icchāma bhūtasam̄ghaguru /
 api tu aravindanayanā bhaviṣyasi gatī naramarūṇām //

[_Mvu_1.144_] evam khalu bho dhutadharma dhara samyasaṁbuddhā
garbhāvavakrāntisampannāś ca bhavanti //
____katham ca bho dhutadharma dhara samyaksam buddhā garbhasthitisampannā
bhavanti // bodhisatvāḥ khalu bho dhutadharma dhara mātuḥ kukṣigatā mātūr yonim
niśrāya tiṣṭhanti / mātuḥ prṣṭham niśrāya tiṣṭhanti / mātūr udaram niśrāya tiṣṭhanti /
mātuḥ pārśvam niśrāya tiṣṭhanti // viṣṭambhitayā bho dhutadharma dhara kusūtram
pravādavaidūryamanīm upālambya na kvacid upalabhyate pradeśas tu asti sarvaśas
tathā bodhisatvā mātuḥ kukṣau na tiṣṭhanti tiṣṭhanti ca / bodhisatvam punaḥ khalu bho
dhutadharma dhara mātuḥ kuksigataṁ devasamghāḥ upasamkramya pṛcchanti prahvāḥ
kṛtāmajaliputāḥ sumuhūrtam sudivasam pṛtamanasah / tām ca devasamghān tathā
pṛcchamānām bodhisatvā pratyabhinandanti dakṣinākaram utkṛṣya mātarām ca na
bādhanti // na kho punar bho dhutadharma dhara bodhisatvā mātuḥ kukṣigatā
utkuṭakena pārśvena vā yathā kathaṁcid vā sthitā bhavanti / atha khalu bho
dhutadharma dhara bodhisatvāḥ paryāṇkam ābhumi jitvā niṣaṇṇā bhavanti mātarām ca
na bādhanti // bodhisatvāḥ kho punar bho dhutadharma dhara mātuḥ kukṣigatā ca santo
bhavavādikathām kathayanti kuśalamūlata iti // bodhisatvasya khalu punar bho
dhutadharma dhara mātuḥ kuksigatasya pūjārtham satatasamitam divyāni tūryāni
vādyanti na kadācid divā vā rātrau vā tiṣṭhanti // bodhisatvam ca bho
dhutadharma dhara

[_Mvu_1.145_] mātuḥ kukṣigataṁ pūjārtham apsaraśatasahasrāṇi sandarśayanti
divyam puṣpavarṣam divyam cūrṇavarṣam noparamante kadācit* // mātuḥ kukṣim
ādau kṛtvā bodhisatvānām yāvat parinirvṛttā daśabalā ca divyā ca agurudhūpā
noparamanti // na khalu bho dhutadharma dhara bodhisatvā mātāpitṛnirvṛttā bhavanti /
atha khalu svaguṇanirvṛttā upapādukā bhavanti // tatredam ucyate //
atha sā kamaladalānayana anubaddhā gandharvabahubhi śyāmā /
sahitam pi tam sumadhuram śuddhodanam abravīt* māyā //
eṣā samādiyāmi prānehi ahimsam brahmaccaryam ca /
viramāmi cāpy adinnā madyād anibaddhavacanāc ca //
paruṣavacanāc ca naravara prativiramāmi tathaivam paśunyā /
anṛtavacanāc ca narapati viramāmi ayaṁ mama chando //
parakāmeṣu ca īrṣyām na samjaneṣyam nāpi abhidroham /
bhūteṣu maitracittā mithyādrṣṭim ca vijahāmi //
ekādaśaprakāram sīlam sevāmy aham pṛthivīpāla /
rajanīm imām anūnām evam me jāyate chando //
api ca khalu bhūmipālā kāmavitarko mā mām pratikāmkṣi /
prekṣasva mā ti adharmo bhaveya mayi brahmācāriṇiye //
samkalpam prapūreṣyan ti pārthivo bhāriyām idam avocat* /

[_Mvu_1.146_] abhirama bhavanavaragatā aham ca rājyam ca te vaśyam //
sā strīsaḥasram agryam anuraktam grhya tam vimānavaram /
abhiruhya sanniṣide manāpapariṇūṣṇaparivārā //
sā kaṇcid eva kālam tasmiṁ himapāṇḍupuṇḍarīkanibhe /
śayane praśamadamaratā tuṣṇībhāvena kṣepayate //
atha kautūhalamano samjaniyā bahudevakanyā varamālyadharāḥ /
jinamātuḥ upagatā draṣṭumanā prāsādasundarāgreṇa sthitā //
upasamkramitva śayanopagatām māyām niśāmya varavidyunibhām/
pṛitisukham vipulam samjaniyā atha sampravarṣi divijam kusumam//
mānuṣyakam pi kila īdrśakam rūpam sujātam idam āścaryam /
kimcit kālam sthihiya antarato nāyam samā maruvadhūhi bhave //

līlām niśāmayatha he sakhikā pramadāye yādrśīm yathopayikām /
śayane virocati manam harati vibhrājate kanakarītih iva sā //
iyam tam dhareyati mahāpuruṣam atyantadānadaśīlaratam /

[_Mvu_1.147_] sarvāśravāntakaraṇam virajam kiṁ hāyate tava narendravadhū //
cāpodare karatalapratime vararomarājini citrastavane /
iha vāsam abhyupagato varado avimrakṣito aśucinā bhagavām //
anurūpā tvam ca pramadā pravarā mātā sa caiva puruṣapravaro /
putro bhavāntakaraṇo bhagavām kiṁ hāyate tava narendravadhū iti //
yasyām khalu bho dhutadharmaḍhara jāṭīyām bodhisatvamātarō caramabhadrikām
bodhisatvam dhārayanti tasyām jātau pramadāvarāṇām pariśuddham paripūrṇam
akhaṇḍam brahmačaryam bhavati // manasāpi tāsām pramadottamāṇām rāgo
notpadyate sarvapuruṣeṣu bhartāram ādau kṛtvā // bodhisatve ca bho
dhutadharmaḍhara mātuḥ kuksigate bodhisatvamātā divyavastraśamvṛtaśarīrā ca
bhavati divyābharaṇadhāriṇī ca susnātocchādanaparimardanapariṣekam ca
apsarogaṇāḥ bodhisatvamātuḥ pratijāgaranti // bodhisatve mātuḥ kuksigate
bodhisatvamātuḥ devakanyāśatasahasrehi sārdham hāsyām bhavati // tathā prasuptām
ca bodhisatvamātarām devakanyā mandāravapuṣpadāmaḥ parivījayanti
agrayaunamanḍaprāptā // yadā ca tasyā pramadottamāyāḥ bodhisatvaḥ kukṣim
avatarati na bodhisatvamātā kānicid duḥkhāny anubhavati yathānyā pramadā //
tuśitabhavanam ādau kṛtvā sarveśām bodhisatvāṇām pañca nīvaraṇāni

[_Mvu_1.148_] viśkambhitāni bhavanti aprāpte dharmarājye // paripūrṇehi ca daśahi
māsehi sarve bodhisatvāḥ mātuḥ kuksau prādurbhavanti daksinēna pārśvena na ca tam
pārśvam bhidyate / na cātra kiṁcid vilambam bhavati jāta ity evam bhavati //
tatredam ucyate //

atha pratipūrṇe daśame māse mātā prabhūtapanuyasya /
suddhodanam upagamya idam abravīt* dṛṣṭasamkālpā //
udyānagamanabuddhī utpannā me narādhipā śīghram /
sajjehi vāhanam me yathocitām caivam ārakṣām //
etam śrutvā vacanam rājā suddhodano suprītamano /
ālapati sābhilāṣam parivāravaram pṛthivipālo //
śīghram gajaturagavatām senām padātisamākulām vipulām /
prāsaśaraśakticitrām sajjīya prativedayadhvam mama //
catughoṭāna tatha aśvarathāna daśāśatasahasrā yujyantu /
pravarā kāñcanaghaṇṭāravāṇi madhurānunādāni //
amjanaghanasadrśānām nāgānām varmadhāriṇām śīghram /
pratidheyatha adhimātrā sajjāni daśāśatasahasrāni //
āyuktavarmakavacā sūrā sajjībhavantu anivartyā /
sajjībhavantu capalaṁ vimśatsāhasriyo teṣām //

[_Mvu_1.149_] vipula sakimkiṇirāṇitam sahemajālam udāra-aśvaratham /
varamālyavastraṭadhāriṇo pramadā dhārentu devīye //
lumbinivanam ca śīghram vyapagatatrṇareṇupatrasamkāraṇam /
suśodhitam manojñam kuruta devīye devabhuwanam vā //
ekaikam ca drumavaram kukūlapaṭṭorṇakośikārehi /
kalpayatha kalpavṛkṣām yathā divi devapravarasya //
sādhū ti pratiśrutvā tasya vacanena narendragarbhasya /
nacireṇa yathājñaptam kṛtam iti prativeditaṁ rājñāḥ //
sā salīlacāruvadanā mātā mārabalasampramathanaṣya /
abhirūhi saparivārā tāni manojñāni yānāni //

sā vividhābharaṇavatī pādaugharathaughasamkulā . . . /
 śobhati susamprayatā senā manujapradhānasya //
 avagāhya tad vanavaram māyā sakhisamvṛtā jinajanetrī /
 vicarati citrarathe iva amaravaravadhū ratividhijñā //
 sā krīḍārtham upagatā plākṣṇā śākhām bhujebhiḥ avalambya /
 pravijṛmbhitā salīlam tasya yaśavato jananakāle //—Senart: pratijṛmbhitā
 atha vimśa sahasrāṇi apratimāni tadā apsaravarāṇāṁ /
 daśanakhakṛtāṁjalipuṭā māyām abhinandiya bhaṇanti //

[_Mvu_1.150_] adya jarājātimathanaṁ janayiṣyasi amagarbhasukumāram /
 devī divi bhuvi mahitaṁ hitaṁ hitakaram naramarūṇāṁ //
 mā khu janayī viṣādaṁ parikarma vayaṁ tavaṁ kariṣyāmaḥ /
 yat kartavyam udīraya dṛsyatu kṛtam eva mā cintā //
 mātaram abādhamāno prādurbhūto manāpo māyāye /
 dakṣināpārśvena muniḥ susamprajāno paramavādī //
 atha vividharatananicayā nagaranagarā anekasahasrāṇi /
 prajvali prabhā ca vimalā prādurbhūte naravarendre ti //

na khalu bho dhutadharmaṁdhara so asti satvo satvanikāye yo caramāṁ jātiṁ
 samanantaraṁjātaṁ bodhisatvaṁ samartha vyākartuṁ anyatra śuddhāvāsebhyo
 devebhyah // tatredam ucyate //
 amśukasuveṣṭitaśirā aşta sahasrā maheśvaravarāṇāṁ /
 brāhmaṇaveṣadhadhārāṇāṁ abhigacchi puraṁ kapilavastu //
 te rājakuladvāre varavasanadharā varābharaṇadhārī /
 apagamya muditamanasā pratihāram uvāca satvavarā //
 śuddhodhanam upagamya brūvīhi ime lakṣaṇaguṇavidhijñā /
 tiṣṭhanti aşṭasahasram praviśed iti yady anumatante //
 etam śrutvā vacanam pratihārarakṣo upetya rājavaram /

[_Mvu_1.151_] kṛtāṁjalipuṭah praṇamya idam uvāca narādhipatim //
 sukham atulabala dīptida kāraya rājyaṁ ciram nihataśatrūḥ /
 dvāre te amarasadrśā tiṣṭhanti praveṣṭum icchanti //
 pratipūrṇavimalanayanā madhurasvaramattavāraṇavicārī /
 bhavanti mama teṣu samkā na te manusyā marusutās te //
 parikāmkramatām teṣām dharaṇirajaḥ kramavarā na samkirati /
 na ca teṣu sandhiśabdaś caṅkramatā śruyyati kadācit* //
 gambhīramadhuraceṣṭā āryakārā praśāntadṛṣṭipathā /
 vipulāṁ janenti prītiṁ janasya samudīkṣamāṇasya //
 niḥsamśayaṁ naravarā putravaram upagatā tavaṁ draṣṭuṁ /
 devagaṇapuruṣapradevam abhivādyā nanditum narasiṁham //
 etam śrutvā vacanam pratihārarakṣam narādhipovāca /
 mayi bho kṛtābhyanujñā praviśantu niveśanam udāram //
 amarapravaragaṇas te gaganasamanibhā viśuddhākarmāntā /
 praviśensuh pārthivakulam ahīnakulavamśamukhyasya //
 śuddhodano pi rājā maheśvarāṁ dūrato niśāmetvā /

[_Mvu_1.152_] pratyutthita āsanāto saparijano gauravabalena //
 abhivādate narapatih svāgatam anurāgataṁ ca sarvesāṁ /
 prītā sma darśanena praśamadamabalena ca bhavatām //
 samvidyante imāni varāsanāni vararūpavikṛtāni /

[_Mvu_1.153_] mūrdhnā vigalitamakuṭā dharaṇivaratale prañipatensuḥ //
gokṣīravimalacandram mahītale mūrdhnām̄ pratiṣṭhāpetvā /
daśabalam abhinandantāḥ sthitā sucirakālam abhikāṃkṣitām̄ iti //
jātā khalu bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ sarvāṇi mānuṣyakāni śilpāni
anācāryakā py anutiṣṭhanti //
____ na khalu bho dhutadharmaḍhara bodhisatvāḥ tuṣitabhavanāt prabhṛti kāmām̄
pratisevanti // bho jinaputra ko hetuḥ kah pratyayaḥ yam aprahīnehi kleṣehi
bodhisatvāḥ kāmām̄ na pratisevanti rāhulaś ca katham utpanna iti // evam ukte
āyuṣmān mahākātyāyana āyuṣmantam̄ mahākāśyapam uvāca // paripīḍatvāt
kuśalasya bodhisatvā kāmām̄ na pratisevanti kalyāṇādhyāśayatvāt* agrādhyāśayatvāt
praṇītādhyāśayatvāt ca bodhisatvā kāmām̄ na pratisevanti / akāmakāmitvāt*
jñānadhvajatvāt* atatparāyaṇatvāt sprhāṇupasthitatvāt bodhisatvāḥ kāmām̄ na
pratisevanti / āryatvāt* anīcatvāt kuśalaparibhāvitativāc ca bodhisatvāḥ kāmām̄ na
pratisevante paramapuruṣasāmbhāvitativāc ca lokasya samyaksāmbuddho bhaviṣyatītī
// atha rāhulas tuṣitakāyāc cyavitvā mātuḥ yaśodharāyāḥ kṣatriyakaneyyāḥ kukṣim
avatīrṇa iti // evam anuśruyate bho dhutadharmaḍhara // rājānaś cakravartinah
aupapādukā babhūvu // tadyathā kusumacūḍaḥ hemavarṇaḥ gāndharvarah sumālaḥ
ratnadandah suvimānah

[_Mvu_1.154_] ārjavah māndhātā sunayah suvastrah bahupakṣah toragrīvah
maṇivirajah pavanaḥ marudevaḥ supriyah tyāgavāṁ śuddhavamśah durāroha iti ity
evam ādayaś cakravartigaṇah aupapādukā āsan na tathā rāhulabhadra iti //
—kathaṁ bho dhutadharmaḍhara bodhisatvā abhiniṣkramaṇasampannā bhavanti //
bhūtapūrvam bho jinaputra bodhisatvo abhiniṣkrāntah // rājakulagataś chandakam
gāthayādhyabhāṣate //
kṣipram chandaka kanṭhakam upanītvā mā ciram vilambāhi /
samgrāmam aham durjayam jayiṣye adya bhava vūdagro //
so vāśpapūrṇavadano parinihśvasanto
chandakah saśokaravītāni samutthitāni /
vāśpāṇi muñcati imāni prabodhanārtham
suptasya pārthivajanasya //
kim dāni āvigilitā varakośabhārā
vāśpaughasamstaragatā madanābhībhūtā /
lālasyasokaparidevitakāla eva
suptā idāni vada jāgrana deśakālah //

devī pi nāma suciram pratijāgaritvā
saudāmanīpratimarūpanibhā śayānā /
niryāṇakālasamaye naralambakasya
varasurapure suravadhūpratimā salīlā //

[_Mvu_1.155_] sā dāni tasya mahiṣī manujeśvarasya
mātā savatsalaviśālasucārunetrā /
sampaśyamāna karuṇām priyaviprayogam
nidrābhībhūta na vijānati ālapantam //
sā dāni kuñjaravarāśvasamāptayodhā
nārācaprāsaśaraśaktivicitravarmā /
senā kahīm vasati kam vā guṇām karoti
yā śākyapuṅgavām na budhyati niśkramantam //
kam bodhayāmi mama ko nu bhave sahāyo
kim vā karomi divase api vipranaṣṭe /
hā hemakāñcananibhena kila vihīno
rājā jahiyati sabandhujano śarīram //
tam devasamgha avacī madhurapralāpī
kim chandakā lapasi kim ti vihanyitena /
naitasya mārakaputrāṇy api udyatāni
vighnam samartha janayeyu kuto punas tvam //
bherimṛdaṅga yadi śamkhasahasraśabdām
kuryāt kocit kapilavastuni bodhanārtha /
naitad vibuddhi amareśvara-m-ādikehi
tam sopitam puravaram hi samṛddhavāram //
paśyāsi tāva gagane maṇiratnacūḍā

[_Mvu_1.156_] devā divi gurukṛtasya vasānuvartī /
prahvā kṛtāṁjalapuṭā prañipatya mūrdhnā
tvam bandhu tvam ca śaraṇām ti namasyamānā //
tat sādu kanṭhakam upānaya nāyakasya
gokṣirahemavapuṣam sahajam turamgam /
na hy asti so bhuvi divi naralambakasya
yo vighnam kuryā upanehi turamgaśreṣṭham //
so tam praphullakumudākarakundagauram
saṁpūṇacandravapuṣam sahajam turamgam /
tasya mahāguṇadharasya vacābhitunno
suśrūṣakāri upanāmayate rudanto //
eṣo ti nātha varalakṣaṇabhūṣitāṅgo
sajjaḥ sudyotacaraṇo lalitāgragāmī /
yam dāni te’dhyavasitam vararūpadhāri
tan te samṛdhyatu viśālabhujāntarāmśā //
śatruś ca te’grabala durbalabhgnaśuko
śīghram tapetu tava tejavarābhībhūtaḥ /
āsā ca te naralambaka mahārthayuktā
saṁpūryatām kanakaparvatasannikāśā //
ye tubhya vighrakarā te tu apakramantu

[_Mvu_1.157_] śreyāvahā tu ti balam vipulam labhantu /
yam ca vrataṁ samupagacchasi tasya pāram

gacchāsi mattavaravāraṇakhelagāmi //
 maṇikuṭtimā ca vasudhā rājakule kaṇṭhakasya pādehi /
 samanihatā rasati madhuram niśām sphurati adbhitam śabdam //
 caturaś ca lokapālā vigalitamakuṭā pralambavaramālāḥ /
 kaṇṭhakapādešu karām nyasanti raktotpalasakāśām //
 agrato vajravaradharo tridaśagurū ābaddhamāṇīcūḍo /
 indro sahasranayano gacchatī purato naravarasya //
 samjñākṛtamātram idam kaṇṭhako vahatī vādiśārdūlam /
 devā pravarakarahṛtam vahanti amśupravaravarṣam //
 niṣkramya nagaravarāto avalokayi puravaram puruṣasimho /
 na tam punar ahaṁ pravekṣyam aprāpya jarāmaraṇapāram iti //
 evam abhiniṣkramaṇasampannā khalu dhutadharmaṇdhara samyaksam̄buddhā iti // na
 pratibalo khalv ahaṁ bho dhutadharmaṇdhara bodhisatvasya garbhāvkrāntim ādau
 kṛtvā yāvad abhiniṣkramaṇato vistareṇa bhāṣitum kalpam kalpāvaśeṣam vā na ca guṇā
 samantā śakyam abhigantum //
 ____ity api bahuguṇasampannā samyaksam̄buddhā iti //

[_Mvu_1.158_] bodhimūlam upagamya cāprāptāyām sarvākārajñatāyām
 paṁcacakṣusamanvāgatā bhavanti // evam ukte āyuṣmān mahākāsyapa āyuṣmantam
 mahākātyāyanam uvāca // vistareṇa bho jinaputra paṁca cakṣūṇi parikīrtaya
 avahitaśrotā devamanuṣyasamkulā pariṣā sarvabhūtagaṇā iti // evam ukte āyuṣmān
 mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāsyapam uvāca // paṁca imāni bho
 dhutadharmaṇdhara samyaksam̄buddhānām cakṣūṇi bhavanti // katamāni paṁca //
 mānsacakṣuh divyacakṣuh prajñācakṣuh dharmacakṣuh buddhacakṣuh // imāni bho
 dhutadharmaṇdhara paṁca cakṣūṇi samyaksam̄buddhānām bhavanti asādhāraṇāni
 pratyekabuddhebhyaḥ arhantebhyah śaikṣebhyaḥ sarvabālapṛthagjanebhya iti // tatra
 bho dhutadharmaṇdhara mānsacakṣus tathāgatānām // yāye prabhāye samanvāgataṁ
 yāye śūkṣmadarśanāye samanvāgataṁ yāye tattvadarśanāye samanvāgataṁ tan
 mānsacakṣu anyasya satvasya satvakāye nāsti // prāpte ca sarvadarśitve bodhisatvā
 yāvattakam avakāśam avalokayitum icchanti tam darśanam tatra apratihatam
 pravartate // kiṁ kāraṇam // vipulakuśalaśaṁcitativatv* // tadyathāpi nāma ḥddhibalena
 rājā cakravarti sārdham caturāṅgiṇīyā senāye vaihāyasam dvīpāto dvipam
 samkrāmati tathedam pi draṣṭavyam // samyaksam̄buddhānām carite ḥddhibalena
 anākāmīkṣamāṇānām niścalām vasumatīm pratikramantānām unnatā ca onamati onatā
 ca unnamati tathaitad api draṣṭavyam ity evam ādinā

[_Mvu_1.159_] lakṣaṇamātreṇa samyaksam̄buddhānām mānsacakṣuh nirupadiṣyate //
 na ca kalpena samyaksam̄buddhānām mānsacakṣusya śakyam guṇaparyantam
 adhigantum // kiṁ kāraṇam // nahi kiṁcīt samyaksam̄buddhānām lokena samam //
 atha khalu sarvam eva maharśiṇām lokottaram // tathā hi samyaksam̄buddhānām
 samudāgamaḥ so pi lokottaro // tac ca samyaksam̄buddhānām mānsacakṣuṣah varṇam
 pravṛttam sthānam ca yathānyeṣām satvānām satvakāye // yena cakṣuṣā bhaumyā
 devāś ca yakṣāś ca rākṣasāś ca kāmāvacarāś ca rūpāvacarāś ca devāḥ viśiṣṭatarām ca
 vipulatarām ca sphuṭatarām ca samyaksam̄buddhānām divyacakṣuh // tat pravṛttam
 manomayeṣu rūpeṣu //
 ____yeneha prajñācakṣuṣā samanvāgatā cakṣutvaparīkṣayā aṣṭamakādikā pudgalā
 yāvad arhatpudgalā iti ato parivyakttarām samyaksam̄buddhānām prajñācakṣuh //
 tatra katamām samyaksam̄buddhānām dharmacakṣuh // sa daśānām balānām
 manovibhutā // tatra katamāni daśabalāni // tadyathā
 sthānāsthānam vetti prathamām balām aprameyabuddhīnām /

sarvatragāminīm ca pratipadam vetti balam dvitīyam //
nānādhātukam lokaṁ vidanti khyātam balam tṛtīyam /
adhimuktinātvam vetti caturtham balam bhavati //
parapuruṣacaritakuśalāni vetti tat paṁcamam balam ca /

[_Mvu_1.160_] karmabalam pratijānanti śubhāsubham tad balam ṣaṭham //
kleśavyavadānam vetti saptamam balam dhyānasamāpattim vetti /
aṣṭamam balam pūrvanivāsam vetti bahuprakāram //
balam navamam bhavati pariśuddhadivyanayanā bhavanti /
sarvakleśavināśam prāpnonti daśamam balam bhavati //
etāni manovibhubalāni yaiḥ sarvadarśī divi bhuvi ca jātakīrtih daśabala ity evam
ākhyāto // yaṁ eteṣu daśabaleṣu manovibhujñānam idam ucyate dharmacakṣur iti //
tatra katamam buddhacakṣuh // aṣṭādaśāveṇikā buddhadharmāḥ // tadyathā atīte amṣe
tathāgatasya apratihatam jñānadarśanam / anāgate amṣe apratihatam jñānadarśanam /
pratyutpanne amṣe apratihatam jñānadarśanam / sarvam kāyakarma
jñānapūrvamgamam jñānānuparivarti / sarvam vācākarma jñānapūrvamgamam
jñānānuparivarti / sarvam manokarma jñānapūrvamgamam jñānānuparivarti / nāsti
chandasya hānih / nāsti vīryasya hānih / nāsti smṛtiye hānih / nāsti samādhīye hānih /
nāsti prajñāye hānih / nasti vimuktiye hānih / nāsti khalitam / nāsti ravitam / nāsti
muśitasmṛtitā / nāsti asamāhitam cittam / nāsti apratisamkhyāya upekṣā / nāsti
nānātvasamjñā // yaṁ imeṣu aṣṭādaśasvāvenikeṣu buddhadharmeṣu jñānam idam
ucyate buddhacakṣur iti //

[_Mvu_1.161_] evam ukte āyuṣmān mahākāśyapa āyuṣmantam mahākātyāyanam
uvāca // kiṁ punar bho jinaputra bhavato etad adhivacanam yādṛśānām bhūmīnām
vyākaraṇam utāho samyaksam buddhānām etad iti // evam ukte āyuṣmān
mahākātyāyanā āyuṣmantam mahākāśyapam uvāca // ekasmīm samaye bho
dhutadharmadhara bhagavām vāraṇasyām vijahāra ḥṣivadane mṛgadāve
aṣṭāvimiṣatānām vaśibhūtaśatānām puraskṛtah // tatra bhagavatā aṣṭādaśa
buddhadharmā vibhaktāḥ atīte amṣe apratihatam jñānadarśanam eva
samyaksam buddhānām bhavatīti daśa bhūmayo samutkīrtaye // śākyamuniṁ
samyaksam buddhānām ādau kṛtvā daśa bhūmayo deśitā // tatredam ucyate //
priyāṇi vastūni dadāti cakṣumām
ciram prasannena manena saṁsaran* /
tato priyam budhyati jñānam uttamam
svayam mahīmaṇḍagato tathāgato //
vicitravastrābharaṇair alamkṛtāḥ
striyo dadāti parituṣṭamānaso /
vicitram asya pratijñānam adbhetam
udīryate tasya phalena karmaṇāḥ //
na śaktinārāca na prāsatomarā /
prāsesi satveṣu bhaveṣu saṁsaran* /
tathāsyā mārgo'tṛṇakhaṇḍakaṇṭako

[_Mvu_1.162_] aghāti grāmām nagarām ca saṁsaran* //
svakasya dāsasya pi dharmavādināḥ
śṛṇoti satkṛtya kathām na cchindati /
tato sya dharmam bruvato mahājane
na kaści no ramyati no ca tuṣyati //
praṇītadānāni dadāti

vineti kāmkṣāñ ca tata eva samśayam /
tato sya kāyāt* jvalanārcisannibhā
prabhā samuttiṣṭhati śītalaprabhā //
na kasyacid yācanakasya yācanā
bhavanti bandhyā naradevaveśitā /
tato abandhyā bhavi tasya deśanā
tad adbhetam mārabalapramardane //
manoramāṁ kāñcanatālaparṇiyo
jineṣu denti parituṣṭamānasāḥ /
tato anālokiyā lokabāndhavā
sadā ca lokeṣu .. etad adbhetam //
upānahā ratnamayā ca pādūkā
dadāti nityam parituṣṭamānasāḥ /

[_Mvu_1.163_] tataḥ sadā caṅkramate narottamah
asamspr̄šanto caturaṅgulaṁ mahīm //
parehi ukto paruṣam punaḥ punaḥ
prabhuh samāno kṣamate na ūhate /
tato piyam caṅkramato saparvatā
samunnatāntonamati vasundharā //
karoti dīnāna nayena saṃgrahaṁ
patantam abhyuddharate mahājanam /
tato sya ratnāmayaratnasaṃcayā
saṃonatā unnamate vasumdharaḥ //
svaguṇaparikīrtanena ca samyaksam̄buddhena buddhānusmṛtir nāma dharmaparyāyo
bhāṣitah // tasya paryavasāne āyuṣmatā vāgīṣena samyaksam̄buddho saṃmukham
abhistuto //
namo'stu te buddha anantadarśana
saṃantacakṣuh śatapuṇyalakṣaṇa /
hitānukampī paramārthakovida
namāmi tvāṁ valgugirāhi gautama //
tāresi tīrṇo janatām mahāmune
na bhāyasi kṣemakarāgrapudgala /

[_Mvu_1.164_] yathātathām sthānam abhiprakāśayam
vinesi satye amṛte bahum janaṁ //
śīlam maharṣisyā anantadarśināḥ
gambhīram āryam vipulam subhāṣitam /
śīle viśiṣṭo tvam aripramardanāḥ
imasmīm loke parataś ca suvrataḥ //
akhanḍam acchidram akācam avraṇam
anāśravan te caraṇam mahāmune /
śuci viśuddhim paramām gato sadā
virocase nagaśikhare yathānalo //
cittasthititve asi pāramīmgato
vaśī samādhismi tathāpi pudgala /
citte vaśī tvām vaśitām parām gataḥ
vamkāvakāśā vigato virocase //
yathecchakam arañasamādhi śāntara
. . . . devanareṣu arcita /

niśevase kāñcanadāmaprabhah—Senart: niveśasan*
namo’stu te gautama satyavikrama //
virocano nabhasi yathā mahāprabho
śuddhe nabhe pañcadaśīya candramā /

[_Mvu_1.165_] tathā samādhismi sthito virocase
suvarṇam uttaptam ivātra pudgalā //
ākāṃkṣamāṇā vimanā 11 vipaṇḍitā—Senart vigatā
satvā na jānanti samanta udyamāṇ /
sukhamāṇ samādhiṁ araṇāni sevato
namo’stu te devamanuṣyapūjīta //
yadā ca ālokasi nāgagāmi
yadā ca āgata maraṇāya pāram /
matīsmṛṭīmāṇ vimalena cetasā
tadā ayam bhūtadharā prakampate //
satyā abhisametiya darśanāṇ tathā
svayam abhijñāye anuśrutāṇ purā /
imāṇ girāṇ vyāhara agrapudgala
sahasranetro maghavāṇ va śobhase //
idaṇ samāptāṇ vyasanāṇ mahadbhayāṇ
ito na bhoti agre asya saṃbhavo /
tasyāvarodhanam adho pravartate
nirvāti vātāna svaro va pākaḥ //
vimukticittasya vimuktidarśanā
acintiyā tarkapathena niśritā /

[_Mvu_1.166_] asamkiyā vīragirā virocate
yā sā suvelā mṛdu satyasaṃbhavā //
anuddhatāṇ tāṇ ca girāṇ prakāśaya
tvāṇ hi janasya sannidhau /
te tuhya śrutvā madhurāṇ subhāṣitāṇ
pibanti ṛṣṇārtā ivāmbhasārṇave //
hateṣu tvāṇ prāṇiṣu maitrāṇ cintaya
aiśvarya-ṛddhiṁ pratibhāṇam uttamāṇ /
śreṣṭheṣu dharmeṣu hi pāramīgato
yathā na kocī iha lokadhātuye //
prajñā ca te asti anuttarā mune
sarvasmi loke’pratimā anopamī /
tvam eva śreṣṭho sakalasya prāṇino
śiloccyānāṇ yatha meruparvataḥ //
na te’sti tulyo sadṛśo samāno
kutottaro guṇeṣu guṇamṛdharaṣya /
tvam eva śreṣṭho paramārthaṇḍapudgalo
dharmāṇa nirvāṇam ivācalāṇ sukhamāṇ //
rāgaṇ ca moham ca prahāya doṣam
mānaṇ ca mrakṣam tasiṇāṇ ca jālinīṇ /

[_Mvu_1.167_] virājase doṣavimuktamāṇaso
yathā śaśī pūrṇa iva nabhe śubhe //
yad atra satyam tuvāṇ mārgase ṣjuḥ

setur mahā satpuruṣeṇa sevitah /
imāṁ giram vyāhara agrapudgala
sahasranetro maghavāṁ ca śobhase //
kleśair vimuktam vimalam suśāntam
niṣeva satvaśaraṇam samādhīm /
hitāya bhūtāna'bhibhur virājase
ravī yathā devamanuṣyapūjitaḥ //
aniśritaḥ tvam iha ca paratra ca
dhyāyanto dhyāne ramase pratiṣṭhitah /
vandanti devā bahavo samāgatā
namaskṛtam prāṇjaliyo mahāmuniṁ //
bahudhā bahuprakāraṇ cakṣum bhavate viśuddhacakṣūṇīṁ /
jarāmaranāmardanāna buddhāna adāntadamakānāṁ //

lokottarā bhagavato caryā lokottaram kuśalamūlam /
gamanam sthitam niṣaṇṇam śayitam lokottaram munino //
yat tat sugataśarīram bhavate bhavasya bandhanakṣayakaraṇam /
[_Mvu_1.168_] lokottaram tad api bho ity atra na saṃsayaḥ kāryo //
cīvaradharanam munino lokottaram atra saṃsayo nāsti /
āhārāharanam atho lokottaram eva sugatasya //
deśanā naranāgānāṁ sarvalokottarā matā /
yathātathām pravakṣyāmi māhātmyam varabuddhiṇāṁ //
deśakālavaśam prāpya paripākam ca karmaṇah /
satyam vā abhinirvṛtam dharmam deṣenti nāyakāḥ //
lokānuvartanāṁ buddhā anuvartanti laukikīm /
prajñaptim anuvartanti yathā lokottarām api //
īryāpathām darśayanti catvārah puruṣottamāḥ /
no ca pariśramas teṣām jāyate śubhakarṇīṇām //
pādām ca nāma dholanti na caiṣām sajjate rajah /
pādāḥ kamalapatrābhā eṣā lokānuvartanā //
snāyanti nāma saṃbuddhā na caiṣām vidyate malo /
bimbe kanakabimbābhe eṣā lokānuvartanā //
dantadhovañ ca sevanti mukham ca utpalagandhikam /
nivasanam nivāsentī prāvāram ca tricīvaraṁ //
cailam vātāni vāyitvā vikopenti na dehakam /

[_Mvu_1.169_] vastraṁ puruṣasimhānām eṣā lokānuvartanā //
chāyāyām ca niṣīdanti ātapaś ca na bādhati /
buddhānām śubhaniṣyandānām eṣā lokānuvartanā //
auṣadham pratisevanti vyādhi caiṣām na vidyate /
nāyakānām phalam mahantam eṣā lokānuvartanā //
prabhūś ca karma vārayitum karmaṇ darśayanti ca jinā /
aiśvaryam vinigūhanti eṣā lokānuvartanā //
karonti nāma āhāram na caiṣām bādhate kṣudhā /
janatāyā upadārtham eṣā lokānuvartanā //
pibanti nāma pāṇīyaṁ pipāsā ca na bādhate /
tad adbhuṭam maharṣīṇām eṣā lokānuvartanā //
cīvarāṇī nivāsentī sadā ca prāvṛto jināḥ /
yathārūpo bhave devo eṣā lokānuvartanā //
keśām ca orūpayanti na caiṣām chindate kṣurah /

keśāṁ nīlāñjananibhāṁ eṣā lokānuvartanā //
jarāṁ ca upadeśenti na caiśāṁ vidyate jarā /
jinā jinaguṇopetā eṣā lokānuvartanā //
kalpakoṭīṁ asaṁkhyeyāṁ puṇyeṣu pāramimṛgatā /
ārabdham upadeśenti eṣā lokānuvartanā //

[_Mvu_1.170_] na ca maithunasambhūtaṁ sugatasya samucchritam /
mātāpitṛn̄ ca deśenti eṣā lokānuvartanā //
dīpaṁkaram upādāya vītarāgas tathāgataḥ /
rāhulam̄ putram̄ daršeti eṣā lokānuvartanā //
kalpakoṭīṁ asaṁkhyeyāṁ prajñāpāramitāṁ gatā /
bālabhāvam̄ ca darśenti eṣā lokānuvartanā //
asanmantrā vibhāśitvā asmiṁ loke sadevake /
punaḥ paryeṣanti tīrthe eṣā lokānuvartanā //
bodhyitvā-m-atulāṁ bodhim̄ sarvasatvāna kāraṇā /
alpotsukatvam̄ pradeśenti eṣā lokānuvartanā //
paramaguṇasampannā vacanasampannāś ca sarve samyaksam buddhā // şaṣṭibhiḥ
guṇaiḥ samyaksam buddhānāṁ vācā samanvāgatā bhavati // katamehi şaṣṭibhiḥ //
gītaravamaduravādī naravaravacanā viniścarati vācā /
vīṇāravaveṇuravā haṁsaravarutā sugatavācā //
jīmūtarasitamadurā parabhr̄tarathanemītulyanirghoṣā /
sāgaranarditasārasaprabhāvā varabuddhino vācā //
kinnarakalavīṁkarutā meghavarasvararavā varagajarutā /

[_Mvu_1.171_] ṛṣabham̄garājarasitā vācā varalakṣaṇadharāṇāṁ //
dundubhiravagambhīrā vanadeva-anilavidhūtasvaraprapātā /
bhūmīvikṣobhanaravā girā naramarupradhānānāṁ //
pamcāṁgikatulyaravā pralulitakalahāṁsabarhiṇānivātā /
bimboṣṭhasutanujihvā jinavadanā niścarati vācā //
gandharvagītamadurā jaladhārāṇāṁ nipātatulyaravā /
avistarapiṇḍitaravā girā guṇavaraprādhānānāṁ //
varakinīkaṇīkasalīlasusamcītā hemajālatulyaravā /
ābharanaghaṭṭitaravā bhuvi divi ca girā pradhānānāṁ //
nātīdrutā anamantī anupacchinnā vivartate madurā /
galitapadasamcayavaṭī vācā varalakṣaṇadharāṇāṁ //
sarvāṁ eva anucarati pariṣāṁ yadi lokadhātunayutāni /
vijñāpayate sarvāṁ pariṣāṁ sumadhurā vācā daśabalānāṁ //
śakayāvanacīṇaramaṭhapahlavadaradeṣu dasyupariṣāyāṁ /
ekavidham ucyamānā sarvaviṣayacāriṇī bhavati //
pariṣāṁ na atikramate niścaramāṇā girā naravarāṇāṁ /

[_Mvu_1.172_] na vardhate na ca hāyati girā sthitalayā daśabalānāṁ //
na ca bhidyate na nudyati na ca upatapyate /
na ca vīkhalakhalakhalāyati abhisvararutā sugatavācā //
na ca sā apaśabdavatī śabdabhraṣṭā aśeṣam̄ anuyuktaśabdā /
śabdeṣu kuśalākuśalāṁ sarvāṁ janatāṁ praharṣayati //
vadanā suvimaladaśanā niścarati girā yadā guṇadharāṇāṁ /
mādyanti śakunasaṁghā gaganatalagatā vanagatāś ca //
yo yasya svara abhimataḥ sā tam̄ pūrayati tasya samkalpaṁ /
sugatavacanaprabhūtā vācā pariṣadi vicaramāṇā //

varavāsanasahitaghoṣā girinadinirghoṣasannibhā śuddhā /
 utkrośakurararutanayā prabhavati vācā vararutānāṁ //
 śakuntajīvamjīvaka jinavācā kanakatālapatraravā /
 paṭupataḥpravadamṛḍamgacāṭusvaratulyanirg hoṣā //
 ajñeyā vijñeyā gambhīrabhīṣmarūpā karṇasukhā /
 hṛdayamgamā ca nityam vācā varapāramigatānāṁ //
 vallakīśravaṇīyā ca premaṇiyā ca girā guṇadhārīṇāṁ /
 vipulaśubhasaṁcayānāṁ sarveṣāṁ anantayaśasānāṁ iti //

[_Mvu_1.173_] yathābhūtam deśitā vācā // samyaksambuddhā evam dharmam
 deśayanti // nāham bhikṣavo ye dharmā anityās te nityato deśayāmi / nāpi ye dharmā
 nityā te anityato deśayāmi / nāpi ye dharmā duḥkhāḥ te sukhāto deśayāmi / nāpi ye
 dharmā sukhā te duḥkhāto deśayāmi / nāpi ye dharmā anātmīyā te ātmato deśayāmi /
 nāpi ye dharmā ātmīyās te anātmato deśayāmi / nāpi ye dharmā aśubhāḥ te śubhato
 deśayāmi / nāpi ye dharmāḥ śubhās te aśubhāto deśayāmi / nāpi ye dharmā rūpiṇas te
 arūpiṇo deśayāmi / nāpi ye dharmāḥ kuśalās te akuśalāḥ te deśayāmi / nāpi ye dharmā
 akuśalās te kuśalāto deśayāmi / nāpi ye dharmā anāśravāḥ te sāśravā ti deśayāmi /
 nāpi ye dharmāḥ sāśravāḥ te anāśravā ti deśayāmi / nāpi ye dharmāḥ vyākṛtās te
 avyākṛtā iti deśayāmi / nāpi ye dharmāḥ avyākṛtās te vyākṛtā iti deśayāmi / nāpi ye
 dharmā hīnās te praṇītā iti deśayāmi / nāpi ye dharmāḥ praṇītās te hīnā iti deśayāmi /
 nāpi ye dharmāḥ gṛhāśritās te naiṣkramyāśritā iti deśayāmi / nāpi ye dharmā
 naiṣkramyāśritās te gehāśritā iti deśayāmi // atha khalu bho dhutadhamadhabra
 samyaksambuddhāḥ satyavādi kālavādi bhūtavādi arthavādi tathāvādi ananyathāvādi
 avitathāvādi dharmavādi vinayavādi iti //

[_Mvu_1.174_] bhūtapūrvam bho dhutadhamadhabra tuṣitabhavanakāyiko
 devaputro śikharadharo nāma bodhisatvah samyaksambuddham ṣivadanagatam
 vārāṇasyām vanavare varacakrapravartanadivase bhagavantam saṁmukhābhīr
 adhyabhāṣe sagauravah sapratīṣaḥ prahvah kṛtāmjalipuṭah //
 sādhu te sādhurūpasya vācā na pratihanyate /
 sādhu arthānvitā sādhyā vācā tava manoramā //
 sādhu susvarasamyoğā varṇasandhiguṇānvitā /
 sādhu satyāni catvāri pravadase mahāmune //
 sādhu te devagandharvā pibanti madhurām girām /
 sādhv ihāpratimam cakram pravartasi anuvartikam //
 tubhyam loke samo nāsti rūpe varṇe kule bale /
 īryāpathē ca vīrye ca dhyāne jñāne śame dame //
 adya hrṣṭā daśa vīra koṭyo te prathame phale /
 vinītā devaputrānām śāsane prathame mune //
 trimśa koṭyo prabho vīra vinesi prathame phale /
 dvitīye śāsane nara devaputrāṇa eva ca //–Senart aiva ca
 pañcāśa koṭīyo bhūyo śāsane tṛtīye mune /
 vinītā devaputrānām apāyehi vimocitā //

[_Mvu_1.175_] aśīti koṭīyo bhūyo śrotāpattiphale vibhū /
 caturthe śāsane dametvā durgatīhi vimokṣitāḥ //
 tasmāt te sadṛśo nāsti maitrāya puruṣottama /
 karuṇāye kāruṇako bhūto bhūyo nararśabha //
 hrṣṭā puruṣaśārdūlā utpannā lokasundarā /
 hitāya sarvasatvānāṁ vicaranti mahāmune //

aticirasya rājasuta utpanno si nararśabha /
 pranetā vipranaṣṭānāṁ ārttānāṁ nayanandanām //
 mā ca kadācid bhūtaguru nātho antarahāyatu /
 aparyantam tava sthānam bhavati lokabāndhava //
 apāyā tanukībhūtā svayambhū tava tejasā /
 anokāśā kṛtā svargā tvām prāpya puruṣottama //
 yasya mithyātvaniyato rāsiḥ puruṣapudgala /
 esa vāniyataṁ rāsiṁ tvām prāpya pūrayiṣyate //
 yasyāpy aniyato rāsiḥ tvām prāpya suravandita /
 pūrayiṣyati so rāsiṁ samyaktejakulodita //
 adbhetānām ca dharmānām viśuddhiḥ upalabhyate /
 tvām prāpya puruṣāditya tamontakaram acyutam //

[_Mvu_1.176_] tasya te bhāṣamāṇasya bhūtām dharmām jinarśabha /
 abhinandanti vākyan te sendrā lokā mahāmune //
 iti stuventi devagaṇā varadaṁ pṛitimānasā /
 anantagunasampannaṁ samstavārham narottamam iti //
 upacāravidhisampannā bho dhutadhamadhara samyaksam buddhā
 kālajñānasamarthakā viśuddhanetrā anuccāvacadarśanā pūrvāntanayasaṁpannā
 ucchrāpitadharma dhvajā niṣpratimānadhvajā kalaharaṇa iṣṭātakā pravacanaviduṣo
 anavasānajñānāḥ samaye ca āvusādayanto anayanānām pravartakāḥ
 apamārgakakutsakā iti // tatredam ucyate //
 sarvākāraguṇopetā sarve sarvārthanīścitā /
 pranetāro vinetāro buddhā budhajanārcitāḥ //
 asamkīrṇena jñānenā viśuddhenā manena ca /
 triṣu lokeṣu bhrājante pūrṇacandra iva nabhe //
 caraṇena manoññena satām kāntena nāyakāḥ /
 nadanti ca mahānādaṁ samyakkuśala sam bhavāḥ //
 śāsanti janatām vīrā upacāreṣu niścitāḥ /
 vivādam parasatvānām mathanti tattvadarśināḥ //
 loke jātā naraśreṣṭhā na ca lokena lipyatha /
 prajñaptisamatikrāntā gambhīraviṣayā vibhūḥ //

[_Mvu_1.177_] gurum dhuraṁ samāropya na viśidanti paṇḍitā /
 yathāvāditathākārī anupakruṣṭacāraṇā //
 drṣṭivīṣam tam ghoram ca dagdhvā jñānāgninā prabhūḥ /
 anutrāsitāsantrastā param pradanti prāṇinām //
 kāntāram samatikramya kṣemam prāpya nararśabhbāḥ /
 āhvāyanti janadhīrā ihaiva nirbhayaṁ idam //
 jarāmarāṇarogānām utpatti neha vidyate /
 iha āyāsaśokānām pravṛttir nopalabhyate //
 te tasya vacanam śrutvā madhuraṁ devamānuṣā /
 anuśāstiṁ tathā kṛtvā pratipadyanti tatsukham //
 tenāsti kīrtivistīrṇāḥ triṣu lokeṣu cottamāḥ /
 caranti arcitā sadbhi na caiva praśamanti te iti //
 paropahārāṁś ca bho dhutadharma dhara upaharanti samyakasam buddhāḥ satvānām
 anugrahārtham // tadyathā kalimgarājñāḥ kusumāye devyā paropahāram bhagavām
 dhruvasya śreṣṭhino vacanopahāram bhagavām vṛttavām //
 tathaiva ca rājagrīhe purottame
 paropahāram bhagavām pravṛttavām /

[_Mvu_1.178_] samutkarşesi svavidhānakovidō¹
upālino tam vacanopahāram //
tathā param merutaṭe samāgatām
sa vādisimho vaśinām vaśī vaśī /
paropahāram bhagavām sa bhikṣu-
samghasya tam idam avacā mahāmunir iti //
etām sarvām pravakṣyāmi upahārām manoramām /
tasya satvapradhānasya śṛṇu vikṛīditaṁ śubhaṁ //
utpanne puruṣaśreṣṭhe dharmacakre pravartite /
kalīṅgarājā kārayati rājyam sphītam akanṭakam //
nāmena abhayo nāma tasyedam darśanam abhūt* /
śubhāśubhānām karmāṇām phalam nāstīti niścayah //
paraloko tathā nāsti dānaphalam kvacid yatra /
vītarāgo vītadoṣo vītamoho na vidyate //
so tam ca darśanam prāpya janatām sannipātayet* /
svakām dṛṣṭīm samākhyāti paścāc ca na nivartate //
yadi mahyam pitā bruyāt pratyakṣam mama agrataḥ /
svayam upagamya evan tac chraddadhe tadā tathā //
sarvadā sa tadā āsi śīlavām maitramānasō /

[_Mvu_1.179_] yadi tasya phalam asti tasya devapuram gatiḥ //
devabhūto mama jñātvā imām dṛṣṭīm vimocayet* /
ity uktvāsti paraloko dṛṣṭīm muñcāhi pāpakām //
yasya ca paralokasya pravṛttir nopalabhyate /
tasmāt pitā mamāgatvā sampraharṣayatu mānasam //
tato lokānukampārthaṁ kāruṇo mahadvīśāradah /
kalīṅgarājasya rūpam nirmaṇati svayam munih //
prāśādavaram āruhya antaḥpuragato tathā /
antaḥpurasya darseti yat tam prakṛtidarśanam //
tato sa nirmito rājā antarīkṣagatasthitah /
rājānam abhayam dhīro uvāca puruṣottamaḥ //
parityajya svakāryāṇi parakāryeṣu vyāpītaḥ /
mithyādarśanasamyuktam arājyam rājyasamjñitam //
adya bhave gatī tubhyam narako dāruṇo mahat* /
ye ca te darśayiṣyanti teṣām api ca sā gati //
anyān* hi vihato hanti naṣṭo nāśayate parām /
andhīkaroti anyā pi svayam andhavyapatrapo //
sumuṣṭo muṣase anyā mṛto ca mārāse parām /
sukhitān api satvā tvam duḥkhāpayasi durmate //
nimagno kāmapaṁkasmīm grddhu kām eṣu mūrcchitah /

[_Mvu_1.180_] paralokam draṣṭukāmo dharmāṇām nayanam nṛpaḥ //
asthānam etam bhūmipati yas tvam kāmaparāyaṇah /
asamartho tahiṁ gantum paralokam imam prabho //
āsvādam pi tu kāmeṣu buddhvā doṣān tathaiva ca /
kāme niḥsaranajñasya te vai jāne paramparām //
etac chrutvā naraśreṣṭho abhayo kampito bhayāt* /
prahvo idam uvāca tam antarīkṣe sudarśanam //
śraddadhāmi tam te deva evam etam nānyathā /

prasīda bhava me nātha abhayaṁ parimocaya //
 tadvasāntahpurāmātyah śāstā me apratipudgalah /
 vinayavaśī tavāsmi tathānyā janatā bahu //
 paropahāra iti eśas tena paramabuddhinā /
 vṛtto anugrahārthāya satvānāṁ varabuddhinā //
 devī kusumbharājasya kusumā iti viśrutā /
 iṣṭā kusumbharājasya strīsaḥasrāṇam uttamā //
 tasya mātā pitā caiva jīrṇā daṇḍaparāyaṇā /
 dhītaram evam āhansu kusume putri he śṛṇu //
 vayam jīrṇā tuvam bālā kāmapralulitā asi /

[_Mvu_1.181_] icchema pratisṛjyantau icchema maraṇam ātmanaḥ //
 etac ca vacanam śrutvā kusumā labhate mataṁ /
 avarṇo yaṁ mama asyā yady ambātāto praghātyate //
 dāsyāmi viśasamāyuktam bhaktam eśām sudāruṇam /
 bhuktvā yena ubhāv etaū mariṣyanti na samśayaḥ //
 yadāsyā niścītā buddhi mātāpitṛṣu dāruṇā /
 tato utpādaye śāstā kāruṇyam kusumām prati //
 tataḥ kusumāye śāstā mātaram pitaram tathā /
 apanāmayati samBUddho anyau sthāpeti nirmitau //
 kusumā viśasamāyuktam tam bhojanam āpadyati /
 nirmitān āha bhūmjantu ambā tāto ca bhojanam //
 avikampamānā bhūmjanti bhojanam jinānirmitāḥ /
 na caiśām bādhate kiṃcit kāyam nirmitakā hi te //
 dvitīyam divasam caiva tṛtīyam caturtham pañcamam /
 viśasamāyuktam bhuktvāna sudhām va yāpentī nirmitau //
 tataḥ kṛtāmajalī bhūtvā kusumā nirmitām bravīt* /
 ātmānam me nivedayatha anugrāhyā yadi aham //
 tām yācamānām prāñjalikām kusumām nirmitā bravīt* /

[_Mvu_1.182_] yā tavāpatti jānātha tathā ca anuṭīṭhatha //
 buddhaḥ puruṣāśārdūlah dvātrimśavaralakṣaṇah /
 utpannah kulasampannah sarvavidyāguṇānvitaḥ //
 tasya sarvam guṇābhūtam atītānāgatasthitam /
 viditam vādisimḥhasya atra vijaha samśayam //
 prāśādavaram āruhya sastryāgāro sa pārthivah /
 yāced darśanam icchāma vayam sarvārthadarśinah //
 tam sarvaguṇasampannam vanditvā śaraṇam vraje /
 tato asmākam yaṁ tatraiva pṛcchasi vakṣyate jino //
 sādhū ti pratiśrutvāna nirmitām prati so tadā /
 rājā sāntahpuro śīghram prāśādam abhirūḍhavām //
 satvaram sa prahvo rājā sastryāgāro kṛtāmajaliḥ /
 imām vyāharate rājā vācām kusumayā saha //
 ye sarvaguṇasampannā lokānām anukampakā /
 gṛhītā atyantaṁ teṣām sāñjalī saumanasyakā //
 tato amantraye śāstā śrāvakām śāsane ratām /
 cāruvarṇam simhahanum dṛḍhabāhuṁ aninditam //
 kīrtimantam mahānāgam ca cāturantaṁ mahābalam /
 nīlakeśam ca buddham ca śāntam sāstraviśāradam //
 tathā śārasam atulyam guptakāmam aninditam /

[_Mvu_1.183_] simhanandim viśälākṣam lakṣaṇeyam anuttamam //
eṣa bhikṣavo gacchāmi śāstāram anubandhatha /
kusumām̄ pramukhām̄ kṛtvā vineṣyāmi bahum̄ janam //
sādhū ti te pratiśrutvā vaśībhūtā svayaṁbhuvah /
parivārayitvā saṁbuddham̄ idam̄ vacanam̄ āhu te //
asmākam̄ pi pādo vīrā vihaṁgamadhyam akramah /
anuyāsyāma saṁbuddham̄ yatra gacchati cakṣumām̄ //
nimeṣāntareṇa saṁprāpto bhagavām̄ śiṣyasaṁvītaḥ /
nagaram̄ kusumāyās tu anukampāya prāṇinām̄ //
ākāram̄ vajrapāṇisya nāyako abhinirmiṇe /
devasamgham̄ ca manasā dhyāye dhyānaviśāradah //
prabhāmaṇḍalam utsrje yojanāni caturdaśa /
devatā ca abhvādenti yātrām̄ paramabuddhīnah //
tato ca kusumā devī prahvī sugatam̄ abravīt* /
eṣā te prāṇjalī nātha pādām̄ icchāmi vanditam̄ //
tataḥ pratiṣṭhito sāstā prāśādavaramūrdhāni /
prabhayā ca diśā sarvā abhibhūya yaśaskarah //
tato ca kusumā devī saha rājñā jinakramām̄ /
vandate parivāro ca deviye narapuṅgavam̄ //
śaraṇam̄ tvām̄ naraśreṣṭha gacchāma suravandita /
mātaram̄ pitaram̄ hatvā kīdr̄śam̄ labhate phalam̄ //

[_Mvu_1.184_] śṛṇohi kusume satyam̄ mātāpitṛvadhe phalam̄ /
anantaram̄ mahāvīciṁ narakam̄ upapadyate //
tato buddhānubhāvena sāstā vadathakovidaḥ /
kusumāyā mahāvīciṁ upadaršeti nāyakah //
tato ca kusumā devī nirayam̄ trasya dāruṇam̄ /
aśruvegam̄ pramuñcanti idam̄ vacanam̄ abravīt* //
mātāpitṛbhyām̄ kāruṇikā duṣṭacittasya kidr̄śam̄ /
paraloke phalam̄ bhavati yat satyam̄ tad udīraya //
duṣṭacittasya kusume tam̄ cittam̄ syād amuñciyam̄ /
tad eva paralokasmiṁ phalam̄ sadyam̄ ca himṣayā //
tato ca pratinīṣrjati kusumā dāruṇam̄ manam̄ /
purato dharmarājasya pṛītisukhasamarpitā //
tato kāmāna āsvādaṁ bhāṣate sarvakovidah /
ādīnavam̄ ca kāmānām̄ bhāṣate puruṣottamah //
tato kāmānām̄ nihsaranam̄ bhāṣate cintyavikramah /
guṇān vadati nirvāṇe adbhitām̄ bhūtadarśimān //
kusumām̄ pramukhām̄ kṛtvā koṭīyo dvādaśa munih /
mānuṣāṇām̄ vinayati upahāro ayam̄ iti //
dhruvo nāma abhūc chreṣṭhī nagare kāśivardhane /
tasyedam̄ darśanam̄ pāpam mātāpitṛsamāgame //
yo mātaram̄ ca pitaram̄ ca jīrṇakam̄ gataya uvanaṁ /

[_Mvu_1.185_] jñātipakṣam̄ samānetvā bhakṣyabhojyena tarpayet* //
agniskandhe ca jvalite dāhayeya pitṛn ubhau /
upahāro vidhātavyo tasya puṇyam anantakam̄ //
rākṣasānām̄ sahasrāṇi nāyako abhinirmiṇi /
prāśādavarasuptasya dhruvasya purataḥ sthitā //

dandahastā kaśāhastā śaktihastā tathaiva ca /
 kuṭhārahastā asihastā ulkāhastā tathaiva ca //
 atha tomarahastā ca nārācaśatapāṇīyo /
 kuntamudgarahastāś ca śreṣṭhisya purataḥ sthitāḥ //
 dhikkṛtāṁ dhikkṛtāṁ dṛṣṭīm prāpto’si puruṣādhamā /
 dhikkṛtāṁ mithyātvam āśadya na śraddadhitum arhasi /
 ye te duṣkarakartāraḥ ye te pūrvopakāriṇaḥ /
 maitracittā āpanneṣu teṣu tvam vadham icchasi //
 yeṣāṁ na śakyam pratikartum apatyena kathamcana /
 sarvaratnam pi dadatā teṣāṁ tvam vadham icchasi //
 jīvitāt te mṛtam śreyo na ca darśanam īdṛśam /
 yaḥ tvam supuruṣācīrṇam darśanam pratibādhase //
 adya te jīvitam nāsti sabhāryasya sabandhunah /
 sabhāryasya saputrasya pretya ca nirayam gatiḥ //
 imamhi nāma evam vā māriṣa bhadram astu vah /
 mithyādarśanasampannam mūḍhāpaṇḍitamānasam //

[_Mvu_1.186_] parām anyām pi janatām grāhentam pāpadarśanam /
 dhruvam śreṣṭhim vināśema āryadarśanakutsakam //
 etan tu vacanam śrutvā dhruvo udvignamānasah /
 sasvinnagātro prahvaś ca babhūva trastamānasah //
 bhrāntacitto diśovekṣī trasto bhavati mānasah /
 kṛtāñjalipuṭo bhūtvā idam vacanam abravīt* //
 rakṣogāṇo prasīdaṇtu parivārasya mahya ca /
 yuṣme gatiś ca lenaś ca mama śaraṇam eva ca //
 ājñāpayatha kiṁ kṛtvā mahyādyā abhayam bhave /
 mama sabandhuvargasya na cāgaccheya durgatim //
 te ca bravīnsu bhūtagaṇā dhruvam śreṣṭhim nabhe sthitā /
 māasmākam śaraṇam gaccha tam eva śaraṇam vrāja //
 hitaiśinam sarvabhūtānām buddham dhubajanārcitam /
 sarvalokottaram vādim śākyasiṁham manoramam //
 kahin nu so bhagavām bhūtvandito /
 vayam pi tam naraśreṣṭham gacchēma śaraṇam muniṁ //
 eṣo sarvaguṇopetah pure ratanakholaKE /
 nānākusumasaṁcchanne udyāne gandhamādane //
 vaśībhūtasahasrāṇam navatīhi puraskṛto /
 vihārakuśalo dhīro tatra viharate munih //

[_Mvu_1.187_] tam tvam śaraṇam gacchāhi sarvehi jñātibhiḥ saha /
 tam ca paśya narādityam tām ca dṛṣṭīm parityaja //
 yam ca so deśate dharmam dṛṣṭāntavihitaṁ śubham /
 tam ca prajñāya paśyāhi evan te jīvitam bhavet* //
 agatvā ca tuvam śreṣṭhi na dhruvam pratipatsyase /
 idan te maraṇam sadym tam śraddhāno samācara //
 tataḥ śreṣṭhi sabandhujano bhūtvā sudīnamānaso /
 mūrdhinā patito bhūmau yato so puruṣottamah //
 sarvākāraguṇopeto mahākāruṇiko muni /
 sabandhupakṣo śaraṇam upemi tvā mahāyaśā //
 bhītasya bhayāntakara abhayam dātum arhasi /
 sapakṣo bho mahāsatva aham bhayaparāyaṇo //

icchāmi caraṇam śāstuḥ vanditum vādinām vara /
draṣṭum icchāmi satpuruṣam anugrāhyā yadi vayaṁ //
tato abhyudgato śāstā vaśībhūtapuraskṛtaḥ /
nimeśāntareṇa saṃprāpto satvānukampāya nāyakah //
tam dṛṣṭvā gagaṇe sthitam dāntam kṣāntam puraskṛtam /

[_Mvu_1.188_] saumanasyam samutpannam śreṣṭhisya saha bandhubhiḥ //
śaraṇam vādiśārdūlam śreṣṭhī tatra upāgataḥ /
sujātadarśanatvam ca śreṣṭhī paryadhigacchasi //
tasyātyayaṁ naraśreṣṭho parigṛhya tathāgato /
satyavādī udīreti satyāni caturā muniḥ //
śubhāsubhānām karmāṇām phalaṁ vistaraśo vibhuḥ /
prakāśaye narādityo siṁho vā nadate vane //
siṁhanādaṁ imāṁ śrutvā śreṣṭhi parijanaiḥ saha /
prāpnoti madhuraṁ satyam phalaṁ prathamake kṣaṇe //
yat tasya parikarma tat kṛtam pana maharṣinā /
tam āhur upahāro ti sarvadharmaviśāradāḥ //
tarur nāma abhū rājā dvīpe kasmiṁ ci sāgare /
tasya darśanam utpannam pāpakam bāliśapriyam //
yo brāhmaṇam vā śramaṇam vā anyam vāpi vanīyakam /
āmantretvā na bhojayate tam āhuh śreṣṭhalakṣaṇam //
mahājanam nimantretvā bahum ca śūdrabrahmaṇām /
yo bubhukṣayam āneti kṛtvā kārānibandhanam //

[_Mvu_1.189_] uttarāgamane kulavā maheśākhyo mahāyaśāḥ /
prabhūtavastrābharaṇo tatra so copapadyate //
grāheti janatām rājā evam pāpena cetasā /
te tasya vacanam śrutvā sraddadhāti mahājanah //
etaṁ darśanam vijñāya devagandharvavanditaḥ /
paṁca bhikṣusahasrāṇi kṣaṇena nirmiṇe muniḥ //
te tam dvīpam upāgamyā tarur yatra janādhipaḥ /
rājyaṁ pālayate tatra camkramiṣu vaśīgaṇā //
te tu narādhipo dṛṣṭvā nirmitā bhikṣuvarṇitā /
vāhanato taritvā vanditvā pādam abravīt* //
nimantrayāmi ṛṣayo prīto bhaktena tattvataḥ /
adhibhāsensu me ṛṣayo anugrāhyā yadi vayaṁ //
adhibhāsitaṁ viditvā tato nirdhāvate punaḥ /
pādām vanditvā ṛṣīnām gato rājakulam svakam //
rātrīm prabhātām vijñāya rājapuruṣam abravīt* /
gaccha tvam ṛṣayopagamyā siddhena tvam nimantraya //
te ca praveśitā rājñā ṛṣi veśam atyadbhutam /
śaraṇyam guṇasampannam dṛḍhārgalasuyantritam //
saptāhe samatikrānte rājā tām pratyavekṣate /

[_Mvu_1.190_] adīnamukhavarṇāś ca dhyāyante bhikṣuvarṇitā //
so bhūyah parivarjetvā nirmitā manujādhipaḥ /
dvitīyam samatikramya dvitīye pratyavekṣate //
tṛtīye ca caturthe ca paṁcame ṣaṭhasaptame /
navame daśame saptāhe idam vacanam abravīt* //
devā ca nāgā gandharvā yakṣā ca guhyakāsurā /

āgatā ṛṣirūpeṇa mama samvegakāraṇāt* //
 nivedayatha ātmānam anugrāhyā yadi vayaṁ /
 athāsmākam anugrāhyo ātmānam parivedaye //
 anugrāhyo'si bhūmipate idam vacanam uvāca te /
 yad vayaṁ vacanaṁ brūma tathā tam anutiṣṭhata //
 eṣo kāśīpure śāstā vārāṇasyāṁ vane śubhe /
 pāragah sarvadharmāṇāṁ sarvasaṁśayasūdanah //
 prāśadavaram āruhya yāce prahvah sabāndhavaḥ /
 icchāma puruṣaśreṣṭham draṣṭum apratipudgalam //
 sa etat vacanaṁ śrutvā tatheti udapādayi /
 atha vaihāyasam śāstā tam dvīpam upasaṁkramīt* //
 vaśībhūtāś ca catvāro kumjaro karabhogajah /

[_Mvu_1.191_] vāraṇo'tha mahādhyāyī manāpo'tha samāgatā //
 te paśyitūna saṁbuddham virocantam śāśiprabham /
 tathā stuvanti prāmjaliyo bhūtadharmagurum guru //
 prasannacittā sumanā sarvākāraguṇānvitā /
 nātha marumanuṣyāṇāṁ namas te naralambaka //
 ko nāma tvam mahāsatva mahātejā mahādyute /
 mahābuddhi mahābāhu yathātatham udīraya //
 rājavamśasamutpanno dharmarājyapratiṣṭhitah /
 śaraṇam sarvabhūtānāṁ aham buddha iti viduh //
 aham marumanuṣyāṇāṁ nātho netā cikitsakah /
 aham saṁśayāntakaraḥ saṁbuddho devavanditaḥ //
 etat śrutvā taru rājā saṁbuddham idam abravīt* /
 namas te vādiśārdūla sarvasaṁśayasūdana //
 prāśadavaram āruhya sabandhupakṣo sajjanā /
 sarāṣṭro śaraṇam gacchāmi tasya no śaraṇam bhava //
 svakam ca darśanam rājā samākhyāti maharśinah /
 tac chrutvā naraśārdūlo rājānam idam abravīt* //
 na te lābhā bhūmipate yas tvam durgatigāminam /

[_Mvu_1.192_] pāpaṁ śraddadhase mārgantāṁ dṛṣṭim pratiniḥsṛja //
 tāṁ dṛṣṭim pratiniḥsṛjya rājā vacanam abravīt* /
 dharmam ākhyāhi mām dhīra yatra duḥkham nirudhyate //
 tasya ca dharmasamyuktam bhāvaye puruṣottamah /
 kuśalam sarvasatvānāṁ buddhadharmaviśāradah //
 so tam dharmam vijānitvā rājā parijanaiḥ saha /
 trīṇi saṁyojanāṁ tyaktvā prāptavām prathamam phalam //
 asamkhyeyā ca janatā prāptavān prathamam phalam /
 paśya satpurusā rājam maitriyā balam uttamam //
 ye tatra nirmitā bhikṣūḥ na caite bhikṣuṇo matā /
 upahāram vadanty etam jinā śāstraviśāradāḥ //
 asthānam eva jinaputra yadā sthūlāhi bhūmihi /
 tat pure adhigaccheyuḥ sarvajñatvam tathāgatāḥ //
 kālam va nātināmenti paripūrṇāhi bhūmihi /
 darśensu vādiśārdūlā ity evam puruṣottamā //
 vārāṇasīṁ vanam gatvā buddhadharmapuraskṛto /
 vistareṇa prakāśayati nāyako bhūmayo daśa //
 nayānayajñāḥ saṁbuddhāḥ sarvaparamatam viduh /

adhyāśayam parīkṣanti jātakā sarvaprāṇinām //
madhureṇa sugītena nayena guṇadarśināḥ /

[_Mvu_1.193_] suvinītā bahu janatā saṃbuddhena prajānatā //
na jāyanti na jīryanti na mṛyanti kathamcana /
paramam mitram āsādya vinītā varabuddhinā //
gambhīracaritaṁ dhīrā prajānanti parasparam /
anantapratibhānam ca sarve sarvāṅgaśobhanā iti //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne abhiṣekavatī nāma daśamā bhūmiḥ samāptā //

śikhare grddhakūṭasmiṁ pañcānām vaśībhūtaśatānām samavāye daśabhūmikam nāma
upadeśamukhaṁ bhāṣitam // samāptam daśabhūmikam // ye satvā buddhatvāya
praṇidhenti tehi uddeśitavyam daśabhūmikam bodhisatvānām ca dṛṣṭasatyānām
śraddadhānānām dātavyam nānyeśām ete hy atra śraddadhānā anye vicikitseyuh //

_____ samāptā ādibhūmi yāvad daśamā daśabhūmayah mahāvastuparisaram //

dīpaṃkaravastusyādiḥ // ito mahāmaudgalyāyana aparimite asaṃkhyeye kalpe rājā
arcimām nāma abhūsi cakravartī kṛtapuṇyo maheśākhyo saptaratnasamanvāgato
cāturdvīpo vijitāvī anuraktapaurajānapado dhārmiko dharmarājā daśa kuśalā
karmapathā samādāyavartī // tasya sapta ratanāni abhūt* / tadyathā cakraratnam
hastiratanaṁ aśvaratnaṁ maṇiratanaṁ strīratanaṁ gṛhapatiratnaṁ pariṇāyakaratanam
evam saptaratnam // pūrṇam cāsyā putrasahasram abhūsi śūrāṇām vīrāṇām
varāṅgarūpiṇām parasainyapramardakānām // so imām catvāri mahādvīpām
sāgaragiriparyantām akhilām akanṭakām adaṇḍenāśāstreṇānuprīḍena dharmenemām
abhinirjñitvā adhyāvasi // arcimato khalu punah mahāmaudgalyāyana

[_Mvu_1.194_] rājño dīpavatī nāma rājadhānī abhūsi dvādaśa yojanāni āyāmena
purastimena ca paścimena ca sapta yojanāni vistāreṇa dakṣiṇena ca uttareṇa ca saptahi
prākārehi parikṣiptā abhūsi sauvarṇehi suvarṇapracchannehi // dīpavatī khalu punar
mahāmaudgalyāyana rājadhānī saptahi tālapaṃktihī parikṣiptā abhūsi citrāhi
darśanīyāhi saptāṇām ratnānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya
sphaṭikasya musāragalvasya lohitikāyāḥ // sauvarṇasya tālaskandhasya rūpyamayaṁ
patraṁ ca phalaṁ ca abhūsi / rūpyamayaṁ tālaskandhasya muktāyā patrā ca phalā ca
abhūsi / muktāmayaṁ tālaskandhasya vaiḍūryamayaṁ patrā ca phalā ca abhūsi /
vaiḍūryamayaṁ tālaskandhasya sphaṭikasya patrā ca phalā ca abhūsi /
sphaṭikamayaṁ tālaskandhasya musāragalvamayaṁ patrā ca phalā ca abhūsi /
musāragalvamayaṁ tālaskandhasya lohitikāmayaṁ patrā ca phalā ca abhūsi /
lohitikāmayaṁ tālaskandhasya muktāmayaṁ patrā ca phalā ca abhūsi // teṣām khalu
punah mahāmaudgalyāyana tālānām vāteritānām vātasamghaṭṭitānām ghoṣo niścarati
valgu manojñah āsecanako apratikūlo śravaṇāya // tadyathā api nāma paṃcāṅgikasya
tūryasya kuśalehi vādakehi samyaksupravāditasya ghoṣo niścarati valgu manojño
āsecanakah apratikūlo śravaṇāya // evam eva bho mahāmaudgalyāyana
tena kālena tena samayena dīpavatīye rājadhānīye manusyā abhūsi śuṇḍāpeyā te tena
tālapatranirgoṣeṇa paṃcahi kāmaguṇehi samarpitā samaṅgībhūtā krīdensu ramensu
pravīcārensu //

_____ dīpavatī khalu punar mahāmaudgalyāyana rājadhānī saptahi vedikājālehi
parikṣiptā abhūsi citrāhi darśanīyāhi saptāṇām varṇānām suvarṇasya rūpyasya
muktāyā vaiḍūryasya sphaṭikasya musāragalvasya lohitikāyā // sauvarṇasya

pādakasya rūpyamayī sūcikā

[_Mvu_1.195_] ālambanamadhiṣṭhānakam cābhūsi / rūpyamayasya pādakasya
muktāmayā sūcikā ālambanam adhiṣṭhānakam ca abhūsi / muktāmayasya
vaiḍūryamayī vaiḍūryamayasya sphatikamayī sphatikamayasya musāragalvamayī
musāragalvamayasya lohitikāmayī / lohitikāmayasya pādakasya sauvarṇikā sūcikā
ālambanam adhiṣṭhānakam ca abhūsi // te ca khalu punar mahāmaudgalyāyana
vedikājālā dvihi hemajālehi praticchannā abhūsi suvarṇamayena ca hemajālena
rūpyamayena ca // sauvarṇasya hemajālasya rūpyamayīyo kiṃkiṇīyo abhūsi /
rūpyamayasya hemajālasya sauvarṇikā kiṃkiṇikā abhūsi // dīpavatīyam khalu punah
rājadhānīyam samantato trīṇi trīṇi dvārāṇi abhūsi citrāṇi darśanīyāni saptānām
ratnānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphatikasya musāragalvasya
lohitikāyāḥ // teṣām khalu punar mahāmaudgalyāyana dvārāṇām dvinnām varṇānām
vyāmotsamgā abhūsi suvarṇasya ca rūpyasya ca / dvinnām varṇānām tulā abhūnsuh
suvarṇasya ca rūpyasya ca / dvinnām varṇānām anuvargā abhūnsuh suvarṇasya ca
rūpyasya ca / dvinnām varṇānām phatikaphalakāni abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya
ca / dvinnām varṇānām phalakastārā abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya ca / caturṇām
varṇānām paṭimodakā abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya //
teṣām khalu punar mahāmaudgalyāyana dvārāṇām dvinnām varṇānām elūkā
abhūnsuh suvarṇasya rūpyasya ca // teṣām khalu punar mahāmaudgalyāyana
dvārāṇām caturṇām varṇānām indrakīlakā abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya ca
muktāyā vaiḍūryasya ca / dvinnām varṇānām kapāṭāni abhūnsuh suvarṇasya ca
rūpyasya ca / dvinnām varṇānām argalapāśā abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya

[_Mvu_1.196_] ca // teṣām khalu punar mahāmaudgalyāyana dvārāṇām purato iṣikāni
māpitāni abhūnsuh tripauruṣanaikhānyāni tripauruṣaparigohyāni dvādaśapauruṣā
udvedhena citrāṇi darśanīyāni saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā
vaiḍūryasya sphatikasya musāragalvasya lohitikāyāḥ // te khalu punar
mahāmaudgalyāyana dvārā dvihi hemajālehi praticchannā abhūnsuh
sauvarṇikena hemajālena rūpyamayena hemajālena // suvarṇasya hemajālasya
rūpyamayīyo kiṃkiṇīyo abhūnsuh rūpyamayasya hemajālasya sauvarṇikā kiṃkiṇīyo
abhūnsuh // teṣām khalu punar mahāmaudgalyāyana hemajālānām vāteritānām
vātasamghātītānām ghoṣo niścarati valgu manoñnah āsecanako apratikūlo śravaṇāya
/ evam eva mahāmaudgalyāyana teṣām hemajālānām vāteritānām
vātasamghātītānām ghoṣo niścarati valgu manoñnah āsecanako apratikūlo śravaṇāya
// dīpavatī khalu punar bho mahāmaudgalyāyana rājadhānī aśūnyā abhūsi imehi
evamṛūpehi śabdehi sayyathāpi hastiśabdehi rathaśabdehi pattiśabdehi bherīśabdehi
mr̄daṅgaśabdehi pañavaśabdehi śamkhaśabdehi venuśabdehi vīṇāśabdehi gītaśabdehi
vāditraśabdehi aśnutha khādatha pibatha detha dānāni karotha puṇyāni dharme
caratha śramaṇabrahmāneṣu bhadram astu vaḥ ti śabdehi // dīpavatīyam khalu punah
rājadhānīyam madhye valguyā nāma yaṣṭi abhūsi citrā darśanīyā saptānām varṇānām
suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphatikasya musāragalvasya lohitikāyā
dvādaśayojanāni udvedhena catvāri yojanāni abhiniveśena //
____arcimato khalu punah mahāmaudgalyāyana rājñah sudīpā nāma agramahiṣī abhūsi
prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā paramāye śubhāye varṇapuṣkalatāye samanvāgatā
//
____dvādaśehi mahāmaudgalyāyana varṣehi dīpaṁkaraḥ bodhisatvo tuṣitabhavanāto
cyaviṣyati

[_Mvu_1.197_] śuddhāvāsā devā pratyekabuddhānām ārocayanti // bodhisatvo

cyaviṣyati riṁcatha buddhakṣetram //
 tuṣitabhavanād atiyaśo cyaviṣyati anantajñātadarśāvī /
 riṁcatha buddhakṣetram . . . varalakṣaṇadharasya //
 te śrutva buddhaśabdām pratyekajināḥ maheśvaravarāṇām /
 nirvāṇasu muktacittā svayambhuno cittavaśavartī //
 dvādaśehi mahāmaudgalyāyana varṣehi dīpaṁkaro bodhisatvo tuṣitabhavanāto
 cyaviṣyati śuddhāvāsā devā brāhmaṇaveṣam nirmiṇītvā mantrāṁś ca vedāṁś ca
 dvātriṁśac ca mahāpuruṣalakṣaṇāni brāhmaṇānām vācenti yathā bodhisatve iḥāgate
 vyākarensuḥ //

____ atha khalu mahāmaudgalyāyana bodhisatvo cyavanakāle tuṣitabhavanāto catvāri
 mahāvilocitāni vilokayati / tadyathā kālavilokitaṁ deśavilokitaṁ dvīpavilokitaṁ
 kulavilokitaṁ // dvihi kulehi mahāmaudgalyāyana bodhisatvā jāyanti kṣatriyakule
 brāhmaṇakule vā // yasmiṇ kule mahāmaudgalyāyana bodhisatvā jāyanti tam kulam
 şaṣṭhi aṅgehi samanvāgataṁ bhavati // katamehi şaṣṭhi aṅgehi samanvāgataṁ
 bhavati // abhijñātaṁ ca mahāmaudgalyāyana tam kulam bhavati / pari�ñātaṁ ca tam
 kulam bhavati / akṣudrāvakāśam ca tam kulam bhavati / jātisampannam ca bhavati /
 gotrasampannam ca pūrvapuruṣayugasampannam ca / abhijñātapūrvayugasampannam
 ca / maheśākhyapūrvayugasampannam ca / bahustrīkaṁ ca / bahupuruṣam ca / alolam
 ca / alubdhām ca / abhītaṁ ca / adīnaṁ ca / prajñāvantam ca / śīlavantam ca /
 svāpateyam aprekṣamāṇam ca / tam kulam bhogām ca bhumjati / dṛḍhamitram ca tam
 kulam bhavati / kṛtajñām ca / vidhijñām ca / acchandagāmi ca / adoṣagāmi

[_Mvu_1.198_] ca / amohagāmi ca / abhayagāmi ca / avadyabhīru ca / sthūlabhikṣam
 ca / puruṣakāramatiṁ ca / dṛḍhavikramāṇam ca / cetiyapūjakam ca / devapūjakam ca /
 pūrvapitṛpūjakam ca / kriyādhimuktam ca / tyāgādhimuktam ca / vratādhimuktam ca /
 labdhapūrvāparam ca / abhīdevaghoṣaṇṭam ca / kulajyeṣṭham ca / kulaśreṣṭham ca
 / kulapravaram ca / kulavaśīprāptam ca / maheśākhyam ca / mahāparivāram ca /
 aśramaparivāram ca / anuraktaparivāram ca / abhedyaparivarāṇi ca / mātrjñām ca /
 pitṛjñām ca / śrāmaṇyam ca / brāhmaṇyam ca / kulajyeṣṭhāpacāyakam ca /
 prabhūtadhanadhānyam ca / prabhūtakoṣakoṣṭhāgāram ca /
 prabhūtahastyāvagavedakam ca / prabhūtadāśīdāsakarmakarapauruṣeyam ca /
 duṣpradharṣam ca tat kulam bhavati parehi pratyarthakehi pratyamitrehi // yasmin
 kule mahāmaudgalyāyana bodhisatvā jāyanti tat kulam imehi şaṣṭhi aṅgehi
 samanvāgataṁ bhavati // ye te satvā kulasampannā bhavanti evamrūpā satvā
 mahākaruṇām pratilabhamti //

____ atha mahāmaudgalyāyana bodhisatvo cyavanakāle mahāsaṁvidhānam karoti //
 devaputrasaḥsraṇi devaputreṇa uktā // ṣoḍaśahi mahājanapadehi madhyadeśehi
 upapadyatha kṣatriyamahāśaleṣu ca kuleṣu ḡṛhapatimahāśaleṣu kuleṣu ca rājakuleṣu
 ca rājāmātyakuleṣu ca / yuṣmehi vinītehi mahājanakāyo vinayam āgamiṣyati //
 ____ bodhisatvo cyavanakāle avalokayati kahim upapadyāmi // ayam arcimo rājā
 katapuṇyo maheśākhyo ca cakravarṭī caturdvīpādhipatiḥ eṣo mama pitā yogo //
 mātaram

[_Mvu_1.199_] anveṣati yā prāśādikā bhavye kulinā ca śuciṣṭrā ca mandarāgā ca
 alpāyuṣkā ca yasyā ūṣā sasaptarātrā daśa māsā āyuṣpramāṇato avaśiṣṭā bhavensuḥ //
 sarveṣām bodhisatvānām janetvā puruṣottamām /
 carame saptame divase mātā jahati jīvitam //
 atra kiṁ kāraṇam bhavati yadi sarvajñāmātaro /
 janetvā puruṣaśreṣṭham śīghram jahanti jīvitam //
 vasanto tuṣite kāye bodhisatvo mahāsmṛtiṁ /

labhate śubhakarmena parīkṣanto janetriyam //
yasyeha pariśeṣam syā nārīye jīvitam bhavet* /
divasāni sapta māsā ca daśa tasyā uram otaret* //
kim kāraṇam ayuktam hi asmadvidham anuttaram /
dhāretvā uttare kāle maithunam parisevitum //
athāpi pratiseveyuh kāmām sugatamātari /
na pitā devasamghānām bhinnavṛtto ti vakṣyate //
bhagavām ca nāma kāmānām doṣām satataṁ bhāṣati /
atha ca lokanāthasya mātā kāmām niṣevati //
ye ca nṛpatinām veśmāsthāni ratnakaraṇḍakā /
ratanaṁ puruṣaśreṣṭhā bhājanam jinamātara iti //
samanveṣanto mahāmaudgalyāyana bodhisatvo adrākṣīt* // dīpavatīye rājadhānīye

[_Mvu_1.200_] rājño arcimasya sudīpā devī prāśādikā ca kulīnā śucigātrā ca
mandarāgā ca alpāyuṣkā ca sasaptarātrāṇi cāsyā daśa māsāni āyuṣpramāṇato avaśiṣṭā
//
paśyati vilokayanto lokam atha arcimasya orodhe /
nārīm amaravadhunibhām vidyullatānibhām iva sudīpām //
so tām niśāmya jananīm āmantrayate amarām cyaviṣyāmi /
antimam upeṣyi vāsam garbhe marumānuṣasukhārthaṁ //
tam avaca devasamgho kṛtāmjalipuṭo varābharaṇadhārī /
ṛdhyatu uttamapudgala tava praṇidhi ahīnaguṇarūpa //
vayaṁ api lokahitāya manoramām ośiritva kāmaratīm /
pūjārthaṁ tava atideva manuṣyaloke vasiṣyāmo //
te vimalaruciravarṇam mandāravapuṣpavarṣam ākāśe /
pravarṣinsu udagraccittāḥ śuciṁ sumadhurāhi vācāhi //
yam amaravasanā praśamanamanoramā śokaduḥkhavinimiśrā/
na nandasi na ca niṣevasi kāmān idam adbhuṭam tubhyam //
yam pi abhibhūya maruṇām jambūnadaparvatopamaprakāśo /
udyotayasi daśa diśām suraśabha idam āścaryam //
abhibhavasi devasamghām samaheśvaradānavām samāragaṇām /
tārāgaṇām khagacarām amitamati idam pi āścaryam //
kim cāpi viprayogaṁ tvayā na icchāma bhūtasaṁghaguru /

[_Mvu_1.201_] api tu aravindanayanā bhaviṣyasi gatir naramarūṇām //
atha cyavanakālasamaye viśuddhaśatapatrapadmanayanasya /
ānandito maruṇāḥ ghoṣeti diśāhi sarvāhi //
eṣā ca vartati kathā tuṣitapure sā ca apratimā sudīpā /
rājño’rcimasya mahiṣī rājānam upetya idam āha //
sā harinavatsanayanā viśuddhagandharvavadhunibhā śyāmā /
sahitam idam arcimasya sumadhuram idam abravi sudīpā //
ābharanastambhitabhujā pravaravasanadhāriṇī sakhihi saha /
tvayā vinā rājarśabha rajaṇīm imām kṣapayitum chando //
śataraśmisya naravarā prāśādavarasya uttamām bhūmiṁ /
śayanavaram āruhe yatra kumudavasanasannibhām vimalam //
tena vacanena tuṣṭo devīye arcimām manāpena /
āmantrayati naravaro parivāram udagrasaṁkalpo //
prativedayantu me laghu śataraśmīm pravarakusumasaṁcchannam /
muktakusumāvakīṇām karotha divi devabhuvanam vā //
osaktapaṭṭadāmām śataraśmīm śobhatām capalam eva /

varahemajālacchannam sumeruvvaraśṝmgasamkāśam //
caturaṁginī ca senā saśūlanārācatomaravicitrā /
parivārayatām capalam śataraśmimanojñasamghātam //
osṛṣṭā yevājñā narapatinā sajjam eva ca sarva /
kṛtvā tatra svakulam rājānam upetya idam āhu //

[_Mvu_1.202_] varśasahasram anūnaṁ āyuḥ paripāletu mahīpālo /
sajjam ti vimānavaram śobhati tava harśasamjananam //
atha sā amaravadhunibhā devī utthāya āsanavarāto /
abравīt* mahīpativaram āditye astamitamātre //
eṣā samādiyāmi prāṇiṣu avihiṁsaṁ brahmacariyaṁ ca /
viramāmi cāpy adinnān madyād anibaddhavacanāc ca //
akhilavacanāc ca naravara prativiramāmi tathaivaṁ paīśūnyāt* /
paruśavacanāc ca narapati viramāmi ayam mama cchando //
parakāmeṣu ca ṫrṣyām na samjaneṣyam nāpi abhidrohaṁ /
bhūteṣu upajaneṣyam viparītamatim ca vijahāmi //
ekādaśaprakāram śīlaṁ sevāmy aham pṛthivīpāla /
rajanīm imām anūnām evam mama jāyate chandaḥ //
api ca kkhu bhūmipālā kāmavitarko mā mām pratikāmkṣi /
preṣaya mā te apuṇyaṁ bhaveya mama brahmācāriṇiye //
sarve tava samkalpām paripuremīti pārthivo avaci /
abhirama bhavanavaragatā aham ca rājyaṁ ca te vaśyaṁ //
sā strīsaḥasram agryam anuraktam grhya tam vimānavaram /
abhiruhya abhiniṣīde manāpaparipūrṇasamkalpā //
sā kañcid eva kālam tasmīm himakumudapuṇḍarīkanibhe /
śayane prasamadamaratā tuṣṇīmbhāvena kṣepayati //

[_Mvu_1.203_] sā dāni dakṣiṇena pārśvena parinyāse śarīravaram /
kusumalatā va drumavaram śayanaṁ parivelliyaśāyitā //
atha tām niśāmya śayanopagatām devīm divi pramadārūpanibhām /
tuṣṭīlayā cyaviya devagaṇāḥ pṛasādamūrdhni pratisthihiṁsu //
te mūrdhanā abhinatā sarve hṛṣṭā kṛtāmjaliputāḥ amarā /
vandanti tām vipulapuṇyadharām devīm jinasya jananīm śayane //
atha kautūhalaparam samjaniyā bahudevakanyā śucimālyadharā /
jinamātur upagatā draṣṭumanā pṛasādamūrdhni pratisthihiṁsu //
upasamkramitvā śayanopagatām devīm niśāmya varavidyunibhām /
prītisukham vipulam samjaniyā atha sampravarṣi divijam kusumam //
mānuṣyakam pi kila edṛśakam rūpam sujātam idam āścaryam /
kaṁcit kālam sthihiya-m-antarato nāyam samā maruvadhūhi bhave //
līlām niśāmayatha he sakhiā pramadāy' imasya yatha opayikām /
śayane virocati manam harati vibhrājate kanakamarīcir iva //
ayan tam dhareṣyati mahāpuruṣam atyantadānadaṁśilaratam /
sarvāśravāntakaraṇam virajam kim hāyate tava narendravadhū //
cāpodare karatalapratime vararomārājivicitre rucire /
iha so bhaviṣyati anantamatih satataṁ alipta aśubhena śuci //
bahudīrgharātranicitaṁ kuśalam pramadāy' imasya vipulam paramam /

[_Mvu_1.204_] yā tam dhareṣyati anantaguṇam cirārātrasannicitapuṇyabalām
anurūpā tvam ca pramadā pravarā mātā sa caiṣa puruṣapravaro /
putro prahīnavanatho virajo kim hāyate tava narendravadhū //

atha rākṣasā vividharūpadharā āṇattā divi parito capalam /
 tiṣṭhantu bho pravaraśastradharāḥ sarvadiśā kurutha asamvaraṇā //
 teṣām anantara dvijihvagaṇā ārakṣahetu diśatāsu sthitāḥ /
 vātam pi yeṣa calitām śruṇiya krodham samutpatati agnisamo //
 teṣām anantaragatās thapitā yakṣāḥ pradīptaśikharā vikṛtā /
 ye duṣṭacittā vinivārayātha mā ca vadham kurutha kasya cāpi //
 teṣām anantarasthitā balavām gandharvasamgho śubharūpadharāḥ /
 ārakṣahetu śubhacāpadharā varalakṣaṇā vipulabuddhimato //
 catvāri lokapatino sthapitā gagane svayamparivāreṇa saha /
 adya cyaviṣyati kila bhagavām lokasya arthatukhvṛddhikaro //
 tridaśehi sārdham tridaśapravaro sthitu antarīkṣe varacakradharo /
 acirām cyaviṣyati cyutim caramām ākāṃkṣamāṇa sukham apratimam //
 devīya mūle buhu devagaṇā kṛtvā daśāṃgulim natābhimukhā /
 samudīrayanti vacanām madhuram ullokayanti tuṣiteṣu jinam //
 vyavadānasannicitapuṇyabalā samayo khu antimam upetu bhavām /
 sajjā tāva bhavati te jananī anukampa dāni duḥkhitām janatām //

[_Mvu_1.205_] eṣo cyavāmi iti muṃci girām śubham vacanām udīrayi /
 atha supinām janani jinasya tasmiṃ kṣaṇe paśyate varavipākaphalaṁ //
 himarajatanibho se ṣaḍviṣāṇo sucaraṇacārubaḥujo suraktaśīrṣo /
 udaram upagato gajapradhāno lalitagatiḥ anavadyagātrasandhiḥ //
 na khalu punar mahāmaudgalyāyana bodhisatvā kālapakṣe mātuḥ kukṣim avakrāmanti
 / atha pūrṇāyām pūrnamāsyām puṣyanakṣatrayogayuktāyām bodhisatvā mātuḥ
 kukṣim avakrāmanti // upoṣadhikāyām ārohasampannāyām pariṇāhasampannāyām
 vyaktāyām agrayauvanamaṇḍaprāptāyām viṇītāyām bahuśrutāyām smṛtāyām
 samprajānāyām sarvākārapradakṣiṇacittāyām sarvākārapratirūpāyām
 pramadottamāyām bodhisatvā mātuḥ kukṣim avakrāmanti // bodhisatvena
 mahāmaudgalyāyana tuṣitabhavanagatena cyavanakāle prabhā osṛṣṭā yāye prabhāye
 sarvām buddhakṣetraṁ obhāsitaṁ //
 ____ devaputro devaputraṁ pṛcchati //
 kiṁ kāraṇām suravareṇa prabhā pramuktā
 candrāmśuśītalatarā kanakāvadātā /
 yenāsureśvaragaṇā manujeśvarāś ca
 prahlādītā ca narakā jvalanārcikalpā //
 so dāni āha //
 ye tatra tatra janatām pratipālayanti
 saṃsārapaṇījaragatām madanābhībhūtām /
 teṣām vimokṣakaraṇena mahāyaśena
 āmantranārtham anaghena prabhā pramuktā //
 [_Mvu_1.206_] bodhisatvo āha //
 muṃcatha amarā purāṇī na kila prāmodyasya ayam kālah /
 jarāmarāṇapurāṇ bhettum kālo jñānaprahāreṇa //
 bodhisatvo smṛto samprajāno pradakṣiṇacitto mātuḥ kukṣim avakrānto iti //
 so nadiya simhanādaṁ narasiṁho cyavanakālaśamayasmīm /
 antarahito kṣaṇena narendrabhavane samutpadye //
 yo so tuṣitām kāyām obhāseti śubhena varṇena /
 devapurāc cyavamāno anativaro lokapradhyotah //
 sabrahmakām ca lokām saśramaṇabrahmaṇā prajā sarvā /
 varṇen' obhāseti anativaraḥ lokapradhyoto //
 āścaryam adbhitam idam paśyatha yāvat* maharddhikāḥ śāstā/

smṛtimāṁ susamprajāno mātuḥ kukṣismim okrānto //
yāvac ca naravaraprapvara uttamalakṣaṇasamaṇgi asthāsi /
mātāye kukṣismim smṛtimatimāṁ samprajāno ca //
samanantaraukrānte ca mahāmaudgalyāyana bodhisatve mātuḥ kukṣismim
iyam mahāpṛthivī atīva ṣaḍvikāram kampe saṃkampe prakampe saṃharṣaṇīyam ca
kampe darśanīyam ca harśanīyam ca modanīyam ca premanīyam ca prahlādanīyam ca
nirvarṇanīyam ullokanīyam ca

[_Mvu_1.207_] āsecanakam ca apratikūlam ca prāśādikam ca prasaraṇīyam ca
nirudvegam ca nirutrāsam ca // kampamānā ca punar na kaṇcit satvam vyābādhati
yam idam jaṅgamam sthāvaram vā //
tato ayam sāgaramerumanḍalā
prakampitā ṣaḍvidham āsi medinī /
kṛto ca loko vimalo manoramo
mahāndhākārāpanudasya tejasā //
so'yaṁ mahānubhāvo smṛtimāṁ tuśitabhavanāc cyavītvāna /
pāṇḍaravarāhakanibho bhavitva gajarūpī ṣaḍḍanto //
vīrāsane śayantiye poṣadhikāye viśuddhavasanāye /—Senart: vīraśayane
smṛto samprajāno kuśalo mātuḥ kukṣismim okrāntah //
sā ca rajaṇīprabhāte ākhyāsi bhartuno manāpasya /
rājavara pāṇḍaro me gajarājā kukṣim okrānto //
tam śṛṇuya bhartu rājā vaipamcanikām samāgatām avaci /
supinasimim asyā sarve bhaṇātha bhūtam phalavipākam //
te tatrāpi avacīmu nimirikkā pṛcchitā svayam rājñā /
dvātrimśallakṣaṇadharo kukṣim devīya okrānto //—Senart: Ślakṣadharo
hṛṣṭo bhavāsi naravara yasya tava kulasimim pratyutpanno /
pṛthivīdhara varagarbho anupamasatvo mahāsatvo //
yatha maya paurāṇām ācāryāṇām svayam samupāhṛtam /

[_Mvu_1.208_] dve'sya gatayo ananyā bhavanti naravīraśārdūla //
yadi āsiyati agāre mahīpati hoti saratano maharddhiko /
nityānubaddhvijayo rājaśatasahasraparivāro //
atha khalu pravrajīyati cāturdvīpām mahīm vijahiyāna /
hohiti ananyaneyo buddho tenā naramarūṇām //
yāvattakā nāgarājāno nāgādhipatayo te sarve bodhisatvasya rakṣāvaraṇaguptīye
autsukyam āpadyensuh // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ
kukṣigate yāvanto suvarṇarājāno suvarṇādhipatayo te sarve bodhisatvasya
rakṣāvaraṇaguptīye autsukyam āpadyensuh // catvāro pi mahārājāno bodhisatvasya
rakṣāvaraṇaguptīye autsukyam āpadyensuh //
caturo pi lokapālā rakṣām akarinsu lokanāthasya /
mā kocī ahitaiśī namucibalanudam vihimseya //
śakro devānām indro suyāmo pi devaputro saṃtuṣito pi devaputro sunirmito pi
devaputro vaśavartī pi devaputro mahābrahmā pi śuddhāvāso pi devaputro
bodhisatvasya mātuḥ kukṣigatasya rakṣāvaraṇaguptīye autsukyam āpadyensuh //
sahasrāṇi devānām arcimapuram upagatāni tuṣṭāni /
ārakṣārtham varabuddhino amarapuram iva //
manoramā dīpavatīpuram uttamām kṛtam anuviśantehi /
manomayavikramagatehi amaragaṇehe abhivirocati //

[_Mvu_1.209_] devīm parivāretvā maheśvaragaṇānām kila sahasrāṇi /

aşṭau gagaṇatalagatā ākāśagatā abhiniṣaṇṇā //
 teṣāṁ dāniṁ pṛṣṭhato indrasahasrāṇi vimalaśikharāṇi /
 subahūṇi bahuguṇasya ārakṣārtham niṣaṇṇāni //
 teṣāṁ dāniṁ pṛṣṭhato devendrāṇāṁ sahasranayutāni /
 kāmāvacarā devā niṣaṇṇā gagane nirālambe //
 teṣāṁ devagaṇānāṁ pṛṣṭhato asurā asurāṇāṁ ca dvijihvagaṇā //
 yakṣāś ca vikṛtarūpā rākṣasasamghāś ca sannīṣaṇṇā //
 etāye vidhiye gagaṇām amaraśatasahasrasaṁkulam śrīmam /
 atyantasupariśuddham kuśalam upacitam hi virajena //
 mahābrahmā āha
 svapnāntare yā pramadā dadarśa
 sūryam nabhā kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā varalakṣanāṁgam
 so bhavati rājā balacakravarti //
 svapnāntare yā pramadā dadarśa
 candram nabhā kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā naradevagarbham
 so bhavati rājā varacakravartī //
 svapnāntare yā pramadā dadarśa
 śvetam gajaṁ kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā gajasattvasāram
 so bhavati buddho budhitārthadharmo //

[_Mvu_1.210_] devīṁ sa pṛcchati // kiṁ dharesi // sā āha // cakravartin ti //

kukṣim̄ prabhāsayantam̄ kanakavapum̄ pravaralakṣaṇasamamgim̄ /
 dhāremi cakravartim̄ varapuruṣam̄ rājaśārdūlam̄ //
 devā nabhe bhagavato ghoṣam udīrayensuh // buddho bhaviṣyati na rājā
 balacakravartī // mahābrahmā gāthāṁ bhāṣati //
 gajam ratnaśreṣṭham̄ madanabalavegāpanayanam̄
 pradīpam̄ lokasya tamatimiramohāpanayanam̄ /
 guṇānāṁ koṣam̄ tvam̄ aparimitaratnākaradharam̄
 dharesi rājarṣi apratihitacakram̄ amararuciṁ //
 devī āha
 yathā mama na rāgadosā prasahanti narendragarbham upalabhyā /
 niḥsamśayam bhaviṣyati samaruci yatha niścarati vācā //
 bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā
 sukham̄ gacchatī tiṣṭhatī pi niṣīdatī pi śayyām̄ api kalpayati bodhisatvasyaiva tejena /
 śastram̄ kāye na kramati na viṣam̄ nāgnir nāśaniḥ prasahati bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātaram̄
 devakanyā divyehi ucchādanaparimardanapariṣkārehi parijāgaranti //
 divyavastraṣaṁvṛtaśarīrā divyābharaṇadhāriṇī bhavati bodhisatvasyaiva tejena //
 lābhīnī bhavati divyānāṁ gandhānāṁ divyānāṁ mālyānāṁ divyānāṁ vilepanānāṁ
 divyānāṁ ojānāṁ bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve

[_Mvu_1.211_] khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate yo'syā
 abhyantaraparivāro so'syā atīva śuśrūṣitavyam̄ śrotavyam̄ manyati bodhisatvasyaiva
 tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate
 bodhisatvamātaram̄ ye paśyanti te tām̄ upasaṁkramitvā
 kiṁkaraṇīyakapratisamyuktehi va nimantrenti bodhisatvasya eva tejena // na kiṁcid

uparimena gacchati antamaśato pakṣī pi bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā alpābādhā bhavati alpātamkā / samāye vipākanīyagrahaṇīye samanvāgatā nāpy atiśītāye nāpy ati-uṣṇāye sammāparināmāye bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā lābhīnī praṇītānām khādanīyabhojanīyānām agrarasānām pratyagrarasānām bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā vītarāgā bhavati / akhaṇḍam acchidram aśabalam akalmāśam pariśuddham paripūrṇam brahmaṇyam carati // manasāpi tasyāḥ pramadottamāyā rāgo na utpadyati sarvapuruṣehi antamasato rājñāpi arcimatā // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā pañca śikṣāpadāni samādāya vartate / tāni ca sapūrvasamādinnāni bhavanti / bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate yāvatā nāgarājāno nāgarājādhipatayo aṇḍajā vā jarāyujā vā saṃsvedajā vā aupapādūkā vā te niveśanam upasamkramitvā divyāni candanacūrṇāni prakiranti // evam agurucūrṇāni muktakusumāni ca prakirensuh samāptāye ca nam arcānāye arcayensuh paripūrṇāye ca nam arcānāye arcayensuh pariśuddhāye ca nam arcānāye arcayensuh // te divyāni candanacūrṇāni prakirityā keśaracūrṇāni tamālapatracūrṇāni muktakusumāni prakirenti /

[_Mvu_1.212_] samāptāye nam arcayensuh paripūrṇāye ca nam arcānāye arcayensu pariśuddhāye ca nam arcānāye arcayensuh // paripūrṇāye arcānāye arcayitvā pariśuddhāye arcānāye arcayitvā divyehi candanacūrṇehi prakirityā divyehi agurucūrṇehi keśaracūrṇehi tamālapatracūrṇehi muktakusumehi okaritvā adhyokirityā abhiprakirityā bodhisatvamātām trikhuttam abhipradakṣiṇam kṛtvā yenakāmam prakraminsuh bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate yāvatā suvarṇarājāno suvarṇādhipatayo aṇḍajā vā jarāyujā vā saṃsvedajā vā upapādūkā vā te niveśanam praviśitvā divyāni candanacūrṇāni prakiranti divyāni anekacūrṇāni prakiranti divyāni keśaracūrṇāni prakiranti divyāni tamālapatracūrṇāni prakiranti divyāni kusumacūrṇāni prakiranti / samāptāye ca nam arcānāye arcayensu paripūrṇāye ca nam arcānāye arcayensu pariśuddhāye ca nam arcānāye arcayensuh // divyāni cūrṇāni prakirityā agurucūrṇāni keśaracūrṇāni tamālapatracūrṇāni prakirityā divyāni ca muktakusumāni prakirityā bodhisatvamātām triṣkhuttam pradakṣiṇam kṛtvā yenakāmam prakramensuh bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātām caturmahārājākāyikā devāḥ trāyastrīmśā yāmā tuṣitā nirmāṇaratiparanirmitavaśavartī brahmakāyikā śuddhāvāsakāyikā devā tasya niveśanam praviśitvā divyehi candanacūrṇehi prakirensuh divyehi agurucūrṇehi tamālapatracūrṇehi divyehi ca muktakusumehi prakirensuh samāptāye ca nam arcānāye arcayensuh saṃparipūrṇāye ca

[_Mvu_1.213_] nam arcānāye arcayensuh pariśuddhāye ca nam arcānāye arcayensuh // te divyehi candanacūrṇehi okirityā divyehi agurucūrṇehi divyehi keśaracūrṇehi divyehi tamālapatrehi divyehi muktakusumehi prakirityā samāptāye ca nam arcānāye arcayitvā paripūrṇāye ca nam arcānāye arcayitvā pariśuddhāye ca nam arcānāye arcayitvā bodhisatvamātām triṣkr̥tvo pradakṣiṇīkṛtya yenakāmam prakramensuh bodhisatvasyaiva tejena //

— bodhisatvo khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigato na cātinīcam tiṣṭhati na ca ati-uccām tiṣṭhati na ca avakubjako na uttānako na vāmapārśve tiṣṭhati na utkuṭiko // atha khalu mātur dakṣiṇe pārśve paryāṅkam ābhūmijitvā tiṣṭhati // bodhisatvo khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigato na pittena vā śleṣmeṇa

vā rudhireṇa vā anyena vā puna kenacid aśucināpariśuddho tiṣṭhati // atha khalu
 ucchāditasnāpitaviśadagātro bodhisatvo mātuḥ kukṣismiṁ tiṣṭhati // bodhisatvo khalu
 punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigato mātaram paśyati // bodhisatvamātāpi
 kuksigataṁ bodhisatvam paśyati vigrāham iva jātarūpasya dṛṣṭvā ca bhavati āttamanā
 [kukṣim obhāsentam vigrāham iva jātarūpasya] // yathā veruliyasya maṇi
 sphāṭikasamudgasmiṁ nihiito asyā evam eva bodhisatvam paśyati mātā kukṣim
 obhāsentam vigrāham iva jātarūpasya //

[_Mvu_1.214_] bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate
 devasamghāḥ sukhārāṭīṁ sukhadivasam pṛcchakā āgacchanti / tāṁ ca bodhisatvo
 abhinandati dakṣinākaram utkṣipyā mātaram abādhamāno // bodhisatvam khalu punar
 mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigataṁ devā nāgā yakṣā dānavā rākṣasā piśācā na
 jahanti divā vā rāṭīṁ vā na cātra āsaṁgakathā kathīyati kāmopasamhitā vā anyā vā
 asatyā kathā / nānyatra bodhisatvavarṇam eva bhāṣanti rūpataḥ sattvatas tejataḥ
 varṇataḥ yaśataḥ kuśalamūlataḥ // bodhisatvasya mātuḥ kukṣigatasya pūjā noparamati
 // divyāni tūryāni vādyanti divyāni agurudhūpani dhūpenti divyam puṣpavarsam
 varṣati divyam cūrṇam varṣati // apsarasaḥsrāṇi ca upagāyanti upanṛtyanti pi //
 bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātāṁ
 devakanyāsaḥasrehi sārdham abhyābhavati hāsyam ca kathā ca // prasuptāṁ ca punar
 bodhisatvamātaram devakanyā māndāravadāmena parivijenti bodhisatvasya tejena //
 ayam ca punar mahāmaudgalyāyana trisāhasramahāsaḥasrāyām lokadhātūyam
 anuttarā garbhāvakrāntipāramitā //
 anyam ca dāni paśyatha āścaryam tasyā devaparṣaye /
 tāva vipulāye yā kathā abhū paramahaśasamjananī //
 na ca kāmakathānyā vā nāpy apsarasām kathā na gītakathā /
 na ca vādyakathā teṣām na pi bhuktakathā na pānakathā //
 nābharāṇakathā teṣām na pi vastrakathā pravartati kadācit* /

[_Mvu_1.215_] yānodyānakathā vā manasāpi na jāyate teṣām // -yā nodyānakathā?
 sādhū puṇyabalavato dyutī anupamā sadevakaṁ lokam /
 abhibhavati nāyakasya vikasati eṣā kathā tatra //
 sādhum garbhāvakramaṇām anopamaṁ rūpapāramigatasya /
 iti vikasati bahuvidhā kathā pariṣāmadhye etasmīm //
 sādhūhi nirāmiṣehi samjnāpadehi kṣapenti tam kālam /
 varabuddhino iyam api kathā vikasati pariṣāmadhye //
 evam ca bahuprakārām kathām kathentā ramanti devagaṇā /
 rūpam varṇam tejam balam ca virajasya kathayantā //
 sarvesām bodhisatvānām mātarō paripūrṇe daśame māse prasūyanti // daśame māse
 pūrṇe sudīpā nāma devī rājānam arcīmā āha // deva abhiprāyo me padmavanam
 udyānam nīrgantum // rājā devīye sudīpāye śrutvā amātyān āha // padmavanam
 udyānam sāntahpuro niṣkramiṣyāmi krīḍārtham iti //
 padminivanam sucapalam apagataṭṇakhaṇḍapatrasaṁskāram /
 varasurabhikusumanikaram karotha gandhodakasugandham //
 padminivane ca vātā tamālapatragandhavāsiṭārīrā /
 siñcantu amṛtagandhām madajananā ca palāyantu //
 agaruvaradhūpagarbhā samonamantu nabhato jaladharā tam /
 padminivanam chādetum varacūrṇarasākulam kṣipram //

[_Mvu_1.216_] ekaikam ca drumavaram dukūlapaṭṭorṇakośikārehi /
 kalpayatha kalpavṛkṣān* yatha divi devapradhānasya //

devā ca devakanyā ca gandhamālyā grhya padminivana-udyānam arcimato āgacchanti
 //
 sphaṭikamaṇikuṇḍaladharā vigalitavasanā pralambamaṇihārā /
 ādāya gandhamālyam gaganapathagatā olīyanti //
 māndārvāṇa bharitā kācit samgeriyo bharitvāna /
 haricandanasya kācit kāci punah kalpaduṣyāṇām //
 sthalajajalajam ca mālyam grhītvā apsarā muditacittā /
 ratanā ābharaṇāni ca jambudvīpaṁ abhimukhīyo //
 caturāśītim anūnaṁ chatrasahasrāṇi devakanyāyo /
 kanakaratanāmayāni ādāya nabhe pralīyanti //
 kūṭāgāraśatehi sphaṭikamaṇicitrehi lepanalepitaiḥ /
 bharitam api antarīkṣam duṣyaśatasamucchritapatākam //
 gajaśvasanasannikāśā sāradameghā cābhivirocanti /
 varasurabhikusumagandhā kamalotpalacampakavimiśrā //
 bhujagapatino pi muditā meghehi sugandhatoyabharitehi /
 abhyokiranti gagaṇam anyāni ca adbhuṭaśatāni //
 atha mahāmaudgalyāyana rājā arcimo mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhiye
 mahatīye vibhūṣāye sāntaḥpuro padminīvanam udyānam niryāsi //
 [_Mvu_1.217_] avagāhya tam vanavaram devī sakhiparivṛtā jinajanetrī /
 vicarati citrarathe devī amaravadhu yathā ratividhijñā //
 atha mahāmaudgalyāyana sudīpā devī sakhihi saṃparivṛtā padminīye
 purimapāścimavedihi vitatavitānehi vicitraduṣyaparikṣiptehi osaktapaṭṭadāmakalāpehi
 lepanalepitehi dhūpanadhūpitemhi muktapuṣpāvakīrṇehi vedikājālasaṃpratikṣiptehi
 ucchritacchatradhvajapatākehi nāvāyānehi prakṛīḍitā // atha sudīpāye devīye
 nāvāyānenā kaḍdhīyantiye kila cittam utpannam / nāvāto otariṣyāmīti //
 bodhisatvānubhāvena ca madhye taḍāgasya dvīpo prādurbhūto samo aviṣamo
 suvarṇavālikāsaṃstṛto tṛṇāni ca jātāni mṛḍūni nīlāni tūlaṣaṃsparśopamāni
 mayūragrīvāsannikāśāni caturaṅgulam prthivīto nikṣipte pade onamanti vṛksāṇi cātra
 prādurbhūtāni phalopetāni sumanojñāni // devī tamhi dvīpe pratiṣṭhitā // na khalu
 punar mahāmaudgalyāyana bodhisatvamātā śayānā niṣaṇṇikā vā bodhisatvam janeti /
 na khalu mahāmaudgalyāyana bodhisatvamātā bodhisatvam pittena vā śleṣmeṇa vā
 rudhireṇa vā anyatarānyatareṇa vā aśuciṇāpariśuddham janeti atha khalu
 ucchāditasnāpitaviśadagātram yeva bodhisatvam janeti //
 sā parikilantakāyā drumasya śākhām bhujāya avalambya /
 pravijṛmbhitā salīlā tasya yaśavato jananakāle //
 atha vimśatīm sahasrā marukanyā āśu-r-eva sannipatitā /

[_Mvu_1.218_] devīm kṛtāmjalipuṭāḥ idam avaca prasannasaṃkalpāḥ //
 adya jarāvyādhimathanam janayiṣyasi amaragarbhasukumāram /
 devī divi bhuvi mahitaṁ hitaṁ hitakaram naramarūṇām //
 mā khu janayī viṣādaṁ parikarma vayam tavam kariṣyāmah /
 yaṁ kartavyam udīraya dṛṣyatu kṛtam eva tat sarvam //
 atha caturi lokapālā saparivārā āśu-r-eva sannipatitā /
 divyapraveneḥastā devim upagatā pradakṣinato //
 sarve pi devasaṃghā devīm parivārayitva ākāśe /
 sthitā mālyagandhahastā svaparivāreṇopaśobhanti //
 bodhisatvo smṛto saṃprajāno mātaram abādhamāno dakṣiṇena pārśvena
 prādurbhavati //
 dakṣiṇena hi pārśvena jāyante puruṣottamāḥ /
 sarve puruṣaśārdūlā bhavanty atravihāriṇāḥ //

kin tam na bhidyate pārśvam tasyā jinajanetriye /
 janentiye naraśreṣṭham vedanā ca na jāyati //
 manomayena rūpeṇa prādurbhonti tathāgatā /
 evam na bhidyate pārśvam vedanā ca na jāyate //
 garbhāvāsapariśrānto saptadhā vikramate bhuvi /
 diśām ca praviloketi mahāhāsam ca ūhati //
 atra kiṁ kāraṇam uktam yam sapta kramate kramān* /
 na ca aṣṭa na ca ṣaṣṭi atra āgamanaṁ śṛṇu //

[_Mvu_1.219_] garbhāvāsapariśrānto sarvalokahito muniḥ /
 paścimo garbhāvāso yam atha vegena prakrami //
 bhūmau saptakrame nyaste devasamghā nilīyatha /
 sahasā lokapālānām amkehi dharito muniḥ //
 atha varṣam samutpadyi divyakusumaśīkaraḥ /
 mandāravarajākīrṇam divyacandanasaṃkulam //
 dīrghakālaṁ udagrāś ca suramukhyāgradhūpanam /
 pramumciṣu vibhūṣārtham tasya uttamabuddhinah //
 yad arthañ ca viloketi diśām apratipudgalah /
 tatrāham āgamam vakṣye upadeśam manoramam //
 na so vidyati satvānām deveṣu manujeṣu ca /
 yasyaivam saṃbhavo bhavet* garbhokramaṇam eva ca //
 khadyotakanakanirbhāsam pārśvam jinajanetriye /
 jāyate yadā sarvajñah jāyanto carame bhave //
 jātamātrasya tac cittam abhūt pravaravādino /
 asti kaścit samabuddhi me cc' etam tarkam nivartitum //
 kecit saṃsārapāśena artiyante yathā aham /
 ityartham puruṣādityo diśām sarvām nirīkṣati //
 atha diśā vilokento paśyati vadatām varo /
 devakoṭisahasrāṇi tasmāt* hāsam pramumcati //

[_Mvu_1.220_] tam jātamātram ity āhu devatā mārakāyikā /
 cāturdvīpo mahākośo cakravartī bhaviṣyasi //
 athāsyā hāso saṃbhavati na mama satvābhijānatha /
 sarvajño sarvadarśī ca bhaviṣyam puruṣottamah //
 evam etam praśamsanti višeṣā upadeśakāḥ /
 tathā hi narasiṃhānām śāsanam saṃprakāśitam //
 yam tiṣṭhantī janaye vīram saṃkusumiteṣu śāleṣu /
 śarīram avalambiyamānā tam anativaram jinam vande //
 saṃpratijāto sugato samehi padehi dharanīm avatiṣṭhet* /
 sapta ca padāni agamā sarvām ca diśām vilokesi //
 tam sāmam camkramantam anvāgami vījanam ca cchatram ca /
 mā varaviduno kāye damśā maśakā ca nipatensuh //
 saṃpratijātam sugataṁ devā prathamam jinam pratigrhne /
 paścāc ca tam manusyāḥ anativaram aṅke dhārensuḥ //
 pratyagrahensu devāḥ sugataṁ dvātriṁśalakṣaṇapradarśīm /
 paścāc ca tam manusyā anativaram amke dhārensuḥ //
 nirvāyensu pradīpā mānuṣakā obhāsita’bhūl lokam /
 saṃpratijāte sugate ulkādhāre naramarūṇām //
 saṃpratijāte sugate udakārthikā pradhāvinsuh /
 atha purato udupānā pūrā mukhato viṣyandensu //

[_Mvu_1.221_] dvi vāridhārā udgami ekā sītasya ekā uṣṇasya /
yatra snapayensu sugatam̄ vigrahām̄ iva jātarūpasya //
saṃpratijāte sugate bodhisatvamātā akṣatā caiva abhūsi avraṇā bodhisatvasyaiva
tejena // saṃpratijāte khalu punar mahāmaudgalyāyana bodhisatve bodhisatvamātuḥ
kukṣi pratipūrṇā yeva abhūsi anārabdhā ca bodhisatvasyaiva tejena // saṃpratijāte
khalu punar mahāmaudgalyāyana bodhisatve antaradvīpe candanavānam̄ prādurbhavē
bodhisatvasya upabhogaparibhogam̄ āgacche bodhisatvasyaiva tejena // tatra
devaputraśatasasrāṇi saha gacchanti gandhamālyahastā bodhisatvasya pūjārthaṁ //
devaputro devaputraṁ pṛcchati kahim̄ gamiṣyasi ti // so tān āha //
eṣā prasūṣyati narendravadhūttamām̄ tam̄
vatsam̄ vibuddhavarapuṣkaragarbhagauram̄ /
yo pṛapsyate dharaṇīmaṇḍagatottamārthaṁ
māraṇi nihatya sabalaṁ tam̄ upemi vīram̄ //
amrakṣitā garbhamalena gātrā
jātam̄ jale pañkajam uttamam̄ vā /
vapusmato bālaraviprakāśo
sabrahmakān amarān abhibhoti //
tato jātamātro kule arcimasya
atikramya dhīro padāni iha sapta /
samolokayitvā diśām̄ ūhasāsi
ayam̄ dānim eko bhavo paścimo ti //

[_Mvu_1.222_] tataś ca cchatram̄ ekaṁ vibhrājamānaṁ
maṇīmuktaśreṣṭhaṁ parābhāvibhrājam̄ /
vidhūtena dāmena mandāravāṇāṁ
bahū devaputrā nabhe dhārayensuḥ //
sabālārkaśaṁkhapratīkāśavarṇam̄
varaṁ hemacchatram̄ nabhe dhārayensuḥ /
tato vījanīyo visṛṣṭā bhramensuḥ
kareṇa gṛhītvā jinam̄ vījayensuḥ //
tato punyagandhā sukhoṣṇā prabhūtā
lahum̄ premaṇīyā hitā mānuṣāṇāṁ /
śivā nandanīyā tuṣārānubaddhā
duve vāridhārā nabhe udgatāsuḥ //
tato meruśṛṅgād anekaprakārā
pramuktottarīyā samantormijātā /
bhṛśam̄ viśvagandhādhivāsānuvātā
dṛḍham̄ ṣaḍvikāram̄ mahīm̄ kampayensuḥ //
suvarṇasya rūpyamaṇīnāṁ śubhānā
vimāneṣu devā satūryāvighuṣṭā /
sujātānūjātām̄ jinam̄ prekṣamāṇā
sacandrārkatāram̄ nabham̄ śobhayensuḥ //
ayam̄ so sadevam̄ sanāgam̄ sayakṣam̄

[_Mvu_1.223_] mahogham̄ maharṣī jagam̄ uttaritvā /
tataḥ kṣemam̄ ekām̄ diśam̄ pṛapsyatīti
prahṛṣṭā'sya devā nabhe vyāharensuḥ //

rājā arcimo āṇāpesi // kumāram̄ imāye va devīye pādavandanam̄ netha // kīdr̄ṣena

yānena kumāro abhiniṣṭatīti // devehi ratanāmayī śivikā nirmitā // ko imāṃ śivikām
 vahiṣyatīti // catvāro mahārājā upasthitā // vayam satvasāram vahiṣyāma bodhisatvam
 sudīpām ca devīm dhātrīm ca bodhisatvasya // śivikām ārūḍhā śakro ca devānām
 indro mahābrahmā ca utsāraṇam karonti // evam bodhisatvo mahatīye vibhūṣāye
 mahatīye samṛddhīye mahatīye deva-ṛddhīye mahatīye rāja-ṛddhīye padminīvanāto
 udyānāto dīpavatīm rājadhānīm praveṣīyatī devīye kalam upanītaḥ //
 naro cetiyeṣu praviṣṭo akāmo
 mahālokanātho narendrāṇa śāstā /
 yadā uttamāmgene vandāpayensuh
 tato asya pādāni prādurbhavensu //
 tato devatā devatām ity avocat~
 na eṣo' nurūpo mamaṇ vandamāno /
 praṇāmam ca eṣo yady anyasya kuryāt*
 dṛḍham saptadhā asya mūrdhnām phaleyā iti //
 jātamātre kumāre'rthaśiddhī sukhī sarve satvā abhūd yāvad avīcīm / praṇāmam ca
 kurvī devāḥ / tasya sarve prahṛṣṭāḥ //
 [_Mvu_1.224_] rājakulam ca kumāre praviṣṭe uvāca purohitam nr̄patih /
 lakṣaṇavidhiguṇakuśalām viprān paryeṣatha śīghram //
 tam vijñāya ca devā maheśvarā nāma cittavaśavartī /
 mā lakṣaṇā akuśalā vikalpayiṣyanti dvijasamghā //
 vigatamadamānadarpāḥ aṣṭa sahasrā maheśvaravarāṇām /
 devagaṇehi gurukrtam sampratiṣṭām upagamensuh //
 te rājakuladvāre śucivasanavarasthitā stimitaśabdā /
 pratihārarakṣam abravīt sumadhurakaravimkarutaghoṣāḥ //
 rājavaram upagamya brūvīhi ime lakṣaṇaguṇavidhijñāḥ /
 tiṣṭhanti aṣṭasahasram praviṣensuh yadi anumatan te //
 sādhū ti pratiṣrutvā pratihārarakṣo praviṣya rājakulam /
 abravīt kṛtāmjalipuṭo prītimanaso pṛthivīpālam //
 atulabala diptayaśasā kāraya rājyam ciram nihataśatruḥ /
 dvāre te amarasadṛṣṭas tiṣṭhanti praveṣṭum icchanti //
 pratipūrṇavimalanayanā madhurasvaramattavāraṇavicārī /
 bhavati mama teṣu samkā na te manujā devaputrā te //
 paricāmkramatām teṣām dharaṇirajo kramavarā na samkirati /
 na ca sāna paśyāmi padam pṛthivyām idam api āścaryam //
 gambhīrastimitaceṣṭā ḥryākārā praśāntadṛṣṭipathā /
 viḍulām janenti prītim janasya samudīkṣamānasya //
 anyam ca dāni adbhetam śarīracchāyā na dṛṣyate teṣām /

 [_Mvu_1.225_] na ca teṣu sandhiśabdo cāmkramatām śrūyate kaścit* //
 niḥsamṣayam upagatā putravaram tava naravarādhipa draṣṭum /
 abhinandya ca abhivandya ca paśyāsi ayonijām devām //
 varamālyagandhahastā līlāceṣṭā manoramaśārīrā /
 dīpyantā iva śiriye asamṣayam pravaramarutas te //
 tam arcimo niśāmya vacanam idam harṣakampitaśārīro /
 abravīd bhaṇe sucapalam praviṣantu niveśanam udāram //
 kiṁ kāraṇam na edṛsāḥ prākṛtapuruṣāṇa bhonti ākārāḥ /
 na pi mānuṣāṇa edṛsī ḥddhi bhavati yādṛsīm bhaṇasi //
 atha so pratihārarakṣo upagamya maheśvarān idam avocat* /
 prahvo kṛtāmjalipuṭo praṇamya hrṣṭo muditacitto //
 abhinandate narapatih praviṣantu bhavanto devapurakalpam /

rājavṛṣabhasya veśmam̄ narādhipatinā anujñātāḥ //
 etam̄ śrutvā vacanam̄ aṣṭasahasram̄ maheśvaravarāṇāṁ /
 praviṣanti pārthivakulam̄ anihatakulavam̄śamukhyasya //
 atha arcimo pi rājā maheśvarāṁ dūrato niśāmetvā /
 pratyutthito saparivāro gauravabalabhāvitaśarīro //
 tān̄ avaca rājavṛṣabho svāgatam̄ anurāgataṁ vah̄ sarvesāṁ /
 prīto'smi darśanena praśamadamabalena ca bhavatāṁ //
 saṃvidyante imāni asmākam̄ āsanapradhānāni /
 āstāṁ tāva bhavanto asmākam̄ anugrahārthāya //
 atha te teṣv̄ āsaneṣu bahuratanaviśuddhacitrapādeṣu /

[_Mvu_1.226_] vigatamadamānadarpā niśīdi anavadyakarmāntāḥ //
 te kaṃcid eva kālam̄ āgamayitvā narādhipam̄ avocat* /
 śṛṇvatu bhavāṁ prayojanam̄ yam̄ asmākam̄ iha gamanāye //
 sarvānavadyagātrah̄ utpanno lokasundaro tuhyam̄ /
 putro kila manujapate lakṣaṇaguṇapāramīprāpto //
 vayam̄ api lakṣaṇakuśalāḥ samarthaḥ guṇadoṣalakṣaṇam̄ jñātum̄ /
 yadi na gurutvam̄ bhavato paśyema mahāpuruṣarūpaṁ //
 so avaca haṃta paśyatha suvyapadeśakṣemam̄ mama putram̄ /
 marumanujaharṣajananam̄ lakṣaṇaguṇapāramīprāptam̄ //
 atha sa mṛdukācīlindikapraveṇiyam̄ guṇadharām̄ grahetvāna /
 am̄kena vādicandram̄ upanāmayati suravarāṇāṁ //
 ālokayitva dūrāt* maheśvarāḥ varakramān̄ daśabalaṣya /
 mūrdhani vigalitamukuṭā nipatensu mahītale hṛṣṭā //
 te dāni rājānam̄ ārocenti // lābhā te mahārāja sulabdhā yasya te yam̄ mahāpuruṣo kule
 utpanno dvātriṁśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato // tadyathā //
 samā heṣṭā ca dīrghā ca āyatā ca ucchaṅga pañcamā /
 eṇi vṛhac ca tiṣṭhanto koṣa nyagrodha te daśā //
 mṛdu jālā ca pratipūrṇā ekā ūrdhvāgra pañcamā /
 ślakṣṇacchavi haṃsāntarā ca utsadā ca te daśā //

[_Mvu_1.227_] rasam̄ suvarṇa sīho ca samā śuklā ca pañcamā /
 samā prabhūtā brahmā ca nīlā gopakṣma te daśā //
 ūṇā uṣṇīṣa śīrṣam̄ ca nātho dvātriṁśalakṣaṇo /
 te dāni brāhmaṇā rājñā arcimena ucyanti // yam̄ kumārasya nāmaṁ anurūpaṁ tam̄
 karotha // te brāhmaṇā āhansu // mahārāja kumāre jāyamāne dīpo prādurbhūto mahām̄
 obhāso tasmāt kumāro dīpañkaro nāma bhavatu // evam̄ kumārasya śuddhāvāsehi
 devehi brāhmaṇaveśam̄ nirmiṇitvā dīpañkaro ti nāma kṛtam̄ //
 ____ tasya sadṛṣīyo dhātrīyo kumāram̄ upasthihanti saṃvardhayanti // yadā ca
 bodhisatvo yauvanaprāpto rājñā trayo prāsādā kāritā kumārasya krīḍārtham̄
 paricārārtham̄ viśīrṇam̄ ca antaḥpuram̄ upasthāpitam̄ // bodhisatvo mahatā
 rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahatā rājavibhūṣāye sāntaḥpuro padminīvanam̄
 udyānabhūmiṁ nirgato krīḍārtham̄ // rājñā arcimenāntaḥpuram̄ āṇattam̄ // suṣṭhu
 kumāram̄ krīḍāpetha // bodhisatvo nāvāyānehi purimapāścimavedihi vedikājālehi
 vedikājālaparikṣiptehi vitatavitānehi citraduṣyaparikṣiptehi osaktapaṭadāmakalāpehi
 dhūpanadhūpitemi muktapuṣpāvakīrṇehi hārārdhahāracandasucitrehī
 ucchritacchatradhvajapatākehi nāvāyānehi niṣpuruṣe taṭe otarati // kilāntam̄
 antaḥpuram̄ āsuptam̄ kāci hanukām̄ upragrahiyāṇa kācit pañavam̄ upaguhya kācid
 veṇum̄ kācid vīṇām̄ kācid vallakīm̄ kācit sughoṣakīm̄ kācin nūpuram̄ kācit*
 mṛdamgām̄ kācil lālāgharan ti // bodhisatvasya tām̄ dṛṣṭvā śmaśānasamjñā

prādurbhūtā // madhye puṣkaraṇīye padmam prādurbhūtam rathacakramātrāhi
karṇikāhi aparehi padmasahasrehi anuparivāritam //

[_Mvu_1.228_] bodhisatvo tat padume paryaṅkena niṣanṇo tam ca padumam
saṃkucitam kūṭagāre saṃsthitaṁ // bodhisatvasya sarvam gṛhilimgam antarhitam
kāśayāṇi prādurbhūtāni // atha khalu mahāmaudgalyāyana dīpaṅkaro bodhisatvo
viviktam kāmehi viviktam pāpakair akuśalair dharmaiḥ savitarkam savicāraṁ
vivekajam prītisukham prathamam dhyānam upasampadya vihāresi //
savitarkavicārāṇāṁ vyupasamād adhyātmasaṃprasādāc cetasaḥ ekotībhāvād
avitarkam avicāraṁ samādhijam prītisukham dvitīyam dhyānam upasampadya
vihāresi // sa prīter virāgād upekṣakaś ca viharati smṛtaḥ saṃprajānaṁ sukhām ca
kāyena pratisaṃvedayati / yat tam āryā ācakṣate upekṣakah smṛtimāṁ sukhavihārī
niṣprītikam tṛtīyam dhyānam upasampadya viharati // sukhasya ca prahāṇā duḥkhasya
ca prahāṇāt pūrvam ca saumanasyadaurmanasyayor astaṃgamāt* aduḥkhāsukham
upekṣāsmṛti pariśuddhaṁ caturthaṁ dhyānam upasampadya vihāresi // so tathā
samāhitena cittena pariśuddhena paryavadātena anaṅgaṇena vigatopakileśena mṛduṇā
karmaṇyena sthitēnānimjyaprāptena rātrīye purime yāme
divyacakṣudarśānāpratilābhāya cittam abhinirhāresi nirṇāmesi //

so divyena cakṣuṣā satvān paśyati cyavantām upapadyantām suvarṇām durvarṇām
sugatām durgatān yathākarmopagān satvān prajānāti // so tathā samāhitena cittena
pariśuddhena paryavadātena anaṅgaṇena vigatopakileśena mṛduṇā karmaṇyena
sthitēnānimjyaprāptena rātrīye madhyame yāme anekavidham pūrvanivāsaṁ
samanusmaret* / sayyathīdaṁ ekāṁ vā jātiṁ dvau vā jātiṁ trayo vā jātiṁ catvāri vā
jātiṁ paṁca vā jātiṁ daśa vā viṁśad vā triṁśac catvārimśam vā paṁcāśam vā
jātiśatam vā jātiśahasram vā anekāni ca jātiśatāni

[_Mvu_1.229_] anekāni jātiśahasrāṇi anekāny api jātiśatasahasrāṇi saṃvartakalpām
vā vivartakalpām vā saṃvartavivartakalpām vā anekām pi saṃvartām anekām pi
vivartām anekā pi saṃvartavivartāni kalpāni // amutrāham āsim evaṁnāmo
evaṁgotro evaṁjātyo evaṁhāro evaṁyuhparyanto evaṁsukhaduḥkhapratisaṃvedī
iti sākāraṁ soddeśam anekavidham pūrvanivāsaṁ samanusmarati // so tathā
samāhitena cittena pariśuddhena paryavadātena anaṅgaṇena vigatopakileśena sthitēna
animjyaprāptena rātrīye paścime yāme nandīmukhāyām rajanyām
aruṇopaghāṭakālasamaye yat kiṁcit puruṣānāgena puruṣasiṁghena puruṣarśabheṇa
puruṣapadumena puruṣapuṇḍarīkeṇa puruṣadhaureyeṇa puruṣeṇa satpuruṣeṇa
puruṣājāneyena anuttareṇa puruṣadamyasārathinā gatimena smṛtimena dhṛtimena
matimena sarvaśo sarvatratāye jñātavyam prāptavyam boddhavyam
abhisaṃboddhavyam sarvantam ekacittakṣaṇasamāyuktayā prajñayā anuttarām
samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho // iyam ca mahāprthivī ṣaḍvikāraṁ kampe
saṃprakampe bhūmyā ca devā ghoṣam udīrayensuḥ śabdaṁ nabhe śrāvayensu // esa
māriṣa bhagavām dīpaṅkaro anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho
bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyāṇām ca // bhūmyānām
devānām ghoṣam śrutvā antarīkṣecarā devā trāyastrīmśā yāmā tuṣṭā nirmāṇaratayah
paranirmītavaśavartina iti tat kṣaṇam tan muhūrtam yāvad brahmakāyam ghoṣam
abhyudgacchet* // esa māriṣa bhagavām dīpaṅkaro samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho
bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyāṇām ca // aprameyasya
udārasya mahato'vabhāsasya loke prādurbhāvo abhūsi // yāvatā loke lokāntarikā
andhakārā andhakārārpitā tamisrā tamasārpitā aghā

[_Mvu_1.230_] aghasam̄bhūtapūrvā yatra ime pi candramasūryā evam̄ maharddhikā evam̄ mahānubhāvā ābhayā ābhām nābhisaṁbhuṇanti ālokena vā ālokam̄ na spharanti te pi tena obhāsenā sphuṭā abhūnsuh // ye pi tatra satvā upapannā te pi anyamanyam̄ samjānensuh anye pi kila iha bho satvā upapannā anye pi kila bho satvā upapannā anye pi kila bho satvā upapannāh // ekāntasukhasamarpitā ca punas tat kṣaṇam̄ tam̄ muhūrtam̄ sarve satvā abhūnsu // ye pi avīce mahānarake upapannā atikrame va devānām̄ devānubhāvam̄ nāgānām̄ nāgānubhāvam̄ yakṣāṇām̄ yakṣānubhāvam̄ // dhyāmāni ca abhūnsuh mārabhavanāni niṣprabhāṇi nistejāni nirabhiramyāṇi // krośikāny api tatra khaṇḍāni prapatensu dvikośikāny api tatra khaṇḍāni prapatensu trikrośikāny api tatra khaṇḍāni prapatensu yojanikāny api tatra khaṇḍāni prapatensu dhvajāgrāṇy api prapatensu // māro ca pāpīmām̄ duḥkhī durmano vīpratisārī antośalyaparidāghajāto abhūsi //

____ tatraiva ca maudgalyāyana padmakūṭagāre bhagavām̄ dīpaṁkarō caturhi mahārājehi śakreṇa ca devānām̄ indreṇa suyāmena ca devaputreṇa samtuṣitena ca devaputreṇa vaśavartinā ca devaputreṇa mahābrahmaṇā ca anekadevaśaṁghaparivārehi saṁvṛto // bhagavato dīpaṁkarasya udārā pūjā kṛtā // divyehi mandāravehi kusumehi mahāmandāravehi karṇikārehi rocamānehi bhīṣmehi mahābhīṣmehi samantagandhehi mahāsamantagandhehi candanacūrṇehi agurucūrṇehi keśaracūrṇehi tamālapatracūrṇehi bhagavantam̄ dīpaṁkaram̄ okiritvā prakiritvā abhiprakiritvā divyehi tūryasahasrehi saṁpūjayitvā tatraiva mahābrahmaṇā yācito anuttaram̄ dharmacakraṇ pravartanāya // adhivāsayati mahāmaudgalyāyana bhagavām̄ dīpaṁkarō mahābrahmaṇo tuṣṇībhavena // devā adhivāsanām̄ vīditvā hrṣṭā tuṣṭā āttamanā pramuditaprītiṣaumanasyajātā

[_Mvu_1.231_] bhagavato dīpaṁkarasya pādām̄ śirasā vanditvā triṣṭṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā tatraivāntarhāyensu //
____ bhagavān tasyaiva rātryā atyayena pratisaṁlayanād vyutthāya janapadeṣu cārikām̄ prakramet* //
ādityo varavarṇo bālo abhyudgato yathākāse /
yojanaśatam̄ prabhāye dīpaṁkarō bharitva asthāsi //
bhagavām̄ dīpaṁkarō cārikām̄ caramāṇo mahato janakāyasya devānām̄ manusyāṇām̄ ca arthacaryām̄ caramāṇo aśītihi bhikṣusahasrehi sārdham̄ dīpavatīm̄ rājadhānīm̄ āgacchatī pituḥ arcimato jñātīnām̄ ca anukampārthaṇ // rājñā arcimena śrutam̄ //
bhagavām̄ dīpaṁkarō aśītihi bhikṣusahasrehi sārdham̄ dīpavatīm̄ rājadhānīm̄ āgacchatī jñātīnām̄ anukampāyhti // te ca yāvad dīpavatī yāva ca padminīvanam̄ udyānam̄ daśakrośamārgam̄ pratijāgrhansuh aṣṭāpadasamam̄ aviṣamam̄ pāṇītalasamam̄ siktam̄ saṁmr̄ṣtam̄ vitatavitānam̄ vīcītraduṣyaparīkṣiptam̄ osaktapāṭṭadāmakalāpam̄ dhūpanadhūpitam̄ daśadiṣehi ca naṭanartaka-ṛllamallapāṇīsvaryālaṁkṛtam̄ cakravartipuraṇ bhūyasya ca śatapatrālaṁkṛtam̄ // rājñā arcimena prabhūtām̄ gandhamālyām̄ gṛhītām̄ tathā gṛhītām̄ mahājanakāyena samantād dvādaśayojanāto gandhamālyām̄ samudānītām̄ // rājā aśītihi kottarājasahasrehi sārdham̄ anyāye ca janatāye bhagavantam̄ dīpaṁkaram̄ pratyudgato //
____ aparo śrotriyo ṣaḍāṅgavit trayāṇām̄ vedānām̄ pārago sākṣaraprabhedānām̄ itihāsapam̄camānām̄ sanighaṇṭakaiṭabhānām̄ māṇavakānām̄ ācāryo kuśalo brāhmaṇakeṣu deveṣu paṁca māṇavakaśatāni vedamantrā vācayati // tahīm̄ dve māṇavakā saṁmodikā priyamāṇā

[_Mvu_1.232_] megho ca nāma māṇavako meghadatto ca // megħamāṇavako paṇḍito dhīro medhāvī tūkṣṇabuddhiko // tena nacirasyaiva sarve mantrā adhītā // so dāni adhītavedādhyayano anuhimavantā janapadam̄ okasto ācāryasya ācāryadhanam̄

paryeṣayiṣyāmi iti // yaṣṭikamaṇḍalucchatram upānahāṁś ca snānaśātiṁ ādāya yasya
 grāmasya vā nagarasya vā nigamasya vā sīmām ākrāmati tam nirītikam nirupadravam
 ca bhavati meghasya māṇavakasya tejodhātubhāvena // tena yāyinā puruṣo vijñapto //
 tenaivam paṁca purāṇaśatāni dinnāni // tasya dāni etat abhūsi // yam nūnāham
 āgatako yena dīpavatī rājadhānī cakravartipuram saptaratanāmayam abhiramaṇīyam
 paṣyeyan ti // so dāni dīpavatīm rājadhanīm praviṣṭo paṣyati ca dīpavatīm rājadhanīm
 alamkṛtam // tasyaitad abhūsi // kim idam adya dīpavatīye rājadhanīye parvam vā
 prayogam vā utsavam vā // atha rājño arcimasya śrutam megho māṇavako
 adhītavedādhyayano anuhimavantāto janapadam okasto so dīpavatīm rājadhanīm
 āgamiṣyati / tato imam nagaravaram alamkṛtam ti // so puregāmī yo jano praviṣati so
 tam kamcit pṛcchati // tahiṁ aparā māṇavikā prāsādikā darśanīya acapalā anuddhatā
 apragalbhā udakaghaṭam ādāya sapta ca utpalāni gacchati // sā tena pṛcchitā bhavati //
 adya nagare utsavo // atha khalu prakṛti māṇavikā megham māṇavakam gāthābhiḥ
 adhyabhāṣe //
 api tu nāsi māṇavā ito anyapurād asi tvam ihāgato /
 yo lokahitam prabhamkaram dīpavatīm prāptam na budhyase //

[_Mvu_1.233_] dīpaṁkara lokanāyako arcimato tanayo mahāyaśo /
 buddho nagaram pravekṣyati tasya kṛte nagaram alamkṛtam //
 sā tena pṛcchitā // kathaṁ bhavati imā utpalāni krītāni // sā tam āha // paṁcahi
 purāṇaśatehi paṁca utpalāni krītāni dve ca me maitrāya labdhāni // megho māṇavo
 āha // ahan te paṁca purāṇaśatāni demi dehi me tāni paṁca utpalāni / ahaṁ etehi
 paṁcahi utpalehi bhagavantaṁ dīpaṁkaram pūjaiṣyāmi / tvam hi dvīhi pi arcaya //
 sā āha // samayato te paṁca utpalāni dadehaṁ / yadi mama bhāryām upādiyasi yatra
 yatra upapadyasi ahaṁ ca tava bhāryā bhavyeyam tvam ca mama svāmiko bhavesi //
 megho māṇavo āha // anuttarāye samyaksambodhaye cittam utpādayiṣyāmi kathaṁ
 samyoge cittam utpādayiṣyāmi // sā āha // utpādehi tuvam tava nāntarāyam kariṣyāmi
 // tena meghena māṇavakenābhypagatā // upādiyāmi tava bhāryā teṣām utpalānām
 arthāye // bhagavantaṁ dīpaṁkaram pūjaiṣyāmi anuttarāye ca samyaksambodhaye
 cittam utpādayiṣyāmi // tena paṁca pūrāṇaśatāni dattvā paṁcotpalāni grhītā udāraṁ
 ca se prītiprāmodyam kāye utpannam buddhaśabdām prakṛtiye māṇavikāye śrutvā //
 yad' icchasi pūjītum lokanāyakam
 jalajehi mālyehi manoramehi /
 upādiyāhi mamam adya bhāryām
 premṇānuraktā satataṁ ti bheṣyam //
 udumbarasya yatha puṣpam dullabham
 kadācid utpadyati loke māṇava /

[_Mvu_1.234_] em' eva buddhāna mahāyaśāna kadācid utpādaṁ tathagatānāṁ //
 pūjehi buddham naradamyasārathiṁ jalajehi mālyehi manoramehi /
 bodhāya te bheṣyati hetubhūtaṁ bhāryā ca te bheṣyi ahaṁ tahiṁ tahiṁ //
 megha āha //
 upādiyāmi tava adya bhāryām jalajāna arthāya manoramāṇām /
 pūjeyi buddham naradamyasārathiṁ bodhāya me bheṣyati hetubhūtaṁ //
 sā hṛṣṭā samvṛttā adāsi utpalām snehena premṇānugataṁ viditvā /
 gacchantam enam anugacchi cārikām śṛṅgātakē yatra sthito hi māṇavo //
 bhagavān aśītihī bhikṣusahasrehi parivṛto rājñā ca arcimena aśītihī ca koṭṭarājāna
 sahasrehi anekehi ca kṣatriyamahāśālasahasrehi śramaṇabrāhmaṇatīrthakarehi
 dīpavatīm rājadhanīm samprasthito //
 gamanasamaye bhagavato devasahasrāṇi sannipatitāni /

saptaratanāmayāni cchatrasahasrāṇi ādāya //
atha so mahāguṇadharo samprasthito agrato gaṇavarasya /
mattagajakhelagāmī marīcījālāvatatakāyo //

[_Mvu_1.235_] verulikasphāṭikamayakāṁcanaghanakanakasukṛtadaṇḍāni /
chatrāṇi devaputrā dhārenti viśuddhadēvasya //
devābhinirmitāni nabhe taruṇādityamaṇḍalanibhāni /
tapanīyakimkiṇīyārucirā varanandighoṣāṇi //
saptaratanāmayam pi ca divyam divyakusumamaṇḍitacchatram /
chatrādharasya loke dhārayi cchatram tridaśarājā //
trisahasrādhipatim pi ca kāṁcanaghanakanakasukṛtadaṇḍāye /
varacāmarāye virajam vījentiṁ narendram ca anugatāḥ //
atyunnatā ca namati natāpi atyunnatā bhavati bhūmiḥ /
praviśantasya bhagavato samam daśabalānubhāvena //
samanantaram ca bhagavāṁ dakṣiṇam eva caraṇam kanakakamalam /
pariharati indrakile tatra bhavati adbhuto ghoṣo //
āḍambarā mṛdaṅgā paṭahā asaṁghaṭṭitā pravādyanti /
śaṁkhā paṇavā ca veṇu praviśantasmiṁ naravarasmiṁ //
yāni ratanāni nagare nihitāni peṭakakaraṇḍagatāni /
tāni pi saṁghaṭtensuh ratanavaravidusmiṁ praviśante //
atha mahārahāṇi mṛdūni vastrayugā mārge saṁstarayensu /
bhagavato nānāvidhāni ramgaraktā kāśikadukūlā //
alaṁkṛto lokaṇāyako kośikārakam kṣaumam yam tūlā kācilindika ajinapraveneṁ

[_Mvu_1.236_] ca vanarustā tamakūṭātapakoṭṭavakasubhūmi
toṣalakolamacirāvokodbhava āmaṁ raktaka paṁcavidhā naya llam //
yāva ca agrodyānam yāva ca antaḥpuram mahipatisya /
śobhati narendramārgo duṣyaśatasahasrasaṁstīrṇo //
atha ca vanakhaṇḍaragatā pramadā adhyokiranti narasiṁham /
kusumanikarakam grahetva kanakagirinibhām abhikiranti //
yathayatha mahānubhāvo dīpavatīm abhyupeti kāruṇiko /
tathātathā kusumanikaram muṁcanti yaśasvino bhavato //
tāni ca karapramuktā surabhīṇi paṁcavarṇo /
saṁsthihati puṣpakamṛcuko bhagavato lokaṇāthasya //
gaganapathe nirālambe abhyantarakanṭakāni surabhīṇi /
sthātu prādakṣaniye abhidakṣiṇam kurvi kusumāni //—prādakṣiṇīye?
gacchati anugacchanti tiṣṭhanti sthāti lokapradhyote /
īryāpatham ṛddhimato sarvābhībhuno na vijahante //
saṁvartakā pi vātā yadi vivahensuh imāṁ trisāhasrāṁ /
na vikopaye kuto puna vahensu tam puṣpakamṛcukakam //
bhagavantam kanakanibhām kanakavaram ucchusamavarṇam dr̄ṣṭvā /
divi marūṇa gaṇā tada udīrayensuh aho dharmam //

[_Mvu_1.237_] pramuktapuṣpāvakīrṇam ca ambaraṁ dharanīyam ca kusumoghā /
śobhanti jānumātrā puṣpam ca kañcukam ākāśe //
hikkārā tūryamiśrā samantato vartanti aho dharmam /
onādenti puravaram naravṛṣabhasmiṁ praviśantasmiṁ //
haṁsakaravimkavarhiṇaparabhṛtasuravā ca bhṝmganirghoṣā /
dīpavatīye niśāmyati nidhiratanadhvanitavimiśrā //
addaśāsi mahāmaudgalyāyana megho māṇavo bhagavantam dīpamkaram dūrato yeva

āgacchantam dvātrimśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgatam aśītihi
anuvyamjanehi upaśobhitaśarīram aśṭādaśehi āveṇikehi buddhadharmehi
samanvāgataṁ daśahi tathāgatabalehi balavām caturhi vaiśāradyehi samanvāgataṁ /
nāgo viya kāritakāraṇo antogatehi indriyehi avahirgatamānasena sthito
dharmāvasthāprāptah sāntendriyo sāntamānaso uttamadamaśamathapāramiprāpto
gupto nāgo jitendriyo hradam iva accho anāvilo viprasanno prāśadiko darśanīyo
āsecanako apratikūlo darśanāye yojanagatāye prabhāye obhāsayanto //
dṛṣṭvā ca punar asya advayasaṃjñā udapāsi // aham api buddho loke bhaviṣyāmi //
atha khalu maudgalyāyana megho māṇavo tāye velāye imām gāthām abhāsi //
cirasya cakṣum udapāsi loke cirasya utpādo tathāgatānām /
cirasya mahyam praṇidhiḥ samṛddhā
buddho bhaviṣyāmi na me’tra samśayah //

[_Mvu_1.238_] atha mahāmaudgalyāyana megho māṇavo udāram harṣasamvegam
udāram pṛītiprāmodyam samjanayitvā tāni paṃcotpalāni bhagavato dīpaṃkarasya
kṣipi / tāni pi prabhājālam mukhamāṇḍalam anuparivāretvā asthāsu // prakṛtiye pi
māṇavikāye tāni duve utpalāni kṣiptāni / tāni pi antarīkṣe asthānsu // trīhi prātihāryehi
buddhā bhagavanto satvām vinentī ṛddhiprātihāryeṇa ādeśanāprātihāryeṇa
anuśāsanāprātihāryeṇa // bhagavato dīpaṃkarasya yā ca meghena māṇavena paṃca
utpalāni kṣiptā yā ca prakṛtiye māṇavikāye yā ca anyāye janatāye kṣiptā tam
bhagavato puṣpavitānam adhiṣṭhitam satvānām vaineyavaśena meghasya māṇavasya
pṛītiprāmodyasamjananārtham prāśadiko darśanīyo catuhsthūṇo catuhdvāro
osaktapaṭṭadāmakalāpo //

____meghasya tāni jalajāni bhagavato prabhāmaṇḍalasyopari samantena sthitāni dṛṣṭvā
prāśadikāni prasadaniyāni pṛītiprāmodyam kāye utpadye udāro ca cetanāprādurbhāvo
// so kamaṇḍalam ekānte nikṣipitvā ajinām ca prajñapetvā bhagavato dīpaṃkarasya
krameṣu pranipatitvā keṣehi pādatalāni samparimārjanto evam cittam utpādeti // aho
punar aham pi bhavyam anāgatam adhvānam tathāgato’rham samyaksam buddho
vidyācaraṇasampannah sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyaśārathiḥ śāstā devānām
ca manuṣyānām ca yathāyam bhagavām dīpaṃkarō etarahim // evam dvātrimśatīhi
mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato bhavyam aśītihi anuvyamjanehi upaśobhitaśarīro
aśṭādaśāhi āveṇikehi buddhadharmehi samanvāgato daśahi tathāgatabalehi balavām
caturhi vaiśāradyehi suviśārado yathāyam bhagavām dīpaṃkarō etarahim // evam ca
anuttaram dharmacakraṇ pravarteyam yathāyam bhagavām dīpaṃkarō etarahim //
evam samagram śrāvakasamṛgham parihareyam // evam ca devamanuṣyāḥ śrotavyam

[_Mvu_1.239_] śraddhātavyam manyensuḥ / evam tīrṇo tārayeyam mukto
mocayeyam āśvasto āśvāsayeyam yathāyam bhagavām dīpaṃkarō etarahi //
bhavyam bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasya
arthāya hitāya sukhāya devānām ca maṇuṣyānām ca // atha mahāmaudgalyāyana
bhagavān dīpaṃkarō meghasya māṇavasya anuttareṇa buddhajñānenā
mahāsamudāgamanām ca jñātvā kuśalamūlasambhāram ca cetopraṇidhānam jñātvā
akhaṇḍam acchidram akalmāṣam avraṇam anuttarāye samyaksam bodhaye vyākārṣīt*
// bhaviṣyasi tvam māṇava anāgatam adhvānam aparimite asamkhyeye kalpe
śākyānām kapilavastusmīm nagare śākyamuniḥ nāma tathāgato’rham
samyaksambuddho vidyācaraṇasampannah sugato lokavid anuttaraḥ
puruṣadamyaśārathiḥ śāstā devānām ca manuṣyānām ca yathāpy aham etarahim
dvātrimśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato aśītihi anuvyamjanehi
upaśobhitaśarīro aśṭādaśāhi āveṇikehi buddhadharmehi samanvāgato daśahi
tathāgatabalehi balavām caturhi vaiśāradyehi suviśārado // evam tīrṇo tārayiṣyasi

mukto mocayiṣyasi āśvasto āśvāsayiṣyasi parinirvṛto parinirvāpayiṣyasi yathāpi aham etarhi / evam cānuttaram dharmačakram pravartayiṣyasi / evam ca samagram śrāvakasamgham parihiṣyasi / evam ca devamanuṣyā śrotavyam śraddhātavyam maniṣyanti / yathāpi aham etarhim tam bhaviṣyasi bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasya arthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām ca // samanantaravyākṛto ca mahāmaudgalyāyana bhagavatā dīpaṁkareṇa megho māṇavo anuttarāye samyaksam̄bodhaye tālamātraṁ vaihāyasam abhyudgamya ekāṁśīkṛto prāñjalīkṛto bhagavantam dīpaṁkaram saśrāvakasamgham namasyamāno // iyaṁ ca mahāpr̄thivī tatkṣaṇam tanmuhūrtam atīva ṣaḍvikāraṁ kampe sam̄kampe / bhūmyā ca devā ghoṣam udīrayensu śabdām anuśrāvayensuḥ //

[_Mvu_1.240_] evam megho māṇavo bhagavatā dīpaṁkareṇa anuttarāye samyaksam̄bodhaye vyākṛto tad bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām ca // bhūmyānām devānām ghoṣam śrutvā antarīkṣecarā devā cāturmahārājikā devā trāyastriṁśā yāmā tuṣṭā nirmāṇaratino paranirmitavaśavartino iti hi tatkṣaṇam tanmuhūrtam yāva brahmakāyam ghoṣam abhyudgame // evam mārṣa megho māṇavo bhagavatā dīpaṁkareṇa anuttarāye samyaksam̄bodhaye vyākṛto tam bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām c // aprameyasya ca udārasya mahato obhāsasya loke prādurbhāvo āśi // yā pi tā loke lokāntarikā andhakārā andhakārārpitā tamisrā tamisrārpitā aghā aghasam̄bhūtapūrvā yatra ime pi candramasūryā evam maharddhikā evam mahānubhāvā ābhāyā ābhām nābhisaṁbhūnantī ālokena vā ālokam na spharanti te pi tena obhāsenā sphaṭā abhūnsuḥ / ye pi tatra satvā upapannāḥ te pi anyonyam samjānensuḥ // anye pi kila bho iha satvā upapannāḥ anye pi kila bho satvāḥ ihopapannāḥ // ekāntasukhasamarpitā ca tatkṣaṇam tanmuhūrtam sarvasatvā abhūnsu / ye pi avīce mahānarake upapannā atikrame ca devānām devānubhāvam nāgānām nāgānubhāvam yakṣānām yakṣānubhāvam // dhyāmāni ca abhūnsuḥ mārabhavanāni niṣprabhāṇi nistejāni nirabhīramyāṇi / kroṣikāny apy asya khaṇḍāni prapatensu / dvikroṣikāny apy asya khaṇḍāni prapatensu / trikroṣikāny apy asya khaṇḍāni prapatensu / yojanikāny apy asya khaṇḍāni prapatensu / dhvajāgrāṇy apy asya prapatensuḥ / māro ca pāpīmām duḥkhī durmanā vīpratisārī antośalyaparidāghajāto abhūsi //

[_Mvu_1.241_] ajinām prajñapayitvā kamaṇḍalum nikṣipayitva ekānte / kṣipiyān' utpalahastam nipate kramavarehi cakṣumato // tāni ca karapramuktā surabhīṇi paṁcavarṇo / samsthāti puṣpakaṁcuko bhagavato lokanāthasya // gagana pathe nirālambe abhyantarakāṇtakāni surabhīṇi / sthātu prādakṣiṇiye abhidakṣiṇām kṛtva kusumāni // gacchati anugacchanti tiṣṭhanti sthāti lokapradhyote / īryāpatham ḥddhimato sarvābhībhuno na vijahante // samvartakā pi vātā yadi vivahensuḥ imā trisāhasrām / na vikopaye kṛto puna vahensu tam puṣpakaṁcukakam // –Senart: kuto puna bhagavantam kanakanibhām kanakavaram ucchusamavarṇam dṛṣṭvā / divi marūṇa gaṇā tada udīrayensuḥ aho dharmam / atha sāgarāmbaramahī sam̄kampe ca divi devasamgheṣu / vyākaraṇasmīm vyākṛte abhyudgami adbhuṭo ghoṣo / eṣo megho bhavatā ekāntasubhāṣitocchritadhvajena / dīpaṁkareṇa muninā vyākṛto bhaviṣyasi jino tuvaṁ / tam hitasukhāya kāhasi sabrahmasurāsurasya lokasya /

hāyiṣyanti apāyā narakā maru samvivardhanti //

[_Mvu_1.242_] dīpam̄ ca lenam̄ ca parāyaṇam̄ ca dīpam̄karo nāma abhūsi śāstā /
ito asam̄khyeyatarasmīm̄ kalpe svākhyātadharmaṁ bhagavām̄ nareśo //
so uttamārthaṁ abhigamyā paṇḍito
viśāradam̄ vartayi dharmacakraṁ /
satye ca dharme ca smṛto pratiṣṭhitō
mahadbhayād viṣamād uddhare prajām̄ //
megho’ddaśā śramaṇagaṇasya nāyakam̄
dīpam̄karam̄ paramavictralakṣaṇam̄ /
cittam̄ prasādetva jinam̄ avandi ca
so vandamāno praṇidhiṁ akāsi //
evam̄ aham̄ lokam̄ imam̄ careyam̄
yathā ayam̄ carati asam̄gamānaso /
cakraṁ pravarteyam̄ ananyasādṛśam̄
susam̄skṛtam̄ devamanuṣyapūjitaṁ //
artham̄ careya loke devamanuṣyā deṣeyam̄ dharmam̄ /
evam̄ vineya satvā yathā ayam̄ lokapradyoto //
praṇidhiṁ ca jñātvāna asam̄gasam̄gataṁ
sarvehi hetūhi upasthitam̄ jino /
akhaṇḍam̄ acchidram̄ akalmāśāvraṇam̄
matimām . . . vyākare arthadarśī //

[_Mvu_1.243_] buddho tuvam̄ bheṣyasi megha māṇava anāgate aparimitasmīm̄ kalpe /
kapilāhvaye ṛṣibhavanasmīm̄ śākiyo
tadā tvam̄ pi praṇidhivipākam̄ eṣyasi //
tena aparāṇi pam̄ca purāṇaśatāni preṣitāni ācāryasya // niryātētvā evam̄vidham̄ sarvam̄
meghadattasya ācikṣati // evam̄ maye bhagavām̄ dīpam̄karah pūjito anuttarāye
samyaksambodhaye vyākṛto // gacchāma tarhiṁ bhagavato dīpam̄karasya santike
brahmačaryam̄ cariṣyāma tām̄ ca samitim̄ anubhaviṣyāmaḥ // so āha // aham̄ tāva
asam̄ptavedo tatra na śakyāmi gantum̄ //
yathā kāṣṭham̄ vivahyate mahante udakārṇave /
sam̄ghaṭīto vinaṣyati evam̄ priyasam̄gamo //
megho gatvā bhagavato dīpam̄karasya santike pravrajito // te tādṛśā kalyāṇamitrāṇy
āgamyā buddhasahasrakotīyo aparimeyām̄ asam̄khyeyām̄ ārādhettvā pūjayitvā ca
saśrāvakasam̄ghām̄ aprameyāni ca pratyekabuddhakoṭinīyutā pūjayitvā
divyamānuṣikām̄ sampattim̄ anubhavanti yāvat anuttarām̄ samyaksambodhim̄
abhisam̄buddhā // yo rūpaṁ naradamyaśārathiṁ śrutvā na rūpaṁ na upādi
gacche’ham̄ upāde’ham̄ ca // so tv āha // śirahprāṇāmāye eṣa atīva pravaṇo megho
vartate // meghasya māṇavasya sakāśāto buddhaśabdām̄ śruṇitvā na hrṣṭo /
pāpamitraśam̄gitāye pam̄cānantaryāṇi kṛtāni // paradāre prasakto tatra kāle vā
vikāle

[_Mvu_1.244_] vā gacchatī // tam̄ mātā putrasneheṇa nivāreti mā tatra pāradāriko ti
kṛtvā ghātayiṣyati //
rakto arthaṁ na jānāti rakto dharmam̄ na paṣyati /
andhakāre tadā bhavati yam̄ rāgo sahate naraḥ //
so tām̄ mātaram̄ ghātayitvā tasyā istrikāye sakāśām̄ gato yatra prasakto hasyaiva tām̄
prakṛtim̄ ācikṣati // evam̄ tvam̄ mama iṣṭā yam̄ mayā tava kāraṇā mātā jīvitād

vyaparopitā // sā strī udvignā samvṛttā // tāya ukto // mā me bhūyo āgacchasi //
 aparamātaram prasakto // tato tam sā aparamātā āha // etha pitaram jīvitād
 vyaparopehi tvam ca me svāmiko bhaviṣyasi // tena dāni so pitā jīvitād vyaparopito
 // so tatra adhiṣṭhāne jugupsito samvṛtto // mitrajñātikā parivarjenti // so tato
 adhiṣṭhānātā anyam adhiṣṭhānam samkrānto atra me na koci jāniṣyati // tasya yo
 mātāpitṛṇām bhikṣu kulopako āsi arahā mahānubhāvo so janapadacārikām caramāṇo
 tam adhiṣṭhānam anuprāpto // tena dāni so dānapatiputro bhikṣuṇā tahim adhiṣṭhāne
 dṛṣṭo // so pi tam bhikṣum dṛṣṭvā śāmkī samvṛtto mā me bhikṣu imamhi
 adhiṣṭhānamhi dūṣayatīti // tena dāni so pi arahā bhikṣu jīvitād vyaparopito // so dāni
 yo tadā āsi samyaksam buddho tasya śāsane pravrajito // tena dāni śāsane pravrajitvā
 samgho ca bhinno buddhasya rudhiram utpāditam // etāni pañcānantaryāni karmāṇi
 kṛtvā mahānarakeṣu upapanno //
 ___ so aştasu mahānarakeṣu ṣoḍaśotsadeṣu suciram dīrgham adhvānam samdhāvitvā
 samsaritvā

[_Mvu_1.245_] yadā bhagavatā śākyamuninā anuttarā samyaksam bodhiḥ
 abhisambuddhā dharmacakro pravṛttah so mahāsamudre timitimigilo nāma
 matsyajāti āyāmato bhahuyojanaśatikena ātmabhāvena // yadā thapakarṇi gṛhapati
 sayānapātro pañcaśataparivāro tena mahāsamudram okasto tadā tena makarabhūtena
 bubhukṣitena mukham ucchvāsitam bhojanārthikena // tato yānapātrāṇi
 sthapakarṇikasya gṛhapatisya yena tam makaramukham tena pradhāvitā //
 niryātamukha āha // gṛhapati imāni yānapātrāṇi badavāmukhe patitāni yam dāni
 karaṇīyam tam karotha nāsti dāni vo jīvitam // te dāni devadēvatām namasyanti
 svakasvakāni / kecic chivam kecid vaiśravaṇam kecit skandham kecid varuṇam kecid
 yamam kecid dhṛtarāṣṭram kecid virūḍhakam kecid virūpākṣam kecid indram kecid
 brahmaṇam kecit samudradēvatām // yāvad āyuṣmām pūrṇako samanvāharati paśyati
 sthapakarṇikam gṛhapatiṁ pañcaśataparivāram samśayaprāptam // so tuṇḍaturikāto
 parvatāto vāhāyasam abhyudgamyā mahāsamudre thapakarṇikasya yānapātrām upari
 vāhāyasam antarīkṣe asthāsi // te sarve pañca vāṇījaśatāni prāñjaliṇi kṛtvā utthitā
 bhagavam bhagavam tava śaraṇagatā sma // sthaviro āha // nāham bhagavām
 śrāvako'ham asmi // sarve ekakaṇṭhā namo buddhasyeti udīretha // tehi sarvehi
 pañcehi vanījaśatehi namo buddhasyeti vighuṭṭham // tasya timitimigilasya
 buddhaśabdām karṇapatham gato // tasya tam śabdām śrutvā yo aprameye
 asamkhyeye kalpe meghasya mānavasya sakāśāto dīpañkarabuddhaśabdo śruto tam
 mahāsamudre timitimigilabūtasya āmukhībhūto // amogho buddhaśabdo ti // tasya
 dāni timitimigilasya bhūtasya etad abhūṣi // buddho loke prādurbhūto vayam ca
 apāyagatā // tena dāni samvignena punar api mukham sammīlitam // anāhāro kālagato
 tam buddhaśabdām samanusmaranto samanantarākālagato śrāvastyām mahānagaryām

[_Mvu_1.246_] brāhmaṇakule upapanno tena kālena tena samayena prajāto dārako
 jāto // yathoktam bhagavatā nāham bhikṣavo karmato'nyad vademi iti //
 ___ tasya dāni dārakasya dharmaruci nāma kṛtam // yadā mahanto samvṛtto tadā
 bhagavataḥ śāsane pravrajito // prayujyantena ghaṭantena vyāyamantena tisro vidyā
 ṣadabhijñā balavaśībhāvam sākṣātkṛtam // trikutto divasasya bhagavataḥ
 pādavandane upasamkramati // yattakam upasamkramati tattakam bhagavām codeti
 smāreti cirasya dharmaruci sucirasya dharmaruci // so pi āha // evam etam bhagavam
 evam etam sugata / cirasya bhagavam sucirasya sugata // bhikṣu samśayena
 bhagavantam pr̄cchanti // trikutto divasasya dharmarucir bhagavantam
 upasamkramati bhagavān ca tam evam āha cirasya dharmaruci sucirasya dharmarucī
 bhagavantam evam āha evam etam bhagavam evam etam sugata cirasya bhagavam

sucirasya sugata na ca punar bhagavam vayam imasya bhāśitasya artham ājānāma //
 teṣām bhagavām bhikṣūnām etām prakṛtiṁ vistareñārocayati dīpaṁkaram upādāya //
 aham ca megho māṇavo nāmena āsi eṣo ca dharmaruci meghadatto // evam bhikṣavo
 amogho buddhaśabdo yāvad duḥkhakṣayāya saṁvartati //
 tena samayena sthaviro dharmaruci upāgamesi sāstāram /
 pādau jinasya vandati āha pi sucirasya dharmaruci //
 sucirasya lokanāyaka dharmaruci pratibhāṣāti sāstāram /
 jānantam pṛcchati jino kiṃkāraṇam brusi sucirasya //
 so punar āha pure ahaṁ lavaṇajale timitimimgilo āsi /
 kṣudhādaurbalyaparigato viparimuṣam bhojanārthāye //

[_Mvu_1.247_] tatra bahu prāṇanayutā praviśensu tada śarīradeham me /
 vāṇijakaśatāni paṁca praviśensu tathaiva yānena //
 pātre ca praviśamāne atrāṇabhayārditā vyasanaprāptā /
 sarve ekavācam avaci namo daśabalasya buddhasya //
 buddheti śrutva ghoṣam aśrutapūrvam abhūṣim aham prīto /
 hrṣṭo udagracitto tvaritam saṁmīlayesi mukham //
 sunensu prāṇanayutāni tiryagyonigatā vanijaśatāna /
 ghoṣeṇa daśabalasya vyutthito tadāham apāyeṣu //
 tena kuśalena bhagavam idam me āropitaṁ manuṣyatvam /
 sucaritaphalena tena dharmarucīti mama samājñā //
 tenaivāham hetunā pravrajito tava svayambhu prāvacane /
 nacirasya pravrajitvā abhūṣi arahām dhutakleśo //
 bahukalpakoṭinayutā saṁsāram saṁsarityāna anantam /
 anusmārento sugataṁ bhaṇāmi sucirasya lokahita //
 sucirasya dharmacaksur viśodhitam dharmasamśayam chinnam
 mohatimirāvanaddham uṣito'smi ciram apāyeṣu //
 tena kuśalena timiram prahīnam rāgadveṣā ca ūhatā /
 aśeṣā bhavanetrisaritā ucchoṣitā ayam iha jātiḥ //
 asya pi timitimimgilasya buddhaśravaṇam mahatphalam āsi /
 kiṁ puna idāni bhagavam idam śrutaṁ nāvahed amṛtam //

[_Mvu_1.248_] tasmād vivarjayitvā nīvaraṇā paṁca cetasāvaraṇā /
 śrotavyam buddhavacanam dullabhasaṁjñām upajanetvā //
 kṛcchro manusyalābho vivarjanā ca asārarūpavanāt* /
 buddhāna ca utpādo śraddhā ca bhaveya ca nirvṛtiḥ //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne dīpaṁkaravastu samāptam

ito mahāmaudgalyāyana bhadrakalpāto aparimate aprameye asaṁkhyeye kalpe
 dīpaṁkarāto anantaram maṅgalo nāma tathāgato'rham samyaksambuddho udapāsi //
 maṅgalasya mahāmaudgalyāyana samyaksam̄buddhasya varṣakoṭīśatasahasram
 manuṣyānām āyuḥpramāṇam abhūṣi // maṅgalasya mahāmaudgalyāyana
 samyaksam̄buddhasya trayah śrāvakasannipātā abhūnsuh // prathame śrāvakasannipāte
 koṭīśatasahasram abhūṣi sarveṣām arhatām kṣīṇāśravāṇām uṣitavratānām
 samyagājñāsuvimuktacittānām parikṣīṇabhadavasamyojanānām anuprāptasvakārthānām
 / dvitīyo śrāvakasannipātā navati koṭīyo abhūnsuh sarveṣām arhatām kṣīṇāśravāṇām
 uṣitavratānām samyagājñāsuvimuktacittānām parikṣīṇabhadavasamyojanānām
 anuprāptasvakārthānām / tṛtīyo śrāvakasannipātā aśīti koṭīyo abhūnsuh sarveṣām
 arhatām kṣīṇāśravāṇām uṣitavratānām samyagājñāsuvimuktacittānām

parikṣīṇabhaṭṭaśāmyojanānāṁ anuprāptasvakaṛthānāṁ // maṅgalasya khalu punar
 mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya sudevo ca dharmadevo ca nāma
 śrāvakayugo abhūsi agrayugo ca bhadrayugo ca / eko agro prajñāye aparo agro
 ṛddhīye // maṅgalasya khalu punar mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya śīvālī¹
 ca nāma bhikṣuṇī aśokā ca agraśrāvika abhūnsuh / ekā agrā prajñāye aparā ṛddhīye //
 maṅgalasya khalu mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya pālito nāma

[_Mvu_1.249_] bhikṣu upasthāyako abhūsi // maṅgalasya khalu punar
 mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya nāgavṛkṣo abhūsi bodhi // maṅgalasya
 khalu mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya uttaram nāma nagaram abhūsi /
 dvādaśa yojanāni āyāmena purastimena paścimena ca sapta yojanāni vistareṇa
 dakṣinēna uttareṇa ca / saptahi prākārehi parikṣiptam sauvarṇehi sauvarṇacchadanehi
 // saptahi dīrghikāhi parikṣiptam abhūsi citrāhi darśanīyāhi saptānāṁ varṇānāṁ
 suvarṇasya rūpyasya muktāyāḥ vaiḍūryasya sphatikasya musāgalvasya lohitikāyā //
 tāsām khalu punar mahāmaudgalyāyana dīrghikānāṁ dvinnām varṇānām sopānā
 abhūnsuh suvarṇasya rūpyasya / catūrṇām varṇānām sopānaphalakā abhūnsu
 suvarṇasya rūpyasya ca muktāyā vaiḍūryasya ca // tāyo dīrghikāyo channāyo
 abhūnsuh utpalapadumakumudapuṇḍarīkanalinīsaugandhikehi // tāyo dīrghikāyo
 imehi evamṛūpehi vṛkṣehi pracchannāyo abhūnsuh / sayyathīdam
 amrajambupanasalakucabhaṭṭayapālevatapracchannāyo // tāsām khalu punar
 dīrghikānāṁ tīreṣu imāni evamṛūpāṇi sthalajajalajāni mālyāni abhūnsu / sayyathīdam
 atimuktakacampakavārṣikāvātuṣkāra-indīvaraḍamanakadevopasam̄hitā // uttaram
 khalu punar mahāmaudgalyāyana nagaram saptahi tālapaṇktihī parikṣiptam abhūsi //
 vistareṇa dīpavatī rājadhānī yathā varṇayitavyam // maṅgalasya khalu punar
 mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya sundaro nāma kṣatriyo pitā abhūsi rājā
 cakravartī // maṅgalasya khalu punar mahāmaudgalyāyana samyaksambuddhasya śīrī
 nāma devī mātā abhūsi // tadāhaṁ mahāmaudgalyāyana atulo nāma nāgarājā
 kṛtaṇuṇyo maheśākhyo utsadakuśalaśām̄cayo //

[_Mvu_1.250_] tato mayā so bhagavām maṅgalo saśrāvakaśamgho
 satkṛtvā gurukṛtvā mānayitvā pūjayitvā duṣyayugam ācchādaṁ dattvā bodhāya
 anupraṇihitam // tenāpy ahaṁ vyākṛto bhaviṣyasi tvam anāgatādhvāne aparimite
 asam̄khyeye kalpe sākyamunir nāma tathāgato’rham samyaksambuddho //
 dīpaṇkarasya ottareṇa maṅgalo nāma nāyako /
 tamam loke nihatvāna dharmolkām abhijvālayet* //
 atulā āsi prabhā tasya jinehi anyehi uttarā /
 koṭisūryaprabhām hatvā sahasrāraiḥ virocate //
 so ca buddho prakāśeti catvāri satyā uttamām /
 te tam satyarasaṁ pītvā vinodensu mahātamam //
 bodhim buddhvā atulām devā prathame dharmadeśane /
 koṭisatasahasrānām prathamābhīsamayo abhūt* //
 yadā /
 tadā āhani saṁbuddho dharmabherīm varam uttamām //
 punar api devasamaye yadā satyām prakāśayet* /
 dvitīye navati koṭī dvitīyābhīsamayo abhūt* //
 yadā sunando cakravartī buddhadharmam upāgami /
 tadā āhani saṁbuddho dharmabherīm varam uttamām //
 sunandānucarā janatā navatīm āsi koṭīyo /
 sarve te niravaśeṣā abhūd buddhasya śrāvakā //

[_Mvu_1.251_] punar api devasamaye yadā satyām prakāśayet* /
aśītim tṛtīye koṭī tṛtīyābhisaṁayo abhūt* //
yadā uttaro gṛhapatī buddhadarśanam upāgami /
tadā āhani saṁbuddho dharmabherīm varam uttamām //
uttarānucarā janatā aśītim āsi koṭiyo /
sarve te niravaśeṣā abhūt buddhasya śrāvakāḥ //
sannipātāḥ trayo āsi maṅgalasya maharśiṇo /
kṣīṇāśravāṇām virajānām śāntacittānutāpitām //
koṭīśatasahasrāṇām prathamo āsi samāgamo /
dvitīyo navatīm koṭī aśītim tṛtīyo abhūt* //
ahām tena samayena nāgarājā maharddhiko /
atulo nāma nāmena utsadakuśalaśamcayo //
nāgānām divyehi tūryehi maṅgalasya maharśiṇo /
arcaye duṣyāṇi dattvāna śaraṇām tam upāgami //
so me buddho viyākārṣīt* maṅgalo lokanāyako /
aparimeye ito kalpe buddho loke bhaviṣyasi /
śākyānām nagare ramye sphīte kapilavasāhvaye //
tasya te janānī mātā māyā nāmena bheṣyati /
pitā śuddhodano nāma tava bhaviṣyati gautamah //
kolito upatiṣyo ca agrā bheṣyanti śrāvakāḥ /
kṣemā utpalavarṇā ca agrā bheṣyanti śrāvikā //
ānando nāma nāmena upasthāyako bhaviṣyati /

[_Mvu_1.252_] bodhi bhaviṣyati tuhyām aśvattho varapādapah //
tasya vyākaraṇām śrutvā maṅgalasya maharśiṇah /
viriyām pragrahetyāna dṛḍhaṁ kṛtvāna mānasām /
caranto bodhicaryāṇi nāham kaṁcit parityaje //
uttaram nāma nagaram sundaro nāma kṣatriyo /
śirikā nāma janikā maṅgalasya maharśiṇo //
sudevo dharmadevo ca abhunṣuḥ agraśrāvakāḥ /
śīvālī ca aśokā ca bhunṣu agraśrāvikā //
pālito nāma upasthāko maṅgalasya maharśiṇo /
bodhi tasya nāgavrks̄o bodhivrkṣam̄ supuṣpitaṁ //
koṭīśatasahasrāṇām saṁgho āsi maharśiṇo /
tiṣṭhamāno mahāvīro tāresi janatām bahum //
tārayi bahujanatām vaistārikām kṛtva śāsanām /
jvalito agniskandho vā suriyo vā samudgato //
yathā sāgarasya ūrmiyo na śakiyām gaṇayitum /
tathaiva bhagavato putrā na śakiyām gaṇayitum //
so ca buddho mahābhāgo saddharma ca gaṇottamo /
sarve samanantara atītā anuriktā eva saṁskārāḥ //
_____iti śrīmahāvastu-avadāne maṅgalasya vastum̄ samāptam̄

[_Mvu_1.253_] atha chatravastuke ādi // anuhimavante kuṇḍalā nāma yakṣinī
prativasati // sā dāni samām̄ samām̄ ca putraśatā pamca prajāyati / putrasahasram
prajātā sā kālām karoti // te pi vaiśālim ojohārakā preśitā // vaiśālim gatvā
manuṣyāṇām ojaṁ haranti // rogajātā ārddhā maṇḍalako ca adhivāso ca / maṇḍalako
rogajāto yahim̄ kule nipatati na kiṁci šeṣeti sarvam̄ harati / adhivāso nāma rogajāto
pradeśam̄ harati // tadāni vaiśālikā adhivāsenā rogajātena sprṣṭā maranti // te
devadevām̄ namasyanti // teṣām̄ etad abhūsi // kasmin nu khalv āgate vaiśālakānām

ābādho pratipraśāmyeyā // tehi dāni kāsyapasya pūraṇasya preśitam // āgacchāhi
 vaiśālakānām amanuṣyavyādhī utpanno tvayi āgate pratiprāśrabdho bhaviṣyati //
 kāsyapapūraṇo vaiśālim āgato na ca tam vyādhim pratiprasrabhyati // teṣām etad
 abhūsi // āgato kāsyapo naiva ca vaiśālakānām amanuṣyavyādhīḥ pratiprasrabhyati //
 tehi dāni maskarisya gośālipūtrasya preśitam // so pi āgato na ca vaiśālikānām
 amanuṣyavyādhīḥ pratiprasrabhyati // tehi dāni kakudasya kātyāyanasya preśitam // so
 pi āgato na ca vaiśālikānām amanuṣyavyādhīḥ pratiprasrabhyati // tehi dāni ajitasya
 keśakambalasya preśitam // so pi āgato na ca vaiśālakānām amanuṣyavyādhī
 pratiprasrabhyati // tehi dāni samjayisya veraṭtiputrasya preśitam // so pi āgato na ca
 vaiśālakānām amanuṣyavyādhī pratiprasrabhyati // tehi dāni nirgranthasya
 jñātiputrasya preśitam // so pi āgato na ca vaiśālakānām amanuṣyavyādhīḥ
 pratiprasrabhyati // teṣām vaiśālakānām jñātisālohitā kālagatā devehi upapannā //
 teṣām anyatarā devatā vaiśālakānām ārocayati //

[_Mvu_1.254_] ye ete tubhyehi ānītā aśāstāro aśāstāravādino naite śaktā
 vaiśālakānām amanuṣyavyādhīḥ pratiprasrambhayitum // eṣa buddho bhagavāṁ
 asaṁkhyehi kalpehi samudāgato arhan samyaksam̄buddho apariṣeṣajñānadarśano
 mahardhiko mahānubhāvō sarvajño sarvadarśāvī yatra grāmakṣetrasīmāyāṁ
 prativasati sarvam̄ tatra ītikalahaṁ kalakalam̄ upadravā upasargā praśāmyanti // tam
 ānetha / tena āgatena vaiśālakānam amanuṣyavyādhīḥ pratiprasrabhyate iti //
 rājagṛhe mandirapure viharati varakamalagarbhasukumāro /
 sarvā kalikalahaṁ praśamayitāni jitakleśena //
 sopadravam̄ kāñcananibho yaṁ prāpto grāmanigama nagaram vā /
 śāmayati tatra ītayo rajam iva balavāṁ salilavṛṣṭih //
 pāṇḍaravarṇam̄ kāñcananibhaṁ dinakaraparipūrṇacārumukham̄ /
 varasurabhiśīlagandham̄ ānetha śāmyati tu vyādhī //
 vaiśālyāṁ tomaro nāma lecchavimahattarako mahāpakṣo mahāparivāro pañḍito ca //
 so gaṇena adhyesa preśito // gaccha rājagṛham̄ tahiṁ buddho bhagavāṁ prativasati //
 śreṇiyasya bimbisārasya yācitavāso prativasati // tam gatvā vaiśālakānām licchavīnām
 vacanena vandanām vadesi saparivārasya alpābādhatām ca alpātamkatām ca
 sukhasparśavihāratām ca pṛcchesi evam̄ ca vadesi // vaiśālakānām bhagavam̄
 licchavīnām amanuṣyavyādhī utpanno bahūni prāṇasahasrāṇi anayavyasanam
 āpadyanti / sādhu bhagavān arthakāmo hitaiśī

[_Mvu_1.255_] vaiśālim āgaccheyā anukampām upādāya // atha tomaro
 lecchavigaṇasya pratiśrutvā yathānurūpeṇa parivāreṇa sārdham̄ bhadrāṇi yānāni
 āruhitvā vaiśālito nagarāto nirgamya yena rājagṛham̄ nagaram tena prayāsi // atha
 khalu tomaro lecchavi rājagṛhanagaram gatvā pravisitvā rājagṛhanagaram yena
 veṇuvanam̄ kalandakanivāpam̄ tena prakrami bhagavantam̄ darśānāya
 upasam̄kramaṇāya paryupāsanāya // tena khalu punah samayena bhagavān
 tadaḥopoṣadhe pañcadaśyām̄ pūrṇāyām̄ pūrṇamāsyām̄ pañcānām̄ bhikṣuśatānām̄
 anyāye ca janatāye anekasahasrāye pariṣāye dharmam̄ deśayati ādau kalyāṇam̄
 madhye kalyāṇam̄ paryavasāne kalyāṇam̄ svartham̄ suvyāñjanam̄ kevalaparipūrṇam̄
 pariśuddham̄ paryavadātām brahmacyam̄ prakāśayati // atha tomaro lecchavī
 yāvattakā yānasya bhūmis tāvad yānena gatvā yānād avatīrya padbhyām̄ eva yena
 bhagavāms tenopasam̄krami // so dāni maheśākhyām̄ pariṣām̄ sannipatitām̄ na śaknoti
 prasahya bhagavantam upasam̄kramitum // so dāni ekāṁsam̄ uttarāsaṁgaṁ kṛtvā yena
 bhagavāms tenāṁjaliṁ prāṇāmetvā bhagavantam̄ gāthāye adhyabhāsi //
 upoṣadhe pañcadaśīvīśuddhaye
 upāsitum te ḥsayo samāgatā /

śakro ca devo tridaśāna indro
 puraskṛto teṣu asahyasāhi //
 virocāmāno bhāṣāsi uttamam̄ padam̄
 dharmenā tarpeṣi bahuṁ imām̄ prajām̄ /
 mahām̄ va meghaḥ salilena medinīm̄
 te tuhya śrutvā madhurām̄ imām̄ girām̄ //
 anelikām̄ dhārayato mahāmune
 namaskṛtvā amjaliṁ vandamānā /

[_Mvu_1.256_] śaraṇam̄ te gacchāma asahyasāhi teṣām̄ sulabdhām̄ ca su-āgataṁ ca //
 sa tomarāṇām̄ aham antike bhavam̄ ye te prasannā śaraṇam̄ upenti /
 atha apramattā sugatasya śāsane kāhīnti jātīmaraṇasya antam̄ //
 gāthāparyavasāne mahatā janakāyena antaro dinno // atha khalu tomaro lecchavī yena
 bhagavāṁs tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam etad
 avocat* // vaiśālikā bhagavaṁ lecchaviyo samvṛddhabālā abhyantaravaiśālakā ca
 bāhirakavaiśālakā ca bhagavataḥ pādā śirasā vandenti saśrāvakasamghasya sukham̄ ca
 sparśavihāratām̄ ca pṛcchenti evam̄ ca vadenti // vaiśālyām̄ bhagavann
 amanuṣyavyādhi utpannah bahūni prāṇisahasrāṇi anayavyasanam̄ āpadyanti
 bhagavām̄ ca anukampako kāruṇiko sadevakasya // sādhu bhagavām̄ vaiśālim
 āgaccheya vaiśālikānām̄ anukampām upādāya // bhagavān̄ āha // tathāgato tomara
 rājño śreṇiyasya bimbisārasya yācitavāso vasati gaccham anujānāpehi // atha khalu
 tomaro lecchavi bhagavato pādau śirasā vanditvā bhagavantam̄ ca triṣkhuttam
 pradakṣiṇīkṛtvā bhikṣusamgham̄ ca yena rājagrām̄ tena prakrāmi // atha khalu tomaro
 lecchavi yena rājā śreṇiyo bimbisāras tenopasamkramitvā rājānām̄ śreṇiyam̄
 bimbisāram̄ sādhu ca suṣṭhu ca pratिमodetvā etad uvāca // vaiśālīyām̄ mahārāja
 amanuṣyavyādhi utpanno bahūni prāṇisahasrāṇi anayavyasanam̄ āpadyanti // tahiṁ
 ṣac chāstāro sam̄matā ānītā kāṣyapo ca pūraṇo maskarī ca gośālī ajito ca keśakambalī
 kakudo ca kātyāyano

[_Mvu_1.257_] samjayī ca veraṭṭikaputro nirgrantho ca jñātiputro // etehi āgatehi
 vaiśālakānām̄ amanuṣyavyādhi nopaśāmyati // tato mahārāja lecchavīnām̄ devatāhi
 ārocitam̄ // eṣa buddho bhagavān̄ asaṃkhyeye dharmānubhāvena hi samudāgato
 sadevakasya lokasya leno trāṇo śaraṇo parāyaṇo devātidevo śāstā devamanuṣyānām̄
 nāgānām̄ asurāṇām̄ yakṣāṇām̄ rākṣasānām̄ piśācānām̄ kumbhāṇḍānām̄ // so yam̄
 grāmakaṣṭerasīmam̄ ākramati tatra sarve ītikalikālakarṇī praśāmyanti
 buddhānubhāvena dharmānubhāvena samghānubhāvena // tam ānetha tena āgatena
 vaiśālyānām̄ amanuṣyavyādhiḥ praśāmyatīti // sādhu mahārāja bhagavantam̄
 anujānāhi vaiśālim̄ gamanāye anukampām upādāya // evam̄ ukto rājā śreṇiyo
 bimbisāro tomaram̄ lecchavim etad uvāca // sace vāsiṣṭha vaiśālakā lecchavayo
 bhagavato rājagrāhāto vaiśālim̄ gacchantasya evam̄ pratyudgamanam̄ karonti yāvat
 svakam̄ vijitam̄ yathāham anuyānam̄ karomi yāvat svakavijitam̄ etsye ham̄
 bhagavantam̄ anujānaye rājagrāhāto vaiśālim̄ gamanāya // atha khalu tomaro lecchavī
 rājño śreṇiyasya bimbisārasya pratiśrutvā vaiśālim̄ gaṇasya dūtām̄ preṣayasi // evam̄
 vāsiṣṭhāho rājā śreṇiyo bimbisāro jalpati // atha khalu te dūtā tomorasya lecchavisya
 pratiśrutvā vaiśālim̄ gatvā lecchavigaṇasya ārocesi // evam̄ vāsiṣṭhāho rājā śreṇiko
 bimbisāro tomorasya lecchavisya jalpati / sace vaiśālakā lecchavayo bhagavato
 rājagrāhāto vaiśālim̄ gacchantasya evam̄ pratyudgamanam̄ karonti yāvat svakam̄
 vijitam̄ yathā aham anuyānam̄ karomi yāvat svakam̄ vijitam̄ etsye ham̄ bhagavantam̄
 anujāneyam̄ rājagrāhāto vaiśālim̄ gamanāya // evam̄ ukte vaiśāleyakā lecchavayas tān
 dūtām̄ // etad vaktavyo vāsiṣṭhāho rājā śreṇiyo bimbisāro lecchavigaṇasya

vacanena // kariṣyanti mahārāja vaiśālakā lecchavayo

[_Mvu_1.258_] bhagavataḥ pratyudgamanam yāval lecchavīnām vijitam // atha khalu te dūtā lecchavīgaṇasya pratiśrutvā rājagrham gatvā ārocensuh // atha khalu tomaro lecchaviḥ dūtānām vacanam pratiśrutvā yena rājā śreṇiko bimbisāro ten' upasamkramitvā rājānam śreṇiyam bimbisāram etad uvāca // kariṣyanti mahārāja vaiśālakā lecchavayo bhagavataḥ pratyudgamanam // sādhu bhagavantam anujānāhi vaiśālim gamanāya anukampām upādāya // bhagavām dāni rājñā śreṇiyena bimbisāreṇa anujñāto vaiśālim gamanāya amātyā ca āṇattā yāva ca rājagrham yāva ca gamgāyās tīrtham mārgam pratijāgṛtha aṣṭapadasamam aviṣamam pāṇitalajātam vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam siktasammr̄ṣṭam muktaḍuspāvakīrṇam / nāvāsamkramam bandhāpetha yena bhagavām saśrāvakasamgho gamgāyām tariṣyati vaiśālim gamanāya / ardhayojanike ca antare maṇḍapasamvidhānam kā[rāpetha annapāna]samvidhānam kārāpetha śayyāsanasaṁvidhānam ca bhagavataḥ saśrāvakasamghasya sarvam sukhopadhānam yathā bhagavām saśrāvakasamgho rājagr̄hāto sukhām vaiśālim gaccheya bhikṣusamghaś ca //
manasā devānām vacasā pārthivānām /
nacireṇāḍhyānām karmaṇā daridrāṇām iti //
rājñā ca āṇattam amātyehi ca sarvam pratijāgṛtam yathā āṇattam //
bhagavām samprasthito sārdham bhikṣusamghena // rājā śreṇyo bimbisāro sayugyalavāhano sadevīkumārāmātyaparijano rājārhehi pamcahi cchatraśatehi dhāryamānehi osaktapaṭṭadāmakalāpehi sadhvajapatākehi mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahatāye vibhūṣāye bhagavantam vaiśālim gacchantaṁ samanuyāti ardhayojanikenāntarāvāsenā yāvat svakam viṣayam gamgāyāḥ tīram // aśroṣuh vaiśālakā lecchavikā edṛśaye vidhīye

[_Mvu_1.259_] rājā śreṇyo bimbisāro bhagavato anuyānam karoti rājagr̄hāto vaiśālim āgacchantasyeti // śrutvā ca punah yāva ca vaiśālī yāva ca gaṅgātīrtham vaiśālakānām lecchavīnām vijitam atrāntare mārgam pratijāgramsu aṣṭapadasamam aviṣamam pāṇitalajātam siktasammr̄ṣṭam muktaḍuspāvakīrṇam vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam // deśadeśehi ca naṭanartana-ṛllamallapāṇīsvaryā sthāpayensu / ardhayojanikena ca antareṇa maṇḍapasamvidhānam ca kārayensu śayyāsanasaṁvidhānam ca pāṇīyasamvidhānam ca bhaktasaṁvidhānam ca bhagavataḥ saśrāvakasamghasya // abhyantaravaiśālīto caturaśīti rathasahasrāṇi yojāpayitvā dvēcaturaśīti rathasahasrāṇi yojāpayitvā savaijayantikāni sanandighoṣāṇi sapuṣpamālāni sacchatradhvajapatākāni prabhūtam ca gandhamālyam ādāya svakasvakāni bhadrāṇi yānāny abhiruhitvā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahato janakāyasya hakkārahikkārabherīmṛdaṁgamarupaṇavaśāmṛkhasanninādena vaiśālīto nagarāto niryātā bhagavantam pratyudgacchensu yāvad gaṅgātīrtham bhagavataḥ pūjārtham // teṣām pi tam evam samvidhānarūpaṁ abhūsi // santy atra lecchavayah nīlāśvā nīlarathā nīlaraśmipratodā nīlāyaśtī nīlavastrā nīlālamkārā nīla-uṣṇīṣā nīlacchatrā nīlakhadgamaṇipādukavālavyamjanāḥ // tatra idam iti ucyate // nīlāśvā nīlarathā nīlā raśmipratoda-m-uṣṇīṣā / nīlā ca pamca kakudā nīlā vastrā alamkārā // santy atra lecchavayah pītāśvāḥ pītarathā pītarāśmipratodayaśtī pītavastrāḥ pītālamkārā pītoṣṇīṣā pītacchatrā pītakhaḍgamaṇipādukā // tatredam ucyate //

[_Mvu_1.260_] pītāśvā pītarathā pītā raśmipratoda-m-uṣṇīṣā /

pītā ca pamca kakudā pītā vastrā alamkārā //
 santy atra lechchavayo mamjiṣṭhāsvā mamjiṣṭharathā mamjiṣṭhapratodayaṣṭī
 mamjiṣṭhavastrā mamjiṣṭha-alamkārā mamjiṣṭha-uṣṇīṣā mamjiṣṭhacchatrāḥ
 mamjiṣṭhamanipādukavālavyamjanāḥ // tatredam ucyate //
 mamjiṣṭhā aśvarathā maṇjiṣṭha raśmipratodayaṣṭī ca /
 mamjiṣṭha pamca kakudā mamjiṣṭha vastra-alamkārāḥ //
 santy atra lechchavayo lohitāsvā lohitarathā lohitapratodayaṣṭī lohitavastrā
 lohitālamkārāḥ lohita-uṣṇīṣā lohitacchatrāḥ lohitakhaḍgamanipādukavālavyamjanāḥ //
 tatredam ucyate //
 lohitā aśvā rathā ca lohita raśmipratodayaṣṭī ca /
 lohita ca pamca kakudā lohita vastrā alamkārāḥ //
 santy atra lechchavayo śvetāsvā śvetarathā śvetapratodayaṣṭī śvetavastrāḥ
 śvetālamkārāḥ śvetosṇīṣāḥ śvetacchatrāḥ śvetakhaḍgāḥ
 śvetamanipādukavālavyamjanāḥ // tatredam ucyate //
 śvetāsvā śveta rathā śveta raśmipratodayaṣṭī ca /
 śvetā ca pamca kakudā śvetā vastrā alamkārāḥ //
 santy atra lechchavayo haritāsvā haritarathāḥ haritaraśmipratodayaṣṭī ca haritavastrā

[_Mvu_1.261_] haritālamkārāḥ haritoṣṇīṣāḥ haritacchatrāḥ haritakhaḍgāḥ
 haritamanipādukavālavyamjanāḥ // tatredam ucyate //
 haritāsvāḥ harita rathāḥ haritāḥ raśmipratodayaṣṭī ca /
 haritā ca pamca kakudā haritāḥ vastrā alamkārāḥ //
 santy atra lechchavayo vyāyuktāsvā vyāyuktaraśmipratodayaṣṭī
 vyāyuktavastrā vyāyuktālamkārā vyāyukta-uṣṇīṣā vyāyuktacchatrā vyāyuktakhaḍgāḥ
 vyāyuktamanipādukavālavyamjanāḥ // tatredam ucyate //
 vyāyuktā aśvarathā vyāyukta raśmipratodayaṣṭī ca /
 vyāyukta pamca kakudā vyāyukta vastra-alamkārāḥ //
 santy atra lechchavayo suvarṇacchatrehi kumjarehi nānālamkārabhūṣitehi // santy atra
 lechchavayo suvarṇaśivikāḥi sarvaratanabhuṣitāḥi // santy atra lechchavayo
 suvarṇamayehi rathehi savaijayantehi sanandighoṣehi sakhurapravāṣīhi
 ucchrītacchatradhvajapatākehi // evamṛūpeṇa anubhāvena evamṛūpāye vidhiye
 evamṛūpeṇa samudayena evamṛūpāye rāja-ṛddhīye evamṛūpāye samṛddhīye
 evamṛūpāye samvṛttāye edṛśāye vibhūṣāye vaiśālakā lechchavayo dvecaturaśītihi
 yānasahasrehi goṣṭīngī ca āmrapālikā ca tad yathā so pi mahājanakāyo bhagavantam
 pratyudgatā yāvad gaṅgāyā tīrtham //
 ____bhagavām gamgāye pārime kūle rājño śreṇiyasya bimbisārasya māgadhakānām
 brāhmaṇakānām dharmayā kathayā samdarśayitvā samuttejayitvā sampraharṣayitvā
 māgadhakānām brāhmaṇakānām catūraśīti sahasrāṇi dharmābhisaṁaye pratiṣṭhāpetvā
 yena vaiśālakā lechchavayo

[_Mvu_1.262_] tena viloketvā bhikṣūṇām āmantreti // bhikṣavo na drṣṭapūrvā devā
 trāyastriṁśāḥ sudarśanāto nagarāto udyānabhūmim abhiniṣkramantā // te etarahi
 vaiśālakā lechchavayo paśyatha // tat kasya hetoh // tādrśāye ca bhikṣavo ḥddhiye devā
 trāyastriṁśā sudarśanāto nagarāto udyānabhūmim abhiniṣkramanti //
 sphītāni rājyāni praśāmyamānā samyak* rājyāni karonti jñātayo /
 tathā ime lechchavimadhye santo devehi sāstā upamām akāsi //
 trāyastriṁśā ye hi na drṣṭapūrvā udyānabhūmim abhiniṣkramantā /
 etādṛśī samiti abhūsi teṣām yathā iyaṁ samṛddhi lechchavīnām //
 suvarṇacchatrehi ca kumjarehi śivikāḥi sauvarṇamayīḥi cānye /
 rathehi sauvarṇamayehi cānye pratyudgamaṇi lechchavino karonti //

sarve sametvā saha jñātibandhavo daharā ca madhyā ca mahallakā ca /
alaṁkṛtā laktakaraktavastrā pratyudgatā te ca vicitracārī //
taḥīm dāni gaṁgāyāṁ rājño śreṇiyasya bimbisārasya nāvāsaṁkramam
abhyantaravaiśālakānām

[_Mvu_1.263_] nāvāsaṁkramam bāhiravaiśālakānām nāvāsaṁkramam gāmgeyehi
nāgehi kambalāśvatarehī nāvāsaṁkramo kṛto // bhagavān asmadīyena uttarisyatī //
____ śukena gośrīmgīye vacanena saśrāvakasamgho śvetanāya bhaktena upanimanrito
tasya ca bhagavatā tūṣṇībhāvenādhivāsitam // tena śukena bhagavatas
tūṣṇībhāvenādhivāsanā buddhābubhāvena vijñātā // so bhagavataḥ pādā śirassā
vanditvā bhagavantam bhikṣusamgham ca pradakṣiṇīkṛtvā pratyāgato // yena gośrīmgī
bhagavatī tenopasamkramitvā āha // nimanrito so bhagavām tathāgato'rham
samyaksam buddho saśrāvakasamgho śvetanāye bhaktena tvad vacanena adhvāsitam
tena bhagavatā tūṣṇībhāvena //
____ bhagavām nāvāsaṁkrame ārūḍho // rājā śreṇiyo bimbisārō svake nāvāsaṁkrame
bhagavantam paśyati // abhyantaravaiśālakā ca svake nāvāsaṁkrame bhagavantam
paśyanti saśrāvakasamgham // bāhiravaiśālakā svake nāvāsaṁkrame bhagavantam
paśyanti saśrāvakasamgham // kambalāśvatarehī pi gāmgeyamahānāgā svake
nāvāsaṁkrame bhagavantam paśyanti saśrāvakasamgham // taramāṇam tehi
kambalāśvatarehī gāmgeyakehi rājño śreṇiyasya bimbisārasya paṁca cchatraśatāni
dṛṣṭvā vaiśālakānām pi paṁca cchatraśatā dṛṣṭvā tehi bhagavato tarantasya paṁca
cchatraśatāni pragṛhītāni / yakṣehi pi paṁca cchatraśatāni pragṛhītāni /
cāturmahārājakehi pi paṁca cchatraśatāni pragṛhītāni / sunirmitenāpi devaputreṇa tato
viśiṣṭatarām chatram pragṛhītam / paranirmitavaśavartihi pi caturhi pi mahārājehi
paṁca cchatraśatāni pragṛhītāni / trāyastriṁśehi pi devehi paṁca cchatraśatāni
pragṛhītā / śakrenāpi devānām indreṇa cchatraṁ pragṛhītam / suyāmena api
devaputreṇa cchatraṁ pragṛhītam / tuṣitehi devehi paṁca cchatraśatā pragṛhītā /
saṁtuṣitena devaputreṇa tato viśiṣṭatarām chatram pragṛhītam / brahmakāyikehi
devehi paṁca cchatraśatāni pragṛhītāni / mahābrahmaṇāpi tato viśiṣṭatarām

[_Mvu_1.264_] chatram pragṛhītam / śuddhāvāsehi devehi bhagavato gaṁgāye
tarantasya cchatrapaṁcaśatāni pragṛhītāni / maheśvarenāpi devaputreṇa cchatraṁ
pragṛhītam bhagavato gaṁgāye tarantasya // kena tāni sarvāṇi devamanuṣyakāṇi
cchatrasahasrāṇi samabhībhūtāni //
āhnikakarmikapārthivarājāna vaṁśānirvṛttārhanti /
arhati ca mahābhāgo sa eṣa puruṣarśabho chatram //
ye bāhirā jayitvā ripusamghā aśnanti ajitarājyā /
..... saṁpannā te pi narā chatram arhanti //
kiṁ puna yena samantā sarvakleśā jitā niravašeṣā /
api ca namuci sasainyo na tu cchatraśatāraho bhagavām //
tārakataralaprakāśāntārakarūpānapratibhāsām /
vaiḍūryaratanañdām cchatraśatām paṁca ādāya //
rājā bimbisārō anvati pṛṣṭhato daśabalasya /
saṁprasthito ca bhagavām vajji abhimukho saha gaṇena //
nāvāya samabhīrūḍho bhagavām bhavati bhavaugham uttīrṇo /
pāre ca lecchavigaṇāḥ chatraśatām paṁca dhārensuh //
atha paśiyā mahīpatim mahāmahīdharamahābalaniketā /
nāgā pi gaṁganilayā chatraśatā paṁca dhārensuh //
ṛddhimanto dyutimanto dharanipathagatā mahābalaniketā /
yakṣā pi tatra asurā muditā chatraśatā paṁca dhārensuh //

āgalitamālyamuktā udupatiparipūrṇacārucandramukhā /

[_Mvu_1.265_] devā pi tatra muditā chatraśatāṁ paṁca dhārensuh //
caturo pi lokapālā pramuditamanasā vigatamadanamānā /
naṭakarajavidhamanakarā dhārensu dharanidharasamsya //
atha so tridaśādhipatiḥ kāmcanamañiratnasukṛtavarajālam /
raktakusumasukṛtadāmām chatram jagāgrasya dhāresi //
yamavaruṇānāgavanditām yāmādhipatiṁ upetya vasuyāmā /
śaradajalābhrapāṇḍaram dhārayi ghanapavanagatisya //
tuṣitabhavanādhivāsī puna bhagavato upagato apramoho /
saṁvartitakharasamavapu dhārayi cchatram prasannamano //
vaiḍūryasukṛtadaṇḍam prāvāḍadaśaśatalākācitraṁ /
phullakusumāsthitatalam sunirmito dhāraye chatram //
paranirmitavaśavartī nirmiṇe varakanakabhārasaṁchannam /
ratnahāralambadāmaṁ chatram trailokyakīrtisyā //
brahmā prasannamanaso pavanapathaviśuddhahṛdayasya /
dhāresi candrasannibhaṁ chatram paravādimathanasya //
saptaratanāmayām puna divyakusumāmayām dāmamañḍitām /
chatram chatrārahasya maheśvaro dhāraye chatram //
ity eṣa surādhipena kāmāvacaro saṁgho sannipatito /
mahā abhu maheśvareṇa atulabaladharasya pūjārthaṁ //

[_Mvu_1.266_] bhagavatā yattakāni tāni cchatrāṇi tattakā buddhā nirmitā // te
anyamanyasya na paśyanti bhagavantām // teṣām pratyekām pratyekām etad abhūsi //
mama yeva cchatre nātho tiṣṭhati sugato tiṣṭhati dhvajo tiṣṭhati // devā ca manusyā ca
yāva akaniṣṭhabhavanām paśyanti buddhānubhāvena //
atha bhagavām puruṣacandro tān abhinirmiṇe saṁbuddhān ṛddhim /
bhagavām vidarśaye na ca anyamanyasya paśyanti //
akaniṣṭhabhavanagatā tu daśabalabuddhā ambaraṁ prasadaniyām //
śobhenti gagaṇatalagatā yūpam iva yathā ratanacitraṁ //
sarve suvarṇavarṇā sarve dvātriṁśalakṣaṇasamāṇgī /
sarve kanakagirinibhāḥ sarve varavāraṇagatikāḥ //
sarve manāpākārāḥ sarveśām śobhate prabhājālam /
sarve amitaguṇadharāḥ sarve prāmodyasamjananāḥ //
dṛṣṭvāna devamanujā gaganatalam śobhantām daśabalehi /
ati-r-iva udvilyaharṣā hāhākāram udīrensuh //
āsphoṭitaprakṣveḍitakalakalasamākulā abhivartanti /
muṇḍcensuh ambaragatā varacūrṇarajākulam surabhim //
tam bhagavatas tādṛṣām buddhavikurvitaṁ ṛddhiprātiḥāryam dṛṣṭvā atīva devā
bhagavataḥ pūjām karensuh māndāravehi mahāmāndāravehi karkāravehi
mahākarkāravehi rocamānehi

[_Mvu_1.267_] mahārocāmānehi bhīṣmehi mahābhīṣmehi samantagandhehi
mahāsamantagandhehi pāriyātrakapuṣpehi suvarṇapuṣpehi rūpyapuṣpehi
rajatapuṣpehi candanacūrṇehi agarucūrṇehi keśaracūrṇehi bhagavantam okirensu
abhyokirensu samantāt ṣaṣṭi yojanām divyehi ca gandhacūrṇehi jānumātramogho
saṁvṛtto // bhikṣu bhagavantam āhansuh // kim ayaṁ bhagavan devānubhāvo
nāgānubhāvo yakṣānubhāvo yena imāni dāni cchatrasahasrāṇi devehi ca nāgehi ca
rājānehi ca pragṛhītāni // bhagavān āha // tathāgatasayaṁ bhikṣavaḥ paurāṇasya
kuśaladharmasya anubhāvo // yadi tathāgato'nuttarām samyaksambodhim

abhisambuddho na bhaviṣyati samsāre samsaranto bhagavanto yattakā etāni cchatrāṇi
 tattakāni cakravartirājyāni kārayiṣyet* // atha ca punas tathāgatasya
 sarvapuṇyapāpakṣayato parinirvāṇam bhaviṣyati //
 ____bhagavān dāni āyuṣmantam vagīśam āmantresi // pratibhātu te vāgīśa tathāgatasya
 pūrvayogo // sādhu bhagavan āyuṣmām vāgīśo bhagavataḥ pratiśrutvā tāye velāye
 imām gāthām babbhāse //
 abhūc chāstā atītasmiṁ brāhmaṇo akutobhayo /
 prahīṇajātī brāhmaṇo brahmacyasmiṁ kevalī //
 satvām duḥkhitām dṛṣṭvāna duḥkhadharmaśamarpitām /
 dharmacakraṁ pravartesi ābhām kāsi anuttarām //
 dharmacakraṁ pravartitvā ābhām kṛtvā anuttarām /
 saṁbuddho parinirvāyet* maharṣih kṣīṇapunarbhavo //
 tasya stūpam akarenuḥ śrāvakā akutobhayā /
 śaikṣā uttamā dāntāś ca akarenu kīrtihetave //
 kṣatriyabrāhmaṇavaiśyā pūjām kāsi maharṣino /

[_Mvu_1.268_] nṛtyavāditragītena nānāmālyasamāgatā //
 brāhmaṇo pi vicinteti pitā buddhasya paṇḍito /
 yaṁ nūnam chatram kāreyam ratnākṛtam śubhapāṇḍaram //
 vimalam chatram stūpasmiṁ adhiropiya saṁcite /
 aśrūṇi ca pravartento pitā putram apūjayi //
 so tam karma karitvāna kalyāṇam buddhavarnitaṁ /
 brāhmaṇo akari kālam jātānām eva dharmatā //
 saṁvartāñ ca vivartāñ ca aśītin tena karmaṇā /
 durgatiṁ nopalabhatē etac cchatrasya tatphalam //
 manusyeṣu tadā rājyam dharmeṇa anuśāsayam /
 pṛthivyām cakravarty āsi vijitāvī mahābalo //
 citrā janapadā āsi anuyātrāsi kṣatriye /
 tam eva apacāyesi śvetacchatram dadat sukham /
 tato cāpi cyavītvāna deveṣu upapadyitha /
 marūṇām pravaro āsi devakāyāna pūjito //
 pūjito marusaṁghānām aiśvaryakambalasthito /
 vasanta’trāpi vartesi śvetacchatrasya tatphalam //
 devānām uttamo āsi manusyāṇām pi uttamo /
 sarvatra uttamo āsi devānām manujāna ca //
 devānām uttamah bhūtvā manusyāṇām ca uttamo /
 tam bhavañ ca vijahitvānā āgatvā paścimam bhavam /

[_Mvu_1.269_] saṁbuddho pi prajāyāsi ṛṣi kṣīṇapunarbhavo //
 so tam mārgam vābhijñāye duḥkhapraśamagāminam /
 yasya mārgasya pratiśābhā duḥkhasyāntam karīyatī //
 tam cātra atītā buddhā tam ca vīro pratāpavām /
 sarve samaśīlaprajñā nāsti buddhāna antaram //
 ye ca te hi kāle kāle saṁbuddhā nātra samśayam /
 sarve te sugatiṁ yānti ātmakarmaphalopagāḥ //
 cakṣumām brāhmaṇo āsi antevāsiś ca te aham /
 tvayāham codito vīra pūrvām jātim anusmaret* //
 evam eva etad āsi yathā bhāṣasi vāgīśa /
 brāhmaṇo haṁ tadā āsi antevāsi ca me bhavam //
 mayā tvam coditah santo pūrvām jātim anusmaret* /

tasmā dhvajapatākāṁ ca śvetacchatram ca kārayet* //
 vedikāṁ caiva stūpeṣu kuryāt pamcāmgulāni ca /
 sādhu puṇyavaram vipulaṁ dāyakam adhivartati //
 eṣā cānyā ca yā pūjā buddham uddiṣya kriyate /
 sarvā abandhyā saphalā bhavati amṛtopagā //
 na hi arcanāṁ samāṁ loke paśyāmi viśiṣṭatarāṁ kuto /
 yaṁ ca anyam pūjayanto puṇyam yāsi mahattaram //
 sacē koci-m-asmiṁ lokasmiṁ sarvā pi devatā sadā /

[_Mvu_1.270_] pūjeya sarvaratanaiḥ naivam se pratikṛtam siyā //
 evam mahāyaśā mahākāruṇikā anukampāhitāmitā /
 odumbaram iva kusumam na hi sulabhadarśanā saṁbuddhāḥ //
 atha ye me bhaṇanti varṇam samādhito ca śīlato ca prajñāto ca adhigamanato ca
 niṣkramaṇato ca prayogato ca jātyato ca bhūtato ca bhavanti maheśākhyā ca
 kṛtaṇyā tāsu tāsu jātiṣu ādeyavacanā ca bhavanti kīrtanīyā ca bahujanasya //
 tenaiva kuśalamūlenāropitena uttarim /
 prāvaraṇam alpakisaram teṣām bhavati kāyikam //
 tasmāt puṇyāni kuriyāt* nicayam sāṁparāyikam /
 puṇyāni paralokasmīm niṣṭhā bhavati prāṇinām //
 bhagavām gamgām uttīrṇo vaiśālīye ca sīmām ākrānto // bhagavatā te amanuṣyakā
 palānā // māreṇa pāpīmatā bhagavato gacchantasya yat tam lecchavīhi mārgam
 muktaṇuṣṭāvakīrṇam siktasammr̄ṣṭam pratijāgritam tam sarvam prāṇakehi sphuṭam //
 nirmito kuṇḍalo nāma parivrājako // so bhagavato tena mārgeṇa gacchantasya āha //
 nivartāhi //
 bahūhi prāṇehi mahī saṁvṛtā aṇūhi sthūlehi ca madhyehi ca /
 buddho yadā gacchati bhūtasamṣṭre vyathā tato upapadyati ākrame //

[_Mvu_1.271_] bhagavān āha //
 mṛdu saṁsparśaḥ yo tathāgatānām tūrṇam yathā otaritamārūtānām /
 na hi buddhaśreṣṭhāna tathāgatānām śarīram āgamya vadho prajāyati //
 bhayacetanā nāsti viheṣṭhanā vā prāṇeṣu so gacchati apratigho bhagavān* /
 sarvehi bhūtehi nivāpaṣaṇḍam bhagavatā haritaśādvalam nirmitam //
 bhagavām upaviṣṭo bhiksusaṁgho ca // te lecchavayo bhagavantam pṛcchanti //
 kasya bhagavatā śuve āgāram adhivāsitam abhyantaravaiśālakānām
 bāhiravaiśālakānām vā // bhagavān āha // na hi vāsiṣṭhāho abhyantaravaiśālakānām
 tathāgatenādhivāsitam na bāhiravaiśālakānām // gośr̄mgīye manusyālāpiko śuko
 preṣito gamgāye pāram / tena tathāgato saśrāvakasamgho gośr̄mgīye vacanena
 śuvenāya bhaktena upanimantrito // tathāgatenādhivāsitam // te dāni lecchavayo
 abhyantaravaiśālakā ca duvecaturaśīti rājāna sahasrāṇi anyo ca mahājanakāyo
 kṣatriyamahāśālā gṛhapatimahāśālā vismayasampannāḥ kathaṁ śuko jalpatīti //
 bhagavān āha // kim atrāścaryam gośr̄mgīye śuko jalpati mānuṣikāya vācāya / anyehi
 pi vāsiṣṭhāho pakṣibhūtehi rājyam vyavaharitam //
 ____bhūtapūrvam vāsiṣṭhāho atītam adhvāne nagare vārāṇasī kāśijanapade
 brahmadatto nāma rājā rājyam kārayati kṛtaṇyā maheśākhyo mahābalo mahākośo
 mahāvāhano / tasya ca rājyam ḥddham ca sphītam ca kṣemam ca subhikṣam ca
 ākīrṇajanamanuṣyam ca bahujanamanuṣyākīrṇam

[_Mvu_1.272_] ca sukhitajanamanuṣyam ca praśāntadaṇḍādamaram
 sunigṛhītastakaram vyavahārasampannam // vistīrṇo ca antaḥpuro aputro ca // tasya
 rājño bhavati // kathaṁ me putro bhaveyā // sa śṛṇoti amātyānām // anuhimavante

āśrame ṛṣayo mahānubhāvā prativasanti paṁcābhijñā caturdhyānalābhino te
 pr̄cchitavyā katham putro bhaveya // te mahānubhāvā ṛṣayo ācikṣiyanti yathā
 devasya putro bhaviṣyati // so dāni rājā sāntaḥpuro sakumārāmātyo sabalavāhano yena
 teṣām ṛṣīnām āśramas tena samprasthito // antaramārge vāsam upagato rājā
 sabalavāhano sāntaḥpuro // tena tahiṁ dṛṣṭā sāmbalikoṭarāto trayo pakṣiyo niryāntāyo
 ulūkī śārikā śukī // tasya dāni rājño dṛṣṭvā kautūhalam samjātam // tena puruṣo āṇatto
 gaccha jānāhi kim atra koṭare // so āruhya nidhyāyati paṣyati trīṇi aṇḍakāni // so āha //
 deva trīṇi aṇḍakāni // rājā āha // pṛthak pṛthak puṭake bandhiya otārehi yathā na
 vipadyante // tena puruṣeṇa puṭakasmīm pṛthak pṛthak bandhiya otāritā avipannāḥ //
 amātyā pṛcchīyanti // kasyemāni aṇḍakāni // amātyā āhuḥ // eteṣām khu śākuntikā
 pṛcchīyanti/ eteṣām atra viṣayo // śākuntikā śabdāpitā // śākuntikā rājñā pṛcchīyanti //
 rājā āha // bho bhanē jānātha kasya imāny aṇḍakāni // te tatra caritā śākuntikāḥ
 sarveṣām pakṣījātīnām aṇḍakānām vidhijñā pakṣinām pi vidhijñā yo yādṛśo pakṣīti //
 te āhansu // mahārāja imāni trīṇy aṇḍakāni ekam ulūkīye dvitīyam śārikāye trītye
 śukīye // rājā āha // kiṁ bhavyāny etāni aṇḍakāni abhinirbhedāya // te āhansuh //
 bhavyāni mahārāja otāritāni

[_Mvu_1.273_] avipannāni // rājā pṛcchati // ko eteṣām aṇḍakānām upacāro yathaite
 upacīnā vidyensuh svastinā ca abhinirbhedam gacchanti // śākuntikā āhansuh //
 mahārāja vihatām kārpāsam ubhayatrāśraye samstaritavyam // tatra etāni aṇḍakāni
 madhusarpiśā mrakṣitvā nikṣiptavyāni upari vihatām kārpāsam tam ete māṭrkārtham
 poṣiyati // yathā tehi śākuntikehi āṇattam tathā tāni aṇḍakāni nikṣiptāni // rājā tam
 ṛṣīnām āśramam anupūrvēnānuprāpto // ekāntena balavāhanam sthāpayitvā
 sāntaḥpuro ṛṣīnām āśramam upasamkrānto // ṛṣayo rājānam dṛṣṭvā pratyudgatāḥ yathā
 ṛṣīnām samudācāro // svāgataṁ mahārāja anurāgataṁ mahārāja niṣīdatu mahārājā
 imāny āsanāni // rājā sāntaḥpuro ṛṣīnām pādā vanditvā niṣanṇo // ṛṣīnām mahattarako
 kulapati // so tam rājānam pratisammodetvā pṛcchati // kiṁ mahārāja ātmano
 prayojanam ṛṣīnām sakāśāto // rājā āha // mama vistīrṇo antaḥpuro na kasyācit putro
 aputro smi yaṁ icchāmi samdiṣyatu yathā me putro bhaveya // ṛṣīnām mahattarako
 āha // mahārāja yāni tāni trīṇi aṇḍakāni amukāto śāmbalikoṭarāto otāritāni tāni
 veṣṭāvehi tato te putrā bhaviṣyanti // rājā vismito // mahābhāgā ime ṛṣayo yan tam
 nāma yaṁ imāni amukāto śāmbalikoṭarāto trīṇi aṇḍakāni otārāpitāni imēśām iha
 āśrame prativasantānām vidiṭam // mahābhāgā ime ṛṣayo // so ṛṣīnām pādā vanditvā
 bhūyo vārāṇasīm samprasthito / anupūrvēna vārāṇasīm praviṣṭo // tāni aṇḍakāni
 kālena samayena sarvāṇi trīṇi prabhinnāni //

[_Mvu_1.274_] ekato ulūkapotako jāto dvitīyāto śārikapotako jāto trītyāto śukapotako
 jāto // rājāṇattīye unnīyanti vardhīyanti // yatra velāye samvṛddhā sarve trayo paṇḍitā
 meghāvino manusyālāpino manujāye vācāye ālāpasamlāpam karonti parasparam // so
 dāni rājā brahmadatto teṣām buddhibalam jñātvā pṛthak pṛthak* rājadharmaṇ pṛcchati
 // te ca jñātvā vyākaronti // teṣām vyākaranaṁ śrutvā sarveṣām trayānām rājā
 brahmadatto pṛtīto samvṛtto //
 vārāṇasyām abhūd rājā brahmadatto pratāpavān* /
 tasya rājño abhūt putrā sakunā trīṇi paṇḍitāḥ //
 prathamo kauśiko āsi dvitīyo āsi śāriko /
 trītyo ca śuko āsi sarve paṇḍitajātikāḥ //
 teṣām buddhibalam jñātvā tuṣṭo rājā janādhipaḥ /
 rājadharmaṇi pṛccheyam sarvām pratyekaśo rahe //
 kauśikam tāva pṛcchāmi śakunta bhadram astu te /
 rājyam praśāsāmānya kiṁ kṛtyam putra manyase //
 kauśiko āha //

cirasya vata mām tāto rājadharmaṇi pṛcchati /
 hanta te haṁ pravakṣyāmi ekāgramanaso śṛṇu //
 na krodhasya vasam gacche sa tu krodhāṁ nivārayet* /
 na hi kruddhasya artho vā dharmo vākramati pārthiva //
 akruddhasya hi rājasya artho dharmo janādhipa /
 prajñākramati sarvatra tasmā krodhāṁ nivārayet* //

[_Mvu_1.275_] tato vivāde utpanne ubhau pakṣau samāhitah /
 ubhābhyaṁ vacanaṁ śrutvā yathādharmam samācaret* //
 mā ca cchandā ca doṣā ca bhayā mohā ca pārthiva /
 ubhābhyaṁ vacanaṁ śrutvā yathādharmam samācaret* //
 na ca gacchati so hāniṁ paṇḍito hi arthakāraṇāt* /
 yaśakīrtiñ ca rakṣanto svargam mārgeti pārthiva //
 tato adharmam varjetvā rājadharmaṇi pārthiva /
 anuśāsa mahīpāla evam tatra gamiṣyasi //
 rañjanīyeṣu kāmeṣu mātivelam̄ pramodyahi /
 pramattasya hi kāmehi paraśatru balīyati //
 tato nagaravīttāni sarvāṇi anuvartaye /
 atha jānapadavīttam̄ dharmeṇa anuvartayet* //
 paurajānapadam̄ rāṣṭram̄ guṇehi abhidhārayet* /
 bhogadravyapradānena kṛtyānām karaṇena ca //
 tataḥ parijanam̄ sarvam̄ vatṭena abhidhārayet* /
 bhogadravyapradānena abhedyapuruṣo bhave //
 anuraktam̄ viraktam̄ ca sarvam̄ jānesi pārthiva /
 balāgre upajīviṣu paurajānapadeṣu ca //
 pratyavekṣitvā karmāntā bhūtām̄ harṣāṇi dāpayet* /
 sarveṣu himsām̄ varjetvā dharmeṇa phalam̄ ādiṣet* //
 yathā pūrvakehi rājehi āgatām̄ janatām̄ bahum̄ /
 yathā rāṣṭram̄ niveṣeya tathā kuruhi pārthiva //
 anugrahaṁ ca dīnānām̄ āḍhyānām̄ paripālanam̄ /

[_Mvu_1.276_] sadā vijitavāśinām̄ karohi manujādhipa //
 dhanakrīḍārato rājā paradāraniratas sadā /
 rāṣṭrasya apriyo bhavati kṣipram̄ jahati jīvitam̄ //
 alubdho punar medhāvī paradāravirataḥ sadā /
 rāṣṭrasya priyo bhavati suciram̄ tāta jīvati //
 vairabandham̄ ca mā kuryā pāṭirājehi pārthiva /
 yo vairī hi mahīpāla vairam arpenti vairiṇah //
 mitrabandham̄ ca kuryāsi pāṭirājehi pārthiva /
 dṛḍhamitrām̄ hi rājāno pūjenti aparā prajā //
 prakīrṇoccāraṇo māsi sarvārthehi janādhipa /
 hetukāraṇasamyuktam̄ mantram̄ kālena vyāhare //
 guhyam arthaṁ ca dhārehi sadā vārehi pārthiva /
 bhinnamantrā hi rājendrā anubhonti vyasanam̄ bahum̄ //
 guhyam arthaṁ dhārayitvā labhate vipulām̄ śirim̄ /
 na cāmitravasam eti paścāc ca nānutapyati //
 ye' muḍhamantrā avikīrṇavācā yuktāś ca kāryārthe janā narendra /
 na teṣu śatrū janayanti krodhāṁ maṇivīṣāṇām̄ yathā śataghnīyo //
 guhyakam arthasaṁbandham̄ saṁdhārayati yo narah /

[_Mvu_1.277_] satru bhedabhayāt tasya dāsabhūto ca vartati //
dharmasthiteṣu ārakṣām sadā kuryāsi pārthiva /
balacakram hi niśrāya dharmacakram pravartate //
dharmasthitānām tejena sarvā śāmyanti ītayo /
samayena varṣanti devā śasyam nivartate tahiṁ //
dṛṣṭadharne hitārtham ca samparāye sukhāni ca /
evam bhoti mahārāja gunavanteṣu yat kṛtam //
tasmāt tam parirakṣeyā rājā dharmeṇa pārthiva /
tam hi rāja hitam tuhyam rāṣṭrasyāpi ca tam hitam //
saṁkṣākārī asyā hi sarvārthehi janādhipa /
koṣṭhāgāre ca koṣthe ca apramattaś ca saṁbhava //
etāvatī arthavatī eṣā mahyānuśāsanī /
tam sarvam ogrhītvāna evam kuruhi pārthiva //
evam te pratipannasya yaśo kīrtiś ca bheṣyati /
kṣemam bhaviṣyate rāṣṭram ṛddham sphītam janākulam //
kauśikasya śrutvā vākyam śreṣṭham dharmārthaśaṁhitam /
tathā sārikam prcchāmi rājadharmaṁ bravīhi me //
sārikapoto āha //
cirasya vata mām tāta rājadharmaṇi prcchasi /
hanta te haṁ pravakṣyāmi ekāgramanaso śṛṇu //
dvibhis tu pādakais tāta atra lokah pratiṣṭhitah /
alabdhālābho arthasya labdhasya parirakṣanam //
tasmād arthasya lābhārtham labdhasya parirakṣane /

[_Mvu_1.278_] dṛḍham kuryāsi vyāyāmam dharmeṇa manujādhipa //
yo vai bhūmipatir deva adharmeṇānuśāsatī /
rāṣṭram sya dubbalam bhoti cchidrabhūtam samantataḥ //
yo ca bhūmipatir deva dharmeṇānuśāsatī /
rāṣṭram sya sthāvaraṁ bhavati ṛddham sphītam janākulam //
nigrhne nigrhītavyam pragrahārhām ca pragrhnē /
saṁgrhne saṁgrhītavyām anugraharucir bhava //
yo nigraham na jānāti pragraham vā janādhipah /
saṁgrahānugraham cāpi so arthā parihāyati //
putrāṁś ca bhrātarām cāpi śurām sāhasikām chavām /
mā tvan te īśvarām kāsi grāme janapadeṣu vā //
anugraham kuryā bhūpo mātāpitārtham pārthiva /
vimānitā hi dāyadyā udbhrāntā bhonti śatravah //
pamca rāṣṭrā bhave rājyam kuṭilaśatrusevitam /
mā tām ca viśvase tatra mā ca pratipadye utpathe //
utpathe ca pratipanno kṣatriyo ca vasānugo /
amitrāṇām vasam eti paścāc ca anutapyati //
ātmanā balalābhārtham amitrāṇām pi nigrahe /
rāṣṭrasya anukampārtham saṁtulehi janādhipa //
saṁkṣiyāna kathaya rātrau vā yadi vā divā /
upaśrotā hi tiṣṭhanti te śrutvā vikarensu te //

[_Mvu_1.279_] śūro vyāvartyate kṣipram ādhyah saṁgrhṇate balam /
arthavaśī mantrabalī kupito kare'rtham na te //
tasmād arthavasam vipram saputradāram pravāsayet* /
ādhyam mantravaram vaiśyam tanum vāpi śaṭhamśaṭham //

amātyam̄ deva kuryāsi paṇḍitam̄ arthacintakam̄ /
 alubdham̄ anuraktam̄ ca rāṣṭrasya pariṇāyakam̄ //
 duṣprajñānām̄ amātyānām̄ prajñāvikalpakāriṇām̄ /
 rāṣṭrāṇi duḥkham̄ edhanti rāṣṭrādhipatinā saha //
 paṇḍitānām̄ amātyānām̄ prajñātejena pārthiva /
 rāṣṭrāṇi sukham̄ edhanti rāṣṭrādhipatinā saha //
 lubdho ca alpabuddhī ca amātyo manujādhipa /
 naiva rājño hito bhoti rāṣṭrasyāpi na so hitaḥ //
 tasmād alubdhamedhāvīm̄ amātyam̄ manujādhipa /
 mantrasyānuyuktaṁ kuryā rāṣṭrasya pariṇāyakam̄ //
 nāsti cārasamaṁ cakṣuh nāsti cārasamo nāyo /
 tasmāc cāraṁ prayojeyyā sarvārtheṣu janādhipaḥ //
 sarvam̄ parijanam̄ rāṣṭram̄ samparigṛhṇa pārthiva /
 balāgram̄ upajīviñ ca kṛtyākṛtyehi pārthiva //
 tasmād dhīram̄ pratīhāram̄ pratipadyāsi pārthiva /
 apramādaṁ sa kuryā ca tavam̄ etat sukhāvaham̄ //
 etāvatī arthavatī eṣā mahyānuśāsanī /

[_Mvu_1.280_] tam̄ sarvam̄ ograhetvāna evam̄ kuruhi pārthiva //
 evan te pratipannasya yaśo kīrtiś ca bheṣyati /
 kṣemam̄ bhaviṣyati rāṣṭram̄ ṛddham̄ sphītam̄ janākulam̄ //
 kauśiko cāpi pṛcchito te pṛṣṭā vyākarensu me /
 rājadharmaṁ yathātathā tvam̄ dāni śuka pṛcchasi //
 balam̄ katividham̄ rājño paṇḍita arthacintaka /
 rājadharmaṁ yathātathā icchitavyam̄ bravīhi me //
 śuko āha //
 balam̄ paṁcavidham̄ rājñah icchitavyam̄ narādhipa /
 ekāgramanaso bhūtvā śṛṅohi vacanaṁ mama //
 prathamam̄ balam̄ sahajam̄ dvitīyam̄ putrabalam̄ tathā /
 jñātimitrabaṁ cāpi tṛtīyam̄ manujādhipa //
 caturam̄gabalaṁ cāpi caturthaṁ bhavati pārthiva /
 paṁcamam̄ ca balam̄ kruhi prajñābalam̄ anuttaraṁ //
 etaṁ balam̄ paṁcavidham̄ yasya cāpi janādhipa /
 rāṣṭro'sya sthāvaro bhoti ṛddham̄ sphītam̄ janākulo //
 balavam̄ punar eteṣām̄ prajñābalam̄ anuttama /
 prajñābalena samgrahaḥ kṛtyākṛtyam̄ janādhipa //
 akṛtyam̄ parivarjeti kṛtyam̄ ca anuṭiṣṭhati /
 ātmāno jñātimitrāṇām̄ rāṣṭrasya ca sukhāvaham̄ //
 kulīno'pi hi duṣprajñō rājārthe manujādhipa /
 naiva rājño hito bhoti rāṣṭrasyāpi na so priyah //

[_Mvu_1.281_] kṣipram̄ tu naṣyate rājyaṁ pratirājehi pārthiva /
 viraktā prakṛtiyo ca anyam̄ mārganti svāmikam̄ //
 atīva satkṛto bhavati paṇḍito arthacintakah /
 varānyo ca sthāpayati sūrām̄ vīrām̄ vicakṣaṇām̄ //
 yaśam̄ ca iha lokasmiṁ samparāye ca svargati /
 adharmaṁ parivarjetvā dharmam̄ ācarate sadā //
 dharmam̄ cara mahārāja mātāpitṛṣu pārthiva /
 iha dharmam̄ caritvāna rājā svargam̄ gamiṣyati //

dharmam cara mahārāja putradāre janādhipa /
 iha dharmam caritvāna rājā svargam gamiṣyati //
 dharmam cara mahārāja mitrāmātye janādhipa /
 iha dharmam caritvāna rājā svargam gamiṣyati //
 dharmam cara mahārāja śramaṇe brāhmaṇe tathā /
 iha dharmam caritvāna rājā svargam gamiṣyati /
 dharmam cara mahārāja pure jānapadeṣu ca //
 iha dharmam caritvāna rājā svargam gamiṣyati //
 dharmam cara mahārāja asmiṁ loke paratra ca /
 iha dharmam caritvāna rājā svargam gamiṣyati //
 etāvatī arthavatī eṣā mahyānuśāsanī /
 tam sarvam ograḥītvāna evam kuruhi pārthiva //
 evan te pratipannasya yaśo kīrti ca bheṣyati /
 kṣemam bhaviṣyate rāṣṭram ṛddham sphītam janākulam //
 tān evam uvāca rājā brahmadatto pratāpavān* /

[_Mvu_1.282_] samantapaṇḍitā putrā nipuṇā arthacintakā //
 sarveṣāṁ vo kariṣyāmi vacanam anuśāsanīṁ /
 dṛṣṭo dhārmikathayā vo artho yanā sāmparāyikah //
 pūrvenivāsaṁ bhagavāṁ pūrvejātīm anusmaran* /
 jātakam idam ākhyāsi sāstā bhikṣūṇam antike //
 anavarāgrasmiṁ saṃsāre yatra me uṣitaṁ purā /
 śuko ahaṁ tada āsi śāriputro ca sāriko //
 ānando kauśiko āsi brahmadatto śuddhodano /
 evam idam aparimitam bahuduhkhām uccanīcām caritam purāṇam /
 vigatajvaro vigatabhayo aśoko svajātakam bhagavāṁ bhāṣati bhikṣusamghamadhye //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne triśakunīyaṁ nāma jātakam samāptam //

 atha bodhisatvas tam śukabhavaṁ jahitvā kumāro samvṛttah daśakuśalāṁ
 karmapathāṁ dešeti //
 daśa vaśitā ākhyātā buddhenādityabandhunā /
 bodhisatvāna śurāṇāṁ bhāṣato tam śr̄ṇotha me //
 vaśī āyuṣmanto dhīro pratibhāne tathaiva ca /
 upapattiyyā ca karme ca cinte ca vaśitāṁ gato //
 dharme ca ṛddhivaśitā abhiprāyavaśis tathā /
 kāladeśe vaśī dhīro ity ete vaśitā daśa //

[_Mvu_1.283_] vaśitādaśasu etāsu pratiṣṭhāya viśāradāḥ /
 satvakoṭisahasrāṇi paripācenti nararṣabhbāḥ //
 buddhakṣetraṁ viśodhenti bodhisatvā ca nāyakā /
 bodhisatvā dyutimanto mahākāruṇalābhino //
 jātakaparyavasāne tahiṁ ca paripācitā /
 caturaśīhi prāṇisahasrehi dharmo abhisammato //
 buddhena bhagavatā vaiśālīye sīmāṁ ākramantena sarve amanuṣyakā palānāḥ //
 mahanto janakāyo pṛito bhagavantam pṛcchati // paśya bhagavan katham bhagavatā
 vaiśālīye sīmāṁ ākramantenaiva sarve amanuṣyakāḥ palānāḥ // bhagavān āha // kim
 atra vāsiṣṭhāho āścaryam yan tathāgatena paramasambodhipraptena devātidevena
 sīmāṁ ākramantenaiva sarve amanuṣyakā palānāḥ // anyadāpi mayā ṣibhūtena
 kampille nagare sīmāṁ ākramantenaiva sarve amanuṣyakā palānāḥ // lecchavikā

āhansu // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi vāsiṣṭhā //
 ____ bhūtapūrvam vāsiṣṭhā atīta-m-adhvāne pāmcāle janapade kampilla nagare rājā
 brahmadatto nāma rājyam kāresi susaṁgr̄hitaparijano dānasamvibhāgaśilo // tasya
 tam kampillam janapadam ṛddham ca sphītam ca kṣemam ca subhikṣam
 cākīrṇabahujanamanuṣyam ca sukhitamanuṣyam ca praśāntadaṇḍadamarām
 sunigṛhitataskaram vyavahārasampannam // tasya dāni rājño brahmadattasya rakṣito
 nāma purohitaputro maheśākhyo daśakuśalakarmapathasamādāyavartī kāmeṣu
 ādīnavadarśāvī niḥśaraṇaprajño saṃvegabahulo naiṣkramyābhīprāyo // so kāmeṣu
 ādīnavam dr̄ṣtvā anuhimavantam gatvā ṣeṣipravrajyām parvrajīto // tena dāni tahiṁ
 himavante āśramam

[_Mvu_1.284_] māpetvā tṛṇakuṭīparṇakuṭīni kṛtvā mūlapatrapuṣpaphalabhakṣeṇa
 bāhirakeṇa mārgenā pūrvvarātram apararātram jāgarikāyogam anuyuktena viharantena
 catvāri dhyānāni utpāditāni paṁca ca abhijñā sākṣikṛtā // so dāni caturdhyānalābhī
 paṁcābhijñō daśakuśalakarmapathasamādāyavartī kumāro brahmačārī svayam
 āśrame paryamkena niṣaṇṇo candramaṇḍalam ca sūryamaṇḍalam ca pāṇīnā
 parāmr̄ṣati / yāvad brahmakāyikākāyān vaše varteti ugratapo ṣeṣi mahābhāgo // kadācit
 kampille mahānagare sajanapade amanuṣyavyādhī dāruṇo utpanno // tena
 amanuṣyavyādhinā spr̄ṣṭā bahūni prāṇisahasrāṇi anayavyasanam āpadyante // rājñā
 brahmaddattena tam kampille mahāntam ādīnavam dr̄ṣtvā anuhimavante rakṣitasya
 dūto preṣitah // kampille edṛśo amanuṣyavyādhī utpanno bahūni prāṇisahasrāṇi
 anayavyasanam āpadyanti // sādhu bhagavān kampillam āgaccheyā anukampām
 upādāya // ṣeṣir dūtavacanam śrutvā anuhimavantāto kampillam āgato // tena ṣeṣīnā
 kampillasya sīmām ākramantena sarve te amanuṣyakā palānāḥ // ṣeṣīnā tahiṁ kampille
 svastyayanam kṛtam daśa kuśalāḥ karmapathā deśitā caturaśītinām prāṇisahasrāṇām //

kiṁ so naro jalpam acintyakālam katamāsyā vidyā katamaṇ sya dānam /
 sauκhyādhvago asmiṁ pare ca loke kathāmkaro rakṣito svastyayanam tad āhu //
 yo siddhadēvām ca narāṁś ca sarvā jñātim ca bhūtāni ca nityakālam /
 avajānatī praṭvalanam ca tīkṣṇam bhūtānukampi rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //

[_Mvu_1.285_] yo vā duruktam vacanam kṣameyā
 kṣāntībalena adhvāsayanto /
 paruṣam śrutvā vacanam anisṭam adhvāsanārakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 yo vā duruktam vacanam kṣameya jātā ca ye snigdhamitrā satataṁ bhavanti /
 viśāradā avisamvādakā ca tām mitradrohīsamasaṁvibhāgī /
 dhanena mitrām sadā-m-anukampi so mitramadhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 yo jñātimadhye ca sahāyamadhye śilena prajñāya vaśītayā ca /
 abhirocati sarvam hi nityakālam so jñātimadhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 yasmiṁ rājā bhūmipatī prasannā jānanti satye ca parākrame /
 abhavya eṣo iha ca purā ca sa rājamadhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 yaṁ snigdhabhāvā
 mātā prajāyām anukampitā ca /
 prajāyate rūpavatī suśīlā gharavāsa rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //

[_Mvu_1.286_] ye āryadharmaṇa stuventi buddham upasthitā paricariyāye santo /
 buhuśutā tīrṇakāmksā vimuktā arhantamadhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 annam pānam kāśikacandanaṁ ca gandham ca mālyam ca dadanti kāle /
 prasannacittā śramaṇabrahmehi grāmasya madhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ //
 paiśunyam mṛṣāvāda pareṣu dāram prāṇātipātam ca tathaiva madyam /

etam prahāya svargatim gamiṣyatha grāmasya madhye rakṣito svastyayanam tad āhuḥ
//

syāt khalu punar vo vāsiṣṭhāho evam asyāsyād anyo sa tena kālena tena samayena
rakṣito nāma ṣhi abhūṣi / na khalv eva draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so vāsiṣṭhā
tena kālena tena smayena rakṣito nāma ṣhi abhūṣi // anyo so tena kālena tena
samayena kampille nagare brahmadatto nāma rājā abhūṣi // na khalv etad eva
draṣṭavyam // eṣo rājā śreṇiko bimbisāro tadā kampille nagare brahmadatto nāma rājā
abhūṣi // tadāpi maye ṣibhūtena kampille sīmām ākramantenaiva sarve amanuṣyakā
palānāḥ // etarahim pi maye vaiśālīye sīmām ākramantenaiva sarve amanuṣyakā
palānāḥ //

____api ca na etarahim yeva maye sīmām ākramantenaiva sarve amanuṣyakā palānāḥ /
anyadāpi maye sīmām ākramantenaiva amanuṣyakā palānāḥ //

____bhūtapūrvam vāsiṣṭhāho atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśijanapade rājā
rājyam kārayati kṛtaṇuyo maheśākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano
susamgrhītāparijano

[_Mvu_1.287_] dānasamvibhāgaśilo // tasya tam nagaram vārāṇasī kāśijanapado
ṛddho ca sphīto ca kṣemo ca subhikṣo ca ākīrṇajanamanuṣyo ca // tasya dāni rājño
hastināgo kṛtaṇuyo maheśākhyo mahātejo mahānubhāvo tasya tejānubhāvena
vārāṇasī kāśijanapado nirītiko nirupadravo yenānyeṣām api grāmajanapadānām
sīmām ākramantenaiva nirītikā nirupadravā bhonti // kadācit* mithilāyām
videhanagare amanuṣyavyādhir utpanno bahūni prāṇisahasrāṇi anayavyasanam
āpadyanti // te śṛṇvanti kāśirājño hastināgo kṛtaṇuyo ca maheśākhyo ca mahātejo ca
mahānubhāvo ca yasya grāmasya vā nagarasya vā sīmām ākramati nirītiko
nirupadravo so grāmo vā nagaro vā bhavati // tena dāni vaidehakarājñā aparo
brāhmaṇo ukto // gaccha vārāṇasīm so kāśirājā sarvamaddado ca dānasamvibhāgaśilo ca
// tasya imām prakṛtim ārocehi tam ca hastināgam yācehi // tena nāgena iha āgatena
sarvo amanuṣyavyādhi praśamiṣyati // so brāhmaṇo rājño vacanam śrutvā anupūrveṇa
vārāṇasim anuprāpto // brāhmaṇo ca vārāṇasiṃ praviṣati // ayan ca kāśirājā
vārāṇasīto bahir nagaram niryāti mahatā rājānubhāvena mahatīye rāja-ṛddhīye tam ca
hastināgam sarvālaṁkāravibhūṣitam hemajālasamcchannam śīrīvalantaṁ purato
gacchatī // tena brāhmaṇena so kāśirājā purataḥ sthitvā jayena vardhāpito // rājā tam
brāhmaṇam drṣtvā sthito // kena te sti bho brāhmaṇa artho kin te dadāmi //
brāhmaṇena tam mithilāyām amanuṣyam upasargam sarvam kāśirājño ārocitam //
etam mahārāja hastināgam dehi mithilāyām anukampām upādāya // rājā sakṛpo
parānugrahapravṛtto ca // tena tam hastināgam tasya brahmaṇo yathālaṁkṛtam dinnam
// dadāmi te brāhmaṇa nāgam imam alaṁkṛtam hemajālenā cchannam rājārham
rājabhogym udāram

[_Mvu_1.288_] sasārathim / gacchahi yenakāmaṇ // syāt khalu punar vo vāsiṣṭhāho
evam asyāsyā anyaḥ sa tena kālena tena samayena vārāṇasyām rājā abhūṣi // na etad
evam draṣṭavyam // eṣa rājā śreṇiko bimbisāro tena kālena tena samayena kāśirājā
abhūṣi // syāt khalu punar vo vāsiṣṭhāho evam asyāsyā anyo so tena kālena tena
samayena mithilāyām rājā bhavati // na etad evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh // eṣa
śiṁhasenāpatis tena kālena tena samayena rājā abhūṣi // anyo so brāhmaṇo bhavati /
eṣo tomaro lecchavīḥ // anyo so hastināgo bhavati // na khalu punar evam draṣṭavyam
// aham so tena kālena tena samayena rājño hastināgo abhūṣi // tadāpi maye
hastinagabhbūtena mithilāyām sarve amanuṣyakāḥ palānāḥ // etarahim pi maye
vaiśālīye sīmām ākramantenaiva sarve amanuṣyakā palānāḥ //

____api tu vāsiṣṭhāho na etarahim eva maye sīmām ākramantenaiva sarve

amanuṣyakāḥ palānāḥ // anyadāpi ṣabhabhūtena sīmām ākramantenaiva sarve
amanuṣyakāḥ palānāḥ //
bhūtapūrvam vāsiṣṭhāho atītam adhvānam rājagṛhe nagare rājā rājyam kārayati
kṛtапуно maheśākhyo susamgrhītапarijano dānasamvibhāgaśilo mahābalo mahākośo
mahābalavāhano / tasya tam rājyam ṛddham ca sphitam ca kṣemam ca subhikṣam ca
ākīrṇamamuṣyañ ca bahujanamuṣyam ca sukhitajanamuṣyam ca
praśāntadaṇḍamaram sunigṛhitataskaram vyavahārasampannam // tahiṁ
amanuṣyavyādhi utpanno bahūni prāṇisahasrāṇi amanuṣyavyādhinā anayavyasanam
āpadyanti // aṅgarājño ca ṣabho abhūsi prāśādiko darśanīyo kṛtапуно maheśākhyo //
tasya tejānubhāvena sarvam aṅgaviṣayam nirītikam nirupadravam // rājagṛhakā
brāhmaṇagṛhapatikā śṛṇvanti // aṅgarājño īdrśo ṣabho prāśādiko darśanīyo kṛtапуно
maheśākhyo / tasya tejānubhāvena sarvam aṅgaviṣayam nirītikam

[_Mvu_1.289_] nirupadravam bhavati // tehi rājño ārocitam // mahārāja śṛṇoma
amgarājño edrśo ṣabho prāśādiko darśanīyo kṛtапуно maheśākhyo mahānubhāvo /
yasya grāmasya vā nagarasya vā sīmām ākramati tam nirītikam nirupadravam bhavati
// mahārāja ṣabham ānaya yathā tena ānītena rājagṛhe amanuṣyavyādhi praśamiṣyati
// rājagṛhakena rājñā aṅgarājño brāhmaṇo preśito // gaccha aṅgarājña imam rājagṛhe
ādīnavam vedayitvā tam ṣabham yācāhīti // so dāni rājño brāhmaṇo tatheti
pratiśruṇitvā rājagṛhāto anupūrvena aṅgarājasya nagaram anuprāptah // tena aṅgarājño
upasamkramitvā aṅgarājānam jayena vardhāpetvā evam rājagṛhakam
amanuṣyavyādhiṁ sarvam vistareṇa ārocetvā ṣabham yācitam // so pi ca rājā sakṛpo
ca parānugraha pravṛttō ca // tena tam rājagṛhakānam mahantam ādīnavam śrutvā so
ṣabho tasya brāhmaṇasya dinnah // gaccha brāhmaṇa sukhī bhavantu rājagṛhakā
manuṣyā sarve satvāś ca // brāhmaṇo tam ṣabham grhya amgaviṣayāto
magadhaviṣayam āgacchatī // samanantaram ca vāsiṣṭhāho ṣabheṇa rājagṛhasya sīmā
ākrāntā sarve ca te amanuṣyakā palānā nirītiko ca nirupadravo rājagṛhasya janapado
samvṛttō // syād vo punar eva vāsiṣṭhāho evam asyāsyād anyah sa tena kālena tena
samayena amganagare amgarājā abhūsi // na khalu punar evam draṣṭavyam // tat
kasya hetoh // esa vāsiṣṭhāho rājā śreṇiyo bimbisāro tena kālena tena samayena
aṅgarājā abhūsi // anyo sa tena kālena tena samayena rājagṛhe rājā abhūsi // na etad
evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh // esa śimhasenāpatih // anyah sa tena kālena tena
samayena rājagṛhako brāhmaṇo abhūsi yena tam ṣabham ānītam // na etad evam
draṣṭavyam // tat kasya

[_Mvu_1.290_] hetoh // esa vāsiṣṭhāho tomaro lechavis tena kālena tena samayena
rājagṛhe brāhmaṇo abhūsi yena tam aṅgarājño sakāśāto ṣabho rājagṛham ānīto // syāt
khalu punar vo vāsiṣṭhāho evam asyāsyā anyah sa tena kālena tena samayena
amgarājño ṣabho abhūsi // na khalv etad evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh // aham
so vāsiṣṭhāho tena kālena tena samayena amgarājño ṣabho abhūsi // tadāpi maye
ṣabhabhūtena rājagṛhasya sīmām ākramantenaiva sarve amanuṣyakā palānā etarahim
pi maye paramasambohiprāptena vaiśālīyam sīmām ākramantenaiva sarve
amanuṣyakā palānāḥ //

_____ iti śīṁmahāvastu-avadāne ṣabhasya jātakam samāptam //

atha bhagavān anupūrvena vaiśālīm anuprāptah // bhagavām dāni vaiśālīye
sābhyan tarabāhirāye svastyayanam karoti / svastyayanagāthām bhāṣati //
namo'stu buddhāya namo'stu bodhaye namo vimuktāya namo vimuktaye /
namo'stu jñānasya namo'stu jñānino lokāgraśreṣṭhāya namo karotha //

yānīha bhūtāni samāgatāni bhūmyāni vā yāni va antarīkṣe /
sarvāṇi vā āttamanāni bhūtvā śrīvāntu svastyayanam jinena bhāṣitam //
imasminm vā loke parasmīm vā punah svargeṣu vā yam ratanam prāṇītam /
na tam samam asti tathāgatena

[_Mvu_1.291_] devātidevena narottamena /
imam pi buddhe ratanam prāṇītam etena satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā

.....
.....
idam pi dharme ratanam prāṇītam /
etenā satyena susvasti bhotu manuṣyato vā amanuṣyato vā //
yam buddhaśreṣṭho parivarṇaye śucim yam āhu ānantariyam samādhīm
samādhino tasya samo na vidyate /
idam pi dharme ratanam prāṇītam etena satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //
ye pudgalā aşta sadā praśastā catvāri etāni yugāni bhonti /
te dakṣinīyā sugatena uktāḥ etāni dinnāni mahatphalāni /
idam pi samghe ratanam prāṇītam etena satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //
sarvaiva yasya darśanasampadāyo

[_Mvu_1.292_] trayo sya dharmā jahitā bhavanti /
satkāyadṛṣṭivicikitsitam ca
śīlavratam cāpi yat asti kiṃcīt* /
idam pi samghe ratanam prāṇītam
etenā satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //
kim cāpi śaikṣo prakaroti pāpam
kāyena vācā yatha cetasāpi /
abhyavo so tasya nigūhanāya
abhyayatā drṣṭapatheṣu uktā /
idam pi samghe ratanam prāṇītam
etenā satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //
yathā indrakīlo pṛthivīsanniśrito syā
catūrbhi vātehi asamprakampi /
tathopamaṇ satpuruṣam vademi
yo āryasatyāni sudeśitāni
gambhīra-arthāni avetya paśyati /
idam pi samghe ratanam prāṇītam
etenā satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //
ye āryasatyāni vibhāvayanti
gambhīraprajñena sudeśitāni /
kim cāpi te bhonti bhṛṣam pramattā

[_Mvu_1.293_] na te bhavām aşta upādiyanti /
idam pi samghe ratanam prāṇītam etena satyena susvasti bhotu
manuṣyato vā amanuṣyato vā //

ye yuktayogī manasā succandasā naiṣkramyino gautamaśāsanasmīm /
 te prāptiprāptā amṛtam vigāhya vimuktacittā nirvṛtim bhumjamānā /
 idam pi saṃghe ratanam̄ praṇītam̄ etena satyena susvasti bhotu manusyato vā
 amanuṣyato vā //
 kṣīṇam̄ purāṇam̄ navo nāsti saṃcayo vimuktā āyatike bhavasmīm /
 te kṣīṇabījā avirūḍhidharmā nirvānti dhīrā yatha tailadīpā /
 idam pi saṃghe ratanam̄ praṇītam̄ etena satyena susvasti bhotu manusyato vā
 amanuṣyato vā //
 agnir yathā prajvalito niṣide indhanakṣayā śāmyati vegajāto /
 evam̄vidham̄ dhyāyino buddhaputrāḥ prajñāya rāgānuśayaṁ grahetvā adarśanam̄
 mṛtyurājasya yānti /

[_Mvu_1.294_] idam pi saṃghe ratanam̄ praṇītam̄ manusyato vā amanuṣyato vā //
 grīṣmānamāse prathame caitrasmīm vane pragulmā yatha puṣpitāgrā vāteritā te
 surabhīm̄ pravānti /
 evam̄vidham̄ dhyāyino buddhaputrāḥ śīlen' upetā surabhīm̄ pravānti /
 idam pi saṃghe ratanam̄ praṇītam̄ etena satyena susvasti bhotu
 manusyato vā amanuṣyato vā //
 yānīha bhūtāni samāgatāni bhūmyāni vā yāni va antarīkṣe /
 maitrīkarontu sada manusyakā prajā divam̄ cā rātrīm ca haranti vo balim̄ /
 tasmād dhi tam rakṣatha apramattā mātā va putram̄ anukampamānā /
 etena satyena susvasti bhotu manusyato vā amanuṣyato vā //
 vipaśyismiṁ viśvabhuvi krakucchande bhāmakanakunismīm̄ kāśyape mahāyaśe
 śākyamunismīm̄ gautame /
 etehi buddhehi maharddhikehi yā devatā santi abhiprasannā /

[_Mvu_1.295_] vāḍham̄ pi tam rakṣayantu ca karontu svastyayanam̄ mānuṣikaprajāye /
 tasmā hi tam rakṣatha apramattā mātā va putram̄ anukampamānā /
 [etaṁ pi saṃghe ratanam̄ praṇītam̄]
 etena satyena susvasti bhotu manusyato vā amanuṣyato vā //
 yo dharmacakraṁ abhibhūya lokam̄ pravartayati sarvabhūtanukampitam̄ /
 etādṛśam̄ devamanuṣyaśreṣṭham̄ buddham̄ namasyāmi susvasti bhotu /
 dharmam̄ namasyāmi susvasti bhotu
 saṃgham̄ namasyāmi susvasti bhotu
 manusyato vā amanuṣyato vā //
 gośringīye buddhapramukhe bhikṣusamghe bhaktam̄ kṛtvā śālavanaṁ niryātitam̄ //
 lecchavīnām̄ etad abhūṣī // pratibalo asmākam̄ ekako bhagavantam̄
 saśrāvakasamgham̄ yāvajjīvam̄ upasthihitum̄
 cīvaraṇīḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārehi // api tu tathā kriyatu
 yathā mahājano puṇyena samyujyeyā // manusyataṇḍulo ohārīyatu // tehi
 manusyataṇḍulo ohārito pañcavimśam̄ uttarām̄ vā taṇḍulajātā // evam̄ tehi bhagavām̄
 saśrāvakasamgho saptāham̄ upasthito //
 śirimantam̄ maheśākhyam̄ varṇavantam̄ yaśasvinam̄ /

[_Mvu_1.296_] saṃbuddham̄ paryupāsanti candram̄ tārāganā yathā //
 pītālamkāravasanāḥ karṇikārā va puṣpitā /
 saṃbuddham̄ paryupāsanti ghanakeyūradhāriṇah //
 haricandalaliptāmgā kāśikottamadhāriṇah /

tām devasamghām pariśām samāgatām śucim sujātām śatapuṇyalakṣaṇām /
 sarveṇa buddho abhibhoti tejasā nakṣatrārājā iva tārakāṇām //
 candro yathā vigatavalāhake nabhe abhirocate tāragaṇām prabhāṁkaro /
 evam h' imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 sūryo yathā prabhavati antarīkṣe ādityamārgasmīm sthito virocati /
 evam h' imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 sūryo yathā pratapati antarīkṣe ādityamārgasmīm sthito virocati /
 evam h' imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 padmam yathā kokanadām sujātām prabhāśitaṁ phullam upetagandhaṁ /

[_Mvu_1.297_] evam p' imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 śakro yathā asuraganapramardako sahasranetro tridaśābhīrocate /
 evam imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 brahmā yathā bhūtanukampi sarvām maruprabhām abhirocate tejasā /
 evam imām kṣatriyabhūmipālām sarveṇa buddho abhibhoti tejasā //
 daśāṁgupetām pramumci śirim śucim tataś ca buddhvā amṛtaprasādaṁ /
 vines' imām kṣatriyabhūmipālām dharmaṁ imām pānitale va darśaye //
 evam āyuṣmatā ānandena bhagavān abhistuto //
 ____bhagavām vaiśālakānām lecchavīnām dharmayā kathayā samdarśayitvā
 samuttejayitvā sampraharṣayitvā bahūni ca prāṇiśatasahasrāni abhivineti //
 vaiśālakānām lecchavīnām tāvad dānaṁ deyadharmaṁ imāye anumodanāye //
 yathāpi te madhukarakā sametvā nānāvidhām kusumarasām grahetvā /
 tuṇḍehi pādehi ca samḥaritvā
//

[_Mvu_1.298_] sāmagriye bhavati rasagandhayoso tam samṣṭrtaṁ bhavati madhu
 prāṇītam /
 varṇena gandhena rasen' upetaṁ bhaiṣajyabhakteṣu ca tam upeti //
 em' eva grāme nigameṣu vā punaḥ mahājano bhavati yahim sa āgato /
 saputradārā puruṣastriyo ca kalyāṇakāryeṣu samānacchandā //
 samoharitvāna dadanti pānaṁ samghasya bhaktāni karonti yāgum /
 pānāni samyaksukhakhādanīyā rasām ca āryānumatām dadanti //
 yathāprasādaṁ ca yathānubhāvaṁ kalpaṁ bahuṁ cāpi samoharitvā /
 punar punaḥ denti prasannacittā samuccayaṁ gacchati puṇyarāśih //
 abhivādanāmjalikarmaṇo ca pratyutthāna-m-āsanatām tato ca /
 vaiyāvṛtyam dharmanumodanām ca mahājano prīto karoti puṇyam //
 te dinnadānā kṛtapaṇyakarmakā yenaiva vācātha samoharitvā vā /

[_Mvu_1.299_] yainaiva ca karmasabhāgatāye sarve pi te svargam upenti sthānam //
 divyehi rūpehi samaṁgibhūtā paricāriyanty apsarasām gaṇehi /
 prabhūtabhakṣā pravarānnapānā vimānaśresthopagatā ramanti //
 yadā ca te enti manusyalokām sarve pi ādhyakuleṣu jātā /
 ḥddheṣu sphīṭeṣu mahādhaneṣu prabhūtanārīnarasaṁkuleṣu //
 madhum kṛtam satpuruṣapraśastam sarvehi puṣpehi sukhāvahāya /
 yaṁ kiṁcid artho manasā ca prārhitāḥ sarvo sa ḥddhyeya yathāmano ca //
 sarvārthām samgamya upetha nirvṛtiṁ sasarvasaṁskārakileśasūdanām /
 samvarṇaye lokahito mahāprabhuḥ saputradārā sahajñātibāndhavā //
 te dāni lecchavayo bhagavantam āhansuh // ayam asmākam bhagavan udyānānām
 mahā-udyānam yad idam mahāvanam sakūṭāgraśālaṁ / tam ca bhagavato
 saśrāvakasamghasya dema niryātema // bhagavām dāni bhikṣūn āmantresi // tena hi

bhikshavo anujānāmi ārāmārtham vihārārtham kalpārtham // bhagavām dāni
mahāvanāto cāpālam cetiyam āgataḥ // lecchavayo

[_Mvu_1.300_] pr̄cchanti // kahim bhagavām // bhikshavo āhansuh // esa vāsiṣṭhāho
bhagavām mahāvanāto yena cāpālam cetiyam tenopasamkrānto divāvihārāya // te dāni
lecchavayo āhansuh // dema bhagavato cāpālam cetiyam saśrāvakasamghasya
niryātema // aparakāle lecchavikā mahāvanam āgatā bhagavato pādavandakā
bhagavām ca kṛtabhaktakṛtyo saptāmracetiyam gato divāvihārāya // lecchavayo
bhikṣūṇām pr̄cchanti // āryā kahim bhagavān* // bhikṣū āhansuh // esa vāsiṣṭhāho
bhagavām kṛtabhaktakṛtyo yena saptāmracetiyam ten' upasamkrānto divāvihārāya // te
dāni lecchavayo yena saptāmracetiyam ten' upasamkrānto bhagavataḥ pādau śirasā
vanditvā bhagavantam etad avocat* // dema bhagavām saptāmracetiyam bhagavato
saśrāvakasamghasya niryātema // evam bahuputracetiyam gautamakam cetiyam
kapinahyam cetiyam // bhūyo cāpi bhagavān kṛtyabhaktakṛtyo mahāvanāto yena
markaṭahradaṭīram cetiyan ten' upasamkrānto divāvihārāya // lecchavayo āgatā
mahāvanam bhagavato pādavandakāḥ // bhikṣūṇām pr̄cchanti // āryā kahim
bhagavān* // bhikṣū āhansu // esa vāsiṣṭhāho bhagavām kṛtabhaktakṛtyo yena
markaṭahradaṭīram ten' upasamkrānto divāvihārāya // te dāni yena markaṭahradaṭīram
cetiyan ten' upasamkrānto bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam etad
uvāca // dema markaṭahradaṭīram cetiyam bhagavataḥ saśrāvakasamghasya niryātema
// āmrapālīye bhagavataḥ saśrāvakasamghasya bhaktam kṛtvā āmravanaṁ niryātitam
// bālikāye bhagavataḥ saśrāvakasamghasya bhaktam kṛtvā bālikāchavī niryātitā //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne chatravastum samāptam //

atha aparimitayaśadharmarājño navavidhaśāsanadharmaśarakṣo /
[_Mvu_1.301_] bhavatu gaṇavaro cirasthitiko śiripravaro acalo yathā sumerū //
buddhānām anutpāde pratyekabuddhā loke utpadyanti // tūṣṇīkaśobhanā
mahānubhāvā ekacarā khaḍgaviṣāṇakalpā ekam ātmānam damenti parinirvāyanti //
aparo dāni pratyekabuddho kāśibhūmiṣu pūrvāhne grāmam piṇḍāya praviśati
prāśādikena abhikrāntapratikrāntena ālokitavilokitenā sammiñjitprasāritenā
samghaṭīpātracīvaradhadhāraṇena nāgo viya kāritakāraṇo antargatehi indrayehi
abahirgatena mānasena sthitena dharmatāprāptena yugamātram prekṣamāṇah //
grāmiko ca grāmato aranyam nirdhāvati karmāntam pratyavekṣaṇāye prāśādiko
abhiprasannadevamanusyo // pratyekabuddho tam grāmam sāvadānam piṇḍāya
caritvā yathādhautena pātreṇa tataḥ grāmāto nirdhāvati // prāyonnakālo vartati na ca
kenacid bhikṣā dinnā // grāmiko karmāntā pratyavekṣayitvā punar grāmam praviśati
paśyati ca nam pratyekabuddham grāmato nirdhāvantam // tasya bhavati //
prāyonnakālo vartati // jānāmi tāvam kiṁ imena pravrajitena bhaikṣam labdham iti //
grāmikāḥ pratyekabuddham upasamkrāmya pr̄cchati // ārya labdham bhaikṣam ti //
pratyekabuddho tūṣṇīkaśobhano tucchakam pātrām grāmikasya darśayati // grāmiko
pratyekabuddhasya tucchakam pātrām dṛṣṭvā nam āha // yāvad asamvibhāgaśilo jano
yatā nāma evarūpo dakṣiṇīyo evam mahantāto grāmāto yathādhautena pātreṇa
nirdhāvati // ime kiṁ uddīpayam paribhumjanti // so āha // bhagavām āgaccha aham te
āhāram dāsyāmi // so tam pratyekabuddham gṛhītvā tam grāmam praviśto // so
catuhmahāpathe sthitvā avidhāvidhā ti krandati // avasthitagrāmikasya avidhāvidhan ti
śabdām śrutvā sastrīmanusyo grāmo sannipatitah // grāmikasya

[_Mvu_1.302_] upasamkrāmitvā pr̄cchanti // kiṁ kṣemam kiṁ avidhāvidham ti
krandasi // grāmika āha // krandāmi yenaite na samvibhāgaratā na samvibhāgaśīlāḥ

yatra nāma evam mahantāto grāmāto eko bhikṣu yathādhautena pātreṇa nirdhāvati //
 te dāni grāme mahallakā tasya grāmikasya śrutvā tam pratyekabuddham satkartavyam
 manyensu // grāmikena pratyekabuddham gṛham praveśetvā āhāreṇa pratimānetvā
 yāvajjīvam upanimantrito // aham āryasya nimantremi yāvajjīvam
 sarvasukhopadhānena // svayaṁdhītā saṁveditā // evan tuvam āryam tam divasam
 āhāreṇa upasthihi // dārikā prītā tuṣṭā samvṛttā // śobhanam me kalyāṇam karma
 sevitam // sā dāni tam pratyekabuddham divasam āhāreṇa upasthihi
 prāśādikābhīprasannadevamanuṣyā // pratyekabuddho pariññātabhojano
 sarvāśuciparikṣīṇo mahābhāgo // tasya dāni grāmikasya dhītus tām
 pratyekabuddhasya īryāṇi paśyitvā udāram pasādam jātam // tathā anye pi janā
 prasannā // so dāni pratyekabuddho tasya grāmikasya prasādena tatraiva grāmakṣetre
 anupādāya parinirvṛto // tato grāmikena tam pratyekabuddham dhyāyetvā stūpam
 kṛtam na cātikhuḍḍakam na cātimahantam sudhāṁrttikālepanam // sā dāni grāmikasya
 dhītā tam stūpam daivaskam kāṁsyapātreṇa pūjeti gandhena mālyena ca dhūpena ca
 // paścāt tato stūpāto tam nānāprakāram mālyam vātena apakarṣīyate // tāye dāni tam
 mālyam saṁkaḍḍitvā ceṭīhi sārdham dīrghamālāguḍikā nicitopacitā nānāpuṣpāṇam //
 tatra tāye mālāye tam pratyekabuddhasya stūpam sarvam pariveṭhitam // tasyā tam
 mālām tahiṁ stūpe sthitām ca mālā ca sarvā rūpeṇa ca tejena ca abhibhavitvā
 tiṣṭhantīm deveṣu divyam āyuḥpramāṇam kṣapetvā śobhantīm dṛṣṭvā ati-r-iva
 cittaprasādam utpannam // sā dāni prasannacittā praṇidhānam

[_Mvu_1.303_] utpādeti // yādṛšeṣā mālā atra stūpe śobhati etādṛśā me mālā mūrdhni
 prādurbhavyā yatra yatra upapadyeyam //
 __ sā dāni tam kalyāṇam karman kṛtvā tatra cyavitvā deveśūpapannā ratanamālāye
 ābaddhā tasyā tahiṁ upapannāye apsarāśām śatasahasram parivāresi //
 __ tato pi cyutā vārāṇasīyam kṛkisya rājño agramahiṣīye kukṣismim upapannā //
 navānām vā daśānām vā māsānām atyayena devīye dārikā prajātā prāśādikā darśanīyā
 ratanamālāye ābaddhā // tasyā mālinīti nāmaṁ kṛtam // rājño kṛkisya priyā manāpā
 tathā sarvasya parijanasya sammatā sarvasyādhiṣṭhānasya yāvat kṛtapuṇyā dārikā //
 pratiyekabuddho grāmaṁ piṇḍaya upasam̄krame /
 yathādhautena pātreṇa tato grāmāto niṣkramet* //
 tam enām grāmiko dṛṣṭvā saṁbuddham idam abravīt* /
 kiñci arogo bhagavām labhyate piṇḍayāpanam //
 tato'sya bhagavan pātram grāmikasya prāṇāmaye /
 na cātra adarśī bhikṣām daurmanasyam grāmikasya'bhūt* //
 andhabhūto ayam loko mithyādṛṣṭihato sadā /
 etādṛśām dakṣinīyam na pūjenti yathārahām //
 grāmāntam upasam̄kramya sthihitvāna catuspathe /
 avidhāvidhaṁ ti krandati tato sannipate janāḥ //
 mahājano samāgatvā istriyo puruṣā pi ca /
 grāmikam upasam̄kramya kiṁ karoma avidhāvidham ti //

[_Mvu_1.304_] grāmiko āha //
 yan nūnam koṭi yuṣmākam na saṁvibhāgarato janō /
 eṣo hi etasmim grāmasmim eko bhikṣu vihanyati //
 grāmikasya vacanam śrutvā sarvo grāmo sa-istriyo /
 sārāyanīyam karensu saṁbuddhasya punah punah //
 tam enām grāmiko vaca sabhāryāko saputrako /
 sarvasukhavihāreṇa nimantremi tathāgataṁ //
 grāmikasya svakā dhītā śucivastrā suvāsanā /

ācāraguṇasampannā upasthīya tathāgataṁ //
 grāmikasya prasādena tasmiṁ grāmasmiṁ suvrato /
 saṁbuddho parinirvāyi ṛṣi kṣīṇapunarbhavaḥ //
 tam nirvṛtam dhyāyetvāna stūpaṁ kāresi grāmiko /
 nr̄tyavāditagītena pūjām kāresi maharṣīṇo //
 samāśādyā sitam puṣpam vātena apakarṣitaṁ /
 ekādhyām saṁharityvāna dīrghamālām vagūhayet* //
 sā yādr̄ṣī tatraiva mahyām mālā citrā upaniśitā /
 etādṛṣī me śirasi bhotu mālā yathā ayām //
 yatra yatropapadye haṁ tatra m' etam samṛdhyatu //
 sā tam karmām karitvāna kalyāṇām buddhavarṇitaṁ /
 trāyastriṁśeṣu deveṣu upapadyi'tha apsarā //
 apsarāśatasahasram ca puraskṛtvāna tām sthitā /
 tāsām sā pravarā śreṣṭhā nārī sarvāṅgaśobhanā //

[_Mvu_1.305_] tato tāsām cyavivtāna devakanyā maharddhikā /
 rājño kṛkisya bhāryāya kukṣiṣiṁ upapadyi'tha //
 nirgate dvādaśamāse rājabhāryā prajāyata /
 mālinīṁ nāma nāmena nārīṁ sarvāṅgaśobhanām //
 ativarṇā atirūpavatī abhūt* /
 śreṣṭhā ca rājakanyānām dhītā sā kāśirājino //
 ācāraguṇasampannā śucivastrā suvāsanā /
 rājño kṛkisya antike tiṣṭhate prāñjalīkṛtā //
 tam enam avadād rājā tiṣṭhantīm prāñjalīkṛtām /
 brāhmaṇām me tuvaṁ bhadre bhojāpehi atandritā //
 pituḥ sā vacanām śrutvā brāhmaṇānām anūnakām /
 viṁśatsahasram bhojeti sarvakāmehi mālinī //
 tam enam brāhmaṇā dṛṣya mālinīm apsaropamām /
 rāgagrasitacittā ca ullapanti punar punaḥ //
 uddhatām unnatām dṛṣṭvā capalām prākāṭendriyām /
 mālinī saṁvicinteti na ime dakṣiṇārahā //
 sā āruhitvā prāśādaṁ samantena vilokaye /
 adarśī bhagavato siṣyām saṁbuddhasya śirīmato //
 sā prāśādavaragatā kāśikavaracandanena āliptā /
 rājño kṛkisya dhītā sarvā diśatā viloketi //
 sā addaśāsi prāśādiken' imjitenā praviśantām /
 buddhasya śrāvakān bāhitapāpām antimāśarīrām //

[_Mvu_1.306_] sā dāśīm prešeti eteśām ṛṣīṇām vandanaṁ bruhi /
 vanditvā ca bhanāhi praviśatha bhadanta niśīdātha //
 sā dāśī upagamya pādām vanditvā bhāvitātmanām /
 prāñjalikṛtā avocat praviśatha bhadanta niśīdātha //
 rāgā upātivṛttā viśāradā agrapañḍitā loke /
 buddhasya śrāvakā bāhitapāpā antimāśarīrāḥ //
 tam pāñḍaram ca sukṛtam sutoraṇam khaḍga-asiguptam /
 praviśensuh antahpuraṁ rājño dhītuḥ manāpāye //
 kāśikapratyāstaraṇam suvicitrakalāpakaṁ maṇivicitram /
 vicitrapiṣpāvakīṇam prajñaptam āsaṇam āsi //
 padmam iva śubhābhāṣam jaleruhaṁ yatha jale anupaliptam /
 tatha anupaliptacittā tatra niśīde vigatamohā //

śālīnāmodanavidhim akālakam anekavyamjanam upetam /
 svahastam upanāmayate yathā bhadantāna abhiroce //
 te bhikṣū avacensuḥ śāstā mo agrapaṇḍito loke /
 tasyā prathamam bhaktam so bhumjaye va mahāvīro //
 buddho ti srūpitva ghoṣam loke kutūhalam aśrutapūrvam /
 adhikataram sā prasīde imehi kila so viśiṣṭataro //
 sā mālinī avoca bhuñjītvā śāstuno haratha bhaktam /

[_Mvu_1.307_] abhivādanam ca brutha mama vacanāto lokanāthasya //
 adhivāse bhaktam bhagavām suvetanā sārdham bhikṣusamghena /
 antaḥpurasya madhye rājño dhītuḥ manāpāya //
 te dāni bhagavato kāsyapasya agraśrāvakā tiṣyo ca bhāradvājo mālinīye bhaktam
 paribhumjītvā bhagavato kāsyapasya bhaktam ādāya ṛṣivadanam nirdhāvitā //
 bhagavato kāsyapasya piṇḍapātram upanāmetvā mālinīye vacanena bhagavantam
 kāsyapam vandanam vadensu // kṛkisya bhagavām kāśirājño dhītā bhagavato
 vandanam pṛcchati saśrāvakasamghasya śuvedāni ca bhaktena nimantreti sārdham
 bhikṣusamghena rājño kṛkisya antaḥpure tasyā bhagavām adhivāsetu anukampām
 upādāya // bhagavatā kāsyapena vaineyavaśena adhivāsitaṁ // ye tehi mahāśrāvakehi
 sārdham puruṣā gatā bhagavato kāsyapasya ovādam ādāya tehi gatvā mālinīye
 niveditam // adhivāsitaṁ tena bhagavatā kāsyapena śuvedāni bhaktam sārdham
 bhikṣusamghena // mālinīye teṣām puruṣānām śrutvā tām eva rātriṁ prabhūtam
 khādanīyam bhojanīyam pratijāgaritvā bhagavato kāsyapasya kālam ārocāpitam //
 bhagavām kālajño velājño samayajño pudgalajño pudgalaparāparajño // kālyam eva
 nivāsayitvā pātracīvaram ādāya yena cārikāvikālo samprāpto sāyam māgadhe
 prātarāśe vartamāne sārdham vimśatīhi bhikṣusahasrehi vārāṇasim nagaram praviśet*
 // haṁsapraḍīnakam iva buddhā bhagavanto nagaram praviśanti // dakṣināpārśve tiṣyo
 mahāśrāvako // vāme pārśve bhāradvājo mahāśrāvakah // teṣām pṛṣṭhato catvāro
 mahāśrāvakā caturṇām aṣṭā aṣṭānām śoḍāśa śoḍāśānām dvātriṁśa dvātriṁśatānām
 catuṣaṣṭi // evam bhagavām vimśatīhi bhikṣusahasrehi puraskṛto

[_Mvu_1.308_] rājño kṛkisya antaḥpuram praviśati // bhagavato nagaram
 praviśantasya onatā bhūmir unnamati samaṁ bhūmitalam jātam samsthāti //
 aśucipāṣāṇaśarkarakāṭhallā bhūmiṁ praviśanti muktapuspāvakīrṇā mahī samsthāti //
 puṣpopagā vṛkṣā puṣpanti phalopagā vṛkṣā phalanti / ye tatra mārge vāmadakṣiṇena
 vāpīyo vā puṣkarīṇīyo vā śītalasya vārisya bharitā bhavanti
 utpalapadumakumudapuṇḍarīkanalinīsaugandhikāpracchannā / udupānamukhā toyam
 prasyandati / aśvā hīṣyanti ṛṣabha nardanti hastikumjarā nardanam muṣcanti //
 samanantaram īdrakīlam pādena cokramati sarvam ca nagaram prakampati / andhā
 ālokenti badhirāḥ śabdām śrīṇvanti unmattakāḥ smṛtiṁ pratilabhante vyādhitā
 vyādhito muṣcanti gurviṇīyo arogāḥ prasūyanti nagnānām cailāḥ prādurbhavanti
 bandhanabaddhānām bandhanāni sphuṭanti pedākarāṇḍāvṛtāni ratanāni samghattanti
 bhājanāni raṇanti / ye bhavanti nagare parivādinīyo vallakīyo
 veṇuvīnāmṛdamgabherīpaṇavā asaṁkhatāny api aghaṭītāni sampravādyanti /
 śukasārīkakokilahaṁsamayūrāḥ svakasvakāni rutāni muṣcanti // caturaṅgulena ca
 bhūmiṁ asaṁspṛśanto gacchati dharaṇitale ca padacakrāṇi prādurbhavanti sahasrārāṇi
 sanābhikāni sarvākāraparipūrṇāni antarīkṣe ca devā divyāni tūryasahasrāṇi
 pravādayanti divyāni puṣpavarṣāni pravarsanti // bhagavām kāsyapo saśrāvakasamgho
 edṛśāye vidhīye edṛśāye vibhūṣāye edṛśena samudayena edṛśāye ḥddhīye edṛśena
 vibhavena devamanuṣyehi satkriyanto saśrāvakasamgho rājño kṛkisya antaḥpuram
 praviṣṭo // bhagavām mālinīye saśrāvakasamgho tahim abhyantarime catuhśāle

mahāsatkāreṇa pariviṣṭo prabhūtena praṇītena svādanīyena bhojanīyena ṛjurasena agrarasena

[_Mvu_1.309_] avigatarasena pratyagrarasena // bhagavāṁ bhuktāvī
saśrāvakasamgho dhautahasto apanītapātro mālinīṁ dharmayā kathayā saṁdarśayitvā
samādāpayitvā samuttejayitvā sampraharsayitvotthāyāsanāto prakrame //
____yāni tāni kṛkisya kāśirājño vimśati brāhmaṇasahasrāṇi nityabhojikā te kupitā yam
mālinīye bhagavāṁ kāsyapo saśrāvakasamgho rājakule pariviṣṭo mahatā satkāreṇa
mahatā sanmānena // tehi sarvā brāhmaṇapariṣā sannipātitā anekāni
brāhmaṇasahasrāṇi // tena kālena tena samayena brāhmaṇākrāntā pṛthivī bhavati //
saṁnipātitā mālinīṁ ghātetukāmā // eṣā yeva atra rājakule brāhmaṇānāṁ kaṇṭako
utpanno // kṛkiś ca rājā brāhmaṇeṣu abhiprasanno tasya vimśa brāhmaṇasahasrā
daivasikam bhumjanti eṣā ca pitṛnā brāhmaṇānāṁ niyojītā etāni brāhmaṇāni
daivasikam bhojehīti etāye brāhmaṇānāṁ avamanyitvā śramaṇā rājakule praveśitā
eṣāṁ ca edṛśo pūjāsatkāro kṛto // sā eṣā yat tam brāhmaṇānāṁ upajīvyam rājakulāto
pūjāsatkārārtham śramaṇānāṁ pariṇāmeti mānayantīti // tehi brāhmaṇeḥi eṣo
vyavasāyō kṛto mālinī māretavyā // kṛkī ca kāśirājā janapadam pratyavekṣako va gato
// tehi brāhmaṇeḥi kṛkisya rājño dūto preṣito // edṛśam mālinīye brāhmaṇānāṁ mūle
abahumānam utpannam / kāsyapasya saśrāvakasamghasya rājakulaṁ praveśitvā edṛśo
ca pūjāsatkāro kṛto brāhmaṇānāṁ darśanam pi na deti // yathā mahārājena samdiṣṭam
tathā na karoti // yan tu brāhmaṇānāṁ rājakule nityakam vimśatīnāṁ
brāhmaṇasahasrānāṁ tam pi na vartati // mālinī brāhmaṇānāṁ darśanam pi na deti //
rājā śrutamātreṇaiva janapadātto

[_Mvu_1.310_] vārāṇasim āgato paśyati anekām brāhmaṇānāṁ sahasriyo samāgatāni
// so yena brāhmaṇās tenaiva gato // brāhmaṇā pi rājño pratyudgatā jayena
vardhāpayitvā etām prakṛtiṁ mālinīye tam sarvam kṛkisya rājño nivedenti // mahārāja
eṣā mālinī brāhmaṇānāṁ kaṇṭako utpannā na śakyam brāhmaṇeḥi rājño nityakam
pratīcchitum yāvan na mālinī ghātitā // eṣa samagrāye brāhmaṇaparśāye niścayo
utpanno // rājā pi brāhmaṇyo / eṣā brāhmaṇapariṣāya kriyā anuparivartitavyā // yadi te
brāhmaṇyam aparityaktam mālinīṁ parityajāhi / atha te mālinī aparityaktā nāsti te
brāhmaṇyam // brāhmaṇapariṣāyā kriyām anuparivartantasya tasya rājño etad abhūṣi
// imā brāhmaṇākrāntā pṛthivī bahubrāhmaṇyā / yadi mālinīṁ na parityajīṣyāmi
ḍimbam bhaviṣyati / naivam mālinī bhaviṣyati naivam ahaṁ //
tyajed ekām kulasvārtham grāmārtham tu kulaṁ tyajet* /
grāmaṁ janapadasvārtham ātmārtham pṛthivīṁ tyaje //
te dāni kāśirājñā mālinī parityaktā // yathā brāhmaṇapariṣāye abhiprāyam tathā
bhavatu // te dāni brāhmaṇā āhansu // yadi parityaktā mālinī āñāpiyatū rājñā // tato
tena bāhire nagarāto brāhmaṇānāṁ mūle sthitakena dūto preṣito // āgacchatha
mālinīṁ ānetha tti // rājavacanena dūto rājakulam anuprāptah // āgaccha mālinī
parityaktāsi pitari brāhmaṇānāṁ / brāhmaṇeḥi jīvitād vyaparopyasi // mālinīye
mātaram āgatvā ārāvo mukto sarveṇa ca antahpureṇa // nagare sarvajano tena
ārāvaśabdena utkaṇṭhito ākulībhūto // mahām āsi rodanam //

[_Mvu_1.311_] mālinī vārāṇasīto dūtena niṣkāsyati pituḥ sakāśam // sā dāni dūtehi
niṣkāstā pituḥ allīpitā // iyaṁ mahārāja mālinī // rājñā aśrukaṇṭhena rudanmukhena
mahato janakāyasya mālinī brāhmaṇānāṁ dattā parityaktā pitare // sā dāni mālinī
yatram kāle pitari parityaktā brāhmaṇānāṁ ājñākṛtā // tataḥ mālinī prāṁjalīkṛtā
brāhmaṇapariṣāye prañipatitvā // icchāmi ekām prajñaptim brāhmaṇapariṣā yadi
pramāṇan ti // te āhansu // jalpa yā te vijñapti // āha // ahaṁ pitari brāhmaṇānāṁ

parityaktā yuṣmākam aham vaśagatā // brāhmaṇapariṣāye evam eva niścayo mālinī māretavyā // tad icchāmi brāhmaṇapariṣāyam eva sakāśāto saptāham jīvitum dānam dāsyāmi puṇyam ca kariṣyāmi // aham ca brāhmaṇāṁ kṛtopasthānā mayāpi brāhmaṇā upasthāpitā pitur vacanena // tato me saptāhasyātyayena māretha yam vā vo kṣamati tam karotha // teṣām brāhmaṇāṁ mahattarakānām utpannam // evam etām yathā mālinī jalpati cirakālam etāye brāhmaṇā upasthāpitā pitur vacanena bhojāpitāḥ / paścā etāye pāpakam cittam utpannam yam brāhmaṇāṁ mellitvā śramaṇānām abhiprasannā // tato nārhati bhūyo śramaṇānām dānam dātum utsṛṣṭā na teṣām brāhmaṇānām eva eṣā saptarātram dānam dāsyati / tad dīyatū etāya vijñaptih mucyatu saptarātram saptāhasyātyayena haniṣyati // yam kāraṇam brāhmaṇapariṣāye esa niścaya utpannas tam mālinīye jīvamānāya kāryam // tasyā tehi brāhmaṇehi dattā vijñaptih // saptarātram utsṛṣṭā mahato janakāyasya brāhmaṇānām sakāśāto apramādā bhaveyā saptarātram pi na vilupe tti // sā dāni osṛṣṭā samānāpi nūnaṁ sārdham mahatā janakāyena parivṛtā punah rājakulam praviṣṭā pitaram vijñāpeti // icchāmi imāni sapta divasāni dānam ca dātum puṇyam

[_Mvu_1.312_] ca kartum yatra mama abhiprāyo // rājā āha // evam astu karohi putri puṇyam yatra te abhiprāyo // sā āha // bhagavantam kāsyapam samyaksam̄buddham saśrāvakasam̄gham saptāham iha rājakule pariviṣeyam // rājā āha // anumodāhi tvam // bhagavām kāsyapo saśrāvakasam̄gho rājakule saptāham bhaktena upanimantrito // anukampām upādāya bhagavatā kāsyapena vaineyavaśena mahājanakāyam vinayam āgamiṣyatī adhivāsitam // te brāhmaṇā parikupitā icchanti hanitum jīvantīm // mālinī prāmjaliṅktā // kṣamatha tāvat saptāham yāvad dadāmi dānam // dadanto brāhmaṇā kāmakāro vah //

—tāye prathamasmīm divasasmīm śāstā bhojāpito saha gaṇena antaḥpurasya madhye mātuś ca pituś ca madhyagatātāye // śāstā ca prasādanīyām rājño kathaye kathām // vinīvaraṇe ca dharme abhisameti rājā antaḥpureṇa saha // dvitīyasmīm divasasmīm vinesi pañca putraśātā // tṛtīyasmīm divasasmīm yo teṣām abhūsi parivāro ca // caturthasmīm divase rājāmātyām vineti sam̄buddhaḥ // pañcamē yam ca balāgram prathamaphale niveśaye śāstā // ṣaṣṭhīsmīm divasasmīm rājācāryam vineti sam̄buddhaḥ // nigamām ca saptame śrotāpattiphale vinaye // rājāpi hrṣṭacitto sam̄buddham paśyīsa saha gaṇena bhagavantam kāsyapam nimantrayed agrabhakteṇa // mālinīye saptame divase bhagavantam kāsyapam bhuktāvīm viditvā apanītāpātrām praṇidhānam utpāditam // anantareṇāham duḥkhasyāntam kareyam / edṛśo me putro bhaveyā yathāyam bhagavanto kāsyapo devamanuṣyānām arthacaryām carati // evam mama putro anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄bodhitvā devamanuṣyānām arthacaryām caratu // mālinīye

[_Mvu_1.313_] bhrātā aniyavanto nāma kumāro / tenāpi praṇihitaṁ // edṛśo me pitā bhaveyā yathāyam bhagavām kāsyapo etarahim / tatra ca aham duḥkhasyāntam kareyam // evam bhagavatā kāsyapena kṛkī ca kāśirājā sāntaḥpuro pañca kumāraśatā amātyā ca bhaṭṭabalāgram yobhūyena ca naigamā sarve āryadharmeṇi vinītā // teṣām etaḍ abhūsi // asmākam mālinī kalyāṇamitrā mālinīm āgamyā asmākam sarvadharmeru dharmacaksur viśuddham // tām brāhmaṇā jīvitād vyaparopayiṣyanti // api nāma vayam ātmānam parityajeyāma na mālinīm // tehi teṣām brāhmaṇānām samdiṣṭam // ete vayam mālinīye saha āgacchāmaḥ mālinī asmākam kalyāṇamitrā na yuṣme śaktā asmeṇi jīvantehi mālinīm jīvitād vyaparopayitum // yadā vayam sarve na bhavāma evam yuṣme śaknotha tām mālinīm jīvitād vyaparopayitum // te dāni saparivārāḥ sabalavāhanāḥ mālinīm agrato kṛtvā vārāṇasīto nirgamya yena tāni brāhmaṇasahasrāṇi tena praṇatā // te brāhmaṇāḥ tam anantam balāgram drṣṭvā

mālinīye saha āgacchantaṁ bhītā trastā // tehi dūto preśito rājño ca // nirgamyatu
 muktā bhavatu mālinī tam divasam yā caiśā uddhṛtadaṇḍā eśā pitare ālokam nisṛṣṭā
 bhavatūddhṛtadaṇḍā // eśā na asmākam mālinī aparādhyati / kāsyapo asmākam
 saparivāro aparādhyati tasya vayam danḍam kariṣyāmaḥ //

____tehi dāni sannaddhakavacitāḥ sahasrayogā daśa puruṣā ṛṣivadane preśitāḥ
 kāsyapam śramaṇam saśrāvakasamgham jīvitād vyaparopayatha // te bhagavatā
 kāsyapena maityā sphāritvā āryadharmehi pratiṣṭhāpitā // tehi brāhmaṇehi apare
 viṁśa puruṣāḥ sannaddhakavacitāḥ preśitāḥ kāsyapam śramaṇam jīvitād
 vyaparopayatha // te puruṣā ṛṣivadanaṁ gatāḥ sannaddhāḥ sapraharanāḥ // te pi
 bhagavatā maityā sphāritvā ārye dharme pratiṣṭhāpitāḥ // evam
 [_Mvu_1.314_] trimśac catvāriṁśa paṁcāśam yattakā preśitā tattakā kāsyapena
 bhagavatā maityāya sphāritvā āryadharmehi pratiṣṭhāpitāḥ // ākarṣaṇā eśā
 buddhānām // bhagavatā vineyasatvānām ākarṣaṇatāyai yattakā tahim buddhavaineyā
 āsi tehi brāhmaṇasahasrehi tattakā tehi visarjitāḥ te ca bhagavatā sarve āryadharmehi
 vinītāḥ // mithyāpratipannā avaśiṣṭā anekaprāṇasahasriye // teṣām āryadharmehi
 vinītānām bhavati // na ete brāhmaṇā buddhamāhātmyam jānanti / yadi ete
 bhagavantaṁ kāsyapam upasamkramensuh mahatā arthena samyujyensuh // tehi
 teṣām brāhmaṇānām dūto preśito // bhagavām kāsyapo samyaksam buddho mahātmā
 mahākāruṇiko lokasyānugrahapratītto // mā bhavanto bhagavato kāsyapasyāntike
 bhikṣusamghasya bādhitum pradūṣetha // evam mānaṁ ca madam ca jahitvā
 āgacchatha sarve bhagavato kāsyapasya pādavandanam mahatā arthena
 samprayujyatha //

satya apiśunavarṇā nam ca arthavatī śucī /
 anyeśām madhurā vyaktā buddhasya sakhilā girā //
 tarpaṇīyā nirvamhaṇī sarvadāhavināśanī /
 nelavarnā sukhavarṇā buddhasya sakhilā girā //
 agadgadā avikalā avitathā ananyathā /
 yathātathā avikalpitā buddhasya sakhilā girā //
 jñeyajñānā anutpannā anosānā asādīśā /
 naravaśā suvibhaktā ca vācā amitabuddhino //
 satyam cāpiśunam ca bhāṣati
 sa sarvataḥ puna maitracitto /

[_Mvu_1.315_] upakāre paramārthasamhitam
 etaṁ vā paramam subhāṣitam //
 āviṣṭam gaditam sa bhāṣati
 uccanīcam atha api madhyamam /
 anupadam anvaksaram viśuddham
 etaṁ vā paramam subhāṣitam //
 paramakaruṇam uditayuktām
 girām bhāṣati daśaphalayuktām /
 aṣṭām' upetacatuṣprakārām
 etaṁ vā paramam subhāṣitam //
 vācām bhāṣati paṁcapuṇyām suniścitām vā puna chinnasamśayām /
 na ca karma kiṁci karoti pāpam tathāvidham uttamapauruṣatvam //
 evam upetaṁ varalakṣaṇehi mahādyutigānam anuśāsate /
 varam jñātīratanaṁ prahāya ratim ca sphītām abhiniṣkrame //
 amṛtapadaṁ jiṣṭum nandajātā drumasāram varagandham uttamam /
 locetvāna kṛtavikṛtam tam atha tenaiva pacesi odanam //

[_Mvu_1.316_] evam iha kāsyapam maharśi
paribhāṣanti janā parīttaprajñāḥ /
svākhyātapadam aninditam puruṣājāniyam anatikramam //
śamitāvīm prahāya punyapāpam bhavasamyojanasamksaye rataṁ /
śāntam suvibhaktamānasam
tam jano garahati anaṃganam //
bhikṣū ca upāsakā ime bahu kāsyapaśāsane ratā /
jvalitanam va hutāśanam śikhiṁ etha vandāma sametya kāsyapam //
eṣo dvipadānam uttamo so cakṣudado vināyako /
mānaṁ ca madam ca viprahā etha vandāma sametya kāsyapam //
te brāhmaṇā sarve nityatvaniyatarāśī buddhasahasram api yadi dharmam deśeya
abhvayā te dharmam ājānitum buddhe ca dharme ca samghe ca prasādayitum // te
dāni daṇḍalaguḍahastā yena bhagavān kāsyapo tena pradhāvitā // bhagavatā
ṝthivīdevatā ṣābhāṣṭā // sā dāni tālamātreṇa ātmabhāvena bhagavato purato sthitā //
bhagavām tām ḗthivīdevatām āha // ke ca te tatra brāhmaṇā bhavanti // sā dāni āha //
ete mama ḗthivīniṣṭā dāsā // bhagavān āha // tena hi yathā dāsā parākramyante tathā
parākrama // sā dāni mahāntam

[_Mvu_1.317_] tālaskandham unmūletvā yena te brāhmaṇā tena pratyudgatā // taṁ
tālaskandham ḗthivīye chaṭāchaṭāye uparipatitaṁ // te brāhmaṇā bhītā nāśanaṣṭāḥ //

____ iti śrīmahāvastu-avadāne mālinīye vastu samāptam //

evam mayā śrutanam ekasmim samaye bhagavām kośaleṣu cārikām caramāṇo mahatā
bhikṣusamghena sārdham pañcahi bhikṣuṣatehi yena kośalānām mārakaraṇḍo nigamo
tad avasāri tad anuprāpto tatraiva viharati anyatarasmiṁ vanaṣaṇde // atha khalu
bhagavān sāyāhnakālasamaye pratisamplayanād vyutthāya vihārāto nirgamya ūrdhvam
ca ulloketvā diśābhāgām ca abhiviloketvā adho ca oloketvā samam ca bhūmibhāgām
samavekṣitvā smitam prāduṣkaritvā dīrgham caṃkramam caṃkrame // adrākṣit* atha
khalv āyuṣmān ānando bhagavantam sāyāhnakālasamaye pratisamplayanād vyūtthāya
ūrdhvam ca ulloketvā diśābhāgām ca abhiviloketvā adho ca oloketvā samam ca
bhūmibhāgām samavekṣitvā smitam prāduṣkaritvā dīrgham caṃkramam
cakramantam / drṣṭvā punar yena saṃbahulā bhikṣavas tenopasamkramitvā bhikṣūn
etat avocat* // eṣo buddho bhagavān sāyāhnasamaye pratisamplayanād vyūtthāya
ūrdhvam ca ulloketvā diśābhāgām ca abhiviloketvā adho ca avaloketvā samam
bhūmibhāgām samavekṣitvā smitam ca prāduṣkaritvā dīrgham caṃkramam
caṃkramati // na ca punar āvusāvo tathāgatā arhantah samyaksambuddhāḥ ahetu
apratyayam smitam prāduṣkurvantī // kiṁ punar vayam āvusāvo yena bhagavāms
tenopasamkramitvā bhagavantam etam artham pṛcchēma // yathā tam bhagavām
vyākariṣyati tathā tam dhārayiṣyāma // sādhv āyuṣmann iti te bhikṣū āyuṣmato
ānandasya pratyāśroṣi //

____ atha khalu āyuṣmān ānando tehi bhikṣuhi sārdham yena bhagavāms
tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vinditvā ekānte asthāsi // ekānte sthitāḥ
āyuṣmān ānando

[_Mvu_1.318_] bhagavantam etat avocat* // ihāham bhagavantam addaśāmi
sāyāhnasamaye pratisamplayanād vyūtthāya vihārān niṣkramya ūrdhvam ca ulloketvā
adho ca avaloketvā diśābhāgām ca abhiviloketvā samam ca bhūmibhāgām
samavekṣitvā smitam ca prāduṣkurvantam dīrgham caṃkramam caṃkramantam // na
ca punas tathāgatā arhantah samyaksambuddhā ahetu apratyayam smitam

prāduṣkaronti // ko bhagavan* hetuḥ pratyayah smitasya prāduṣkaraṇāya // evam ukte
 bhagavān āyuṣmantam ānandam etad uvāca // paśyasi tvam ca ānanda etam
 pṛthivīpradeśam // evam hy etam bhagavan* // etasmīm ānanda pṛthivīpradeśe
 bhagavato kāśyapasya āgamavastum abhūsi // paśyasi tvam ānanda etam
 pṛthivīpradeśam // evam hy etam bhagavan* // etasmīn ānanda pṛthivīpradeśe
 bhagavato kāśyapasya kuṭīvastu abhūsi // paśyasi tvam ānanda etam pṛthivīpradeśam
 // evam hy etad bhagavam // etasmīn ānanda pṛthivīpradeśe bhagavato kāśyapasya
 caṃkramaṣaṭih abhūsi // paśyasi tvam ānanda etam pṛthivīpradeśam // evam hy etam
 bhagavam // etasmīn ānanda pṛthivīpradeśe trayāñāṁ tathāgatāñāṁ arhatāñāṁ
 samyaksambuddhāñāṁ niṣadyā abhūsi bhagavato krakucchandasya bhagavato ca
 kanakamunisya bhagavato ca kāśyapasya // atha khalv āyuṣmān ānando
 aścāryādbhutasamvignaromahṛṣṭajāto śīghram Śīghram tvaramāṇarūpo yena so
 pṛthivīpradeśo tenopasamkramitvā tasmiṁ pṛthivīpradeśe caturguṇasamghātīm
 prajñapetvā yena bhagavām tenāñjaliṁ praṇāmetvā bhagavantam etad avocat* // iha
 bhagavām niṣīdatu prajñapta eva āsane // ayam pṛthivīpradeśo caturhi tathāgatehi
 arhantehi samyaksambuddhehi paribhukto bhaviṣyati bhagavatā krakucchandena
 bhagavatā ca kanakamuninā bhagavatā ca kāśyapena bhagavatā caitarhi // niṣīdatu
 khalu bhagavām prajñapta eva āsane // āyuṣmām pi ānando bhagavataḥ pādau

[_Mvu_1.319_] śirasā vanditvā ekānte niṣīdi // te pi bhikṣū bhagavataḥ pādau śirasā
 vanditvā ekānte niṣīdensuh // ekānte niṣāṇam āyuṣmantam ānandam bhagavān etad
 avocat* // icchasi punas tvam ānanda tathāgatasya pūrvanivāsasamyuktām
 dharmikathām bhāṣato śrotum imam eva mārakaraṇḍam nigamam ārabhya // evam
 ukte āyuṣmān ānando bhagavantam etad avocat* // etasya dāni bhagavam kālo etasya
 dāni sugato samayo yam bhagavām bhikṣūṇām etam arthaṁ bhāṣe // bhikṣū
 bhagavato sammukhā śrutvā sammukhā pragṛhītvā tathatvāye dhārayiṣyanti // evam
 ukte bhagavān āyuṣmantam ānandam etad avocat* //

—bhūtāpūrvam ānanda bhagavati kāśyape ayam mārakaraṇḍo nigamo verudiṅgo
 nāma brāhmaṇagrāmo abhūsi // verudiṅge khalu ānanda brāhmaṇagrāme ghaṭikāro
 nāma kumbhakāro abhūsi bhagavato kāśyapasya upasthāyako // ghaṭikārasya khalu
 punar ānanda kumbhakārasya jyotiṣpālo nāma māṇavako abhūsi dārakavayasyako
 sahapāmśukrīḍanako priyo manāpo ajanyasya brāhmaṇasya putro // atha khalv ānanda
 bhagavām kāśyapo koṣaleṣu cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham
 saptahi bhikṣusahasrehi yena kośalāñām verudiṅgo brāhmaṇagrāmo tad avasāri tad
 anuprāptas tatraiva viharati imasmiṁ eva vanakhaṇde // aśrośi khalv ānanda ghaṭikāro
 kumbhakāro bhagavām kila kāśyapo koṣaleṣu cārikām caramāṇo yena kośalāñām
 verudiṅgo brāhmaṇagrāmaṁ tad avasāri tad anuprāpto tatraiva viharati anyatarasmiṁ
 vanakhaṇde // atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro yena jyotiṣpālo māṇavo ten'
 upasamkramitvā jyotiṣpālam māṇavam etad avocat* // śratam idam samyagjyotiṣpāla /
 bhagavām kila kāśyapo koṣaleṣu cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham
 saptahi bhikṣusahasrehi yena kośalāñām verudiṅgo brāhmaṇagrāmo tad avasāri tad
 anuprāptah

[_Mvu_1.320_] tatraiva viharati anyatarasmiṁ vanakhaṇde // kim punar vayam
 samyagjyotiṣpāla yena bhagavām kāśyapo tenopasamkramema bhagavantam
 kāśyapam darśanāye vandanāye paryupāsanāye // evam ukte jyotiṣpālo māṇavo
 ghaṭikāram kumbhakāram etad avocat* // kim me bhaṇe ghaṭikāra tehi muṇḍikehi
 śramaṇehi darśanāye upasamkrāntehi paryupāsanāye / dvitīyam tṛtīyam pi ānanda
 ghaṭikāro kumbhakāro jyotiṣpālam māṇavam etad uvāca // kim me bhaṇe
 ghaṭikāra tehi muṇḍehi śramaṇehi darśanāye upasamkrāntehi paryupāsanāye // atha

khalv ānanda ghaṭikārasya kumbhakārasya etad abhūsi // ko nu khalu syād upāyo yaṁ
 jyotipālo māṇavo bhagavantam kāsyapam darśanāya upasamkrameya paryupāsanāya
 atha khalu ānanda ghaṭikārasya kumbhakārasya etad abhūsi // asti khalu tasyaiva
 vanakhaṇḍasya avidūre sumukā nāma puṣkarinī yaṁ nūnāham jyotipālena māṇavena
 sārdham yena sumukā nāma puṣkarinī gaccheyam śīrṣasnāpanāya // atha khalv ānanda
 ghaṭikāro kumbhakāro yena jyotipālo māṇavo ten' upasamkramitvā jyotipālam
 māṇavam etad uvāca // kim punar vayam samyagyotipāla yena sumukā nāma
 puṣkarinī tenopasamkramema śīrṣasnāpanāya // evam ukte ānanda jyotipālo māṇavo
 ghaṭikāram kumbhakāram etad uvāca // tena hi bhaṇe ghaṭikāra sukhī bhava
 yasyedāni kālam manyase // atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro
 śīrṣasnānīyaśāṭim ādāya jyotipālena māṇavena sārdham yena sā puṣkarinī
 tenopasamkramensu snānāya // atha khalv ānanda jyotipālo māṇavo śīrṣasnāto
 udakatīre asthāsi keśām santhāpayamāno // atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro
 jyotipālam māṇavam etad avocat* // ayam samyagjyotipāla bhagavām kāsyapo
 imasmīm yena vanakhaṇḍe kim punar vayam samyagjyotipāla yena bhagavām
 kāsyapo ten' upasamkramema bhagavantam kāsyapam darśanāya paryupāsanāya //
 evam ukte jyotipālo māṇavo ghaṭikāram kumbhakāram

[_Mvu_1.321_] etad avocat* // kim me bhaṇe ghaṭikāra tehi śramaṇakehi darśanāye upasamkramantehi paryupāsanāye // atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro jyotipālam māṇavam kṛkātikāyām gṛhya etad avocat* // ayam samyagjyotiṣīlā bhagavām kāśyapo imasmīm eva vanakhaṇḍe kim punar vayam samyagjyotiṣīlā yena bhagavām kāśyapo ten' upasamkramema bhagavantam kāśyapam darśanāyopasamkramantam paryupāsanāya // atha khalv ānanda jyotipālo māṇavo ghaṭikāram kumbhakāram apadhūnitvā prayāti // tam enam ghaṭikāro kumbhakāro anujavitvā praveṇikeśehi gṛhītvā etad avocat* // ayam samyagjyotiṣīlā bhagavām kāśyapo imasmīm eva vanakhaṇḍe viharati kim punar vayam samyagjyotiṣīlā yena bhagavām kāśyapas tenoupasamkramema bhagavantam kāśyapam darśanāya paryupāsanāya // atha khalv āyuṣman ānanda jyotiṣīlāmāṇavasya etad abhūṣi // na khalv apratyayam vā tam yam me ghaṭikāro kumbhakāro śīrṣasnātam murdhni keśeu parāṁṛṣati nudantakam hīnāya jātyā samāno // tena hi bhaṇe ghaṭikāra sukhī bhava yasya dāni manyase //

____atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro jyotipālena māṇavena sārdham yena
bhagavāṁ kāśyapo ten' upasamkramitvā bhagavataḥ kāśyapasya pādau vanditvā
ekānte asthāsi // ekāntasthitah ānanda ghaṭikāro kumbhakāro bhagavantam kāśyapam
etad avocat* // ayam me bhagavan* jyotipālamāṇavo dārakavayasyo
saḥapāṁśukrīḍanako priyo manāpo ajanyasya brāhmaṇasya putro tam bhagavāṁ
ovadatu anaśāsatu // atha khalv ānanda bhagavāṁ kāśyapo jyotipālam māṇavam trīhi
ca śaraṇagamanehi paṁcahi ca śikṣāpadēhi samādāpaye // atha khalv ānanda jyotipālo
māṇavo bhagavantam kāśyapam etad avocat* // na tāvad aham bhagavan sarvāṇi
paṁca śikṣāpadāni samādāpayiṣyam // asti tāva me eko puruṣo vihēthako roṣako
jīvitād vyaparopayitavyo // evam ukte bhagavāṁ jyotipālam māṇavam etad avocat* //
katamo punar jyotipāla eko puruṣo vihēthako roṣako jīvitād

[_Mvu_1.322_] vyaparopayitavyo // evam ukte ānanda jyotipālo māṇavo
bhagavantam kāśyapam etad avocat* // ayam bhagavam ghaṭikāro kumbhakāro yo me
tadā evam śīrṣasnātam mūrdhni keśehi parāmr̄ṣati // tadāham evam āha //
upasamkramema bhagavantam kāśyapam darśanāyopasamkramantam paryupāsanāye
// api ca bhavām sukhī bhavatu ghaṭikāro kumbhakāro eṣo'ham
sarvāni evam pamca śiksāpadāni samādiyāmi // atha khalv ānanda bhagavām kāśyapo

ghatikāram kumbhakāram jyotipālam ca māṇavam dhārmayā kathayā saṃdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā sampraharṣayitvā udyojaya // atha khalv ānanda ghaṭikāro jyotipālo ca māṇavo bhagavato kāśyapasya pādau śirasā vanditvā prakrāmi //

____atha khalv ānanda jyotipālamāṇavo aciraprakrānto ghaṭikāram kumbhakāram etad avocat* // tvam pi bhaṇe ghaṭikāra bhagavato kāśyapasya samyagdharmam deśitam ājānāsi yathaiva aham // evam ukte ānanda ghaṭikāro kumbhakāro jyotipālam māṇavam etad avocat* // evam ukte samyagjyotipāla // aham pi bhagavato kāśyapasya evam samyagdharmam deśitam ājānāmi yathaiva tvam // evam ukte ānanda jyotipālo māṇavo ghaṭikāram kumbhakāram etad uvāca // kasmāt punaḥ tvam ghaṭikāra bhagavato kāśyapasya santike na agārasyānagāriyam pravrajasi // evam ukte ānanda ghaṭikāro kumbhakāro jyotipālam māṇavam etad avocat* // asti me samyagjyotipāla mātāpitaraū jīrṇavṛddhau durbalacakṣu teṣām nāsty anyo upasthāyako // tenāham bhagavato kāśyapasya antike na agārasyānagāriyam pravrajāmi // atha khalv ānanda jyotipālasya māṇavasya nacirasyaiva gṛhvāse aratir utpadyet pravrajyāyai cittam name // atha khalv ānanda jyotipālo māṇavo yena ghaṭikāro ten' upasamkramitvā ghaṭikāram kumbhakāram etad avocat* // ehi samyaggahaṭikāra

[_Mvu_1.323_] bhagavato kāśyapasya santike anupraṇidhemi pravrajyāyai pravrājiṣyāmi agārarasyānagāriyam // atha khalv ānanda ghaṭikāro kumbhakāro jyotipālam māṇavam upādāya yena bhagavān kāśyapo ten' upasamkramitvā bhagavataḥ kāśyapasya pādau śirasā vanditvā ekānte asthāsi //

____ekamante sthito ānanda ghaṭikāro kumbhakāro bhagavantam kāśyapam etad avocat* // ayam me bhagavam jyotipālo māṇavo dārakavayasyako sahapāṁśukrīḍanako priyo manāpo ajanyasya brāhmaṇasya putro // tam bhagavām pravrājetu upasampādetu ca // atha khalv ānanda bhagavām kāśyapo bhikṣū āmantresi // pravrājetha bhikṣavo jyotipālam māṇavam upasampādetha // atha khalv ānanda bhikṣavo jyotipālam māṇavam pravrājensuḥ // atha khalv ānanda bhagavām kāśyapo jyotipālasmīm bhikṣusmīm aciropasampanne kośalehi kāśīsu cārikām prakrāmi //

____atha khalv ānanda bhagavān kāśyapo kāśīsu cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham saptahi bhikṣusahasrehi yena kāśīnām vārāṇasī nagaram tad avasāri tad anuprāptaḥ tatraiva viharati ṣivadane mṛgadāve // aśroṣit khalv ānanda kṛkī rājā bhagavām kila kāśyapo kāśīsu cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham saptahi bhikṣusahasrehi yena kāśīnām vārāṇasī nagaram tad avasāri tad anuprāptaḥ tatraiva viharati ṣivadane mṛgadāve // atha khalv ānanda kṛkī kāśīrājā anyataram puruṣam āmantresi // ehi tvam bho puruṣa yena bhagavām kāśyapo tenopasamkramitvā mama vacanena bhagavantam kāśyapam vandanam vadesi // kṛkī kāśīrājā bhagavato kāśyapasya pādau śirasā vanditvā alpābādhatām ca alpātamkatām ca balam sukhatām sparśavihāratām ca pṛcchati suvetanāni ca niveśanām bhaktena nimantreti sārdham bhikṣusamghena sacāsyā bhagavām kāśyapaḥ adhivāsayati // evam ukte ānanda bhagavām kāśyapo tam puruṣam etad uvāca // sukhī bhavatu kṛkī

[_Mvu_1.324_] kāśīrājā sakumāro saparijano / yasya dāni kālam manyase // atha khalu sa puruṣo bhagavato adhivāsanām viditvā yena vārāṇasī nagaram tena prakrāmi // atha khalv ānanda so puruṣo yena kṛkī kāśīrājā ten' upasamkrāmi // kṛkiṁ kāśīrājam idam avocat* // uktam me mahārāja tava vacanena bhagavato kāśyapasya vandanaṁ // alpābādhatām ca alpātamkatām ca sukham ca balam sparśavihāratām ca pṛcchato suvetanāni ca bhaktena nimantrito sārdham bhikṣusamghena // adhivāseti ca bhagavām kāśyapo yasyedāni kālam manyase // atha khalv ānanda kṛkī kāśīrājā imām eva rātrīm prabhūtam praṇītam khādanīyam bhojanīyam pratijāgarayitvā tasyā eva

rātriye atyayenānyataram puruṣam āmantresi // ehi tvam bho puruṣa yena bhagavāṁ kāśyapo tenopasam̄kramitvā bhagavantam kāśyapam evam vadehi // samaye bhagavāṁ kṛkisya kāśirājño niveśane bhaktāye yasya bhagavāṁ kālaṁ manyase // sādhu mahārāja tti so puruṣo kṛkisya kāśirājño pratiśrutvā vārāṇasīto nagarāto nirgamyā yena ṛṣivadano mṛgadāvo tena prakrāmi // atha khalv ānanda sa puruṣo yena bhagavāṁ kāśyapo ten' upasam̄kramitvā bhagavato kāśyapasya pādau śirasā vanditvā bhagavantam kāśyapam etad uvāca // samayo bhagavāṁ kṛkisya rājño niveśane bhaktāye yasya dāni bhagavāṁ kālaṁ manyase // atha khalv ānanda bhagavāṁ kāśyapo tasya puruṣasya pratiśrutvā kālyasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya bhikṣusam̄ghaparivṛto bhikṣusam̄ghapuraskṛtaḥ yena vārāṇasīnagaram tena prakramate // tena khalu punar ānanda samayena kṛkī kāśirājā kumārāmātyaparivṛtaḥ svakasya niveśanasya pratidvāre asthāsi bhagavantam kāśyapam saśrāvakasam̄gham pratipālayamāno // adrākṣīt khalv ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam saśrāvakasam̄gham dūrato eva āgacchantam // dṛṣṭvā punar yena bhagavāṁ kāśyapo saśrāvakasam̄gho tenopasam̄kramitvā bhagavato kāśyapasya saśrāvakasam̄ghasya pādau śirasā vanditvā bhagavantam kāśyapam saśrāvakasam̄gham puraskṛtvā svakam

[_Mvu_1.325_] niveśanam pravešeti // tena khalu punaḥ samayena kṛkisya kāśirājño niveśane kokanado nāma prāsādo navo aciraniṣṭhito aparibhuktapūrvo kenacit śramaṇakena vā brāhmaṇena vā // atha khalv ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam etad avocat* // ayam me bhagavan niveśane kokanado nāma prāsādo navo aciraniṣṭhito aparibhuktapūrvo kenacic chramaṇena vā brāhmaṇena vā tam bhagavāṁ prathamaṁ paribhūmjatu // bhagavatā paribhuktam paścād vayaṁ paribhūmijyāmah // evam ukte bhagavāṁ kāśyapo kṛkī kāśirājā etad uvāca // tena hi mahārāja sukhī bhava yasyedānīm kālaṁ manyase // atha khalu kṛkī kāśirājā kokanade prāsāde āsanāni prajñāpayet khādyabhojyam abhināmayet* // atha khalu bhagavāṁ kokanadam prāsādam abhiruhitvā niṣide prajñapta eva āsane yathāsane ca bhikṣusam̄ghah // atha khalv ānanda khalu kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam svahastenaiva khādanīyabhojanīyena santarpayet sampravārayet* // ekamekam ca saptasapta puruṣā saptasaptehi niṣṭhānehi parṇakulakena ca sālinā // _____ atha khalu kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam bhuktāvīṁ dhautapāṇīṁ apanītapātram viditvā anyataram nīcakam āsanam ādāya yena bhagavāṁ kāśyapo ten' upasam̄kramitvā bhagavato kāśyapasya pādau śirasā vanditvā ekānte niṣīdi // ekānte niṣāṇno ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam etad avocat* // adhivāsetu bhagavāṁ vārāṇasīye nagare varṣāvāsam // aham bhagavām ārāmam kārāpayiṣyam imasmīm ca sapta kūṭāgarasahasrāṇi sapta ca pīṭhasahasrāṇi sapta ca vīthisahasrāṇi sapta ca turagasahasrāṇi sapta ca ārāmikasahasrāṇi upasthāpayiṣyanti yāni bhikṣusam̄gham pratyekam pratyekam upasthihiṣyanti // evamṛūpeṇa upasthānena bhagavantam ca upasthihiṣyanti bhikṣusam̄gham ca // evam ukte

[_Mvu_1.326_] ānanda bhagavāṁ kāśyapo kṛkī kāśirājānam etad avocat* // na hi mahārāja śakyam vajjiṣu me varṣāvāso bhaviṣyati // dvitīyam pi tṛtīyam pi evam eva kartavyam // atha khalv ānanda kṛkī kāśirājā naivam bhagavāṁ kāśyapo adhivāseti vārāṇasīyam nagare varṣāvāsam ti prārodīd aśrukāni ca pravartayi // atha khalv ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam etad avocat* // asti punar bhagavato anyo pi evamṛūpo upasthāyako yathaivāham // evam ukte ānanda bhagavāṁ kāśyapo kṛkī rājānam etad avocat* // apariṇūro khalu me tvam mahārāja upasthāyako // evam ukte ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāśyapam etad uvāca // katamo punar bhagavato mama pūrṇataro pariṇūrṇataro upasthāyako // evam ukte ānanda bhagavāṁ kāśyapo kṛkī kāśirājānam etad avocat* // asti mahārāja tuhyam eva vijite

verudiṅgam nāma brāhmaṇagrāmo // tatra ghaṭikāro so me upasthāyako // evam ukte
 ānanda kṛkī kāśirājā bhagavantam kāsyapam etad avocat* // kevarūpā punar
 bhagavam ghaṭikārasya bhogā yehi bhagavantam upasthiḥati samgham ca // evam
 ukte ānanda bhagavām kāsyapo kṛkīm kāśirājānam etad avocat* // ghaṭikāro mahārāja
 kumbhakāro yāvajjīvam prāṇatipātāto prativirato yāvajjīvam adattādānāto prativirato
 yāvajjīvam abrahmacaryāto prativirato yāvajjīvam mr̄ṣāvādāt prativirato yāvajjīvam
 surāmaireyamadyapramadasthānāto prativirato yāvajjīvam nṛtyagītavāditā prativirato
 yāvajjīvam gandhamālyavarṇakadhāraṇāt prativirato yāvajjīvam uccaśayanā
 mahāśayanāt prativirato yāvajjīvam vikārabhojanāt prativirato yāvajjīvam
 jātarūparajatapratigraḥāṇāt prativirato // na khalu mahārāja ghaṭikāro kumbhakāro
 sāmaṁ pṛthivīṁ khanati iti / atha khalu ye te bhavanti mūśotkīrā vā vāripraropitā vā

[_Mvu_1.327_] vārucchinnā vā mṛttikā tato mṛttikām ādāya bhājanakāni kṛtvā
 caturmahāpathe nikṣipati // ye tehi bhājanehi arthikā bhavanti te tāni bhājanāni
 mudgaprabhinnam vā māṣaprabhinnam vā taṇḍulaprabhinnam vā pūretvā utkiritvā
 bhājanakāny ādāya anapekṣā yeva prakramanti // evamṛūpā mahārāja ghaṭikārasya
 kumbhakārasya bhogāḥ yehi tathāgataś ca upasthito samghaś ca // mātāpitaraū ca
 jīrṇau vṛddhau durbalacakṣū //

____ekam idam aham mahārāja samayaṁ verudiṅge brāhmaṇagrāme viharāmi // so
 haṁ mahārāja kālyam eva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya verudiṅgam
 brāhmaṇagrāmam piṇḍāya prakrāmi // so haṁ mahārāja verudiṅge brāhmaṇagrāme
 sāvadānam piṇḍāya caranto yena ghaṭikārasya kumbhakārasya niveśanam
 tenopasam̄kramitvā uddeśe asthāśi // tena khalu punaḥ samayena ghaṭikāro
 kumbhakāro svakān niveśanān niṣkrānto abhūsi // atha khalu mahārāja ghaṭikārasya
 kumbhakārasya mātāpitaraū tathāgatam etad avocat* // niṣkrānto te bhagavam
 upasthāyako // eso uparikoṣṭhake sūpaś ca odanaś ca ato bhagavām paribhumjatu // so
 haṁ mahārāja uparikoṣṭhakāt sūpam odanam ca devatāhi pratigrāhetvā paribhumjītvā
 prakrāmi // atha khalu mahārāja ghaṭikāro kumbhakāro yena svakām niveśanam
 tenopasam̄krami // adrākṣit khalu mahārāja ghaṭikāro kumbhakāro uparikoṣṭhakā
 sūpam ca odanam ca paribhuktaṁ dṛṣṭvāna punar mātāpitaraū etad avocat* // ken' imā
 tāta ghaṭikārasya uparikoṣṭhakā sūpo ca odanam ca paribhuktā // evam ukte mahārāja
 ghaṭikārasya kumbhakārasya mātāpitaraū ghaṭikāram kumbhakāram etad avocat* //
 bhagavatā putra kāsyapena // atha khalu mahārāja ghaṭikārasya kumbhakārasya etad
 abhavat* // labdhā punar me sulabdhā lābhā yasya me bhagavām kāsyapo yāvad eko
 pi ativiśvasto // tasya caivam ardhamāsam pṛitisukham kāyam na vijahati saptāham ca
 mātāpitīnām jīrṇavṛddhānām durbalacakṣūnām //

[_Mvu_1.328_] ____ekam idam mahārāja samayaṁ tathāgatasya aranyakutikāye
 chādyamānāye ṭṛṇāni na saṁbhunanti // so haṁ mahārāja bhikṣuṇām āmantrayesi //
 gacchatha bhikṣavo ghaṭikārasya kumbhakārasya niveśanam ṭṛṇāni ānetha // atha
 khalu mahārāja te bhikṣūḥ yena ghaṭikārasya kumbhakārasya niveśanam
 tenopasam̄kramensuḥ // tena khalu punar mahārāja samayena ghaṭikāro kumbhakārah
 svakāto niveśanāto niṣkrānto abhūsi // te tatra nādṛṣensu ṭṛṇāni addaṣensu
 navacchadanām āveśanaśālām // atha khalu mahārāja te bhikṣūḥ yena tathāgato
 tenopasam̄kramitvā tathāgatasya pādau śirasā vanditvā tathāgatam ca etad avocat* //
 niṣkrānto te bhagavam upasthāyako nāsti cātra kānicī ṭṛṇāni asti cātra navacchadanā
 āveśanaśālā // evam ukte mahārāja tāṁ bhikṣum etad avocat* // gacchatha bhikṣavo
 ghaṭikārasya kumbhakārasya navacchadanām āveśanaśālām utṭṛṇīkṛtvā ṭṛṇāni ānetha
 // atha khalu mahārāja te bhikṣū yena ghaṭikārasya kumbhakārasya niveśanam
 tenopasam̄kramitvā ghaṭikārasya kumbhakārasya navacchadanām āveśanaśālām

uttrñikarensu // atha khalu mahäräja ghaṭikärasya kumbhakärasya mätäpitarau tām bhiksūn etad avocat* // ko esa ghaṭikärasya kumbhakärasya navacchadanām āveśanaślām uttrñikṛtvā tṛṇāni harati // evam ukte mahäräja te bhiksū ghaṭikärasya kumbhakärasya mätäpitarau etad uvāca // yatra āyuṣmaṇ bhiksūṇām bhagavato kāsyapasya ca aranyakuṭikāye chādyamānāye tṛṇā na saṃbhūṣanti tatra etāni tṛṇāni nīyanti // evam ukte mahäräja ghaṭikärasya kumbhakärasya mätäpitarau tām bhiksūn etad avocat* // haratha haratha svakāni ca // atha khalu mahäräja ghaṭikāro kumbhakāro yena svakām niveśanām tenopasamkramesi // adrakṣit khalu mahäräja ghaṭikāro kumbhakāro navacchadanām āveśanaślām uttrñikṛtām tṛṇāni hṛtāni dṛṣṭvā ca punar mätäpitarau etad avocat* // ken' imā tāta ghaṭikärasya

[_Mvu_1.329_] kumbhakärasya navacchadanā āveśanaślā uttrñikṛtā tṛṇāni hṛtāni // evam ukte ghaṭikärasya kumbhakärasya mätäpitarau ghaṭikāram kumbhakāram etad avocat* // bhagavato putra kāsyapasya aranyakuṭikāye tṛṇāni na prabhavanti tatra etāni bhikṣubhis tṛṇāni nītāni // atha khalu mahäräja ghaṭikärasya kumbhakärasya etad abhavat* // labdhā me sulabdhā lābhā yat punar asya me bhagavām kāsyapo yāvad eko pi ativiśvasto // tasya caikamāsam pṝtisukham kāyam na vijahe ardhamāsam ca andhānām mätäpitṛṇām // na khalu punar ahaṁ mahäräja abhijānāmi ghaṭikärasya kumbhakärasya idam evarūpaṇ daurmanasyapratiilābhām yathaiva mahäräje na me bhagavām kāsyapo adhivāsesi vārāṇasīye nagare varṣāvāsan ti //

____athā khalv ānanda kṛkisya kāśirājño etad abhavat* // lābhā punar me sulabdhā yasya me evaṁrūpo brahmācārī vijite prativasati dvipādakāni puṇyakṣetrāṇi // atha khalv ānanda kṛkī kāśirājā ghaṭikärasya kumbhakärasya parṇakulaśalisya śata vāhām preṣayet* navodakām ca tailalavaṇakvathanām // atha khalv ānanda kāsyapo kṛkiṁ kāśirājānam dharmyayā kathayā saṃdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā saṃpraharṣayitvā utthāyāsanāto prakrāmī //

____athā khalv ānanda bhagavām kāsyapo paścādbhaktam piṇḍapātrapratikrānto bhiksūṇām āmantresi // niṣīdatha bhikṣavo sannipatitha bhikṣavo bandhatha paryamkām eso hi paryānkām bandhāmi tāvan na bhindāmi yāvan na imeśām saptānām bhikṣusahasrānām etehi evam āsanehi niṣāṇānām anupādāyāśravebhyāś cittāni vimuktāni // sādhu bhagavann iti te bhikṣu bhagavato kāsyapasya pratiśrutvā sanniṣṭidensuh saṃnipatensuh bandhensuh paryānkām // atha khalv ānanda jyotiḥpālasya bhikṣusya ekarahogatasya pratisamīlnasya ayam evarūpaś cetaso parivitarko

[_Mvu_1.330_] utpadye // aho punar ahaṁ bhaveyam anāgatam adhvānam tathāgato arhaṁ samyaksambuddho vidyācaraṇasampannah sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ sāstā devānām ca manusyānām ca // so imam ca lokam abhijñāya sadevakām lokām samārakām sabrahmakām saśramaṇām prajām sadevamanuṣyām ihaiva vārāṇasyām ṛṣivadane mṛgadāve dharmacakram pravarteyam dvādaśākāram apravartiyam śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa // evam ca sarvākārasampannam sarvākāraparipūrṇām ca dharmām deśayeyam yathāpi bhagavām kāsyapo etarahim // evam ca devamanuṣyā śrotavyam śraddhātavyam manyensu tathā bhagavato kāsyapasya etarahim // tam bhaveyam bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām ca // hāyensu āsurā kāyā divyā kāyā abhivardhensu // atha khalv ānanda bhagavām kāsyapo jyotiḥpālasya bhikṣusya idam evarūpaṇ cetasā eva cetoparivitarkam ājñāya anyataram bhikṣum āmantrayasi // ehi tvam bhikṣu yena jyotiḥpālo bhikṣus tenopasamkramitvā jyotiḥpālam bhikṣum evam vadehi // sāstā te āyuṣmaṇ āmantreti /

upasamkrame yena tathāgato // bhagavato kāśyapasya pratiśrutvā yena jyotipālo bhikṣus tenopasamkramitvā jyotipālam bhikṣum etad avocat* // śāstā āyuṣmām jyotipāla āmantrayati upasamkrame yena bhagavām // sādhv āyuṣmann iti āyuṣmām jyotipālas tasya bhikṣusya pratiśrutvā yena bhagavān kāśyapas tenopasamkramitvā bhagavataḥ kāśyapasya pādau śirasā vanditvā ekānte niṣīdi // ekānte niṣanṇam āyuṣmantam jyotipālam bhikṣum bhagavām kāśyapa etad avocat* // nanu jyotipāla ekasya jyotipālasya rahogatasya pratisamīnasya ayam evamrūpaś cetaso parivitarka utpadye // aho punar aham bhavyeṣam anāgatam adhvānam tathāgato arhaṁ samyaksambuddho vidyācaraṇasampanno sugato

[_Mvu_1.331_] lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyāṇām ca // so imam ca lokam abhijñāya param ca lokam abhijñāya sadevakam ca lokam samārakam saśramaṇabrahmaṇam prajām sadevamanuṣyām ihaiva vārāṇasīye ṛśivadane mrgadāve dharmacakram pravarteyam triparivartam dvādaśākāram apravartiyam śramaṇena vā brāhmaṇena vā māreṇa vā brahmaṇā vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa // evam ca sarvākārasampannam sarvākāraparipūrṇam dharmam deśayeyam yathāpi bhagavām kāśyapo etarahim // evam ca samagram bhikṣusamgham parihareyam yathā bhagavām kāśyapo etarahim // evam ca me devā ca manusyā ca śrotavyam śraddhātavyam manyensu yathāpi bhagavato kāśyapasya etarahi // tam bhavyeyā bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāyai mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyāṇām ca // hāyensu āsurā kāyā divyā kāyā abhivarddhensu // evam ukto ānanda jyotipālo bhikṣur bhagavantam kāśyapam etad avocat* // evam etam bhagavan* // evam ukte ānanda bhagavām jyotipālam bhikṣum etad avocat* // tasmād dhi jyotipāla idam suvarṇapīṭhakam duṣyayugam buddhapramukhe bhikṣusamghe dehi kṛtapuṇyā te devā ca manusyāś ca śrotavyam śraddhātavyam maniṣyanti // adāsi khalv ānanda

[_Mvu_1.332_] jyotipālo bhikṣuh suvarṇapīṭhakam duṣyayugam buddhapramukhe bhikṣusamghe // atha khalv ānanda bhagavām kāśyapo smitam prāduṣkaritvā jyotipālam bhikṣum vyākārṣit* // bhaviṣyasi tvam jyotipāla anāgatam adhvānam tathāgato’rhan samyaksambuddho vidyācaraṇasampannaḥ sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyāṇām ca // so imam ca lokam abhijñāya param ca lokam abhijñāya sadevakam ca lokam samārakam sabrahmakam saśramaṇabrahmaṇīm prajām sadevamanuṣyām ihaiva vārāṇasīye ṛśivadane mrgadāve dharmacakram pravartayisyasi triparivartam dvādaśākāram apravartitam kenacic chramāṇena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa // evam ca sarvākārasampannam savākāraparipūrṇam dharmam deśayisyasi yathāpi bhagavām kāśyapo etarahim // evam ca samagram śrāvakasamgham pariḥariṣyasi yathāpi bhagavām kāśyapo etarahim // evam ca te devā ca manusyā ca śrotavyam śraddhātavyam manyensu yathāpi bhagavato kāśyapasya ca etarahi // tam bhaviṣyasi bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāyai mahāto janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyāṇām ca // hāyiṣyanti āsurā kāyā divyā kāyā abhivardhiṣyanti //

____athā khalv ānanda bhagavatā kāśyapena jyotipālasmiṁ vyākṛte bhūmyā devā ghoṣam udīrayensu // eṣo māriṣā bhagavatā kāśyapena jyotipālo nāma bhikṣur vyākṛto so bhaviṣyati anāgatam adhvānam tathāgato’rham samyaksambuddho vidyācaraṇasampannaḥ sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyāṇām ca // so imam lokam abhijñāya param ca lokam abhijñāya sadevakam ca lokam samārakam sabrahmakam saśramaṇabrahmaṇīm prajām sadevamanuṣyām abhijñāya ihaiva vārāṇasīye ṛśivadane mrgadāve dharmacakram pravartayisyati

triparivartam dvādaśākāram aparivartitam śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā

[_Mvu_1.333_] māreṇa vā brahmaṇā vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa // evam̄ sarvākārasampannam̄ sarvākāraparipūrṇam̄ dharmam̄ deśayisyati yathāpi bhagavām̄ kāsyapo etarahim̄ // tad bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāyai mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām̄ ca manuṣyānām̄ ca // hāyiṣyanti āsurā kāyā divyā kāyā abhivarddhiṣyanti // bhūmyānām̄ devānām̄ ghoṣam̄ śrutvā cāturmahārājakāyikā devāḥ trāyastrīṁśā yāmāḥ tuṣītā nirmāṇaratayāḥ parinirmitavaśavartina iti // tat muhūrtam̄ yāvad brahmakāyikā devanikāyā ghoṣam̄ abhyudgacchet* // eṣo māriṣa bhagavatā kāsyapena jyotiṣpalo nāma bhikṣu vyākṛto so bhaviṣyati anāgatam adhvānaṁ tathāgato’rham̄ samyaksambuddho vidyācaraṇasampanno sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyaśārathih śāstā devānām̄ ca manuṣyānām̄ ca // so imām̄ ca lokam abhijñāya param̄ ca lokam abhijñāya sadevakam̄ ca lokam̄ ca sabrahmakam̄ saśramaṇabrahmaṇīm̄ prajām̄ sadevamanuṣyām̄ abhijñāya iha eva vārāṇasīyam̄ ḥṣivādane mṛgadāve dharmacakraṁ pravartayiṣyati triparivartam dvādaśākāram apravartiyaṁ śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā brahmaṇā vā kenacid vā punar loke saha dharmeṇa // evam̄ ca sarvākārasampannam̄ ca sarvākāraparipūrṇam̄ dharmam̄ deśayisyati yathāpi bhagavām̄ kāsyapo etarahim̄ // evam̄ ca devā ca manuṣyā ca śrotavyam̄ śraddhātavyam̄ maniṣyanti yathāpi bhagavato kāsyapasya etarahim̄ // tad bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāyai mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām̄ ca manuṣyānām̄ ca // hāyiṣyanti āsurā kāyā divyā kāyā abhivarddhiṣyanti //

____athānanda bhagavām̄ kāsyapas tasmiṁ ghoṣe’ntarhite tām̄ bhikṣūn dharmayā kathayā saṃdarśaye

[_Mvu_1.334_] samādāpaye samuttejaye sampraharṣaye // evam̄ bhikṣavo vitarketha evam̄ mā vitarketha evam̄ manasikarotha evam̄ mā manasikarotha // ātmadvīpā bhikṣavo viharatha ananyadvīpāḥ ātmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ dharmadvīpā ananyadvīpāḥ dharmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ // atha khalu bhagavām̄ ādīptena kāyena samprajvalitena sajyotibhūtena ekam̄ tālam̄ vaihāyasam abhyudgato bhikṣūm̄ dharmayā kathayā saṃdarśayet samādāpayet samuttejayed sampraharṣayet* // evam̄ bho bhikṣavo vitarketha evam̄ mā vitarketha evam̄ manasikarotha evam̄ mā manasikarotha ātmadvīpā bhikṣavo viharatha ananyadvīpā ātmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ dharmadvīpā ananyadvīpā dharmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ // atha khalv ānanda bhagavām̄ kāsyapo ekaṭālād dvitālām̄ vaihāyasam abbhyudgamya dvitālāt tritālām̄ tritālātō catutālām̄ catutālātō paṁcatālām̄ paṁcatālātō ṣaṭtālām̄ ṣaṭtālātō saptatālām̄ saptatālasaṁsthito tām̄ bhikṣūm̄ dharmayā kathayā saṃdarśāyati samādāpayati samuttejayati sampraharṣayati // evam̄ bhiksavah vitarketha evam̄ mā vitarketha evam̄ manasikarotha evam̄ mā manasikarotha // ātmadvīpā bhikṣavo viharatha ananyadvīpā ātmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ dharmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ // atha khalv ānanda bhagavām̄ kāsyapo saptatālātō ṣaṭtālāsaṁsthito ṣaṭtālāt paṁcatālām̄ paṁcatālātō catutālām̄ catutālātō tritālātō dvitālām̄ dvitālātō ekaṭālām̄ ekaṭālātō svake āsane niṣaṇṇo tām̄ bhikṣūm̄ dharmayā kathayā saṃdarśayet samādāpayet samuttejayed sampraharṣayet* // evam̄ bhikṣavo vitarketha evam̄ mā vitarketha evam̄ manasikarotha evam̄ mā manasikarotha // ātmadvīpā bhikṣavo viharatha ananyadvīpā ātmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ dharmāśaraṇāḥ ananyaśaraṇāḥ // atha khalv ānanda bhagavām̄ kāsyapaḥ paryāṅkam̄

[_Mvu_1.335_] bhindanto tām̄ bhikṣūm̄ āmantrayasi // aham̄ bhikṣavo paryāṅkam̄

bhindāmi sarveśām imeśām saptānām bhikṣusahasrānām etehi eva āsanehi
niṣaṇṇānām anupādāyāśravebhyāś cittāni vimuktāni sthāpayitvā jyotipālasya
bhikṣusya // so pi mahyam vyākṛto ca anuttarāye samyaksambodhaye // syāt khalu
punar ānanda evam asyāsyāt* anyo so tena kālena tena samayena jyotipālo nāma
bhikṣuh abhūsi // naitad evam draṣṭavyam // aham so tena kālena tena samayena
jyotipālo nāma bhikṣu abhūsi // idam avocad bhagavān āttamanā āyuṣmān ānando tāni
sapta ca bhikṣusahasrāṇi bhagavato bhāsitam abhinandensuh //

_____ iti srīmahāvastu-avadāne jyotipālasūtram samāptam //

jyotipālena bhikṣuṇā bhagavato kāsyapasya saśrāvakasamghasya yvāgūpānam kṛtvā
śatasahasreṇa keśaram krīṇitvā bhagavantam kāsyapam saśrāvakasamgham
abhyokiresi suvarṇapīṭhakam ca duṣyayogam bhagavato kāsyapasya adāsi // evam ca
anupraṇidhesi // yathāyam bhagavām kāsyapo samyaksambuddho dvātrimśatīhi
mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato aśītihi anuvyāmjanēhi upaśobhitaśarīro aṣṭadaśehi
āvenīkehi buddhadharmehi samanvāgato daśahi tathāgatabalehi balavām caturhi
vaiśāradyehi viśārado aho pun ahaṁ pi anāgatam adhvānam bhaveyam
tathāgato’rham samyaksambuddho vidyācaraṇasampanno sugato lokavid anuttaraḥ
puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyānām ca yathāyam bhagavām kāsyapo
etarahi // evam ca triparivartam dvādaśākāram anuttaram dharmacakram pravarteyam
yathāpi bhagavān kāsyapo etarahim // evam ca śrāvakasamgham parihareyam
yathāyam bhagavām kāsyapo etarahi // evam ca me te devā ca manusyā ca śrotavyam
śraddhātavyam manyensuh yathāpi bhagavato kāsyapasya etarahi // evam tīrṇo
tārayeyam mukto mocayeyam āsvāsto āsvāsayeyam parinirvṛto
[_Mvu_1.336_] parinirvāpayeyam yathāyam bhagavām kāsyapo etarahim // tam
bhaveyam bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām ca // jyotipālah
kāsyapena anuttarāye samyaksambodhaye vyākṛto // bhaviṣyasi tvam jyotipāla
anāgatam adhvānam tathāgato’rham samyaksambuddho vidyācaraṇasampannah
sugato lokavid anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manusyānām ca
imasmim eva bhadrakalpe samanantaram dvātrimśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi
samanvāgato aśītihi anuvyāmjanēhi upaśobhitaśarīro aṣṭadaśehi āvenīkehi
buddhadharmehi samanvāgato daśahi tathāgatabalehi balavām caturhi vaiśāradyehi
viśārado // evam tīrṇo tārayiṣyasi mukto mocayiṣyasi āsvasto āsvāsayiṣyasi
parinirvṛto parinirvāpayiṣyasi yathāpi aham etarahim // tam bhaviṣyasi bahujanahitāya
bahujanasukhāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya lokānukampāyai
devānām ca manusyānām ca // samanantaravyākṛto punar jyotipālo bhikṣuh bhagavatā
kāsyapena samyaksambuddhena iyam mahāprthivī atīva ṣadvikāram kampe prakampe
samprakampe bhūmyā ca devā ghoṣam udīrayensuh śabdām anuśrāvayensu //
yathānyeṣu vyākaraṇeṣu vistareṇa kartavyam yathāpi ayaṁ bhagavato anupraṇidhiḥ //
kāsyapam anupravrajitvā śodhaye cārāmam pānīyam copasthāye jyotipālo bodhisatvo
saṃbuddhena anuśiṣṭo //
yvāgūpānam adāsi suvarṇapīṭhakam ca vastrayugam ca /
bodhisatvo jyotipālo prārthayamāno bhavanirodham //
so tam dānam dattvā prāṇidhesi lokanāyako asyām /
devamanuṣyācaryo āryam dharmam prakāśeyyā //

[_Mvu_1.337_] evam ca mahyam asyāt prakāśanā dharmasya evam ca bahūm satvā
āryadharmehi niveśeyyā // evam ca me śruṇensu devamanuṣyā vākyam evam ca
dharmacakram pravarteyam bahujanahitāya dharmolkām prajvāleyam parāhaneyam

dharmabherīṁ sapatākāṁ ucchrapayeyam dharmaketum dharmaśamkham
 prapūrayeyam kṛcchrāpannaiḥ jātijarāpīditar maraṇadharmaiḥ bhavacakṣukaiḥ
 apāyehi prajñācakṣu niveṣeyyam // saṁjīve kālasūtre samghāte raurave avīcismim
 ṣaṭsu gatiṣu vikṛṇām bhavasamṣārāt parimocayeyam narake pakvavipakvām
 apāyanipīdītām maraṇadharmaṁ alpasukhaduḥkhabahulām bhavasamṣārāt
 parimocayeyam // arthaṁ careyam lokasya devamanuṣyānām deṣeyam dharmām //
 evam vinayam satvām yathāyam lokapradyoto //
 buddho tuvaṁ hohisi lokanāyako /
 anāgate imasmiṁ bhadrakalpe /
 kapilāhvaye ṛṣivadanasmīm śākiyo /
 tadā tava praṇidhivipāko bheṣyati //
 akhaṇḍam acchidram aśabalakalmāṣam paripūrṇam pariśuddham brahmacaryam
 caritvā kālagato tuṣite nāma devanikāye śvetaketur nāma devaputro maharddhiko
 mahānubhāvo so anyām devām divyehi daśahi sthānehi abhibhavati divyenāyuṣā
 divyena varṇena divyena sukhena divyena aiśvaryeṇa divyena parivāreṇa divyena
 rūpeṇa divyehi śabdehi divyehi gandhehi divyehi rasehi divyehi praṣṭavyehi // [anye
 pi devaputrā nam āprcche yaṁ pariprcchanīyam iti //] ayam śvetaketur nāma
 devaputro paṇḍito vyakto viśārado kuśalo medhāvī catvāriṁśatīhi buddhasahasrehi
 anupravrājito / pamcāśītīnām buddhasahasrānām adhikārakarmāṇi kṛtāni ṣaṇṇavatīhi
 pratyekabuddhakoṭīhi ko punar vādo śrāvakamaheśākhyehi //

[_Mvu_1.338_] catvāriṁśam buddhasahasrāṇi nirvṛtā lokanāyakā buddhā /
 yeṣu jino acari brahmacaryam prārthayamāno bhavanirodham //
 pamcāśa buddhasahasrāṇi nirvṛtā lokanāyakā buddhā /
 yehi jino akāsi kālam prārthayamāno bhavanirodham //
 ṣaṇṇavati pratyekabuddhakoṭīni nirvṛttāni svayaṁbhuno /
 yeṣu jina akāsi kālam prārthayamāno bhavanirodham //
 aparimitā arhantakoṭī nirvṛtā yeṣu mahādhyāyīṣu /
 jino akāsi kālam prārthayamāno bhavanirodham //
 eteṣu pūrvayogā prakīrtitā śāstuno daśabalasya //
 ____ alpā bhaṇitā bahū abhaṇitā yeṣu jino akāsi kālam prārthayamāno bhavanirodham //
 ____ iti śrīmahāvastu-avadāne jyotipālasya vyākaraṇam samāptam //

rājavamše ādi // bhavati bhikṣavah sa kālo bhavati sa samayo yad ayaṁ loko
 dīrghasyādhvano’tyayena samvartati // samvartamāne ca punar bhikṣavo loke
 yobhūyena satvā ābhāsvare devanikāye apapadyanti // bhavati bhikṣavah sa kālo
 bhavati sa samayo yad ayaṁ loko dīrghasyādhvano atyayena vivartati // vivartamāne
 khalu punar bhikṣavo loke samsthite lokasanniveṣe anyatarā satvā āyuhkṣayāya ca
 karmakṣayāya ca ābhāsvarāto devanikāyāto cyavivā icchatvam āgacchanti // te
 bhavanti satvā svayamprabhāḥ antarīkṣacarā manomayā pṛītibhakṣāḥ sukhasthāyino
 yenakāmamgatāḥ // dharmatā khalu punar bhikṣavo yaṁ teṣām satvānām
 svayamprabhānām antarīkṣacarānām manomayānām pṛītibhakṣānām

[_Mvu_1.339_] sukhasthāyinām yenakāmamgatānām // ime candramasūryā loke na
 prajñāyensuḥ // candramasūryehi loke aprajñāyantehi tārakarūpā loke na prajñāyensuḥ
 // tārakarūpehi loke aprajñāyantehi nakṣatrapathā loke na prajñāyensuḥ /
 nakṣatrapathehi loke na prajñāyantehi rātriṁdivā loke na prajñāyensuḥ / rātriṁdivehi
 loke na prajñāyantehi māsārdhamāsā loke na prajñāyensuḥ // māsārdhamāseṣu loke
 aprajñāyamāneṣu ṛtusamvatsarā loke na prajñāyante // dharmatā khalu bhikṣavo yaṁ

teṣām satvāṇīm svayamprabhāṇīm antarīkṣacarāṇīm yāvad yenakāmamgatānīm //
ayam api mahāpṛthivī udakahradam viya samudāgacchet* // sā cābhūd
varṇasampannā rasasampannā sayyathāpi nāma kṣudram madhvaneḍakam evam
āsvādo sayyathāpi nāma kṣīrasantānam vā sarpisantānam vā evam varṇapratibhāso //
atha khalu bhikṣavo anyatarah satvah capalo lolupajātīyo tam pṛthivīrasam amgulīye
āsvādesi // tasya tam svādayati varṇenāpi gandhenāpi rasenāpi // anye pi satvā tasya
satvasya dṛṣṭvānukṛtim āpadyante // te pi pṛthivīrasam amgulyāsvādayensuḥ // teṣām
api tam svādayati yāvat* rasenāpi // atha khalu bhikṣavaḥ so satvo aparakālena tam
pṛthivīrasam ālopakāram āhāram āhāresi // anye pi satvā tasya satvasya dṛṣṭvānukṛtim
āpadyante // te pi tam pṛthivīrasam ālopakārakam āhāram āhārensuḥ // yato ca
bhikṣavas te satvā tam pṛthivīrasam ālopakārakam āhāram āhārensuḥ atha teṣām kāye
gurutvam ca kharatvam ca kakkhaṭatvam ca upanipate // yāpi cābhūt pūrvam sānam
svayamprabhatā antarīkṣacaratā manomayakāyatā prītibhakṣatā sukhasthāyitā
yenakāmamgamatā sā antarahāye //

[_Mvu_1.340_] svayamprabhatāye antarīkṣacaratāye manomayatāye prītibhakṣatāye
yenakāmamgamatāye antarhitāye candrasūryā loke prajñāyensu // candramasūryehi
loke prajñāyantehi tārakarūpā loke prajñāyensu / tārakarūpehi loke prajñāyantehi
nakṣatrapathā loke prajñāyensu / nakṣatrapathehi loke prajñāyantehi rātriṇḍivā loke
prajñāyante / rātriṇḍivasehi loke prajñāyantehi māsārdhamāsā loke prajñāyante /
māsārdhamāsehi prajñāyantehi ṛtusamvatsarā loke prajñāyensu //

____athā khalu bhikṣavas te satvā tam pṛthivīrasam āhāram āharantā tamvarṇā
tambhakṣā tadāhārā ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhensuḥ // ye sānam bahu āhāram
āhārensu te abhūnsu durvarṇāḥ ye alpam āhāram āhārensuḥ varṇavantā // ye abhūnsuḥ
varṇavantā te durvarṇāḥ satvā avajānensuḥ // vayam asma varṇavanto satvā ime
bhavanti durvarṇā // teṣām varṇābhīvarṇapratyayānām mānābhīmānajātīyānām
viharatām pṛthivīraso antarahāye // bhūmiparpaṭakam prādurbhavyea sayyathāpi nāma
cchātrakam evam varṇapratibhāso // so ca abhūd varṇasampanno ca gandhasampanno
ca sayyathāpi nāma kṣudro madhu aneḍako evam āsvādo // atha khalu bhikṣavo te
satvā asmiṁ pṛthivīrase antarahite imām udānam udānayensu // aho raso aho raseti //
sayyathāpi nāma bhikṣava etarahi manusyā subhojanakhāditā sukhitā bhuktāvino
imām udānam udānentīti // aho raso aho raso ti // tam eva paurāṇam akṣaram
agninyam upanipate arthaḥ cāsyā na vibhāvayensu // atha khalu bhikṣavas te

[_Mvu_1.341_] satvās tam bhūmiparpaṭakam āhāram āharantā tadvarṇā tadbhakṣās
tadāhārā ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhensu // ye sānam bahu āhāram āhārensu
abhūnsu durvarṇā ye alpam āhāram āhārensu te abhūnsu varṇavanto // ye
suvarṇavanto te durvarṇāḥ satvāḥ avajānensuḥ // vayam asma varṇavantā ime
bhavanti satvā durvarṇā // teṣām varṇābhīvarṇapratyayānām mānābhīmānajātīyānām
viharatām bhūmiparpaṭakam antarahāye vanalatā prādurbhūtā // sayyathāpi nāma
kalambukā evam varṇapratibhāsāpi varṇasampannāpi gandhasampannāpi
rasasampannāpi tadyathāpi nāma kṣudram madhum aneḍakam evam āsvādā // atha
khalu bhikṣavo te satvā bhūmiparpaṭake antarahite anustanayensu // aho vadi aho vadīti
// tadyathāpi nāma bhikṣava etarahiḥ satvā kenacid evam duḥkhadharmeṇa sprṣṭā
anustanayensu aho vadi aho vadīti tam eva paurāṇam akṣaram agninyam upanipate
arthaḥ ca na vibhāvayensu // evam eva bhikṣavas te satvās tasmiṁ bhūmiparpaṭake
antarahite anustanayensuḥ // aho vadi aho vadīti //

____athā khalu bhikṣavas te satvās tasmiṁ bhūmiparpaṭake antarahite vanalatāḥ
āhāram āharantā tamvarṇā tambhakṣā tadāhārā ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhensu //
ye sānam bahu āhāram āhārensuḥ te abhūnsuḥ durvarṇā ye alpāhāram āhārensu

abhūnsu varṇavanto // te tām durvarṇām satvā avajānensu // vayam asma varṇavanto
ime bhavanti satvā durvarṇā // teṣām varṇābhivarṇapratyayānām
mānābhīmānajātīyānām vanalatā antarhāye // śāli

[_Mvu_1.342_] akaṇo atuṣaḥ surabhitāṇḍulah prādurbhavyā sāyam lūno so kālyam
bhavati jāto pakvo virūḍho avadānam pi se na prajñāyati // so pi kālyam lūno sāyam
bhavati jāto pakvo virūḍho avadānam cāsyā na prajñāyati // atha khalu bhikṣavo te
satvā tasmiṁ vanalate antarhite anustanayensuḥ // aho vade aho vade ti // tadyathāpi
nāma bhikṣavo etarahim satvā kenacid evam duḥkhadharmeṇa sprṣṭā anustanayensu //
tam eva paurāṇam akṣaram agninyam upanipate arthaṁ cāsyā na vibhāvayensu // atha
khalu bhikṣavas te satvā tasmiṁ vanalate antarhite tam śālim akaṇam atuṣam
surabhitāṇḍulaphalam āhāram āharantā ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhensu // yato ca
bhikṣavas te satvās tam śālim akaṇam atuṣam surabhitāṇḍulaphalam āhāram āhārensu
atha sānam strīṇām strīvyamjanāni prādurbhavensuḥ puruṣānām puruṣavyamjanāni
prādurbhavensuḥ // ativelam raktacittā anyonyam upanidhyāyensu // anyonyam
raktacittā anyonyam upanidhyāya te anyamanyam saṃrañjensu anyamanyam
samraktā anyamanyam dūṣayensuḥ // ye khalu punar bhikṣavah satvān paśyensu
dūṣyamāṇām te tatra daṇḍam pi kṣipensu leṣṭum kṣipensu pāṁśu pi kṣipensu //
adharma bhavanto loke prādurbhūto asaddharmo bhavanto loke prādurbhūtaḥ yatra hi
nāma satvo satvam dūṣayati // tadyathāpi nāma bhikṣavah etarahim dārikāye
vuhyantīye daṇḍam nikṣipanti leṣṭum pi nikṣipanti tam eva paurāṇam akṣaram
agninyam upanipate arthaṁ cāsyā na vibhāvayensu // tadā khalu punas tam bhikṣavah
adharmaśaṇṇmatam ayajñasaṇṇmatam ca avinayasamṇmatam ca / etarahim khalu punas
tam bhikṣavah dharmasamṇmatam ca yajñasaṇṇmatam vinayasamṇmatam ca // atha
khalu bhikṣavas te satvā tena adharmeṇa

[_Mvu_1.343_] artīyatā vijigupsitā ekāham pi vipravasensu dvyaham pi
vipravasensu tryaham pi vipravasensu caturaham pi vipravasensu paṁcāham pi
pakṣam pi māsam pi vipravasensu gṛhakarmāntā pi kārayensu yāvad eva tasyaiva
adharmaśya praticchadanārtham //
____atha khalu bhikṣava anyatarasya satvasya śālihārakam gatasya etad abhavat* //
kim asya nāma ahaṁ kilamāmi katham purāham kilamāmi sāyam sāyamāsāya prātam
prātarāsāya // yam nūnāham sakrd eva daivasam sāyamprātikam śālim hareyam //
āhare khalu bhikṣavo so satvo sakrd eva daivasam sāyamprātikam śālim // atha khalu
bhikṣavah anyataro satvo tam satvam etad uvāca // ehi bho satva śālihāram
gamiṣyāmaḥ // evam ukta bhikṣavah so satvo tam satvam etad uvāca // gaccha tuvam
satva ānīto mayā sakrd eva sāyamprātiko śālih // atha khalu bhikṣavas tasyāpi
satvasya etad abhavat* // evam pi kriyamāṇam śobhanam bhavati / yam nūnāham pi
sakrd eva dvyahikam trīhikam tam śālim hareyam // āhare khalu bhikṣavah so pi satvo
sakrd eva dvīhikam trīhikam śālim // atha khalu bhikṣavah anyataro satvo tam satvam
etad uvāca // ehi bho satva śālihāram gamiṣyāma // evam ukte so satvo tam satvam
etad uvāca // gaccha tvam bho satva ānīto mayā sakrd eva dvīhiko trīhiko śālih atha
khalu bhikṣavas tasyāpi satvasya etad abhavat* // evam pi dāni kriyamāṇam
śobhanam bhavati // yam nūnāham pi caturahikam paṁcāhikam śālim āhareyam //
āhare khalu bhikṣavo so pi satvo sakrd eva caturahikam paṁcāhikam śālim // yato ca
bhikṣavah te satvā tam śālim akaṇam atuṣam surabhitāṇḍulaphalam saṁnidhikāram
paribhumjensu atha khalu tasya śālisya kaṇo ca tuṣo ca prādurbhavati // so pi sāyam
lūno kālyam na jāto bhavati na pakvo na virūḍho avadānam cāsyā prajñāyati //

[_Mvu_1.344_] ____atha khalu bhikṣavas te satvā saṁdhāvensuḥ saṁdhāvitvā

samnipatitvā mantrām mantrayensuḥ // vayaṁ bhavanto svayaṁprabhā antarīkṣacarā
 manomayā pṛtibhakṣā sukhasthāyino yenakāmaṁgamāḥ // teṣāṁ asmākaṁ
 svayaṁprabhānāṁ antarīkṣacarāṇāṁ manomayānāṁ pṛtibhaksāṇāṁ sukhasthāyināṁ
 yenakāmaṁgamānāṁ candramasūryā na prajñāyensu // candramasūryehi loke
 aprajñāyantehi tārakarūpā na prajñāyante / tārakarūpehi loke aprajñāyantehi
 nakṣatrapathā loke na prajñāyante / nakṣatrapatthehi loke aprajñāyantehi rātrimdivā na
 prajñāyensu / rātrimdivēhi aprajñāyantehi māśārdhamāsā na prajñāyensu /
 māśārdhamāsehi aprajñāyantehi ṛtusamvatsarā na prajñāyensu // ayam api
 mahāpr̄thivī udakahradam viya samudāgacchati // tadyathāpi nāma sarpisantānam vā
 kṣīrasantānam vā evam varṇapratibhāsā abhūsi varṇasampannā ca gandhasampannā
 ca rasasampannā ca tadyathāpi nāma kṣudro madhu anelako evam āsvādo // atha
 khalu bhavanto anyataro satvo capalo lolupajātīyo tam pṛthivīrasam amgulīye
 āsvādayate // tasya tam āsvādayati varṇenāpi gandhenāpi rasenāpi // atha khalu
 bhavanto so satvo tam pṛthivīrasam aparakālena ālopakārakam āhāram āhāresi //
 vayaṁ tasya satvasya dṛṣṭvānukṛtim āpadyantā tam pṛthivīrasam ālopakārakam
 āhāram āharema // yato ca vayaṁ bhavanto pṛthivīrasam ālopakārakam āhāram
 āharema athāsmākam kāye gurutvam ca kharatvam ca kakkhaṭtvam ca upanipate //
 yāpi sā pūrvam abhūsi svayaṁprabhā antarīkṣacaratā manomayakāyatā pṛtibhakṣatā
 sukhasthāyitā yenakāmaṁgamatā sā antarahāyi // teṣāṁ bhavanto svayaṁprabhatāye
 antarīkṣacaratāye manomayakāyatāye pṛtibhakṣatāye sukhasthāyitāye
 yenakāmaṁgamatāye antarahitāye candramasūryā loke prajñāyensu //
 candramasūryehi loke prajñāyantehi

[_Mvu_1.345_] tārakarūpā prajñāyensuḥ // tārakarūpehi prajñāyantehi nakṣatrapathā
 prajñāyensuḥ / nakṣatrapatthehi prajñāyantehi rātrimdivā prajñāyensuḥ / rātrimdivēhi
 prajñāyantehi māśārdhamāsā prajñāyensuḥ / māśārdhamāsehi prajñāyantehi
 ṛtusamvatsarā prajñāyensuḥ // te vayaṁ bhavanto tam pṛthivīrasam āhāram āharantā
 tamvarṇā tambhakṣā tadāhārā ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhema // yato ca sānam
 kecit pāpakā akuśalā dharmā prajñāyensuḥ yato ca mo kecid bhavanto pāpakā akuśalā
 dharmāḥ prajñāyensuḥ atha so pṛthivīraso antarhāye bhūmiparpaṭakam prādurbhavē //
 tadyathā chātrakam evam varṇapratibhāso pi abhūsi varṇasampanno ca
 gandhasampanno ca // tadyathāpi nāma kṣudramadhu aneḍako evam āsvādo // te
 vayaṁ bhavanto bhūmiparpaṭakam āhāram āharantā tamvarṇā tambhakṣā tadāhārā
 ciram dīrgham adhvānam tiṣṭhema // yato ca sānam kecit pāpakā akuśalā dharmā
 prajñāyensu atha so bhūmiparpaṭakam antarahāye vanalatā prādurbhavet* //
 tadyathāpi nāma kalambukā evamvarṇapratibhāsā sāpi abhūsi varṇasampannā ca
 gandhasampannā ca rasasampannā ca // sayyathāpi nāma kṣudro madhu aneḍakā
 evamāsvādah // te vayaṁ bhavanto tām vanalatām āhāram āharantā tamvarṇā
 tambhakṣā tadāhārā dīrgham adhvānam tiṣṭhema // yato ca sānam kecit pāpakā
 akuśalā dharmā prajñāyensuḥ yato ca mo bhavanto kecit pāpakā akuśalā dharmā
 prajñāpayensuḥ atha sā vanalatā antarahāye // śālim akaṇam atuṣam
 surabhitaṇḍulaphalam prādurbhavyā // sāyam lūno so kālyam bhavati jāto pakvo
 virūḍho avadānam pi ca se na prajñāyati // te vayaṁ bhavanto tam śālim akaṇam
 atuṣam surabhitaṇḍulaphalam āhāram āharantā tamvarṇā tambhakṣā

[_Mvu_1.346_] tadāhārā ciram dīrgham adhvānam hi tiṣṭhema // yato ca sānam kecit
 pāpakā akuśalā dharmā prajñāyensuḥ atha se śālisya kaṇo ca tuṣo ca paryavānahe //
 yo ca sāyam lūno so kālyam na jāto na pakvo na virūḍho avadānam pi ca se prajñāyati
 // yo pi kālyam lūno so sāyam na jāto ba pakvo na virūḍho avadānam pi ca se
 prajñāyati // yam nūnam vayaṁ śālikṣetrāni vibhajema sīmām nayemah // imam

bhavantānām śālikṣetram imam asmākam māpayemah // atha khalu bhikṣavas te satvāḥ śālikṣetrānām sīmā nayensuh // imam bhavantānām śālikṣetram imam asmākam //

____ atha khalu bhikṣavah anyatarasya satvasya śālihāram gatasya etad abhavat* // kiṁ sya nāma ahāṁ bhaviṣyam kena sya nāma jīvitam kalpeṣyam svake śālibhāge kṣīne // yaṁ nūnāham adinnaṁ anyātakam śālim ādiyeyam // atha khalu bhikṣavo so satvo svakam śālibhāgam parirakṣanto adinnaṁ anyātakam śālibhāgam ādiyeya // adrākṣid bhikṣavo anyatarah satvo tam satvam adinnaṁ anyātakam śālim ādiyantam dr̄ṣṭvā ca punar yena so satvo tenopasamkramitvā tam satvam etad avocat* // api nāma tvam bho satva adinnaṁ anyātakam śālim ādiyasi // evam ukte bhikṣavah so satvas tam satvam etad avocat* // tena hi bho satva na punar evam bhaviṣyati // dvitīyam pi bhikṣavas tasya satvasya śālihāram gatasya etad abhavat* // kiṁ sya nāma ahāṁ bhaviṣyam kena sya nāma ahāṁ jīvikām kalpeṣyam svake śālibhāge kṣīne // yaṁ nūnāham adinnaṁ anyātakam śālim ādiyeyam // dvitīyam pi bhikṣavah so satvo svakam śālibhāgam parirakṣanto adinnaṁ anyātakam śālim ādiyet* // adrākṣid bhikṣavah so satvas tam satvam dvitīyakam pi adinnaṁ anyātakam śālim ādiyantam // dr̄ṣṭvā ca punar yena so satvo tenopasamkramitvā tam satvam etad avocat* // asti nāma tvam bho satva yāva dvitīyakam

[_Mvu_1.347_] pi adinnaṁ anyātakam śālim ādiyasi // dvitīyam pi bhikṣavah so satvo tam satvam etad avocat* // tena hi bho satva na punar evam bhaviṣyati // tṛtīyakam pi bhikṣavah tasya satvasya śālihāram gatasyaitad abhavat* // kiṁ sya nāma ahāṁ bhaviṣyam kena sya nāma jīvikām kalpayiṣyam svake śālibhāge kṣīne // yaṁ nūnāham adinnaṁ anyātakam śālim ādiyeyam // tṛtīyakam pi bhikṣavah so satvo svakam śālibhāgam parirakṣanto adinnaṁ anyātakam śālim ādiyati // adrākṣid bhikṣavah so satvo tam satvam tṛtīyakam pi adinnaṁ anyātakam śālim ādiyantam // dr̄ṣṭvā ca punar yena so satvo ten' upasamkramitvā tam satvam daṇḍena paritāḍayanto evam āha // asti nāma tvam bho satva yāvat tṛtīyakam pi adinnaṁ anyātakam śālim ādiyasi // atha khalu bhikṣavah so satvo ubhau bāhāṁ pragṛhya vikrande vikrośe // adharma bhavanto loke prādurbhūtaḥ asaddharmo bhavanto loke prādurbhūtaḥ yatra nāma loke daṇḍādānam prajñāyati // atha khalu bhikṣavah so satvo pṛthivīyam daṇḍam āveṣṭitvā ubhau bāhū pragṛhya vikrande vikrośe // adharma bhavanto loke prādurbhūto asaddharmo bhavanto loke prādurbhūtaḥ yatra hi nāma adinnādānam ca mṛṣāvādaṁ ca loke prajñāyati // evam ca punar bhikṣavah imesām trayāṇām pāpakānām akuśalānām dharmāṇām prathama evam eva loke prādurbhāvo tadyathādinnādānasya mṛṣāvādasya daṇḍādānasya ca //

____ atha khalu bhikṣavah te satvā samdhāvensuh samnipatensuh samdhāvitvā samnipatitvā sammantrensuh // yaṁ nūnam vayam bhavanto yo asmākam satvo sarvaprāsādiko sarvamaheśākhyo ca tam sammanyemah yo asmākam nigrahāraham ca nigṛhṇīyā pragrahāraham ca pragṛhṇeyā deśaye cāyam svakasvakeśu śālikṣetreśu śālibhāgam // atha khalu bhikṣavas te satvā yo sānam

[_Mvu_1.348_] satvo abhūsi sarvaprāsādiko ca sarvamaheśākhyo ca tam sammanyensuh // bhavān asmākam satvam nigrahāraham nigṛhṇātu pragrahāraham ca pragṛhṇātu vayam te sarvasatvānām agratāye sammanyema svakasvakeśu śālikṣetreśu ṣaṣṭham śālibhāgam dadāma // mahatā janakāyena sammato ti mahāsammato ti samjñā udapāsi // arahati śālikṣetreśu śālibhāge ti rājā ti samjñā udapāsi / samyak rakṣati paripāleti mūrdhnābhīṣiktaḥ samjñā udapāsi / mātāpitṛsamo naigamajānapadešu tti jānapadasthāmavīryaprāpto ti samjñā udapāsi // tenāham rājā kṣatriyo mūrdhnābhīṣikto janapadasthāmavīryaprāpto ti //

____rājñō sammatasya putro kalyāṇo kalyāṇasya putro ravo ravasya putro upoṣadho upoṣadhasya putro rājā māndhāto // rājñō māndhātasya putrapautrikāyo naptapranaptikāyo bahūni rājasahasrāṇi / paścimako śākete mahānagare sujāto nāma ikṣvākurājā abhūsi // sujātasya khalu ikṣvākurājño pamca putrā abhūsi opuro nipuro karakanḍako ulkāmukho hastikaśirśo / pamca ca dhītaro kumāriyo śuddhā vimalā vijitā jalā jalī // jento nāma kumāro vailāsikāye putro // tasya mātā jentī nāma // tāye rājā sujāto strīdharmeṇa ārādhito / tasya rājā prīto samvṛtto // prītena rājñā jentī vareṇa pravāritā // jentī vareṇa pravāremi / yaṁ me varam yācasi tam te varam dadāmi // sā dāni āha // mahārāja yāvatā khu mātāpitaram āprccchāmi tato devasya sakāśāto varam yāciyāmi // tāye mātāpitṛṇāṁ ārocitam // rājñāham pravāritā tad yuṣmākam kiṁ varam ucyati kiṁ rājño varam yācāmi // tehi

[_Mvu_1.349_] dāni yasya yaṁ mataṁ so tam jalpati // grāmavaram yācāhi tti // tahim aparā parivrājikā paṇḍitā nipuṇā medhāvinī // sā āha // jenti tvam vailāsikāye dhītā tava putro na kiṁcit paitṛkasya dravyasya prabhavati kiṁ puna rājyasya // ete pamca kumārā kṣatriyakanyāputrāḥ te paitṛkasya rājyasya ca dravyasya ca prabhavanti // tvam ca rājñā vareṇa pravāritā rājā ca sujāto aprativacano satyavādī yathāvādī tathākārī tam tuvam rājño varam yācāhi // ete pamca kumārā rājyāto vipravāsetvā mama putram jentam kumāram yuvarājye abhiṣimcāhīti // esa devasya atyayena śākete mahānagare rājā bhaviṣyatīti tato tava sarvam bhaviṣyati // tāye rājā sujāto evam varam yācito // mahārāja etām pamca kumāram rājyāto vipravāsetvā jentam kumāram yuvarājye abhiṣicāhi / yathaiṣo devasya atyayena śākete mahānagare rājā bhaveya // etam me varam detu rājā // sujāto śrutvā durmanā samvṛtto teṣām kumārāṇāṁ premnena na ca śakyam varam dattvā anyathā kartum // rājā jentīye devīye āha // evam astu dinnaṁ bhavatu etam varam // varadānam nāgarehi jānapadehi ca śrutam kumāram vipravāsetvā jentam kumāram vailāsikāye putram yuvarājye abhiṣimcīyatīti // tatra janakāye utkanṭho kumārāṇāṁ gunamāhātmyena yā kumārāṇāṁ gatiḥ sā asmākam gatiḥ // rājñā sujātena śrutam mahājanakāyo śāketāto janapadāto kumārehi sārdham vipravasiṣyanti iti // tena śākete mahānagare ghoṣaṇā kārāpītā // yo kumārehi saha śāketāto vipravasiṣyati tasya yena kāryam tam rājakṛtyā kośāto dīṣyati // yeṣāṁ hastihī kāryam aśvehi rathehi vā yugyehi vā yānehi vā śakaṭehi vā pravahaṇehi vā balivardehi vā masniyehi vā ajehi vā eḍakehi vā dhanehi vā cānyena vā vastreṇa vā alamkārehi

[_Mvu_1.350_] vā dāsehi vā dāsīhi vā sarvam rājakṛtyā kośāto dīṣyati // kumārehi sārdham vipravasantānāṁ rājāṇatīye amātyehi evam kośakoṣṭhāgārā muktam yo yaṁ yācati tasya tam dīyati // evam te kumārā śāketāto anekehi jānapadasahasrehi sārdham mahatā balakāyena anekehi śakaṭayugyayānasahasrehi śāketāto nagarāto nirvātā uttarāmukham prayātā // kāśikośalena rājñā pragṛhitā // kumārā kṛtapuṇyā ca maheśākhyā ca nivātā ca sukhasaṁsparśā ca puṇyavantā ca dhārmikā ca // teṣām sarvakāśikośalakā manusyā mūlāto prītā // aho yāva kalyāṇā kumārā dhārmikā ca // tasya rājño yathoktam bhagavatā śakrapraśneṣu // īrṣyāmātsaryasamyojanasamprayuktā devamanuṣyā asurā garuḍā gandharvā yakṣā rākṣasā piśācā kumbhāṇḍā ye vā punar anye santi prthukāyāḥ // tasya kāśikośalarājño īrṣyādharmam samvṛttam // yathaiva eso janakāyo imēśām kumārāṇāṁ gunagrīhitō sthānam etad vidyati yaṁ ete mama jīvitāto vyaparopetvā ato kumāram rājye abhiṣimcensuh // te dāni tenāpi kāśikośalena rājñā vipravāsitā //

____anuhimavante kapilo nāma ṛṣih prativasati pamcābhijño caturdhyānalābhī maharddhiko mahānubhāvo // tasya tam āśramapadam mahāvistīrṇam ramaṇīyam mūlapuṣpopetam patropetam phalopetam pāṇīyopetam mūlasahasra-upaśobhitam maham cātra śākoṭavanakhaṇḍam // te dāni kumārā tahim pi śākoṭavanakhaṇḍe

āvāsitā // tatra samanukrāntā vāñijakā kāśikośalām janapadām gacchanti va // te vāñijakā janena pṛcchīyanti kuto āgacchatha tti // te āhansuh // amukāto śākoṭavanakhaṇḍato // śāketā api

[_Mvu_1.351_] kośalā vāñijakā tahiṁ pi gacchanti śākoṭavanakhaṇḍe // te pi pṛcchīyanti // kahīṁ gamiṣyatha tti // te pi āhansuh // śākoṭavanakhaṇḍam anuhimavantam // tehi dāni kumārehi mā mo jātisamdoṣam bhaviṣyatīti jātisamdoṣabheyena svakasvakā yeva mātṛyo bhaginīyo parasparyā vivāhitā // rājā sujāto amātyānām pṛcchati // bho amātyā kumārā kahīṁ āvasanti // amātyā āhansuh // mahārāja anuhimavanto mahāśākoṭakavanakhaṇḍam tahiṁ kumārā prativasanti // rājā amātyānām pṛcchati // kuto kumārehi dārāṇi ānītāni // amātyā āhansuh // śrutam mo mahārāja kumārehi jātisamdoṣabheyena svakasvakā yeva mātṛyo bhaginīyo parasparyā vivāhitāyo mā mo jātisamdoṣam bhaviṣyatīti // rājñā dāni sujātena purohito ca anye ca brāhmaṇapāṇḍitā pṛcchitā // śakyā etam evam kartum yathā tehi kumārehi kṛtam // te purohitapramukhā brāhmaṇapāṇḍitā āhansuh // śakyam mahārāja kumārā tato nidānam doṣeṇa na lipyanti // rājā sujāto brāhmaṇapāṇḍitānām śrutvā hrṣṭo tuṣṭo āttamanā imam udānam udānaye // śakyā punar bhavanto kumārā // teṣām dāni kumārānām śakyam śākiyā ti samākhyāsamājñāprajñapti udapāsi // _____ teṣām dāni kumārānām etad abhavat* // kevattakam vayam śākoṭakavanakhaṇḍe nivāsam kalpeyāmah // mahāmś ca ayam janakāyo āgacchati // yan nūnam vayam nagaram māpayemah // te dāni kumārā kapilasya ṛṣisyā sakāśam saṃkrāntā // te ṛṣisyā pādau vanditvā āhansuh // yadi bhagavām kapilo anujāneyyā vayam imasmiṁ nagaram māpayemah ṛṣisyā nāmena kapilavastum // ṣri āha // yadi mama idam āśrama rājakulam

[_Mvu_1.352_] kṛtvā nagaram māpetha tato anujānāmi // te kumārā ṛṣisyā āhansuh // yathā ṛṣisyā abhiprāyo tathā kariṣyāmah // imam āśramam rājakulam kṛtvā nagaram māpeyāmah // ṣinā tam vastum teṣām kumārānām karakam grhya udakena dinnam // kumārehi pi tam ṛṣisyā āśramam rājakulam kṛtvā nagaram māpitam // kapilena ṣinā vastum dinnam ti kapilavastusamākhyā udapāsi // evam kapilavastumahānagaram ṣddho ca sphīto ca kṣemo ca subhikṣo ca ākīrṇajanamanuṣyo ca bahujanamanuṣyo sukhitajanamanuṣyo vistīrṇajanaparivāro ca saṃvṛtto diśi vidiśi viśruto ca saṃvṛtto utsavasamājabhulo vanijapriyo vyavahārasampanno // _____ teṣām dāni paṃcānām kumārānām opurasya nipurasya karaṇḍakasya ulkāmukhasya hastikaśīrsasya ca opuro kumāro jyeṣṭho // so kapilavastusmiṁ rājye ca abhiṣikto // opurasya rājño putro nipuro nipurasya rājño putro karakanḍo karakanḍakasya rājño putro ulkāmukho ulkāmukhasya putro hastikaśīrṣo hastikaśīrsasya putro siṃhahanuh // siṃhahanusya rājño catvāri putrāḥ suddhodano dhautodano śuklodano amṛtodano amitā ca nāma dārikā // _____ tahiṁ dāni aparasya śākiyasya mahattarasya dhītā prāśādikā darśanīyā akṣudrāvākāśā paramapuṣkaratayā samanvāgatā tasyā dārikāye kuṣṭhavyādhī utpannah // sā dāni tena kuṣṭhavyādhīnā grastā // vaidyā ghaṭanti sarvakriyā kriyanti na ca vārttībhavati ālepanapratyālepanāni vamanavirecanāni ca kriyanti na ca kuṣṭhavyādhī praśāmyati // sarvam śarīram ekavraṇam // sarvasya janasya tām drṣṭvā ghṛṇā utpadyati // sā dāni bhrātṛhi yānake ārūpiya anuhimavantam nītā // tatra utsamgaparvate guhām khanāpayitvā sā dārikā praveśitā prabhūtam ca khādyabhojyam udakam ca upastaraṇaprāvaraṇam

[_Mvu_1.353_] sthapetvā guhāye dvāram suṣṭhu pidhitvā mahāpāmśurāśīm kṛtvā nagaram kapilavastum praviṣṭāḥ // tasyā dāni dārikāye tahiṁ guhāye vasantīye tena

nivātena ca samrodhena ca tasyā guhāye uṣmeṇa sarvam ca kuṣṭhavyādhim visrutam
 śarīram caukṣam nirvraṇam uttamarūpasamjātam nāpi jñāyate mānuṣikā eṣā ti // tahiṁ
 dāni uddeše vyāghro paryāhiṇḍanto āgato //
 ghrāṇaiḥ paśyanti paśavah vedaiḥ paśyanti brāhmaṇāḥ /
 cāraiḥ paśyanti rājāno cakṣubhyām itarā prajā iti //
 so dāni vyāghro tam manuṣyagandham upajighrati // tena dāni tam manuṣyagandham
 upajighritvā tam mahāpāṁsurāśim pādehi apakarṣitam // tatra ca avidūre kolo nāma
 rāja-ṛṣih prativasati paṁcābhijño caturdhyānalābhī // tasya tam āśramapadam
 mūlopetam patropetam puṣpopetam phalopetam pāṇīyopetam nānāvrkṣasampannam
 ramaṇīyam // so dāni rṣi āśramapadam anucaṁkramanto anuvicaranto tam deśam
 āgato yatra sā śākyakanyā guhāyam nihitikā // tenāpi vyāghreṇa sarvam tam
 pāṁsurāśim pādena apakarṣitam kāṣṭhāvaśeṣam samvṛttam // so dāni vyāghro tam
 ṛṣim dṛṣṭvā osakkito ṛṣinā // vyāghreṇa tatpāṁsu apakarṣitakam dṛṣṭvā ṛṣisya
 kautūhalam samjātam // tena dāni ṛṣinā tāni kāṣṭhāni apakarṣitāni tasyā guhāye
 dvāram apāvṛtam // tena śākyakanyā dṛṣṭā uttamavīryeṇa nāpi jñāyati mānuṣikā ti //
 eṣo ṛṣi pṛcchati // bhadre kā tvam ti // mānuṣikā sā āha // aham kapilavastu
 amukasya śākyasya dhītā // sāham kuṣṭhavyādhinā parigatā iha jīvantikā evam
 vivarjitā // tasya tam śākyakanyām dṛṣṭvā uttamarūpadharām tīvra rāgo prādurbhūtaḥ
 //

[_Mvu_1.354_] kiṁcāpi tāvac cirabrahmacārī
 na cāsyā rāgānuśayo samūhato /
 puno pi so rāgaviṣo prakupyati
 tiṣṭham yathā kāṣṭhagataṁ anūhatam //
 so dāni rājarṣih tāye śākyakanyāye sārdham samyogam gato dhyānehi ca abhijñāhi ca
 bhraṣṭo // so dāni tam śākyakanyām gṛhya āśramapadam gato // sā dāni śākyakanyā
 tahiṁ āśramapade kolena rājarṣinā sārdham samvasati // ṣoḍaśa bālām yamalām
 putrām prajātā // dvātrīṁśa ṣikumārā prāśādikā darśanīyā ajinajaṭādharaḥ // te dāni
 yaṁ kālam vivṛddhā ṣikumārā tato mātare kapilavastum visarjitā // gacchatha putrā
 kapilavastum mahānagaram amuko nāma sākiyo mama pitā vo mātāmaho // tasya
 amukasya putrā te vo mātulakā yobhūyena śākyamahattarakā jñātikā mahanto vo
 kulavamśo // te yuṣmākam vṛttim samvidheṣyanti // tāye śikṣitā yathā śākyānām
 samudācāram // evam vo śākyapariṣā upasamkramitavyā // evam abhivādanam
 kartavyam / evam niṣīditavyam // sarve śākyasamudācāram samdiśitvā visarjitā // te
 mātāpitṛṇām abhivādetvā pradakṣinām kṛtvā gatā anupūrvena kapilavastum
 anuprāptāḥ //
 ____ sarve yathāyuṣkāye paṭipāṭikāye kapilavastum praviṣanti // tān ṣikumārām dṛṣṭvā
 mahājanakāyo samanvāharati // aho yādrśā ṣikumārāḥ prāśādikā darśanīyā ca
 ajinajaṭādhāriṇo // te dāni mahatā janakāyena parivāritā śākyānām samsthāgāram
 upasamkrāntāḥ // paṁcamātrāṇi ca śākyasatāni samsthāgāre sanniṣaṇṇāni abhūnsu
 samnipatitāni kenacid eva karaṇīyena // te dāni yathā tāye mātari samdiṣṭā tena
 samudācāreṇa śākyapariṣām upasamkrāntā // śākyapariṣā ṣikumārānām tam

[_Mvu_1.355_] śākyasamudācāram dṛṣṭvā vismitā // te dāni śākyā ṣikumārānām
 pṛcchanti // kuto yūyam ti // tehi tam prakṛtiṁ sarvam ācikṣitam yathā tāye mātari
 samdiṣṭā // anuhimavante amukāto āśramapadāto kolasya rāja-ṛṣisya putrāḥ amukasya
 śākyasya dhītā sā mo mātā // yathā sā śākyakanyā tatra uddeše visarjitā tathā tehi
 mātuḥ śrutvā śākyānām sarvam ācikṣitam // śākyā śrutvā pṛītāḥ // so pi sānam
 mātāmaho śākyamahattarako jīvati mahāntam ca kulavamśam // so pi kolo rājarṣi
 vārāṇasīto jyeṣṭhakumāram rājyābhīṣiṇīctvā ṣipravrajito diśasu abhijñātaparijñāto

mahātmā rājarśih // te dāni śākyā prītā samvṛttāḥ rājarsinā ime jātā na prākṛtena
puruṣena // teṣāṁ śākyānāṁ bhavati // ime kumārā asmākam sujātā pi imeṣāṁ ca
śākyakanyā dīyantu vṛttiś ca // tehi teṣāṁ kumārānāṁ śākyakanyāyo ca dinnāyo
karṣaṇāni ca dinnāni sajanapadāni // tadyathā nāmāśramam nigamam sumuktam
karkarabhadram aparāṇi ca karṣaṇāni sajanapadāni prabhūtam svāpateyam // kolena
ṛṣinā jātā tti koliyā tti samājñā vyāghrapathe vyāghrapadyā samājñā ca //

_____ iti śrīmahāvastu-avadāne koliyānām utpatti samāptaṁ //

atha śākyānāṁ devaḍaho nāma nigamo // tahiṁ subhūtir nāma śākyānāṁ mahattarako
tena amukāto nigamāto koliyakanyā nāma bhāryā ānītā // tasya sapta dhītaro jātā
māyā mahāmāyā atimāyā anantamāyā cūlīyā kolīsovā mahāprajāpatī // māyā-utpatti //
____rājño siṁhahanusya śākyarājño catvāri putrā dārikā ca ekā suddhodano śuklodano
dhautodano amṛtodano amitā ca dārikā // rājñā siṁhahanunā kālagatena

[_Mvu_1.356_] suddhodanena rājyam pratilabdham // rājñā suddhodanena āmātyā
āṇattā sadṛśām me dārikām ānetha yā bhavaya prāsādikā ca kulīnā ca // tehi amātyehi
samantato brāhmaṇā visarjitā paṇḍitā ca bahuśrutā ca
strīlakṣaṇapuruṣalakṣaṇadārīlākakṣaṇavidhijñā // gacchatha dārikām vijānatha yā
rājño suddhodanasya yogyā bhaveyā // tehi brāhmaṇehi
grāmanigamanagarajanapadehi aṇvantehi śākyānāṁ devaḍahe nigame subhūtisya
śākyasya sapta dhītaro drṣṭā tāsām saptānām dhītarāṇam māyā sarvapradhānā kṛtsne
ca jambudvīpe tādṛśā kanyā sudurlabhā // tehi rājño niveditam devaḍahe nigame
subhūtisya śākyasya sapta dhītaro prāsādikā darśanīyā ca ekā cātra sarvāsām
saptānām bhaginīnām pradhānā rūpeṇāpi tejenāpi prajñāye pi sarvaguṇasampannā
māyā nāma // yattakā asmābhīḥ grāmanagaranigamajanapadā aṇvitā na khalv
asmābhīs sadṛśā kanyā drṣṭapūrvā yādṛśī māyā subhūtisya śākyasya dhītā //
suddhodanena subhūtisya preśitam // māyām dhītām mama bhāryārtham dehīti
agramahiśi bhaviṣyati // subhūtir āha dūtānām // māyāye ṣaḍdārikāyo jyeṣṭharikāyo
yāva tāyo vuhyanti tatā māyā mahārājasya dīyiṣyati // tehi dūtehi rājño
suddhodanasya niveditam // mahārāja evam subhūti śākyo āha // yāvad imā
jyeṣṭharikā ṣaḍdārikāyo vuhyanti tato māyā mahārājasya dīyiṣyatīti // rājñā
suddhodanena bhūyo dūto subhūtisya śākyasya preśito // sarvām me sapta dhītarām
dehi // tehi dūtehi subhūtisya śākyasya ārocitam // rājā suddhodano āha // sarvām me
sapta dhītaro dehīti // subhūtinā śākyena rājño suddhodanasya samdiṣṭam // mahārāja
dinnā te bhavantu // tā dāni sarvāyo sapta dārikāyo rājñā suddhodanena mahatā rāja-
ṛddhīye mahatā rājānubhāvena mahatā rājasamṛddhīye

[_Mvu_1.357_] ānītā devaḍahāto nigamāto kapilavastum // rājñā suddhodanena dve
dārike svamantahpuram praveśitā māyā ca mahāprajāpatī ca // paṁca dārikā paṁca
bhrātrīnām dinnā //

____dvādaśehi varṣehi bodhisatvo tuṣitabhavanāto cyaviṣyati // suddhāvāsā devā
jambudvīpe pratyekabuddhānām ārocayanti bodhisatvo cyaviṣyati riṁcatha
buddhakṣetram //
tuṣitabhavanād atiyaśo cyaviṣyati anantajñānadarsāvī /
riṁcatha buddhakṣetram varalakṣaṇadharasya //
te śrutva buddhaśabdām pratyekajinā maheśvaravarāṇām /
nirvāṇsu muktacittā svayaṁbhuno cittavaśavartī //
te dāni pratyekabuddhā svakasvakāni vyākaraṇāni vyākaritvā parinirvṛtāḥ //
____vāraṇasyām sārdhayojane mahāvanakhaṇḍam tatra paṁca pratyekabuddhaśatāni

prativasensu // te pi svakasvakāni vyākaraṇāni vyākaritvā parinirvṛtā //
ālabdhavīryā satatānuyogī udagraccittā akuśīdavartī /
dṛḍhavikramā vīryabalopapetā ekacarā khadgaviṣāṇakalpā //
vaihāyasam abhyudgamya tejodhātum samāpadyitvā anupādāya parinirvṛtā // svakāye
tejodhātūye mānsaśonitam dhyāpitam / śarīrāṇi patitāni //
. . . uprekṣām̄ karuṇām̄ ca bhāvyā āsevamāno muditām̄ ca kāle /
maitreṇa cittena hitānukampī eko care khadgaviṣāṇakalpo //

[_Mvu_1.358_] sarveṣu prāneṣu nidhāya daṇḍam̄ aviheṭhako anyatare pi teṣām̄ /
nikṣiptadaṇḍo trasasthāvareṣu eko care khadgaviṣāṇakalpo //
otārayitvā gṛhivyamjanāni saṃśīrṇapatro yatha pāripātro /
kāṣāyavastro abhiniṣkramitvā eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃdārayitvā gṛhivyamjanāni śikhīr yathā bhasmani ekacārī /
kāṣāyavastro abhiniṣkramitvā eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃsevamānasya siyātisneho snehānvayam̄ duḥkham̄ idam̄ prabhoti /
saṃsevamānam̄ tu jugupsamāno
eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃsevamānasya siyātisneho snehānvayam̄ duḥkham̄ idam̄ prabhoti /
priyātisneham̄ vijigupsamāno eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃsevamānasya siyātisneho snehānvayam̄ duḥkham̄ idam̄ prabhoti /
priyā viyogaṁ vijugupsamāno eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃsevamānasya siyātisneho

[_Mvu_1.359_] snehānvayam̄ duḥkham̄ idam̄ prabhoti /
mitreṣu ādīnavam̄ sammr̄santo eko care khadgaviṣāṇakalpo //
saṃsevamānasya siyātisneho snehānvayam̄ duḥkham̄ idam̄ prabhoti /
putreṣu ādīnavā sammr̄santo eko care khadgaviṣāṇakalpo //
putrām̄ sahāyān̄ avalokayanto hāpeti artham̄ pratibaddhacitto /
na putram̄ iccheya kuto sahāyān̄* eko care khadgaviṣāṇakalpo //
jñātīm̄ sahāyān̄ avalokayanto hāpeti artham̄ pratibaddhacitto /
jñātī na iccheya kuto sahāyām̄ eko care khadgaviṣāṇakalpo //
sarvā khadgaviṣāṇagāthā vistareṇa kartavyā // paṃcānām̄ pratyekabuddhaśatānām̄
eka-ekā gāthā // ṛṣayo’tra patitā ṛṣipatanam̄ //
____ tahiṁ vanakhanḍe rohako nāma mṛgarājā sahasramṛgayūtham̄ pariherati // tasya
duve putrā nyagrodho ca nāma viśākho ca // tena dāni mṛgarājena ekāsyāpi putrasya
paṃca mṛgaśatāni dinnāni aparasyāpi putrasya paṃca mṛgaśatāni dinnāni //
brahma datto kāśirājā abhīkṣṇam̄ mṛgavyam̄ nirdhāvati tam̄ vanasāṇḍam̄ parisamantam̄
tatra ca mṛgāni hanti // na tattakām̄ mṛgām̄ svayam̄ upajīvati yattakāni āhatakāni
vanagulmeṣu ca vanagahaneṣu ca śarahāreṣu ca naḍakahāreṣu ca kanṭakahāreṣu ca
praviśitvā maranti // te tatra kākaśakuntehi

[_Mvu_1.360_] khajjanti // nyagrodho mṛgarājā tam̄ bhrātaram̄ viśākham̄ āha //
viśākha etam̄ kāśirājam̄ vījñāpema // na tattakā tvam̄ mṛgām̄ svayam̄ upajīvasti yattakā
āhatakā gahanehi pradeṣehi praviśitvā maranti kākaśakuntehi khādyanti // vayam̄
rājño ekam̄ mṛgām̄ daivasikam̄ dāsyāmaḥ yo tava svayam̄ mahānasam̄ praviśiṣyati //
imam̄ ca mṛgayūtham̄ na evam̄ anayavyasanam̄ āpadyiṣyanti // tasya bhrātā viśākho
āha // evam̄ bhavatu vījñāpema // so dāni rājā mṛgavyam̄ nirdhāvito // tehi yūthapatīhi
mṛgarājehi so rājā dṛṣṭo dūrata eva āgacchanto sabalavāhano
asidhanuśaktitomaradharehi saṃparivṛto // te dāni tam̄ rājānam̄ dṛṣṭvā yena rājā tena
abhimukhā pratyudgatā abhītā anutrastā ātmānam̄ parityajitvā // tena dāni kāśirājñā

mṛgarājānau dṛṣṭvā dūrata eva abhimukhā āgacchantā // tena svakasya balāgrasya
 āṇatti dinnā // na kenacit ete mṛgā āgacchanto viheṭhayitavyā ko jānāti kim atra
 antaram yathaite balāgram dṛṣṭvā na palāyanti mama abhimukhā āgacchanti //
 balāgreṇa teṣām mṛgānām antaro dinno vāmadakṣinābhūto so balāgro // te mṛgā yena
 rājā tenopasamkramitvā rājño jānuhi prañipatitāḥ // rājā teṣām mṛgarājānām pṛcchatī //
 kā vo vijñaptih vijñāpetha yaṁ vo kāryam // te dāni mānuṣāye vācāye tam rājānam
 vijñāpenti // mahārāja vijñāpāma // vayaṁ tava iha rājye atra vanakhaṇḍe jātā
 samvṛddhā anye pi bahūni mṛgaśatāni // vayan teṣām mṛgānām dve bhrātarau
 yūthapatinau iha mahārājasya vijite prativasāmaḥ // yathaiva mahārājasya nagarā
 paṭṭanā ca grāmā ca janapadā ca janena śobhanti gobalivardehi ca anyehi pi
 prāṇasahasrehi dvipadacatuṣpadēhi evam etāni vanakhaṇḍāni āśramāṇi ca nadīyo ca
 prasravaṇīyo ca etehi mṛgapakṣehi śobhanti // evaṁ mahārāja etasya adhiṣṭhānasya
 alaṅkāro // sarve ete mahārāja dvipadacatuṣpadā yattakā mahārājasya vijite

[_Mvu_1.361_] vasanti grāmagatā vāraṇyagatā vā parvatagatā vā mahārājasya
 śaraṇam gatāḥ sarve te mahārāja cintānīyā paripālanīyā ca // mahārājā ca teṣām
 prabhavati anyo rājā na // yaṁ velam mahārājā mṛgavyaṁ niṣkāsati tataḥ bahūni
 mṛgaśatāni anayavyasanam āpadyanti // na tattakā mahārājasya upajīvyā bhavanti
 yattakā śarehi āhatakā atra vanagahaneṣu ca naḍagahaneṣu śarahāreṣu ca kāśahāreṣu
 ca praviṣīya maranti kākaśakuntehi khādyante mahārājā ca adharmena lipyati // yadi
 mahārājasya prasādo bhaveya vayaṁ dve yūthapatino mahārājasya daivasikam
 ekamṛgam visarjayiṣyāmaḥ yo tava mahānasam svayam praviṣīyati // ekāto yūthāto
 ekaṁ divasam dvitīyāto yūthāto dvitīyam divasam ekaṁ mṛgam visarjayiṣyāmaḥ
 mahārājasya ca mṛgamānsena avibhakṣaṇam bhaviṣyati ime ca mṛgā evam
 anayavyasanam nopapadyiṣyanti // tena dāni rājñā teṣām mṛgayūthapatīnām vijñapti
 dinnā // yathā yuṣmākam abhiprāyo tathā bhavatu gacchatha abhītā anutrastā vasatha
 mama ca ekaṁ mṛgam divasedivase visarjetha // rājā teṣām vijñaptim dattvā
 amātyānām āha // na kenacit* mṛgā viheṭhayitavyā // evam ājñām dattvā nagaram
 praviṣṭo // tehi yūthapatīhi te mṛgā sarve samānītā āśvāsitā ca // mā bhāyatha evam
 asmābhiḥ rājā vijñāpito yathā rājā na bhūyo mṛgavyaṁ nirdhāviṣyati na kvacit*
 mṛgam viheṭhayiṣyati rājño ca divasedivase eko mṛgo visarjetavyaḥ ekaṁ divasam
 ekato yūthāto aparam aparāto yūthāto // tehi mṛgehi sarvām ca tām mṛgām
 ubhayehi yūthehi gaṇetvā yūthātoyūthāto osaram kṛtam // ekāto yūthāto ekaṁ
 divasam mṛgo gacchati rājño mahānasam aparāto yūthāto aparam divasam gacchati //
—kadācit viśākhasya yūthāto osarasmīm gurviṇīye mṛgīye vāro rājño mahānasam
 gamanāya // sā dāni mṛgī āṇāpakena mṛgena vucyati // tava adya osaro gaccha

[_Mvu_1.362_] rājño mahānasam ti // sā āha // aham gurviṇī dve me potakā
 kukṣismīm anyam tāva āṇāpehi yaṁ velam prasūtā bhaviṣyāmi tataḥ gamiṣyāmi // te
 dāni ekasyārthe trivargam cariṣyāmaḥ // yuṣmākam evam ciratarakena vāro bhaviṣyati
 imehi duvehi potakehi jātehi // tena āṇāpakena mṛgena etaṁ kāryam yūthapatisya
 ārocitam // yūthapati āha // anyam mṛgam āṇāpehi yo etasyā mṛgīye antareṇa // eṣā
 mṛgī prasūtā samānā paścād gamiṣyati // tena āṇāpakena mṛgena tām mṛgīm
 atikramitvā yo tasyā mṛgīye antareṇa so āṇatto gaccha rājño mahānasam ti // so pi āha
 // na mama adya osaro amukāye mṛgīye adya osaro evam tāvad antaram jīviṣyam //
 evam aparāpare pi vucyanti na ca anosarā gacchanti / sarve jalpanti // amukāye
 mṛgīye osaro sā gacchatū ti // sā mṛgī vucyati // bhadre na kocid icchati anosarena
 gantum / tava osaro tvam eva gacchāhi rājño mahānasam // sā dāni mṛgī yām velām
 na mucyati sā teṣām potakānām premnena mama saṁnipātena ete pi ghātayiṣyantī
 tam dvitīyam mṛgayūtham gatā // gacchiya tasya yūthapatisya prañipatitā // so nām

yūthapatiḥ prcchatī // kiṁ etam bhadre kiṁ ānāpesi kiṁ kāryam // sā āha // adya tato yūthāto mama vāro rājño mahānasam̄ gamanāye mama ca duve potakā kuksismim̄ tato me so viśākho yūthapati vijñapto // mama adya osaro ime ca duve potakā kuksismim̄ / anyām̄ preṣehi yaṁ velam̄ prasūtā bhaviṣyam̄ tato gamiṣyāmi // tena ca yūthapatinā ye anye ānāpiyanti te pi na icchanti gantum̄ nāsmākam̄ osaro amukāye mrgīye osaro sā gacchantū ti // sā aham̄ tehi na mucyāmi osarāto vucyāmi gacchāhi tava osaro ti tad icchāmi mrgarājena ato anyam̄ mrgam̄ visarjamānam̄ yaṁ velam̄ aham̄ prasūtā bhaviṣyāmi

[_Mvu_1.363_] tato gamiṣyāmi // so mrgarājā mrgim̄ āha // tāva mā bhāyāhi anyam̄ visarjayiṣyam̄ // tena mrgarājena ānāpako mrgo āṇatto ito yūthāto yasya mrgasya osaro tam̄ ānāpehi etāye mrgīye mayā abhayaṁ dinnam̄ // tena ānāpakena yasya mrgasya osaro tam̄ ānāpyati // gaccha rājño mahānasam̄ // so pi āha // na asmākam̄ yūthasya adya vāro viśākhasya yūthasya adya vāro // so ānāpako mrgo āha // viśākhasya yūthāto adya vāro yasyā mrgīye vāro sā gurviṇī duve potakā kuksismim̄ / tehi na mucyati tava osaro tvam̄ gacchāhīti // tāye ca mrgīye tato amucyantiye iha yūtham̄ āgatvā nyagrodho yūthapati vijñapto // nyagrodhena yūthapatinā tasyā mrgīye abhayaṁ dinnam̄ // yūthapatinā āṇattam̄ // yasya ito yūthāto osaro tam̄ visarjehi iti // tava ito yūthāto osaro tvam̄ gacchāhi // so āha // dvitīyasya adya osaro tam̄ nāham̄ anosare gaccheyam̄ // evam̄ yo yo ānāpyati so so pi na icchati anosare gantum̄ // tena ānāpakena mrgēṇa nyagrodhasya mrgapatisya ārocitam̄ // na koci icchati anosareṇa gantum̄ jalpanti nāsmākam̄ adya osaro dvitīyasya mrgayūthasya adya osaro // mrgarājā āha // millehi maye imasyā mrgīye abhayaṁ dinnam̄ / na śakyā saiṣā bhūyo tatra mahānasam̄ visarjayitum̄ / aham̄ svayam̄ gamiṣyāmi //

—so mrgarājā tato vanaṣaṇḍāto pantham̄ otaritvā vārāṇasīm̄ gacchatī // yo yo puruṣo tam̄ mrgarājam̄ paṣyati gacchantam̄ so so etam̄ anugacchatī // mrgo darśanīyo rūpeṇa citropacitro raktehi khurehi añjanehi akṣīhi prabhāsvarehi darśanīyehi // mahatā janakāyena agratokṛto gacchatī yāvad abhyantaram̄ nagaram̄ praviṣṭo nāgarehi drṣṭo abhijñāto so mrgarājā so mrgarājā mahato janakāyasya // te tam̄ paṣyitvā mrgarājam̄ utkaṇṭhitā

[_Mvu_1.364_] tam tattakam̄ mrgayūtham̄ sarvam̄ kṣapitam̄ ayam̄ yūthapatiḥ svayam̄ āgato // gacchāma rājānam̄ vijñāpemah̄ yathaiṣo mrgarājā mucyeyā na hanyeyā alaṁkāro imasya adhiṣṭhānasya cakṣuramaṇīyo jāto nirdhāvanto udyāne ca taḍāge ca // te tam̄ mrgam̄ paṣyitvā cakṣuhprītim̄ anubhavanti // tenaiva samahattarakena mahatā janakāyena sārdham̄ mrgarājasya anuprṣṭhato rājakulam̄ praviṣṭam̄ // mrgarājā ca mahānasam̄ praviṣṭo imehi ca naigamehi rājā arthakaraṇasim̄ upaviṣṭo vijñapto // mahārāja tattakam̄ mrgayūtham̄ sarvam̄ kṣīṇam̄ // aheṭhakā śuṣkārdrāṇi tṛṇāni bhakṣayanti na kasyaci aparādhyanti te ca sarve kṣapitā ayam̄ so yūthapati svayam̄ āgato // durlabho mahārāja edṛśo mrgarājā prāsādiko darśanīyo janasya cakṣuramaṇīyo // nagarāto janā nirdhāvanti udyānam̄ vā taḍāgam̄ vā ārāmam̄ vā puṣkarinīm̄ vā ca te pi tam̄ mrgarājam̄ paṣyitvā prītā bhavanti alaṁkārabhūtam̄ nagaropavanasya // yadi mahārājasya prasādo bhaveyā eso mrgarājā jīvanto mucyeyā // rājñā amātyā āṇattā // gacchatha tam̄ mrgarājam̄ mahānasāto ānetha // so tehi amātyehi gatvā mahānasāto ānīto rājño sakāśam̄ // rājā tam̄ mrgarājam̄ prcchatī // kiṁ tvam̄ svayam̄ āgato nāsti bhūyo kocit* mrgo yaṁ tuvam̄ svayam̄ āgato ti // so mrgarājā āha // na hi mahārāja nāsti apare mrgāḥ // kiṁ tu adya dvitīyasya mrgayūthasya osaro // tatra yasyā mrgīye vāro āpadyati sā gurviṇī duve potakā kuksismim̄ // sā mrgī vucyati gaccha nahānasam̄ tava adya vāro // dvitīyamrgayūthe viśākho yūthapati asti // sā tam̄ gatvā āha // mama adya osaro rājño mahānasam̄

gantum kin tu aham gurvinī duve me potakā kukṣismiṁ icchāmi anyam visarjayitum
yam velam aham prasūtā bhaviṣyam tato gamiṣyāmi // tato yo anyo mrgo āñāpyati so
na icchatī gantum jalpati etasyā mrgīye osaro eṣā gacchatū ti tehi mrgēhi na mucyati //
tava adya osaro tvam gacchāhi sā tehi amucyantī mama mūle āgatā // aham tāye

[_Mvu_1.365_] vijñapto mama adya tato yūthāto osaro me duve potakā kukṣismiṁ na
ca tehi mucyāmi tad icchāmi mrgarājena ito yūthāto anyam āñāpayitum yo rājño
mahānasam gaccheyā // yena antareṇa aham prasūtā bhaviṣyam tato gamiṣyam //
tasyā maye mrgīye abhayaṁ dinnam mayāpi yo mrgo āñāpyati so na icchatī // na
asmākam osaro dvitīyasya yūthasya osaro evam yo yo āñāpyati soso na icchatī
anosarasmiṁ ihāgantum // so'ham jānāmi mayā etasyā mrgīye abhayaṁ dinnam
gacchāmi svayan ti so aham svayam āgato // so rājā tasya mrgasya śrutvā vismito
sarvo ca janakāyo aho yāvad dhārmiko mrgarājā // tasya kāśirājño bhavati // nāyam
tiriccho yaḥ eṣo mrgo parasya kāraṇena ātmānam parityajati dharmam jānāti / vayam
tiricchā ye vayam dharmam na jānāma ye imēśām evarūpāñām satvaratnānām
aheṭhakānām heṭhām utpadyema // so tam mrgarājam āha // pṛito smi tava sakāśāto
sakṛpo ca mahātmā ca tvam yam mrgabhūtena te tasyā ātmabhṛtyāye mrgīye abhayaṁ
dinnam // aham pi tava āgamya tvadvacanāt sarvamrgānām ca abhayaṁ demi //
adyāgreṇa ye ca tatra uddeśe teṣām sarvesām mrgānām abhayaṁ dadāmi gacchāhi
vasatha abhītā anuttrastā // rājñā nagare ghanṭhāghoṣaṇā kārāpitā // na kenacit* mama
vijite mrgā viheṭhayitavyā tasya rājño teṣām mrgānām abhayadānapradānāt* //
____ yāvad deveṣu śabdam abhyudgataṁ // śakreṇa devānām indreṇa rājño
jijñāsanārthaṁ anekāni mrgaśatāni mrgasahasrāni nirmitāni // sarvo kāśijanapado
mrgēhi ākīrṇo nāsti so kṣetra yatra na mrgāḥ // jānapadehi rājā vijñapto //
____ tena dāni nyagrodhena mrgarājñā sā mrgī vucyati // bhadre gaccha viśākhasya
yūthām // sā āha // mrgarāja na gamiṣyāmi varam tava mūle mṛtam na viśākhamūle
jīvitam // sā dāni mrgī gāthām bhāṣati

[_Mvu_1.366_] nyagrodham eva seveyā na viśākham abhiprārthayet* /
nyagrodhasmiṁ mṛtam śreyo na viśākham asmiṁ jīvitam //
jānapadā rājam vijñāpentī //
udajyate janapado rāṣṭram sphītam vinaśyati /
mrgā dhānyāni khādanti tam niṣedha janādhipa //
udajyatu janapado sphītam rāṣṭram vinaśyatu /
na tu evam mrgarājasya varam dattvā mṛṣam bhaṇe //
mrgānām dāyo dinno mrgadāyo ti ḥipattano //

____dvādaśehi varṣehi bodhisatvo tuṣitabhavanāto cyavanakālasamaye catvāri
brāhmaṇaveśam nirmiṇiya vedām ca mantrām ca dvātriṁśa mahāpuruṣalakṣaṇām
brāhmaṇām vācenti yathā bodhisatvam ihāgataṁ vyākarensuh //

PART 2

[_Mvu_2.1_] atha bodhisatvo tuṣitabhavanāto cyavanakālasamaye catvāri
mahāvirokitāni viloketi / tadyathā kālavilokitaṁ / deśavilokitaṁ / dvīpavilokitaṁ /
kulavilokitaṁ // dvīhi kulehi bodhisatvā jāyanti / kṣatriyakule vā brāhmaṇakule vā /
yadā kṣatriyākrāntā pṛthivī bhavati tadā kṣatriyakule jāyanti / yadā brāhmaṇākrāntā
pṛthivī bhavati tadā brāhmaṇakule jāyanti // yasmin ca bhikṣavaḥ kule bodhisatvā
jāyanti tam kulam şaṣṭīhi aṅgehi samanvāgataṁ bhavati / katamehi şaṣṭīhi /
abhijñātaṁ ca bhavati / akṣudrāvacaram ca jātisampannam ca gotrasampannañ ca

puruṣayugasampannañ ca abhijñātāpūrvapuruṣayugasampannam ca bahustrīkam ca bahupuruṣam ca alolam ca anūnam ca anīcam ca adīnam ca prajñāvantañ ca śīlavantam ca amānyaprekṣitam ca tam kulaṁ bhogām bhumjati dṛḍhamitraṁ ca tam kulaṁ bhavati / kṛtajñam ca vidhijñam ca acchandagāmi ca tam kulaṁ bhavati / adoṣagāmi ca amoḥagāmi ca abhayagāmi ca anavadyabhiṁ ca sthūlabhikṣam ca puruṣakāramatim ca dṛḍhavikramam ca varavikramam ca śreṣṭhavikramam ca cetiyapūjakam ca devatāpūjakam ca pūrvamitrapūjakam ca kriyādhimuktaṁ ca tyāgādhimuktaṁ ca ātmāpūrvāparam ca tam kulaṁ bhavati / abhighoṣaghuṣṭam ca abhīdevādīgoṣaghuṣṭam ca kulajyeṣṭham

[_Mvu_2.2_] ca kulaśreṣṭham ca kulaṁ kulapravaram ca kulavaśiprāptam –Senart: Śptāptam– ca maheśākhyam ca mahāparivāram ca aśramaparivāram ca anuraktaparivāram ca abhedyaparivāram ca mātrjñam ca pitrjñam ca śrāmaṇyam ca brāhmaṇyam ca kulajyeṣṭhāpacāyakam ca prabhūtadhanadhānyañ ca prabhūtakośkoṣṭhāgāram ca prabhūtahastyāsvājaiḍakam ca prabhūtadāsīdāsakarmakarapuruṣeyam ca apradharṣyam ca tam kulaṁ bhavati parehi pratyarthikehi pratyamitrehi / yasmiṁ kule bodhisatvā jāyanti tam kulaṁ imēhi ṣaṣṭīhi aṅgehi samanvāgataṁ bhavati // ye te satvā kulasampannā bhavanti evaṁrūpā satvā mahākaruṇām prati labhanti / bodhisatvo mahāsaṁvidhānam karoti cyavanakālasmiṁ tuṣitabhavanāto / devasahasriyo cāturmahārājikānupādāya sarve kāmāvacarā tuṣitabhavane saṁnipatita bodhisatvasya cyavanakāle // bimbisāraprabhṛti kā uktā / tvam rājagṛhe upapadyahi / tvayi vinīte mahājanakāyo vinayamārgam gamiṣyatīti / evaṁ sahasodgato abhayo sārthavāho tathānye pi ḡṛhapatimahāśālāḥ brāhmaṇamahāśālāḥ // udayano vatsarājā vucyati / kauśāmbyām upapadyāhi / tvayi vinīte mahājanakāyo vinayamārgam gamiṣyati / ghoṣilo ḡṛhapatiḥ tathānye pi kṣatriyamahāśālāḥ ḡṛhapatimahāśālāḥ / etāye vidhīye devaputra sahasrāṇi yena bhagavato saṁsāre sansarantasya sahacaritam jambūdvīpe ṣoḍāsahi mahājanapadehi upapadyanti kṣatriyamahāśālakulehi brāhmaṇamahāśālakulehi ḡṛhapatimahāśālakulehi / niḥsamādigdham tuphehi vinītehi mahājanakāyo vinayamārgam gamiṣyatīti // bodhisatvo avaloketi kahīm upapadyāmi / ayam rājā śuddhodano mama yogyo pitā // mātarām gaveṣati yā prāśādikā ca bhaveya kulinā ca śuci gātrā ca mandarāgā ca alpāyuṣkā ca yasyā sasaptarātrā daśa māsā āyuṣpramāṇato avaśiṣṭā bhavensuh //

[_Mvu_2.3_] sarvesām bodhisatvānām janetvā puruṣottamam /
carame saptame divase mātā jahati jīvitam //
atra kiṁ kāraṇam bhavati yadi sarvajñamātarah /
janetvā puruṣaśreṣṭham śīghram jahanti jīvitam //
vasanto tuṣite kāye bodhisatvo imām smṛtiṁ /
labhate śubhakarmeṇa parīkṣanto janetriyo //
yasyeha pariṣeṣam syā nārīyo jīvitam bhavet* /
divasāni sapta māsā ca daśa tasyā uram otare //
kiṁ kāraṇam ayuktaṁ hi asmadvidham anuttaram /
dhāretvā uttare kāle maithunam pratisevitum //
athāpi pratiseveyu kāmā sugatamātarī /
na pitā devasamghānām bhinnavṛtto ti tad bhavet* //
bhagavām ca nāma kāmānām doṣam satataṁ bhāṣati /
atha ca lokanāthasya mātā kāmām niṣevati //
ye ca nr̄pativeśmeṣu bhonti ratnakaraṇḍakāḥ /
ratanaṁ puruṣaśreṣṭhā bhājanam bodhimātarō //

alpāyuṣkām bhuvi samanveṣanto bhodhisatvo adrākṣīt kapilavastusmiṁ
śuddhodanasya agramahiṣīm prasādikām ca kulīnām ac śucigātrām ca mandarāgām ca
alpāyuṣkām / sasaptarātrā cāsyā daśa māsā āyuṣpramāṇato avaśiṣṭā //
bodhisatvasyaitad abhavat* // eṣā me mātā yogyā //
paṣyati vilokayanto lokām śuddhodanasya orodhe /

[_Mvu_2.4_] nārīm amaravadvunibhām vidyullatānibhām viya māyām //
so tām niśāmya janānīm āmantrayate maruṇām cyaviṣyāmi /
antimam upetya vāsamī garbhe marumānuṣasukhārthaṁ //
tam̄ avaca devasamghah kṛtāmjalipuṭo varābharaṇadhārī //
ṛdhyatu uttamapudgala tava praṇidhi ahīnaguṇarūpa //
vayam api lokahitā bahu manoramām ośiritvā kāmaratiṁ /
pūjārthaṁ tava anindita manusyaloke vasiṣyāmaḥ //
te vipularuciravarṇām mandāravapuṣpavarṣam ākāśe /
pramuṇcinsu udagracittā stavaṁtā madhurāhi vācāhi //
yam amaravasanā praśamanamanoramām śokaduhkhavimisrān* /
īkṣasi na ca niṣevasi kāmām idam adbhutam tuhyam //
yam pi abhibhūya marugāṇām jambūnadaparvatopamaprakāśo /
udyotayasi daśa diśo surarṣabha idam pi āścaryam //
abhibhavasi devasamghā samahesvaradānavām samāragaṇām/
tārāgaṇām khagacarām amitamati idam pi āścaryam //
kimcāpi viprayogam tvayā na icchāma bhūtasamghaguru /
api ca aravindanayana bhaviṣyasi gatir naramarūṇām //
atha cyavanakālasamaye viśuddhaśatapatrapadmanayanasya/
ānanditā marugāṇā ghoṣanti diśāhi sarvāhi //
eṣā ca vartati kathā tuṣitapure sā ca apratirūpā māyā /
śuddhodanasya mahiṣī rājānam upetya idam āha //

[_Mvu_2.5_] sā hariṇavatsanayanā viśuddhagandharvavadhvunibhā śyāmā /
sahitam idam sumadhuram śuddhodanam abravīt māyā //
ābharanastambhitabhujā pravaravasanadhārīṇī sakhihi saha/
tvayā vinā śākyanandana rajaṇīm imām kṣapayitum chando //
dhṛtarāṣṭrasya naravara prāśadavarasya uttamām bhūmīm /
śayanapravaram āruhi yatra kumudavasanasaṁnibhām vimalam //
tena vacanena tuṣṭo deviye śuddhodano manāpena /
āmantrayati naravaro parivāram udagrasaṁkalpo //
prativedayantu mi laghum dhṛtarāṣṭram pravarakusumasamchannam /
muktakusumābhikīrṇam krotha divi devabhavanam vā //
osaktapataṭadāmam dhṛtarāṣṭram ca śobhatām capalam eva /
varahemajālacchannam sumeruvvaraśringasamkāśam //
caturaṅginī ca senā saśūlanārācatomaravicitrā /
paripālayatām capalam dhṛtarāṣṭram manojñasamghātām //
osṛṣṭā yevājñā narapatinā sajjam eva ca sarvam /
kṛtvā tatra sakuśalam rājānam upetya idam āhuḥ //
varṣasahasram anūnaṁ prajā paripālayatu bho mahipālo /
sajjam ti vimānavaram śobhati tava harṣasamjananam //
atha sā amaravadvunibhā māyā utthāya āsanavarāto /

[_Mvu_2.6_] abravīt mahīpatisutam āditye astamitamātre //
eṣā samādiyāmi prāneṣu avihiṁṣam brahmacaryam ca /

viramāmi cāpy adinnād madyād anibaddhavacanāc ca //
 akhilavacanāc ca naravara viramāmi tathaivam̄ paisunyāc ca/
 paruśavacanāc ca narapati viramāmi ayam̄ mama chando //
 parakāmeṣu ca ṫrṣyām̄ no saṃjāneyyaṁ nāpy abhidrohaṁ /
 bhūteṣu upajaneṣyam̄ viparītamatim̄ ca vijahāmi //
 ekādaśaprakāraṁ śīlaṁ sevāmy aham̄ pṛthivipāla /
 rajaṇīm̄ imām̄ anūnām̄ evam̄ mama jāyate chando //
 mā suda khu bhūmipāla kāmavitarko mā mayi pratikāmkṣi /
 preṣaya mā ti apuṇyaṁ bhaveyā mayi brahmačāriṇiye //
 sarve tava saṃkalpām̄ paripūremīti pārthivo avaca /
 abhirama bhavanavaragatā aham̄ ca rājyaṁ ca tava vaśyaṁ //
 sā strīsaḥasrasaṃgrā anantaram̄ gr̄hya tam̄ vimānavaram̄ /
 abhiruhiya abhiniṣīde manāpapariṇūrṇasaṃkalpā //
 sā kiṃcid eva kālam̄ tasmiṁ himakumudapuṇḍarīkanibhe /
 śayane praśamadamaratā tūṣṇīmbhāvena kṣepayati //
 sā dāniṁ dakṣinēna pārśvena parinyāsi śaṅgavaram̄ /
 kusumalatā va drumavaram̄ śayanam̄ parivelliyyāśayitā //
 atha tām̄ niśāmya śayanopagatām̄ devīm̄ divyapramadārūpanibhām̄ /
 tuṣṭilayā cyaviya devagaṇā prāsādamūrdhni pratiṣṭhihinsu //

[_Mvu_2.7_] te mūrdhanā abhinatā sarve hṛṣṭā kṛtāmjalipuṭā amarā /
 vandanti tām̄ vipulapuṇyadharām̄ māyām̄ jinasya jananīm̄ śayane
 atha kautūhalaparam̄ saṃjaniyā bahudevakanyā śucimālyadharā /
 jinamātur upagatā draṣṭumanā prāsādamūrdhni pratiṣṭhihinsu //
 upasamākramitva śayanopagatām̄ māyām̄ niśāmya varavidyunibhām̄ /
 prītisukhaṁ vipulam̄ saṃjaniyā atha saṃpravarṣi divijam̄ kusumam̄ //
 mānuṣyakam̄ pi kila edṛśakam̄ rūpaṁ sujātam̄ idam̄ āścaryam̄/
 kañcit kālam̄ sthihiy' antarato nāyam̄ samā maravadhūhi bhave //
 līlām̄ niśāmayatha he sakhiā pramadāyimasya yatha opayikām̄ /
 śayane virocati manaḥ harati vibhrājate kanakarītir iva //
 ayan tu dhareṣyati mahāpuruṣam̄ atyantadānadaśīlarataṁ /
 sarvāśravāntakaraṇam̄ virajam̄ kim̄ hāyate tava narendravadhū //
 cāpodare karatalapramite vararomārājivicitre rucire /
 iha so bhaviṣyati anantamatih satataṁ alipta aśubhena śuciḥ //
 bahudīrgharāṭranicitaṁ kuśalam̄ pramadāyimasya vipulam̄ paramam̄ /
 yā tam̄ dhareṣyati anantaguṇam̄ cirātrasannicitapuṇyabalaṁ //
 anurūpā tvam̄ pramadā pravarā mātā sa caiva puruṣapravaro /
 putro prahīnavanatho virajo kim̄ hāyate tava narendravadhū //
 atha rākṣasā vividharūpadharā āṇattā divi parito capalam̄ /
 tiṣṭhantu bho pravaraśastradharā sarvadiśām̄ kurutha asaṃvaraṇām̄ //

[_Mvu_2.8_] teṣām̄ anantaram̄ dvijihvagaṇā ārakṣahetu diśatāsu sthitā /
 vātaṁ pi yeṣa calitam̄ śruṇiya krodhā samutpatanti agnisamā //
 teṣām̄ anantaragatā thapitā yakṣā pradīptaśikharā vikṛtā /
 ye duṣṭacitta vinivārayathā mā ca vadhaṁ kurutha kasya cāpi //
 teṣām̄ anantarasthitā bahavo gandharvasaṃgha śubharūpadharā /
 ārakṣahetu śubhacāpadharā cyavanakṣaṇe vimalabuddhimato //
 catvāri lokapatino pi sthitā gagane svakapārivāreṇa saha /
 adya cyaviṣyati kila bhagavām̄ lokasya arthaśukhvṛddhikaro //
 tridaśehi sārdham̄ tridaśapravaro sthita antarīkṣe varacakradharo /

acirā cyaviṣyati cyutiṁ carimāṁ ākāṅkṣamāṇo sukham apratimam //
 māyāya mūli bahudevaganā kṛtvā daśāṅgulam natābhīmukhā /
 samudīrayanti madhuraṁ vacanam ullokayanti tuṣiteṣu jinam //
 vyavadānasannicitapunyabalā samayo ti antimam upehi bhavam /-cyavadānaś?
 sajjā tāva bhavati te jananī anukampa dāni duḥkhitām janatām //
 eṣo cyavāmi iti muṃci girām śubham vacanam udīrayi . . . /
 atha supinam jananī jinasya tasmiṁ kṣaṇe paśyati varavipākaphalam //
 himarajatanibho me ṣaḍviṣāṇo sucaraṇacārubbhujo suraktaśīrṣo /
 udaram upagato gajapradhāno lalitagatiḥ anavadyagātrasandhiḥ //
 na khalu bodhisatvā kālapakṣe matu kukṣim okrāmanti // atha khalu pūrṇāyām
 pūrṇamāsyām puṣyanakṣatrayogayuktāyām rātryām bodhisatvā mātuḥ kukṣim
 avakrāmanti // upoṣadhikāyām

[_Mvu_2.9_] pramadottamāyām sananditāyām avilakṣitāyām akṣudrāvacarāyām
 prāsadikāyām śucigātrāyām mandarāgāyām jātisampannāyām kulasampannāyām
 rūpasampannāyām varṇasampannāyām nāmasampannāyām ārohasampannāyām
 pariṇāhasampannāyām vyaktāyām agrayauvanamanḍaprāptāyām viśrutāyām
 paṇḍitāyām smṛtāyām saṃprajānāyām pradakṣiṇacittāyām sarvākārasampannāyām
 sarvākāraparipūrṇāyām pramadottamāyām bodhisatvā mātuḥ kukṣim avakrāmanti //
 bodhisatvena prabhā osṛṭā yāye prabhāye sarvam buddhakṣetram avabhāsitam /
 devaputro devaputraṁ prcchati //
 kiṁ kāraṇam suravareṇa prabhā pramuktā
 candrāṁśuśītalatarā kanakāvadātā /
 yenāsureśvaragaṇā manujeśvarāś ca prahlāditā ca narakā jvalanāgnikalpāḥ //
 so dāni āha //
 ye tatra tatra janatām pratipālayanti saṃsārapaṇijaragatām madanābhībhūtām /
 teṣām vimokṣakaraṇena mahāyaśena āmantranārtham anaghena prabhā pramuktā //
 bodhisatva āha //
 muñcatha amarā purāṇi na kila prāmodyasya ayaṁ kālo /
 jarāmarañapuram bhettum kālo jñānaprahāreṇa //
 bodhisatvo smṛto saṃprajāno pradakṣiṇacitto mātuḥ kukṣim okrānto //
 iti sa nadiya simhanādām narasiṁho cyavanakālasamayasmīm /
 antarahito kṣaṇena narendrabhavane samupapadyi //

[_Mvu_2.10_] yo so tuṣitam kāyam obhāseti śubhena varṇena /
 devapurāc cyavamāno tam anativaram jinam vande //
 sabrahmakam ca lokam saśramaṇabrahmaṇīm prajām sarvām /
 varṇen' obhāsayati anativaro lokapradhyoto //
 āścaryam adbhitam idam paśyatha yāvat maharddhikah śāstā /
 smṛtimām susamprajāno mātuḥ kukṣismīm okrānto //
 yāvac ca narapravaro uttamalakṣaṇasamaṇgi asthāsi /
 mātāye kukṣismīm smṛtimatimām saṃprajāno ca //
 samanantar' okrānte ca bodhisatve iyam mahāpṛthivī atīva ṣaḍvikāram kampe
 saṃkampe prakampe saṃharṣaṇīyam ca kampayati modanīyam ca prahlāditam ca
 nirvarṇanīyam ca ullokanīyam ca āsecanakam ca apratikūlam ca prāmodikam ca
 prasādanīyam ca nirudvegam ca niruttrastam ca / kampamānā ca punar na kaṇcit
 satvam vyāpādayati yam idam calam vā sthāvaraṁ vā //
 tato ayam sāgaramerumaṇḍalā prakampitā ṣaḍvidham āsi medinī /
 kṛtā lokā vimalā manoramā mahāndhakārāpanudasya tejasā //
 yāvattakā nāgarājāno nāgādhipatayo rakṣāvaraṇaguptaye autsukyam samāpadyensu //

caturo pi lokapālā rakṣām akarensu lokanāthasya /
mā kocī ahiteśī namucibalanudam vihiṁseyā //

[_Mvu_2.11_] śakro pi devānām indro suyāmo pi devaputro samtuṣito pi devaputro sunirmito pi devaputro vaśavartī pi devaputro mahābrahmā pi śuddhāvāsā pi devā bodhisatvasya mātuḥ kukṣigatasya rakṣāvaraṇaguptaye autsukyam samāpadyensuh // tato koṭisahasrāṇi devānām kapilāhvayam /
upagatāni tuṣṭāni ārakṣam varabuddhino //
devanagaram iva kapilapuram uttamam kṛtam anuviśantehi /
manomayavikramagatehi amaragaṇehi abhivirocati //
māyām parivāretvā maheśvaragaṇānām kila sahasrāṇi /
āśu vigatamala-m-akhilā ākāśagatā abhiniṣaṇṇāḥ //
teṣām dāniṁ pr̄ṣṭhato indrasahasrāṇi vimalaśikhārāṇi /
subahūni bahuguṇasya ārakṣārtham niṣaṇṇāni //
teṣām dāniṁ pr̄ṣṭhato devendrānām sahasranayutāni /
kāmāvacarā devā niṣaṇṇā gagane niralambe //
devaganānām pr̄ṣṭhato asurā asurānām ca dvijihvaganāḥ /
yakṣāś ca vikṛtarūpāḥ rākṣasasamghāś ca saṃniṣaṇṇāḥ //
etāye vidhiye gaganam amaraśatasahasrasaṃkulam śrīmad* /
atyantasupariśuddham kuśalam upacitaṁ hi varadena //
so yaṁ mahānubhāvo smṛtimām tuṣitabhavanā cyavitvāna /
pāṇḍaravarāhakanibho bhavitva gajarūpi ṣaḍdanto //
vīraśayane śayantiye poṣadhikāye viśuddhavasanāye /
smṛtasamprajānakuśalo mātuḥ kukṣismiṁ okrānto //
[_Mvu_2.12_] sā ca rajaṇīprabhātē ākhyāsi bhartuno manāpasya /
rājavara pāṇḍaro me gajarājō kukṣim okrānto //
taṁ ca śruṇitvāna rājā vaipamcanikām samāgatām avaca /
supinasmim asya sarve bhaṇātha bhūtaṁ phalavipākaṁ //
te tatra cāvacīmsū naimittikā pṛcchitā svayaṁ rājñā /
dvātrimśalakṣaṇadharo kukṣim devīye okrānto //
hṛṣṭo bhavāhi naravara yasya tava kulasmiṁ pratyutpanno /
pṛthivīdhara vīragarbo anopamasatvo mahāsatvo //
yatha maya paurāṇām ācaryānām svayaṁ samupāhṛtaṁ /
dve sya gatayo anantyā bhavanti naravīraśārdūla //
yadi āsiyati agāre mahipati hoti saratano maharddhiko /
nityānubaddhavijayo rājaśatasahasraparivāro //
atha khalu pravrajiyati cāturdvīpām mahīm vijahiyāna /
hohiti ananyaneyo buddho netā naramarūṇām //
[supinam pi śākiyānī ākhyāsi bhartuno manāpasya /
śveto gajanātho me kukṣim bhettvāna okrānto //
etam śruṇitva rājā vaipamcanikām samāgatām avaca /
supinasmim asya sarvam bhaṇātha bhūtaṁ phalavipākaṁ //
te tatra cāvacīmsū naimittika pṛcchitā svayaṁ rājñā /
dvātrimśalakṣaṇadharo kukṣim devīye okrānto //
yadi punar agāramadhye vasati pṛthivīm abhijeṣyate sarvām /

[_Mvu_2.13_] śūrām putrasahasram labheta etādṛśām vīrām //
atha ratana-anantākaram pūrṇām mahīm ujjhiyāna pravrajati /
buddho hohiti loke sarvajño sarvadarśāvī //]
mahābrahmā āha //

svapnāntare pramadā adarśi sūryam nabhā kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyati strīratanaṁ subhāgam bhartāya bhoti nṛpo cakravartī //
 svapnāntare yā pramadā adarśi candram nabhā kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā naradevagarbham so bhavati rājā balacakravartī //
 svapnāntare yā pramadā adarśi sūryam nabhā kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā varalakṣitāmgam so bhavati rājā balacakravartī //
 svapnāntare yā pramadā adarśi śvetam gajam kukṣim anupraviṣṭam /
 prasūyate sā gajasattvasāram so bhavati buddho bodhitārthadharmo //
 devī pṛcchīyati // kiṁ dharesi // sā āha // cakravartin ti //

[_Mvu_2.14_] kukṣim prabhāsayantam kanakavapum pravaralakṣaṇasamaṅgiṁ /
 dhāremi cakravartim varapuruṣam rājaśārdūlam //
 devā nabhe bhagavato ghoṣam udīrayensuh // buddho bhaviṣyati na rājā cakravartī //
 mahābrahmā gāthām bhāṣati //
 gajam ratnaśreṣṭham madanabalavegāpanayanam pradīpam lokasya
 tamatimiramohāpanayanam /
 guṇānām koṣam tvam aparimitaratnākaradharām
 dharesi rājarśim apratihatacakram samaruciṁ //
 devī āha //
 yathā mama na rāgadoṣā prasahanti narendragarbham upalabhyā /
 niḥsamśayaṁ bhaviṣyati samaruci yatha niścarati vācā //
 bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate mātu sukham gacchati pi tiṣṭhati pi sukham
 niṣṭidati pi śayyām kalpayati bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punah mātuḥ
 kukṣigate bodhisatvamātuḥ kāye śastram na krāmati // na viṣam nāgni na aśanī
 prasahati bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu puna mātuḥ kukṣigate
 bodhisatvamātarām devakanyā divyehi ucchādanaparimardanapariśeṣehi parijāgaranti
 bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā
 divyavastrasamvṛtaśarīrā bhavati divyābharaṇadhāriṇī bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu punah mātuḥ kukṣigate mātā lābhīnī bhavati divyānām gandhānām
 divyānām mālyānām divyānām vilepānām divyānām ojānām bodhisatvasyaiva tejena
 // bodhisatve khalu punar mahāmaudgalyāyana

[_Mvu_2.15_] mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātuḥ khalu punah yo asyā
 abhyantaraparivāro so se atīva śrotavyam śraddhātavyam manyanti bodhisatvasyaiva
 tejena // kiṁkaraṇīyakapratisamyuktehi nimantrenti bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātarām bodhisatvo paśyati //
 bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātārām bodhisatvamātā
 gacchati antaso pakṣī pi / alpābādhā bhavati alpātarīkā / samāye vipākanīyagrahaṇīye
 samanvāgatā / nāpy atiśītāye nāpy ati-uṣṇāye ṛtupariṇāmāye bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātālābhīnī bhavati praṇītānām
 khādanīyabhojanīyānām agrarasānām uttamarasānām adhigatarasānām
 pratyagrarasānām bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate
 bodhisatvamātā vigatarāgā bhavati akhanḍam acchidram aśabalam akalmāśam
 pariśuddham paripūrṇam brahmaçaryam carati / manasāpi tāye pramadottamāye rāgo
 na utpadyati sarvapuruṣehi antamasato rājñāpi śuddhodanena bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu puna mātuḥ kukṣigate bodhisatvamātā pamca śikṣāpadāni
 samādāya vartati tāni ca sapūrvasamādinnāni bhavanti bodhisatvasyaiva tejena //
 bodhisatve khalu punar mātuḥ kukṣigate yavattā nāgarājāno nāgādhipatayo aṇḍajā vā
 jarāyujā vā saṃsvedajā vā aupapādukā vā te sarve niveśanam upasamkramitvā
 divyāni candanacūrṇāni divyāni tamālapatracūrṇāni prakiranti agurucūrṇāni prakiranti

divyāni keśaracūrṇāni prakiranti divyāni kusumāni prakiranti / samāptāye ca nam
arcanāye arcayanti paripūrṇāye ca nam arcanāye arcayensuḥ // te divyāni
candanacūrṇāni ca prakiritvā divyāni agurucūrṇāni prakiranti divyāni ca
keśaracūrṇāni divyāni ca tamālacūrṇāni prakiranti // divyāni muktakusumāni
prakiritvā samāptāye ca nam

[_Mvu_2.16_] arcanāye arcayitvā paripūrṇāye ca nam arcanāye arcayitvā
bodhisatvamātaram triṣṭṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā yenakāmam prakramensuḥ
bodhisatvasyaiva tejena // bodhisatve punar mātuḥ kuksigate yāvanto suvarṇarājāno
suvarṇādhipatayo evam caturmahārajakāyikā devās trāyastriṁśā yāmā tuṣṭā
nirmāṇaratino paranirmitavasavartino brahmakāyikā devā te sarve niveśanam
upasam̄kramitvā divyāni candanacūrṇāni prakiritvā divyāni agurucūrṇāni prakiranti /
divyāni tamālapatracūrṇāni divyāni muktakusumāni prakiritvā samāptāye ca nam
arcanāye arcayitvā paripūrṇāye ca nam arcanāye arcayitvā pariśuddhāye ca nam
arcanāye arcayitvā bodhisatvamātaram triṣṭṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā yenakāmam
prakramensuḥ bodhisatvasyaiva tejena //

_____ bodhisatvo khalu punar matuh kuksigato na cātinīcaṁ tiṣṭhati na cāti-uccaṁ
tiṣṭhati na cāvakubjako na ottānako na vāmena pārśvena tiṣṭhati na utkuṭuko // atha
khalu dakṣiṇe pārśve paryām̄kam ābhūñjitvā tiṣṭhati // bodhisatvo khalu punar mātuḥ
kuksigato na pittena na śleṣmeṇa vā na rudhireṇa vā anyena vā kenacid aśucinā
upalipto'viśuddho tiṣṭhati // atha khalu ucchāditasnāpitaviśadagāt̄ro bodhisatvo mātuḥ
kuksismim tiṣṭhati // bodhisatvo khalu punar mātuḥ kuksigato mātaram paśyati
bodhisatvamātāpi tam kuksigataṁ bodhisatvam paśyati vigrahām iva jātarūpasya
dṛṣṭvā ca bhoti āttamanā [kukṣim obhāsentam vigrahām iva jātarūpasya] /
yatha vaidūryasya maṇi sphāṭikasamudge kaṭi-utsamgasmim /
nihito syā evam eva bodhisatvam paśyati mātā /
kuksim obhāsentam vigrahām iva jātarūpasya //

[_Mvu_2.17_] bodhisatvam devasamghāḥ sukharātrīm sukhadivasam p̄rcchakā
āgacchanti p̄ītamanaso tām ca devasamghām tathā p̄rcchamānām bodhisatvo
pratyabhinandati dakṣiṇām karam utkṣipyā mātaram ca na bādhati // bodhisatvam
mātuḥ kuksigataṁ devā nāgā yakṣā mārutā rākṣasā piśācā na jahanti divā cā rātrau ca
na cātra āsaṁgakathā kathīyati kāmopasahitā vā anyā vā asatyā kathā / nānyatra
bodhisatvavarṇam eva bhāṣanti rūpataḥ sattvataḥ tejataḥ varṇataḥ yaṣataḥ
kuśalamūlāto // bodhisatvasya mātuḥ kuksigatasya pratipūjā noparamati / divyāni
tūryāṇi divyāni agurudhūpāni divyam puṣpavarṣam divyam cūrṇavarṣam //
apsarasahasrāṇi ca upagāyanti upanṛtyanti // bodhisatvamātām devakanyāsaḥasrehi
sārdham abhyābhavati hāsyam ca kathā ca / prasuptām ca bodhisatvamātaram
devakanyā mandāravadāmena capalā parivījenti bodhisatvasyaiva tejena // ayam ca
punah trisāhasramahāsāhasrāyām lokadhātūyām anuttarā garbhāvakrāntipāramitā //
anyam ca dāni paśyatha āścaryam tasya devaparsāye /
tāva vipulāye yā kathā abhūt paramaharṣasamjanānī //
na pi kāmakathā teṣām na pi apsarasām kathā na gītakathā /
na pi vādyakathā teṣām na pi bhakṣakathā na pānakathā //
nābharaṇakathā teṣām na pi vastrakathā pravartati kācit* /
yānodyānakathā vā manasāpi na jāyate teṣām //
sādhū puṇyabalavato dyuti . . . sā sadevakam lokam /
abhibhavati nāyakasya vikasati eṣā kathā tatra //
[_Mvu_2.18_] sādhū garbhokramaṇam karmaṇa anurūpam pāramigatasya /
iti vikasati bahuvidhā kathā pariṣāmadhye etasmim //

sādhū ti nirāmiṣehi samjñāpadehi kṣapenti tatkālam /
 varabuddhino ayam api kathā vikasati pariṣāmadhye //
 evam bahuprakārām kathām kathayantā ramanti devagaṇāḥ /
 rūpam varṇam tejam varam ca vīracaryam kathayantā //
 sarveśām bodhisatvānām mātā pratipūrṇe daśame māse prajāyati // subhūtinā śākyena
 preśitam rājño / āgacchatu devī iha prajāyiṣyati // rājā pratibodhayati // āgamiṣyati
 sālabhamjakam ca kariṣyati //
 lumbinivanaṁ sucapalam apagatatrāṇakhāṇḍapatrasaṁkhāram /
 varasurabhikusumanikaram karotha gandhodakasugandham //
 lumbinivane va vātā tamālapatragandhavāsitaśarīrā /
 vāyantu amṛtagandhām madajananā ca palāyantu //
 agaruvaradhūpagandhā samonamantu nabhato jaladharā tam /
 lumbinivanaṁ chādetum varacūrṇarasākulam kṣipram //
 ekaikam caṅkramavaram dukūlapaṭṭorṇākośikārehi /
 kalpayatha kalpavṛkṣām yatha divi devapradhānasya //
 devā ca devakanyā ca gandhamālyam gṛhya luṁbinīvanam āgacchanti //

[_Mvu_2.19_] sphāṭikamaṇikuṇḍaladharā vigalitavasanā pralambamaṇihārā /
 ādāya gandhamālyam gaganapathagatā pradīyanti //
 mandāravāna bharitā kācīt* śamgeriyo gṛhītvāna /
 haricandanasya kācīt kāci punah kalpaduṣyāṇām //
 sthalajajalajam ca mālyam gṛhītvā apsarā muditacittāḥ /
 ratanā ābharaṇāni ca jambudvīpe abhimukhīyo //
 caturāśītim anūnā chatrasahasrāṇi devakanyāyo /
 kanakaratanāmayāni ādāya nabhe pradīyanti //
 kūṭāgarasamehi ca sphāṭikamaṇimusālagalvehi citrehi /
 bharitam api antarīkṣam duṣyāśatasamuccritapatākam //
 gajaśvasanasannikāśā sāradameghā khagapathe virocanti /
 varasurabhikusumagandhā kamalotpalacampakavimisrāḥ //
 bhujagapatino pramuditā meghehi sugandhatoyabharitehi /
 abhyokiranti nagaram anyāni ca adbhutaśatāni //
 avagāhya tam vanavaram māyā sakhisamvṛtā jinajinetri /
 vicarati cittarathe devi amaravadhū yatha ratividhijñā //
 sā krīḍārtham upagatā pilakṣaśakhām bhujāya avalambya /
 pravijṛmbhitā salīlā tasya yaśavato jananakāle //
 atha vā navati sahasrā marukanyā āśur eva sannipatitā /-āśu-r-eva
 māyām kṛtāmjalipuṭā idam avaca prasannasaṁkalpā //

[_Mvu_2.20_] adya jarāvyādhimathanaṁ janayiṣyasi amaragarbhasukumāram /
 devī divi bhuvi mahitaṁ hitaṁ hitakaram naramarūṇām //
 mā khalu janaya viṣādam parikarma vayam tavam kariṣyāmah /
 yaṁ kartavyam udīraya dṛṣyatu kṛtam eva tatsarvam //
 atha caturi lokapālā saparivārā āśu-r-eva sannipatitā /
 divyapravēnihastā devim upagatā pradakṣinato //
 sarve pi devasaṁghā māyām paricārayitva ākāśe /
 sthitā mālyagandhahastā svaparivāreṇa upaśobhanti //
 na khalu punar bodhisatvāmātā bodhisatvam janeti śayānā niṣaṇṇikā vā yathānyāḥ
 striyo // atha khalu bodhisatvāmātā sthitikā eva bodhisatvam samjaneti // bodhisatvo
 smṛto saṁprajāno mātaram abādhayamāno dakṣiṇapārśvena prādurbhavati //
 dakṣiṇena hi pārśvena jāyante puruṣottamāḥ /

sarve puruṣaśārdūlā bhavanty atravihāriṇah //
 kiṁ tan na bhidyate pārśvam̄ vedanā ca na jāyate /
 tasyā jinajanetrīye janetvā puruṣottamam̄ //
 manomayena rūpeṇa prādurbhonti tathāgatā /
 evam̄ na bhidyate pārśvam̄ vedanā na ca jāyati //
 bodhisatvo garbhāvāsapariśrānto sapta padāni kramati //
 jātamātroc ca vikrame sapta vikramate bhuvi /
 diśam̄ ca praviloketi mahāhāsam̄ ca ūhati //

[_Mvu_2.21_] atra kiṁ kāraṇam̄ uktam̄ yan̄ sapta kramate kramān* /
 na ca aşta na ca şaṣṭi atra āgamanaṁ śṛṇu //
 garbhāvāsapariśrānto sarvalokahito muniḥ /
 paścimo garbhāvāso yan̄ atha vegena prakrami //
 tam̄ tu saptapade nyaste devasamghābhilīyata /
 sahasā lokapālebhyo aṁkena dhāriye muniḥ //
 atha varṣo samutpadye divyakusumaśīkaro /
 mandāravarajākīrṇo divyacandanasaṁkulo //
 dīrghakālam udagrāś ca suramukhyā agradhūpanam̄ /
 pramuñciṣu vibhūṣārthaṁ tasya uttamabuddhino //
 yad arthaṁ ca viloketi diśam̄ apratipudgalō /
 tatrāpi āgamam̄ vakṣye upadeśam̄ manoramam̄ //
 na so vidyate satvānām̄ deveṣu manujeṣu vā /
 yasyaivam̄ saṁbhavo bhavati garbhokramam̄ eva ca //
 khadyotakanakanirbhāsam̄ pārśvam̄ jinajanetriye /
 āyate yadā sarvajñah āyate carame bhave //
 jātamātrasya taccittam̄ āsi pravaravādino /
 asti kaścit samabuddhi me idam̄ tarkam̄ nivartitum̄ //
 kecit saṁsāracāreṇa artīyanti yathā ahaṁ /
 ityarthaṁ puruṣādityyah diśam̄ sarvām̄ nirīkṣati //
 atha diśam̄ vilokento drṣyati vadatām̄ varah /

[_Mvu_2.22_] devakoṭisahasrāṇi tasmiṁ hāsam̄ pramuñcati //
 jātamātrasya me cāhuḥ devatā mārakāyikāḥ /
 caturdvīpo mahākośo cakravartī bhaviṣyasi //
 athāsyā hāso saṁbhavati na me satvā vijānatha /
 sarvajñō sarvadarśāvī bhaviṣyam̄ puruṣottamah̄ //
 evam̄ etam̄ praśāṁsanti vipākam̄ upadeśakāḥ /
 tathā hi narasiṁhānām̄ śāsanam̄ suprakāśitam̄ //
 yan̄ tiṣṭhantī janaye vīram̄ saṁkusumitehi śālehi /
 śarīram̄ avalambyamānā tam̄ anativaram̄ jinam̄ vande //
 saṁpratijāto sugato samehi pādehi dharaṇim̄ avatiṣṭhe /
 sapta ca padāni agamā sarvām̄ ca diśam̄ viloketi //
 tam̄ cāsyā caṅkramantam̄ anvāgami vījanaṁ ca cchatram̄ ca /
 mā varaviduno kāye daṁśā maśakā ca nipatensuh̄ //
 saṁpratijāte sugate devā prathamam̄ jinam̄ pratigṛhṇe /
 paścāc cainaṁ manuṣyā anativaram̄ aṁke dhārensuh̄ //
 pratyagrahensu devā sugataṁ dvātrimśalakṣaṇasamam̄giṁ /

[_Mvu_2.23_] paścāc cainaṁ manuṣyā anativaram̄ aṁke dhārensuh̄ //
 nirvāyensu pradīpā mānuṣakā obhāsit' abhūl lokam̄ /

sampratijāte sugate ulkādhāre namarūṇām //
 sampratijāte sugate jñātī udakārthikā vidhāvensuh /
 atha purato udupānā pūrā mukhato viṣyandensuh //
 duve vāridhārā udgami ekā sītasya ekā uṣṇasya /
 yatra snapayensu sugatam vigrahām iva jātarūpasya //
 sampratijāte khalu punah sugate bodhisatvamātā akṣatā caiva abhūsi avraṇā ca
 bodhisatvasyaiva tejena / bodhisatvamātuh kukṣi pratipūrṇā eva abhūsi anonaddhā ca
 // sampratijāte khalu punar bodhisatve caturṇām dvīpakoṣīśatānām madhye
 pṛthivīmaṇḍapradhānā aśvatthayaṣṭi prādurbhavet* / antaradvīpe candanavanam
 prādurbhavet* / bodhisatvasya upabhogaparibhogam āgacche bodhisatvasyaiva tejena
 // tatra devaputraśasrāṇi apsarashasrāṇi gandhamālyam ādāya āgacchanti
 bodhisatvasya pūjārthaṁ // devaputro devaputraṁ pṛcchati // kahīṁ gamiṣyasi // so
 āha //
 eṣā prasūṣyati narendravadhūttamam tam vatsam vibuddhavarapuṣkaragauragarbhaṁ
 /
 yo prāpsyate dharaṇīmaṇḍagatottamārthaṁ māram nihatya sabalam tam upemi vīraṁ
 //

[_Mvu_2.24_] amrakṣitā garbhamalena gātrā jātam jale paṃkajam uttamam vā /
 vapuṣmanto bālaraviprakāśo sabrahmakān amarān abhibhoti //
 tato jātamātro kule śākiyānām atikramya dhīro padānīha sapta /
 samolokayitvā diśā ūhasāsi ayam dānim eko bhavo paścimo tti //
 nabhe tu cchatram eva vibhrājamānam maṇimuktiśreṣṭham parābhāvibhrājam /
 vidhūtadāmena mandāravānām bahū devaputrā nabhe dhārayensuh //
 sabālārkaśaṇkhapratīkāśavarṇam varam hemacchatram nabhe dhārayensuh /
 tato vījanīyo visṛṣṭā bhramensuh kareṇa grahetvā jinam vījayensuh //
 tataḥ punyagandhā sukhoṣṇā prabhūtā laghupremanīyā hitā mānuṣānām /
 śivā nandanīyā tuṣārānubaddhā duve vāridhārā nabhe udgamensu //
 tato meruśringād anekaprakārā pramuktottarīyā samantormijātā //

[_Mvu_2.25_] bhṛśam viśvagandhādhivāsānuvātā dṛḍhām ṣaḍvidhānam mahīṁ
 kampayensuh //
 suvarṇasya rūpyamaṇīnām śubhānā vimāneṣu devā satūryā vighuṣṭā /
 sujātena jātam jinam prekṣamāṇā sacandrārkatāram nabham śobhayensu //
 ayam so sadevam sanāgam sayakṣam mahogham maharṣī jagam uttaritvā /
 tataḥ kṣemam ekām diśām prāpsyatītī prahrṣṭā sya devā nabhe vyāharensuh //
 sampratijāte bodhisatve śākyānām paṃca kumāraśatāni sundaranandapramukhāni /
 paṃca kanyāśatāni yaśodharāpramukhāni / paṃca dāsakaśatāni cchandakapramukhāni
 / paṃca aśvaśatāni kanṭhakapramukhāni / paṃca hastipotaśatāni
 candanahastipotakapramukhāni / paṃca nidhiśatāni prādurbhūtāni // paṃcahi
 rājaśatehi jayasamvṛddhaye preśitā //
 ____rājā śuddhodano āṇāpeti // ito eva devīm nivartayatha // kenacid bodhisatvo
 abhivahiṣyatītī // viśvakarmeṇa devaputreṇa ratnāmayī śivikā nirmitā // ko imām
 śivikām vahiṣyatītī // catvāro mahārājā upasthitā / vayam sattvasāram vahiṣyāmah /

[_Mvu_2.26_] bodhisatvo ca māyāya mātuḥ sārdham śivikāsamārūḍho / śakro
 devānām indro mahābrahmā ca utsāraṇam karonti //
 ____rājñā śuddhodanena amātyā āṇattā // ita eva kumāram śākyavardhanam devakulaṁ
 netha abhayāye devīye pādavandanam // tehi amātyehi rājño vacanena kumāro tato
 eva śākyavardhano devakulaṁ nīto abhayāya devīye pādavande // te dāni abhayāye

devīye mūrdhena pādā vandāpayiṣyāmo ti / yena cābhayā devī tena kumārasya pādā
 prādurbhūtā / abhayā devī kumārasya mūrdhena pādeṣu praṇatā //
 naro cetiyeṣu praviṣṭo akāmo mahālokanātho narendrāṇa śāstā /
 yadā uttamāṅgena vandāpayensuḥ tato tasya pādāni prādurbhavensu //
 tato devatā cābhayā ity avocat* na eṣo nurūpo mamaṁ vandamāmo /
 praṇāmam ca eṣo yad anyasya kuryād dṛḍham saptadhā asya mūrdham sphateyāti //
 jātamātre kumāre arthaśiddhī sukhī sarvasatvā abhū yāvad avīcīm / pranāmam ca
 kurvī devā abhayā ca tasya devī prahṛṣṭā praṇāmam karoti // utthāpanīyā gāthā //
 jāte jagapradhāne sarve arthā pradakṣīṇā rājño /
 tena naralambakasya nāmam sarvārthaśiddha iti //

[_Mvu_2.27_] rājakulam kumārasmiṁ praviṣṭe avacat purohitam nr̄patih /
 lakṣaṇavidhiguṇakuśalām viprām pariyeṣatha śīghram //
 tam vījñāya ca devā maheśvarā nāma cittavasavartī /
 mā lakṣaṇā akuśalā vikalpayiṣyanti dvijasamghā //
 vigatamadamānadarpā aṣṭa sahasrā maheśvaravarāṇām /
 devanaragurum kṛtāñjalī sampratijātam upagamensuḥ //
 te rājakuladvāre śucivastrāmbarasthitā stimitāśabdāḥ /
 pratihārarakṣam abravīt sumadhurakaravimkarutaghoṣāḥ //
 śuddhodanaṁ upagamya brūvīhi ime lakṣaṇaguṇavidhijñā /
 tiṣṭhanti aṣṭa sahasrā praviṣensuḥ yadi anumatan te //
 sādhū ti pratiśrutvā pratihārarakṣo praviṣya rājakulam /
 abravīt kṛtāñjalipuṭo prītamanaso pṛthivīpālam //
 atulavaradīptayaśasā kāraya rājyam ciraṁ nihataśatru /
 dvāre te'marasadṛśā tiṣṭhanti praveṣṭum icchanti //
 pratipūrṇavimalanayanā madhurasvara mattavāraṇavicārī /
 bhavati mama teṣu śaṅkā na te manujā devaputrās te //
 paricāmkramatām teṣām dharanīrajo kramavarām na sprśāti /
 na ca sānām paṣyati padām pṛthivīyām idām api āścaryam //
 gambhīrastimitaceṣṭā āryākārā praśāntadṛṣṭipathā /
 vipulām janenti prītiṁ janasya samudikṣamāṇasya //

[_Mvu_2.28_] anyam ca dāni adbhetam śarīracchāyā na dṛṣyate teṣām /
 teṣām ca sandhiśabdo caṅkramatām na śruyate kaścit* //
 niḥsamśayam upagatā putravaram naravarādhipa draṣṭum /
 abhinandam abhivādaya paṣyāhi ayonijām devām //
 varamālyagandhahastām līlāceṣṭām manoramaśarīrām /
 dīpyantām iva śīr্যe asamśayam pravaramarutas te //
 śuddhodano niśāmya vacanam idām harṣakampitaśarīro /
 abravīt* bhaṇahi sucapalam praviṣantu niveśanam udāram //
 kiṅkāraṇam na edṛśā prākṛtapuruṣāṇa bhonti ākārāḥ /
 na pi mānuṣāṇa īdṛśī ḥddhi bhavati yādṛśīm bhaṇasi //
 atha so pratihārarakṣo upagamya maheśvarām idam avocat* /
 prahvo kṛtāñjalipuṭo pranamya hrṣṭo muditacitto //
 abhinandato narapatiḥ praviṣantu bhavanto divyapurakalpam /
 rājavṛṣabhasya veśmam narādhipatinā anujñātāḥ //
 etām śrutvā vacanam aṣṭasahasram maheśvaravarāṇām /
 praviṣanti pārthivakulam anihatakulavamśamukhyasya //
 śuddhodano pi rājā maheśvarām dūrato niśāmetvā /
 pratyutthito saparivāro gauravabalabhāvitaśarīro //

tām avaca rājavṛṣabho svāgatam anurāgam bhavi sarveśām /
prītā sma darśanena praśamadamabalena ca bhavatām //

[_Mvu_2.29_] samvidyante imāni asmākam āsanapradhānāni /
āstām tāva bhavanto asmākam anugrahārthāye //
atha te teṣv āsaneṣu bahuratnaviśuddhacitrapādeṣu /
vigatamadamānadarpā niṣīdi anavadyakarmāntāḥ //
te kaṃcid eva kālam āgamayitvā narādhipam avocat* /
śrīnvatu bhavān prayojanām yam asmākam iha gamanāye //
sarva-m-anavadyagātro utpanno lokasundaro tuhyam /
putro kila manujapate lakṣaṇaguṇapāramīprāpto //
vayam api lakṣaṇakuśalās samartha guṇadoṣalakṣaṇam jñātum /
yadi na gurutvam bhavato paśyema mahāpuruṣarūpam //
so avaca hanta paśyatha suvyapadeśakṣemam mama putram /
marumanujaharṣajananam lakṣaṇaguṇapāramīprāptam //
atha sa mṛdukācalindikapraveṇiye guṇadharām grahetvāna /
amṛkena vādicandram upanāmayati suravarāṇām //
ālokayitva dūrā maheśvarā parākramam daśabalasya /
mūrdhani vigalitamakuṭā nipatanti mahītale hṛṣṭāḥ //
te dāni rājānam āroceni / lābhā te mahārāja sulabdhā yasya te yam mahāpuruṣo kule
utpanno dvātriṁśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato // tadyathā //
samā heṣṭā ca dīrghā ca āyatā utsamgapamcamā /

[_Mvu_2.30_] eni bṛhatpratiṣṭhito kośa nyagrodha te daśa //
mṛdujālā ca pratipūrṇā ekā ūrdhvāgrapamcamāḥ /
ślaksṇacchavi haṃsāntarā ca utsadā ca te daśa //
rasam suvarṇasīho ca samā śuklā ca pamcamā /
samā prabhūtā brahmā ca nīlagopakṣa te daśa /
ūrṇā uṣṇīśaśīrṣam ca nātho dvātriṁśalakṣaṇo //
dakṣināpathe aparo brāhmaṇakumāro ujjenīyam brāhmaṇamahāśālasya putro śyāmo
asito varṇena paṇḍito nipiṇo meghavī / tena gurukulāto devā ca mantrā ca śāstrā ca
adhītā // so dāni adhītavedādhyayano ḡṝhāto niṣkramya vindhyaparvatam gatvā
ṛṣipravrajyām pravrajito mūlaphalapatrabhakṣo rucchavīttih // tena tahiṁ
vindhyanparvate āśramam māpayitvā vāhitakena mārgena yujyantena ghaṭantena
vyāyāmantena catvāri dhyānāni niṣpāditāni pañcābhijñā ca sāksātkṛtā // so
caturdhyānalābhī pamcābhijñō bahuśruto vedapārago asito ṛṣi samantena abhijñāto
parijñāto / asito ṛṣi divi parighuṣṭo antarīkṣacaro maharddhiko ca mahānubhāvo
pamcamātrehi śisyaśatehi sārdham nālakena ca tahiṁ āśrame prativasati // so tam
bodhisatvasya jātamātrasya pṛthivīcālam ca dṛṣṭvā mahāntam ca obhāsam dṛṣṭvā
manojñāni ca amānuṣyāni ca gītavādyāśabdāni śrutvā divyāni puṣpavarsāṇi patantāni
dṛṣṭvā devakoṭīsaḥasrāṇi ca apsarasahasrāṇi ca divyamālyagandhahastāni
khagapathena pūrvāmukham abhipatantāni anyāni ca adbhuṭaśatāni dṛṣṭvā
uddharṣitaromasamjāto // kim idam adya jaṅbudvīpasya / iyam adya kasyānubhāvena
pṛthivī ca

[_Mvu_2.31_] kampati adbhuṭaśatāni ca prādurbhūtāni // so dāni ṣiḥ divyena cakṣuṣā
sarvajāmbudvīpam pratyavekṣati kasya imām tejānubhāvam edṛśam manojñāni ca
gītavāditaśabdā niṣcaranti divyāni tūryaśatāni śruyanti devāś ca devakanyāś ca
dṛṣyanti divyāni ca puṣpavarsāṇi pravarsāṇi candrādityasahasrāṇi ca dṛṣyanti
narakasahasreṣu nāgnīḥ prajvalati / ekāntasukhasamarpitā ca satvā samjātā // so tathā

divyena cakṣuṣā adrākṣīt* // purastimena kapilavastusmīm nagare rājño
 śuddhodanasya putro jātā kṛtapuṇyo maheśākhyo mahānubhāvo yasya tejānubhāvena
 jambudvīpe evamrūpāṇi adbhuṭatāni prādurbhūtāni // deśakālena kumāram
 drakṣyāmi // so dāni kālam ca samayaṁ ca jñātvā kumārasya darśanāya saṁbahulehi
 śiṣyehi saṁparivṛto vaihāyasena ṛddhiye kapilavastum anuprāpto rājño
 śuddhodanasya antahpuradvāre // amātyā ca pratihāro ca ḥsim drṣṭvā pratyutthitā / kim
 ājñāpeti bhagavām kenārthaṁ kim āgamanaprayojanam // ḥsi āha // śuddhodanasya
 pratihāretha asito ḥsi darśanakāmo // pratihāreṇa rājño niveditaṁ // asito ḥsi
 darśanakāmaḥ // rājā śuddhodano asitasya ḥsiya āgamanam śrutvā abhijñātasya
 viśrutasya mahābhāgasya pratihārarakṣam āha // praviśatu ḥṣīti // pratihārarakṣena
 nirdhāviya ḥsiya niveditaṁ / praviśatu bhavām //
 ____ ḥsi praviṣṭo / rājā sāntahpuro ḥsim drṣṭvā pratyutthito // abhivādemā bhagavantam
 niṣidatu bhagavām // ḥsi rājño jayena vardhāpayitvā niṣaṇṇo // rājā pṛcchati // kim
 bhagavām āgamanaprayojanam // ḥsi āha // kumāra te draṣṭukāmo // tasmiṁś ca kāle
 kumāro anyataram śāntasamādhīm samāpanno // teṣām etad abhavat* / prasupto
 kumāro // tato rājā ḥsim āha // bhagavām āgamehi muhurtam kumāro saṁprati osupto
 // ḥsi āha // mahārāja na kumāro osopati // rājā kumārasya

[_Mvu_2.32_] mūlam allīno paṣyati ca kumāram jāgritaṁ // rājā ḥsiya vismito /
 mahābhāgo ḥsih // rājñā āṇattam / upanāmetha kumāram ḥsiya // kumāro sūkṣmāyām
 ajinapraveṇiyam gṛhya ḥsiya upanāmito // ḥsi kumārasya dūrato eva kāyena
 mahāpuruṣalakṣaṇāni drṣṭvā amjaliṁ mūrdhani kṛtvā pratyusthito // namaskṛtvā
 kumāro ḥsiṇā pratigṛhīto // ḥsih kumārasya dvātriṁśatmaḥāpuruṣalakṣaṇāni
 pratyavekṣati //

____ ḥsiś ca tatra rājakule kumārasya cakravartiśabdām śṛṇoti / naimittikehi kumāro
 vyākṛtaḥ rājā cakravartī bhaviṣyati // ḥsiya bhavati // nāyaṁ cakravartī bhaviṣyati /
 buddho ayam loke bhaviṣyati // ḥsi tāni lakṣaṇāni drṣṭvā na edṛśāni rājño
 cakravartisya lakṣaṇāni buddhānām edṛśāni lakṣaṇāni bhavanti / buddho ayam loke
 bhaviṣyati / aham ca nacireṇa kālena kālakriyām kariṣyāmi / idam ca ratnam na
 drakṣyāmi / imasya dharmam na śroṣyāmi gaṇottamam ca na drakṣyāmi // ḥsi prarodī
 aśrūṇi ca pravartayati // rājā śuddhodano asitam ḥsim rudantam drṣṭvā sāntahpuro
 udvigno jāto // kim bhagavantam kumāram drṣṭvā rodasi / mā kumārasya kāmcid
 vipattiṁ paṣyasi // kumārasya jātamātrasya pṛthivī kampitā saḍvikāram obhāsaḥ loke
 prādurbhūtāḥ devasahasrehi pūjito divyāni kusumavarṣāṇi divyāni ca tūryasahasrāṇi
 saṁpravāditāni śabdā niṣcarensuh // kumāre jātamātre kapilavastusmīm paṁca
 kumāraśatāni jātāni paṁca kanyāśatāni paṁca dāsaśatāni paṁca dāśīśatāni samjātāni
 paṁca hastipotaśatāni paṁca aśvaśatāni paṁca nidhānaśatāni prādurbhūtāni paṁca
 rājaśatehi jayavṛddhīye preṣītāyo anyāni pi ca āścaryādbhutāni / bhagavām ca
 kumāram drṣṭvā roditi / evam me bhagavām ākhyāhi mā kumārasya kāmcid vipattiṁ
 paṣyasi // ḥsir āha // mahārāja

[_Mvu_2.33_] kumārasya na kāmcid vipattiṁ paṣyāmi / edṛśānām mahārāja
 mahāpuruṣānām kadācit kahiṇcīl loke prādurbhāvo bhavati / ayam mahāpuruṣo
 prādurbhūtāḥ buddho loke bhaviṣyati / aham ca vṛddho na drakṣyāmi / dharmam ca
 deśaiṣyati aupasamikām cāryām ca nirvāṇikām ca tam ca na śroṣyāmi / gaṇavaram
 cāṣya na drakṣyāmi buddhavikurvitāni na drakṣyāmi / tad etām mahārāja ātmano
 mahāvipattiṁ drṣṭvā rodāmi // ḥsih bodhisatvam caturhi kāraṇehi ekāmśena vyākaritvā
 buddho yaṁ loke bhaviṣyatīti prakrānto //
 nīvaraṇāni vijahitva ekāgreṇa manasā mama śṛṇotha /
 yathā asito parideve utpanne śākiyakumāre //

asito nāma maharṣih abhūsi yo vasati vindhyaviṣayasmīm /
 niyatanicayo mahātmā mahākapila-uttamāṁgaruhah //
 āraṇyaśāstrakuśalo lābhī pañcāna so abhijñāna /
 kailāsaśikharavāsī dhanapatir iva guhyakādhipati //
 so vasati kānanamūrdhni mūlaphalam akṛṣṭam rucchām vṛttim /
 śisyeṇa nālakena sārdham anyehi ca bahūhi //
 daśakuśalakarmasevī praśamadamarato pare ca ovadati /
 devaguṇapāramigato ṛṣih paramaśīlasaṁpanno //
 obhāso ca suvipulo prītī lokottara asaṁmuhyantī /
 satvā caikāntasukhī abhunsu pṛthivī ca kampesi //
 so tatra samniṣaṇo paśyati mandāravāṇi kusumāni /
 dharanītale patitāni divyāni ca kalpapuṣpāṇi //

[_Mvu_2.34_] paśyati asito ca nabhe ābharaṇaśatāni viprakīrṇāni /
 sahasrā pradhāvitānām gaganatale devakanyānām //
 madhuram ca kiṁnarīṇām śīṇoti gītasvaraṁ giriguḥāsu /
 girinadiyo kūlavahām śamayati kusumākulajaloghām //
 obhāsam pi ca vipulaṁ samantato paśyati daśadiśāsu /
 sahasā samutpatantaṁ ravitaruṇamarīcisaṁkāśam //
 etāni ca anyāni ca bahūni āścaryakāni dṛṣṭvāna /
 uddharṣitaromakūpo asito cintāmano āsi //
 kin tu khu mahī pracalitā gaganatale dundubhino ca nadanti /
 obhāsito ca loko pravarṣatī ca puṣpavarsāṇi //
 na vibhānti candrasūryā lavaṇajalo kṣubhyate asitatoyo /
 padmottarīyapaṭalā dṛṣyanti kusumākulajalaughā //
 sarve c'ime drumavarā akālakusumehi . . . cchāditā /
 adya phalakusumabharitā surabhī gandhā pravāyanti //
 na ca prajvalate agnih nirayasahasreṣu adya divasena /
 na ca vedayanti duḥkham lokāntarikā vipadyamānā //
 na cāpi kṣudhāpīpāsā yathā pure jāyate śarīrasmiṁ /
 hṛdayam ca me pramuditam adya kin tu khalu bhaviṣyati adya //
 atibalam udīrṇahāsā kiṁ tu khalu purastime diśābhāge /
 dhāvanti devakanyā candanacūrṇam grahetvāna //

[_Mvu_2.35_] ko na khalu mahānubhāvo utpanno adya jambudvīpasmiṁ /
 kasya yaśena yaśavato ayam edṛśako mahābhāvo //
 tahim edṛśam nimittaṁ lokasmiṁ yasya kasyacid bhoti /
 buddhānām utpāde edṛśakā bhonti ākārāḥ //
 pṛthivīya patantānām śīṇoti ākāše amarasamghānām /
 utpanno lokanātho buddho hohiṣyati aneyo //
 so dāni pramuditamano gaganatale śruṇiya devasamghānām /
 adya naravīragarbho buddho lokasmiṁ utpanno //
 so sarvam jambudvīpaṁ olokayi divyalocanehi ṛṣi /
 addasa śākyāna kule jāto śuddhodanasuto yam //
 tasyāpi evam dṛṣṭvā jāto diśāsu bodhiya kaulīno /
 tatraiṣa buddhaśabdo carati drakṣyāmi tam kāle //
 te cāpi kuṭhārihastā kṛṣṇājinasukṛta-uttarāsaṁgā /
 valkalacīrāṁbaradharā ādāya phalodakam āgami //
 ākāše nirālambe vāyupathe . . . prakrāmi ṛṣih /
 ḥddhim samjanayitvā kṣaṇena āgami kapilavastum //

himavatamūle adarśi nagaram ramyam ādityabandhuguptam /
durdharṣam paraśatrubhiḥ tam ca suramaṇīyam tridaśāna iva /
devānām praviśe ṛṣi puram śākiyadarśanārthāye //
susannibhantam praviśe āpaṇapanyakrayaprasaktam pūrṇam /

[_Mvu_2.36_] hrṣṭajanehi pramuditahayagajarathapattisamghehi //
so manasā upagacchanto dvāre praviśto śuddhānte . . . /
śuddhodanasya nilayam nilayam yathā devarājasya //
prāśādaharmiyam tam gavākṣavaraśaraṇapamjaravibuddham /
girikūṭam iva galitam paśyati gagane virocentam //
tasmiṁ vimānamukhye kūṭārāṇi rajataśrīmāṇi /
śobhanti karṇikāyo hutāśanahutārcisamkāśā //
garbhagṛhāṇī śubhāni ca santi viśadaśamkhhārakasamnibhā /
vimalaravisamprakāśā dyotanti krtā va candrāṇi //
dṛṣyanti tatra uptā veruliyasya sukṛtehi phalakehi /
gṛhasūcīkāvalīhi vidyughanaprasekavarṇāni //
paśyanti toraṇāni kanakamayā agnijvālasadṛśāni /
vimalaravisamprakāśā dyotanti kṛtā ca candrāṇi //
kvacitkvacit kālameghasadṛśasamadā pi sijanti viya toyam /
kvaci* niśritārkasadṛśā satārakā niścaranti kvacit* //
mārjārapotakā pi ca kvacitkvacit sahasāvapatanti tahim /
trasyanti ca varhiṇehi kvacitkvacit sampatanterhi //
madhuram ca pamjaragatā kvacitkvacit kokilā nikūjanti /
śukasārikā kvacitkvacid ābharaṇanidānavibhrāntā //

[_Mvu_2.37_] śuddham daśasu vidiśāsu caturasram nirmitam su-āviddhām /
durgharṣiyam arībhiḥ sūtragrahasya samupacīrṇam //
bahuvidharatnasamcayāyam anekavicitrasamghātabhūmiyām /
śīho niśadyati viṣṭam trasati ca udentam ādityam //
tam yugyayānakavigataṁ ceṭīvelāsikāhi ca upetam /
kāśāyakarburavarṇam varśavarasamākulam praviśe //
preṣyāsatayānakalilam āryajanasmākulam śucisugandham /
praviśe bhavanaduvāram prāpto jaṭilo nyasamrodham //
osaraṇe ca bharitā addaśi pramadā sthitasamgbhrāntena /
pragṛhītakhaḍgahastā ati-r-iva priyadarśanapralāpā //
asito cāsau vyakto gambhīro sarvaśāstrasuvidhijño /
pratihārarakṣam avoca nivedaye śākyarājasya //
kālo smi vikhyāto bhāradvājo ham asmi gotreṇa /
jāto smi ārya ti viṣaye sikhare vindhyasmīm viharāmi //
sādhv ārya tti śrutadharo pratiśruniya prāp paye mahīpatino /
tad vacanam anavaśeṣam śrutvā ca praveśayitvā ca //
pratibhāṇito praviśto simhahanusya svargasadṛśanilayam /
indra iva nandanam gato samkīrṇam apsaragaṇehi //

[_Mvu_2.38_] vardhāpaye jayena phalāni upanāmaye asitanāmo /
pratyagrahesi rājā svāgataṁ bhagavato ti ca avocat* //
atha kanakam aṣṭapādaṁ suvicitrakilañjakam maṇivicitram /
prakṣaptam āsanavaram tatra niśide anujñāto //
paryamkasmīm niṣāṇo paṇcābhijño ṛṣī maharddhīko /
bhaktena nimantreti svāmam śuddhodano rājā //

bhaktam kṛtam prabhūtam pratiśruṇu tam anāmayan tu te bhagavan* /
 icchāma te kumāram draṣṭum yadi te anumataṁ syāta //
 svāgatam anurāgatam te supto tāvat priyadarśi kumāro /
 drakṣyasi tvam prativibuddham vigrahaṁ iva jātarūpasya //
 pratibuddham ca kumāram pravenuyam aṣṭamamgalakṛtāyam /
 upanāmayi mātusmā ghanavivarakṛtam ca ādityam //
 dṛṣṭvāna tam ṛṣivaro kuṇḍalam iva paṭṭakambalanyastam /
 abhyutthahitva tvaritaṁ aṅkena pratīcchati kumāram //
 aṅkena gr̥hya niśāmya dvātrimśallakṣaṇeṣu upāgataṁ /
 tathā anuvyāmjanehi prarodi ākhaṇḍalasamāno //
 tam aśrupūrṇanayanam rājā śuddhodano idam avocat* /
 kiṁ dāni te kumāram dṛṣṭvā daurmanasyam utpannam //
 yo tadaho jātamātro sapta padān uttarāmukho agami /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //

[_Mvu_2.39_] yasmiṁ tadaho jāto chatram ca vījanīm ca grahetvāna /
 asthānsu antarīkṣe dṛṣṭvā kiṁ rodiśi brahma //
 yasmiṁ tadaho jāte sarvo obhāsito abhūl loko /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte udupānā duve nabhe udgacchensuḥ /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte devā chatram nabhasmiṁ dhārensuh /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte devā mandāravāṇi prakirensuh /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte acetanā samprakampitā vasudhā /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte lavaṇajalo kṣobhito asitatoyo /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte nabhasi gatā dundubhiyo vādyanti /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte paṁca śatā jātā śākyaputrāṇām /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte paṁca śatā jātā śākyakanyānām //
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi /
 yasmiṁ tadaho jāte paṁca śatā jātā mahya dāsānām /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //

[_Mvu_2.40_] yasmiṁ tadaho jāte paṁca śatā jātā mahya dāsīnām /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte mahya turagāṇām paṁca śatā jātā /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte paṁca śatā gajapotānām jātā /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte paṁca nidhiśatā mukhāni darṣenti /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotumicchāmi //
 yasmiṁ tadaho jāte maṇḍalino rājāno praṇata mahyam /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotumicchāmi //
 yasya rājācāryā brāhmaṇa saṁdarśanāya upayānti /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //

yam paśyitvā manujā bhavanti hṛṣṭā sukhī udagrā ca /
 tam tuvam brāhmaṇa dṛṣṭvā kiṁ rodiśi śrotum icchāmi //
 vyapanaya brāhmaṇa śokam bhava muditamano sukham prati labhāhi /
 eṣo bhaviṣyati nṛpo saptaratanavā pṛthivipālo //
 evam ukte avacī asito sitasāhvayam idam avocat* /
 aśrūṇi pramārjanto vyākṛto ṛṣibhiḥ //
 ānandahutāsanabahutaruṇārkanibho na so puruṣasimho /
 hohiti narapati rājā hohiti śāstā anabhibhūto //
 eṣo hi trihi kramehi traidhātukam laṅghiyā anavaśeṣam /

[_Mvu_2.41_] śivam amaraṁ nirantarāyam adhigamiṣyati uttamam dharmaṁ //
 jīrṇo ahaṁ gatavayo daharo ca narottamo acirajāto /
 kālagato bhaviṣyam ahaṁ yada bodhim prāpsyati kumāro //
 buddho ayaṁ bhaviṣyati sarvajño sarvadharmaśavartī /
 svākhyātadharmavinaye ahaṁ ca jīrṇo ti rodāmi //
 nāpi mahyaṁ maraṇabhayaṁ kahim tu jāto na mrīyate manujo /
 buddham tu apratisamam na drakṣyan tena rodāmi //
 na khu mahyaṁ maraṇabhayaṁ kahim tu jāto na mrīyate manujah /
 dharmam tu opasamikam na śroṣyam tena rodāmi //
 na khu mahyaṁ maraṇabhayaṁ kahim tu jāto na mrīyate martyo /
 samgham guṇasāgaram ahaṁ na drakṣyan tena rodāmi //
 yo buddho bodhayiṣyati prajām imāṁ bhogehi ciraprasuptām /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 yo mukto mocaiṣyati prajām imāṁ rāgabandhanair baddhām /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 yo mukto mocaiṣyati prajām imāṁ rāgadoṣamoheṣu /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 yo ātmanā arogo bhūtvā anyām api kāhiti arogām /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //

[_Mvu_2.42_] yo ātmanā aśoko bhūtvā anyām api kāhiti aśokām /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 yo ātmanā viśalyo bhūtvā anyām api kāhiti viśalyām /
 so yaṁ prādurbhūto ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 sukhitā ime naramarū kāśipure dharmarājam drakṣyanti /
 cakram pravartayantam ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 sukhitā ime naramarū drakṣyante gaṇavarasya madhyagatam /
 amṛtam pratibhajamānam ahan tu jīrṇo ti rodāmi //
 vyādhī jarā ca maraṇam antarāyakarā bahū manusyāṇām /
 āśvastā utpanno ahaṁ anāśvasto rodāmi //
 tathā ṣiḥ ālapitvā bahūni karuṇāyanto vepitvā /
 anuśamse vācāye naravaradamakam tadā dṛṣṭvā //
 prācīnadiśam avoca ihāgato naruttamam gaveṣanto /
 na hi sulabho utpādo buddhāna adāntadamakānām //
 so dāni bodhisatvam bahuśo abhipradakṣinām caritvāna /
 āmantraye narapatiṁ gacchāmi snigdhavatīm bhavān detu //
 buddhanirghoṣam śrutvā gacchesi vināyakottamasakāśam /
 carayesi brahmācaryam vacanaparikaro ca tasya syāt* //

sādhu iti pratiśrutvā asitasya nārado idam vacanam /

[_Mvu_2.43_] pravrajiya gaṇajyeṣṭho abhūsi arahā vidhutakleśo //
kātyāyanasya sagotram nāmena nāradam jinasya sutam /
vanevāsinam . . . vandatha parinirvṛtam sthaviram //
tam nirvṛtam samaśāntam nirupadhim sarvopadhikṣayavimuktam /
sarvaprapāñcātītam vandatha parinirvṛtam sthaviram //
caturhi kāraṇehi asitena bodhisatvo ekāmśena vyākṛto buddho bhaviṣyatīti // katamehi
caturhi // lakṣaṇānām vyaktatāyai suvibhaktatāyai gambhīratāyai
akhaṇḍaśreṣṭhatāyai // buddhānām bhagavatām aśīty anuvyāmjanāni āsi // buddhānām
bhagavatām tuṅganakhā tāmranakhā snigdhanakhā vṛttāṅgulī ca citrāṅgulī ca
anupūrvacitrāṅgulī ca / nirgranthiśirā ca gūḍhaśirā ca gūḍhagulphā ghanasandhī ca
aviśamasamapādā ca / buddhā bhagavanto pratipūrṇavyāmjanā ca samantaprabhā ca
mr̥dugātrā ca visadagātrā ca adīnagātrā ca / anusandhīgātrā ca / susam̥hatagātrā ca /
suvibhaktāṅgapratyāmga ca / nikhilāduṣṭaśarīrā ca / vyapagatatalakālakagātrā ca
punar buddhā bhagavanto tūlamr̥dupāṇayaś ca / gambhīrapāṇilekhā abhagnapāṇilekhā
ca acchinnapañilekhā ca / anupūrvapāṇilekhā ca / bimboṣṭhā ca / nābhyaśayanavacanā
ca / mr̥dutanukaraktajihvā ca / gajagarjitastanitasvarā ca / sukharavaragirā
mañjughoṣā ca buddhā bhagavanto / nāgavikrāntagāmī ca / ḫabhadhāvīkrāntagāmī ca /
simhavikrāntagāmī ca / abhidakṣiṇagāmī

[_Mvu_2.44_] ca / utsadasamā ca samantaprāśādikā ca / śucisamācārā ca /
paramāśuciviśuddhalomā ca / vitimirasamantaprabhā ca / buddhā bhagavanto ḫjugātrā
ca / mr̥dugātrā ca anupūrvagātrā ca / cāpodarā cārūkṣābhagnodarā ca / gambhīranābhī
ca / abhagnanābhī ca / acchinnanābhī ca / abhidakṣiṇāvartanābhī ca /
pariṇatajānumaṇḍalā ca / buddhā bhagavanto vaṭṭitadāṭhā ca / tīkṣṇadāṭhā ca /
abhagnadāṭhā ca / acchinnadāṭhā ca / aviśamadāṭhā ca / tumgaṇāśā ca / nātyāyatanāśā
ca / asitanayanā ca / asitasitakamalasadr̥śayanayanā ca / buddhā bhagavanto asitabhramū
ca snigdhalomabhrāmū ca / aparīttakarṇā ca / aviśamakarṇā ca / vyapagatakarṇadoṣā
ca / anupahatā anupakliṣṭā sāntendriyā ca uttamaśreṣṭhasammitamukhalalātā ca
buddhā bhagavanto // asitakeśā ca / sahitakeśā ca / citrakeśā ca / vivṛttekeśā ca
abhagnakeśā ca / acchinnakeśā ca aparuṣakeśā ca / snigdhakeśā ca surabhikeśā ca /
vallitāgrakeśā suśiraso svastikanandyāvatamuktikaśreṣṭhasaṁnikāśā ca buddhānām
bhagavantānām keśā //
etāni buddhasya ameyabuddhino kāye aśītiṁ anuvyāmjanāni /
yehi sya kāyo satataṁ alamkṛto devātidevasya narottamasya //
praśastāni yasya duve triṁśatiṁ ca aśītiṁ ca kāye anuvyāmjanāni /
samantā ca vyāmaprabhā niścarensuh

[_Mvu_2.45_] katham nāma vijñū jine na prasīde //
śatakutto samādāya yan puṇyam sarvasattvanām /
tenāsyā lakṣaṇavaram kāye ekaṁ nivartaye //
rājā śuddhodano sāntahpuro śārdham kumāreṇa udyānabhūmiṁ nirdhāvito //
bodhisatvo udyānabhūmiye anucaṁkramanto kṛṣigrāmam anuprāpto // tatra paśyati
halāni vahantāni / tehi halehi dīrghako ca maṇḍūko ca utkṣiptā / maṇḍūko gr̥hīto
bhojanārthaṁ / so pi dīrghako kumāreṇa kṣipto // tam ca bodhisatvena dṛṣṭam / dṛṣṭvā
ca bodhisatvasya mahāntam saṁvegam utpannam //
kāmam śarīram samāt tapyati jīvitam ca prāpsyāmi adya amṛtaṁ bhavavipramokṣam
/
vīryam mayā hi pratisaṁharitum na śakyam velāya ca salilavegam yathāṇarvasya //

jambucchāyāyām bodhisatvo niṣanṇo pūrvāhne parivṛtte divasakare chāyā
bodhisatvam na jahāti / savitarkam savicāram prathamam dhyānam upasampadya
viharati // himavantapārśvato paṁca ḥsayo vaihāyasena vindhyam gacchanti / te tatra
bodhisatvasya na śaknonti uparigantum //
vayam iha maṇivajrakūṭam girī merum abhyudgataṁ tiryagatyarthavistārikam /

[_Mvu_2.46_] gaja iva sahakāraśākhākulām vṛkṣavṛndām pradāretvā nirdhāvitā
naikaśah //
vayam amarapure pi śaktā gatā devagandharveśmāni cordhvam nabhe niśritāḥ /
vayam api vanaṣaṇḍam āśadya sīdāma bho kasya lakṣmī nivarteti ṛddher balam //
devā gāthām bhāṣanti //
nr̄patipatikulodito śākyarājātmajo bālasūryaprakāśo vidū /
ravitaruṇaprabhātirekehi varṇaprabhaiḥ lakṣaṇair lakṣitāṁgo varaiḥ //
ayam iha vanamāśrito dhyānacintāparah pārthivāḥ /
guṇaśatasamakoṭisamvardhitas tasya lakṣmī nivarteti ṛddher balam //
so hi timirāndhakāre prādurbhūto prādīpakah /
ayam tam prāpsyate dharmam yaj jagam śvāsayiṣyati //
loke kleśāgnisamtapte prādurbhūtaḥ mahāmuniḥ /
ayan tam prāpsyate dharmam yaj jagam hlādayiṣyati //
śokasāgarakāntāre yānaśreṣṭham upasthitam /
ayam tam prāpsyate dharmam yaj jagam tārayiṣyati //
mahāsansārakāntāre vipranaṣṭam jagattrayam /
ayam mārgavaram śreṣṭham deśayiṣyati cakṣumān* //
saṁsāracārake baddhā dīrgharātram iyam prajā /
ayam bandhanamokṣam ca dharmarājā kariṣyati //

[_Mvu_2.47_] ākruṣte śūram icchanti mantreṣu kuśalam sadā /
sahāyam arcayante khu annapānena supriyam //
rājā bhaktavelāyām kumāram pṛcchati / kahim kumāro āhāram kariṣyati // rājño śrutvā
kaṁcukīyā ca varṣavarā ca kirātā ca vāmanakā ca samantena pradhāvitā kumāram
mārgantā // kumāro jambucchāyāyām dhyāyanto kaṁcukīyena dṛṣṭo parivṛtte
divasakare jambucchāyā kumāram na jahāti // kaṁcukīyo dṛṣṭvā vismito mahābhāgo
kumāro yasya acetanā chāyā na jahāti // kaṁcukīyena rājño śuddhodanasya niveditam
//
vyāvṛtte timiranudasya maṇdalasmiṁ dhyāmābham śubhavaralakṣaṇāgradhārim /
dhyāyantam girī iva niścalam narendra siddhārtham na jahāti jambucchāyā //
rājā kaṁcukīyasya śrutvā yena kumāras tenopasamkramanto paśyati
jambucchāyāntam / rājā vismito āha //
hutāsano vā girimūrdhanasmīm
śāśīva nakṣatragaṇāvakīrṇo /
hlādeti gātrāṇi nirikṣyamāṇo dhyānasthito tailapradīpakalpo //
rājā āha // mahābhāgo ayam yasya acetanavantā pi tāvā saṁnamanti // rājñā
śuddhodanena bodhisatvasya jambucchāyāgatasya pādā vanditā //

[_Mvu_2.48_] rājño śuddhodanasya etad abhūsi // yathā kumārasya śānteṣu dhyāneṣu
cittam ramati so khalv eva asitasya ḥsisya satyo vyākaraṇo bhaviṣyati // tena rājñā
kumārasya vistīrṇam antahpuram upasthāpitam tathā kumāro gr̄he abhirameya // rājñā
kanyānām arthāya vividham nānāprakāram aśokabhāṇḍam kārāpitam //
kapilavastusmiṁ ca nagare ghoṣaṇā kārāpitā / sarvāhi kanyāhi rājakyam udyānam
nirdhāvitavyam sarvārthaśiddho kumāro kanyānām ābharaṇāni viśrāneṣyati // tahim

udyāne rājāṇattīye kapilavastuto bahūni kanyāsaḥasrāṇi nirdhāvitāni // mahānāmasya
 śākyasya yaśodharā nāma dhītā mahatīye samṛddhīye nirdhāvitā hriyāyantī kumāram
 allīnā // yadā bhagavān abhiniṣkrānto anuttarāṁ samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho
 pravṛttapravaradharmačakro tam bhikṣuhi śrutāṁ // bhagavato kumārabhūtasya
 udyānavanagatasya kanyānām ābharaṇāni viśrāṇentasya yaśodharā hriyāyantī
 kumārasya allīnā // bhikṣu bhagavantāṁ pṛcchatī // kathāṁ bhagavāṁ yaśodharā
 bhagavato kumārabhūtasya hriyāyantī allīnā // bhagavān āha // na hi bhikṣavah idānīm
 eva yaśodharā mama hriyāyantī allīnā / anyadāpi eṣā mama hriyāyantī allīnā // bhikṣū
 āhansuh // anyadāpi bhagavāṁ // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //
 ____ bhūtāpūrvāṁ bhikṣavo' tītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade brāhmaṇo
 kauśikasagotro / so kāmeṣu ādīnavāṁ dṛṣṭvā anuhimavantāṁ ṛṣipravrajyāṁ pravrajito
 // tena tahiṁ anuhimavante gaṅgākūle āśramāṁ māpetvā pūrvvarātrāpararātram
 jāgarikāyogam anuyuktena viharantena vāhitakena mārgeṇa catvāri dhyānāny
 utpāditāni paṁcābhijñā sākṣatkṛtā /

[_Mvu_2.49_] candramasūryaparimārjako maharddhiko mahānubhāvo ṛṣi samvṛtto na
 ca samvibhāgaśilo // tasya dāni jñātiko kāyasya bhedād gandharvakāyikeṣu
 deveśūpapanno paṁcaśikho nāma gandharvaputro // so devabhūto tam kauśikam
 smarati / kahīm kauśika ākāše pravṛttajīvo ti mṛto ti // so samanvāharati / paśyati tam
 kauśikam ṛṣipravrajyāṁ pravrajitām / anuhimavante gaṅgākūle sa āśrame prativasati
 asamvibhāgaśilo // tena śakrasya devānām indrasya ārocitām // yo mama
 manuṣyabhūtasya jñāti priyo manāpo so ṛṣipravrajyāṁ pravrajito anuhimavante
 gaṅgākūle āśramapade prativasati so ca asamvibhāgaśilo / tasya anugrahārthāya
 upasam̄kramema samvibhāgasmiṁ niyojema //
 ____ śakro dāni kauśikasya ṛṣisya anugrahārthām āhāradeśakāle candramasūryehi
 sārdham mātalinā ca samgrāhakena paṁcaśikhena ca devaputreṇa brāhmaṇaveśam
 abhinirmiṇitvā kauśikasya ṛṣisya āśramām āhāradeśakāle ekam eko
 upasam̄krānto / sa ca sunakho nānāprakārāṇi uccāvacāni varṇāni upadarśeti // kauśika
 āha //
 nāham kriṇāmi nāpi vikriṇāmi na cāpi me sannidhi asti kiṁcit* /
 parīttarūpām mama bhojanām imām syāmākaprasthām nalam eṣo duvinnām //
 śunakha āha //
 alpātō alpakaṁ dadyāt* anumadhyātō madhyimām /

[_Mvu_2.50_] bahukāto bahukām dadyāt* adānām nopapadyati //
 natvāham kauśika brūmi bhumjāhi ca dadāhi ca /
 āryamārgasamāpanno ekāṁśām vindate sukham //
 candro pi upasam̄krānto // kauśiko āha //
 nāham kriṇāmi nāpi vikriṇāmi na cāpi me sannidhi asti kiṁcit* /
 parīttarūpām mama bhojanām imām syāmākaprasthām nalameṣo trayāṇām //
 candra āha vadīśām so samgilati dīrghasūtram ayomayām /
 yo atithismiṁ āśīne adattvā bhumjati bhojanām //
 natvāham kauśika brūmi bhumjāhi ca dadāhi ca /
 āryamārgasamāpanno ekāṁśām vindate sukham //
 sūryo pi upasam̄krānto // k auśika āha //
 nāham kriṇāmi nāpi vikriṇāmi na cāpi me samnidhi asti kiṁcit* /
 parīttarūpām mama bhojanām imām syāmākaprasthām nalameṣo caturṇām //
 sūrya āha //
 mogham tasya hutām bhoti mogham cāpi samāhitām /

[_Mvu_2.51_] yo atithismiṁ āśīne adattvā bhumjati bhojanam //
natvāham kauśika brūmi bhumjāhi ca dadāhi ca /
āryamārgasamāpanno ekāṁśam vindate sukham //
mātali pi upasamkrānto // kauśika āha //
nāham kriṇāmi nāpi vikriṇāmi na cāpi me saṁnidhi asti kiṁci /
parīttarūpam mama bhojanam imam syāmākaprastham nalameśo paṁcānām //
mātali āha //
satyam tasya hutam bhoti satyam cāpi samāhitam /
yo atithismiṁ āśīne dattvā bhumjati bhojanam //
natvāham kauśika brūmi bhumjāhi ca dadāhi ca /
āryamārgasamāpanno ekāṁśam vindate sukham //
śakro pi upasamkrānto // kauśika āha //
nāham kriṇāmi nāpi vikriṇāmi na cāpi me sannidhi asti kiṁcit* /
parīttarūpam mama bhojanam imam syāmākaprastham nalameśo ṣaṇām //
śakro āha //
saravatīm so juhoti cāhutām gamaye api /

[_Mvu_2.52_] yo atithismiṁ āśīne dattvā bhumjati bhojanam //
natvāham kauśika brūmi bhumjāhi ca dadāhi ca /
āryamārgasamāpanno ekāṁśam vindate sukham //
kośika āha //
udāravarṇā iti brāhmaṇā ime ayam ca vo sunakho kisya hetu /
uccāvacām varṇanibhām nidarśaye ākhyātha me ko nu bhave bhavanto //
śakra āha //
candro ca sūryo ca ihāgatā te ayam ca so mātali devasārathiḥ /
ahaṁ ca śakro tridaśāna īśvaro ayaṁ ca so paṁcaśikho ti //
yasyaiṣa pratigṛhṇāti annam ca pānam ca kauśika /
pāṇisvaraṁ kumbhathūnam mṛḍamgānām svarāṇi ca /
suptam na pratibodhenti pratibuddho ca nandati //
.....
tuvaṁ no jñātī purimāsu jātiṣu tvam kauśikā matsaripāpadharmaḥ /
tuhyānukampāya ihāgatā sma mā pāpadharmo niratham vrajesi //
ye matsarī roṣakapāpadharmā

[_Mvu_2.53_] pradveṣakā śramaṇabrahmaṇānām /
pāpāni karmāṇi samācaritvā ito cyutāḥ te nirayam vrajanti //
ye ceha dānāni dadanti paṇḍitā prasannacittāḥ śramaṇabrahmaṇeṣu /
punyāni kṛtvā iha jīvaloke ito cyutāste sugatīm vrajanti //
kauśika āha //
eṣo adyaivam kariṣyāmi punyam dāsyāmi dānam śramaṇabrahmaṇeṣu /
etehi dadyād aham annapānam nāham adattvā amṛtam pi pāsye //
evam ca me dadato sarvakālam bhogā ca me ca sarvā kṣipihanti /
tato aham sugatīm pravrajisyam prahāya kāmāni tathādhikāni //
nagottame girivaragandhamādane modenti devavarādhipātmajā /
upāgatā ṛṣivara sarvi pūjītum supuṣpitām drumavaraśākhām gṛhṇiya //
śucīm sugandhām tridaśehi satkṛtām supuṣpitām amaravarehi sevitām /

[_Mvu_2.54_] śākhām dadensur nama astu māriṣa yathaiva mo śakra tathaiva so
tuvaṁ //
tām yācamānām anudrakṣi brāhmaṇa ityabṛiṣi kalaham udīraye /

na mahyam puṣpehi ihārtha vidyati yā yeva vo śreyatarā (gr̥hṇātu) //
tadiyam tvam eva samīkṣa brāhmaṇa jānāhi mo māriṣa yā nu śreyā /
yasyaiva no māriṣa tām dayiṣyasi sā eva no śreyatarā bhaviṣyati //
akāryam etam vacanam sugātrikā sa brāhmaṇo krodhaśabdām viyāhare /
gatvāna bhūtādhipatiḥ hi pṛcchatha so eva vo jñāsyati yā nu śreyā //
tadāpi tāyo paramārthadarśino udārikā varṇavareṇa arthikā /
gatvāna vocantridaśādhipasya jānāhi mo māriṣa kā nu śreyā //
tān dr̥ṣṭvā aṇāttamanā puraṇḍaro ityabravīt* āttamano sarveṣu /
. yuṣme sadṛśā sugātrikā

[_Mvu_2.55_] ko thehapūrvam kalaham udīraye //
yo sarvaloke carati mahāmuniḥ nāmena so nārado satyavikramo /
so abravīt parvate gandhamādane gatvāna bhūtādhipatiḥ hi pṛcchatha //
ito so uttarato diśayām gaṅgāya kūle himavantapārśve /
so kauśiko dullabhāpānabhojano tasya sudhām preṣayi devasārathiḥ //
agnim juhantasya pratiṣṭhato mama prabhāmkarō lokatamonudo yathā /
ādityalokasmiṁ tatheva īryasi kā devatā kisya ihāgato si //
śāṅkhopamam śveta-atulyasannibhām manojñagandham priyarūpadarśanam /
na dṛṣṭapūrvam maya cakṣuṣedṛśam kā devatā kin tu dadāsidam mama //
ahaṁ mahendrena maharṣi preṣito sudhāharīm tvām tvaritam upāgami /
jānāhi mām mātalīm devasārathīm bhumijāhimām kāmkṣiṣu bhogamuttamam //
bhuktvā himām dvādaśa hi pāpakā kṣudhāpīpāsām aratīm jvaraṁ kramā /

[_Mvu_2.56_] krodhopanāham ca vivādapaiśūnyam śītoṣṇatandrītarasaṁ ca uttamam //
na mātale kalpati mahya bhumjītum pūrve adattvā iti bruvan anuttamam /
na cāpi ekasya na mahya varṇitaṁ asaṁvibhāgo hi sukham na vindati //
mitram opāyikam pāripanthikā strīghātakā ye paharanti artham /
sarve pi te matsarine samā matā prāptam adattvā amṛtam pi nāse //
tā presitā devarājena ātmajā kanya catasro tapanīyasannibhā /
sudhām pi ādāya pratigrahārhām tam āśramam yatra abhūsi kauśikāḥ //
dṛṣṭvā tu tāḥ arthadarśo matīmām prabhāsayantīyo anantarāśritāḥ /
sthitā catasro pramadā caturdiṣam so dāni kauśika adhyabhāṣitha //
purimām diśan tiṣṭhasi devate tvam alamkṛtā tāravarā ca oṣadhī /
pṛcchāmi te kāmcanavedivigrahe

[_Mvu_2.57_] ākhyāhi me tvam katamāsi devatā //
śiro ham asmi manujeṣu sammatā akṣudrasattvā parisevino sadā /
sukheśinī tuhya sukaśamāgatā tam mām sudhāye varaprajña bhāgaya //
śīlenupetam caraṇena buddhiye upetasattvam praguṇena karmaṇā /
tvayā upeto śirijātimantiyā preṣeti dāsam viya bhogavām sukhī //
atho pi dāse alaso aśilpako sudurgato vāpi naro arūpavām /
tvayā upeto śirijātimantiyā tad idam asādhu yad idam tvayā kṛtam //
prabhāsayantī yaśasā yaśasvinī manorameśāhūyanām diśām prati /
pṛcchāmi tvam kāmcanavedivigrahe ācikṣa me tvam katamāsi devatā //
śraddhāham asmi manujeṣu sammatā akṣudrasattvā pratisevinī sadā /
sukheśinī tuhya sakāśam āgatā tam mām sudhāye varaprajña bhāgaya //
bhāryāpi me kho sadṛśā hi satkṛtā

[_Mvu_2.58_] kalyāṇadharma ca pativrata ca /
prahāya svakulam dhītarā ca karoti śraddhām puna kumbhakāsiye //

sīlam̄ śrutam̄ cāpi athāpi samyamam̄ śraddhā satī yatra . . . ekadā /
naiśā sāvadyena vighātadarśanā tad idam asādhu yad idam tvayā kṛtam̄ //
sā me va santike api ca vadyase vijāne mūḍhāsi dhūrtānuvartinī /
na edṛśī arhati āsanodakam̄ kuto sudhām̄ gaccha na me tvam̄ rocasī //
jahāti rātrī aruṇasmī udgate sā tiṣṭhase tāravarā va oṣadhī /
pr̄cchāmi te kāṁcanavedivigrahe ācikṣa me tvam̄ katamāsi devatā //
mr̄gīva bhrāntā sarabhāya varjitā nirākṛtā mandaṁ mamaṁ avekṣase /
kā te sahāyā mr̄dugātri lakṣate na bhāyase ekikā tuvam̄ devatā //
na me sahāyā iha āgaṭā kauśika . . . pravarāsmi devatā /
āśā sudhāye iha āgaṭāsmi

[_Mvu_2.59_] tan me sudhāye varaprajña bhāgaya //
āśāya kṣetrāṇi kṛṣanti karṣakā saputradārā samṝghaṭanti ekato /
nam̄ varṣa harati asanī ca utthitā tad idam asādhu yad idam tvayā kṛtam̄ //
āśāye eke manujā dhanārthikā nāvām̄ samāruhya taranti (sāgaram) /
ālambane tatra sīdanti athāpi ca duḥkham̄ nigacchanti vinaṣṭapuṇyāḥ //
sā me va santike api ca vadyase vijāne mūḍhāsi dhūrtānuvartinī /
na edṛśī arhati āsanodakam̄ kuto sudhām̄ gaccha na me tvam̄ rocasī //
kā dṛṣṭāsi . . . pinaddhamañjarī //
sīhām̄gadā kāṁcipramṝṣṭadhāraṇī /
kuśāgraraktā supinaddhakuṇḍalā uśīravarṇā pratibhāya śobhasi //
gate yathā prāvṛṣi atra sārade alamkṛtā lohitamālinī . . . /
pr̄cchāmi tvam̄ kāṁcanavedivigrahe ācikṣa me tvam̄ katamāsi devatā //
hiriyamasmi manujāna sammatā akṣudrasattvapratisevinī sadā /

[_Mvu_2.60_] sukheśīnī tuhya sakāśam̄ āgaṭā na tu tvām̄ śakromi maharṣi yācitum̄ //
kāvarṇadhātu iha strī na vidyati jānāmi dharmeṇa sugātri lakṣase /
te tām̄ ayācantiye prasavāmy aham̄ sudhāmaham̄ jīvitam̄ tam̄ dadāmi te //
tvām̄ evaham̄ kāṁcanavedivigrahe āmantrayitvāna pravekṣyi āśramam̄ /
tvām̄ evaham̄ sarvaguṇena pūjaye tava adattvā amṛtam̄ pi no alam̄ //
tam̄ āśramam̄ puṣpavicitrasamṝṣṭam̄ dvijehi ghuṣṭam̄ rucirasvarehi /
sā succhavī tam̄ ca praviṣṭā āśrama udakupetam̄ phalamūlaśobhitam̄ //
vṛkṣāgraṇīnām bahavo nupuṣpitā sālā piyālā panasā ca tindukā /
śobhām̄janā loghra . . . pāṭalā supuṇyagandhā mucilindakā ca //
kuvalā tamālā bahavo nuveśanam̄ aśvatthanayagrodha tathaivudumbarā /
tilakā kadambā ca tathaiva campakā prasātikā śyāmaka tatra taṇḍulā //

[_Mvu_2.61_] tatrāpinaddhaprāvṛto kuśāmaya supuṇyagandho ajinopasevito /
āśītakurvī harate niṣāṇo niṣīda kalyāṇasukhena āsane //
tasyetavāye kuśicāya kauśikāḥ jayettamānaye jaṭāyantam̄ dhanena /
nehi pātrehi sudhām̄ svayam̄ dade sā adhyabhāṣi tvaritā mahāmuniṁ //
tam̄ samprati gṛhyāṇa prītāmānasā ityabrvī āttamanā jaṭādharam̄ /
kṛtā tvayā kauśika mahya pūjā gacchāmi dāni tridaśāna sevitum̄ //
sā kauśikenānumatā dyutīmatā jigīṣamāṇā tridaśām̄ upāgami /
gatvāna sā avaca sahasradarśanam̄ iyaṁ sudhā vāsava yo hi me jayo //
so tatra yo preṣita eva mātali parivṛtto devasabhāya agrato /
hirī sudhām̄ kenabhilabdhe hetunā ityabrvī tvam̄ punar evam̄ āhūya //
tam̄ so vatārād vinivartayed ratham̄

[_Mvu_2.62_] jāmbūnadam̄ santapanīyasannibham̄ /

prajvālyamānam ravikarasamnibham̄ alamkṛtam suvarṇabimbavicitram //
 gatāś ca hastikapivyāghradvīpiyo mṛgā ca vaiḍūryamayā upāgatā /
 tam puṣkalā jyotīrasamayā śubhā maṇīvaidūryamayā ca īdrśā //
 heṣṭā manesī upariṁ ca kupsaram suvarṇacandrā ca rathe upāgatā /
 tam yānaśreṣṭham abhiruhya mātali daśa diśāyo abhinandayet* mahīm //
 nagāmś ca śailāmś ca vanaspatīm ca sasāgarām kampamānām vasundharām /
 so kṣipram eva tvaritam upāgami tam āśramam̄ yatra abhūṣi kauṣiko //
 so mātali
 dūto aham̄ pṛcchati te puraṇdaro /
 śirīya śraddhāya ca āśāyāpi ca hirī śreyā kena guṇena manyasi //

 . . . śirī me pratibhāti mātali /
 śraddhā anityā puna devasārathi

[_Mvu_2.63_] āśā visamvādikasamyatā mama //
 hirī manāpā pariśuddhakevalā samgrāmaśīrše na ratā pravarjitā /
 vipaśyamānā surabhī upadrutā hirir nivāreti svacittamātmano //
 hirīha śreṣṭhā manujeṣu mātali dahare kāmkṣyati mahallike ca /
 priyam̄ ca bhrātṛvyam̄ karoti caṇḍam̄ hirir nivāreti svacittamātmano //
 ko te imām̄ kauṣika dṛṣṭam* . . . ugro hi indro athavā sahāmpati /
 indro tava indrasagotra kāmkṣati tasyaiva bhāvasahavratānuja //
 sa kauṣikah tam jahiyāna ucchrayam̄ śīlopapeto asadhuryabhūto /
 punyāni kṛtvā vipulāni āśrame kāyasya bhedāt svargeṣu modati //
 syāt khalu punah bhikṣavo yuṣmākam evam̄ anyo so tena kālena teva samayena
 nārado nāma ṛṣi kauṣikasagotro / na khalv etad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh /
 aham̄

[_Mvu_2.64_] so bhikṣavas tena kālena tena samayena nārado nāma ṛṣir abhūṣi
 kauṣikagotro // syāt khalu punar bhikṣavo evam̄ asyā anyā sā tena kālena tena
 samayena śakrasya devānām̄ indrasya hirī nāma dhītā āsi / na khalv etad evam̄
 draṣṭavyam̄ / tat kasya hetor bhikṣavo / eṣā eva yaśodharā tena kālena tena samayena
 śakrasya devānām̄ indrasya hirī nāma dhītā abhūṣi / tadāpi eṣā mama hrīyāyantī allīnā
 / etarahim̄ pi mama eṣā hrīyāyantī allīnā //

_____ samāptam̄ mamjārījātakam̄ //

bhikṣū bhagavantam̄ āhansuh / katham̄ bhagavam̄ yaśodharā na śakyati toṣayitum̄ //
 bhagavatā kumārabhūtena kanyānām̄ alamkārām̄ pi viśrāṇayantena yaśodharāye
 śatasahasramūlyam̄ hāram̄ dinnam̄ / sā ca āha / ettakamātrām̄ arhāmi // kumāreṇa
 bhūyo śatasahasramūlyam̄ amṛgulīyakam̄ dinnam̄ tathāpi na santuṣyati // katham̄
 yaśodharā atrptā na śakyati rādhayitum̄ // bhagavān̄ āha // eṣā bhikṣavo yaśodharā na
 idānīm̄ eva atrptā anyadāpi eṣā atrptā //
 _____ bhūtapūrvam̄ bhikṣavo atītam adhvāne nagare vārāṇasī kāśijanapade rājā suprabho
 nāma rājyam̄ kārayesi / tasya kumāro sutejo nāma kṛtapuṇyo maheśākhyo nivāto
 sukhasamsparsō pūrvālāpī priyabhāṣī amātyānām̄ bhaṭṭabalāgrasya śreṣṭhisya
 naigamasthānām̄ sarvasya iṣṭo bahumataś ca // rājño utpanno / imo sarvajanakāyo
 kumārasya guṇagrīhito kadācid ete mama jīvitād vyaparopayitvā kumāram̄ rājye
 pratiṣṭāpayensuh / tena rājñā so kumāro vipravāsito // so dāni kumāro bhāryāya
 sārdham̄ anuhimavante

[_Mvu_2.65_] anyatarasmim vanakhanđe trnakuđim ca parṇakuđim ca kṛtvā prativasati mūlapatraphalodakena yāpento sukhopapannāni ca mṛgavarāhamānsāni paribhumjanto // tasya dāni āśramāto [nirgatasya] mārjareṇa vaṭharām̄ godhām̄ māretvā tasya bhāryāye agrato nikṣipitvā gataṁ // sā tām̄ godhām̄ pāṇināpi ca na sprśati // kumāro mūlapatraphalāni ādāya āśramam̄ gato paśyati ca āśrame tām̄ godhām̄ raudrām̄ vaṭharām̄ / so tām̄ rājadhītām̄ pṛcchati kuto imā godhā // sā āha // eṣā mārjareṇa ānītā // kumāro āha // kiṁ dāni eṣā godhā siddhā // sā nam̄ āha // gomayo ti kṛtvā na siddhā // kumāro āha // na eṣā godhā abhakṣyā bhakṣyā eṣā manusyāṇām̄ // sā dāni godhā tena kumāreṇa nirchavikṛtvā pakvā / pacitvā drumaśākhāyām̄ olambitā // sā cāsyā bhāryā ghaṭam̄ ādāya udakahārim̄ gatā / gacchāmi aham̄ udakam̄ āhariṣyāmi / tataḥ āhāram̄ kariṣyāmi //

—tāyo tām̄ godhām̄ pakvām̄ samānām̄ dṛṣṭā varṇasampannām̄ ca gandhasampannām̄ ca alūhām̄ ca pratyagrām̄ ca abhilāṣam utpannam̄ / kumārasyāpi tāye bhāryāye etad abhūsi / eṣā rājadhītā imām̄ godhām̄ asiddhām̄ hastenāpi na icchatī sprśayitum / yatra ca velām̄ pakvā tataḥ abhinandati bhoktum / yadi etāya mama mūle premā bhave tad eṣā godhā mayā phalahāragatena siddhā bhavyeyā / nāsyā ato godhāye kiṁcit samvibhajīṣyam godhām̄ paribhumjīṣyāmi // tena sā godhā tāye rājadhītare udakahārim̄ gatāye khāditā rājadhītā ca udakaghaṭam̄ ādāya āgatā // sā dāni kumārasyāha // āryaputra kahīm̄ sā godhā // kumāra āha // palāyitā // sā cinteti / kathaṁ pakvā godhā vṛkṣaśākhāyām̄

[_Mvu_2.66_] ālagnā palāyitā ti // tasyā rājadhītāye etad abhūsi / nāhaṁ kumārasya iṣṭā // tasyā tam̄ daurmanasyam hṛdayam̄ praviṣṭam̄ // sarvasatvā mariṣyanti maraṇāntam̄ hi jīvitam̄ / yathākarma kariṣyanti puṇyapāpaphalopagā // narakam̄ ca pāpakarmāṇo kṛtaпуṇyā ca svargatim̄ / apare ca mārgaṇam̄ bhāvetvā nirvāṣyanti anāśravāḥ // so dāni rājā suprabho kāladharmeṇa samyukto / amātyehi sutejo kumāro vanāto ānetvā rājye vārāṇasīyam abhiṣikto // rājño sutejasya devīya mūle na kiṁcid aparityaktam̄ / na kiṁcit tatra rājye ratnasaṁmataṁ / sarvam̄ devīye upanāmeti yāni vastrāṇi udārāṇi ābharaṇāni hārārdhahārāṇi tāni devīye upanāmayati na ca śaknoti ārādhayitum / tāye ca nam̄ godhā hṛdayam̄ gatā // tasya rājño sutejasya bhavati / aham̄ devīye na sā kiṁcid guṇajātī yām̄ na karomi na sā kiṁcit priyatā yām̄ na darśemi na ca śaknomi toṣayitum // so tām̄ āha // devi aham̄ tava na kiṁcid guṇajātī yām̄ na karomi na sā ca priyatā yām̄ na darśemi na ca śaknomi toṣitum na paribuddhyāmi kim atra antaram / jalpatu devī // sā dāni devī tam̄ sutejam̄ rājānam̄ gāthayā vādhyabhāṣati // adyāpi te tam̄ vanasmiṁ avabuddhyāmi kṣatriyā yasya te dhanuhastasya sānubaddhakalāpino / olagnā drumaśākhāyām̄ pakvā godhā palāyitā // rājā āha // name namantasya bhaje bhajantam̄

[_Mvu_2.67_] kṛtānukāryasya kareya artham / asaṁbhajantam̄ ca na saṁbhajeya nānarthakāmasya kareya arthaṁ // tyaje tyajantam̄ satataṁ na gacche apetabhāvena na saṁvaseyā / dvijo drumam̄ kṣīnaphalam̄ vinditvā anyam̄ parīkṣeya mahām̄ hi loko // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyo so tena kālena tena samayena sutejo nāma rājā abhūsi / na khalv evam̄ draṣṭavyam̄ // tat kasya hetoh // aham̄ so tena kālena tena samayena vārāṇasīyam sutejo nāma rājā abhūsi // anyā sā rājño sutejasya devī abhūsi agramahiṣī / na khalv etad evam̄ draṣṭavyam̄ / eṣā sā

bhikṣavah yaśodharā rājño sutejasya devī agramahiśī abhūsi / tadāpi eśā atrptā na
śakyati toṣayitum / etarahim pi eśā atrptā na śakyati toṣayitum //

_____ iti śrīgodhājātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh / bhagavatā kumārabūtena udyāne kanyānām
ābharaṇāni viśrāṇayan tena yaśodharāye eva bahukam dinnam // bhagavān āha // na
bhikṣavo idānīm eva mayā yaśodharāye bahukam dinnam // bhikṣū āhansuh //
anyadāpi bhagavan // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah //

_____ bhūtāpūrvam bhikṣavo atītamadhvāne nagare vārāṇasī kāśijanapade rājā rājyam
kārayati kṛtaṇuṇyo maheśākho saṃgrhītāparijano dānasamvibhāgaśīlo mahābalo
mahākośo mahāvāhanō / tasya tam rājyam ṛddham ca sphītam ca kṣemam ca
subhikṣam cākīrṇajanamanuṣyam

[_Mvu_2.68_] ca sukhibahujanamanuṣyam ca praśāntadaṇḍaḍamaram /
sunigṛhītātaskaram vyavahārasampannaṁ // tasya dāni rājño pañcaśatam antaḥpuram /
tasya yā agramahiśī sā sarvasyāntaḥpurasyātīva prāśādikā ca darśanīyā ca paṇḍitā ca
vidhijñā ca sarvakalāsamavāgatā ca // so rājā abhīkṣṇam antaḥpurasya vastrāṇi ca
ābharaṇāni ca viśrāṇeti / tasyāpi rājño śatasahasramūlyo hāro ābaddhako tasya ca
hārasya madhye maṇiratnam yatra catvāri mahādvīpā dṛṣyanti jambudvīpo
pūrvavideho aparagodānīyo uttarakuruḥ sumeruś ca parvarājā /
anekaśatasahasramūlyam tam maṇiratnam tasya mahāhārasya madhye // tām devīm
prcchati ābharaṇāni viśrāṇento // devi atīva tvam me manam harasi / ko tra upāyo
yena devī me manam harati // sā dāni hevī tam rājānam gāthayādhyabhāṣati /
ceṣṭālīlāsamācārā nimittasya ca grāhaṇam /
kautūhālena capalāstribhir ārajyanti pārthiva //
syāt khalu punar bhikṣavahyuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālenā tena
samayena kāśirājā abhūsi / na khālv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham sa
bhikṣavas tena kālenā tena samayena kāśirājā abhūsi / anyā sā tena kālenā tena
samayena kāśirājasyāgramahiśī / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh /
eśā sā bhagavatī yaśodharā tena kālenā tena samayena kāśirājasyāgramahiśī abhūsi /
tadāpi etasyā mayā bahum dinnam //

_____ iti śrīyaśodharāye hārapradānajātakam samāptam //

yadā bodhisatvo akāmakānām mātāpitīnām aśrukanṭānām rudan mukhānām
hastoktam

[_Mvu_2.69_] ca cakravartirājyam apahāya alūhaṁ ca gṛhavāsam apahāya agārād
anagārikām pravrajito tadā yaśodharā devadattenocyate // mama bhrātā pravrajito
āgaccha mama agramahiśī bhavisyasi // sā dāni na icchatī bodhisatvam eva
abhikāmkṣati / sundaranandenāpi vuccati / mama bhrātā pravrajito āgaccha mama
agramahiśī bhavisyasi / tasyāpi na icchatī bodhisatvam evābhikāmkṣati // yadā
bhagavām pravṛttadharmačakro tadāhim etam bhikṣubhi śrutam / bhikṣū bhagavantam
prcchanti / katham bhagavām yaśodharā sundaranandena ca devadattena ca
prārthayantī na icchatī bhagavantam eva prārthethi // bhagavān āha // na bhikṣavo
idānīm eva yaśodharāye sundaranandena ca devadattena ca prārthayamānā na icchatī
mama evābhikāmkṣati / anyadāpi eśā etehi prārthayantī na icchatī mama
evābhikāmkṣati //

_____ bhūtāpūrvam bhikṣavo atītamadhvāne himavantapādamūle sarvesām

catuśpadānām samāgamo abhūsi // asmākam rājā nāsti catuśpadānām rājā sthapīyatu //
tahiṁ teśām utpannam thapīyatu catuśpadānām rājā tti pravaram // te āhansuh // ko
dāni catuśpadānām rājā sthapīsyatī // teśām dāni utpannam / yo asmākam ito
saptamam divasam sarvapratthamam himavantam parvatarājam gamiṣyati so
catuśpadānām rājā bhaviṣyati // te evam samayaṁ kṛtvā tato pradeśāto yena
himavanto parvatarājā tena pradhāvitā // teśām sarveṣām pr̄ṣṭhato kṛtvā vyāghrī
himavantam parvatarājānam anuprāptā // vyāghrī himavantam parvatarājānam gatvā
catuśpadānām prakti/āleti // catuśpadā ca sarve himavantam parvatarājam anuprāptā /
tatra ca tām vyāghrīm paṣyanti pratipālentīm // te dāni catuśpadā tām

[_Mvu_2.70_] vyāghrīm dr̄ṣṭvā ārtasamjātā durmanā / istriyā sma parājītā na ca
kahimcit* istriyo rājā sarvatra puruṣā rājā / yathā asmākam na alikam bhaveya puruṣo
ca rājā bhaveya // tehi sā vyāghrī uktā // bhadre yam tuvam patim icchasi so
catuśpadānām rājā bhaviṣyatī // tām vyāghrīm ṛṣabho allīno // bhadre mama patim
varehi / aham loke maṃgalabhūto mama gomayena devakulāni upaliṣyanti
devakāryāṇi ca kriyanti // sā dāni vāghrī āha // nāham tava patim iccheya tvam phālehi
ca śakaṭehi ca nityabhagnapralagno // hastināgo pi tām vyāghrīm upasamkrānto āha //
bhadre aham balavāmś ca samvṛddhakāyo ca samgrāmehi ca aparājito mama gṛhṇāhi
// vyāghrī āha // na hi tvam simhe nadamāne na uccāraprasrāvam mūḍcamāno
palāyasi // simho pi mṛgarājo allīno // bhadre mama patim varehi mama sarve
mṛgasamghā trasanti // vyāghrī āha // mṛgarāja mūrdhne pi patitā pratīcchāmi //
catuśpadānām sarveṣām mahā āsi samāgamo /
ārājakam idam asmākam ko tra rājā bhaviṣyati //
himavantam parvatarājam yo mo prathamo gamiṣyati /
ito saptame divase so yam rājā bhaviṣyati //
simhā vāghrā mṛgā caiva hastino vṛṣabhā vṛkā /
na śaknuvanti anvetum gatā prathamā parvataṁ //
prāśādikam darśanīyam himavantam nagottamam /
gatvāna vyāghrī prathamam pravicāreti catuśpadām //
gatvā catuśpadā sarve vyāghrīm paṣyanti te tahiṁ /

[_Mvu_2.71_] dr̄ṣṭvā ca ardditā abhūsi istriye sma parājītā //
na asti striyo rājāno na ca mo alikam bhavet* /
yam vyāghrī patim iccheya so yam rājā bhaviṣyati //
mama gomayena kalpāni devakāryāṇi kriyanti /
ṛṣabho avaca tatra mama bhadre patim varet* //
vyāghrī āha //
nityutthitam sadā kilāntam śakaṭehi lāmgalehi ca /
no tādṛśam patim icche manuṣye yadi bhavel loke //
hastināgo āha //
aham anucaropeto samgrāme aparājito /
hastināgo balī tatra mama bhadre patim varet* //
vyāghrī āha //
simhasmīm nadamānasmiṁ tuvam bhīto palāyasi /
chardagūtham eva sr̄jam neccheyam tādṛśam patim //
simho āha //
anupūrvasujātaskandho
simho parvata gocaro hamasmi /
mṛgasamghā trasanti sarve
tvam bhadre mama bhartāram varehi //

[_Mvu_2.72_] vyāghrī āha //
saravākāravaropetam girim vā svayam āgataṁ /
etādṛśam patim icche mūrdhnenañpi pratīcchitam //
syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam syād anyah sa tena kālena tena samayena
siṁho mṛgarājā abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavo
tena kālena tena samayena siṁho mṛgarājā abhūsi // anyo so tena kālena tena
samayena ṛṣabho abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa
bhikṣavaḥ sundaranando tena kālena tena samayena ṛṣabho abhūsi // syāt khalu punar
bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena hastināgo
abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa bhikṣavo devadatto
tena kālena tena samayena hastināgo abhūsi // syāt khalu punar bhikṣavaḥ yuṣmākam
evam asyād anyā sā kālena tena samayena vyāghrī abhūsi / esā sā yaśodharā // tadāpi
esā etehi prārthayantī na icchatī mama evābhikāmkṣati / etarahim pi esā etehi
prārthiyantī na icchatī mama evābhikāmkṣati //

_____ iti śrīyaśodharāye vyāghrībhūtāye jātakam samāptam //

bodhisatvasya udyāne kanyānām ratnā viśrāṇayantasya yaśodharā sarvapaścā āgatā
sarvehi alamkārehi viśrāṇiyantehi // [rājñā śuddhodanena amātyā āñattā / katam atra
kanyāye kumārasya cakṣu nipatanti //] kumārasya yaśodharām drṣṭvā tāye cakṣu
nipatitam // yo kumārasya hāro ābaddhako mahāraho śatasahasramūlyo so hāro
kumāreṇa omuñciya yaśodharāye dinno // sārdhaprahisantī āha // iyam aham ettakam

[_Mvu_2.73_] arahāmīti // kumāreṇa prahasantena śatasahasramūlyā amgulikā
amgulīto obhumiçiyāna dinnā // evam kumāro ratanāni kanyānām viśrāṇetvā
rājakulam praviṣṭo //

___ rājā amātyān pṛcchati // katamāyām kanyāyām kumārasya cakṣu nipatitam //
amātyā āhansuh // sā mahārāja mahānāmasya śākyasya yaśodharā nāma dhītā / tatra
kumārasya cakṣu nipatitam // rājñā mahānāmasya preśitam / yaśodharām dhītām
mama putrasya dehi sarvārthaśiddhasya kumārasya // mahānāmo samdiśati rājño
śuddhodanasya // na śākyāmi yaśodharām kumārasya dātum / yat kāraṇam kumāro
antaḥpure samvṛddho na kahimcid āgato śilpe vā iṣvastre vā hastismiṁ vā
dhanutsarusmiṁ vā rājaśāstreṣu vā na kahimcit kumāro gatīmgataḥ // rājño
śuddhodanasya śrutvā daurmanasyam jātam / evam etam yathā mahānāmo jalpati / na
mayā kumāro kahimci śilpe śeṣito atipremnena // so dānim rājā durmanā gr̥ham
praviṣṭo / kumāreṇa drṣṭo pitā // kumāro pitaram pṛcchati / kiṁ tāto durmañā // rājā
āha / bhavatu putra kiṁ tavaitena // kumāro āha // na hi tāta avaśyam ācikṣitavyam //
rājñā kumāram gurukam prekṣya tena bhūyo bhūyah pṛcchamānena ācikṣitam // evam
caivam ca mahānāmena śākyena ācikṣito tava arthena yaśodharām yācayamānena /
tava putro antepurasamvṛddho na kahimci śeṣito śilpe vā iṣvastrajñāne vā hastismiṁ
vā rathasmiṁ vā dhanusmiṁ vā / nāhaṁ tasya dhītām dadyeham // kumāro pi śrutvā
pitaram āha // mā tāto utkāñṭhatu / nagarajanapade ghoṣaṇām kārāpehi kumāro
saptamam divasam darśanam dāsyatīti / yo tatra

[_Mvu_2.74_] śikṣito so āgacchatu yadi śilpajñāne yadi iṣvastrajñāne yuddhe vā
niyuddhe vā chede vā bhede vā jave vā balāhukke vā hastismiṁ vā aśvasmiṁ vā
rathasmiṁ vā dhanusmiṁ vā tharusmiṁ vā upavitarkeṣu vā // rājā śuddhodano śrutvā
pṛito samvṛtto // tena nagare kapilavastusmiṁ janapade ghoṣaṇā kārāpitā yathā
kumāro saptamam divasam darśanam dāsyatīti / yo tatra śikṣito so āgacchatu yadi
śilpajñāne yadi iṣvastrajñāne // anyehi pi adhiṣṭhānehi dūtā preśitā / śuddhodanasya

sarvārthasiddho kumāro saptamam̄ divasam̄ darśanam̄ dāsyati / yo tatra śikṣito so
āgacchatu //

— tahim̄ kapilavastuto janakāyo nirdhāvati janapadev̄ api jano āgacchati / anyehi pi
adhiṣṭhānehi kautūhalajātah āgacchati / śākyakumārāṇam̄ vibhavam̄ paśyīṣyāmaḥ
balaparākramam̄ ca kumārasya sarvārthasiddhasya paśyīṣyāmaḥ // tahim̄ anekāyo
janasahasriyo samāgatāyo kumārā kapilavastuto nirdhāvanti ca // aparo pi bhrānto
hastināgo bahirnagarāto kapilavastum̄ praviśati ṣaṣṭīhāyano paramena sthāmena ca
samanvāgato / devadatto ca kapilavastuto tam̄ darśanasthānam̄ nirdhāvati
hastiskandhavaragato / tasya so hastināgaḥ bhrānto abhimukho āpatito / tena ruṣitena
devadattena so hastināgo ṣaṣṭīhāyano talaprahārāya ekāhatyam̄ kṛtvā tatraiva
nagaradvāre nihato / so tam̄ hastināgam̄ hatvā nirdhāvito tam̄ dvāraṇam̄ // tatra
mahājanakāyasya sampiṇḍā sundaranando ca kumāro anuprāpto // so pṛcchati bho
bhaṇe kisayedam̄ nagaradvāre janasampiṇḍā // jano āha // devadattena nirdhāvantena
eso hastināgo ekāye talaprahārāye

[_Mvu_2.75_] hato / tena hastināgena evam̄ nagaradvāram oruddham̄ na ca tam̄
devadatto śaknoti ataḥ nagaradvārato apakarṣayitum̄ lamghayitvā atikrānto // so dāni
hastināgo sundaranandena yānāto avataritvā tato dvārato sapta padām̄ kaḍḍhito /
dṛṣṭvā mahājanakāyena hakkāro mukto / aho kumārasya sundaranandasya utsāho //
sundaranando pi tam̄ hastināgam̄ dvārato sapta padāni apakarṣitvā atikrānto //
bodhisatvo mahatā samṛddhīye anuprāptah // bodhisatvo pṛcchati / kisya eṣa
nagaradvāre mahām̄ janakāyasamāgamo // te āhansuh // kumāra devadatto ca
kapilavastuto nirdhāvati bhrānto ca hastināgo praviśati nagaradvāram abhimukho
devadattasya āpatito / tena ruṣitena so hastināgo ekāya talaprahārāye nihato so eso
hastināgo nagaradvāram orundhitvā patito ca / devadatto na śaknoti ataḥ
nagaradvārato apakarṣitum̄ lamghitvā atikrānto / sundaranandena sapta padāni
kaḍḍhito / tad eṣa janakāyo sampiṇḍāye katham̄ pi nirdhāvati // tena kālena tena
samayena kapilavastu saptahi prākārehi parikṣipto abhūṣi / bodhisatvena yānāto
avtaritvā māṭāpiṭkena balena tam̄ hastināgam̄ ato nagarāto teṣām̄ saptāṇam̄
prākārāṇam̄ paratareṇa kṣipto // tam̄ bodhisatvasya utsāham̄ dṛṣṭvā anekehi
devamanuṣyasahasrehi hakkārā muktāḥ bodhisatvo pi nirdhāvito // rājāpi śuddhodano
śākyamaṇḍalaparivṛto mahānāmo pi śākyo nirdhāvato //

— tahim̄ kumāreṇa sarvārthasiddhena darśano dinnam̄ sarvaśilpakarmāyatanāni
kumāreṇa samṛdarśitā // siddhārthakumārasya na kocit samasamo tathā yuddhe vā
niryuddhe vā na kocit kumārasya samasamo // paścime nidarśane bāṇā vidhyanti // ete
daśa kroṣā tatra sapta tālām̄ / sapta tālā kroṣāntareṇa nikhatā saptāṇam̄ purito bherī¹
occritā //

[_Mvu_2.76_] tatra kocit* ekatālaskandham̄ nistādeti koci dve tālaskandhān nistādeti
/ devadattasya śaro dve tālaskandhā nistāḍitvā tṛtīye tālaskandhe lagno /
sundaranandasya śaro trayas tālaskandhām̄ nistāḍetvā caturthasya tālaskandhasya
antarabhūmyām̄ nipatito // bodhisatvena devakulāto pitāmahasya simhahanuṣya rājño
dhanus tatra ānāpitam̄ // so dhanu tatra ramgamadhye nikṣipto // yo śaknoti etam
dhanu pūrayitum̄ dhāretu // tam̄ dhanu hastāto janakāyena jijñāsito na ca śaknoti kocit
pūrayitum̄ / śākyakumārehi pi sarvehi jijñāsitaṁ na kociś śaknoti pūrayitum̄ /
koliyakumārehi pi jijñāsitum̄ licchavikumārehi pi jijñāsitum̄ anyehi pi kumārehi
jijñāsitum̄ na koci śaknoti pūrayitum̄ // paścād bodhisatvena grhītam̄ / pitāmahasya
gauraveṇa tam̄ dhanum̄ bodhisatvena gandhamālyena pūjetvā pūritam̄ // tasya
dhanuṣya pūriyatasya sarvakapilavastum̄ śabdena vijñāpitum̄ devamanuṣyehi ca
hakkāram̄ muktam̄ // evam̄ saptatālam̄ bodhisatvenaikaśareṇa nistāḍetvā sāpi bherī

nistāditā bherīm nistādetvā rasātalām praviṣṭo // devamanuṣyehi hakkāram muktam /
devatānām sahasrehi ca antarīkṣato divyam kusumavarṣam osṛṣṭam // kumārasya
balaparākramam buddhibalam ca dṛṣṭvā sarvatra gatiṃgato balena ca ṛddhīyena ca
jñānenā ca sarvaśākyarāṣṭram tathānye pi rājāno pṛīto samvṛttāḥ / sulabdhā lābhā
śākyānām rājño ca śuddhodanasya yasya ayam edṛśo mahāpuruṣo utpanno //
yadā bodhisatvo abhiniṣkrānto anuttarām samyaksambodhim abhisambuddho
pravṛttapravaradharmaacakro

[_Mvu_2.77_] tadā etam prakaranam bhikṣubhi śrutam // bhikṣu bhagavantam
āhansuh // bhagavatā cirapraṇaṣṭā śākyamuṣṭi jñātā // bhagavān āha // na bhikṣavo
etarahim yeva maye cirapraṇaṣṭā śākyamuṣṭi jñātā // anyadāpi maye cirapraṇaṣṭā
śākyamuṣṭi jñātā // bhagavān āha //
bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvāne nagare vārāṇasī kāśijanapade brahmadatto
nāma rājā rājyam kārayati / nihatapratyarthiko nihatapratyamitro sunigṛhītajanapado
dānasamvibhāgaśilo kṛtапуно maheśākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano / tasya
tam rājyam ṛddham ca sphītaṁ ca kṣemam ca subhikṣam ca ākīrṇajanamanuṣyam ca //
tasya rājño purohito brahmāyuh nāma trayāṇām vedānām pārago
sanirghanṭhakaitabhānām itihāsapamcamānām akṣarapadavyākaraṇe analpako / so
yam ācāryah kuśalo brāhmaṇavedeṣu pi śāstreṣu dānasamvibhāgaśilo daśa
kuśalakarmapathām samādāya vartati // tasya putro dharmapālo nāma māṇavako //
tasya brahmāyusya bhavati / samayo mama putrasya dharmapālasya vedāni adhīyitum
na caiṣa yukto mama sakāśāto vedāni adhītum / pitṛviśrambheṇāpi nādhīṣyati
gurukule naṁ dāsyāmi // ayam api brāhmaṇo vedapārago anuhimavante āśrame
pamca vaṭukaśatāni vedām vāceti / tena so dharmapālo tasya brāhmaṇasya anuparītto
vedān adhyāpehīti //
tasyāpi dāni āśramasya avidūre mahān udakahrado tatra ca udakahrade
udakarākṣaso prativasati punarpunah janam snapayantam māreti // so dharmapālo
māṇavako tahiṁ udakahrade punarpunah snāpayati // tasya brāhmaṇasya bhavati //
atra udakahrade udakarākṣaso prativasati punaḥpunar manuṣyām māreti eṣo ca
dharmapālo purohitaputro tatra udakahrade

[_Mvu_2.78_] snāpayati / sace dāni tatra snāyanto udakarākṣasena khajjeya purohito
asmākam aparituṣṭo bhaveya kiṁ tumhehi udakahradāto na vārito // so dāni tena
upādhyāyena dharmapālako māṇavako śabdāpito ucyati // mā atra udakahrade snāyāhi
atra udakahrade rākṣaso dāruṇo prativasati / mā tena udakarākṣasena khajjiṣyasi //
tatra ca udakahrade maheśākhyo nāgo prativasati mahāparivāro tasya ca nāgarājño
putro dharmapālena māṇavakena sārdham pṛīṇayati kathāsamullāpena ramati / tena so
māṇavako nāgabhavanāntah tārito // tena māṇavakena sārdham so nāgakumāro
kathāsamullāpena ramati tatra ca nāgabhavane dharmapālo māṇavako daśa kuśalām
karmapathām deśayati // aparo ca māṇavako dharmapālasya samavayo sadṛśo ca
grāmāntaram tena mārgeṇa gacchanto tahiṁ udakahrade udake snāyate // so tena
udakarākṣasena mārito tahiṁ udakahrade ardhakhāditako plavanto apareṇa
māṇavakena dṛṣṭo // tena āśramam gatvā upādhyāyasya ārocitaṁ dharmapālo
udakarākṣasena khāyito ti // so brāhmaṇo sarvehi tehi paṁcahi vaṭukaśatehi sārdham
tam udakahradam gato paśyati ca tam māṇavakam udakarākṣasena ardhakhāditakam
plavantam / tehi tam dṛṣṭvā sarvehi rāvo mukto // tehi tato udakāto utkṣipitvā kāṣṭhāni
samāvartayitvā dhyāyito // tāni asthīni ghaṭake kṛtvā saparivāro vārāṇasīm gato
brahmāyusya mūle / aśrukaṇṭho rudanmukho brahmāyusya upasamkramitvā āha // sa
dharmapālo udakarākṣasena mārito / ibhāni asthīni // brahmāyu brāhmaṇam āha //
nāsti etan ti dharmapālo daharo kumāro nāpi asmākam kule daharā mṛtāpūrvā // so

dāni brahmāyur brāhmaṇo tam dharmapālasya upādhyāyam gāthāya adhyabhāṣasi //

[_Mvu_2.79_] prāṇam na himseya nadinnamādiye
pāpam ca karmam manasāpi na caret* /
sarve anārjam parivarjeyāmaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
na ca mo kadācid asti krodho
na cāpi krudhyāma vayam kadācit* /
kruddhe pi no cāpi karoma kopam
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
śṛṇoma dharmam asatām satām ca
no cāpi dharmam asatām rocayāma /
asatām hi tvasatām rocayāmaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
dadāma dānā bahuśo bahūni
no cāpi no apriyo yācamāno /
dattvā ca dānā nanutapyamānā
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
ye brāhmaṇā śravaṇaśīlavanto
ghoṣeṣīṇo yācanakā upenti /
priyam mo teṣām śravaṇadarśanam ca
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
ye brāhmaṇā śravaṇaśīlavanto

[_Mvu_2.80_] ghoṣeṣīṇo yācanakā caranti /
tān annapānair abhitarpayāmaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyate //
ye cāpi mo yācanakā upenti
andhā anāthā kṛpaṇā anāyakāḥ /
tān annapānair abhitarpayāmaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyate //
vayam ca bhāryām anatikramāmo
bhāryā pi asmān na atikramāti /
tato vayam dharmacaryam carāmaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
yo jāyate so bhavate suśilo
susamyato suvrato ṛjubhūtaḥ /
adhyāpako bhoti samāptapādaḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
mātā pitā bhaginī bhrātarō ca
ye cāpi jñātayo ananyapakṣikā /
carāma dharmam paralokahetoḥ
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
mātā pitā bhaginī bhrātarō ca
ye ca kulapreṣyakarā bhavanti /
carāma dharmam paralokadarśī
tasmā hi asmād daharo na mṛyyati //
dharmo hi vai rakṣati dharmacārim

[_Mvu_2.81_] chatram mahantam yatha varṣakāle /

eso nuśamso dharme sucīrṇe
 na durgatim gacchatī dharmacārī //
 adharmacārī hi naro pramatto
 yām yām gatim gacchatī adharmacārī /
 so nam adharmo carito hanāti
 sāmaṇī gr̄hīto yatha kṛṣṇasarpo //
 na hi dharmo adharmo ca ubhau samavipākinau /
 adharmo nirayaṁ neti dharmo p̄āpeti svargatiṁ //
 dharmo hi vai rakṣati dharmacārim
 chatraṇī mahantam yatha varṣakāle /
 dharmeṇa gupto mama dharmapālo
 anyasya asthīni sukhī kumāro //
 so brāhmaṇo saparivāro bhojayitvā brahmāyunā brāhmaṇena visarjito so ca brāhmaṇo
 āśramam gato dharmapālam ca māṇavakam tahiṁ āśrame paśyati / te dāni sarve
 vismitā suṣṭu purohitena jñātam //
 _____ bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
 kālena tena samayena brahmāyur nāma brāhmaṇo abhūsi / na khalv eta devam
 draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham bhikṣavah tena kālena tena samayena brahmāyur
 nāma brāhmaṇah // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
 kālena tena samayena brahmāyusya brāhmaṇasya dharmapālo nāma putro abhūsi /
 naitad evam draṣṭavyam / eṣa rāhulo tena kālena tena samayena brahmāyusya

[_Mvu_2.82_] dharmapālo nāma putro abhuṣi / tadāpi eso mayā jñāto etarahim pi
 mayā cirapranaṣṭā śākiyamuṣṭih jñātā //

_____ iti śrīdharmapālasya jātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // dūram bhagavato iṣu kṣiptam // bahgavān āha // na
 bhikṣavah etarahim eva maye dūram iṣu kṣiptam // anyadāpi bhagavan* // bhagavān
 āha // anyadāpi hi bhikṣavo //
 _____ bhūtāpūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade rājā rājyam
 kārayati mahābalo mahākośo mahāvāhano kṛtapuṇyo maheśākho / tasya dāni
 vistīrṇam rājyam yāvat takṣaśilām samājñāpayati // so kanīyasam bhrātaram rājye
 pratiṣṭhāpayitvā vārāṇasyā takṣaśilāyām āgato // so dāni takṣaśilāyām vasati / anyena
 ca rājñā vārāṇaseyo caturaṅgena balakāyena veṣṭito // tasya tena bhrātareṇa vārāṇasīto
 takṣaśilām dūto preṣito / āgacchāhi imo haṁ paracakreṇa uparuddho // tena rājñā
 takṣaśilāyām sthitena dūtānām sakāśāto śrutvā bhūrjasmiṁ tasya rājño yena
 vārāṇaseyo veṭhito nāmam likhityā tam bhūrjam kānde pariveṭhitvā sūtreṇa
 sunaddham kṛtvā vārāṇasīm kṣiptam // so kāṇḍo tasya rājño pādamūle sthitvā
 pādaphalakam khaṇḍakhaṇḍikṛtam / so rājā tasya puruṣasya ca vismito / aho utsāho ca
 muṣṭisam̄bandho ca yatra nāma vārāṇasyām sthitena kāṇḍam kṣiptam / imam evam
 dūram āgato mama pādamūle phalake nipatito ittham tena aham na hato // tena rājñā
 tataḥ kāṇḍāto muṣṭictvā tam bhūrjam vācītam tatra ca bhūrje evam likhitam //

[_Mvu_2.83_] eso te takṣaśilāyām sthito pādaphalakhaṇḍāṇo /
 yadi si na maritukāmo osakka mama rājyato //
 so dāni bhūyasyā māṭrayā bhīto trasto / aham jānāmi vārāṇasīto ayam śaro āgato ti /
 tenāham vismayam p̄āpto / ayam ca takṣaśilāyām sthitena kṣipto // so tatraiva sthāne
 devaśarasya devakulam kṛtvā tam śaram devakule pratiṣṭhāpetvā pujāsatkāram kṛtvā
 so prakrānto //

____bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
kālena tena samayena kāśirājā abhūṣi yena takṣaśilāyāṁ sthitena vārāṇasīṁ kāñḍam
kṣiptam / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavo tena
kālena tena samayena kāśirājā abhūṣi / tadāpi mayā dūram Śaro kṣipto etarahim pi
mayā Śaro dūram kṣipto //

____iti śrīśarakṣepaṇam jātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // kathām bhagavatā yaśodharā śilpena labdhā //
bhagavān āha // na bhikṣavo idāniṁ eva mayā yaśodharā śilpena labdhā anyadāpi
mayā yaśodharā śilpena labdhā // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān
āha // anyadāpi bhikṣavaḥ //

____bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvāvam mithilāyā ardhayojanam yavakacchakam
nāma grāmam / tasya yavakacchakasya vāhyena ekām karmāgrāmam // tahiṁ
karmāgrāmikasya dhītā amarā nāma prāsādikā darśanīyā ca pañcītā
pratibhānasaṁpannā ca // yavakacchakagrāmikasya mahauṣadho nāma putro
prāsādiko darśanīyo kṛta puṇyo maheśākhyo / tena kṣetrāraṇyam aṇvantena amarā
karmāradārikā drṣṭā bhaktam ādāya gacchantī // tāṁ

[_Mvu_2.84_] mahauṣadho pṛcchati // bhadre kā nāma tvam̄ kin te nāma // amarā āha
// yenatathāgataṁ nāma // mahauṣadho āha // bhadre keśam̄ tvam̄ // sā āha // yehi
oṣīṇo teṣām aham̄ // mahauṣadho āha // bhadre kena gacchasi // sā āha // yacchatram
tana gacchāmi // mahauṣadho āha // bhadre kahīmgami // amarā āha // saṁśritāyāntam
tahīmgami // atha khalu mahauṣadho agrapañḍito amarām karmāradārikām gāthayā
adhyabhāṣe //
amarā nūnam te nāma karmārasyāsi dārikā /
cittena bhūtaṁ prajānāsi kṣetram vo dakṣinādiśi //
tasyā dāni dārikāye ca trayo va śīrṣo akṣī ca amjītā vastrā ca śuddhā kṣudrāye ca
yvāgūye ghaṭikā haste // atha khalu mahauṣadho agrapañḍito amarām karmāradārikām
gāthāye adhyamāṣe //
kena te amjītam śīrṣam kenaṁ akṣī amjītā ca te /
vastrā ca kena te śuddhā yvāgu kṣudrā ca kena te //
atha khalu amarā karmāradārikā mahauṣadham mahāprājñam gāthāye adhyabhāṣe //
sutailā śīrṣam abhyamjanam ca lāsakam /
vastra-avastratā śuddhā yvāgū kṣudrā ca nodako //
atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām karmāradārikām gāthayā
adhyabhāṣati //
yadi tam nūnam te tailam amjanam cāpi lolikā /
vastrā ca utsavikā te alpe devena varṣitā //

[_Mvu_2.85_] sā dāni karmāradārikā bhaktasya rasakuṇḍam pāñḍarāye śāṭikāye
ochannam varṣeṇa ādāya gacchati // atha khalu mahauṣadho mahāprājño amarām
karmāradārikām gāthāye adhyabhāṣati //
tuvam̄ yam etam himapāñḍareṇa
channam kuṇḍam harasi jīvanāye /
pṛcchāmi te abhare etam arthaṁ
kasya tam bhaktam harasi manojñe //
atha khalu bhikṣavo amarā karmāradārikā mahauṣadham mahāprājñam gāthāye
pratyabhāṣe //
.....

..... bhaktam̄ harāmi pādape //
 atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄ gāthāyām̄
 pratyabhāṣe //
 pitā te varṣatrimśatko nelāyako pitāmaho /
 daśavarsāsi jātīye evam̄ dhāremi dārike //
 mahauṣadho āha //
 yasmiṁ pravutthe duḥkhitā te mātā bhavati durmanā /
 te tam̄ mātā ca mārgate kahim̄ so amare gato //
 atha khalu bhikṣavah̄ amarā karmāradārikā mahauṣadham̄ mahāprājñām̄ gāthayā
 pratyabhāṣe //
 yatra mṛtāś ca śvasanti dagdho ca puna dāhyati /
 jñātibhir vadhyate jñātis tatra mahyam̄ pitā gato //

[_Mvu_2.86_] atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄
 gāthayā pratyabhāṣe //
 karmārabhastrāḥ śvasanti amgāram̄ puna dāhyati /
 loham̄ lohena pīḍeti karmāraśālām̄ pitā gato //
 mārgam̄ pṛcchitā ākhyāhi kṣemam̄ akuṭilam̄ r̄jum̄ /
 akaṇṭakam̄ ca no bhadre gaṁsāmi yavakacchakam̄ //
 atha khalu bhikṣavo karmāradārikā mahauṣadham̄ mahāprājñām̄ gāthayā pratyabhāṣe
 //
 yena saptābhiraṁgā ca dviguṇaplāśā ca pādapāḥ /
 yena aśeṣi na tena vrajesi na tena aṣesi //
 eṣo mārgo yavakacchakasya yadi paṇḍito si jānāhi // atha khalu bhikṣavo mahauṣadho
 mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄ gāthāye pratyabhāṣe //
 yato yavā kadākhyā ca kovidārā ca phullitā /
 vāmam̄ mārgam̄ grahetyāna gacchāmi yavakacchakam̄ //
 atha khalu bhikṣavo amarā karmāradārikā mahauṣadham̄ mahāprājñām̄ gāthayā
 pratyabhāṣati //
 gaccha brāhmaṇa mārgeṇa bhakto tam̄ bhakṣayiṣyasi /
 pitīhi putrā sidhyanti teṣām̄ māsenā bhokṣyasi //
 atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄ gāthayā
 pratyabhāṣe //
 śuṣkam̄ indhanam̄ veṇūhi karīram̄ tatra sidhyati /
 teṣām̄ māsenā bhokṣyāmi eṣa gaṁsāmi vo gr̄ham̄ //
 [_Mvu_2.87_] atha khalu bhikṣavo amarā karmāradārikā mahauṣadham̄ mahāprājñām̄
 gāthayā pratyabhāṣati //
 vasa brāhmaṇa mo gr̄he yajño yam̄ atra bheṣyati /
 mātā me devarājena mahāyajñām̄ yajiṣyati //
 atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄ gāthayā
 pratyabhāṣati //
 mātu te devarājasya yam̄ yajitaṁ yajiṣyati /
 tam̄ yajñam̄ anubheṣyāmi eṣa gaṁsāmi te gr̄ham̄ //
 atha khalu bhikṣavo mahauṣadho mahāprājño amarām̄ karmāradārikām̄ mātāpitīṇām̄
 sakāśāto bhāryārthaṁ yācayati // te amarāye mātāpitarā āhaṁsu // na vayaṁ dārikām̄
 akarmārasya dadāma //
 ____ mahauṣadho ca bhikṣavo mahāprājño sarvaśilpehi abhijño / tasya bhavati // kim̄
 karmārāṇām̄ sarvacūrṇakarmaṇ / sūcīyo / karmāro yo śaknoti sūcī pi kartum̄ so
 ācariyo // mahauṣadhena kośaprakṣiptā sūcī kṛtā ekatra kośake sapta sūcīyo
 prakṣipyanti / te sarve aṣṭa sūcīyo ekā sūcī bhavanti / sāpi ekā aṣṭa sūcīyo bhavati //

mahausadho tām sūcīm ādāya tam karmāragrāmam gato vikriṇītum //
karmāragrāmikasya pathā gatvā ghoṣeti // sūcī vikreyā yasya kāryam sa kriṇātu //
nikkaṭakacchā sukṛtā tīkṣṇāgrā vaṭṭayāsikā /
sūcī karmāragrāmasmiṁ vikrīṇāmi vikrītha me //

[_Mvu_2.88_] sā dārikā mahausadhasya śabdam śrutvā nirdhāvitā / sā mahausadham
gāthayā adhyabhāṣe //
atra śaktīyo kriyanti nārācā atha tomarā /
ihaiva tāni kriyanti sūcīyo vaḍīśāni ca //
unmattako si puruṣa athavāsi vicittako /
yo tvam karmāragrāmasmiṁ sūcī kriṇītum icchasi //
atha khalu mahausadho mahāprājño amarām karmāradārikām gāthayā pratyabhāṣi //
sūcī karmāragrāmasmiṁ vikretavyā prajānatā /
ācāryā eva jānanti karmām sukaraduṣkaram //
sacet te bhadre jāneyā pitā sūcī mayā kṛtā /
svayam va me pravāreyā prattam te ca pitu varam //
atha khalu bhikṣavo amarā karmāradārikā pitaram gāthayā adhyabhāṣati //
imām tāta niśāmehi śilpako yatha bhāṣati /
karmāraputro nipiṇo kuśalo sūcikārako //
atha khalu bhikṣavo amarāye karmāradhītāye pitā tām sūciṁ dṛṣṭvā vismayamāpanno
// so tām dhītaram ādāya mahausadham mahāprājñām gāthāye adhyabhāṣati //
na me śrutā vā dṛṣṭā vā sūcī etādṛṣā mayā /
tuṣṭo smi etena karmeṇa imām kanyām dadāmi te //

[_Mvu_2.89_] bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād
anyāḥ sa tena kālena tena samayena mahausadho mahāprājño / na khalv evam
draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavah tena kālena tena samayena
mahausadho nāma abhūsi // syāt khalu punah bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyas
sa tena kālena tena samayena karmāragrāmiko abhūsi / na khalu etad evam
draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣa bhikṣavah mahānāmaśākyo tena kālena tena
samayena so karmāragrāmiko abhūsi // syāt khalu punar bhikṣavar yuṣmākam evam
asyād anyā sā tena kālena tena samayena amarā nāma karmāragrāmikadhītā abhūsi /
na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣā sā bhikṣavo yaśodharā tena
kālena tena samayena karmāradhītā abhūsi // tadāpi eṣā mayā śilpena labdhā etarahiṁ
pi mayā śilpena labdhā //

_____ samāptam amarāye karmāradhītāye jātakam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // vīryeṇa bhagavatā yaśodharā labdhā // bhagavān āha
// na bhikṣavo etarahiṁ eva mayā yaśodharā vīryeṇa labdhā anyadāpi mayā eṣā
vīryeṇa labdhā // bhikṣū bhagavantam āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha
// anyadāpi bhikṣavah //
bhūtāpūrvam bhikṣavah atītamadhvāne vāravālinagare brāhmaṇah trayāṇāṁ
vedānāṁ pārāgo sanirghāṇthakaitthabhānāṁ itihāsapamcamānāṁ
akṣarapadavyākaraṇe kuśalo so yam ācāryo brāhmaṇavedeṣu paṁca māṇavakaśatāni
vedāṁ mantrāṁ vācayati // tasya dāni brāhmaṇasya śirir nāma dhītā prāśādikā
darśanīyā paramāye śubhāye varṇapuṣkaratāye samanvāgatā //

[_Mvu_2.90_] tasyedāni brāhmaṇasya samudrapaṭtane yajñām kārayantena yājyena
tasya uṣādhyāyasya preśitam / svayam vāgacche kamcid vā preṣehi arthamātram te

dāsyāmi // so teśām̄ pamcānām̄ vatukaśatānām̄ āha // ko vo tra utsahati
 samudrapaṭṭanām̄ gantuṁ amukasya sārthavāhasya mūlam̄ / yo gamiṣyati tasya
 śirikām̄ māṇavikām̄ dāsyāmi // tatra māṇavako paṇḍito ca utthānavanto ca vīriyavanto
 ca / tasya tahiṁ śiriye adhimātram̄ premaṁ / so utsahito upādhyāya aham̄ gamiṣyāmi
 // so tena upādhyāyena lekhaṁ dattvā yānapātram̄ aruhiya visarjito //
 ___ so anupūrveṇa samudrapaṭṭanām̄ gataḥ / tena tam̄ lekhaṁ tasya sārthavāhasya
 upanāmitam̄ // tena sārthavāhenā tam upādhyāyasya lekhaṁ vācetvā ratnāni ca
 hiraṇyasuvarṇam̄ dattvā visarjito // so tato pi samudrapaṭṭanāto yatra kāle yānapātre
 vāravālim̄ prasthito so tena yānapātreṇa anupūrveṇa vāravālim̄ āgato / so dāni tataḥ
 yānapātrāto pratīnāvam̄ āruhiṣyatī / saṁmarde ca samāne sā poṭalikā samudre patitā
 // tasya māṇavasya bhavati / iyam̄ mayā īdr̄ṣena yatnena samudrapaṭṭanāto ānetvā iha
 pratīnāvam̄ āruhantena samudre patitā ti / ko atra upāyo bhaveya yena etam̄ dhanam̄
 labheyam̄ / nāsti anyo upāyo nānyatra etam̄ samudram̄ utsiñcāmi // so lohavaddhakam̄
 tattakam̄ ādāya samudrakūlam̄ āgataḥ / so samudrakūle vaddhakam̄ nikṣipitvā
 kacchām̄ bandhati samudradevatā ca brāhmaṇaveṣeṇa upasam̄kramitvā āhansuh // kim
 idam̄ // māṇava āha // utsicāmi

[_Mvu_2.91_] mahodadhiṁ // brāhmaṇa āha // mahodako na śakṣyati utsam̄citum̄ //
 māṇavo āha //
 dīrghā brahmā ahorātrā lohavardham̄ ca tattakam̄ /
 dakṣasya apramattasya na śīrī bhavati durlabha //
 śr̄notha vīryam̄ puruṣottamasya
 balam̄ ca sthāmam̄ ca parākramam̄ ca /
 yaṁ māṇavo pi purimāsu jātiṣu
 etasya arthe avatīrṇo sāgarām̄ //
 tadā maṇi tasya praṇaṣṭam̄ āśīt*
 so va babhāṣe kṣapayiṣya sāgarām̄ /
 karotha yatnam̄ yaṁ maṇiṁ labheyam̄
 mā anapekṣī duḥkhitā bhaviṣyatha //
 suvarṇanāgāsurayakṣarākṣasā
 trastā abhū yāni samudramadhye /
 yathā ca meghāni samākulāni
 ninādanirghoṣam̄ viniścaranti //
 atha devatā uggami sāgarāto
 sam̄trastā vyavalokayati caturdiśam̄ /
 sā addasāsi māṇavam̄ utsahantam̄
 utsiñcitum̄ kṣapayitum̄ ca sāgarām̄ //
 sā uttaritvā purato tam abravīt*
 kiṁ māṇava mārgasi sāgarāto /

[_Mvu_2.92_] ākhyāhi asmākam̄ vayam̄ api anu-
 dāsyāma māpadya vihanyamānah //
 maṇi mama devate atra naṣṭo
 so haṁ gaveṣāmi mahāsamudre /
 āpaṁ kṣapitvāna maṇiṁ labheyam̄
 tasyārtham̄ utsimci mahāsamudram̄ //
 bahūni bālāni caranti loke
 arthe ca dharmeṣu ca vipramūḍhā /
 tuvam̄ pi bho paramabuddhi māṇava
 yaṁ durlabham̄ loki tuvam̄ gaveṣasi //

aśīti pūgā caturo ca vāriṇo
 niryāti yasyāpi na tena jñāyati /
 heṣṭā ca toyasya anantapāṇī
 katham tuvam utsahase kṣapetum //
 upenti yatra bahavo sravantiyo
 vṛṣṭi anantā prapatanti sāgaro /
 āvāsabhūto ca maharddhikānām
 katham tu utsaryati dharmasāstram //
 yas tvam akarmaṇ kuruṣe durbuddhiḥ
 sakhinnagātrot nacireṇa bheṣyasi /
 taḍāgamātram na prabhosi śoṣitum
 naiva tuhyam pratirūpam māṇavā //

[_Mvu_2.93_] yaṁ codayitvā paribhāsi devate
 tatrārtham paśāmi te chinnasāgaram /
 śrotam na khaneya na mūlam uddharet*
 na tv antaram yasya na pāram uttaret* //
 nāhaṁ kuśīdo svamaṇīm tyajeyam
 dhanam haritvāham śameyaṁ vīryam /
 karontu bhūtā vacanam mameha
 tathā bhaṇeyam na tathā bhaṇeyam /
 hutāśanam prajvalitam na samname
 sacandratārām parivartaye mahīm //
 [sā devatā tatra vicintayanti]
 dātavyam me tam maṇi māṇavasya
 yathā na eṣo kṣapaye samudram /
 eṣo ca gṛhyāna maṇīm praṇītam
 gacche māṇava siddhayānapātro //
 sarvatra vīryavān sādhu kuśīdo duḥkham jīvati /
 so yaṁ vīryaprabhāvena dhanam ādāya gacchati //
 pūrvenivāsam bhagavān pūrvejātim anusmaran* /
 jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣuṇam antike //
 te skandhā tāni dhātūni tāni āyatanāni ca /
 ātmānam ca adhikṛtya bhagavān tam arthaṁ vyākare //

[_Mvu_2.94_] anavarāgrasmīm saṁsāre yatra me uṣitam purā /
 māṇavako tadā āśi śiri āśi yaśodharā /
 etam arthaṁ vijānetvā evam dhāretha jātakam //
 evam imam aparimitam bahuduḥkhamuccanīcaceritam purāṇam vigatajvaro
 vigatabhayo aśoko svajātakam bhagavām bhāṣati bhikṣusamghamadhye // bhagavān
 āha // syāt khalu puna bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyāḥ sa tena kālena tena
 samayena māṇavako bhavati yasya tam mahāsamudre dhanam patitam / na khalv etad
 evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavo tena kālena tena samayena
 māṇavako abhūsi // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyā sā tena
 kālena tena samayena vāravālīnagare brāhmaṇasya śiri nāma sā māṇavakadhītā abhūsi
 / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣā sā bhikṣavah yaśodharā tena
 kālena tena samayena vāravāliye nagare brāhmaṇasya śiri nāma dhītā abhūsi / tadāpi
 mayā eṣā vīryeṇa labdhā etarahim pi eṣā mayā vīryeṇa labdhā //

_____ iti śrīśirijātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // bhagavatā yaśodharā khedena labdhā // bhagavān āha
// na bhikṣavo idānīm eva yaśodharā khedena labdhā anyadāpi eṣā mayā mahatā
khedena mahatā śrameṇa mahatā vīryeṇa labdhā // bhikṣū āhansuh // anyadāpi
bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

— bhūtāpūrvam bhikṣavo atītam adhvānam hastināpure rājā subāhur nāma rājyam
kārayati kṛtaṇuṇyo maheśākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano
saṣṭinagarasahasrāṇām īśvaro //

[_Mvu_2.95_] tasya sudhanur nāma kumāro ekaputro prāśādiko darśanīyo rūpavān
kṛtaṇuṇyo maheśākhyo guṇavān mātrjño pitrjño pitrā subāhunā yuvarājye
pratiṣṭhāpito // so amātyehi sārdham tāni paitṛkāni nagarasahasrāṇi paripāleti // rājā
subāhuḥ rājakṛtyato odhṛtabhāro rājakule upariprāśādavaragato nirvṛto āsatī / tasya
dāni rājño subāhusya āsannarājā sucandrimo nāma vayasyo sannikṛṣṭo simhapure
nagare rājyam kārayati kṛtaṇuṇyo maheśākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano //
tasya dāni rājño sucandrimasya mahāyajño pratyupasthito / sarvabhūtehi yajñam
yajis्यāmi / tena yattakā vijitavāsino lubdhakāḥ teṣām āṇattī dinnā / sarvabhūtehi
yajñam yajis्यāmi / ye te sthalacarāḥ prāṇā apadā vā dvipadā vā caturpadā vā
bahupadā vā tāni sarvāṇi prāṇakajātīni samānetha // niṣādā pi uddiṣṭāḥ / ye kecī^j
jalacarā prāṇāḥ tena upasthapetha sarvabhūtehi yajñam yajis्यāmi //
manasā devānām vacasā pārthivānām /
nacireṇāḍhyānām karmaṇā daridrāṇām iti //
rājño vacanāmātreṇa lubdhakehi ca niṣādehi ca jalacarā ca sthalacarā ca prāṇakajātīyo
samānītā mahaṇ ca vāṭam māpetvā tatra tāni sthalacarāṇi prāṇakajātīni uparuddhāni /
yāni pi jalacarāṇi tāni samānetvā puṣkariṇīyam oruddhāni / kinnarīvarjitaṁ
sarvaprāṇakajātīyo samānītāḥ //
— atha khalu rājño sucandrimasya yam kālam yajñavāṭo sarvopakaraṇehi sajjīkṛto
tato śīrṣasnātō āhatavastranivastro upariprāśādavaragato gandhapuṣpadhūpair
arcanaṁ kṛtvā caturdiśam amjaliṁ prāṇāmetvā yena bhagavantah
purastimadakṣiṇapaścimottarāye diśāye

[_Mvu_2.96_] ḥsayo caturdhyānalābhino paṁcābhijñā maharddhikā mahānubhāvā
antarīkṣacarās tān aham yajñavāṭe nimantrayāmi // tatra dāni ye ḥsayo
caturdhyānalābhinaḥ paṁcābhijñā maharddhikā mahānubhāvā te samanvāharityā
vaihāyasena ṛddhyā yajñavāṭam gatāḥ // so dāniṁ rājā sucandrimo tān ḥṣīṁ yajñavāṭe
āgatāṁ dṛṣṭvā pramudito prītisaumanasyajāto pādābhivandanāṁ kṛtvā etad uvāca //
pratyavekṣantu bhagavanto yajñavāṭam kiṁ paripūrṇam na veti // te dāni ḥsayah
pratyavekṣitvā rājānam sucandrimam etad uvāca // mahārāja sarvo paripūrṇo
yajñavāṭo ekena aṅgena ūno // rājā āha // katamena aṅgena ūno // ḥsayo āhu // deva
kinnarīye ūno // atha khalu rājā sucandrimo lubdhakān āha // teṣām ḥṣīṇāṁ
bhagavatāṁ yajñavāṭe kinnarīye artho tam gacchatha yatnaṁ karotha yathā mama
kinnarīṁ ānetha // tahiṁ dāni yo teṣām lubdhakasahasrāṇām sarvapradhāno lubdhako
vīryeṇa ca labena ca pauruṣeṇa ca so tehi lubdhakehi sarvagaṇena utsāhito / tvam
pratibalo kinnarīṁ samartho ānayitum // sa lubdhako gaṇena utsāhito samāno rājñā ca
sucandrimena dhanukalāpam ādāya anuhimavantam praviṣṭāḥ //
— tahim anyataram himavante paśyati ḥsyā aśramam ramaṇīyam
mūlapatraphalopetam // so tam ḥsim upasamkrānto ḥsyā pādavandanāṁ kṛtvā sthitāḥ
ḥṣīṇā ehi svāgatavān iti ācaṣṭo svāgatan te etāṁ śivikāṁ niṣīdāhi // ḥṣīṇā tasya
lubdhakasya sārāyaṇīyam kṛtam / yathā ḥsidharmo phalodakam upanāmitam // so dāni
phalāni paribhumiyya pāṇīyam pibitvā tatra āsatī / tatra ca ḥsyā mūle aśrutapūrvam

ca madhuram gītaśabdām śṛṇoti // so tam ṛṣim pṛcchati // bhagavam kasya etam evam
manojñam gītaśabdām

[_Mvu_2.97_] devakanyānām nāgakanyānām // ṛṣi āha // na etam devakanyānām
gītaśabdām na nāgakanyānām kinnarīnām etam gītaśabdām // so dāni tam ṛṣim
pṛcchati // bhagavan imam gītaśabdām śrūyate na ca dr̄syanti / kahim vā gāyanti // ṛṣi
āha // imasya āśramasya uttare pārśve mahāpadminī tahiṁ sarvārtukāni sarvakālikāni
utpalakumudapadumapuṇḍarīkasaugandhikāni / tatra kailāsāto parvatāto drumasya
kinnararājño manoharā nāma dhītā bahūhi kinnarehi kinnarīhi ca parivṛtā etām
padminīm krīḍārtham āgacchati // so paṇḍito lubdhako tam ṛṣim upāyena pṛcchati //
āha // bhagavam śruṇiyati asti kecit* manuṣyā kinnarīhi sārdham krīḍanti paricārenti /
kathan te manuṣyānām kinnarīyo vaśagatā bhavanti // ṛṣi āha // satyavākyena etā
badhyanti na śaknonti antarahāyitum // mādhuryeṇa ca ṛṣinā asamanvāharitvā
ṛjubhāvena ācakṣitam na jānāti kinnarīye etasya artho ti //

so dāni lubdhako tasya ṛṣisya abhivādanam kṛtvā tam padmasaram gato yatra sā
drumasya kinnararājño dhītā krīḍati // tā dāni kinnarīyo gītakṛtye pramattā
jaladarake ca tam lubdhakam na paśyanti / sā ca tatra manoharā sarvapradhānā
rūpeṇa ca svareṇa ca // tena lubdhakena śravaṇapathē sthitena sā manoharā
satyavākyena baddhā //
dhītā tvam kinnararājasya drumarājño yaśasvinī /
etenā satyavākyena tiṣṭha baddhāsi kinnarī //
yathā tvam drumarājasya dhītā drumeṇa rājñā saṃvrddhā /
satyavacanena bhadre manohare mā padam gaccha //
sā dāni manoharā tena lubdhakena satyavākyena baddhā na śaknoti antarahāyitum / te
anye hi kinnarā ca kinnarī ca sarve samantarahitā //

[_Mvu_2.98_] sā dāni manoharā tena lubdhakena siṃhapuram ānītā / tahiṁ
yajñavātām praveśitā // kinnarīm dr̄ṣṭvā rājā sucandrimo mahām ca janakāyo tasya
lubdhakasya pṛito saṃvṛtto // lubdhakena vipulo ācchādo lubdho // sā baddhā pāsehi
ānītā sucandrimasya siṃhapuram brāhmaṇapuram saṃvṛttam yajñavātām samabhinītā
// rājñā sucandrimēṇa yajñasya samupakaraṇam sajjetvā rājño subāhusya
hastināpuram dūto preśito / sarvabhūtehi mahāyajñām yajiṣyāmi āgaccha / iha
anumodāhi // rājñā subāhunā putro sudhanukumāro visarjito / gaccha siṃhapuram
sucandrimo rājā yajñām yajiṣyati tam anumodāhi //

sudhanukumāro siṃhpuram āgato anyān api bahūni rājāna śatāni / sarvesām ca
sudhanukumāro sarvapradhāno rūpeṇāpi tejenāpi parivāreṇāpi gandhenāpi //
sudhanukumāro tam yajñavātām praviṣṭah bahūhi rājāna śatehi parivṛto // tena tatra
yajñavātē tāni bahūni prāṇasahasrāṇi duṣṭāni sthalacarajalacarāṇi / sāpi kinnarī dr̄ṣṭā //
paśyantasyaiva sudhanusya kumārasya kinnarīye udāram premaṇ nipatitam kinnarīye
pi sudhanusya premam nipatitam // yathoktam bhagavatā sūtrapade //
pūrve vā saṃnivāsenā prat�utpanne hitena vā /
sarvātām jāyate premam utpalām vā yathodake //
evan tesām parasparam darśanamātreṇa premaṇ samjātam // sudhanukumāro rājño
sucandrimasya pṛcchati // kisyā ime ettakā prāṇasahasriyo yajñavātē uparuddhāyo //
so rājā āha // etehi yajñām yajiṣyāmi etena ca prabhūtena khādanīyabhonīyena //
kumāro

[_Mvu_2.99_] pṛcchati // etasya yajñasya kiṁ phalam kiṁ guṇanirvṛtti / kedṛśam
etenā yajñaguṇām nirvartayiṣyati imam ettakām prāṇavadvadham kṛtvā // rājā āha // ete
yattakā prāṇajātī atra yajñe hanisyanti sarve svargam gamiṣyanti / aham ca yattakā ete

prāṇā ettha yajñe haniṣyanti tattakām vārām svarge upapadyāmi // kumāro āha //
 mahārāja na evam etam mithyādṛṣṭi eṣā ahimsā paramam dharmam // prāṇātipāto
 adharmo prāṇātipātavairamaṇo dharmo / adinnādāno adharmo adattādānavairamaṇo
 dharmo / kāmeṣu mithyācāro adharmo kāmeṣu mithyācāravairamaṇo dharmo /
 surāmaireyamadyapānam adharmo surāmaireyamadyapānāto vairamaṇo dharmo /
 mṛṣāvādo adharmo mṛṣāvādāto vairamaṇo dharmo / piśunavācā adharmo
 piśunavācāto vairamaṇo dharmo / saṃbhinnapralāpo adharmo saṃbhinnapralāpāto
 vairamaṇo dharmo / avidyā adharmo avidyāto vairamaṇo dharmo / vyāpādo adharmo
 vyāpādāto vairamaṇo dharmo / mithyādṛṣṭi adharmo samyagdṛṣṭi dharmo // daśa
 kuśalā karmapathā dharmo // daśahi mahārāja akuṣalehi karmapathehi samanvāgatāḥ
 satvā narakeṣūpapadyanti / daśahi kuṣalehi karmapathehi samanvāgatāḥ satvā
 svargeṣūpapadyanti // tad evam mahārājena na eṣa svargāṇām patho gṛhīto narakeṣu
 gamanāya eṣa patho gṛhīto // evam sudhanusya kumārasya dharmadeśanām śrutvā rājā
 sucandrimo te ca sarve rājāno sarvo mahājanakāyo prīto / tena rājñā sucandrimēṇa
 sudhanusya kumārasya dharmadeśanām śrutvā te sarve prāṇakajātīyo jalacarā ca
 sthalacarā ca osṛṣṭā //

[_Mvu_2.100_] manoharā kinnarī sudhanusya kumārasya allīnā / sarvam ca
 kinnarabhavanām manasi na vartati sudhanasya premena // sudhanusyāpi anyā
 krīḍātīyo manasi na vartanti manoharāye premena // rājñāpi sucandrimēṇa yathā
 sudhanunā kumāreṇa samdiṣṭam tathā nirgaḍam yajñam anavadyam // anekāni
 śramaṇabrahmaṇakṛpaṇavaṇīpakasahasrāṇi annapānena santarpitāḥ ācchādanehi
 ācchāditāḥ // vṛtte yajñe sudhanukumāro manoharāye sārdham hastiskandhavaragato
 mahatā parivāreṇa mahatā samṛddhīye mahatā samudayena mahatā vibhūṣāye
 siṁhapurāto hastināpuram gato //

____ kumārasya hastināpuram praviśantasya nagaram hastināpuram alamkṛtam
 vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam siktasammṛṣṭam
 dhūpitadhūpanam muktaḍuspāvakīrṇam deśedešeṣu naṭanartaka-
 ṣṭallamallapāṇīsvaryākumbhathūnikā // evam sudhanukumāro mahatā samṛddhīye
 mahatā samudayena manoharāye sārdham hastiskandhavaragato hastināpuram
 praviṣṭo // tena kumāreṇa sarvā rājakanyā osṛṣṭā manoharāye sārdham krīḍate va //
 rājño subāhusya ṣaṣṭīhi nagarasahasrehi kāryasahasrāṇi pariḥāyanti anekasahasrāṇi
 nivartanti // naigamajānapadehi rājā subāhu vijñapto / mahārāja sudhanukumāro
 manoharāye kinnarīye pramatto arthārthāni na samanuśāsatī rājakāryāṇi pariḥāyanti
 ṣaṣṭīhi nagarasahasrehi anekasahasrāṇi nivartanti // rājñā subāhunā sudhanukumāro
 śabdāpito // putra jānpadā oravanti / arthārthāni na samanuśāsasi yathāpurvam
 manoharāye kinnarīye pramatto viharasi visarjehi putra etām kinnarīm anujānāhi

[_Mvu_2.101_] tām gamanāye // so kumāro manoharāye ṭṛṣṇājālena baddhako na tām
 anujānāti / pitare punah punar uccati / putra visarjehi etām kinnarīm anyāni te
 rājakanyāni yattakāni jalpasi tattakāni ānayisyāmi // so kumāro punar punah tena
 pitunā ucyanto na vivarjayati // amātyā ca punah punah rājño subāhusya nivedenti //
 mahārāja sudhanukumāro manoharāye kinnarīye pramatto rājakāryāṇi na karoti
 bahūni rājakāryāṇi pariḥāyanti // rājñā ca amātyā āṇattā uparundhatha kumāram // so
 amātyehi rājāṇattīye uparuddho // uparuddhena kumāreṇa gṛham niḥśreyam
 samvṛttam sarvā lakṣmī antarahitā / manoharā svayam subāhunā anujñātā niratim
 kinnaranagaram gamanāya / manohare gaccha anujñātāsi yena sukhāni sītalāni vanāni
 mātāpitīṇām sakāśam //

____ sā dāni sarvālaṅkāravibhūṣitā tataḥ prāsādato otaritā / tāye otarantīye bahūni
 strīsaḥasrāṇi sudhanusya rodanti manoharāye śokena / hastināpure janapadasya

antaram nāsti vāmadakṣiṇena hastena manoharāye hastināpurāto niṣkramantiye /
vāmadakṣiṇāto amjalisahasrāṇi pratīcchamānā gandhamālyena pūjiyamānā
strīsaḥasrehi bahunā ca janakāyena anugacchiyamānā sā dāni hastināpurāto niryātvā
janakāyasya visarjanam kṛtvā uttarāmukham yena himavāṁ parvatarājā tena praṇatā
upagacchatī ca uttarāmukham yena ca hastināpuram tena sudhanum avaloketi // tahiṁ
ca anuhimavante śatadrunadīkūle duve lubdhakaputrā mṛgavyāṁ aṇvanti / eko
lubdhakaputro

[_Mvu_2.102_] utpalako nāma dvitīyo lubdhakaputro mālako nāma // tehi dṛṣṭā
manoharā kinnarī dūrato āgacchantī sarvālamkāravibhūṣitā akṣudrānulepanā
amilānagandhamālyā punar punah prṣṭhatomukhī avalokayantī āgacchantī // tehi sā
kinnarī pratyabhijñātā // te kṛtāmjalipuṭā pranipatitā pṛcchanti //
gacchanti avalokesi avalokenti gacchasi /
kim bhadre avalokesi kahim vā tvam gamiṣyasi //
manoharā āha //
ubhayam abhiprārthemi . . . kiṃpuruṣanagaram /
sudhanum cāvalokemi niratīm cābhīprārthaye //
te dāni lubdhakaputrā āhaṁsuḥ //
sudhanusya kumārasya kurupamcāleṣu nāriyo /
tāhi sārdham ramamāṇo na so tubhyam smariṣyati //
manoharā āha //
ānayiṣyāmy aham sudhanum prekṣitenā smitena ca /
kocid dṛddho va mātaṁgo vaše eṣo bhaviṣyati //
tāye teṣām lubdhakaputrāṇām haste śatasahasramūlyā ca amṛkulikā dinnā tālīsamālā ca
/ yadi mama prṣṭhato sudhanukumāro āgaccheya mama mārgamāṇo imam abhijñānam
dāsyatha mama vacanā abhivādanam pṛccheyātha / vaktavyo / ito evam nivartāhi
durgamo

[_Mvu_2.103_] paratareṇa manuṣyāṇām / niyato me manuṣyāṇām vinābhāvah // evam
lubdhakaputrāṇām saṁdiśitvā manoharā aspr̄śantī pādatalehi udakam śatadrunadīm
tīrṇā //

— rājñā subāhunā yam kālam jānāti gatā manoharā iti tato sudhanukumāro ānāpito
utsamge upavisāpito pitare mātare pi // mā putra kinnarīm anusmarāhi vistīrṇo te
antaḥpuro bahūni kanyāsaḥasrāṇi aparāṇi te ānāpeṣyam / tāhi sārdham krīḍāhi ramāhi
paricārehi kin te kinnarīye tvam mānuṣo // rājā kumāram cāśvāsayati amātyā ca āṇattā
/ kumārasya gṛham alamkārāyetha // antaḥpurasya saṁdiṣṭam / suṣṭu kumāram
abhiramāpetha yathā kumāro manoharām na samanusmareya // rājño vacanamātreṇa
kumārasya gṛham yathā divyam vimānam tathā alamkṛtam sarvasamjñitam // saptasu
dvāraśālāsu sucūrṇaghaṭāni sthāpitāni akṣatāni sthāpitāni yāni anyānyapi lokasya
mamgalasammatāni sarvāṇi sthāpitāni // brāhmaṇasahasriyo kumārasya dvāre
upasthāpitāni tathānyo pi janakāyō kumāram pratipālayanto // kumāro pi pitarā
samāśvāsitvā visarjito / gaccha gṛham upasevehi snāhi vilimpāhi āsaktamālyabharāṇo
krīḍāhi ramāhi pravīcārehi rājakāryāṇi ca samanuśāsehi // evam saṁdiśitvā pitare
kumāro sudhanu visarjitaḥ //

— so dāni rājakulāto niryātvā sārdham vasantakena ekinā paricārakena
bhāvānuraktena hastināpurāto nagarāto niryātvā yena himavantaparvatarājā tena
praṇato manoharāye arthāye // kumārasya tāni paitkāni shaṭinagarasahasrāṇi sphītāni

[_Mvu_2.104_] sanigamajanapadāni vistīrṇam ca antaḥpuram manasi na vartati /
manoharām eva kinnarīm śocati samanusmarati /

rājyam rājaparidevavīkṣanakālena tan dadā sarvam /
 apavijjhīyāna prakrami adhautamalinam paṭam grhya //
 anuraktabhaktibhāvam caikam paricārakam grahetvāna /
 parvatarājābhīmukho so himavantam abhiprasaresi //
 acireṇa gato sudhanū himavantam ramyaparvatanitambam /
 tatrāddasāsi lubdhakau uppalaṅkam mālakam caiva //
 paśyati ca śatadrunadīm śucivimalasphaṭikavikāśām satataṁ /

.....

śubhā suśītalatoyā prasyandamānā mṛdutaruṇasujātā /
 sā śādvalā pralulitā vahanti akṣauhinyo śatadrū //
 sudhanū uvāca kāmcil lubdhakā śyāmām akṣudrānulepanām /
 nārīm amilānagandhamālyām vikramantim apaśyatha //
 avoca lubdhakaputra yādr̄śīm tvam pṛcchasi sā ito ciram /
 uttīrya nadīm gatā sā imena kālena himavantam //
 pravyāhṛtam hi tāye sudhanur nāmena pṛṣṭhato mahyam /

[_Mvu_2.105_] yadi eṣyati lubdhakaputrā dāsyātha imam abhijñānam //
 imam aṅgulīyakam imām ca tālīsagandhīkām mālām /
 dāsyātha lubdhakaputrā bhartā mama svāmikasvāmi //
 abhivādanam ca lubdhakā mama vacanā svāmikam bhaṇeyātha /
 pratigaccha hastināpuram niyato niyamo vinābhāvo //
 pratyagrahesi mālām ālambesi mudrikām pramodanto /
 api maraṇam abhyupemi manoharāye va samāgamam //
 te tam bhaṇanti lubdhakā sudhanum ito eva tvam nivartehi /
 hastināpurasmim nagare kā tuhyam abhukta varteyā //
 tam tasya naiva hṛdaye nāpi ca teṣām śr̄noti so vacanam /
 gantum yevādhyavasito śatadrum ca mahānadīm tīrṇo //
 lubdhakā pi te vyavasthitā rājāmarśo bhavyē asmākam /
 yadi sudhanum evamṛūpe atyayasmim parityajeyāmaḥ //
 avatīrnā te pi nadīm vyāghragaṇasimhavāraṇasamghosām /
 mṛgavihaṇgamānuyātām manoramām ca cakravākarutām //
 tān tatkaṇenā tīrṇā mahānadīm hansasārasābhīrutām /
 vyādhehi kinnarehi ca pṛapātajālām suramaṇīyām //
 tatra dāni kumāro ca vasantako ca paricārako utpalako ca lubdhakaputro mālako ca
 lubdhakaputro evamkṛtādhyavasāyā manoharāye padehi himavantam parvatarājam
 praviṣanti /

[_Mvu_2.106_] manoharāpi nānāvarṇani varakusumāni olambamānāni ābandhamānā
 gacchatī // te dāni kusumāni pacchā dṛṣṭā anugacchanti / iha viśramitvā śyāmā ito gatā
 // iha muhūrtam āsi ayam asyā puśpanikaram iha kṛtāni śubhamālāni nirmālyakāni
 cāsyā varakusumakarṇapūradhārinīye deśedeśe paśyanti jānanti ito gatā śyāmā evan te
 gacchanti / ābharaṇāni nānāprakārāṇi panthe patitāni paśyanti vanaśākheṣu lagnāni
 paśyanti anyāni ca cihnāni paśyanti // yathāyathā ca himavantam anupraviṣanti
 tathātathā bahūni ratnaratnāni paśyanti // suvarṇaśārmgāni parvatāni paśyanti
 rūpyaśārmgāni paśyanti lohakārāṇi paśyanti tāmrakārāṇi paśyanti ārakūṭakārāṇi
 paśyanti yaśadaśārmgāni paśyanti amjanaparvatāni paśyanti manaśilaparvatāni
 paśyanti / kinnaramithunāni krīḍantāni paśyanti / anyāni bahūni āścaryādbhutaśatāni
 paśyanti / deśedeśe kinnarīgītaśbdāni śr̄nvanti śimhanādaśabdāni ca śr̄nvanti
 sārdūlanādaśabdāni ca śr̄nvanti / acchabhallanādāni ca śr̄nvanti / mṛgarutāni ca
 nānāvarṇāni śr̄nvanti / yakṣarākṣasarutāni ca śr̄nvanti / piśācakumbhāṇḍarutāni

śṛṇvanti // nānāprakārāṇī ca auṣadhiḥasasrāṇi paśyanti vidyādharāṇi ca paśyanti //
____tehi gacchantehi kāśyapasya ṛṣisya āśramam dṛṣṭam
bahumūlapatrapuṣpaphalopetam vṛkṣasahasrasaṁchannam pānīyasampannam ca // te
dāni tahiṁ āśrame praviṣṭāḥ paśyanti ca tatra āśrame kāśyapam ṛṣim vṛddham
mahābhāgām saparivāram āsannam // te dāni ṛṣisya abhivādanam

[_Mvu_2.107_] kṛtvā saparivārasya agrato sthitā // ṛṣisya bhavati // mahātmanā imena
kumāreṇa bhavitavyam kṛtапуṇyena punyavantena yo eṣo imam āśramam praviṣṭah /
pradeśo na kṣemenānuprāpto // tena kumāro abhinandito // svāgataṁ kumārasya
niṣīdāhi / etāni śivikāni // kumāro niṣāṇo saparivāro / ṛṣīṇā kṣudramadhusadrśāni
phalāni allīpitāni pānīyam ca // yatra velām kumāreṇa phalā paribhuktāni pānīyam ca
pītam tato nam so ṛṣi pṛcchati // kiṁ kumārasya sukhasaṁvṛddhasya imahiṁ
āgamanaprayojanam // kumāro āha // kācit te bhagavam evamrūpā nārī atikramantī¹
dṛṣṭeti // ṛṣi āha // āma dṛṣṭā allīnā sā imam āśramam mama pādau vanditvā
girivarasya anutaṭehi gatā / tat kumāro ito evam āśramāto nivartatu / duṣkaram
kumāreṇa kṛtam imam tāvat pradeśam gacchanta kiṁ puna ato paratareṇa gatena
agamanaṁ manuṣyāṇām ito evam nivartāhi // kumāro āha // na śakyāmi bhagavan
nivartitum / yā tasyā manoharāye gati sā mama yenaiva mārgenā gatā tenaivāham
gamiṣyāmi // ṛṣi āha // anyā kinnarīṇām gatiḥ anyā manuṣyāṇām / pakṣī pi
kinnarīṇām gatiṁ na saṁbhuṇanti kṛto manuṣyā / pakṣī pi tam pradeśam katham cid
gacchanti / kinnarā yatra gacchanti modamānā rativihāram samanubhonto agamyan
tam kumāra manuṣyāṇām pathehi / ito evam āśramāto nivartāhi // pitā te ṣaṣṭīṇām
nagarahasrāṇām iśvaro nanu udārehi paribhogehi kumāreṇa krīḍitavyam ramitavyam
anubhavitavyam etam agamyam deśam na śakyasi gantum // kumāro āha // bhagavam
maraṇam vā sā vā paśyitavyā //

[_Mvu_2.108_] ṛṣi mahābhāgo mahāmaitrīvihārī kāruṇiko / tasya bhavati // se
kumārasya agamyam deśam gacchantaśya śarīravināśo bhavyē // so ṛṣi āha // kumāra
imām rātrīm iha āśrame vītināmehi yāva iha uddeše vānarā prativasanti / yo teṣām
yūthapati so mama abhiprasanno nityakālam mama pādavanto āgacchati
kṣudramadhusadrśāni phalāni ādāya / tam aham vānararājām adhyeṣisyaṁ / so tava
drumasya kinnararājño niratiṁ nāma kinnaranagaram neṣyati // kumāro ṛṣisya
vacanena tahiṁ āśrame tām rātrīm sthito rātriye ca prabhātāye kumāro siṁhasya ca
osarantasya śabdam śṛṇvati / kumāro ṛṣikumārīṇām pṛcchati / kasya eṣa osaraṇāśabdo
// ṛṣikumāro āha // evam vānarādhipatisya osarantasya śabdo nityam eṣo iha velāye
kṣudramadhusadrśāni phalāni ādāya tam osaranto drumāt* drumam saṁkramanto
asmākam upādhyāyasya pādavanto āgacchati // tadāni kautūhaleva utthāya yato tam
vānarasya osarantasya śabdam tataḥ nidhyāyati // tena so vānararājā dṛṣṭo drumāto
drumam saṁkramanto āgacchanto // so vānararājā tam āśramam āgatvā
kṣudramadhusadrśāni phalāni ṛṣisya purato nikṣipitvā niṣāṇo // ṛṣi āha // vānararāja
karohi me vyāpāram // vānararājā āha // bhagavam kariṣyāmi / āṇapehi // ṛṣi āha //
imam kumāram ātmanā caturtham drumasya kinnararājño niratiṁ nāma
kinnaranagaram tahiṁ tehi // vānaro āha // bhagavan nemi //
____so dāni vānarādhipati tato eva āśramāto ātmanā caturtham kumāram pṛṣṭham
ārohayitvā parvatānām śṝmgato śṝmgam saṁkramanto drumāto drumam nacirasyaiva
drumasya kinnararājño

[_Mvu_2.109_] nagaram kailāsasya parvatasya mūrdhne anuprāpto / paśyati ca
kailāsasya parvatasya mūrdhne drumasya kinnararājño niratiṁ nāma nagaram
sarvasauvaraṇāsubhakarmanirmitam udyānasahasramaṇḍitam sarvaratnāmayehi
puṣkarinītaḍāgehi maṇḍitam sarvaratnāmayehi vaiḍūryaphalaśopānehi

saptaratnavedikāparikṣiptehi

utpalapadumakumudapuṇḍarīkasaugandhikasam̄channehi ratanāmayehi ratanāmayehi taṭakehi āyuktehi nānāratnavicitrāhi nāvāhi plavantīhi vasantacitrāhi ca nānāprakārehi plavehi plavantehi / nānāprakārehi puṣpapatraphalopetehi drumasahasrehi sam̄channam̄ ca

atimuktakacampakavārṣikamallikāsumananavamālikāyūthikopaśobhitam // te tahintahim paśyanti kinnaramithunasasrāṇi krīḍantāni / kācīj jaladardarakāni vādenti kācit* nānāprakārāṇi vādyāni vādenti madhureṇa ca svareṇa manoharām̄ parigāyanti // abhyantarānagare ca tūryāśataśabdāni śṛṇvanti madhurāṇi ca gītaśabdāni śṛṇvanti //

____athā nu dāni tahiṁ kinnaranagarasya vāhyato upavane sthitā paśyanti sam̄bahulā kinnarīyo prāsādikā darśanīyā alamkṛtā ābhūṣitāḥ sauvarṇaghaṭakahastā āgacchanti tāṁ puṣkariṇīṁ yatra sudhanuḥ sthito udakahāriṁ // sudhanur etā pṛcchati // kiṁ atra nagare parvo yaṁ / so īdrśo āmodo // tā dāni āhansuḥ // na adya kimcit parvo na utsavo / api drumasya kinnararājñō nāma dhītā mānuṣehi nītā āsī sā bahūhi varṣehi āgatā tāye āgatāye drumo ca kinnararājo sarvam̄

[_Mvu_2.110_] ca nagaram̄ pṛītam̄ tatraiṣa edṛśo āmodaḥ // sudhanu pṛcchati // kahim̄ udakam̄ imam̄ nīsyati // āhansu // sā manoharā snāpayiṣyati / tasyā manuṣyagandham̄ apanayiṣyati // tena kumāreṇa am̄gulīyakā paścime udakaghaṭe praksiptā yathā tāhi kinnarīhi na dr̄ṣṭā // manoharā snāyati ca am̄gulīyakā snāyantīye tato ghaṭakāto utsamge patitā // manoharāye sā am̄gulīyakā dr̄ṣṭvā pariṣṇātā / tāye etad abhūsi / sudhanukumāraḥ āgato mama arthāya / sukumāro rājaputro kathaṁ so imām̄ agamyām̄ diśam̄ āgato // sā dāni tvaritatvaritā vastrāṇi prāvaritvā aśrukaṇṭhā rudanmukhā mātāpitīṇām̄ pranipatitvā āha // yo mama jambudvīpe bhartā so āgato sudhanu nāma rājaputro subāhusya rājñō ekaputro // drumo kinnararājā na pattīyati / putri na śakyam̄ mānuṣehi imām̄ diśām̄ āgantum̄ // manoharā āha // na hi tāta vyaktam̄ āgato // drumo kinnararājā pṛcchati // kiṁ tvayā svayam̄ dr̄ṣṭo utāho parato śruto ti // sā āha // na me svayam̄ dr̄ṣṭo nāpi parato śruto api me snāpayantīye sudhanusya am̄gulīyakā utsamge patitā //

____drumeṇa kinnararājñā udakahārīyo śabdāpitāyo / tā dāni śabdāpiya pṛcchīyanti // kvacid vo udakahāriṁ gatāhi puruṣo dr̄ṣṭo // tā āhansuḥ // mahārāja dr̄ṣṭo kinnarakumāraḥ prāsādiko darśanīyo ātmanā caturtho puṣkariṇīye kūle // tasya bhavati // so evam eṣo kumāro manoharāye ti // kathaṁ so śakyati imām̄ diśām̄ āgantum̄ // so dāni tāṁ dhītaram̄ pṛcchati // manohare praviṣṭu sudhanu rājakumāro imam̄ rājakulaṁ // sā āha // tāta praviṣṭu // so iha mama premena āgato

[_Mvu_2.111_] bahu ca tena mama nidānam̄ pitṛsakāśāto apriyo asatkāro / tena bandhanavadvadhaduhkho anubhūto na ca tena ahaṁ kadācit parityaktā / tato sudhanu kumāro pitareṇa subāhunā bandhanāgare bandhitvā ahaṁ visarjītā / so eṣa mukto samāno mama prṣṭhato āgato // drumeṇa kinnararājñā amātyā āṇattā // śīghram̄ nagaram̄ alamkārāpetha yāvac ca rājakulam̄ yāvac ca asurakā puṣkariṇī vitatavitānam̄ kārāpetha citrapuṣpaparikṣiptam̄ avasaktapāṭṭadāmakalāpaṇam̄ siktasam̄mr̄ṣṭam̄ muktapuṣpāvakīṇam̄ sarvagandhodakasiktam̄ // ye mama nagare pradhānapuruṣāś caturaṅgabalakāyo sarve te mama jāmātuḥ pratyudgacchantu chatradhvajapatākāni ca ādāya // amātyehi vacanamātreṇa sarvam̄ pratijāgṛitaṁ mahatā samṛddhīye pratyudgamanam̄ kṛtam̄ // manoharāpi mahārahena am̄śukena prāvṛtā sarvālamkāravibhūṣitā bahūhi kinnarasahasrehi parivṛtā tūryasahasrehi vādyamānehi pratyudgatā // sā dāni sudhanuṁ dr̄ṣṭvā mūrdhnena pādehi patitā mukhena ca keṣena ca pādāni samparimārjati // evam sudhanu mahatā vibhūṣāye mahatā samṛddhīye

drumasya kinnararājño nagaram praveśito yāvad rājakulaṁ drumeṇa ca kinnararājñā abhinandito utsaṅge saṃveśito āśvāsito ca // eṣo te nagaro sarvasauvarṇa
udyānasahasramaṇḍito anantakalyāṇo iha mama dhītarāye manoharāye saha krīḍāhi
ramāhi pravicārehi //

___ sudhanu dāni kinnaranagare bahūni varṣāṇi prativasitvā krīḍitvā ramitvā
pravicāretvā sarvodyāneṣu samvartanīyam anubhavitvā manoharām āmantresi //
manohare jānasi tvam yathā aham mātāpitṛṇām ekaputrako priyo manāpo / aham tava
premena anāpṛcchitvā

[_Mvu_2.112_] mātāpitṛṇām sarvakāni ujjhitvā ātmā parityāgam kṛtvā iha āgato iha
me adya bahūni varṣāṇi prativasantasya / tato āmantrehi mātāpitaraṇam gamiṣyāmi
hastināpuram // tāye manoharāye mātāpitṛṇām ārocitam // drumeṇa kinnararājñā
sudhanu pṛcchīyati // kumāra gamiṣyasi mātāpitṛṇām sakāśam // kumāro āha // yadi
tāta abhipretam tato gamiṣyāmi // drumo āha // visarjayiṣyāmi iti // yambhakā nāma
yakṣā kinnarāṇām āṇattikarāḥ // rājñā yambhakā yakṣā āṇattā // mama jāmātāram
saparivāram manoharāsahitam yena hastināpuram netha prabhūtam ca ratnaratanam //
tehi sudhanu kumāro saparivāro manoharā ca kinnaranagarāto śayanagatā evam
utkṣipitvā prabhūtam ca ratnaratanam hastināpuram ānetvā rājakte udyāne sthapitā //
prabhātāye rātrīye kumāro sudhanu vibuddho hastināpure va bherīghoṣam śṛṇoti
janaśabdām ca // tasya bhavati // kahīm aham hastināpuram ānīto // imam rājakyam
udyānam paṣyati / tāni ratnamayāni paryāmkāni yathā prajñaptāti manoharām tam
trivargam parivāram prabhūtam ca ratnam / kumāro pṛito samvṛtto yathābhīpretam
svakām nagaram āgato //

___ kumārasya hastināpurā gatasya rājñā subāhunā mārgaṇā kāritā mahatā udyogena /
yam kālam rājā kumārasya pravṛttiṁ na upalabhati tasya bhavati / mṛto bhaviṣyati
kumāro manoharām mārganto // tena rājñā kumārasya sudhanusya mṛtasya kāryāṇi
kāritāni // sarvasya adhiṣṭhānasya bhavati / mṛto sudhanu // tahiṁ dāni rājakte udyāne
agradvāreṇa udyānapālā nirdhāvitā udyāne patākān ucchrāpayanti

[_Mvu_2.113_] āgatā ca udyānam paṣyanti tam ca sudhanum manoharām ca tam ca
trivargam parivāram ratnamayāni ca paryāmkāni mahāntam ca ratnarāśim dṛṣṭā ca
punah dhāvanto hastināpuram praviṣṭā // mahājanakāyo pṛcchati kṣemam / te āhansuh
/ kṣemam sudhanu kumāro āgato hi / so eva pṛito bhavati // tehi rājakulaṁ gatvā
udyānapālehi rājño subāhusya ārocitam // mahārāja diṣṭyā vṛddhi sudhanu kumāro
āgato // rājā śravaṇamātreṇa pṛito samvṛtto sarvam ca rājakuṁ / teṣāṁ
udyānapālānām vipulo dāyo dinno // rājā subāhu sāmātyaparijano devī ca sudhanusya
mātā sarvam ca antaḥpuram udyānam nirdhāvitam kumāram draṣṭum sarvam ca
nagaram kumārasya sudhanusya āgamanasabdam śrutvā manoharāye ca / antaro
janasya nāsti hastināpurāto rājakṛtyam udyānam nirdhāvantasya kumāram draṣṭum
manoharām ca // sudhanu mātāpitaraṇam dṛṣṭvā mūrdhnena nipatito manoharā ca
śvaśrūśvaśuram ca dṛṣṭvā mūrdhnena nipatitā // kumāro pitareṇa subāhunā sārdham
suvarṇālaṅkṛtam hastināgam āruhitvā hemajālasaṁchannam mahatā rājānubhāvena
mahatā rāja-ṛddhīye mahatīye viyūhāye mahatīye vibhūṣaye hastināpuram praveśito //
evam samentu satvā sarvehi priyehi abodhiprahīṇā //
yatha tasmiṁ samayasmīṁ samāgataḥ kinnariye sudhanuh //
bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena
kālena tena samayena sudhanu nāma kumāro abhūsi / na etad evam draṣṭavyam // tat
kasya hetoh // aham so bhikṣavaḥ tena kālena tena samayena sudhanur nāma kumāro
abhūsi / anyaḥ sa tena kālena tena samayena subāhur nāma rājā abhūsi / naitad evam
draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣo bhikṣavo rājā suddhodano tena kālena tena

samayena subāhur nāma rājā abhūsi //

[_Mvu_2.114_] anyā sā tena kālena tena samayena sudhanusya mātā abhūsi / na etad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo māyā devī tena kālena tena samayena sudhanusya mātā abhūsi // syāt khalu punar bhikṣavah̄ yuṣmākam evam̄ asyād anyah̄ sa tena kālena tena samayena sudhanusya paricārako vasantako nāma abhūsi / na etad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavaś chandako tena kālena tena samayena sudhanusya paricārako // anyo so tena kālena tena samayena uppalo nāma lubdhaputro abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo rāhulo uppalo nāma lubdhakaputro abhūsi // anyo so tena kālena tena samayena mālako nāma lubdhakaputro abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo ānandasthaviro tena kālena tena samayena mālako nāma lubdhakaputro abhūsi // anyo so tena kālena tena samayena kāsyapo nāma ṛṣi abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavah̄ mahākāṣyapaḥ sthavirah̄ tena kālena tena samayena anuhimavante kāsyapagotro ṛṣi abhūsi // anyo sa tena kālena tena samayena anuhimavante vānararājā abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo kanṭhako aśvarājā tena kālena tena samayena anuhimavante vānararājā abhūsi // anyo sa tena kālena tena samayena kailāsamūrdhni drumo nāma kinnararājā abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo mahānāmo śākyo tena kālena tena samayena drumo kinnararājā abhūsi // anyā sā tena kālena tena samayena manoharāye mātā abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavah̄ yaśodharāye mātā tena kālena tena samayena manoharāye mātā abhūsi // anyā sā tena kālena tena samayena manoharā kinnarī abhūsi / naitad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / eṣā bhikṣavo yaśodharā tena kālena tena samayena manoharā kinnarī abhūsi / tadāpi eṣā mayā khedena labdhā //

[_Mvu_2.115_] vicitrāgambhīrakatho bahuśruto
kileśaghātī paravādimardano //
sa bhikṣu śobheta svayambhuśāsane
nabhe va candro paripūrṇamaṇḍalo //

_____ iti śrīkinnarījātakam̄ samāptam̄ //

bhagavān samyaksambuddho yad artham̄ samudāgato tad artham̄ abhisam̄bhāvayitvā śrāvastyam̄ viharati śāstā devānām̄ manusyānām̄ ca vistareṇa nidānam̄ kṛtvā bhikṣūn̄ āmantrayati // sukumāro haṁ bhikṣavo paramasukumāro / tasya me bhikṣavah̄ sukumārasya pitā śākyo trayo prāsādā kārayat* hemantikam̄ grīṣmikam̄ vārsikam̄ mama yeva krīḍārtham̄ ratyartham̄ paricāraṇārtham̄ // sukumāro haṁ bhikṣavah̄ paramasukumāro / tasya me bhikṣavah̄ sukumārasya paramasukumārasya bhikṣavah̄ pitā śākyo tehi prāsādehi kūṭāgārāni kārayet* ulliptāvaliptāni vātāsparsārgaḍāni pihitavātāyanāni dhūpanadhūpitāni osaktapāṭadāmakalāpāni muktapuṣpāvakīrṇāni mama eva krīḍārtham̄ ratyartham̄ pravicārārtham̄ // sukumāro haṁ bhikṣavah̄ paramasukumāro // tasya me bhikṣavah̄ sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo tehi kūṭāgārehi paryamkā kārayet suvarṇamayāni rūpyamayāni ratanamayāni śoḍāśagoṇikāṣṭṛtām̄ pattikāstaranām̄ citrāstaranām̄ phalikāstaranām̄ ubhayato bimbopadhānām̄ lohitakopadhānām̄ avadātapratyāstaranām̄ mama eva krīḍārtham̄ ratyartham̄ pravicārārtham̄ // sukumāro haṁ bhikṣavah̄ paramasukumāro // tasya me bhikṣavah̄ sukumārasya

[_Mvu_2.116_] paramasukumārasya pitā śākyo tehi paryamkehi vitānāni kārāpayet* rajośukram upaniyame mama krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo vividham anulepanam upasthāpaye sayyathīdam agurucandanaṁ kālānusāriṁ tamālapatram mama eva krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavo paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo vividhāni vastrāni upasthāpaye / sayyathīdam kāśikasūkṣmāni kambalasūkṣmāni mama krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavo paramasukumāro / tasya me bhikṣavo sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo vividhām mālām upasthāpaye / sayyathīdam atimuktakacampakavārṣikām vātuṣkārī indīvaram damanakam devopasamhitam mama eva krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah pitā śākyo vividham bhojanam upasthāpaye / śāliṁ vicitrakālakam anekasūparasavyamjanam mama eva krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo mamānantareṇa bhuktāvisya cakravartiyogym mālām upanāmayet* mama eva krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo paṁca kāmagunām upasthāpayet* / sayyathīdam nātyam gītam vāditam tūryam striyo ca mama eva krīḍārtham ratyartham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo vividhāni yānāni upasthāpayet* / sayyathīdam hastiyānāni aśvayānāni nāvāyānāni śivikāyānāni mama eva krīḍārtham paricāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro /

[_Mvu_2.117_] tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo vicitrā kuthām upasthāpayet* simhacarmaparivārānām vyāghracarmaparicārānām dvīpicarmaparivārānām pāñḍukambalapratichannānām sanandighoṣānām vaijayantikānām mamaiva krīḍārtham ratyartham pravicāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo niryāntasya chatram dhārāpayet* mā kumārasya kāyam ātapo rajo śukro vā paridahe mama eva krīḍārtham ratyartham pravicāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya caturdiśam udyānāni kārāpayet* mama eva krīḍārtham ratyartham pravicāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo tehi udyānehi caturdiśam puṣkarinīm kārāpayet* utpalapadumanalinīsaugandhikapracchannām mama eva krīḍārtham ratyartham pravicāraṇārtham // sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya pitā śākyo tehi udyānehi caturdiśam prāśādām kārāpaye uccām mahantām pragṛhītām mama eva krīḍārtham ratyartham pravicāraṇārtham //

____sukumāro ham bhikṣavah paramasukumāro / tasya me bhikṣavah sukumārasya paramasukumārasya etad abhūsi // saṁbādho punar ayam gr̄havāśo abhyavakāśam pravrajyā tu / na śakyam agāram adhyāvasatā ekāntasamplikhitam ekāntānavadyam pariśuddham paryavadātam brahmacyaram caritum yaṁ nūnāham agārasyānagāriyam pravrajeyam // sa khalv aham bhikṣavah akāmakānām mātāpitṛnām aśrukaṇṭhānām rudanmukhānām alūham gr̄havāsaṁ hastoktam cakravartirājyam apahāya agārasyānagāriyam pravrajito punas samāno yena vaiśālī nagarī tadavasāri tadanuprāpto //

[_Mvu_2.118_] // tena khalu punah samayena vaiśālyāṁ mahānagaryāṁ ārādo kālāmo prativasati trayānāṁ śrāvakaśatānāṁ satkṛto gurukṛto mānito arcito / so jinaśrāvakānāṁ āśam̄kitavyasahavratāyai dharmāṁ deśayati / so jinaśrāvakānāṁ evam āha / paśyatha paśyatha prajahatha prajahatha // te pi tam Śrāvakā evam āhansuh // paśyāmaḥ paśyāmaḥ prajahāmaḥ prajahāmaḥ vayam cānye ca // tasya me bhikṣavo etad abhūsi // yaṁ nūnāhaṁ ārāde brahmacaryam careyam // sa khālv aham bhikṣavah yena ārādo kālāmo tenopasamkramitvā ādātaṁ kālāmam etad avocat* // iccheyam aham bhagavato ārādasya brahmacaryam caritum // evam ukte bhikṣavah ārādo kālāmo etad avocat* // cara bho gautama tathārūpo ayam dharmavinayo yatra śrāddho kulaputro brahmacaryam care caram ca punah ārādhayed kuśalāṁ dharmāṁ // tasya me bhikṣavah etad abhūsi // mahyam pi khalu asti cchando asti balam asti vīryam yaṁ nūnāhaṁ etasyaiva dharmasya prāptaye sākṣātkriyāyai / eko pramatto ātāpī prahitātmō vyapakṛṣṭo viharanto nacirasyaivam dharmāṁ adhigami sākṣākari // sa khālv aham bhikṣavah yena ārādo kālāmo tenopasamkramitvā ārādaṁ kālāmam etad avocat* // ettako yaṁ bhagavatā ārādena dharmo adhigato sākṣātkṛtaḥ deśito prajñapto // evam ukte bhikṣavah ārādo kālāmo etad avocat* // evam etam gautama ettako yaṁ mayā dharmo adhigato sākṣātkṛtaḥ deśito prajñaptaḥ // evam ukte haṁ bhikṣavah ārādaṁ kālāmam etad avocat* // tena hi bho ārāda mayāpy ayam dharmo adhigato sākṣātkṛto // evam ukte me bhikṣavah ārādo kālāmo etad avocat* // tena bho gautama

[_Mvu_2.119_] yaṁ dharmāṁ jānāmi tam bhavāṁ gautamah dharmāṁ jānāti yaṁ bhavāṁ gautamo dharmāṁ jānāti tam aham jānāmi / tena hi ubhaye evam Śrāvakaśamgham pariharāvah // iti tasya me bhikṣavah so ārādo kālāmo paramayā pūjayā pūjyet paramayā ca praśamsayā praśamse // evamdarśanam ca samānam samānārthaṭāye sthāpayet* // tasya me bhikṣavah etad abhūsi / nāyam ārādasya dharmo niryāti tatkarasya samyagduḥkhakṣayāye / yan nūnāhaṁ uttari paryesayeyam // sa khālv aham bhikṣavo tathādarśanāyaiva samāno yena rājagrhaṁ nagaram tadavasārim tadanuprāptaḥ tatraiva viharāmi rājagrhe nagare //

___ tena khalu punas samayena udrako rāmaputro rājagrhe prativasati / saptānāṁ śrāvakaśatānāṁ satkṛto gurukṛto mānito pūjito // so jinaśrāvakānāṁ naivasamjñānāsaṁjñāyatanaśahavratāyai dharmāṁ deśayati // so jinaśrāvakānāṁ evam āha // paśyatha paśyatha prajahatha prajahatha // te pi ca Śrāvakā evam āhansuh // paśyāma paśyāmaḥ prajahāma prajahāmaḥ vayam cānye ca // tasya me bhikṣavah etad abhūsi / yaṁ nūnāhaṁ udrake rāmaputre brahmacaryam care // sa khālv aham bhikṣavo yena udrako rāmaputraḥ tenopasamkramitvā udrakam rāmaputram etad avocat* // iccheyam aham bho udraka bhavato brahmacaryam careyam / sa ca me bhavāṁ udrako anujāneyā // evam ukte bhikṣavah udrako rāmaputro etad avocat* // tena hi cara bho gautama vasa bho gautama tathārūpo ayam dharmavinayo yatra śrāddho kulaputro

[_Mvu_2.120_] brahmacaryam care caram ca punah ārādhaye kuśalāṁ dharmān* // tasya bhikṣavah etad abhūsi // mahyam pi khalu asti cchando asti balam asti vīryam / yaṁ nūnāhaṁ etasyaiva dharmasya prāptaye sākṣātkriyāyai eko apramatto ātāpī prahitātmā vyapakṛṣṭo vihareyam // sa khālv aham bhikṣavah tasyaiva dharmasya prāptaye sākṣātkriyāyai eko pramatto ātāpī prahitātmā vyapakṛṣṭo viharanto nacirasyaiva tam dharmāṁ adhigami sākṣākari // sa khālv aham bhikṣavah yena udrako rāmaputra etad avocat* // ettako yaṁ bho udrakena bhavatā rāmeṇa dharmo adhigato sākṣātkṛto deśito prajñapto yaṁ idam naivasamjñānāsaṁjñāyatanaṁ // evam ukte bhikṣavah udrako rāmaputro etad avocat* // ettakam idam bho gautama bhavatā

rāmeṇa adhigato sākṣīkṛto prajñapto yam ihaiva samjñānāsamjñāyatanam // sa khalv
aham bhikṣavaḥ udrakam rāmaputram etad avocat* // tena hi uddaka mayāpi ayam
dharmo dhigato sākṣīkṛto // etam ukte bhikṣavaḥ uddako rāmaputro etad avocat* //
tena hi gautama yam bhavām rāmo dharmam jānāpi tam bhavām gautamo dharmam
jānāpi / tena hi bhavām eva dāni gautamo śrāvakasamgham pariharatu // iti sa khalu
me bhikṣavo udrako rāmaputro paramayā pūjayati paramayā praśamsayā
praśamsē tathādarśanam ca samānam ācāryasthāne sthāpaye // tasya me bhikṣava etad
abhūsi // na cāyam tasya rāmasya dharmo niryāti tatkarasya samyagduḥkhakṣayāya /
yan nūnāham uttari paryeṣṭim āpadyeham / sa cāham bhikṣavo tathādarśanato evam
va samāno yena gayānagaraṁ tadavasāri / tadanuprāptah tatraiva viharāmi //

[_Mvu_2.121_] gayāśīrṣe parvate viharantasya tisro upamā pratibhāyensuh pūrve
aśrutā caiva aśrutapūrvā ca avijñātā caivāvijñātapūrvā ca / katamā tisro // ye hi kecid
bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā kāmehi avyapakṛṣṭakāyā viharanti avyapakṛṣṭacittā
ye pi cime kāmavitarkā kāmasnehā kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi sānam
bhavanti aprativinītā kiṃcāpime bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā ātmopakramikām
śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām te vedanām vedayanti // atha khalu
abhvayā eva te uttarimanuṣyadharmaṣya jñānāye darśanāye saṃbodhāye // sayyathāpi
nāma iha puruṣo āgacche jyoti-arthiko jyotigaveṣī jyotiṁ paryeṣamāṇo so ārdre kāṣṭhe
sasnehi ādrāye uttarāraṇīye antodake abhimanthanto abhvayā tejasya
abhinirvartanāye jyotisya pradurkarmāya evam eva bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā
ātmopakramikām śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām vedanām
vedayanti // atha khalu abhvayā eva te uttarimanuṣyadharmaṣya jñānāye darśanāye
saṃbodhāye // ayam khalu me bhikṣavaḥ gayāśīrṣe parvate viharantasya prathamā
upamā pratibhāti pūrve aśrutā caiva aśrutapūrvā ca avijñātā caiva avijñātapūrvā ca //
____ tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi // ye hi kecid bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā
kāmehi vyapakṛṣṭakāyā viharanti avyapakṛṣṭacittā evam ime kāmavitarkā kāmasnehā
kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi sānam bhavanti aprativinītā kiṃcāpi te

[_Mvu_2.122_] bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā ātmopakramikām śārīropatāpikām
duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām vedanām vedayanti // atha khalu abhvayā evan te
uttarimanuṣyadharmaṣya jñānāye darśanāye saṃbodhāye / sayyathāpi nāma iha
puruṣo āgaccheyā jyotiyartho jyotigaveṣī jyoti paryeṣamāṇo so ārdre kāṣṭhe sasnehe
ādrāye uttarāraṇīye sthale pi abhimanthanto abhvayā tejasya abhinirvartanāye
jyotiprāduḥkarmāye evam eva ye hi keci śramaṇā vā brāhmaṇā vā kāmehi
vyapakṛṣṭakāyā viharanti avyapakṛṣṭacittā ye pi cime kāmavitarkā kāmasnehā
kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi sānam bhavanti aprativinītā kiṃcāpi te
bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā ātmopakramikām śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām
kharām kaṭukām vedanām vedayanti // atha khalu abhvayā evam
uttarimanuṣyadharmaṣya jñānāye darśanāye saṃbodhāye // ayam khalu bhikṣavo
gayāśīrṣe parvate viharantasya dvitīyā upamā pratibhāye pūrve aśrutā caiva
aśrutapūrvā ca avijñātā ca avijñātapūrvā ca //
____ tasya me bhikṣavaḥ etad abhuṣi // ye kecid bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā
kāmehi vyapakṛṣṭakāyā viharanti vyapakṛṣṭacittā ye pi cime kāmavitarkā kāmasnehā
kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi sānam bhavanti prativinītā kiṃ cāpi te
bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā ātmopakramikām śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām
kharām kaṭukām vedanām vedayanti // atha khalu bhavyā evan te
uttarimanuṣyadharmaṣya jñānāye darśanāye saṃbodhāye // sayyathāpi nāma iha
puruṣo āgacche jyotiyarthiko jyotigaveṣī

[_Mvu_2.123_] jyotiparyeśamāno so śuśkakāṣṭhe vigatasnehe śuśkāye uttarāraṇīye sthale abhimanthanto bhavyā tejasya abhinirvartanāye jyotisya prāduḥkarmāye evam eva ye kecid bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā kāmeṣu vyapakṛṣṭakāyā viharanti vyapakṛṣṭacittā ye pi te kāmavitarkā kāmasnehā kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi sānam bhavanti prativinītā kiṃcāpi te bhavanto śramaṇā vā brāhmaṇā vā ātmopakramikām śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām vedanā vedayanti // atha khalu bhavyā ca te uttarimanuṣyadharmaśya jñānāye darśanāye saṃbodhāye // ayaṁ khalu bhikṣavo gayāśīrṣe parvate viharantasya tṛṭīyā upamā pratibhāye pūrve aśrutā caiva aśrutapūrvā ca // imā khalu bhikṣavaḥ gayāśīrṣe parvate viharantasya tisro upamā pratibhāyensuḥ pūrve aśrutā caiva aśrutapūrvā ca avijñātā caiva avijñātāpūrvā ca //

____tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi // aham khalu kāmehi vyapakṛṣṭakāyo vihareyam vyapakṛṣṭcitto ye pi cime kāmavitarkā kāmasnehā kāmaparidāghā kāmādhyavasānā te pi mahyam prativinītā kiṃcāpy aham ātmopakramikām śārīropatāpikām duḥkhām tīvrām kharām kaṭukām vedanām vedayāmi / atha khalu bhavyā evam aham uttarimanuṣyadharmaśya jñānāye darśanāye saṃbodhāye //

____sa khalv aham bhikṣavaḥ tathādarśanasamāno yena uruvilvā senāpatigrāmas tadavasāriṁ tadanuprāptaḥ // tatrādrākṣīt* vṛkṣamūlāni prāśādikāni darśanīyāni prāntāni viviktāni vigatavyasanāni vigatajanapadāni manojñahradasayyakāni pratisam̄layane ārūpyāṇi // samantena ca gocaragrāmāṇi nātidūrāṇi nātyāsannāni āgamanagamanasampannāni samām ca bhūmibhāgaṁ nadīm ca nairamjanām samām setakām sampannārthām śucisampannatoyām syandamānām dṛṣṭvā ca punaḥ me atīva manah prasāde // alaṁ punaḥ me śraddhāya pravrajitasya

[_Mvu_2.124_] kulaputrasya prahāṇāye yaṁ nūnāhaṁ ihaiva prahāṇam prahareyam // sa khalv aham bhikṣava idam eva kāyaṁ cetasā evam ceta abhinigṛhṇe abhinipīḍe // tasya me bhikṣavaḥ idam eva kāyaṁ cetasā evam ceta abhinigṛhṇato abhinipīḍato kacchehi svedā muktā bhūmyām nipatitā ūṣmāyensu vāśpāyensu mukhato lalāṭāto svedā muktā bhūmyām nipatitā ūṣmāyensu vāśpāyensuḥ // sayyathāpi nāma bhikṣavo balavām puruṣo durbalam puruṣam grīvāyām gṛhītvā abhinigṛhṇe abhinipīḍe evam eva bhikṣava idam eva kāyaṁ cetasā evam ceta abhinigṛhṇato abhinipīḍayato kacchehi svedā bhūmyām nipatitā ūṣmāyensuḥ mukhalalāṭāto svedā muktā bhūmyām nipatitā ūṣmāyensuḥ vāśpāyensuḥ //

____tasya me bhikṣava etad abhūsi // yaṁ nūnāhaṁ āspṛhānakam dhyāyeyam // sa khalv aham bhikṣavo mukhato nāsikāśrotrehi ca āśvāsapraśvāsā uparundhi // tasya me bhikṣavaḥ mukhato ca nāsikāśrotrehi ca āśvāsapraśvāsā uparudhvā ubhayato karṇāśroturvivārāntarehi uccaśabdo mahāśabdo vītisam̄carensuḥ / sayyathāpi karmāragargarī dhamyamānā uccaśabdāmahāśabdā bhavati evam eva bhikṣavaḥ mukhato ca nāsikāśrotrehi ca āśvāsapraśvāsehi uparuddhehi ubhayato karṇāśroturvivārāntarehi uccaśabdāmahāśabdā vītisam̄carensu // tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi / yaṁ nūnāhaṁ bhūyasyā māṭrayā āspṛhānakam dhyāyeyam // sa khalv aham bhikṣavaḥ mukhato ca nāsikāśrotrehi ca ubhayato ca karṇāśroturvivārāntarehi

[_Mvu_2.125_] āśvāsapraśvāsānuparundhe / tasya me bhikṣavaḥ mukhato ca nāsikāśrotrehi ca ubhayato ca karṇāśroturvivārāntarehi āśvāsapraśvāsā orudhvā ūrdhvām ūrṣakapālam vātā praharensuḥ samuttarensuḥ / sayyathāpi nāma bhikṣavaḥ goghātako vā goghātakāntevāśī vā tīkṣṇena govikartanena gāvīye ūrṣakapālam dāleya sampradāleya cchindeya parikartaye samparikartaye evam eva mukhato ca nāsikāśrotrehi ca ubhayato karṇāśroturvivarehi āśvāsapraśvāsā uparudhvā ūrdhvām ūrṣakapālam vātā praharensu samūhensuḥ // tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi // santi

ihaiva keci śuddhim prajñapayanti te kolam pi āhāram āharanti kolacchallam pi
āhāram āharanti kolodakam pi pibanti vividhāhi pi kolavikṛtīhi yāpenti / yan
nūnāham ekaṁ kolakam advitīyam āhāram āhareyam // sa khalv aham bhikṣavah
ekaṁ kolam advitīyam āhāram āhare // tasya me ayaṁ kāyo adhimātrakṛsatām
anuprāpto abhūsi adhimātrakṛsatām anuprāpto abhūsi // sayyathāpi nāma kālaparvāni
vā evam eva me amgāni abhūnsuh sayyathāpi nāma ajapadam vā uṣtrapadam vā evam
eva me parśukā abhūnsuh / sayyathāpi nāma ubhayato pārsve vivṛtāyām
vāhanāgāraśālāyām gopānasīye antarāni vītilokensuh vītikāsensu / sayyathāpi nāma
vaṭṭanaveṇī unnatāvanatā evam eva pṛṣṭhakaṇṭhakāni

[_Mvu_2.126_] abhūsi unnatāvanatāni / sayyathāpi nāma grīsmāṇām paścime māse
udupāne udakatārakā dūragatā gambhīragatā kṛcchradarśanāya prakāsentī evam eva
me akṣiṣu akṣitārakā abhūnsuh dūragatā gambhīragatā kṛcchradarśanāya prakāsensuh
/ sayyathāpi nāma sāradikantktalābu haritacchinnaṁ āmilātam bhavati sam̄milātam
sam̄puṭajātam evam eva śīrṣakapālam abhūsi āmilātam sam̄milātam sam̄puṭajātam //
sa khalv aham bhikṣavah purimam kāyam parigṛhīṣyāmīti pṛṣṭhimakam abhinigrhe
ucchreṣyanti tatraiva apakubjako prapatāmi // sa khalv aham bhikṣavah sādhu ca suṣṭu
ca abhisam̄skāreṇa ucchretvā pāṁśukṛtāni gātrāṇi pāṇīnā parimārjeham // tasya me
bhikṣavah pāṁśukṛtāni gātrāṇi pāṇīnā pramārjato pūtimūlāni romāṇi kāye śīryensuh //
api hi jitām janapadagrāmehi strīyo puruṣā caivam āhansuh // kālako dāni śramaṇo
gautamo śyāmako dāni śramaṇo gautamo madguracchavi dāni śramaṇo gautamo //
yāpi ceṣā śubhatanuvarṇanibhā sāpi me antarhitā etinā evam lūhaprahāṇena //
____tasya me bhikṣavah etad abhūsi // santi eke bhavanto śramaṇabrahmaṇāḥ
taṇḍulāhāratāye śuddhim prajñapenti te taṇḍulam pi āhāram āharanti taṇḍulacūrṇam
pi taṇḍulodakam pibanti vividhāhi pi taṇḍulavikṛtīhi yāpenti / yan nūnāham ekaṁ
taṇḍulam advitīyam āhāram āhareyam // sa khalv aham bhikṣavah ekaṁ taṇḍulam
advitīyam āhāram āharanto ayaṁ me kāyo adhimātram kṛsatām anuprāptah abhūsi //
sayyathāpi nāma kālaparvāni vā aśītakaparvāni evamrūpāṇī me amgāpratyamgāni
abhūnsuh / sayyathāpi

[_Mvu_2.127_] nāma ubhayato pārsve vīvatāyām vāhanāgāraśālāyām gopānasī-
antarāni vīvatāni vītilokenti vītikāsentī evam eva ca pārśulikāni pārśulikāntarāni
vīvatāni vītilokensuh vītikāsensuh / sayyathāpi nāma ajapadam vā uṣtrapadam vā
evam eva kakṣavakṣā abhūnsuh sarvāśām anuttaram kārkaśyam / sayyathāpi nāma
vaṭṭanaveṇī unnatāvanatā evam eva me pṛṣṭhikaṇṭhakāsthikāni abhūnsuh / sayyathāpi
nāma grīsmāṇām paścime māse udupāne udakatārakā dūragatā gambhīragatā
kṛcchradarśanāye samprakāsentī evam eva akṣiṣu akṣitārakā abhūnsuh dūragatā
gambhīragatā kṛcchradarśanāye samprakāsensuh / sayyathāpi nāma tiktālābu
śāradikam haritacchinnaṁ āmilātam bhavati sam̄milātam sam̄puṭakajātam evam eva
śīrṣakapālam abhūsi āmilātam sam̄milātam sam̄puṭakajātam // sa khalv aham
bhikṣavah purimam kāyam nigṛhīṣyāmīti pṛṣṭhikaṇṭhakam eva parigṛhṇāmi
ucchreṣyanti tatraiva avakubjako prapatāmi // sa khalv aham bhikṣavah sādhu ca saṣṭu
ca abhisam̄skāreṇa ucchihitvā pāṁśukṛtāni gātrāṇi pāṇīnā parimārjeyam / tasya me
bhikṣavah pāṁśukṛtāni gātrāṇi parimārjato pūtimūlāni kāye romāṇi śīryensuh // api hi
jitām sāmantehi gocaragrāmehi strīyo ca puruṣā ca evam āhansuh / kālako dāni
śramaṇo gautamo śyāmako dāni śramaṇo gautamo madguracchavi dāni śramaṇo
gautamo / yāpi me sā śubhavarṇanibhā sāpi antarhitā etinā evam lūhaprahāṇena //
____tasya me bhikṣava etad abhūsi // santi hi ihaike bhavantaḥ śramaṇabrahmaṇā
tilāhāratāye

[_Mvu_2.128_] śuddhim prajñapayanti / te tilam pi āhāram āharanti tilacūrṇam pi
tilodakam pi pibanti vividhāhi pi tilavikṛtīhi yāpentī / yaṁ nūnāhaṁ ekam̄ tilam
advitīyam āhāram āhareyaṁ // sa khalv aham̄ bhikṣavaḥ ekam̄ tilam advitīyam āhāram
āhareyaṁ // tasya me bhikṣavaḥ ekam̄ tilam advitīyam āhāram āharato ayam̄ kāyo
adhimātram kṛśatāprāpto abhūsi / sayyathāpi nāma kālaparvāni aśītakaparvāni
evamṛūpāni me aṅgapratyamgāni abhūnsuh / sayyathāpi nāma ajapadam vā
uṣtrapadam vā evam eva me hanukā abhūsi / sayyathāpi nāma ubhayato pārśve
vivatāye vā vāhanāgāraśālāyā gopānasī-antarāni vivatāni vītilokenti vītikāsentī evam
eva me pārśulikāni pārśulikāntarāni vivatāni vītilokensuh / sayyathāpi nāma
vatānaveṇī unnatāvanatā evam eva me prsthikanṭhakāni abhūnsuh / sayyathāpi nāma
grīsmāṇām paścime māse udupāne udakatārā dūragatā gambhīragatā
kṛcchradarśanāye samprakāsentī evam eva me akṣiṣu akṣitārakā abhūnsuh dūragatā
gambhīragatā kṛcchradarśanāye samprakāsensuh / sayyathāpi sāradikam̄ tiktālābu
haritacchinnaṁ āmilātam̄ bhavati sam̄milātam̄ sam̄puṭajātam̄ evam eva me
śīrṣakapālam̄ abhūsi āmilātam̄ sam̄milātam̄ sam̄puṭajātam̄ // sa khalv aham̄ bhikṣavaḥ
purimām kāyam̄ parigṛhīṣyāmīti prsthikanṭhakam̄ eva parigṛhṇāmi ucchreṣyanti
tatraiva avakubjako prapatāmi // sa khalv aham̄ bhikṣavaḥ sādhu ca suṣṭu ca
abhisam̄skāreṇa ucchihitvā pām̄sukṛtāni gātrāni pāṇinā parimārjeyam̄ / tasya me
bhikṣavaḥ pām̄sukṛtāni gātrāni pāṇinā parimārjato pūtimūlāni kāye romāni śīryensuh /
api hi

[_Mvu_2.129_] jitam̄ sāmantehi gocaragrāmehi striyo ca puruṣā ca evam āhansuh /
kālako dāni śramaṇo gautamo śyāmako dāni śramaṇo gautamo madguracchavi dāni
śramaṇo gautamo / yāpi me sā śubhavarṇanibhā sāpi antarhitā etinā
evam̄lūhaprahāṇena //

— tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi // santi khalu ihaike bhavantah śramaṇabrahmaṇāḥ
sarvaśo anāhāratāyai śuddhim̄ prajñapayanti / yaṁ nūnāhaṁ sarvaśo anāhārayāye
pratipadyeyam̄ // tasya me bhikṣavaḥ sarvaśo anāhāratāyai pratipannasya ayam̄ kāya
adhimātram̄ kṛśatāprāptah abhūsi / sayyathāpi nāma kālaparvāni vā aśītakaparvāni vā
evarūpāni me aṅgapratyamgāni abhūnsuh / sayyathāpi nāma ajapadam vā uṣtrapadam
vā evam eva me hanukā abhūnsuh / sayyathāpi nāma ubhayato pārśve vivatāye
vāhanāgāraśālāye gopānasīye antarāni vivatāni vītilokenti vītikāsentī evam eva me
pārśulikāni pārśulikāntarāni vivatāni vītilokensuh vītikāsensuh / sayyathāpi nāma
vatānaveṇī unnatāvanatā evam eva me prsthakanṭhakā abhūnsuh / sayyathāpi nāma
grīsmāṇām paścime sāsē udupāne udakatārakā dūragatā gambhīragatā
kṛcchradarśanāye samprakāsentī evam eva me akṣiṣu akṣitārakā abhūnsuh dūragatā
gambhīragatā kṛcchradarśanāye samprakāsensuh / sayyathāpi nāma sāradikam̄
tiktālābu haritacchinnaṁ āmilātam̄ bhavati sam̄milātam̄ sam̄puṭajātam̄ evam eva me
śīrṣakapālam̄ abhūsi āmilātam̄ sam̄milātam̄ sam̄puṭakajātam̄ // sa khalv aham̄
bhikṣavaḥ purimām kāyam̄ parigṛhīṣyāmīti prsthikanṭhakam̄ eva parigṛhṇāmi

[_Mvu_2.130_] ucchreṣyanti tatraiva avakubjako prapatāmi // sa khalv aham̄
bhikṣavaḥ sādhu ca suṣṭu ca abhisam̄skāreṇa ucchihitvā pām̄sukṛtāni gātrāni pāṇinā
parimārjeyam̄ / tasya me bhikṣavaḥ pām̄sukṛtāni gātrāni parimārjato pūtimūlāni
romāni śīryensuh / api hi jitam̄ sāmantehi gocaragrāmehi striyo ca puruṣā ca evam
āhansuh / kālako dāni śramaṇo gautamo śyāmako dāni śramaṇo gautamo
madguracchaviko dāni śramaṇo gautamo / yāpi me sā śubhavarṇanibhā sāpi me
antarhitā etinā evam̄lūhaprahāṇena //

— tasya me bhikṣavaḥ etad abhūsi // ye kecid bhavantah śramaṇā vā brāhmaṇā vā

ātmopakramikām̄ śarīropatāpikām̄ duḥkhām̄ tīvrām̄ kharām̄ kaṭukām̄ vedanā
 vedayanti ettāvat pāramite imam̄ pi na kenāpi saṁbhuṇanti // atītaṁ bhikṣavah
 adhvānaṁ etarahim̄ pi bhikṣavah pratyutpanne ye kecid bhavanto śramaṇā vā
 brāhmaṇā vā ātmopakramikām̄ śarīropatāpikām̄ duḥkhām̄ tīvrām̄ kharām̄ kaṭukām̄
 vedanā vedayanti ettāvat pāramite imam̄ pi na kenāpi saṁbhuṇanti // na kho punar
 aham̄ abhijānāmi imāye duśkaracārikāye kamcid uttarimanuṣyadharmaṁ alamāryam̄
 jnānaradārśanam̄ viśeṣādhigamam̄ sākṣātkartum̄ nāyam̄ mārgam̄ bodhāya // abhijānāmi
 khalu punar aham̄ pūrve pravrajyāyai apravrajito pituḥ śākyasya udvānabhūmīye
 śītalāyām̄ jambucchāyāyām̄ paryamkena niṣaṇo viviktaṁ kāmaiḥ viviktaṁ pāpakair
 akuśalair dharmaiḥ savitarkam̄ savicāram̄ vivekajam̄ prītiṣukham̄ prathamaṁ
 dhyānam upasampadaya viharāmi // syāt khalu punaḥ so mārgo bodhāya // tasya me
 bhikṣavo vasato tadanusāri vijñānam upāsi / sa eva mārgo bodhāye / na khalu puna so
 mārgo labhyo kṛṣṇa vā durbalena vākrāntakāyena vā sarvaśo vā anāhāratāye
 pratipannena / yaṁ nūnāham̄

[_Mvu_2.131_] audarikam āhāram āhareyam mama particāre (?) tena
 lūhaprahāṇena sacetano yāpayiṣyasi / vayante romakūpavivarāntareṣu
 divyām ojām adhyohariṣyāmaḥ // tasya me bhikṣava etad abhūṣi // aham̄ khalu
 sarvaśo anāhāram pratijānāmi sāmantakehi pi me gocaragrāmehi striyo ca puruṣā ca
 evam̄ samjānanti anāhāro śramaṇo gautamo imā ca devatā lūhādhimuktā
 lūhāhiprasannā romakūpavivarehi divyām ojām adhyokirensuh so mama syāt
 samprajānamṛṣavādo // sa khalv aham̄ bhikṣavah samprajānamṛṣāvādabhayabhitō
 samprajānamṛṣāvādaṁ parivarjayē jugupsamāno alaṁ meti tām̄ devatām̄ pratikṣipitvā
 anusukham audarikam āhāram āhareyam // sa khalv aham̄ bhikṣavo
 mudgayūṣavikṛtam bhūmjeham̄ kulacchayūṣam̄ pi hareṇukāyūṣam̄ pi //
 ___sa khalv aham̄ bhikṣavah anupūrveṇa kāyabalasthāmaṇi jānayitvā sujātāye
 grāmikāye madhupāyasam̄ gṛhītvā nāganandīkālasamaye yena nadī nairamjanā
 tenupasam̄kramitvā nadyām̄ nairamjanāyām̄ gātrāṇi śītalikṛtvā yena svastiko
 yāvasikāḥ tenupasam̄kramitvā svastikam̄ yāvasikam̄ tṛṇamuṣṭim̄ yācītvā yena
 bodhiyaṣṭi tenupasam̄kramitvā bodhiyaṣṭiye purato anyatarāgratṛṇasamstaram̄
 prajñapayitvā bodhiyaṣṭim̄ triṣṭṛtyo pradakṣiṇikṛtvā niṣīdi paryamkam̄ ābhūmjītvā ṛju
 prācīnābhīmukho purimam̄ kāyam̄ praṇidhāya pratimukhām̄ smṛtim̄ upasthāpayitvā sa
 khalv aham̄ bhikṣavah viviktam̄ eva kāmair viviktaṁ pāpakair akuśalair dharmaiḥ
 savitarkam̄ savicāram̄ vivekajam̄ prītiṣukham̄ prathamadhyānam upasampadaya
 viharāmi // savitarkavicārāṇām̄ vyupasamādadhyātmamasamprasādāc cetaso ekotibhāvā
 avitarkam̄ avicāram̄

[_Mvu_2.132_] samādhijam prītiṣukham dvītyam dhyānam upasampadaya viharāmi //
 sa prīter virāgād upekṣakaś ca viharāmi smṛtaś ca samprajānam̄ sukham̄ ca kāyena
 pratisamvedayāmi yatra āryā ācikṣanti upekṣakah smṛtimām̄ sukhavihārī tṛṭīyam̄
 dhyānam upasampadaya viharāmi // sa sukhasya ca prahāṇām̄ duḥkhasya ca prahāṇāt̄
 pūrve ca saumanasyadaurmanasyayor astamgamād aduḥkhāsukham̄
 upekṣāsmṛtipariśuddham̄ caturtham̄ dhyānam upasampadaya viharāmi // sa khalv aham̄
 bhikṣavah tathā samāhitena cittena abhinirnāmayāmi / sa divyena cakṣuṣā
 viśuddhenātikrāntamānuṣyakena satvām paśyāmi cyavantām̄ upapadyantām̄ suvarṇām̄
 durvarṇām̄ sugatām̄ durgatām̄ hīnām̄ pranītām̄ yathākarmopagām̄ // satvām̄ prajānāmi
 ime bhavantah satvāḥ kāyaduścaritenā samanvāgatā āryāṇām̄ apavādakāḥ
 mithyādṛṣṭikāḥ te mithyādṛṣṭikarmasamādānahetoḥ taddhetoh tatpratyayāt kāyasya
 bhedāt param maraṇād apāyadurgativinipātām̄ narakesūpapannā // ime punar
 bhavantah satvā kāyasucaritenā samanvāgatāḥ manahsucaritenā samanvāgatā āryāṇām̄

anapavādakāḥ samyagdrṣṭikā te samyagdrṣṭikarmasamādānahetoḥ taddhetoḥ
tatpratyayāt kāyasya bhedāt param marañāt sugatiṁ svargam kāyaṁ deveśūpapannāḥ
// sa khalv aham bhikṣavaḥ tathā samāhitena cittena pariśuddhena paryavadātena
anamganena vigataklešena mṛdunā karmanyena sthitenāniṁjyaprāptena rātryā yāme
pūrvanivāsānusmṛtiṁjñānidarśanapratilābhāye cittam abhinirharāmi abhinirnāmayāmi
anekavidhaṁ pūrvanivāsam samanusmarāmi / sayyathīdam ekām pi jātim duve pi jātī
trayo pi jātī catvāro pi jātīm paṁcāpi jātīm daśāpi jātīm vimśati jātī trimśati jātī

[_Mvu_2.133_] catvāriṁśad vā jātīḥ paṁcāśam vā jātīḥ jātīśatam vā jātīsaḥasram vā
anekā pi saṁvartakalpā vā anekā pi saṁvartā anekā pi vivartā anekā pi
saṁvartavivartakalpā amutrāham āśī evamgnāmā evamgotro evamjātyo evamāhāro
evamāyuhparyanto evam̄sukhaduḥkhapratisaṁvedī / so tato cyuto amutra upapadye
tato cyutah icchatvam āgacchasi iti sākāraṁ soddeśam anekavidhaṁ pūrvenivāsam
anusmarāmi // sa khalv aham bhikṣavaḥ tatha samāhitena cittena pariśuddhena
paryavadātena anamganena vigatopaklešena mṛdunā karmanyena
sthitenāniṁjyaprāptena rātryāḥ paścime yāme aruṇodghāṭakālasamaye
nandīmukhāyām yat kiṁcit puruṣanāgena puruṣasimhena puruṣarṣabheṇa
puruṣadhaureṇa puruṣajāneyena puruṣapadumena puruṣapuṇḍarīkena satpuruṣeṇa
mahāpuruṣeṇa anuttareṇa puruṣadamyaśārathinā gatimena smṛtimena matimena
dhṛtimena dyutimena sarvaso sarvatratāye jñātavyam prāptavyam
abhisam̄boddhavyam sarvam tam ekacittakṣaṇasamāyuktayā prajñayā anuttarām
samyaksambodhim abhisam̄buddho // idam avocad bhagavān āttamanā te bhikṣavo
bhagavato bhāṣitam abhyānandensuh //
_ atha śuddhodanaḥ svapnam paśyati //
paśyāmi putra supine taranāvagāḍhaṁ abhyutthitam gajavaram maṇijālacchannam //
madhye purasya adhvanāvasthito ca rātrau nirdhāvate puravarā abhikampamānaḥ //
tam dṛṣṭvā mahya supine vipulam ca hāsyam abhyutthitam ruditam eva ca aprameyam //
//
kampe ca me saṁparitaptam śārīram anta-

[_Mvu_2.134_] rdāhaṁ samuddhanati kiṁ tu bhaviṣyate dya //
atha lokapāla avacū manujapradhānam
mā bhāya bhūmipati saṁjanayāhi harṣam //
hanta śr̄nohi phalam yaṁ supinasya tatvam
samutthitaṁ bahujanasya vibodhanārtham //
eso mahāguṇadharo vijahitva rājyam
dutiyās tathaiva caturā svajanaṁ ca sphītam //
niḥsaṁśayaṁ varabalaṁ anapekṣamāṇo
niryāsyate puravarā viditam sa bhotu //
etasmim nirgate anekavidhaṁ ti duḥkhaṁ jāyiṣyate supini yaṁ hasitam ti tatvam //
yaṁ rodasi supini dāni sukhaṁ anantam śrutvā bhaviṣyati jitam jitaśatrusaṁgham //
mātuḥsvasāpi supinam paśyati //
mātuḥsvasā avaca kāmcanarāśivarna paśyāmi putra supine ṣabham sujātam //
śvetam sucārukakubhaṁ atiriktaśrmgam śr̄ngārasaṁsthitagatim pratipūrṇadeham //
so garjati sumadhuram kapilāhvayāto nirdhāvate hṛdayadṛṣṭipatham harantah //
na ca kaści tam prasahate abhigarjamānam pratigarjitum kumudarāśinibhaṁ sujātam //

[_Mvu_2.135_] te devarāja avacū karuṇam rudantam mā roda
śākyakulanandanajātarāga //

vakṣyāmi te avitathāvacanam vijālam ānandajāni upajānaya tvam sukhāni //
 atyantaśuddhacaraṇam kuśalopapetam eso nararśabha gatīmatinām vidhijñah //
 hitvā janam puruṣasimhavaro puro ca nirgamya te abhilaše puruṣarśabhatvam //
 so pi amṛtam acalam acyutam aprakampyam nirvānam apratisamam
 pratiśuddhacakṣuh //
 nirdiśya tam puruṣasimharutam maharśih yaṁ śrutva tīrthikagaṇā diśatām vrajanti //
 yaśodharāpi supinam paśyati //
 atha rāhulasya idam abravīt pi maitrottareṇa madanena nibaddhacittā //
 deva śṛṅohi yatha adya mayāpi dṛṣṭam supinam manoramanam phalam ca me tad
 bhaveyāt* //
 śuddhodanasya kila rājakulam narendra megho samantam kṣaṇena samādadanto //
 lokatrayam prabalatoyadharo sughoṣo vidyutpradīpa vipradyotayanto bahūni //

[_Mvu_2.136_] so śītalam vimalam apratimam prasannam vāri pravr̄ṣya madhuram
 abhigarjamāno //
 varseti sāgaradharo śayane nidāgham eṣo pi antaḥsukhito sa sahāmpatiko //
 brahmā atha upagamitva idam avoca tām rāhulasya jananīm śṛṇu mā viṣīda //
 iṣṭam phalam tava ayam supino mahārtho saṃpūryate capalam eva janehi prītiṁ //
 śuddhodanasya ayam ātmajo cārunetro lokatrayam jaladharo iva varṣamāṇo //
 pralhādayiṣyati mahāparitāpataptāt* dharmam dhruvam karuṇam apratimam janetvā
 //
 bodhisatvo pi paṁca mahāsupinām paśyati / paramasam̄bodhiprāpto śrāvasthām
 bhiksūnām vyākaroti // tathāgato bhikṣavo pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddho
 paṁca mahāsupināni adrākṣīt* // tathāgatasya katamāni paṁca //
 ___ tathāgatasya bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddhasya iyam mahāpr̄thivī¹
 uccaśayanamahāśayanam abhūsi / sumeru parvatarājā bimbopadhānam abhūsi /
 purastime mahāsamudre vāmā bāhā ohitā abhūsi paścime ca mahāsamudre dakṣinā
 bāhā ohitā abhūsi / dakṣine pi mahāsamudre ubhau pādatalāni ohitāni abhūnsuh /
 tathāgato bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddho imam̄ prathamam̄
 mahāsupinam adrākṣīt* //

[_Mvu_2.137_] tathāgatasya bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddhasya
 kṣīrikā nāma tṛṇajāti nābhimaṇḍalād abhyugdamya yāvan nabham āsadya asthāsi //
 tathāgato bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddho imam̄ dvitīyam̄
 mahāsupinam adrākṣīt* //
 ___ tathāgatasya bhikṣavo pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddhasya lohitakā prāṇakā
 kālaśīrṣakā pādatalehi yāvaj jānumaṇḍalāni cchādayitvā asthānsuh / tathāgato
 bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddho imam̄ tṛtīyam̄ mahāsvapnam adrākṣīt*
 //
 ___ tathāgatasya bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddhasya catvāri
 nānāvarṇām anekavarṇā ca caturhi diśāhi vaihāyasam̄ gatvā tathāgatasya pādatalāni
 upajighritvā sarvaśvetā apavidhyinsuh / tathāgato bhikṣavah pūrve saṃbodhim
 anabhisam̄buddho imam̄ caturtham̄ mahāsupinam adrākṣīt* //
 ___ tathāgato bhikṣavah pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddho mahato
 mīḍhaparvatasya uparim anupalipyamāno caṅkramam̄ caṅkrame / tathāgato
 bhikṣavah pūrve saṃbidhim anabhisam̄buddho imam̄ paṁcamam̄ mahāsupinam
 adrākṣīt* //
 ___ tathāgatasya bhikṣavo pūrve saṃbodhim anabhisam̄buddhasya iyam̄ mahāpr̄thivī¹
 uccaśayanamahāśayanam abhūsi / sumeru parvatarājā bimbopadhānam abhūsi /
 purastime mahāsamudre vāmā bāhā ohitā abhūsi paścime mahāsamudre dakṣinā bāhā

ohitā abhūsi dakṣiṇe mahāsamudre ubhau pādatalāni ohitāni abhūsi / yam pi
bhikṣavah tathāgato anuttarām samyaksambodhim anabhisambuddho ayam tasya
mahāsvapnasya vipāko // yam bhikṣavah tathāgatasya pūrve saṃbodhima
nabhisambuddhasya kṣīrikā nāma trṇajāti nābhimanḍalād abhyudgamya yāvan
nabham āsadya asthāsi / yam bhikṣavah tathāgatena imam ca lokam abhijñāya

[_Mvu_2.138_] param ca lokam abhijñāya sadevakam lokam samārakam
sabrahmakam saśramaṇabrahmaṇīm prajām sadevamanuṣyām vārāṇasyām ṛśipatane
mr̄gadāve anuttaram dharmacakram pravartitaṁ triśparivartam dvādaśāram
apravartitaṁ śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacida vā punaḥ
loke saha dharmeṇa yam idam catvāry āryasatyāni / sayyathīdaṁ dūkham āryasatyam
duḥkhasamudayam āryasatyam duḥkhanirodha āryasatyam duḥkhanirodhagāminī
pratipad āryasatyam / imām ca punar bhikṣavah tathāgatasya evamṛūpām
dharmadeśanām śrutvā bhūmyā devā ghoṣam udīrayensuh esa māriṣa bhagavatā
vārāṇasyām ṛśipatane mr̄gadāve anuttaram dharmacakram pravartitaṁ triśparivarti
dvādaśāram apravartitaṁ kenaci śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā brahmeṇa
vā māreṇa vā kenacida vā punar loke saha dharmeṇa idam duḥkham iti ayam
duḥkhasamudayo ayam duḥkhanirodho ayam duḥkhanirodhagāminī pratipad iti tam
bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām ca / bhūmyānām
devānām ghoṣam śrutvā antarīkṣecarā devā cāturmāhārājikā trāyastriṁśā yāmā tuṣitā
nirmāṇaratiparanirmitavaśavartina ito tatkaṣṭam tattmuhūrtam yāvabrahmalokaṁ
ghoṣam abhyudgamyā esa māriṣa bhagavatā vārāṇasyām ṛśipatane mr̄gadāve
triparivartam dvādaśāram anuttaram dharmacakram pravartitaṁ apravartitaṁ kenacit*
śramaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacida vā punar loke saha
dharmeṇa idam duḥkham iti ayam duḥkhasamudayo ayam duḥkhanirodhaḥ ayam
duḥkhanirodhagāminī pratipad iti / ayam tasya mahāsupinasya vipāko // yam
bhikṣavah tathāgatasya pūrve saṃbodhim anabhisambuddhasya lohitakaprāṇakā
kālaśīrṣā pādatalehi yāvaj jānumaṇḍalāni cchādayitvā

[_Mvu_2.139_] asthānsuh buhu etarhi bhikṣavah janatā yā tathāgate adhikārakarmāṇi
kṛtvā kāyasya bhedāt param maraṇāt sugatī svargakāye deveśūpapadyanti / ayam
tasya svapnasya vipāko // yam bhikṣavah tathāgatasya pūrve saṃbodhim
anabhisambuddhasya catvāri śakuntā nānāvarṇā caturhi diśāhi vaihāyasam samāgatvā
tathāgatasya pādatalāni upajighritvā sarvaśvetāḥ apavijhinsuś catvārimē bhikṣavah
varṇāḥ katame catvāraḥ kṣatriyā brāhmaṇā vaiśyā śūdrāḥ te tathāgate brahmacaryam
caritvā akopyā cetovimuktam prajñāvimuktīm sākṣāt kurvantī / ayam tasya
mahāsvapnasya vipāko // yam bhikṣavah tathāgato pūrve saṃbodhim
anabhisambuddho mahato mīḍhaparvatasya uparim upalipyamāno caṅkramam
caṅkrame purastimāyām pi ca bhikṣavah diśāyām tathāgato viharati tatrāpi ca satkṛto
gurukṛto mānito pūjito apacāyito lābhī
cīvaraṇḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārāṇām anadhyavasito
anadhimūrchito anupaliptacitto / dakṣināyām pi ca bhikṣavo diśāyām tathāgato
viharati tatrāpi ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacāyito lābhī
cīvaraṇḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārāṇām anadhyavasito
anadhimūrchitaḥ anupaliptacittaḥ / paścimāyām pi ca bhikṣavo diśāyām tathāgato
viharati tatrāpi ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacito lābhī
cīvaraṇḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārāṇām anadhyavasito
anadhimūrchitaḥ anupaliptacittaḥ / uttarasyām pi bhikṣavah diśāyām tathāgato
viharati tatrāpi ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacito lābhī

cīvarapinḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārāṇām anadhyavasito
anadhimūrchitah anupaliptacitto / ayam tasya mahāsvapnasya vipāko yaṁ tathāgato
bhikṣavah pūrve saṁbodhim anabhisambuddho imāṁ paṁca mahāsvapnāṁ adrākṣīt*
// idam avocad bhagavā nāttamanās te ca bhagavato bhāsitam abhyanande //

[_Mvu_2.140_] iti śrīmahāvastu-avadāne śuddhodanasya paṁca mahāsvapnā
samāptā //

bodhisatvasya dāni etad abhūsi / duṣkaram idam agāramadhye vasantena
ekāntasamplikhitam ekāntamanavadyam ekāntapariśuddham paryavadātam
brahmaçaryam caritum / yaṁ nūnāham agārasyānagāriyam pravrajeyam // bodhisatvo
rājānam āmantrayati pravrajisyāmi // rājā āha //
mā dāni mā kamalalocana cārurūpa śokam labhe suvipulam tvaya viprahīno //
mātā caḥam asulabham maraṇam nigacchet*
tataḥ kīdrkṣam sukham etam tathā viśiṣṭam //
yasya kṛtena mama ca svajanam svarāṣṭram srajiyasi bahuduhkho hi sa viprayogo //
paryākulā mi diśatā pratibhānti sarve śitoṣṇadamśamaśakākṣatabhūmibhāgā //
traso vanesu mrgavāraṇaghātikeṣu bheraṇḍabhairavaruteṣu mahadbhayeṣu //
nityāntareṇa manasā kṛtamokṣabuddhiḥ mārgam va tāva mama putra cara prasīda
jīvāmi yāvad aham yāva ca sā ihaiva //
kiṁkāraṇam tava vinirgamanam niśāmya tatvam vināśam upayāsyati me śarīram //

[_Mvu_2.141_] rājñā dāni paṁcānām rājāna śatānām preśitam / āgacchatha kumāro
abhiniśkramitukāmo // te dāni āgatā kumāram bahuprakāram yācanti / mā
abhiniśkramāhi tti // bodhisatvo dāni rājānam ca te ca rājāno etad avocat* // sacet*
mama mahārājā caturhi padehi pratibhuko bhavati pratijānāmi te rāja na
niśkramiṣyam puravarāto // rājā āha // bhavāmi te pratibhuko padeṣu catushu śīghram
putra udīrehi purā prāṇā jahanti // kumāro āha //
yauvane vartamānasmiṁ jarā me mā khu āgame //
ārogye vartamānasmiṁ vyādhi me mā khu āgame //
jīvite vartamānasmiṁ maraṇam mā khu āgame //
saṁpattiṣu ramiyāsu vipatti mā khu āgame //
tadā hikkārahakkārā devasamghā pramuṇciṣu //
sādhu sādhu mahāsatva sādhu apratipudgala //
subhāṣitān te etasmīm sabrahmā pariṣā iyam //
hrṣṭā āttamanā sarve prītisukhasamarpitā //
tato śuddhodano rājā duḥkhaśalyasamarpitah //
aśrupūrṇehi netrehi bodhisatvam idam abravīt* //
svayam hi putra jānāhi kasya etam na vidyati //
jarā vyādhi maraṇam ca vipattīr vā na me gatih //
kumāro āha //
hanta triṣu mahārāja padeṣu pratibhūr bhava //
tato mayā vinābhāvo na te jātu bhaviṣyati //

[_Mvu_2.142_] rājā āha //
dadām eṣu putra padeṣu pratibhutām aham tava //
tato nivartaye cittam mūle udāharato bhava //
kumāro āha //
divyā me bhontu kāmaguṇā te ca bhontu sarvadā sukhā //
te ca nityā bhontu atra me pratibhūr bhava //

apsarā madhuram gagane parigāyensuḥ varabuddhivaram pravaram //
 madhuram salilam sukhinam sahitam varanūpuramaṇḍana-ābharaṇā //
 na khu rajyati satpuruṣasya mano madaneṣu yādṛśam udāharati //
 vijahiṣyati kāñcanabimbanibhām vasudhām anekalabdhaṛthacitām //
 evam ca duḥkhitō rājā kumāram etad abravīt* //
 prasīda putra kasya sukhā kāmaguṇā tathā śubhāḥ //
 kumāro āha //
 hanta anyāni vakṣyāsi dve padāni mahīpate //
 yad icchasi evam samānam teṣu me pratibhūr bhava //
 rājā āha //
 dṛḍham abhyupagacchāmi pratibhūṣyam aham tava //
 dvehi padehi ākhyāhi mā ca viprajahāhi me //
 ahamkāram mamakāram mā samjāye kadaci no //
 mahanto lpo vā mahīpāla atra me pratibhūr bhava //

[_Mvu_2.143_] tato maheśvarā vācā vyāharensu nabhe sthitāḥ //
 tvam khu bheṣyasi saṃbuddho sarvabandhanasūdano //
 kiṃkāraṇam na teṣām hi vacanānām sadevake //
 loke asti udāhartā yāni bhāṣasi cakṣumām //
 tato śuddhodano rājā duḥkhaśalyasamarpitāḥ //
 aśrupūrṇehi netrehi bodhisatvam idam abravīt* //
 nāmāpy aham na jānāmi eteṣām puruṣottama //
 padāni yāni kīrtesi nātra pratibhuko aham //
 kumāro āha //
 alam cireṇa ekasmiṁ pade pratibhuko bhava //
 tato ihaiva nivasiṣyam ramye kapilaśāhvaye //
 bhave dāni aham putra ekasmiṁ pade tava bhave //
 pratibhuko śīghram brūhi upagataṁ mayā saha //
 kumāro āha //
 ihaiva vasato mahyam prāśādavaralokake //
 sarvanīvāraṇāpagataṁ cittam me vartatām vaśāt* //
 tato devā ca yaksā ca gandharvā ca sadānavā //
 nāgarākṣasasamghāś ca aho dharma udīrayan* //
 aho paramavādisya paramārthābhikāmkiṇo //
 vyaktam paramavākyāni prabhavanti muhurmuhuḥ //
 tato dīnamano rājā kumāram etad abravīt* //
 nātrāvāso mahyam putra aśruvegam pramuñcati //
 tato devamanuṣyānām prāmodyajananīm girām //

[_Mvu_2.144_] bodhisatvo udīrento pitaram samadhyabhāṣati //
 aham ajaram ārog Yam amṛtam pārthivottama //
 vipattibhayanirmuktaṁ abhigamṣye asaṃskṛtam //
 rāja yan nityam yat sukham yac chubham tat* mayā svayaṁ //
 prāptavyam iti na sandehaḥ parityajya dhṛtiṁ labha //
 atha khalu rājā śuddhodano yaṁ kumāro jambucchāyāyām dhyāyati tam dṛṣṭvā
 cintāgaram praviṣṭo // yadi kumārasya sāntehi dhyānehi cittam abhiramatī mā haiva
 tāvad asitasya ṣṭisya satyam vyākaraṇam bhaviṣyati // yan nūnāhaṁ kumārasya
 vistīrṇam antaḥpuram upasthāpayeyam vividhāni udyānāni kuryāt* yatra kumāro
 krīdeyyā rameyyā pravicāreyyā na ca abhiniṣkramaṇe cittam kareyyā //
 ____ atha khalu śuddhodanena kumārasya vistīrṇo antaḥpuro upasthāpito bahūni

strīsaḥasrāṇi vividhāṇi ca nānāprakārāṇi aśokamaṇḍapakāni kārāpitāni
 avasaktapaṭṭadāmakalāpāni muktauṣpāvakīṛṇāṇi yatra kumāro krīḍīṣyati
 pravīcārayīṣyati na ca nam abhiniṣkramaṇe cittam kariṣyati // rājā dāni śuddhodano
 antaḥpure sandiṣati // suṣṭu kumāram abhiramāpetha nātyagītāvadyena yathā kumāro
 abhiniṣkramaṇe cittam na kareyyā // kumāro pi dāni kāmeṣu ādīnavadarśī anarthako
 sarvakāmabhogehi / edṛṣeṣu ca udyāneṣu devabhavaṇasadṛṣeṣu antaḥpureṣu
 apsarasaṇḍṛṣeṣu ratīm na vindati / abhiniṣkramaṇe cittam abhiramatī na ca bodhisatvo
 kenacīc codayitavyo duḥkho yaṁ saṁsāra iti / sarvadharmeṣu vaśavartī svayam eva
 sāmato virakto bhavati udvignamānaṣo svayaṁ cittam udvejayati / aho saṁsāro
 prakṛti duḥkham aparimitam upadravaśatāni darśayati //

[_Mvu_2.145_] atha khalu kumāro upariprāsādaśikharagato upaviṣṭo tam eva
 dhyānam manasā karonto āsatī yaṁ se jambucchāyāyaṁ labdhām / na gītaśabdā na
 nṛtyaravaśabdā na pramadāgaṇām rūpavantām svādīyati / tam eva cintayanto āsatī //
 atha khalu rājā śuddhodano anyataram puruṣam pṛcchati / kim idam bho puruṣa
 kumārasya antarpure na gītaravaśabdo
 nṛtyabherīmṛdamgavīṇāvamśapaṇavaravaśabdaḥ śrūyate kumārasya kiṁ cittaṣya
 daurmanasyaṁ // atha khalu yā lumbinīvane devatā nivāsikā sāntarīkṣe sthitvā
 rājānaṁ śuddhodanam abravīt* // mahārāja kumāram vitarkayāhi / virakto tava putro
 sarvakāmaguṇaratīhi nacireṇa chindiṣyati sarvatrṣṇābandhanām niravašeṣām yāsyati
 tapovanam suparīttam bhāvayīṣyati / idānīm khalu nṛpati siddhārtho rājavamśo
 prāśadavaraṇagato pramadāgaṇapariṇīto anityam duḥkham nairātmyam paribhāṣati
 śārīre // atha khalu rājā śuddhodano taṁ devatāsakāśāto śrutvā paridīnāmukhavarṇo
 śokārdito kumārasya sakāśam upasamkrāntah idam abravīt* // kim idam putra
 paridīnavadano śokārdito upaviṣṭo si mā kiṁcīt śārīrasya pratipīḍām paśyasi mā
 dhanakṣayam upalakṣaṇi mā paracakrabhayaṁ upasthitam ākhyāhi me putra śīghram
 kimartham //

— kumāro āha // asti tāta śārīre pratipīḍām paśyāmi vyādhir ārogoyam ākramati
 maraṇam jīvitam ākramati taṁ tāta jīrṇam mṛtāntaram pratyavekṣāmi // kṣīyanti
 sarvasamskārā girinādījalacāmcalā paramāyāsadharmaṁ ṛtusamvatsaram āyuḥ kṣīyati
 maraṇāsannam bhavati imām tāta śārīre pratipīḍām paśyāmi // asti tāta dhanakṣayam
 paśyāmi sarvadharmaṁ riktakam tucchakam asārakam māyopamam vamcanīyam
 visamvādakam nāsti dhanasya sthiti taṁ

[_Mvu_2.146_] saṁbādhyati vā saṁkrāmati vā parasparam / iman tāta dhanakṣayam
 paśyāmi // asti paracakrabhayaṁ dṛṣyati dharmasamskāradoṣabhyam hastacchedā
 karṇacchedā śīrṣacchedā vividhā nānāprakārā anekaparyāyeṇa asmiṁ kāye duḥkhāni
 saṁkramanti / imam tāta paracakrabhayaṁ paśyāmi // rājā śuddhodano āha // alam
 putra mā maitam cintayāhi / samprati taruno prathamaya uvanagato si rājakṛtyam
 anubhavāhi vistīrṇas te antaḥpuro yauvanasampanno tāhi sārdham kṛīḍāhi ramāhi
 pravīcārehi mā pravrajyāye cittam karohi // kumāro āha // yadi me tāta aṣṭa varām
 anuprayacchasi tato ahaṁ na bhūyo etam arthaṁ cintaiṣye // rājā āha // ākhyāhi me
 putra śīghram kīḍṛśāme aṣṭa varāni yānīcchasi yadi śaktir vā balam vā asti tato te
 pradāsyāmi / kim putra mama rājyam pariḥāyiṣyati yad ahaṁ tava putra varam na
 pradāsyāmi //

— kumāra āha // imāni me tāta aṣṭa varāni anuprayacchāhi // yadi me yauvanaṁ jarā
 nākrameyā / yadi ārogoyam vyādhir nākrameyā / yadi me jīvitam maraṇam na hareyā /
 yadi me tvayā sārdham viprayogo na bhave / edṛṣam antaḥpuram apsarasāṇḍṛṣam
 vistīrṇo ca jñātivargo na vipraveṣeyā rājyāto ca aiśvaryāto ca na
 vipariṇāmānyārtībhāvo bhavyeyā / ye pi satvā mama jātamātreṇa amṛtasukhena

abhinimantritā teṣāṁ pi sarveṣāṁ kleśapraśamo bhaveyā / mamāpi jātijarāmaraṇasya
anto bahveyā // rājā śuddhodano āha // putra kuto mama edṛśam va śaktir vā balam vā
asti yad aham imām edṛśam aṣṭa varā prayaccheyam / ye pi te putra pūrvā rājāno
dīrghāyukṣkā yathā mahāsammato rājā mahātejo dṛḍhadhanuh śatadhanu niśāntāyu
yugandharaprabhṛtayah

[_Mvu_2.147_] kularājavamśā te pi ca putra sarve anityatābalena paryantopanītā
nāmamātrā ca śeṣāḥ sthāpitāḥ / kuto putra me balam śaktir vā asti tava ime īdṛśān aṣṭa
varān anuprayacchitum // kumāro āha // yadi tāta na utsahasi tvam mama imān aṣṭa
varān anuprayacchitum aham ca te nimantremi jarāmaraṇasya anto bhaveyā // rājā āha //
// jīrṇo vr̄ddho gatayauvanaś ca tato mama mṛtasya paścāt pravrajyāhi // kumāra āha //
udagram anubhavāhi tāta jīvanto punar drakṣyasi mama iha sarvagativimuktam
sarvatrṣṇāchinnam sarvaduhkhavigatam sarvajvalākleśāparītasya
sarvabodhyaṅgaratnā bhāvayantasya //

____atha nṛpati tasya pramadāganān upadarśayati / iman te putra udāram
varavimalakamalanayanamaṇirucirapīnapayodharā śukranirbhāsagātrā vicitrābharaṇā
kaṭhinaśubhavāsitakaraṇā sukumārapravarabhramarāmjanakesā
raktāmśukaprāvaraṇavalayamaṇimuktikahārāvanaddhā
tulākoṭivalayanūpurapamcāngikatūryaninādām kurvanti / etāhi putra abhiramāhi mā
pravrajyām abhikāṃkṣāhi // kumāra āha // paśya tāta strīsamjño bhaveya yo atra
rajeyā kalpeyā pramadyeyā // rājā āha // tava kīdṛśī samjñā bhavati // kumāro āha //
mamātra viparītasamjñā bhavati // rājā āha // kīdṛśī te putra viparītasamjñā bhavati //
kumāro āha // edṛśī me tāta viparītasamjñā bhavati / yathāyam kāyo yatra yukto
āgacchatī gacchatī yatra sthāti niṣidati yatra bhāvayati tūṣṇīm bhavati yatra bāhiram
śūnyam nirūhakam balam durbalam māyā ca visamvādakam sarvam eva
dharmakāyam pravadanti // rājā śuddhodano āha // yadi putra rūpeṇa na rajyasi kim
idam niṣpuruṣena rajyasi kam tvam darśanam upalakṣayasi // kumāro āha // yad idam

[_Mvu_2.148_] tāta samśāranātakam upalakṣayāmi yantravijñānanātavedanavikārām
janayati / traidehātukam ramgam sthānam satvānām kṛtavikṛtiṣāṅgatisu ramgam
praviśati ṛṣṇāsnehavaram ca kleśasatānām gābhīratā / evam purimā koṭi na prajñāyati
parasparam nātakam satvānām vāmcanagrahaṇavipātakam // nāsti so satvo vā
satvakāyo vā yo samskāreṣu na khalikṛto na vāmcito athāparam gurujaneṣu / tato
udagram anubhavāhi tāta samśāranātakam vinivartayitvā samathanirvāṇapuram
anupravekṣyāmi yatra jarāmaraṇam nākrāmanti pūrvam eva padam parimārgayiṣye
yantam purimakehi tathāgatehi arhantehi samyaksambuddhehi parimārgitam //
____rājā āha // imam te putra vimānam devabhavanasadṛśam samṛddham tava
cāntarapuram tvam pi putra abhirūpavām varalakṣaṇapuṇyasaḥasracito kim idam
putra ratim na vindasi api tu niṣkramaṇam eva abhikāṃkṣāsi vihāya nagarapuram //
kumāro āha //
gatiṣu santrastamānaso śr̄nohi mama tāta me yena na asti rati //
jarāvyādhi ripur maraṇam ṛtīyam abhimardati tena me nāsti ratih //
yadi nityasukham ātumano bhave yadi vātmano duḥkhabalām na bhave //
yadi samskṛtapratyayam idam na bhave atha kisya mamātu ratir na bhave //
upalabhyati kāyo karaṇḍasamo upalabhyati kāye ca sarpasamā //

[_Mvu_2.149_] upalabhyati skandha amitrasamā
atha kisya mamātu ratir va bhave //
yadi kāyo karaṇḍasamo na bhavet* yadi vā tatra sarpasamā na bhave //
yadi skandha amitrasamā na bhave atha kisya mamātu ratir na bhavet //

yadi
 . . . duḥkhakriyā na bhavet* //
 yadi jātijarāmaraṇam na bhavet* atha kisya samsāraratir na bhavet* //
 yadi śūnyagrāmanilayo na bhave
 yadi tam virāgavadhako na bhavet* //
 saṃskāradhātu samayo na bhavet*
 atha kisya mamātu ratir na bhavet* //
 yadi śiṣyapratodam idam na bhavet*
 yadi rājakulasya bhayaṇ na bhavet* //
 yadi sarvabhayaṇ tribhave na bhavet*
 abhiniśkramaṇe mamato na ratih //
 atha rājā śuddhodano yadā sarvopāyena na śaknoti kumārasya cittam vinivartayitum
 tadā rājño evam bhavati // yadi na kenacid upāyena śaknomi kumārasya cittam
 vinivartayitum yaṁ nūnāham yattikā kapilavastunagare kanyā tām sarvām kumārasya
 upadarśayāmi na kvacij janatāyāḥ kanyāyāḥ kumārasya cittam abhiramet* //
 [_Mvu_2.150_] bodhisatvo pitaram abhimantrayati udyānabhūmīm niryāsyāmīti //
 rājñā śuddhodanena amātyā āṇattā // yāvad rājakulam yāvac ca udyānabhūmīm
 atrāntare pratijāgratha siktasamṛṣṭam vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam
 osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam muktaḍuṣpāvakīrṇam deśedešeṣu
 dhūpayantrāṇi mālyayantrāṇi naṭanartaka-ṛllamallapāṇisvaryākumbhatūṇī mānāpikāni
 rūpaśabdaghāṇi upasthāpetha amānāpikāni udvartāpetha / yathā kumāro
 udyānabhūmīm abhiniśkrānto na kiṁcid amanāpam paśyeya // evam rājño
 vacanamātreṇa amātyehi yāvac ca rājakulam yāvac ca tām kumārasya udyānabhūmīm
 yathāṇattam mārgam pratijāgritam deśedešeṣu ca puruṣā sthāpitā yathā kumārasya
 purato na kiṁcij jīrṇo vrddho vyādhito vā kāṇo vā khāḍo vā darduro vā kaṇḍūlo vā
 kacchulo vā vicarciko vā anyo vā kiṁcid amanāpam kumārasya udyānam
 abhiniśkramantasya purato tiṣṭheyā // evam kumāro mahārheṇa saptaratnacitreṇa
 yānena mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahatīye vibhūṣāye
 udyānabhūmīm niryāntasya rājapuruṣā vāmadakṣiṇena utsāraṇām karontā gacchanti
 yathā kumāro na kiṁcid amanāpam paśyeyā // evam kumāro mānāpikāni rūpāṇi
 paśyanto mānāpikāni śabdāni śṛṇvanto mānāpikāni gandhāni ghrāyanto ubhayato
 vāmadakṣiṇena amjalīśatasahasrāṇi pratīchanto vividhāni ca cūrṇavarṣāṇi pratīchanto
 kapilavastuto udyānabhūmīm nirdhāvantasya ghaṭikāreṇa kumbhakāreṇa
 śuddhāvāsadevaputrabhūtena tathānyehi ca śuddhāvāsakāyikehi devaputrehi jīrṇo
 puruṣo purato abhinirmito jīrṇo vrddho mahallako adhvagataṇ vayamanuprāpto
 śvetaśiro tilakāhatagātro bhagno gopānasīvakro puratoprāghbāro daṇḍam
 avaṣṭabhyamānair

[_Mvu_2.151_] gātrair gacchanto // bodhisatvo tam dṛṣṭvā sārathiṁ pṛcchati / kim
 imo puruṣo evam praktūlo jīrṇo vrddho mahallako adhvagatavayamanuprāptaḥ
 śvetaśiro tilakāhatagātro bhagno gopānasīvakro purataḥprāghbāro daṇḍam avaṣṭabhyā
 prakhalamānair gātraiḥ gacchati // sārathi āha // kumāro kiṁca te etena pṛcchitena eṣa
 puruṣo jīrṇo nāma vayaparigataśārīro / gacchāma udyānabhūmīm tahim devakumāra
 pamcahi kāmaguṇehi krīḍāhi ramāhi pravicārehi // kumāro āha // bho bhaṇe sārathi
 vayam api jarādharmā jarādharmatāyām anatītāḥ / yatra nāma jātasya jarā prajñāyati
 atra paṇḍitasya kā rati // kumāro āha // sārathi nivartehi ratham alam udyānagamanāye
 //

__ kumāro punarnivartitvā gṛhaṇam praviṣṭo // rājā śuddhodano amātyām pṛcchati //
 bho bhaṇe kiṁ kumāro punar nivṛttō udyānabhūmīm na nirgato // amātyā āhansuḥ //
 mahārāja kumāro jīrṇo puruṣam dṛṣṭvā niryāto na bhūyo udyānabhūmīm nirgato //

rājño bhavati / mā haiva yathā asitena ṛṣinā kumāro vyākṛto tathā bhaviṣyati // rājñā kumārasya antahpuram samdiṣṭam / suṣṭu kumāram krīḍāpetha ramāpetha pravicārāpetha nātyehi gītehi vāditehi yathā kumāro gṛhe abhirameyā // yathā devaloke evam kumārasya evamrūpā antahpure samgīti vartanti / na ca kumārasya samgītiṣu manam gacchati / tam eva jīrṇam puruṣam smarati //

____aparakālena kumāro āha // udyānabhūmīm nirdhāviṣyāmīti // rājā āha // mānāpikāni rūpaśabdāni upasthāpetha yathā kumāro udyānabhūmīm abhiniṣkramanto na kiṃcid amanāpam paśyeya // evam rājño vacanamātreṇa amātyehi yāva ca rājakulam

[_Mvu_2.152_] yāvac ca tām kumārasya udyānabhūmīm yathāṇattam mārgam pratijāgritaṁ deśedešeṣu ca puruṣā sthāpitā yathā udyānabhūmīm niryāntasya purato na kvacij jīrṇo vā vṛddho vā vyādhito vā kāṇo vā khāḍo vā draduro vā kaṇḍūlo vā kacchulo vā vicarciko vā anyo vā kiṃcid amanāpam kumārasya udyānabhūmīm abhiniṣkramantasya purato na tiṣṭheyā // evam kumāro mahāraheṇa saptaratnacitreṇa yānena mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahatīye vibhūṣāye udyānabhūmīm niryāntasya rājapuruṣā vāmadakṣiṇena utsāraṇām kārayantā gacchanti yathā kumāro na kenacid amanāpam paśyeyā // evam kumāro mānāpikāni rūpāṇi paśyanto mānāpikāni śabdāni śṛṇvanto mānāpikāni gandhāni ghrāyanto ubhayato vāmadakṣiṇena amjaliśatasahasrāṇi pratīchanto vividhāni ca puṣpavarṣāṇi sampratīchanto kapilavastuto udyānabhūmīm nirdhāvantasya ghaṭikāreṇa ca kumbhakāreṇa śuddhāvāsadevaputrabhūtena tathā anyehi ca śuddhāvāsakāyikehi devaputrehi vyādhito purato abhinirmito śūnahastapādo śūnenā mukhena pītāpāṇḍuvarṇo dakodariko nābhīye dakadhārāye pravahantīye makṣikāsasrehi khādyamānā adrākṣaṇīyo samvegakārako // bodhisatvo tam dṛṣṭvā sārathiṁ pīcchati / bho bhaṇe sārathi kim imo puruṣo evam pratikūlo pītāpāṇḍukavarṇo śūnahastapādo bhinnamukhavarṇo nābhīye dakadhārāye śravantīye makṣikāsasrehi khādyati // sārathi āha // kumāra kin te etena pīcchitenā eṣo puruṣo vyādhinā parigataśarīro gacchāma udyānabhūmin tahiṁ deva krīḍāhi ramāhi pravicārehi // kumāro āha // bho bhaṇe sārathi vayam api vyādhidharmā vyādhidharmatāyām anatītā // yatra nāma jātasya jarā prajñāyati vyādhī ca prajñāyati atra paṇḍitasya kā ratih / rūpasya

[_Mvu_2.153_] vyasanam balasya mathanam sarvendriyāṇām vadhaḥ śokānām prabhavo rativyupasamo cittāśrayāṇām nidhi dharmasyopaśamaḥ gātrāśritānām gṛham yo lokam pibate vapus ca grasati vyādhisya ko nodvijet* // kumāro āha // sārathi nivartehi ratham alam me udyānagamanāye // kumāro punaḥ nivarttvā gṛham praviṣṭah // rājā śuddhodano amātyām pīcchati // bho bhaṇe kiṁ kumāro nivṛtto udyānabhūmīm na nirgato // amātyā āhansuh // mahārāja kumāro vyādhitam puruṣam dṛṣṭvā nivṛtto na bhūyo udyānabhūmīm nirgato // rājño bhavati // mā hevaṇ yathā asitena ṛṣinā kumāro vyākṛto tathā bhaviṣyati // rājñā kumārasya antahpuram samdiṣṭam // suṣṭu kumāram krīḍāpetha rāmāpetha nātyehi gītehi vāditehi yathā kumāro gṛhe abhirameyā // evam kumārasya yathā devaloke evamrūpā antahpure samgīti vartanti / na ca kumārasya samgītiṣu manam gacchati tam eva jīrṇam ca vyādhitam ca puruṣam samanusmarati //

____aparakālena kumāro bhūyo pitaram āpīcchati / tāta udyānabhūmīm niryāsyāmi darśanāye // rājñā amātyānām āṇatti dinnā / kumāro udyānabhūmīm niryāsyati udyānabhūmīm alamkārāpetha mārgam pratijāgaretha nagaram ca alamkārāpetha yāvac ca rājakulam yāvac ca rājakumārasya udyānabhūmīm siktasamsṛṣṭam vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam muktapuṣpāvakīrṇam deśedešeṣu ca puṣpayantrāṇi naṭanartaka-

ṛllumallapāṇisvaryākumbhatūnikā mānāpiकानि ca rūpāni śabdāni gandhāni
upasthāpetha yathā kumāro udyānabhūmīṁ niryānto na kiṁcid amanāpam paśeyā
jīrṇam vyādhitam vā kāṇam vā khoḍam vā dadruram vā kaṇḍūlam vā kacchulam vā
andham vā gilānam vā // yathā kumāro na kiṁcid amanāpam pśeyā tathā karotha //
vacanamātreṇa ca rājño

[_Mvu_2.154_] amātyehi yathāṇattam pratijāgritaṁ vāmadakṣiṇato ca puruṣāḥ
sthāpitā ye janasya utsāraṇāṁ karonti yathā kumāro udyānabhūmīṁ niryānto na
kiṁcid amanāpam paśeyā // evam kumāro saptaratnacitreṇa yānenā vitavatitānena
osaktapāṭṭadāmakalāpena hemajālasaṁchannena savaijayantena sanandīghoṣeṇa
sakhurapravālena ucchritadhvajapatākena sāmātyaparijano mahatā rājānubhāvena
mahatā rāja-ṛddhīye mahatīye vibhūṣāye mahatā samudayena ubhayato
vāmadakṣiṇena amjaliśatasahasrāṇi saṁpratīchanto kapilavastuto udyānabhūmīṁ
niryāti / ghaṭikāreṇa ca kumbhakāreṇa śuddhāvāsadevaputrabhūtena anyehi ca
śuddhāvāsakāyikehi devaputrehi mṛtako puruṣo kumārasya purato nirmito mañcakē
samāropito puruṣehi nīyate jñātīhi aśrukaṇṭhehi rudanmukhehi parikīrṇakešeṇi uram
pīḍentehi karaṇam pralapantehi // kumāro tam dṛṣṭvā sārathiṁ pṛcchati // bho bhaṇe
sārathi kim idam puruṣo mañcakam āropito vinīyate jñātīhi aśrukaṇṭhehi
rudanmukhehi prakīrṇakešeṇi uram pīḍentehi // sārathi āha // kumāra eṣo puruṣo mṛto
jñātīhi mañcakam āropya aśrukaṇṭhehi rudanmukhehi prakīrṇakešeṇi uram pīḍentehi
śmaśānam nīyati // kumāro āha // bho bhaṇe eṣa sārathi bhūyo puruṣo pitaram vā
mātaram vā bhrātaram vā bhaginīm vā jñātimitrasālohitam vā citram vā jaṁbudvīpam
paśyati // sārathi āha // āma kumāra na eṣa bhūyo puruṣo mātaram vā drakṣyati
pitaram vā bhrātaram vā bhaginīm vā mitrajñātisālohitam vā citram vā jambudvīpam
// kumāro āha //
marañam tava mama ca tulyam naiva śatruḥ na bandhu ṛtu yatha parivartate durjayam
durvinītam //
[_Mvu_2.155_] na gaṇayati kulīnam na nīcam na nāthavantam dinakara iva nirbhīto
atra mārgeṇa yāti //
sārathi āha //
kāmām sampattim rājalakṣmīm ratim śrīm etām pṛcchāhi sarvalokapradhānām //
kim tuhyam raudram rogasamtāpamūlam mṛtyum tam dṛṣṭvā yo vināśo narāṇām //
bodhisatvo āha //
jīrṇāturaṁ mṛtam dṛṣṭvā yo nodvijati saṁsāre /
śocetavyah sa durmedhā andho dhvani yathā naṣṭah //
kumāro āha // bho bhaṇe sārathi vayam api marañadharmaṁ marañadharmaṭayai anatītā
/ yatra nāma jātasya vyādhī prajñāyati marañah prajñāyati atra paṇḍitasya kā ratih /
nivartehi ratham me udyānabhūmīgamanāye // kumāro tato evam pratinivartitvā
punah gr̄ham gato // rājā śuddhodano amātyānām pṛcchati / kim kumāro bhūyo
pratinivartitah na udyānabhūmīṁ nigrato // amātyā āhansuh // deva kumāreṇa mṛtako
puruṣo mañcakē samāropito jñātīhi aśrukaṇṭhehi rudanmukhehi prakīrṇakešeṇi uram
pīḍentehi ārtasvaraṁ ravantehi śmaśānam nīyanto dṛṣṭo / tasya dṛṣṭvā saṁvego jātam /
tataḥ eva pratinivṛtto // rājño śuddhodanasya etad abhūṣi // mā haivam nimittakānām
brāhmaṇānām satyavacanam bhaviṣyati ye te evam āhansuh / pravrajīyati kumāro //
rājñā dāni kumārasya antaḥpuram dūto preśito / varṣavarā kaṁcukīyā ca suṣṭu
kumāram

[_Mvu_2.156_] krīḍāpetha nṛtyagītavāditena yathā kumāro abhirameyā // te dāni
antaḥpurikā kumāram suṣṭu abhiramenti nṛtyehi gītehi vāditehi na ca kumārasya atra
cittam vā mano vā nānyatra tām jīrṇān āturān mṛtam smarati //

____ kumāro bhūyah aparakālena pitaram āprcchati / tāta udyānabhūmyām niryāsyāmi
 darśanāye // rājā āha // yasya kumāra kālam manyase // rājñā amātyānām āṇattam /
 udyānasya bhūmim alamkārāpetha nandanavanamamamiva devarājasya nagaram ca
 alamkārāpetha yāvac ca rājakulam yāvac ca rājakumārasya udyānabhūmim
 siktasansṛṣṭam kāpāpetha vitatavitānam citraduṣyaparikṣiptam
 osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam muktapuṣpāvakīrṇam deśedešeṣu ca
 puṣpayantrāṇi dhūpayantrāṇi naṭanartaka-ṛllamallapāṇisvaryākumbhatūṇikam
 pratijāgarāpetha mānāpikā pi ca rūpaśabdagandhām yathā kumāro kapilavastuto
 udyānabhūmim niryānto na kiṃcid amanāpam paśyeyā jīrṇam vā vyādhitam vā
 mṛtam vā andham vā kāṇam vā khoḍam vā dadruram vā kaṇḍūlam vā kacchulam vā
 vicarcikam vā tathā karotha // amātyehi āṇattamātrehi yathā rājño samdešo tathā
 sarvam pratijāgritaṁ deśedešeṣu ca puruṣā sthāpitāḥ yathā kumāro kapilavastuto
 udyānabhūmim niryānto na kiṃcid amanāpam paśyeyā // kumāro pi dāni
 saptaratnacitreṇa yānena hemajālpraticchannena svalamkṛtena suvibhūṣitena
 savaijayantīkena sanandighoṣeṇa sakharapravālenā ucchritadhvajapatākena sāmātyo
 saparijano mahatā rājanubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahatā viyūhāye mahatā
 samvṛddhiye mahatā vibhūṣaye kapilavastuto udyānabhūmim niryāto // niryāntasya
 ghaṭikāreṇa kumbhakāreṇa śuddhāvāsakāyadevaputrabhūtena anyehi ca
 śuddhāvāsakāyikehi devaputrehi kumārasya

[_Mvu_2.157_] purato pravrajito nirmito kāśayāmbaradharo praśāntendriyo
 iriyāpathasampanno yugamātraprekṣamāṇo janasahasre kapilarājamārge // so dāni
 pravrajito kumāreṇa drṣṭo drṣṭvā ca punar asya mano prasīde / aho pravrajitasya
 prajñānam // kumāro tam pravrajitam drṣṭvā pṛcchati // ārya kimartham so pravrajito //
 pravrajito āha // kumāra ātmadamaśamathaparinirvāṇārtham pravrajito // kumāro tam
 pravrajitasya vacanam śrutvā prīto samvṛtto // kumāro āha // pravrajito khalu nāma
 kaśayapāṭāvalambitaprakarṣī vitīrṇo janavikīrṇe aindramārge /
 bhūrikamalarajāvakīrṇagātro śaravane yatha ekacakravākaḥ //
 mṛgī śākyakanyā ānandasya mātā / sā kumāram tādṛśīye lakṣmīye tādṛśāye vibhūṣāye
 kapilavastuto niryāntam drṣṭvā gāthāhi kumāram abhistavati //
 nirvṛta khalu te mātā pitā punah te nirvṛto /
 nirvṛtā punah sā nārī yasya bhartā bhaviṣyasi //
 bodhisatvasya nirvāṇaśabdam śrutvā nirvāṇasmīm eva manam prasīde tiṣṭhe
 sampraskande //
 nirvāṇaghoṣam śrutvāna nirvāṇe śrotram ādade /
 nirvāṇam anuttaram drṣṭvā dhyāyate akutobhayaṁ //
 kumāreṇa tam nirvāṇam dhyāyantena mṛgī śākyakanyā nāvalokitā nābhāṣṭā // tasyā
 dāni mṛgīśākyakanyāye daurmanasyam samjātam // ettakasya janakāyasya madhyato
 mayā kumāro abhistuto na cānena aham avalokitāpi //
 ____ śuddhodanena rājakumārasya ṣaḍvālako nāma dvāro kārāpito paṁcapuruṣāśatehi

[_Mvu_2.158_] apāvurīyati // tasya apāvurīyantasya samantāyojanam śabdo gacchatī
 // paṁca rājāna śatāni nagaram parivāretvā sthitā // rājā abhiṣeke bhāṇḍā kārāpeti /
 puṣyanakṣatre kumāram abhiṣiṁciṣyam // bodhisatvasyāpi evam bhavati /
 puṣyanakṣatre abhiniṣkramiṣyanti // śuddhāvāsā devā bodhisatvam āhansuh // kāle si
 mahāpuruṣa tuṣitakāyāc cyuto kāle si mātuḥ kuksīm okrānto kāle si jāto kālo ca te
 abhiniṣkramitum kālanirnāmasampanno cāsi mahāpuruṣa / bahu tvām janatā
 abhikāṁkṣanti karṣakā viya udakaparīkṣayā mahāmeghām // īśvaro devaputro gāthām
 bhāṣati //
 samyagvitarkaya bodhisatvaivam vitarkayanti vidvāṁsaḥ /

utpanna te kuśalasya mūlā yathā vitarkayasi saprajña //
 maheśvaro gāthām bhāṣati //
 abhiniṣkrama mahāvīra abhiniṣkrama mahāmune /
 sarvalokasya arthāye budhyāhi amṛtam padam //
 mahābrahmā āha // sace dya mahāpuruṣa nābhiniṣkramiṣyasi saptame divase
 saptaratnāni prādurbhāviṣyanti rājā tvam bhaviṣyasi cakravartī cāturdvipo vijitāvi
 dhārmiko dharmarājā saptaratnasamanvāgato / nabhato imāni saptā ratnamayāni
 prādurbhavanti sayyathīdam cakrаратnām hastiratnām aśvaratnām maṇiratnām
 strīratnām gṛhapatiratnām pariṇāyakaratnām evam saptamām / pūram ca te bhaviṣyati
 sahasram putrāṇām śūrāṇām vīrāṇām varāṅgarūpiṇām parasainyapramardakānām
 varāṇām // so imām catvāri mahādvīpām sayyathīdam jambudvīpām pūrvavideham
 aparagodānikam

[_Mvu_2.159_] uttarakurum sāgaragiriparyantām akhilām akaṇṭakām adaṇḍena
 aśastreṇa anutpīḍena dharmeṇa abhivijinitvā adhyāvasiṣyasi //
 ____rāhulo tuṣitabhavanāc cyavītvā mātuḥ kukṣim okrame ardharātre samaye //
 bodhisatvo pratibuddho paśyati antaḥpuram osuptam kācid vīṇām upaguhya kācid
 veṇu kācin nakulam kācit sughoṣam kācit tūṇakam kācic candīsakam kācit
 sambhārikām kācit* mahatīm kācid vipamcikām kācid ḍhakkapaṭaham kācid vallakiṁ
 kācit* mṛḍamgam kācit* mukundam kācit paṇavam kācid* jharjharaṇam kācid
 āliṁgam kācit parivādinīm kācid gale hastam kṛtvā kācit* mṛḍamgam śīrṣe kṛtvā kācit
 parasparasya utsamge śīrṣam kṛtvā kācit parasparasya amṣe bāhām kṛtvā kācit
 parasparasya upagrīhya kācid vāmadakṣināto vīkṣiptagātrā kāsāmīcīt* mukhāto lālā
 śravati // bodhisatvasya evam dharanīgatam antaḥpuram pratikaṇṭham dṛṣṭvā antepure
 śmaśānasamjñā utpannā // bodhisatvena paryāṇkāto utthihitvā kaśikasūkṣmāṇi
 prāvṛtāni karaṇḍakāto grīhya chandako ca nam upasthāpako upasthāpito // upanāmehi
 me chandaka aśvam kāṇṭhakam // chandaka āha // kumāra ardharātre samayo kiṁ
 imasmīm deśakāle aśvakāryam // vaiśravaṇabhabanasadṛśo veśmo abhirama kiṁ te
 aśvakāryam imam deśakālam / apsaragaṇasannibham antaḥpuram abhirama kin te
 aśvakāryam // evam idānīm bahuprakāram chandako ālapati / kumāra nāyam aśvakālo

[_Mvu_2.160_] rājārahehi kumāra śayanehi imam śayanakālam kiṁ idānīm
 aśvakāryam // kumāro āha // chandaka idānīm me aśvakāryam upanāmehi me
 kāṇṭhakam // chandakasya bhavati / yathā kumāro imasmīm deśakāle kāṇṭhakam
 sukhaprasuptasya janasya nūnam kumāro abhiniṣkramitukāmo // tena dāni kāṇṭhakam
 pallānayantenauccena svareṇa ārāvam muktaṁ yathā rājā budhyeya jano ca sarvo
 kapilavastusmiṁ / chandakasvareṇa na dāni tataḥ kocid vibudhyati / devehi sarvasya
 janasya ābhyanṭarasya bāhirasya osopanam kṛtam / kāṇṭhakenāpi bodhisatvasya
 upanāmayantenauccena svareṇa hīṣitam mama hīṣaṇāśabdena rājā śuddhodano
 vibuddhiṣyati janakāyo ca tena samantāyojanam svareṇa abhivijñāpitaṁ na kocid
 vibudhyati // devakoṭisahasriyo kapilavastum samāgatāḥ gandhamālyam ādāya
 bodhisatvasya abhiniṣkramantasya pūjārthaṁ //
 ____bodhisatvo kāṇṭhakam hayarājām ārūḍho devasahasrehi ca nabhagatehi
 puṣpavarṣam osṛṭam maṇḍaravāṇi mahāmaṇḍaravāṇi karkāravāṇi mahākarkāravāṇi
 rocamānāni mahārocāmānāni mamjūṣakāṇi mahāmamjūṣakāṇi bhīṣmāṇi
 mahābhīṣmāṇi samantagandhāni mahāsamantagandhāni pārijātakāni divyāni
 suvarṇapuṣpāṇi divyāni rūpyapuṣpāṇi divyāni ratnapuṣpāṇi divyāni candanacūrṇāni
 divyāni agurucūrṇāni divyāni keśaracūrṇāni divyāni tamālapatracūrṇāni divyāni ca
 gandhodakaśītalāni kapilavastunah samantena shaṣṭi yojanāni jānumātram divyam
 kusumaugham samvṛttam samantāc ca shaṣṭi yojanāni divyagandhodakena kardamam

samvṛttam abhavat* rutāni ca divyāni koṭisahasraniyutā sampravādyensuḥ divyāni ca
saṃgīti nirvartensuḥ apsarasahasrāni ca praṇadyensuḥ

[_Mvu_2.161_] ca gāyensu ca / caturhi mahārājehi kaṇṭhakasya pādā gr̄hītā //
kaṇṭhakajātānugāmī anuśrotram̄ pelavako ca niṣkrānto yadi na samajavo tena bhavāmi
// chandakasahajo supratīṣṭhito nāma yakṣo paṁcaśataparivāro / tena
śaḍvālakadvāram apāvṛtam̄ ghoṣam̄ ca nigṛhītam̄ //

____ atha bodhisatvo mahāntam̄ hastikāyam̄ avahāya agārād anagāriyam abhiniṣkrāmati
mahāntam̄ pattikāyam̄ avahāya mahāntam̄ bhogaskandham̄ avahāya mahāntam̄
aiśvaryam̄ avahāya mahāntam̄ jñātivargam̄ avahāya agārād anagāriyam
abhiniṣkramati // bodhisatvo jātīye arttīyanto jātisamatikramaṇam̄ mārgam̄
adhigamanārtham̄ agārād anagāriyam abhiniṣkramati / [mahāntam̄ aśvapattikāyam̄
avahāya mahāntam̄ rathakāyam̄ avahāya mahāntam̄ pattikāyam̄ avahāya mahāntam̄
bhogaskandham̄ avahāya mahāntam̄ aiśvaryam̄ avahāya mahāntam̄ jñātivargam̄
avahāya agārād anagāriyam abhiniṣkramati] // bodhisatvo [jātīye arttīyanto] maraṇena
arttīyanto maraṇasamatikramaṇam̄ mārgam̄ adhigamanārthāya agārād anagāriyam
abhiniṣkramati // śokehi arttīyanto upāyāsehi arttīyanto upāyāsasamatikramaṇam̄
mārgam̄ adhigamanārtham̄ agārād anagāriyam abhiniṣkramati // na khalu punar
bhikṣavaḥ bodhisatvo parijuññena pariṣūrṇo agārād anagāriyam abhiniṣkramati / atha
khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo agreṇa parameṇa yauvanena samanvāgataḥ agārād
anagāriyam abhiniṣkramati // na khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo vyādhiparijuññena
pariṣūrṇo agārād anagāriyam abhiniṣkramati / atha khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo agreṇa
parameṇa ārogycena samanvāgato agārād anagāriyam abhiniṣkramati // na khalu punar
bhikṣavaḥ bhogaparijuññena pariṣūrṇo

[_Mvu_2.162_] agārād anagāriyam abhiniṣkramati / atha khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo
mahāntam̄ bhogaskandham̄ avahāya agārād anagāriyam abhiniṣkramati // na khalu
punar bhikṣavaḥ bodhisatvo jñātiparijuññena pariṣūrṇo agārād anagāriyam
abhiniṣkramati / atha khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo mahāntam̄ jñātivargam̄ avahāya
agārād anagāriyam abhiniṣkramati //

____ śailāḥ saṃdhūyensuḥ salilā lalensuḥ sāgaro ca nirāmito kṣubhye devā ca divyam̄
candanacūrṇam okirensuḥ / divyāni agurucūrṇāni divyāni keśaracūrṇāni divyāni
tamālapatracūrṇāni divyāni muktaḍupavarṣāṇi okirensuḥ // iyaṁ mahāpṛthivī atīva
śaḍvikāram̄ kampe prakampe samprakampe bodhisatvasyaiva tejena aprameyasya ca
udārasya ca mahato obhāsasya loke prādurbhāvo abhūsi / yā pi tā lokāntarikāḥ
andhakārā andhakārārpitā tamisrā tamisrārpitā aghā asaṁviditapūrvā yatra ime
candramasūryā evaṁ maharddhikā evaṁ mahānubhāvā ābhayā ābhām̄
nābhisaṁbhūṇanti ālokena vā ālokam̄ na spharanti tā pi ca tena obhāsenā sphuṭā
abhūnsuḥ / ye pi tatra satvā upapannāḥ te pi anyonyam̄ saṃjānensuḥ / anye pi kila bho
iha satvā upapannā / ekāntasukhasamarpitā ca punas tatkṣaṇam̄ tanmuḥūrtam̄
sarvasatvā abhūnsuḥ // ye pi tatra avīcismiṁ mahānarake upapannāḥ atikramyaivam̄
devānāṁ devānubhāvam̄ nāgānāṁ nāgānubhāvam̄ yakṣānāṁ yakṣānubhāvam̄ /
dhyāmāni ca abhūnsuḥ mārabhavanāni niṣprabhāni nistejāni nirabhiramyāni //
krośikāny apy atra khaṇḍāni prapatensuḥ dvikrośikāny atra khaṇḍāni prapatensuḥ
trikrośikāny apy atra khaṇḍāni prapatensuḥ yojanakāny apy atra khaṇḍāni
prapatensuḥ /

[_Mvu_2.163_] dhvajāgrāṇy api cātra prapatensuḥ / māro ca pāpīmāṁ duḥkhī
durmanā vipratisārī antaśalyaparidāghajāto abhūsi //
____ bodhisatvo khalu punaḥ bhikṣavo abhiniṣkramante atīva purimā diśā pariśuddhā

paryavadātā abhūsi / atīva dakṣinā diśā pariśuddhā paryavadātā abhūsi / atīva paścimā
 diśā pariśuddhā paryavadātā abhūsi / atīva uttarā diśā pariśuddhā paryavadātā abhūsi /
 atīva heṣtimā diśā atīvoparimā diśā pariśuddhā paryavadātā abhūsi // atīva
 candramasūryānām udgamanāni pariśuddhāni paryavadātāni abhūnsuh atīva
 pathagamanāni atīva ogamanāni pariśuddhāni paryavadātāni abhūsi // atīva nakṣatrāṇi
 pariśuddhāni paryavadātāni abhūsi / atīva tārakarūpāṇi pariśuddhāni paryavadātāni
 abhūsi // atīva cāturmahārājikānām devānām bhavanāni pariśuddhāni paryavadātāni
 abhūsi / atīva trāyāstriṁśānām yāmānām tuṣitānām nirmāṇaratīnām
 paranirmittavasavartinām devānām bhavanāni pariśuddhāni paryavadātāni abhūsi //
 atīva mārabhavanāni dhyāmāni abhūnsuh / durvarṇā niṣprabhāṇi dhvajāgrāṇi
 mārakāyikānām devānām māro ca pāpīmām duḥkhī durmano vipratisārī
 dhyāmantavarṇo antośalyaparidāghajāto // brahmakāyikānām devānām bhavanāni
 pariśuddhāni paryavadātāni abhūnsuh / śuddhāvāsānām devānām bhavanāni
 pariśuddhāni paryavadātāni abhūnsuh / evam ca teṣu śuddhāvāseṣu deveṣu
 parīttābhānām samyaksam̄buddhānām adhiṣṭhitāni caṃkramā niṣadyāni śayyāni tāni
 pi atīva pariśuddhāni abhūnsuh paryavadātā // śuddhāvāsā devā atīva hṛṣṭā abhūsi
 udagrā pramuditā prītisau manasya jātā // bodhisatve khalu punar bhikṣavah
 abhiniṣkramante yāvatā nāgānām adhipatayo nāgarājāno aṇḍajā vā jarāyujā vā
 saṃsvedajā vā aupapādukā

[_Mvu_2.164_] vā te mahatīm caturamgiṇīm senām abhinirmiṇītvā mahāntam
 hastikāyam aśvakāyam rathakāyam pattikayam abhinirmiṇītvā bodhisatvam eva
 puraskarensuh agārād anagāriyam pravrajitum // bodhisatve khalu punar bhikṣavah
 abhiniṣkramante yāvatā suvarṇādhipatayo suvarṇārājāno aṇḍajā vā jarāyujā vā
 saṃsvedajā vā aupapādukā vā te mahatīm caturamgiṇīm senām abhinirmiṇītvā
 mahāntam hastikāyam aśvakāyam rathakāyam pattikāyam abhinirmiṇītvā
 bodhisatvam eva puraskarensuh // nagaradevatā bodhisatvasya gacchataḥ purataḥ
 sthitvā dīnamanā āha //
 nāga nāga avalokayāhi me
 simha simha avalokayāhi me //
 satvasāra avalokayāhi me
 sārthavāha avalokayāhi me //
 kapilāhvayāto nirgamya avalokiyā puravaram puruṣasiṁho śākyakulānandajanano
 imām girām abhyudīrayati //
 api narakaṁ prapateyam viṣam ca khādetum bhojanam bhumiye //
 na tu punar iha praviṣya aprāpya jarāmarañapāram //
 ayam bhikṣavah bodhisatvasya abhiniṣkramaṇasampadā //
 _____ bodhisatvo devasahasrehi caturhi ca mahārājehi saṃpratigrhīto kapilavastuto
 dakṣinēna dvādaśa yojanāni nīto mallaviṣayam anomiyam nāma adhiṣṭhānam
 vaśiṣṭhasya ṣeṣya āśramapadasya nātidūre // tahiṁ bodhisatvo pratiṣṭhito chandako ca
 // bodhisatvo

[_Mvu_2.165_] chandakasya haste ābharaṇāni ca deti kaṇṭhakam ca aśvam
 chatraratnam ca pituś ca śuddhodanasya saṃdiśati mahāprajāpatīye gautamīye
 sarvasya ca jñātivargasya kauśalyam jalpesi kṛtakṛtyo āgamiṣyāmi
 pravṛttavadarharmacakraḥ // chandako āha // mātuḥ pituḥ na utkaṇṭhitam syā te //
 bodhisatvo āha // chandaka
 ityartham evam aham tava doṣadarśī
 bhokṣārthaṁ mokṣamati svajanam tyajāmi //
 jātasya janmani katham punarbhaveyā

iṣṭena bāndhavajanena viprayogah //
 yadi na maraṇam no jātam syān na rogajarādayah
 yadi ca na bhaved iṣṭatyāgo na cāpriyasamśrayo //
 yadi ca viphalā no syād āsā sukhām ca na caṃcalam
 vividhaviṣayā mānuṣyasmīm imāpi ratir bhavet* //
 chandako āha // tvam nāma āryaputra nirdiṣṭo sarvaśastrakuṣalehi cāturdvīpagatir
 bhaviṣyasīti / na tam satyam // bodhisatvo āha // bho bhaṇe chandakā kim anyam ca
 bhaṇitam tehi naimittikehi kuṣalehi // vartati khu satyakālo yadi te mama gauravam
 asti // chandako āha // eṣo bhaṇāmi / atha vā vijahitvā medinīm pravrajati bhavati
 bhavarāgahantā aśeṣadarśī idam dvitīyam //
 ___ bodhisatvasya etad abhūsi / katham pravrajyā ca cūḍā ca // bodhisatvena
 asipaṭṭena cūḍā chinnā sā ca cūḍā sākrenā devānām indreṇa praticchitā
 trāyastriṃśadbhavane pujyati

[_Mvu_2.166_] cūḍāmahām ca vartati // samasamām kaṇṭhako bodhisatvaya pādām
 lihati / bodhisatvo anapekṣo prakramati //
 pravrajyām kīrtiyāmi yathā pravrajī cakṣumām //
 jīrṇam kālagatam dṛṣṭvā samvegam alabhe munih //
 yoniśo labdhāsamvego mahāprajño vipaśyako //
 dṛṣṭvā ādīnavam loke pravrajī anagāriyam //
 avahāya mātāpitaram jñātisamgamanam tathā //
 nirvāsi kapilavastuto aśvam abhiruhya kaṇṭhakam //
 avahāyāśvacchandake chittvāna ḡṛhabāndhanām //
 sarvam etam avasṛjya anapekṣo eva prakramet* //
 yan dāni bodhisatvena abhiniṣkrāmitvā anomiyāto adhiṣṭhānāto vaśiṣṭhasya ḫsiya
 āśramasya nātidūrato chandako nivartitah sakaṇṭhako ābharaṇāni ca visarjitāni rājño
 śuddhodanasya kauśalyam samdiṣṭam mahāprajāpatīye gautamīye tathānyeṣām api
 jñātīnām / yaśodharāye na samdiśati // yadā bhagavām pravṛttavaradharmaśakraḥ tam
 bhikṣūhi śrutiṁ / bhikṣū bhagavantam āhansuḥ // katham yaśodharāye anapekṣo
 prakrānto // bhagavān āha // nāham bhikṣavah etarahim evānapekṣo prakrānto /
 anyadāpi aham yaśodharāye anapekṣo prakrāntah // bhikṣū āhansuḥ // anyadāpi
 bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah //
 ___ bhūtapūrvam bhikṣavo' titamadhvāne uttarāpathe takṣaśilā nāma nagaram tatra
 vajraseno

[_Mvu_2.167_] nāma śreṣṭhiputro aśvavāṇijyena takṣaśilāto vārāṇasiṁ gacchatī
 aśvapanyam ādāya // so dāni gacchanto anyaś ca vārāṇasiye sārtho corehi viprahato /
 vanijā hatavihatā kṛtā sarve aśvā hṛtā // so dāni sārthavāho mr̄takena puruṣakunapena
 ātmānam praticchādetvā śayito evam na hato // yadā te corā tam sārthavāham
 hataviprahataṁ kṛtvā grahaṇam ādāya gatā tadā so vajraseno aśvavāṇijo
 udakabhrāmena vārāṇasiṁ nagaram praviśitvā śūnyāgāre śayito // tām eva dānim
 rātrīm vārāṇasiye nagare corehi rājakulāto sandhiṁ chittvā prabhūtam dravyam hṛtam
 / prabhātāye rātrīye rājakule sandhiḥ chinnā amātyehi dṛṣṭā // tehi rājñe –Senart:
 rājñe– niveditaṁ // mahārāja rājakule sandhiḥ chinnā // rājñā āṇattā // pratyavekṣatha
 rājakulam // amātyehi pratyavekṣantehi dṛṣṭam prabhūtam dravyam hṛtam // tehi rājña
 ārocitam // mahārāja prabhūto rājakulāto dravyam hṛtam // rājñā amātyā āṇattā //
 mārgatha tām corām // te rāja-āṇattīye tanmuhūrtam vārāṇasiye caurā mārgīyanti
 sarvagrāhāṇi lolīyanti devāgārāṇi śūnyāgārāṇi //
 ___ te rājabhaṭṭā mārgantā tahiṁ śūnyāgāram praviṣṭā yatra vajraseno aśvavāṇijako
 caurehi viprahato śayito // so dāni mārgaśrāmeṇa ca rātrījāgareṇa ca cintāye ca

śrāntokānto prasupto sūrye pi udite na vibudhyati // so tehi rājabhaṭṭehi caurā
mārgantehi dṛṣṭo rudhireṇa siktāvasiktagātravastro sadravyo śayito teṣāṁ
rājabhaṭṭānāṁ ca dṛṣṭvā etad abhūsi // ayam cauro rājakulamoṣako // so dāni
rājabhaṭṭena pādena

[_Mvu_2.168_] prahāraṁ dattvā utthāpito / uttiṣṭha pāpa caura asti nāma tvam
rājakulam dharṣayasi // so dāni aśvavāṇijako bhīto trasto utthito kim etam ti // te dāni
rājabhaṭṭā āhansuh // asti nāma tvam pāpa caura rājakulam pi dharṣayasi // so dāni āha
// āryā prasīdatha nāham cauro aśvavāṇijako aham ti // te dāni rājabhaṭṭā āhansuh //
edṛśako aśvavāṇijako bhavati yādṛśo tvam pāpacauro tvam // tehi sa udīrayanto
paścādbāhuṁ bandhayitvā rājño upanāmayito // evam deva śūnyāgāre śayito labdho //
rājā pi caṇḍo ca ugraśāsano ca / tena āṇattam // gacchatha nam atimuktakaśmaśāne
netvā jīvaśūlakam karotha //

— so dāni paścādbāhuṁ bandhanabuddho padyapānena pāyī vadhyakanṭhaguṇena
kharasvareṇa –Senart. svarasvareṇa– paṭahena vādyamānena asiśaktitomaradharehi
puruṣehi vadhyaghāṭakehi parivṛto janasahasrehi atimuktakaśmaśānam nirnīyati
gaṇikāvīthim ca samprāptah / tahiṁ ca śyāmā nāma agraganikā āḍhyā mahādhanā
mahākośā prabhūtajātarūparajatopakaraṇā prabhūtadāśīdāsakarmakarapauruṣeyā // so
dāni sārthavāhah vadham nīyanto tāye śyāmāye agraganikāye dṛṣṭo / saha
darśanamātreṇa gaṇikāye tasmiṁ sārthavāhe premnam nipatitam // yathoktam
bhagavatā //

pūrvam vāsanivāsena pratyutpanne hitena vā //
evam samjāyate premnam utpalam vā yathodake //
samvāsena nivāsenā prekṣitenā smitena ca //
evam samjāyate premnam mānuṣāṇām mṛgāṇa ca //

[_Mvu_2.169_] yatra manam praviśati cittam vāpi prasīdati //
sarvatra paṇḍito gacche samstavo vai pure bhavet* //
sā dāni gaṇikā tahiṁ aśvavāṇijake jātisahasrāṇi premnānubaddhā / tasyā tahiṁ
atyartham premnam utpannam // tasyā dāni etad abhūsi / yadi etam puruṣam na
labhāmi mariṣyāmi // sā dāni tanmuhūrtam ceṭikām āha // amuke gaccha mama
vacanena etam vadhyaghāṭām vadehi aham vo ettakam hiraṇyasuvarṇam dāsyāmi mā
etam puruṣam ghātetha / anyo puruṣo āgamiṣyati etadvarṇo etadrūpo ca tam grhya
tam māretha // tathā ca jalpasi dvitīyo na jānīte // tataḥ sā ceṭī gatvā teṣāṁ ca
ghāṭakānāṁ yathāsandīṣṭam ārocayesi // tasyā te vadhyaghāṭakā āhansuh // vāḍham
evam bhavatu // te dāni kṛtāntasūnikām gacchanti // tahiṁ dāni gaṇikākule śreṣṭhisya
ekaputrako dvādaśavarṣikena krayeṇa praviṣṭako daśa varṣā atikrāntā dve varṣā¹
avaśiṣṭā // tadyathāha //
śātām māyā kṣatriyāṇām brāhmaṇānām duve śatā //
sahasram māyā rājānām strīmāyā hi anantikā //
sā dāni gaṇikā śyāmā tasya śreṣṭhiputrasya agrato bhojanam vyapaneti vyamjanam ca
/ śreṣṭhiputro pr̄chhati // syāme kim imam bhaviṣyati // sā āha // āryaputra tam me
vadhyam dṛṣṭvā krpā utpannā / tasyā me etad abhūsi // svayaṁ imam bhojanam
hariṣyāmi // śreṣṭhiputro āha // mā tvam svayaṁ gacche cetīm presehi // sā āha // ko
janāti dāsyati vā ceṭī na vā dāsyatī / svayaṁ āharitvā dāsyāmi // tato so śreṣṭhiputro

[_Mvu_2.170_] āha // ānehi aham gamiṣyāmi mā tvam svayam gacchāsi // sā dāni
bhūyasyā mātrayā māyām darṣayati / āha // na hoti mā āryaputro gacchatu aham
gamiṣyāmi // śreṣṭhiputro pi āha // na hi mā tvam gaccha aham gamiṣyāmi // gaṇikā
āha // yathā āryaputrasya abhiprāyo bhavatu aham vā gaccheya āryaputro vā // so dāni

śreṣṭhiputro tam bhojanam ādāya prasthito // tāye dāni gaṇikāye ceṭī uktā // gaccha
yadā eṣo śreṣṭhiputro ghātito bhavati tataḥ tam puruṣam praticchannam ānayāhi yathā
na kocit paśyeyā yāva dāni sūryo astameti // sarvo janakāyo nivṛttah te ca
vadhyaghātāḥ śmaśānam anuprāptāḥ so ca śreṣṭhiputro tam bhojanam ādāya upagato /
tena so bhojano tasya vadhyasya upanāmito / tehi dāni vadhyaghātehi tam
śreṣṭhiputram ghātētvā so aśvavāṇijako osṛṣṭah //

___ so dāni tāye ceṭikāye pracchannam tam gaṇikākulam praveśito // so dāni
aśvavāṇijako tattmuhūrtake ucchāpito snāpito mahāraham vastram parihāpito
mahārahe paryamke upaviśāpito gandhamālyam ca upanāmitam bhojanam
upanāmitam / pañcahi kāmaguṇehi samarpitah samagrībhūto // ubhau krīḍanti
ramanti pravicārayanti // so dāni prathamako śreṣṭhiputro daśavarṣapraviṣṭo āsi / yadā
ghātāpito tadāpi dve varṣāni sarvopakaraṇam mātāpitīṇām sakāśāto ānīyati // so dāni
aśvavāṇijako tam vartanam tādṛśam paśyīya śokasamarpiṭa pāñḍuvarṇo bhave / na
bhuktam pi yam bhojanam tam chaḍheti mā haivam aham pi tathā eva haniṣyāmi
yathā so purimako śreṣṭhiputro // sā dāni gaṇikā tam aśvavāṇijakam pṛcchati //
āryaputra ettako kālo

[_Mvu_2.171_] yataḥ āryaputro iha praviṣṭo na ca te paśyāmi abhirataṁ na udagram /
kena te vaikalyam kim prārthayasi kasya vā te abhilāṣo tam labhiyasi / so dāni
aśvavāṇijako āha // sā asmākam nagarī takṣaśilā udyānopasobhitā puṣkarinīhi ca tatra
ca abhīkṣṇam jano udyānayātrām nirdhāvati krīḍārthaṁ tāni codyānāni tam ca
udyānakrīḍām dakakrīḍāni ca samanusmarāmi // gaṇikā āha // āryaputra ihāpi
vārṇāṣyām udyānāni puṣkarinyaś ca ārāmāni ca puṣpaphalopetāni ramaṇīyāni yadi
āryaputrasya udyānagamane abhiprāyo nirdhāvāmi udyānabhūmīm krīḍārthaṁ // so
āha // vāḍham virḍhāvāmo ti //

___ tāye dāni gaṇikāye anyatarā udyānabhūmī siktasaṃśṭā kārāpitā / tam
aśvavāṇijakam onaddhahayane prakṣipitvā khādyabhojyam ca pānam ca
gandhamālyam ca ādāya ceṭīhi puraskṛtā niṣkrāntā // tena dāni vajrasenena
śreṣṭhiputreṇa sā gaṇikā uktā // etām puṣkarinīm pratīśirāhi prativethāpehi viśvastā
dakakrīḍām krīḍīṣyāmaḥ na kocit paśyati // tasyā gaṇikāye bhavati // suṣṭu āryaputro
jalpati tatra viśvastam krīḍīṣyāmaḥ na ca naṁ kocit pratyabhijāniyati // tāye dāni
gaṇikāye puṣkarinī pratīśirāhi veṭhāpitā / te dāni udakakrīḍāye krīḍanti ramanti
pravicārayanti ubhaye attrīyā // tasya dāni aśvavāṇijakasya bhavati / yadi aham adya
na palāyāmi na bhūyah śakyam palāyitum // so dāni pānam agre sthāpayitvā tam
gaṇikām pāyeti yadā ca eṣā pramattā bhaved aham tadā śakyeyam palāyitum // gaṇikā
pi paśyati premnena paśyati mām āryaputro pāyetīti / sā dāni pibantī mattā

[_Mvu_2.172_] samvṛttā // so dāni aśvavāṇijako teṣām ceṭīnām āha // gacchatha
yūyam bhāṇḍamūle āsatha vayam viśvastā udakakrīḍām krīḍīṣyāmaḥ // tā dāni ceṭī
ekānte bhāṇḍamūle āsanti // te dāni ubhayo puṣkarinīm otīrnā udakakrīḍyakehi
krīḍitum // so dāni aśvavāṇijako tām śyāmām kaṇṭhe samālimgam kṛtvā nivarteti
muhūrtaṁ vāretvā udyacchatī / śyāmā jānāti āryaputra udakakrīḍām karoti / evam
tena aśvavāṇijena vajrasenena bhūyobhūyo cirataram nivuṭṭiya vāryati śyāmā ca
pīḍiyati vajraseno ca tahīm udate nivuṭṭāpiya karoti alpaprāṇām samjātām //
vajrasenasya bhavati / mṛtā eṣā śyāmā ayam velā mama palāyanāye // so dāni śyāmām
mṛtām abhijñātvā puṣkarinīye sopānasmin sthāpetvā ito itaḥ pratyavekṣitvā palāyate
yathā na kenacid drṣṭo //

___ teṣām ceṭīnām etad abhūsi / viroḍenti atra puṣkarinīyam āryaputro āryadhītā ca
krīḍārthaṁ na ca sānam kiṁcit krīḍāntānām śābdam śṛṅoma gacchāma jānāma // te
dāni puṣkarinīm allīnā paśyanti ca tām śyāmām tatra puṣkarinīyam sopāne mṛtikām

sāyamānām / kathaṁcid āsvāsayanti // sā dāni śyāmā tehi cetīhi tanmuhūrtam
omūrdhikam ālambāpitā sarvam ca se udakam mukhena āgatam // sā dāni śyāmā yam
velam pratyāsvastā tataḥ ceṭīni pṛcchati kahīm āryaputro ti // cetī āhansuḥ // āryadhīte
na khalv āryaputro kahīmcid dr̄syati bhavitavyam palāno // sā āha // mā ciram karotha
nagaram pravekṣyāmaḥ // tā dāni nagaram praviṣṭā //

[_Mvu_2.173_] sā dāni śyāmā gaṇikā tanmuhūrtam caṇḍalā śabdāpiyāna āha //
aham yuṣmākaṇam ettakam ca ettakam ca hiraṇyam upajīvanam dāsyāmi icchāmi
pratyagramtakam puruṣam anādaṣṭam ānīyatam // āhansu // vāḍham ānīyatī // tehi
śmaśānam gatvā pratyagramtako puruṣo anādaṣṭo ānīyate yathā na kenacid dṛṣṭo // te
dāni caṇḍalā upajīvanam dattvā visarjītā // tāye dāni śyāmāye so mṛtako puruṣo
gandhodakena snāpayitvā gandhehi anulipitvā arhantehi vastrehi veṭhitvā camusmīm
prakṣipitvā subaddhaṇ kṛtvā teṣām ceṭīnām āha // sarva ekakaṇṭhā rodanam karotha
evam ca vadatha āryaputro kālagato āryaputro kālagato ti // tehi cetīhi yathāyathā tāye
śyāmāye sandiṣṭam rodanam kṛtam // mahatā janakāyena gaṇikāye śyāmāye gr̄he
rodanaśabdam śrutvā śreṣṭhiputro kālagato ti / tasyā śreṣṭhiputrasya mātāpitṛbhīḥ
śrūtam so asmākaṇam ekaputrako kālagato ti // te dāni rodanam karontā tam
gaṇikākulam gatāḥ sarvo ca jñātivargo / gaṇikāvīthijanena samāsyati // te āhansu //
apaharatha etām camum paścimadarśanam putram paśyāma // tasyā dāni gaṇikāye
etad abhūsi / yadi camum hariṣyanti tato buddhiṣyanti tad aham khanḍakhaṇḍam
chindiṣyam // sā teṣām āha // mā tumhe camum apahariṣyatha // te āhansuḥ //
kiṃkāraṇam // sā āha // yam kālam āryaputro glāno tam kālam mayā ukta āryaputra
gacchāhi mātāpitṛṇām kulaṇ / so dānāha / ettakehi varṣehi na gato na idānīm
gamiṣyam yāvad vārttībhavāmi tataḥ gamiṣyam mātāpitṛṇi draṣṭum / so dāni yam
velam na vārttībhavati vyādhinā ca grasto tato nam aham samdiṣṭā mā me

[_Mvu_2.174_] mṛtasya mātāpitṛṇām jñātīnām vā darśayiṣyasi ettakam me priyam
karohi / mayā ca āryaputrasya pratijñātam na āryaputra mṛtakam kasyacit*
mātāpitṛṇām vā jñātīnām vā upadarśayiṣyāmi / kāmaṇ ātmānam upasam̄krameyam na
punar āryayutrasya śarīrasamdarśanam kareyam / tato yadi tumhe evam camum
apaharatha ātmānam aham upasam̄krameyam / evam mayā āryaputrasya carimakāle
pratijñātam // śreṣṭhisya bhavati // evam etam yathā eṣā jalpati yat kāraṇam eṣā mama
putrasya atyartham priyā manāpā ca āsi yā maraṇakāle pi mama putreṇa eṣā na
parityaktā eṣāpi ca mama putrasya bhāvānuraktā hitakāmā ca āsi atmākaṇam ca putrako
mṛto alabhanīyo eṣo rtho yadi vayam etat putram mṛtam na labhāmah tasmād
apanetum camum // śreṣṭhinā āṇattam // mā apaharatha camum yathā mama putrasya
maraṇakāle abhiprāyo tathā bhavatu // so dāni mahatā satkāreṇa nagarāto niṣkāsiya
ekānte dhyāyito // sā dāni gaṇikā atikaruṇāni rodati śocati paridevati bahūni māyāni
darśayati / nivārīyantī yena citā tataḥ abhimukhā dhāvati icchatī citāyām patitum
sarvajanena nivāritā citāyām patantī // tasyā dāni śreṣṭhiputrasya mātāpitṛṇām
etadabhūsi // imā śyāmā gaṇikā asmākaṇam putrasya iṣṭā ca dayitā ca āsi etāye pi ca
asmākaṇam putro iṣṭo ca dayito āsi yam nūnam vayemetām śyāmām gr̄ham
pravaṣyāmaḥ yā asmākaṇam putrasya darśanam bhavisyati // tena dāni śreṣṭhinā sā
śyāmā rājakulāto anujānāpetvā gr̄ham praveṣītā // sā dāni omuktamaṇisuvārṇā
odātavastrāmbaradharā ekaveṇīdharā vajrasenam aśvavāṇijakam śocantī āsatī /
śreṣṭhiputrasya ca mātāpitṛṇām etad abhūsi / asmākaṇam eṣā ekaputrasya

[_Mvu_2.175_] śocati // so dāni śreṣṭhi sabhāryako yathā va putrakam tathā tām
śyāmām ceṣṭati //
____ kadācid dāni takṣaśilakā naṭā vārāṇasīm āgatāḥ / te dāni naṭadārakā bhikṣārthakā

tam śreśthikulam praviṣṭā // tāye dāni śyāmāye teśāṁ naṭadārakānām uttarāpathakam
 bhāṣyam pragṛhitam / sā tām naṭadārakām pṛcchati / kuto yūyam ti // te āhansuh //
 uttarāpathakā vayam // sā āha // katamāto adhisthānāto // te āhansuh // takṣaśilāto // sā
 āha // yonam pratyabhijānatha yūyam takṣaśilāyām śreṣṭhiputro vajraseno nāma
 aśvavāṇijo // naṭadārakā āhansuh // āma pratyabhijānāma // sā āha // śakyatha mama
 vyāpāram kartum // te āhansuh // vāḍham śakyāmo ti kiṁ kartavyam // sā āha // imam
 ślokam śreṣṭhiputrasya vajrasenasya santike bhaṇatha //
 yān tvam sālehi phullehi śyāmām kauṣeyavāsinīm //
 gāḍham amkena pīdesi sā te kauṣalyam pṛcchati //
 te dāni naṭadārakā anupūrveṇa takṣaśilām āgatā aśvavāṇijakam vajrasenam
 upasamkramitvā āhansuh //
 yān tvam sālehi phullehi śyāmām kauṣeyavāsinīm //
 gāḍham amkena pīdesi sā te kauṣalyam pṛcchati //
 so dāni vajraseno śreṣṭhiputro tam ślokam śrutvā tām naṭadārakām gāthayā pratabhāṣe
 //

[_Mvu_2.176_] rāgābhībhūtā na sukham śayanti
 kṛtānukāraṁ pratikartukāmā //
 narāḥ kṛtajñā na sukham śayanti
 vairaprasamgī na sukham śayanti //
 tam vo na śraddadhāmy aham vāto vā girim āvahē //
 katham sā mṛtikā nārī mama kauṣalyakam bhaṇe //
 te dāni naṭadārakā āhaṁsuḥ //
 nāpi sā mṛyate nārī nāpy anyam abhikāmṛkṣati /
 ekaveṇīdharā bālā tvām eva abhikāmṛkṣati //
 śreṣṭhiputro vajraseno āha //
 asamstutam me cirasamstutena
 na nirmiṇeyā dhruvam adhruveṇa //
 ito py aham dūrataram gamiṣyam
 mamāpi sā anyam na nirmiṇeya //
 syāt khalu bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena
 vajraseno nāma aśvavāṇijako abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tatkasya hetoh / aham
 sa bhikṣavah tena kālena tena samayena vajraseno nāma aśvavāṇijako abhūsi // anyā
 sā tena kālena tena samayena nagare vārāṇasīye gaṇikā śyāmā nāma abhūsi / naitad
 evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣā sā bhikṣavah yaśodharā tena kālena tena
 samayena vārāṇasyām

[_Mvu_2.177_] nagare śyāmā nāma agraganikā abhūsi / tadāpi aham etāye anapekṣo
 etarahim pi etāye anapekṣo //

_____ samāptam śyāmāye jātakam //
 atha bhikṣū āhansuh // bhagavām yaśodharāye vadhe nirṇyanto trāyito / bahukarā
 bhagavato bodhisatvabhūtasya saṁsāre saṁsarantasya yaśodharā āsi // bhagavān āha
 // vāḍham bhikṣavah bahukarā yaśodharā āsi tathāgatasya saṁsāre saṁsarantasya /
 anyadāpi aham etāye yaśodharāye amitrahastagato rakṣito // bhikṣū āhansuh //
 anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah //
 _____ bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade ugraseno
 nāma rājā rājyam kārayati kṛtapuṇyo maheśākhyo susamgrhītāparijano
 dānasamvibhāgaśilo mahākośo mahāvāhanō / tasya tam rājyam ṛddham ca sphītam ca

kṣemam ca subhikṣam ca ākīrṇajajanamanuṣyam ca sukhitajanamanuṣyam ca
 praśāntadañḍadamaram sunigṛhitataskaravyavahārasaṁpannam ca // tasya dāni
 janapade campako nāma nāgarājō prativasati kṛtapiṇyo utsadakuśalasamcayo
 anekanāgaśatasahasraparivāraḥ // tasya dāni campakasya nāgarājño bhavanam
 devabhavanasaṁnibhaṁ saptaratnamayāni vimānāni sarvatrakāni sarvakālikāni
 puṣpaphalāni ratnamayāyo puṣkariṇīyo
 utpalapadumanalinikumudapuṇḍarīkasaṁchannā // tāye puṣkariṇīye avidūre
 vaiḍūryastambhaprāsādo ratnāmaya musāragalvatalāṣṭro // tasya ca rājño
 śoḍaśanāgakanyāsaḥasrāṇi antaḥpuram // so dāni tahiṁ nāgabhadvane yathā devarājā
 tathā modati // so dāni aṣṭamīṁ caturdaśīṁ paṁcadaśīṁ triṣṭvā pakṣasya
 caturmahāpathe upoṣadham upoṣati / aṣṭāṁgasamanvāgato oṣṭakāyo viharati //

[_Mvu_2.178_] so dāni nāgarājā tahiṁ caturmahāpathe upavāsam samādatto
 ahituṇḍakena dṛṣṭo / tena so ahituṇḍikena campako nāgarājō tataś caturmahāpathāto
 gṛhya sarpakaraṇḍake prakṣipto āsati / nāpi tasya ahituṇḍikasya kupyati
 nāntarahīyanto mahābalo mahātejo nāgarājā icchatī sajanapadāṁ vārāṇasīṁ
 bhasmīkareyā // tatra sarpakaraṇḍe tam vrajam anupālento āsati // tenāpi nāgarājñā
 parivārasya nimittāni ācikṣitāni yadi mama ettha caturmahāpathe upavāsam
 samādattasya kocid vihetheya tahiṁ nāgabhadvane nimittāni bhaviṣyanti / yadi iha
 nāgabhadvane etāni vanaspatīni saṁmilāyensuh etāni ca
 utpalapadumakumudapuṇḍarīkasaugandhikāni tato jānetha baddho so nāgarājā / yadi
 etāni vanaspatīni sarvāṇi sarvaśuṣkapatrā bhavensuh etāni ca puṣkariṇīni nirodakāni
 bhavensuh tataḥ jānetha hato nāgarājā ti // tena dāni campakena nāgarājñā
 ahituṇḍakena sarpakaraṇḍake baddhena tahiṁ nāgabhadvane etāni nimittāni
 prādurbhavanti // te dāni nāgā ca nāgakanyā ca tahiṁ nāgabhadvane tāni nimittāni
 dṛṣṭvā sarve utkaṇṭhitā baddho nāgarājā / kiṁ tato // ekameko samartho tam
 nāgarājām tataḥ ahituṇḍikasya hastāto mokṣayitum na ca tam nāgarājām bhokṣayanti
 // yat kāraṇam pūrve va nāgarājena parivārasya samdiṣṭam / yadi mama
 upavāsasamamgīsyā kocid hareya vā bandheya vā na yuṣmābhīs tasya kenacīd apriyo
 vā viprayo vā kartavyo / yat kāraṇam eṣa mama vratottamah //
 ____ tasya dāni nāgarājño agramahiṣī śoḍaśānāṁ strīsaḥasrāṇāṁ / tāye ca
 vārāṇasīṁ gatvā rājño ugrasenasya upariprāsādavaragasya nāgarājño grahaṇam
 sanidānam ārocitaṁ // rājā ugraseno tasyā nāginīye sakāśāto campakasya nāgarājño

[_Mvu_2.179_] tam gunaparikīrtanam śrutvā prīto samvṛtto / rājā tām nāgakanyām
 āha // niṣīdāhi vā svakām vā bhavanam gacchāhi yāvat sudūtā tam nāgarājām
 anveṣya āgacchānti iti // nāginī āha // mahārāja ahituṇḍikam samtoṣayitvā
 grāmavareṇa vā hiranyasuvarṇena vā tam nāgarājānam mokṣehi mā rājājñayā // rājā
 āha // nāgini evam astu ahituṇḍikam paritoṣetvā grāmavareṇa vā hiranyasuvarṇena vā
 campakām nāma nāgarājānam mokṣayiṣyāmi // sā dāni nāgakanyā ugrasenasya
 kāśirājño āha // śaraṇagato te mahārāja campako nāma rājā sārdham śoḍaśāhi
 strīsaḥasrehi // evam uktvā sā nāgakanyā antarahitā // rājñā ugrasenena samantā dūtā
 preṣitā / campako nāgarājā upavāsasamamgī ahituṇḍikena gṛhitako tam ānetha //
 manasā devānām vacasā pārthivānām
 acireṇādhyānām karmaṇā daridrānām //
 rājño ugrasenasya vacanamātreṇa rājadūtehi ahituṇḍako sanāgarājō ānīto // rājñā tam
 ahituṇḍikam paritoṣetvā grāmavareṇa hiranyasuvarṇena ca campako nāgarājō
 bhokṣitāḥ // muktamātro ca campako nāgarājā devarājavishayo samvṛtto nāgabhadvano
 ca yathāpaurāṇām samvṛttam devabhavanasaṁnibhaṁ tasya ca nāgarājño parivāro
 yathāpaurāṇām nam bhavanam dṛṣṭvā prītā tuṣṭā samvṛttā / mukto nāgarājā //

____ so dāni nāgarājā ugrasenena kāśirājā sārdhaṁ ekaparyamkena niṣaṇṇo // so tam kāśirājam nimantreti icchāmi mahārāja yaṁ saparivāro mama bhavaṇaṁ paśyesi // rājā āha // yūyam nāgā tīkṣṇaviṣā ca krodhanā ca / na śakyāmi nāgabhavaṇaṁ gantum // nāgarājā tam āha // mahāraja saśārīro so mahānarake prapateyā yo

[_Mvu_2.180_] asmākam edṛśam tava pūrvopakārim apakṛtvāna jīvaṁ narake pateyā / sacandratārā pṛthivī pateyā nadyo ca pratiśrotam vahensuḥ // na khalv evam aham mr̄ṣāvādaṁ bhāṣeyā tava ca kṛtaṁ na jāneyā // rājā āha // yathā nāgarājasya iṣṭam tathā bhavatu / paśyāmi te bhavaṇaṁ // rājñā ugrasenena amātyā āṇattā / yujyantu rathā hasti aśvā vividhāni ca yānāni nāgarājño bhavaṇaṁ drakṣyāmaḥ // vacanamātreṇa rājño amātyehi pratijāgṛtam // rājā sāmātyaparijano sayugyalavāhano campakena nāgarājñā sārdhaṁ ekayānam abhiruhitvā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye mahato janakāyasya hakkārahikkāramarupaṭahaśamkhasanninādena vārāṇasīye nagarāto niryātvā yena campakasya nāgarājño bhavaṇaṁ tena prayāsi / yāvattāṁ yānānāṁ bhūmiṁ tāva yānehi yātvā padacāreṇa campakasya nāgarājño bhavaṇaṁ praviṣṭo saparivāro // so dāni tam campakasya nāgarājño bhavaṇaṁ paśyati devabhavaṇasamnibhaṁ puṣpaphalopetehi vṛkṣasahasrehi upaśobhitam nānāprakārehi ca mālyehi upavāsitaṁ puṣkariṇīhi ca ratnāmayīhi upaśobhitam utpalapadumanalinikumudapuṇḍarīkasaugandhikasamchannāhi nānāvicitrehi ca ratnamayehi kūṭāgārehi prāsādehi ca vaiḍūryastambhehi musāragalvāstṛtatalehi // tatra kāśirājā campakena nāgarājena ratnāmaye paryaṅke upaviśāpitah // tāni ṣoḍaśa nāgakanyāsaḥasrāṇi campakam nāgarājam upakramya pṛcchanti / kathan te amitramadhye vāso āsi kathaṁ te kṣudhāpīpāsā vinoditā kathaṁ vā tataḥ mokṣo āsi // nāgarājā āha // labdho me yathocitam annapānaṁ imena ca kāśirājñā mokṣito // tā dāni ṣoḍaśa nāgarājakanyāsaḥasrāṇi rājño ugrasenasya prītā tuṣṭā samvṛttā muktānāṁ pamca vaiḍūryamiśrāṇi vāhaśatāni dinnāni // campakena nāgarājena sarvākāram

[_Mvu_2.181_] ugrasenasya rājño bhavaṇaṁ paśyati devabhavaṇasannibhaṁ // rājakulaṁ parirakṣitaṁ asti dāgho ca utpanno campakena nāgarājena nirvāpitaḥ //

_____ iti śrīcampakasya nāgarājasya parikalpapadam samāptam //

atha

kā nu vidyud ivābhāsi sarasi viya tārakāḥ //
tāmrapādapayaṣṭir vā puṣpitā vanam antare //
asi tvam nandane jātā jātā citrarathe vane //
devī asi vā gandharvī na tvam asi hi mānuṣī //
nāgakanyā āha //
nāhaṁ devī na gandharvī na mahārāja mānuṣī //
nāgakanyāhaṁ bhadran te avīcī iha āgatā //
rājā āha //
citrāntacittā vilutendriyāsi netrehi te vāri śravanti kin te //
naṣṭam hi kiṁcī abhiprārthayantī ihāgatā tāni na dīrgham brūhi //
nāgakanyā āha //
yam ugratejaṁ urago tti āhu nāgo ti nam āhu janā janendra //
tam agrahe puruṣo jīvitānvitam tam bandhanā muṣīca patim me deva //

[_Mvu_2.182_] nagaram pi nāgo bhasmīkareyā tathā hi yāvac ca balopapeto // dharmam tu nāgo ayam yācamāno hastatvam āgacche vanīpakasya //

rājā āha //
 katham vijāneya gṛhītanāgo sa ugratejo balasthāmavanto //
 durāsado duḥprasaho bhujamgo hastatvam āgacche vanīpakasya //
 nāgakanyā āha //
 caturdaśīm paṁcadaśīm ca aştamīm catuṣpathe gacchatī nāgarājō //
 osṛṣṭakāyo vicaranto nāgo hastatvam āgacche vanīpakasya //
 evam vijānesi gṛhītanāgo so ugratejo balasthāmaprāpto //
 durāsado duḥprasaho bhujamgo hastatvam āgacche vanīpakasya //
 rājā āha //
 niṣīda vā tiṣṭhahi tvam̄ va nāgi gacchāhi vā tāva svakam̄ niveśanam̄ //
 yāvadmi dūtā gato nīyatām̄ ti anveśisuh nāganṛpam̄ yaśasvinam̄ //

[_Mvu_2.183_] nāgakanyā āha //
 dharmeṇa mocehi asāhasena grāmeṇa niṣkena ca gośatena //
 osṛṣṭakāyo nigṛhītanāgo puṇyārthiko mucyatu nāgarājō //
 rājā āha //
 dharmeṇa moceyam asāhasena grāmeṇa niṣkeṇa gavām̄ śatena //
 osṛṣṭakāyo ca bhujamgo gacchatu prīto ca sampadyatu nāgarājā //
 nāginī āha //
 soḍāśa strīsaḥasrāṇi āmuktamaṇikuṇḍalā //
 vārivāsaṅghāśritā ārya tvam̄ śaraṇāgatā //
 rājadūtehi ahitunḍiko ca nāgarājā ca ānīto // rājā ugrasena āha //
 demi niṣkaśataṁ labdhām̄ sthūlā ca maṇikuṇḍalā //
 catuhśataṁ ca paryam̄kam̄ dāmakapuṣpasannibhaṁ //
 bhāryām̄ ca sadṛśīdevīm̄ mucyatu uragādhipah //
 ahitunḍiko āha //
 vinā tu dānā vacanān narendra muṁcāmimām̄ dhārmiko nāgarājā //
 mahānubhāvo paralokadarśī mahābalo so ca na samvihethyo //

[_Mvu_2.184_] mukto campako nāgo kāśirājānaṁ bhāṣati //
 namo te kāśinām̄ rāja namo te kāśivardhana //
 amjalin te pragṛhṇāmi paśya rāja mo niveśanam̄ --me niveśanam̄?
 rājā ugrasena āha //
 suduṣkaram̄ nāga mayā kṛtam̄ te duḥkhāsi tvam̄ bandhanād asi muktaḥ //
 jāto ca loke na kṛtāni jānatī mā khussa me nāga kṛtam̄ na jāne //
 nāgarājā āha //
 narakasmīm̄ jīveya ciram̄ sa kāmaṁ mā kāyikam̄ kiṁci labheya sādhu //
 yo bādhate pūrvakarisya rājño asmādṛśo tuhya kṛtam̄ na jāne //
 rājā āha //
 tumhe hi me tīksṇaviṣā udārā mahābalā kṣiprakopā ca nāgā //
 nāgāham etam̄ abhiśraddadhāmi no tvam̄ amanuṣo manusasya kruddho //
 nāgarājā āha //
 narakasmīm̄ so śaktitale pateyā. . . ūrdhvapādo adhośiro //

[_Mvu_2.185_] yo bādhate pūrvakarisya rājño asmādṛśo tuhya kṛtam̄ na jāne //
 apy eva vāto girim̄ āvaheya candro ca sūryo ca kṣitiṁ pateya //
 sarvā ca nadyo pratiśrotā vahensuh na tv evaham̄ rāja mṛṣā bhaṇeyam̄ //
 rājā āha //
 yatheṣṭam̄ nāgarājasya tathā bhotūragādhipa //
 yathā tuvam̄ yācesi paśyāmi te niveśanam̄ //

rājā ugraseno amātyān āha //
 yujyantu te rājarathā sucitrā kambojakā aśvavarā sudāntā //
 hastī ca yujyantu suvarṇacchattrā drakṣyāmy aham nāganiveśanāni //
 amātyā āhansuh //
 yuktā ime aśvarathā sucitrā kambojakā aśvavarā sudāntā //
 hastī ca yuktās te suvarṇacchattrā niryātu (rājendro) mahābalena //
 tato ca rājā niryāsi senā ca caturamgīnī //
 mitrāmātyaparivṛto jñātīsahapuraskṛto //

[_Mvu_2.186_] bherī mṛḍamgā paṭahāś ca saṃkhā vādyensu veṇū ugrasenarājño //
 niryāti rājā mahatā balena puraskṛto nāriगaṇasya madhye //
 gatvāna kāśīnām rājā nāgarājaniveśanām //
 adrākṣīn nāgarājasya devānām bhavanām yathā //
 āmrajamīhi saṃchannam kokilagaṇasevitām //
 addarśā nāgarājasya kāśīrājā niveśanām //
 samantato vanagulmā puṣpitā sarvakālikā //
 manojñagandham pravāyanti nāgarājaniveśane //
 suvarṇarūpyasopānā puṣkarīyo abhinirmitā //
 padumotpalasaṃchannā nānādvijaniṣevitā //
 vaiḍūryastambhaprāsādā musāragalvatalāstrītā //
 addarśā nāgarājasya kāśīrājā niveśane //
 praviśya kāśīnām rājā nāgarājaniveśanām //
 paryamīkasmiṃ upaviśe jātarūpamaye śubhe //
 dṛṣṭvāna tam āgataṃ ca nāgarājam ca campakam //
 kāśīrājena sārdham ca kṛtvāna amjaliṃ natā //
 pṛcchatī nāgakanyā yadāsi amitramadhyame //
 tato pipāsām kṣudhām ca kathaṃ tatra vinodaye //

[_Mvu_2.187_] nāgarājā āha //
 yathocitaṃ labhyati annapānaṃ
 kṣudhāpi pāsāya vinodanārthaṃ //
 ayam ca me kāśīrājā
 kṣipram nāma mocaye bandhanāto //
 tā dāni śoḍāśa nāgakanyāsaḥasrāni ugrasenām kāśīrājam abhistavensuh //
 evam nandāhi bhadran te kāśīrāja sabāndhavo //
 yathā vayam adya nandāma dṛṣṭvānam uragādhipam //
 evam nandāhi tvam rāja saha sarvehi jñātīhi //
 yathā vayam adya nandāma samagrā patinā saha //
 muktāna te vāhaśatāni paṃca vaiḍūryamiśrāna dadāsi rājñe //
 antaḥpure bhūmi samāstarā hi niṣkardamā tviṣimati nīrarāja //
 tam tādrśam atha sa rājā dṛṣṭvā antaḥpuram devavimānakalpam //
 nāriगaṇena paricaryamāṇo anuśāsate kāśipuram samṛddham //
 rājā ugrasena āha //
 tvam kaṃcukāmbaradharo suvastro tatra yāpento anupamavarṇo //
 divyehi kāmehi samaṃgibhūtaḥ kimartham nāga bhuvi tvam caresi //
 [_Mvu_2.188_] nāgarājā āha //
 nānyatra bhave mānuṣako jano tu saṃcintyati so divasamgamo vā //
 yonimahām mānuṣīm prārthayanto tasya kāraṇāya tapaṃ carāmi //
 rājā ugraseno cintayati //
 dṛṣṭā nāgā ca nāgī ca prārthayantā mānuṣam bhavam //

kim kariṣyāmi śubham karma apāyasamatikramam //
 pūrvenivāsam bhagavām pūrvejātīm anusmaran* //
 jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇa santike //
 te skandhā tāni dhātūni tāni āyatanañi ca //
 ātmānam ca adhikṛtya bhagavān tam arthañ vyākare //
 anavarāgrasmiñ saṁsāre yatra me uśitañ purā //
 campako hañ tadā āsi nāgarājā maharddhiko //
 yaśodharā nāgakanyāsi evam dhāretha jātakam //
 evam idam aparimitañ bahuduhkhañ uccanīcañ caritañ purānañ //
 vigatajvaro vigatabhayo aśoko svajātakam bhāṣati bhikṣusamghamadhye //
 bhagavānāha // tadāpy ahañ bhikṣavaḥ nāgabhūto ahitunḍikena baddho mānsārtham
 yaśodharāye mokṣito / aśvavāṇijako pi santo vārāṇasīye samjāto mocito //

_____ iti śrīcampakanāgarājasya jātakam samāptañ //

[_Mvu_2.189_] chandako bodhisatvena abhiniṣkramantena anomiyāto adhisthānāto
 nivartito / chandakaś ca kaṇṭhako ca kapilavastu āgatā // rājā śuddhodano śrutvā
 chandako āgato kaṇṭhakam ādāya chatrañ ca ābharaṇāni ca rājakulāto
 bāhiradvāraśālām nirdhāvito sāntahpuro yaśodharāpi kaṇṭhakam grīvāyām upagṛhya
 prarīdantī āha // kahin te kaṇṭhaka kumāro nīto kiñ mayā tava aparāddhañ
 chandakasya ca yañ yūyañ mama sukhaprasuptāye kumāram ādāya gatā ahañ ca
 shaṣṭisahasram ca antahpuram bhavati vidhavākṛtam // chandako āha // kim asmākañ
 aparādhañ kṛtam ahañ piuccena svareṇa āravāmi / kumāreṇa abhiniṣkramantena
 kaṇṭhakena uccena svareṇa hīṣaṇaśabdañ na ca yuṣmākañ ko pi vibudhyati //
 devasahasrakoṭyo antarīkṣe samāgatā // imām mallabhūmim anomiyām nāma
 adhiṣṭhānām nīto vaśiṣṭasya –vaśiṣṭhasya?– ḫṛṣiṣya āśramapadasya nātidūre //
 kumāreṇa lubdhakasya kāśikāni dattvā kāṣāyāni gr̄hītāni svayañ cūḍā asipatreṇa
 cchinnā sā ca cūḍā śakreṇa devarājena praticchitā // tataḥ mo kumāreṇa ābharaṇāni
 dattvā nivartitā / evam ca ahañ sandiṣṭo / pitaram me kauśalyañ pṛcchesi
 mātuṣvasāye pi sarvasya jñātivargasya / kṛtakāryo pi paripūrṇasamkalpo āgamiṣyāmi
 // yaśodharā ca shaṣṭisahasram ca antahpuram sarvam ca śākyarāṣṭram roditvā
 paridevitvā svakasvakāni niveśanāni gatā //
 _____ chandakasya rājakulam praveśitvā rājārham pranītañ annapānakhādyabhojyañ
 upanāmitañ / kaṇṭhakasyāpi madhumrakṣitāni modakāni upanāmitāni tathā anyam api
 rājārham khādyabhojyañ modakaprakārāṇi ca kaṇṭhakasya purato rāśikṛtā na ca
 kaṇṭhako paribhūmjati //

[_Mvu_2.190_] bodhisatvam samanusmaranto sarvakālam aśrūni pravarteti /
 antaḥpurikā ca amṣukehi dukūlehi paṭṭorṇehi ca mahārahehi rājārhehi vastrehi
 kaṇṭhakasya anye aśrūni pramārjenti anye śīrṣañ pramārjenti anye grīvañ pramārjenti
 anye pṛṣṭhañ pramārjenti anye skandham pramārjenti anye bāhuñ pramārjenti anye
 sandhim pramārjenti anye bāladhim pramārjenti anye pādāni parimardayanti anye
 madhumrakṣitāni ālopāni mukhe allīyanti anye nānāprakārāṇi khajjakāni allīyanti
 anye ukkārikāni allīyanti anye modakāni allīyanti suvarṇarūpyamayehi bhājanehi
 ratnavicitrehi rājārahāṇi pānāni allīyanti na ca kaṇṭhaka āhārañ karoti / bodhisatvasya
 śokena anāhāro ca kaṇṭhako kālagato bodhisatvam apaśyanto // tasya kālagatasya
 rājñā śuddhodanena mahatā rājānubhāvena śarīrapūjā kṛtā // samanantarākālagato ca
 trāyastriṃśehi upapanno śikhaṇḍisya devaputrasya putratvam abhyudgato kaṇṭhako
 nāma devaputro maharddhiko mahānubhāvo anyeṣām pūrvopapannānām
 devasahasrāṇām devaputrāṇām divyehi daśahi sthānehi abhibhavati / tadyathā

divyenāyuṣā divyena varṇena divyena sukhena divyena aiśvaryeṇa divyena parivāreṇa
divyehi ca rūpehi śabdehi gandhehi rasehi divyehi ca sparṣehi //
____yadā bhagavāṁ pravṛttapravaradharmačakro vaistārikaśāsanasaṁjāto tadāyuṣmatā
mahāmaudgalyāyanena deveṣu cārikāṁ caramāṇena kaṇṭhako devaputro dṛṣṭo dṛṣṭvā
ca punah gāthayā adhyabhāṣe //

[_Mvu_2.191_] candro yathā paṁcadaśīṁ nakṣatraparivārito /
obhāseti diśāṁ sarvāṁ tārakā vigatā nabhā //
tathopamam idam veśma divyaṁ devapure tava /
prajvālyamāno varṇena ādityo va virocasi //
musāragalvamuktāhi maṇilohitakāhi ca /
citrā susaṁskṛtā bhūmi na cātrodvāyate rajah //
vaiḍūryasya suvarṇasya sphāṭikarūpiyasya ca /
kūṭāgāraśubhāsthānā prāśādā te manoramā //
prāśādānāṁ ca avidūre puṣkarīnyo sunirmitā /
vaiḍūryaphalakasopānā suvarṇavālikasamṛṣṭā //
tāśāṁ ca tīreṣu drumā sujātā mahā mahāntam viṭapam samudgatā /
abhyudgatā brahmapuram ca ambarād vāteritā sarvadiśā pravānti //
teśāṁ ca tīreṣu drumā sujātā mahā mahāntam viṭapam samudgatā /
saṁpuṣpitā bhānti diśā catasco dvijehi ghuṣṭā rucirasvarehi //
saṁchannā puṇḍarīkehi padumehi utpalehi ca /
nānāvarṇehi puṣpehi vānti sarvadīśo diśo //
ekamekasmīm tūryasmiṁ shaṣṭi nr̥tyanti apsarā /

[_Mvu_2.192_] tāśāṁ ca nr̥tyamānānāṁ divyakanyā kānane //
divyo niścarate sabdo dvijakanyāgaṇe yathā /
suvarṇapāde paryamke nirmite ratanāmaye //
saṁskṛte suvisṛṣṭe svargakāyasmī modasi /
suvarṇapāde paryamke nirmite ratanāmaye //
prekṣamāṇo diśā sarvāṁ brahmā ca upaśobhasi /
tasmiṁ . . . paryamke tūlikāstṛte //
alaṁkṛtā devakanyā vījanti cāmarehi te /
tavam ete apsarasamghā hemajālā alaṁkṛtā //
bāhāṁ vikīrya nr̥tyanti gāyanti ca suvāditam /
kācit tatra upagāyanti upavādenti apsarā //
kācic ca upanṛtyanti saṁgītasmīm suvādite /
kācit te rucirāṁ śabdām muṁcantly amgehi sarvaśo //
kāsāṁcīt sarvaromehi vānti gandhā amānuṣā /
tam devakanyāhi upetarūpaṁ niveśanām te padumuttarāhi //
suvarṇakāmīcukakṛtabhūtim etam bhavanamaho laṁkṛtam apsarohi /
kim tvam karma karitvāna pūrva anyāsu jātiṣu /
kena kuśalamūlena trāyastriṁśopapadyatha //
kim tvam karma karitvāna pūrve mānuṣyake bhave /

[_Mvu_2.193_] kena kuśalamūlena vipākam anubhosimam //
kena tvayā ayam labdho āyurvaśo yaśo balam /
ṛddhim ca parivāram ca anubhosī amānuṣam //
kim tvayā kalyāṇam karma karitvā anyāsu jātiṣu /
kena kuśalakarmeṇa vipākam anubhosimam //
kena te brahmacaryeṇa samyamena damena ca /

kena kuśalakarmeṇa svargakāyasmī modasi //
 kenāpi evam̄ jvalito anubhāvo varṇo ca te /
 kena kuśalakarmeṇa sarvām̄ diśām̄ prabhāsasi //
 pṛcchito devaputra brūhi kasya karmasyidam̄ phalam̄ /
 so devaputro ātmanā maudgalyāyanena pṛcchito /
 praśnam̄ prṣṭo viyākarṣi sthavirasyeti me śrutam̄ //
 ahaṁ kapilavastusmīm̄ śākyānām̄ nagarottame /
 aṭṭalakotṭaracite dṛḍhaprākāratoraṇe //
 godhāmukhaniryūhadṛḍhāgalakapāṭatoraṇe /
 hayagajarathācīrṇe āvāse śākyāśreṣṭhino //
 ākīrṇajanamanuṣye nagare sādhunirmite /
 suddhodanasya putrasya sahajo āsi kaṇṭhako //
 yadā cābhiniṣkramesi pravrajyāye narottamo /
 tadā sa vacanam̄ āha bahusamyaggirām̄ bravīt* //

[_Mvu_2.194_] tām̄ saha girām̄ śruṇitvā harṣajātena cetasā /
 vegajāto namasyanto vahed ahaṁ puruṣottamam̄ //
 pareśām̄ viṣayam̄ gatvā udgatasmīm̄ divākare /
 mama cchandakam̄ ca vihāya anavekṣo sa prakrame //
 tasya tāmranakhā caraṇām̄ jihvāyā parilehiya /
 rodamāno udvīkṣeyam̄ gacchantam̄ puruṣottamam̄ //
 tasyaiva adarśanena śākyaputrasya śrīmato /
 khura-ābādha utpadyet tato kālam̄ karomy ahaṁ //
 tasyaivam̄ anubhāvena vimānam̄ āvasāmy ahaṁ /
 nārīvaragaṇākīrṇam̄ kūṭagāram̄ varuttamam̄ //
 saced bhadante gacchāsi śākyasīṁhasya santike /
 kaṇṭhako vacanam̄ āha vadesi puruṣottamam̄ /
 eṣo cāham̄ api āmāṁsye vanditum̄ puruṣottamam̄ //
 sādhu khu darśanam̄ bhoti tādṛśānām̄ maharśinām̄ /
 tena mayā idam̄ labdham̄ āyuvarṇayaśobalam̄ /
 ṛddhim̄ ca parivāram̄ ca anubhomī amānuṣam̄ //
 tena me brahmācaryeṇa samyamena damena ca /
 ayam̄ me tādṛśī ṛddhī apratikrāntā amānuṣī //
 tam̄ karmaṇam̄ kuśalam̄ kṛtvā yat tam̄ upacitaṁ purā /
 tena kuśalakarmeṇa vipākam̄ anubhavāmy ahaṁ //
 bhogā ca me utpadyensu ye kecit* manasi priyā /
 devā ca me namasyanti teṣām̄ ca upacito ahaṁ //

[_Mvu_2.195_] tasmiṁ cittam̄ prasādetha dakṣiṇīyeṣu tādṛśam̄ //
 paśyati rakṣabhbūtena karmaṇam̄ upacitaṁ śubham̄ //

_____ iti śrīmahāvastu-avadānakathāyām̄ kaṇṭhakasya vyākaraṇam̄ samāptam̄ //

 suddhāvasehi devehi tahiṁ aranyāyatane kāśāyaprāvṛto lubdhako nirmito / so dāni
 bodhisatvena dṛṣṭo //
 tatrādrākṣid aranyasmiṁ lubdhakam̄ kāśāyaprāvṛtam̄ //
 so tatra upasam̄kramya idam̄ vacanam̄ abravīt* //
 imau kāśikau gṛhṇitvā dehi kāśāyam̄ tvam̄ mama /
 so tau kāśikau gṛhītvā deti kāśāyam̄ lubdhako //
 tataḥ kāśāyau gṛhṇitvā tuṣṭo āttamano abhūt* /

so patho me varo dhīro uttamārthasya prāptaye ti //
 bodhisatvo dharmāranyam vaśiṣṭhasya ṛṣisyā āśramapadaṁ praviṣṭah // vaśiṣṭho pi ṛṣi
 bodhisatvam dṛṣṭvā vismito ko yaṁ bhaviṣyati mānuṣo vā devo vā śakro vā brahmā
 vā yasya kāyasya prabhāye sarvam imam̄ tapovanam obhāsitam̄ // sarve te vatukā
 bodhisatvam dṛṣṭvā tvaritatvaritā svakasvakāni parṇakūṭini pradhāvitā nānāprakārāṇi
 phalāni grhya pāṇīyam̄ ca bodhisatvam upasaṅkrāntā //
 tatra vṛddham̄ mahāprājñam̄ tāpasantapatām̄ varam̄ /
 vaśiṣṭham̄ nāma gotreṇa dadarśa ca jagāma ca //
 tāmradhūmāruṇajāṭam̄ jvālam iva adarśi tam̄ /

[_Mvu_2.196_] āśīnaṁ munim avyagram nirvātam iva sāgaram //
 abhigamya ca dharmātmā nam̄ munim śākyapumgavo /
 anujñāto praviṣṭāya bhūmiyām̄ upaviṣya sa //
 samudra iva gambhīro vīryavā himavān iva /
 śākyarājasutam̄ dṛṣṭvā maharṣi vismito abhūt* //
 ko nvayam̄ vapuṣā śrīmān* jvalaty anupamadyuti /
 suvarṇo dhūmāpagataḥ jotiṁāno yathānalah //
 vyūḍhoraskyo mahābāhuḥ supraśastakarāṇguli /
 samantakukṣiś ca ślakṣṇo eṇavṛtti kaṭīmahān* //
 kāṁcanastambhasadṛśo govṛṣākṣo mahādyutih /
 śārdūlavṛṣabhabhaskandhaḥ padmapādakaro naghah //
 śārīralakṣaṇair asya jātiśataguṇācitaḥ /
 śobhato śārīram̄ tasya nakṣatrair iva candramāḥ //
 vibhūṣaṇā naiva gātreṣu racitā anurūpika /
 śārīram̄ bhūṣayanty asya lakṣaṇāni mahātmanah //
 merumaṇḍalasāreṇa gacchatā gajagāminā /
 ākrāntā sahasā padbhyaṁ raṇatīva vasundharā //
 snigdhagambhīraśabdena svareṇa anunādinā /
 trilokam arhate kṛtsnam̄ ājñāpayitum ojasā //
 vyamjanāni hi yā yasya lakṣaṇāni ca lakṣaye /

[_Mvu_2.197_] yukto yaṁ sarvabhūtānām̄ trilokapatir īśvaraḥ //
 prabhayā pūrayaty eṣa svaśarīrasamuccrayā /
 tapovanam idam̄ sarvam̄ udayann iva bhāskaro //
 aśītivyamjanopeto dvātriṁśadvaralakṣaṇah /
 sanatkumārapratimo kumāro dyutimān ayam̄ //
 sarvalakṣaṇasampannam̄ sarvabhūtamanoharam̄ /
 kumāram̄ pariprccheyam̄ maharṣi upagamya tam̄ //
 gandharvaśāsiṣamkāśa devagarbhopama yuvā /
 kasya tvam̄ kinnimittam̄ vā tapovanam upāgato //
 satyānuparivartinyā sarvabhūtātmayā girā /
 ślakṣṇayā priyavādinyā babhāṣe sa nṛpātmajah //
 ikṣvākuvamśaprabhavaḥ śuddhodananṛpātmajah /
 vihāya pṛthivīṁ rājyam ujjhitvā mokṣam āsthitaḥ //
 lokan tu bahubhir duḥkhair dṛṣṭvaivam̄ samabhidrutam̄ /
 mokṣārtham abhiniṣkrānto jātivyādhijarādibhiḥ //
 yatra sarvam̄ na bhavate yatra sarvam̄ nirudhyate /
 yatropaśāmyate sarvam̄ tat padam̄ prārthayāmy aham̄ //
 evam ukte mahāprājño mahātmā satyavāgrṣiḥ /
 uvāca vadatām̄ śreṣṭham̄ śākyarājakuḍitam̄ //

īdṛśena hi vṛttena vṛttyā lakṣaṇasampadā /
prajñayā ca mahābhāga na kiṃcid yam na prāpaye //

[_Mvu_2.198_] bodhisatvo dāni vaiśalim gato ārāḍam kālāmam allīno / nirveditvā
nāyam mārgo nairyāṇiko tato rājagrham gato //
gatvā ca so rājagrham māgadhānām girigahvare /
piṇḍāye abhisaresi ākīrṇavaralakṣaṇah //
tam adṛśāsi prāśādāt* śreṇiyo magadhādhipah /
prasannacitto dṛṣṭvā ca amātyām idam abravīt* //
imam bhavanto paśyantu ākīrṇavaralakṣaṇam /
āroheṇa ca sampannaṁ yugamātraṁ ca prekṣati //
utkṣiptacakṣur medhāvī nāyam ūnakulodito /
rājadūtānubandhantu kahim vāsam upeṣyati //
tato tam samdiśitā dūtā pṛṣṭhato anubandhiṣu /
gamiṣyati kahim bhikṣuh kahim vāsam upeṣyati //
piṇḍāye cāraṇ caritvāna niṣkramye nagarān munih /
pāṇḍavaṁ abhisaresi atra vāso bhaviṣyati //
jñātvā ca bāsopagataṁ eko dūto upāviśat* /
aparo kṣipram āgamya rājño ārocaye tadā //
eṣa bhikṣuh mahārāja pāṇḍavasmī puras tataḥ /
niṣaṇṇo vṛkṣamūlasmiṁ ekāgro susamāhitah //
dvīpīva sutanum vittam vyāghram vā girisānugam /
simham vā giridurgasmī mahāsimho mṛgādhipah //
tato ca rājā tvaramāno amātyām adhyabhāṣati /

[_Mvu_2.199_] kṣipram pantham viśodhetha drakṣyāma puruṣottamam //
tato ca te rājadūtā mahāmātrā yaśasvino /
kṣipram pantham viśodhensuh svayam rājā iheṣyati //
tato ca te rājadūtā mahāmātrā yaśasvino /
gatvā rājño nivedensuh śuddho te deva pāṇḍavo //
tato ca niryāti rājā senā ca caturamgiṇī /
mitrāmātyapariṇṛtto jñātisamghapuraskṛto //
yānāto otaritvāna padasā upasamkrame /
sārāyanīm kathām kṛtvā ekamante upāviṣi //
niṣadya pramukho rājā bodhisatvam adhyabhāṣati /
udagro tvamasi rājñāḥ aśvāroho va selako //
dadāmi bhogām bhumiṇāhi jātīm cākhyāhi pṛcchito /
bodhisatva āha //
nijajanapado rāja himavantasya pārśvataḥ /
dhanavīryeṇa sampanno kośaleṣu nivāsito /
ādityo nāma gotreṇa śākiyo nāma jātiye //
tato kulā pravrajito haṁ na kāmām abhiprārthayē /
prahāṇāya gamiṣyāmi veśmaṁ muktā ratanāmayam //
tam kho tathā bhotu sprśāhi nirvṛtiṁ bodhim ca prāpto punar āgamesi /

[_Mvu_2.200_] mahyam pi dharmam kathayesi gautama
yam aham śrutvāna vrajeya svargatim //
bodhisatva āha //
tam kho mahārāja tathā bhaviṣyati bodhim spṛśiṣyāmi na me tra samśayo /
prāpto ca bodhim punar āgamiṣyam

dharmam ca te deśayisyam pratiśrnomīti //
 bodhisatva udrakam rāmaputram allīno nāyam mārgo niryāṇiko ti / tato pasam̄kramya
 gayām gato // gayāśīrṣe parvate tisro upamā pratibhāyensuḥ // tato uruvilvām gato
 piṇḍāya praviṣṭo // kāśyapo pūraṇo uruvilvām piṇḍāye praviṣṭo //
 nīvaraṇam vijahitvā śr̄ṇotha ekāgramānasā sarve /
 yathā purimajinasam̄gamo yaśasvino bodhisatvasya //
 pravrajyāyabhyupetvā arāḍa-udrakam vane aparituṣṭo /
 prakrami diśam pradakṣinām purimajinanisevitam deśam //
 piṇḍāye praticaranto uruvilvām prāpto kanakaniṣkanibho /
 grāmikagharam āgami naranārisamākulam kāle //
 atha grāmikasya dhītā nāmena sujātā paṇḍitā kulīnā /
 tam dṛṣṭvā rājaputram prakampitā prītivegena //
 aśrūṇi pravartayanti purato sthitā hi sapatis sagauravā /

[_Mvu_2.201_] ālapati rājaputram mā tvam nivartayasya naravara //
 candrapratipūrṇavadana mā gā nityan tu sarvato nigamā /
 atrptā hi mama nayanā tava vīra nirīkṣamāṇāye //
 kim tu khu sucāruvikrama surūpalakṣaṇa varābharaṇadhāri /
 prakramasi atrptāyā sarvāndhakṛto yaṁ me hṛdayam //
 sā śruṇati devatānām girām nabhagatānām ca bhāṣantām /
 eṣa khalu kapilavastuto śuddhodanarājavaraputro //
 sā tasya darśanatrṣā nirdhāvitā guṇāsatā kīrtayati /
 varapuruṣa viprahīno svabandhujanasya katham āśī //
 pramadāgaṇasamparivṛtā rudanti anugacchanti kanakavarṇam /
 paridevate ca karaṇam aṭavivanamukhe prapadyantam //
 sukhitā vaneṣu sakulā mṛgā ca vanadevā vanarājā ca /
 ye rājahamsagatikam vīkṣanti vanevaram vīram //
 sukumāraphullagātram kamaladalanibhehi pādaratanehi /
 katham ākramasi vasudhām ṭṛṇakuṣāśarasamṣṭitavidurgām //
 mr̄ṣṭānnarasasamudito nānārasapravaravṛṇhitaśarīro /
 mūlaphalapatrabhakṣo bheṣyasi katham nirjharavanānte //
 kanakagajadantapāde varāstare kusumasamkule śayane /
 supiyāna katham śayiṣyasi ṭṛṇakuṣāśarasamṣṭitataleṣu //
 śruṇiyāna varendra bhavane patahatripuṣkaraninādaśasamgītim /

[_Mvu_2.202_] śroṣyasi kharām bhayakarām samṛuṣitagajagarjitaninādām //
 mūlaphalapatrasaphalā te bhavatu diśa anugramṛgasamghā /
 mā ṭṛṣṭabhuksitasya te śīlā tape vanecara śārīram //
 grīṣmaparitāpitalya te bhavatu salilagarbhamaṇḍapopavanam /
 śiṣire ca vigatajalado divākaro bhātū giridariṣu //
 rākṣasayakṣabhujamgaparivāram tava devagarbhasukumāram /
 nakṣatracandrapravaram hṛdayanayanananandanaśarīram //
 so vindhyapādāpārśve gajavara iva padminīm abhilaṣanto /
 praviṣati tapovanantam śr̄ṇotha vividham vanavarasya //
 kvaci raktapallavalatā taruṇatarukusumamājalike ranye /
 kvaci vanadevopataptā kvacit kramatkumjaravibhagnā //
 kvacid vipulaghanapalāśaprālambaphalaiḥ taru alamkṛta agamyaiḥ /
 kvaci jīrṇo koṭarataru vanapādapagulmaṇtamūlo //
 kvaci padmasaro surūpo kvaci girisaritālābho vanah vīrāḥ /
 tāpasakulāśramā kvaci kokilaśukamoraparigītā //

kvacid vivaratṇajāmgalā kvacit śarapallavaraktā /
kvacit rurucamaramahiśā kvacit kvacid vyāghrasimhamanāḥ //
kvaci raktapallavalatā taruṇatarupralambitā nānā /
[_Mvu_2.203_] udyanagamanaśrāntā pramadāyo viya nidrāyantyo //
kvaci kuravakataruśikharo prakusumito vyaktapuśpasuvibuddho /
nidrāgalitanayanānām nārīṇām iva vibuddhānām //
madhurapavaneritā kvaci nānādrumakusumacitravanaśākhā /
ālambanti parasparam pramadā salīlā viyānyonyam //
kvaci kupyakavanaśākhā prakusumitā bhāramaprasahamānā /
anuvellitā . . . sahodaram iva vatsalā pramadā //
kvaci kiṁśukā kusumitā vanarājivanāntare gurukule vā /
raktāmbarottarīyā pramadā vipulākṣiyo vanitā //
kvacit* vasumatipradeśo navasamṛpuśpitapuśpaiḥ saṁchanno /
ābharaṇabharitavasanā salalitaśayanā navavadhū va //
kvaci kaṭhinakanṭakalatā mṛgamahiśavarāhāṇa padaniketā /
śabaraśara-āhatānām mṛgāna rudhireṇa siktāni //
kvaci gajakaramkanikaro kṣitim gale paṭapāṇḍarāstaraṇakalpo /
kvaci vyāgrakeśarihatā viśādi naravāraṇavarāhā //
kvaci rākṣasapralāpā piśācakumbhāṇḍabheravarutāni /
kvaci guhyakabhaṇṭāni niśāsu pavaneṣu pracaranti //
kvacit* niśāsu jaladharā garjanti pratinandati vyālaganā /

[_Mvu_2.204_] . . . bhairavakarā karonti rūpāṇi ca bahūni //
pādapavanasmīm tasmiṁ viharati so sarvalokahitakāmo /
caṇḍamṛgarākṣasānām hṛtabhumānena yo ramyo //
yatha ātmano mṛgapatiḥ sarvajagahitām tato višeṣeṇa /
prārthayati satvasāro satvāna tad api damāścaryaṁ //
ekekasatvamokṣaṇe yadi kalpam asaṁkhyam sarvasatvānām /
duḥkham anubhomi tāreṣyam sarvasatvānām vyavasitam idam //
satvasārasya ṣaḍvarṣā duṣkaram vane caritvā karmaksaye /
smṛti labdhā yatra pathāsmi gato nāyam mārgo mokṣāye //
asti tasmiṁ mati pūrve jaṁbudrume śākyarājam udyāne /
prathamaṁ dhyānam samādayi sa bhaviṣyati bodhiye mārgo //
na ca śākyam durbalena kṛṣena pariśuṣkarudhiramānsena /
bodhim abhigantum yad aham punar āhāram abhyavahareyam //
devatā avoca mā tvam āharayahi mā te yaśo pariḥāye /
vayam ojaṁ gātreṣu tuhyam upasaṁhariṣyāmatha //
tasyāsi aham sarvaśo satatam anāhāra ity abhijñāto /
ojaś ce mahya tehi upasaṁhāritaṁ mṛṣā asyā //
so anṛtavacanabhīto alam iti tām devatām praktikṣipiya /
mudrakulacchahareṇdā phāṇikṛtam yūṣam upabhumiye //

[_Mvu_2.205_] anupūrvam ca śarīre sthāmam ca balam ca samjanetvāna /
āhāram samagavesi uruvilvam upāgami sa sādhu //
atha sā pūrvajanetrī sujātā nāmena paṇḍitakulīnā /
nyagrodhapādāpamūle tiṣṭhati madhupāyasam gr̥hya //
kim brahmačāri avacā karśitam āyāsitam tava śarīram /
sā pāyasaṁ dadatvā parikīrtaya rājaputrasya //
rāja-ṛṣisya ca tasya āsi madhupāyasam tatra sujātam /
tām avaci pārthivasuto kimartham etam dadasi dānam //

jātiśatāni janetrī abhūsi yā tasya śuddhasatvasya /
 sā pratibhaṇesi madhuram prārthemi samṛdhyatu mahyam //
 himavantapādapārśve nagaram kapilāhvayanti vikhyātam /
 diśavidiśiśrutayaśam pramuditaranaranārisamkīrṇam //
 tasmiṁ nagare kumāro putro śuddhodanasya śākyasya /
 avahāya bāndhavajanaṁ vanam gato rājyam utsrjya //
 ṣadvarṣa tasya vrajato tapovane ugre bhairave vane /
 dānena me tasya bhavati praṇidhī paripūriyā //
 tena tapena varo yaṁ mārgeti me sa samṛdhyatu artho /
 aham api tena pathena gaccheya mahānaravareṇa //
 tato prādūrāsi vācā antarīkṣādamānuṣī /
 sujāte eṣo so dhīro śākyarājakulodito //

[_Mvu_2.206_] etena tapā ācīrṇā duṣkarā romaharṣaṇā /
 śuṣkaśonitamānsena nānārūpā tapovane //
 te nirarthāni utsrjya prakrame varapādapam /
 atra atītā samBUddhā prāptā samBodhim uttamam //
 tato aśrūṇi vartenti saumanasyasamarpitā /
 kampamānā naravyāghram kṛtāmjali uvāca sā //
 drṣṭo si bhairavavane ugratapābhuyutthito kamalanetra /
 drṣṭvā me śokamathitaṁ hṛdayam prītiṁ samanubhoti //
 ṣadvarṣāṇi mamāgre na suptapūrvā sukhāya śayyāni /
 śokaśarātāpena tava tapam anucintayantīye //
 taṁ kho rājyam jano ca pitā ca abhivatsalā ca mātusvasā /
 tava śrutvā tapaso ntam prītisumanaso bhaviṣyanti //
 hohinti kapilanagare tūryaśataninādītāni bhavanāni /
 ānandapramuditāni prahasitanaranārisamghāni //
 madhupāyasam upabhuktvā purimabhavanetriye bhava nirghātī /
 drumarājapṛthivīṣaṇde amṛtam adhigato padam aśokam //
 vyākari narapradīpo jātiśatā pamca jananī mahyāsi /
 bheṣyasi anāgate dhvani pratyekajino jinavrato ti //

_____ iti śrīmahāvastune sujātāvyākaraṇam samāptam //

[_Mvu_2.207_] atha bodhisatvo uruvilvāye senāpatigrāmakāto piṇḍāya
 nānāprakārāṇām pūpānām bharitena pātreṇa nirdhāvati kāśyapo ca pūraṇo tiriktakena
 pātreṇa nirdhāvati // so bodhisatvena pṛcchiyati // āyuṣmaṇ kāśyapa labhyati bhikṣā ti
 // so dāni kāśyapo bodhisatvam gāthāyam adhyabhāṣati //
 praskandako balākalpo ujjamgalo ca jaṅgalo /
 etehi pāpagrāmehi ekāpi bhikṣā na labhyati //
 atha bodhisatvo kāśyapam pūraṇam gāthāya pratyabhāṣati //
 praskandako balākalpo ujjamgalo ca jaṅgalo /
 etehi bhadragrāmehi paśya pātram bharitam abhū //
 yaṁ bodhisatva akāmakānām mātāpitīṇām aśrukanṭhānām rudanmukhānām
 abhiniṣkrānto rājñā śuddhodanena puruṣā visarjītā / kumārasya divasavārtām nityam
 ānetha // tato yaṁ kumāro anomiyam gato vaśiṣṭhasya ḥsiṣya āśramapadām tato
 pravṛtti āgatā // yaṁ vaśiṣṭhasya ḥsiṣya āśramapadāto vaiśāliṁ gato tato ca rājño
 śuddhodanasya pravṛtti āgatā // yaṁ vaiśāliyam araḍam kālāmam upasamkrānto tato
 pi pravṛtti āgatā // yaṁ vaiśālito rājagrham gato tato pi pravṛtti āgatā // yaṁ rājagrhe
 udakam rāmaputram upasamkrānto tato pi pravṛtti āgatā // yaṁ rājñā śreṇiyena

bimbisāreṇa vistīrṇehi bhogehi pravārito tato pi pravṛtti āgatā // yan rājagrīhāto
gayāśīrṣam parvataṁ gato tato pi pravṛtti āgatā // yan gayāśīrṣato parvatāto
uruvilvām gato nadīya nairamjanāya tīre uruvilvake vanaṣanḍe tato rājño
suddhodanasya pravṛtti āgatā //

[_Mvu_2.208_] yan uruvilvake vanakhaṇde ugraṁ ca tapaṁ tapyati prahāṇam ca
pratidadhāti tataḥ pravṛttir gacchatī // yan bodhisatvo āspañākam dhyānam dhyāyati
lūkhatāya ca nāsikāśrotrehi ca ubhayato ca karṇāśrototravivarāntarehi bodhisatvena
āśvāsapraśvāsā uparuddhā teṣām puruṣāṇām bhavati kālagato kumāro ti no uśvasati na
praśvasati tehi gatvā kapilavastum rājño suddhodanasya niveditaṁ / mahārāja
kālagato kumāro ti // rājā na pattīyati / teṣām puruṣāṇām pṛcchati / kathaṁ yūyam
jānatha kumāro kālagato ti // te āhansuh // mahārāja ugreṇa tapena lūhāhāratāye ca
kālagato nāpi uśvasati na praśvasati kāṣṭhabhūto āsatī / tataḥ asmākam bhavati yathā
kumāro na uśvasati na praśvasati krīṣo ca durbalaśārīro kālagataḥ kumāro ti // rājño
dāni suddhodanasya etad abhūsi // yādṛśā kumārasya garbhāvavrānti āsi yadrīśā ca
devasahasrehi pūjā kṛtā garbhacāmukramasya yādṛśāye ca vidhīye lumbinīvane udyāne
kumāro jāto jātamātro ca pṛthivīyam sapta padāni prakrānto diśā ca abhilokito
mahāhasitaṁ ca ūhasito vacanaṁ pravyāhṛto aham loke agro jyeṣṭho śreṣṭho pūjyo
devānām ca manuṣyāṇām ca yādṛśāni ca kumāre jātamātre āśvaryādbhutāni acetanā
pṛthivī kampitā devasahasrehi ca pūjā kṛtā yādṛśā ca abhiniṣkramanāsampadā āsi tatra
na edṛśā mahāpuruṣā alpāyuṣkā bhavanti // bhavitavyam kumāro yathā pūrve
pravrajyām apravrajito sītalāye jambucchāyāye paryamkena niṣaṇṇaḥ śāntam
samādhīm samāpanno bhaviṣyati / tad ete jānanti kālagato kumāro ti // so dāni teṣām
puruṣāṇām āha // gacchatha kumārasya sakāśam na kumāro kālagato śāntam
samādhīm samāpanno // kumārasya

[_Mvu_2.209_] divasapravṛttim mama ānetha // te dāni puruṣā bhūyo uruvilvām gatāḥ
tapovanam ca praviṣṭāḥ kumāram ca arogaṁ svastivantam samādhito vyutthitam
paśyanti // te dāni puruṣā vismitā pañcito rājā suddhodano // yadā bhagavām
pravṛttapravaradharmačakro etam prakaraṇam bhikṣūhi śrutam // bhikṣū bhagavantam
pṛcchanti // kathaṁ bhagavam rājā suddhodano teṣām āprṣṭapurushāṇām śrutvā kumāro
kālagato ti nābhiśraddadhāti // bhagavān āha // na hi bhikṣavo na etarahim eva rājā
suddhodano mamāntareṇa kālagato ti śrutvā nābhiśraddadhāti / anyadāpi
mamāntareṇa eṣa kālagato ti śrutvā nābhiśraddadhāti // bhikṣū āhansuh // anyadāpi
bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

— bhūtāpūrvam bhikṣavo atītamadhvane nagare vārāṇasī kāśijanapade aparo
brāhmaṇo // tena aṣṭacatvārimśadvarṣat kaumāram brahmacaryam cīrṇam vedā ca
adhītā // tena dāni aṣṭacatvārimśadvarṣat kaumāram brahmacaryam caritvā vedā ca
adhītya nāsti anapatyasya loke pi dharmo dāraṇam kṛtam apatyō ca utpādito // tasya
bhavati brāhmaṇasya / paribhuktā mānuṣyakā kāmā samayo me pravrajitum // so dāni
brāhmaṇo tām brāhmaṇīm āmantrayati / bhavati āmantremi pravrajisyāmīti // sā nam
āha // brāhmaṇasya vā putrasya ko viveṣyati mama vā ko viveṣyati / yadi tava
abhipretam pravrajitum aham pi pravrajisyāmi aham pi tapaścaraṇam kariṣyāmi aham
pi brahmacaryam cariṣyāmi / yathāpi tvam tapaścaraṇam kariṣyasi tathāham pi
tapaścaraṇam kariṣyami // brāhmaṇo āha // evam

[_Mvu_2.210_] astu tvam pi pravrajāhi // te dāni vārāṇasīto nirgatā // anuhimavante
sāhamjanī nāma āśramapado / tahiṁ gautamo nāma maharṣi prativasati
pamcatparivāro caturdhyānalābhī pamcābhijño // so dāni brāhmaṇo tāye brāhmaṇīye
tahiṁ sāhamjanīm āśramapadaṁ gatvā gautamasya ṣisya mūle pravrajito / sāpi

brāhmaṇī pravrajitā // tena dāni tasya āśramapadasya avidūre āśramo māpito ṛṇakuṭī varṇakuṭī ca kṛtā / tasyā pāragāye tāpasīye ekānte ṛṇakuṭī kṛtā // tehi dāni tahiṁ āśramapade prativasantehi vāhirakena mārgeṇa yujyantehi ghaṭantehi vyāyamantehi dhyānāni ca abhijñā ca sāksātκrtā caturdhyānalābhī paṃcābhijñā mahābhāgā samvṛttā ugratapāśritā brahmacārī // yam ṛṣi āneti mūlavikṛtim vā phalavikṛtim vā kodravakam vā śyāmākam vā priyaṃgu vā bhamgam vā prāśādikam vā śākam vā mūlakam vā tataḥ tasyā pi pāragāya sagarbharūpāye samvibhāgam karoti // teṣām bhavati / kiṃ imasya māṇavakasya nāmaṇ bhavatūti // teṣām etad abhūsi / ayam māṇavako śyāmavarṇako bhavati imasya māṇavakasya śyāmako ti nāma // tasya dāni māṇavakasya tehi mātāpitṛhi śyābhako ti nāma kṛtam //

____ tahiṁ āśramapade so māṇavako unnīyati / evam anupūrveṇa so māṇavakah yam kālam samvārdhito pādehi aṇvitah tato yam evam mrgapotakehi sārdham ramati // maitrīvihārī ṛshyo mahābhāgā / teṣām mrgapakṣināḥ na santrasanti // mrgapakṣisahasrehi tam āśramapadaṁ upaśobhitam / yam velan te mrgapotakā mātarō stanam pibanti tataḥ śyāmako pi tehi evam mrgapotakehi sārdham tam mrgīye stanam pibati / yasyā yasyā mrgīye allīyati sā eva stanam pāyeti yathā svakapotakam pāyeti tathā śyāmakam pi

[_Mvu_2.211_] pāyeti // evam so śyāmako ṣikumāro tahiṁ āśramapade tehi mrgapotakehi pakṣīhi ca sārdham samvārdhati // yato yataḥ mrgapotakā ca pakṣī ca aṇvanti tatra tatra śyāmako ṣikumāro tehi mrgapakṣīhi parivārito aṇvati / te pi mrgapakṣī ṣikumāreṇa sārdham abhiramanti // yam velam ṣikumāro utaje śayito bhavati tataḥ anekamrgapotakā ca pakṣī ca nānāprakārā utajasya dvāramūlam anvāsanti yāvat* śyāmako ṣikumāro tato utajāto nirdhāvito bhavati / tataḥ āśramapadasya parisāmanta aṇvanti // śyāmako tehi mrgapakṣīhi sārdham āśramapade abhiramati mrgapakṣī pi tena śyāmakena sārdham tahiṁ āśramapade abhiramanti // śayitasypi ṣikumārasya āśramapade mrgapotakā ca mrgā ca pakṣī ca anuparivāritvā āsanti / yadā aṇvitukāmā bhavanti mrgapotakā ca pakṣī ca tato tam śyāmakam ṣikumāram mukhatuṇḍakena pratibodhayanti // evam so ṣikumāro tehi mrgapakṣīhi sārdham āśramapade samvārdhati // yam velam ṣikumāro vivṛddho samvṛtto tataḥ mrgāṇām ajinena nivasto ca prāvṛto ca // yā tatra āśramapade bhavati mūlavikṛtir vā phalavikṛtir vā kodravo vā śyāmako vā cinnako vā priyaṃgur vā bhamgam vā prāśādiko vā śākam vā mūlakā vā tam ānayitvā mātāpitṛṇām upanāmeti / udakam āneti kāṣṭhani āneti ṛṇakuṭiparṇakuṭīni samsthāpeti / tam āśramapadam simcati sammārjati // paramagauraveṇa teṣām mātāpitṛṇām upasthihiati / prathamam mātāpitaram praticarati paścāt* svayaṃ āhāram karoti / yata upādāya ṣikumāro vijñaprāpto tataḥ upādāya na kadācid adattvā

[_Mvu_2.212_] mātāpitṛṇām āhāram svayaṃ āhāram kṛtapūrvo / evam śyāmako ṣikumāro tahiṁ āśramapade mātāpitaram upasthihiati // iṣṭena kāntena priyena manāpena kālo gacchati ṣikumārasya mātāpitaram upasthihantasya // mātāpitaro pi tahiṁ āśramapade prativasantā jīrṇā samvṛttā durbalaśārīrā cakṣuparihīṇā paraprāneyā aśakyā ātmaṇā āhāravidhānam kartum udakahārāya vā gantum ṛṇakuṭīya vā parṇakuṭīya vā veśitum // śyāmako ṣikumāro teṣām mātāpitṛṇām vrddhānām jīrṇānām durbalaśārīrānām cakṣuhīnānām sarvahitopasthānenā upasthihiati daśa kuśalānām karmapathām samādāya vartati prāśādiko ṣikumāro abhirūpo darśanāye śubhena karmaṇā abhinirvṛttah mātāpitṛvartako kaumārabrahmacārī ugratapasāśrito prāntaśayyāsanavihārī mahābhāgo priyo devānām nāgānām yakṣānām rākṣasānām piśācānām kumbhāṇḍānām kinnarānām kinnarīnām mrgānām paksīnām priyo sarvabhūtānām // yato yato ṣikumāro gacchati mūlahārī vā patrahārī vā puṣpahārī vā

phalahārī vā tato tato mrgapakṣīhi ca devanāgehi ca kinnarehi kinnarīhi ca
 saṃparivṛto gacchatī //
 ___ so dāni ghaṭam ādāya mrgapakṣīhi saṃparivṛtaḥ devanāgehi ca kinnarehi ca
 kinnarīhi ca udakahārī girinadīm okasto tataḥ udakaghaṭam paripūrayati // peliyakṣo
 nāma kāśirājā mahābalō mahākōśo mahāvāhanō mrgavye aṇvanto vātajavasamena
 turageṇa mrgam anujavati / ujjhitvā balavāhanā na kaścana tam pradeśam anuprāpto //
 yathoktam bhagavatā dharmapade //
 gati mrgānām pavanām ākāśam pakṣiṇām gatiḥ /
 dharmo gatir vibhāgīyānām nirvāṇam arhatām gatir iti //

[_Mvu_2.213_] so mrgo tahiṁ eva vanakhanḍe naṣṭo // rājā tahiṁ vanakhanḍe śyāma-
 ṛṣisa tato girinadīto udakaghaṭam bharantasya śabdaṁ śr̄noti / tasyaitad abhūsi
 mrgasya etam śabdaṁ ti na manuṣyacarito ayam vano // tena dāni yato tam śabdaṁ
 śyāma-ṛṣisa udakaghaṭam bharantasya tato kṣurapram kṣiptam // so dāni kṣurapro
 ṣikumārasya hr̄daye nipatito viṣakṛto // te mrgapakṣino tena viṣakṛtasya kṣuraprasya
 śabdena śabdavedhigandhena diśo daśa prpalānā / śyāmaka-ṛṣi udakaghaṭam nadītire
 sthāpetvā karuṇāni paridevati // mānsasyārthaṁ mrgavarāhā hanyanti / carmaṇārthāya
 simhavyāgrā dvīpayo hanyanti / bālārthīm camarīyo hanyanti / dantārthaṁ hastināgā
 hanyanti / bhaiṣajyārthaṁ tittirakapimjalāni hanyanti / asmākam punar naivam śakyā
 mānsena kāryam kartuṁ na carmeṇa na keṣehi na dantehi kasyārthāya vayam
 aheṭhakā adūṣakā anaparādhino ekena iṣuṇā trayo janā hatā / aho yathā saṃprajvalito
 adharmo // so ca śyāma-ṛṣikumāro tathā paridevati kāśirājo ca nam pradeśam
 anuprāpto paśyati tam ṣikumāram paridevantam ajinajatāvkaladharām
 mahābhāgam aśru prapātentam // so rājā tam ṣikumāram kṣurapreṇa āhataṁ dṛṣṭvā
 bhīto asto samjāto / mā haiva me sanagarajanapadam śāpena bhasmīkariṣyati // so tato
 aśvāto avataritvā śyāma-ṛṣisa kumārasya mūrdhnā nipatito // bhagavam
 mrgasamjñena mayā etam iṣu kṣiptam ajānamānenā anukṣamāpayiṣyam bhagavantam
 ye caite aśruvindū bhūmiṁ patanti kevalakalpam jmbudvīpam ete aśruvindū dahensuh

[_Mvu_2.214_] kim amga punah asmadvidhānām bālānām // yena bhagavān āha
 ekena iṣuṇā trivargam hatanti etam na vijānāmi / bhagavān eko na trivargo / katham
 ekena iṣuṇā trayo janā hatāḥ // ṣikumāra āha // mahārāja mama mātāpitau jīrṇā
 vṛddhā durbalaśārīrā cakṣuhīnā brahmācārī mahābhāgā sadevakasya lokasya
 dakṣinīyā paraprāneyā aham ca teṣām upasthāyako / prathamam teṣām āhāravidhānam
 karomi paścād ātmano yam kamcit teṣām upasthānaparyantam aham sarvam karomi
 nāsti teṣām anyo kocid yo sānam upasthiheya tataḥ mayā hatena te pi hatā / nāsti
 mayā mṛtena teṣām jīvitam / tad etena kāraṇena jalpāmi ekeṣuṇā trayo janā hatā ti //
 kāśirājā śyāmaśirim ṣikumāram āha // tīksṇavīṣakṛtena iṣuṇā hr̄dayasmīm āhato so
 mayā ajānamānenā jānāmaḥam yathā tava jīvitam nāsti / tam care ekam satyam
 pratiśruṇāmi / rājyam ḥddham sphītam avahāya tava gurumātāpitaram aham
 paricariṣyam // yathā paricīrṇam tathā paricariṣyam // ṣikumāro āha / mahārāja tena
 me śokaśalyo hr̄dayāto apagataḥ // etam vacanam pratiśrutvā yathā satyapratijñō
 bhavesi me guruṣu tathā karohi mahīpāla mahāntam te kuśalam bhaviṣyati / teṣām
 mahābhāgānām upasthānaparicaryam kṛtvā etam mahārāja udakaghaṭam ādāya etāye
 ekapadikāye mama mātāpitīnām āśramapadam gacchesi / mama vacanena
 abhivādanam pr̄cchesi / śyāmaśiri abhivādanam pr̄cchati evam cāha / mṛto vo
 ekaputrako tan na śocitavyam na roditavyam jātena jīvaloke avaśyam martavyam
 albhānīyam sthānam tan na śakyam roditenā vā śocitena vā labdhūm na śakyam
 svayamkṛtānām

[_Mvu_2.215_] karmaṇām palāyitum / nāpi mama ekasya maraṇam sarvasatvā maraṇadharma / tan mā śociṣyatha mā utkanṭhiṣyatha / sarvehi priyehi manāpehi nānābhāvo vinābhāvo // yathā mahārāja satyapratijñō me guruṣu bhavasi tathā karohi // evam saṃviditvā ṛṣikumārō viparigataśārīro kālagato //

____rājā ṛṣikumāram kālagataṁ viditvā roditvā paridevitvā aśrūṇi sammārjītvā tam udakaghaṭam ādāya tāye ekapadikāye yathopadiṣṭāye śyāmakaśirinā tam āśramapadam gacchati // samanantaraprakrānto ca kāśirājā śyāmakaśirisya mūlāto śyāmakaśiri ca mṛgapakṣiṣatehi mṛgapakṣisahasrehi parivārito devehi nāgehi yakṣehi kinnarehi kinnarīhi tathānyehi bhūtehi / ṛṣikumāram parivāretvā mahāntam ārodanam karensuh mahāntam ninādam akarensuh / nūnam so pāpakarmo tamāto tamam gamiṣyati apāyeṣu apāyam gamiṣyati yena tāva aheṭhakasya adūṣakasya anaparāddhasya aparāddham // sarvam vanakhaṇḍam tā parvatadarī tam ca āśramapadam bhūtaninādehi nināditam mṛgapakṣiravehi ca ārāvitam //

śyāmakaśirisya mātāpitaraū tāni bhūtāni śrutvā mṛgapakṣiravāni śrutvā cintām āpannā / kim idam adya nāsmabhiḥ kadācid edṛśāṇi bhūtānām nirnādaśabdāni śrutapūrvāṇi na edṛśāṇi mṛgapakṣiravaśabdāni śrutapūrvāṇi mā haiva śyāmakaśiri simhena vyāghreṇā vā anyena vā vyāḍamṛgeṇa viheṭhito bhūd iti // yādṛśāṇi etāni nimittāni yādṛśo ca asmākam hṛdayo anirvṛttō yathā ca me akṣīṇi parisphuranti // te ca tathā anirvṛttā kāyena ca cittena ca śyāmakaśirīm vicintenti / kāśirājā ca tam āśramapadam anuprāptah mṛgapakṣiṣatāni ca tataḥ āśramapadāto bhairavāṇi

[_Mvu_2.216_] ravāṇi ravantā prapalānā / ṛṣayo asyādhikam santrastā // kāśirājā ekamante vṛkṣadanē aśvam bandhitvā tam udakaghaṭam ādāya śyāmakaśirisya mātāpitṛṇām sakāśam upasamkrānto // abhivādayāmi bhagavan* // te pṛcchanti nandantā // ko tuvanti // rājā āha // bhagavan aham peliyakṣo nāma kāśirājā kaccid bhagavān iha tapovane sukham bhavati vyāḍamṛgānucarite nirmanuṣye utpadyanti mūlaphalāni kodravam śyāmākam śākamūlam alpakisareṇa labhyati alpā vā vyādhī śarīre alpā damśamasakasarīṣṭpasamsparsā kāye upanipatanti // te dāni āhansuh // tam khu mahārāja sukham vasāmaḥ iha arāye vyāḍamṛgānucarite nirmanuṣye āśramapade mūlapatraphalāni ca kodravaśyāmakamūlakāni alpakisareṇa labhyanti alpo ca vyādhī śarīrasmiṁ alpāni ca damśamasakasarīṣṭpasamsparsā kāye upanipatanti / kaccit* mahārāja tavāpi antaḥpure kumārāmātyeṣu balavāhanakośakoṣṭhāgāreṣu kṣemam nirītikam nirupadravam paurajānapadā anuvartanti pratirājāno na kaccid aparādhyanti devo ca kālena varṣati śasyāni sampadyanti kṣemam ca te rājyam subhikṣam nirupadravam // so dāni āha // tam khu bhagavan antaḥpure kumārāmātyeṣu balavāhanakośakoṣṭhāgāreṣu kṣemam nirītikam nirupadravam paurajānapadā anuvartanti pratirājāno na kaccid* aparādhyanti devo ca kālena varṣati śasyāni sampadyanti kṣemam ca rājyam subhikṣam ca nirupadravam ca // te dāni āhansuh // mahārāja etāhi śivikāhi niṣīdāhi yāvat śyāmakaśiri āgacchati udakahārī gatako tato te phalodakam upanāmeṣyati // evam ca tehi ṛṣīhi ukto rājā prarunḍo // te pṛcchanti // mahārāja kiṁ rodasi // rājā āha // bhagavam yasya yūyam kīrtayatha śyāmakaśiri āgamiṣyati phalodakam upanāmeṣyatī so

[_Mvu_2.217_] kālagato ayam ca udakaghaṭo mama haste visarjitaḥ abhivādanam ca vāḥ pṛcchati evam ca saṃdiṣati / na śocitavyam na roditavyam / na śocitena vā roditena vā kocid artho / sarveṇa jātena avaśyam martavyam / naiva maraṇam mama ekasya sarvasatvā maraṇadharmaḥ cyavanadharmaḥ na svayaṅkṛtānām karmaṇām palāyitum śakyam // te pṛcchanti // mahārāja katham śyāmaśiri kālagato // rājā āha // aham mṛgavye aṇvanto vātajavasamena turamgeṇa mṛgam anujavanto tam udeśam anuprāpto udakasamīpam yatra sāmaśirih ghaṭam pūreti / tatra ca vanagahane so mṛgo

naṣṭo // tasya śyāmaśirisa tam udakaghaṭam bharantasya śabdaṁ śṛṇomi / tasya ca me tad abhūsi / sa eva mrgo udakena gacchatīti // tasyedam gacchantasya śabdaṁ śṛṇvato mama yena tam śabdaṁ tena viṣakṛto kṣurapro kṣiptah / so śyāmakaśirisa hr̥daye nipatito / esa ḫṣikumāro kālagato // te dāni tasya rājño śrutvā prarunḍā aśrukanṭhā rуданмukhā paridevensuh // mahārāja mānsārthaṁ mṛgavarāhā hanyanti carmārthaṁ simhavyāghradvīpayo hanyanti dantārthaṁ hastināgā hanyanti bhaiṣajyārthaṁ tittiralopākā hanyanti asmākam punar mahārāja na mansakāryakam na carma na keśā na dantā / tat kasya hetoh vayam aheṭhakā adūṣakā anaparādhino ekinā iṣuṇā trayo janā hatā // kāśirājā ḫṣayo pranipatitvā kṣamāpayati // bhagavam yad ete yuṣmākam aśrū bhūmiṁ nipatanti te kevalakalpam jambudvīpam api dahensuh kim punar asmadvidhānām bālānām // aham rājyam avahāya sasvajanam sabāndhavam

[_Mvu_2.218_] iha yuṣmākam upasthānam kariṣyāmi yathā śyāmakaśirisa upasthitam tathā va ca upasthihiṣyāmi // te dāni āhansuh // mahārāja vayam andhā cakṣurhīnā na pratibalā tam pradeśam gantum vinā pranetareṇa / tan netu mahārājā asmākam tam pradeśam yatra śyāmakaśirih // vayan tam ḫṣikumāraṁ satyavākyena upasthāpeṣyāmaḥ satyavkyena ca tam mṛgaviṣam haniṣyāma // tasya rājño bhavati / yādṛśā ime ḫṣayo mahābhāgā pratibalā ete tam upasthāpayitum // so āha // nemi vaḥ bhagavantam pradeśam yatra śyāmakaśirī //

— te dāni tasya rājño skandhe hastam dattvā tam pradeśam gatā // śyāmaka-ṛṣisya śīrṣam utsamge kṛtvā pāragā śyāmakaśirisa mātā mukhamāṇḍalam pāṇīnā samparimāṛjantī bahuprakāram rodati paridevati // śūnyo āśramapadaḥ śyāmkaśirīnā vihīno bhaviṣyati / vanadevatā karuṇam paridevitvā gamiṣyati / mṛgapakṣiṇo pi śyāmakaśirīm apaśyantah āśramapadāto karuṇam paridevantā gamiṣyanti //

— ḫṣi āha // pārāge mā rodāhi mā śocāhi kim ruṇḍena śocitena vā kiṃcid artho bhavati // vayam pi ugratapacīrṇavaritāvino brahmācārī samarthā vayam etam satyavacanena utthāpayitum / tam karoma satyavacanam yenāsyā mṛgaviṣam haniṣyāmaḥ jīvitam ca upasthapesyāmaḥ // tehi dāni tasya satyavacanena tam mṛgaviṣam hatam // yathā tvayā putra na jātu kasyacid viṣamam cintitam maitracitto sarvasatveṣu tathā tava hato mṛgaviṣo bhavatu // yathā tvayā na jātu adattvā mātāpitīṇām ātmano āhāram kṛtam tathā tava hatam mṛgaviṣam bhavatu // yathā tava putra mātāpitaraū nityakālam śīlam pariṣuddham

[_Mvu_2.219_] rakṣataḥ tathā tava hataṁ mṛgaviṣam bhavatu // so dāni ḫṣikumāro teṣām mātāpitīṇām tejānubhāvena satyavacanena svakena ca sucaritatejena yathā śayitako puruṣo buddyeyā tathā vijṛmbhanto utthito //

— bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena śyāmako ḫṣikumāro // naitad evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh // aham so bhikṣavah tena kālena tena samayena śyāmako nāma ḫṣikumāro abhuṣi // anyo so bhavati ḫṣi śyāmakasya pitā / eso śuddhodano rājā tam kālam śyāmakasya pitā abhuṣi // anyā sā tena kālena tena samayena śyāmakasya ḫṣikumārasya pāragā nāma mātā abhūsi / esa sā māyādevī abhūsi // anyo so peliyakṣo nāma kāśirājā abhūsi // naitad evam draṣṭavyam // tat kasya hetoh // esa bhikṣavah ānandasthaviras tena kālena tena samayena peliyakṣo nāma kāśirājā abhūsi // tadāpi bhikṣavah esa śuddhodano rājā mama kāraṇena kālagato ti śrutvā na śraddadhāti / na so mahārāja kālagato śyāmakaśiri mṛgaviṣeṇa so mohito / nehi tvam̄ asmākam tam pradeśam vayam tam mṛgaviṣam satyavacanena haniṣyāmaḥ tam ca śyāmakaśirīm utthāpeṣyāmaḥ // etarahim pi esa śuddhodano rājā mama arthāya kālagato ti śrutvā nābhiśraddadhāti //

_____ samāptam̄ śyāmakajātakasya parikalpam̄ //

lokottarasya loke aparimitayaśasya lokanāthasya /
pūrvacaritam̄ bhagavato . . . guṇavato pravakṣyāmi //
na hi bodhisatvacaritam̄ sadevagandharvamānuṣe loke /

[_Mvu_2.220_] śakyam abhibhavitum kenaci tena daśabalo anabhibhūto //
yam̄ yam̄ tathāgatānām̄ smṛtiye balam̄ tāsu tāsu jātīṣu /
maitrāya ca karuṇāya ca lokam̄ anukampamānānām̄ //
tam̄ sucaritam̄ bhagavato kalpaśatasahasrasaṁcitaśubhasya /
aham abhyudāhariṣyam̄ avadhānam̄ detha satkṛtya //
tena samayena bhagavām̄ vānaprasthāna tāpasakulasmiṁ /
atyantaśuddhe satvam̄ upapadyitha buddhisampanno //
tasya mātāpitaraū jīrṇā ca abhūnsuś cakṣuvihīnā /
eteśām̄ utpadye hitāya lokottaro . . . //
sarvamanavadyagātro ṛddhīmām̄ saumyako viśālākṣo /
tad eva tasya nāmaṁ abhūṣi śyāmo ti tam̄ kālam̄ //
āścaryam̄ ḫikumāram̄ yo paśyati mānuṣo vā devo vā /
rūpaguṇapāramigataṁ nidhyāyanto sa na ṣṭpyati //
svayam̄ eva bodhisatvo kiṁ kuśalam̄ gaveṣayam̄ samādiyati /
śuklam̄ kuśalam̄ dharmam̄ tam̄ ca samādāya varteti //
akhaṇḍakam̄ akalmāṣam̄ pariśuddham̄ duṣkṛtam̄ kuśidehi /
svayam̄ carati brahmacaryam̄ param̄ ca tatra niyojayati //
mātāpitīṣu vīro upasthapetvā tīvram̄ paricarati /
brahmacaryam̄ brahmacāri svayam̄ brahmacārivrataṁ carati //

[_Mvu_2.221_] tasyāsi samādānam priyeṣu mātāpitīṣu dayiteṣu /
na khu me prapañcayitavyam̄ andheṣu parapraṇeyyeṣu //
mūlaphalam̄ āharanto gilānakā jīrṇakā vayovṛddhān* /
premnena gauraveṇa ca satkṛtya gurūn upasthāsyam̄ //
annena ca pānena ca gilānabhaiṣajyānupradānena /
vastraiḥ śayyāsanena mātāpitaram̄ upasthāsyam̄ //
api cātra bodhisatvo mātāpitaram̄ bhaṇāsi mā khu bhave /
na khu tāva śocitavyam̄ aham̄ ca paricārako asmi //
tam̄ avaca śyāmasundari cīrambhājī ca mā ca tava pāpam̄ /
utpathapanthagatasya ca tuhya mā trāsentu bhūtāni //
mānsarudhirārthino pi mṛgarājā atibalā ca mātāmgā /
mārgād apakramantu te mā ca te trāsentu bhūtāni //
mṛgapotakehi sārdham̄ prativasati āśrameṣu ramaṇiyeṣu /
mṛga iva mṛgehi sārdham̄ vasati aranye ḫikumāro //
tasya tahim̄ āśramapade prativasato kṣamadamatrahāṇasya /
maitrāya ca karuṇāya ca lokam̄ anukampamānasya //
prādūr ahu kāśirājā nrpati mahāvāhano maheśākhyo /
so tasmīm̄ āśramapade trāsayati mṛgā ca pakṣī ca //
rājā vanāntareṇa adarśi eṇīmṛgāṇa yūthāni /
dṛṣṭvāna tvaritatvarito vitane dhanu sandahe kṣuraprā //

[_Mvu_2.222_] eso aśvāvāhī anilajavaṁ osare mṛgābhīmukham̄ /
sakalaturaṁgaśreṣṭham̄ prakīrṇaśirajam̄ tvaritagāmīm̄ //
samprati ca ḫikumāro kalaśam̄ ādāya prasthito udakam̄ /

avagāhi tāva girinadim̄ trastā ca mrgā ca pakṣī ca //
 atha paramakopakupito so rājā ābhateria cāpena /
 anudhāvanto mrgān na addaśi kupito ṣikumāraṁ //
 tena mrgasya khurapro samdahito yena āhato śyāmaḥ /
 viṣaliptena aviśamo śalyena samarpito patito //
 so avaca hanyamāno kenāsmi adūṣako pitā mātā /
 ekeśuṇā trayo hatā samprajvalito puna adharmo //
 dantāna nāma kāraṇā hananti nāgā mrgā ca mānsārthaṁ /
 camarī ca bālahetor dvīpayo cārthāya carmasya //
 mahyam̄ punar na dantā na pi carma na śirajā nāpi ca mānsam̄ /
 kisya khu nāma kṛtena aheṭhakā hatā bhaviṣyāmaḥ //
 so tāṁ girāṁ śruṇitvā rājā adhigamya tam̄ ṣikumāraṁ /
 anuneti kṣamāpeti ca ajānatā āhato bhagavān* //
 naiṣo kṣurapro samdahito tvam̄ āhato si maya ajānantena /
 yam̄ ajānantena kṣataṁ etam̄ mayā kṣamyatām eva //
 yam̄ ca paridevanto bhaṇesi ekeśuṇā hatā trīṇi /

[_Mvu_2.223_] viyāhara brahmačārī etam̄ me artham̄ ākhyāhi //
 tam̄ avaca bodhisatvo priyeṣu mātāpitṣu dayiteṣu /
 kāraṇam̄ upasam̄janetva imāṁ girāṁ abhyudīremi //
 te me cirabrahmačārī mātā ca pitā ca jīrṇakā vṛddhā /
 teṣām̄ acakṣaṣuṣāṇām̄ aham̄ eva gatiś ca nāthaś ca //
 teṣām̄ anāthamarāṇām̄ upasthitān̄ tena rāja śocāmi /
 te mahyam̄ aparicīrṇā anāthamarāṇām̄ mariṣyanti //
 etena hetunā aham̄ bhaṇāmi hatā trīṇi /
 kiṁci tvayi poṣiyanto na hato . . . bhaviṣyāmi //
 kāśipatiḥ tīkṣṇabuddhi tenāpi asya saṁbhāvito artho /
 tam̄ avaca ṣikumāraṁ praṇamya śirasā hi pādeṣu //
 nirayaṁ ahaṁ patiṣyam̄ adūṣakam̄ ṣiputraṁ hanitvāna /
 etādṛśā hi hatvā narakeṣu na mucyitum̄ śakyā //
 ye pi tava aśruvindū patanti atyantaśuddhasatvasya /
 lokam̄ api te dahensuḥ kiṁ puna asmādṛśām̄ bālā //
 satyam̄ bhaṇāmi yadi me maraṇena jīvitam̄ tava bhaveya /
 prāṇam̄ api aham̄ tyajeyam̄ na vaiṣa saṁvidyate sthānam̄ //
 tīkṣṇena viṣakṛtena hṛdayasmīm̄ āhato si ṣiputra /
 jānāmi jīvitam̄ tava nāsti na ca me priyam̄ bhavati //
 evam̄ ca te mahāyaśa pratiṣruṇiṣyāmi tam̄ me pattīya /

[_Mvu_2.224_] satyam̄ hi jīvaloke pratiṣṭhitam̄ eṣa paramārthaṁ //
 rājyam̄ apahāya sphītaṁ strīyo ca kāmāṁś ca parityajya /
 mūlaphalam̄ āharanto gurū tavāham̄ paricariṣyam̄ //
 tam̄ avaca bodhisatvo kharam̄ mama śokaśalyaparidāgham̄ /
 vyapanayasi rājakumājara imāṁ girāṁ abhyudīrento //
 idam̄ eva udakakumbham̄ ādāya imāhi ekapadikāhi /
 asmākam̄ āśramapadaṁ gatvā vacanena me bhaṇesi //
 abhivādanam̄ punaḥ puna bhaṇesi tvam̄ mātarām̄ ca pitaram̄ ca /
 kālagato vo putro so ca vo abhivādanam̄ āha //
 na kathaṁcit* śocitavyam̄ nāpi ca ruṇḍena śocitenārtho /
 jātena jīvaloke sarveṇa avaśyam̄ martavyam̄ //
 eṣa kilānupūrvā na suciram̄ jīvitam̄ manusyāṇām̄ /

maraṇam paryavasānam ādhyānām durgatānām ca //
 nāpi ca svayaṁkṛtānām karmānām phalam palāyitum śakyā /
 cakraparivartakasya hi uparipatati sukham ca duḥkham ca //
 nāpi ca manonvitānām mayā śrutam nāpi cāham jānāmi /
 kṣaṇikasya durbalasya ca saṁskāragatasya adhruvatām //
 nāpi . . . maraṇam nāpi ca mama eva edrśam duḥkham /
 anubhūto eṣa artho na kiṁci loke anāgamyam //
 eṣo me śokaśalyo yaṁ jīrṇā cakṣusā ca parihīnā /
 hohanti śokabahulā tava śruṇitvāna vṛttāntam //

[_Mvu_2.225_] syāme tha paśya dāniṁ kāśivardhana satyapratijño bhavesi /
 tam me gurūsu pāricaryāye janādhipa bhaviṣyati //
 tam mahārthaṁ jīrṇeṣu durbaleṣu ca paṇḍitā praśāṁsanti /
 paricaryam hi janādhipa trīṇi pi tasyāsti amgāni //
 punyam ca nāma hohati yaśo ca kīrtī ca kaśalamūlam ca /
 pṛcchāhi kāśirāja vacanam abhigamanam samupasthāhi //
 sādhūti śrutvāna sa vimano aśrūṇi sampramārjanto /
 prakramati kāśirājā mṛto sti śyāmo ti viditvāna //
 samprati ca kāśirājā prakrānto mṛgaśatāni ca bahūni /
 parivārensuh śyāmam pakṣigaṇā devatā api ca //
 tam paśiyāna patitam śayamānam mūrcchitam nadītire /
 rodensuh devatā pi mṛgapakṣiśatāni ca bahūni //
 so nūnam pāpakarmā tamā tamaṇ durgatīṣu durgatiyam /
 gacchatī yo tava pāpam cintayati apāpadharmasya //
 bhūtānām ca ninādo ākāše pṛthivīye ca nirghoṣo /
 vātā ca vīpravānti cintayati ṛṣi aho kaṣṭam //
 mā haiva ḫṣikumāro vihetīto yādrśāni dṛṣyanti /
 raudrāṇi kāruṇāni ca rutarutaśabdāni subahūni //
 vātā pravānti kaṣṭam śakunā pravyāharanti ca kharāṇi /
 hṛdayam ca vyutthasthāno sarvo ca anirvṛto kāyo //

[_Mvu_2.226_] ete manovitarkā vartanti so ca peliyaśo nāma /
 prakramati āśramapadam mṛgapakṣigaṇā ca sanraṣta //
 bhītā diśo vrajanti bhayārditā devatā pi samjñātvā /
 durmanatarā abhūnsuh niṣpratyāśā paśyantīyo //
 na imām diśām manuṣyo amanuṣyo vāpi kvacid āgamya /
 na pi dṛṣṭvā ḫṣikumāram mṛgapakṣigaṇā bhayam enti //
 niḥsamśayam bhaviṣyati mahadbhayo romaharṣaṇo satvo /
 yaṁ paśiyā mṛgaganā santrasyanti pakṣisamghā ca //
 vidiṭaviditam upagamya mātāpitaram anāgamanena sya /
 prāṇaharo pi trasyantam madhurāhi girāhi abhinandi //
 te avaca svāgataṁ tava kuto tuvaṁ kasya vāsi tvāṁ dūto /
 andhā sma acakṣuṣkā śyāmo ca gato udakahārī //
 rājāha aham mṛgavyam kāśipurā nirgato saha balena /
 nāmena peliyakṣo aṇvāmi mṛgā gaveṣanto //
 kacci tava rājakumjara varṣati devo rohati ca vījam /
 antahpuram arogam mahya kumārā balāgram ca //
 nagareṣu janapadeṣu ca kṣemam me prakṛtayo ca anuraktā /
 na ca vardhanti amitrā sarvo ca vivardhati koṣo //
 śramaṇeṣu brāhmaṇeṣu ca ārakṣo dhārmiko janapadeṣu /

[_Mvu_2.227_] vardhati na caiva hāyati dānāni ca demi satkṛtya //
yuṣmākam pi aranye taskaravyāghrabahuvyālacakritasmiṁ /
na karonti kecid* hiṁsāṁ bhūtāni yathotpathagatāni //
puṣpakalam prabhūtam śyāmākam śākamūlakam pracuram /
alpakisareṇa labhyati alpā vyādhī śarīrasmiṁ //
nacireṇa gato kumāro niṣīda etāhi parṇāśivikāhi /
bhavyasya dhārmikasya atiriva ca manomanāpasya //
atha viṣakṛtām aniṣṭām prāṇaharām tasya tāpasakulasya /
vācām pravyāharati rājā aśrūṇi vartento //
yam bhaṇatha brahmācārī ṛṣiputraḥ dharmacāri samacāri /
so saṃprati kālagato so vo abhivādanam āha //
na kathaṃci śocitavyam na pi ruṇḍaśocitena kocārtho /
jātena jīvaloke sarveṇa avaśyam martavyam //
te tām girām aniṣṭām amanojñām apriyām śruṇitvāna /
avacīmuṣu jīvitām khu me uparundhasi evam jalpanto //
so avaca eṣo artho nayena jāto yadā mayā pāpam /
avijānantena kṛtam evam kṣamyantu me devā //
aham api ca etam artham ihāgato yām dhurām ṣṭikumāro /

[_Mvu_2.228_] vaheti ca tām vahiṣyam aham ca devā upasthāsyam //
paridevate sya mātā indīvarasuprasūtavarṇasya /
hasitabhaṇitāni pūrvam priyasya putrasya vigaṇentī //
hā dayita syāma sundara tvayā vinābhāvasambhavo pūrvam /
mahyam hrdayam dahiṣyati śuṣkam ṛṇakāṣṭham iva agni //
śūnyam imam āśramapadam khyāyati bhayabhairavam anabhiramyam /
bhavyena dhārmikena vihīnam ṣṭiṇā udāreṇa //
yam nūnam so sarvā no śakti kāmam ahu tena ca śamam /
tam mama asya varataram na jātu etādṛṣam duḥkham //
asmehi nyūnā manye kṛtā vicitrā vividhā tapaścaryā /
tasyaiṣa phalavipāko yam sma vihīnā priyaputreṇa //
ruṇḍena śocitena mahattaram pīḍitā parikilantā /
bahvyasya dhārmikasya anusmarantī guṇaśatāni //
te avaca kāśirājam evam so yācito tahiṁ nehi /
andhā sma acakṣukā sma na sma samarthā tahiṁ gantum //
so avaca tahiṁ khu neṣyam tam deśam yatra so ṣṭikumāro /
apy eva nāma jīve yuvā sa nihato mṛgaviṣehi //
sa kāśirājā . . . mārgeṇa yathāgatena gacchanto /

[_Mvu_2.229_] nacirasya tam pradeśam agami yahim so ṣṭikumāro //
tam paśiyāna patitam śayamānam mūrchitam nadītire /
mukharatanam asya mātā kareṇa parimārjati rudantī //
hā dayita ekaputra akīmcānām tuvam daridrāṇām /
bandhu abandhūnām tvam katham asi vihēthito vatsa //
vanadevatā pi satye na kiṁcid artho yamamanuṣyabhūteṣu /
paśyanti kiṁcit* śyāmo stokam pi na vārito vatso //
duḥsodham yātrānnam vidyate . . . bahudalaśatāni /
bhavyena dhārmikena yahim vihīnā priyaputreṇa //
te nūnam karuṇakaruṇam mṛgā ca pakṣī ca āśramapadasmim /
śyāmakaśirim apaśyantā garjanti ratīm alabhamānā //

mā śoca pārage tvam̄ na pi ruṇḍaśocitena kocārtho /
 jātena jīvaloke sarveṇa avaśyam̄ martavyam̄ //
 vayabhapi ca brahmacārī ciraviratā maithunehi yogehi /–vayam̄ api?
 kāhāma satyavākyam̄ tenāsyā viṣam̄ haniṣyāmaḥ //
 yatha tuhya syāma sundara pāpe cittam̄ na sajjati kadācīt* /
 tatha tava hatam̄ mṛgaviṣam̄ utthehi ca satyavacanena //
 yatha tava mātāpitaraū ūlām̄ rakṣanti nityapariśuddham̄ /
 tatha tava hatam̄ mṛgaviṣam̄ utthehi ca satyavacanena //
 yathā tava bhavanettī māno ca mado ca nāsti mrakṣo vā /
 tatha tava hatam̄ mṛgaviṣam̄ utthehi ca satyavacanena //

[_Mvu_2.230_] atha so vijñmbhamāṇo samutthito apagate mṛgaviṣasmiṁ /
 mātāpitṛtejena ca sucaritatejena ca svakena //
 tam̄ paśiyāna rājā samutthitam̄ tena satyavacanena /
 saṁhṛṣṭaromakūpo nipati caraṇeṣu kṣamāpayasi //
 tam̄ avaca bodhisatvo sayugyabalavāhano sadevīko /
 sanagaranigamajajanapado sukhī bhavāhi mahārāja //
 paśyāhi kāśivardhana mātāpitugāravasya niṣyandam̄ /
 yathā samūhatam̄ mṛgaviṣam̄ sucaritatejena suvakena //
 yeṣām̄ mātāpitaraū suśrūṣā amjaliṁ praṇāmaḥ ca /
 kartavyam̄ kāśivardhana yadi icchanti svargam̄ gantum̄ //–Senart: svagam̄ gantum̄
 asmiṁ jambudvīpe ratnāni āharitvā sarvāṇī /
 pūjaya mātāpitaram̄ mātāpitṛṣu na pratikuryāt* //
 evam̄ na supratikaram̄ bhaṇāmi mātāpitum̄ mahārāja /
 anukampāhi ete pūrvācāryā va lokasya //
 devānām̄ iva teṣām̄ sannamitavyam̄ manuṣyadevānām̄ /
 yeṣām̄ mātāpirau labhanti pūjām̄ na te śocyā //
 yā sā abhūṣi mātā tam̄ kālam̄ sā abhūt tadā māyā /
 śuddhodano sa rājā pitā bhagavato tadā āsi //
 yo so mahānubhāvo samutthito tena satyavākyena /

[_Mvu_2.231_] so āsi bodhisatvo bhagavām̄ śyāmo hi tam̄ kālam̄ //
 yo so abhūṣi rājā tam̄ kālam̄ so abhūṣi ānando /
 bhagavato jñāti preṣyo bahūni jātīsaḥasrāṇi //
 nāyam̄ kva pi sambuddho nāpi ca svayaṁpratibhañjitagranto /
 bhūtām̄ hi tad* bhagavato pūrvacaridharmaniṣpattiḥ //

_____ samāptam̄ śyāmakajātakam̄

bodhisatvo uruvilvāye tapovane duṣkaram̄ carati / ekena kolena divasam̄ yāpento
 aṣṭādaśa māsām̄ kolāharatāye pratipannah / ekena tilena divasam̄ yāpento aṣṭādaśa
 māsām̄ tilāharatāye pratipanno / ekena taṇḍulena divasam̄ yāpento aṣṭādaśa māsām̄
 taṇḍulam̄ āharatāye pratipanno / aṣṭādaśa māsā sarvaśo anāharatāye pratipannah //
 ekam̄ kolaṇam̄ tasya bhakṣam̄ ekam̄ tilakataṇḍulam̄ //
 kvaci sya sambuddhajñānam̄ na vīryavante samśraye //
 kālāśītako sarvo va evam̄ amgāni se abhūt* //
 viṣkambhe yathoṣtrapadam̄ hanukā se tadā abhū //
 jīrṇagopāṇasyāntarikā ośīrṇā pārśvake yathā //
 evam̄ kāyam̄ maharśisya tapena pariśoṣitam̄ //
 veṣṭanaveṇīva dīrghā unnatāvanatā yathā //

evam asya prsthī kanthaś ca unnatāvanatā abhūt* //

[_Mvu_2.232_] tasya netrā prakāśanti udupāne va tārakā //
gambhīram sya tadāśvāsam karmārāṇām va gargarī //
sāradām vā yathālaṁbu haritacchinnamilāyitam //
evam̄ śīrṣam̄ maharśisya tapena pramilāyitam //
śāntakāyo mahāvīro aśrutam̄ ātmacetasam̄ //
ugram̄ tapam̄ niśevate sarvasatvāna kāraṇā //
na śakyam̄ ca parikīrtayitum̄ sarvavācāya bhāṣataḥ //
yam̄ duṣkaram̄ care vīro satvām̄ dṛṣṭvāna duḥkhitān* //
pakṣir vā ca yathākāśe paryantam̄ nādhigacchati //
yathāpi sāgare vāri aprameyo mahodadhiḥ //
evam̄ lokapradīpānām buddhān ādityabandhunām //
na śakyam̄ guṇaparyantam̄ sarvavācāya bhāṣitum̄ //
anāliptā chavī tasya prsthīyam̄ upalepitā //
gātrā ca patitā sarve na ca vīryate samsati //
grhṇīya purimam̄ kāyam̄ prsthīmam̄ parigrhṇati //
yadā utthāsi vegena sukhena prapate muni //
catvāri devatā dṛṣṭvā kāyam̄ vīrasya durbalam̄ //
āhansu muni kālagato na ca vīryato sansati //
evamrūpam̄ tapam̄ ugram̄ carante puruṣottame //
vismayaṁ loka āpanno sadevāsuramānuśo //

[_Mvu_2.233_] etam evamrūpam̄ ugratapam̄ kumārasya śrutvā rājā śuddhodano
āprṣṭapurushāṇām sakāśāto mahāprajāpatī ca gautamī yaśodharā ca sarvam̄ ca
śākyarāṣṭram̄ utkāṇṭhitā / api ca nāma kumāro kṣemeṇa tāvad ugrāto tapāto vyutthito
yea // yaśodharāye pi etad abhūsi / na etam mama sādhu bhaveya na pratirūpam̄ yam
ahaṁ āryaputreṇa duḥkhitenā duṣkaram̄ carantena ṭṛṇasamstarakena lūhāhāreṇa aham
iha rājakule rājārāhāni bhojanāni bhumiṣeyam̄ rājārahāni pānāni pibeyam̄ rājārāhāni
vastrāṇi dhārayeyam̄ rājārāhāni śayyāsanāni kalpayeyam̄ // yam nūnāham̄ pi lūkham̄ ca
āhāram̄ āhareyam̄ prākṛtāni ca vastrāṇi dhārayeyam̄ ṭṛṇasamstare pi śayyām̄
kalpayeyam̄ // sā dāni lūkham̄ ca āhāram̄ āharesi prākṛtāni pi vastrāṇi dhārayesi
ṭṛṇasamstarake pi śayyām̄ kalpayesi //

—yadā ca bhagavām̄ pravṛttaprapravaradharmačakro rājagrhe viharati
ardhatrayodaśabhiṣuśatapariṇārito tadā rājñā śuddhodanena cchandako ca kālodāyī
ca rājagrham̄ preṣitā bhagavato dūtā / anukampitā bhagavatā devā manusyā ca jñātīm̄
pi bhagavān anukampatu / yam ca bhagavām̄ vadeyya tam̄ karetha // te pi
kapilavastuno rājagrham̄ anuprāptā bhagavantam̄ ca upasamkrāntā yam ca rājño
śuddhodanasya samdeśam̄ sarvasya jñātivargasya tam̄ sarvam̄ bhagavato ārocitam̄ //
bhagavām̄ ca kālajño velajño samayajño kālam̄ ca velam̄ ca samayam̄ ca āgamayati
jātibhūmīm̄ gamanāye // bhagavām̄ chandakākālodāyīn āmantrayati // pravrajisyatha
cchandakākālodāyī // te avacāmsu // rājñā śuddhodanena āṇattā yam vo bhagavām̄
vadeyya tam̄ kuryātha // yam ca paśyanti nāpy atra nāpito nāpi kāśāyāni

[_Mvu_2.234_] yehi prāvṛtā pravrajeyāmaḥ te bhagavantam anuvartantā āhansuh //
pravrajisyāmaḥ bhagavan* // te dāni bhagavatā ehibhikṣukāya ābhāṣṭā // ehadha
bhikṣavah chandakākālodāyī caratha tathāgate brahmācaryam̄ // teṣām dāni bhagavatā
ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām yam kiṃcid gṛhilīgaṇam̄ gṛhidhvajam̄ gṛhigupti
gṛhikalpam̄ sarvam̄ samantarahitam̄ tricīvarā ca prādurbhūtā sambhṛtam̄ ca pātrām̄
prakṛtisvabhāvasamsthitā ca keśā īryāpatho ca sānam̄ samsthīhe tadyathāpi nāma

varṣaśatopasampannāṁ bhikṣūṇāṁ eṣā āyuṣmantānāṁ chandakakālodāyināṁ
pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo //
____āyuṣmāṁ udāyī bhagavantam āha // bhagavam yaśodharā bhagavato anuvratā
bhagavato tapovane duṣkaram carantasya yaśodharāpi lūkham āhāram āharesi
prākṛtāni ca vastrāṇi dhāresi rājārahāṇi śayyāsanāni utsrjya tṛṇasamstarake seyyāṁ
kalpesi // bhikṣū bhagavantam prcchanti // katham bhagavam yaśodharā bhagavato
anuvratā // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahim eva yaśodharā mama anuvratā //
anyadāpi yaśodharā mama anuvratā // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavam //
bhagavān āha // anyadāpi hi bhikṣavo //

____bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvāne anyatarasmiṁ aranyayatane śiriprabho
nāma mrgo prativasati prāsādiko darśanīyo susamsthitaśarīro raktehi khurehi raktehi
pādehi amjitehi akṣīhi paṁcaśatamrgayūtham pariherati // tasya dāni mrgarājño
agramahiśī / sā tasya prabhāvānuraktā anuvratā ca // tena mrgēṇa muhūrtam api
vinābhāvo na bhavati // aparo ca nīlako nāma lubdhako / tena tahiṁ aranyayatane
mrgāṇāṁ

[_Mvu_2.235_] pāśā śodditā // so śiriprabho tena mahantena mrgayūthena
saṁparivārito tahiṁ aranyayatane caramāṇo baddho // sarve ca mrgā ca mrgī ca
mrgarājam baddham dr̄ṣṭvā palānā ekā mrgī yā tasya mrgarājño bhaktimantā ca
anuvratā sā sthitā na palāyati / sā ca mrgī śiriprabham gāthayādhyabhāṣe //
vikramāhi śiriprabhā vikramāhi mrgādhipa /
purā so lubdhako eti yena so pāśo oḍḍito /
chinde vāratrakam pāśam na ramīṣyam tvayā vinā //
atha bhikṣavo śiriprabho mrgarājā tām mrgīm gāthāya pratyabhāṣe //
vikramāmi na śaknomi bhūmau patāmi vegito /
dr̄dho vāratrako pāśo pādam me parikartati //
ramaṇīyāny aranyaṇi parvatāni vanāni ca /
ramīṣyasi tuvam bhadre anyena patinā saha //
atha kahlu bhikṣavah sā mrgī tam mrgarājam gāthāya pratyabhāṣati //
ramaṇīyāny aranyaṇi parvatāni vanāni ca /
ramīṣyāmy aham tvayā sārdham api anyāsu jātiṣu //
teṣām ca vilapantānāṁ śrutvāna ca vikrandatām /
lubdhako tatra so gacchi pāpakarmā sudāruṇo //
so dāni mrgarājā tam paṣyati lubdhakam tadā dūrato eva āgacchantam kṛṣṇam
pāṇḍurehi

[_Mvu_2.236_] dantehi raktākṣam puruṣādasamam nīlāmbaradharam dr̄ṣṭvā ca puna
tām mrgīm gāthāya pratyabhāṣe //
ayam so lubdhako eti kṛṣṇo nīlāmbaraprāvṛto /
yo me carmam ca mānsam ca cchinditvā mahyam haniṣyati //
tasyāvidūre sā mrgī yena so lubdhako tena pratyudgamya tam lubdhakam gāthāye
adhyabhāṣe //
samstarāhi palāśāni asim āvṛha lubdhaka /
mama pūrvam badhitvāna paścā hiṁsi mahāmrgam //
atha khalu bhikṣavo tasya lubdhakasya etad abhūṣi // mama dūrato eva mrgā dr̄ṣṭvā
palāyanti adarśanam gacchanti iyaṁ punar mrgī atīva anuttrastā ātmatyāgam kṛtvā
abhimukhī āgacchatī naisā bhāyati nāpi palāyati // so dāni lubdhako tasyā mrgīye
vinayam dr̄ṣṭvā vismita āścaryam prāpto / yādṛśī iyaṁ mrgī / asmākam na te guṇāḥ ye
eteṣām / na te tiricchā yeṣām imam edṛśam guṇamāhātmyam edṛśā dr̄dhaicitatā edṛśā
kṛtajñatā edṛśā ca anuvratatā mukhatuṇḍakena āhāram paryeṣanto vayaṁ tiricchā ye

vayam edṛśam mahātmānam mrgam upayatā nāma heṭhām utpādema / mā vaheṣyam
etam mrgam pāśato // so dāni lubdhako tām mrgīm gāthāye pratyabhāṣati //
na me śrutanā vā dṛṣṭam vā yam mrgī bhāṣati mānuṣam //
tvam ca bhadre sukhī bhohi muṇḍcāmi te mahāmrgam //
tena dāni lubdhakena so śiriprabho mrgarājā pāśabaddho mukto // sā dāni mrgī tam

[_Mvu_2.237_] mrgarājam muktam dṛṣṭvā āttamanā pramuditā prītisaumanasyajātā
lubdhakam gāthāye pratyabhāṣe //
evam lubdhaka nandāhi saha sarvehi jñātihī //
yathāham adya nandāmi dṛṣṭvā muktam mahāmrgam /
pūrvenivāsam bhagavām pūrvejātīm anusmaran* /
jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇam antike //
te skandhā te ca dhātavah tāni āyatanañi ca /
ātmānam adhikṛtya bhagavān etam arthañ viyākare //
anavarāgrasmiñ saṁsāre yatra me uṣitañ purā /
śiriprabho aham āsi mrgī āsi yaśodharā //
ānando lubdhako āsi evam dhārayatha jātakam /
evam imam anuparītam bahuduḥkham
uccanīcacaritam idam purāṇam /
vigatajvaro vigatabhayo aśoko
svajātakam bhāṣati bhikṣusamghamadhye //

_____ samāptam śiriprabhasya mrgarājasya jātakam //

atha bodhisatvam dāni uruvilvāyām tapovane nadyā nairamjanāyās tīre
duškaracārikām carantam māro pāpīyām upasamkramya vadayati // kim prahāṇena
kariṣyasi agāramadhye vasa / rājā bhaviṣyasi cakravarti / mahāyajñāni ca yajāhi
aśvamedham puruṣamedham somaprāsañ nirargaḍam padumam puṇḍarīkam ca /
etāni yajñāni yajitvā pretya svargeśu modiṣyasi bahu ca puṇyam prasaviṣyasi /
prahāṇam ca duškaram durabhisamṛbhaṇam anavadyapuṇyapārihāṇi

[_Mvu_2.238_] brahmacaryavāsam // bodhisatvo āha // nāham pāpīmam puṇyehi
arthiko /
ramaṇīyāny aran̄yāni vanagulmām ca paśyī /
uruvilvāya sāmante prahāṇam prahitam mayā //
parikrāmya vyāyamantam uttamārthasya prāptaye /
namuci karuṇām vācam bhāṣamāṇa ihāgamat* //
kr̄śo tvam asi durvarṇo santike maraṇam tava /
saṁhara mahāprahāṇam na āśā tuhya jīvite //
jīvitam te hitam śreṣṭham jīvan puṇyāni kāhisi /
karohi puṇyāni tāni yena pretya na śocasi //
carantena brahmacaryam agnihotram ca juhūtā /
anantam jāyate puṇyam kim prahāṇena kāhisi //
dūram āśā prahāṇasya duškaram durabhisamṛbhuṇam /
imām vācām bhaṇe māro bodhisatvasya santike //
tam tathā idāniṁ māraṁ bodhisatvo dhyabhāṣata /
kr̄ṣṇabandhu pāpīmam nāham puṇyārthiko ihāgataḥ //
aṇumātraiḥ puṇyaiḥ artho mahyam māra na vidyati /
yeṣām tu artho puṇyehi katham tām māra na vidyasi //
nāham amaro ti manyāmi maraṇāntam hi jīvitam /

anivartam̄ gamisyāmi brahmacaryaparāyanah //

[_Mvu_2.239_] nadīnām api śrotāṁsi ayam vāto va śośayet* /
kim mama prahitātmasya śonitam̄ nopaśośaye //
śarīram̄ upaśuṣyati pittam̄ śleśmam̄ ca vātajam̄ /
mānsāni lohitam̄ caiva avajīryatu sāṁpratam̄ //
mānsehi kṣīyamāṇehi bhūyo cittam̄ prasīdati /
bhūyo smṛti ca vīryam̄ ca samādhi cāvatiṣṭhati //
tasya caivam̄ viharato prāptasya uttamam̄ padam̄ /
nāyam atra kṣataṁ kāyam̄ paśya satvasya śuddhatām̄ //
asti cchando ca vīryam̄ ca prajñā ca mama vidyati /
nāham̄ tam̄ paśyāmi loke yo prahāṇāto vāraye //
..... /
eṣo sajjo prāṇaharo dhiggrāmyam̄ no ca jīvitam̄ //
tasmā smṛtimanto santo sāmprajāno niropadhiḥ /
..... //
eṣo ham̄ ca param̄ cittam̄ bhāvayitvāna yodhane /
balena vanam̄ bhinditvā anuṣṭheyam̄ anuṣṭhito //
aham̄ bodhitaror adhastāt* aprāpte amṛte pade /
drṣṭvā namucino senām̄ sannaddhām̄ utsṛtadhvajām̄ //

[_Mvu_2.240_] yuddhāya pratiyāsyāmi nāham̄ sthānārtham̄ upāviše /
tām̄ aham̄ nivartiyāmi senām̄ te anupūrvasah //
kāmā te prathamā senā dvitīyā ārati vuccati /
trītyā kṣutpipāsā ca caturthī trṣṇā vuccati //
paṁcamā styānamiddham̄ te şaṣṭhī bhīru pravuccati /
saptamā vicikitsā te mānārtho bhoti aşṭamā /
lobho ti śloko satkāro mithyālabdhō ca yo yaśo //
eṣā namucino senā sannaddhā ucchritadhvajā /
pragāḍhā atra dṛṣyante eke śramaṇabrahmaṇāḥ //
na tām̄ aśūro jayati jitvā vā anuśocati /
tām̄ prajñāya te bhetsyāmi āmapāṭram̄ va ambunā //
vaśīkaritvāna te śalyam̄ kṛtvā sūpasthitām̄ smṛtam̄ /
ālabdhavīryo viharanto vineṣyam̄ śrāvakām̄ pi tu //
pramādam̄ anuyujanti bālā durmedhino janā /
gaṁsāmi te akāmasya yatra duḥkham̄ nirudhyati //
tasya śokaparītasya vināśam̄ gacchi ucchriti /
tataś ca surmano yakṣo tatraivāntarāhāyithā //
yathā bodhisatvo sāmprajānam̄ mṛṣāvādaṁ bhayabhīto sāmprajānamṛṣāvādaṁ eva
vijugupsanto

[_Mvu_2.241_] alam iti ca tām̄ vedatām̄ pratikṣipitvā anusukham̄ audarikam̄ āhāram̄
abhyavahṛto tato paṁcakā bhadravargīyā nirvidya pratyavakrāntāḥ // samādhito
vibhraṣṭo śramaṇo gautamo śaithiliko bāhulikam̄ puna audarikam̄ āhāram̄
abhyavahṛtam̄ //
____māro pi pāpīyām̄ ṣaḍvarṣāṇi bodhisatvasya duṣkaracaryām̄ carantasya prṣṭhato
prṣṭhato samanubaddho avatārārthī avatāram̄ gaveṣī // so pi bodhisatvasya ṣaḍvarṣāṇi
anubaddhanto alabhanto vatāram̄ alabhanto ālambanām̄ alabhanto abhiniveśanām̄
nirvidya pratyavakrānto //
yan tatra tatra māro na prasahe māruto va himavantam̄ /

tam mr̄tyurājapraṇudam pūjayati sadevako loko //
bhikṣū bhagavantam āhaṁsuḥ // mokṣābhiprāyeṇa bhagavatā duṣkaram cīrṇam //
bhagavān āha // na bhikṣavo etarhi eva maye mokṣābhiprāyeṇa duṣkaram cīrṇam //
bhikṣū āhansuḥ // anyadā api bhagavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //
bhūtāpūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade śākuntiko
śakunā nigṛhṇīya aranya-yataneṣu jālehi ca pāsehi ca pamjarehi ca uparudhya nivāpena
pānīyena ca poṣiya vadḍavaḍḍāni kṛtvā iṣṭena arghena vikrīṇati // tahiṁ aparo
śakuntako gṛhṇīyāna pamjare uparuddho // so dāni śakuntako paṇḍitajātiko paṣyati ye
te śakuntakā pūrve prakṣiptā pamjare nivāpapuṣṭā vadḍavaḍḍā te janena kriṇiya tataḥ
pamjarehi kaḍḍhiyanti // so paṣyati śakuntako paṇḍitajātiko / na eṣa asmākam
śakuntako hitakāmatāye nivāpam vā pānīyam vā deti arthaheṭoh eṣa asmākam
nivāpam vā udakam vā deti yadā vadḍavaḍḍā bhavensuḥ tato iṣṭena arghena
vikrīyensuḥ /

[_Mvu_2.242_] tad aham tathā kariṣyāmi yathā me na kocit krīṇiyati adhikāram pi
me alabhamāno na koci gṛhṇīyati // tattakam āhāram kariṣyāmi yathā naivam
vadḍībhaviṣyāmi na vā mariṣyāmi // so dāni tattakam āhāram paribhumjati udakam
tattakam pibati yathā naiva vadḍībhavati nāpi marati cāpi // puruṣo śakuntakānām
krayiko āgacchati // tato so śakuntako tasya pamjarasya dvārasya agrato evan tiṣṭhati
// so śakuntakrayiko puruṣo hastam pamjare prakṣipitvā tam śakuntakam parāmr̄satī
na ca tamāṁsam hastena gacchati uttoleti na ca guruko // tataḥ pamjarāto ekāntena
kṛtvā anye vadḍavaḍḍā śakuntakā gurukā tato nilayam gṛhṇati / tam śuṣkaśakuntako ti
glānako ti kṛtvā na koci tam gṛhṇāti // so pi śakuntiko paṣyati / bhavitavyam sa eṣa
śakuntako glāno ti yadā eṣo glānabhūto mukto bhaviṣyati tato nivāpam ca bahutaraka
bhumiṣyati udakam ca bahutarakam pibiṣyati / tataḥ vatībhūto samāno vikrāyati //
mā eṣo anyān api śakuntakām glānām kariṣyati samsargena pamjarāto niṣkuṭṭiya
vāhyato pamjarasya attīyati pāṭiyekam nipāpam labhati pāṭiyekam pānīyam labhati
yam velam vatī bhaviṣyati tato vikrayiṣyatī //
so pi paṇḍito śakuntako tasya śakuntakasya visrambhesi / yam velam so śakuntiko
tam pamjaradvāram muṇcati śakuntakānām arthāye nivāpasya vā arthāye udakasya
vā tataḥ so śakuntako apy ajñāto va tam pamjaram praviṣati / yam velam so parokṣo
bhavati

[_Mvu_2.243_] tato svayam tam pamjaram praviṣati / yadāpi pamjarakāto
niṣkramitukāmaḥ bhavati tato svayam eva nirdhāvati / tam na koci glānako ti kṛtvā
nivāreti // so dāni śakuntako tathā durbalaśārīro yathā tato pamjarāto advāreṇāpi
praviṣati viniṣkramati pi te pi tam śakuntako glānako ti kṛtvā upekṣanti // so dāni yam
velam jānatī sma viśvastā mama ete śakuntikā ti bahutarakam ca nivāpam carati
bahutarakam ca pānīyam pibati yāva śakyam palāyitum dūram uḍḍīyitum // so dāni
yam velam samutsāhībhūto ayam me kālo palāyitum ti so tasya pamjarasya uttarīm
sthītvā tāye velāye teṣām śakuntakānām purato imām gāthām adhyabhāṣe //
nācintayanto puruṣo viṣeṣam adhigacchati /
paṣya cintāviṣeṣeṇa mukto smi ca svabandhanāt* //
so śakuntako etām gāthām bhāṣītvā tato śakuntakasya gṛhāto utpattītvā punah aranyam
gato //

bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
kālena tena samayena paṇḍitajātiko śakuntako abhūṣi / naitad evam draṣṭavyam / tat
kasya hetoh / aham so bhikṣavas tena kālena tena samayena paṇḍitajātiko śakuntako
abhūṣi // anyo so tena kālena tena samayena śakuntiko abhūṣi / naitad evam
draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣa bhikṣavo māro pāpīyām tena kālena tena samayena

so śākuntiko abhūsi // tadāpi mayā etasya mārasya śākuntikasya pamjarāto
mokṣābhiprāyenā duṣkaram cīrṇam //

_____ samāptam śakuntakajātakam //

[_Mvu_2.244_] bhikṣū bhagavantam āhansuh // buddhivišeṣeṇa bhagavān*
śakuntabhūto mārasya hastagato vaśagato pamjaragato mukto // bhagavān āha //
anyadāpi buddhivišeṣeṇa etasya mārasya hastagato vaśagato karaṇḍakagato mukto //
bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavaḥ //
bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade paripātrikā
nāma nadī // tasyā kule aparamālākārasya vanamālam / asau dāni mālākāro
mālasyaiva tam velam vanamālam āgatvā puṣpāṇi udviciya puṣpakaraṇḍakam ādāya
mālākāraṇāto nirdhāvati grāmābhimukho ca prasthito // tato ca nadīto kacchapo
uddharitvā gomayaṁ bhakṣayati tasya mālākārasya avidūre // so tamālākāreṇa drṣṭo
/ tasya etad abhūsi / śobhano mama ayam adya kacchapo olamko bhaviṣyati // tena
dāni tam puṣpakaraṇḍam ekānte sthapiya so kacchapo gṛhīto // so tam tahiṁ
puṣpakaraṇḍe prakṣipati / tam ca so kacchapo mānuṣikāye vācāye āha // imāham
kardamamrakṣito tato mayetam puṣpam kardamena vināśiyati / atra me udake
dhovitvā karaṇḍe prakṣipa / tad ete puṣpā na vināsyanti // so dāni mālākāro paṣyati //
śobhano khalv ayam kacchapo gacchāmi tam atra udake dhovāmi / tato eṣā puṣpāṇi na
vināśiyanti kardamena // so paitṛkaviṣaye śuṇḍikāpañcamāni amgāni prasāretvā
tasya mālākāraḥastāto bhraṣṭo // tahiṁ udake gāḍho tāye nadīye avidūre taṭam udetvā
tam mālākāram gāthāye dhyabhāṣati //

[_Mvu_2.245_] nirāmayā pāripātri krṣikāraṇā ca kūlena śaktito /
kardamakṛto smi mālika dhoviya pelāya mām prakṣipa //
atha khalu bhikṣavaḥ sa mālākāro kacchapam gāthāye pratyabhāṣati //
bahukā maye samcitāsu rājñā triṇo bahuko samāgato /
tatru tuvam kacchapa karaṇḍe mālakṭe ramiyasi //
atha khalu bhikṣavaḥ sa kacchapas tam mālākāram gāthāye adhyabhāṣe //
bahukā tava samcitāsu rājñā triṇo bahuko samāgato /
matto pralapasi mālika taile bhumijatha bhadrakacchapam //
bhagavān āha // syāt khalu bhikṣavaḥ punar yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena
kālena tena samayena bhadrakacchapo abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya
hetoh / aham so bhikṣavaḥ tena kālena tena samayena kacchapo abhūsi // anyaḥ sa
tena kālena tena samayena mālākāro abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat
kasya hetoh / eso so bhikṣavo māro pāpīyām tena kālena tena samayena so mālākāro
abhūsi // tadāpi aham etasya mālākārasya hastāto buddhivišeṣeṇa mukto / etarahim pi
aham etasya mārasya viṣayāto buddhivišeṣeṇa mukto //

_____ samāptam kacchapa jātakam //

api ca na bhikṣavaḥ etarahim eva etasya viṣayāto mukto anyadāpy aham etasya
hastagato

[_Mvu_2.246_] viṣayāto pramukto // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* //
bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavaḥ //
bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvāne samudrakule mahāvanakhaṇḍam
nānāvanaṣaṇḍehi nānāvāṇehi vṛkṣehi puṣpaphalopetehi udumbarabahulehi
upaśobhitam // tahiṁ vānaro mahāntasya vānarayūthasya yūthapatih // so tatra

vanaşande tena vānarayūthena sārdham prativasati śānte pravivikte
bahumṛgapakṣiśatehi niṣevite nirmaṇasyacarite // so ca vānarādhīpo tahiṁ
samudrakūle mahānte udumbaravanavṛkṣe śākhāpalāśabahule udumbarāṇi bhakṣayati
// tato ca samudrāto mahānto śuśumāro tam pradeśam āgato // sa tatra samudratīre
āsatī / tena vānarādhīpena dṛṣṭo // tasya śuśumāram dṛṣṭvā kāruṇyam samjātam / kutra
va teṣām jalacarāṇām samudramadhye puṣpo vā phalo vā / yaṁ nūnam asya ito haṁ
udumbaraphalāṇi dadehaṁ // so dāni tasya tato udumbaravṛkṣātā vadḍavaḍḍāni
udumbarāṇi pakvāni varṇasampannāni rasasampannāni agrato pāteti nipatitanipatitāni
ca udumbarāṇi bhakṣayati // evam śuśumāro punaḥ puno tam pradeśam tasya
vānarasya samīpam āgacchatī // so tasya vānarādhīpo āgatāgatasya vṛkṣātō
udumbarāṇi pāteti // te dāni ubhaye vānaro ca śuśumāro ca parasparasya priyamāṇā
samjātā // tasyāpi dāni śuśumārasya bhāryā tam svāmīm apaśyantī utkaṇṭhayati //
bhavitavyam mama svāmikena anyā śuśumārī pragṛhītā / tataḥ so mama mūlāto gatvā
tāye sārdham āsatī // sā dāni tam svāmikam pṛcchati // kahīm tvam mama mūlāto
gatvā āsasi // so tām āha // samudratīre amukasmīm uddeše mahāvanakhaṇde tatra
mama vānaro mitro

[_Mvu_2.247_] tena saha ālāpasamplāpēna āsāmi // tasyā dāni śuśumārīye etad abhūṣi
// yāva so vānaro jīviṣyati tāvad eṣo mama svāmi tahiṁ gatvā vānareṇa sārdham
ālāpēna āsiṣyati / tato tam vānaram mārāpēmi tena ca māritena eṣo me svāmiko na
bhūyo tam pradeśam gamiṣyati // sā dāni śuśumārī glānakam kṛtvā āsatī // so tām
śuśumāro pṛcchati // bhadre kim te kṛtyam kin te duḥkham kin te abhipretam ākhyāhi
kin ti demi āṇapehi // sā naṁ āha // ḥṛyaputra markaṭahṛdayasya me dohalo / yadi
markaṭasya hṛdayam labhāmi evam jīveyam atha na labhāmi nāsti me jīvitam // so
nām āha // prasādām karohi kuto iha samudre markaṭasya pracāro yadi anyasmīm
abhiprāyo jalacare tava upasthapemi // sā dāni āha // na me anyatra abhiprāyo
markaṭahṛdaye abhiprāyo tan me upasthapesi yadi icchasi me jīvantīm // so nām
punaḥ puno samjñapayati // prasādāhi bhadre kuto iha udakamadhye markaṭo // sā dāni
// yo so tava samudrakūle markaṭo vayasyo sya vayasyasya hṛdayam ānehi // so āha //
prasādām karohi so markaṭo mama vayasyo ca mitro ca kathām aham śakyāmi tasya
hṛdayam utpāṭayitum // sā dāni āha // yadi na śaknosi mama markaṭahṛdayam
upasthapayitum nāsti me jīvitam // so dāni śuśumāro tāye śuśumārīye suṣṭu upagrahīto
samāno āha // aham jalacaro so ca markaṭo sthalacaro ca vanacaro ca yatra carati tatra
mama agati / tat kathām aham śakyāmi tasya markaṭasya hṛdayam ānayitum //
yathoktam paṇḍitehi //
śatām māyā kṣatriyāṇām brāhmaṇāṇām duve śate //
sahasram māyā rājānām strīṇām māyā anantikā iti //

[_Mvu_2.248_] sā dāni tasya śuśumārasya āha // ete vānarā phalabhakṣā phalalolā
tasya vānarasya jalpāhi / vayasya ettha samudrapāre nānāvarṇāni vṛkṣāṇi
nānāprakārāṇi puṣpaphalapiṇḍabhbhārbharitāni āmrāṇi jambūni ca panasāni bhavyāni
ca pālevatāni ca kṣīrakāni ca tindukāni pippalāni ca / āgaccha tatra tvām neṣyam
nānāprakārāṇi phalāni paribhumjisya / tato yadā tava hastagato bhaveya tato tam
māritvā hṛdayam ānesi // tena dāni śuśumāreṇa abhyupagatam // āneṣyantasya
markaṭasya hṛdayam pṛītā bhavāhi na bhūyo utkaṇṭham karohi mā paritapyāsi //
____ so dāni śuśumāro tām bhāryām ca āsvāsetvā tam pradeśam gato yahim so
vanaşande vānarādhīpo prativasati // so dāni tena vānarādhīpena śuśumāro dṛṣṭo / so
dāni vānaro tam dṛṣṭvā śuśumāram pratimoditvā pṛcchati // vayasya kiṁ dāni sucireṇa
āgato asmākam avalokayitum kiṁ kṣemam mā vā kiṁcīt* śārīrapīḍā āsi // so dāni āha
// vayasya kṣemam ca na ca kiṁci śārīrapīḍā āsi api me samudrapāram gatvā āgatvā //

so tam pṛcchati kīdrśam samudrapāram bhavati // śuśumāra āha // vayasya ramanīyaṁ samudrapāram nānāprakārehi vṛkṣasahasrehi puṇyaphalopetehi upaśobhitam āmrehi ca jaṁbūhi ca panasehi ca bhavyehi ca pālevatehi upaśobhitam mātulumgehi tindukehi ca piyalehi ca madhukehi ca kṣīrikehi ca anyehi ca phalajātīhi yeśām iha pracāro nāsti / yadi tava abhiprāyo āgaccha nānāprakārāṇi phalāni paribhoktum tahiṁ gamyate // tasya dāni vānarasya phalabhuktasya phalalolasya nānāprakārāṇi phalāni śrutvā tahiṁ samudrapāre gamanabuddhī utpannā // so dāni tam śuśumāram āha //

[_Mvu_2.249_] sthalacaro katham śakyeyā samudrapāram gantum // śuśumāro āha // aham te neṣyāmi mama iha grīvāyām āruhya upaše hi ubhayehi ca hastehi karkarīya lagnehi // so dāni vānaro āha // evam bhavatu gacchāmi yadi manesi // so dāni śuśumāro āha // otarāhi aham te nemi // so dāni vānaro udumbarāto otaritvā tasya śuśumārasya grīvāyām āruhya ubhayehi hastehi karkarīya lagno // so dāni śuśumāro tam vānaram grīhvīvā samudram pratīrṇo nātīdure samudrasya tam vānaram udake cāleti // so tam vānaro āha // vayasya kiṁ dāni me udake cālesi // so nam āha // vayasya na jānāsi kasyārthāya mayā tvam ānīto / tasya me vayasyīye markaṭahṛdayasya dohalo / tato markaṭasya hṛdayasyārthāya tvam mayā ānīto / sā me vayasya bhāryā tava hṛdayam khādiyatī / evam tvam mayā ānīto // so dāni vānaro āha // vayasya mama hṛdayo udumbare utkaṇṭhito sthapito yathā lahukatato samudram tareyam na ca atibhāro bhavyeṣī / tad yadi te avaṣyam markaṭahṛdayena kāryam tato nivartāma tato udumbarāto tam markaṭahṛdayam otāriyāna dāsyāmi // tasya dāni markaṭasya yathājalpantasya tena śuśumāreṇa pattīyitam // so dāni śuśumāro tam grīhṇīya tahiṁ pratinivṛtto kṣaṇāntareṇa tam vanakhaṇḍapratyuddeśam anuprāpto // tato vānaro tasya śuśumārasya grīvāto upphāritvā tam udumbaram prakrānto // so dāni śuśumāro āha // vayasya otarāhi etam ato udumbarāto hṛdayam grīhṇīya // atha khalu bhikṣavah so vānaro tam śuśumāram gāthābhīr adhyabhāṣe // vaṭṭo ca vṛddho ca hosi prajñā ca te na vidyate / na tuvam bāla jānāsi nāsti ahṛdayo kvaci //

[_Mvu_2.250_] pratyutpanneṣu kāryeṣu guhyam artham na prakāśayet* / labhanti paṇḍitā buddhim jalāmadhye va vānarah // alam etehi āmrehi jaṁbūhi panasehi ca / yāni pāre samudrasya ayam pakvo udumbaro // bhagavān āha // syāt khalu bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena samudratīre vanaṣaṇḍanivāsī vānaro abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavah tena kālena tena samayena samudratīre vanaṣaṇḍanivāsī vānaro abhūsi // anyah sa tena kālena tena samayena mahāsamudre śuśumāro abhūsi / (na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣo so māro pāpīyam tena kālena tena samayena mahāsamudre śuśumāro abhūsi) // tadāpy aham etasya hastagato vaśagato buddhaviṣeṣeṇa viṣayāto atikrānto etarahim pi etasya aham mārasya pāpīmato viṣayāto atikrānto //

_____ samāptam markaṭajātakam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavan katham ayam māro pāpīmām bhagavato tapovane duṣkaracārikām carantasya prṣṭhato anubaddho otārārthī otāragaveṣī alabhanto ca otāram nirvidya pratyavakrānto // bhagavān āha // na bhikṣavah etarahim eva eṣo māro pāpīmām prṣṭhato nuprṣṭhato samanubaddho otārārthī otāragaveṣī alabhanto ca otāram nirvidya pratyavakrānto // bhikṣū

bhagavantam āhansuh // anyadāpi hi bhagavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikshavo //

___bhūtapūrvam bhikshavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade
śākuntikena

[_Mvu_2.251_] aranyaāyatane śakuntakānām arthāye kālapāśā oḍditā nivāpo prakīrṇo /
tataḥ ekāntam gatvā teṣāṁ pāśānāṁ darśanapathe āsatī // tahiṁ ca aparo śakuntako
paññitajātiko aranyaāyatane mahāntam śakuntakayūtham parihaarati // tasya śakuntasya
yūthapatisya buddhivišeṣeṇa tam śakuntakayūtham vardhati na parihiyati / sa teṣāṁ
śakuntakānāṁ parirakṣati śakuntakānām api mūlāto cāñḍālakānām api mūlāto
mṛgalubdhakānām api mūlāto viḍālakroṣṭukānām api mūlāto nakulānām api
bhamgakulānām api // so dāni śakuntikena vigatena śakuntakayūthena sārdham tahiṁ
aranyaāyatane viharanto tahiṁ uddeśe anuprāpto yatra tena śakuntikena tāni kālapāśāni
oḍditāni tam ca nivāpam prakīrṇam // tehi śakuntehi tahiṁ uddeśe caramāṇehi
tilataṇḍulakodravaśyāmānām gandham ghrāyitam // te dāni tasya nivāpasya tam
gandham ghrāyitvā itaḥ ito nirīkṣantehi drṣṭam tam nivāpam –Senart: vivāpam– tahiṁ
pi uddeśe sānam parisamante drṣṭam // te tam yūthapati śakuntā āmantrayanti //
yūthapati atra uddeśe tilataṇḍulāni ca kodravaśyāmākāni gacchāma paribhumjāma //
so śakunto teṣāṁ śakuntakānām āha // mā gacchiyatha ayam aranyaāyatanaṁ na iha
nivāpam taṇḍulānām kodravaśyāmākānām vā pravṛddhi atha kṣetreṣu etāni
cānyajātāni bhavanti teṣāṁ keśāmcit* na aranyaāyatane / nūnam atra deṣe śakuntikehi
śakuntānām arthāya kālapāśo oḍdito nivāpo ca prakīrṇam mā atra allīiyiyatha / yena
ahaṁ carāmi uddeśena tena tenāpi caratha // tena śakuntikena tam mahāntam
śakuntayūtham tahiṁ aranyaāyatane upalakṣito / tato so śakuntiko divase anyamanyehi
pratyuddeṣehi // yehi pratyuddeṣehi teṣāṁ śakuntakānām gamano pravicāro tehi
uddeṣehi divase tāni kālapāśāni oḍditāni

[_Mvu_2.252_] nivāpāni ca prakireti / samantena ca yūthapati śakunto teṣāṁ
śakuntānām tehi tehi pratyuddeṣehi tato kālapāsehi vivāpā ca vāreti // evam
kālapāśokāsā gacchanti //

___tasya śākuntikasya tatra aranyaāyatate tasya śakuntayūthasya gocare śakuntānām
nivāpārthāya khidyantasya bubhukṣāye pipāsāye pi santaptasya evam bhavati / idāni
bandhiṣyanti muhūrte bandhiṣyanti ete śakuntā etehi pāsehi allīyantīti // te nam
śakuntā yūthapatasya prṣṭhato teṣāṁ kālapāśānām parisāmantena caranti tac ca
nivāpam paṣyanti na ca nivāpapāśabhūmīm ākramanti sarvakālam caranto kālapāsehi
nivāpāto ca ātmānām rakṣanti // śākuntiko pi eko tato paṣyati tām śakuntakām teṣāṁ
kālapāśānām parisāmantena carantā evam ca tasya bhavati / ete allīyanti vikālam ete
bandhiṣyanti idāni bandhiṣyanti muhūrte bandhiṣyanti // evam śākuntiko tahiṁ
aranyaāyatane tasya śakuntayūthasya gocarāto divase divase bubhukṣāye ca pipāsāya
ca santapto śuṣkena mukhena sphuṣṭitehi oṣṭhehi śītakālena śītena dahyanto uṣṇakālena
uṣṇena pacyanto vātātapena dahyanto khijjītvā nityam vikālam kṣaṇitenā hastena
gṛham gacchati hato bhavati //

___sa tu śakuntayūtham drṣṭvā akhijjantam nityam tasya śakuntayūthasya gocare
āgatvā kālapāśāni ca oḍdeti nivāpāni ca prakireti // so dāni grīṣmāṇām paścime māse
tahiṁ aranyaāyatanaṁ gatvā tasya śakuntayūthasya gocare punah kālapāśe oḍditvā

[_Mvu_2.253_] nivāpāni ca prakirityā ekāntam gatvā kālapāśadarśanapathe āsatī // so
ca śakunto yūthapati śakuntayūtham parihaaranto tena mahantena śakuntayūthena
sārdham teṣāṁ kālapāśānām nivāpasya ca parisamantena carati // śakuntakā bhūyo
tāni tilataṇḍulāni puno punah paṣyanti drṣṭvā drṣṭvā tam yūthapati āprccanti //

imāni tilataṇḍulāni carema // yūthapati jalpati // mā atra allīṣyatha kuto iha
aran̄yāyatane tilānām vā taṇḍulānām vā pravṛddhi kṣetrehī va tilāni bhavanti kedārehī
na śālivīhitāṇḍulāni bhavanti anyāni ca dhānyajātāni / mā allīṣyatha apakramatha
imāto uddeśāto // so pi dāni śākuntiko paśyati // evam ciram kālām mama iha
aran̄yāyatane eteṣām śākuntānām arthāye khijjantasya kālapāśāni ca oḍḍentasya
nivāpāni prakirentasya alpasmiṁ etasmīm aran̄yāyatanoḍdeśe evam carakālām
vistīrṇo yatra mayā kālapāśāni ca oḍḍitāni nivāpāni ca prakīrṇā na ca kadācid ete
śākuntakā atra kālapāšeṣu allīyanti nivāpāni vā caranti // bahūni varṣāṇi khijjantasya
śītakāle śītena dahyantasya uṣṇakāle uṣṇena pacyantasya vātātapesthi ca hanyantasya
bubhukṣāye pipāsāye śuṣyantasya mama na kadāci ettakehi varṣehi
paribhramamāṇasya evam mahantato śākuntayūthāto eko pi śākuntako hi hastam
āgato // ko upāyo bhaveyā yenāham etām śākuntakān tehi kālapāśehi bandheyam //
tasya etad abhūsi // yan nūnāham patraśākhehi pariveṭhitvā etām śākuntakayūthām
yena ete kālapāśā tena ākāleyam //
____atha khalu bhikṣavaḥ so śākuntiko grīṣmāṇām paścime māse grīṣmikehi
vātātapesthi

[_Mvu_2.254_] santapyanto kṣutpipāsāparigato patraśākhehi ātmānam pariveṣṭayitvā
tam mahāntam yūthām yena te kālapāśā tena saṃparikāleti // atha khalu bhikṣavo te
śākuntakā tam śākhāntikām vṛkṣāśākhehi saṃpariveṭhitām atidūreṇa parisakkantam
dṛṣṭvā yūthapatim āmantrayensuh // yūthapati eṣa vṛkṣo imasya śākuntayūthasya
vāhiravāhireṇa gacchati // evam sa bhikṣavaḥ yūthapati śākuntako tām śākuntām
gāthāye adhyabhāṣe //
dṛṣṭā mayā vane vṛkṣā aścakarṇā vibhītakā /
evam ca karṇikārā pi mucilindā ca ketakā //
tiṣṭhante te vane jātā athāyam gacchate drumo /
nāyam kevalako vṛkṣo asti tatraiva kiṃcana //
atha khalu bhikṣavaḥ so śākuntiko grīṣmāṇām paścime māse grīṣmikehi vātātapesthi
saṃtapto khinno bhagno mathito tāye velāye gāthām adhyabhāṣi //
purāṇatittiriko yam bhittvā pamjaram āgato /
kuśalo kālapāśānām kramāpakramanti bhāṣati //
bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena
kālena tena samayena teṣām śākuntakānām yūthapatih parikadḍhako paṇḍitajātiko
śākuntako abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham bhikṣavas tena
kālena tena samayena śākuntayūthapati parikadḍhako paṇḍitajātiko śākuntako abhūsi
// anyo so śākuntiko abhūsi / naitad evam draṣṭavyam // eṣa bhikṣavo māro pāpīmām
tena kālena tena samayena

[_Mvu_2.255_] śākuntiko abhūsi // tadāpi eṣo mama kālapāśāni ca jālāni ca nivāpāni
ca oḍḍitvā ciram kālām prṣṭhimena prṣṭhimām samanubaddho avatārārthī avatāram
gaveṣī alabhanto ca avatāram nirvadya pratyavakrānto / etarahim pi eṣa mama
śadvarṣāṇi tapovane duṣkaram carantasya prṣṭhimena prṣṭhimām samanubaddho
avatārārthī avatāragaveṣī alabhanto avatāram nirvidya pratyavakrānto //

____ samāptam śākuntakajātakam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // bhagavatā subhāśitasya arthāye mānsaśoṇitam
parityaktam // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahim eva subhāśitasya arthāye
mānsaśoṇitam parityaktam / anyadāpi maye subhāśitasyārthāye mānsaśoṇitam
parityaktam // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi

bhikṣavah //

___ bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam anuhimavante surūpo nāma hariṇo prativasati prāśādiko ramaṇīyo manoramaśārīro raktehi khurehi raktehi śṛṅgehi amjitehi akṣīhi citropacitreṇa kāyena mahāntam mṛgayūtham pariḥarati pañḍito buddhimanto sukaśalamūlapuṇya-upastabdho // tasya mṛgasya punyopacayena tam sarvam mṛgayūtham sukhitam nānāprakārāṇi bhojanāni caramāṇā sītalāni ca pānīyāni pibamānā tahiṁ anuhimavante prativasati abhītā anuttrastā na kenacit* śakyam viheṭhayitum manuṣyeṇa vā vyāḍamṛgena vā pariṇāyakasampannā // sītakāle uṣṇapradeṣehi tam mṛgayūtham parikaḍḍhati uṣṇakāle sītehi vanaṣaṇdehi tam mṛgayūtham parikaḍḍhati priyo devānām nāgānām yakṣānām

[_Mvu_2.256_] kinnarānām vanadevānām mṛgānām tathānyeṣām pi bhūtānām // atha khalu bhikṣavah śakro devānām indro tam mṛgam jījñāsanārtham lubdhakavāsam ātmānam abhinirmiṇitvā yena so surūpo mṛgarājā tenopasamkramitvā tam mṛgarājam āha // mama subhāṣitā gāthā asti yadi ātmamānsam parityajāsi tato gāthām śravayiṣyāmi // so mṛgarājā tasya lubdhakasya vacanām śrutvā pīto samvṛtto yadi cāham imena vināśadharmeṇa subhāṣitam śṛṇomi mahatānugraheṇa anugrahīto bhavāmi // so dāni mṛgarājā tam mṛgalubdhakam āha // parityajāmi ātmamānsam subhāṣitasya arthāye śrāvehi me subhāṣitam śīghram avighnena // śakro devānām indro mṛgarājasya tāye dharmagauravatāye pīto samvṛtto // so tam āha // varam evamṛupānām eva satpuruṣānām pādapānsurajo na sauvarṇo parvato / satpuruṣānām pādapānsurajo śokahānāya samvartati suvarṇaparvato pi śokavṛddhiye samvartati / śakro devānām indro mṛgarājasya jījñāsanām kītvā tatraivāntarahāyi // surūpam nāma hariṇam lubdhako etad abravīt* / asti subhāṣitagāthā mānsam dehi śṛṇohi me // yadi vināśadharmeṇa mānseṇāham subhāṣitam / śṛṇomi mānsam te demi śīghram brūhi subhāṣitam // lubdhako āha // satām pādarajah śreyo na giri kāṇḍcanāmayam / so rajo śokahānāya sa giri śokavardhanaḥ // bhagavān āha // syāt khalu punah bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena anuhimavante surūpo nāma mṛgayūthapati parikaḍḍhako dharmiko mṛga abhūsi /

[_Mvu_2.257_] naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham so bhikṣavah tena kālena tena samayena anahimavante mṛgayūthapati parikaḍḍhako surūpo nāma dharmiko mṛgarājā abhūsi // tadā maye subhāṣitasyārthāye mānsaśonitam parityaktam etarahim pi maye subhāṣitasyārthāye mānsaśonitam parityaktam // surūpasya mṛgarājño jātakam samāptam //

evam mayā śrutam ekasmiṁ samaye bhagavān rājagrhe viharati gr̄ddhakūṭe parvate mahatā bhikṣusamghena sārdham pañcahi bhikṣuśatehi // atha khalu nando ca devaputro sunando ca devaputro sumano ca devaputro īśaro ca devaputro maheśvaro ca devaputro ete cānye ca sam̄bahulā śuddhāvāsakāyikā devaputrā abhikrāntavarṇā atikrāntāye rātrīye kevalakalpam gr̄ddhakūṭam parvataṁ varṇenāvabhāsayitvā yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekamante asthāsi sagauravā sapratīṣā ekāṁśīkṛtā prāmjaliṣīkṛtā bhagavantam eva namasyamānā // ekāntasamsthitasya nandasya devaputrasya ayam evarūpo cetaso parivitarko udapādi // imam avalokitaṁ nāma vyākaraṇam purimakehi tathāgatehi arhantehi samyaksam̄buddhehi bhāṣitam ca bhāṣitapūrvam ca sādhu bhagavām pi etarahim

bhikṣūṇāṁ bhāṣe // bhagavto saṁmukhaṁ pratiśrutvā saṁmukhaṁ pratigr̄hitam tathatvāya dhārayiṣyanti bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janasyārthāya hitāya sukhāya devānāṁ ca manuṣyānāṁ ca // adhivāseti bhagavān nandasya devaputrasya tūṣṇībhāvena anukampām upādāya // atha khalu nando ca devaputro sunando ca devaputro sumano ca

[_Mvu_2.258_] devaputro īśvaro ca devaputro maheśvaro ca devaputro bhagavato tūṣṇībhāvenādhivāsanāṁ viditvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam triṣkṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā tatraivāntarahāyensuh //

____atha khalu bhagavān tasyaiva rātryā atyayena yena saṁbahulā bhikṣavah tenopasamkramitvā prajñapta evāsane niṣidi // niṣadya khalu bhagavān tāṁ bhikṣūn āmantrayati // doṣā bhikṣavah nando ca devaputro sunando ca devaputro sumanaś ca devaputro īśvaro ca devaputro maheśvaro ca devaputro abhikrāntavarṇā atikrāntāyām rātryāyām kevalakalpam gr̄drakūṭam parvataṁ varṇenāvabhāsayitvā yena tathāgatas tenopasamkramitvā tathāgatasya pādau śirasā vindatvā ekamante asthāsi sagauravā sapratiśā ekāṁśīkṛtā tathāgatam eva namasyamānā // ekāntasthitasya bhikṣavo nandasya devaputrasya ayam evarūpo cetaso parivitarko udapāsi // ayam avalokitaṁ nāma vyākaraṇām purimakehi tathāgatehi arhantehi samyaksam̄buddhehi bhāṣitam ca bhaṣitapūrvam ca // atha khalu bhikṣavah nando ca devaputro tathāgatam etad avocat* // ayam bhagavan* avalokitaṁ nāma vyākaraṇām purimakehi tathāgatehi arhantehi samyaksam̄buddhehi bhāṣitam ca bhaṣitapūrvam ca // sādhu bhagavām pi etarahim bhikṣūṇāṁ bhāṣeyā / bhikṣū bhagavataḥ saṁmukhaṁ śrutvā tathatvāya dhārayiṣyanti / tāṁ bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānāṁ ca manuṣyānāṁ ca // adhivāseti bhikṣavah tathāgato nandasya devaputrasya tūṣṇībhāvenānukampām upādāya // atha khalu bhikṣavo nando ca devaputro sunando ca devaputro sumano ca devaputro īśvaro ca devaputro maheśvaro ca devaputro tathāgatasya tūṣṇībhāvenādhivāsanāṁ viditvā hr̄ṣṭatuṣṭā āttamanā pramuditā prītā saumanasyajātā

[_Mvu_2.259_] tathāgatasya pādau śirasā vanditvā tathāgatam eva ca triṣkṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā tatraivāntarahāyensuh // tatra te bhikṣū bhagavantam etad avocat* // sādhu bhagavān bhikṣūṇāṁ etam arthaṁ bhāṣe bhikṣū bhagavataḥ saṁmukhaṁ śrutvā pratigr̄hitvā tathatvāya dhārayiṣyanti // evam ukte bhagavān tāṁ bhikṣūn etad avocat* // avalokitaṁ bho bhikṣavo vyākaraṇān tam śr̄ṇotha sādhu bho śr̄ṇotha manasikarotha bhāṣiṣyāmi ca // sādhu bhagavan* iti te bhikṣū bhagavataḥ pratyāśroṣī* // bhagavām so tāṁ etad uvāca //

____yadā bhikṣavo bodhisatvo apārimāto tīrāto pārimām tīram abhiviloketi abhivilokanāpūrvamgamehi dharmehi samudāgacchamānehi ye pi te maheśākhyā devā te pi tathāgatam agrāye paramāye pūjāye pūjayanti agrāya paramāya apacitāya apacāyanti śuddhāvāsā ca devā aṣṭādaśā āmodanīyām dharmān pratilabhamti // katame aṣṭādaśā // pūrvayogasampanno mahāśramaṇo ti śuddhāvāsā devā āmodinīyām dharmām pratilabhamti / pūrvotpādasampanno jyeṣṭhatām anuprāpnuvanto ca anuttaram ca loke yugotpādasampanno kalyāṇotpādasampanno agrotpādasampanno jyeṣṭhotpādasampanno śreṣṭhotpādasampanno praṇidhipūrvotpādasampanno niśrayasampanno upadhānasampanno upastambhasampanno saṁbhārasampanno aviparītadharmaṁ śramaṇo deśayiṣyati nairyāṇikam lokottaram asādhāraṇam avyāvadhyayaśam gambhīrābhāṣam mahāśramaṇo dharmām deśayiṣyati sarvākārapratipūram sarvākāpariśuddhaṁ iti śuddhāvāsā devā āmodanīyām dharmām pratilabhamti // yad bhikṣavo bodhisatvo apārimāto

[_Mvu_2.260_] pārimam tīram abhiviloketi abhivilokanāpūrvamgamehi dharmehi samudāgacchamānehi ye pi te maheśākhyā devaputrā te pi tathāgataṁ agrāye pūjāye pūjayanti agrāye paramāye apacitāye apacāyanti śuddhāvāsā devā imāni aṣṭādaśa āmodanīyām dharmā pratilabhanti // api hi cedaṁ bhikṣavah sendrakā devā sabrahmakā suprajāpatikā mahāntam āmodanīyām dharmānām pratilabhanti / yāvajjīvam ca bhikṣavah bodhisatvā na ca tāvat sarveṇa sarvam kāyikena sthāmena samanvāgatā bhavanti na tāvat sarveṇa sarvam vācikena sthāmena samanvāgatā bhavanti na tāvat sarveṇa sarvam cetasikena sthānenā samanvāgatā bhavanti na tāvat bhikṣavo bodhisatvā sarvaguṇasamanvāgatā bhavanti nāpi tāva bhikṣavah bodhisatvā pṛthivīpradeśam niśrāya gacchanti vā tiṣṭhanti niśīdanti vā yasmiṁ bhikṣavah pṛthivīpradeśe bodhisatvā niśīditvā mahāntam yakṣam nihananti mahantīm ca camum parājinanti mahām ca ogham nistaranti anuttarām ca puruṣadamyasārathitām anuprāpnuvanti anuttarām ca lokaśreṣṭhatām anuprāpnuvanti anuttarām ca svastyayanatām anuprāpnuvanti anuttarām ca dakṣineyatām anuprāpnuvanti anuttarām ca samyaksambodhim anuprāpnuvanti yathākāritatathāvāditam anuprāpnuvanti apratisamatām ca anuprāpnuvanti asamamadhuratām ca anuprāpnuvanti apratisamabhāgatām ca anuprāpnuvanti mahantānām varṇānām ārambaṇam anuprāpnuvanti bhūtānām ca varṇānām ārambanam anuprāpnuvanti mahantānām utpādānām nidānam anuprāpnuvanti bhūtānām utpādānām nidānam anuprāpnuvanti ohitabhāratām ca anuprāpnuvanti kṛtakāryatām ca anuprāpnuvanti pṛthivīsamacittatām ca anuprāpnuvanti āpasamacittatām

[_Mvu_2.261_] ca anuprāpnuvanti tejosamacittatām anuprāpnuvanti vāyusamacittatām ca anuprāpnuvanti viḍālatrastasamacittatām ca anuprāpnuvanti kācilindikamṛḍupamacittatām ca anuprāpnuvanti indrakīlopamacittatām ca anuprāpnuvanti indriyapasampadam ca anuprāpnuvanti balasampadam ca anuprāpnuvanti sthāmasampadam cānuprāpnuvanti dhanasampadam ca anuprāpnuvanti śayyāsampadam ca anuprāpnuvanti ātmavṛṣabhitām ca kāyavaisāradayam ca anuprāpnuvanti vācāvaiśāradayam cittavaisāradayam cānuprāpnuvanti pṛthuvaiśāradayam cānuprāpnuvanti prajñāsampadam cānuprāpnuvanti sarvakuśaladharmaśibhāvapāramitām cānuprāpnuvanti // yato ca bhikṣavo bodhisatvā sarveṇa sarvam kāyikena sthāmena samanvāgatā bhavanti vācikena sthāmena samanvāgatā bhavanti cetasikena sthāmena samanvāgatā bhavanti atha khalu bhikṣavo bodhisatvā tam pṛthivīpradeśam niśrāya gacchany api yasmiṁ pṛthivīpradeśe bodhisatvā niśīditvā mahāntam yakṣam nihananti mahatīm ca camum parājinanti mahāntam ca ogham uttaranti anuttarām ca puruṣadamyasārathitām anuprāpnuvanti anuttarām lokaśreṣṭhatām anuprāpnuvanti anuttarām ca lokajyes̄hetām anuprāpnuvanti anuttarām ca lokasvastyayanatām anuprāpnuvanti anuttarām ca dakṣineyatām anuprāpnuvanti anuttarām ca samyaksambodhim anuprāpnuvanti yathāvāditatathākāritam anuprāpnuvanti yathākāritatathāvāditam anuprāpnuvanti apratisamatām cānuprāpnuvanti asamamadhuratām cānuprāpnuvanti apratisamabhāgatām cānuprāpnuvanti mahantānām varṇānām ārambaṇam anuprāpnuvanti bhūtānām varṇānām ārambaṇam anuprāpnuvanti mahantānām utpādānām nidānam anuprāpnuvanti pṛthivīsamacittatām

[_Mvu_2.262_] cānuprāpnuvanti āpasamacittatām cānuprāpnuvanti tejosamacittatām cānuprāpnuvanti vāyusamacittatām cānuprāpnuvanti cittārambaṇabhūtānām utpādānām nidānam anuprāpnuvanti ohitabhāratām cānuprāpnuvanti kṛtakāryatām cānuprāpnuvanti viḍālatrastastambhopamacittatām cānuprāpnuvanti kācilindikamṛḍusamacittatām cānuprāpnuvanti indrakīlopamacittatām

cānuprāpnuvanti indriyasampadam cānuprāpnuvanti balasampadam ca
sthāmasampadam ca dhanasampadam ca niṣadyasampadam ca śayyāsampadam ca
ātmavṛṣabhitām ca kāyavaiśāradyam ca vācāvaiśāradyam ca cittavaiśāradyam ca
pr̥thuvaiśāradyam ca prajñāsampadam ca sarvakuśaladharmavaśitāpāramitām
cānuprāpnuvanti //

— soḍāśāṁgasamanvāgato bhikṣavah so pr̥thivīpradeśe bhavati yasmīm
pr̥thivīpradeśe bodhisatvā niṣīditvā mahāntam yakṣam nihantā etc.
sarvakuśaladharmavaśitāpāramitām cānuprāpnuvanti // katamehi soḍāsehi //
saṁvartamāne khalu loke sarvapratheṣam pr̥thivīpradeśo uddhyati vivartamāne ca
punar bhikṣavo loke sarvapratheṣam pr̥thivīpradeśo saṁsthihati prañītam cātra
madhye saṁsthihati / na khalu punar bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo pratyantikehi
janapadehi saṁsthihati atha khalu bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo anumajjhimehi
janapadehi saṁsthihati / na khalu bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo mlecchehi janapadehi
saṁsthihati atha khalu bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo āryāvartehi janapadehi saṁsthihati
//

[_Mvu_2.263_] samaś ca bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo bhavati susamkṛtāvikṛto
pāṇītalajāto / anodake citra-utpalapadumudanaliniisaugandhikāni jātāni bhavanti /
abhijñāto ca bhikṣavah so pr̥thivīpradeśo bhavati / abhilakṣito ca bhikṣavah so
pr̥thivīpradeśo bhavati / maheśākhyasatvasaṁsevito ca bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo
bhavati / duśpradharṣo ca bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo bhavati / aparājito ca bhikṣavah
pr̥thivīpradeśo bhavati / na khalu punar bhikṣavah tasmiṁ pr̥thivīpradeśe kocid eva
satvo avatāram gacchati yad idam māro vā mārakāyiko vā / devānām agrhīto ca
bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo bhavati / yad idam simhāsanān ti pr̥thivīmaṇḍale
saṁkhyāto bhavati bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo / vajropamo ca bhikṣavah sa
pr̥thivīpradeśo bhavati / caturāṅgulamātrā ca bhikṣavah tatra pr̥thivīpradeśe tṛṇāni
jātāni bhavanti nīlā mṛdū mayūragrīvāsannikāśā abhilakṣanā kuṇḍalāvartāḥ / ye pi te
bhikṣavo rājāno cakravartino tam pr̥thivīpradeśam adhistihanti nānyatra cetiyārthaṁ
// evam khalu bhikṣavah sa pr̥thivīpradeśo soḍāśāṁgasamanvāgato bhavati yasmīm
pr̥thivīpradeśe bodhisatvā niṣīditvā mahāntam yakṣam nihantā etc.
sarvakuśaladharmavaśipāramitām cānuprāpnuvanti //

— atha khalu bhikṣavo bodhisatvo uruvilvāye duṣkaracārikām caritvā sujātāye
grāmikadhītāye madhupāyasam ādāya yena nadī nairamjanā tenopasaṁkramitvā
nadīye nairamjanāye tīre gātrāṇi śītalīkṛtvā sujātāye grāmikaduhituh madhupāyasam
bhumiṇītīvā

[_Mvu_2.264_] nadyām nairamjanāyām kānsapātrām pravāhitvā tahiṁ eva
divāvihāram kalpayitvā smṛtiṁ pratilabhatē netiye //

— atha khalu bhikṣavo bodhisatvo nāganandīkālasamaye yena nadī nairamjanā
tenopasaṁkramitvā nadīye nairamjanāye gātrāṇi śītalīkṛtvā yena bodhiyaṭis
tenopasaṁkrame // adrākṣīd bhikṣavo bodhisatvo mahāsatvo ntarā ca bodhiyaṭīye
antarā ca nadīye svastikām yāvasikām tṛṇāśilāmcakām // atha khalu bhikṣavah
bodhisatvo yena svastiko yāvasikas tenopasaṁkramitvā svastikām tṛṇāni ayāci // adāsi
bhikṣavah svastiko bodhisatvasya tṛṇāni // atha khalu bhikṣavo bodhisatvas
tṛṇamuṣṭīm ādāya yena bodhiyaṭis tenopasaṁkrame na cādrākṣīt* māro pāpīyām
gacchantam / tad anantaram ca bhikṣavo mārasya pāpīmato smṛti abhūsi / so smṛtim
anusmaranto adrākṣīd bodhisatvam abhītavikrāntam vikramantam / adīnavikrāntam
vikramantam / duśpradharṣavikrāntam vikramantam / nāgavikrāntam vikramantam /
simhavikrāntam vikramantam / ṣabdhavikrāntam vikramantam / haṁsavikrāntam
vikramantam ca agrotpādam jyeṣṭhotpādam yugotpādam praṇidhipūrvotpādam /

śatrumathanavikrāntam vikramantam / aparājitavikrāntam vikramantam /
ājāneyavikrāntam vikramantam / mahāpuruṣavikrāntam vikramantam / hitaiśī-
anantakārīkaraṇatāyai mahāsaṃgrāmavijayāye anuttarasya amṛtasya āharaṇatāye //
atha khalu bhikṣavaḥ bodhisatvam tam mahāvikrāntam vikramantam paṁca
moraśatāni bodhisatvam gacchantam abhipradakṣiṇīkṛtvā anuparivartensuh / paṁca
śatapatraśatāni bodhisatvam gacchantam abhipradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh /
paṁca kromcaśatāni bodhisatvam gacchantam abhipradakṣiṇīkarontā

[_Mvu_2.265_] anuvartensuh / paṁca jīvamjīvakaśatāni bodhisatvam gacchantam
abhipradakṣiṇīkarontā anuvartensuh / paṁca vakaśatāni bodhisatvam gacchantam
abhipradakṣiṇīkarontā anuvartensuh / paṁca pūrṇakumbhaśatāni bodhisatvam
gacchantam abhipradakṣiṇīkarontā anuvartensuh / paṁca kumārīśatāni bodhisatvam
gacchantam abhipradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh // atha khalu bhikṣavo
bodhisatvasya etad abhūsi // yathā ca ime pūrvotpādā yathā ca pūrvanimittā
avyāhatām anuttarām samyaksambodhim abhisam̄budhiṣyam //
____adrākṣīd bhikṣavaḥ kālo nāma nāgarājā bodhisatvam abhītavikrāntam
vikramantam dr̄ṣṭvā ca punar etad avocat* // ehi mahāśramaṇa yena mahāśramaṇa
mārgeṇa gacchasi bhagavām pi mahāśramaṇo krakucchando etena mārgeṇa gato so
anuttarām samyaksambodhim abhisam̄buddho / tvam pi mahāśramaṇa etena mārgeṇa
gaccha tvam pi adya mahāśramaṇa anuttarām samyaksambodhim abhisam̄budhyasi //
bhagavām pi mahāśramaṇo konākamuni etena mārgeṇa gato so anuttarām
samyaksambodhim abhisam̄buddho / mahāśramaṇa etena mārgeṇa gaccha tvam pi
adya mahāśramaṇa anuttarām samyaksambodhim abhisam̄budhyasi // bhagavān api
mahāśramaṇo kāśyapo etena mārgeṇa gato so anuttarām samyaksambodhim
abhisam̄buddho / tvam pi mahāśramaṇa etena mārgeṇa gaccha adya tvam pi
mahāśramaṇa anuttarām samyaksambodhim abhisam̄bodhiṣyasi // evam ukte
bhikṣavaḥ bodhisatvo kālam nāgarājam etad avocat* // evam etam kāla evam etam
nāga adya aham anuttarām samyaksambodhim abhisam̄buddhiṣyāmi //

[_Mvu_2.266_] atha khalu bhikṣavo kālo nāgarājā bodhisatvam gacchantam
saṁmukhābhiḥ sārūpyābhir gāthābhiḥ abhistave //
yathā gacchatī krakucchando konākamuni ca kāśyapo /
tathā gacchasi mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā uddharase pādaṁ dakṣiṇām puruṣottama /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathāyam raṇati pṛthvī kānsapātrīva tāḍitā /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca bhavaṇām mahyam andhakarātrīmāsikam /
obhāseṇa sphuṭam sarvam adya buddho bhaviṣyasi //
yathā nidhānam tejena sphuṭam tiṣṭhati paṇḍita /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā vātā pravāyanti yathā vṛkṣā vilagnitā /
yathā dvijā nikūjenti adya buddho bhaviṣyasi //
buddhānām evam utpādo evam bodhi alamkṛtā /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca maṇḍam puṣpehi sphuṭam tiṣṭhati paṇḍita /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā mauraśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā śatapatraśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /

[_Mvu_2.267_] niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā jīvamjīvaśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā kroñcaśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā haṁsaśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā vakaśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā pūrṇakumbhaśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā kanyāśatā paṁca karonti tvā pradakṣiṇam /
niḥsamśayaṁ mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yasmā dvātrimśati kāye mahāpuruṣalakṣaṇā /
niḥsamśayaṁ mahāvīra yakṣam jitvā virocasi //
atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhītavikrāntam vikramanto adīnavikrāntam
vikramanto alīnavikrāntam vikramanto duśpradharśavikrāntam vikramanto
siṁhavikrāntam vikramanto nāgavikrāntam vikramanto ṛṣabhadavikrāntam vikramanto
haṁsavikrāntam vikramantah agrotpādāye vikramanto jyeṣṭhotpādāya vikramanto
śreṣṭhotpādāya vikramantah pūrvotpādāya vikramanto yugotpādāya vikramanto
śatrudamanārthāya vikramanto aparājitatvāya vikramanto ājāneyavikrāntam
vikramanto mahāpuruṣavikrāntam vikramanto hitaiśi-anantakārīkaranatāyai

[_Mvu_2.268_] mahāyagrāmavijasāṁye anuttarasya amṛtasya haraṇatāye
mahāvikrāntam vikramanto yena bodhiyaṣṭis tenopasamkramitvā bodhiyaṣṭiye
abhyantarāgre samantabhadram tṛṇasamstaram prajñapayitvā bodhiyaṣṭim
purimajinacittikāreṇa triṣṭṛtyo pradakṣiṇīkṛtvā niṣīdi paryamkam ābhujitvā ḥukāyam
praṇidhāya pratimukham smṛtim upasthāpayitvā īju prācīnābhīmukho //
____ samanantaraniṣaṇo ca punar bhikṣavo bodhisatvo pamca samjñā prati labhati //
katamā paṁca // kṣemasamjñā sukhasamjñā śubhasamjñā hitasamjñā adya cāham
anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddhiṣyanti // samanantaraniṣadya ca punar
bhikṣavo bodhisatvo imām paṁca samjñā prati labhate // atha khalu bhikṣavah māro
pāpīmām duḥkhī durmano antośalyaparidāghajāto yena bodhiyaṣṭis
tenopasamkramitvā bodhisatvasya purato sthitvā mahāgītam viya gāye
mahācailākṣepam viya prayacche na ca tam bodhisatvam cittikāresi // atha khalu
bhikṣavah māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto
bodhisatvam samkṣuyamāno daśavidham mahā-ūhasitam ūhase // katham bhikṣavo
māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto daśavidham mahā-
ūhasitam ūhase // maharddhiko smi mahāśramaṇa mahānubhāvo na me śramaṇa
mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto
bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // maheśākhyo

[_Mvu_2.269_] smi śramaṇa na me śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī
daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-
ūhasitam ūhase // mahāpratāpo smi śramaṇa na me śramaṇa mokṣyasīti māro
pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto bodhisatvam
samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // mahāvṛṣabho smi śramaṇa na me śramaṇa
mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antaḥsalyaparidāghajāto
bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // mahāvijayo smi śramaṇa na me

śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto
 bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // mahāsainyo smi śramaṇa na me
 śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto
 bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // mahābalo smi śramaṇa na me
 śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto
 bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // manusyabhūto si śramaṇa aham
 punar devaputro na me śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto
 antahśalyaparidāghajāto bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase //
 mātāpitṛsambhavo śramaṇakāyo odanakulmāśopacayo
 ucchādanaparimardanasvapnabhedanavikiraṇavidhvam̄sanadharma mama punar
 manomayah kāyo na me śramaṇa mokṣyasīti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto
 antahśalyaparidāghajāto bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase // evam
 bhikṣavāḥ māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto
 bodhisatvam samkṣuyamāno mahā-ūhasitam ūhase //
 ____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchambhī vigataromaharśo caturdaśabhir
 ākārair

[_Mvu_2.270_] māram pāpīmām abhigarje / evam ca bhikṣavāḥ bodhisatvo abhīto
 acchambhī vigataromaharśo caturdaśabhir ākārair māram pāpīmām saṃsukham
 abhigarje // tena hi te pāpīmām nihaniṣyāmi / sayyathāpi nāma balavām mallo
 durbalam mallam tena hi te pāpīmām nihaniṣyāmi // sayyathā nāma balavām vṛṣabho
 durbalam vṛṣabham tena hi te pāpīmām mardiṣyāmi // sayyathāpi nāma hastināgo
 kadaliṁ asārikām tena hi te pāpīmām nihaniṣyāmi // sayyathāpi nāma balavām māruto
 durbalam drumam tena hi te nihaniṣyāmi // sayyathāpi sūryo abhyudayamāno
 sarvakhadyotakaṁ tena hi te pāpīmām abhibhaviṣyāmi // sadyathāpi nāma candro
 abhyudayamāno sarvatārakarūpām tena hi te pāpīmām abhibhaviṣyāmi // sadyathāpi
 nāma himavām parvatarājā sarvakālaparvatān tena hi te pāpīmām abhibhaviṣyāmi //
 sayyathāpi nāma rājā cakravartī pr̄thu pratyekarājāno tena hi te pāpīmām
 saṃnirjiniṣyāmi // sayyathāpi nāma bhadro aśva ājāneyo sarvāśvaṣaṇḍakām tena hi te
 pāpīmām santrāsayiṣyāmi // sayyathāpi nāma simho mṛgarājā sarvakṣudramṛgām tena
 hi te pāpīmām saṃmohajālam cheṣyāmi // sayyathāpi nāma balavām manujo
 durbalam jālam tena hi te pāpīmām saṃmohajālam dahiṣyāmi // sayyathāpi nāma
 analo upādānan tena hi te pāpīmām bhasmīkariṣyāmi // yathāpīdaṁ
 niṣyandasamyukto tena hi te pāpīmām abhibhaviṣyāmi // yathāpīdaṁ abhiprajñāyukto
 tena hi te pāpīmām uttaritvā abhigranthitvā trāsayitvā nirjinitvā abhikramiṣyāmi / atra
 ca pāpīmām na gatir bhaviṣyati // evam khalu bhikṣavāḥ bodhisatvo abhīto acchambhī
 vigatabhayaromaharśo māram pāpīmām caturdaśabhir ākāraih saṃmukham abhigarje
 //

[_Mvu_2.271_] bhikṣū bhagavato pṛcchensu // paśya bhagavam jyotiṣkasya
 gr̄hapatisya edṛśīye saṃpattīye samanvāgataṁ gr̄ham abhūsi asādhāraṇā ca bhogā
 bhagavām ca ārādhito pravrajyā upasampadā ca labdhā niṣkleśatā ca prāptā /
 kasyaitad bhagavam jyotiṣkasya gr̄hapatisya karmaphalavipākah // bhagavān āha //
 ____bhūtapūrvam bhikṣavāḥ atītam adhvānam itaḥ ekanavatime kalpe rājā abhūsi
 bandhumo nāma // rājño khalu punaḥ bhikṣavo bandhumasya bandhumatī nāma
 rājadhānī abhūsi / cakravaripurī vistareṇa // rājño khalu punaḥ bhikṣavo bandhumasya
 viṣṇuṣī nāma putro abhūsi // atha khalu bhikṣavāḥ viṣṇuṣī bodhisatvo aparasmīm deśe
 gatvā agārasaṇagāriyam pravrajitvā anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho //
 kadāci dāni rājā bandhumo bhagavato viṣṇuṣīsa dūtaṁ preṣeti // āgacchāhi
 bhagavam svakām janmabhūmīm asmākam anukampārthaṁ // atha khalu bhikṣavo

bhagavām vipaśyī rājadūtavacanam śrutvā yena svakā janmabhūmis tenopasamkrami
 sārdham aṣṭaṣṭīhi arhantasahasrehi // tena ca kālena tena samayena bandhumatīyam
 rājadhānīyam anaṅgaṇo śreṣṭhi āḍhyo mahādhano prabhūtacitropakaraṇo // aśroṣīt
 khalu anaṅgaṇo gṛhapatī evam caivam ca bhagavām vipaśyī āgacchati sārdham
 aṣṭaṣṭīhi arhantasahasrehi // tasya dāni etad abhūsi / yaṁ nūnāhaṁ sarvapratheham
 eva bhagavato pādavanda upasamkrameyam // atha khalu anaṅgaṇo gṛhapatī
 śīghraśīghram tvaramāṇarūpo bhagavato pādavandako upasamkrānto // adrākṣīt*
 anaṅgaṇo gṛhapatīḥ bhagavantam vipaśyim dūrato evāgacchantam prāśādikam
 (yāvat') bhikṣusamghaparivṛtam //

[_Mvu_2.272_] atha khalu anaṅgaṇo gṛhapatīḥ yena bhagavām (yāva) bhagavantam
etad avocat* // adhivāsehi me bahgavan traīmāsabaktēna sārdham bhikṣusamghena
(yāva) tūṣṇībhāvena //

____ aśroṣī rājā bandhumō evam cevam ca bhagavām vipaśyī āgacchati mahatā
 bhikṣusamghena sārdham aṣṭaṣṭīhi arhantasahasrehi tenāntanagaram
 alaṁkarotha // (yāvat*) mahatā rājānubhāvena (yāvat*) adrākṣī prāśādikam (yāvat*)
 nimantreti (yāvad*) adhivāsitam me mahārāja anamgaṇasya gṛhapatīsyā
 traīmāsabaktēna sārdham bhikṣusamghena // rājā śrutvā utkanṭhitō evam jāto //
 anamgaṇo gṛhapatī mamato apr̄cchitvā anavalokitvā abahumānam kṛtvā bhagavato
 sakāśam upasamkrānto bhagavām ca nimantrito / asādhūm etam // bhagavām rājñā
 ukto // ekam̄ divasabaktam mama bhavatu dvitīyam tasya // bahgavān āha // yadi
 anamgaṇo anujānāti evam labhyam // rājā dāni anaṅgaṇasya dūtam preṣeti (yāvad*)
 āgataṁ // rājā āha // prāptam̄ āgataṁ kālam̄ tava gṛhapatī yaṁ rājño vilomaṇi vartasi /
 mama anāpr̄cchiyāna nimantresi / na tvam̄ jānasi mahyaṁ so putro vipaśyī āgato /
 osirāhi bhagavato traīmāsam bhaktam̄ sārdham bhikṣusamghena // gṛhapatīḥ āha // na
 vayaṁ devasya abahumāno api tu kiṁ devo puṇyādhiko vayaṁ nādhiko api tu yathā
 devasya iṣṭam̄ bhavati tathā kariṣyāmīti nimantrito me bhagavām // atha khalu
 bandhumasya etad abhūsi / saced vakṣyāmy ahaṁ mā tāva gṛhapatī karohi na ca me
 anujāniṣyati na ca me bhagavām vipaśyī āttamano bhaviṣyati na ca me
 adhivāsayiṣyati // tasyaivam̄ cintayamānasya gṛhapatīm̄ āmantrayati // tena hi
 gṛhapatī bhaktavāram̄ kariṣyāmi / ekadivasam̄ mama bhavatu dvitīyadivasam̄
 tubhyam bhavatu // āha // vāḍham̄

[_Mvu_2.273_] tat kiṁ na śakyam kartum // prasthāpitam̄ ekam̄ divasam̄ rājño
 bhaktam̄ dvitīyam anamgaṇasya // anamgaṇo dāni gṛhapatī yattakam̄ ekadivasam̄
 rājño bhaktam̄ tato anamgaṇo aparasya avaśyam višeṣam karoti // atha khalu rājā
 bandhumō mahāmātram̄ āmantrayati // tasya dāni grāmaṇi anaṅgaṇasya gṛhapatīsyā
 svāpateyam bahutarakam̄ na mama tti yad idam̄ gṛhapatīsyā bhaktam̄ sampadyati na
 mama tam̄ sampadyati atha devasya paścimakam̄ divasam̄ paśyitvā višeṣam karoti /
 tena hi grāmaṇi tathā kartavyam yathā anamgaṇasya gṛhapatīsyā utkṣepam̄ bhave yaṁ
 vārayiṣyati // na śaknoti kiṁcīt kartum yāvat traīmāsikam̄ samāptam̄ dvidivasā
 avašeṣā caturdaśī ca rājño bhaktavāram̄ paṁcadaśī ca gṛhapatīsyā // rājño dāni
 bandhumasya munihato nāma nandanārāmo mahānto ca vistīrṇo ca śītalō ca sugandho
 ca prāśādiko ca darśanīyo ca // rājñā dāni paścimake divase caturdaśīyam sarvam̄
 candanavāṭam̄ siktasamṣṭam̄ kṛtvā osaktapaṭṭadāmakalāpam̄ dhūpitadhūpanam̄
 muktaguḍīvākīṇam̄ ekamekasya candanavākṣasya ekamekasya bhikṣusya
 śatasāhasrikā āsanaprajñaptī kriyati / catvāro dārakā sarvālaṁkāravibhūṣitā
 suvarṇarūpyamayadaṇḍena sarvaśvetena cāmareṇa vījayanti // ekenāntena kumārikā
 sarvālaṁkāravibhūṣitā purato śatasāhasrikāni gandhayogāni anulepanām pīṣayanti
 prṣṭhato hastināgā sarvālaṁkāravibhūṣitā hemajālapraticchannā avadātāni cchatrāṇi

dhārayanti // rājño āṇattiyā yāvat tām bandhumatīm dvādaśa yojanāni samante na
kenacit* śalākā vikrīṇitavyā yo krīṇāti

[_Mvu_2.274_] yo vikrīṇāti tasya vadhadanḍam dātavyam paśyatha / evam vāriyanto
so gṛhpati kim kariṣyati kenāpya bhaktam pacyati avārito / na kenacit krīṇitavyam
(yāvad*) vadhadanḍam dātavyam (yāvad*) avārito śataṁ vyamjanam na bhavisyati //
kuto gṛhpatisya pradarśakā udyānakṛtā āsanā prakṣapīyanti (yāvat*) kuto hasti // tato
anaṅgaṇena dāni gṛhapatinā edṛśām sampattiṁ śutvāna śokapariśaraviddhahṛdayo
cintāsāgaram anupraviṣṭo āsatī // so dāni karuṇam pradhyāyati // so dāni cinteti // yadi
tāvad aham kāṣṭhaṁ na labhiṣyam śalākāny eva śakyam pariprāpayitum atha ca na
labhiṣyam vyamjanasyārthāye idam pi śakyam pariprāpayitum anyāni vyamjanāni
sajjiṣyam śobhanāni pranītāni / api tu me edṛśo candanavāto nāsti āsanaprajñaptī ca
me na tādṛśī bhaviṣyati / catvāro dārakā dārikā ca me na bhaviṣyanti hastināgā ca me
na bhaviṣyanti // tathā so utkaṇṭhitō // tasya puṇyatejena śakro devānām indro
upasamkramitvāgrataḥ āha // gṛhpati mā utkaṇṭhāhi bhaktam upasthāhi bhaktam
pratijāgrāhi sarvam bhaviṣyati / aham āsanaprajñaptī kariṣyam maṇḍalamālam tam
māpayiṣyam śobhanam cālaṅkṛtam ca kārayiṣyam // gṛhpati āha // ko tvam māriṣa //
āha // gṛhpati śakro haṁ devānām indro // gṛhpati mudito candanakāṣṭhena
vyamjanam pācayati / ghṛtatailakuṇḍam bharitvā tato yathā bhadramuṣṭikāni ovāhiyati
tena bhaktam sajjiyati // śakro devānām indro viśvakarmam devaputram āmantrayati //
bhagavato ca bhikṣusamghasya ca mahantam maṇḍalamālam samanvāhara praṇītam
ca śayyāsanam // sādu māriṣeti (yāvat*) pratiśrutvā

[_Mvu_2.275_] tato viśvakarmeṇa devaputreṇa mahanto maṇḍalamālo abhinirmiṇitvā
aṣṭaṣṭīsaḥasrāṇi tālavanam abhinirmiṇitvā suvarṇamayasya tālaskandhasya
rūpyamayam putram ca puṣpam ca phalaṁ cāpi (yāvat*) lohitikāmayasya skandhasya
vaiḍūryamayam patram ca phalaṁ ca (yāvad*) āsanaprajñaptī kṛtā ekamekasya
stambhasya ekamekasya bhikṣusya arthāye catvāraś ca devaputrā
sarvālaṅkāravibhūṣitā vāmadakṣiṇe sthitā morahastehi vījamānā catvāro devakanyā
sarvālaṅkārabhūṣitāḥ anuvātam eva divyāni anulepanāni pīṣensuh // ekamekasya
bhikṣusya ekamekaṁ hastināgam eravaṇena sādṛśāni prṣṭhato saptaratnām agrām
chatrām vaiḍūryamayehi danḍehi dhārenti eravaṇo ca hastināgo bhagavato upari
cchatram dhāreti // tam mahāmaṇḍalamālam yāvaj jānumātram divyapuṣpāvakīrṇam
mṛḍukā ca vātā ovāyanti / tasmiṁś ca tālavane vātasamghaṭite divyo ghoṣo niścarati
// (yāva) bhagavato kālam āroceni / (yāvat*) praviṣati // niśidi bhagavān tato gṛhpati
rājño dūtam preṣeti // āgaccha deva adyaiva paścimakam divasam samgham
pariviṣyāmaḥ sahitakā //

—rājā dāni bhadram yānam abhiruhitvā samprasthitah // adrāksīd rājā bandhumo
dūrato evāgacchantaṁ sarvapāṇḍuram hastināgam dṛṣṭvā ca punar etad abhūṣī /
niḥsamśayam gṛhpatinā sarvapiṇḍamayam hastināgam kārāpitam // so dāni āgataḥ
praviṣitvā tam edṛśam nānāviyūham paśyitvā āścaryajāta upajātam āścaryam idam
gṛhpatisya puṇyatejena // grāmālukenāpi dāni puruṣena dadhīghaṭam ānītam
prābhṛtārtham // so paṁcahi purāṇaśtehi krīyakena yācito // so dāni grāmāluko
puruṣo samvigno paśyati / mā tāvad ime

[_Mvu_2.276_] (yāvad*) artham ākarṣake niṣcaye [yāvat*] sarvasamghe (yāvad*)
artham yācītvā tattakam eva // tato rājā bandhumo anaṅgaṇena mānyaparināyakam
ayam ca punaḥ paṁca purāṇaśatāni kim etam bhaviṣyati // so dāni pīcchati // kim
etam bhaviṣyati // āhansuh // bhagavām vipaśyī sārdham aṣṭaṣṭīhi arahantasahasrehi
pariviṣyati // so dāni cinteti / dullabham tathāgatānām (yāvat*) samBUddhānām loke

prādurbhāvah / yaṁ nūnāhaṁ imena dadhighatākena buddhapramukham svayam eva pariviṣeyam // so dāni svayam eva sarvasaṁghe (yāvad*) arthaṁ yācitvā tattakam eva //

___ tato rājā bandhumo anaṅgaṇena gṛhapatinā sārdham tādrśakena vyūhena bhagavantam saśrāvakasaṁgham pariviṣati // yadā bhagavāṁ bhuktāvī dhautahasto apanītapaṭraḥ tato gṛhpati praṇidhiṁ karoti // yo yaṁ mama deyadharmaparityāgāt punyābhisyandah kuśalābhisyandah sukhasyādhāraṇam me divyaṁ upabhogam bhaveyā tam ca asādhāraṇam etādṛśam ca śāstāram ārāgayeyam / so dharmam deṣeya tañ cāhaṁ ājāneyam pravrajitvā niṣkleśo bhaveyam //

___ bhagavān āha // syād vo bhikṣavaḥ evam asyād anyaḥ sa tena kālena tena samayena anaṅgaṇo nāma śreṣṭhi abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / jyotiṣko gṛhpatiḥ sa tasmiṁ kāle tasmiṁ samaye anaṅgaṇo nāma gṛhapatir āsi [yāvat*] tasya praṇidhi sarvārthasiddhaḥ //

___ atha khalu māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto ṣoḍāśākārasamanvāgataṁ mahāparidevitam parideve // kathaṁ ca bhikṣavaḥ māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto ṣoḍāśākārasamanvāgataṁ mahāparidevitam parideve // maharddhikam vatāhaṁ samānaṁ mā heva śramaṇo abhibhaviṣyatīti māro

[_Mvu_2.277_] pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahāprabhāvam vata me samānaṁ mā haiva –Senart: heva– me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / maheśākhyam bata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahāpratāpam vata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahāvṛṣabhitam vata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahāvikramam vata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahāsthānam bata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mahābalam vata me samānaṁ mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / manusyabhūto śramaṇo gautamo aham punar deviputro mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mātāpiṭṣaṁbhavo śramaṇagautamasya kāyo audariko odanakulmāśopacayo

[_Mvu_2.278_] ācchādanaparimardanasupanabhedenavikiraṇavidhvamṣanadharmo mama punar manomayo kāyo mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / ye pi te śūrā vīrā paramapuruṣās te pime imasya mānuṣyasya parinikṣepam pi na jānanti mā heva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / yathā yathā khalu punar me evam bhavati adya aham śramaṇam gautamam abhibhaviṣyatīti tathā tathā me tena manasikāro me ksipram eva nirudhyati mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatīti māro pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto

mahāparidevitam parideve / vipadyati ca me senā mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyati iti māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / srastāni vata me bhavanti gātrāṇi mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatītī māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / mogham vata me utthānam ākulo vata vyāyāmo mā haiva me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatītī māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve / ye pi te me svaviṣayakāyikadevaputrā te śramaṇasya gautamasya abhyantaro parivāro mā hava me śramaṇo gautamo abhibhaviṣyatītī māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto mahāparidevitam parideve // evam khalu bhikṣavaḥ māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto ṣoḍāśākārasamanvāgataṁ mahāparidevitam parideve //

____atha khalu bhikṣavaḥ bodhisatvo abhīto achhambhī vigatabhayaromaharśo dvātrīṁśatākārasamanvāgataṁ

[_Mvu_2.279_] āryamānam pragṛhne // katham ca bhikṣavaḥ bodhisatvo abhīto acchambhī vigatabhayaromaharśo dvātrīṁśatākārasamanvāgataṁ āryamānam pragṛhne // mahāntam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / pratipūram artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / praṇītam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / pariśuddhaṁ artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / aviparītam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / apūrvam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nairyāṇikam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / lokottaram artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / asādhāraṇam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / avyāvadhyam artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / anāgataṁ artham prārthayamāno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti tam sukham yaṁ me na parityaktam tasya arthasya āharanatāyai bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti lokottaraloke sukham yaṁ me na parityaktam tasya arthasya āharanatāyai bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti loke tam duḥkham yaṁ me na upādinnam tasya arthasya āharanatāyai bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti sā loke ramaṇīyatā yā me na parityaktā tasya arthasya āharanatāye bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti loke citrikam yaṁ me na parityaktam tasya arthasya āharanatāye bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nāsti tam loke aiśvaryam yaṁ me na parityaktam tasya arthasya āharanatāye bodhisatvo āryamānam pragṛhne / na khalu punah kāmaratihetoḥ bodhisatvo āryamānam pragṛhne / atha khalu viraktaḥ sarvasaṁskāreṣu sarvasaṁskāravītikramam prāpayiṣyāmīti bodhisatvo āryamānam pragṛhne / pūrvotpādasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / agrotpādasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne /

[_Mvu_2.280_] praṇidhisampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / nihśrayasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / upacārasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / upastambhasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / sambhārasampanno bodhisatvo āryamānam pragṛhne / dṛḍhasamādāno ham asmīti kuśalehi dharmehi tam mayā samādānam bhagnapūrvam nāpi bhamjiṣyāmīti bodhisatvo āryamānam pragṛhne / dṛḍhacitto ham asmi sthitacitto yā khalu punar dṛḍhacittena sthitacittena bhūmī adhigantavyā tām bhūmim adhigamiṣyāmīti bodhisatvo āryamānam pragṛhne / mahādrumo ham asmi aparimitacetaso yā khalu punah mahādrumena aparimitacetasa bhūmī adhigantavyā tām bhūmim adhigamiṣyāmīti bodhisatvo āryamānam pragṛhne / agreṇa punah vīryeṇa agrām bhūmim adhigamiṣyām agrām me vīryanti bodhisatvo āryamānam pragṛhne / tām

bhūmim adhigamiṣyāmi yām bhūmim adhigamya mahato janakāyasya artham
kariṣyāmi bodhisatvo āryamānam pragṛhne / evam khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto
acchambhī vigatabhayaromaharśo dvātrimśatākārasamanvāgataṁ āryamānam
pragṛhne //

____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo
paṁcavidham āryasmitam prādurkare // katham ca bhikṣavah bodhisatvo abhīto
acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo paṁcavidham āryasmitam prādurakare /
sayyathīdam chandopastabdham vīryopastabdham smṛtyupastabdham
samādhyupastabdham prajñopastabdham // evam khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto
acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo paṁcavidham āryasmitam prādurakare //

____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo
caturvidham

[_Mvu_2.281_] āryamahāsimhavilokitaṁ viloketi // katham ca bhikṣavo bodhisatvo
abhīto acchambhī vigatabhayaromaharśo caturvidham āryamahāsimhavilokitaṁ
viloketi // sayyathīdam asaṁvignam viloketi / asaṁtrastam ca viloketi /
asaṁprabhītam ca viloketi / vigatabhayaromaharśam ca viloketi // evam khalu
bhikṣavah bodhisatvo caturvidham āryamahāsimhavilokitaṁ viloketi //
____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo
caturvidham āryamahāsimhavijrmbhitam vijrmbheti // katham ca bhikṣavah
bodhisatvo abhīto acchambhī vigatabhayaromaharśo caturvidham
āryamahāsimhavijrmbhitam vijrmbheti // sayyathīdam abhītam ca vijrmbheti avignam
ca vijrmbheti asantrastam ca vijrmbheti trāsento ca puna māram ca māraparśadām ca
mahāsimhavijrmbhitam vijrmbheti // evam ca khalu bhikṣavo bodhisatvo caturvidham
āryamahāsimhavijrmbhitam vijrmbheti //

____atha khalu bhiksavo bodhisatvo abhīto acchambhī vigatabhayaromaharśo
mahāsimha-ukkāsitam ukkāsi // katham ca bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchambhī
vigatabhayaromaharśo āryamahāsimha-ukkāsitam ukkāse // sayyathīdam abhītam
ukkāse asaṁvignam ca ukkāse asaṁtrastam ca ukkāse acchambhī ca ukkāse // idam ca
punar bhikṣavo bodhisatvaya āryamahāsimha-ukkāsitam / trisāhasramahāsāhasrāya
lokadhātau ye janā sarve śabdaṁ aśroṣīt* // evam khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto
acchambhī vigatabhayaromaharśo caturvidham āryamahāsimha-ukkāsitam ukkāsi //

____atha khalu bhikṣavo māro pāpīmām duḥkhī daurmanasyajāto
antaḥśalyaparidāghajāto

[_Mvu_2.282_] mahatīm caturāṅginīm senām sannāhayitvā yena bodhiyaṣṭis
tenopasaṁkramitvā bodhisatvaya purato sthitvā mahāntam ghoṣam mahāntam
śabdaninādām –Senart śandaninādām– akārṣīt* // sayyathīdam imam haratha imam
niharatha imam vadhathe māragaṇā bhadram astu vo // atha khalu bhikṣavo
bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharśo suvarṇavarṇabāhām cīvaraṭo
nirnāmayitvā jālinā hastaratnena tāmrānakhenā sucitrājikena
lākṣārasaprakavarṇena mṛduṇā tūlasparśopamena
anekalakpoṭikuśalamūlasamanvāgatena dakṣinena triṣṭvā śiram anuparimārje
dakṣinena pāṇinā paryamkam parimārjayitvā dakṣinena pāṇinā pṛthivīm parāhanati //
atha khalu bhikṣavo bodhisatvena pāṇinā śīrṣe parāmr̄ste dakṣinena pāṇinā paryamke
parāmr̄ste dakṣinena pāṇinā pṛthivīyam parāhatāyām iyam mahāpṛthivī
gambhīrabhīmarūpaṁ anunade anuraṇe / sayyathāpi nāma bhikṣavo mahatīye
māgadhiḥkāye kamṣapātrīye girikandaragatāye śilāpaṭte samparāhatāye gambhīro
bhīṣmarūpo ghoṣo anunade anuraṇe evam eva bhikṣavo bodhisatvena dakṣinena
pāṇinā śire parāmr̄ste dakṣinena pāṇinā paryamke parāmr̄ste dakṣinena pāṇinā

pṛthivīyam parāhatāyam (iyam mahāpṛthivī gambhīrabhīmarūpam anunade anuraṇe) // sā mārasenā tāvat susamṛddhā tāvat susamnaddhā bhītā trastā vyathitā samvignā samḥṛṣṭaromajātā tena vicarensu tena vilayensu hastino pi sānam saṃśidensuḥ aśvā pi sānam saṃśidensuḥ rathā pi sānam saṃśidensuḥ padātā pi sānam saṃśidensuḥ praharaṇā pi sānam saṃśidenasuḥ / apare hasteṣu pratatensuḥ

[_Mvu_2.283_] apare omuddhakā prapatensuḥ apare apakubjakā prapatensuḥ apare uttānakā prapatensuḥ apare vāmena pārśvena prapatensuḥ apare dakṣiṇēna pārśvena prapatensuḥ / māro ca pāpīmāṁ duḥkhī daurmanasyajāto antahśalyaparidāghajāto ekamante pradhyāye kāṇḍena bhūmīm vilikhanto // śramaṇo me gautamo viṣayam atikramiṣyatīti //

____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharṣo viviktam eva kāmair viviktam pāpakair akuśalair dharmaiḥ savitarkam savicāraṁ vivekajam prītisukham prathamam dhyānam upasampadya vihare / savitarkānāṁ savicārānāṁ vyupaśamād adhyātmasaṃprasādā cetaso ekotibhāvād avitarkam avicāraṁ samādhijam prītisukham dvitīyam dhyānam upasampadya vihare / saprītvirāgād upeksakaś ca vihare smṛtaḥ saṃprajānaṁ sukhaṁ ca kāye / yat tad āryā ācakṣate upeksakah smṛtimāṁ sukhavihārī tṛtīyam dhyānam upasampadya vihare / so sukhasya ca prahāṇāt sarvasaumanasyadaurmanasyayor astamgamād aduḥkhāsukham upekṣya smṛtipariśuddham caturtham dhyānam upasampadya vihare //

____atha khalu bhikṣavo bodhisatvo abhīto acchaṁbhī vigatabhayaromaharṣo rātryā purime yāme divyacakṣujñānadarśanapratisaṃkhāya cittam abhinirhare abhinirnāmāye / sa divyena cakṣuṣā viśuddhenātikrāntamānuṣyakena satvāṁ paśyati cyavantām upapadyantām suvarṇām durvarṇām sugatām durgatām hīnām praṇītām yathākarmopagatām sarvām prajānati / ime bhavantah satvā kāyaduścaritena samanvāgatā vācāduścaritena samanvāgatā manoduścaritena samanvāgatā āryānām apavādakā mithyādṛṣṭikā te mithyādṛṣṭikarmasamādānahetoh taddhetos tatpratyayāt kāyasya bhedāt param maraṇād apāyadurgativinipāte narakesūpapannāḥ / ime

[_Mvu_2.284_] punar bhavantah satvāḥ kāyasucaritena samanvāgatā vācāsucaritena samanvāgatā manosucaritena samanvāgatā āryānām anapavādakāḥ samyagdṛṣṭikās te samyagdṛṣṭikarmasamādānahetos taddhetos tatpratyayāt kāyasya bhedāt param maraṇāt svargakāye deveśūpapannāḥ / ime divyena cakṣuṣā viśuddhenātikrāntamānuṣyakena satvāṁ paśyati cyavantām upapadyantām suvarṇām durvarṇām sugatām durgatām hīnām praṇītām yathākarmopagām satvāṁ jānāti //

____atha khalu bhikṣavāḥ bodhisatvo ābhīto acchambhī vigatabhayaromaharṣo rātryā madhyame yāme pūrvanivāsānusmṛtijñānāye cittam abhinirhare abhinirnāmāyā / so nekavidham pūrvanivāsam samanusmare / sayyathīdaṁ ekām vā jātīm dve vā jātīm trīni vā jātīm catvāri vā jātīm paṁca vā jātīm daśa vā jātīm vimśam vā jātīm trimśam vā jātīm paṁcāśam vā jātīm śataṁ vā jātīm sahasram vā jātīm śatasahasram vā jātīm saṃvartakalpam vā vivartakalpam vā saṃvartavivartakalpam vā anekāny api saṃvartakalpam anekāny api vivartakalpam anekāny api saṃvartavivartakalpam amutrāham āśim evamnāmo evamgotro evamjātyo evamāhāro evamāyuhparyanto evamṣukhaduḥkhapratisaṁvedī iti sākāraṁ soddeśam anekavidham pūrvanivāsam anusmarati //

____atha khalu bhikṣavo abhīto acchambhī vigatabhayaromaharṣo rātryā paścime yāme aruṇodghāṭasamaye nandīmukhāyām rajanyām yat kiṁcit puruṣeṇa satpuruṣeṇa mahāpuruṣeṇa puruṣarṣabheṇa puruṣadravyeṇa puruṣaśūrena puruṣavīreṇa puruṣanāgena puruṣasiṁhena puruṣapadumena puruṣakumudena puruṣapuṇḍarīkena puruṣājāneyena puruṣadhaureyeṇa anuttareṇa puruṣadamayasārathinā nikrāntena

vikrāntena parākrāntena arthikena apramattena

[_Mvu_2.285_] ātāpinā prahitātmena vyapakṛṣṭena viharantena gatimatānusmr̄tidhṛtimatā buddhimatā prajñāmatā sarvaśo sarvatratāye jñātavyam prāptavyam bodhavyam abhisamboddhavyam sarvantam ekacittakṣaṇasamāyuktayā prajñayā anuttarām samyaksambodhim abhisambuddhe / sayyathīdam idam duḥkham ayam duḥkhasamudayo ayam duḥkhanirodho ayam duḥkhanirodhagāminī pratipat* / ime āśravā imo āśravasamudayo ayam āśravanirodho ayam āśravanirodhgāminī pratipat* / iha āśravā aśeṣā niravaśeṣā nirudhyanti vyupaśāmyanti prahāṇam astaṃgacchanti / yad idam imasya sato idam bhavati imasya asato idam na bhavati / imasyotpādād idam utpadyate / imasya nirodhād idam nirudhyati iti pi / avidyāpratyayāḥ saṃskārāḥ saṃskārapratyayam vijñānam vijñānapratyayam nāmarūpam nāmarūpapratyayam ṣaḍāyatanaṁ ṣaḍāyatanaapratyayam sparśaḥ sparśapratyayā vedanā vedanāpratyayā ṛṣṇā ṛṣṇāpratyayam upādānam upādānapratyayayo bhavo bhavapratyayā jāti jātipratyayā jarāmarāṇaśokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsā bhavanti / evam asya kevalasya mahato duḥkhaskandhasya samudayo bhavati / ity api avidyānirodhāt saṃskāranirodhaḥ saṃskāranirodhaḥ vijñānanirodhaḥ vijñānanirodhaḥ* nāmarūpanirodhaḥ nāmarūpanirodhaḥ* ṣaḍāyatanaṇirodhaḥ ṣaḍāyatanaṇirodhaḥ sparśanirodhaḥ sparśanirodhaḥ vedanānirodhaḥ vedanānirodhāt ṛṣṇānirodhaḥ ṛṣṇānirodhād upādānanirodhaḥ upādānanirodhaḥ bhavanirodhaḥ bhavanirodhaḥ jātinirodhaḥ jātinirodhaḥ jātipratyayā jarāmarāṇaśokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsā nirudhyante / evam asya kevalasya mahato duḥkhaskandhasya nirodho bhavati // sarvasaṃskārā anityāḥ sarvasaṃskārā duḥkhā sarvadharmaṁ anātmānaḥ // etam śāntam etam praṇītam etam yathāvadetam aviparītam yam idam sarvopadhipratiniḥsargo sarvasaṃskārasamathā dharmopacchedo ṛṣṇākṣayo virāgo nirodho nirvāṇam //

[_Mvu_2.286_] atha khalu bhikṣavo tathāgatast asmiṁ samaye idam udānam udānesi //

sukho puṇyasya vipāko abhiprāyaś ca ḥdhyati /
kṣipram sa paramām śāntim nirvṛtim cādhigacchati //
purato ye upasargā devatā mārakāyikā /
antarāyam na śaknonti kṛtāpuṇyasya kartu vai //
ye bhavanti alpapuṇyasya vighnā te na bhavanti puṇyavato / balavām bhavati samādhi sambhārato puṇyānām / yad yad eva devaloke atha vā vasavartimanusyeśu kṛtāpuṇyah pṛārthayate tathā ḥdhyate tasya / atha vā punar* pṛārthayati nirvāṇam acyutapadam aśokam mārgam duḥkhapraśamanam pratilabhate / alpakiśareṇa bodhi uttamā sparśitā iha mayā prajñāye vīryeṇa ca duḥkham mocitam bhāramohitaṁ gurum prāptā ca sarvajñatā māro ca nihato sabalavāhano bhasmīkṛto antako tasmiṁ bodhidrumottame sthito haṁ //

— saptāhaṁ ekāsane devakoṭīsaḥasrāṇi pūjayeduḥ / tasmiṁ āsane divyam candanacūrṇam okirensuh puṣpehi ca māndāravehi okirensuh divyāni tūryāṇi upari aghaṭṭitāni pravādyensuh tadā devā ca divyāni candanacūrṇāni uparito prakirensuh divyāni ca agurucūrṇāni divyāni keśalacūrṇāni divyāni tamālapatrācūrṇāni divyāni māndāravāṇi puṣpāṇi pravarṣensuh mahāmāndāravāṇi puṣpāṇi karkāravāṇi mahākāravāṇi rocamānāni mahārocāmānāni bhīṣmāṇi mahābhīṣmāṇi samantagandhāni mahāsamantagandhāni mamjūṣakāni mahāmaṃjūṣakāni pārijātakapuṣpāṇi divyāni suvarṇapuṣpāṇi –Senart: suvaṇapuṣpāṇi

[_Mvu_2.287_] rupyapuṣpāṇi sarvaratanāmayāni puṣpāṇi pravarṣensuh divyāni

trimśacchatasahasrāṇī divyāṇī ratnamayāṇī antarīkṣasmim prādurbhūtāṇī
cchādayensuh jinakāyam śailam ratnāmayaṁ stūpaṁ vā suvarṇamayaṁ
naikakalpakoṭikuśalamūlasamanvāgataṁ //

____atha khalu bhikṣavah sambahulāś ca śuddhāvāsakāyikā devā yena tathāgatas
tenopasamkramitvā tathāgatasya pādau śirasā vanditvā ekānte sthitāsuḥ sagauravā
sapratīsā ekāṁśīkṛtā prāmjaličītās tathāgatam eva namasyamānā // ekānte sthitā
bhikṣavah te sambahulāḥ śuddhāvāsakāyikā devaputrā aśītihī ākārehi māraṁ
pāpīmaṁ sammukhaṁ abhigarjensuh // katamehi aśītihī // na nāma te pāpīmaṁ etad
abhūsi / na khalu punar aham paśyāmi śramaṇasya gautamasya kaṁcid
devamanuṣyeṣu nikṣepaṇam yan nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //
na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / ye pi ceme svaviṣayakāyikā devaputrāḥ śramaṇasya
gautamasya abhyantaro parivāro yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
pūrvayogasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe nirvidya apakrameyam // na
nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ nirvāṇasantikā bhavanti yaṁ
nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi
/ evamṛūpāḥ satvāḥ dyutisampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
anūnācārasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam
// na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ garbhāvkrāntisampannā
bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma

[_Mvu_2.288_] te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā garbhasthitisampannā
bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te
pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ jātisampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ
śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi /
evamṛūpāḥ satvāḥ kulasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi // evamṛūpāḥ satvā
lakṣaṇasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //
na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi // evamṛūpāḥ satvāḥ anuvyayamjanasampannā
bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te
pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ kṛtādhikārā dharmasampannā bhavanti yaṁ
nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi
/ evamṛūpāḥ satvāḥ kalyāṇasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
varṇasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame virvidya apakrameyam // na
nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi // evamṛūpāḥ satvāḥ kāravarṇasampannā bhavanti yaṁ
nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi
/ evamṛūpāḥ satvāḥ adhyāśayasaṁpannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi // evamṛūpāḥ satvā
sattvasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na
nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ sarvavibhūtisampannā bhavanti
yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad
abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ kāyakarmasampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe
gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
vācākarmasampannā

[_Mvu_2.289_] bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na
nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāś cittakarmasampannā bhavanti yaṁ
nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmaṁ etad abhūsi

/ evamṛūpāḥ satvāḥ sattvasārasaṁpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
sārapravarasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
aparihāṇidharmaśāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmann etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
abhirūhasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ yāpanakasāmpannā bhavanti
yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad
abhūsi / evamṛūpāḥ satvāś cāritrasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvāḥ
mahākaruṇāsāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā āvāsaśāmpannā
bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te
pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā maheśākhyatvasāmpannā bhavanti yaṁ
nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi
/ evamṛūpāḥ satvā dharmaiśvaryasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
mahādharmasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi // evamṛūpāḥ satvā lokasāmpannā
bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //

[_Mvu_2.290_] na nāma te pāpīmann etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
lokavicasāmpannā bhavanti yannūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam
// na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā lokapravicayasāmpannā
bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te
pāpīmann etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā ṛddhisāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham
Ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamṛūpāḥ satvā bodhipakṣikadharmaśāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe
gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ
satvāḥ utthānasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā vīryasāmpannā
bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te
pāpīmann etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā smṛtiśāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham
Ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamṛūpāḥ satvās samādhisāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame
nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
prajñāsāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā vimuktisāmpannā bhavanti yaṁ
nūnāham ūramaṇe gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi
/ evamṛūpāḥ satvā vimuktijñānarśānasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe
gautame nirvidya apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
pratibhānasāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam //
na nāma te pāpīmann etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā vyākaraṇasāmpannā bhavanti yaṁ
nūnāham ūramaṇe

[_Mvu_2.291_] gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamṛūpāḥ satvā dharmadeśanāsāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma pāpīmam etad abhūsi / evamṛūpāḥ satvā
anavadyadharmadeśanāsāmpannā bhavanti yaṁ nūnāham ūramaṇe gautame

nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmann etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
jñānasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na
nāma te pāpīmann etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā darśanasampannā bhavanti yan
nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmann etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvā jñānadarśanasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
ānimjyasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidya apakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpā satvāḥ paritrāṇasampannā bhavanti yan
nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvā pūrvotpādasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
yugotpādasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvāḥ kalyāṇotpādasampannā bhavanti
yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad
abhūsi / evamrūpāḥ satvā agrotpādasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe
gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
jyeṣṭhotpādasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam //
// na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā śreṣṭhotpādasampannā bhavanti
yan nūnāham śramaṇe

[_Mvu_2.292_] gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmann etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvāḥ praṇidhipūrvotpādasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe
gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
niḥśreyasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā upacayasampannā bhavanti yan
nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvā upastambhanakuśalā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
saṃbhārasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam //
na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
āryapamcāmgikasamādhisampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidya
apakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
āryamahāpamcāmgikasamādhisampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
āryapamcajñātikasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
āryamahāpamcajñātikasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
ekāgramanasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam
// na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā arañāsampannā bhavanti yan
nūnāham śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvā arisainyapramardanasampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe

[_Mvu_2.293_] gautame nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi /
evamrūpāḥ satvā svayambhūsampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
svayambhūdharmatāsampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā agrāye
paramāye dharmatāye sampannā bhavanti yan nūnāham śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā

kṛtaṇyatāsampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame nirvidyāpakrameyam
// na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā agrāye paramāye
varṇasampadāye sampannā bhavanti yaṁ nūnāhaṁ śramaṇe gautame
nirvidyāpakrameyam // na nāma te pāpīmam etad abhūsi / evamrūpāḥ satvā
varṇasampannā te punaḥ pāpīmam satvā duṣpradharṣā bhavanti / paśya pāpīmam
yāvat* mahadayam aparādham // ekamante sthitā bhikṣavah śuddhāvāsakāyikā devā
māram pāpīmam imehi aśīhi ākārehi sammukhaṁ abhigarjensuh // idam avocad
bhagavān rājagṛhe viharanto griddhakūṭe parvate imasmiṁś ca punar vyākaraṇe
bhāṣyabhāṇe paṁcānām bhikṣuśatānām anupādāśravebhyaś cittāni vimuktāni
āttamanasas te bhikṣū bhagavato –Senart magavato– bhāṣitam abhinandensuh //

avalokitaṁ nāma sūtraṁ samāptam //

____ evam mayā śrutiṁ ekasmiṁ samaye bhagavām vaiśālyām āmrāpālīvane mahatā
bhikṣusamghena sārdham mahatā ca bodhisatvagaṇena // atha khalu viśuddhamati
bhikṣur utthāyāsanād ekāṁśām cīvaraṁ prāpayitvā dakṣiṇām jānumaṇḍalaṁ
prthivyām pratisthāpayitvā yena

[_Mvu_2.294_] bhagavāms tenāṁjaliṁ pranāmayitvā bhagavantam etad uvāca // yad
bhagavatā bodhisatvabhūtena bodhimāṇḍam upasam̄kramitvā bodhimāṇḍe
sthīhitvānāvalokitaṁ sarvalokahitāya sarvalokasukhāya tam bhagavām nirdiśatu tam
bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyāṇām ca bodhisatvānām ca
mahāsatvānām mahanto dharmāloko kṛto bhaviṣyati āśvāso ca datto bhavati // atha
khalu viśuddhamatir bhikṣuḥ tāye velāye imām gāthām abhāsi //
kathām tvam lokapradhyota aprameya nirupadhi /
nairamjanām tarito si hitāya sarvaprāṇinām //
ye nimittā abhūt tatra taramāṇe narottame /
vyākarohi mahāvīra tathāgata mahāmuni //
yathā te lokapradhyota bodhimāṇḍo alamkṛto /
tathā hi me prccchito brūhi arthakāmahitāmukaram //
yathā uttamā bodhi prāptā tvayā lokasya cetiya /
yathā pāpīmam prahanesi kṛṣṇabandhuṁ sasainyakam //
daśa te balā svayaṁbhū satvasāra niruttarā /

.....
ṛddhiprabhāvo tha pratapasi diśā sarvā sārthavāha naramarupūjita śatakr̄tvo maharše /
kramasi yathaiva hansarājā himavarapāṇḍaro śuddho dhārtarāṣṭro varasuravara
akilaṁtakāyo / vrajasī diśato vidiśā tāvad eva devāsuranāgayakṣasamghā
marubhavanā kṛtvā

[_Mvu_2.295_] sarvajihmavarṇasthūṇām / yathaiva dagdhām sthūṇām
suvarṇabimbaṁ abhibhavati tathā śāstā sarvalokam abhibhavati / kusumito ratnakāyo
lakṣaṇehi yathā gaganām pratipūram tārakehi / puṇyaśatasahasrehi koṭi parā na
vidyati sugatasya ekanāme // na te sti kocit samasamo sarvaloke kuto viśiṣṭo tāvad eva
sarvā samprabhāsi daśa diśatā samantā sahasrāśmi yathā antarīkṣe // alamkṛtas te
daśabala ātmabhāvah dvātriṁśakavacitalakṣaṇehi ghanātō mukto yathā kārtikasmiṁ
cadro va śobhate // yathā tārakehi sahasraśītiṁ caturo aśīti anyaś caraṇ śāstu yehi
ghoṣo amgasahasrehi avikalyā paṁcapurā parighītā bhagavato yehi bhagavato vācā //
mukhato gandho bhagavato candanasya pravāyate / atuliyam aprameyam

buddhaksetram aparimitam bharitvā sameti khila doṣamoham / trisāhasrā sarvā yadi pi
lokadhātu pūrā bhave śikhāśiri sarṣapehi śakyam gaṇetum syāt sarṣapā ekamuhūrte
vicakṣaṇena na tv eva śakyam gaṇayitum sarvasatvadhātū daśasu diśāsu aparimitā
anantā yā hi bhagavato candanasya ghrāyitvā gandham prati labhe / kṣāntibhūmi dhīra
atulya mahākaruṇāvīra mahāpratāpabalavām bhiṣaja satvānām / nātha anupalipta
dakṣineya śaraṇavrajatām jinapravara svayambho // kas trptim hi janaye tvām
stuvanto // tathā hi balo bhagavataḥ aprameyo // anantavarṇam hatarāgam Śāntacittam
śaraṇam vrajema tvā abhibhūm anabhibhūtam // bhavaya antam gagaṇam vrajato
śakyam samudram pi tataḥ kṣapetum na śakyam

[_Mvu_2.296_] jine balapramāṇam kṣapetum / tathā hi saṃbuddho saṃbhūtabalo //
simham narendram daśabalam aprameyam pṛcchāmi // vīra hatarāga Śāntam cittam
jñānenā śuddhā daśadiśatā asaṃgatitā sa me praśnam hitakara vyākaroḥi //
kalpakotisahasrāni aprameyam acintiyā /
carito bhoti arthāya sarvajño dvipadottamo //
dānam sīlam ca kṣanti ca dhyānāni ca niṣevitā /
prajñā ca caritā pūrvam kalpakotisatām bahūm //
āgneyamaṇīnām yā ābhā gagane vidyutāna vā /
nakṣatrāṇām cāpi yā ābhā jihmavarṇā bhavanti tā //
nāsti devo vā nāgo vā yakṣo kambhāṇḍarākṣaso /
yasya etādṛśakāyo yathā te naranāyaka //
surāsuravarapūjanīyo gurukṛtavandito sakṛto maharše prabhāmkara dvipadendra
satvasāravara puruṣarṣabha cetiyam narāṇām / bhrūvivaralalāṭe ūrṇābhāgo yathā
gagane suviśuddharaśmi rājate bhagavato yathā kārtike māse vimalo virocate candro
pūrṇamāsyām // nīlavimalanetrā nāyakasya surucirotpalavarṇasamnikāśā vimalā
śubhā prabhā // saṃrocate ca sukhajanānā naranārīnām narendradantā vimalapāṇḍarā
sujātasamasahitā himavarasannikāśā

[_Mvu_2.297_] mukham dalavarasamprakāśam daśabala tathā viśadam / te Śāstunah
taruṇasukhumaraśmībhir āśṛtā vararasavatī śobhati jihvā nāyakasya
prabālakasamatulyavarṇā ca divyā bahujanasamjñāpanī / sukhamdadām ca ābhājālena
baddham lalāṭam sabhrūmukham ca śobhe yathaiva candramaso / sukhasamāhitānīlā
daśabala bhagavato śīrṣe keśā / śākyasiṁha grīvā te śobhe yathā suvarṇakambu yathā
ovāhā ca jina samā / abhedyo simhārdhapūrvo bhagavato ātmabhāvo / prabhāsi loke
diśatā samantā / viśiṣṭavākyā atulasamudra karmavipākam karohi imām girām
bhāṣamāṇah sarvas te loko abhinamate āvarjito karito pṛṣṭvā daśanakha-amjalīhi //
____ evam ukte bhagavām viśuddhamariṁ bhikṣum etad avocat* // sādhu sādhu bhikṣu
sādhu khalu punas te bhikṣu yas tvam tathāgatam etam arthaḥ paripṛcchitavyam
manyasi / śobhanam te bhikṣu pratibhānam bhadrīkā parimīmānsā yad evam hi bhikṣu
pratibhāyasi / evam pi teṣām kulaputrāṇām karmavipākā pratibhāyanti yeṣām ayam
dharmaparyāyo hastagato bhavisyati / na te mārasya pāpīmato vasagatā bhavisyanti /
nāpi teṣām manuṣyā vā amanuṣyā vā avatāram labhiṣyanti // tat kasya hetoh //
udārakuśalamūlaceritā te hi bhikṣū te hi satvā yeṣām arthāya tvam etam arthaḥ
paripṛcchasi bodhisatvānām mahāsatvānām / tvam bhikṣu satvānām arthāya
tathāgatam etam arthaḥ paripṛcchitavyam manyasi yam idam bodhisatvānām
lokapariṇāyakānām sarvasatvacārikaviśeṣasamprasthitānām / tvam bhikṣu satvānām
arthāya tathāgatam

[_Mvu_2.298_] paripṛcchasi yam idam bodhisatvānām mahāsatvānām
lokapariṇāyakānām

sarvasamśayacchedaprabhedakauśalyasamanvāgamasamprasthitānām / bhikṣu
satvānām arthāya tathāgatam etam arthaṁ paripṛcchesi yam idam bodhisatvānām
mahāsatvānām lokapariṇāyakānām dānavišeśābhīyuktānām kṣāntivišeśābhīyuktānām
dhyānavišeśābhīyuktānām prajñāvišeśābhīyuktānām // atha khalu bhagavām tāye
velāye imām gāthām abhāsi //

tuṣite bhavane divya otaritvā himasamo nāgo bhavitva ṣaḍviṣāṇo /
rājño agramahiṣīm praviṣṭo kukṣīm tato trisāhasra prakampe lokadhātu //
tada suvipula ābhā suvarṇavarṇā imām sarvām sāhasralokadhātum /
upari yāvabhavagram prajvalante yada jināḥ kukṣīm praviṣṭo samprajāno //
śakraśatasahasram sabrahmakotyo jinām varakukṣigataṁ namasya nityām /
upāgami divase pi ardharātre na ca vraji ime avisarjitā kadācit* //
tūryām ca śatasahasrasampraghūṣṭām upari nabhaṁ sphuṭām sarvadevatāhi /
divyām prahāya candanasya cūrṇām atha punar anye patākacchatrahastā //
..... divyā pravarṣi varakusumā ca utpalasya /
madhukarakaravimkā suvarṇamālyā yāva jino kukṣīm praviṣṭo samprajāno //
yada jāyethā buddho satvasāro devānām indro dhāraye samṝhṛṣṭah /
vastrām viśiṣṭām surucirām kauśīkeyam jāmbunadasya samanibhām kāṃcanasya //
yadā ca bhūmīsthito bodhisatvo sapta padām cakrame hṛṣṭacitto /

[_Mvu_2.299_] aham khu loke asadṛśām kariṣyām antām jarāya maraṇakriyāya //
tadā prakampe vasumati ṣaḍvikāram ābhā ca muktā diśatā samantā /
divyā śabdā pravāditā antarīkṣe aśīti sahasrā abhu devatānām //
divyā ca cūrṇā nabhato pravarṣe candanasya suvarṇaśubhā devaputrā /
mandāravehi okire bodhisatvām prāmodyajātā maru hṛṣṭacittā //
ekūnatriṁśo vayasānuprāpto paripācayitvā jagadbodhisatvo /
tyajitva rājyām ratanavarām ca sapta kāśāyavastro abhu bodhisatvo //
so pravrajitva vidu bodhisatvo ṣaḍvarṣayugām care duṣkarāṇi /
so māgadhasya vijitām praviṣṭo grāmikadhītā dṛṣī bodhisatvām //
suvarṇapātrīm ca udagracitto bhīmāram gṛhya ratanavicitram /
aṣṭāṅgapetām śubhapāripūrṇām tada ācamesi ṛṣī bodhisatvo //
balenupetām surasamprāṇītam gandhena ca upanaye bhojanām ca /
evam ca cchandaṁ Jane vegajātā buddho bhāve kavacito lakṣaṇehi //
imām ca hīnam vijahiya iṣṭibhāvām careyām śuddhaṁ aśabala brahma caryām /
varje kāmām duḥkhakaram rogāmūlam seveyām buddhām hatarajaniṣkileśām //
bhāṣitvā gāthām imām evarūpām senāpater duhitā hṛṣṭacittā /
namasyamānāmjaliya bodhisatvām muṇcītvā aśru imām vācaṁ bhāṣe //
sulabdhālābho mahipati bimbisāro aśokaprāpto parivṝṇhitājño /

[_Mvu_2.300_] yasyāyām vijite sthito bodhisatvo adya atulyām prāpsyati bodhim
agrām //
bhūmijitvā bhaktām mama krakucchando vrajet svayaṁbhū drumām pādapendram /
prabhāsayanto daśa diśā samantā jāmbunadasya yatha suvarṇayūpo //
konākanāmo mahadakṣiṇīyah bhūmijitva bhaktām vraji bodhimaṇḍam /
adīnacitto acalo asampravedhi yasyāśi kāyo sphuṭo lakṣaṇehi //
yasyāśi nāmaṁ tada kāsyapo pi jāmbūnadasamanibhāvigrāhasya /
bhūmijitva bhaktām mama vidu satvasāraḥ vrajet svayaṁbhū drumavaram
pādapendram //
ye bhadrakalpe atuliya dakṣiṇeyā bheṣyanti dhīrā hatarajaniṣkileśā /
pūjeṣyi sarvā atuliyabodhīhetoh na mahya kāṃkṣā anyā hi asti kiṃcit* //
ye antarīkṣe iha devaputrāḥ te candanenokire bodhisatvām /

vācām bhāṣe muditavegajātā senāpater duhitā labdhalābhā //
 pūrvenivāsam smaresi sujātā premnam janetva śubham bodhisatve /
 buddhāna koṭinayutā sahasrā bhuktaṁ mama gatā bodhimūlam //
 atha khalu bodhisatvo yena nairamjanā tenopasamkramitvā muhūrtam asthāsi /
 samehi pādatalehi dharanīm prakampesi // atha khalu tasmīm samaye mahāntah
 pṛthivīcālo abhūsi bhiṣaṇo saromahaṛṣaṇo yena pṛthivīcālena iyam
 trisāhasramahāsāhasrā lokadhātu samā abhūsi pāṇītalajātā sumeruś ca parvatarājā
 cakravāḍamahācakravāḍā ca parvatā nimindharo yugandharo iṣāndharo ca parvatā
 khadirakāśvakarṇo vinatako sudarśano ca sapta parvatā dvīpāntarikā tathānye
 kālaparvatā pṛthivyām osannā abhūsi

[_Mvu_2.301_] bodhisatvasyānubhāvena / mahāsamudrāś ca samkṣubdhā abhūsi
 bodhisatvasyānubhāvena prajñāyensuḥ // tena khalu punaḥ samayena ayam
 trisāhasramahāsāhasro lokadhātuḥ śakaṭacakrapramāṇamātrehi jāmbūnadasya
 suvarṇasya padumehi śatasahasrapadumehi śatasahasrapatrehi nīlavaiḍūryajātehi
 musāragalvakehi śirigarbhapiṃjalehi sphaṭā abhūsi aṣṭāpadavinibaddhā mahāntaś ca
 obhāso prādurbhūtaḥ yena obhāsenā mahānirayā bhīṣmā upaśāntā abhūsi / sarve
 nairayikā satvā sukhītā abhūsi / sarve tiryagyonigatāḥ sukhītā abhūsi / sarve
 yāmalaukikā satvāḥ sukhītā abhūsi parasparam maitracittā bodhisatvānubhāvena /
 mahāntena cobhāsenā sarvā trisāhasramahāsāhasrā lokadhātuḥ obhāsitā abhūsi // tena
 khalu punaḥ samayena trisāhasramahāsāhasrāye lokadhātuye yāvatakā
 devendrabhavanā nāgendrabhavanā yakṣendrabhavanā garuḍendrabhavanā te sarve
 ekobhāsa-ābhāsa abhūsi // sarvatra bodhisatvāya ātmabhāvatām anuprāptāḥ
 samjānanti // tena khalu punaḥ samayena yāvatakā trisāhasramahāsāhasrāye
 lokadhātuye devā nāgā yakṣā gandharvā asurā garuḍā kinnarā mahoragā te sarve
 svakasvakeṣu āsaneṣu na ramensuḥ bodhisatvānubhāvena / bodhisatvāya śirim
 asahantā te sarve yena bodhimāṇḍas tenopasamkramensuḥ
 puṣpamālyagandhacchatrapatākāvādyadhūpanavilepanaparigṛhītā // tena khalu punaḥ
 samayena asaṃkhyeyehi aprameyehi buddhakṣetrehi abhikrāntakāntā bodhisatvāḥ
 devatāveśam abhinirmiṇītvā upari antarīkṣe pratiṣṭhensuḥ divya-
 utpalapadumapuṇḍarīkaparigṛhītā // tena khalu punaḥ samayena ayam
 trisāhasramahāsāhasro lokadhātuḥ śakaṭacakrapramāṇehi

[_Mvu_2.302_] jāmbūnadasuvarṇapadumehi śtasahasrehi nīlavaiḍūryanāḍīhi ayutaśo
 keśarehi [śīriṣagarbhāpaṇjarehi bhūmitalam upādāya yāvad bhavāgram sphaṭam
 abhūsi āgantukehi keśarakehi] śīriṣagarbhāpaṇjarehi bhūmitalam upādāya yāvad
 bhavāgram sphaṭam abhūsi āgantukehi bodhisatvehi devanāgayaṅkṣehi ca
 asuragaruḍakinnaramahoragehi ca //
 ____ atha khalu bodhisatvo mahato devaganasya purato nairamjanām nadīm uttīrṇo //
 tena khalu punaḥ samayena nairamjanāye nadīye aśīti cchatrakoṭīyo
 jāmbūnadasuvarṇānām chatrānām prādurbhūtā bodhisatvāya upari stihensuḥ aśīti
 cchatrakoṭīyo rūpyamayānām aśīti cchatrakoṭīyo asmagarbhamayānām aśīti
 cchatrakoṭīyo hastigarbhamayānām aśīti cchatrakoṭīyo lohitakāmayānām aśīti
 cchatrakoṭīyo maṇimayānām prādurbhūtā bodhisatvāya upari stihensuḥ / aśīti ca
 nāgakoṭīyo ekamekaś ca nāgo aśītināgakoṭīparivāro lohitamuktāpuṣpaparigṛhītā yena
 bodhisatvas tenopasamkramitvā bodhisatvām pūjayensuḥ purimakena puṇyopacayena
 //
 ____ atha khalu kālo nāgarājā svajanaparivāraḥ svakāto bhavanāto abhyudgamitvā yena
 bodhisatvas tenopasamkramitvā bodhisatvāya pādām śirasā vanditvā bodhisatvām
 pāṇḍjalīkṛto prekṣamāṇo gāthābhīr adhyabhaṣe //

bodhim paryesamāṇo yam bodhisatvo visārado /
nairamjanām caritvāna bodhimūlam upāgame //
nānādvijasamgharutam varapādapamaṇḍitaṁ /
varapuṣpaphalopetaṁ trisāhasrāya yāvatā //
yatra te lokapradhyotā āgatā bodhi prāpuṇe /
krakucchando konākamuni kāśyapo ca mahāmuni //

[_Mvu_2.303_] tam deśam lokapradhyoto upāgame lokanāyako /
yo so vādityabandhūnām śākyānām paramo muniḥ //
te devasamghā muditā sarve harśitamānasāḥ /
puṣpameghasamānoghāḥ tāmakāsi vasundharām //
svabhavaneṣu āgatvā pūjenti lokanāyakam /
pradakṣīṇam bodhisatvam śuddhāvāsā samāgata //
mandāravehi puṣpehi divyehi manujehi ca /
mahārahehi śreṣṭhehi bodhimāṇḍam alaṁkare //
vṛkṣā tatomukhā sarve bodhimāṇḍe vane name /
yena sa pravaro deśah pūrvabuddhaniṣevitah //
yāpi ca bodhimāṇḍasmiṁ devatā vṛkṣam āśritā /
sā bodhisatvam dṛṣṭvāna ghoṣesi ca amānuṣam //
cailam ca bhrāmaye divyam candanam ca pramuṇcasī /
sā divyai ratnacūrṇaiś ca okiresi nararṣabham //
nānāvidhānām gandhānām divyānām mānuṣāṇa ca /
caturdiśāśritā vātā bodhimāṇḍe pravāyensu ca //
divyā ca tūryā vādyensu antarīkṣasmiṁ śobhanā /
samgītim vividhām kurvan mañjughoṣām manoramām //
obhāsaḥ sumahā āsi bodhimāṇḍasya raśmibhiḥ /
yena sarvo devaloko sphuṭo āsi tad anantaram //

[_Mvu_2.304_] jihmavarṇā abhūd divyā vimānā ratanāmayā /
jāmbūnadasuvarṇehi bodhisatvasya raśmibhiḥ //
mandāravehi puṣpehi okirenti nabhe sthitāḥ /
devaputraśahasrāṇi bodhisatvam maharddhikāḥ //
śruṇitvā atulaṁ ghoṣam kālo nāgo maharṣīṇāḥ /
harśitaprītasamtuṣṭo nāgakanyāpuraskṛto //
krīḍāratisukham divyam ujjhitvā sarvam āgato /
caturdiśam viloketvā paṣyate puruṣarṣabham //
vairocanam vā gagaṇasmiṁ sarvaraśmisamāgataṁ /
arcitvā muditatuṣṭo bodhisatvam samālape //
yādṛśā lakṣaṇā pūrvabuddhāna puruṣottama /
krakucchande konākamuni abhūccāpi narottame /
kāśyape jine ca lakṣaṇā tathāgate puruṣottame //
samā jālāvanaddhā teṣām caraṇā supratiṣṭhitā /
lākṣārasaprakevārṇā sahacakrā maharṣīṇām /
heṣṭā pādatalā jātā svastikair upaśobhitāḥ //
pādāmṛgulīṣu sarvatra nandiyāvarta uddhatā /
bhāṣanti lokanāthānām vrajatām citramedinīm //
ucchṛīmkhalapādā te nātha īdṛśā yādṛśo tuvam /
na-ujjotanā gulphāyo amṛgulīyo sughaṭṭitā //
[_Mvu_2.305_] dīrghāmṛgulī tāmranakhā jālehi utsadehi ca /
caraṇā lokanāthānām vrajatām citramedinīm //

enījamghā ca te āsi śirigarbhōpasannibhā /
 jānukā guptagulphā ca tathā lokahitā bhave //
 gajahastasadṛśā bāhu āsi teṣāṁ maharṣiṇāṁ /
 simhpūrvārdhakāyā ca nyagrodhapharimandalā //
 hātakam yathā uttaptam kāṁcanacchaviśobhanā /
 anonatena kāyena pāṇīhi jānukām sprše //
 mṛgarājño hi tathā teṣāṁ kaṭi vaṭṭā susañcitā /
 kośavastiguhyamedhram hayarājasya yādṛśām //
 odātam ācāram teṣāṁ jānūni ca suniṣṭhitā /
 gambhīraṇābhā te āsi pūrvabuddhā maharṣiṇo //
 rajokaṇena asprṣṭo kāyo teṣāṁ maharṣiṇā /
 ślakṣṇacchavī ca te nāthā īdrśā yādṛśo bhavām //
 ekaikaromā te āsi ūrdhvāgraromarājino /
 nīlapradakṣiṇāvartā tathā lokahito bhavām //
 saṁvṛttaskandhā bhrūś caisām yathā ṛṣabhasya tādṛśī /
 prahvarjugātrā te nāthā āśīsu ime utsadā //
 phaṇikopamāṁsabāhā anupūrvam anuddhatā /
 nārāyanasamṛgaṭanā īdrśā yādṛśo bhavām //

[_Mvu_2.306_] tuṁganakhā tāmranakhāḥ kailāsaśikhāropamāḥ /
 lakṣaṇair utsadaiś caisām kāyam atīva śobhitam //
 grīvā kambusamā teṣām anupūrvasamudgatā /
 simhahanū ca te nāthā tathā rasarasāgrināḥ //
 catvārimśatsuvaṭṭā dantā teṣām maharṣiṇām abhūt* /
 abhūnsu śukradamṣṭrā te īdrśā yādṛśo bhavām //
 prabhūtatanujihvāya sarvam chādensu svam mukham /
 duve ca karṇāgrāṇi te nāsām ca parimārjiṣuh //
 aṣṭāmgasamprapūrṇā ca vācā teṣām maharṣiṇām /
 sarvadarśiṇām satyā ca ājneyā sarvaprāṇinām //
 brahmaśvarā ca te āsi karavimkarutasvarā /
 dundubhisvaraghoṣā ca premaṇīyasvarā pi ca //
 jaleruho va kanako daśāśataraśmi bhāsatī /
 tathā bhāsensu nāthānām mukhā ādityabandhunām //
 āyatā abhinīlā ca netrā teṣām maharṣiṇām /
 nāsā ca udgatā śobhe suvarṇayūpopamā yathā //
 bhruvantareṇābhūtteṣām varajātimaharṣiṇām /
 ūrṇā hi prakāśavantī mṛdukā tūlasādṛśā //
 mahānalām cābhū mukham candro vā pūrṇamāsiye /

[_Mvu_2.307_] ratanāgnīva ca diśā sarvā tāya prabhāsiṣu //
 nīlā ca mṛdukā keśā kācilindikasādṛśā /
 sarve pradakṣiṇāvartā tathā lokahito bhavām //
 uṣṇīśaśīrṣā te nāthā īdrśā yādṛśo bhavām /
 anullokitamūrdhnāni surehi asurehi ca //
 mahāprabhā hi te buddhā atigṛhṇanti raśmibhiḥ /
 keturājena candro va prabhāya atigṛhyate //
 etām ca anyā ca paśyitvā nimittā lakṣaṇāni ca /
 sarvāṇi bodhisatvasya idam vacanam abravīt* //
 yathā te devaputrā te pūjanārthāya utsṛtāḥ /
 niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //

ajitām jālinīm tṛṣṇām bhavanetrīm samāhitah /
 prajñāśastram gr̄hītvāna cchetsyase mārabandhanam //
 adya tvam̄ sarvato śeṣam̄ kileśapariveṣṭitam̄ /
 vidhuniyasi rāgāgnim̄ bodhim̄ prāpto narottama //
 samghātīpaṭam̄ pāṭram̄ ca cīvaraṣya varṇatā tathā /
 yathā me dṛṣṭā nāthānām̄ tathā ca lokahitā tava //
 sarve pradakṣināvartā edr̄sā bhonti pudgalā /
 yathā vrajasi siṁho va adya buddho bhaviyasi //
 śailopamam̄ aprakampyam̄ samādhim̄ ca jinopamam̄ /

[_Mvu_2.308_] bodhiman̄de sthihitvāna dṛḍhavīryaḥ samārabhe //
 sa tasya vacanam̄ śrutvā kālanāgasya bhāṣitam̄ /
 tuṣṭo udagrasumano bodhimūlam̄ upāgame //

śrutvāna atulaṁ ghoṣam̄ kālanāgo mahābalo /
 bodhisatvasya vegenā bhavanāto samudgato //
 amjalīm̄ pragṛhītvāna daśapūrṇām̄gulīn tathā /
 abhistave buddhavīram̄ bodhiman̄ḍam̄ vrajantakam̄ //
 yathā mṛdu ime vātā vāyiṣyanti sukham̄ sadā /
 surabhimanōjñāgandhā nātyuṣṇā nātiśītalāḥ //
 yathā ca kusumavṛṣṭim̄ pravarṣensu imam̄ devatā /
 sugata tava rahatvam̄ bheṣyati dvipadottama //
 pradakṣināvarto mārṣa tuṣṭo hr̄ṣṭo pramodito /
 prītimanā udagro ca sukham̄muñco pi niṣkrama //
 yathāpi tūryasahasram̄ sampraghuṣṭam̄ upari nabhasmi sphuṭam̄ devatāhi /
 hr̄ṣṭapramuditacittavegajāto bhaviyasi buddho viśiṣṭo sarvaloke //
 yathā ca prabhā na bhāyi anya kācid uparivimānā kṛtā ca jihmavarṇāḥ /
 yathā pracalate bhūmi ṣaḍvikāram̄ bhaviyasi adya atulyo dakṣineyo //
 yatha ca bhrāmayanty ambarāṇi bhīṣmaṇam̄ māragaṇam̄ bham̄jitva hr̄ṣṭacittā /
 chatradhvajapatākā ca dhārayanti bhaviyasi buddho na mahya asti kāṃkṣā //

[_Mvu_2.309_] yathā ca madhuram̄ dundubhī nadanti gaganatalam̄ sphuṭam̄ sarvam̄
 ambarehi /
 yathā ca kusumā varṣe devasam̄gho bhaviyasi loke sadevako svayam̄bhūḥ //
 yathā ca kariya amjalīm̄ nabhasmīm̄ abhistave devasahasra hr̄ṣṭacittā /
 kanakaprabho viśiṣṭo dakṣineyo bhaviyasi buddho narāṇa agnavādī //
 atha khalu bodhisatvo yena vṛkṣamūlam̄ tenopasam̄kramitvā tena khalu punah
 samayena sarvāvanto bodhiman̄ḍo osaktapāṭṭadāmakalāpo abhūsi /
 ucchritadvajapatāko chatrakoṭisamalaṅkṛto ratnasūtravicitrito dhūpitadhūpano
 ratanavṛkṣaparivṛto cīvarasam̄ṣṭrasam̄ṣṭro candanacūrṇa-adhyokīrṇo ratnoghavicitro
 // tena khalu punah samayena anekāni devaśatasahasrāṇi upari antarīkṣe pratisthihitvā
 dhūpanaparigṛhītā bodhisatvam̄ namasyanti / chatradhvajapatākaparigṛhītā
 bodhisatvam̄ namasyanti / divya-utpalapadumakumudapuṇḍarīkaparigṛhītā
 namasyanti bodhisatvam̄ / divyacandanacūrṇaparigṛhītā bodhisatvam̄ namasyanti /
 divyaratnacūrṇaparigṛhītā divyaratnapuṇḍraparigṛhītā animiṣam̄ prekṣamāṇā
 bodhisatvam̄ namasyanti // tasya anyā devatā suvarṇamayam̄ bodhivṛkṣam̄ samjānanti
 / yathā svakāye adhimuktīye anye devā rūpyamayam̄ bodhivṛkṣam̄ samjānanti / anye
 devā vaiḍūryamayam̄ bodhivṛkṣam̄ samjānanti / anye devā sphatikamayam̄
 bodhivṛkṣam̄ samjānanti / anye devā asmagarbhamayam̄ bodhivṛkṣam̄ samjānanti /
 anye devā saptaratnamayam̄ bodhivṛkṣam̄ samjānanti / anye devā

śatasahasraratnamayam bodhvṛkṣam samjānanti / yathāpīdaṁ svakasvakāye
adhimuktīye anye devā lohitacandanasya bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
agurucandanasya bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā

[_Mvu_2.310_] parasparasya vāñchitaratnamayam bodhvṛkṣam samjānanti / anye
devā pītacandanasya bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā siṁhacandanasya
bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā rasacandanasya bodhvṛkṣam samjānanti //
yathāpīdaṁ svakasvakāye adhimuktīye anye devā girisāracandanasya bodhvṛkṣam
samjānanti / anye devā divya-agurucandanasya bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
maṇiratnāmayam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā sarvaratnālamkṛtam
bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā maṇiratnavicitritam bodhvṛkṣam samjānanti /
anye devā divyanīlavaiḍūryālamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
musāragalvamanīvicitritam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
asmagarbhamaṇiratanavicitritam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
hastigarbhamaṇiratanavicitritam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
maṇiratanavicitram bodhvṛkṣam samjānanti / anye devāḥ
suprabhāsa maṇiratanavicitritam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
amṛtāśmagarbhehi maṇiratanehi samalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā
samantacandrehī samalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devās sucandrehī
samalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye devās sūryobhāsehi samalamkṛtam
bodhvṛkṣam samjānanti / anye devāḥ sphatikavicitram anye devāḥ sūryavikrāntehī¹
samalamkṛtam / anye devāś candrobhāsehi samalamkṛtam / anye devā jyotiprabhāsehi
samalamkṛtam / anye devā vidyuprabhāsehi samalamkṛtam / anye devāḥ
samantālokehi maṇiratnehi samalamkṛtam / anye devā muktāprabhehi maṇiratnehi
samalamkṛtam / anye devā apratihataprabhehi maṇiratanehi samalamkṛtam
bodhvṛkṣam samjānanti / anye devā ratanasamuccrayasamalamkṛtam / anye devāḥ
sarvalokāgrahūtehi maṇiratanehi samalamkṛtam / anye devāḥ śakrābhilagnehī²
maṇiratanehi samalamkṛtam / anye devā ratnapatrehi samalamkṛtam /

[_Mvu_2.311_] anye devā uragagarbhamaṇiratanehi samalamkṛtam / anye
candanaprabhehi samalamkṛtam / anye lohitākṣehi samalamkṛtam / anye gajapatīhi
maṇiratanehi samalamkṛtam / anye maheśvaradattehi maṇiratanehi samalamkṛtam /
anye rasakehi samalamkṛtam / anye gomedakehi maṇiratanehi samalamkṛtam / anye
devā śāsehi maṇiratanehi samalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye lālāṭikehi
maṇiratanehi samalamkṛtam / anye śīrigarbhehi maṇiratanehi anye tālikehi maṇīhi
etehi ca anyehi ca divyehi maṇiratanehi samalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti //
— yeṣām devānām tatonidānam kuśalamūlo paripacciṣyati anuttarāye
samyaksambuddhāye te yathākuśalamūlehi bodhvṛkṣam samjānensuh /
nīlamuktāhārehi lohitamuktāhārehi śvetamuktāhārehi kaṇṭhanīṣkehi suvarṇasūtrehi
kuṇḍalehi mudrikāhi parihārakehi valayakehi nūpurehi veṣṭanakehi mudrāhastakehi
āvāpakehi ratanadāmakehi paṭṭadāmakehi puṣpadāmakehi suvarṇakeyūrehi
ratnahārehi rucakahārehi mandāravadāmehi haṁsadāmehi siṁhalatāhi vajirākārehi
svastikehi etehi cānyehi ca divyehi ābharaṇehi samalamkṛtam bodhvṛkṣam
samjānensuh // yeṣām bodhvṛkṣam paśyitvā kuśalamūlāni jāyanti te devāḥ
svalamkṛtam bodhvṛkṣam samjānanti / anye etehi cānyehi ca yathāparikīrtitehi
alaṁkārehi bodhvṛkṣam samalamkṛtam samjānanti // tatra kecid devā yojanam
uccatvena bodhvṛkṣam samjānanti / anye devāḥ paṁcayojanam uccatvena // anye
daśayojanam uccatvena //

[_Mvu_2.312_] anye vimśayojanam uccatvena / anye trimśayojanam uccatvena / anye

catvārimśayojanam uccatvena / anye devā paṁcāśadyojanam uccatvena bodhvṛkṣam
 samjānanti / anye yojanaśatam uccatvena bodhvṛkṣam samjānanti /
 yathāsvakasvakena jñānena bodhvṛkṣam uccatvena samjānanti // santi devā
 yojanasahasram uccatvena bodhvṛkṣam samjānanti / santi devā dīrghāyuṣkā
 purimajinakṛtādhikārā yojanaśatasahasram uccatvena bodhvṛkṣam samjānanti / santi
 devaputrā abhisamjātakuśalamūlaniryātā yāvad bhavāgram uccatvena bodhvṛkṣam
 samjānanti // tatra kecid devā sarvaratananiryūham simhāsanam bodhvṛkṣamūle
 addaśensuḥ / divyam bahuyojanam uccatvena divyaduṣyasamstṛtam
 ratanajālasamchannam kiṅkinījālasamalaṁkṛtam / anye devā yojanaśatasahasram
 uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā yojanasahasram uccatvena
 simhāsanam addaśensuḥ / anye devā aḍḍhatiyayojanaśatāni uccatvena simhāsanam
 addaśensuḥ / anye devā dve yojanaśatāni uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye
 devā yojanaśatam uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā paṁcāśadyojanāni
 uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā catvārimśayojanāni uccatvena
 simhāsanam addaśensuḥ / anye devā triṁśadyojanāni uccatvena simhāsanam
 addaśensuḥ / anye devā viṁśadyojanāni uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye
 devā daśayojanāni uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā caturyojanāni
 uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā triyojanam uccatvena simhāsanam
 addaśensuḥ / anye devā dviyojanāni

[_Mvu_2.313_] uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā yojanam uccatvena
 simhāsanam addaśensuḥ / anye devā trikrośam uccatvena simhāsanam addaśensuḥ /
 anye devā dvikrośam uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā krośam
 uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye devā saptatālam uccatvena simhāsanam
 addaśensuḥ / anye devā ṣaṭālam uccatvenānye devā paṁcatālam anye devā catutālam
 anye devā tritālam anye devā dvitālam anye devā tālamātram bodhvṛkṣasya mūle
 simhāsanam addaśensuḥ / anye devā saptapauruṣeyam uccatvena simhāsanam
 addaśensuḥ / anye devā ṣaṭpauruṣeyam uccatvena simhāsanam addaśensuḥ / anye
 paṁcapauruṣeyam anye catupauruṣeyam anye tripauruṣeyam anye dvipauruṣeyam /
 anye devā puruṣamātram uccatvena bodhvṛkṣasya mūle simhāsanam addaśensuḥ //
 tatra ye lūkhādhimuktikā satvā te ṭṛṇasamstare niṣaṇṇam bodhisatvam addaśensuḥ /
 ṭṛṇasamstare niṣiditvā bodhisatvo anuttarām samyaksambodhim abhisambodhiṣyatī
 //

____atha khalu puna bodhisatvah sadevamānuśāsurasya lokasya purato yena
 bodhvṛkṣamūlam tenopasamkramitvā bodhvṛkṣam triṣkṛtyo pradakṣīkrtvā purimakā
 tathāgatā samanusmaranto niṣīdi paryāmkam ābhūmjītvā rjum kāyam praṇidhāya
 pratimukhām smṛtiṁ pratisthāpayitvā // tatra cevam bodhvṛkṣamūle niṣaṇṇasya
 bodhisatvasya mukhamandalam bhāsatī tapati virocate / sayyathāpi nāma
 mahāśāhasralokadhātuviṣṭṛtam sūryamaṇḍalam vā / yasya tejena sarvāvantā
 trisāhasramahāsāhasrā lokadhātu jihmavarṇā asyāt* // sayyathāpi

[_Mvu_2.314_] nāma jāmbūnadasya bimbasya purato vidagdhasthūṇā kālā masinibhā
 na tapati na virocati na ca bhavati prabhāsvarā evam eva bodhisatvena
 trisāhasramahāsāhasrā lokadhātuḥ tejena abhibhūtā abhūsi // tatra ye devaputrā yāva
 akaniṣṭhāto upari bodhisatvam niṣaṇṇam addaśensuḥ tatra bhūmyā devā samānam
 bodhisatvam addaśensuḥ // tathā antarīkṣe yāvac cāturmāhārājikā devā trāyaśtrimśā
 yāmā tuṣitā nirmāṇarati parinirmitavaśavarti mārabhavanātāḥ simhāsanagatam
 bodhisatvam samjānanti // evam brahmā devā brahmakāyikā devā brahmapurohitā
 devā mahābrahmā devā ābhā devā ābhāsvarā devā śubhā devā parīttashubhā devā
 apramāṇaśubhā devā śubhakṛtsnā devā bṛhatphalā devā avṛhā devā atapā devā

sudarśanā devā akaniṣṭhā devā simhāsanagatam bodhisatvam samjānensuh // ye ca
trisāhasramahāsāhasrāye lokadhātūye kuśalamūlasamanvāgatā satvā
paryantasthāyināḥ te sarve simhāsanagatam bodhisatvam samjānensuh // ye
avaruptakuśalamūlā satvā purimajinakṛtādhikārā kāmadhātuparyāpannāḥ te māraṁ na
paśyanti na samjānanti bodhisatvasya pūjāṁ karontā bodhisatvam namasyamānāḥ
bodhisatvānubhāvena //

____atha khalu mārah pāpīyām svakām balām dhyāmabalaṁ samjānati sarvāvatīm ca
trisāhasramahāsāhasrām lokadhātum abhinatām yena bodhisatvo / mahāsatvaś ca
imām pratisamśikṣati / na tāvad ahaṁ anuttarām samyaksam̄bodhim
abhisaṁbuddhiṣyāmī yāvan na māraṁ pāpīmām sārdhaṁ balakāyena sannaddham
āgataṁ parājiṣyāmī mā satvānām evam bhavyeā anāścaryam etam yaṁ bodhiprāptena
māro nigṛhītaḥ svakām ca sthāmaṁ ṛddhiprātiḥāryeṇa bodhisatvah sadevakasya

[_Mvu_2.315_] lokasya purato upadarśitukāmaḥ evam dṛḍhasthāmavega-ṛddhiprāpto
bodhisatva iti ca mama ca anuśikṣitvā anuttarāye samyaksam̄bodhiye cittam
utpādayiṣyanti // atha khalu māro pāpīmām duḥkhī durmano śokaśalyaviddhaḥ
pratirājasamjñām bodhisatve upasthāpetvā caturamgiṇīm mārasenām udyojayitvā
bahuyojanaśatām haritvā yena bodhivṛkṣamūlam tenopasam̄krami bodhisatvam
paśiṣyāmo ti // so na prabhavati bodhisatvam draṣṭuṁ cakṣuvibhramam anuprāptaḥ
saced bodhisatvo mukhvāṭam osireyā yena sthāmena bodhisatvo samanvāgato abhūsi
/ saced ayaṁ trisāhasramahāsāhasro lokadhātūr vajramayo mahāparvataḥ abhaviṣyat
tām lokadhātum bodhisatvah paramāṇurajasadṛśīm vidhūnitvā asamkhyeyā
lokadhātuyo abhyutkṣipeyā na ca eko pi paramāṇurajo dvīṭyena paramāṇurajena
sārdhaṁ samaye // bodhisatvo ca tato mārapariṣāye bahūm satvām kuśalamūlān
adrākṣīt* ye imām bodhisatvasya evamṛūpaṁ ṛddhiprātiḥāryam dṛṣṭvā anuttarāye
samyaksam̄bodhāya cittam utpādayiṣyantī // etam arthapadaṁ bodhisatvo
sampaśyamāno āgameti na tāva ajinitvā māraṁ sabalavāhanam anuttarām
samyaksam̄bodhim abhisam̄buddhiṣyāmīti // atha khalu bhagavām tāye velāye imām
gāthām adhyabhaṣe //
yathā svayambhū sthito bodhimūle sākyāna rājā suviśuddhasatvo /
suvarṇabimbam yatha darśanīyo jāmbūnadam apagatasarvakleśo //
obhāsaṁjātā diśatā abhūsi māraś ca trasto abhu kṛcchraprāpto /

[_Mvu_2.316_] kiṁ tam hi nāma mahyam bheṣyatī
ratīm na vindāmi vimāna asmīm //
vimāna sarvā abhu vyomavarṇā
prāśādaśreṣṭhā varacandanasya /
suvarṇasūtrā sphatikapravādā mā khu cyaviṣyam ito adya sthānāt* //
sphuṭā gavākṣā rucirārdhacandrā musāragalvakavacitā ca garbhā /
vairocanasya jagato viśiṣṭā ābhā abhū bhaviṣyati kiṁ tu adya //
śīrṣato mahyam makuṭo pralupto śubhā ca ābhā vigatā mamādyā /
saṁgīti mahyam sthitā apsarāṇām mā khu cyaviṣyam ito adya sthānāt* //
jāmbūnadena yatha kāmcanena vyome vimānā kṛtajihmavarṇā /
ime ye divyā ime ye vimānā jihmā abhū upagate bodhisatve //
so cādrśāsi bhagavantam svayaṁbhūm niṣaṇṇam simhām yatha duṣpradharṣam /

[_Mvu_2.317_] viśuddhasāraṁ jagasattvasāraṁ jāmbūnadasya yatha yūpo bhāse //
devā diva pratiṣṭhitā muktihārā suvarṇakambūrucirā manojñā /
suvarṇasūtrām grahiya prahrṣṭā alaṁkaronti bhagavato bodhivṛkṣam //
suvaṁstikāś ca śubhā ardhadandrā simhīlatāhi sphuṭā bodhivṛkṣe /

vidyuprabhām ca ratanām grahetvā alamkaronti muditadevaputrā //
candraprabhām ca ratanām grahetvā sūryakāntā ca ratanām gṛhetvā /
vairocanām maṇiratnām grahetvā alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
muktāprabhā ca ratanām grahetvā obhāsayantām śubhadarśanīyām /
prāmodyajātā muditahṛṣṭacittāḥ alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
samantacandrā maṇiratanām grahetvā ratanāvalim suruciradarśanīyām /

[_Mvu_2.318_] gomedakām maṇiratanām grahetvā alamkaronti bhagavato
bodhvṛkṣam //
anye grahetvā śubhalohitākṣam śirigarbhaśuddhām ratanām grahetvā /

.....
alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
raktāngiyo ca rucakām grahetvā maheśvarām suruciravarṇavantā /
karketanām ca ratanām grahetvā alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
nīlām ca muktām tatha śvetamuktā raktām ca muktām śubhavarṇanīyām /
harṣam janetvāna ca vegajātā alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
jyotikām ca maṇiratanām grahetvān ye candrasūryām abhibhavanti tejasā /
višeṣaprāptā maṇiratanām grahetvā alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
nāgāmaṇīm ca śubhavarṇanīyām guhyā viśuddhākṣiyo modamānā /
nabhe sthihitvā tada ḥddhimanto alamkaronti bhagavato bodhvṛkṣam //
brahmā sahasrā upagatā bodhimanḍam

[_Mvu_2.319_] śakraś ca devā adhipati guhyakānām /
yehi dṛṣṭā purimakalokanāthā te devatā ca praṇatā svayaṁbhūm //
ābhāsvarā upagatā devaputrā śubhā ca devaputra śubhakṛtsnā /
.... rūpā ca bṛhatphalā ca atapā sudarśanā ca akaniṣṭhā alamkaronti bhagavato
bodhvṛkṣam //
saṁchanno sarvo abhu bodhvṛkṣo rasmīm sahasrām kire aprameyām /
divyair maṇibhiḥ pratapati buddhakṣetram saṁvām sahām abhibhave lokadhātum //
tasyaivam cittam ahu pramattabandhuno mā heva me cyāvaye āsanāto /
eṣaiva rājā bhave devatānām na cāsyā asti samo sarvaloke //
athāpi buddho bhave dharmasvāmī sūnyā vimānā bhave devatānām /
deṣeta mārgam śivaśāntikṣemam na bhūya mahyam bhave īśvaratvam //
utsadaprāptam bhave buddhakṣetram mārāṇa koṭī samyojayanto /

[_Mvu_2.320_] sannaddhavarmā kavacitavarmā saṁgrāmakāle bhavathāpramattā //
udyojayitvāna sa mārasenām upasaṁkramitvā varapādapendram /
adrākṣīt kṛṣṇo tatha bodhisatvam sūryā sahasram yatha antarīkṣe //
tasyaiva cittam abhu vepamānam eṣo na śakyo maye dharṣaṇāye /
loke bhipretam ratanām grahetvā rājyānapēkṣam janayitva chandaṁ //
divyam ca cūrṇam varacandanasya jāmbūnadasya ratanāmayam ca /
divyām ca gṛhya varasāragandhām so bodhisatvam okire vegajāto //
ekāṁśam kṛtvā vasanām kṛtāmjali pradakṣiṇām nidahya jānu bhūmyām /
saṁharṣito’niṁeṣam prekṣamāṇah so bodhisatvam stave tasmiṁ kāle //
rūpena tvam asadṛśo puṇyavanto varṇena tuhyam sadṛśo na prāpto /

[_Mvu_2.321_] susamprajāno marupūjanīyo lokaikavīro sthito vṛkṣamūle //
na tubhya asti sadṛśo kutottaro devo va nāgo manujo va loke /
sarvām abhibhosī diśatām śīrīye ghanābhramukto gagaṇe va candro //
tavā hi te pūjaniyā bhūmajāhi sapta ratnāni pravarottamāni /

cakram pravartehi mahim āvasāhi cāturdvīpo ratnā paribhavāhi //
tuvaṁ ca prāptā diśa prekṣamāṇo adīnacitto ca anantatejo /
devasahasrānabhibhohi ābhā vidagdhasthūṇāṁ yatha suvarṇabimbam //
dvātrimśatīhi sphuṭo lakṣanehi viroce kāyam tava satvasāra /
sobhāsi rājye sthito apramatto praśāsi satvām pitaro va putrām //
catvāri dvīpām vasi īśvaratve na ca karesi iha anuśāstīm /
tvam ḥddhiprāpto vicaresi loke śiṣyo te bheṣyam yatha ekaputro //
istrīsaḥasraiḥ saha krīḍamāno

[_Mvu_2.322_] marūṇa rājā va śiriddhiprāpto /
dāsyāmi tubhyam ratanāni sapta bhavāhi rājā vidu cakravartī //
bhaviṣyate putrasahasram tubhyam śūrāṇa vīrāṇa mahābalānām /
varāmga[rūpāna] parasainyapramardakānām sasāgarāntam jaye lokam etam //
imā ca paśya bahu mārakanyā puṣpā grahetvā varacandanasya /
prāgantariक्षे śucivasanānivastā gīte kalāsu paramārthaprāptā //
vīṇām gṛhetvā paṇavām mṛdamgām śāṃkhā ca veṇum ca sughoṣakām ca /
saṃbhārikām nakulakakimphalām ca upaḡīyamānā tada vṛkṣamūle //
anye sthihitvā gagaṇe ḥiyantā cūrṇām kṣipanti varacandanasya /
jāmbūnadasya ratanāmayam ca kṣipanti cūrṇām tava bhonti sarve //
hāhābheriśāṃkhapaṇavanināde prāśādaśreṣṭhe rama tvam kumāra /
puṣpam ca gandham ca vilepanam ca

[_Mvu_2.323_] bhumjāhi tatra paricārako ham //
cakram ca nāgo hayavaro mamjukeśo vaiḍūryamaniratanam viśiṣṭam /
strī ca śreṣṭhā dhanadharo khaḍgahasto pariṇāyako ratnā bhavanti sapta //
tavādhipatyē nivasam kumāra śuśrūṣanto mṛdu bhāṣamāṇam /
śrutvāna te vākyā sukhī bhaviṣyam mṛṣā ca bhāṣe na va evarūpaḥ //
satye sthihitvā labhaye surūpam kāyam viśiṣṭam sphuṭam lakṣanehi /
vyamjanehi tatha anuvyamjanehi prabhāsamāno sphuṭa lakṣanehi //
so mamjughoṣo rutavalgubhāṣī ullokayitvā diśatā samantā /
aṣṭāmgupeṭām (ninādaye) vācām śṛṇohi yakṣa girām bhāṣato me //
rājā bhaviṣyam aham sarvaloke buddhitva bodhim vaśiśāntikṣemām /
putrā ca bhūtā mama apramattā kāhinti śrutvā mama ānuśāstīm //
mamāpi sapta ratanā viśiṣṭā

[_Mvu_2.324_] bheṣyanti buddhitva me agrabodhim /
bodhyamga sapta purimajinpraśastān* tām va labhitva bhavati apramatto //
catvāro anyām aham ḥddhipādām dhyānapramāṇam tatha mārgaśreṣṭham /
buddhitva satyāni samantajñāni abhiprāpto diśatām vijeṣyam //
jugupsanīyāḥ sukhahīnāḥ hi kāmā na atra vijño labhe ānisamsam /
eso hi mārgo narake tiricche
yamasya loke bahupretaloke //
adharmakāmā rata maithunasmiṁ
tamāndhakāre praṇatā samantā /
vihīnanetrā cyutaśukladharmā
te kāmasevī nara evarūpāḥ //
durgandhapūtiṁ aśuciṁ anāryam
na tatra jātu ratā śuddhasatvāḥ /
bālo naye tatra višeṣasamjñām
na paṇḍito jānayi tatra cchandaṁ //

samṛddhe pakve yatha śālikṣetre
vidyutpateyā aśanivaracakram /

[_Mvu_2.325_] tathaiva śuklā paramārthadharmā
kāmanidānam aphaṭā bhavanti //
pr̥thagjanā tu ratā hīnasevī
jātyandhabhūtā abudhā rajyanti /
rajyanti te abudhacetasena
na kāmatṛṣṇām jane bodhisatvo //
saṃvartanīye yatha buddhakṣetre
hutāsane prajvalite nabhasmiṁ /
ramaṇīya ābhā maśīṁ chārikām vā
tathaiva kāmām vicikitsu [śukla]dharmā //
visṛṣṭa vadhyo yatha pārthivena
labheya mokṣam śriyam svastibhāvam /
na hīnakāmām pratisevamāno
labheya arthaṁ tu jinānujñātam //
uccāro śuṣko yatha dahyamāno
jugupsanīyo paramadurgandho /
na rājaputro tahiṁ bhavati udagro
tathaiva kāmā garhita paṇḍitehi //
grīṣmāna māse yatha paścimasmiṁ
lavaṇodakām janaye ṛṣām narāṇām /
tathaiva kāmām duḥkha [prati]sevamāno

[_Mvu_2.326_] ajñānaprāpto janayati jālatṛṣṇām //
yam tehi pūyam yakṛdvṛkkaphuṣphasehi
gūtham ca anyam anugatam ātmabhāve /
prasyandamānam vahimukhehi kāye
na atra vijñō jane saumanasyam //
simhāṇalālā yatha śleṣmapūram
kapho tha pittam anugataṁ mastarogam /
sadā śravanto aśuci jigupsitam ca
na atra vijñō jane saumanasyam //
kāmanidānam prapatiṣu durgatīsu
uccāvacām duḥkham narā devayanti /
mudgā ca māṣā yatha kumbhaprāptā
tathaiva khinnā narakeṣu satvā //
asīhi cchinnā bahuvidham ātmabhāvā
śaktiśarehi puna pi saṃprabhinnā /
bālā karonti trividham anisṭam
na atra jātu abhiratu bodhisatvo //
rūpehi vūlho bhavati sammohajātaḥ
yo kāmatṛṣṇām jane alpabuddhiḥ /
svayam va sevi duḥkhakararogamūlam
yathā smasāne kuṇapam śṛgālah // –śmaśāne

[_Mvu_2.327_] mā krṣṇabandhu mama mohanārthaṁ
kāmām praśamṣa garhitā paṇḍitehi /
amgārakarşūm yatha saṃprapūrām

tathaiva kāmāṁ tyaje bodhisatvo //
na kāmasevī hi imam̄ pradeśam̄
dvijābhikīrṇam̄ sphaṭa pādapehi /
na cāpi evam̄ sphaṭa lakṣanehi
sevitva kāmāṁ labhe ātmabhāvam̄ //
rakṣitva śīlam̄ aśavalabrahmacaryam̄
sevitva buddhāṁ hatarajā niṣkileśā /
bhāvetva kṣāntim̄ bahukalpakoṭī
viṣiṣṭo bhoti (sphaṭa) ātmabhāvo //
acchidraśilo purimabhave abhūsi
kṣāntī-upeto sada apramatto /
śodhetva mārgam̄ vividham̄ anantam̄
so adya lapsyam̄ vara-agrabodhiṇ //
bhagavato sārthavāho hitakaro apramatto
purato sthitva avaca sa krṣṇabandhu /
śṛṅohi tāta mama girāṁ bhāṣyamāṇāṁ
mā atra doṣam̄ prajane aprasādaṁ //
yad eṣa jāto asadr̄ṣa puṇyavanto
kampe saśailā vasumati ṣaḍvikāram̄ /

[_Mvu_2.328_] obhāsitā daśa diśatā abhūsi
divyā ca vādyā aghaṭṭitā sampravādyi //
divyāṁ chatrāṁ dhāraye devaputrāḥ
dhvajapatākaiḥ sphaṭo buddhakṣetra /
cailā bhramensu maruṇā devasamghā
aprāmādaṁ janayi adīnasatvā //
eṣo cakṣur bhaviṣyati sarvaloke
ālokabhūtas timiraṁ nihatvā /
eṣo ndhakāram̄ vidhame duḥkhitānāṁ
mā aprasādaṁ janehi bālabuddhe //
eṣo hi lenāṁ bhaviṣyati sarvaloke
trāṇāṁ ca dvīpāṁ śaraṇāṁ parāyanāṁ /
akaritvā naramaru ca prasādaṁ
ghorāṁ vrajanti nirayaṁ avīciṁ //
eṣo hi loke asadr̄ṣo dakṣiṇeyo
eṣo hi loke satataṁ hitānukampī /
etaṁ saktītvā naranārisamghā
cyutā sukhī bhave iha sarvaloke //
yo atra mānaṁ jane na prasādaṁ
puṇyopapete dhutaraje śākyasiṁhe /
na tasya jātu bhave svastibhāvo
cyutaś ca kṣipram̄ vraje durgatīṣu //

[_Mvu_2.329_] eṣo himāṁ acalacamūṁ prabhetti
abhyutkṣipitvā te sāgarāto /
kṣetrāṇa koṭīnayutā kṣipeya
sthāmena loke samo nāsti sainyam̄ //
eṣo samudram̄ jaladharam̄ vāripūrṇam̄
asuraniketam̄ udadhiṇ samantatejaṁ /
śoṣeya sarvam̄ dr̄ḍhavrato apramatto

eso hi sarvam abhibhave mārasainyam //
 brahmaṁ ca śakram abhibhave guhyakām ca
 nāgāsurā ca manujā mahoragā /
 vidagdhasthūṇām yatha suvarṇabimbam
 pīde nārāyaṇam jina ghanaśarīro //
 eso grahetvā girivaram cakravāḍam
 pāṇitalena samarajam kareya /
 na esa śakyo upagato bodhimūle
 cāletum vīro dṛḍhavrato apramatto //
 candram pateyā nabhato medinīye
 iyam ca bhūmī sthihi nabhe ātmanena /
 pratisrotam sarvā nadīyo vahensuh
 na caiva śakyo dṛḍhavrato cālanāya //

[_Mvu_2.330_] yathā gajendraḥ subalavām ṣaṣṭhāyanah
 ṣadḍantanāgo samucchritakāyo /
 pādena bhinde avimano āmabhāṇḍam
 tathaiva sarvām kariṣyati mārasainyām //
 māro hy avāca sa duḥkhito sārthavāham
 trasesi kiṁ mā yatha bālabuddhi /
 sannaddha senā kavacitavarmitā ca
 kariṣyimasya dṛḍhavrataśyāntarāyam //
 varṣā sahasrā mayā yo pośito hi
 uccatīha ayam mama jyeṣṭhaputro /
 sau gautamasya abhūr iha anuyātro
 avasādayiṣyanto samārasainyam //
 udumbarasya yatha puṣpa jātam
 varṇopapetam surucirām mamjugandham /
 tathaite buddhā hatarajā niḥkileśā
 kalpāna koṭīnayutehi bhonti //
 aśraddadhantam pitaram vipannaśīlam
 grāheya śuddhām karuṇām janetvā /
 putrāṇa evam prakṛti tasya bhoti
 anukampako smi na aham amitro //
 sumerumūrdhnā yadi naro āruhitvā

[_Mvu_2.331_] ātmānamumceya mahītalasmīm /
 labheya saukhyam śarīre patitvā
 na bodhisatve ahitāni kṛtvā //
 amgārakarṣū paramā prapūrā
 tatra patitvā naro bālabuddhiḥ /
 labheya saukhyam śarīre patitvā
 na bodhisatve ahitāni kṛtvā //
 asīm gṛhītvā sulikhitaṁ tailadhautam
 mukhe karitvā svake ohareya /
 labheya saukhyam siya tato svastibhāvo
 na bodhisatve paruṣāṇi kṛtvā //
 kṣurehi mārgam yatha ākramanto
 varṣasahasram atha varṣakoṭi /
 labheya saukhyam siya tato svastibhāvo

na bodhisatve paruṣāṇi kṛtvā //
vilīnaloham pibanto alpabuddhiḥ
labheya saukhyam udare sudīpte /
saṃchinna antre yakṛdvṛkkaphuṣphase ca
na bodhisatve paruṣāṇi kṛtvā //
ayoguḍām pi gilanto jvalantām
labheya saukhyam udare pradīpte /
saṃchinne yakṛvṛkkaphuṣphase ca

[_Mvu_2.332_] na bodhisatve paruṣāṇi kṛtvā //
śailo mahanto yatha cakravāḍo
kṣipto nabhāto patito nrasya mūrdhne /
janeya saukhyam siya tato svastibhāvo
na bodhisatve paruṣāṇi phṛtvā //
amgārakarṣū iṣu-asitomarā ca
kṣiptā nabhāto patitā ātmabhāve /
janeya saukhyam siya tato svastibhāvo
na bodhisatve paruṣāṇi kṛtvā //
śakyam sahasrā ayam lokadhātuḥ
kalpāna koṭī dharitum kareṇa /
cittām ca jñātum vividhā narāṇām
na saṃstarāto mucicālanāye //
śakyam samudre janadhare vāriपūर्णे
madhyodake jvālitum agniskandham /
sumerumātro prabhāṃkaro dhūmaketuḥ
na saṃstarāto mucicālanāye //
śīlenupeto asadṛśo kṣāntiye ca
tape vrate ca purā pāraprāptah /
sa keśarir vā mṛgapati jātavego
nādam nadanto jino mārasainye //

[_Mvu_2.333_] yathā mahante prapatito pīha kūpe
jātyandhasatvo yatha spandamāno /
akṣī samprāpto diśam aprajāno
tathā tava bheṣyati māra sainyam //
paśyāhi tvam tāta te devaputrām
rūpenupetā kṛtāpuṇyakarmām /
cūrṇām grhetvā varacandanasya
udagracittā abhikire bodhisatvam //
sarvā sahasrā sphuṭa devatāhi
vimāna sarvām vijahiya āgatāhi /
nabhe sthihitvā avakiri puṣpacūrṇaiḥ
bodhisatvam pramuditā okiranti //
mā pāpacittam janaya viśālabuddhe
durāsadā hi mahāsārthavāhā /
durgatiṣu prapatiṣu pāṃsukūle
apeya tāto duḥkhī kṛcchraprāptah //
ye atra premnaṁ janayiṣu gauravam ca
ye satva etam śaraṇam upenti /
apāyabhūmī vijahiya nacireṇa

sarve sprśanti ajaram aśokam //
janīsuto pitam avaca viśālabuddhi
vicitrām puśpām gṛhiya manojñām /
abhyokiritya jagasatvasāram

[_Mvu_2.334_] sarvānte senām kareya bhasma //
nidhānam labdhvā yatha andhasatvā
apaśyamāne na bhaveya doṣo /
tathā va labdhvā mahādakṣinēyam
pramādabandhu janayasi aprasādam //
hiranyaadhāram yatha akṣamātram
pravarśamāṇo gṛhe bālabuddhiḥ /
utkrośamāno vrajeya cyaviṣyam
tathaiva tāto na saham maharśim //
vimānam labdhvā yatha candanasya
manojñagandham śubhadarśanīyam /
tato niśkramitvā prapate iha kūpe
tathaiva tāto asaham maharśim //
maṇivimāne rucire prabhāsvare
simhāsanāto yatha utthihitvā /
amgārakarṣūm prapate niśkramitvā
tathaiva tāto asaham maharśim //
prāsādam labdhvā yatha kāṃcanasya
jāmbūnadasya śubhadarśanīyam /
tato vrajītvā prapato arṇavasmīm
tathaiva tāto asaham maharśim //
suvarṇaniśkām yatha ośiritvā

[_Mvu_2.335_] grīvāya tāmram dharayeya loke /
tathaiva labdhvā muniṁ dakṣinēyam
pramādabandhu janayasi aprasādam //
amṛtasya pātrām yatha ośiritvā
viśasya pātrām pibed bālabuddhiḥ /
tathaiva labdhvāb mahadakṣinēyam
pramādaprāpto janayasi aprasādam //
yathā labhitvā śubhanīlanetrā
utpāṭayeya (svayam) bālabuddhiḥ /
tathaiva labdhvā muniṁ dakṣinēyam
pramādabandhu janayasi aprasādam //
aho smṛtiṁ hi apacino hi māra
divyam grahetvā varamuktihāram /
obhāsayantam diśatā prabhāya
mā aprasādam janayāhi tāta //
yathā ca eṣo iha lokadhātum
obhāsi sarvām śubharūpadhārī /
bhinditva merum mahacakravāḍam
samudramadhye yatha śailarājā //
yathā ca eṣo sthito vṛkṣamūle
sumerumūrdhne abhibhavi devaputrā /
nātra pradeśe sthito kāmasevī

mā aprasādam jane kṛṣṇabandhu //
na asti satvo tribhavasmi tāta

[_Mvu_2.336_] yo evarūpo bhave punyavanto /
adṛśyamāno yatha rasmirājo
tathā niṣaṇṇo muni bodhimūle //
yathā niṣaṇṇo jino krakucchando
prabhāsamāno diśa vṛkṣamūle /
tathāsyā kāyo sphuṭo lakṣaṇehi
mā atra tāta jane aprasādam //
konākanāmo yatha lokanātho
viśuddhacaksus timirasya ghātī /
prabhāsamāno diśatāṁ śīrīye
so pi niṣaṇṇo iha vṛkṣamūle //
yasyaiva nāmaṇ abhu kāṣyapo ti
samantavakṣur varadakṣiṇīyo /
so pi niṣaṇṇo iha vṛkṣamūle
budhyasi vīro vara-agrabodhiṁ //
ye bhadrakalpe abhu lokanāthāḥ
saṁbodhiprāptā muni devadevā /
pūrve niṣaṇṇā iha vṛkṣamūle
budhyansu vīrā śiva-agrabodhiṁ //
[buddha]sahasracatvāri jinā hi pūrvam
iha niṣaṇṇa drumavarapādapendre /
anāgatā hitakara lokanāthā
prāpsyanti te pi vara-agrabodhiṁ //

[_Mvu_2.337_] bhāṣitva gāthāṁ imam evarūpāṁ
mahāsmṛti varanāmadheyo /
muktihāram kṣipe gautamasya
udagracitto varavegajāto //
vidyupratiṣṭho paro māraputro
divyam grahetvā śubhakalpaduṣyam /
so bodhisatvam muni prekṣamāṇo
udagracitto stave bodhimanḍe //
manojñaghoṣam rutam satvasāro
..... /
na kaścid asti samo sarvaloke
tathāsi pūrvacarito maharṣi //
tyāgyāsi pūrve caram kalpanantāṁ
tyaktā viśiṣṭā tava rājadhānī /
hastigaṇā aśva bahu puṇyayānaṁ
tena prabhāsi diśa satvasāra //
tyajitva bhāryā tatha cātmamāṁsam
putrā ca dhītā nayanātmamāṁsam /
tyajitva pūrvam priya-uttamāmgam
tena prabhāsi diśatāṁ samantā //
tyajitva divyā ratanāni śuddhā
nānā vimānā sphuṭaratnacittā /
nakṣatra-ābhā nabhe vidyutābhā

[_Mvu_2.338_] sarvo vibhāsi purato janasya //
bhāsitva gāthām ima evarūpām
vidyupratiṣṭho paro māraputro /
vastrāṇa koṭīnayutām sahasrām
kṣipe narendre varavegajāto //
kalyāṇamitrā pi tam dhārayensuh
mā aprasādām janaye bahubuddheḥ /
na śakya eso vimalaprabho mahātmā
cāletum bhūyo munim āsanāto //
asaddadhāno vacanaṁ durbuddhiḥ
īrṣyām ca krodham Jane kṛṣṇabandhu /
so duṣṭacitto abudho ca jāto
bhūyasya mātram Jane aprasādām //
mārāṇa koṭīsata sannahitvā
sannahya māro bahumārasainyam /
bodhāya vighnam tada kartukāmo
sa pāpacittam Jane hīnabuddhiḥ //
yakṣāṇa koṭīnayutā sahasrā
nāgāsurā manujamahoragā ca /
gandharvaputrā balasthāmaprāptā
upasamkramensuh yato pādapendram //
śilām grahetvā mahaghoraṛūpām

[_Mvu_2.339_] sannaddhavarmī atighoraprekṣī /
vidyūn kṣipesi asanīm pravarṣe
upasamkramanto varapādapendram //
śaktim grahetvā iṣutomarām ca
asīm grahetvā kṣuratīkṣṇadhārām /
mālāvilambī kilikilāyamānā
upakramensuh siṁhapādapendram //
siṁhāś ca vyāghrā turagā gajāś ca
uṣṭrā gavā gardabhāś cānyarūpā /
āśīviṣapragṛhītaśirāṁsi
upasamkramensuh yato bodhisatvo //
anye grahetvā mahadagniskandhām
pradīptaśīrṣā vikṛtasvabhāvā /
kṣurapracārī ca vibhagnanāsā
mārasya sainyā sthita bodhimūle //
rathasahasrāṇi ca bodhimāṇde
dhvajapatākā ca sanandighoṣā /
jālāvicitrā śubhavāditā hi
dhvajāgramūrdhe ca sanandighoṣā //
samanta trimśa sphuṭa yojanāni
[yakṣasahasrehi mahabhairavehi /]
caturdiśam copari ca nabhāto

[_Mvu_2.340_] te yakṣasamghā paramasughorarūpā //
asīm grahetvā niśitām sutīkṣṇām
yugapramāṇopagato kṛṣṇabandhu /

so bodhisatvam̄ avaca praduṣṭacitto
 utthāhi sīghram̄ ato āsanāto //
 samantāt triṁśa sphuṭa yojanāni
 yakṣasahasrehi mahabhairavehi /
 na śakyam̄ bhikṣu pravrajitum̄ kahim̄cit*
 tavādya cchetsyaṁ yatha veṇukhanḍam̄ //
 tato pramuñce girām̄ bodhisatvo
 aṣṭām̄gupetām̄ madhurām̄ sughoṣām̄ /
 sarve te satvā siyu mārabhūtā
 na ca samarthā mama romam im̄jitum̄ //
 eko si bhikṣu sthito vṛkṣamūle
 senā ca nāsti tavaivarūpā /
 kasya balena na siyā samarthaṁ
 tam mārasainyam̄ tava romam im̄jitum̄ //
 dāne ca śile ca kṣantiye ca
 vīrye dhyāne bahukalpakoṭyo /
 prajñāye śreṣṭhāya bhave aprameye
 na mahyam asti samo sarvaloke //
 maityāvihārī karuṇāvihārī

[_Mvu_2.341_] satvāna arthe carito bodhicaryām̄ /
 buddhitva bodhim̄ labhe buddhajñānam̄
 satvām̄ pramokṣyāmy aham̄ kṛṣṇabandhu //
 acchidraśīlo purime bhavesu
 kalpāna koṭīnayutā anantā /
 samāhito vajrasamo abhedyo
 so adya prāpsyam̄ vara-agrabodhim̄ //
 yāvanti senā tava kṛṣṇabandhu
 sarve bhavensu vasi īśvaratve /
 te cakravāḍasama āyudhehi
 na ca samarthā mama romam im̄jitum̄ //
 śūnyā nimittā praṇidhī vibhāvitā
 na satvasamjñā /
 na mārasamjñā na vihiṁsasamjñā
 evam̄ sthitasya abalo si pāpa //
 na rūpasamjñā na pi śabdasaṁjñā
 nāpi rasasamjñā na ca gandhasamjñā /
 na praṣṭavyasamjñā
 evam̄ sthitasya asamartho si māra //
 na skandhasamjñā na me dhātusamjñā
 adhyātmasamjñā ca vibhāvitā me /
 yathāntarīkṣam̄ hi abhāvabhūtam̄
 evamsvabhāvā hi ca sarvadharmāḥ //

[_Mvu_2.342_] jālehi citreṇa hi dakṣiṇena
 parāhane vasumatim̄ bodhisatvo /
 sā ṣaḍvikāram̄ calitā lokadhātu
 śabdam̄ ca āśī tada bhīṣmarūpam̄ //
 kaṁsasya pātrīm̄ yatha maṁjughoṣām̄
 parāhaneya puruṣo grahetvā /

evam tathaiva rāṇe lokadhātu
 yadā hane vasumatiṁ bodhisatvo //
 trastā abhūṣi tada mārasenā
 bhītā palāye ca bahuyojanāni /
 caturdiśam naiva ca prekṣamāṇā
 paśyanti buddham yatha rasmirājam //
 anye rathehi pate medinīyaṁ
 garjanta meghā yatha antarīkṣe /
 yatha hastināgā ca mahārṇavasmim
 tathaiva sarvā hata mārasainyāḥ //
 divyām ca puṣpām prakirensu devā
 cūrṇam pravarṣensu ca candanasya /
 mandāravā okire bodhisatvam
 samantā trimśa sphuṭa yojanāni //
 devasahasrā nabhe ambarāṇi
 bhrāmensu anye kṣipam muktihāram /

[_Mvu_2.343_] gāthābhi gītehi apare stavensuh
 pradhyāye tūṣṇīm duḥkhi kṛṣṇabandhuḥ //
 saptāhapūraṁ duḥkhi mārasainyam
 drumasya mūle abhu kṛcchraprāptam /
 jātyandhabhūtam diśam aprajānam
 buddhaś ca śobhe yatha rasmirājo //
 parasparam rathaśata bhajyamānā
 paśyitu hatām mahim prakampamānām /
 te nirmiṇitvā vikṛtātmabhāvām
 upasamkramensuh varapādapendram /
 na te purāṇām pratilabhesu rūpām
 sarve abhūnsuh bhayabhitārūpā //
 yathaiva tale yo vihago nibaddho
 tathā kṛṣṇabandhuḥ dharaṇītalasmim /
 saptāhapūraṁ sabalo sasainyo
 samohajāto na prabhuti gantum //
 rūpadhāto upagatā devaputrāḥ
 sarve samagrā pramuditavegajātā /
 akṣapramāṇām avakire cūrṇadhārām
 divyām viśiṣṭām varacandanasya //
 dhvajāna koṭīnayutā sahasrā
 ucchrāpayensuh nabhe devaputrāḥ /

[_Mvu_2.344_] patākapatṭaiḥ sphuṭa buddhakṣetram
 yadā hane vasumatiṁ bodhisatvo //
 divyā ca vādyā prapadyi antarīkṣe
 samgīti divyā abhu devatānām /
 puṣpām pravarṣe nabhi devaputrā
 yadā hane vasumatiṁ bodhisatvo //
 yāvanti vṛkṣā abhu medinīye
 sarve abhū kusumānantagandhāḥ /
 śūnyā nimittā praṇidhi vibhāvitā
 evamsvabhāvam vadate sa śabdām //

divye vimāne sthite megham ūrdhve
nāge vimāne tatha sāgarasmīm /
manojñaghoṣā asurapureṣu śabdāḥ
yadā hane vasumatīm bodhisatvah
yam kālam rasmīm avasṛjati bodhisatvah
pāṇītalāto kuśalacitrāto /
tadā sthapetva narakāntiricchām
yamasya lokā prapati sarvaloke //
vihvalajātām vasumatīm addaśensuh
mārāṇa koṭi prapatati medinīye /
saṁbodhiprāptām munim addaśensuh
candrasahasram yatha antarīkṣe //

[_Mvu_2.345_] parasparasya tada utthahitvā
bhūyasyā mātrayā tata medinīyam /
nabhāto kṣiptā yatha citrapaṭṭā
tathaiva sā tada abhu mārasenā //
asantrasanto varabodhisatvo
vigatabhayo atuliyō puṇyakṣetra /
pūrvañ caritvā varadharmaśreṣṭham
prabhāsi loke yatha rasmirājah //
idam ca duḥkham ayam ca samudayah
tathā nirodho atha mārgaśreṣṭho /
imasmīm sante prādurbhoti
imasmīm naṣte idam astam eti //
avidyā hetu bhavasaṁskṛtasya
tam pratyayaṁ bhavati jānanāya /
vijñānahetu bhave nāmarūpam
pratyayaṁ ca tam bhavati ṣaḍindriyasya //
ṣaḍindriyam bhavati tatha sparśajātām
sparśo ca hetu bhave vedanānām /
saṁvedayanto jāyati ṛṣṇālu
ṭṛṣṇāpratyayaṁ bhavati upādānam //
upādānahetuṁ bhavam saṁsmaranti
jātijarāmaraṇam tathaiva vyādhih /

[_Mvu_2.346_] śokā ca bhonti paridevitāni
āyāsā bhonti duḥkhadaurmanasyam //
pratītyadharmaṁ pravictito bodhisatvah
nirodhas teṣām avikali sarvajñāne /
teṣām ca evam prakṛtim paśyamāno
atulyam prāpto varam agrabodhiṁ //
yadā ca prāpto varam agrabodhiṁ
viśuddhacakṣum jino aprameyam /
pravṛttajñāno diśatā aprasamgo
trailokyē śabdo vraji paramparāya //
parāhatā dundubhi aprameyā
śabdo abhūṣi tada aprameyo /
aśokaprāptā naranārisaṁghā
devā ca nāgā manujā mahoragāḥ //

āvāsaśuddhā upagatā devaputrāḥ
 koṭīsaḥasrā nayutā anantā /
 te amjaliṁ daśanakhaṁ pragrahetvā
 abhistave daśabalaṁ pāraprāptam //
 samudramadhye yatha śailarājā
 sumerumūrdhne yatha vaijayanto /
 sūryasahasram yatha antarīkṣe
 evam̄ prabhāsi jino bodhimūle //
 yasyārthaṁ dānam̄ purimabhaveṣu dinnam̄

[_Mvu_2.347_] yasyāpi śīlam aśavalam̄ rakṣitam̄ pūrve /
 yasyārthaṁ prajñā paramā niṣevitā
 sā te narendravara prāpta bodhiḥ //
 cakṣuṣmanto timirasya hantā
 vināśadharmanidhanaṁ satvasārah /
 svayambhūprāptah naravarasārthavāhah
 na kaścit te samasamo sarvaloke //
 obhāsitā te sarvalokadhātu
 ghanā vimuktena yatha candrameṇa /
 yatha divya ābhā pratapati devanānām
 nāgāsurāṇām ca mahoragāṇām //
 sumeru śakyo tulayitum̄ śailarājā
 parāgakṛtvā śata ettakāni /
 bhāgā ca kṛtvā samā sarṣapeṇa
 na buddhavarṇam̄ kṣapitum̄ jinānām //
 mahāsamudro yatha vāripūrṇo
 kareṇa gṛhya gaṇayitum̄ śakyo vindū /
 koṭīsaḥasrā nayutā śatāni
 na śakyam̄ varṇam̄ bhāśitum̄ jinānām //
 śakyam̄ bhavāgrām jñātum̄ trisahasrām
 iha sarvabhūmivṛkṣavātatejah /

[_Mvu_2.348_] tṛṇalatā-ausadhibhīryasamkhyām̄
 na buddhavarṇo kṣapayitum̄ śakya sarvam̄ //
 bhinditva vārām̄ śatam̄ vā sahasram̄
 śakyantarīkṣam̄ gaṇayitum̄ nabhāgram̄ /
 caturdiśānām̄ śata ettakāni
 na buddhavarṇo kṣapayitum̄ śakya sarvam̄ //
 yā satvadhbātu gaṇayitum̄ śakyam̄ sarvā
 romām̄ ca teṣām̄ pi ca keśā mūrdhni /
 teṣām̄ pi kāyā purimā atītā
 na śakyam̄ varṇam̄ kṣapayitum̄ jinānām //
 ye satva śrutvā guṇam̄ evarūpam̄
 prasannacittā smare lokanātham̄ /
 teṣām̄ sulābhā vijahiya durgatīyo
 bodhī ca teṣām̄ matā nacireṇa //
 punar aparam̄ bhikṣū tathāgato anuttarām̄ samyaksam̄bodhim abhisam̄bodhitvā
 saptāhapūram̄ ekaparyāṇkenātināmesi // atha khalu bhūmyavacarā devā antarīkṣecarā
 devā caturmahārājikā ca devā trāyastriṁśā ca devā yāmā ca devā tuṣitā ca devā
 nirmāṇaratī ca devā paranirmitavaśavartī ca devā mahābrahmā ca brahmakāyikā ca

brahmapurohitā ca brahmapāriṣadyā ca ābhā ca parīttābhā cāpramāṇābhā ca
ābhāsvarā ca śubhā

[_Mvu_2.349_] cāpramāṇāśubhā ca śubhakṛtsnā ca vṛhatphalā ca avṛhā ca atapā ca
sudṛśā ca yāva akaniṣṭhā ca devā saptāhapūram tathāgataṁ bodhimāṇḍavaragataṁ
satkaronti gurukaronti mānayanti pūjayanti sarvāvatī ca trisāhasramahāsāhasrā
lokadhātuḥ saptāhapūram ekālamkārā abhūsi // atha khalu bhagavām tāye velāye
imām gāthām abhāsi //
saptāhapūram saṃbuddho bodhiṁ buddhitva uttamām /
āsanāto na utthesi sarvalokasya cetiyo //
devakoṭīsaḥasrāṇi gagaṇasmiṁ samāgatā /
puṣpavarṣam̄ pravarṣensu saptarātram anūnakam̄ //
utpalām̄ padumām̄ campām̄ puṇḍarīkām̄ manoramām̄ /
sahasrapatrām̄ rucirām̄ tatra devā pravarṣiṣu //
māraś ca durmano āsi kāṇdena lokhate mahīm̄ /
jito smi devadevena śākyasiṁhena tāpinā //
trāyastriṁśā ca yāmā ca tuṣitā ye ca nirmitā /
paranirmitā ye devā kāmadhātupratīṣṭhitāh //
lohitam̄ candanam̄ divyam̄ agurum̄ atha campakam̄ /
divyā ca puṣpavarṣāṇi antarīkṣeṇa okiri /
akṣamātrāhi dhārāhi buddhakṣetraṁ phalī imam̄ //
brahmakoṭīsaḥasrāṇi gagaṇasmiṁ samāgatāh /
varṣanti sukhumaṁ cūrṇam̄ divyam̄ lohitacandanam̄ //
bhūmyā devā upādāya śuddhāvāsāh svayaṁprabhāh /
evam̄ paramparā āsi devatāhi parisphuṭā //
chatradhvajapatākāhi antarīkṣam̄ parisphuṭam̄ /

[_Mvu_2.350_] karonti pūjanām̄ śreṣṭhām̄ saṃbuddhasya śīrīmato //
ābhā ca vipulā muktā buddhakṣetraṁ parisphuṭam̄ /
bhavāgrā lokadhātūyo gnisavarṇā bhavesi ca //
praśāntā nirayā āsi buddhakṣetrasmi sarvaśo /
śīrbhūtā ca amṛgarā satvā ca sukhitā abhū //
yeṣām̄ nairayikam̄ duḥkham̄ parikṣīṇam̄ tad antaram̄ /
nirayeṣu ca satvā te deveṣu upapadyiṣu //
saṃjīvakālaśūtreṣu tapane ca pratāpane /
praśānto raurave agnih lokanāthasya raśmibhiḥ //
avīcyām̄ atha saṃghāte pratyekanirayeṣu ca /
praśānto sarvaśo agnih lokanāthasya rasmibhiḥ //
yāvantā lokadhātūṣu pratyekanirayā abhū /
praśānto sarvaśo agnih lokanāthasya rasmibhiḥ //
ye ca tiricchānayonīyam̄ mānsarūḍhirabhojanā /
maitrāya sphuṭā buddhena na himṣanti parasparam̄ //
chatradhvajapatākehi bodhivṛkṣo alamkṛtaḥ /
kūṭagārehi saṃchanno devaputrehi nirmitā //
khāṇū ca kaṇṭakathalā ca śarkarā sikatā pi ca /
samantā bodhimāṇḍāto heṣṭā bhūmau pratiṣṭhitāh //
ratnāmayīye bhūmīye bodhimāṇḍām̄ parisphuṭam̄ /
yā iha buddhakṣetrasya devaputrehi nirmitā //

[_Mvu_2.351_] devaputraḥasrāṇi dharanīyam̄ pratiṣṭhitā /

dhūpanetrām grhetvāna pūjenti lokanāyakam //
 heṭhā ca dharaṇī sarvā padumehi parisphuṭā /
 jāmbūnadasuvarṇasya buddhatejena udgatāḥ //
 ye cāpi vyādhitā satvā duḥkhitā aparāyaṇāḥ /
 arogā sukhitā bhūtā buddharasmiparisphuṭāḥ //
 jātyandhā rūpām paśyensuḥ labdhvā cakṣum viśāradam /
 parasparam cālapensu bodhiprāptasya tāyino //
 rāgāś cāpy api ca doṣā mohāś ca tanuno kṛtāḥ /
 yaṁ kālam śākyasiṁhena prāptā bodhi maharṣinā //
 prāsādā savimānā ca kuṭāgāramanoramāḥ /
 sarve tatomukhā āsi bodhisatvasya tāyināḥ //
 yāvanti buddhakṣetrasmīm naranārī ca kiṁnarāḥ /
 sarve tatomukhā āsi bodhisatvasya tāyināḥ //
 devatā devaputrā ca devakanyā ca śobhanāḥ /
 sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇo //
 nāgāś cāpy atha gandharvā yakṣā kumbhāṇḍarākṣasāḥ /
 sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇāḥ //
 dārikā dārakā caiva śayyāsanāvaśāyitāḥ /
 tatomukhā samsthihensu yena bodhi maharṣiṇo //
 ye cāpy ābharaṇāḥ divyā viśiṣṭā ratanāmayāḥ /

[_Mvu_2.352_] ābaddhā āsi devānam sarve tatomukhā abhū //
 nāgānām atha yakṣānām piśācarākṣasāna ca /
 teṣām cābharanāḥ sarve yena bodhi tato gatāḥ //
 devānām atha nāgānām yakṣānām rākṣasāna ca /
 tatomukhā vimānābhū yena bodhi maharṣiṇo //
 nupūrā valayā caiva atha vā parihārakāḥ /
 bodhiprāptasya buddhasya yena vilambitāmbaraṇ //
 janāna hārā ca kaṇṭhe niṣkāni śobhanāni ca /
 ābaddhakā manusyāṇām yena bodhi nirīmgītā //
 muktihārāś ca ābaddhā vicitrā maṇikuṇḍalā /
 kaṭakā ca mudrikā ca yena bodhi nirīmgītā //
 yāvanti buddhakṣetrasmīm satyadhātū acintiyā /
 jānantā vā ajānantā yenha bodhi nirīmgītā //
 vātā ca śītalā vāye manoñagandhā manoramāḥ /
 samantabuddhakṣetrasmīm bodhiprāptasya tāyino //
 yāvanti buddhakṣetrasmīm devā nāgā ca mānuṣā /
 asurā ca kinnarā yakṣā sarve paśyanti nāyakam //
 dhūpanetrām grahetvāna sarve tena sukhasthitā /
 pūjayanti lokapradyotam bodhimāṇde pratiṣṭhitam //
 amjalīhi namasyanti gāthābhīr astavensu te /

[_Mvu_2.353_] pūjām karonti buddhasya bodhimāṇde pratiṣṭhitā //
 sarve āsannam paśyanti lokanātham prabhāmukaram /
 na kaścid dūre samjāne vyāmamātre yathā sthitam //
 na kaścit prṣṭhato buddham lokadhātūya paśyati /
 sarvā diśā hi buddhasya saṁmukhām paśyati dṛśām //
 vāmadakṣiṇapārśvehi na kaścil lokanāyakam /
 samjānati mahāvīram sarve paśyanti nāyakam //
 dhūpitam buddhakṣetrasmīm dhūpanam ca tad anantaram /

samantā buddhakṣetrāṇāṁ gandhena koṭīyo sphuṭā //
 na śakyam gaṇanāṁ kartum ettiyā satvakoṭīyo /
 paśyitvā śirim buddhasya saṁbodhim abhiprasthitāḥ //
 tṛṇā ca atha kāṣṭhā ca auṣadhiyo vanaspatī /
 sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇo //
 ko ayam īdṛśān dharmā lokanāthena darśitām /
 śruṇitvā na siyā tuṣṭo anyatra mārapakṣikāt* //
 na śakyam sarvam khyāpetum vācayā ṛddhi bhāṣataḥ /
 yā śiri āsi buddhasya bodhiprāptasya tāyinah //
 yehi ca dṛṣṭo saṁbuddho bodhimaṇde pratiṣṭhitah //
 pūjitaś ca mahāvīro te śrutvā tuṣṭa paṇḍitāḥ //
 śīlaskandhe ca acchidre ye bhikṣū supratīṣṭhitah /
 te śruṇitvā idam sūtram harṣam kāhinti bhadrakam //

[_Mvu_2.354_] kṣāntisaurabhyasampannā alīnakāyamānasāḥ /
 arthikā buddhajñānenā teṣāṁ tuṣṭir bhaviṣyati //
 yehi āsvāsitā satvā mociṣyi upapadyatām /
 buddhitva uttamāṁ bodhim teṣāṁ tuṣṭir bhaviṣyati //
 yehi purimakā buddhā satkṛtā dvijasattamā /
 idam ca sūtram śrutvāna tuṣṭā bheṣyanti maharṣiṇah //
 yehi te kṛpaṇā satvā annapānenā tarpitāḥ /
 te idam sūtram śrutvāna buddhe kāhinti gauravam //
 yehi te adhanā satvāḥ dhanehi praticchāditāḥ /
 te idam sūtram śrutvāna buddhe kāhinti gauravam //
 yehi ca pūrvam buddhānāṁ cetiyā māpitā śubhāḥ /
 buddhitvā varaprasādā te khu bheṣyanti prīṇitāḥ //
 yehi puluvam saddharmo lokanāthasya dhārito /
 tyajitvā lābhasatkāram te khu bheṣyanti prīṇitā //
 ye te asaṃskṛtāyuś ca daṇḍakarmehi varjitāḥ /
 orasā lokanāthasya te hi kariṣyanti pūjanām //
 ye te maitreyam saṁbuddham paśyitvā dvipadottamam /
 kāhinti vipulām pūjām teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 ye te sim̄ham mahānāgam paśyitvā lokacetiyaṁ /
 kāhinti vipulām pūjām teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 ketusya lokanāthasya ye hi kariṣyanti pūjanām /

[_Mvu_2.355_] arthikā buddhajñānenā teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 pradyotasya ca buddhasya ye kariṣyanti pūjanām /
 arthikā buddhajñānenā teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 jyotindharam ca ye buddham paśyitvā aparājitaṁ /
 pūjām mahatīm kāhinti teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 sunetram lokapradhyotam ye dṛṣṭvā satkariṣyanti /
 apramāṇaya pūjāya teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 dvau buddhau kusumanāmānau lokanāthau tathāgatau /
 ye dṛṣṭvā satkariṣyanti teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 marum ca dvipadaśreṣṭham saṁbuddham vadatām varam /
 ye dṛṣṭvā satkariṣyanti teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 puṣpam ca agrasaṁbuddham paśyitvā dvipadottamam /
 ye kāhinti paramām pūjām teṣāṁ harṣo bhaviṣyati //
 ye gr̄ddhā lābhasatkāre jihmavijñānaniśritā /

alpecham tam śruṇitvāna teṣāṁ trāso bhaviṣyati //
 ye ca saṃgaṇikārāmā gaṇavāse pratiṣṭhitā /
 vivekām śrutvā buddhasya na teṣāṁ daurmanasyatā //
 evam duḥśīlā śrutvānaivam buddhena bhāṣitam /
 natā lokapradīpasmīm tīvram kāhinti gauravam //
 ye te vyākṛtā buddhena bodhisatvā anāgatā /
 sūratā sukhasaṃvāsā teṣāṁ tuṣṭir bhaviṣyati //

[_Mvu_2.356_] yeṣāṁ vivartanā nāsti buddhajñānātō sarvaśah /
 te imam sūtraṁ śrutvāna bheṣyanti sukhitā narāḥ //
 yehi purimā buddhā satvasārā
 gurukṛtā satkṛtā pūjītā narendrā /
 praṇatamanāḥ śiṣṭa buddhajñāne
 naravaravarṇa śruṇitva tuṣṭā bhonti //
 ye ca avikalāḥ samantaśuddhā
 varaguṇakoṭīśatopapannā /
 ye ca dharasi dharma luṣyamānaṁ
 muditamanā sugatasya śāsanasmīm //
 ye ca acapalā Ō ānubaddhā
 amukharā no ca abhū vikīrṇavācā /
 na mānupetā
 jinavaravarṇa śruṇitva tuṣṭā bhonti //
 yeṣāṁ aparityakta buddhajñānaṁ
 evam virajā ca atulyanantabodhi /
 ye ca caranti vratam apramattā
 jinavaravarṇa śruṇitva tuṣṭā bhonti //
 caturhi bhikṣū dharmehi samanvāgataḥ tathāgato pūrve bodhisatvacārikām caranto
 sarvaloka-abhyudgatataṁ anuprāptah // katamehi caturhi // acchidreṇa
 śīlaskandhena

[_Mvu_2.357_] sarvasatvahitacittatāya sarvasatva-ohitacittatāya // imehi
 bhikṣūḥ caturhi dharmehi samanvāgataḥ tathāgato pūrve bodhisatvacārikām caramāṇa
 imam evarūpaṁ sarvajñānam anuprāptaḥ //
 ____atha khalu bhagavān tāye velāye imāṁ gāthām abhāṣi //
 śīlaskandho dhanam śreṣṭham lokanāthasya śāsane /
 na suvarṇam na ca rūpyam dhanam bhikṣusya varṇitam //
 śīlam va pūjetu śāstu śāsane supratiṣṭhito /
 duḥśīlo chambhito dūram na so buddhasya śrāvako //
 śīlam rakṣitvā acchidram paṣyanti dvipadottamā /
 lokanāthā mahāvīrā dvātrimśavaralakṣaṇāḥ //
 maitrāyā śīlaskandhena aranyavāse ca utsukah /
 sūrataḥ sukhasaṃvāso etam śrāmaṇyakam dhanam //
 alpecho alpasantuṣṭo sūrato susamāhitaḥ /
 hirī-ottappasampanno etam śrāmaṇyakam dhanam //
 sādhuśīlā bhikṣū hi sarve ṭṛṣṇā chittvāna jālinīm /
 sapta bodhyamgān bhāventi etam śrāmaṇyakam dhanam //
 śūnyatām śāntām bhāveti bhavā ca virato munih /
 bahuduhkhā asārā ca etam śrāmaṇyakam dhanam //
 so so mahādhano bhavati yo evam pratipadyati /
 pratipattīya sampanno sa khu bhikṣu mahādhano //

[_Mvu_2.358_] sīlasampanno yo bhikṣuh sa ādhyo ti pravuccati /
na hi muktāpravādehi bhikṣu bhoti mahādhano //
sīlavām sukhasamvāso bhikṣu bhotu ahimsako /
na hi cīvaralābhena vrajate bhikṣu svargatīm //
sīlam suci niśevitvā varjati sarva-akṣanām /
na jñātilābhām eṣantām śāstā bhikṣum praśamsati //
sīle ābhogam kṛtvāna svargo bhoti na dullabho /
priyo manāpaḥ sarveṣām yatra yatropapadyati //
sīlam rakṣetha medhāvī prārthayanto trayo sukhām /
praśamsām cittalābhām ca pretya svarge ca modanaṁ //
sīlam prāvaraṇām śreṣṭham alamkāram prabhāsvaram /
sīlena śobhito bhikṣuh dadanto na vihanyati //
sīlena pariśuddhena kāyo bhoti prabhāsvaro /
na cāsyā jāyate dāgho maraṇe pratyupasthite //
sīlena pariśuddhena phalaprāptir na dullabhā /
kim amga punah svargati lokanāthām ca paśyati //
sīlena śobhito bhikṣuh pariśuddhena mārdavo /
na hi uccena bhāṣeṇa bhikṣu bhoti praśamsito //
sīlavām ca asantrasto na so bhāyati kadā ca na /
na kadācid yutāgasam gacchati bhūtadurgatīm //

[_Mvu_2.359_] sīlavām bhoti alpārtho alpakṛtyo guṇe rato /
samādhiṁ labhate kṣipram sa cāpi prasādam gacchati //
sīlaskandhena guptena bhikṣu bhoti viśārado /
na tasya hanyate cakṣum paśyitvā jinaśrāvakām //
sīlam ca bhikṣu śodhitvā nivāsam purimam smare /
kalpakoṭisahasrāṇi samprajānapratismṛto //
sīlasya ca sa niṣyando yaṁ nirīkṣīya gacchati /
brahma-lokaṁ mahāvīro sarvalokasya cetiyo //
sīlena pariśuddhena divyam cakṣu viśudhyati /
na tasyāgamanam bhoti buddhakṣetresu sarvaśo //
sīlena susamāptena aprameyatathāgataḥ /
cyutopapādaṁ jānāti sarvasatvāna nāyako //
sīlavām vicare loke apramatto pradhānavām /
na tasya dullabho bhoti buddhaghoṣo manoramo //
sīlavām priyo satvānām bhavati sarvatra pūjito /
satkṛto mānitaś cāpi śuddhacitto anamgaṇo //
sīlena pariśuddhena cyavantaṁ paśyate naraḥ /
vimānam ruciram śreṣṭham apsarogaṇasevitam //
sīlena pariśuddhena cyavantaṁ paśyate naraḥ /
sumerumūrdhne rucire trāyastriśānamālaye //
sīlena pariśuddhena yāmām paśyati devatām /
tam caiva nagaram divyam apsarāhi parisphuṭam //

[_Mvu_2.360_] sīlena pariśuddhena tuṣitām paśyati devatām /
vimānām paśyati teṣām vicitrām ratanāmayām //
sīlena pariśuddhena nirmāṇaratīm paśyati /
sunirmitām devaputrām paśyati ca svalamkṛtām //
sīlena pariśuddhena devām paśyati śobhanām /

paranirmitavaśavartī vimāneśu pratiṣṭhitā //
 śīlena pariśuddhena paśyate māramālayam /
 maṇivitānasamchannam apsarogaṇasevitam //
 śīle ābhogam kṛtvāna brahmām paśyati devatām /
 jāmbūnadavimānam ca maṇīhi pratiṇḍitam //
 śīlavām paśyate bhikṣu devām ca brahmakāyikām /
 brahmapurohitām devām vimānehi pratiṣṭhitām //
 śīlavām paśyate bhikṣur vimāneśu pratiṣṭhitām /
 brahmapārṣadyām ca devām mahābrahmām ca devatām //
 śīlaskandhena sampanno ābhām paśyati devatām /
 viśiṣṭām paśyate teṣām vimānām ratanāmayām //
 śīlavām paśyate bhikṣuh śubhām devā maharddhikām /
 paśyate śubhakṛtsnā pi apramāṇābhām paśyati //
 śīlam viśuddham rakṣitvā parīttaśubhām paśyati /
 devaputraśasrāṇi rūpadhātupratiṣṭhitām //
 śīlena pariśuddhena paśyati ca bṛhatphalām /
 tathā avṛhām atapām paśye sudṛśām ca sudarśanā /

[_Mvu_2.361_] śīlena pariśuddhena śuddhāvāsām pi paśyati //
 ye tatra parinirvāyi vārisikto yathānalo /
 te pi bhikṣū paśyanti śīlam rakṣitva śobhanām //
 śīle aśavalah sadā abhūsi
 purimabhaveṣu viśiṣṭalakṣamāṇah /
 tena daśabalaṁ upeti śāstam
 tasya virocati kāye lakṣaṇehi //
 śīle sadā samādhau apramattaś ca
 carati jināḥ purimā anantakalpām /
 tena bhavati lokadharmaśvāmī
 gagaṇagato yathā sūryo rasmirājo //
 evam śīlam pariśuddham ācaritvā
 aparimitam tathā anantakalpam /
 sugato laṃkṛtaḥ śobhate lakṣaṇehi
 mukhāto vāti gandham candanasya //
 imām gunām satataṁ vipaśyamānā
 jinavaravarnitam śīlam rakṣamāṇāḥ /
 viharatha pavane udagracittā
 munivara pūjita yehi te prañītā //
 dṛṣṭa purima buddha sārthavāhā
 hatarajā satkṛta pūjītā svayaṁbhū /

[_Mvu_2.362_] chando janito bodhiye varāye
 ime gunāḥ śrutvā udagrā bodhisatvāḥ //
 punar aparaṇam bhikṣavo śīlapariśuddhaḥ tathāgataḥ samādhipariśuddhaḥ
 prajñāpariśuddhaḥ vimuktipariśuddhaḥ vimuktijñānapariśuddhaḥ kṣāntipariśuddhaḥ
 bhikṣavaḥ tathāgato saurabhyaṇapariśuddhaḥ pi bhikṣavaḥ tathāgato maitrāpariśuddhaḥ
 bhikṣavaḥ tathāgato karuṇāmuditāpariśuddhaḥ pi bhikṣavo tathāgato // evam
 pariśuddhasya bhikṣo tathāgatasya yaḥ satkāraṁ kuryāt
 puṣpamālyagandhadhvajapatākāhi vādyā-anulepanehi na tasya puṇyasya śakyam
 paryantam adhigantum / nāpi so puṇyaskandham antareṇa śakyam kṣapaṇāya anyatra
 trihi yānehi anyatarānyatareṇa yānenā na parinirvāṇam tasya paryantah // tat

kasya hetoh // yathā evam hi bhikṣo tathāgato apramāṇah sarvehi guṇehi tathā evam
 bhikṣo tathāgato pratiṣṭhāpitā dakṣinā apramāṇā aparyantā acintiyā atuliyā amāpiyā
 aparimāṇā anabhilāpyā // yaś ca khalu punah bhikṣo tathāgatam etarahi tiṣṭhantam
 yāpayantam satkareyā gurukareyā māneya pūjeyā puṣpehi gandhehi mālyehi chatrehi
 dhvajehi patākāhi vādyehi dhūpehi vilepanehi annapānayānavastrehi yaś ca
 parinirvṛtasya sarṣapaphalamālam api dhātum satkareyā ity etaṁ samasamāṁ //
 ____atha khalu bhagavāṁ tāye velāye imāṁ gāthāṁ abhāṣīt //
 bodhāya cittam nāmetvā hitāya sarvaprāṇināṁ /
 yaś stūpaṁ lokanāthasya karoti abhipradakṣināṁ //
 smṛtiṁanto matīmanto puṇyavanto viśārado /
 bhoti sarvatra jātiṣu caranto bodhicārikāṁ //

[_Mvu_2.363_] devanāgāna yakṣāṇāṁ rākṣasānāṁ ca pūjito /
 bhoti sarvatra jātiṣu stūpaṁ kṛtvā pradakṣināṁ //
 varjeti akṣaṇāṁ aṣṭau ye kecid deśitā mayā /
 ārāgeti kṣaṇāṁ ekaṁ buddhotpādaṁ suśobhanāṁ //
 varṇarūpeṇa saṁpanno lakṣaṇehi alaṁkṛto /
 upeto varavarṇena adīnamanamānasō //
 āḍhyo mahādhano bhoti puṇyavanto anīrṣuko /
 paśyitvā lokapradyoṭam satkaroti punar punah //
 na so muhyati dharmeṣu nairātmyam dṛṣṭvā śūnyatāṁ /
 prasādaṁ labhate kṣipram dharmeṇa so ca kovidō //
 śreṣṭhikuleṣu āḍhyeṣu sphītētu copapadyati /
 atidānapatiḥ śūro muktātāgo amatsarī //
 ye kecij jaṁbūdvīpasmiṁ viśiṣṭā kulaśobhanāḥ /
 tatra so jāyate vīro hīnāṁ ca parivarjayet* //
 gṛhapatimahāśalo śiritejena tejito /
 pūjito bhavati sarvatra stūpaṁ kṛtvā pradakṣināṁ //
 brāhmaṇamahāśalaś ca prajñāvanto bahuśruto /
 kṣatriyamahāśalaś ca āḍhyo bhoti mahādhano //
 rājā pi dhārmiko bhoti jaṁbūdvīpasmiṁ īśvara /
 praśāsati imāṁ ca sarvāṁ medinīṁ girikuṇḍalāṁ //
 cakravartī maharddhikāḥ saptaratnāna īśvaraḥ /

[_Mvu_2.364_] rājye pratiṣṭhito buddham satkaroti punar punah //
 cyutaś ca gacchate svargam prasanno buddhaśāsane /
 śakro pi bhoti devendro merumūrdhani īśvara //
 suyāmo bhoti devendro bhoti saṁtuṣito pi ca /
 nirmito pi ca devendro vaśavartī ca īśvarah //
 brahmā pi brahmalokasmīm īśvara bhoti paṇḍito /
 satkṛto devakoṭhi stūpaṁ kṛtvā pradakṣināṁ //
 na śakyam bhāṣaṇakṣapaṇam kalpakoṭiṣatehi pi /
 ye stūpaṁ lokanāthasya karonti abhipradakṣināṁ //
 na jātu andho kāṇo vā bhoti kalpāna koṭibhiḥ /
 bodhāya cittam nāmetvā yo vande śāstu cetiyam //
 viśuddhāṁ labhate netrām viśālām nīlaśobhanām /
 cetiyam lokanāthasya kṛtvā abhipradakṣinām //
 upeto balavīryeṇa na kausīdyam sa gacchati /
 apramatto sadā bhoti stūpaṁ kṛtvā pradakṣinām //
 dṛḍhavīryo dṛḍhasthāmo dhaureyo dṛḍhavikramo /

kauśalyam gacchate kṣipram stūpam kṛtvā pradakṣinam //
agniviṣeṇa śastreṇa na jātu kālam karoti ca /
kālam karoti pūrṇena āyuḥkṣīṇena paṇḍito //
vighuṣṭo rājadhānīṣu rāṣṭreṣu nigameṣu ca /
rūpeṇa arthabhogehi stūpam kṛtvā pradakṣinam //
śucigātrocūcivastraḥ śukladharmapratīṣṭhitō /
tato na sevate kāmām̄ caranto bodhicārikām̄ //

[_Mvu_2.365_] puṣpasya mālām̄ kṛtvāna yaḥ stūpe upanikṣipe /
cittam̄ bodhāya nāmetvā na so jātu vihanyati //
itaś cyavitvā mṛto hi trāyastriṃśām̄ sa gacchatī /
vimānam̄ labhate kṣipram vicitram̄ ratanāmayam̄ //
kūṭāgārām̄ ca prāśādām̄ apsarogaṇasevitām̄ /
mālām̄ stūpe dahitvāna trāyastriṃśeṣu bhumjati //
aṣṭāmāvaraṇasampūrṇām̄ suvarṇavālukasamstṛtām̄ /
vaidūryaspahātikāṣṭīrṇām̄ divyām̄ puṣkariṇīm̄ labhe //
bhumjītvā vibhavām̄ divyām̄ paripūretva paṇḍito /
cyavitvā devalokāto manuṣyo bhoti bhogavām̄ //
tena ca kuśalamūlena ārāgati tathāgataṁ /
pūjeti dvipadaśreṣṭhām̄ apramatto vicakṣaṇo //
na so jayyati rāgena nāpi doṣeṇa hrīyati /
nā jātu bhoti sammūḍhaḥ pūjetvā dvipadottamām̄ //
araktaś ca adrṣṭaś ca amūḍhaḥ samvṛtendrayaḥ /
bhoti sarvatra jātīṣu pūjetvā lokanāyakam̄ //
jātikoṭisahasrānī śatāni nayutāni ca /
satkṛto bhoti sarvatra mālām̄ dattvāna cetiye //
cakravartī api rājā śakro pi bhoti īśvaraḥ /
brahmā pi brahma lokasmīm̄ mālām̄ dattvāna cetiye //
paṭṭadāmaṁ daditvāna lokanāthasya cetiye /

[_Mvu_2.366_] sarve sya arthā vartanti ye divyā ye ca mānuṣāḥ //
hīnām̄ ca kulām̄ varjeti na sa tatropapadyati /
āḍhyaś ca dhanavām̄ bhoti jambūdvīpasmīm̄ īśvaro //
rūpenātha bhogehi ca varṇena atha ṛddhiyā /
viśiṣṭo bhoti sarvatra pūjām̄ kṛtvā tathāgate //
jātismaraś ca so bhoti na so rāgena hrīyati /
jānate doṣam̄ kāmānām̄ brahma caryam̄ samādiye //
rūpehi atha śabdehi rasehi aparājito /
na karoti pāpakam̄ karma pūjetvā dvipadottamām̄ //
gandhehi atha sparṣehi na jātu sa ca hrīyati /
smṛtimām̄ samprajānaś ca bhoti pūjetva nāyakam̄ //
na tasya caurā rājāno dhanaskandham̄ parāmṛṣe /
agnir vā apaskaroti pūjām̄ kṛtvā tathāgate //
śokam̄ ca śokavairāgyām̄ na so jātu nigacchati /
paṭṭadāmaṁ daditvāna puṣpam̄ ca lokanāyake //
sarvatra bhoti jātīṣu aśoka anupadruto /
pūjetvā lokapradhyotam̄ cakravartī maharddhiko //
sughaṭṭitahastapādo amgaśobhām̄ nigacchati /
varṇarūpeṇa sampannah pūjetvā lokanāyakam̄ //
varjeti pāpakam̄ karma caranto bodhicārikām̄ /

paśyate dvipadaśreṣṭhāṁ ye lokasmiṁ sudurlabha //

[_Mvu_2.367_] kalpakoṭīsaḥasrāṇī śatāni nayutāni ca /
bhūmijitvā sauκhyam̄ saprajño budhyate bodhim uttamāṁ //
mālāvihāraṁ kṛtvāna lokanāthasya dhātuṣu /
abhedyaparivāreṇa rājā bhoti maharddhiko //
varjeti pāpakaṁ dharmā ye āryehi vivarjitā /
carati kuśalāṁ dharmāṁ ye buddhehi praśaṁsitā //
priyaś ca dayito bhoti satkṛtaś ca praśaṁsito /
devānāṁ atha nāgānāṁ ye ca lokasmiṁ paṇḍitā //
mahatā parivāreṇa śobhanena mahābalo /
pūjayati dvipadaśreṣṭham̄ saṁbuddham̄ aparājitaṁ //
yat̄a so jāyate gehe puṇyatejena tejito /
tam̄ kulam̄ satkṛto bhoti rāṣṭreṇa nigamena ca //
mālāvihāraṁ kṛtvāna cittaṁ bodhāya nāmaye /
tasyaiśā bhoti sampatti yā buddhehi praśaṁsitā //
na so kubjo ca khamjo vā khalito vā vicām̄kramo /
alaṁkṛto lakṣaṇehi yatra yatropapadyati //
daridra satva paśyitvā dhanena abhicchādaye /
asaṁharaṇīyaś ca so caranto bodhicārikāṁ //
imāṁ ca vasudhāṁ sarvāṁ ośirītvā mahāmatih /
adīnacitto so bhoti na so jātu viṣīdati //
putrāṁś ca dhītarāṁś caiva bhāryā kalyāṇabhadrikāṁ /
ośirītvāna so yāti yo bodhim abhiprasthito //
pūrvālāpī ca so bhoti sumukhaś ca sudarśanah /

[_Mvu_2.368_] na so hanyati īrṣyāye na ca mānena kadā cana //
so anīrṣu sūrataś caiva kṣāntiye pāramiṁgato /
hitaiśī guṇasaṁpanno yo bodhim abhiprasthito //
ratanaṁ sarvalokasmiṁ utpādas tasya durlabho /
aniṁdito dakṣiṇīyo yo bodhim abhiprasthito //
gagaṇe nimiše śakyam̄ bālena gaṇetu tārakāṁ /
na tasya guṇaparyantam̄ śakyam̄ vācāya bhāśitum̄ //
śakyam̄ sarveśāṁ satvānāṁ triyadhvacittam̄ jānitum̄ /
na tasya guṇaparyantam̄ śakyam̄ vācāya bhāśitum̄ //
mahāsamudrāś catvāro bālena sikatāṁ tathā /
nāgakoṭīsaḥasrāṇī na tasya guṇa bhāśitum̄ //
ye romā sarvasatvānāṁ gatiṣu ṣaṭsu ye jage /
gaṇetu nimiše śakyam̄ na tasya guṇa bhāśitum̄ //
yatreyam̄ vasudhā sarvā āpaskandhe pratiṣṭhitā /
nirmitum̄ śakyate bālena na tasya guṇa bhāśitum̄ //
devāgāraṁ upādāya ye kalpasthāyījīvino /
ye atrāntareṇa vrksā ye ca bhūmi anāgatā //
puṣpā phalāni ca śakyam̄ gaṇayitum̄ vijānatā /
ta tasya buddhaputrasya guṇaparyanta bhāśitum̄ //
bhāṣeyus tasya śūrasya varṇamālāṁ manoramāṁ /

[_Mvu_2.369_] na śakyam̄ buddhaputrasya guṇaparyanta bhāśitum̄ //
jātiśatasahaḥasrāṇī yaḥ se kareya apriyam̄ /
devā manusyāṁ varjetvā nirayas tasya gocarah //

andho acaksuko bhoti duḥkhito aparāyaṇo /
 utpīḍāṁ bodhisatvānāṁ yaḥ karoti aviddasu //
 cyuto avīcīm gaccheyā dāruṇāṁ bhayabhairavaṁ /
 mahatā ātmabhāvena duḥkhāṁ vedeti vedanāṁ //
 yojana-ātmabhāvena bhoti tatropapadyate /
 samantamaṇḍalākīrṇo samantaparitāpito //
 paṁca sīrṣasahasrāṇi ātmabhāve pratiṣṭhitā /
 ekaśīrṣe ca jihvānāṁ śatā paṁca anūnakā //
 halānāṁ śata ekasmiṁ jihvāgre pratipāditā /
 tam pāceti mahāghoram pāpakarmasya tat phalaṁ //
 avīcitaś cyavivāna tapanam ca pratāpanam /
 vedeti tatra durmedho paurāṇam duṣkṛtam naro //
 utpīḍāṁ buddhaputrāṇāṁ yaḥ karoti aviddasu /
 na tasya sulabho jātu bheṣyate mānuṣo bhavaḥ //
 jātiśatasahasrāṇi śatāni nayutāni ca /
 duḥkhā vedanāṁ vedayati tatonidānam pacyati //
 majjāghāso viṣo bhoti abhimardo bhayānako /

[_Mvu_2.370_] utpīḍanam karitvāna buddhaputrāṇa tāyināṁ //
 kṣudhāpipāsām adhigato pāpakarmasya tat phalaṁ /
 na so bhojanam labdhvāna jātu ṛptīya bhumjati //
 tato cyavitvā yamaloke mahādroṇiṣu khajjati /
 na trāṇam labhate jātu kṛtvā utpīḍa bhikṣuṇāṁ //
 tato cyutaḥ kālagato mānuṣam lokam āgato /
 jātyandho bhoti durmedho drṣṭacitto asamvṛto //
 vācā durbhāsitā bhavati asatyā ghoṣapāpikā /
 manuṣyehi cyavitvāna kṣipram gacchati durgatiṁ //
 kalpakoṭisahasrehi na jātu buddham paśyati /
 utpīḍāṁ buddhaputrāṇāṁ yaḥ karoti asamvṛto //
 vastuṣu buddhaputrāṇāṁ karonto rakṣa dhārmikāṁ /
 varjeti durgaṭī sarvāṁ kṣipram gacchati svargatiṁ //
 āḍhyo mahādhano bhavati balavanto viśārado /
 smṛtiprajñāya sampanno sukhito bhoty anupadruto //
 yadā ca lokapradyotā bhavanti parinirvṛtā /
 paśyitvā buddhastūpānāṁ satkaronti punar punah //
 ko imān edṛśā dharmāṁ śrutvā buddhasya bhāṣitāṁ /
 prasādām buddhaputrāṇāṁ na kareyā punah punah //
 yaś ca buddhasahasrāṇi śatāni nayutāni ca /
 yathā vālikā gaṁgāye ettakām kalpa satkare //
 yaś ca pralujjantam saddharmaṁ lokanāthena darśitam /

[_Mvu_2.371_] ekarātrīṇḍivam cāpi dhāraye puṇyam viśiṣyati //
 aham ca pūjito bhoti buddhajñāne pratiṣṭhitah /
 te pi ca pūjītā buddhā dharme lujjante dhārite //
 pralujjamāne saddharme yo rakṣe śāstu śāsanam /
 kalpakoṭisahasrehi na so jātu vihanyati //
 kāyena sukhito bhoti na sa rogam ca gacchati /
 amanāpasahasrehi na jātu samḥarīyati //
 kṣāntiye bhoti sampanno sūrataḥ sakhiḥ mṛduḥ /
 maitracittaś ca satvebhyo rakṣitvā śāstu śāsanam //

sukhito pramuditah pratikrośam
pratilabhati purimanirodhadṛṣṭam /
sarvāṁ jahati akṣaṇāṁ aśeṣā
jinavaradharma dhāretvā lujjamānam //
kavacito sadā bhoti lakṣaṇehi
yathā gagaṇam pratipūram tārakehi /
sa madhuravacano manojñaghoṣo
jinavaradharma dhāretva lujjamānam //
hīnakulavivarjito sa bhoti
sukhitam yeṣu na asti saumanasyam /
āḍhya sukhita bhoti bhogavām ca

[_Mvu_2.372_] jinavaradharma dhāretva lujjamānam //
sthāmvara upeti vīryavanto
vicarati sarvāṁ vasundharāṁ adīno /
buddhaśatasahasra satkaroti
jinavaradharma dhāretva lujjamānam //
smṛtimatigativanto puṇyavanto
paramasusatkṛtu bhoti narāmareṣu /
vidu paramapraśasta jaṃbudvīpe
jinavaradharma dhāretva lujjamānam //
paramasu-abhirūpadarśanīyo
priya bhavati naranāriṇāṁ marūṇāṁ /
suruciru praśastu puṇyavanto
jinavaradharma dhāretva lujjamānam //
kalpaśatasahasrakoṭī pūrāṁ
guṇasthāviryasamgato anantajñānī /
no ca kṣapeya sarva ānuśāmsam
jinavaraśāsanam lujitam dharetvā //
yeṣām imam purimasūtram śāstā
daśabaladhāri prakāśi devadevo /
teṣām idam narāṇāṁ harṣam aprakampyam
bhaviṣyati paścime kāle vartamāne //
bhāṣec ca jinavaradharma nirvṛtānāṁ

[_Mvu_2.373_] śraddhāya teṣām dharayati gāraveṇa /
dānam ca deti aparimitacetiyequ
pūjeti samgha bhagavato ca gāraveṇa //
pralajjamāne jinavaraśāsanasmīm
dhāreti śāstu varadharmanetrī /
so tam akaritvā śubhakarmaśreṣṭham
nopacakrame śubham kālakarmam //
sarve ca satvā siyu lokanāthā
samantacakṣū hatarajaniṣkileśā /
te kalpakoṭīnayutāṁ sahasrām
bhāṣeyu varṇam jinavare puṣpadinne //
pāpam ca karmam vijahati savyakālam
śreṣṭham ca dharma prakari udagracitto /
caritvārthaṁ suciram cārikāsu
so buddho loke bhavati atulyo //

yah sārṣapeṇa sūkṣmataram grahetvā
dhūpeya gandham bhagavato cetiyeṣu /
tasyānuśāṁsāṁ śṛṇotha me bhāṣamāṇam
prasannacittā jahiyā kileśāṁ //
so puṇyavanto carati diśāsu
arogaprāpto dṛḍhavrata apramatto /
vineti lokāṁ carayanto cārikāṁ
priyo manāpo bhavati janasya //

[_Mvu_2.374_] rājyam ca prāpto jina satkaroti
mahānubhāvo vidu cakravartī /
suvarṇavarṇo sphuṭo laksanehi
manojñagandhāṁ labhate sarvakālam //
tasya duḥkham nāsti daurmanasyam
sa bhogām hīnām vitari cārikāsu /
āḍhyaś ca bhoti dhanavām prabhūtabhogo
aśeṣaprāpto vicarati sarvaloke //
upasamkrami bahujanam pṛcchamāno
dharmam viśiṣṭam jinaśāsanasmīm /
vineti kāṃkṣām girām bhāṣamāṇah
śrutvā ca dharmam labhe saumanasyam //
na pāpakarmaṇ kari hīnabuddhiḥ
jñānaṇ tu jñātvā paramam viśiṣṭo /
karoti divyam śubhapremaṇīyam
śodheti cakṣum vidhamati andhakāram //
na tīvrarāgo bhavati na tīvradoṣo
na tīvramoho bhavati manusyaloke /
caranta śuddham aśabalabrahmacaryam
karoti artham aparimita-anantam //
na kasyacid bhavati praduṣṭacitto
na bhogahānir bhavate kadācit* /
na tasya nīgho bhavati janasya
dhūpetva gandham jinacetiyeṣu //

[_Mvu_2.375_] viśuddhacitto vimalo vīdhūtapāpah
śāntah praśāntah paraśamenupetah /
kalpāna koṭī nayutā śatām caritvā
bodhim atulyām sprśati adīnacitto //
satvāna koṭīnayutām sahasrām
mārge aśoke parame sthapetvā /
vartetva cakram asadrśam sarvaloke
nirvāyi paścā hatarajo niṣkileśo //
patākam dattvā bhagavato cetiyeṣu
janayet* chandam katham asmi buddha loke /
so pūjanīyo bhavati janasya
carantu śreṣṭho jinacārikāye //
vighuṣṭaśabdo bhavati vidu praśamṣyah
śuddham viśuddham labhe ātmabhāvam /
udvīkṣaṇīyo bhavati janasya
devāna nāgāna guru pūjitaś ca //

suvarṇavarṇo sada ātmabhāvo
lābhī ca bhoti śubhacīvaraṇāṁ /
karpāsikānāṁ atha kambalānāṁ
kṣomadukūlāna ca kauśikānāṁ //
ye jaṁbudvīpe kulaśreṣṭha bhonti
āḍhyā mahātmā bahudhanasvāpateyā /
tatraiva tasya bhavatopapatti

[_Mvu_2.376_] varjeti hīnā kulā ye daridrā //
yena tasya kvacij janiyati īśvaratvam
praduṣṭacitto na bhavati kaści satvo /
pāpam ca karmāṁ garahati so pareśāṁ
viśuddhaśīlo bhavati sadāpramatto
amatsarī bhavati anāgrahītaḥ
so muktatyāgo bhavati aśokaprāpto /
na jīvikārthaṁ janayati so pareśāṁ
vighuṣṭaśabdo bhavati sadā praśasto //
paśyitva buddham mahāsārthavāham
karoti pūjāṁ sada hṛṣṭacitto /
chatraih patākaiḥ dhvajagandhamālyaiḥ
sadā caranto aśabalabrahmacaryam //
manuṣyaloke gurukṛta satkṛto ca
deveṣu divyam labhati vimānaśreṣṭham /
manojñavarṇam suruciradarśanīyam
rajatābhicchannam maṇispṭhātikehi //
[citram] sumerumūrdhne labhati īśvaratvam
sarve sya devā abhinata śisyabhūtā /
dharmeṇa teṣāṁ janayati saumanasyam
na jātu bhoti paramapramatto //
tato cyavitvā bhaviṣyati manuṣyaloke
rājāna śreṣṭho varacakravartī /
na tasya pāpam janayati kaści satvah

[_Mvu_2.377_] priyo manāpo bhavati janasya //
kalpāna koṭīnayutā sahasrām
labhitva sauκhyam suciram martyaloke /
gatvāna deśam purimajināna vuṭṭham
so bodhim buddhe ajaramarām aśokām //
dhvajam dahitvā hatarajasatvasāre
tam ca prasūtam labhe no cireṇa /
prabhūtakośo bhavati anopamaprajño
parivāra tasya hoti adīnacitto //
labhitva bhogām vibhajati bhumjate ca
na tasya trāso bhavati na daurmanasyam /
rājā so tuṣṭo vitarati grāmarāṣṭram
na pāpacittam janayati tasmin jātu //
śreṣṭhī viśiṣṭo bhavati prabhūtakośo
gṛhapatī ca ratanavicitritāmgo /
putro ca rājño atha vā amātyo
rājā ca bhavati balacakravartī //

varjeti so hīnakulāni sarvān*
viśiṣṭabhogaṁ kularatnaṁ labhitvā /
sadāpramatto bhavati alīnacitto
varjeti kāmām yatha mīḍhakumbhaṁ //

[_Mvu_2.378_] viśiṣṭarūpam labhate kṣaṇāmś ca
kule ca śreṣṭhe bhavatiśvaraś ca /
parivāras tasya bhavati abhedyo
puraskṛtaś ca bhavati janena //
na cittaśūlaṁ janayati so pureṣu
prasannacitto sadā apramatto /
na tasya agni kramate na śastram
ullokanīyo sada puṇyavanto //
pramādaṁ so na carati puṇyavanto
susamprajāno sada so manuṣyo /
sunigṛhīto bhavati muktacitto
na tasya . . . dharmasya anto //
sutīkṣṇagātro bhavati viśiṣṭo
suviśuddhacitto bhagavām satyavādī //
bhayārditānām Jane saumanasyaṁ
trāṇaṁ careya ca parāyaṇaṁ ca //
sa vai karitvā bahukāmanuṣyaṁ
pratisthihitvā mahājñānaskandhe /
gacchitva maṇḍaṁ varapādapendram
buddhe atulyo vara-agrabodhiṁ //
heṣṭā upādāya bhavāgrapūraṁ

[_Mvu_2.379_] jāmbūnadasya imām buddhakṣetram /
śakyam kṣapetu śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpaṁ //
na tasya kāyo bhavati vivarṇo
dṛḍhe sa pīṭhe . . . acchatī /
ālokaprāpto care sarvaloke
dahitva dīpaṁ bhagavato cetiyeṣu //
yadā ca bhoti jinaprādurbhāvo-Senart: Śprādubhāvo
āsannaprāpto bhavati tathāgatasya /
putro ca bhrātā atha pitā vā jñātiko
so jñānaskandham labhe nacireṇa //
buddhāna kṣetrā nayutāmitā sahasrā
pūrā bhavensuḥ yadi sarṣapāṇām /
śakyam gaṇetum tulayya jānitum vā
na buddhastūpe dharayato ekadīpaṁ //
agrārhaṁ buddho varadaksiṇīyo
agrām caritvā cārikām viśiṣṭām /
karitva pūjaṁ guṇasāgarasya
vipāko agro bhavati anopamo //
vaiḍūryaratnehi maṇīhi pūrā
sarvā siyāyam sahālokadhātu /
śakyam kṣapetu śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpaṁ //

[_Mvu_2.380_] kārśāpanehi sahalokadhātum
heṣṭā upādāya bhavāgrapūrām /
śakyam kṣapetum śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpam //
kṣetrasahasrā varacandanena
heṣṭā upādāya bhavāgrapūrām /
śakyam kṣapetum śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpam //
kṣetrā sahasrā bahuvastrapūrā
yam devaloke śubhakasmi duṣyam /
śakyam kṣapetum śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpam //
deveṣu divyā ca ratnā vicitrā
nāgāsuramanujamahorāgānām /
śakyam kṣapayitum śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpam //
ye divyagandhā naradevaloke
tehi bhaveyā sahā samprapūrā /
śakyam kṣapetum śirim evarūpām
na buddhastūpe dharayato ekadīpam //
pramāṇam śakya diśi vidiśāsu jñātum
ākāśadhātu ayam ettiko ti /

[_Mvu_2.381_] na buddhastūpe dharayato ekadīpam
pramāṇa śakyam gaṇayitum puṇyaskandhe //
chatram se dinnam bhagavato mārutānām
buddhottamasya vrajato nararśabhasya /
cittam prasādetva narottamasmiṁ
mā buddhakāyam tape rasmirājā //
so tam karitvā aham dharmaśreṣṭham
śataṁ sahasraṁ maruśakra āhu /
brahmāpi āsi aham brahma-loke
śatasahasraṁ dadiya jinasya cchatram //
rājā abhūsi aham cakravartī
śatasahasraṁ daśadiśācaro bhūyah /
śreṣṭhī abhūt* dhanavāmī prabhūtakośo
gr̥hapatī bahudhano puṇyavanto //
viṁśac ca koṭi sugatottamānām
āgamita me gurukṛta satkṛtā ca /
śayyāsanehi
vihārās teṣām kṛtagandhaliptāḥ /
daurgandhiyam apagataṁ sarva mahyam
uṣṇam ca śītaṁ vivarjitam me //
tuṣṭo ca bhosi paramodagrācitto
pūjām ca teṣām paramottamānām /
karoṣi alamkṛtvā śubhadarśanīyam

[_Mvu_2.382_] daditva cchatram jinacetiye hi //
tasyāpi bhoti śubha ātmabhāvo

dvātrimśatīhi sphuṭa lakṣanehi /
yehi sya nityam pratapati ātmabhāvah
yūpo viśiṣṭo yatha kāmcanasya /
jāmbūnadasya yatha darśanīyo
asamprakīrṇo sphuṭo vyamjanehi //
abhijñaprāpto bhavati bhiṣacchreṣṭho
caranto jityam jinacārikāsu /
na bhogahīno bhavati kadācid*
devāna bhoti guru pūjito ca //
na kāmabhogaī ramate kadācid*
viśuddhaśilo sada brahmacarī /
samādiyitvā pavanaṁ vrajītvā
ariktadhyāno suviśeṣaprāpto //
na dhyānahānir bhavate kadācit*
na bodhicittam jahate kadācit* /
maitrāvihārī sada hṛṣṭacitto
daditva cchatram jinacetiyeṣu //
vādyeṣu pūjītva nararśabhasya
na śokaśalyā prasahanti tasya /
manojñaghoṣo ca manusyaloke
svaram ca tasya viśuddha bhoti //
viśuddhaśroto ca udagracitto

[_Mvu_2.383_] viśuddhacakṣū ca susamprajāno /
śrotendriyeṇa su-upeto bhoti
vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
jihvāsyā bhoti tanudarśanīyā
padmaprakāśā yatha puṇḍarīkam /
rakta pravāḍā yatha devatānām
yam yam svaram osire darśanīyam //
na jaḍo bhoti ajihvo [kubjo] na khamjo
na pi vicchinnāmgo viśiṣṭo bhoti /
pravarātmā bhoti pravarātmabhāvo
vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
na tasya kaścīj jano durmano syāt*
devā ca nāgā manujā mahoragā /
āśvāsaprāpto care sarvaloke
vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
na jātu gilāno bhave pāṇḍurāgo
na cāpi kuṣṭhī nāpi ca kilāsī /
praśamsanīyam labhe ātmabhāvam
vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
prabhūtacitto ca akubjagātro
uttaptavarṇo yatha suvarṇabimbam /
dṛḍhasamādhi ca asampravedhī

[_Mvu_2.384_] vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
deveṣu kho īśvaratvam
manusyalokam pi gatu pūjanīyo /
uttaptavīryo bhavati amardanīyo

vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
na so kahimcij jane aprasādaṁ
na cāpi kamcitparuṣam bhaṇṭati /
paiśunya sarvam vijahati satyavādī
vādetva vādyam jinacetiyeṣu //
alaṅkārā kṛtva jinacetiyeṣu
snāpitva stūpāni tathāgatānām /
viśuddhavākyo snapayitva stūpaṁ
rajo dhovamāno virajasya smṛtyā //
dharmam karitvā karikāradharmam
ārogyaprāpto care sarvaloke /
praśamṣanīyo bhavate janasya
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
akhaṇḍaśilo ca ariktadhyāno
prāptvāna sevām dhanam aprasahyam /
ājñām karoti bahukām janasya
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
śmasānasamjnām janayate iṣṭikāsu

[_Mvu_2.385_] na kāmaloko ca na raktacitto /
lābhāya chandam jahati aśeṣam
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
na cittapīḍām janaye pareṣu
na khādyabhojyena jane saumanasyam /
na ca daridro sa na cāpi rogi
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
amitrapakṣo na ca tasya bhoti
pūjeti buddhām satataṁ abhedyo /
buddham ca dharmam jinaśrāvakām ca
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
kṣetrā sahasrā bahavo anantā
jāmbūnadena siyā sarvapūrā /
śakyam kṣapetum śirim evarūpām
na tailavindum jinastupe dattvā //
sadā ca bhoti vaśi ātmacitte
na ceṣṭamāno vrajati kadācit* /
abhinnahasto ca abhinnapādo
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
unmārga sarvam pi jahāti tena
yena vrajante bahudurgatīyo /
viśodhito sya bhave svargamārgo
kārīṣi dattvā jinacetiyeṣu //
nāmetva cittam sahalokanāthe

[_Mvu_2.386_] tailasya vindum jinacetiyeṣu /
dadeya ekam śatadhā karitvā
tam punyaskandham kṣapayitum na śakyam //
iṣṭikā gṛhya bhagavato cetiyeṣu
punyasyārthāya naro ced dhareya /
na tasya jātu amanojñagandham

kāyo sya gandham labhe candanasya //
 kalpāna koṭīnayutā sahasrām
 viśiṣṭakāyo bhavate śubhāṁgo /
 vighuṣṭaśabdo varalaksitāṁgo
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 vimānaśreṣṭham labhate sugandham
 divyam manojñām varacandanasya /
 na tatra ṭṛṣṇām janaye kadācit*
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 koṭīsaḥasram labhate apsarāṇām
 manojñagandhā ca sudarśanīyā /
 tāsām na ṭṛṣṇām janaye kadācit*
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 aṣṭāṁgupetāṁ jalaśobhamānām
 udyānaśreṣṭhāṁ labhate puṣkiriṇyo /
 divyotpalehi ca śobhamānā
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //

[_Mvu_2.387_] parivāras tasya bhavate anurūpaṁ
 divyam ca ghoṣam śṛṇoti viśuddham /
 samgītiśabdāni surāsurāṇām
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 kathām ca dhārmām śrṇe devatānām
 saṃskārā sarve ca duḥkhā anityā /
 grāhyam ca bhoti varadāna dānam
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 jarābhībhūto upagato svargalokam
 na tasya bhūyo ito durgatīyo /
 sa buddham ca paśyati martyaloke
 śodhetva stūpaṁ dvipadottamasya //
 kathām ca kṛtvā śubha devatānām
 sthapetva devā bahubuddhastūpaṁ /
 kālam karitva upagami martyaloke
 śodhetva stūpaṁ puruṣottamasya //
 so jātamātro smare kalpān anantām
 ye pūrvam buddhā pūjita satkṛtā ca /
 nāmaṁ ca teṣām smarati gaṇam ca dharmam
 śodhetva stūpaṁ dvipadottamasya //
 anulepena bhagavato yo karoti
 pūjām viśiṣṭām sumanojñaghoṣām /
 so labdhalābho vicarati sarvaloke
 ādinnasāro varagandha dattvā //

[_Mvu_2.388_] pralujjakāle jinaśāsanasya
 na so ihāgacchatī jambudvīpe /
 svargeśu saṃdhāvati tasmi kāle
 gandhānulepam kariyāna stūpe //
 durgandhakāmām sujugupsanīyām
 varjeti nityam sthito śīlaskandhe /
 sadā caranto iha brahmaccaryam

gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 ito cyavivā marusvargaloke
 atha sahasrā tulayati aprameyāṁ /
 karoti arthaṁ bahudevatānāṁ
 gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 yasmiṁ ca kāle narā bhonti ādhyā
 aduṣṭacittā mṛḍumārdavā ca /
 tasmin tu kāle sthito jambudvīpe
 gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 apāyabhūmīṁ vijahiya sarvāṁ
 āsannaprāpto sa jinasya bhoti /
 pratīto bhavati sukhapremanīyo
 gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 viśiṣṭavākyo bhavati sughoṣo
 priyo manāpo janasatkṛto ca /

[_Mvu_2.389_] sukhāṁ ca tasya sada suprasannāmaṁ
 gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 rājāpi bhoti varacakravartī
 śreṣṭhī amātyo gr̄hapatī punyavanto /
 buddho pi [bhoti] prabhāmkarō dharmasvāmī
 gandhānulepaṁ dadiyāna stūpe //
 maṇihāram dattvā jinacetiyeṣu
 udagracitto pramuditō vegajāto /
 so bhoti rājā saha lakṣaṇehi
 mahānubhāvo gurukṛto cakravartī //
 maṇivimānaṁ rucira premaṇīyaṁ
 vicitravarṇaṁ labhe darśanīyaṁ /
 prāśādaṁ agraṁ ratanāmayaṁ ca
 mahārahāhi sphuta vedikāhi //
 so rājadhānīṁ labhate viśiṣṭāṁ
 nārīgaṇehi narasamprapūrāṁ /
 samāṁ sujātāṁ suvibhaktarūpāṁ
 prabhūtabhogāṁ bahuśo samantā //
 subhikṣakṣemāṁ apagataśarkarāṁ
 puṣpāvakīrṇāṁ sphuṭāvasaktadāmāṁ /
 sumanojñaghoṣāṁ priyadarśanīyaṁ

[_Mvu_2.390_] antiṣṭhaguptāṁ bahuśālimadhye //
 udyānaramyaṁ śubharutasanninādāṁ
 jālavicitrāṁ sukhasampraveśāṁ /
 dhvajapatākāhi sphuṭāṁ suramyāṁ
 chatrehi cchannāṁ śubhadarśanīyaṁ //
 na tatra corā na śaṭhā na dhūrtā
 rājye bhavanti paravittahānī /
 īryāpathena upapeta satvā
 vijite santi sadā maitracittā //
 ataś ca devāṁ vrajate supuṇyo
 svargeṣu bhoti pariprcchanīyo /
 kiṁ kāryāṁ śuklaṁ katham ācarema

yadā vrajema ito martyaloke //
 buddhāmś ca kṣipram labhe dakṣinīyām
 paśyitva so pūjati lokanāthām /
 bodhāya cchandam janayati pūjam kṛtvā
 tenaiva buddhā hataraja vyākaronti //
 bahujñānī bhavati mahānubhāvo
 viśeṣabhūmisthito agrasatvo /
 cittaprasādaṁ bhagavato ekam kṛtvā
 kalpasahasraṁ jahe durgatīyo //
 ārocayāmi imu bhāṣamāṇo
 mā koci kāmkṣām Jane bhāṣato me /

[_Mvu_2.391_] mā buddhajñānam kṣipiyā avīcīm
 bhaveya paścā suduḥkhito kṛcchraprāptah //
 yo jālakāni upanaye cetiyeṣu
 lokapradīpe mahāpuṇyakṣetre /
 so mārajālam vidhāpiya apramatto
 bhoti narendro daśabalo niṣkileśo //
 apāyabhūmīm vijahati apramatto
 sadā ca buddham hataraja satkaroti /
 sadā ca bhoti balacakravartī
 samantalokam upagata puṇyavanto //
 deveṣu bhoti marupati pūjanīyo
 divyam ca āyum labhe tatra kṣipram /
 yaśam ca divyam tathāpi ca divyavarṇam
 divyam ca saukhyam asadṛśam īśvarīyam //
 rūpām ca śabdān tatha punar gandhaśreṣṭhām
 sprṣṭavyām tathā labhe devabhūto /
 ullokāṇīyo bhavati mahānubhāvo
 na kāmatrṣṇām janayati apsarāsu //
 tato cyavitva vrajati manuṣyalokam
 sugandhitāṅgo bhavati viśiṣṭavarṇo /
 na pārihāṇīm labhate kadācit*
 choretva jālam jinacetiyeṣu //

[_Mvu_2.392_] śūro ca bhavati dṛḍhavrata apramatto
 na kāmabhoge suratīm janeti /
 naiṣkramyato bhavati adīnacitto
 choretva jālam jinacetiyeṣu //
 so akṣaṇāni parivarjayitvā
 kṣaṇā ca tasya bhavanti viśiṣṭā /
 buddhāna pūjām atuliyām so karoti
 choretva jālam jinacetiyeṣu //
 na bodhicittam vijahati so kadācit*
 na khanḍaśilo bhavati asaṃvṛto vā /
 dharmam virāgām labhe viśuddham
 choretva jālam jinacetiyeṣu //
 daurvarṇiyam ca jahe sarvakālam
 dauṣprajñiyam ca vijahati so aśeṣam /
 viśeṣaprāpto vicarati sarvaloke

choretva jālam jinacetiyeṣu //
lābhī ca bhoti śucibhojanānāṁ
vastrāṁ viśiṣṭāṁ labhe suvarṇacitrāṁ /
raṅgopapetāṁ suruciradarśanīyāṁ
choretva jālam jinacetiyeṣu //
abhyuddharityāna jinacetiyeṣu
nirmālyāṁ tuṣṭo pramuditō vegajāto /
duḥkhāṁ kharāṁ vācam jugupsamāno

[_Mvu_2.393_] ārāgaye so daśabalasārthavāham //
prāśādiko bhavati viśuddhakāyo
ullokanīyo bahujanapūjito ca /
na tasya rājā bhave duṣṭacitto
yo cetiye apanayi jīrṇapuṣpam //
kumārga tasyāpihitā bhavanti
yo śīlaskandhe sthito bodhisatvo /
abhyuddhareyā jinacetiyeṣu
osire puṣpa purimāṁ milānam //
śokam ca doṣam ca jahe sarvakālam
rāgāṁ ca kāye jahe sarva aśeṣāṁ /
āśvāsaprāpto so anantakalpāṁ
yo cetiye apanaye jīrṇapuṣpam //
buddho ca bhoti sahasārthavāho
anantatejena marupūjanīyo /
alamkṛto bhavati viśuddhakāyo
yo cetiye apanaye jīrṇapuṣpam //
pamca dadeyā śubhadivyapuṣpāṁ
māndāravāṁ atha pāṭalāṁ vā [nirmālyāṁ] /
yo jīrṇām puṣpām apanaye cetiyeṣu
vipāku tasya bhavati sa śobhamāno //
na tasya kāye kramati viṣam na śastrām
hutāsanām jvalito agnikandho /

[_Mvu_2.394_] caurā pi tam na prasahanti pāpā
yo jīrṇām puṣpām apanaye cetiyeṣu //
na tasya punyām sukaram prakīrtitum
yan tena punyām sumahat* gr̄hītam /
osannapuspam jinacetiyeṣu
choretva tuṣṭo pramuditavegajāto //
udviddhakāyo bhavati udāro
sadā caranto śubhakarmaśreṣṭham /
na tasya dūre vara-agrabodhi
choretva nirmālyām jinasya stūpe //
yo candanām kireya nāyakasya
chandām jinetvā paramārthabodhi /
so bhoti loke sada pūjanīyo
prāśādiko sumano tejavanto //
tasyaiva rājño praṇamati sarvaloko
devā nāgā ca manujā mahoragā [ca] /
sarvāṁ sahasrāṁ kusumitalokadhātum

prāśāsi vīro tato īśvaratve //
 ye tasya rājye nivasanti loke
 pratiṣṭhanti te varabuddhijñāne /
 te sarvapāpeṣu atikramitvā
 devamanuṣyeṣu caranti dharmam //
 parivāras tasya bhavati abhedyo

[_Mvu_2.395_] puṇyavanto smṛtivanta prajñavanto /
 āśvāsaprāpto vicarati sarvaloke
 yathābhīprāyam janayati teṣu prītiṁ //
 prapūrvākyam svarāṅgam bhavati śuddham
 jñāpeti satvān susakhilaślakṣṇavākyo /
 na tasya kopi jane īśvarīyam
 ullokanīyo bhavati bahujanasya //
 priyavadya dānam tatha arthacaryā
 samānārthatā ca bahujanasya /
 akruṣṭavanto na janeti roṣam
 yo amgulīhi name buddhastūpam //
 na so apāyam prapateya bhūyah
 varjeti hīnām kula martyaloke /
 āḍhyaś ca so bhoti prabhūtakośo
 yo amjalīye vandati buddhastūpam //
 devendra bhoti gata devalokaṁ
 manusyabhūto pi ca bhoti rājā /
 na pārihāni ca kadāci tasya
 yo amjalīye vandati buddhastūpam //
 ayuktavācam na kadāci bhāṣe
 subhāṣitam bhāṣati nityakālam /
 atrpta satvā vacanena tasya
 yam so pramumced varam ekavācam //

[_Mvu_2.396_] kālam karonto jinam adrśāsi-addaśāsi?
 manojñaghoṣām vase rājadhānīm /
 so indrakīle sthita lokanātham
 puṣpām grahetvā abhikire vegajāto //
 svakasmiṁ gṛhe jinam addaśāsi
 bhumjītya bhaktam vadanta dharmam /
 prasādajāto jina satkaroti
 gṛhītvā pātram vraje nāyakasya //
 pratigṛhṇate tasya jino'ntikāto
 jñātvāna cittam caritam udāram /
 tasya yaśo bheṣyati devaloke
 viśiṣṭa loke asadṛśo dakṣiṇīyo //
 gṛhīta jñātvā sugatena pātram
 so vegajāto parituṣṭacitto /
 ullokayitvā tada devalokaṁ
 janeya cchandam imam evarūpam //
 moceya satvām bahuduhkhaprāptām
 andhāna cakṣu siya sarvaloke /
 ālokaprāpto tamastimirasya ghātī

atīrṇasatvān aham api tārayeyam //
amukta moceyam asaṁskṛtāto
spṛśitva śāntām varam agrabodhim /
care aham daśadiśā asaṁprakampo
buddhitva jñānam duḥkhitām pramoce //

[_Mvu_2.397_] jñātvāna tasya praṇidhim evarūpām
yathā tam cittaṁ tato buddhajñāne /
smitaṁ karitvā jino vyākaroti
buddho tuvām bheṣyasi lokanātho //
idam avocad bhagavān āttamanā viśuddhamati bhikṣuh sadevamānuśāsuraloko
bhagavato bhāṣitam abhyanande //

_____avalokitam nāma sūtraṁ mahāvastusya parivāram samāptam //

bodhisatvo yathā vīro nairamjanām upāgame /
atha kālo mahānāgo ekako va anucintyat* //
yathāyam raṇate pṛthivī kamṣapātrīva tāditā /
niḥsamśayam mahāvīro loke prādurbhaviṣyati //
raṇatīm pṛthivīm śrutvā nandighoṣasamākulām /
bhavanāto uttaritvāna samantam sa vilokaye //
vilokayanto mahānāgo asadrśam puruṣottamam /
agniskandham jvalamānam vidyum vāpi ghanāntare //
nairamjanāyām tīre adrutagāmi anigho puruṣasimho /
ghṛtahutanibhānanas tam nāgo kāla bhavantam vande //
tato udagro samāno pṛitisukhasamarpite /
bodhisatvam namasyanto imām gāthām abhāṣata //
yādrśā me purā dṛṣṭā lokanāthā mahāyaśāḥ /
teṣām tuvām pi sadṛśo atra me nāsti samśayah //

[_Mvu_2.398_] yathā uddharase pādaṁ dakṣinām puruṣottama /
diśām abhivilokento adya buddho bhaviṣyasi //
yatheyam raṇate pṛthivī kamṣapātrīva tāditā /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca bhavānam mahyam andhakāratamisrakam /
obhāsenā sphuṭam sarvam adya buddho bhaviṣyasi //
yathā vimāno tejena sphuṭo tiṣṭhati sarvaśo /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca vimalā netrā viśuddhā mama nāyaka /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā cīvaranikṣepā yathā ca avagāhasi /
nairamjanām śītakālām adya buddho bhaviṣyasi //
yathā nairamjanā ramyā kusumehi samākulā /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca puṣpā varṣanti devā kṣipanti ambarā /
vṛkṣā ca praṇatā sarve adya buddho bhaviṣyasi //
śucijalām ca vahate pratipūrṇam
pārthivottamasuto avagāhya /
abhyudayanto abhiṣecayitvā
upāgame purimabuddhaniṣadyām //

sarvamahīm sacaturdvīpasaśailāṁ
kheḍapiṇḍam va anapekṣo jahitvā /

[_Mvu_2.399_] yāce svastikam tṛṇāṁ narasiṁho
yatra niṣaṇno sa sprśo varabodhim //
tasya tṛṇāṁ mṛdukatūlanikāśāṁ
svastiko kanakabimbanibhasya /
vegajātu adade tṛṇamuṣṭīm
tam gr̥hya ca mṛdutūlāṁgulapāñih //
atha khalu bodhisatvo siṁhavikrāntam vikrame anuttarasya amṛtasya āharanatāye /
nāgavikrāntam vikrame / ḥabhabikrāntam vikrame / haṁsavikrāntam vikrame /
kroñcavikrāntam vikrame / duṣpradharṣavikrāntam vikrame / agrotpādavikrāntam
vikrame / śreṣṭhotpādavikrāntam vikrame / pūrvotpādavikrāntam vikrame /
yugotpādavikrāntam vikrame / praṇidhipūrvotpādavikrāntam vikrame /
śatrumathanavikrāntam vikrame / aparājitatavikrāntam vikrame / mahāpuruṣavikrāntam
vikrame / alīnavikrāntam vikrame / adīnavikrāntam vikrame / ahīnavikrāntam
vikrame / abhītavikrāntam vikrame / hitaiśī-anandhakārīkaraṇatāye mahāvikrāntam
vikrame / mahāsaṁgrāmavijayāye anuttarasya amṛtasya āharanatāye vikrāntam
vikrame //
____athā khalu bodhisatvam siṁhavikrāntam vikramantam / nāgavikrāntam
vikramantam / ḥabhabikrāntam vikramantam / haṁsavikrāntam vikramantam /
kroñcavikrāntam vikramantam / duṣpradharṣavikrāntam vikramantam /
agrotpādavikrāntam vikramantam / śreṣṭhotpādavikrāntam vikramantam /
pūrvotpādavikrāntam vikramantam / yugotpādavikrāntam vikramantam /
praṇidhipūrvotpādavikrāntam vikramantam / śatrumathanavikrāntam vikramantam /
aparājitatavikrāntam vikramantam / mahāpuruṣavikrāntam

[_Mvu_2.400_] vikramantam / alīnavikrāntam vikramantam / adīnavikrāntam
vikramantam / abhītavikrāntam vikramantam / hitaiśī-anandhakārīkaraṇatāye
mahāvikrāntam vikramantam / mahāsaṁgrāmavijayāye anuttarasya amṛtasya
āharanatāye mahāvikrāntam vikramantam paṁca vāṇaśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh / paṁca haṁsaśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh / paṁca kroñcaśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh / paṁca mayūraśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh / paṁca jīvamjīvakaśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuparivartensuh / paṁca kanyāśatāni bodhisatvam
anupradakṣiṇīkarontā anuvartensuh //

____kālo nāma nāgarājā addarśi dṛṣṭvā ca punar bodhisatvam etad uvāca // ehi
mahāśramaṇa ehi mahāśramaṇa yena tvam mahāśramaṇa mārgeṇa āgacchasi sa
bhagavām pi mahāśramaṇa krakucchando etena mārgeṇa āgato so ca anuttarām
samyaksam̥bodhim abhisam̥buddho tvam pi adya mahāśramaṇa etena mārgeṇa
āgacchasi adya tuvam pi anuttarām samyaksam̥bodhim abhisam̥buddhiyasi / yena
mahāśramaṇa mārgeṇāgacchasi bhagavān api konākamuni etena mārgeṇa āgato so ca
anuttarām samyaksam̥bodhim abhisam̥buddho tvam pi mahāśramaṇa etena mārgeṇa
āgacchasi adya tvam pi anuttarām samyaksam̥bodhim abhisam̥buddhiyasi / yena
tvam mahāśramaṇa mārgeṇāgacchasi bhagavām mahāśramana kāsyapo etena
mārgeṇāgato anuttarām samyaksam̥bodhim abhisam̥buddho tvam pi mahāśramaṇa
etena mārgeṇāgacchasi adya tvam pi samyaksam̥bodhim abhisam̥budhyiṣyasi //
____athā khalu kālo nāgarājā bodhimāṇḍam gacchantaṁ gāthābhīr abhistave //

[_Mvu_2.401_] atha kalpasahasrāni vaśibhūtasahasrakoṭīn anucīrṇam /
dṛṣṭvā tadā vrajantam kālo śākyottamam avocat* //
mārgeṇa yena gaccasi dvipadottama adrutam asaṁbhītam /
adya jinapāramitāye sarvasatvāna caritam budhyasi //
yena te purimā buddhā mṛḍumārgeṇa prasthitā /
tena tvam praṇato vīra adya buddho bhaviṣyasi //
krakucchando bhagavām buddho muni konākasāhvayo /
kāsyapo bhagavām buddho bhavām py etena prasthitah //
yena gato krakucchando konākamuni ca kāsyapo /
etenā tvam gaccha vīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā tṛṇāni gṛhṇāsi yathā yācasi svastikam /
yathopesi mahīmaṇḍam adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ime śuddhāvāsā vaśībhūtā karapuṭāḥ /
namasyanti tarhi eṣām satkārō śākyasutā samaḥ //
purimehi yathā vimānam tejena sphuṭam sarvaśah /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca bhavanam mahyam andhakāratamisrakam /
obhāsenā sphuṭam sarvam adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca vimalā netrāḥ viśuddhā mama nāyaka /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca raṇate pṛthvī kaṁsapātrīva tāḍitā /

[_Mvu_2.402_] niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā ca vātā vāyanti yathā vṛkṣā niriṁgītā /
yathā dvijā nikūjanti adya buddho bhaviṣyasi //
yathā medinī puṣpehi samaṁgibhūtamaṇḍitā /
buddhānām eva utpāde evam bhoti alamkṛtā //
yathā vāṇaśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā pattriśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā haṁsaśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā kroñcaśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā moraśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā jīvakaśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā pūrṇakumbhaśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
yathā kanyāśatā paṁca karonti tvām pradakṣiṇam /
niḥsamśayam mahāvīra adya buddho bhaviṣyasi //
saṁmukham pi ca jinapāramitāye

[_Mvu_2.403_] upāgame purimabuddhaniṣadyām /
svastikakāle sa lokapradīpah
upāviše mahiruhāgrasamīpe //
atha khalu kālo nāgarājo bodhisatvam siṁhāsanagatam abhistave //
yathā mṛdūhi jālehi saṁstarityāna saṁstaram /

yathā paryamkam ābhumiṇjasi adya buddho bhaviṣyasi //
 yathā vāṇaśatā paṁca karonti tvāṁ pradakṣiṇām /
 samīpe drumarājasya adya buddho bhaviṣyasi //
 tvāṁ pi naravīra cariyām adya niṣevasi pūrvam anucīrṇām /
 dhakṣyasi tvāṁ śaṭhasainyam sanāgaratha sapadātām //
 yathā dvātrimśatī kāye mahāpuruṣalakṣaṇā /
 niḥsamśayam mārasainyam prabhāmjitvā virocasi //
 adya tvāṁ sāśravam cittam kilesamadasūdana /
 jñānenotpātayitvāna bodhim prāpya vibhotsyasi //
 adya te saha dharmeṇa prativaktā na bheṣyati /
 iti kālo mahānāgaḥ uragānām varottamaḥ /
 hrṣṭo prāmjaliko āha adya buddho bhaviṣyasi //
 bodhisatvo kālam nāgarājānam samṛāgeti // evam etām mahākāla evam etām
 mahānāga adyāham anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄budhyiṣyam //
 tam ca kālam avaci dvipadendro
 prītiharṣapariṇīhitakāyo /

[_Mvu_2.404_] adya kāla vacanam tava satyam
 adya spr̄iṣya anuttarabodhim //
 api mahidharā girivarā na bhaveyā
 candramātra gagaṇā prapateyā /
 naivāhan tatra gato na bhaveyam
 bhohi prītimanaso bhujagendra //
 meruśīmga anilo vidhameyā
 medinī ca gagaṇam ca sameyā /
 mādṛśā na hi simhāsanaśreṣṭham
 upagamya amṛtam na spr̄sensuh //
 so girām̄ pramumca tatra niṣaṇṇo
 tiryam̄ va drumavarasya samīpe /
 adya sarvabhavamūlam aśeṣam
 ūhanāmi rajaṇīkṣayakāle //
 stavītva kālo sam̄buddham dvātrimśavara lakaṇam /
 pradakṣiṇām karitvāna tatra ivāntarahāyitha //
 niṣaṇṇo bodhisatvo paṁca samjñā prati labhe // tadyathā atītasamjñā kṣemasamjñā
 sukhasamjñā aśakyasamjñā // imām̄ ca punah̄ parasmjñām̄ prati labhate // adyamaham
 anuttarām̄ samyaksam̄bodhim abhisam̄buddheṣyam [catvāri nītayo tadyathā sāma
 daṇḍo bhedo pradāno] //
 ____atha khalu māro pāpīmām̄ yena bodhiyaṣṭis tenopasam̄kramitvā vaihāyase
 antarīkṣe sthitah̄ prāmjalikṛtaḥ bodhisatvam̄ namasyanto // atha khalu bodhisatvo
 māraṇam̄ pāpīmaṇim̄ imāye gāthāye abhyabhāṣe //

[_Mvu_2.405_] vaihāyase tiṣṭhasi antarīkṣe
 vegapramatto mṛgamaṇḍalīva /
 namasyanto prāmjalī vandamāno
 tam vandanīyam̄ iha tvāṁ namasyasi //
 ahaṁ vo īśvaro rājā vicetā sarvaprāṇinām̄ /
 sukhaduḥkhasya vidvām̄so loke paryāyakovidu //
 yavā te yauvanam̄ vīra ārogyaṁ ca mahāyaśa /
 bhumiṇja mānuṣyakā kāmām̄ pitur niveśane vasa //
 mahīm̄ ramyām̄ āvasehi sphītām̄ udadhimaṇḍalām̄ /

mahāyajñāni yajamāno rājyaṁ kārehi gautama //
 aśvamedhaṁ puruṣamedhaṁ puṇḍarīkaṁ nirargaḍaṁ /
 etāṁ yajñāṁ yajitvāna hohisi amaro maru //
 etāṁ yajñā yajitvāna trāyastriṁśā sa-indrikā /
 modanti kāmakānāṁ //
 evaṁ tvam hi mārṣa kruhi karohi vacanāṁ mama /
 mā āgāmike vihanyāhi hitvā sāṁḍṛṣṭikāṁ phalaṁ //
 imāṁ gāthāṁ bhaṇe māro bodhisatvasya santike /
 tathāvādināṁ ca māraṁ bodhisatvo dhyabhāṣati //
 pramattabuddhi pāpīmaṁ kasya arthaṁ ihāgataḥ /
 naiva tvam īśvaro rājā na brahmā na prajāpatih //

[_Mvu_2.406_] saca tvam īśvaro asyā na me yācesi prāmjali /
 susamṛddhāpi yā jātiḥ hīnotkṛṣṭā ca madhyamā /
 tāṁ nāhaṁ abhinandāmi anapekṣo smi te pi hi //
 susamṛddhā pi ye kāmā hīnautkṛṣṭamadhyamā /
 te py aham nābhinandāmi anapekṣo smi te pi hi //
 ye pime paṁca kāmaguṇā lokasya sukhasammata /
 te py aham nābhinandāmi anapekṣo smi te pi hi //
 nāgo yathā pāśaṁ bhittvā dārayitvā ca bandhanā /
 gacchati yenakāmo va //
 chittvā gṛhabandhanāni gaṁsāmi aham puraṁ varam /
 aho dharmam udīrayensuḥ hrṣṭapramuditā nabhe //
 punar māro yena bodhiyaṣṭis tenopasamkramitvā uparivaihāyasam antarīkṣe asthāsi //
 bodhisatvo tam āha // kas tvam // māro āha //
 aham īśvaro madakaro marumānuśāṇāṁ
 mahyam surāsuravaro viṣayānuvāsī /
 saṁsārapaṁjaragatā madanābhībhūtā
 kāmātūrā mucyanti mṛtyupāśā //
 tam vācayā madhurayā paramārthadarśī
 māraṁ bravīta mahimaṇḍagato maharṣi /
 ākalpakoṭi kuśalogaḥasamanvitasya

[_Mvu_2.407_] vacanāṁ narasabharutam narapumgavasya //
 cittaśūro si yadi taveśvaratvam
 kāmeśvaro si yadi vyaktam anīśvaro si /
 kāmātūrā hi strīṇāṁ manujendragarbha
 paṁke patanti maniratnavilambicūḍā //
 teṣān tathā nipatitāna mahīśvarāṇāṁ
 prṣṭhe patanti puruṣāṇa striyo lalantyah /
 te kāmarāgamacadevayutā hasanti
 tasmiṁ kṣaṇasmīṁ pramadā yamadāsabhūtā //
 so dāsatām upagato pramadājanasya
 aiśvaryatām vadasi paśya yathāsi mūḍho /
 kāmāturasya hi na vidyati īśvaratvam
 nābhū na cāpi bhavitā iti niścitam me //
 so haṁ tavādya sabalaṁ yadhi nirjinitvā
 aruṇodaye pratibhāte bhavitāsmi buddho /
 simhāsanam anugato hi na kaści kṛṣṇa
 uttiṣṭhate caramadehagato abuddho //

māro āha /
kim garjase drumavarasmi sukhā niṣaṇṇo
na hi tāva paśyasiha yodhyasahasramāliṁ /
senāṁ piśācabahurākṣasayakṣasamghāṁ
[_Mvu_2.408_] caturamgīnīṁ muditāṁ bahumantrayantrāṁ //
bodhisatva āha //
yadi mārakoṭinayutāni samāgamensuḥ
kuśalaughasamcayasaṁcitanararśabhasya /
romaṁ na imjeya kuto tuvam kṛṣṇabandhu
pratigaccha kiṁ vilapesi nirarthakena //
māro bodhisatvena kṣipto svakāṁ bhavanaṁ gatvā parivārasya ācikṣati // eso māriṣa
bodhisatvo bodhimanḍe niṣaṇṇo anuttarāṁ samyaksam̄bodhim abhisam̄bodhitukāmo /
so sthānāto cyāvayitavyaḥ mā mama viṣayāto bahujanakāyam atikrāmayiṣyati // tasya
dāni janīsuto nāma putro āha // tāta mā nam antarāyam karohi anuttarāye
samyaksam̄bodhaye abhisam̄budhyatu / yādr̄śam me adhigataṁ garbhokramanām ca
jāti ca abhiniṣkramaṇam ca yathā ca bodhimanḍe upasam̄kramya niṣaṇṇo adyaīsa
anuttarāṁ samyaksam̄bodhim / abhisam̄buddhiṣyati / nāsti so satvo vā satvakāyo vā
bodhisatvasya samartha anuttarāye samyaksam̄bodhaye antarāyam kartum //
niṣaṇṇo siṁho yatha duśpradharśo obhāsayitva diśāṁ vṛkṣamūle /
na caitad asmākāṁ kadāci rocati yam evarūpam r̄ṣim ākramesi //
śīlena kṣāntīye tapena caiva upeto sarvaparamāṁ gatīm gato /

[_Mvu_2.409_] so evarūpo samucchritadhvajo gajo yathā bhetsyati ātmabandham //
paśya tuvam sarvadvipāda-uttamam tam candro yathā vibhāti pūrṇamāsyē /
kathām hi cittam kamate abuddhi yo evarūpāṁ labhate vihethāṁ //
amgārakarşūm̄ prapateya na koci āśīviṣam pi spr̄še no kareṇa /
jātyandho trasto śunakhehi pr̄ṣthe so andhakūpe prapate acakṣuḥ //
evam̄ ime bhonti parīttacetaso mantro ca no asti tathāvidhānāṁ /
ye evarūpam̄ pariśuddhagocaram tam aśraddadhānā prapatanti acakṣuṣo //
sacevam̄ etam vacanam̄ na gṛhṇatha mārgastha unmārgagatā smariṣyatha /
palāyamānā diśatā caturdiśam yathāpi . . . bhraṣṭa kroṣṭuko //
kālo amātyo gāthāṁ bhāṣati //
sarvo svakārthasmi samucchritasmiṁ sammoham āsanno visamjñabuddhiḥ /

[_Mvu_2.410_] yathā ayam̄ deva asampratīto matīm ayuktāṁ karute janīsutah //
tato māro mahāsannāhaṁ sannahitvā āgato bodhisatvasamīpam // bodhisatvena ca
ukkāsitaśabdena bhagno // punah māro mahāsannāhaṁ sannahitvā bodhimanḍe
bodhisatvasamīpam̄ āgataḥ mahatīye caturamgīnīye senāye
kumbhāṇḍayakṣarākṣasavatīye // samantā triṁśadyojanāṁ sphuritvā
hayasahasrayuktavāhanam̄ abhiruhi citracāpadharo sannaddhakavacito
ucchritadhvajapatākah̄ anekabherīmr̄damgamarupatāhapanavaśamkhasamnīnādena
kilikilaprakṣveditaśabdāni pramūḍcamānāye bhairavāye vikṛtāye bhūtagaṇasenāye
samparivṛto // tadyathā // anye aśvamukhā anye uṣtramakhā anye gardabhamukhā
anye ajamukhā anye menjamukhā anye mrgamukhā anye siṁhamukhā anye
vyāghramukhā anye dvīpimukhā anye ṛkṣamukhā anye śvānamukhā anye
sūkaramukhā anye viḍālamukhā anye kākamukhā anye kukkuṭamukhā anye
gr̄dhramukhā anye kuraramukhā anye aśīrṣakā kabandhā anye ekaśirā anye buhuśirā
anye dviśirā anye acakṣuṣo anye caikacakṣuṣo anye ahastakā anye apādakā anye
abāhukā anye daśabāhukā anye asidharā anye śaktidharā anye tomaradharā anye
bhīṇḍipāladhārā anye śūladharā anye triśūladharā anye haladharā anye cakradharā

anye muśaladharā anye mudgaradharā anye paraśudharā anye khaḍgadharā anye
karamkadhārā / anye mukhato'gnim vamanti anye sarpām vamanti anye
kṣuraparyantā cakrān upari antarīkṣe bhrāmayanti // anye pādena hastināgam grhya
bodhisatvam abhidravanti /

[_Mvu_2.411_] anye uṣṭram grhya anye aśvam grhya anye gardabham grhya anye
kabandham grhya anye karamkām grhya anye āśīviśam grhya anye simhām grhya
anye vyāghrām grhya anye dvīpīm grhya anye ṛksām grhya anye gavayām grhya anye
mahiśām grhya anye śīrṣakarotīm grhya anye parvatakuṭāni grhya anye samūlāni
vṛkṣāṇi grhya / anye antarīkṣā ca amgāravarṣam pātayanti anye āśīviśavarṣāṇi pātentī
anye upalavarṣāṇi pātentī / anye hastiṣu abhirūḍhā anye aśveṣu anye uṣṭreṣu anye
mahiśeṣu anye gardabheṣu gavayeṣu anye mṛgeṣu anye sūkareṣu abhirūḍhā
bodhisatvam abhidravanti // nāpi bodhisatvasya romasyāpi imjitatvam cittasya vā
anyathātvam //

atha sa sagavayāśvaratho kho bahuhayavāraṇayuktām senām /
abhinirmiṇīyabhiyāsi yena bodhisatvāsanam śreṣṭham //
so hayasahasrayuktam vāhanam abhiruhya citracāpadharo /
vācām ugrām udīraye hanatha hanatha gr̄hṇatha naṁ sīghram //
kumjarakharaśvavadanā uṣṭramukhā muśalapāṇino raudrā /
rākṣasagaṇā pratibhayaṁ bhramanti yato sau arinighātī //
aparāṇi kabandhāni āśīviśakāni ruhanti medinyām /
imām hanatha imām gr̄hṇatha ravanti ārttasvaraṁ ghoram //
apare mukhato sarpān agnim viṣam ca vamanti . . . /
pādena grhya gajendram abhidravanti piśācaganāḥ //

[_Mvu_2.412_] parvataśṛṅgānapara uggiramānā abhidravanti munim /
amgāravarṣam apare varṣanti nabhe piśācaganāḥ //
kṣuraparyantā apare bhramenti cakrāṇi antarīkṣagatā /
gagaṇe ca caṭacatāyati asanirghorām karoti śabdaṁ //
atha khalu bodhisatvena triṣṭṛtyo śiraṁ parāmr̄ṣya triṣṭṛtyo paryamkam parāmr̄ṣya
dakṣiṇena hastaratanena suvicitrājikena lākṣārasaprakevareṇa mṛduṇā
tūlasamsparsopamena tāmranakhena anekakalpakoṭīkuśalamūlasamanvāgatena pr̄thivī
samparāhatā pranade gambhīraṁ sukṣmarūpam anunade anuraṇe / sayyathāpi nāma
māgadhičā kamṣapātrī parvataśṛṅge samparāhatā gambhīrarūpam anunade anuraṇe
evam eva bodhisatvena dakṣiṇena hastaratanena tāmranakhena suvicitrājikena
lākṣārasaprakevareṇa mṛduṇā tūlasamsparsopamena
anekekakalpakoṭīkuśalamūlasamanvāgatena pr̄thivī parāhatā tena ca pr̄thivīśabdena
bhijje lujje pralujje pariṇame // hastino pi sānam sīdensuḥ aśvā pi sānam sīdensuḥ
rathā pi sānam sīdensuḥ pādā pi sānam sīdensuḥ hastā pi sānam sīdensuḥ praharaṇā pi
prapatensuḥ diśā pi sānam ujjhyensuḥ atīrthenāpi nadīm nairamjanām prapatensuḥ /
anye vāmena pārśvena prapatensuḥ anye dakṣiṇena pārśvena prapatensuḥ anye
uttānakā prapatensuḥ anye pādehi prapatensuḥ anye jānukehi prapatensuḥ anye
omūrdhakā prapatensuḥ anye avakubjakā prapatensuḥ bhītā trastā parasparam
utkrośamānā //
so kareṇa mṛduṭūlupamena āhaneya dharaṇīm dvipadendro /

[_Mvu_2.413_] kampe medinī sasāgaraśailā tena bhagnā ca camuḥ namucisya //
so ca jahe tadā bodhisamīpam bodhisatvatejena te caranto /
anekatutragavāraṇayodhā vagāḍhā nairamjanām nāma tīrtham //
patitamathitāśvarathaśastrāḥ māro sarākṣasagaṇo diśām ca /
aprajānanto nairamjanāma pratyotīrṇo vigataśastro tīrtham //

yojanasahasramātram palānā ṛddhibalena rakṣasenā trastā /
 tathāpi no cābhayā prakampanti jīvātha diṣṭyā sma saṃśayamuktā //
 anye rakṣagaṇāḥ kaṇṭhāvalagnā prarodanti ca mandāravāṁ ca /
 devā pravarṣensu karkāravāṁ ca hrṣṭamanā vācam udīrayanti //
 vijayo pārthivasya gaganē ca dundubhiśabdo hikkāranado ca /

[_Mvu_2.414_] nirnade trailokye pravidhutam ca nabham vimalam śāstu vijayasmīm
 //
 devaputro devalokam gatvā āha //
 yo sau bhāvo satpuruṣottamasya nairamjanātīram upahatasya /
 na śakyam tad varṣaśatehi vaktum pradeśamātram parikīrtayiṣyam //
 dṛṣṭo me jāmbūnadakāñcanābho vyomaprabho lakṣaṇacitragātro /
 samprasthito ekacaro abhūsi nairañjanā yāva ca bodhimāṇḍo //
 so te kramāṁ padmadalaprakāśām yathā yathā nikṣipate mahīyam /
 tathā tathā kampati sābhīrāmā anekaghoṣābhīratā vasudharā //
 dṛṣṭā me mārasya camū samāgatā samantato yakṣasahasrakoṭyo /
 karoti trāṣam hṛdayam prakampe na satvasārasya karonti iñjanām //
 na cāsyā bhāvam pṛthivīya jñāyate samantato devasahasrakoṭyo /
 ghoṣam udīrayanti bhaviṣyate jino

[_Mvu_2.415_] prahṛṣṭā vastrāṇi ca bhrāmayensuḥ //
 dṛṣṭā me paṁcaśatā jīvajīvakā mayūrahamsā karaviṁkakokilā /
 samprasthitenaikaravā abhūsi nairamjanā yāva ca bodhimāṇḍam //
 dṛṣṭo me mārgā amarehi nirmito nairamjanā yāva ca bodhimāṇḍam /
 dhūpasya ca puṣpasya ca mālyasya vicitrapuṣpo sumanojñagandho //
 bhagne māre sarvaśo hatateje pūrve yāme pariśodhaye cakṣum /
 madhyame ca yāme māranighātī pūrvenivāśacaritā smaresi //
 udgate ca aruṇe varabuddhim yattakām purimabuddhānubuddhām /
 buddhadharmavaśitā prāpuṇesi lokanātho bhavarāganighātī //
 rātryā paścime yāme aruṇodghāṭasamaye nandīmukhāyām rajanyām yat kiṁcit
 puruṣena satpuruṣena mahāpuruṣena puruṣarśabhenā puruṣadravyena puruṣavīreṇa
 puruṣanāgena puruṣasimhena puruṣanṛpeṇa puruṣapadumena puruṣakumudena
 puruṣapuṇḍarīkena puruṣapumgavena puruṣājāneyena puruṣadhaureyeṇa anuttareṇa
 puruṣadamyasārathinā vikrāntena parākrāntena ekena apramattena

[_Mvu_2.416_] ātāpinā vyapakṛṣṭena prahitātmena viharantena gatimatā smṛtimatā
 dhṛtimatā buddhimatā prajñāvantena arthikena cchandikena sarvaśo sarvatra
 yajjñātavyam boddhavyam abhisamboddhavyam sarvam tam
 ekacittakṣaṇasamāyuktayā prajñayā anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddhah //
 devaputrā gandhamālyam gṛhya sthitā kin tu khalu bhagavato cittam vimuktam //
 bhagavāṁs tāsām devatānām cittena cittam ājñāya tāye velāye tāsām devatānām
 imām kāṁkṣāchedanām udānam bhāṣati // chittvā tṛṣṇām vijahāmi rajam śuṣkāśravāṇi
 na sravanti chinnaṁ vartmaṁ na vartati / eṣaiva anto duḥkhasya //
 atha nānāvarṇā kusuma-oghā nipatensuḥ sucitrasugandhā /
 devaputrakaratalavimuktā devarājam abhidakṣiṇiyensuḥ //
 yasya vīryam giriṣāram atulyam yo sadā kulātiteja sikhīva /
 tasya devamanujopacitasya amjaliṁ kurutha apratimasya //
 yadā ime prādurbhavanti dharmā ātāpino dhyāyato brāhmaṇasya /
 athāsyā kāṁkṣā vyapanenti sarvā yadā prajānāti sahetudharmā //
 ayam anulomo pratītyasamutpādah //

[_Mvu_2.417_] yadā ime prādurbhavanti dharmā ātāpino dhyāyato brāhmaṇasya /
athāsyā kāṃkṣā vyapanenti sarvā kṣayam pratyayānām avaiti //
ayam pratilomah pratītyasamutpādah //
____māreṇa pāpīmatā prāṇakā nirmitā bhagavato paryamkam bhindanti / sūryeṇa
udentena sarve vilīnā //
____atha khalu bhagavān tāye velāye imam udānam udānaye //
yadā ime prādurbhavanti dharmā ātāpano dhyāyato brāhmaṇasya /
vidharsitā tiṣṭhati mārasainyā sūryeṇaiva obhāsitam antarīksam //
atha khalu bhagavān prathamasaṃbodhiprāpto tāye velāye imam udānam udānaye //
sukho vipāko puṇyānām abhiprāyaś ca ḥdhyati /
kṣipram ca paramām śāntim nirvṛtim cādhigacchati //
purato ye upasargā devatā mārakāyikā /
antarāyam na śaknonti kṛtapunyasya kartum vai //
ye bhonti alpapunyasya vigrāhā te na bhavanti balavanto /
balavām bhoti samādhī saṃbhāravatām sapunyavatām //
yadi yo ca devaloke atha vā vasavartino manuṣyo vā /

[_Mvu_2.418_] akṛtyam prārthayate kiṃci tathā tatha na ḥdhyate tasya //
atha vā puna prārthayati nirvāṇam acyutam padam aśokam /
mārgam duḥkhapraśamanam prati labhate alpakisareṇa //
____atha khalu bhagavān āha // lokavijitam nāma samādhi samāpadyate // ayam lokāḥ
santāpajāto sparśoparato rāgam vedeti ātmāno / yena yena hi madyanti tato na bhavati
anyathā / bhāve ayaṁ loko sakto bhāve rakto bhavābhīnandito // bhāvo yatra bhavati
duḥkham bhavati // prahāṇārtham khalu punar bhikṣavas tathāgatena brahmācaryam
uṣyati // ye hi keci bhāvena bhāvaya niḥśaraṇam āhuḥ sarve te bhavā anihśaraṇā ti
vademi / ye vā punaḥ kecid bhikṣavo bhāvena bhāvaya vipramokṣam āhuḥ sarve te
bhavā avimuktā ti vademi // upadhiṁ pratītya duḥkhasya saṃbhavo
sarvopadhiṣṭayato bhikṣavo nāsti duḥkhasya saṃbhavo // lokam imam paśya pṛthum
avidyāparīttam bhūtam bhūtaśaṃbhavā aparimuktam // ye kecid bhavā sarve hi
sarvatrayāye samvartanti / sarve te bhavā anityā duḥkhadharmaḥ pariṇāmadharmaḥ //
evam etam yathābhūtam samyakprajñayā paśyate // kṣīyati bhavatṛṣṇā bhavam
nābhīnandati sarvaśo ṛṣṇākṣayo nirvāṇam // tasya nirvṛtasya bhikṣavaḥ punarbhavo
na bhavati // abhibhūto māro vijitasamgrāmo nirjītāḥ śatravāḥ apatyaktaḥ sarvabhavo
iti //
____bhagavān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam artham
abhisam̄bhāvayitvā bodhimūle ukkāśanaśabdena māro pāpīmām sabalo savāhano
bhagno // anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄budhyitvā

[_Mvu_2.419_] pravṛtte varadharmacakre mahāpariṣām samudānayitvā rājagrhe
viharātā śāstā devānām ca manuṣyānām ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito'pacito
lābhāgrayaśograprāpto lābhī¹
cīvara piṇḍapātraśayanāsanaglānapratyayabhaiṣajyapariṣkārānām / tatra ca anopaliptaḥ
padmam iva jalena puṇyabhāgīyām satvām puṇyehi niveśayamāno phalabhāgīyām
satvām phalehi pratiṣṭhāpayamāno vāsanābhāgīyām satvām vāsanāyām
avasthāpayamāno amṛtam analpakena devamanuṣyām saṃvibhajanto
prāṇakotisatasahaśrānām amṛtam anuprāpayanto
anavarāgra jātijarāmarāṇasārakāntāranarakādīdurgamahāprapātād abhyuddharityvā
kṣame śive same sthale abhaye nirvāṇe pratiṣṭhāpayamāno āvarjayitvā
amgama gadhavajjimallakāśikośalakurupāmīcālacetivatsamatsyaśūrasena-aśvaka-
avantidaśadiśām / jñāne dṛṣṭaparākramo svayaṃbhū divyehi vihārehi viharanto

brāhmaṇehi vihārehi viharanto ānimjehi vihārehi viharanto āryehi vihārehi viharanto
sāmtatyedi vihārehi viharanto buddho buddhavihārehi viharanto jino jinavihārehi
viharanto jānako jānakavihārehi viharanto sarvajñō sarvajñavihārehi viharanto //
cetovaśiprāpto punaḥ buddho bhagavanto yehi yehi vihārehi ākāṃkṣati tehi tehi
vihārehi viharati //

— etam prakaraṇam bhikṣubhi śrutam yathā bhagavato bodhimūle ukkāsanāśabdena
māraḥ pāpīmāṁ sabalo savāhano bhagno // te bhikṣu bhagavantam āhansuh // paśya
bhagavann āścaryam narasiṁhasya mānakrodhapramathinah katham ca bhagavato
ukkāsanamātreṇa māro sabalāgro nirjito / ekenāpi asahāyena maitracittena dhīmatā
anekayakṣanayutā ukkāsanamātreṇa balāgro nirjito

siṁhavyāghratarakṣudvīpivāraṇakumjarā candravaktreṇa sabalāgro
[_Mvu_2.420_] nirjito pāpīmāṁ pāpanayo ca pāpācārapariśramah / ukkāsanamātreṇa
sabalāgro katham jitah // bhagavān āha // kiṁ bhikṣavah āścaryam tathāgatena
parasam̄bodhiprāptena bodhimūle ukkāsanāśabdena māraḥ pāpīmāṁ sabalavāhano
bhagnah / anyadāpi maye kumārabhūtena ukkāsanāśabdena eṣa pāpīmāṁ sabalāgro
nirjitaḥ // bhikṣu āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi
bhikṣavah //

— bhūtāpūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade tatra rājā
subandhu nāma kṛtapiṇyo maheśākhyo mahābalo mahākośo ṣaṣṭīnāṁ
nagarasahasrāṇāṁ rājyam kārayati ṛddham sphītam praśāntadaṇḍavyavahārataskaram
kṣemam subhikṣam nirītikam nirupadravam ākīrṇajanamanuṣyam / tasya dāni rājño
subandhusya ṣaṣṭi nāgasahasrāṇi ibhadantakalpitāni hemajālapraticchannāni
suvarṇālaṅkārabhūṣitāni sakurapravālāni sahastyārohāṇi [iṣutomarapāṇino] ṣaṣṭi
aśvasahasrāṇi saindhavānāṁ ūighrapravāhīnāṁ sarvālaṅkārabhūṣitānāṁ ṣaṣṭi
rathasahasrāṇi siṁhacarmaparivārāṇi vyāghracarmaparicchannā
dvīpicarmaparicchannāni sanandighoṣāṇi savaijayantakāni sakurapravālāni
ucchritatdhvajapatākāni ṣaṣṭi dhenusahasrāṇi sarvāṇi kāmadohīni ṣaṣṭi strīsaḥasrāṇi
āmuktamaṇikuṇḍalāni sarvālaṅkārabhūṣitāni ṣaṣṭi paryāmkasahasrāṇi suvarṇamayāni
rūpyamayāni dantamayāni ṣaṣṭi suvarṇapāṭrasahasrāṇi ṣaṣṭi ratnamayāni sahasrāṇi
ṣaṣṭi nidhānasahasrāṇi / viṁśadbrāhmaṇasahasrāṇi nityabhojanāni / prabhūtam
dhanadhānyakośakoṣṭhāgāram prabhūtadāsīdāsakarmakarapauruṣeyam prabhūtam
amātyabhaṭhabalāgram prabhūtam yantradhanuguṇakośam //

[_Mvu_2.421_] tasya dāni rājño subandhusya śayanagṛhe mahanto ikṣustambo
prādurbhūtaḥ / tasya dāni ikṣustambasya madhye ekaṁ ikṣuḥ sarvaśobhanam
prādurbhūtaḥ itarāṇīkṣustambāny abhibhavati balenāpi varṇenāpi tejenāpi palāśenāpi
// so dāni rājā subandhuḥ ikṣustambam dṛṣṭvā vismito cintāsāgaram anupraviṣṭo //
kasyedam bhaviṣyati nimittam kalyāṇam vā pāpakam vā // so dāni rājā subandhuḥ
brāhmaṇapurohitārājācāryām śabdāvitvā āmantreti // bhavanto śayanagṛhe me
mahānto ikṣustambo prādurbhūto tasya ikṣustambasya madhye eko ikṣu
sarvaśobhanam prādurbhūtam sarvā itarāṇy abhibhavati varṇenāpi tejenāpi palāśenāpi
/ tam bhavanto pratyavekṣatha jānatha kasyetaṁ nimittam laṁcakam pāpakam vā yaṁ
dāni vo kartavyam tam karotha // te dāni brāhmaṇapurohitārājācāryās tam
ikṣustambam pratyavekṣanti paśyanti adbhetam prāśādikam darśanīyam
cakṣuramaṇīyam dṛṣṭvā ca punaḥ rājño subandhusya jayena vaddhāpayitvā etad
avocat* // diṣṭyā vṛddhi mahārāja kalyāṇam nimittam antaḥpure prādurbhūtam / ato te
mahārāja ikṣustambataḥ kumāro prādurbhaviṣyati kṛtapiṇyo maheśākhyo mahātejo
durāsado duṣpradharṣā duṣprasaho prāśādiko darśanīyo devānām ca manusyānām ca /
tam devasya priyam bhavatu // te dāni brāhmaṇā rājñā subandhunā prañītena

khādanīyabhojanīyena samtarpayitvā sampravārayitvā hiranyasuvarṇasya utsamgām
kṛtvā visarjitā //

— so dāni ikṣustambo ahorātrehi samvṛddho kālāntareṇa mahanto ikṣustambo
samvṛtto so pi madhyamako ikṣustambo mahanto velupramāṇo ikṣu samjāto komalo
ca darśanīyo ca pariṇāhavanto ca sarvān ikṣustambān abhibhavati // tasya dāni rājño
subandhusya

[_Mvu_2.422_] agramahiṣī surucirā nāma prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā
paramāya śubhavarṇapuṣkalatāya samanvāgatā // so dāni rājā subandhuḥ
agramahiṣīya surucirāya sārdhaṁ rājārhe śayane śayitaḥ osaktapaṭṭadāmakalāpe
dhūpitadhūpane muktapuṣpāvakīrṇe suvarṇamaye rūpyamaye dīpavirkṣehi
kubjavāmanakirātavarṣavarakāmcukīyehi jāgranteḥi //

— atha khalu tato ikṣustambāto rātryā paścime yāme aruṇodghāṭakālasamaye
mūladaṇḍāto kumāraḥ prādurbhūtaḥ prāśādiko darśanīyah akṣudrāvakāśah paramāye
suvarṇapuṣkalatāye samanvāgataḥ // tato so kumāro surucirāye devīye pratigr̄hīto // so
dāni rājā subandhuḥ tam kumāraṁ ikṣustambāto prādurbhūtam dṛṣṭvā vismito /
āścaryam kedr̄śo eso satvo bhaviṣyati yo ikṣuto prādurbhūto // so dāni rājā subandhuḥ
kumārasya saptarātram ramanīyāṇi jātakarmāṇi karoti /
śramaṇaḥbrāhmaṇakṛpaṇavaṇīpakeṣu anye ca mahājanakāye saptāham viśrāṇeti annam
pānam khādyam bhojyam gandhamālyavilepanam vastrām ca tailapranālikā pravāhitā
ghṛtapranālikā pravāhitā nānāprakāraḥ pānapranālikā pravāhitā / mahanto jñātivargo
samāgataḥ bahūni rājaśatāni samāgatāni bahūni brāhmaṇasahasrāṇi samāgatāni /
mahanto āmodo subandhusya gṛhe vartati / tūryaśatāni sampravādyanti samgītiśatāni
nivartanti // sarvam nagaram saptāham satkṛtam // tad anupātrām rājā saptāham
jātakarmāṇi kṛtvā saptāhasyātyayena tato rājā subandhuḥ
brāhmaṇapurohitārājācāryāṇām āmantrayati // bhavanto kumārasya sadṛśam nāmam
karotha // teṣām dāni bhavati / eso kumāro ikṣuto jāto bhavatu imasya ikṣvāku tti
nāmam // te dāni brāhmaṇā rājño nivedenti yaṁ

[_Mvu_2.423_] mahārāja eso kumāro ikṣuto jāto bhavatu imasya kumārasya ikṣvākū
ti nāmam // so dāni rājā subandhuḥ kumārasya nāmam brāhmaṇāṇam sakāśātah śrutvā
prīto samvṛtto / sadṛśam kumārasya nāmam sthapitam // anye pi kumārasya nāmam
śrutvā prītā samvṛttāḥ // teṣām dāni brāhmaṇāṇam rājñā subandhunā prabhūtam
khādanīyam bhojanīyam dattvā sampravāritā prabhūtam hiranyasuvarṇam dattvā
visarjītāḥ //

— tena dāni rājñā subandhunā tasya kumārasya catvāro dhātrīyo saparivārā anurūpā
upasthāpitā yā kumāraṁ anyā udvarteti supeti anyā stanam pāyeti anyā
uccāraprasrāvam ākarṣati anyā utsamgena dhārayati // evam dāni so ikṣvākū
rājakumāro caturhi dhātrīhi samyagupasthihiyamāno samyakparicarīyamāno yathā
utpalam vā padumam vā kumudam vā puṇḍarīkam vā kūlāntehi evam sa bahvīyati //
yathoktam bhagavatā //
kṛtapanuṇo hi vardhati nyagrodho iva subhūmiyā /
jāto nupanthake va drumo so lpapuṇyaḥ viruhīyati //
evam dāni so kumāraḥ samvardhiyamāno yaṁ kālam saptavarṣah aşṭavarṣo vā
samvṛtto tataḥ sekhīyati lekhīyam pi lipīyam pi samkhyāyam pi gaṇanāyam pi
mudrāyam pi dhāraṇāyam pi hastismim pi aśvasmim pi dhanusi pi velusi pi dhāvite
laṅghite javite iṣvastrajñāne yuddhe chedye bhedye samgrāmaśīrṣe
rājamāyāsu sarvatra niścitaguṇagṛhīto māṭrjño śrāmaṇyo brāhmaṇyo
abhvādanavandanapratyutthānaśilo āvarjanasampanno mārdavasampanno aparuṣo
akarkaśo nivāto sukhasamvāso pūrvālāpī priyabhāṣī rājño iṣṭo

[_Mvu_2.424_] devīye antahpurasya iṣṭo amātyānāṁ iṣṭo sarvasya bhaṭabalāgrasya
 iṣṭo purohitasya śreṣṭhisya naigamajānapadasya pratirājānāṁ iṣṭaś ca priyo ca manāpo
 ca alpātāmko samāye samyagvipācanīye grahaṇīye samanvāgato na cāti-
 uṣṇāye ṛtuvipariṇāmāye dīrghāyuṣkaś caturaśīti varṣasahasrāṇi āyuhpramāṇam //
 yathoktaṁ bhagavatā //

sarvasatvā mariṣyanti maraṇāntam hi jīvitam //
 yathākarma gamiṣyanti puṇyapāpaphalopagāḥ //
 nirayaṁ pāpakarmāṇo kṛtapaṇyā ca sadgatiṁ //
 apare ca mārgaṇī bhāvetvā parinirvāyanty anāśravā iti //
 so dāni rājā subandhu ciram dīrgham adhvānam dharmeṇa rājyaṁ kārayitvā
 caturaśītināṁ ca varṣānāṁ atayena kāladharmeṇa samyukto kālagato ikṣvākunā
 kumāreṇa rājyaṁ pratilabdhām // tataḥ rājā vāraṇasyām paitṛkyehi ṣaṣṭīhi
 nagarasahasrehi rājyaṁ kārayati nihatadaṇḍo nihatapratyarthiko nihatapratyamitro
 akanṭako anuraktajanapado mahābalo mahākośo mahāvāhano vistīrṇāntahpuro bahūni
 strīsaḥasrāṇi sarvāṇi ca aprajātāpatyāni / na kasyācit putro vā dhītā vā asti // so dāni
 rājā ikṣvākuḥ kālāntareṇa rājyaṁ kārayitvā cintāsāgaram anupraviṣṭo / mama
 vistīrṇam rājyaṁ vistīrṇam antahpuram na me putro sti mā haiva tāvad aham apuro
 kālam kareya / tataḥ me imam viṣayam pratyarthikehi ākramiṣyati // so dāni rājā
 ikṣvākuḥ purohitena sārdham nimantrayati // katham me putro bhavyeṣā ti // purohito
 tam āha // mahārāja etam strīkāgāram aşṭamim caturdaśim pañcadaśim trikṣutto
 pakṣasya ośiritavyam / tatas te

[_Mvu_2.425_] kumāro bhaviṣyatīti vistīrṇo ca ikṣvākukulo bhaviṣyati // so dāni rājā
 ikṣvākuḥ purohitasya sakāśāto vacanam śrutvā alindādevīṁ agramahiṣīṁ rājakule
 sthapetvā tāni anyāni bahustrīsaḥasrāṇi trikṣuttam pakṣasya ośiṣṭā / gacchatha yena
 yasyā abhipretam sā tena sārdham ramatu // evam dāni rājakulāto bahūni sahasrāṇi
 nirdhāvitāni hṛṣṭamanasah sarvālaṁkāravibhūṣitāḥ mṛgikā iva sam̄trastā dvāre dvāre
 upāgame kācij jalpaṇīyo lobhaye aparā hasantīyo aparā dhāvamānā anudhāvantī /
 sarve skhalitā āsi sarve āsi pramūrcchitā / ikṣvākurājanagare manusyās tāhi rājapatnīhi
 sārdham praluṣhitā pramūrcchitā āsi //

— aparo dāni puruṣo subandhukulāto jātisambaddho manusyabhūto kāyasucaritenā
 samanvāgataḥ vāksucaritenā samanvāgato manahsucaritenā samanvāgataḥ daśa
 kuśalakarmapatha samādāya vartitvā manusyeṣu cyavitvā trāyastrīmśe devanikāye
 śakro nāma devarājā utpanno // so dāni samanvāharati / kahīm so rājā subandhuḥ kāye
 vartamāno ti jīvati vā mr̄to vā ti // so dāni paṣyati yathā rājā subandhuḥ kālagato tasya
 ikṣvāku nāma putro tena rājyaṁ pratilabdhām / tasya rājño ikṣvākusya purohitena
 viṣamā gatiḥ dinnā ayogyā asadr̄śā subandhukulasya trikṣuttam pakṣasya
 istriyāgāram ośiritavyam prajāye arthāye // so dāni śakro devānām indro
 brāhmaṇaveṣam ātmano nirmiṇitvā jīrṇo vṛddho mahallako adhvagato vayam
 anuprāpto valīhi parigataśāro palitaśiro tilakālagātro so ikṣvākusya rājño dvāram
 gatvā āha // aham ikṣvākum paṣyitukāmo // pratihārarakṣo rājakulam praviṣṭaḥ rājño
 ikṣvākusya nivedeti //

[_Mvu_2.426_] mahārāja brāhmaṇo dvāre sthito rājānāṁ draṣṭum icchatī // rājā
 ikṣvāku āha // svāgataḥ brāhmaṇasya praviṣatu // tena dāni pratihārarakṣeṇa so
 brāhmaṇo rājakulam praveṣītaḥ // rājā vṛddham brāhmaṇam drṣṭvā pratyutthito //
 svāgataḥ te brāhmaṇa niṣīdāhi iman te āsanam // so dāni brāhmaṇo jayena
 vardhāpayitvā upaviṣṭaḥ // rājā nam pṛcchati // brāhmaṇa kuto diśāto āgato kim
 mārgasi kin te ruccati kin te demi // brāhmaṇo āha // mahārāja dūrato smi pradeśāto

āgato tava udāram kīrtiśabdaślokam śrutvā ikṣvākuḥ triśkuttam pakṣasya stryāgāram
 ośirati prajāye arthāye ti / tataḥ rāja striyāya arthiko dūrato smi deśāto āgato tato me
 striyāye pratibhāgehi // so dāni rājā brāhmaṇasya vacanam śrutvā pṛītaḥ tuṣṭaḥ
 samvṛttō kāmcukīyam āmantrayati // bho bhaṇe kāmcukīya sīghram imasya
 brāhmaṇasya mama stryāgāram upadaršehi / yā se strī rocate tān se dehi // tena dāni
 kāmcukīyena brāhmaṇo antahpuram praveśito bahūnām strīsaḥasrāṇām madhye //
 brāhmaṇa eso rājño ikṣvākusya stryāgāro yā te strī abhipretā tām gṛhya gacchāhi //
 tena dāni brāhmaṇena teśām bahūnām strīsaḥasrāṇām yā rājño ikṣvākusya agramaḥiś
 alindā nāma devī na kadācit* rājakulāto niṣkramati sā devī tena brāhmaṇena gṛhitā /
 eṣā me bhavatu // sā dāni devī prarunḍā / ayaṁ brāhmaṇo mama ayyako vā payyako
 vā atha vā uttarō / rājā ikṣvāku dṛḍhavrataśamādāno mā hevam mām imasya
 brāhmaṇasya upasthānaparicaryāye osiriṣyati //
 ____tasyā dāni alindāya kubjā mālākārī mālām gūhayati / sā dāni kubjā

[_Mvu_2.427_] tam brāhmaṇam jalpati // brāhmaṇa tvam jīrṇo vṛddho malallako
 taruṇīm strīm icchasi / na tvām kadācit taruṇī strī hastena vā pādena vā spr̄seyā
 gaccha kim te alindāye devīye yā aparityaktā rājño ikṣvākusya // so dāni brāhmaṇo
 tām kubjām āha // alpotsukā tuvam kubje mālām guhāhi priyo aham alindāye devīye
 yathā tuvam nānye // tasyā dāni alindāye devīye anyā cetī varṇakapīśikā / sā dāni tam
 brāhmaṇam jalpati // brāhmaṇa tvam jīrṇo vṛddho mahallako ṣayavastragandhiko
 durgandho na tava devī draṣṭum pi icche kim punah praṣṭum / gaccha kin te alindāye
 yā rājño ikṣvākusya aparityaktā // so dāni brāhmaṇo tām cetīm āha // alpotsukā tuvam
 cetī varṇakam pīṣehi priyo aham alindāye devīye yathā tuvam nānye // sā dāni alindā
 devī āha // na me kenacid upāyena eso brāhmaṇo osiriṣyati // sā dāni devī uccena
 praruditā / tāye devīye rudamānāye parivāro pi se prarunḍo / tatra antahpure mahanto
 ārāvaśabdo // aśrośī khalu rājā ikṣvāku upariprāśadavaragataḥ antahpurasya
 uccaśabdam mahāśabdām / so dāni rājā varṣavarām kāmcukīyām ca pṛcchati // bho
 bhaṇe kim py eṣa strīnām ārāvaśabdaḥ śruyati // te dāni varṣavarā kāmcukīyā āha //
 deva tena brāhmaṇena alindā devī gṛhitā / rājena me ikṣvākunā pravāritaṁ yā te strī
 ruccitā tām gṛhṇāhīti / tataḥ me eṣā bhavatu / tato sā devī alindā prarunḍā devīya
 rudamānāya parivāreṇa pi se ārāvo mukto // so dāni te pratiśrutvā svakam antahpuram
 praviṣṭo tam brāhmaṇam jalpati // brāhmaṇa tvam jīrṇo vṛddho mahallako yadi
 rājakule icchasi nityabhaktikam bhoktum tat te dāsyāmi kin te alindāye devīye anyām
 gṛhṇāhi // so dāni āha // mahārāja

[_Mvu_2.428_] aham jīrṇo vṛddho kāsanako ca muhūrte muhūrte mūrcchiyāmi / na
 śaknomi svayaṁ utthihiyum svakām śeyyām omūtremi tad enām eva dehi tuvam eṣā
 me utthāpayiṣyati eṣā me paricariṣyati / mā bhavān ikṣvākuḥ mama strīyāya
 pravārayitvā paścād anutapyāhi / atha dāni bhavān ikṣvākuḥ mithyāyācanām karotīti
 āmantremi gacchāmi // rājā āha // nāhaṁ brāhmaṇa mithyāyācanām karomi nāpi
 dattvā anutapyāmi api tvam jīrṇo vṛddho mahallako iyam ca devī taruṇī sukumārā tan
 te na icchati / visīrṇo yaṁ cāntahpuro bahūni strīsaḥasrāṇi yā te strī ruccati tām
 gṛhṇāhi tāye sārdham abhiramāhi sā te upasthihiṣyati // brāhmaṇa āha // alam
 mahārāja eṣā eva me bhavatu yā tiṣṭhati māninī tiṣṭhamānā anavadyāmgaṁ mandaṁ
 prekṣati / eṣā eva me bhavatu yā tiṣṭhati māninī tiṣṭhamānā anavadyāmgaṁ mṛgībhāvam
 ca prekṣati / eṣā me bhotu yā tiṣṭhati māninī tiṣṭhamānā anavadyāmgaṁ sukham aśrūhi
 simcati / alam me mahārāja antahpurikāye eṣā eva me devī bhavatu eṣā me
 utthāpayiṣyati eṣā me upasthāsyati eṣā me paricariṣyati mā bhavān ikṣvāku mama
 strīm pravārayitvā anutapyāhi / atha dāni (yāva) gacchāmi // rājā ikṣvāku āha //
 (yāvad*) api tvam jīrṇo vṛddho mahallako iyam ca devī taruṇā sukumārā tam te na

icchatī / ayan te vṛṣalā kubjā maithunārthikā dāsī te ayam bhavatu yena tvam icchasi
tena tām nehi eṣā te upasthāsyati // kubjā āha // mahārāja eṣo brāhmaṇo pūtivalī
palitamukho vadārikusumo va sudurgandho chagalo va gandhaprāpto / viṣam bhuktvā
mariṣyam sake me deva etasya desi / imam sthaviram bhagnāmgam māreṣyam
rahogatā // so dāni brāhmaṇo āha //

[_Mvu_2.429_] sarvakubjehi me vairam ye kecit pr̄thiviniśritā //
yatrāyam vṛṣalā kubjā mama icchati ghātitum //
alam mahārāja kubjāye eṣā eva me devī bhavatu eṣā me upasthāsyati eṣā paricariṣyati
/ mā bhavām mama striyam pravārayitvā anutapyāhi / atha tava mithyāyācanām
karosīti āmantremi gacchāmi // rājā āha // nāham brāhmaṇa mithyāyācanām karomi
nāpi dattvā anutapyāmi / api tvam jīrṇo vṛddho mahallako iyam ca devī taruṇī
sukumārā tam te na icchatī / yadi tvam taruṇo bhaveyā tam eṣā devī utkanṭheyā api tu
nāham mithyāyācanām karomi gaccha gṛhya alindām devīm nehi yatrecchasi // so
dāni brāhmaṇo rājño ikṣvākusya pratiśrutvā hrṣṭah tuṣṭah prīto samvṛtto // alindām
devīm āliṃgya tataḥ praveśam praveśayanto tasyā eva upari prapatito strīsaḥasrehi
atṭahāśo mukto / devīye kalyāṇo anurūpaḥ puruṣo labdhah // alindāpi devī aśrukaṇṭhā
rudanmukhī pralapantī brāhmaṇena haste gṛhya ākāḍḍhati kaṭṭīkriyati ito ca ito ca
laggati / ucchvasantena praśvasantena aśrūhi vahantehi ālāpena galantī pradeśe deśe
omūtrentena susamgrhītām kṛtvā anālambantī rājagrīhāto kaṭṭīyamānī nikkāsitā
vikalībhūtā ca samvṛttā //

____ tena brāhmaṇena nagarasya anuprākāraṁ daridragrāme vamkajarjaraśālām
nirmiṇītvā jarjaramāmce ṭṛṇopalāśam prajñapitam khaṇḍaghaṭakam dakasya sthāpitam
// tatra alindā devī praveśitā vastrehi naṣṭapraṇaṣṭehi ābharanehi lugnapralugnehi
śeṣāvašeṣehi na kadācit

[_Mvu_2.430_] pādehi bhūmiṁ sprṣṭvā pādukāhi bhraṣṭāhi anāmuktehi pādehi
kṣatavikṣatehi // tato so brāhmaṇo tatra jarjaraśālāmadhye niṣīditvā āha // bhadre
sunivastā bhavitvā pādāni me dhovāhi svakāni ca pādāni dhovāhi tato ramāhi varan te
ramito aham suṣṭhu bhadre rāmehi samyak* mām bhadre ramāpehi me bhadre
ramāpehi lalitenā me bhadre ramāpehi // evam dāni sā deviye sarvarātrī evam me
rāmehi evam me rāmehi utthāpehi samviśāpehi samviśāpehi tti gaṭā rātriye prabhātāye
aruṇodgamanakālasamaye tato śakro svarūpeṇa sthito
amgadakuṇḍaladivyaśarīradhāro udāreṇa varṇenobhāsayitvā varavimalakuṇḍaladharo
devarājā bhavitvā svayamprabhā osṛṣṭā varṇena sarvaśālā sāmantena obhāsitā // sā
dāni alindā devī śakram devānām indram svarūpeṇa dṛṣṭvā rāgena mūrchitā / kiṃ
mayā kṛtam yam etena sārdham na ramitam ti // śakro devānām indro alindām devīm
vareṇa pravārayati //
śakro smi devānām indro trāyastriṁśāna īśaro //
varaṁ varehi me bhadre yaṁ kiṃcīt* manasecchasi //
sā dāni alindā devī śakrasya devānām indrasya prāmjaliṁ kṛtvā etad uvāca // śakro me
vareṇa vāreti evam vademi putro me varo ti // tasyā dāni indreṇa bhaiṣajyaguḍikā
dinnā / imām guḍikām udakena vilolayitvā pibāhi tataḥ te putro bhaviṣyati
siṁhasadṛśo balavām parasainyapramardano / utsāhenāsyā loke samasamo na
bhaviṣyati / api tu varṇena rūpeṇa pāpako bhaviṣyati yan te aham na hrṣṭāya upasthito
// indro

[_Mvu_2.431_] dāni alindāye devīye varam dattvā jarjaraśālām antarhāpayitvā
trāyastriṁśadevanikāye pratyasthāsi //
____ sā dāni alindā devī tām bhaiṣajyaguḍikām amśukasya koṇe bandhitvā rājakulam

praviṣṭā padmavarṇena mukhena pariśuddhehi indriyehi / evam vistīrṇa antahpūre
 mama putro bhaviṣyati // sā dāni alindā devī rajñā ikṣvākunā dūrato eva dvāraśālāyām
 praviṣṭā dṛṣṭā padmavarṇena mukhena pariśuddhehi indriyehi / rājā dāni devīm
 pṛcchati // padmavarṇo te mukho pariśuddhānīndriyāṇi sukham rātrim śayitāye
 krīḍāratī vā anubhūtā kiṃcit te udāro kalyāṇo labdho ti // sā dāni devī āha // mahārāja
 kuto me śayitāye sukham krīḍāratir vā anubhūtā / śakro so devānām indro so
 brāhmaṇaveśam nirmiṇtvā ihāgato / tataḥ me sarvarātri utthāpehi samveśehi gatā
 prabhātāyām rātryām aruṇoddhātakālasamaye tam brāhmaṇaveśam antardhāpayitvā
 indraḥ svarūpeṇa sthitāḥ sarvām ca diśām varṇenāvabhāsayitvā aham varam pravāritā
 varam varehi bhadre /
 śakro smi devānām indro trāyastriṃśāna īśvaro //
 varam varehi me bhadre yan tuvam manasecchasi //
 tatra mahārāja putravaro yācitaḥ putram me varam dehi // tena śakreṇa mama
 bhaiṣajyaguḍikā dinnā imām guḍikām udakena vilolayitvā pibāhi tato putro bhaviṣyati
 siṃhāsanapīṭho balavām parasainyamardako utsāhena se loke samasamo na
 bhaviṣyati api tu varṇarūpeṇa pāpako bhaviṣyati yam te aham na hṛṣṭatuṣṭāye
 upasthito // so dāni rājā

[_Mvu_2.432_] śrutvā devīye ruṣṭo // yā dāni tvam mayā anujñātā kim asya tvayā na
 hṛṣṭatuṣṭāye upasthito // tena dāni rājñā devīye baiṣajyaguḍikā roṣeṇa āchinnā // so
 dāni rājā baiṣajyaguḍikām śilāyām nighṛṣayitvā udakena vilolayitvā paṃcānām
 mānavikānām devīsatānām kuśāgreṇa pibānāye dinnā / sāpi alindā devī tato
 bhaiṣajyaguḍikāto pibānāye na labhati mā devī pāpakaṁ putram janayiṣyati // sā dāni
 alindā devī ceṭinām pṛcchati // kahim sā bhaiṣajyaguḍikā kṛtā // ceṭīyo āha // devī tava
 sā baiṣajyaguḍikā rājñā gr̥hṇītvā niṣadāyām nighṛṣayitvā paṃcānām mānavikānām
 devīsatānām pibānāye dinnā // devī pṛcchati // katamāye niṣadāye sā baiṣajyaguḍikā
 oghṛṣṭā ti // ceṭī āha // imāe devi niṣadāya sā bhaiṣajyaguḍikā oghṛṣṭā // sā dāni devī
 niṣadāya udakavindum kṛtvā kuśāgreṇa jihvāgram kṛtvā abhyavahṛtam / tāye api
 devīye kukṣiḥ pratilabdho / evam dāni paṃca devīsatāni kukṣimantāni samvṛttāni //
 ___ tāni dāni paṃca devīsatāni navānām vā daśānām vā māśānām atyayena prasūtāni /
 ekūnapaṃcakumāraśatā jātā prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā paramāye śubhāye
 varṇapuṣkalatāye samanvāgatā / alindāye pi devīye putro jāto durvarṇo durdṛśo
 sthūloṣṭho sthūlaśiro sthūlapādaḥ mahodaro kālo maśirāśivarṇo // te dāni varṣavarā
 kamcukīyā ca rājño nivedayanti // mahārāja ekūnā paṃcaśatā devī prasūtā ekūnā
 paṃca kumāraśatā jātā prāśādikā darśanīyā alindāye devīye putro jāto durvarṇo
 durdṛśo sthūloṣṭho sthūlaśiro sthūlapādo kālo maśirāśivarṇo //

[_Mvu_2.433_] śrutvā punah rājā ikṣvākuḥ ruṣṭo daurmanasyajāto samvṛtto / yam
 mayā devīye guḍikā pibānāye na dinnā mā sā putram janayiṣyatīti tat kuto devīye
 edṛśo putro jāto // varṣavarā kamcukīyā āha // mahārāja yatra devena niṣadāya sā
 bhaiṣajyaguḍikā nighṛṣṭā tatra tāye niṣadāye devī udakavindum kṛtvā kuśāgreṇa
 jihvāgreṇa abhyavahṛtam tato devīye putro jāto // rājā āha // mā me kadācid devīye
 putro agrato tiṣṭhatu na icchāmi edṛśam draṣṭum // so dāni ikṣvākuḥ teṣām paṃcānām
 kumāraśatānām ekūnakānām varṇarūpaṁ śrutvā prahrṣṭatuṣṭo / teṣām rūpavantānām
 kumārānām alindāye putram sthāpayitvā saptāham ramaṇīyāni jātakarmāṇi kriyanti
 śramaṇabrahmaṇakṛpaṇavāṇipakeṣu anyasya janasya viśrāṇeti annam pānam
 khādyam bhojyam vastram gandham mālyam vilepanam tailapraṇālikā pravāhitā
 ghṛtapraṇālikā ca nānāprakārā pānapraṇālokā pravāhitā // ekamekasya kumārasya
 catvāro dhātriyo upasthāpitāyo / kumārasya anyā udvarteti supeti anyā
 uccāraprasrāvam apakarṣati anyā stanam deti anyā utsamgena dhārayati // alindāye

devīye putre dhātriyo na dinnā / tato alindāye devīye svakā upasthāyikā dinnā // evam dāni te kumārā unnīyanti vardhiyanti // tato rājā ikṣvākuḥ sarveśāṁ teśāṁ paṁcānāṁ kumāraśatānāṁ kuśamiśrāṇi nāmā kṛtāni / koci indrakuśo kocid brahmakuśo kocid devakuśo kocid ṛṣikuśo kocit kusumakuśo koci drumakuśo koci ratnakuśo kocit* mahākuśo koci haṁsakuśo koci kroñcakuśo koci mayūrakuśo ityevamādi sarveśāṁ kuśamiśrāṇi nāmā kṛtāni alindāye devīye śuddhaṁ kuśo ti nāmaṁ kṛtam //

[_Mvu_2.434_] rājā dāni ikṣvākuḥ sarveśāṁ ekūnapaṁcakumāraśatānāṁ dārakakrīḍāpanakāni nānāprakārāṇi deti devīye putrasya kuśasya krīḍāpanakām na deti / tataḥ kuśo kumāro yaṁ vā krīḍāpanakām abhipretam bhavati teśāṁ bhrātṛṇāṁ ācchinditvā krīḍitvā ramitvā punar deti // evam dāni rājā ikṣvākuḥ teśāṁ kumārāṇāṁ nānāprakārāṇi krīḍāyānakāni deti hastiyānam aśvayānam nānāprakārāṇi udārāṇi rājārhāṇi kuśasya kumārasya yānam na deti / kuśo pi kumāro yaṁ se yānam abhipretam bhavati hastiyānam vā aśvayānam vā rathayānam yugyayānam vā śivikā vā syandamānikā vā gallī vā ardhagallī vā pattrayānam vā ākāśayānam vā teśāṁ bhrātṛṇāṁ ācchinditvā vahitvā va punar deti kim etāni rakṣitvā ti // evam dāni te kumārā vivardhamānā yaṁ kālaṁ vijñapraptā saptavarṣā vā aṣṭavarṣā va tato śekhīyanti lekhāyam pi lipiyam pi saṁkhyāyam pi gaṇanāyam pi mudrāyam pi dhāraṇīyam pi hastismiṁ pi aśvasmiṁ pi rathasmiṁ pi dhanusmiṁ pi dhāvite javite plavite iṣvastrajñāne yuddhe vā niyuddhe vā chedye vā bhedye vā heṭhye vā samgrāmaśīrṣāyām vā rājamāyācāre sarvatra niścitā gatigatāḥ // kuśakumāram na koci śilpaṁ sīkṣayati svakāya buddhīya svakāya prajñāya svakena vīryeṇa sarveśān teśāṁ bhrātṛṇāṁ anyasya mahājanakāyasya suśikṣitaḥ / iṣvastrajñāne suśikṣito sarvaśilpāyatanehi aparāparehi ca sarveśāṁ kuśo kumāro viśiṣyati //

— tasya dāni rājño ikṣvākusyaivam bhavati // yaṁ nunāham imām paṁca kumāraśatām mīmāṁseyam ko imeśām mamātyayena rājā bhaviṣyati // tena dāni rājñā ikṣvākunā

[_Mvu_2.435_] paṁca modakaśatā kārāpitā eko modako mahānto teśāṁ modakānāṁ madhye sthāpito aparehi modakehi ochādito yo etam mahāntam modakam gr̄hṇīṣyati tam aham jñāsyāmi eso mamātyayena rājā bhaviṣyati // so dāni rājā ikṣvākuḥ tam modakarāśiṁ kṛtvā paṁca kumāraśatām śabdāpayitvā āmantrayati / śīghram trihi tālehi modakarāśito ekamekaṁ modakaṁ gr̄hṇatha // te dāni kumārā sarve prathamām pi dhāvitā paścāt kumāro pradhāvito / so kumāro sarveśāṁ bhrātṛṇāṁ vāmadakṣiṇēna hastena avagūhitvā tam mahāntam modakaṁ gr̄hītaṁ // tasya rājño ikṣvākusya evam bhavati // eso kuśo kumāro mamātyayena rājā bhaviṣyati / eso ca durvarṇo durdrśo sthūloṣṭho sthūlaśiro sthūlapādo mahodaro kālo maśirāśivarno apriyo partikūlo darśanāye / ko etam rājam dhārayiṣyati / yaṁ nūnāham dvītiyam pi imām kumārām jijñāseyam / āhāradeśakāle ime kumārā saṁmukham pariveśāpayiṣyam / yo eteśām prathamām bhojanām pratīchiṣyati aham jñāsyāmi eso mamātyayena rājā bhaviṣyati // so dāni rājā ikṣvākuḥ āhāradeśakāle tām paṁca kumāraśatām śabdāpayitvā purato niśīdāpayitvā bhojanām allīpayati / te pi kumārā bhojanām pratipālenti / so kuśo kumāro tam bhojanām bhūmiye pratīchati yattakena sa bhojanena abhiprāyo tam bhūmīyam odanasya rāśiṁ karoti / tatraiva upari vyamjanāni partīchati pṛthivīniśritam bhumjati // tasya dāni rājño ikṣvākusya evam bhavati // eso kuśo kumāro mamātyayena rājā bhaviṣyati pṛthivīśvaro pṛthivīniśritam paribhumjati // so dāni rājā ikṣvākuḥ apareṇa kālena purohitam pṛcchati / upadhyāya ko imeśām kumārāṇāṁ mamātyayena rājā bhaviṣyati // purohito āha // mahārāja eso hi kuśo kumāro devasyātyayena rājā bhaviṣyati / etasya rājalakṣaṇāḥ // so dāni rājā ikṣvākuḥ

[_Mvu_2.436_] purohitasya śrutvā duḥkhito samvṛtto // ko upāyo bhavyeyā yam eṣo
kuśo kumāro mamātyayena rājā na bhave / yam nūnāham rājakule deṣe deṣe
guhyapradešeṣu mahānidhānāni nikhaneyam adṛṣṭāni kenaci / yo imā nidhānān
mamātyayena jāneyā buddheyā utkhanayeyā so rājā bhavyeyā apy evam nāma anyo
kumāro rājā bhavyeyā // tena dāni rājnā ikṣvākunā rājakule deṣe deṣe guhyapradešeṣu
mahānidhānam nikhatam adṛṣṭam kenaci // so dāni rājā ikṣvākuḥ dīrghasyādhvano
tyayena marañakālasamaye amātyān anuśāsatī // bho bhaṇe amātyā yo imeśām
pamcānām kumāraśatānām mamātyayena imāni nidhānāni va jāneyā buddheyā
utkhanayeyā tam rājyena abhiśīmcatha / ante nidhiḥ vahir nidhiḥ na cānte na vahir
nidhiḥ caturṇām śālarājānām heṣṭhato caturo nidhiḥ samudre nidhiḥ sāgare nidhiḥ
yojane nidhiḥ mocane nidhiḥ vṛkṣāgre nidhiḥ parvate nidhiḥ yato ca vairocana
abhyudeti tataḥ nidhiḥ prabhāṃkarādityam yatrāstameti tatra nidhiḥ yatra devā
mahīyanti tatrāpi nihato nidhiḥ yo amātyāho imām kumāro nidhānām jānāti
utkhanāpeti anācikṣito tam rājyenābhīśīmcatha / so va rājā bhaviṣyati // so dāni rājā
ikṣvākuḥ evam amātyān anuśāsitvā kāladharmeṇa samyukto kālagato //
____ te dāni pamca kumāraśatā pituḥ kālagatasya rājyahetoḥ anyamanyam vivaditvā
aham rājā aham rājeti na cānyamanyam vihāṃsanti dhārmikatvāt // tadā amātyā
kumārānām jalpanti // kumārāho mā vivadatha / teṣām vo rājño ikṣvākusya āṇattikā

[_Mvu_2.437_] asti / pitari marañakālasamaye samdeśo dinnah yo pitari samdeśam
jāniṣyati so rājā bhaviṣyati // kumārā āhuḥ // amātyāho evam tu yathāsmākaṁ pitari
samdeśo dinno ākhyāyatha // te dāni amātyā pamcānām kumāraśatānām purataḥ tam
rājño ikṣvākusya samdeśam parikīrtenti / ante nidhiḥ vahir nidhiḥ naivānte na vahir
nidhiś caturṇām śālarājānām heṣṭhato caturo nidhiḥ samudre nidhiḥ sāgare nidhiḥ
yojane nidhiḥ mocane nidhiḥ vṛkṣāgre nidhiḥ parvatāgre nidhiḥ yatra ca vairocana
abhyudeti tato nidhiḥ prabhāṃkarādityam yatrāstameti tatra nidhiḥ yatra devā
mahīyanti tatrāpi nihito nidhiḥ / kumārāho imām vo pitareṇa ikṣvākunā samdeśo
dinnah yo yuṣmākaṁ imān nidhānā nikṣiptām jāniṣyati utkhanayiṣyati so va rājā
bhaviṣyati // ekūnapaṃcakumāraśatā nidhānān kīrtiyamānān na jānanti na budhyanti
kuśo mahābuddhir mahāmīmānsako sarvam arthaḥ upagato pariśuddho // so dāni āha
// aham etam pitari vacanam tatra bho nivedayiṣyāmi // ye yuṣmābhīr nidhānā
parikīrtitās tān sarvān utkhanāpayiṣyam // yam tātena vuttam ante nidhiḥ abhyantaram
rājakuladvāre dehalāya abhyantarato nihito nidhiḥ // tam pradeśam amātyahi
utkhanāpitam mahānidhānam // yan tātena vuttam vahir nidhis tasyaiva dehalāya
vāhyato nihito nidhiḥ / tam pi mahānidhānam kumāreṇa utkhanāpitam // yan tātena
vuttam naivānte na vahir nidhīti tam madhyamadvāre dehalāye heṣṭhato nihito nidhiḥ
/ tam pi kumāreṇa mahānidhānam

[_Mvu_2.438_] utkhanāpitam // yan tātena vuttam caturṇām śālarājānām heṣṭhato
caturo nidhiḥ yatra rājño ikṣvākusya paryamko śālamayo suvarṇapādehi onaddhaḥ
śayyām kalpayati teṣām paryamkapādānām heṣṭhato caturo nidhiḥ te pi kumāreṇa
mahānidhānā utkhanāpitā // yan tātena vuttam samudre nidhin ti yā rājakya-
aśokavanikāyām krīḍāpuṣkiriṇī tatrāpi nihito nidhiḥ / tatrāpi kumāreṇa
krīḍāpuṣkiriṇikāto ukkadḍhāpito // yan tātena vuttam sāgaranidhiṁ ti yatra rājño
ikṣvākusya snāpanaśālāye udupānam tatrāpi nihito nidhiḥ / tam kumāreṇa udupānāto
mahānidhānam utkhanāpitam // yan tātena vuttam yojane nidhin ti yasmin pradeśe
rājño ikṣvākusya yānaṁ yujyati hastiyānam vā aśvayānam vā yugyayānam vā tam pi
kumāreṇa mahānidhānam utkhanāpitam // yan tātena vuttam mocane nidhin ti yatra
abhirakṣaṇapradeśe rājño ikṣvākusya yānaṁ muccati hastiyānam vā aśvayānam vā
yugyayānam vā tatrāpi nihito nidhiḥ / tam kumāreṇa mahānidhānam utkhanāpitam //

yan tātēna vuttam vṛksāgre nidhin ti yatra rājño ikṣvākusya darśanaśālāyām
mahāvṛksam tasya sūryeṇa udayantena yatra agracchāyā nipatati astamitenāpi sūryeṇa
yatra carimā chāyā nipatitā tatrāpi nihito nidhiḥ / te pi kumāreṇa dve mahānidhānā
utkhanāpitā // yan tātēna vuttam parvate nidhin ti yatra sīlāpaṭte rājño ikṣvākusya
śīrṣasnānam varṇanām ca vilepanām ca piṣyati tatra heṭhato nihito nidhiḥ / tam pi
kumāreṇa mahānidhānām utkhanāpitam // yan tātēna vuttam yatra vairocano bhyudeti
nihin ti yatra tāto ikṣvāku ikṣuṇā jāto tatrāpi nihito

[_Mvu_2.439_] nidhi / tam pi kumāreṇa mahānidhānām utkhanāpitam // yan pi tātēna
vuttam yatra prabhaṇkarāditya astameti tatra nihito nidhi tti yatra ikṣvāku kālagato
tatrāpi nihito nidhiḥ / tam pi kumāreṇa mahānidhānām utkhanāpitam // yan tātēna
vuttam yatra devā mahīyanti tatrāpi nihito nidhiḥ yatra rājñā ikṣvākunā paṁca
kumāraśatā pariviṣāpitā tatrāpi nihito nidhiḥ / tam pi kumāreṇa mahānidhānām
utkhanāpitam // evam tena kuśena kumāreṇa tāni nidhānāni utkhanāpiyamānāni
amātyā ca kumārā ca purohitā ca brāhmaṇarājācāryā ca bhaṭabalāgrā ca
naigamajanapadā ca sarve kuśasya kumārasya tatra nidhāneṣu utkhanāpiyamāneṣu
vismayam āpannā / aho kuśasya kumārasya mahābuddhi mahāmīmānsā yatra dāni
rājño ikṣvākusya rājakule deśe deśe mahānidhānām nihitam tam sarvam kuśena
jñātam sarvam utkhanāpitam / eṣo rājā bhaviṣyati //
____ teṣām dāni amātyānām evam bhavati / mā haiva tāvat kuśena kumāreṇa anyeṣām
sakāśāto śrutam bhaviṣyati bhūyo bhūyo anyenārthena jijñāsema // te dāni kumāraṇām
amātyā jalpanti // kumārā yo yuṣmākam̄ sarvām devān vanditvā prathamaṁ
siṁhāsane upaviṣiṣyati so rājā bhaviṣyati // te dāni ekūnapaṁcakumāraśatā
nānāprakārāṇi yānāni abhiruhitvā śīghram̄ śīghram̄ tvaramānarūpā yena devakulā tena
devavandakā pradhāvanti // so pi kuśo kumāro yena sarvasauvarṇam̄
abhiṣecanīyasiṁhāsanām tenopasāmkrāmitvā caturdiśam̄ devānām amjaliṁ kṛtvā
pūrvarājacittikareṇa ca tam siṁhāsanām pradakṣiṇīkṛtvā upaviṣṭah // so hi kuśo
kumārehi amātyehi bhaṭabalāgrehi

[_Mvu_2.440_] ca naigamajanapadehi ca ayam paṇḍito ti kṛtvā rājye bhiṣikto sarvehi
śaṣṭīhi nagarasahasrehi nigamajanapadehi rājāmatyehi kumārehi ca abhyarcito eṣāḥ
rājā ti // evam dāni kuśo kumāro rājyam prāpto //
____ so dāni rājā kuśo yan kālam rājyam prāptaḥ tato mātaram alindām devīm
abhibhāvayitvā satkṛtvā gurukṛtvā mānetvā pūjetvā evam dāni rājā kuśo ciram̄ kālam
dharmeṇa rājyam kārāpayitvā apareṇa kālena tām devīm alindām mātaram vijñapeti
ambe bhāryā me agramahiṣīm ānehi prāśādikām darśanīyām yasyā anyā strī sadṛśā na
bhavet* // alindā devī āha // putra ko te pāpakasya rūpeṇa prāśādikām darśanīyām
bhāryām dāsyati / pāpikām eva rūpeṇa bhāryām ānayiṣyāmi yā te ullāsam̄ na kariṣyati
// rājā kuśo āha // ambe yadi pāpikām me bhāryām ānayiṣyasi na tām aham̄ pāpikām
bhāryām pādena vā pāṇīnā vā sprṣeyam̄ / prāśādikām darśanīyām me bhāryām ānehi /
na me ambe śrutam vā dṛṣṭam vā rājā pāpiko ti nāpi rājā pāpikāye striyāye sārdham̄
abhiramati śobhanām va me bhāryām ambe ānehi // alindā devī āha // putra sukham̄
jāyāpatikā anyonyasamalakṣaṇā samvasanti na cānyamanyam abhimanyanti /
kalyāṇarūpā bhāryā rūpeṇa patiḥ abhimanyati / kalyāṇarūpo patiḥ pāparūpāye
bhāryāye abhimanyati // yādṛśā te putra bhāryā yogyā tādṛśān te bhāryām ānayiṣyāmi
pāpikām rūpeṇa yā te putra nābhimanyiṣyati // rājā kuśo āha // ambe na me pāpikāye
bhāryāye kāryam̄ / asadrśām me rūpeṇa bhāryām ānehi // alindā devī āha // putra ko te
pāpakasya rūpeṇa kalyāṇarūpām bhāryām dāsyati // kuśo rājā āha // ambe dūrāto me
arthahiraṇyasuvarṇena vyayakarmeṇa kalyāṇarūpām bhāryām ānehi //

[_Mvu_2.441_] sā dāni alindā devī amātyām purohitām śabdāpayitvā āmantrayati // bhavanto rājño kuśasya bhāryām agramahiṣīm jānatha yādṛśā rājakule bahūnām strīsaḥasrāṇām agramahiṣī jyeṣṭhā bhaveyā // te dāni amātyā purohitā ca devīya pratiśrutvā samantato nagarajānapadeṣu brāhmaṇā ca dūtā ca visarjītā / gacchatha bhavanto yādṛśā iha kanyā rājño kuśasya ikṣvākuputrasya yogyā bhaveyā tādṛśīm kanyām jānatha // te dāni brāhmaṇā ca dūtā ca ṣoḍaśa janapadān aṇvamānā śūraseneṣu janapadeṣu kaṇakubjaṁ nāma nagaram tatra anuprāptā // tatra mahendrako nāma madrakarājā rājyam kārayati / tasya sudarśanā nāma dhītā prāśādikā darśanīyā yasyā sarve jaṁbudvīpe rūpeṇa sadṛśā anyā kanyā nāsti // sā dāni rājadṛśītā mahatā rāja-ṛddhīye mahatā rājānubhāvena mahatā samudayena catughoṭam aśvarathām abhiruhitvā vayasyakāhi ca cetikāhi ca parivāritā udyānabhūmiṁ nirdhāvati / tehi brāhmaṇehi dūtehi ca dṛṣṭā / teṣām dāni bhavati / iyam rājakanyā suṣṭhu prāśādikā darśanīyā iyam rājño kuśasya agramahiṣī yogyā // te dāni brāhmaṇā dūtā ca aparaṇ divasam kalyato eva prāvarya nivāsayitvā ca rājakuladvāre sthitā / yam kālam rājā mahendrako darśanaśālāyām upaviṣṭo te dāni brāhmaṇā dūtā ca rājño bhivādayitvā purataḥ sthitā // so dāni brāhmaṇo rājño mahendrakasya jayena vardhāpayitvā etad uvāca // mahārāja vārāṇasyām kuśo nāma rājño ikṣvākusya putro so te sudarśanām svadhītaram bhāryārthāya vareti // so dāni kuśo rājā abhilakṣito yathā ṣaṣṭīnām nagarasahaśrāṇām rājyam kārayati // tasya mahendrakasya bhavati // anurūpa edṛśasya puruṣasya sambandho // so dāni rājā mahendrako tam brāhmaṇam dūtām ca jalpate //

[_Mvu_2.442_] bhavanto vayasyah rājā kuśo mama bhavati demi se dhītaram bhāryārthām // so dāni brāhmaṇo modakāni krīṇiya brāhmaṇām śabdāvitvā modakāni vāreti / bhavanto anyam mahendrako madrakarājā rājño kuśasya ikṣvākuputrasya dhītām sudarśanām prapatnīm prayacchati / tam bhavanto udakam prayacchantu // te dāni brāhmaṇā ca dūtā ca brāhmaṇasya vacanām kṛtvā rājānam mahendrakam āmantrayitvā prasthitā / anupūrveṇa vārāṇasīm anuprāptā //

— te dāni brāhmaṇā ca dūtā ca amātyānām purohitānām nivedayanti // tādṛśā kanyā labdhā yasyā sarve jaṁbudvīpe anyā kanyā rūpeṇa sadṛśā nāsti / śūrasene nāma janapade kanyakubjaṁ nāma nagaram tatra mahendrako nāma madrakarājā / tasya dhītā sudarśanā nāma prāśādikā darśanīyā // śrutvā alindā devī hrṣṭā prītā saṁvṛttā / asadṛśā me putrasya bhāryā labdhā // sā dāni alindā devī putrasya kuśasya rocayati // putra tādṛśā kanyā labdhā yasyā sarve jaṁbudvīpe anyā kanyā rūpeṇa sadṛśā nāsti / śurasene nāma janapade kanyakubjaṁ nāma nagaram tatra mahendrako nāma madrakarājā tasya dhītā sudarśanā nāma prāśādikā darśanīyā // so dāni rājā kuśo mātūr vacanām śrutvā hrṣṭo prīto saṁvṛttah // amātyapāriṣadya brāhmaṇapurohitarājācāryān āmantreti // bhavanto

[_Mvu_2.443_] śūrasene nāma janapade kanyakubjaṁ nāma nagaram tatra mahendrako nāma madrakarājā tasya dhītā sudarśanā nāma / gacchatha tām mama kṛtena ānetha // te dāni amātyā pāriṣadyā brāhmaṇapurohitā rājācāryā rājno kuśasya pratiśrutvā caturāṅgam balakāyam sannāhayitvā mahatā samṛddhiye mahatā vibhūṣaye prasthitā // tasyā dāni alindāye devīye teṣām prasthitānām etad abhūsi // ko nu khalu upāyo bhaveyā yathā sā sudarśanā rājadṛśītā na jāneyā kedṛśo rājā kuśo varṇarūpeṇa // tasyā dāni alindāye devīye bhavati evam // yaṁ nūnāham garbhagṛham kāreyam yatra rājā kuśo bhāryāyā sārdham kṛīdeyā rameyā paricāreyā na ca sā jāneyā kedṛśo rājā kuśo tti // tāye dāni alindāye devīye tādṛśam garbhagṛham kṛtam

liptopaliptam osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam muktapuṣpāvakīrṇam yatra
rājā kuśo krīḍiyati ramiṣyati paricāriṣyati //

— te pi dāni amātyā pāriṣadyā brāhmaṇapurohitā rājācāryā anupūrveṇa śūraseneṣu
jānapadeṣu kanyakubjam nāma nagaram anuprāptā // te dāni yena mahendrako
madrakarājā tenopasamkramitvā rājānam jayena vardhāpayitvā purato sthitvā etad
uvāca // mahārāja jāmātā te kuśo rājā kauśalyam pariprcchati saparivārasya yam ca
mahārājena pratijñātām tām me dhītām sudarśanām bhāryārtham dehi // so dāni rājā
mahendrako tān amātyapāriṣadyām brāhmaṇapurohitarājācāryām abhinanditvā
pratisammoditvā rājārahāṇi vastrālaṃkārāṇi paribhogāni ca dinnā // te dāni
amātyapāriṣadyā tatra katy aham kālam viharitvā rājño mahendrakasya āmantrayanti
// mahārāja ciragatā sma vivāhaḥ kriyatu gacchāmaḥ // so dāni rājā mahendrako
mahatā rājarddhīye

[_Mvu_2.444_] mahatā rājānubhāvena mahato janakāyasya
hakkāraḥiKKārabherībhṛdamgapataḥaśām̄khasaṁninādena vivāhadharmaṁ kṛtvā dhītā
sudarśanā rājño kuśasya bhāryā dinnā // te dāni amātyā purohitā vivāhadharmaṁ kṛtvā
rājño mahendrakasya āmantrayitvā prasthitā / anupūrveṇa vārāṇasīye upavanaṁ
anuprāptā // evam dāni sudarśanā rājadhītā mahatā satkāreṇa mahatā samudayena
vārāṇasīm nagarīm praveśitā // sā dāni sudarśanā rājadhītā rājakule praveśitā // yena
śvaśrū alindā devī tenopasamkramitvā śvaśruye pādām śirasā vanditvā purataḥ
pratyusthāsi // sā dāni alindā mahādevī tām vadhuṁ dṛṣṭvā prabhuditā
prītaumanasyajātā samvṛttā //

— so dāni rājā kuśo sudarśanāye rājadhītāye sārdham tahiṁ garbhagṛhe ajyotike
mahārahehi upabhogaparibhogehi krīḍanto ramanto paricārayanto āsatī // tasyā dāni
rājadhītuḥ sudarśanāye tahiṁ garbhagṛhe ajyotike rājñā kuśena sārdham krīḍantīye
ramantīye paricārayantīye etad abhūṣi // imam rājño kuśasya ikṣvākukulam ṛddham ca
sphītam ca kṣemam ca subhikṣam ca anantaratnākaram ayam ca asmākam śayanagṛhe
ajyotiko dīpā pi na dīpyanti / parasparam hi cakṣuhi na paśyāmo naivāham jānāmi
kedṛśo rājā kuśo varṇarūpeṇa nāpi sa rājā kuśo jānāti kīdrśā me sudarśanā devī
varṇarūpeṇa / etan tatra antaram na paribudhyāmi kasyārthāya asmākam śayanagṛhe
naiva rātrām na divā dīpā dīpyanti / sā dāni sudarśanā devī rājānam kuśam rahogataṁ
prcchati // mahārāja ayam rājakulo ṛddho ca sphīto ca anantaratanākaro imasmīm
cāsmākam śayanagṛhe naiva rātrau na divā dīpā dīpyanti yathā andhakāre tathā
samvasāmo parasparam cakṣuhi na paśyāmo naivāham jānāmi kīdrśo me bhartā nāpi
mahārājā jānāti kīdrśā me sudarśanā devī / tad etat kāraṇam na paribudhyāmi
kasyārthāya

[_Mvu_2.445_] asmākam śayanagṛhe dīpā na dīpyanti // rājā kuśo āha // devi aham pi
etaṁ na jānāmi kasyārthāya asmākam śayanagṛhe dīpā na dīpyanti / mātā me jāniṣyati
tām prcchāhi // sā dāni sudarśanā devī rājadhītā prabhātāye yam kālam rājā kuśo
nirdhāvito bhavati vastrāṇi ca prāvaritvā alaṅkāram ca bandhayitvā alindāya
mahādevīye pādām vandanāya upasamkrāntā // sā dāni sudarśanā śvaśrūye pādā
vanditvā āha // bhaṭṭe ayam rājakulo ṛddho sphīto ca anantaratanākaro asmīm ca
asmākam śayanagṛhe naiva divā na rātrīm dīpā dīpyanti yathā andhakāre tathā
samvasāmo parasparam cakṣuhi na paśyāmaḥ kim atra kāraṇam yam asmākam gṛhe
dīpā na dīpyanti // alindā mahādevī āha // putri sudarśane yuṣmākam ubhaye
jāyāpatikā udārarūpā rūpeṇa anyam kamci samasamam na paśyāmi / tam mā
yuṣmākam parasparam udāram rūpam dṛṣṭvā unmādaṁ gaccheyā ti / api tu evam ca
me devānām upayācitaṁ cirakālam asmābhiḥ yadā me vadhuκāye sudarśanāye putro
vā dhītā vā bhavyeṭa tato dvādaśame varṣe parasparam paśyīṣyatha // eṣo smākam

kuladharmaḥ // sā dāni sudarśanā rājadhītā āha // pāpaṁ khalu tāva bhaṭṭāye devānām
upayācitaṁ cirakālam asmābhiḥ parasparam na draṣṭavyaṁ // alindā mahādevī āha //
putri kiṁ karomi evam me upayācitaṁ devānām api rakṣāmi mā yuṣmākam
parasparam udāravarṇarūpam drṣṭvā unmādaṁ gaccheyā tti // evam dāni sudarśanā
rājadhītā śvaśruya alindāye mahādevīya samjñaptā //
____ sā dāni sudarśanā rājadhītā cireṇa kālena tām śvaśrum pranipatiya tām vijñapesi //

[_Mvu_2.446_] bhaṭṭe icchāmi svāmikam draṣṭuṁ // alindā mahādevī āha // bhavatu
putri kālena tam paṣyisasi // sā dāni sudarsanā punarpunah tām śvaśrum vijñapeti /
bhaṭṭe icchāmi ekaṁ vāraṁ draṣṭuṁ // tasyā dāni alindāye mahādevīye evam bhavati /
iyam sudarśanā rājadhītā kuśam paṣyitukāmā yadi se na vinodayāmi kautukam
mahāntam bhaveyā / sā alindā devī āha // putri sudarśane suṣṭhu suve te rājānam
kuśam darṣayiṣyāmi darśanaśālāyām janasya darśanam ca dattam // sā dāni alindā
devī rājam kuśam āmantreti // putra eṣā sudarśanā rājadhītā tvām paṣyitukāmā tvam
ca pāpako rūpeṇa mā sudarśanā tavedṛṣam rūpam drṣṭvā cittasya bhave anyathātvam
yo teṣām pamcānām kumāraśatānām sarveṣām kumārāṇām darśanīyatato
prāsādikatato bhaveyā sa rājeti kṛtvā rājāsane niṣīdāpayitvā tato sudarśanāye
upadarśayitavyo eṣaḥ rājā kuśo ti / tato sudarśanā jāneya edṛśo rājā kuśo ti tataḥ
cittam na pratihariṣyati // rājā kuśo āha // ambe evam kriyatu // teṣām dāni kumārāṇām
kuśadrumo kumāro prāsādiko darśanīyo // so dāni kuśadrumo rājārhehi vastrehi ca
ābharaṇehi ca alamkṛtvā yathā rājā tathā alamkṛto darśanaśālāye rājakṛtye simhāsane
rājeti kṛtva upaviśāpito / te pi kumārā sarve alamkṛtāḥ subhūṣitā kṛtā svakasvakeṣu
āsaneṣu upaviśāpitā // amātyā pi purohitā bhaṭabalāgrā
śreṣṭhinaigamagrāmagrāmikajanapadā sarājakyā pariṣā yathā devapuriṣā virocati // so
dāni rājā kuśo bhrātuḥ kuśadrumasya kumārasya rājāsane niṣaṇṇasya cchatram grhya
vāme pārṣve chatram dhāreti / sā dāni alindā devī vadhuκāye sudarśanāye sārdham
aparehi ca buhuhi devīsatehi parivāritā rājakulāto nirdhāvitā simhapamjare sthitā //
atha khalu alindā mahādevī vadhuκāye sudarśanāye

[_Mvu_2.447_] kuśadrumam kumāram rājāsane upaniṣaṇṇakam upadarśayati // putri
sudarśane eṣo te bhartā paṣyāhi nam // sā dāni sudarśanā kuśadrumam kumāram
rājāsane niṣaṇṇam drṣṭvā pṛītamanasā sulabdhā me lābhā yasyā me bhartā edṛśo
abhirūpo prāsādiko darśanīyo sarvām sa rājapariṣām abhibhavati rūpeṇa // sā dāni
sudarśanā rājadhītā pariṣām ca abhivilokayati yāvat tasyā sahasrastrībuddhiye so
rājakyo chatradhāro drṣṭo // tasyā dāni sudarśanāye tam rājakyam chatrandharam
drṣṭvā manasam pratyāhatam duḥkhadaurmanasyajātā samvṛttā // śvaśrum alindām
mahādevīm jalpati // bhaṭṭe śobhati rājā kuśo kumārā ca kṛtapan्यā darśanīyā sarvā ca
rājakyā pariṣā śobhati yathā devapariṣā / api ca eṣo chatradhāro apaśyanīyo na
anurūpo sadṛṣasya rājño devaputraṁasya edṛśo chatradhāro vikṛtarūpo sthūloṣṭho
sthūlaśiro sthūlapādo mahodaro kālo maṣirāśivarṇo / etena cchatradhāreṇa sarvā sā
rājakyapariṣāśirī upahatā / evam vistīrṇe rājye nāsti anyo puruṣo yo rājño chatram
dhareyā // yadi me bhartā icchati priyam kartum tad eṣo chatradhāro rājño sāmantake
na tiṣṭheyā anyam puruṣam chatram dhārāpaye // alindā devī āha // putri sudarśane mā
haiवाम jalpāhi na rūpeṇa kṛtyam bhavati yad eṣo chatradhāro rūpeṇa pāpako api tu
guṇehi mahātmako sīlavanto satyavādī dhārmiko puṇyavanto balavām
pararāṣṭrapramardako etasyānubhāvena asmākam ṣaṣṭīhi nagarasahasrehi
sanigamajānapadehi na koci pratyarthiko heṭhām utpādeti / etasyānubhāvena sarve
vayam sukham jīvāma // evam dāni alindāye devīye sā sudarśanā

[_Mvu_2.448_] samjñaptā // sā dāni sudarśanā rājñā kuśena sārdham rahogatā jalpati

// mahārāja evam vistīrṇe tava rājye nāsty anyo puruṣo yo tava cchatradhāro bhaveya /
yo tava edṛśo chatradhāro adarśanīyo / yadi me icchasi priyam kartum tad etam
chatradhāram mellehi anyam puruṣam chatradhāram thapehi // rājā āha // mā etaṁ
chatradhāram nindāhi kiṁ rūpeṇa kṛtyam bhavati / yo guṇena sampanno kiṁ rūpaṁ
tasya kariṣyati / so chatradhāro mahātmā guṇena kalyāṇo ca mahābalo ca tasya
anubhāvena imāni ṣaṭti nagarasahasrāṇi na koci pratyarthiko hethāṁ utpādayati //
evam dāni sudarśanā devī rājñā kuṣena samjñaptā //

— so dāni rājā kuṣo sudarśanām devīm paśyatukāmo mātarām alindām devīm
vijñāpeti / ambe abhiprāyo me yathā sudarśanām devīm paśyeyam // alindā devī āha //
putra tvam pāpako rūpeṇa yadi sudarśanā jāneyā edṛśo rājā kuṣo varṇarūpeṇa sthānam
etaṁ vidyati yam sudarśanā upakrameṇa ātmānām māreyā // rājā kuṣo āha // ambe
kiṁ śakyā kartum / upāyo cintayitavyo yad aham sudarśanām paśyeya sā ca me na
jāneyā ko eṣo ti // alindā devī āha // putra eṣa asti upāyo yadā sudarśanā rājadhītā
aparāhi devīhi sārdhaṁ sarvāhi ca antahpurikāhi udyānabhūmiṁ nirdhāviṣyati
utpalāni padmāni ca puṣpatakāni draṣṭum tato tvam prakṛtyaiva udyānam gatvā
padminīye kaṇṭhamātro otaritvā padmapalāśena śīrṣam praticchādayitvā āsasi / tathā
vayam kariṣyāmaḥ yathā yatra deṣe tuvam padminīye sthitako bhaviṣyasi tena
sopānena sudarśanā padminīya padmānām arthāya svayam otariṣyati / yat kāraṇam
sudarśanātīva puṣpalolā patralolā ca tato nām tvam yathābhīprāyam paśyiyasi //

[_Mvu_2.449_] tatra dāni rājakule mālākārehi utpalāni ca padumāni ca puṇḍarīkāni ca
saugandhikāni ca phullitāni nānāprakārāṇi ca mālyāni praveṣiyanti // sā dāni
sudarśanā tāni utpalāni padumāni phullitāni dṛṣṭvā tām śvaśrum alindām devīm
vijñāpeti // bhaṭṭe icchāmī vāpīyo draṣṭum phullitakehi
utpalapadumakumudapuṇḍarīkehi // alindā mahādevī āha // putra suṣṭhu paśyāhi sarve
vāpīyo nirdhāviṣyāmaḥ // sā dāni alindā devī rājño kuṣasya nivedayati // putra yam
khalu jānesi sā vai sudarśanā rājadhītā antahpureṇa sārdhaṁ vāpīyo darśanāye
nirdhāviṣyati / yadi tām paśyitukāmaḥ tato prakṛtyaiva udyānabhūmiṁ gatvā tatra
deṣe tiṣṭhāhi yathā te sudarśanā na jāneyā eṣo rājā kuṣo ti //

— so dāni rājā kuṣo mātuḥ pratiśrutvā prabhātāye rātrīye prakṛtakena veṣeṇa
prakṛtyaiva udyānabhūmiṁ gatvā antahpurikām pratipālento āsati // so dāni rājā kuṣo
yena sopānena sarvabahūni padumāni ca puṇḍarīkāni ca tatrotarotvā
padmapalāśenātāmānam chādayitvā āsati // antahpurikā ca sarvā nirdhāvitā / yādṛṣam
nandanavanām apsaragaṇehi bharitam upaśobhati tādṛśo tam udyānam tena
rājāntahpureṇa // sā dāni sudarśanā devī tāsu vāpīsu utpalapadumakumudapuṇḍarīkām
phullitakāni rāmaṇīyā dṛṣṭvā aparāsu devīṣu jalpati // devīho āgacchatha vāpīsu
padumāni gṛhṇīṣyāmaḥ // tān devīyo āha // suṣṭhu devi

[_Mvu_2.450_] gṛhṇīṣyāmo padmāni // sā dāni sudarśanā devī tahim anyāhi devīhi
yena sopānena rājā kuṣo sthito tena sopānena sudarśanām agrato kṛtvā okastā // tāya
dāni sudarśanāye padmānām kṛtena hasto praṇāmito padmam gṛhṇīṣyāmīti / tataḥ
kuṣena rājñā sahasā āliṅgitā // tasyā dāni sudarśanāye devīye evam bhavati
udakarākṣasena gṛhītā // sā dāni avidhā avidhā praveṣitāham udakarākṣasena khajjāmi
udakarākṣasena khajjāmi tti // tā dāni antahpurikā sarvā ekāntībhūtā sthitā rājā kuṣo
devīya sārdhaṁ krīḍiṣyati sā dāni sudarśanā devī avidhāvidha tti vakṣyati
udakarākṣasena khajjāmi // tā dāni antahpurikā yam kālam jānanti rājñā kuṣena
yathābhīprāyam kṛtaṁ tadā sudarsanāye devīye parivāreṇa samplagnam balikarma
kṛtaṁ / kaṭacchu jvalitā śāntam samitam te pāpam diṣṭyāsi udakarākṣasena muktā ti //
sā dāni sudarśanā tāhi aparāhi devīhi sārdhaṁ tahim divasam padminīye krīḍitvā
ramitvā paricārayitvā vikāle rājakulam praviṣṭā // sā dāni sudarśanā devī rājño

kuśasya śayanagrham praviṣṭā // rājā jalpati // devī padminīṁ paśyanāya gatā na mama padmāni ānītā / na te aham priye priyo ti // devī āha // mahārāja kuto me padmāni okastā aham vāpīṁ padmāni gr̄hṇiṣyāmīti tato haṁ udakarākṣasena āliṅgitā manāsmi udakarākṣasena khāditā / tato smi antahpurikāhi mocitā // yādrśo mahārāja so tava cchatradhāro tadṛśo tatra padminīye udakarākṣaso manyāmi ekamātāya jātā ti // so dāni rājā kuśo āha //

[_Mvu_2.451_] devi mā bhūyo padminīṁ paśyanāya nirdhāvasi / aham pi tatra vāpīye manāsmi udakarākṣasena khādito hi //

— tatra rājakule āmrakāle rājakyehi āmrāpālehi nānāprakārāṇi āmrāṇi praveśitāni // sā dāni sudarśanā devī tāni nānāprakārāṇi āmrāṇi dṛṣṭvā śvaśrum alindāṁ mahādevīṁ vijñapeti // bhaṭṭe icchāmi āmravānāni draṣṭum // alindā mahādevī āha // putri suṣṭhu paśyāhi śuve āmravānāni nirdhāvayiṣyāmi // tāye dāni alindāye mahādevīye āmrāpālāṁ šabdāpayitvā āṇattikā dinnā // śvah sudarśanā rājadhītā antahpureṇa sārdham āmravānāni paśyanāya nirdhāviṣyati tato āmravānam siktasamṛṣṭam karotha / vasantacitrehi duṣyehi āmradaṇḍāni veṭhetha osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpitadhūpanam muktaḍāpāvakīrṇam āmravānam alamkarotha // te dāni udyānapālā mahādevīye alindāya vacanāmātreṇa tam udyānam āmravānam alamkṛtam // sā dāni alindā devī rājño kuśasya nivedayati // putra yaṁ khalu āṇesi śuve sudarśanā rājadhītā antahpureṇa sārdham rājakyam āmravānam paśyanāya nirdhāviṣyati / yadi me paśyitukāmo si sudarśanāṁ rājadhītān tato prakṛtyaiva gatvā tatra pradeśe tiṣṭhāhi yathā te sudarśanā na jānāti eṣo so rājā kuśo ti // so mātūr vacanām pratiśrutvā prakṛtakena veṣeṇa prakṛtyaiva āmravānam gatvā sarvāyāṁasya yo sarvaśobhano āmro tasya heṣṭā sthitāḥ // sā dāni sudarśanā antahpurikāhi parivṛtā mahatā rāja-ṛddhiye mahatā rājānubhāvena nānāprakārehi suvicitrehi rājarathehi āruhitvā āmravānam prasthitā // sā dāni sudarśanā devī yānāto oruhitvā bahūhi devīśatehi parivṛtā tam āmravānam praviṣṭā // yādrśam citrarathe miśrakāvane devānām

[_Mvu_2.452_] trāyastrīmśānām yātrakā kovidārā devaparivṛtā śobhanti tādṛśam rājanyam āmravānam tāhi rājāntahpurikāhi parivṛto śobhati // sā dāni sudarśanā devī aparāhi sārdham tam āmravānam anucāmkramantī anuvicarantī varavarāṇi āmrāṇi uccinantī āmrāphalāṇi ca bhujantī nānāprakārāṇi ca puṣpajātāni uccinantī yāvad āmravānasya madhye anuprāptā yatra rājā kuśo āsatī // so dāni rājā kuśo āmrāmūlāto utthihitvā sudarśanāye devīye unmūrdhikāye āliṅgito // sā dāni sudarśanā bhītā santrastā jānāti vanapiśācenāsmi gr̄hītā ti // sā dāni avidhāvidha tti praveśitā vanapiśācena khajjāmi vanapiśācena khajjāmi tti // tā dāni antahpurikā ito ca ito ca palāyanti / rājā kuśo sudarśanāya sārdham āmravāne krīḍati ramati paricārayati sāpi sudarśanā avidhāvidham vakṣyati dhāvatha antahpurikāho vanapiśācena khajjāmi // tā dāni antahpurikā yaṁ kālam jānanti yathābhīprāyo rājñā kuśena sudarśanāya sārdham krīḍitam ramitam paricāritam tataḥ nānāprakārāṇām puṣpāṇām utsamge gr̄hṇiyāna tam deśam gatā // tā dāni bahūni devīśatāni puṣpamuṣṭīhi rājām kuśam okiranti śabdam ca karonti / dhikpiśāca dhikpiśāca tti // so dāni kuśo sudarśanām devīm ośirivtā rājakulam praviṣṭo // tasyā dāni sudarśanāya devīye parivāreṇa samlagnam balikarma kṛtam / kaṭacchu jvālāpītā śāntam śāmitam pāpam diṣṭyāsi vanapiśācena jīvantī muktā ti // sā dāni sudarśanā devī aparāhi devīhi sārdham tahim āmravāne yathābhīprāyam divasam krīḍitvā ramitvā pravicārayitvā vikāle rājakulam praviṣṭā // sā dāni sudarśanā rājño kuśasya śayanagṛhe praviṣṭā // rājā

[_Mvu_2.453_] jalpati // devī āmrāṇi sampaśyanāya nirdhāvitā na te āmrāṇi ānītāni na

te aham priyo // devī āha // mahārāja kuto me āmrāṇi / nirdhāvitā sā āmrāṇi paśyanāya
 tataḥ me vanapiśācena āliṃgitā manāsmi vanapiśācena khāditā / tato haṁ
 antahpurikāhi vanapiśācasya hastāto mocitā // mahārāja yādṛśo tava cchatradhāro
 yādṛśo padminī-udakarākṣasah tādṛśo āmravane vanapiśācaḥ sarve trayo janā manye
 ekamātāya jātā ti sarve samasadṛśā // rājā kuśo āha // devi mā bhūyo āmravanam
 paśyanāya gaccha / aham pi tatrāmravane manāsmi vanapiśācena khādito //
 ____ tatra dāni apareṇa kālena sudarśanā devī śvaśrum alindām mahādevīm vijñapeti //
 abhiprāyo me rājño kuśasya hastivāhinīm draṣṭum / śṛṇomi rājño kuśasya vistīrṇā
 hastivāhinī shaṣṭi hastisahasrāṇi // alindā mahādevī āha // bho putri suve
 rājahastivāhinīm paśyanāya nirdhāvasi // sā dāni alindā mahādevī hastimahāmātram
 śabdāviyāna āṇattikā dinnā // suve sudarśanā rājadhītā antahpurikāhi sārdham
 rājakyām hastiśālām paśyanāya nirdhāviyatīti / tataḥ hastīm ca hastiśālām ca
 alamkarohi // so dāni hastimahāmātro alindāya mahādevīye āṇattikāye śrutvā sarvām
 hastivāhinīm shaṣṭīm hastisahasrāṇi sarvālamkārehi alamkṛtāni hemalālapraticchannāni
 dantapatimokāni śuṇḍāpatimokāni sakurapravālāni / sā ca hastiśālā siktasansṛṣṭā
 muktapuṣpāvakīrṇā kṛtā osaktapaṭadāmakalāpā dhūpitadhūpanā // sā dāni alindā
 mahādevī rājam kuśam āmantrayati //

[_Mvu_2.454_] putra yaṁ khalu jānesi suve sudarśanā rājadhītā antahpureṇa sārdham
 rājakyām hastiśālām nirdhāviyatī paśyanāya / tataḥ prakṛtyaiva hastiśālām gatvā tatra
 deśe āsatha yathā te sudarśanā na jāneyā eṣah rājā kuśo ti // so dāni rājā kuśo mātuḥ
 pratiśrutvā prabhātāye rātrīye hastimeṇṭhaveśena prakṛtyaiva hastiśālām gatvā hastino
 mūle sudarśanām pratipālayamāno āsatī // sāpi dāni sudarśanā śvaśruya alindāye
 sārdham sarvāhi ca antahpurikāhi parivṛtā rājārahehi aśvaratthehi abhiruhitvā
 hastiśālām praviṣṭā // sā dāni aśvarathāto oruhitvā bahūhi cetīṣatehi parivṛtā
 hastiśālām praviṣṭā / so pi rājā kuśo hastinām mūle hastimeṇṭho ti kṛtvā sudarśanām
 nidhyāyamāno āsatī // sā dāni sudarśanā devī tāhi antahpurikāhi sārdham tatra
 hastiśālāya anucāmkramantī anuvicarantī yaṁ kālam pratinivartitā rājakulam
 gacchāmīti rājñā kuśena pratyagreṇa hastilanḍena vāṣpāyantena sudarśanā devī
 prsthito āhatā / tāni rājārhanī vastrāṇi hastilanḍena vināśitāni // sā dāni sudarśanā
 rājadhītā śvaśrum alindā mahādevīm vijñapeti // bhaṭṭe imasya rājakyasya
 hastimahāmātrasya danḍo dātavyaḥ / śakyā etena yā rājño kuśasya amgramahiṣī tām
 hastilanḍena āhanitun ti // sā dāni alindā mahādevī āha // bhavatu putri mellehi eṣo
 rājakyo hastimahāmātro avadhyo kiṁ śakyam kartum // evam dāni sudarśanā śvaśruye
 samjñāpitā //
 ____ sā dāni sudarśanā apareṇa kālena śvaśrum alindām mahādevīm vijñapeti // bhaṭṭe
 priyam me rājño kuśasya aśvavāhinīm draṣṭum // alindā mahādevī āha // suṣṭhu putri
 svo rājño kuśasya aśvavāhanam paśyanāye nirdhāvāhi // sā dāni

[_Mvu_2.455_] alindā mahādevī aśvamahāmātrāṇām śabdāpayitvā āṇattikām deti //
 śvo sudarśanā rājādehītā antahpureṇa sārdham rājakyam aśvavāhanam paśyanāye
 nirdhāviyatī / tām dāni shaṣṭi aśvasahasrāṇi sarvāṇi alamkarohi aśvaśālām ca
 siktasamsṛṣṭām muktapuṣpāvakīrṇām karohi // tehi aśvarakṣehi alindāye mahādevīye
 āṇattikām śrutvā sarvāṇi shaṣṭi aśvasahasrāṇi sarvālamkārohi alamkṛtāni / sā ca
 aśvasālā siktasansṛṣṭā muktapuṣpāvakīrṇā kṛtā // sā dāni alindā mahādevī rājasya
 kuśasya nivedayati // putra kuśa yaṁ khalu jānesi sā sudarśanā rājadhītā antahpureṇa
 sārdham rājakyam aśvavāhanam paśyanāye nirdhāviyatī / yadi si paśyatukāmaḥ tato
 prakṛtyaivāśvaśālāyām gatvā tatra deśe tiṣṭhāhi yathā te sudarśanā na jāneyā eṣah rājā
 kuśo tti // so dāni rājā kuśaḥ mātūr vacanam pratiśrutvā prabhātāye rātrīye
 aśvarakṣaveśam kṛtvā aśvānām ghāsam vikiranto āsatī sudarśanām pratipālayamāno //

sā dāni sudarśanā rājadhītā śvaśruye alindāye mahādevīye sārdham sarvāhi
cāntahpurikāhi ratnāmayīm śivikām āruhitvā aśvaślām prasthitā // sāpi dāni
sudarśanā śivikāto pratyoruhya bahūhi devīśatehi parivṛtā aśvaślām praviṣṭā // so pi
rājā kuśo aśvānām pṛṣṭhato sthitah sudarśanām nidhyāyanto // sāpi dāni sudarśanā
aparāhi antahpurikāhi sārdham tatra aśvaślāyām anucamkramitvā anuvicaritvā yaṁ
kālam nivartitā rājakulam gacchāmi tti tataḥ kuśena rājñā pratyagreṇa aśvalaṇḍena
vāspāyantena pṛṣṭhimena āhatā / tāni rājārhāṇi vastrāṇi aśvalaṇḍena vināśitāni // sā
dāni sudarśanā rājadhītā śvaśrum alindām mahādevīm āha // bhaṭṭe imasya
aśvarakṣasya danḍo dātavyah // labhyā etena rājñāḥ kuśasya

[_Mvu_2.456_] agramahiṣīm aśvalaṇḍena āhanitum ti // alindā mahādevī āha // putri
marṣehi ete rājakyā aśvarakṣā avadhyā kiṁ śakyā kartum //

— sā dāni sudarśanā apareṇa kālena śvaśrum alindām mahādevīm vijñapeti // bhaṭṭe
abhiprāyo me rājño kuśasya rathavāhinīm draṣṭum / śrutam me vistīrṇā rājñāḥ kuśasya
rathavāhinī ṣaṭṭi rathasahasrāṇi // alindā mahādevī āha // suṣṭhu putri śvo rājño
kuśasya rathavāhinīm paśyanāya nirdhāvāhi // sā dāni alindā mahādevī rājñō kuśasya
rathapālām śabdāpayitvā āṇattikām deti // svo sudarśanā rājadhītā antahpureṇa
sārdham rājñō kuśasya rathavāhinīm paśyanāye nirdhāviṣyati // tehi dāni rathapālehi
mahādevīvacanām śrutvā aparajjukāto ṣaṭṭu rathasahasrāṇi yuktāni
siṁhacarmaparivārāṇi dvīpacarmaparivārāṇi vyāghracarmaparivārāṇi
pāṇḍukambalapratīcchannāni sanandighoṣāṇi savaijayantikāni sakurapravālāni
ucchritatdhvajapatākāni // sā dāni alindā mahādevī rājño kuśasya nivedayati // putra
yaṁ khalu jānesi svo sudarśanā rājadhītā antahpureṇa sārdham rājakyām
rathavāhinīm paśyanāye nirdhāviṣyati / yadi si paśyitukāmaḥ tato prakṛtyaiva
rathaślām gatvā tatra pradeśe tiṣṭhāhi yathā te sudarśanā na jāneyā eṣaḥ so rājā kuśo
tti // sā dāni sudarśanā rājadhītā alindāye mahādevīye sārdham sarneṇa ca antahpureṇa
rājārahehi rathehi abhiruhitvā rathaślāmprasthitā // so pi rājā kuśo mātari pratiśrutvā
prabhātāye rātrīye prakṛtyaiva rathavāhanaślām gataḥ rathapālaveṣeṇa rathānām
mūla āsati sudarśanām pratipālayamāno // sāpi dāni sudarśanā rājadhītā aśvarathāto
oruhitvā bahūhi devīśatehi parivṛtā rathaślām praviṣṭā // sā dāni sudarśanā rājadhītā
aparāhi devīhi sārdham rathaślām anucamkramitvā yaṁ kālam nivartitā rājakulam
gacchāmi tti tataḥ rājñā kuśena pratyagreṇa gomayapiṇḍena vāspāyantena

[_Mvu_2.457_] pṛṣṭhe āhatā // tāni rājārhāṇi vastrāṇi gomayapiṇḍena vināśitāni // sā
dāni sudarśanā rājadhītā śvaśrum alindām mahādevīm āha // bhaṭṭe imasya
rathapālasya danḍo praṇāmayitavyo / labhyā etena rājño kuśasya agramahiṣīm
gomayapiṇḍena āhanitum // alindā mahādevī āha // putri marṣehi eṣa rājakyō
rathapālaḥ avadhyo rājño rathakośadhāro kiṁ śakyā kartum // sā dāni sudarśanā tāya
alindāya mahādevīya samjñaptā //

— tatra dāni apareṇa kālena yā rājakyā hastiślātatrāgnih mukto mahānto agnidāho
prajvalito // hastimeṇṭhasahasrāṇi mahāmātrāṇi ca anyaś ca mahājanakāyo sannipatito
hastiślām nirvāpayiṣyāmaḥ na ca śaknonti tam agnidāgham parinirvāpayitum
antaḥpuram pi tena agnibhayena sarvam bhītam santrastam samvṛttam mā imam pi
rājakulam dahiṣyatīti // tā dāni sarvāḥ antahpurikā yato hastiślāt tato nirdhāvamānā
āsanti ko śaknoti etam hastidāgham parinirvāyapayitum ti // mahājanakāyam khijjante
na ca śaknonti tam agnidāgham nirvāpayitum na ca śaknonti tāni hastiślāya paṭalāni
ghanāni mahantāni bahujana-uttakāni pātayitum // tasmiṁś ca kālāntare rājā kuśo
vahirnagare anucamkramanto anuvicaranto aṇvati / tasya dāni rājño amātyena
puruṣena niveditam // mahārāja yaṁ khu jānesi yā rājakyā hastiślāt tatra agnih
prajvalito // śrutvā ca punaḥ rājā kuśo hastiskandhavaragataḥ javena tām hastiślām
saparivārō āgato // sarvāḥi antahpurikāhi rājā āpatanto dṛṣṭo tena rājñā āpatantena tāni

pradīptāni paṭalāni ekenossāhena sapakṣakāni

[_Mvu_2.458_] satalakanṭakāni tataḥ hastiśālāto vāhyamukham kṣiptāni // ye pi hi hastiyo varatrehi baddhāni tāni bandhanāni hastena cchaṭacchaṭāya cchindati / ye pi hastināgā agninā abhigrastā tāni utkṣipitvā agnibhayāto ekamante kṣipati // evam dāni kuṣena rājñā muhūrtena hastiśālā nirvāpitā sarvā hastivāhinī agnidāghāto mocitā eko pi na hastir dagdho nābādhito // tatra dāni anekakoṭīsatasahasrāṇi rājño kuṣasya tādṛśām vīryaparākramām dr̄ṣtvā hakkārasahasrāṇi pravartenti / antahpuram pi rājño kuṣasya tādṛśām puruṣaparākramām dr̄ṣtvā sarve pṛītā tuṣṭā aho rājño kuṣasya balo aho parākramām // tatra dāni aparā kubjā harṣitā vegajātā rājā rājā ti kuṣam saṃrāveti //

simhasupītho balavām śobhe suvipulo mahām /
khe candro iva ābhāti samantaparimaṇḍalam //
cakroratāmrāyatākṣo kāmadevo va śobhati /
hastino mocaye rājā sthāmopeto nararśabho //
so dāni rājā kuṣo tasyā kubjāya pṛīto dāyam deti samvāreti varam //
bhadrikā khu ayam kubjā yā rājānam praśamṣati /
kāśikāni te vastrāṇi dadāmi caturo aham //
sā dāni sudarśanā rājadhitā tām kubjām kuṣasya varṇam bhāṣamāṇām śrutvā tasyā dāni sudarśanāya rājadhitu evam bhavati // eṣaḥ rājā kuṣo bhaviṣyati

[_Mvu_2.459_] tasya eṣā kubjā varṇam bhāṣati // sā dāni sudarśanā rājadhitā rājasya kuṣasya tādṛśām varṇarūpaṁ dr̄ṣtvā mānasam se pratyāhatam duḥkhadaurmanasyajātā samvṛttā // mā tāva edṛśo mama bhartā evam durvarṇo durdṛśo sthūloṣṭho sthūlaśiro sthūlapādro mahodaro kālo maṣirāśivarṇo piśācasya ca etasya ca nāsti kiṃcit* nānākaraṇam // sā dāni sudarśanā devī tasyā kubjāye ruṣitā āha //
na nāma etāye kubjāye jihvāye asti cchedako /
sutīksṇena śastreṇa yā rājānam praśamṣati //
sā dāni kubjā sudarśanām devīm gāthāye samjñapeti //
pratitarjenti rājāno bandhanena vadhenā vā /
tasmāsyā varṇam bhāṣāmi rakṣam jīvitam ātmāno //
sā dāni sudarśanā devī rājam kuṣam tādṛśām dr̄ṣtvā durvarṇam durdṛśam dr̄ṣtvā tatra rājakule evam ramaṇīye devabhavanasannibhe anantaratanākare ratīm na vindati annapānenā se chandāḥ otpadyate / nāham atsyāmi na bhokṣyāmi kim jīvitena me yad aham piśacena sārdham samvasāmi // sā dāni sudarśanā rājadhitā śvaśrum alindām mahādevīm vijñapeti // bhaṭṭe muñcāhi me kanyakubjam gamiṣyāmi mātāpituḥ sakāśam // yadi me na osiriṣyasi muhūrtena upakramemī ātmānam mārayiṣyam //
tasyā dāni alindāye mahādevīye evam bhavati // varam ayam rājadhitā jīvati naiva mṛtā ti // sā dāni alindā mahādevī āha // putri gaccha yatra te abhiprāyo //

[_Mvu_2.460_] sā dāni sudarśanā rājadhitā kubjādvitīyā aśvaratham abhiruhitvā vārāṇasīto niryātvā prasthitā anupūrveṇa kanyakubjam gatā mātāpituḥ sakāśam // so dāni rājā kuṣo vikāle śayanagṛham praviṣṭo sudarśanām devīm na paṣyati / rājakule samantena mārgayamānā na kutracid dr̄ṣyati // so dāni rājā kuṣo sudarśanām devīm na labhanto utkaṇṭhati śocati paritapyati / evam vistīrṇe antahpure nyām na labhati // yadā se viditam yathā sudarśanā devī kubjādvitīyā jñātikulam gatā so dāni rājā kuṣo mātaram alindām vijñapeti // ambe aham pi gacchāmi kaṇṇakubjam śvaśurasya mahendrasya madrakarājño sakāśam sudarśanām devīm ānayiṣyāmi // sā dāni alindā mahādevī putrasya kuṣasya vacanam śrutvā kanyakubjam gamiṣyāmīti tataḥ putrapremnena rājyatrṣṇāye ca mūrchitā praskhalitā ca bhagnā dharanītale prapatitā putraśokasamanvitā // aho mama mandabhāgyāye anartham / paryeṣitā yato iyam

mayā mahendrakasya kanyakubjakasya madrakarājño dhītā sudarśanā ihānītā tato na
jānāmi katham me putrasya rājño kuśasya bhaviṣyati // sā dāni alindā mahādevī
putrasya kuśasya jalpati // putra tvam ikṣvākurājaputro sukuṁaro sukhasaṁvṛddho
jānapadā ca śaktubhakṣā kambalaparidhānā ca divasakarmalūkhāhārā ca kathante
mārgagamanam bhaviṣyati // rājā kuśo āha // aham ambe nrtyagītavādyena anyāhi ca
māyāhi vividhehi ca upāyehi ātmano vṛttim kalpayanto gamiṣyam mā utkaṇṭhatu
ambā // so rājā kuśo tām mātaram samjñāpayitvā bhrātaram kuśadrumam rājye
pratiṣṭhāpayati // bhrātā

[_Mvu_2.461_] imāni te şaṣṭi nagarasahasrāṇi sanigamajānapadāni aiśvaryam
kārāpehi imāni te şaṣṭi hastisahasrāṇi sarvālamkāravibhūṣitāni hemajālapraticchannāni
sakhurapravālāni şaṣṭi aśvasahasrāṇi sarve saindhavāni śīghravāhīni
sarvālamkāravibhūṣitāni şaṣṭi rathasahasrāṇi śīghacarmaparivārāṇi
vyāghracarmaparivārāṇi dvīpicarmaparivārāṇi pāṇḍukambalapraticchannāni
sanandighoṣāṇi savaijayantikāni sakhurapravālāni ucchritacchatradhvajapatākāni
imāni te vāhanāni / imaṁ rājyam paripālehi yāva mama āgamanam bhaviṣyati // so
dāni rājā kuśo amātyānām samdiṣati // eso vo kumāro kuśadrumo rājā mama yāvad
āgamanam / evam jānatha / tathā eva rājyam samanuśāsatha dharmeṇa ca
paurajānapadām paripāletha // so dāni rājā kuśo amātyānām evam anuśāsayitvā
bhrātaram kuśadrumam rājye pratiṣṭhāpayitvā mātaram alindām mahādevīm
abhibhādayitvā pradakṣiṇīkṛtvā saptatantrikām vīṇām ādāya uttarābhīmukho prasthito
//

____rājā kuśo vividhehi upāyehi ātmano vṛttim kalpayanto kanyakubjam śvasuram
yena gacchatī anupūrveṇa kanyakubjasya viṣayam anuprāptaḥ // tatra anyatarasmīm
grāme vāsam upagato aparāye vṛddhāye śālāye pratiṣrayo dinno // tatra grāme utsavo
va vartati / so dāni rājā kuśo tāye vṛddhāye vuccati // putra iha grāme utsavo vartati
vraja grāmamadhye tatra kiṁcid annapānam labhiṣyasi tataḥ āhāram kṛtvā
pratikramiṣyasi // so dāni rājā kuśo tasyā vṛddhāya śrutvā grāmamadhyam gataḥ //
tena dāni rājñā kuśena tādṛśī vīṇā vāditā gitakam gāyitam yam sarvo grāmajano
ārādhya / etasya dāni kuśasya grāmajanena prītena samānena nānāprakārasya
khajjakasya pūram gopiṭakam dinnaṁ mahāntam alindām odanasya dadhikalaśāś ca
nānāprakārāṇi

[_Mvu_2.462_] ca vyamjanāni // tena dāni rājñā kuśena khadyabhojyam sarvam
vṛddhāye śālām praveśitam // sā dāni vṛddhā prabhūtakhādyabhojyam drṣṭvā (pūram
mahāntam gopiṭakam nānāprakārasya ca khajjakasya pūram piṭakam dinnaṁ
mahāntam alindām odanasya nānāprakārāṇi va vyamjanāni tena dāni rājñā kuśena
praveśitam drṣṭvā ca punar vṛddhā) prītā samvṛttā // adya eṣaḥ gāndharviko ekāhāram
kṛtvā paścime yāme gamiṣyati tam śeṣam khādyabhojyam mama dvemāsikam
tremāsikam vā bhaktam bhaviṣyati // tenāpi dāni rājñā kuśena tasyā vṛddhāye ālāpam
karantena ekārdham va yan tam gopiṭakam khajjakasya prakhāditam / sāpi vṛddhā
jānāti / idāni pi muhūrtake pi eso mama khajjakaśeṣam dāsyatī // tenāpi dāni rājñā
kuśena bubhukṣitena sarvam tam gopiṭakam khajjakasya khāditam na ekam pi
khajjālopam śeṣakṛtam // tasyā vṛddhāye evam bhavati // yadā imena gāndharvikenā
tam mahāntam gopiṭakam khajjakasya sarvam khāditam āśito eṣaḥ bhaviṣyati / na
dhārayiṣyati eso bhūyo imam alindām modakasya khāditum / evam mama cirasya
kālasya bhaktam bhaviṣyati // tena dāni rājñā kuśena mārgagatena bubhukṣitena
mahāntam alindām modakasya tam ca dadhikalaśam tāni ca vyamjanāni
nānāprakārāṇi sarvam paribhuktam / tasyā vṛddhāye na kiṁci śeṣakṛtam // sā dāni
vṛddhā nirāśā samvṛttā avidhāvidham pravīśatha dhāvatha praveśitakāyo

manuṣyarūpeṇa me piśāco gr̄ham praviṣṭah mama khāditukāmo // rājā kuśo āha //
ambe kim āravasi kiñci dravasi / gr̄amasmi na ca kā pi pāpakā vasanti mā trasāhi mā
ravāhi / imām̄ ekarātriṁ vasitvā śuve gamiṣyāmi //
____so dāni rājā kuśo pratyūṣaleśakāle utthāya prasthitah anupūrveṇa kanyakubjam

[_Mvu_2.463_] anuprāptaḥ mālākāraśālām̄ praviṣṭo / mālākāramahattarakasya allīno
ahaṁ pi imahiṁ vasiṣyam̄ ahaṁ pi atra karme kuśalo // tatra dāni mālākāraśālāyām̄
rājanyāni kaṇṭhaguṇāni gandhamakuṭā ca mālā kriyanti // so dāni rājā kuśo tādṛśāni
kaṇṭhaguṇāni ca gandhamakuṭāni ca mālāś ca suktāni suniṣṭhitāni ca suvicitrāni ca
ākāravantāni ca karoti yathā sarve mālākārā dṛṣṭvā vismayam̄ āpadyanti / aho kalyāṇo
ācāryaputro śobhano śilpiko ya imāni edṛśāni kaṇṭhaguṇāni gandhamakuṭāni ca mālāś
ca tādṛśāni suktāni suniṣṭhitāni karoti yathā asmābhiḥ na kadāci dṛṣṭapūrvā / sarvāni
ca rājā kuśo ātmano nāmakena ālikhati yathā sudarśanā jāneyā rājño kuśasya etam̄
karman ti // tāni kaṇṭhaguṇāni gandhamakuṭāni mālāś ca rājakulam̄ praveṣitā
sudarśanāye upanāmiyanti / paśya sudarśane imāni puṣpajātāni kedṛśāni suktāni
suvicitrāni suniṣṭhitāni nānāvarṇāni // sā dāni sudarśanā yan̄ tatra sarvaśobhanam̄
kaṇṭhaguṇām̄ ca makuṭām̄ ca mālāvaram̄ ca gr̄hitām̄ ābandhāmi tti yāvat paśyati
kuśasya nāmakam̄ // tasyā etad bhavati // kuśasya etam̄ karman ti rājā kuśo
prākṛtakena veśena ihāgato bhaviṣyatīti // sā dāni sudarśanā tāni kuśena kṛtāni
melletvā anyāni prākṛtakāni gr̄hṇati // sā dāni sudarśanā mātare vuccati bhaginīhi ca
vuccati antaḥpurikāhi / sudarśanā kiṁ tvam imāni sarvaśobhanāni kaṇṭhaguṇāni
makuṭāni mālāś ca mellitvā anyāni prākṛtāni gr̄hṇasi // sā tām̄ āha // alaṁ me etehi
etam̄ eva me bhavatu // yan̄ tatra rahasyam̄ tan na kasyacid̄ ācikṣati //
____so dāni rājā kuśo mālākārasya mūle vasitvā arthaṁ nopalabhati / tataḥ

[_Mvu_2.464_] nirdhāvitvā kumbhakāramahattarakasya mūle allīno // tatrāpi
rājāntahpurasya kṛte nānāprakārāni kumbhakārabhājanāni kriyanti / so dāni rājā kuśo
tādṛśāni kumbhakārabhājanāni suktāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yathā sarve
kumbhakārā dṛṣṭvā vismayam̄ āpadyanti / aho kalyāṇācāryaputro śobhanaḥ śilpiko ya
imāni edṛśā kumbhakārabhājanāni suktāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yāni
asmābhiḥ na kadāci dṛṣṭapūrvāni / sarveṣu ca kuśo rājā svakam̄ nāmakam̄
samjñāmātrakena ālikhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyedam̄ karman ti // tāhi dāni
antaḥpure dāśīhi tāni kumbhakārabhājanāni rājakulam̄ praveṣitāni sudarśanāye ca
upanāmiyanti / paśya sudarśane imāni kumbhakārabhājanāni yādṛśāni śobhanāni
kalyāṇāni suktāni suniṣṭhitāni yan te rucyati tam̄ gr̄hṇāhi // sā dāni sudarśanā tāni
kumbhakārabhājanāni yan̄ sarvaśobhanam̄ sarvadarśanīyan̄ tam̄ gr̄hṇīṣyāmīti yāvat
paśyati kuśasya nāmakam̄ / tasyā evam̄ bhavati / kuśasyetam̄ karman ti // sā dāni tāni
mellitvā anyāni prākṛtakā nippatigr̄hṇāti // sā dāni sudarśanā mātare vuccati bhaginīhi
pi devīhi / sudarśane edṛśāni bhājanāni na kadācid iha rājakule praveṣitapūrvāni evam̄
śobhanāni / kisya tvam̄ etāni śobhanāni bhājanāni na gr̄hṇāsi // sā dāni āha // alaṁ me
etenā etam̄ eva me bhavatu // yan̄ tatra rahasyam̄ tan na kasyacid̄ ācikṣati //
____so dāni rājā kuśo kumbhakārasya mūle vasitvā arthaṁ nopalabhati / tataḥ
niṣkramitvā vardhakimahattarakasya mūle allīno // tatrāpi rājāntahpurasya kṛtena
nānāprakārāni vardhakibhāṇḍāni kriyanti / āsandikā pi kriyanti mañcakā pi

[_Mvu_2.465_] kriyanti pīṭhakā pi kriyanti śayyāsanakā pi kriyanti pādaphalakāni pi
kriyanti bhadrapīṭhakāni pi kriyanti ayakvā pi kriyanti phelikāni pi kriyanti
antakoṭāny api kriyanti anyāni ca nānāprakārāni vardhakibhāṇḍāni kriyanti // so dāni
rājā kuśo tādṛśāni vardhakibhāṇḍāni suktāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yathā
sarve vardhakino dṛṣṭvā vismayam̄ āpannā / aho kalyāṇācāryaputro śobhano śilpiko

yo imāni edṛśāni vardhakibhāṇḍāni sukr̥tāni suniṣṭhitāni karoti yāni asmābhiḥ na
kadāci dṛṣṭapūrvāṇi / sarveṣu ca rājā kuśo ātmano nāmakam̄ samjñāmātrakena likhati
yathā sudarśanā jāneyā rājño kuśasyedam̄ karman ti // tāhi dāni antahpurikādāśīhi tam
vardhakibhāṇḍam̄ rājakule praveśitam̄ / yāni sarvaśobhanāni tāni vicinitvā
sudarśanāye upanāmīyanti // sudarśane paśya paśya imāni vardhakibhāṇḍāni yādṛśāni
śobhanāni darśanīyāni / yan te abhipretam̄ tam̄ gr̥hṇāhi // sā dāni sudarśanā yā tatra
sarvaśobhanā āsandikā yā maṃcakā yā pīṭhakā pādāśrayā vā pādaphalakā vā
bhadrapiṭhā vā ayakkā vā antakoṭā vā phelā vā phelikā vā tam̄ gr̥hṇāmīti yāvat paśyati
kuśasya nāmakam̄ // tasyā dāni evam̄ bhavati // kuśasyedam̄ karman ti // sā dāni tam̄
mellitvā anyam̄ prākṛtakam̄ gr̥hṇāti // sā dāni sudarśanā mātāye vuccati bhaginīhi ca
tāhi ca antahpurikāhi / sudarśane kisya tvam̄ imāni edṛśāni vardhakibhāṇḍāni
śobhanīyāni

[_Mvu_2.466_] mellitvā anyāni prākṛtakāni gr̥hṇāsi // sā dāni āha // alaṁ me tehi
imāni eva me bhavantu // yaṁ tatra rahasyam̄ tam̄ na kasyacid ācikṣati //
____ so dāni rājā kuśo vardhakisya mūle vasitvā artham̄ nopalabhati / tato nirdhāvitvā
coḍakadhovakasya mūle allīno // tatrāpi rājāntahpurasya kṛtena coḍakāni dhovīyanti
sudarśanāyā pi coḍakāni tatraiva dhovīyanti // so dāni rājā kuśo sudarśanāya vastrāṇi
pratyabhijānati / so dāni rājā kuśo tāni sudarśanāya coḍakāni tādṛśāni dhovati
suprakṣalitāni caukṣāṇi nirmalāṇi dhautāni yathā sarve dhovakā coḍakā dṛṣṭvā
vismayam̄ āpannāḥ / aho kalyāṇācāryaputro śobhano śilpiko yo imāni colakāni
edṛśāni sudhovitāni suprakṣalitāni caukṣāṇi nirmalāṇi dhovati yāni asmābhiḥ na
kadāci dṛṣṭapūrvāṇi // rājā kuśo svakam̄ nāmakam̄ bhallātakena samjñāmātrakena
likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyedam̄ karman ti // tāhi dāni antahpuradāśīhi tāni
colakāni rājakulam̄ praveśitāni yāni devīnām̄ colakāni tāni devīnām̄ upanāmitāni yāni
antahpurikānām̄ colakāni tāni antahpurikānām̄ dinnāni / tāni dāni antahpurikā
sudarśanācolakāni paśyanti avadātāni caukṣāṇi nirmalāṇi / tā dāni vismayam̄ labhanti
sarvaśobhanāni sudarśanāya colakāni sudhotāni ca caukṣāṇi nirmalā dviguṇam̄
triguṇam̄ sudarśanāya dhovāpanikam̄ arhanti // sudarśanāpi tāni vastrāṇi dṛṣṭvā
śuddhāni nirmalāṇi prītā

[_Mvu_2.467_] samvṛttā yāva yatra deśānte coḍadhovanako bhallātakena
samjñāmātreṇa likhanto colake nāmakam̄ karoti tatra tam̄ kuśasya nāmakam̄ dṛṣṭvā
kuśasyedam̄ karman ti // sā dāni na svayam̄ pratīchati upasthāyakāye gr̥hṇāveti // tāni
sarvāntahpurikā svakasvakānām̄ vastrāṇām̄ dhovāpanikam̄ cēṭīnām̄ haste denti / sā
dāni sudarśanā na icchatī vastrāṇām̄ dhovāpanikam̄ dātum̄ // sā dāni sudarśanā mātare
vuccati bhaginīhi ca antahpurikāhi ca // sudarśane yadā tava colakāni sudhovitāni
sucaukṣāṇi sarvāṇi lamcakāni tasya dhovāpanikam̄ na desi // sudarśanā āha // kim
yuṣmākam̄ cintā dīṣyati so anyena kālena // yaṁ tatra rahasyam̄ tam̄ na kasyaci
ācikṣati //

____ so dāni rājā kuśo dhovakasya mūle vasitvā artham̄ nopalabhati / tataḥ nirdhāvitvā
rajamahattarakasya mūle allīno tatrāpi ca rajakaśāle rājāntahpurasya colakāni rajyanti
sudarśanāya pi colakāni rajyanti // tatraiva so rājā kuśo sudarśanāye colakāni
pratyabhijānati / tena kuśena tāye sudarśanāye colakāni suraktāni ramgaraktāni
suvivitrāṇi tādṛśāni raktāni yathā te sarve rājā vismayam̄ āpannā / aho
kalyāṇācāryaputro śobhanaḥ śilpiko yo imāni edṛśāni suraktāni suvicitrāṇi colakāni
rajati yānyasmābhiḥ na kadācit* dṛṣṭapūrvāṇi / sarveṣu ca rājā kuśo svakam̄
nāmakam̄ bhallātakena samjñāmātrakena likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyedam̄
karman ti // tāhi dāni antahpurikādāśīhi yāni yāni devīnām̄ colakāni tāni tāni devīnām̄
yatāni yāni antahpurikānām̄ colakāni tāni antahpurikānām̄ dinnāni / sudarśanācolakām̄

[_Mvu_2.468_] antaḥpurikā dṛṣṭvā vismitā imāni sudarśanāye colakāni tāni suraktāni sudarśanīyāni suvicitrāṇi imāye sudarśanāye dviguṇam̄ triguṇam̄ ramjāpanīyam̄ dātavyam̄ // tā dāni colakāni sudarśanāye upanāmitāni // sā dāni sudarśanā tāni colakāni suraktāni sudarśanīyāni suvicitrāṇi dṛṣṭvā tuṣṭā prītaumanasyasamvṛttā yāva yatra deśe rajako bhallātakena arṇkam̄ karoti tatra deśe paśyati kuśasya nāmakam̄ / tasyā evam̄ bhavati / kuśasya tam̄ karman ti / sā na pratīchati upasthāyakāye prayacchati // tā dāni antaḥpurikā svakasvakānām̄ colakānām̄ ramjāpanikam̄ ceṭikānām̄ haste denti sā sudarśanā ramjāpanikam̄ na icchatī dātum̄ // sā mātare ca bhaginīhi ca antaḥpurikāhi ca vuccati / sudarśane yathā tava colakāni suraktāni suvicitrāṇi darśanīyāni tataḥ tvam̄ yāva dviguṇam̄ triguṇam̄ ramjāpanikam̄ dātavyam̄ tan na icchasi dātum̄ // sudarsanāha // kiṁ yuṣmākam̄ cintā dīsyati so anyena kālena // yan̄ tatra rahasyam̄ tan na kasyaci ācikṣati //

— so dāni rājā kuśah rajakasya mūle vasitvā artham̄ nopalabhyā tato nirdhāvitvā tataḥ taṭṭakāramahattarakasya mūle allīnah // tatra dāni rājño mahendrakasya āṇattiyyā antaḥpurasya arthāya nānāprakārāṇi suvarṇarūpyamayāni ratnapratyuptāni bhojanabhājanāni pibanabhājanāni ca kriyanti // so dāni rājā kuśo suvarṇamayāni ratnamayāni ca ratanapratyuptāni bhojanabhājanāni pibanabhājanāni ca tādṛśāni karoti sudarśanīyāni susamsthitāni yathā eko pi taṭṭakāro nāsti yo tādṛśāni bhājanāni śaknoti kartum̄ // te dāni taṭṭakārā tādṛśāni dṛṣṭvā

[_Mvu_2.469_] vismayam̄ āpannā // aho kalyāṇācaryaputro śobhano śilpiko yo imāni edṛśāni ratnabhājanāni karoti yāni asmehi na kadācid dṛṣṭapūrvāṇi / sarveṣu ca rājā kuśah svakam̄ nāmakam̄ samjñāmātrakena likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyetam̄ karman ti // tā dāni rājakyāni suvarṇarūpyamayāni bhājanāni yan̄ kālam̄ sarvāṇi niṣṭhitāni tena taṭṭakāramahattarakena rājño mahendrakasya upanāmitāni // so dāni rājā mahendrako yāni kuśena bhājanāni kṛtāni tāni dṛṣṭvā vismayati / yādṛśānīmāni ratnapratyuptāni bhājanāni kuśalena imāni ācāryeṇa kṛtakāni // so dāni rājā mahendrakah tāni ratnabhājanāni ca varṣavarāṇām̄ kāmcukīyānām̄ ca haste deti / gacchatha antaḥpuram̄ praveśetha mahādevīye dhītuś ca me sudarśanāye yathābhīpretam̄ pūrvam̄ detha paścād aparāṇām̄ devīnām̄ antaḥpurikānām̄ ca // tehi dāni varṣavarehi kāmcukīyehi ca tāni ratnabhājanāni antaḥpuram̄ praveśitāni mahādevīye upanāmitāni / devi imāni te ratnabhājanāni rājñā preśitāni devī ca dhītā ca te sudarśanā yathābhīpretam̄ pūrvam̄ grhṇantu paścād anyāsām̄ devīnām̄ dīsyati sarvāsām̄ ca antaḥpurikānām̄ // sā dāni sudarśanā mātāye vuccati bhaginīhi ca antapurikāhi ca varṣavarehi kāmcukīyehi ca // sudarśane imāni va te ratnabhājanāni pibanabhājanāni pitare preśitāni tvam̄ tāvad yathābhīprāyam̄ pūrvam̄ grhṇatha paścād anyāsām̄ devīnām̄ dīsyati sarvāsām̄ ca antaḥpurikānām̄ yathābhīpretam̄ grhṇāhi // sā dāni sudarśanā yan̄ tatra sarvaśobhanām̄ sukṛtam̄ ca suniṣṭhitām̄ ākāravantām̄ tam̄ grhṇāmi tti yāvat paśyati kuśasya nāmakam̄ / tasyā evam̄ bhavati / kuśasyaitam̄ karman ti / sā dāni tam̄ mellitvā anyāni prākṛtaśilpikena kṛtakāni grhṇāti // sā dāni sudarśanā tāye mātāye bhaginīhi

[_Mvu_2.470_] ca antaḥpurikāhi ca vuccati varṣavarehi ca kāmcukīyehi ca // sudarśane kiṁ tvam̄ edṛśākāni darśanīyāni ratanabhājanāni sarvaśobhanāni mellitvā anyāni prākṛtakāni grhṇāsi // sā dāny āha // alam̄ me etena etam̄ eva me bhavatu // yan̄ tatra rahasyam̄ tan na kasyaci ācikṣati //

— so dāni rājā kuśo taṭṭakārasya mūle vasitvā artham̄ nopalabhati / tato nirdhāvitvā suvarṇakāramahattarasya mūle allīno / tatrāpi rāja-āṇattikāye antaḥpurasya arthāye nānāprakārāṇi suvarṇābharaṇāni kriyanti mūrdhāpidhānā pi kriyanti pādāstaraṇāni pi

kriyanti suvarṇamālā pi kriyanti kilamjakā pi kriyanti veṭhakā pi kriyanti manikuṇḍalā pi kriyanti karaṇḍā pi kriyanti mukhaphullakā pi kriyanti bimbā pi kriyanti pārihāryakā pi kriyanti kaṭakā pi kriyanti śroṇibhāṇḍikā pi kriyanti pādāstarakā pi kriyanti nūpurā pi kriyanti pādāṅguliveṭhakā pi kriyanti // so dāni rājā kuśo tādṛṣāni suvarṇābharaṇāni karoti udārāṇi kalyāṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni sunirvāyantāni sunirvāntamalakaṣāyāni mrdūni karmaniyāni prabhāsvarāṇi tādṛṣāni karoti yathā te suvarṇakārā sarve dṛṣṭvā vismayam āpannāḥ / aho kalyāṇācāryaputro śobhano śilpiko yo imāni edṛṣāni suvarṇābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yathāsmābhiḥ na kadāci dṛṣṭapūrvāṇi / sarveṣu ca rājā kuśah svam nāmakam samjñāmātrakena likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyetam karman ti // tehi dāni suvarṇakārehi yaṁ kālam

[_Mvu_2.471_] ābharaṇāni niṣṭhitāni tam sarvam rājño mahendrasya allīpitam // so dāni rājā yāni kuśena rājñā ābharaṇāni kṛtakāni dṛṣṭvā vismayam āpannah aho yādṛṣāni imāni ābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni śobhanāni kuśalenācāryaputreṇa kṛtakāni // so dāni rājā mahendrako tāny ābharaṇāni varṣavarāṇāṁ kāmcukīyānāṁ ca haste preṣati // gacchatha imāny ābharaṇāni mahādevīye sudarśanāye ca yathābhipretam pūrvam detha paścād aparāṇāṁ devīnāṁ detha sarvāsāṁ ca antaḥpurikānāṁ detha // te dāni varṣavarā kāmcukīyā ca tāny ābharaṇāni rājakulaṁ praveśitvā mahādevīya sudarśanāya ca upanāmenti // devi iman te suvarṇābharaṇāṁ rājñā preṣitam / tvam ca dhītā ca te sudarśanā yathābhipretam pūrvam grhṇatha / paścād aparāṇāṁ devīnāṁ dīsyati sarvāsāṁ ca antaḥpurikānāṁ // sā dāni sudarśanā teṣāṁ suvarṇābharaṇānāṁ yaṁ tatra sarvaśobhanāṁ sukṛtam suniṣṭhitam ākāravantam grhṇāmi tti yāvat paṣyati kuśasya nāmakam / tasyā evam bhavati / kuśasyetam karmānām / sā dāni tam mellitvā prākṛtakāni kuśilpikṛtāni grhṇāti // sā dāni sudarśanā mātāye vuccati bhaginīhi ca antaḥpurikāhi ca varṣavarehi ca kāmcukīyehi ca // sudarśane kim tvam evam vīparītikā yānīmāni sarvaśobhanāni suvarṇābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni kuśalenācāryaputreṇa kṛtāni tāni mellitvā anyāni prākṛtakāni kuśilpikākṛtāni grhṇāsi // sudarśanā āha // alam me etena imam eva me bhavatu // yan tatra rahasyam tan na kasyacid ācikṣati // _____ so dāni rājā kuśo suvarṇakārasya mūle vasitvā arthaṁ nopalabhati / tataḥ nirdhāviyāna maṇikāramahattarakasya mūle allīno / tatrāpi rājāṇattikāye antaḥpurasya

[_Mvu_2.472_] arthāye nānāprakārāṇi ābharaṇāni kriyanti muktāmaṇivaidūryaśāmṛkhaśilāpravālasphaṭikamusāragalvalohitikāhārā pi kriyanti ardhaḥārā pi kriyanti maṇikuṇḍalā pi kriyanti maṇivakkalā pi kriyanti ratnamayāni mūrdhapidhānāni aṅgadāni pi kriyanti keyūrāṇi pi kriyanti mekhala ratnāmayāni kriyanti // so dāni rājā kuśo tādṛṣāni mani-ābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yathā sarve te maṇikārā dṛṣṭvā vismayam āpannāḥ / aho kalyāṇācāryaputraḥ śobhano śilpiko yo imāni īdṛṣāni ābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantā karoti ye asmābhīr adṛṣṭapūrvā / sarveṣu ca rājā kuśo svakam nāmakam samjñāmātrakena likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyaitam karmānām / tehi dāni maṇikārehi yaṁ kālam ābharaṇāni niṣṭhitāni tam velam rājño mahendrakasya allīpitāni // so dāni rājā yāni kuśenābharaṇāni kṛtāni dṛṣṭvā vismayam āpannah / aho kalyāṇācāryaputro śobhano śilpiko // so dāni rājā mahendrako tāny ābharaṇāni varṣavarāṇāṁ kāmcukīyānāṁ ca haste preṣitvā / gacchatha etāny ābharaṇāni mahādevīya sudarśanāya ca yathābhiprāyam pūrvam detha paścād aparāṇāṁ devīnāṁ sarvāsāṁ ca antaḥpurikānāṁ detha // te dāni varṣavarā kāmcukīyā tāny ābharaṇāni rājakulaṁ praveśitvā mahādevīya sudarśanāya ca upanāmayanti / devi imāni manyābharaṇāni rājñā preṣitāni tvam ca dhītā ca te sudarśanā yathābhipretam

gr̄hnatha / paścād aparāṇām devīnām sarvāsām ca antahpurikānām dīsyati // sā dāni sudarśanā teṣām manyābharaṇānām yaṁ tatra sarvaśobhanām sukṛtam suniṣṭhitām ākāravantām tam gr̄hnāmi tti yāva paśyati kuśasya nāmakam / tasyā evam bhavati / kuśasyaitam karman ti //

[_Mvu_2.473_] sā dāni tam mellitvā anyāni prākṛtakāni kuśilpikṛtāni gr̄hnāti // sā dāni sudarśanā mātare ca vuccati bhaginīhi ca antahpurikāhi ca varśavarehi ca kāmcukīyehi ca // sudarśane kiṁ svam evam viparītā yā tvam edṛśakāni manyābharaṇāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni kuśalaśilpikakṛtāni mellitvā anyāni prākṛtakāni kuśilpikṛtāni gr̄hnāsi // sā dāni sudarśanā āha // alaṁ me etehi imam eva me bhavatu // yan tatra rahasyaṁ tan na kasyacid ācikṣati //

— sā dāni rājā kuśo manikārasya mūle vasitvā arthaṁ nopalabhati / tataḥ nirdhāvitvā śamkhavalayakāramahattarakasya mūla allīno / tatrāpi rājāṇattikāye antahpurasya arthāye nānāprakārāṇi śamkhagajadantamayāni ābharaṇāni bhājanāni pi kriyanti / nāgadantavalayakā pi kriyanti amjanīyā pi kriyanti dantasamudgakā pi kriyanti rocanapiśācikā pi kriyanti dantabhuṁgarakā pi kriyanti dantaviheṭhikā pi kriyanti dantapādamayā pi kriyanti sīṁhakā pi kriyanti śamkhakā pi kriyanti śamkhaśayyā pi kriyanti śamkhamayāni pi tailabhājanāni gandhabhājanāni varṇakabhājanāni kriyanti śamkhamṛṇālakā pi kriyanti śamkhamudrakā pi kriyanti śamkhavalayakā pi kriyanti śamkhamekhalā pi kriyanti śamkhavocakā pi kriyanti śamkhaśivikā pi kriyanti śamkhacarmakā pi kriyanti // evam nānāprakārāṇi śamkhagajadantamayāni bhājanāni ābharaṇāni ca sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni karoti yathā sarve śamkhagajadantakārakā dṛṣṭvā vismayam āpannāḥ / aho kalyāṇācāryaputraḥ śobhano śilpiko yo imāni edṛśāni śamkhagajadantamayāni ābharaṇāni bhājanāni ca karoti yaṁ asmābhīr na dṛṣṭapūrvāṇi / sarveṣu ca rājā kuśo svakam nāmakam samjñāmātrakeṇa

[_Mvu_2.474_] likhati yathā sudarśanā jāneyā kuśasyaitam karman ti // tehi dāni śamkhagajadakārehi yaṁ kālam sarvāṇi kṛtāni yathāṇattāni rājño mahendrakasya upanāmitāni // rājā tam kuśasya karmaṇi dṛṣṭvā udāraśobhanām sukṛtam rājārham vismayam āpannāḥ / aho yādrśānīmāni kuśalenācāryaputreṇa kṛtāni // kumārāmātyehi pi abhilakṣitāni rājapuruṣehi pi abhilakṣitāni kuśena kṛtāni śamkhagajadantabhāṇḍāni dṛṣṭvā vismayam āpannāḥ // imāni kuśalenācāryaputreṇa kṛtāni // rājñā mahendreṇa varśavarāṇām kāmcukīyānām ca haste tāny ābharaṇāni bhājanāni ca preśitāni / gacchatha antahpuram praveśetha mahādevīye dhītuś ca me sudarśanāye yathābhīprāyam prathamam detha tataḥ paścād anyāsām devīnām antahpurikānām ca // te dāni varśavarā kāmcukīyā tāny ābharaṇāni bhājanāni ca gr̄hya antahpuram praveśitāni mahādevīye upanāmitāni / devi imāni te śamkhagajadantamayāni ābharaṇāni bhājanāni ca rājñā preśitāni tvam ca dhītā ca te sudarśanā pūrvam yathāmiprāyam gr̄hnatha paścād aparāṇām devīnām dīsyati sarvāsāñ ca antahpurikānām // sā dāni sudarśanā tāni śamkhagajadantamayāni ābharaṇāni bhājanāni dṛṣṭvā yan teṣām sukṛtam suniṣṭhitām kalyāṇam śobhanām kalyāṇācāryaputreṇa kṛtakam dṛṣṭvā haste prāṇāmitam gr̄hnīṣyanti yāvat paśyati kuśasya nāmakam s tasyaivam bhavati / kuśasyaitam karmam ti / sā dāni tam mellitvā anyāni prākṛtakāni kuśilpikṛtāni gr̄hnāti // sā dāni sudarśanā mātare vuccati bhaginīhi ca antarpurikāhi ca varśavarehi ca kāmcukīyehi ca vuccati // sudarśane kiṁ tvam edṛśīkā

[_Mvu_2.475_] viparītikā yāni imāni sarvaśobhanāni sukṛtāni suniṣṭhitāni ākāravantāni kalyāṇācāryaputreṇa kṛtakāni mellitvā anyāni prākṛtakāni kuśilpikakṛtāni gr̄hnāsi / kim imāni sarvaśobhanāni na gr̄hnāsi // sā dāni sudarśanā āha

// alam me etehi etam eva me bhavatu // yan tatram rahasyam tan na kasyaci acikshati //
— so dani raja kuoso samkhadantakarasya mule vasitva visesham nopalabhati / tatah
nirdhavyana jantakarasya mule allino / tatram rajanattikaye antahpurasya arthaye
nanaprakarani jantamastadandakani kriyanti / krishapanakani ca vividhani ca
jantamastakani kriyanti / vijanakani pi jantamastani kriyanti / talavanatkanpi
morahastakpi padaphalakpi asandikpi jantamastapadak mahasalikpi
yantamastakani kamkanakpi yantramastak / nanaprakarani ca pakshino
yantramastakani kriyanti skpi jantamastak sarakpi kokilpi hamspa pi mayurpi
satapattrpi karamdavpi morambpi jivamjivakpi tailakundikca yantramastak
kriyanti / nanaprakaram ca phalaphalam yantramastak kriyanti / bhavyani ca
dakdimani ca matulumgani ca virasenakani ca draksalatikca amrani ca jambuni ca
pippalani ca kapithhani nalikerani ca panasani ca ksirikani ca nippani ca kadambani ca
kharjaralatikca / evam nanaprakarani yantramastabhandani kriyanti // so dani raja
kuoso tadrssani

[_Mvu_2.476_] yantramastabhndani sukrtni sunishtitani akaravantani karoti yan te
sarve jantrakarak drtvvismita / aho kalyanacaryayaputro Sobhano silpiko yo imany
edrsani mastakani sukrtni sunishtitani akaravantani karoti yanasmabhih na kadacid
drstapurvani / sarvesu ca raja kuoso svakam namakam samjnammakena likhati yath
sudarshan jneya kuasyedam karman ti // tehi dani jantakarehi yad sarvabhndam
nishtitam tatah rajno upanamitam // raja dani mahendrako madrakaraj tani kuaskrtani
drstvvismitah / aho yadrsakani imani jantramastakani sukrtni sunishtitani
akaravantani kalyanacaryayaputre krtakani // tena dani rajna tani bhndakani
varsvarenam kmcukiyannam ca haste dinnah / gacchatha antahpuram praveetha
mahadeviya dhitus ca me sudarshanaye prathamam detha paascad aparannam devinam
sarvasm ca antahpuriknnam detha // tehi dani varsvarehi kmcukiyehi ca tam
bhndam grhya antahpuram praveetam mahadeviye upanamitam dhitus ca
sudarshanaye / devi imani te yantramastakabhndani rajna presitani tvam ca dhitca te
sudarshan yathbbhipravyam prathamam tam grhnaatha paascad anyasn devinam disyati
sarvasm ca antahpuriknnam // sa dani sudarshan yan tatram sarvaobhanam sukrtnam
sunishtitam akaravantam drstv tatram hastam pranameti grhnmti yavat paayati
kuasya namakam / tasy evam bhavati / kuasyedam karman ti / sa dani tam mellitv
anyani prakrtakani grhnati // sa dani sudarshan mttare vuccati bhaginhi pi
antahpurikahi pi varsvarehi kmcukiyehi vuccati // sudarshane kisya tvam viparitik
y tvam imani sukrtni sunishtitani akaravantani kalyanacaryayaputre krtakani tani
mellitv anyani prakrtakani kuilpikrtakani grhnasi kim sarvaobhanani na grhnasi //
sudarshan

[_Mvu_2.477_] aha // alam me etena etam eva me bhavatu // yan tatram rahasyam tan
na kocij jatani //

— so dani raja kuoso yantrakarasya mule vasitva artham nopalabhati / tatah
nirdhavyana varutnam mahattarakasya mule allino // tatram rajakyani varutabhndani
nanaprakarani kriyanti vijanakani ca talavanatkanpi ca cchatrapalakani ca
karaandakani ca vetramanacakani vetramethikca ca vetrapethakani ca evam
nanaprakarani va varutabhndani rajanattiye antahpurasyarthaya kriyanti // tatram kuoso
raja tehi varuthehi sardham antahpurasya nanaprakarani varutabhndani karoti yath
sarvesam tesam varutnam eko pi na saknoti tadrssani kartum // te dani yatra kale
yathnattani sarvani va varutabhndani krtani tatah tani bhndany adaya rajno
allpitani // rajna varsvarenam kmcukiyannam haste abhyantaram antahpurasya
sarjitani prathamam mahadeviye sudarshanaye ca upanamitani // te imani rajna

preśitāni yūyam prathamam grhnatha yathābhīpretāni paścāt sarvasyāntahpurasya
dīsyati // mahādevīye yāny abhipretāni gṛhītāni sudarśanāpi vuccati // grhṇa tvam aho
varuṭabhāṇḍāni yāni te abhipretāni // sā dāni yāni tāni varuṭabhāṇḍāni śobhanāni
codārāni ca sukṛtāni ca udārāni rājārhāni bahujanavismayakarāni ca svayam rājñā
kuṣena kṛtāni rājñā kuṣena svakena nāmena samjñām likhitām dṛṣṭvā imāni kuṣena
kṛtānīti mellitvā anyāni prākṛtakāni varuṭabhāṇḍāni grhṇāti // sā dāni

[_Mvu_2.478_] mātare vuccati bhaginīhi pi antahpurikāhi pi varśavarehi kāmcukīyehi
pi / sudarśane kim śobhanāny udārāni varuṭabhāṇḍāni mellitvā anyāni prākṛtakāni
grhṇāsi // sā dāni āha // imāni me bhavatu alam etehi // yaṁ tatra rahasyam yena
sudarśanā tāni rājabhāṇḍāni na grhṇāti tam ca te na jānanti //

— so dāni rājā kuśo tatrāpi varuṭamūle vasitvā arthaṁ nopalabhati / tataḥ nirdhāvitvā
yo mahendrakasya madrakarājño mahānaso tatra praviṣṭo sūpakāramahattarakasya
allīno // aham pi imahiṁ eva āśisyam yam karmam āṇapesi tam kariṣyam / aham pi
tatra karme kuśalah // tena dāni sūpakāramahattarakena rājā kuśo tatra mahānase
sthapito āṇattikāpi dinnā / atra karmam karohi // so dāni rājā kuśo tatra rājakṛtye
mahānase tādrśāni mānsaprakārāni ca vyamjanaprakārāni ca sākaprakārāni ca
bhojanaprakārāni ca amlalavaṇamadhuratiktakaṭukakaṣāyāni siddhesi yathā sarvehi
tehi rājakṛtyehi sūpehi na kadācid dṛṣṭapūrvam prāg eva siddham / yato pi ca
mahendrako madrakarājā jātāḥ na se kadācid edṛśo raso paribhuktapūrvo / so dāni rājā
mahendrako yam kālam bhaktāgram upaviṣṭo tāni mānsaprakārāni vyamjanaprakārāni
ca sākaprakārāni ca bhojanaprakārāni ca udārāni
amlalavaṇamadhuratiktakaṭukakaṣāyāni yāni rājñā kuṣena siddhakāni rājā
mahendrako paribhūmijanto na tuṣyati // vismitaḥ so rājā sūpamattarakam pṛcchati /
bho bhaṇe kena sūpakena mamādyā āhāro siddho / yataḥ jāto na me kadācid edṛśo
rasāgro jihvāgreṇa svāditapūrvo // so dāni sūpamahattarako rājānam prāmjaliṁ kṛtvā
vijñapeti // devi atra aparo āgantuko sūpo mahānasam̄ prasthito / tena mahārājasya
āhāro siddho //

[_Mvu_2.479_] tasya dāni rājño bhavati / kuśalo so sūpo nānāprakārehi
samgrhṇitavyah so priyāyitavyah yathā na kahīmcit* gaccheyā // so dāni rājā
sūpamahattarakam āmantrayati // bho bhaṇe sūpa ānehi tam sūpam yena
mamādyāhāro siddho yāvan nam paṣyisvāmi // tena dāni sūpamahattarakena yam
kālam rājā bhaktāgram upaviṣṭo tato nam rājā kuśo upanāmitaḥ eṣo saḥ sūpo yena
mahārājasya āhāro siddhaḥ // so dāni mahendrako madrakarājā rājam kuśam paṣyati
durvarṇam durdrśam sthūloṣṭham sthūlaśiroḍām mahodaram kālam maṣirāśivarṇam
dṛṣṭvā ca punaḥ rājā vismitaḥ / aho mā tāva mā tāva śobhano nāma edṛśo prākṛtarūpo
edṛśo rasavijñāno rasāgro // so dāni rājā tam sūpam samāśvāseti / vṛtti śobhanā
yathārūpam prajñaptā // rājārhāni ca khādyabhojyāni agrataḥ upaviṣāpayitvā
khādāpito pibānāye ca dinnam mālā ca se ālabdhā // rājena dāni mahendreṇa āṇattikā
dinnā / eṣaḥ sūpah anāvṛtadvārō rājakulam praviṣātu //

— evam dāni tatra rājakule satkṛto sanmānito vasati rājño iṣṭaḥ sarveśām kumārāṇām
amātyānām bhaṭabalāgrāṇām iṣṭo ca priyo ca manāpo ca // so dāni mahendrako
madrakarājā varṣavarām kāmcukīyām ca āmantrayati // bhavantāho eṣaḥ sūpo
viśvastam antahpuram̄ praviṣātu antahpurikānām krīḍāpanako bhavatu // so dāni rājā
kuśo viśvastam rājakulam praviṣāti tāhi pi antahpurikāhi eṣo smākam rājñā
krīḍāpanako datto pi / tā dāni antahpurikā tena sārdham̄ viśvastam̄ krīḍanti kelim
kurvanti pṛṣṭhimam̄ āruhitvā nānāvāhikāye vāhenti / so dāni rājā kuśo antahpurikāhi

[_Mvu_2.480_] vāhiyamānah sahasā sudarśanāye dṛṣṭo // sā dāni sudarśanā rājam

kuśam paśyitvā eva bhītā santrastā tāśam antahpurikānām ruṣyati kṣiyati paribhāṣati /
 labhyā strībhīḥ puruṣam vāhayitum ti // tā dāni antahpurikā āhansuh // sudarśane kiṁ
 tuvam̄ asmākam̄ ruṣyasi kṣiyasi paribhāṣasi / yadi vayam imam̄ krīḍāpanakam̄ eṣah
 tava patir bhoti tato se īrṣyāyase // sudarśanā āha // eṣā mama īrṣyā sā bhavatu api tu
 na śakyahyuṣmābhi eṣah vāhayitum yā etam̄ vāhayisyati tasyā aham̄ na sātā
 bhaviṣyam // sā dāni sudarśanā rājām̄ kuśam̄ antahpure dṛṣṭvā dīnamukhavarnā
 śokārtitā nāpi se allīyati na pralāpandeti // so dāni rājā kuśo āha // sudarśane imahim̄
 pi tuvam̄ mama paśiyāna uttrasasi // sudarśanā āha // kiṁ dāni so ihāgato si āścaryaṁ
 yadi so āgacchanto rātriṁ vā divasam̄ dṛṣṭo āgato si na ca vanapiśāco eṣo ti tvam̄ na
 kenacid hato si / vistīrṇam̄ rājyaṁ vistīrṇam̄ antahpuram̄ gaccha svakam̄ rājyaṁ
 krīḍāhi ramāhi pravicārehi imahim̄ kiṁ kariṣyasi // rājā kuśo āha // sudarśane nāham̄
 tvayā vinā gamiṣyāmi / diśā me na pratibhāyanti yato ham ihāgato // sudarśanā āha //
 kiṁ dāni aham̄ karomi kasya vā garahāmy aham̄ /
 uttrasati hṛdayam̄ dṛṣṭvā samudrarākṣasam̄ yathā //
 kiṁ dāni aham̄ karomi kasya vā garahāmy aham̄ /
 uttrasati hṛdayam̄ dṛṣṭvā mṛgī bhrāntā va lubdhakam̄ //

[_Mvu_2.481_] atarjanto yathāgataṁ rātriṁdivam̄ anuvrajan* /
 gaccha kuśam̄ svakam̄ rājyaṁ nechāmi durvarṇam̄ aham̄ //
 rājā āha //
 aham̄ khu bṛhati śyāme suśroṇi tanumadhyame /
 tava kāmehi muhyanto rājyaṁ pi nābhiprārthaye //
 nāham̄ gamiṣyāmi susamvṛttoru
 diśām̄ na jānāmi yato smi āgato /
 sammūḍharūpo vicarāmi loke
 matto smi kāmaiḥ mṛgamandalocane //
 devī āha //
 vikṣepo tava vittasya yam anicchantim icchasi /
 akāmām̄ rāja kāmesi naitam̄ pañḍitalakṣaṇam̄ //
 kuśo āha //
 akāmām̄ vā sakāmām̄ vā yo naro labhate priyām̄ /
 lābhām̄ tatra praśamsanti alābho tatra pāpako //
 devī āha //
 prabhosi strīsaḥasram̄ pi ekarātreṇa rāmitum̄ /
 ekastrīyāye kāmena mahaṁ duḥkham̄ nigacchasi //

[_Mvu_2.482_] rājā āha //
 netam̄ duḥkham̄ prajānāmi yaśasvini varṇalābhini /
 sucīrṇe brahmacyasmīm̄ tvam̄ me bhāryā bhaviṣyasi //
 devī āha //
 dhig astu te brahmacyam ayam te bhavatu pāpakah /
 sunakhīm̄ vā sṛgālām̄ vā paratra kāmayiṣyasi //
 kuśah āha //
 mā evam̄ avaci bhadre suśroṇi tanumadhyame /
 śramaṇā pi vayam̄ sādhu brahmacyeṇa śobhate //
 te pi bhadre sucīrṇena iha cīrṇena śobhati /
 svargeṣu upapadyanti tridaše kāmakāmino //
 tat te bhadre aham̄ brūmi suśroṇi tanumadhyame /
 na te anyo patī asti iti siṁhasvaro kuśah //
 devī āha //

sace va satyam vacanam naimittikam bhaviṣyati /
na te bhāryā bhaviṣyāmi kāmaṁ chindāhi khaṇḍaśah //
rājā āha //
nāhaṁ chettum tavechāmi suśroṇi tanumadhyame /
acchinnā yeva tvam bhadre mama bhāryā bhaviṣyasi //

[_Mvu_2.483_] mahantam ca mama rājyam bahvaśvam bahupūruṣam /
anantabahuprapāmcaṁ bahvāchādanabhojanam //
so ham rājyam ca rāṣṭram ca cchorayitvā iḥāgataḥ /
tava kāmahi muhyanto rājyam pi nābhīprārthaye //
devī āha //
pāśāne khanase kūpaṁ karṇakāre ca karṇikām /
tvam vātam jālena bandhesi yaṁ anicchantim icchasi //
anicchantim mām icchesi akāmentim ca kāmasi /
gaccha tuvam svakam rājyam ātmānam kiṁ kilāmasi //
rājā āha //
na etam kilam atham mahyaṁ brahmacyaryam idam mama /
paratra evam tuvam bhāryā mahyaṁ bhadre bhaviṣyasi //
devī āha //
etam tava brahmacyaryam upāttam bhotu pāpakaṁ /
sunakhim vā śṛgālim vā gardabhām vāpi prārthaye //
tato so rājaputro śūro yuddhe apratipudgalah /
kuśo yam ārūḍhaprajño idam vacanam abravīt* //

[_Mvu_2.484_] gacchanto ce aham bhadre suśroṇi tanumadhyame /
nigaḍehi te bandheyam kin te kāhinti jñātayah //
devī āha //
tam eva dharmam aparāyam yan te utpāditam purā //
tam eva dharmam smaramāṇo yaṁ me bandhitum icchasi //
rājā āha //
prabhomi te aham bhadre maṇḍayitvā prajāpati /
yen icchakam pracāretu pitā te kiṁ kariṣyati //
prabhomi strīsaḥasram pi ekarātreṇa rāmitum /
tvam eva me varam bhadre śuddhadanti prajāpati //
devī āha //
jānāmi te mahārāja balavām ca nararṣabhaḥ /
durvarṇo durdṛśo cāsi nisparśo si mahīpati //
sthūloṣṭho sthūlaśiro ca sthūlāṁgo pi mahodaro /
paśyitum tvām na icchāmi ātmānam mā kilāmaya //
ete udviddhaprākārā aṭṭāṭṭālakakhoḍakā /
ye va vahanti nāgehi ete vārayanti te //
ete śaktīhi yudhyanti tomarehi śarehi ca /
asīhi ca sutīkṣṇehi tvām labheyu prajāpati //

[_Mvu_2.485_] evam dāni rājā kuśo sudarśanāye sārdham anyamanyam
nānāprakāram paribhāṣati / na ca koci jānāti eso rājā kuśo ti //
____tatra dāni prātisīmakehi pratirājānehi śrutiṁ maheśākhyehi mahābalehi
mahāvāhanehi / mahendrakasya madrakarājño dhītā sudarśanā nāma prāsādikā
sudarśanīyā rājño kuśasya mūlāto palāyitvā pituḥ sakāśam āgatā / na ca se rājā kuśo
pati ruccati survarṇo ti kṛtvā // tehi dāni saptahi rājānehi caturāṁgabalakāyam

samnāhayitvā hastikāyam aśvakāyam rathakāyam pattikāyam sudarśanāye arthāye
 samāgatā // teṣāṁ dāni saptānāṁ rājñāṁ yo sarvāryavaro so durmati nāma rājā teṣāṁ
 saptānāṁ rājñāṁ balavattaro ca maheśākhyataro ca // te dāni sarve sapta rājānah
 mahatā samṛddhīye mahatā vibhūṣaye prasthitā anupūrveṇa kanyakubjasyopavanam
 anuprāptā // tena dāni mahendrakena madrakarājñā teṣāṁ saptānāṁ rājñāṁ
 ekamekasya dūto preśito / eṣā mama dhītā sudarśanā kuśasya rājño bhāryā tataḥ na
 śakyā mayā anyasya dātum // te dāni sapta rājānah mahendrakasya madrakarājño
 prativacanam śrutvā ruṣitā kūpitāś ca svakasvakehi khandhvārehi kanyakubjam
 nagaram samantena veṭhiyāna sthitāḥ // so pi rājā mahendrako nagaram praviśitvā
 dvārāṇi ghaṭtetvā oruddho āsatī // tasya dāni mahendrakasya madrakarājño evam
 bhavati // aham khalu imehi saptahi rājānehi avaruddho dhāriyāmi sarve ca se rājāno
 maheśākhyā mahābalā na pratibalo haṁ eteṣāṁ yuddham dātum yadāpi ekasya
 dhītaram dāsyāmi ṣaṇ me rājāno virudhiṣyanti kiṁ dāni karomi // so dāni rājā
 mahendrako dhītuḥ sudarśanāye ruṣṭo paribhāṣati // kisya tvam svāmikasya mūlāto
 palāyitvā ihāgatā yad aham tava kṛtena saptarājānehi oruddho

[_Mvu_2.486_] dhāriyāmi / yadi me eteṣāṁ saptānāṁ koci heṭhāṁ utpādayiṣyati tato
 te sapta khaṇḍāni kṛtvā teṣāṁ saptānāṁ rājñāṁ ekamekaṁ rājñāmekamekaṁ
 khaṇḍam dāsyāmi // sā dāni sudarśanā pitur vacanam śrutvā bhītā samṛtrastā
 duḥkhadaurmanasyajātā samvṛttā mātām āmantrayati // ambe yad ime sapta kṣatriyā
 parasparam virudhitvā ghātayiṣyanti tataḥ bhasmāyitvā (?) asthīni samharayitvā tato
 me elūkāṁ kārāpayesi / tatra ca elūkādvāre karṇikāravṛkṣam ropāpayasi / tato
 grīṣmāṇām atyayena prathame prāvṛṣamāse vartamāne so karṇikāravṛkṣo
 sarvapariphullo bhavyē hemaprakāśavarṇaḥ / tato me smarasi / edṛśā me varṇena
 dhītā sudarśanā āsīti // sā dāni mahādevī dhītuḥ sudarśanāye vacanam śrutvā bhītā
 samṛtrastā duḥkhadaurmanasyajātā samvṛttā aśrukanṭhī rudanmukhī āha // kathaṁ me
 dhītāye vinābhāvo bhaviṣyati // tasyā dāni sudarśanāye evam bhavati / yādṛśo rājā
 kuśo vīryabalaparākrameṇa samanvāgato tataḥ ete na samarthā sapta rājānah kuśena
 sārdham samgrāmam dātum / yan nv ahaṁ rājñā kuśena jīvitārthikā siyām //

____ atha khalu sudarśanā yena rājā kuśo ten upasamkramitvā nānāprakārāṇi cāṭukāni
 karoti ācikṣati ca // mahārāja evam me pitā tarjati yadi ete sapta rājānah kiñcid*
 heṭhāṁ utpādayensuḥ tato sapta khaṇḍāni kṛtvā eteṣāṁ saptānāṁ rājñāṁ ekamekaṁ
 khaṇḍam pradāsyam // so dāni kuśo rājā sudarśanāya bahuprakāraṁ bhāṣati // icchan
 tvāṁ ahan te mahāntam asatkāraṁ kareyam kin tvam pi mama kuryāt* // evam dāni
 rājā kuśo sudarśanāye sārdham jalpamānah āsatī / tāya ca sudarśanāya mātare śrutam
 śrutvā ca

[_Mvu_2.487_] punaḥ rājño kuśasya dr̄ṣṭvā ko sya ayam kuto vā ayam veṇo vā pāṇo
 vā carmakāro vā nāpito vā caṇḍālo vā pukkaso vā yo me dhītāṁ paribhāṣati tarjeti ca
 // sā dāni sudarśanā māturaṁ amjaliṁ kṛtvā āha // ambe mā haiva jalpāhi na eso veṇo
 vā pāṇo vā dāso vā carmakāro vā / eso rājñāḥ ikṣvākusya paṁcānāṁ kumāraśatānāṁ
 jyeṣṭhaputro kuśo nāma mā ambe etam dāso ti manyāhi //
 śamkhpāṇdalasamkāśam nārīsamghaniṣevitam /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 suvarṇabhājanapratyuptam nārīsamghasamākulam /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 ṣaṣṭi nagarasahasrāṇi ḥddham sphītam akāṇṭakam /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 ṣaṣṭi nāgasahasrāṇi suvarṇālamkārabhūṣitā /
 suvarṇacchannā mātaṅgā iṣādantā samudgatā //

ārūḍhā grāmaṇīyehi khadgatomarapāṇibhiḥ /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 ṣaṣṭi rathasahasrāṇi nandighoṣa-alamkṛtā /
 ayomayā subaddhāni dvīpicarmaparicchadā //
 ārūḍhā grāmaṇīyehi cāpahastehi varmibhiḥ /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 ṣaṣṭi aśvasahasrāṇī ājāneyā hayottamāḥ /

[_Mvu_2.488_] suvarṇamekhaladharā khalīnaratanāmayā //
 ārūḍhā grāmaṇīyehi pāśahastehi varmibhiḥ /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 viśam brāhmaṇasahasrāṇi rājño bhumjati nityakam /
 divā vā yadi vā rātrīm sadā satkṛtapūjītāḥ /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyasi //
 kumārāṇām śatā paṁca upetā mātāpitṛto /
 kṣatriyasya kulam sphītam tvam ve dāso ti manyase //
 ṣaṣṭi nidhānasahasrāṇi pitā ca prapitāmahā /

.....
 yatra rājā kuśo nāma narāṇām cāpi īśvare /
 etasya varṇavīryeṇa loke nāsti samāsamo //
 sā dāni sudarśanāye mātā mahādevī idam vacanam śrutvā prītā samvṛttā // īdṛśo me
 jāmātā sarvaguṇehi upetaḥ // sā dāni sudarśanāya mātā dhītūr vacanam śrutvā
 mahendrakasya madrakarājño nivedayate // mahārāja yan khulam jāneyāsi jāmātā te
 rājā kuśo ihānuprāpto // so rājā dāni devīye vacanam śrutvā bhīto santrasto samvigno
 hr̥ṣṭaromakūpajātaḥ // rājā āha // devi hi kiṁ unmattikāsi vikṣiptacittakāsi yā evam
 jalpasī rājā kuśo ihānuprāpto ti / kīdṛśo rājā kuśo kahim vā te rājā kuśo dṛṣṭo // devī
 āha // mahārāja nāham unmattikā na vikṣiptacittā api tu eṣo te jāmātā rājā kuśo yo te
 mahānase āhāram pacati yo te antaḥpurikānāmī krīḍāpanako // rājā dāni śrutvā
 bhūyasyā mātrayā bhīto samtrasto

[_Mvu_2.489_] duḥkhadaurmanasyajāto samvṛtto // na me tam duḥkham yan me
 sapta rājāno oruddhakam dhārenti api tu etam me duḥkham mahārājā kuśo
 sudarśanāye roṣeṇa ihāgataḥ bhaviṣyati so ca me avasānena dhāritasya roṣeṇa kiṁcid
 abhyantarānagare heṭhām utpādayiṣyati // so dāni rājā mahendrako madrakarājā bhīto
 samtrasto svakam antaḥpuram praviṣṭaḥ / rājño kuśasyāmjalīm kṛtvā kṣamāpayati /
 kṣamasva mahārāja yan mayā kiṁcid aparāddham / so dāni rājā kuśo śvasuram
 āśvāsayati / mā bhīhi mahārāja na mama kiṁcit kṣamāpayitavyam / so dāni rājā
 mahendrako madrakarājā muhūrtam rājānam kuśam snānaśālāyām praveśitvā
 kalpakehi keśaśmaśrūṇi kalpāpayitvā śatapākehi gandhatailehi apy abhyakto
 rājārahehi snānacūrṇehi snāpito rājārahehi anulepanehi anulipto rājārahehi
 vastrālamkārehi pravāritvā āmuktābharaṇo śvasureṇa sārdham ekāsane upaviṣṭo /
 paṁcāṁgikena tūryeṇopasthihiye ca //

____ teṣām dāni saptānām rājñām balāgrasya uccaśabdāmahāśabdo nādo śruyati // rājā
 dāni kuśo śvasuram prcchati // mahārāja kasyaiṣo mahājanakāyakolāhalaśabdo śruyati
 // rājā āha // imam nagaram sudarśanāye kṛtena sapta hi rājāno samantā parivāritvā
 āsanti aham ca oruddhako dhārīyāmīti / tasyaiṣām rājñām balāgrasya śabdo // so dāni
 rājā kuśo tam śvasuram samjñāpayati // mā bhīhi mahārāja aham tathā kariṣyam yathā
 ete sapta rājāno praṇamiṣyanti vacanakarā ca bhaviṣyanti // so dāni rājā kuśo tam
 śvasuram āmantrayati // mahārāja ete sarve maheśākhyā hastināgā sarve ca aśvāḥ
 sarve catuṣpadā sarvo janakāyo madhusikthakena karṇā pidhāpehi mā mama

siṁhanādaṁ śrutvā svakam̄ sainyam̄ bhajjisyati // so dāni rājā kuśo maheśākhyam̄

[_Mvu_2.490_] hastināgam abhiruhitvā mahatā janakāyena sārdham̄ nagaradvāram avadvārāpayitvā nirdhāvito / tena rājñā kuśena siṁhanādo mukto / tena siṁhanādaṁ nadantena sarve sapta rājāno sabalā savāhanā bhagnā / jīvagrāham̄ gṛhṇītvā paścādbāhugāḍhabandhanam bandhitvā śvasurasya mahendrakasya madrakarājño upanāmitā // ime te mahārājāno te sarve sapta rājāno mahendrakasya madrakarājño praṇipatitā // jayatu mahārājā śaraṇagatā sma mahārājasya vayante ājñāmātravacanapratikarā bhaviṣyāmaḥ // so dāni mahendrako madrakarājā jāmātarām̄ kuśam̄ pṛcchati / putra tava eteśām̄ saptānām̄ rājānām̄ ruccati kiṁ kariṣyāmo / yathā tvam̄ āṇapesi tathā kariṣyāmaḥ // rājā kuśo āha // mahārāja asti te antahpure prabhūtā dhītarō tāvad avaśyam̄ sarve svāmikānām̄ dātavyā ime ca sapta rājānah sarve kṣatriyā mahābalā mahāvāhanā mahābhāgā vistīrṇarājyā / tataḥ mahārāja eteśām̄ kṣatriyānām̄ sapta dhītarō suvarṇasahasramāṇḍitām̄ kṛtvā ekamekasya rājño ekamekām̄ dhītām̄ dehi / ete ca te sapta rājāno jāmātarō bhaviṣyanti pakṣo ca te balavanto bhaviṣyanti / sarve ca te prātisāmantikā rājāno mahābalo mahāvāhano mahāparivāro ti kṛtvā onamiṣyanti anuvartiṣyanti na ca te kocit pratirājā viruddhiṣyati / mahendrako madrakarājā āha // putra suṣṭhu evam̄ kariṣyati yathā tvam̄ āṇapesi // so dāni mahendrako madrakarājā tān̄ sapta dhītarō ekamekām̄ suvarṇapratimāṇḍitām̄ kṛtvā ekamekām̄ suvarṇasahasrapratimāṇḍitām̄ kṛtvā ekamekā ekamekasya rājño dhītā dinnā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhiye sandhī ca kṛtā putrapautrikā // te dāni sapta rājāno mahendrakena madrakarājñā mahatā satkāreṇa sammānena svakam̄ svakam̄ rājyaṁ preśitā // gacchantu bhavanto svakam̄ svakam̄ rājyaṁ kārāpetha //

[_Mvu_2.491_] so dāni rājā kuśo tehi rājehi visarjitehi katyahakālam̄ vasitvā śvaśurakam̄ mahendrakam̄ madrakarājānām̄ āmantrayati / mahārāja āmantremi aham̄ pi svaviṣayam̄ gacchāmi // mahendro madrakarājā āha // putra mā gacchāhi mama te jīvitam̄ dattam̄ sarvam̄ me rājyaṁ samśayāto mocitaṁ / aham̄ jīrṇo vṛddho mahallako gatayauvano / aham̄ pitā tvam̄ putro tvam̄ rājyaṁ karohi mā gacchāhi // rājā kuśo āha // mahārāja ciram̄ me āgatasya rājyaṁ me asamsthitako mātā me utkanṭhisyati āmantremi gacchāmi // mahendrako madrakarāja āha // atyavaśyam̄ gacchasi // rājā kuśo āha // mahārāja atyavaśyam̄ gacchāmi // so dāni mahendrako madrakarājā dhītām̄ sudarśanām̄ śabdāvitvā samdiśati // putri parākramayukto tava bhartā rājā kuśo evam̄ mahābalo mahānubhāvo yena tvam̄ ca aham̄ ca sarvarājyaṁ samśayāto mocitaṁ yasya sarve rājāno praṇamanti / arahasi putri sudarśane rājam̄ kuśam̄ bhartāram̄ premnena ca gauraveṇa ca upasthihesi // sā dāni sudarśanā taṁ pitur vacanam̄ prāñjalim̄ kṛtvā sādhū ti pratiśrutvā so dāni rājā mahendrako madrakarājā tām̄ dhītām̄ sudarśanām̄ rājño kuśasya dattvā mahatā satkāreṇa mahatā samudayena caturāmgena balakāyena hastikāyena aśvakāyena rathakāyena pattikāyena svakam̄ rājyaṁ visarjito / gaccha putra svakam̄ rājyaṁ //

— so dāni rājā kuśo svakam̄ rājyaṁ gacchanto sodyānasya adhiṣṭhānasya upavane āvāsito tatra mahāpadumasaro / rājñā kuśena tatra padumasame snāyantena udakasmīm̄ ātmano pratibimbam̄ dṛṣṭam̄ yādṛśo durvarṇo durdṛśo apaśyanīyo / dṛṣṭvā ca punah svakam̄ śarīram̄ apriyam̄ samvṛttam̄ etad uvāca // sthānam̄ va yam̄ mahendrakasya madrakarājño dhītā sudarśanā paribhavati me virūpeṇa durvarṇena durdṛṣena samucchrayeṇa yan nūnam̄ aham̄ ātmānam̄

[_Mvu_2.492_] upasamkrameyam̄ // so dāni ātmānam̄ ca upakrameṇa māritukāmaḥ // śakreṇa devānām̄ indreṇa trāyastriṁśe bhavate samanvāhṛto yathā rājā kuśo ātmānam̄ upasamkrameṇa māritukāmo // tasya śakrasya evam̄ bhavati / eso rājā kuśo

bodhisatvo sarvasatvānām hitasukhāye pratipanno / so durvarṇo durdṛśo ti kṛtvā
 ātmānam upasamkramitukāmaḥ māreṣyati sarvaloke anartho bhaviṣyati // so dāni
 śakro devānām indro divyasya lohitamuktikasya ekāvalikāya madhye jyotirasam
 nāma divyam maṇiratnam tam grhṇīyāna vaihāyasamantarīkṣe sthito rājam kuśam
 āmantrayati // mahārāja mā ātmānam upakramāhi api tu imām ekāvalikām
 jyotīrasaratnam śīrṣe ābaddhāhi / tataḥ etena ābaddhena sarve jambudvīpe na koci
 puruṣo varṇarūpeṇa samasamo bhaviṣyati / api tu yathā icchasi paurāṇakam
 varṇarūpam tato tām ekāvalikām jyotīrasaratnam vastreṇa pidhehi tataḥ te paurāṇam
 varṇarūpam bhaviṣyati // so dāni rājā kuśo tatra padumasare snāyitvā vilepanehi
 vilepitvā rājārāhāṇi vastrāṇi prāvaritvā sā ekāvalikā śīrṣe ābaddhā // tato tatra
 padumasare svakam mukham nidhyāyati yāva jānāti asti kiṁcid veśeṣo / so dāni
 pratyavekṣanto ātmānam paśyati prāśādikam darśanīyam yathā na kocij jambūdvīpe
 puruṣo tena varṇarūpeṇa dṛṣṭapūrvo / dṛṣṭvā ca punah rājā kuśo ātmānam tādṛśam
 udāravarṇanibham tuṣṭo āttamano saṁvṛtto / na me bhūyo mahendrakasya
 madrakarājño dhītā sudarśanā paribhaviṣyati anyo vā kocid durvarṇo ti kṛtvā //
 ____ so dāni rājā kuśo svake dvāramūle sthitvā pravīśyāmīti / tato dauvārikehi

[_Mvu_2.493_] vārīyati ko si tvam puruṣa yo rājakulam icchasi dharṣayitum / na
 tvam jānasi rājā kuśo durāsado duṣprasaho mā imam muhūrtam anayavyasanam
 āpadyasi // so dāni rājā kuśo āha // ahan te svāmī ahan te rājā kuśo // dvārapālā
 āhaṁsuḥ // kiṁ vayam rājam kuśam na pratyabhijānāma yādṛśo rājā kuśo / bhadram
 astu yadi rājā kuśo edṛśo bhaveyā tato paramēṇa anugraheṇa anugṛhītā bhavemah
 sarvarājyam ca iksvākukulam evamrūpeṇa rājñā prāśādikena darśanīyena uttamena
 varṇarūpeṇa samanvāgatena // tataḥ rājño kuśasyaivam bhavati / na mama eṣo
 pratyabhijānāti // so dāni rājā kuśo ekāvalikājyotīrasaratnam svakena vastreṇa
 apidheti / so dāni dvārapālo rājam kuśam svakena rūpeṇa dṛṣṭvā bhīto santrasto
 praṇipatito // mahārāja vayaṁ na jānāmaḥ mahārājā tuvan ti // so dāni rājā kuśo
 rājakulam pravīśitvā devīye allīno / sā ca se devī vāreti // ko si tvam puruṣa kuto vā yo
 rājakulam dharṣitum icchasi tvam na jānāsi rājño kuśasya durāsadaṁ antaḥpuran ti mā
 rājakulam dharṣehi mā anayavyasanam āpadisyasi // so dāni rājā kuśo āha // devi ahan
 te bhartā ahan te kuśo rājā jānāhi // sā dāni devī āha // na tvam mama bhartā na tvam
 rājā kuśo kiṁ vāham na jānāmi yādṛśo rājā kuśo varṇarūpeṇa / bhadram astu yadi rājā
 kuśo īdṛśo varṇarūpeṇa bhaveyā / tato haṁ paramēṇa anugraheṇa anugṛhītā bhaveyam
 // so dāni rājā kuśo tām ekāvalikām jyotīrasaratnam pidheti vastreṇa tataḥ
 yathāpaurāṇam varṇarūpam saṁvṛttam // sā dāni sudarśanā āha // mahārāja kisymam
 māyākāraṁ vidarṣesi // rājā kuśo āha // devī na eṣo kiṁcit* māyākāro api tu aham
 ātmānam upakrameṇa māretukāmo / tataḥ śakreṇa devānām indreṇa mama eṣā
 ekāvalikā

[_Mvu_2.494_] dinnā etam jyotīrasaratnam / mahārāja mā ātmānam mārehi api tu
 imām ekāvalikām jyotīratnam śīrṣe ābaddhāhi tato sarve jambudvīpe anyo puruṣo
 varṇarūpeṇa sadṛśo na bhaviṣyati / yadi icchasi paurāṇakam varṇarūpam tato tam
 ekāvakilājyotīrasaratnam vastreṇa pidhāpehi tataḥ te paurāṇakam varṇarūpam bhavati
 / mama śakreṇa devānām indreṇānugraho kṛto // sā dāni sudarśanā devī āha //
 anugṛhītāsmi śakreṇa devānām indreṇa yena tava edṛśam varṇarūpam kṛtam // devī
 āha // mahārāja mā kadācid etam ekāvalikājyotīrasaratnam pidhehi sarvakālam te
 edṛśam udārarūpam bhavatu / sarvarājyasya sarvajanakāyasya manoramataro
 bhaviṣyasi // evam dāni rājā kuśo edṛṣena varṇarūpeṇa devaputraṣadṛśo mārgam
 gacchatī //

____ tatra dāni vārāṇasyām ekūnapaṁcakumāraśatehi sarvehi ca amātyehi sarveṇa ca

bhaṭabalāgreṇa śrutam rājā kuśo āgacchati / te sarve rājño kuśasya pratyudgatāḥ //
 rājāpi kuśo hastiskandhavaragato caturaṁgena balakāyena parivṛtaḥ āgacchati // te
 dāni kumārā ca bhaṭabalāgrā ca rājam kuśam na pratyabhijānanti / te dāni
 anyamanyam pṛcchanti // katamo ayam rājā bhaviṣyati yo prāśādiko darśanīyo
 maheśākhyo udāreṇa varṇarūpeṇa hastiskandhavaragataḥ āgacchati kuśo pi rājā na
 dṛsyati // tasya rājño kuśasya evam bhavati / na ete mama pratyabhijānanti // tena dāni
 rājñā kuśena ekāvalikājyotirasaratnaṁ hastiskandhavaragatena pāṇīnā pihitam / tataḥ
 yathāpaurāṇam varṇarūpam samvṛttam // tato te ekūnā paṁcakumāraśatāni amātyā ca
 bhaṭabalāgrā ca rājño kuśasya svakam varṇarūpam dṛṣṭvā bhītā santrastā mūrdhane
 praṇipatitā rājānam āha // jaya mahārāja na vayam

[_Mvu_2.495_] jānāmaḥ mahārāja eso ti // so dāni rājā kuśo bhrātṛṇām amātyānām ca
 bhaṭabalāgrasya ca etam arthaṁ nivedayati / bhavanto mama śakreṇa devānām
 indreṇa eṣā ekāvalikā jyotīrasaratnaṁ dattam etāṁ sīrṣe ābaddhāhi tato te varṇarūpeṇa
 anyo puruṣo sadṛśo na bhaviṣyati // te dāni kumārā amātyā bhaṭabalāgram ca rājño
 etad uvāca // anugṛhītā sma śakreṇa devānām indreṇa yam mahārājasya edṛśam
 varṇarūpam samvṛttam // evam dāni rājā kuśo mahatā rājanubhāvena mahatā rāja-
 ṛddhīye vārāṇasīm āgatvā rājakulam praviṣṭo udāreṇa varṇarūpeṇa tām alindām
 mahādevīm abhivādayitvā pādau vanditvā purato sthitah // sā dāni alindā mahādevī
 rājānam kuśam na pratyabhijānāti / pṛcchati kahīm putro kahīm vā rājā kuśo tti // rājā
 kuśo āha // ambe ahan te putro aham rājā kuśo ti // mahādevī āha // na tvam mama
 putro na tvam rājā kuśo tti / kim aham rājam kuśam na pratyabhijānāmi / kim rājā
 kuśo kenaci hato vā mārito vā yam na dṛsyati // aho anāthamaraṇam mama yo mama
 ekaputrasya vinābhāvo samvṛttah // so dāni rājā tām mātarām paridevamānām dṛṣṭvā
 tām ekāvalikām jyotīrasaratnaṁ vastreṇa pidhāya yathāpaurāṇam varṇarūpam
 samvṛttam // sā dāni alindā mahādevī tām putram svakena varṇarūpeṇa dṛṣṭvā
 prītimanā samvṛttā tām putram pṛcchati // putra kena te edṛśo varṇarūpo samvṛtto //
 rājā kuśo āha // ambe śakreṇa devānām indreṇa ekāvalikā jyotīrasaratnaṁ dattam /
 tato me pinaddho etena me edṛśo varṇarūpo samvṛtto // sā dāni alindā mahādevī
 pramuditā prītisaumanajyajātā samvṛttā / dṛṣṭo me putro edṛśena udāreṇa varṇarūpeṇa
 yathā me abhiprāyo / sarvā ca antaḥpurikā edṛśam rājasya kuśasya udāram
 varṇarūpam dṛṣṭvā pramuditā prītisaumanasyajātā samvṛttā // so dāni rājā kuśo yam
 kālam tām ekāvalikām jyotīrasaratnaṁ

[_Mvu_2.496_] śakreṇa devānām indreṇa dattam bandhati tām kālam divyo vartati
 yam kālam tām maṇiratnaṁ pāṇīnām pidheti tām kālam paurāṇakavarṇarūpo bhavati //
 evam dāni rājā kuśo vārāṇasyām nihatapratyarthiko nihatapratyamitro udāreṇa
 upabhogaparibhogena rājyam kārayati //

____atha khalu bhagavāns tasmiṁ samaye catasṛṇām parṣadām purataḥ anyasya ca
 mahājanakāyasya imām gāthām adhyabhāṣe //
 evam puṇyavantasya arthā sarve bhonti pradakṣiṇāḥ /
 yathā rājā kuśo bhāryāya jñātīhi ca samāgataḥ //
 syād vo bhikṣavah evam asyād anyo so tena kālena tena samayena kuśo nāma rājā
 abhūsi / anyathā draṣṭavyam / aham sa tena kālena tena samayena rājā kuśo abhūsi /
 anyah sa mahendrako madrakarājā abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / eṣah so
 mahānāmaḥ śākyo / anyā sā alindā nāma mahādevī / na etad evam draṣṭavyam / eṣā
 māyādevī / anyā sā sudarśanā / naitad evam draṣṭavyam / eṣā sā yaśodharā // syād vo
 bhikṣavah evam asyāt* / anyah sa tena kālena tena samayena teṣām saptānām rājñām
 yo jyeṣṭho durmatir nāma / naitad evam draṣṭavyam / eso so māro pāpīmām / te pi
 anye rājāno māraparśā / tadāpi mayā ukkāṣanaśabdena eso māro pāpīmām sabalo

savāhano bhagno etarahim pi mayā bhikṣavaḥ bodhimūle ukkāśanaśabdena eṣah māro
pāpīmāṁ sabalo savāhano bhagno //

PART 3

[_Mvu_3.1_] abhūsi rājā ikṣvāku vārāṇasyāṁ mahābalo /
mahāyaśo vijitāvī tasya putro na prajāyitha //
tasya abhūsi cittam̄ sya tasmiṁ kāle maharddhikam̄ /
yam̄ nūnāham̄ strīgāram̄ osireyaṁ triḥ pakṣataḥ //
caturdaśim̄ paṁcadaśim̄ yāvat pakṣasya aṣṭamiṁ /
so strīgāram̄ ośirati prajārthaṁ so narādhipaḥ //
tā hrṣṭamanasamkalpā sarvālamkārabhūṣitā /
mr̄gikā iva saṁtrastāḥ dvāre dvāre upāgami //
kācit* jalpantiyo lobhenti aparā ca hasantiyo /
aparā ca dhāvamānā uccāvacam anudhāvati //
sarvā pracalitā āsī sarvā āsi pramūrchitā /
ikṣvākurājanagaram̄ rājapatnīhi mūrchitaṁ //
.....
kāle vikāle āgacche brāhmaṇo mama santike //
prativedayatha me kṣipram̄ api yācanako siyā /
api yācanako asya yatra dinnam̄ mahāphalam̄ //
tato śakro vicinteti trayastrīmśānam̄ īśvarah //

[_Mvu_3.2_] purohitasy' imam̄ karmam̄ yam̄ rājā kartum icchatī //
so ca jīrṇo bhavitvāna bhagno daṇḍaparāyaṇo /
vepamānehi gātrehi rājadvāram̄ upāgataḥ //
tato saṁcārakaṁ dūtaṁ brāhmaṇo etad abravīt* //
prativedehi me kṣipram̄ draṣṭum̄ icche narādhipaṁ //
tataḥ saṁcārako dūtaḥ rājānam̄ etad abravīt* /
brāhmaṇo devam̄ anuprāpto rājānam̄ draṣṭum̄ icchatī //
svāgataṁ te mahābrahma atha te anurāgataṁ /
kim icchasi kim eṣāṇo kenārtho kiṁ dadāmi te //
śrutam̄ me evam̄ ikṣvāku janasya iha bhāṣato /
rājā strīgāram̄ osirati triḥ pakṣasya narādhipa //
caturdaśim̄ paṁcadaśim̄ yāva pakṣasya aṣṭamiṁ /
putrārthiko naraśreṣṭho evam̄ me śruta bhāṣitam̄ //
so haṁ ca tam̄ ghoṣam̄ śrutvā hrṣṭapramuditendriyah /
strīrthiko iha gaccheyam̄ tena me pratimānaya //
rājā āha //
ehi kṣipram̄ kaṁcukīya nārīyo darṣaye lahuṁ /
yāya se syād abhiprāyo tāyadya tam̄ anugrahe //
so dāni kaṁcukīyena brāhmaṇo tam̄ antaḥpuram̄ //
praveśito tasya devī alimdā tada vuccati //

[_Mvu_3.3_] brāhmaṇo āha //

esā eva me bhavatu yeyam tiṣṭhati māninī /
tiṣṭhamānā anavadyāṁgī mukham aśrūhi siṁcati //
kubjakā āha //
icchasi tuvam̄ sthavira yuvatīhi paricāritam̄ /
na ca tvām̄ kācid yuvati pāṇināpi parāmr̄se //
icchasi tuvam̄ sthavira yuvatīhi paricāritam̄ /
na ca tvām̄ kācid yuvati pādenāpi parāmr̄se //
pūtivalī palitamukho vadarīkusumo va vāso durgandhaḥ /
chagalo va gandhaprāpto apagaccha na me tvayā kāryam̄ //
rājā āha //
vṛttim̄ vo demi dhanaṁ vā dhānyaṁ vā grāmavarāṇi vā /
tam eva dāniṁ bhumjāhi kim alindāya kāhisi //
brāhmaṇo āha //
kāsano mūrchito cāham̄ mūrchiyāmi muhur muhuḥ /
omūtremi svakām̄ śayyām̄ esā me utthapeṣyati //
tūṣṇīṁ bhohi tuvam̄ kubje varṇakam̄ eva pīṣahi /
priyo aham̄ alim̄dāye na tuvam̄ manasīkara //

[_Mvu_3.4_] tūṣṇīṁ bhohi tuvam̄ kubje mālām eva ca gūhasi /
priyo aham̄ alim̄dāye na tuvam̄ manasīkara //
rājā āha //
saced rājakule piṇḍam̄ brāhmaṇa bhoktum icchasi /
tam eva dāni bhumjāhi kim alindāya kāhisi //
brāhmaṇo āha //
mā bhavān rājā ikṣvāku dattam̄ samanutapyaye /
priyam̄ yadi pravāretvā paścāt samanutapyasi /
āmantremi ca gacchāmi yaṁ na desi nimantritam̄ //
rājā āha //
na brahma anutapyāmi bhohi tvam̄ tuṣito punaḥ /
sarvā pī te upasthāntu alim̄dāye saha imā //
imām̄ ca vṛṣalīm̄ kubjām̄ maithunārthaṁ dadāmi te /
dāsī vā te ayam̄ bhotu nehi nām̄ yena icchasi //
kubjā āha //
viṣam̄ khādiya mariṣyam̄ sacen me deva dāsyasi /
imam̄ vā theram̄ bhagnāṁgam̄ mārayiṣyam̄ rahogatam̄ //
brāhmaṇo āha //
sarvakubjāhi me vairam̄ yā kācit pṛthivyāśritā /
yatrāyam̄ vṛṣalī kubjā mama icchatī hiṁsitum̄ //

[_Mvu_3.5_] rājā āha //
te vayam̄ dharmadharā sma sarvajīvehi brāhmaṇa /
gacchāsi mā me garhanto mahyam̄ karohi bhaṇḍanam̄ //
mṛto va jīrṇo vidhvamsī guruvāsī ca brāhmaṇa /
ete loke pratikūlā kṛṣṇasarpo va roṣito //
[sace rājakule piṇḍam̄ brāhmaṇa bhoktum icchasi /
tam evam̄ brāhmaṇa bhuñjāhi kim alim̄dāya kāhisi //]
brāhmaṇo āha //
āśāmprataṁ na ikṣvāku yaṁ varam̄ no labhāmatha /
yaṁ me striyam̄ pravāretvā paścāt samanutapyasi //
āmantremi ca gacchāmi dattvā rājānutapyasi /

yo me strībhiḥ pravāretvā mithyākaroṣi yācanāṁ //
 rājā āha //
 na brahma anutapyāmi bhohi no taruṇo punaḥ /
 sarvā pi te upasthāntu alimdāya saha imā //
 imāṁ bhadra ramāpehi brāhmaṇa yāvad icchasi /
 āstṛtasmiṁ śayane bhohi sā tava syā vaśānugā //
 so tāṁ haste grahetvāna suśroṇitanumadhyamāṁ /
 rudanmukhīṁ aśrukaṇṭhīṁ rājadvārāto niṣkrame //
 rājakulāto niṣkramya anuprākāre kuṭi nirmitā /

[_Mvu_3.6_] śakro āha //
 sunivastrā bhavitvāna ehi bhadre ramāmatha //
 abhimukhī ramāpehi mā bhavāhi parāṇmukhī /
 prahṛṣṭā me ramāpehi varan te rāmito aham //
 hasantī me ramāpehi varan te rāmito aham /
 ehi bhadre ramāpehi varam te rāmito aham //
 vinā tandrāya utthehi alinde pūjito aham /
 gatvā rājānam vedesi pṛīto bhohi jitam mayā //
 śakreṇa tam brāhmaṇaveṣam antarahāyitvā svakena rūpeṇa sthito // sarvāṁ diśāṁ
 varṇena obhāsayitvā sthito / alimdāye dṛṣṭvātha viparyayāvasthānam utpannam // sā
 dāni śakreṇa vareṇa pravāritā / tāye pi putro varito putram me varam dehi // śakro āha
 //
 śakro ham asmi devendro trayastrīṁśānam īśvarah /
 varam varehi kalyāṇi yat kiṃcit* manasīcchasi //
 devī āha //
 śakraś ce me varam dadyāt trayastrīṁśānam īśvarah /
 putram aham varam yācāmi etam śakra varam dada //
 śakra āha //
 sacet sumanasā . . . alindā ramayāsi me /
 utpadye yācito putro sujāto rāṣṭravardhano //
 siṁhabāhu subalavāṁ varṇarūpena śobhanah /

[_Mvu_3.7_] utpadyiṣyati te putro sujāto rāṣṭravardhano //
 siṁhāsupīḍo balavāṁ so bhaviṣyati pāpako /
 kuśasamajño saprajñāno pararāṣṭrapramardano //
 śakreṇa devīya bhaiṣajyaguḍikā dinnā / imāṁ oghṛṣitvā jihvāgreṇa svādesi tataḥ te
 putro bhaviṣyati // sā dāni devī tāṁ bhaiṣajyaguḍikāṁ amṣukakoṇake baddhitvā
 rājakulam gatā / gatvā rājño ākhyāsi // śakro so devānām indro tena brāhmaṇaveṣena
 āgato sa ca me suṣṭhu upacīrṇo iyaṁ ca me bhaiṣajyaguḍikā dinnā nighṛṣitvā
 jihvāyām svādesi tato te putro bhaviṣyati // rājā āha //
 prasannamukhavarṇā tvam smitapūrvam ca prekṣasi /
 bhoti khalu uttamārthāya edṛśī varṇasampadā //
 devī āha //
 indreṇa me mahārāja putro datto mahābalo /
 siṁhāsupīḍo balavāṁ pararāṣṭrapramardano //
 rājā ruṣito āha //
 imāṁ gale gṛhītvāna nāśetha vijitā mama /
 yā me āṇāṁ pratikroṣe na tāṁ icchāmi prekṣitum //
 so dāni gulikāṁ ācchinditvā tāsāṁ ekūnānāṁ paṁcadevīśatānāṁ dinnā / sā eva na
 labhati asyā virūpo putro bhaviṣyati // sā pṛcchati kahīṁ sā guḍikā oghṛṣṭā / atra

niśidāyām // tāye dāni udakena kledayitvāna gulikāya leśam kuśāgreṇa

[_Mvu_3.8_] svāditam // evām sarvehi paṁcahi devīśatehi kukṣi pratilabdho navānām vā daśānām vā māśānām atayena sarvā paṁca devīśatāni prasūtāḥ paṁca kumāraśutā sujātāḥ //

—yāvad ikṣvākuṣmīm kālagate kuśena rājyam pratilabdham // so dāni kuśo mātaram āha amātyāni ca // bhāryām me agramahiśīm ānetha // mātā tam āha // ko te pāpakasya bhāryām pratirūpām dāsyati pāpikām te ānayiṣyāmi //
pāpikām yadi me ambe bhāryāram ānayiṣyasi /
na te haṁ pāpikām bhāryām pāñināpi parāmr̥se //
mama tvam pāpikām bhāryām amba ānayitum icchasi //
na te haṁ pāpikām bhāryām pādenāpi parāmr̥se //
alimdā āha //
sukho putraka samvāso anyonyasamalakṣaṇā /
samānavarṇā ubhaye nānyonyam abhiniṁdati //
abhimanyati kalyāṇī patīm dṛṣṭvāna pāpakaṁ /
varam te pāpikā bhāryā pāpako hi si putrakā //
rājā āha //
na me śrūtam vā dṛṣṭam vā rājāno bhonti durbhagāḥ /
pāpikāhi vā nārīhi pravīcāreti nararśabho //
rājā aham asmi kṣatriyo vijitāvī mahābalo /
prabhūtakośo balavām dravyakāmā hi nāriyo //
pararāṣṭrehi nārīyo sarvālaṁkārabhūṣitāḥ /
ānīyanti dhanakṛtā yeśām dūram pitur gṛham //

[_Mvu_3.9_] tasya bhāryāram ānesi madrakarājasya dhītarām /
sarvācārehi sampannām sarvāṅgopetām prajāpatīm //
sā dāni kanyā śvaśruya uktā // asmākaṁ ikṣvākukule dharmām dvādaśa varṣāni bhartā na draṣṭavyo iti // teṣām dāni śayanagṛhe pradīpā na dīpyanti // sudarsanā āha kuśasya rājño //
idaṁ rājakulaṁ sphītam anantaratanākaram /
atha divā vā rātrau vā pradīpam na labhāmahe //
naiva rātrīm vā divām vā paśyāma itaretaram /
anyamanyam apaśyantā āśāmahe rahogatā //
iha mo tamasaṁgrahe vasāmo andhakārake /
andhānām viya samvāso tathā me pratibhāyati //
rājā āha //
aham etam na jānāmi ko artho kisya vā punah /
ambām me gatvā pṛcchāhi sā te tam vyākariṣyati //
sā dāni prabhātāye rātriye śvaśruye pādāni vanditvā āha //
idaṁ rājakulaṁ sphītam anantaratanākaram /
atha divā vā rātrīm vā pradīpam na labhāmatha //
naiva rātrīm vā divā vā paśyāmo itaretaram /
anyamanyam na paśyantā āśāmatha rahogatā //

[_Mvu_3.10_] iha mo tamasaṁgrahe samvasāmo ndhakārake /
andhānām viya samvāso tathemam pratibhāyati //
śvaśru āha //
yadā dvādaśavarṣan te putram drakṣye prajāpati /
tadā drakṣyatha anyonyam devā me upayācitā //

sudarśanā āha //
 pāpakam punar āryā yam devānām upayācitam /
 dīrgharātram na drakṣyāma anyamanyasamāgamam //
 devīye kautūhalam utpannam rājam paśyitum // sā dāni śvaśrum vijñapeti // śvaśru
 nām āha // putri śuve te darśanam dattam paśyāhi // alindāye kuśadrumo rājākṛtyā
 rājāsane upaviśāpito / kuśo pi cchatram dhāreti kumārā pi amātyā pi
 naigamajānapadā pi svakasvakeśu āsaneśu upaviśṭā // sudarśanā rājam paśyitvā sarvāñ
 ca pariṣadam tuṣṭā chattradhāram dṛṣṭvā manasam pratihataṁ // sā dāni sudarśanā
 śvaśruyam āha // śobhano rājā śobhanā rājakumārā śobhanā ca pariṣā chattradhāro
 punar adekṣyo / etena tāye sarājikāye pariṣāye śrī upahanyati / yadi eṣa chattradhāro
 atra na dṛṣye evam eṣā pariṣā sarājikā śobhēya // śvaśru imām āha // mā putri evam
 jalpāhi na tvam etasya cchatradhārasya māhātmyam jānāsi / mahātmā eṣa

[_Mvu_3.11_] mahābalo eṣo śīlavām mahādhano etasyānubhāvena vayaṁ sarve
 sukhitā // sā dāni śayanagatā rājānam āha //
 na nūnam tvam labhe anyam lokasmīm chattradhārakam /
 yādṛśo te ayam deva ahirīko anotrapo //
 rājā āha //
 kin nu rūpeṇa kalyāṇi api cāyam mahābalo /
 mahābalo ti kṛtvāna eṣo smākam hi rocati //
 kiṁ nu rūpeṇa kalyāṇi api cāyam mahādhano /
 mahādhano ti kṛtvāna eṣo smākam hi rocati //
 kiṁ nu rūpeṇa kalyāṇi api cāyam śūro siyā /
 sa śūro iti kṛtvāna eṣo smākam hi rocati //
 kiṁ nu rūpeṇa kalyāṇi api cāyam suśīlavān* /
 suśīlavāni ti kṛtvāna eṣo' smākam hi rocati //
 kiṁ nu rūpeṇa kalyāṇi api cāyam mahāsvaro /
 etasya anubhāvena vayaṁ sarve jīvāmatha //
 sukhamitro ca me sahāyo priyo prāṇasamo ca me /
 etasya me vinābhāve ubhaye pi na bhavematha //
 devī dāni sarvā ca antahpuro padmasaraḥ prekṣitum gatā // tatra rājā prakṛtyaiva
 padmasaram otarītvā āsatī / devī otīrṇamātrā tena gṛhītā / devī jānatī dakarāksasena

[_Mvu_3.12_] gṛhītā ti // antahpurikāhi puśpavṛṣṭī pi mocitā // rājā āha //
 agamāsi devī udyānam vāpipadminiprekṣikā /
 na me padmāni ānesi na khu te haṁ priye priyo //
 devī āha //
 agamam deva udyānam vāpiyodake snāyitum /
 piśācam addarśīm tatra mūrchitā prapate bhṛśam //
 yo ca te cchatram dhāreti yo ca padmavane abhū /
 manye ekinā striyā jātā tādrśam asya lakṣṇam //
 devī ca aparakālena antahpureṇa sārdham āmravanam prekṣikā nirgatā // rājā
 prakṛtyaiva āmravanam gatvā āmra-udyāne sthitā // tatra tena devī aṇvantī gṛhītā //
 devī jānatī vanarāksasena gṛhītā ti / antahpurikāhi puśpavṛṣṭī pi mocitā // rājā
 śayanagṛhe devīm āha //
 agamāsi devī āmravanam vardhamānam nirīkṣikā /
 na me āmrāṇi ānesi na khu te haṁ priye priyo //
 devī āha //
 agamam deva āmravanam vardhamānam nirīkṣakā /
 piśācam addarśīm tatra mūrchitā prapate bhṛśam //

[_Mvu_3.13_] manye ekinā striyā jātā yo tava cchatram dhāraye /
yo ca padmavane āsi yo ca āmravane abhū //
hastiśālā dāni adīptā / rājā svayam kaccham bandhitvā hastino muṃcati / asinā
bandhanāni cchindati paṭalāni vāhyatomukham kṣipati //
nārāyaṇasamghatano rājā balena hastinah /
pāṇinā gr̥hya kṣipati hastān mokṣitā dīptakā //
antahpurikā rājño varṇam bhāṣanti / aho rājño parākramo ti / anyatarāpi kubjā rājño
varṇam bhāṣati /
simhāsupīḍo balavām śobhe sucipulo mahām /
khe candro iva ābhāti samantaparimaṇḍalam //
cakoratāmranayanaḥ kāmadevo va śobhati /
hastino mokṣaye rājā sthāmopeto nararśabhaḥ //
rājā āha //
bhadrikā khu ayam kubjā yā rājānam praśamsati /
kāśikāni te vastrāṇi dadāmi caturo aham //
mahendrakarājadhitā rājānam dr̥syā duḥkhitā /
ayam nāma mama bhartā evaṁrūpo ti (śokitā) //

[_Mvu_3.14_] madrakarājadhitā āha //
na bhāṣantīye kubjāye jihvāye asti cchedako /
sutīkṣṇena śastreṇa yā rājānam praśamsati //
kubjā āha //
pratitarjenti rājāno bandhena ca vadrena ca /
tasmāsyā varṇam bhāṣāmi rakṣam jīvitam ātmano //
devī āha //
na paśyāmi na drakṣyāmi ko artho jīvitena me /
adyaivāham gamiṣyāmi purā prāṇā jananti me //
sā dāni kūpitā devī madrakarājasya ātmajā /
kubjādvitīyā yānenā svakam jñātikulam gatā //
mātāpi putraśokena tālayaṣṭīva bhagnā bhūmyām nipatitā /
sā ca sālasya va yaṣṭi cchinnaṁ paraśunā yathā //
evam mediniyam pati putraśokasamanvitā //
rājā bhāryāśokaduḥkhito gantukāmaḥ bhāryām anveśitum mātā duḥkhitā rājānam
kuśam gāthāye pratyabhāṣati //
aho mama mandabhāgyāye artho paryāhṛto kule /
pamcaśatayojanāto mahendradhitā ihāgatā //
śaktubhaksā janapadā nityam kambalaprāvṛtā //
lūhabhuktā lūhakarmā katham mārgam gamiṣyasi //

[_Mvu_3.15_] rājā āha //
nṛtyagītavādyakrīḍāye cittamāyāśatena vā /
vividhehi upāyehi vṛttim kalpeyam ātmano //

rājā bhrātaram kuśadrumam rājye sthāpayitvā amātyāni samdiśitvā //
mātaram abhivādayitvā kṛtvāna ca pradakṣiṇam /
tato vīṇām gr̥hitvāna prākrame uttarāmukhah //
so dāni madrakaviṣayasya anyasmīm grāme vāsopagato anyatarāye vṛddhāye
pratiṣayam dinnam / tadaḥo ca tatra grāme vīṇāvādyena ārādhito / tasya prabhūtam
khādyabhojyam dinnam mahantam gopiṭakam khajjakasya mahatī ca alindā bhaktasya

dadhighatakam ca nānāprakārāṇi ca vyamjanāni // vṛddhāye etad abhūsi // esa asau
ekam āhāram kṛtvā śuve gamiṣyati etam ca mama dvemāsikam bhaktam bhaviṣyati /
kuśenāpi vṛddhāye ālāpam ānayantena tam khajjakasya gopiṭakam ekadukāye sarvam
khāditam / sā ca odanasya mahatī alimdā yo aṣṭānām vā navānām vā tanḍula-
odanānām pāko sarvam bhuktam / tāni ca vyamjanāni tam dadhikalaśam / vṛddhā
nirāśā //

avidhāvidham praviṣitha antako iha āgato /
piśāco mānuṣarūpeṇa yo mām icchatī khāditum //
kuśo āha //
sarve vasanti grāmasmiṁ ye ca kāyena pāpakā /
ekarātrīm vasitvāna śuve gaṁsāmi ambike //

[_Mvu_3.16_] so dāni ekarātroṣito kanyakubjam gataḥ mālākāram allīno tathā
pūrve śilpikajātī paścāt* mahānasam / rājāpi ārādhito yāvadrājño priyo ti kṛtvā
antarpurikāhi antaḥpuram praveśiyati krīḍāpanako bhaviṣyati // antaḥpurikā pi
mahendrakasyāpi dhītaro pṛṣṭhena vahati / sudarśanāpi tena vāhiyamānena asātā
vāreti /

kim dāni aham karomi kasya vā garahāmy aham /
uttrāsayati mān dṛṣṭvā samudre rājñaso yathā //
kim dāni aham karomi kasya vā garahāmy aham /
uttrāsayati mān dṛṣṭvā mṛgī bhrāntā va lubdhakam //
anūrjako yenāgato rātriṇḍivam anuvrajan* /
gaccha kuśa svakam rājyaṁ nechāmi durvarṇam aham //
rājā āha //
aham supriyo te syāme suśroṇi tanumadhyame /
tava kāmehi mahantaṁ rājyaṁ pi nābhiprārthaye //
nāham gamiṣyāmi susamvṛtoru
diśām na jānāmi yato smi āgato /
saṁmūḍharūpo vicarāmi loke
matto smi kāmaiḥ mṛgamandalocane //
devī āha //
vikṣepo tava cittasya yaṁ anicchantim icchasi /
akāmām rāja kāmesi naitat paṇḍitalakṣaṇam //

[_Mvu_3.17_] kuśo āha //
akāmām vā sakāmām vā yo naro labhate priyām /
lābhām tatra praśāṁsanti alābho tatra pāpako //
devī āha //
prabhosi strīsahasram pi ekarātreṇa rāmitum /
ekaṣṭriyāye kāmena mahadduhkham nigacchasi //
rājā āha //
netam duḥkham prajānāmi yaśasvinī varṇalābhīnī /
yaṁ sucīrṇe brahmacyasmīm tvam me bhāryā bhaviṣyati //
devī āha //
dhig astu te brahmacyam aghan te bhotu pāpakam /
sunakhīm vā śrīgālīm vā paratra kāmayiṣyasi //
kuśo āha //
mā evam avaca bhadre suśroṇi tanumadhyame /
śramaṇā pi hime sādhu brahmacyeṇa śobhate //
te pi bhadre sucīrṇena iha cīrṇena śobhate /

svargeṣu upapadyanti tridaśe kāmakāmino //
 tan te bhadre aham brūmi suśroṇi tanumadhyame /
 na te anyo pati asti iti siṁhasvaro kuśah //
 devī āha //
 saced va satyam vacanam naimittānām bhaviṣyati /
 na te bhāryā bhaviṣyāmi kāmam chindāhi khaṇḍaśah //

[_Mvu_3.18_] rājā āha //
 nāham chettum tavechāmi suśroṇi tanumadhyame /
 acchinnā yeva tvam bhadre mama bhāryā bhaviṣyasi //
 mahāntam ca mama rājyam bahūsvam bahupauruṣam /
 anantabahupradānam bahvācchādanabhojanam //
 so ham rājyam ca rāṣṭram ca cchorayitvā ihāgataḥ /
 tava kāmehi samantarājyam nābhīprārthaye //
 devī āha //
 pāṣāṇe khanase kūpam karṇikāreṇa karṇikām /
 vātam jālena bandhesi anicchantīm yam icchasi //
 akānto kiṁ kāmayasi //
 gaccha kuśa svakam rājyam ātmānam kiṁ kilāmasi //
 rājā āha //
 na etam kilamatham mahyam brahmacyaram idam mama /
 paratra me tuvam bhāryā mahyam bhadre bhaviṣyasi //
 devī āha //
 etan tava brahmacyaram upāttam bhotu pāpakam /
 sunakhīm vā śṛgālīm vā gardabhīm vābhīprārthaye //
 rājaputro śūro vīro yuddhasmīm apratipudgalo /
 kuśo'yam ārūḍhaprajño idam vacanam abravīt* //

[_Mvu_3.19_] gacchanto te aham bhadre suśroṇi tanumadhyame /
 nigadehi te bandheyaṁ kin te kuryu sajātayo //
 devī āha //
 tam eva dharmam aparādhya yan te utpāditaṁ purā /
 tam eva dharmam smaramāṇo tvam me bandhitum icchasi //
 rājā āha //
 prabhomi te aham bhadre bandhayitvā prajāpatī /
 yen icchakaṁ pracāretum pitā te kiṁ kariṣyati //
 prabhosi strīsaḥasram pi ekarātreṇa rāmitum /
 tvam eva me varam bhadre śuddhadanti prajāpati //
 devī āha //
 jānāmi te mahārāja balavām tvam naraśabha /
 durvarṇo durdrśo cāsi duḥsparśo ca mahīpati //
 sthūloṣṭho sthūlaśiro ca sthūlāṅgo si mahodaro /
 paśyitum tvām na icchāmi mā ātmānam kilāmaye //
 devī āha //
 ete udviddhaprākārām aṭṭāṭṭālakakholakā /
 yo vā vahati nāgehi etam hi vārayanti te //

 ete śaktīhi yudhyanti tomarehi śarehi ca /
 asīhi ca sutīkṣṇehi tvām labheyam prajāpati //

[_Mvu_3.20_] rājā dāni mahendrako dhītaram paribhāṣati / kiṁ tvam tādṛśam
rājānam yasya pratirājānah trasanti tam choḍitvā ihāgatā // ayam cāham saptahi
rājānehi uparuddho tava kṛtena / eso dāni te eteśām saptānām rājñām sapta khaṇḍāni
kṛtvā dāsyāmīti //
sā dāni bhītā rājadhītā aśrukaṇṭhā rudanmukhī /
vāripūrṇehi netrehi idam vacanam abravīt* //
sacet* mām amba ghātensuh kṣatriyā dūragāmino /
asthīni me samānetvā ekamante dahāpaye //
ekamante dahāpetvā elūkaṇṭ mama kāraye /
elūkaṇṭ me karitvāna karṇikāram āropaye //
tato ca puṣpite sante vasantasmīm himāntake /
tato me ambe smareyāsi evaṁvarṇā mamātmajā //
tato ca so rājaputro yuddhasmi kovidō kuśo /
samrūḍhaprajñāno asti samādāpya iti sthitā //
imām bandhitvāna bhāgabhāgam karitvāna kṣatriyā /
samgrāmaṁ ca daditvāna tataḥ kṣemam bhaviṣyati //

[_Mvu_3.21_] tataḥ ca (sā rājaputraṁ) kṣatriyāṇī yaśasvinī /
vepamānehi gātrehi idam vacanam abravīt* //
satyan te pratijānāmi rājaputra mahābala /
yadi te kocid aparādhye ācare va narādhipah //
kuśo āha //
ahaṁ pi te prajānāmi śuddhadanti prajāpati //
yadi te kadācid bhūyo pi ācareyam ito param //
tato prajāpatīmātā aśrukaṇṭhī rudanmukhī /
vāripūrṇehi netrehi idam vacanam abravīt* //
ko nu veṇo vā pāṇo vā atha vā punar pukkaso /
kisya rājakule jāto kiṁ sya kurvantato mukham //
sudarśānā mātarām āha //
na eṣa veṇo na caṇḍalo atha na punaḥ pukkaso /
putro ikṣvākurājasya tam tvam dāso ti manyasi //
mayūrakromcābhirutam vāditradhvaniśevitam /
kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
śamkhapāṇḍarasamkāśam nārīsamghaniśevitam /
kṣṭriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
suvarṇabhājanapratyuptam nārīsamghasamākulam /
kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //

[_Mvu_3.22_] ṣaṣṭi nagarasahasrāṇi sphītam rājyam akanṭhakam /
kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
ṣaṣṭi nāgasahasrāṇi suvarṇālaṁkārabhūṣitā /
suvarṇacchadamātamgā iṣādantā samudgatāḥ //
ārūḍhā grāmaṇīyehi khaḍgatomarapāṇibhiḥ /
kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
ṣaṣṭi rathasahasrāṇī sanandighoṣālaṁkṛtā /
ayosubaddhanemikā dvīpicarmaparicchadā //
ārūḍhā grāmaṇīyehi cāpahastehi varmihi /
kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
ṣaṣṭi aśvasahasrāṇī ājāneyā hayottamāḥ /
suvarṇamekhalādharā khalīnaratanāmayā //

ārūḍhā grāmaṇīyehi kaśāhastehi varmibhīḥ /
 kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
 viṁśa brāhmaṇasahasrāṇī rājño bhumjanti nityakam /
 divā vā yadi vā rātrau sadā satkṛtapūjitā /
 kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
 kumārāṇāṁ śatā paṁca upetā mātṛpitṛto /
 kṣatriyasya kulam sphītam tam tvam dāso ti manyasi //
 rājā dāni śṛṇoti devīye jāmātā āgato tti ihaiva antahpure ti // so dāni bhīto ca yam
 vāhire rājehi bhayaṁ bhavyeṁ imāṁ abhyantare bhayaṁ jātam / kuśo kiṁ kariyati //

[_Mvu_3.23_] kiṁ tvam unmattarūpā va vikṣiptacittā ca bhāṣasi /
 kīdṛśo so kuśo kasmād anupaśyematha vayam //
 devī āha //
 eṣa deva abhyantarato veśma-antare tiṣṭhati /
 āgacchatī rājaputraḥ abhiniṣkramya tiṣṭhati //
 tasyāsau vacanam śrutvā bhīto saṁvignamānaso /
 priya-anumataikāṁso kṛtvā amjaliṁ tiṣṭhati //
 tvam kṣamāhi mahārāja tvam kṣamāhi nararśabha /
 na vayam evam jānāma siṁhasvara ihāgataḥ //
 tvam kṣamāhi mahārāja tvam kṣamāhi nararśabha /
 na vayam evam jānāma mahāsvara ihāgato //
 tvam kṣamāhi mahārāja tvam kṣamāhi mahāratha /
 na vayam evam jānāma mamjusvara ihāgato //
 rājā dāni punar dhītarām paribhāṣati // ettako kālo mama jāmātu āgatasya na ca tvam
 mama nivedesi // so dāni tat kṣaṇam śatapākehi sahasrapākehi ca tailehi abhyañcītvā
 snāpi mahārahehi vilepanehi vilipo mahārahehi ācchādanehi ācchādito
 āmuktamakuṭo paṁcāṅgikena tūryeṇopasthihīyati // kuśo śvaśuram āha //
 yattakā te hastī aśvā ca sarveśāṁ karṇā pidhīyantu /
 mā mama siṁhanādena svakam sainyam bhajiyatī //
 kṣipram ca aśvā yojetha suvarṇa-ucchritadhvajām /

[_Mvu_3.24_] antepurāto niryāsi rājño mahendrasya paścato //
 so siṁhanādaṁ nanade śūro yuddhasmiṁ īśvaro /
 siṁhanādaṁ naditvāna parigr̄hṇatī kṣatriyā //
 te dāni sapta kṣatriyā jīvagrāham gr̄hya śvaśurasya allīpitā // te rājā āhansuh // kiṁ
 karomīti // kuśo āha // pādehi mama śvaśuram allīyatha vṛddhim ca karotha // te dāni
 pādehi ca mahendrakasya rājño abhigatā jayavuddhi ca se kṛtā // madrakarājā āha //
 kiṁ karomi tti // kuśo āha // kariyasi mama vacanam // śvaśuro āha // kariyān ti //
 asti te dhītarō suvarṇasahasramāṇḍitāṁ kṛtvā ekamekasya rājño ekamekāṁ dhītarām
 dehi jāmātaro bhontu / sukham anudvignam vasiyāstī // rājñā mahendrakena teṣāṁ
 kṣatriyāṇāṁ sarveśāṁ ekamekā suvarṇasahasrapratimāṇḍitā dhītā dinnā
 suvarṇasandhīva putrapautrā // te dāni svakāni rājyāni visarjītā //
 ____ gateṣu saptarājāneṣu śvaśuram kuśo āmantrayati // aham api gamiṣyāmīti //
 madrakarājā āha // putri sudarśane tvam evam parākramayuktam rājānam śuram
 dīrghadarśinam ikṣvākuputraṁ mahābalam mahākulīnam arahase premnena ca
 gauravena ca upasthihitum / yaṁ nūnāhaṁ saparivāro sarvo ca adhisthāno samśayāno
 mokṣito // sādhū ti dhītā pituḥ vacanam aśroṣīt* // rājā dāni mahendrako mahatā
 satkāreṇa prabhūtam ratnadānam dattvā jāmātukasya sudarśanāye ca
 caturāṁgabalakāyam samnāhayitvā visarjītā //
 ____ so dāni yarthechite janapade āvāsito / tatra padmasare snānāya okasto //

[_Mvu_3.25_] tatra snāpayantena ātmano pratibimbam dṛṣṭah / sa tam durvarṇam
durdṛśam ātmano pratibimbam dṛṣṭvā durmano āsi / tena hi me mahendrakarājadhītā
paribhavati / ātmānam upakramiṣyāmi // so dāni śakreṇa devendreṇa samanvāhṛto //
ayam kuśo bodhisatvo durvarṇatāye ātmānam upakramitukāmāḥ tena tasya jyotiṣas-
ekāvalikā maṇiratnam dinnam / imam ābandhāḥi tataḥ te rūpeṇa sarvajambudvīpe
samasamo na bhaviṣyati / yatra kāle paurāṇikam rūpam abhikāṃkṣasi tad etam maṇim
pāṇinā pidhiyayāsi // so dāni tena maṇiratnena ābaddhena rājakuḍam praviṣati divyena
rūpeṇa pratihārarakṣeṇa ca vāri mā praviṣāhīti // so dāni āha // aham kuśo ti //
pratiḥārarakṣo āha // bhadram kuśo rājā edṛśo rūpeṇa bhavyē ti // rājñā kuṣena tam
maṇiratnakam hastenāpihitam / tasya yathāpurāṇam varṇarūpam samvṛttam //
pratiḥārarakṣo dṛṣṭvā mūrdhena praṇipatito // so dāni praviṣṭo devīya mūle // devī āha
// mā rājakuḍam avamardāhīti / kisya tvam rājakuḍam praviṣṭo // so āha // aham kuśo //
devī āha // kuśo rājā edṛṣena rūpeṇa bhavyē // rājñā tam maṇim hastena apihitam / so
dāni yathāpurāṇo samvṛtto // devī āha // ato maṇito hastam apanehi // rājñā maṇito
hasto apanīto divyam cāsyā punah rūpam samvṛttam // ātmānam eva
upasamkramitukāmo / tato me imam jyotiṣasam nāma maṇiratnam śakreṇa dinnam //
kuśo rājā āgacchatīti śrutvā ekūnā pañca kumāraśatāni amātyā ca bhaṭabalāgram ca
sarve pratyudgatā / paśyanti kuśam rājam hastiskandhavaragatam divyena rūpeṇa
ādityam iva pratapantaṁ caturāṅgena balakāyena saṁparivṛtam āgacchantam / te
dāni na pratyabhijānanti /

[_Mvu_3.26_] tena dāni rājñā maṇi hastena pihipto yathāpurāṇam ca rūpam
samvṛttam tataḥ ca sarve praṇipatitā // evam mahatā samudayena kuśo rājā devīye
sudarśanāya sārdham antaḥpuram praviṣṭo //
evam puṇyavato arthā sarve bhonti pradakṣiṇāḥ /
yathā nāma kuśo bhāryāya jñātīhi ca samāgato //
pūrvenivāsam bhagavān pūrvejātim anusmaran* /
jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇam antike //
te ca skandhā te dhātavah tāni āyatanāni ca /
ātmano rtham ca bhagavān etam arthaṁ viyākare //
anavarāgrasmīm saṁsāre yatra me uṣitaṁ purā /
kuśo aham tadā āsi sudarśanā yaśodharā //
māyā mātā tadā āsi mahānāmo mahendrako /
māro anyataro rājā evam dhāretha jātakam //
evam idam aparimitam bahuduḥkham
uccanīcācaritam purāṇam /
vigatajvaro vigatabhayo aśoko
svajātakam bhāṣati bhikṣusamghamadhye //
bhikṣū bhagavantam āhansuh // tasya bhagavan karmasya vipākena kuśo rājā
durvarṇo durdṛśo pratikūladarśano abhūṣi // bhagavān āha //
bhūtapūrvam bhikṣavah atītamadhvānam nagare kampille pañcālajanapade duve
jāyapatikā taruṇābhīrūpā parasparānuraktā bhavensuh / tāye istriye sādṛśam tatra
gṛham niḥśalyakam

[_Mvu_3.27_] siddham // buddhānām anutpāde pratyekabuddhā loke utpadyanti
tūṣṇīkaśobhanā khaḍgavīśāṇakalpā / ekam ātmānam damenti śamenti parinirvāyanti //
tāye striyāye tatrāhāram siddham // pratyekabuddho ca tam gṛham parviṣṭo piṇḍāya
taruṇābhīrūpo prāśādikena īryāpathena // prāśādikābhīprasannā devamanuṣyāḥ // tasyā
striyāye pratyekabuddham dṛṣṭvā prasādam utpannam // tāye tasya pratyekabuddhasya

piṇḍapātro ca dinno // so cāsyā kuṭumbiko praviṣṭo paśyati tam ca pratyekabuddham
gṛhe bhāryām ca // tasya dāni śamkā utpannā / taruṇo yaṁ pravrajito mā haiva me
kalatrā olokitā bhaviṣyati // so tāye bhāryāye paruṣavācāye āha // bhuktapūrvo te eṣo
yathā tvam etasya bhojanam desi // sā āha // śāntam pāpam pravrajito eṣo mahābhāgah
apūrvo eṣo adya gṛham praviṣṭah prasādena me etasya bhikṣā dinnā // tato so
pratyekabuddho tasya puruṣasya akuśalam cittotpādam jñātvā anugrahārtham tato
yeva gṛhāto haṁsarājā viya vaihāyasam krānto // tasya dāni puruṣasya tam
pratyekabuddham vaihāyasagataṁ dṛṣṭvā prasādam utpannam mahābhāgo ayam ṛṣi iti
// tena sā bhāryā anukṣamāpitā praṇidhānam ca utpāditaṁ / anye pi me jāti tvam
bhāryā bhavesīti anyarāṣṭram pi gatā nānyasya vaše vartesi nānyasya mama yeva tti //
bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
kālena tena samayena kampille nagare puruṣo abhūsi yena bhāryāye īrṣyāprakṛtena
duṣṭacittena pratyekabuddho abhyācikṣito / kuśo rājā tena kālena tena samayena
kampillanagare so puruṣo abhūsi // anyā sā bhāryā abhūsi / sā sudarśanā
mahendranāthadhītā // tasya bhikṣavah karmaṇo vipākena kuśo rājā virūpo abhūsi //

kuśajātakam samāptam //

[_Mvu_3.28_] bhikṣū bhagavantam āhansuh // katham bhagavam māro pāpīmām
bhagavato duṣkaram carantasya prṣṭhimena prṣṭhimam samanubaddho avatārārthī
avatāram gaveṣī alabhamāno nirvidya pratyavakrānto // bhagavān āha // anyadāpi
mama eṣo prṣṭhimena prṣṭhimam samanubaddho avatārārthī avatāram gaveṣī
alabhanto avatāram nirvidya pratyavakrānto // bhikṣū bhagavantam āhansuh //
anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo // bhūtapūrvam bhikṣavah
atītam adhvānam ṛṣabho gavāmpatiḥ gogaṇasamanubaddho // tasya dāni vṛṣabhasya
vṛṣanā laṁbā śīthilā ca so vṛṣabho laṁbitehi vṛṣanēhi gogaṇasya prṣṭhimena
prṣṭhimam anyvati // tahiṁ ca aran̄yāyatane giriko nāma śrgālah prativasati // tena so
vṛṣabho dṛṣṭo gogaṇena sārdham anyvanto lambehi vṛṣanēhi // so tasya prṣṭhimena
prṣṭhimam bahūni varṣāni samanubaddho // tasya aparo śrgālo vayasyo / tena so
giriko dṛṣṭo tasya vṛṣabhasya prṣṭhimena prṣṭhimam samanubaddho dṛṣṭvā ca punas
tam girikam gāthāye adhyabhāṣati //
kati varṣāni girika anubaddho si gavāmpatiṁ /
muḥur muhuś ca trasasi bhītabhītam ca paśyasi //
ime sthūlā ca lambā ca sunibaddhā śīthilā cime /
imā na pi patiṣyanti tato'bhakṣo bhaviṣyasi //
mayāpi samanubaddho daśa varṣāni paṁca ca /
śīthilā va subaddhā ca nāsti sānam patatām bhayaṁ //

[_Mvu_3.29_] bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād
anyah sa tena kālena tena samayena vṛṣabho abhūt* // so ham vṛṣabho'bhūṣī // yaḥ
giriko nāma śrgālo'yam eva māro abhūsi // tadāpi avatārārthī avatāram alabhanto
nirvidyāpakrāntah //

samāptam vṛṣabha jātakam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // katham bhagavan māro pāpīmām na śaknoti
bhagavato vatāram adhigantum // bhagavān āha // na bhikṣavo etarhi eva māro
pāpīmām na śaknoti mamāvatāram adhigantum / anyadāpi eṣo mama na śaknoti
avatāram adhigantum // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha //
anyadāpi bhikṣavo // bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam anuhimavante

pratyuddeśe vānaro mahāntam vānarayūtham parihaarati / tahiṁ ca
anuhimavantapratyuddeśe mahanto udakahrado yatra vānarayūtham abhīkṣṇam
pānīyam pāyako otarati / tatra ca udakahrade udakarākṣaso prativasati // yo
tatrodakahrade otarati pānīyapāyo mṛgo vā pakṣī vā vānaro vā manusyo vā tam
tatrodakarākṣaso okaḍḍhati // so pi vānarayūtho tam udahradam pānīyapāyo otarati //
so dakarākṣaso dakagato tāni vānarāṇi nidhyāyitvā adr̄ṣṭo tehi vānarehi tato vānaram
ekam ākaḍḍhati // evam so dakarākṣaso punapunah yam velam te vānarā udakapāyā
okastā bhavanti tato nidhyāyitvā adr̄ṣṭo okaḍḍhati // so dāni vānarādhipatiḥ yāni
vānarāṇi tatrodakahrade okaḍḍhitāni tāni na paśyati / tasyaivaṁ bhavati / kahim te
vānarāṇi mā anyahim gatā bhavensu ti / samantatoloketi na ca paśyati // so paṇḍito
yūthapatiḥ teṣāṁ vānarāṇam [udakahradam otarantānām]

[_Mvu_3.30_] yena deśena tam udakahradam pānīyapāyā otaranti tatra otarantānām
uttarantānām pādāni pratyavekṣati otarantānām vardhanti uttarantānām parihiyanti /
tasya buddhir utpannā / atra ete okaḍḍhiyanti dakarākṣasena tato na paśyāmi etesām /
alaṁ mukhena svayam udakam pibitum // yam ca tena dṛṣṭā okaḍḍhiyanti tatrodake
dakarākṣasena vānarā āṇattā // gacchatha ato nalavanāto nalaprāntāni gr̄hṇatha
yenodakam pāsyatha / tataḥ dakarākṣaso na śakyati avakaḍḍhitum // tehi gacchiya
nalavanāto svakasvakā nalaprāntā gr̄hītā dīrghadīrghā yathā dūrato sthitakā udakam
pibamānā ca na dakarākṣasah okaḍḍheyā ti // yam velam udakapāyā gacchanti tato
svakasvakāni nalāny ādāya otaranti tataḥ dūrato bhontā tena nalena udakam pibanti /
na śaknoti dakarākṣaso bhūyo vānaram okaḍḍhitum //
otarantasya dṛṣyanti pādāni uttarāṁtasya na /
nalena pānam pātavyam nāsti jāgarato bhayam //
bhagavān āha // syāt khalu bhikṣavo yuṣmākam evam anyah sa tena kālena tena
samayena yo vānarādhipatiḥ / aham eva tadā abhūt* // yo dakarākṣaso abhūd ayam
eva māro’bhūt* // tadāpi na śaknoti smāvatāram adhigantuṁ //

_____ samāptam vānarajātakam //

[_Mvu_3.31_] bhikṣū bhagavantam āhansuh // katham bhagavān anuttarāye
samyaksambodhiye prajñāvišeṣena mārasya viśayāto atikrānto // bhagavān āha // na
bhikṣavo etarahim evāham prajñāvišeṣena svastinā mārasya viśayāto atikrānto
anyadāpi aham vānarabhūto santo prajñāvišeṣena etasya mārasya viśayāto mūrdhe
pādām kṛtvā svastinā atikrānto // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān
āha // anyadāpi bhikṣavah //

_____ bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam anuhimavante vānaro mahāntam
vānarayūtham parihaarati // so dāni gr̄īsmāṇam paścime māse tena vānarayūthena
sārdham tato himavantāto nānāprakārāṇi phalāni paribhumijitvā ṭṛṣito udakahradam
pānīyapāyo āgato // so ca udakahrado śvabhritatūlo nāsti okāśo otaritum natthitum //
so yūthapatiḥ tasya udakahradasya samantena vikāśam mārganto anukramanto
pānīyatṛṣaye tataḥ upalānām paṭām chittvā tahiṁ udakahrade patito // tasya ca
udakasya abhyantare ajagarasya bilam / tatra bile mahānto ajagaro prativasati // tatra
tasya prativasantasya alpakisareṇa āhāro utpadyati / yo tatra udakapāyo āgacchat
mṛgo vā pakṣī vā vānaro vā tam so bhakṣayati // tena so vānarādhipo tahiṁ udake
patanto dṛṣṭo / tena tato bilāto gr̄īvā nikkālitā etaṁ vānaram grahīṣyāmīti / tam
vānaram gāthāye adhyabhāṣe //
utpanno punar ayaṁ bhakṣyo vānaro vanagocaro /
yo yam bilānte kūlasmiṁ pānīyam pātum icchatī //
so dāni vānarādhipo tahiṁ udake na kiṁcit pratiṣṭhām labhati yatra pādam

pratiṣṭhāpetvā

[_Mvu_3.32_] udakāto sthalam krameya / tasyaivam bhavati / yady esa ajagaro grīvam parānmukhām parivarteya etasya evājagarasya mūrdhne pādam kṛtvā thalam krameyam // so dāni ajagaram gāthāye adhyabhāṣe //
aham eva na te bhakṣyo imā na paśyase prthū /
yo mām abhimukham tarje yam bhāṣasi girām imām //
tena dāni ajagareṇa yena te vānarā yūthapatinā upadarśitā tataḥmukham se grīvā parivartitā tāni vānarāṇi draṣṭum / samantaram tenajagareṇa parānmukhī grīvā parivartitā so ca vānarādhīpo tasya ajagarasya parānmukhasya mūrdhne pādam kṛtvā tataḥ udakāto svastinā sthalam prakrānto // so dāni ajagaro tasya vānarasya buddhivišeṣeṇa vismito // etasya vānarasya iha udakahrade pādasya pratiṣṭhānam nāsti yatra pādam pratiṣṭhāpetvā ito udakāto thalam prakrānto / tato tena mama ete vānarā upadarśitā / tathā esa ato mukham parivarteti mama ca grīvā yena ete vānarā tena parivṛttā / eso ca buddhivišeṣeṇa mama eva mūrdhne pādām kṛtvā sthale prakrānto // so tam vānarādhīpatim gāthāye pratyabhāṣe //
lahum ca tvaye kṣipram ca niruddham punar* cintataṁ /
yo mām parānmukham jñātvā śūro vīro ajāyithā //
yasyeme caturo dharmā vānarendra yathā tava /
vīryam buddhiṁ smṛtiḥ prajñā so duḥkham apavartati //
syāt khalu punah bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyāḥ sa tena kālena tena samayena anuhimavante

[_Mvu_3.33_] vānarādhīpo abhūsi / so ham tena kālena tena samayena vānarādhīpo abhūsi // anyāḥ sa tatra udakahrade ajagaro abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa bhikṣavah pāpīmām māro tena kālena tena samayena tahiṁ udakahrade ajagaro naivāsiko abhūsi // tadāpi ahaṁ etasya udakhradāto buddhivišeṣeṇa mūrdhne pādam kṛtvā sthalam atikrāntah / etarahi pi ahaṁ etasya mārasya viṣayāto buddhivišeṣeṇātikrāntah //

_____vānarajātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavān kathaṁ punyānām varṇavādī //
bhagavān āha // na hi bhikṣavah etarahim evāham punyānām varṇavādī / anyadāpy aham bhikṣavo punyānām varṇavādī // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* //
bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah // bhūtapūrvam bhikṣvao atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśijanapade amjanako nāma rājā rājyam kārayati kṛtāpuṇyo maheśākhyo susamgrhītāparijano dānasamvibhāgaśilo mahābalo mahākośo mahāvāhanō / tasya rājyam ṛddham ca sphītam ca subhikṣam cākīrṇajanamanuṣyam ca sukhitajanamanuṣyam ca // tasya dāni rājño amjanasya putro punyavanto nāma kumāro sarvakālam punyānām varṇavādī / tasya dāni kumārasya catvāra amātyaputrā vayasyā // eko amātyaputro vīryavanto nāma sarvakālam vīryasya va varṇavādī vīryam loke anuttaram ti // dvitīyo amātyaputro śilpavanto nāma sarvakālam śilpasya va varṇavādī śilpam loke anuttaram // trītyo amātyaputro rūpavanto nāma rūpasya varṇavādī rūpam va loke anuttaram // caturtho amātyaputro prajñāvanto nāma sarvakālam prajñāye varṇavādī prajñāva loke anuttaram // te dāni tena kumāreṇa punyavantena ucyanti // nāsti punyehi samam punyam loke anuttaram

[_Mvu_3.34_] ti / yadi vo jānitum na śakyatha pararāṣṭram gacchāma tatra jñāsyāmaḥ ko viśesyati punyavām vīryavām śilpavām rūpavām prajñāvān iti // te dāni vārāṇasīto

kampillam nagaram gatā yāvat* jñāsyāma ko loke viśisyati puṇyavām vīryavām
 śilpavām rūpavām prajñāvām //
 __ te dāni kam//pillato nirgamyā gamgāyām snāpanāya gatā paśyanti ca nadīye
 gamgāye srotena mahāntam dāruskandham oruhantam // te dāni amātyaputrāḥ so ca
 puṇyavanto rājaputro tam vīryavantam amātyaputram āhansuh // vīryavanta atra tvayā
 dāruskandhe vīryam darśayitavyam yam śaknosi idam dāruskandham nadīye
 gamgāye oruhantam okadḍhitum // tataḥ so vīryavanto tena dāni mahābalasthāma
 samjanitvā tam dāruskandham nadīye gamgāye oruhantam sthale okadḍhitam // te
 dāni tam pratyavekṣanti paśyanti ca mahārahaṁ candanadrumaṁ // so dāni tena
 vīryavantena amātyaputreṇa gandhikānām haste purāṇānām śatasahasreṇa vikrīto //
 tena tam purāṇānām śatasahasram ānetvā teṣām vayasyakānām dattam / tām
 vayasyakām gāthāya adhyabhāṣe //
 vīryam loke praśāṁsanti vīryam loke anuttaram /
 paśya vīryaprabhāvena dhanaskandho me āhṛto //
 te dāni āhansuh // drṣṭam vīryasya phalam / śilpavantasya śilpaphalam paśyāmah // so
 dāni śilpavanto vīṇām ādāya vayasyakānām mūlāto nirdhāvitvā amātyaputrehi ca
 śreṣṭhiputrehi ca sārdham vīṇāye kuśalehi vīṇām pravāditō // tatra mahājanakāyo
 sannipatitah yattakā pi kāmpille nagare vīṇāvādye śikṣitā te pi sarve

[_Mvu_3.35_] śrutvā sannipatitā // tenāmātyaputreṇa sārdham parasparsa
 vispardham vīṇām vādayanti / na ca kociś śaknoti tasya amātyaputrasya vīṇāye
 abhibhavitum // atha khalu amātyaputro so śilpavanto sarvesām vīṇāvādyena viśisyati
 // tena dāni śilpavantena tām vīṇām vādayantena tasya vīṇāye ekā tantrī chinnā tādṛśo
 evam ca tāye vīṇāye svaro niścarati / tasya dvitīyā tantrī chinnā tādṛśo evam ca vīṇāye
 svaro niścarati / tasya tritīyā tantrī chinnā tādṛśo evam ca tāye vīṇāye svaro niścarati /
 evam ekamekā ṣaṭṭantrīyo chinnā ekā tantrī avaśiṣṭā / tatas tāye ekāye tantrīye tādṛśo
 eva svaro niścarati // sarvā pariṣā tasya śilpavantasya amātyaputrasya vīṇāvādyena
 vismayam āpannā // tena dāni prabhūtam hiraṇyasuvarṇam ācchādo ca labdho / tena
 tam hiraṇyasuvarṇam āharitvā teṣām vayasyakānām dinnam / ayam pi mama śilpasya
 phalam // so dāni tām vayasyakām gāthāya adhyabhāṣe //
 śilpam loke praśāṁsanti śilpam loke anuttaram /
 suśikṣitena vīṇāyām dhanaskandho me āhṛto //
 te dāni āhansuh // drṣṭam imasya śilpavantasyāpi amātyaputrasya śilpasya phalam /
 rūpavantasya pi rūpasya phalam paśyāmah //
 __ so dāni rūpavanto amātyaputro tato vayasyānām mūlāto nirdhāvitvā
 antarāpaṇavīthīm okasto // so dāni antarāpaṇe vīthīyam anvanto agragaṇikāye drṣṭo
 prāśādiko darśanīyo akṣudrāvakāśo paramāye śubhāye varṇapuṣkalatāye

[_Mvu_3.36_] samanvāgato / tasyā tatra duṣṭamātre atyartham premnam samjātam /
 tāye ceṭī preṣitā // gacchāhi etam puruṣam mama vacanena śabdāpehi // so dāni tāye
 ceṭīye śabdāvito āryadhītā tava āryaputra paśyitukāmā // so dāni tāye ceṭīye sārdham
 tasyā agragaṇikāye ḡṛham praviṣṭo / agragaṇikāye amātyaputro abhinandito /
 svāgatam āryaputrasya iman te ḡṛham anuttaravyasanam tam kalyāṇam mayā sārdham
 pamcahi kāmaguṇehi samarpito krīḍāhi ramāhi paricārehi // so tāye agragaṇikāye
 ekaparyamkena upaviśāpito bahuprakāram ca arthena lobhito / tasya snānagrīham
 praveśitvā gamdhatailena abhyamgo dinno udārehi snānacūrṇehi snāpito udārehi ca
 ālepanehi anulepito mahārahāṇi ca kāśikavastrāṇi paridhāpito // tāye agragaṇikāye
 sārdham upaviṣṭasya mahārahaṁ bhojanam upanāmitam // so dāni tāye sārdham
 āsanto āha // amukatra me ḡṛhe mama catvāro vayasya āsanti teṣām śabdāvitvā
 arthamātrā dātavyā yathā te na vihanyensu // agragaṇikāye vacanamātreṇa

śatasahasram purato thapito iman teṣām vayasyānām dehi // tena dāni te vayasyā
 śabdāvitā / te dāni tāye agragaṇikāye gṛham āgatāḥ paśyanti rūpavantam
 amātyaputraṁ mahatīye śriyāye agragaṇikāye am̄kagatam āsantaṁ // so dāni
 rūpavanto tām vayasyām dr̄ṣṭvā gāthāye adhyabhāṣe //
 rūpam loke praśaṁsanti rūpam loke anuttaram /
 gaṇikāya ca am̄kagato dhanaskamdhō me āhṛto //
 imam śatasahasram gṛhṇatha vyayaṁ karotha // te dāni śatasahasram gṛhya svakam
 ohāram gatā //

___[_Mvu_3.37_]___ te dāni āhansuh // dr̄ṣṭam rūpavantasyāpi amātyaputrasya
 rūpaphalam / prajñāvantasyāpi prajñāye phalam draṣṭavyam //
 ___prajñāvanto pi tato ohārāto nigranya antarāpaṇavīthim okasto / tatra paśyati
 śreṣṭhiputraṁ agragaṇikāye sārdham vivadantam mahato janakāyasya madhye /
 śreṣṭhiputreṇa sā agragaṇikā uktā / āgaccha mama adya rātrīm upasthāpanakāri / ahan
 te śatasahasram dāsyāmi // agragaṇikā āha // āryaputra nāsti mama adya rātrīm kṣaṇo
 anyasyāham adya rātrīye gṛhītavetanā / adya tam upasthihiṣyāmaḥ śuve āryaputra
 āryaputrasya sakāśam āgamiṣyam // sā dāni tasya puruṣasya tām rātrīm
 upasthāpanakāri gatā // śreṣṭhiputro pi tām eva agragaṇikām samkīyanto śayito // tena
 dāni tāye agragaṇikāye sārdham svapnāntare sarvarātrīm yathābhīprāyaṁ krīḍitam
 ramitaṁ pravicāritam // sā dāni agragaṇikā tām rātrīm tena puruṣena krīḍitvā ramitvā
 pravicāritvā prabhātāye rātrīye tasya śreṣṭhiputrasya sakāśam gatā / eṣāham āgatā
 āryaputrasya upasthāpanakārikā // śreṣṭhiputro āha // adyāham svapnāntare tvayā
 sārdham sarvām rātrīm yathābhīprāyaṁ krīḍito ramito paricārito gaccha na me tvayā
 kāryam // yadi āryaputro mayā sārdham svapnāntare sarvarātrīm yathābhīprāyaṁ
 krīditō ramito pravicārito dehi me śatasahasram // śreṣṭhī āha // yā dāni tvam anyena
 puruṣena sārdham sarvarātrīm āśritā kisya tavāham śatasahasram dāsyāmi // sā āha //
 āryaputra svayam jalpasi yathā sarvarātrīm eva tvayā sārdham svapnāntare
 yathābhīprāyaṁ krīḍitam ramitaṁ pravicāritam dātavyam āryaputreṇa śatasahasram
 bhāṭakam // tatra teṣām tam vivādām // mahājanakāyo

[_Mvu_3.38_] samāgato na ca tam kocit teṣām vivādām vicchinditum samartho // so
 tatra sthitako prajñāvanto amātyaputro / etehi kampillehi naigamehi vuccati // jalpa
 kumāra tvam pi yan te atra pratibhāyati kiṁ dātavyam etena śreṣṭhiputreṇa etasyā
 agraganikāye śatasahasram atha na dātavyam iti // prajñāvanto āha // yathāpi
 śreṣṭhiputrasya etāye gaṇikāye samāgamaḥ āsi tathāpi śreṣṭhiputreṇa etāye gaṇikāye
 bhāṭakam dātavyam // te āhansu // nirdiśatu kumāro yathā dātavyam // tena
 prajñāvantena mahanto ādarśamāṇḍalo ānāpito śatasahasram ca / śreṣṭhiputro vuccati /
 gṛhṇa etam śatasahasrakam karaṇḍakam etasya ādarśamāṇḍalasya abhimukham
 dhārehi // śreṣṭhiputreṇa tam śatasahasrikam karaṇḍakam utkṣipitvā etasya
 ādarśamāṇḍalasya abhimukham sthāpitam / āgaccha bhadre yo imasya
 śatasāhasrikasya karaṇḍakasya atra ādarśamāṇḍale pratibimbam etam gṛhṇāhi / eso te
 bhāṭako // evam tasya prajñāvantasya amātyaputrasya nirdiśite mahājanakāyena
 hakkāro dinno prabhūtam ca hiranyasuvarṇam ācchādayanti // tena tam
 hiranyasuvarṇam teṣām vayasyānām dinno // so tām vayasyām gāthāye adhyabhāṣe //
 prajñām loke praśaṁsanti prajñā loke anuttarā /
 sucintitāye prajñāye dhanaskandho me āhṛto //
 te dāni amātyaputrā āhansuh // dr̄ṣṭam vīryavantasya amātyaputrasya vīryaprabhāvo
 śilpavantasya śilpaprabhāvo rūpavantasya rūpaprabhāvo prajñāvantasya
 prajñāprabhāvo / adhunā kumārasya puṇyavantasya puṇyaprabhāvam paśyemah //
 ___so dāni puṇyavanto rājaputro teṣām vayasyānām mūlāto nirdhāvitvā yena

rājakulam

[_Mvu_3.39_] tena praṇato / so tatra rājakulasamīpe āsatī ca // apareṇa amātyaputreṇa drṣṭo / saha darśanena tasya amātyaputrasya punyavantasya rājaputrasya mūle premnaṁ nipatitam / so tena bhaktena nimantrito svakam gṛham nīto vyāyāmaśale praveśito // vyāyāmam kṛtvā snānopalipto bhaktakhajjam upaviṣṭo // tatra so rājaputro tenāmātyaputreṇa sārdham tam divasam upasthito prāṇitenā rājārhenā annapānena // so ca amātyaputro rājakyām yānaśālām abhiruhāpayitvā śayāyito / tāye ca rājño brahmadattasya dhītāye drṣṭo // tasyā evam bhavati / eso amātyaputro āgataḥ // sā dāni vikāle rājakulāto nirdhāvitvā nirgamya yānaśālām praviśitvā tatra eva yānam abhiruhitvā yatra so punyavanto rājaputro śayito / jānāti idānīm muhūrtam pi vibuddhiyati / tato mayā sārdham ramiyati // kumāro pi khāditapīto sukham śayito / sāpi rājadhītā kāmavitarkehi vidyamānā idānīm vibuddhiyati muhūrtam pi vibuddhiyati iti buhukena rātrīvibhavākrāntā osuptā // sā dāni sūrye udgate tato yānāto otaritvā rājakulam praviṣṭā amātyehi ca drṣṭā // teṣām etad abhūsi // iyam rājadhītā yānaśālāto otaritvā vinidrā rājakulam praviṣṭā mā atra yāne kenacit puruṣena sārdham āsitaṁ bhavyē // te ca tathā vicinanti punyavanto ca kumāro tataḥ yānāto okasto // teṣām amātyānām evam bhavati / kuto ayam puruṣo ti rājño brahmadattasya dhītareṇa sārdham atra yānaśālāyām āsito // so tehi amātyehi gṛhīto gṛhṇiya rājño brahmadattasya upanāmito / ayam mahārāja puruṣo rājadhītāye sārdham yānaśālāyām śayito // so pṛcchiyati // katham idam ti // so āha // mahārāja amukena amātyaputreṇa gṛhe nimantrito haṁ khāditapīto

[_Mvu_3.40_] vikāle nikkāsitvā ohāram prasthito / so tena vikāladoṣeṇa atra yānaśālāyām abhiruhitvā śayāyito khāditapīto nāpy eva tatra anyo ko ci dvītīyo vidito // rājñāpi dhītā pṛcchitā / katham etan ti // tāye pi tu brahmadattasya yathābhūtam ācikṣitam / yathaiva jalpati puruṣo tathā eva nānyathā jalpati // rājā brahmadatto punyavantasya rājakumārasya pīto samvṛtto paśyati ca tam kumāram prāśādikam darśanīyam buddhimantam ca susthitam ca / tasya etad abhūsi / na etena prākṛtapuruṣeṇa bhavitavyam mahākulīnena etena kumāreṇa bhavitavyam // so dāni tam kumāram pṛcchati // kumāra kutaḥ tvan ti // kumāro āha // vārāṇasīto amījanasya kāśirājño putro // tasyāpi kamponglossa rājño brahmadattasya saha darśanena punyavantasya kumārasya putrapremam nipaṭitam tasya ca rājño putro nāsti / tena sā dhītā suvarṇasahasramaṇḍitam kṛtvā mahatā rājānubhāvena mahatā rājarddhīye sarvasya adhiṣṭhānasya purato punyavantasya kumārasya dinnā rājye ca pratiṣṭhāpito amātyānām ca naigamajānapadānām ca rājāha // eso me putro jāto tāva eso bhave rājā aham vṛddho // tena dāni punyavantena rājyaprāptena te vayasyā śabdāvitā gāthāye adhyabhāṣe // punyam loke praśāmsanti punyam loke anuttaram / rājyam ca rājakanyā ca punyehi mama āgatā / bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena samayena vīryavanto nāma amātyaputro abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa bhikṣavo śrōṇakotivimśo tena kālena tena samayena vīryavanto amātyaputro abhūsi // anyah sa tena kālena tena samayena śilpavanto amātyaputro abhūsi /

[_Mvu_3.41_] naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa bhikṣavah rāṣtrapalo kulaputraḥ tena kālena tena samayena śilpavanto amātyaputro abhūsi // anyah sa tena kālena tena samayena rūpavanto amātyaputro abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣaḥ sa bhikṣavah sundaranandah sthaviro tena kālena tena samayena

rūpavanto amātyaputro abhūsi // anyah sa tena kālena tena samayena prajñāvanto
amātyaputro abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / esa sa bhikṣavo
śāriputro sthavirah tena kālena tena samayena prajñāvanto amātyaputro abhūsi //
anyah sa tena kālena tena samayena amjanasya kāśirājño puṇyavanto nāma
kāśirājaputro ābhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh // aham sa bhikṣavah
tena kālena tena samayena amjanasya kāśirājño puṇyavanto nāma rājaputro abhūsi //
tadāpi aham puṇyānām varṇavādī // etarahim pi aham puṇyānām varṇavādī //

_____ samāptam puṇyavantajātakam //

api ca bhikṣavah na etarahim evāham puṇyānām varṇavādī / anyadāpi aham
puṇyānām varṇavādī // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha //
anyadāpi bhikṣavah // bhūtāpūrvam bhikṣavo atītam adhvānam mithilāyām rājā
vijitāvī nāma rājyam kārayati kṛtaṇyo maheśākhyo susamgrhītaparijano
dānasamvibhāgaśilo // tasya na kiṃcid aparityaktam śramanehi brāhmaṇehi kṛpanehi
vanīpakehi / yasya hastinā artho tasya hastīm deti / yasyāśvenārtho tasyāśvam deti /
yasya rathenārtho tasya rathaṁ deti / yasya yādrše hi yānehi artho tasya tādṛśāni
yānāni deti / yasya nārīhi artho tasya sarvālaṁkāravibhūṣitām nārim deti / yasya
dāsīhi artho tasya

[_Mvu_3.42_] dāsīyo deti / yasya dāsehi artho tasya dāsāni deti / yasya vastrehi artho
tasya vastrāni deti / yasya yādrše hi bhājanehi artho tasya tādṛśāni bhājanāni deti /
yasya dhenuhi artho tasya dhenuyo deti / yasya balivardehi artho tasya balivardam
deti / yasya hiranyenārtho tasya hiranayam deti / yasya suvarṇārtho tasya suvarṇam
deti / yasya rūpyeṇa kāryam tasya rūpyam deti / yasya yasya yena yenārtho tasya
tasya tam tam deti / na ca sa kiṃcid aparityajyam na cāsyā anyathābhāvo bhavati //
atha khalu dadanto parityajanto āttamano bhavati na ca dattvā paścād anutapyati / atha
khalu prītiprāmodyabahulo bhavati //

____ so dāni atidānam dadāti kośāni kṣīyantīti / gaṇakehi ca mahāpātrehi ca
kumārāmātyehi ca naigamajānapadehi ca mahājanakāyena ca saṃnipatitvāna tato
rājyato vipravāsito samāno anuhimavante mahāvanaṣaṇde // tatra gato tatra vanaṣaṇde
āśramam māpetvā ṭṛṇakuṭiparṇakuṭīni kṛtvā vāsam kalpesi // tatrāpi āśrame
prativasanto mūlāni ca pattrāni ca puṣpāni ca nānāprakārāni ca phalāni saṃharityā
prathamam ḥṣīni bhojeti paścād ātmanāhāram karoti sarvakālam dharmakāmāḥ // atha
śakro devānām indro rājño jījñāsanārtham vanaṣaṇḍam upasamkrānto divyena
varṇena antarīkṣe sthihitvā vaideharājam dānāto vivecti // mahārāja na etam dānam
paṇḍitehi varṇitam sarvakālam dānam paṇḍitehi vigarhitam // yo dānam dadāti so
dṛṣṭa eva dharme duḥkhito bhavati / manusyeṣu cavitvā narakeṣūpapadyati / yathā
mahārājo etena dānena rājyato vipravāsito dṛṣṭadharmaṣu rājyahīno duḥkhena
saṃyukto paratra pi etena dānaprabhāvena narakeṣūpapadyiṣyati // yadi me mahārāja
mama śraddadhāśi yathā

[_Mvu_3.43_] iha dānam dattvā paraloke narakeṣūpapadyiṣyasi tam aham
mahārājasya pratyakṣam upadarśayiṣyam yatra dāyakadānapatiyo upapadyanti //
śakreṇa ādīpto saṃprajvalito sajotībhūto mahānarako nirmito / tatra bahūni
prāṇasahasrāni sampaccamānā saṃdarśitā bhīṣmasvaraṇam krāndamānāḥ // so dāni
rājño āha // mahārāja gaccha etān narake satvān upapannām krāndantām pṛcchati // kiṃ
yuṣmābhīr manusyabhūtehi pāpakarma kṛtam yena bhīṣmasvaraṇam krāndamānā
edṛśāni narake duḥkhāni anubhavatha // te dāni nirmitā āhansuh // mahārāja vayam

manusyaloke dāyakadānapatiyo āśī asmābhīḥ śramaṇabrahmaṇeṣu kṛpaṇavaṇīpakeṣu
 ca udārāṇi dānāni dinnāni vipulāni vistīrṇāni / te vayaṁ tasya prabhāvena manuṣyeṣu
 cavitvā iha narakeṣūpapannā // rājā āha // na mārṣa evam etam yathā yūyam jalpatha /
 na hetu na pratyayo yam dāyakadānapatir dānam dattvā narakeṣūpapadyeya // atha
 khalu dāyakadānapati dānam dattvā dānaprabhāvena kāyasya bhedāt
 svargeṣūpapadyanti / te tatra nānāprakārāṇi divyāni sukhāni anubhavanti / te deveṣu
 sukhāni divyāni anubhavītvā āyukṣayā deveṣu cavitvā manuṣyeṣu āḍhyeṣu
 kuleṣūpapadyanti / api ca kauṣika yadā te ca yācanakā mama sakāśāto labdhālābhā
 paripūrṇasamkālpā pratigacchanti tena mama udāro pṛtiprāmodyo bhavati te ca pṛtā
 bhavanti / aham yadi narakeṣūpapadyāmi tataḥ utsahāmi dānam dātum // evam śakro
 devānām indro tam vaideharājam vijñāsitvā saṃrādhito // śobhanā mahārāja udārā te
 cetanā jijñāsanārthaṁ

[_Mvu_3.44_] mahārājasya ihāgato // evam uktvā śakro devānām indro tataḥ
 vanaṣaṇḍāto ntarhito trayastriṁśabhadvane pratyasthāsi //
 ____ tasya dāniṁ tahiṁ rājye mithilāyāṁ yad upādāya rājā vipravāsito tad upādāya
 devo na varṣati turbhikṣam samvṛttam caurehi ca pratirājānehi ca upadrutam // tehi
 dāni kumārāmātyehi gaṇakamahāmātrehi ca naigamajānapadehi ca tam vanaṣaṇḍam
 gatvā tam vaideharājam anukṣamāpetvā mahatā rājarddhīye mahatā rājānubhāvena
 punaḥ mithilāyāṁ pratiṣṭhāpito tadā subhikṣam āsi //
 ____ bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evama syād anyaḥ sa tena
 kālena tena samayena mithilāyāṁ vijitāvī nāma vaideharājā abhūsi / na khalv etad
 evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham sa bhikṣavaḥ tena kālena tena samayena
 mithilāyāṁ vijitāvī nāma vaideharājā abhūsi // tadāpi aham puṇyānām varṇavādī
 etarahim pi aham puṇyānām varṇavādī //
 abhūsi rājā vijitāvī vaideho mithilādhipaḥ /
 diśāsu viśruto dāne muktatyāgo amatsarī //
 hastyaśvarathayānam nārīyo ca alamkṛtā /
 jātarūpam hiran্যam ca na kiṁcid na parityajet* //
 pṛtiprāmodyabahuḥ janeya saumanasyatām /
 dattvā āttamano bhoti dattvā ca nānutaipyati //
 śramaṇam brāhmaṇam drṣṭvā kṛpaṇam atha vanīpakam /
 tarpiṭo annapānenā vastraśayyāsanena ca //
 gaṇakā mahāmātrā ca kumārāmātyā ca naigamā /
 janakāyo samāgatvā rājyāto vipravāsayet* //

[_Mvu_3.45_] so ca vipravāsito santo vanaṣaṇḍam upāgame /
 āśramam māpayitvānā tatra vāsam prakalpaye //
 tasmiṁ ca vanaṣaṇḍasmīm samharītvā phalāphalaṁ /
 santarpayitvā ḥṣayo paścād bhumiṣati ātmanā //
 śakro divyena varṇena rājānam upasamkrame /
 antarīkṣe sthihitvā idam vacanam abravīt* //
 na paṇḍitā praśamsanti dānam vigarhitam sadā /
 etena atidānena rājyāto si pravāsito //
 drṣṭadharme si duḥkhito rājyāhīno si kṣatriya /
 paralokam gato santo narakaṁ gansi pārthiva //
 sace mama na śraddadhāsi yatra gacchatī dāyako /
 saṃdarśayiṣyam tāntuhyaṁ dāyakānāntu yā gatiḥ //
 sajyotiḥbūtaṁ jvalitaṁ nirayaṁ śakro ca nirmiṇi /
 bahuprāṇasahaṣrāṇi paccamānāni darśaye //

svayam pr̄ccha mahārāja dāhyamānām imām̄ prajām̄ /
 kena te vyasanām̄ prāptā duḥkhām̄ vedatha vedanām̄ //
 bhīṣmasvarā krandamānā duḥkhām̄ vedatha vedanām̄ /
 etam artham̄ hi pr̄cchāhi kim pāpam̄ akare purā //
 te kathayanti //
 vayam̄ dānapatī āsi manuṣyeṣu janādhīpa /
 bahu dānam̄ daditvāna anubhoma idam̄ duḥkham̄ //

[_Mvu_3.46_] rājā kathayati //
 na eṣo asti pratyayo na etam̄ sthānam̄ vidyati /
 yatra dānapati santo cyuto gaccheya durgatim̄ //
 manuṣyeṣu cyavītvāna svargam̄ gacchanti dāyakā /
 tatra amānuṣām̄ ḥddhim̄ anubhonti svayamkṛtām̄ //
 kāmam̄ pi duḥkham̄ narakeṣu . . .
 analparūpam̄ īdrśam̄ . . . /
 narendra
 dr̄ṣṭvā na tam̄ yācanakam̄ prabhomi //
 katham̄ girām̄ viyāharanto dāsyam̄
 sampūrṇasam̄kalpamanoratho sa /
 mām̄ prāpya prīto katham̄ pratikrame ti
 sā me ratir bhavatu sahasranetra //
 na tam̄ bhave yam̄ na dadeha dānam̄
 aharaham̄ va pūraye tarpaye ham̄ /
 parāyanam̄ aham̄ sa kalpavṛkṣo
 . . . parṇaphalopapeto //
 na me mano kupyati yācitasya
 dattvā na socāmi nānutapyāmi /
 na tam̄ upaśrutam̄ yan na prayacche
 yam̄ ca śrutam̄ kṣipram̄ upānayāmi //

[_Mvu_3.47_] ekakṣaṇe sarvamanorathā me
 pūrṇā mahyam̄ samjito ca sa tattvam̄ /
 saptāham̄ paryam̄ke sukhopaviṣṭo
 sthitāḥ muni śaila ivāprakām̄pyo //
 saptame divase nātho nirgato vyāhare girām̄ /
 lokadhātusahasrāṇi vijñapento mahāmuniḥ //
 sukho vipāko punyānām̄ abhiprāyaś ca ḥdhyati
 kṣipram̄ ca paramām̄ śāntim̄ nirvṛttim̄ cādhigacchatī //

_____ samāptam̄ vijitāvisya vaideharājño jātakam̄ //

evam̄ mayā śrutam̄ ekasmiṁ samaye bhagavato śiṣyo āyuṣmān̄ ānando magadheṣu
 cārikām̄ caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham̄ pamcahi bhikṣuṣatehi yena
 magadhānām̄ rājagṛham̄ nagaram̄ tad avasāri tad anuprāptaḥ tatraiva viharati
 veṇuvane kalandakanivāpe // tena khalu punaḥ samayena āyuṣmato ānandasya trimśa
 sārdhamvihārikā śikṣām̄ pratyākhyāya daurbalyam̄ āviṣkṛtvā hīnāyāvartanti kāmehi //
 aśroṣī āyuṣmām̄ mahākāṣyapo āyuṣmato ānandasya trimśa sārdhavihārikā śikṣām̄
 pratyākhyāya daurbalyam̄ āviṣkṛtvā hīnāyāvartapravṛttā kāmehi // atha khalv āyuṣmān̄
 mahākāṣyapo yenāyuṣmān̄ ānandas tenopasam̄kramitvā āyuṣmatā ānandena sārdham̄

sammodanīyām kathām sammodayitvā sārāyanīyām kathām vītisārayitvā ekānte niśīdi / ekāntaniṣaṇṇo āyuṣmām mahākāsyapo ānandam etad avocat* // pr̄cchēma vayam āyuṣmantam ānandam kiṃcid eva pradeśam

[_Mvu_3.48_] sacet mo āyuṣmān ānando vakāśam karoti praśnavyākaraṇāye // evam ukta āyuṣmān ānando āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // pr̄cchāyuṣmām kāsyapa yadākāṃkṣasi śrutvā pravedayiṣyāmi //
____ evam ukte āyuṣmān mahākāsyapah āyuṣmantam ānandam etad avocat* // saced manyasi āyuṣman ānanda kati arthavaśām saṃpaśyamānena tathāgatenārhatā samyaksam̄buddhena śrāvakāṇām gaṇabhojanam pratikṣiptam trikabhojanam ca anujñātam // evam ukte āyuṣmān ānando āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // dūrato khalu vayam āyuṣman mahākāsyapa āgacchēma āyuṣmanto yena mahākāsyapa etam arthaṃ paripṛcchanāya // sādhu punar āyuṣmato eva mahākāsyapasya eṣo artho pratibhāyatū // evam ukte āyuṣmān mahākāsyapo āyuṣmantam ānandam etad avocat* // dve āyuṣman ānanda arthavaśām saṃpaśyamānena tathāgatenārhatā samyaksam̄buddhena śrāvakāṇām gaṇabhojanam ca pratikṣiptam trikabhojanam ca anujñātam // katame dve / yāvad eva kulānām ca rakṣāye guptīye phāsuvihārāye pāpānām ca pakṣaparicchedāye mā pāpā āmiṣeṇa gaṇam bandhitvā saṃghe kalahabhaṇḍanavighavivādaṁ adhikaraṇam kaukṛtyam utpādensuh // ime khalv āyuṣman ānanda dve arthavaśām saṃpaśyamānena tathāgatenārhatā samyaksam̄buddhena śrāvakāṇām gaṇabhojanam ca pratikṣiptam trikabhojanam ca anujñātam // so tvam āyuṣman ānanda imāye parsāye navāye daharāye taruṇāye indriyeṣ aguptadvārāye bhojane amātrajñātāye pūrvvarātrāpararātraṁ jāgarikāyogam ananuyuktāye agauravāye sabrahmacāriṣu sthaviresu navakeṣu madhyameṣu kuleṣu cārikām carasi śasyaghātām viya manye karonto nāyam kumārako mātram ājñāsi // evam ukte āyuṣmān ānando āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // api hi me āyuṣman

[_Mvu_3.49_] mahākāsyapa śirasi pi palitāni jātāni atha ca me punah āyuṣmān mahākāsyapo kumāravādena samudācaritavyam manyati // dvitīyakam tṛtīyakam pi āyuṣmām mahākāsyapo āyuṣmantam ānandam etad avocat* // tathā tvam āyuṣman ānanda imāye pariṣāye indriyeṣ aguptadvārāye bhojane amātrajñātāye pūrvvarātrāpararātraṁ jāgarikāyogam ananuyuktāye agauravāye sabrahmacārīhi sthavirehi navakehi madhyamehi kulehi cārikām carasi śasyaghātām viya manye karonto na cāham kumārako mātram ājñāsīt* // dvitīyakam tṛtīyakam pi āyuṣmān ānando āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // api hi me āyuṣman mahākāsyapa śirasi palitāni jātāni atha ca punar me mahākāsyapo yāvat tṛtīyakam pi kumārakavādena samudācaritavyam manyati //

____ tena khalu punah samayena sthūlanandā bhikṣuṇī āyuṣmataḥ ānandasya anatidūre sthitā abhūṣi // atha khalu sthūlanandā bhikṣuṇī āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // kiṃ punar āryamahākāsyapo anyatīrthikapūrvo samāno āryam ānandam vaidehamunīm bhagavato upasthāyakam bhagavataḥ santikāvacaram bhagavato saṃmukham dharmāṇām pratigrahetāram yāvatṛtīyakam pi kumāravādena samudācaritavyam manyati // evam ukte āyuṣmān mahākāsyapo āyuṣmantam ānandam etad avocat* // sā hi nūnāyam āyuṣman ānanda bhaginī asmaramāṇarūpā bhāṣati / kiṃ punah āryo mahākāsyapo anyatīrthikapūrvo samāno āryānandam vaidehakunīm bhagavato upasthāyakam bhagavato santikāvacaram bhagavato saṃmukham dharmāṇām pratigrahetāram yāvatṛtīyakam pi kumārakavādena samudācaritavyam manyati // evam ukte āyuṣmān ānando āyuṣmantam mahākāsyapam etad avocat* // kṣama āyuṣmanta mahākāsyapa bālo māṭgrāmo

avyakto akuśalo akṣetrajiño // evam yāvat tṛtīyam pi āyuṣmān mahākāśyapo
āyuṣmantam ānandam etad uvāca // sā hi nūnāyam

[_Mvu_3.50_] āyuṣman ānanda bhaginī asmaramāṇarūpā evam āha / kiṁ punar āryo
mahākāśyapo āryānandam vaidehamuniṁ bhagavato upasthāyakam bhagavato
santikāvacaram bhagavato saṃmukham dharmāṇam pratigrahetaram saṃmukhā yeva
yāvat tṛtīyam pi kumārakavādena samudācaritavyam manyati // tṛtīyakam pi āyuṣmān
ānando āyuṣmantam mahākāśyapam etad uvāca // kṣama āyuṣman mahākāśyapa bālo
māṭgrāmo avyakto akuśalo akṣetrajiño //

___ evam ukte āyuṣmān mahākāśyapo āyuṣmantam ānandam etad avocat* // na khalu
puanr aham āyuṣman ānanda abhijānāmi pūrvam pravrajyāyām pravrajito iti vahirdhā
anyam sāstāraṁ vyavadiśitum anyatraiva tena bhagavatā tathāgatenārhatā
samyaksam̄buddhena / mahyaṁ khalv āyuṣman ānanda pūrvam pravrajyāyām
apravrajitasya etad abhūsi / sam̄bādho punar ayaṁ gṛhāvāso rajasāmāvāso
abhyavakāśam pravrajyā / tam na labhyām agāram adhyāvasantena
ekāntasam̄likhitam ekāntam anavadyam pariśuddham ekāntaparyavadātam
brahmacyām caritum / yan nūnāham agārasyānagāriyam pravrajeyām // sa khalv
aham āyuṣmām ānanda alūkham gṛhāvāsam prahāya aśītim hiraṇyasuvarṇasya
śakaṭavāhānavahāya pañca ca dāsaśatāni pañca ca dāśīśatāni pañca ca paśuśatāni
pañca ca grāmakṣetraśatāni ekūnām ca halasahasram bhadrām kāpileyām
suvarṇasīrakām avahāya ekaṁ karpāsikam paṭapilotikam ādāya ye loke arahamto
teṣām uddiṣya anupravrajehām // tena khalu āyuṣman ānanda samayena na kocid anyo
loke arhanto abhūsi anyatraiva tena bhagavatā samyaksam̄buddhena // sa cāham
āyuṣman ānanda tathā pravrajito samāno samvatsaraparamāye rātrīye adrākṣīd
bhagavantam antarāya rājagṛhasya bahuputrake cetiye / dr̄ṣṭvā ca punar me
advayasamjñā udapāsi samyaksam̄buddham paśyeyām bhagavantam eva paśyeyām
sarvajñām ca paśyeyām bhagavantam eva paśyeyām sarvadarśīm ca paśyeyām
bhagavantam eva paśyeyām apariśeṣajñānadarśanam ca paśyeyām bhagavantam eva
paśyeyām //

[_Mvu_3.51_] ___ sa khalv aham āyuṣman ānanda yena bhagavāms tenopasam̄kramya
bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthāsi ekānte sthito ham āyuṣman ānanda
bhagavantam etad avocat* // sāstā me bhagavām śrāvako'ham asmi sugate // evam
ukte āyuṣman ānanda bhagavām mama etad uvāca // evam eva kāsyapa aham kāsyapa
sāstā tvam ca me śrāvako / yo hi kocit kāsyapa evam sarvacetosamanvāgataṁ
śrāvakam labhitvāsamyaksam̄buddho eva samāno samyaksam̄buddho ti pratijāneya
asarvajño yeva samāno sarvajño ti pratijāneya asarvadarśāvī yeva samāno
sarvadarśāvīti pariśeṣajñānadarśano yeva samāno apariśeṣajñānadarśano ti pratijāneya
saptadhā vāsya mūrdhā bhaveyā // aham khalu punah kāsyapa samyaksam̄buddho iti
yeva samāno samyaksam̄buddho ti pratijānāmi sarvajño yeva samāno sarvajño ti
pratijānāmi sarvadarśāvī yeva samāno sarvadarśāvīti pratijānāmi
apariśeṣajñānadarśano yeva samāno apariśeṣajñānadarśano ti pratijānāmi // abhijñāya
aham kāsyapa śrāvakāṇām dharmām deśayāmi na anabhijñāya / sanidānam aham
kāsyapa śrāvakāṇām dharmām deśayāmi na anidānam / saprātiḥāryam aham kāsyapa
śrāvakāṇām dharmām deśayāmi na aprātiḥāryam // tasya me kāsyapa abhijñāya
śrāvakāṇām dharmām deśayato na anabhijñāya sanidānam śrāvakāṇām dharmām
deśayato na anidānam saprātiḥāryam śrāvakāṇām dharmām deśayato nāprātiḥāryam
karaṇīyo ovādo karaṇīyā anuśāsanīti vademi // tasmād iha te kāsyapa śikṣitavyam //
kiṁ tv aham prātimokṣasamvaraśamvṛttō

[_Mvu_3.52_] vihariṣyam ācāragocarasampanno aṇumātreṣv āvadyeṣu bhayadarśāvī samādāya śikṣiṣyam ti śikṣāpadeṣu kāyakarmavācākarmamanokarmeṇa samanvāgataḥ pariṣuddhena pariṣuddhājīvo // evam te kāsyapa śikṣitavyam // tasmād iha te kāsyapa evam śikṣitavyam // kiṁ tv aham ṣaṭsu indriyeṣu guptadvārō vihariṣyāmīti ārakṣāsmṛti niḍhyāpanasmṛtiḥ samavasthāvihārī ādīnavadarśāvī niḥṣaraṇah prajño araktena cetasā samanvāgataḥ / so cakṣusā rūpam dṛṣṭvā na ca nimittagrāhī bhaviṣyan na cānuvyamjanagrāhī / yato adhikaraṇam ca me cakṣvindriyeṇa asamvṛtasya viharantasya abhidhyā daurmanasyam aneke pāpakāḥ akuśalā dharmāḥ cittam anuprāvensuh teṣām samvarāya pratipadiṣyāmi rakṣiṣyāmi cakṣvindriyeṇa samvaram āpadiṣyāmi iti // evan te kāsyapa śikṣitavyam // śrotreṇa śabdām śrutvā ghrāṇena gandhām ghrāyitvā jihvayā rasā svādayitvā kāyena praṣṭavyām sprśitvā manasā dharmām vijñāya na ca nimittagrāhī vihariṣyāmi na cānuvyamjanagrāhī vihariṣyāmi / yato adhikaraṇam ca me bhavendriyeṇa asamvṛtasya viharato abhidhyā daurmanasya aneke pāpakāḥ akuśalā dharmā cittam anuprāvensuh teṣām samvarāya pratipadiṣyāmīti rakṣiṣyāmi manindriyeṇa samvaram āpadyiṣyāmīti // evan te kāsyapa śikṣitavyam // tasmād iha kāsyapa evam śikṣitavyam // kin ti me kāyagatā smṛtiḥ sukhasahagatā satatasamitam kāyam na jahiṣyāmīti // evam te kāsyapa śikṣitavyam // tasmād iha te kāsyapa evam śikṣitavyam // kin ti aham ye kecit kuśalā dharmā paryāpuṇiṣyanti sarvantam ātmadamathaśamathaparinirvāṇārthaḥ ti // evam te kāsyapa śikṣitavyam // tasmād iha te kāsyapa evam śikṣitavyam / kin ti me

[_Mvu_3.53_] catuhi pariṣāhi bhaviṣyati adhimātram premnaṁ ca gauravaṁ ca hrī cāpatrapyaṁ ca bhāvanā ca pratyupasthitā ti // evan te kāsyapa śikṣitavyam // tasmād iha te kāsyapa śikṣitavyam // kin tv aham paṁcasu upādānaskandheṣu samudayāstamgamān paṣyī vihariṣyam / iti rūpam iti rūpasamudayo iti rūpasyāstamgamō iti vedanā iti vedanāsamudayo iti vedanāstamgamō iti samjñā iti samjñāsamudayo iti samjñāstamgamō iti saṁskārā iti saṁskārasamudayo iti saṁskārāṇām astamgamō iti vijñānam iti vijñānasamudayo iti vijñānāstamgamō iti // evan te kāsyapa śikṣitavyam // sa khālva aham āyuṣmann ānanda bhagavatā iminā ovādena ovādito aṣṭāham evābhūsi śaikṣo sakaraṇīyo navame yevājñām ārāgaye // ____ tasya me āyuṣman ānanda bhagavām iminā ovādena ovāditvā utthāyāsanāto prakrāmi // sa khālva aham āyuṣman ānanda bhagavantam gacchantam prsthimena prsthimam samanubaddho haṁ // tasya me āyuṣmann ānanda bhagavantam prsthimena prsthimam samanubaddhasya etad abhūsi / aho bhagavām punar mārgād apakramyānyataram vṛkṣamūlam niśrāya tiṣṭhe / prajñāpayeyam aham bhagavato karpāsikapātāpilotikasamghātī // tasya me āyuṣmann ānanda bhagavān idam evarūpam cetaso parivitarkam ājñāya mārgād apakramyānyataram vṛkṣamūlam niśrāya adhiṣṭhāsi // prajñāpayed aham āyuṣman ānanda bhagavato karpāsānām paṭāpilotikasamghātī niṣide bhagavām prajñapta evāsane // niṣadya khālva āyuṣman ānanda bhagavām etad uvāca // sakhilā

[_Mvu_3.54_] khudayaṁ kāsyapa karpāsānam paṭāpilotikasamghātī mṛdukādayaṁ kāsyapa karpāsānām patāpilotikasamghātī masinādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī sukham ādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī tanukādayaṁ kāsyapa karpāsānām patāpilotikasamghātī lahukādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī sukrtikādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī ślakṣṇādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī šobhanādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī sparśavantādayaṁ kāsyapa karpāsānām paṭāpilotikasamghātī // sa khālva aham āyuṣman ānanda bhagavantam etad uvāca // lābhā me bhagavan sulabdhā bhavet* yan me bhagavān karpāsānām

paṭapilotikasamghāṭī pratigrhneya // evam ukte āyuṣman ānanda bhagavān mama etad
 uvāca // icchasi punah tvam kāsyapa tathāgatasya santike sāṇānām pāṃśukūlānām
 samghāṭīm dhārayitum // evam ukte haṃ āyuṣman ānanda bhagavantam etad uvāca //
 labhā me bhagavan sulabdhā bhavet* yan me bhagavām sāṇānām pāṃśukūlānām
 samghāṭīm dadeya // adāsi khalu me āyuṣmann ānanda bhagavām sāṇānām
 pāṃśukūlānām samghāṭīm pratigrhne aham āyuṣmann ānanda bhagavato sāṇānām
 pāṃśukūlānām samghāṭīm // sace khalv āyuṣmann ānanda samyagvadamānā
 vadensuh bhagavato śrāvako sāstu saṃmukhaṃ sāṇām pāṃśukūlaṃ pratigrahe evam
 eva te samyagvadamānā vadensuh / tat kasya hetoh / aham āyuṣmann ānanda sāstu
 saṃmukhaṃ sāṇapāṃśukūlānām pratigrahetāro śrāvako // yat tad ānanda
 samyagvadamānā vadensuh bhagavato putro

[_Mvu_3.55_] oraso mukhato jāto dharmajo dharmanirmoto dharmadāyādo na
 āmiṣadāyādo evam eva te samyagvadamānā vadensuh / tat kasya hetoh / aham
 āyuṣman ānanda bhagavato putro oraso mukhato jāto dharmajo dharmanirmoto
 dharmadāyādo na āmiṣadāyādo // kumjaram pi so āyuṣman ānanda ṣaṭīhāyanām
 balaśaktikāye chāditavyam manyeya yo me tisro vidyām ṣaḍvābhijñā balavaśībhāvam
 chādayitavyam manyeyā / nadīyo pi so āyuṣman gaṃgāye srotam rajamuṣṭinā
 āvaritavyam manye yo me tisro vidyām ṣaḍvābhijñām balavaśībhāvam
 chādayitavyam manye / vātam pi so āyuṣmann ānanda jālena bandhitavyam manye yo
 me tisro vidyām ṣaḍvābhijñām balavaśībhāvam chādayitavyam manye / ākāśam pi so
 āyuṣman ānanda pamcāmgulaṃ kartavyam manye yo me tisro vidyā ṣaḍvābhijñā
 balavaśībhāvam chādayitavyam manye // yasya punah khalu āyuṣmann ānanda
 imeśām pamcānām bhikṣuśatānām syāt mayi kāṃkṣā vicikitsā vā so praśnam pr̄cchatu
 aham praśnasya vyākaraṇena evam etam samyakṣimhanādam nadāmi // evam ukte te
 bhikṣū āyuṣmantam mahākāṣyapam etad uvāca // yasya khalu punar āyuṣman
 mahākāṣyapa syāt kāṃkṣā vā vicikitsā vā so āyuṣman mahākāṣyapa praśnam
 pr̄ccheyā saṃbhāvema ca vayam āyuṣman mahākāṣyapa evam ca anuvṛttā ato ca
 uttari bhūyo ato ca śreyo // atha khalu āyuṣmām mahākāṣyapas tām bhikṣūm dharmyā
 kathayā saṃdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā saṃprahaṛṣayitvā utthāyāsanāto
 prakrame //

____ aciraprakrānto ca āyuṣmān mahākāṣyapo sarvāvantena kālena nāgāvalokitena
 sthūlanandām bhikṣuṇīm avaloketi api nāma cittam prasādeya tasya cedam
 śakaṭacakramātrā

[_Mvu_3.56_] pr̄thivī anuparivartte na ca sā sthūlanandā bhikṣūṇī cittam prasādesi /
 praduṣṭacittā sthūlanandā bhikṣūṇī āyuṣmato mahākāṣyapasya santike vivaram adāsi
 samanantaram kālagatā ca punar āyuṣmante mahākāṣyape cittam āghātetvā
 anyatarasmiṃ mahānarake upapannā evam etam śruyatī //

____ samāptam mahākāṣyapasya vastupravrajyāsūtram //

rājagṛhasya ardhayojane nālandagrāmakam nāma grāmaṃ ḥddho ca sphīto ca
 samṛddho ca / tatra brāhmaṇo mahāśalo ādhyo mahādhano mahābhogo
 prabhūtacitrasvāpateyo prabhūtadhanadhānyakoṣṭhāgāro
 prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo prabhūtahastyāsvagajagaveḍako
 prabhūtadāsīdāsakarmakarapuruṣeyo // tasya dāni brāhmaṇamahāśālasya sārī nāma
 brāhmaṇī bhāryā prāśādikā darśanīyā / tasya dāni sārīye brāhmaṇīye putrā dharmo
 upadharmaḥ śatadharmo sahasradharmo tiṣyo upatiṣyo ete sapta putrāḥ ṣaṭ* niviṣṭāḥ
 saptamo upatiṣyo kanīyaso aniviṣṭako gurukule vedamantrān adhīyati // rājagṛhasya

ardhayojanena kolitagrāmakam nāma ḥddho va sphīto ca samṛddho ca bahujanākīrṇo
 ca / tatrāpi brāhmaṇamahāśalo ādhyo mahādhano mahābhogo
 prabhūtadhanadhānyakoṣṭhāgāro prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo
 prabhūtahastyavagajagaveḍako prabhūtadāśidāśakarmakarapauruṣeyo
 maudgalyāyanagotreṇa // tasya kolito nāma putro prāśādiko darśanīyo pañḍito nipiṇ
 medhāvī / tatraiva gurukule vedamantrān adhīyati / tatraiva upatiṣyo anyāni ca
 paṁcamātrāṇi māṇavakaśatāni // sarvaprathamam

[_Mvu_3.57_] kolitena upatiṣyeṇa ca vedamantrā adhītā anuyogo ca dinno ācāryasya
 ca ācāryaśuśrūṣā kṛtācāryadhano ca nirvāṇito chatram upānahā yaṣṭi kamaṇḍalūkhā
 śāṇaśāṭām //

___ te dāni ubhaye saṁmodikā priyamāṇā abhīṣṭacittā / upatiṣyo pi nālandagrāmāto
 kolitagrāmakam gacchatī kolitasya darśanāye / kolitagrāmāto pi kolito
 nālandagrāmakam gacchatī upatiṣyasya darśanāye // rājagṛhe samasamām
 giriya grāsamājām nāma parvam vartati paṁcānām tapośatānām // tatra dāni paṁcahi
 tapośatehi paṁca udyānaśatāni / sarvāṇi paṁca udyānaśatāni anekehi janasahasrehi
 bharitāni bhavanti darśanaśatāni vartanti saṁgītiśatāni vartanti aparāṇi ca naṭanartaka-
 ṛllamallapāṇisvarakāni ḥimbaravalañjakakumbhathūnikaśatāni // te dāni
 brāhmaṇamahāśālaputrā upatiṣyo ca kolito ca caturghoṭehi aśvarathehi yuktēhi
 ceṭasahasrehi saṁparivāritā giriya grāsamājām prekṣakā gatā // te dāni satvā
 sakuśalamūlapuṇyā varaparītagṛhā kṛtādhikārā purimakeṣu samyaksam buddheṣu
 pratyekabuddhaśrāvakamaheśākhyeṣu ca uptoṣatyādhikārā chinnabandhanā
 bhavyotpattikā āryadharmaṇām ārādhanāye caramabhadrikāye hetupratyayacārikā
 satvā // teṣām ubhayeṣām tatra giriya grāsamājām prekṣantānām paুrāṇena
 kuśalamūlena hetum upadarśitām // śāriputrasya tam janakāyām drṣṭvā anityasamjñā
 utpannā imām ettakam janakāyām abhyantarā varṣaśatasya anityatāya sarvam na
 bhaviṣyati // maudgalyāyanasyāpi janakāyasya tasya hasantānām hakkāram ca
 kṣipantānām dantamālāni

[_Mvu_3.58_] drṣṭvā asthisamjñā utpannā / so dāni maudgalyāyano śāriputram
 paridīnamukhavaṇa drṣṭvā āha //
 manojñā tantrīsvaragītaghoṣā
 tripuṣkarasphotikasāryamāṇāḥ /
 śruyanti śabdā madhurā manojñā
 ramge bhavām kim paridīnavaktra //
 hrṣṭasya kālo na hi śocitasya
 ramitasya kālo aratīm jahāhi /
 śrīnohi saṁgītim ivāpsarāṇām
 hrṣṭānāno asmiṇ manuṣyanandane //
 atha khalu śāriputro māṇavo maudgalyāyanam māṇavam etad uvāca //
 ete viṣayasamraktā viṣayāś ca calācalā /
 bhaveṣu ca dravyeṣu ca kā ratir bālabuddhinām //
 acīraṇ munisā sarve atṛptā kāmalolupāḥ /
 vyastagātrā gamiṣyanti mṛtā bhasmaparāyaṇāḥ //
 tan me saṁjñā na rameti maudgalyāyana na me ratī /
 vipulā pratimā caiva bhāvitā matiyā ratih //
 samayo khu dharmām caritum narakinnarā surāsurasucarā pi /
 kāmaratibhir lolitā atṛptamanasā gatā vilayam //
 yo vane kāyavivekaṇ rato adhigacche madakālopagato /

[_Mvu_3.59_] spṛhayanti tasya devā pi marucīrṇam hi duṣkaram caritam //
samānam sukhaduhkheṣu ratīṣu aratīṣu ca /
yam naimittā praśamsanti so ham sārisuto bhave //
so dāni sāriputramānavako tam maudgalyāyanamānavakam āmantrayati // pravrajyā
me abhipretā pravrajiṣyāmi // maudgalyāyano āha // yam bhavato iṣṭam tan mamāpi
iṣṭam aham api pravrajiṣyāmi // maudgalyāyano āha //
yā gatī bhavato iṣṭā asmākam api rocati /
tvayā sārdham mṛtam śreyam na ca jīvitam tvayā vinā //
tena khalu puna samayena rājagrhe nagare samjayī nāma vairaṭputro parivrājako
pamcāśaparivāro parivrājakārāme prativasati // te dāni
sāriputramaudgalyāyanamānavakā parivrājakārāmam gatvā samjayisya
vairaṭikāputrasya parivrājakasya sakāśe parivrājakapravrajyām pravrajitā //
sāriputreṇa saptāhapravrajitena sarvāṇi parivrājakaśāstrāṇi adhītāni
maudgalyāyanenāpy ardhamāsenā sarvāṇi parivrājakaśāstrāṇi adhītāni // te dāni
āhansuh // nāyam dharmo nairyāṇiko tatkarasya suḥkhakṣayāya samvartati gacchāma
pr̄thakpr̄thaksvākhyātam dharmavinayam paryeṣyāmaḥ yatra duḥkhasya antakriyā
pravartati / yo maṇi prathamatarām svākhyātam dharmavinayam tena aparasya
ākhyātavyam / tataḥ sahitā āryadharmavinaye pravrajiṣyāmaḥ // te dāni tāni
parivrājakaśāstrāṇi samgītīkṛtvā rājagrham praviṣṭā anyena sāriputro parivrājako
anyena maudgalyāyano //

[_Mvu_3.60_] tena khalu punah samayena bhagavān antarāgirismim yaṣṭivane
udyāne yathābhīramyam viharitvā veṇuvanam anuprāpto tatraiva viharati veṇuvane
kalandakanivāpe mahatā bhikṣusamghena sārdham ardhatrayodaśabhir bhikṣuśataih //
atha khalv āyuṣmān upaseno kalyasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya
rājagrhanagare piṇḍāya prakrame // adrākṣīt* sāriputrah parivrājako āyuṣmantam
upasenam dūrata evāgacchantaṁ prāśādikena abhikrāntapratikrāntena
ālokitavilokitenā sammiñjitaprasāritena samghātīpātracīvaradhāraṇena nāgo viya
kāritakāraṇo antargatehi indriyehi avahirgatena mānasena sthitena dharmatāprāptena
yugamātraṁ prekṣamāṇo dṛṣṭvā ca punah atiriva mānasam prasīde // kalyāṇā punar
iyam pravrajitasya īryā / yan nūnāham tasya upasamkrameyam // atha khalu sāriputro
parivrājako yenāyuṣmān upasenas tenopasamkramitvā āyuṣmatā upasenena sārdham
sammodanīyām kathām sammodayitvā sārāyaṇīyām kathām vyatisāretvā ekānte
asthāsi / ekāntasthitah sāriputrah parivrājako āyuṣmantam upasenam etad uvāca //
sāstā bhagavān uta śrāvako // evam ukte āyuṣmān upaseno sāriputram parivrājakam
etad uvāca // śrāvako ham āyuṣmām // evam ukte āyuṣmān sāriputro parivrājako
āyuṣmantam upasenam etad uvāca // kiṁvādī bhavato sāstā kimākhyāyī kathām punah
śrāvakāṇām dharmām deśayati kevarūpā cāsyā śrāvakeṣu ovādānuśāsanī bahulam
pravartanīyam bhavati // evam ukte āyuṣmān upaseno sāriputram parivrājakam etad
uvāca // alpaśruto imasmi āyuṣmantam arthamātraṁ kalpeyam // evam ukte sāriputro
parivrājako āyuṣmantam upasenam etad uvāca //
arthena mahyam kāriyam kim bhoti vyamjanaṁ bahu /
arthaguruko hy arthavijñō arthenārthaṁ cikīrṣati //

[_Mvu_3.61_] vayam api ettasambhāra m vācāgrantham nirarthakam /
āgrhya bahubhir divasaih vañcitāḥ pūrvam vañcitā //
evam ukte āyuṣmān upaseno sāriputram parivrājakam etad uvāca //
pratītyasamutpannām dharmām khalv āyuṣman sāstā upādāya pratinihsargam
vijñapeti // atha khalu sāriputrasya parivrājakasya tatraiva pr̄thivīpradeṣe sthitasya
virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣurviśuddham //
____ atha khalu sāriputro parivrājako prāptadharmaḥ prahīṇadrṣṭih tīrṇakāṁkṣo

vigatakathāṁkatho ḥjucitto mṛduccitto karmaṇīyacitto nirvāṇapravaṇo
nirvāṇaprägbhāro āyuṣmantam upasenam etam uvāca // kahim āyuṣmaṇ upasena
śāstā viharati / evam ukte āyuṣmān upaseno śāriputram parivrājakam etad avocat* //
śāstā veṇuvane kalandakanivāpe // itthām vadityāna āyuṣmān upaseno rājagṛhe nagare
piṇḍāya pravicare //

___ śāriputro parivrājako yena maudgalyāyanah parivrājakas tenopasamkrame /
adrākṣit* maudgalyāyano parivrājako śāriputram parivrājakam dūrato evāgacchantam
pariśuddhena mukhavarṇena padmavarṇena viprasannehi ca indriyehi dṛṣṭvā ca punaḥ
śāriputram parivrājakam etad avocat* // pariśuddho bhavato śāriputrasya mukhavarṇo
paryavadāto viprasannāni ca indriyāṇi / atha khalu te āyuṣmaṇ śāriputra amṛtam
adhigataṁ amṛtagāmī ca mārgo vikasitam iva padmaṇ śuddhaṁ prāvṛtasya vaktraṁ
prasannam upaśāntāni indriyāṇi amṛtaṁ samāptaṁ kvacit te yena te tam
dviguṇaśubhacitraraśmijālaṁ vistīrṇam //

[_Mvu_3.62_] evam ukte śāriputro parivrājako maudgalyāyanam etad uvāca //
amṛtam me āyuṣman mahāmaudgalyāyana adhigataṁ amṛtagāmī ca mārgo /
yo so śruyyati śāstre puṣpam iva udumbaram vane buddhā /
utpadyanti śirighanā utpanno lokapradyoto //
evam ukte maudgalyāyano parivrājako śāriputram parivrājakam etad avocat* //
kimvādī āyuṣmaṇ śāriputra śāstā kimākhyāyī // evam ukte śāriputro parivrājako
maudgalyāyanam etad avocat* //
ye dharmā hetuprabhāvā hetun teṣām tathāgato āha //
teṣām ca yo nirodha evamvādī mahāśramaṇah //
atha khalu maudgalyāyanasya parivrājakasya tatraiva pṛthivīpradeṣe sthitasya virajam
vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣu viśuddham // atha khalu maudgalyāyano
parivrājako prāptadharmaḥ prahīṇadṛṣṭih tīrṇakāṁkṣo vigatakathāṁkatho
udagramānasacitto mṛduccitto karmaṇīyacitto nirvāṇanimno nirvāṇapravaṇo
nirvāṇapragbhāro //
___ atha khalu maudgalyāyano parivrājako śāriputram parivrājakam etad avocat* //
kahim āyuṣmaṇ śāriputra śāstā viharati // evam ukte śāriputro privrājako
maudgalyāyanam parivrājakam etad avocat* // eṣa āyuṣmaṇ śāstā veṇuvane viharati
kalandakanivāpe mahatā bhikṣusamghena sārdham ardhatrayodaśabhir bhikṣuśataiḥ
gacchāma samjayim āmantretvā śāstāram veṇuvane bhagavato santike brahmacaryam
cariṣyāmaḥ // evam ukte maudgalyāyano

[_Mvu_3.63_] parivrājako śāriputram parivrājakam etad avocat* // gaccha āyuṣmaṇ
śāriputra ito veṇuvanam kiṁ manī samjayinā kudṛṣṭinā dṛṣṭena // śāriputro tam āha //
na hi āyuṣmaṇ maudgalyāyana so pi asmākam samjayī bahūpakaro yam āgamya
vayam gṛhāto bhiniṣkrāntā //
___ te dāni parivrājakārāmām gatvā samjayim āmantrenti // gacchāma bhagavati
mahāśramaṇe brahmacaryam cariṣyāmaḥ // evam ukte samjayī parivrājako
śāriputramaudgalyāyanām parivrājakān etad uvāca // mā bhavanto śramaṇasya
gautamasya brahmacaryam caratha / imāni mama pamca parivrājakaśatāni teṣām
bhavanto ardhaparihārā // te āhansuh // na hi gacchāma vayam bhagavati
mahāśramaṇe brahmacaryam cariṣyāmaḥ / svākhyāto bhagavatā dharmavinayo
vivṛtdayo chinnā pilotikā alam arthikasya apramādena // te dāni samjayim
āmantretvā parivrājakārāmāto yena veṇuvanan tena praṇatā tāni pi pamca
parivrājakaśatāni śāriputramaudgalyāyanehi parivrājakehi sārdham gacchanti //
samjayī śāriputram āha // ekaṁ na dāni tehi duve vā trīṇi vā atha vā catvāri atha sarve
pamcaśatā upatiṣyo ādāya prakramati //

____bhagavām veṇuvane bhikṣuṇām āmantrayati // prajñapetha bhikṣavah āsanāni ete
śāriputramaudgalyāyanā parivrājakā paṁcaśataparivārā āgacchanti tathāgatasyāntike
brahmačaryam caritum yo me bhaviṣyati śrāvakāṇām agrayugo bhadrayugo eko agro
mahāprajñānām aparo agro maharddhikānām // adrākṣīc chāriputro parivrājako
bhagavantam

[_Mvu_3.64_] dūrato evāgacchantam veṇuvane mahatīye pariṣāye puraskṛtah parivṛto
dharman deśayantaṁ ādau kalyāṇam madhye kalyāṇam paryavasāne svartham
suvyamjanam kevalapariपूर्णम pariśuddham paryavadātam brahmačaryam
saṁprakāśayantaṁ dvātriṁśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgataṁ āśītīhi
anuvyamjanehi upaśobhitāśarīraṁ aṣṭādaśehi āveṇikehi buddhadharmehi
samanvāgataṁ daśahi tathāgatabalehi balavāñ caturhi vaiśāradyehi viśārado
śāntendriyo śāntamānaśo uttamadamaṭhaśamathaśamathapāramitāprāpto nāgo yathā
kāritakāraṇo antargatehi indriyehi avahigatena mānasena susthitena
dharmatāprāptena ḥjunā yugamātram prekṣamāṇah gupto nāgo jitendriyo hradam iva
accho anāvilo vīprasanno ratanayūpam iva abhyudgato suvarṇabimbam iva
bhāsamānaṁ tejarāśim iva śriyā jvalamānaṁ dvitīyaṁ ādityam iva udayantam
asecanakaṁ apratikūlaṁ darśanāye mukto muktaparivāro dānto dāntaparivāro tīrṇo
tīrṇaparivāro pāragato pāragataparivāro sthalagato sthalagataparivāro kṣemaprāpto
kṣemaprāptaparivārah śramaṇo śramaṇaparivārah bāhitapāpo bāhitapāpaparivāro
brāhmaṇo brāhmaṇaparivārah śrotriyo śrotriyaparivārah snātako snātakaparivārah
bāhitapāpadharmo bāhitapāpapadharmaparivārah //

____atha khalu śāriputramaudgalyāyanā parivrājakā paṁcaśataparivārā yena
bhagavāṁs tenopasam̄kramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthānsuh //
ekamante sthito śāriputro parivrājako bhagavantam etad avocat* //
uṣitam sāgarasalile uṣitam girigahanakānanavaneṣu /
adarśanāt tuhyam mune uṣitā sma ciram̄ kutīrtheṣu //
kumārgā nivīttā pathe te prasannā mahāsārthavāha pratīrṇā /
tam̄ saṁsārakāntāram uttīrya dhīrāḥ viraktā na rajyanti bhūyah //
atha khalu śāriputramaudgalyāyanā parivrājakā bhagavantam etad uvāca // pravrājetu

[_Mvu_3.65_] māṁ bhagavān upasaṁpādetu māṁ sugato // atha khalu bhagavām
śāriputramaudgalyāyanapramukhāṇam paṁca parivrājakaśatām ehibhikṣukāye ābhāṣe //
etha bhikṣavaś caratha tathāgate brahmačaryam // teṣām dāni bhagavatā
ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām yaṁ kiṁci parivrājakalīmgam̄ parivrājakaguptam̄
parivrājakadhvajam̄ parivrājakakalpaṁ sarveṣām samantarahitam̄ tricīvaraṁ sānam̄
prādurbhavensuh sumbhakā ca pātrā prakṛtisvabhāvasaṁsthitakā ca keśā īryāpatho
sānam̄ saṁsthīhe sayyathāpi nāma varṣaśatopasampannāṇam̄ bhiksūṇām̄ / esa
āyuṣmantānām̄ śāriputramaudgalyāyanapramukhāṇam̄ pañcaśatānām̄ pravrajyā
upasampadā bhikṣubhāvo //

____atha khalv āyuṣmām̄ śāriputro bhagavantam etad uvāca // kiṁ bhagavam̄
prajñapento prajñapeti kiṁ tiṣṭhamānaṁ tiṣṭhati kiṁ vibhajyamānaṁ bhajjati kiṁ
paṭisamdhentam̄ paṭisamdhethi // evam ukte bhagavān āyuṣmantam̄ śāriputram etad
avocat* // catvāro śāriputra dhātavah prajñapentā prajñapenti catvāro dhātavah
tiṣṭhamānāvō tiṣṭhanti catvāri dhātavo bhajyamānīyo bhajyanti catvāro paṭisamdhentā
paṭisamdhenti // evam ukte āyuṣmām̄ śāriputro bhagavantam etad avocat* //
kiṁpratyayā bhagavam̄ tiṣṭhati kiṁpratyayā bhajyati kiṁpratyayā sandheti
kiṁpratyayā na pratisamdhethi // evam ukte bhagavān āyuṣmantam̄ śāriputram etad
avocat* // kiṁpratyayā śāriputra jāyatīti avadyāpratyayā ṭṛṣṇāpratyayā karma-pratyayā
idampratyayā śāriputra jāyati // kiṁpratyayā śāriputra tiṣṭhati // āyuhkarma-pratyayā

āhārapratyayā śāriputra tiṣṭhati // kiṁpratyayā śāriputra bhajyatīti // āyuṣkṣayā karmakṣayā āhāropacchedā idampratyayā śāriputra bhajyati // kiṁpratyayā śāriputra pratisaṁdheti // avidyāye aprahīṇatvāt trṣṇāye vaśīkṛtatvāt karmam cāsyā bhavati

[_Mvu_3.66_] pakvam asti idampratyayā śāriputra pratisaṁdheti // kiṁpratyayā śāriputra na pratisaṁdhetīti / avidyāye prahīṇatvāt trṣṇāye vyantīkṛtatvāt karmam nāsyā bhavati pakvam nāsti idampratyayā śāriputra na pratisaṁdheti // cakṣus ca śāriputra ādhyātmikam īyatanaṁ aparibhinnam bhavati rūpo ca bāhiram īyatanaṁ cakṣusah ābhāsamāgataṁ bhavati / manāpāsecanasamutthānakam tasya nidānam utpadyati pṝtisukhasaumanasyam indriyāni ca pṝṇayati / ye pi śāriputra dharmā pratītya utpādayamte pṝtisukhasaumanasyam indriyāni ca pṝṇayanti te pi śāriputra dharmā jātā bhūtā saṃskṛtā vedayitā pratītya samutpannā naivātmā naivātmānañyā śūnyā ītmena vā ītmanīyena vā // atha evam anyatra karma caiva karmavipākam ca hetum caiva hetusamutpannā ca dharmā // evam śrotraṁ ghrāṇam jihvā kāyo manaś ca śāriputra ādhyātmikam īyatanaṁ aparibhinnam bhavati dharmā ca bāhiram īyatanaṁ manasyā ābhāsam īagatā bhavanti / manāpāsecanasamutthānam tasya tatonidānam utpadyati pṝtisaumanasyam indriyāni ca pṝṇayati // ye śāriputra dharmā pratītya utpādayanti pṝtisukhasaumanasyam indriyāni ca pṝṇayanti te śāriputra dharmā jātā bhūtā saṃskṛtā vedayitā pratītya samutpannā naivātmā naivātmānañyā śūnyā ītmena vā ītmanīyena vā / atha evam anyatra karmam caivam karmavipākam ca hetus caiva hetusamutpannā ca dharmāḥ //

____ idam avocad bhagavān imasmīm punar vyākaraṇe bhāṣyamāne sarveśām śāriputramaudgalyāyanapramukhānām

[_Mvu_3.67_] bhikṣuśatānām anupādāyāśravebhyāś cittāni vimuktāni / āyuṣmāmś ca mahāmaudgalyāyano saptāhopasampanno ḥddhibalatām ḥddhivaśitām ca anuprāpuṇe catvāri ca pratisaṁvidāni sākṣīkare / āyuṣmām ca śāriputro ardhamāsaṁ pravrajito ardhamāsopasampanno abhijñāvaśitām prajñāpāramitām ca anuprāpuṇe catvāri ca pratisaṁvidāni sākṣīkare / āyuṣmām ca maudgalyāyano acirapravrajito aciropasampanno tisro vidyā sākṣīkare divyam cakṣuh pūrvanīvāsaṁ āśravakṣayam // ittham etam śruyati // dīrghanakhasya parivrājakasya sūtraṁ kartavyam //

____ bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavam kathaṁ bhagavatā āyuṣmatśāriputramaudgalyāyanapramukhāni pañca bhikṣuśatāni samjayiparivrājakasya dāruṇeṣu dr̄ṣṭigateṣu vinivartayitvā anavarāgrāto jātijarāmarañasamsāragahanakāntārāto tāritā // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahim eva mama ete śāriputramaudgalyāyanapramukhā pañca bhikṣuśatā samjayisya parivrājakasya dāruṇeṣu dr̄ṣṭigateṣu vinivartayitvā anavarāgrāto jātijarāmarañasamsāragahanakāntārāto tāritā // anyadāpi ete mayā dāruṇāto rākṣasīdvīpāto rākṣasīnām hastagatā vinivartayitvā kṣemeṇa mahāsamudrāto uttārayitvā jaṁbudvīpe pratiṣṭhāpitā // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah //

____ bhūtāpūrvam bhikṣava atītam adhvānam jaṁbudvīpāto pañca vāñijaśatāni samudranāvāye mahantam samudram avagāḍhā dhanasya artham / teṣām tam yānapātraṁ samudramadhye gatam makareṇa

[_Mvu_3.68_] matsyajātena bhinnam // te dāni tena yānapātreṇa vipannena devadevām namasyanti yo yahim deve abhiprasanno / kecic chivam namasyanti kecid vaiśravaṇam namasyanti kecic skandam kecid varuṇam kecid yamaṇ kecic kuveram kecic chakram kecid brahmaṇ kecid daśa diśam namasyanti yathā ito mahāsamudrāto jīvantā uttarema // te dāni tena yānapātreṇa vipannena nānāprakārāṇi plavāni ādāya

samudramadhye patitā kecid ghatim ādāya kecit phalakam kecid alābuśreṇiyam / kecit
 parasparasya jīvitād vyaparopetvā tam kunapam ālambanti na mahāsamudro
 mṛtakunapena sārdham saṃvasati atha khalu tam kuṇapam kṣipram eva sthalam vā
 dvīpam vā kṣipati tataḥ vayam pi etena kuṇapena sārdham dvīpam vā sthalam vā
 uttarisyāmaḥ // te dāni vāṇijakā tatra mahāsamudre plavantā vātena rākṣasīdvīpam
 kṣiptā // te tahiṁ rākṣasīdvīpe nānāprakārāṇi nānādrumasaḥasrāṇi paśyanti / yathā
 yathā ca vātena tan tīram allīpiyanti tato tato pramadāśatāni paśyanti mānāpikāni
 darśanīyāni nānāramgaraktavasanāni sālamkārabhūṣitāni āmuktamaṇikuṇḍalāni
 vicarantyo kācīn navavadhukākārā kācid evaprasūtikākārā kācid madhyamastrīkākārā
 bahūni rākṣasīśatāni mānuṣīrūpāṇi abhinirmiṇitvā / samudram otaritvā ekameko
 vāṇijako gṛhīto // svāgatam āryaputrāṇām āryaputrā asmākam apatikānām patikā
 bhaviṣyatha anāthānām nāthā bhaviṣyatha abandhūnām bandhū bhaviṣyatha /
 asmākam pi svāmikā mahāsamudre vipannayānapātrā sarve anayāto vyasanam
 āpannāḥ / dhruvam asmākam jaladharo prasanno yena yūyam imaṇ dvīpam ānītā //
 tāhi te vāṇijā amśehi ārūpitā samudrāto uttāritā sthale pratiṣṭhāpayitvā teṣām

[_Mvu_3.69_] vāṇijakānām samāśvāsayanti // mā āryaputrā utkaṇṭhatha mā
 paritaṣyatha mahāratanadvīpam āryaputrā anuprāptāḥ bahuratnam anantaratnam bahu-
 annapānaṁ bahupuṣpaphalam bahugandhamālyavipepanam bahuvastraṁ
 bahvāstaraṇaprāvaraṇam / iha āryaputrā asmābhiḥ krīḍantā ramantā pravicārayantā
 madhuvāsavam ca pibantā ādīnavaparāṇmukhā sukhāni anubhavatha // te dāni vāṇijā
 āhansuh // marṣatha muhūrtam yāva śokam vinodemah //

____ te dāni sarve paṁca vāṇijakaśatā tāsām strīnām mūlāto ekāntam pratyutkrāntā
 ekāntam pratyutkramitvā rodensuh śocensuh paridevensuh // hā ambe hā tāta hā putra
 hā bhrātā hā bhaginī hā citrajambūdvīpikāho udyānavarāho // roditvā śocitvā
 paridevitvā parasparsasya samāśvāsetvā svakasvakāni strīyo allīnā / tābhiḥ strībhīḥ
 sārdham mahāraheṇa mārgeṇa haritaśādvalitenā apagatatrāṇakanṭakakhaṇḍakena
 apagataśarkarakāṭhalyena nīrajenā samena avisamena mahāvanaṣaṇḍam anuprāptā
 sarvapuṣpaphalopetaṁ / sarvotukāni sarvakālikāni sarvakālikāni tatra vanakhaṇḍe
 puṣpāṇi nānāprakārāṇi surabhīṇi sugandhāni sarvotukāni sarvakālikāni tatra
 vanakhaṇḍe nānāprakārāṇi patracūrṇāni gandharasopetāni kṣudramadhusadṛśāni
 vāpīyo ca puṣkariṇīyo ca sukhasalilāni hamṣakāraṇḍavarutāni
 utpalapadmakumudapuṇḍarīkasamīchannāni // tato vanāto nirgamya tāsām rākṣasīnām
 bhavanāni addaṣensuh udvīkṣyāṇi maheśākhyāṇi śvetāni pāṇḍarāṇi tuṣārasannibhāni
 niryūhasiṇhāpamjaragavākṣatārācandraśuvicitrāṇi rākṣasīnagaraṇ ca
 vaiśravaṇabhabavanasaṁbhāṇ paśyanti // te dāni vāṇijakā tāhi rākṣasīhi dvīpe
 praveśitā svakasvakāni bhavanāni divyavimānasannibhāni // te dāni vāṇijakā

[_Mvu_3.70_] teṣu rākṣasībhavaneṣu paśyanti paryamkāni suprajñaptāni
 lomaśagonikāstarāṇāni avadātapaṭapratyāstaraṇāni ubhayatolohitabimbohanāni
 suvarṇamayāni rūpyamayāni dantamayāni aśokavanikādeśaramaṇīyāni
 sarvapuṣpaphalopetāni vyāyāmaśālāni suramaṇīyāni annapānabhojanavidhānāni
 supraṇītāni //

____ teṣām dāni ratanāmayeṣu bhadrapīṭheṣu niṣīdāpayitvā kalpakehi keśaśmaśrūṇi
 kārītāni vyāyāmaśāleṣu vyāyāmakārāpītāni snānaśāleṣu ca snāpayitvā dhautamṛṣṭāni
 gātrāṇi prāñjayitvā lohitacandanakālānusārehi viliptāni kṛtvā mahārahāni ca
 parivārayitvā varamālyadāmehi cālaṇkṛtāni mahārahāni ca bhaktopadhānāni
 upanāmitāni pratyagrāṇi ca praṇītāni khādanīyabhojanāni upanāmitāni nānāprakārāṇi
 ca vyamjanaprakārāṇi upanāmitāni khaṇḍāgrāṇi lavaṇāgrāṇi madhurāgrāṇi tiktāgrāṇi
 kaṭukāgrāṇi kāṣāyāṇi nānāprakārāṇi mānsaprakārāṇi upanāmitāni tadyathā

varāhamānsāni matsyamānsāni tittiramānsāni vartakamānsāni lābakamānsāni
 kapimjalamānsāni eneyamānsāni // vividheṣu ca sānam nṛtyagītavādyaprakāreṣu
 abhiramāpentī mṛḍamgavādyeṣu āliṅgavādyeṣu sindhavavādyeṣu paṇavavādyeṣu
 ekādaśikāvādyeṣu vīñāvādyeṣu nakulakāvādyeṣu sughoṣavādyeṣu bhāṇḍakavādyeṣu
 ca veṇukavādyeṣu aparā pranensuḥ / aparā tu madhuram pragāyensuḥ // yadā
 jānensuḥ tā rākṣasīyo samviśvastā ime vāñijakā asmābhīr iti tato sānam samvṛddhāni
 ratnakosāni sampradarśensuḥ / āryaputrāṇām vayam ca pranītam ca sāram /
 madhuram ca āsanam prajñāpensuḥ / abhiramantu āryaputrāḥ iha ratanasvīpe

[_Mv_3.71_] nandanagatā vā maruputrā api tu pramattehi pi āryaputrehi nagarasya
 dakṣiṇena mārgeṇa na gantavyam //

—atha khalu bhikṣavo yaś teṣām paṁcānām vāñijakaśatānām sārthavāho paṇḍito
 saprajñātiko tasya etad abhūṣi // kiṁ nu khalu imā striyo asmākam nagarasya
 dakṣiṇāto mārgāto vārenti / yan nūnāham jāneyam nagarasya dakṣiṇena kiṁ cātra
 kathām vā ti // atha khalu bhikṣavah sārthavāho striyah śayitā vā mattapramattā vā
 viditvāna asipaṭam ādāya nagarāto nirgamya tam dakṣiṇām mārgam anugacche /
 yathā yathā va gacchati kathā paśyati ākāśe śaraṇam ca pratibhayam bahūnām ca
 puruṣānām ravantānām śabdam śṛṇoti // so dāni puruṣānām tam śabdam anusaranto
 paśyati ayomayam nagaram tāmrāprākāraparikṣiptam // so dāni tasya nagarasya
 dvāram mārganto samantena pradakṣiṇīkaroti na ca tam dvāram paśyati bahūnām ca
 puruṣānām ravantānām śabdam śṛṇoti // hā ambeti krandanti hā tātā ti krandanti hā
 putreti krandanti hā bhrātēti krandanti hā svaseti krandanti jambūdvīpakāho
 udyānavarāho ti krandanti // so tam śabdam śruṇanto tam nagaram paryāgacchanto
 nagarasya uttare pārśve prākārasya anuśiṣṭam uccām śīrīśavṛkṣam paśyati / so dāni
 śīrīśavṛkṣam abhiruhitvā nagare puruṣaśatāni paśyati sopavāsikānām
 dīrghakeśanakhaśmaśrūṇām pūtikhaṇḍavasanānām vātāpadagdhatvacamānsānām
 kṛṣṇānām malinānām malinakeśānām kṣutpipāsāsamarpitānām / nakhalīhi
 pānīyārthām bhūmiṁ khananti prthivīto utkṛṣyanti daurbalyena punardharanyām
 patanti // te dāni tasya śīrīśasya śākhāpatrapalāśabdam śrutvā sarve amjaliṁ kṛtvā
 utthitā // ko āryaputro devo vā nāgo vā kinnaro vā gandharvo vā yakṣo vā kumbhāṇḍo
 vā te vayam śaraṇam gatāḥ / ito saṁbandhanāto duḥkhitāni mocehi yathā maṁ punah
 svadeśavāso

[_Mvu_3.72_] bhavēya mitrajñātisamāgamo ca bhavēya // atha khalu sa sārthavāho
 śīrīśagato aśrupūrmanayano tām vāñijakān etad uvāca // nāham devo na yakṣo na
 kinnaro na gandharvo na śakro na brahmā na virūḍhako mahārājo vayam pi
 jambudvīpāto dhanārthāya yānapātreṇa samudram avagāḍhā vipannayānapātrāḥ /
 etāhi strīhi uddhṛtā vāñijakaśatāni / tataḥ asmābhiḥ sārdham kṛīdanti ramanti
 pravīcārenti api sānam ca yam apriyam na karoma tā cāsmākam vipriyam necchanti //
 te dāni abhyantaravāñijakā āhansuḥ // vayam pi māriṣa jambūdvīpāto dhanārthāya
 yānapātreṇa samudram avagāḍhā asmākam pi sāgarāmadhye gatānām yānapātram
 vipannam / tataḥ maṁ etāhi strīhi uddhṛtā paṁca vāñijakaśatāni asmākam pi sārdham
 kṛīdanti ramanti pravīcārayanti yathā etarahi yuṣmābhiḥ sārdham / yadā yuṣmākam
 yānapātro vipanno vātena ca yena rākṣasīdvīpam tena kṣipto tataḥ etāhi rākṣasīhi
 yūyam dṛṣṭvā asmākam paṁcānām vāñijakaśatānām adḍhātiyā vāñijakaśatā ākhāyitā
 ye py asmākam mūlāto dārakā jātā te pi sānam khāyitā vayam adḍhātiyā vāñijaśatā
 iha tāmrānagare prakṣiptā / na etā māriṣa mānuṣikā rākṣasīyo etāyo //
 —so dāni sārthavāho śīrīśagato teṣām abhyantarimakānām vāñijakānām
 tāmrānagaraprakṣiptānām tam vacanam śrutvā bhīto trasto saṁvigno amjaliṁ kṛtvā
 prēchhati // ācīkṣatha kiṁ upāyam yathāham tāsām rākṣasīnām mūlāto svastinā

mumcyeya // te dāni āhansuh // kārtikapūrṇamāsyām keśī nāmāśvarājā
uttarakurudvīpāto akṛṣṭoptam śālim akaṇam atuṣam surabhitaṇḍulaphalam
paribhumjītvā imam rākṣasīdvīpam āgacchati / so ihāgatvā trīṇi vārām mānuṣikāya
vācāya śabdaṁ karoti / ko iha mahāsamudrasya pāram gantum icchati aham svastinā
uttārayiṣyāmi / tam hayarājam śaraṇam

[_Mvu_3.73_] prapadyatha / so yuṣmākam ito rākṣasīdvīpāto samudrasya pāram
prāpayiṣyati // teṣām paṁcānām vāṇijakaśatānām yo vā tasya hayarājasya bāleṣv
avalambiṣyati anyatarānyatare vā amgajāte teṣām pi ca puruṣānām parasparasya
avalambiṣyati mahākāraprsthīsmi tasya anulagniṣyati śatam vā sahasram vā
anupūrvēṇa jambudvīpam prāpayiṣyati / eso va upāyo ito rākṣasīdvīpāto svastinā
jaṁbudvīpam gamanāya nāsti anyo // so dāni sārthavāho teṣām avaruddhānām
vāṇijakānām āha // āgacchatha yūyam api sarve jambudvīpam gamiṣyāmaḥ / evam
tāvat* nagaraprākāraṁ lamghayatha heṣṭhato vā khanatha // te tam āhansuh // na tvam
jānāsi kīdṛśo rākṣasīnagaram nāto vayam śakṣyāmaḥ lamghayitum / tumhe punah yadi
icchatha palāyatha evam vo mokṣo bhaviṣyati / atha dāni tāmrānagare prakṣipyatha
nāsti vo mokṣo // gacchatha yūyam kṣemeṇa svakam deṣam amuke ca nagare
asmākam pitujñātayo teṣām asmākam vacanena prcchitvā vaktavyam detha dānāni
karotha puṇyāni / api khaṇḍakapālena kulekuleṣu bhikṣentā jaṁbūdvīpe vasatha mā
ca punah samudram otariṣyatha yatremāny edṛśāni duḥkhāni parasya vā
preṣyakarmam kṛtvā jīvikām kalpeṣyatha mā ca samudram avataraṇāya cittam karotha
yatram imāni evamrūpāṇi duḥkhāni // so dāni āha // māriṣa ātmānaṁ gamiṣyāmi purā me
rākṣasī śayitā vibudhyeta mā me jāneyā iha āgamanam // so dāni sārthavāho tato
śīrṣāto otarati imehi ca abhyantarimakehi vāṇijakehi khāditā vayam rākṣasīhi
avidhāvidhā ti vikruṣṭam idam asmākam paścimam jñātīnām darśanam iti //
____ so dāni sārthavāho tato śīrṣāto otaritvā yathāgatena mārgeṇa gatvā tatra rākṣasīye
śayane śayito // so tatra śayanagato cintayati // katham eteṣām

[_Mvu_3.74_] vāṇijakānām etat kāryam saṁbodheyam yathā me svayam dṛṣṭo ca
śruto ca na ca ime rākṣasī budhyensuh eso ca tujyo kāryo // yadi eteṣām vāṇijakānām
idānīm eva asaṁprāptena hayarājena etam kāryam ācikṣiṣyāmi tato eteṣām paṁcānām
vāṇijakaśatānām anyatarānyatato vāṇijako matto vā pramatto vā rākṣasīnāmācikṣeyā
tato anutapyanīyam bhavet sarve ca anayāto vyasanam āpadiyema // tatra paṇḍitā
praśāṁsanti / yasya kasyaci guhyam samākhyātaṁ durlabhā te satpuruṣā ye śaknonti
guhyam dhārayitum // yam nūnāham svayam eva etam guhyam dhārayeyam yāvat
kaumudī cāturmāsī tataḥ sāmaṇ hayarājena imam rākṣasīdvīpam anuprāptena etam
ādīnavam ācikṣiṣyāmi // so dāni tam guhyam svakahṛdayena dhārayati na kasya ci
ācikṣati yāvat kaumudī cāturmāsī // kaumudī ca upasthitā hayarājo rākṣasīdvīpam
anuprāpto / tato sārthavāhena teṣām paṁcānām vāṇijakaśatānām ārocitam // mā adya
pramādaṁ karotha strīṣu vā annapānena vā gītavādyena vā asti kiñcid arthamātro yo
bhavantehi mama sakāśāto śrotavyo / amuko pradeśo pratigupto tatra sarve
samāgacchatha tāhi strīhi śayitāhi //
____ te dāni sarve vāṇijakaśatā tāhi strīhi śayitāhi tatra pratiguptapradeśe sarve
samāgatā samāgacchitvā tam sārthavāham prcchanti // jalpatha sārthavāha yam te
kiṁcid dṛṣṭam vā śrutaṁ vā // sārthavāho teṣām vāṇijakānām vartamānīm sarvām
ācikṣati // etam mama evam cittam utpannam kisya etā striyo asmākam nagarasya
dakṣiṇapamthāto nivārenti / tataḥ kautūhalena mahatā sahasopinīye śayitāye asipatram
gṛhya nagarasya dakṣiṇena panthena gato // tatra me tāmrāmayaṁ nagaram dṛṣṭam
advāram na cāsya dvāram paśyāmi bahujanasya ca krandanaśabdām śṛṇomi // so han
tam nagaram anupradakṣiṇīkaronto

[_Mvu_3.75_] tasya nagarasya uttare pārśve uccaśīr̄sam adrākṣīt* // so haṁ tam
śīr̄sam abhiruhitvā tan nagaram avalokemi // tatra ca me bahūni vāṇijakaśatāni
uparuddhāni dṛṣṭāni śuṣkāni dhamanīsantatavātātapadagdhatvacamānsāni kṛṣṇāni
malinakeśāni pānīyārtham nakhalīhi bhūmīm khananti kṣutpipāsāsamarpitāni /
aparāṇi kaṁkālaśatāni vikṣiptāni daśadiśo vikīrṇāni / tatra ca amukāto amukāto
nagarāto amuko ca amuko ca vāṇijo te ca vāṇijā sarve va āgatā / teṣāṁ vāṇijakānām
ācikṣito // ye tatra jīvanti rākṣasīhi khāditāvaśeṣā apare pi addhātiyamātrāṇi
vāṇijakaśatāni ye etāhi rākṣasīhi khāditā // tato etā na mānuṣikā sarvāḥ etā rākṣasīyo //
yadi vayaṁ yatnaṁ na karomi svadeśagamanāya evam eva sarve anayāto vyasanam
āpadyiṣyāma etena rākṣasīgaṇena // yadi icchatha rākṣasīnāṁ hastāto mokṣam
kṣemeṇa ca jambudvīpam gamanāya keśī aśvarājā uttarakurudvīpāto akṛṣṭoptam śāliṁ
bhūmijitvā akanām atuṣam surabhitāṇḍulaphalam kārtikapūrṇamāsyām iha
rākṣasīdvīpam āgacchatī imasya rākṣasīdvīpasya uttarapārśveṇa samudratīre sthīhitvā
ko pāragāmīti ghoṣeti / tatas tatra hayarājasya samīpam gacchāmaḥ / so smākam
kṣemeṇa svadeśam prāpayiṣyati //

____ te dāni pāmca vāṇijakaśatā sārthavāhena sārdham rākṣasīnagarasya uttarapārśve
gatā / tehi keśī aśvarājā samudratīre tiṣṭhanto dṛṣṭo grīvam unnāmetvā ko pāragāmīti
ghoṣanto // te dāni sarve pāmca vāṇijakaśatā kṛtāmjalipuṭā tam keśim aśvarājam
upasamākrāntā // mahākāruṇika tava śaraṇāgatā sma vayaṁ pāragāmī gato asmākam
tārehi //

[_Mvu_3.76_] so dāni aśvarājā teṣāṁ vāṇijakānām samanuśāsatī // yaṁ velam aham
ito rākṣasīdvīpāto yuṣmākam gṛhītvā triṣṭkyam hīśitvā khagapathena prakramiṣyam
tato rākṣasīyo ye yuṣmākam bhavanti dārakā vā dārikā vā tāni ādāya āgamiṣyanti
bahūni karuṇakaruṇāni pralapiṣyanti mā āryaputrā paravacanenāsmākam parityajatha
mā ca imam ramaṇīyam ratnadvīpam bahuratnam anantaratnam parityajatha // tataḥ
yuṣmābhiḥ teṣāṁ rākṣasīnāṁ vacanaṁ nābhiśraddadhitavyam yo ca teṣāṁ vacanaṁ
abhiśraddadhiṣyati sāpekṣo bhaviṣyati eṣo me bhāryā eṣo me putro eṣo me dhītā ti
bhūyo rākṣasīnāṁ vaśam āgatā bhaviṣyanti mama prṣṭhato dharanyām prapatiṣyanti /
ye ca teṣāṁ rākṣasīnāṁ vacanaṁ nābhiśraddadhiṣyanti na me eṣā bhāryā na me eṣo
putro na me eṣā dhītā ti ye ca nirapekṣā bhaviṣyanti te bālam apiśliṣṭā me svastinā
jaṁbudvīpam gamiṣyanti //

____ evam bhikṣavah sa keśī aśvarājā teṣāṁ vāṇijakaśatānām samanuśāsitvā triṣṭvto
hīśitvā sarvam vāṇijagaṇam ādāya khagapathena prakrānto // tā rākṣasīyo tasya
keśisa aśvarājasya hīśaṇaśabdām śrutvā svakasvakāni dārakadārikāni ādāya āgatā /
mā āryaputrā paravacanenaasmākam parityajatha mā ca imam ramaṇīyam
ratanadvīpam bahuratnam anantaratnam parityajatha // ye khalu bhikṣavah teṣāṁ
vāṇijānām rākṣasīnām mūle sāpekṣā abhūnsuh te dāni prṣṭhato mahim patitā ye
nirapekṣā abhūnsuh te svastinā rākṣasīdvīpāto jaṁbudvīpam anuprāptā //

____ syāt khalu punah bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena
samayena keśī aśvarājā abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham sa
bhikṣavah tena

[_Mvu_3.77_] kālena tena samayena keśī aśvarājā abhūsi // syāt khalu punah
bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah sa tena kālena tena sāmayena pāmca
vāṇijakaśatāni abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / ete te
bhikṣavas tena kālena tena sāmayena pāmca vāṇijakaśatāni abhūsi // tadāpi ete mayā
dāruṇātā rākṣasīdvīpāto uddharitvā kṣemeṇa mahāsamudram tārayitvā jaṁbudvīpe
pratiṣṭhāpitā / etarahim pi ete mayā dāruṇeṣu dṛṣṭīgateṣu nivartayitvā anavarāgrāto

jātijarāmaraṇasansāragahanakāntārāto tāritā //
 samvegam janayitvāna udvejetvāna mānasam /
 śṛṅotha ekāgramanā suprasannena cetasā //
 dharmārthayuktam śrāddhānām romaharṣaṇasamjanam /
 pūrvam caritaṁ bhagavato śṛṅotha cittam prasādetvā //
 atha tasmiṁ kāle aśvarājā babbhūva aham karuṇalābhī /
 tāresi vāṇijagaṇām rākṣasidvīpāl lavaṇatoyāt //
 tena khu pana samayena samudram upayāto vāṇijakagaṇo /
 ūrmītaraṅgamālam bahuratnavantaṁ dhanārthāya //
 atha makaramatsyena bhijje tam yānapātram lavaṇatoye /
 abhidravati vegetūrṇo garuḍo ca pakṣavātēna //
 tasmiṁ vikīryamāṇe ravanti ārttasvarā udadhimadhye /
 devām ca namasyanti yo yādṛṣā asti adhimukto //
 kecic chivam kecid vaiśravaṇam skandam yamam kuveram ca /
 apare sahasranayanam virūḍhakam ca diśām ca pare //

[_Mvu_3.78_] teṣām ca parārthāye upakaraṇāni abhūnsuh pātrasmin /
 te tāni grahetvāna lavaṇajaladharam samavagāḍhā //
 kecid alābuśreṇiyo apare punaḥ simbalīmayām phalakām /
 apare vṛtim grahetvā tūlasya ca rāsiyo apare //
 aparo param vadhitvā ālaṁbati jīvitasya arthena /
 na hi mṛtakuṇapena saha lavaṇajaladharo vasati rātrīm //
 te tahiṁ pariplavantā tām rātrīm jaladhare lavaṇatoye /
 atha saṁdarśensu tīre tīraruhām pādapapravarām //
 yathāyatham upenti tīram atha paśyanti śatāni pramadānām /
 divyavadhūsadṛśānām raktāmbaravastravasānām //
 kācit kanyāsadṛśā aparā puna navavadhū va śobhanti /
 varamālyadāmaśirajā jāmbunadajvalitakuṇḍalamukhīyo /
 haripīmgalasadṛśānayanā śobhanti tā saripatitīre //
 tā ca avagāhya salilam sakaruṇamadhuram girām udīrensuḥ /
 yathāryaputrā capalam bhavathā nāthā anāthānām //
 asmākam apatikānām abāndhavānām vane vasantīnām /
 dhruvam jaladharo prasanno yena vo tīram ānītā //
 amsehi tām grahetvā parasparam uddharensuh salilāto /

[_Mvu_3.79_] āśvāsentī ca bahuśo ārya viṣādaṇam kartavyam //
 asmehi saha pramadāhī āryaputrā vasatha mā viṣidetha /
 priyabāndhavam vā tyajitvā mitrām pitaram ca putrāni //
 asmehi dāni puruṣā abhiramatha nandanavane marusamghāḥ /
 madhu āsavam pibantā dvīpavarasukhāni anubhōtha //
 te aśrupūrṇānayanā tām pramadām avacu sāgaroghasmīm /
 īśatkṣaṇam pratīkṣatha yāvat śokam vinodema //
 te gatvā nātidūram samāgatā vāṇijā samāśvastā /
 rodanti ca krandanti ca duḥkhitā viya viprayogena //
 hā ambā hā tātā hā putrā hā svadeśa ramaṇīya /
 hā jambudvīpākāho udyānavarāho ramyāho //
 sukhitā kho ye kadāci samāgatā jñātibāndhavajanena /
 ekām rajaṇīm vasitvā śarīranāśam kariṣyanti //
 kiṁ śakya nirālambe madhye samudrasya lavaṇatoyasya /
 karmam manasīkarentā aśocamānehi vastavyam //

roditvā ca kranditvā āsvāsetvā ca anyamanyasya /
agamāsu yena tāsām niveśanāni ramaṇīyāni //
hariṇatṛṇasamprarūḍham apagatapāṣāṇasarkarakāṭhallaṁ /
arajam samam aviśamam ākramya mahiṁ upenti vanam //
nānādrumam aśokātimuktacampakapriyaṇguśālāni /

[_Mvu_3.80_] tilakavakulām kulavakām pumṇāgatālīsagahanāni //
karīra cātra kusumitā kulattha karamarda jīvakalatā ca /
navamālikā mṛdulatā pāṭalakakareṇukāvārā //
varṣakadhātuḥ kārī navamālikamallikāni priyaṇgu vā /
kupyakavārṣikamallikamadaghikagulma suvicitrā //
sārehi ca tārehi ca alaṅkṛtam campakehi ca upetam /
raktehi pītukehi ca saṃprajvalitaṁ aśokehi //
āmrakarṇikārakuravakatilakavakulaśobhitam suramaṇīyam /
abhyadhikam svaśarīraiḥ vanam varam śobhenti suyāmā //
puṣpā ca nāgavṛkṣā bhavyā pālevatapippalakapitthā /
mrotaka sasaptaparṇā mucilindavanāni ca śubhāni //
campakadrumāntaphullā sahakāravanāni saṃkusumitāni /
nānādrumā kusumitā madhukaribhramareṣu parigītā //
vilvāranārikerā mocā panasā ca tālakharjūrā /
jaṅgbīrā ca mātulumgā na kañci kālam na dṛsyanti //
akṣodā ca tamālā ca mocā kimśukā mṛdvīkā ca /
bhavyā ca dāḍimā ca na kañci kālam na dṛsyanti //
kecid bhugnakusumāgrā apare punar pakvā mlāpitā pare /

[_Mvu_3.81_] apare kalāpaśākhā na kañcit kālam na dṛsyanti //
etāni ca anyāni puṣpāṇi phullitā pādapavareṣu /
sarvotukakālikāni na kañci kālam na dṛsyanti //
puṣkariṇīyo vanavare sukhosalilā haṁsasārasābhīrutā /
padmotpalasaṁchannā anye ca cakṣuramanīyā //
atha keci kālapaṭakopaśobhitā nīlakāñcukamanojñā /
salilasmīm samudvṛttā nāśenti cirāgataṁ śokam //
tāhi ca vanarājībhiḥ padmasarā kusumitā upaśobhenti /
adhikatarām nāśayanti śokām yānasya ca vināśam //
nirgamya vanavarāto atha paśyanti tuṣārasadṛśāni /
bhavanāni rākṣasānām sāpsarabhavānā yatha surāṇām //
ghaṭṭaparimṛṣṭaka anto marubhavane vāsavasya vā bhavanam /
bhavanāni rākṣasānām nabhāgrasamsthāni tiṣṭhanti //
niryūhasiṁhapamjaraṇagavākṣatārārdhacandrasuvicitrām /
adhikataram tam puravaram ālokyati rākṣasānagaram //
atha tatra praviṣṭānām mahati mahā-āsane niṣaṇṇānām /
snānam upanāmenti kalpitankhakeśāśmaśrūṇām //
snānasamādānānām alaṅkṛtānām varadāmadhāriṇām /
bhojanam upanāmenti anekarasavyamjanam upetam //

[_Mvu_3.82_] varāhamatsyā mahiṣā ajeḍakaśāvakakukkuṭamayūrā /
tittiravartakalābaka kapimjalasārasa pi prabhūtā //
yā tatra prajānanti mṛdaṅgamāliṅgasaindhavām paṇavām /
ekādaśīm ca vīṇām vādenti vallakiguṇakām ca //
vallakītūlām nakulakām parivādinīgomukhīm atha pi veṇum /

apare ca pravādayanti madhuram ca pragāyanti apare //
 viśvastā ca tām jñātvā udyānavarāṇī sampradarśenti /
 ratnām ca suprabhūtām śayyāsanabhojanavidhānam //
 etām ca vo vayam ca abhiramatha nandane va marutsamghāḥ /
 api tu pramattakehi dakṣiṇamārgam na gantavyam //
 yo teṣām sārthavāho saprajño sakuśalo sabuddhīko /
 eko raho niṣaṇṇo kiṁ nu khu paṁthāto vārenti //
 yam nūnāham suptāye sahasopinīye asiṁ gr̥hītvāna /
 nagarasya dakṣiṇena tam panthalikam upanayeham //
 so tāye prasuptāye sahasopinīye asiṁ grahetvāna /
 nagarasya dakṣiṇena tam panthalikam upagamāsi //
 yatha yatha upeti pantham atha śr̥ṇvati dūrato va utkroṣam /
 so śabdām anusaranto atha sampaśyati nagaram tāmramayam //
 samprāpto ca samantato mārgati dvāram na ca kamci paśyati /

[_Mvu_3.83_] niṣkramantam śr̥ṇvati ca śabdām bahūnām manusyāṇām //
 hā ambe hā tātā hā putrā hā svadeśa ramaṇīya /
 hā jambudvīpakāho udyānavarāho //
 sukhitā khu ye . . . samāgatā jñātibāndhavajanena /
 ekarajanīm vasitvā śarīranāśam kariṣyanti //
 kiṁ śakyam nirālambe madhye samudrasya lavaṇatoyasya /
 karma manasīkarontā śarīranāśam kariṣyāmah //
 so dāni pralapitāni śruṇamāno suprajño subuddhīko /
 nagarasya uttareṇa uccam ālokaye śirīṣam //
 abhiruhya tam śirīṣam paśyati nagare śatāni manujānām /
 māsopavāsikānām virūḍhanakhakeśāmaśrūṇām //
 dhāmanisantatagātrā vātātapadagdhatvacamānsānām /
 pūtikakhaṇḍavasanānām ṛṣṇārttā malinakeśānām //
 kecit pāṇīyārthaṁ . . . bhūbhīm nakhehi vilikhanti /
 utthehiṣyanti patanti patitā mahīyam viveṣṭanti //
 aparāṇī karaṇkāni vikṣiptāni diśo vikīrṇāni /
 paśyitva so drumagato rūḍho niṣaṇṇo va samāhito //
 tasya śirīṣasya patrā javena avalambitām viditvāna /
 paśyitvāna drumavaram prāṁjalikā sarve //
 ko tvam āryaputra devo nāgo garuḍo guhyako suvarṇo vā /

[_Mvu_3.84_] atha vā sahasranayano virūḍhako anyo vā yakṣo //
 mocehi mo suduḥkhitām bhavatu te kāruṇyam nararsabha /
 imeśām punarbhavantu svadeśapriyabandhu prāṇīnām //
 so aśrupūrṇanayano pratibhaṇati vāṇijo śirīṣagato /
 nāham āryaputra devo nāgo garuḍo guhyako suvarṇo vā //
 na cāham sahasranayano virūḍhako naiva yakṣo vā /
 vayam āryā dhanārthāya ogāḍhā salilapatim /
 bhinnayānā sma samjātā te sma istrīhi uddhṛtā //
 tā mam samyakprativartanti śuśrūṣūn putrān va mātarō /

 yam priyam mo mānuṣīyo na tā icchanti vipriyam //
 śrutvā bhayaṇkariṁ vācām idam āhansu vāṇijā /
 vayam pi jaṁbudvīpāto ogāḍhā salilapatim //
 bhinnayānā sma samjātāḥ te sma istrīhi uddhṛtā /

tā mo samyak prativartensu yathā yuṣmākam māriṣa //
vāṇijānām śatā paṁca ye sma etāhi uddhṛtā /
tato aḍḍhātiyā ettha avaśeṣā tu khāyitā //
ye pi maṁ putrakā āsi bālakā mamjubhāṇino /
te pi khāyitā etāhi rasagṛddhāhi māriṣa //
naitā māriṣa mānuṣīyo rākṣasīyo bhayānikā /
asipaṭṭadharāhṛdayā rākṣasiyo mānuṣīrūpā //

[_Mvu_3.85_] tataḥ bhūyasyā mātrāya samvigno āsi vāṇijo /
so tām pṛcchīya medhāvī rākṣasīdvīpāto niḥsaram //
hanta māriṣa ākhyātha kathaṁ mokṣo bhaviṣyati /
jīvitāntakarā ghorā kathaṁ gacchema svastinā //
te ca tasya samākhyensu hiteṣī anukampakā /
yathā drṣṭam śrutam caiva rākṣasīdvīpāto niḥsaram //
kārtike māse kaumudīpūrṇamāsyām āgamiṣyati /
valāho turago śīghro mamjukeśo hayottamo //
anupūrvam surucirāmgo viśuddhakāyo sugandho dhutabālo /
balavā javen upeto vātajavasamo anilayāyī //
kākaśiro padmanetro vālāhakulena abhinirvṛtto /
himavantaśikharasadrō meghasvanitadumdhubbhininādo //
so bhuktvā atuṣam akaṇam svakeruhaṁ taṇḍulaphalam śālim /
sthito sāgarasya tīre rākṣasinagarottare bhāge //
unnāmita-uttamāmgo bhāṣati vācām imām turagarājā /
ko vo gansati pāram samudrasya lavaṇatoyasya //
kaṁ svastinā nayāmi kasya mama ḥdhyatu vacanam nāma /
tam vo upetha śaraṇam so neṣyati svastinā pāram //
etha māriṣa yuṣme pi upetha hayasāhvayam /
āyasam nagaram tāmraṇi laṅghetha rākṣasīpuram /

[_Mvu_3.86_] atha khanatha heṣṭhāto tato gaṁsatha svastinā //
hanta mārṣa na jānāsi laṅghayante pi varddhati /
āsīyati khanante pi dṛḍham tāmramayaṁ puram //
nāsti mokṣo ito smākam karmabaddhāna māriṣa /
svayamkṛtehi karmehi jaṁbudvīpāpakarṣitā //
svacittayamadūtehi preṣitā yamaśāsanam /
yuṣme khu dāni gacchetha apramādena svam gr̥ham //
jñātayo ca mo vadetha detha dānāni māriṣa /
mā ca vo cittam utpadye samudram avagāhitum //
api khaṇḍakapālena bhikṣayato kulātkulam /
svajanena sahavāso na tu etādṛṣam duḥkham //
yācitam na ghaṭentasya vacanam preṣāṇāni ca /
svajanena sahavāso na tu etādṛṣam duḥkham //
hanta māriṣa gaṁsāmi suptā yāva na budhyati /
yogam mā dhūrtā jānāti pauruṣeyam ihāgatā //
tasya ca oruhamṛtasya vikruṣṭā avidhāvidhā /
svadeśam manasikṛtvā punah śalyena vedhitā //
sārthako oruhitvāna gatvā mārgam yathāgatam /
sahasopinī-āsanasmīm śayanto abhisamviše //
so ca tatra vicinteti kathaṁ bodheya vāṇijām /

[_Mvu_3.87_] etam artham yathābhūtam na ca jānensu dhūrtakā //
na ca guhyam praśamsanti prakāsiyantam paṇḍitā /
mattā pramattā lapensuh kathā ca anutāpikā //
tailasya viya bindu ca vikaśati prakāśitā /
tam mantram guhyam //
arthānarthaniyamtāro durlabhā santi te narā /
yam nūnāham svayam guhyam dhāreyam yāvakaumudi //
tato sānam ākhyāmi paścā samprāpte hayasāhvaye /
tasmiṁ ca samaye prāpte jñātamāse upasthite //
sahāyā vāñijā āha pramādo vo na kāriyo /
strīṣu bhojanapāneṣu arthamātro bhaviṣyati //
tasya divasasyatyayena sahasopinībhiḥ tadā osuptābhiḥ /
agamensuh tam pradeśam pratiguptam vāñijā sarve //
te ca tatra samāgamya . . . pṛcchanti vāñijā /
bhaṇatu āryo etam artham yathā drṣṭam śrutam ca te //
so ca teṣām samākhyāsi hiteṣī anukampako /
yathā drṣṭam śrutam caiva rākṣasīdvīpāto niḥsaram //
atha vāñijā bhaṇanti tā sarvā rākṣasīgaṇam etam /
asipaṭṭahṛdayam //
. . . rākṣasinagarottare bhāge //
sthito sāgarasya tīre bhāṣati vācām imām turagarājā /

[_Mvu_3.88_] ko gaṁsatī vo pāram samudrasya lavaṇatoyasya //
kam svastinā nayāmi kasya mama ḥdhyatu vacanam /
tam vayam upema śaraṇam so neṣyati svastinā pāram //
tasya te vacanam śrutvā sārthavāhasya vāñijā /
samagrā sahitā sarve agamu uttarām diṣam //
te gamya nātidūram paṣyanti tam vāñijā turagarājam /
sthitaṁ sāgarasya tīre rākṣasinagarottare bhāge //
unnāmita-uttamāmgo bhāṣati vācām imām turagarājā /
ko gaṁsatī vo pāram samudrasya lavaṇatoyasya /
kam svastinā nayāmi kasya mama ḥdhyatu vacanam //
tasya te vacanam śrutvā hayarājasya vāñijā /
amjalim pragṛhītvāna idam vacanam abravīt* //
śaraṇam te prapadyāma sarve loke hitāvaha /
asmākam ca nehi pāram tava vacanam ḥdhyatu //
āha ca turamgarājā idāniṁ bālāgrām grāhetvāna /
tūrṇam prapalāyiṣyam etam vo manasi kartavyam //
yadi yuṣmākam evam asyāt* mamaiṣa bhāryā mamaiṣa putro vā /
mamaiṣa dhītarō vā avaśāvaśam eṣyatha bhūyo //
atha yuṣmākam evam asyāt* na mamaiṣa bhāryā na mamaiṣa putro vā /
na mamaiṣa dhītarō vā tam gaṁsatha svastinā pāram //

[_Mvu_3.89_] evam samanuśāsitvā vāñijānām hayottamo /
anukampayā kāruṇiko idam vacanam abravīt* //
ehi māriṣa bhadram vah vāñijā bhadram astu vo /
aham vottārayiṣyāmi dāruṇād bhayabhairavāt* //
so vāñijām grahetvā prakrānto medinīyam khagapathena /
ākāṣe nirālambe marupakṣavihāṅgavāyupathe //
devagaṇā dānavagaṇā bhujagaganā yakṣarākṣasā bhavane /

vastrāṇī bhrāmayensuh sādhu sādhu mahāsatva //
 niḥsamśayaṁ bhaviyasi śāstā nacireṇa lokapradhyoto /
 tāreṣyasi jagad idam jarāmaraṇasāgarāt pāraṇ //
 yeṣāṁ ca evam āśī mamaiṣa bhāryā mamaiṣa putro vā /
 dhītā vā hayaprsthād bhrāntāḥ mahīm abhito nuditāḥ //
 yeṣāṁ ca tatra āśī na mamaiṣa bhāryā na mamaiṣa putro vā /
 na mamaiṣa dhītaro vā te svastinā pāram uttīrṇā //

.....
 evam eva iha jambudvīpe samāgatā //
 ye naiva śraddadhiṣyanti vacanāṁ dharmaṛājino /
 vyasanāṁ te nigamṣyanti rākṣasāḥi va vāṇijā //
 ye tu punaḥ śraddadhiṣyanti vacanāṁ dharmaṛājino /
 svastinā te gamiṣyam̄ti vālāhena iva vāṇijā //
 pūrvenivāsaṁ bhagavān pūrvejātim anusmaran* /
 jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇam antike //
 te skandhāḥ te ca dhātavah tāni āyatanāni ca /

[_Mvu_3.90_] ātmānam adhikṛtya bhagavān etam arthaṁ tu vyākare //
 anavarāgrasmīm saṁsāre yatra me uṣitaṁ purā /
 vālāho haṁ tadā āśī mamjukeśo hayottamo /
 vāṇijānām śatā paṁca āśī samjayito tadā //
 evam idam aparimitaṁ bahuduḥkham
 uccanīcācaritam idam purāṇaṁ /
 vigatajvaro vigatabhayo aśoko
 svajātakaṁ bhāṣati bhikṣusamghamadhye //

_____ samāptam śāriputramaudgalyāyanapramukhānām paṁcānām bhikṣuśatānām
 rākṣasīdvīpakṣiptānām jātakam //

atha khalu samjayī vairaṭiputro parivrājako rājagrhe nagare catvaraśrmgāṭake
 śravaṇāmukheṣu āha //
 āgato śramaṇo gautamo magadhānām girivrajam /
 (sarve samjaye) netvāna kam su nāma nayisayati //
 etam prakaraṇam bhikṣū bhagavato ārocayanti // bhagavān āha //
 nayanti ve mahāvīrā saddharmeṇa tathāgatā /
 dharmeṇa nayamānānām kā asūyā vijānato //
 bhagavān msamyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam arthaṁ
 abhisam̄bhāvayitvā rājagrhe viharati śāstā devānām ca manusyānām ca // aśroṣīt khalu
 kapilavāstavyā śākyāśākyāyānīyah / bhagavām kila pravṛttapravaradharmačakraḥ
 rājagrhe viharati devamanuṣyānām

[_Mvu_3.91_] arthacaryā caramāṇo // atha khalu kapilavāstavyā śākyā yena rājā
 suddhodano tenopasam̄kramitvā rājānām suddhodanam etad avocat* // bhagavān
 mahārāja anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho pravṛttapravaradharmačakraḥ
 devamanuṣyānām arthacaryām caranto rājagrhe viharati / sādhu mahārājā bhagavato
 dūtaṁ preṣayatu / anukampitā bhagavatā devamanuṣyā / sādhu bhagavām jñātīm pi
 anukampatū / rājā suddhodano āha // evam astu visarjiyatū // teṣāṁ śākyānām bhavati
 / ko pratirūpo bhagavato dūto yogyo ca // śākyā āhansuh // mahārāja ayaṁ tāva
 chandako sa yeva bhagavato kumārabhūtasya upasthāyako etena sādhu kumāro
 abhiniṣkrānto ayaṁ pi udāyī purohitaputro bhagavato kumārabhūtasya dārakavayasyo

abhūsi sahapāmśukrīdanako / ete preṣiyantu // te dāni vuccanti / chandakakālodāyi
 gacchatha rājagrham bhagavato sakāśam upasamkrametha bhagavato vandanām
 vadetha ca vadatha / anukampitā bhagavatā devamanuṣyāḥ sādhu bhgavām jñātīm pi
 anukampaye / yam ca vaḥ bhagavām jalpeya tam kuryātha //
 ___ te dāni rājño śuddhodanasya pratiśrutvā kapilavāstuto nāgarāto nirgamya
 anupūrveṇa rājagrham anuprāptā veṇuvanam kalandakanivāpam // atha khalu
 chandakakālodāyi yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā
 vanditvā ekānte asthānsu // bhagavān sānam āha // chandakakālodāyi kiṁ vo āgatā //
 te āhansuh // bhagavantam kapilavastum nayiṣyāmaḥ // bhagavān etasmīm vastusmīm
 etasmīm nidāne etasmīm prakaraṇe tāye velāye imām dharmapadām bhāṣati //
 yasya jitam nātha jīvati jitam asya na jināti antako /
 tam buddham anantagocaram apadaṁ kena padena neṣyatha //

[_Mvu_3.92_] yasya jālinī samūhatā ṛṣṇā nāsyā kahim pi netrikā /
 tam buddham anantavikramam apadaṁ kena padena neṣyatha //
 te dāni bhagavatā vucyanti // chandaka-udāyi kiṁ pravrajīṣyatha // te dāni na
 pravrajitukāmāḥ yam ca rājñā śuddhodanena sandiṣṭā yam vo bhagavām jalpeya tam
 kuryātha paṣyanti ca nāpy atra kāṣāyāṇi nāpy atra kalpako yo keśaśmaśrum
 avatārayeya te dāni bhagavataḥ gauraveṇa akāmakā āhansuh // bhagavām
 pravrajīṣyāmīti // te dāni bhagavatā ehibhikṣukāya ābhāṣṭā / etha bhikṣavaś
 chandakakālodāyi caratha tathāgate brahmacaryam // te dāni bhagavatā ehibhikṣukāye
 ābhāṣṭā yat kiṁcid gṛhilimgam gṛhiguptam gṛhidhvajam grhikalpantam sarvam
 samantarahitam trīcaravasanaṁ prādurbhūtam sambhakam ca pātram
 prakṛitisvabhāvasaṁsthitā ca keśā īryā ca sānam saṁsthīhe sayyathāpi nāma
 varṣāsatopasampannām bhikṣūṇām // esa āyuṣmantānām chandakakālodāyīnām
 pravrajyā upasam̄padā bhikṣubhāvo //
 ___ bhagavām dāni yato abhiniṣkrānto yataḥ anuttarām samyaksam̄bodhim
 abhisam̄buddho nāpi jānāti bhagavām saptahi varṣehi jātibhūmīm
 tataḥmukhaniṣaṇṇapūrvo antamasato śvāsapraśvāsadharmo pi // saptānām varṣāṇām
 atyayena kapilavāstavyānām śākyānām pūrve jñātisālohitā manusyeṣu cyavitvā
 kuśalasya karmasya vipākena deveśūpapannāḥ devabhūtā bhagavantam yācanti /
 anukampitā bhagavatā devamanuṣyāḥ sādhu bhagavām jñātīm pi anukampatu /
 samayo bhagavataḥ jñātīnām anukampāya // adhivāseti bhagavān tāsām devatānām
 tūṣṇībhāvena // atha khalu devatā bhagavato tūṣṇībhāvena

[_Mvu_3.93_] adhivāsanām viditvā tuṣṭā āttamanā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā
 bhagavantam pradakṣiṇīkṛtya tatraivāntarahāyensuh // bhagavatā dāni jātibhūmiya
 abhimukham āsanam prajñāpayitam // āyuṣmām dāni udāyī bhagavato nimittajño /
 tasya etad abhūsi // yathā bhagavatā kapilavastu-abhimukham āsanam prajñāpayitam
 jñātīm bhagavām anukampitukāmo // so bhagavantam yācati //
 idam avikṣiptamanā śṛṇotha
 yathā jinam apratimam aneyam /
 nipātya jānū śirasāpi vandya
 kālodāyī yācati aprameyam //
 amgāriṇo dāni (drumā) bhadanta
 phalesino /
 te arcimanto va prabhāsayanti
 samayo mahāvīra bhagī rasānām //
 vanāni phullāni manoramāṇi
 samantato sarvadiśā pravānti /

puśpam tyajītvā phalam ādiyante
 samayo ito prakramitum te śāstu //
 na cātiśītam na ca ati-uṣṇam
 ḗtusukham adhvani te bhaveya /
 paśyantu te koliyā śakiyā ca
 mukham rohiṇīm iva tārakāṇi //

[_Mvu_3.94_] atha khalu bhagavān āyuṣmato śāriputraśya bhagavato śikhisa
 cārikāṁ varṇayati //
 udāram punar abhūsi śāriputra itaḥ purā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 yaṁ so grāmaṁ vā nigamaṁ vā upasamkramati nāyako /
 tahiṁ tahiṁ sopānīyaṁ bhoti aṣṭāṁgasammitam //
 yaṁ so grāmaṁ vā nigamaṁ vā upasamkramati nāyako /
 tahiṁ tahiṁ sumanodyānam pratyudgacche caturdiśam //
 yaṁ so grāmaṁ vā nigamaṁ vā upasamkramati nāyako /
 sthānuṣvāpuśpitā vṛkṣā sampravānti caturdiśam //
 yasya yasyaiva vṛkṣasya mūle tiṣṭhati nāyako /
 so so muṃcati puśpāṇi obhāsitvā drumottamo //
 yasya yasyaiva vṛkṣasya mūle tiṣṭhati nāyako /
 so so muṃcati phalāni pratipūrṇāni sarvaśo //
 mānuṣyakā ca ye vṛkṣā puśpāṇi ca phalāni ca /
 cārikāyatānāni dṛsyensuh śikhisa lokanāyake //
 amānuṣyā ca ye vṛkṣā puśpāṇi ca phalāni ca /
 cārikāyatānāni dṛsyensuh śikhisa lokanāyake //
 tatreyam pṛthivī kampe samudrāś ca saparvatā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mandāravāṇi puśpāṇi devā samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mahāmandāravāṇi puśpāṇi devā samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 karkāravāṇi puśpāṇi devā samprakire tadā /

[_Mvu_3.95_] cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mahākarkāravāṇi puśpāṇi devā samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 rocamānāni puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mahārocāmānāni puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mamjūṣakāni puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 mahāmamjūṣapuśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ pratipannasya śikhisa lokanāyake //
 bhīṣmāṇi cāpi puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ caramāṇasya śikhisa lokanāyake //
 mahābhīṣmāṇi ca puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ caramāṇasya śikhisa lokanāyake //
 samantagandhāṇi puśpāṇi devāḥ samprakire tadā /
 cārikāṁ caramāṇasya śikhisa lokanāyake //

mahāsamantagamdhāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
pārijātāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
suvarṇakāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
rūpyamayāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //

[_Mvu_3.96_] ratnāmayāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
candanasya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāñ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
agurusya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
keśarasya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
tamālapatracūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
divyaratanacūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
tūryakoṭīsaḥasrāṇi sampravādyensu ambare /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
antarīkṣasmiṁ bherīyo sampravādyensu aghaṭṭitāḥ /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
cailakṣepāṇi akarensu antarīkṣe sthitā marū /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
nāgarājā suparṇā ca abhikrāntā ca mānuṣāḥ /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
ime pi bahavo yakṣā varṇavanto yaśasvināḥ /
cārikāṁ anubandhensu śikhisya lokanāyake //
ṣaḍāśīti sahasrāṇi gṛhapatīnāṁ samāgatāḥ /

[_Mvu_3.97_] cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
na tatra kṣudhā pipāsā vā nāpi ca hāni varṇitā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
na tatra sītam uṣṇam vā daṁsā vā maśakā pi vā /
cārikāṁ caramāṇasya śikhisya lokanāyake //
so cārikāṁ caritvāna vinayitvā bahūṁ janāṁ /
saṁbuddho parinirvāye ṛṣī kṣīṇapunarbhavo //
atha khalv āyuṣmāṁ śāriputro utthāyāsanāto ekāṁsam uttarāsamgam kṛtvā dakṣiṇāṁ
jānumaṇḍalam pṛthivyāṁ pratiṣṭhāpayitvā yena bhagavāṁs tenāṁjaliṁ praṇāmayitvā
bhagavantam etad avocat* // bhagavān api bhagavato śikhisya samaśilo samaprajño
balehi vaiśāradye hi buddhadharmaḥi / bhagavato pi edṛśā yeva cārikā bhaviṣyati
yathāpi bhagavato śikhisya // bhagavāṁ cārikāṁ care bahujanahitāya
bahujanasukhāya lokānukampāye mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānāṁ
ca manuṣyāṇāṁ ca //
tato karitvā ekāṁsam praṇāmetvāna amjaliṁ /
cārikān tatra yācesi śāriputro tathāgataṁ //
etasya dāni samayo yam dāni bhagavāṁ pi hi /

cārikāṁ prakrame śāstā anukampāya prāṇināṁ //
yācitā bhāvitadharmā śarīrāntimacāriṇo /
prakareyu avakāśam anukampāya prāṇināṁ //
ito ham ardhamāsenā karityāna upoṣadham /

[_Mvu_3.98_] cārikāṁ prakramiṣyāmi anukampāya prāṇināṁ //
tato ca ardhamāsenā tam kṛtvāna upoṣadham /
cārikāṁ prakrame śāstā anukampāya prāṇināṁ //
yam so grāmaṁ vā nigamaṁ vā upasamkramati gautamah /
tahiṁ tahiṁ samarujā pratyupenti caturdiśam //
yam so grāmaṁ vā nigamaṁ upasamkramati gautamah /
sthānasya puṣpitā vṛkṣā saṃpravānti caturdiśam //
yasya yasyaiva vṛkṣasya mūle tiṣṭhati gautamo /
so so muṃcati puṣpāṇi onamitvā drumottamo //
yasya yasyaiva vṛkṣasya mūle tiṣṭhati gautamo /
so so muṃcati phalāni pratipūrṇāni sarvaśo //
mānuṣakā ca ye vṛkṣā puṣpāṇi ca phalāni ca /
cārikān tāni dṛsyensu carante lokanāyake //
amānuṣā ca ye vṛkṣā puṣpāṇi ca phalāni ca /
cārikāṁ tāni dṛsyensu carante lokanāyake //
tato yam pṛthivī kampe sasamudrā saparvatā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
mandāravāṇi puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
mahāmandāravāṁ puṣpāṁ devās saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
karkāravāṇi puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //

[_Mvu_3.99_] mahākarkāravāṁ puṣpāṁ devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
rocamānāni puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
mahārocāmānāni puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
mamjūṣakāṇi puṣpāṇi devās saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
mahāmamjūṣapuṣpāṇi devā saṃprakire tadā /
cārikāṁ pratipannasya carante lokanāyake //
bhīṣmāṇi ca puṣpāṇi devās saṃprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
mahābhīṣmāṇi ca puṣpāṇi devās saṃprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
samantagamdhāni puṣpāṇi devas saṃprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
mahāsamantagamdhāni puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
parijātāni puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
suvarṇamayāni puṣpāṇi devāḥ saṃprakire tadā /

cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
rūpyayāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /

[_Mvu_3.100_] cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
ratnamayāni puṣpāṇi devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
candanasya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
agurusya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
keśarasya ca cūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
tamālapatracūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
divyā ca ratnacūrṇāni devāḥ samprakire tadā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
tūryakoṭisahasrāṇi sampravādyensu ambare /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
antarīkṣasmiṁ bherīyo sampravādyensu aghaṭṭitā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
cailakṣepāṇi karensu antarīkṣe sthitā marū /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
nāgarājā suparṇā ca abhikrāntā ca mānuṣāḥ /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
ime pi bahovo yakṣā varṇavanto yaśasvinah /
cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
ime pi bahovo devāḥ varṇavanto yaśasvinah /

[_Mvu_3.101_] cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
trisāhasrā vibhū devā varṇavanto yaśasvinah /
cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
śaḍāśīti sahasrāṇi brāhmaṇāṁ samāgatā /
cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
śaḍāśīti sahasrāṇi gṛhapatināṁ samāgatā /
cārikāṁ anubandhensu carante lokanāyake //
na tatra kṣudhā pipāsā nāpi ca hāni varṇitā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
na tatra śītam uṣṇam vā damṣā vā masakāni vā /
cārikāṁ caramāṇasya carante lokanāyake //
so cārikāṁ caritvāna vinetvā ca bahūṁ janāṁ /
upāgame lokanātho śākyānāṁ kapilāhvayam //
____atha bhagavāṁ nyagrodhārāme viharati mahatā bhikṣusamghena sārdham
aṣṭādaśabhir bhikṣuśatehi // aśroṣī rājā śuddhodano bhagavān kośaleśu cārikāṁ
caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham aṣṭādaśabhir bhikṣuśatehi yena
kośalānāṁ nagaram tad anusāre tad anuprāpto tatraiva viharati nyagrodhārāme // te
dāni sarve kapilavāstavyāḥ śākyā śākyayinyaś ca bhagavato darśanakāmāḥ
svakasvakāni yugyayānāni yojayanti / bhagavato darśanāya gamiṣyāmaḥ // aśroṣīt
khalu rājā śuddhodano kapilavāstavyāḥ śākyā śākyayinyaś ca svakasvakāni
yugyayānāni yojāpayanti / nyagrodhārāmam

[_Mvu_3.102_] gamiṣyāmaḥ bhagavantam darśanāya // tena dāni kapilavastusmīṁ
ghoṣaṇā kārāpitā // na kenacit prathamaṁ bhagavato upasamkramitavyam / sarvehi
mayā sārdhaṁ nyagrodhārāmam gantavyam bhagavantam darśanāya //
____atha khalu rājā śuddhodano sārdhaṁ sarvakenāntahpureṇa yaśodharāpramukhena
sārdhaṁ kumārāmātyehi ca sārdhaṁ sākyehi saparivārehi sārdhaṁ
dhanugraharathāsvārohehi sārdhaṁ vanijasārthavāhehi sārdhaṁ śreṣṭhipramukhehi
nigamehi mahatā rājānubhāvena mahatā rājarddhīye kapilavastuto nagaṛāto niryāsi
bhagavantam darśanāya // rājā śuddhodano kapilavastuto caturghoṭena aśvarathena
nirdhāvati sākiyamaṇḍalaparivṛto nyagrodhārāmaṁ bhagavantam darśanāya /
bhikṣusamgho ca kapilavastunagaram piṇḍāya praviśati / rājñā śuddhodanena
bhikṣusamgho drṣṭo // so dāni amātyānām pṛcchati // bho bhaṇe amātyā kiṁ imān
edṛśā parivrājakā // amātyā āhansuḥ // deva kumārasya eṣo parivāro // so dāni tāṁ
kr̄ṣaśārīrām bhikṣū ṛṣipravrajitām
uruvilvākāśyapanadīkāśyapagayākāśyapaśāriputraudgalyāyanā ca saparivārā
tapatapitaśārīrām muṇḍā pātrapāṇīm drṣṭvā paridīnamukhavarṇo samvṛtto // mama
putro yadi na pravrajisyati rājā bhaviṣyati cakravartī cāturdvīpo vijitāvī dhārmiko
dharmarājā saptaratnasamanvāgato rājasahasraparivṛto medinīm adhyāvasiṣyat* //
imam edṛśam parivāram nivartetha aham na tam icchāmi draṣṭum // te dāni bhikṣū
amātyehi vuccanti // rājā vo na draṣṭukāmo nivartetha // te dāni nivartitvā
nyagrodhārāmam gatāḥ // na mo bhagavan rājā śuddhodano icchati draṣṭum /
asmākam ca drṣṭvā pratinivartito // bhagavān āha // imahiṁ eva sarvasya
bhikṣusamghasya āhāram bhaviṣyati // uruvilvākāśyapo bhagavantam

[_Mvu_3.103_] āmantrayati // gacchāmi bhagavan rājānaṁ śuddhodanam nivartemi //
bhagavān nādhivāseti // nadīkāśyapo pi gayākāśyapo pi upaseno pi sarve te
maharddhikā bhikṣū bhagavantam yācenti // gacchāma bhagavan rājānaṁ
śuddhodanam prasādemah yathā bhagavantam upasamkrameya // bhagavān teṣām pi
nādhivāseti //
____atha khalv āyuṣmato mahāmaudgalyāyanasya etad abhūsi // kam bhagavān
ākāmkṣati bhikṣum yo rājānaṁ śuddhodanam abhiprasādeyā // andrākṣīt*
mahāmaudgalyāyano divyena cakṣusā viśuddhenātikrāntamānuṣyakena bhagavato
cittam kālodāyismīṁ bhikṣusmīṁ pratiṣṭhitam / kālodāyī bhikṣu rājānaṁ
śuddhodanam abhiprasādayiṣyati // drṣṭvā ca punaḥ yenāyuṣmām kālodāyī
tenopasamkramitvā āyuṣmato kālodāyisya etad uvāca // lābhā te āyuṣmām udāyi
sulabdhā lābhā yasya te śāstā ākāmkṣati udāyī bhikṣu rājānaṁ śuddhodanam
abhiprasādayiṣyati / asti anye sthavirasthavirā bhikṣū yācante na labhanti / tvam
gaccha āyuṣman* udāyi rājānaṁ śuddhodanam abhiprasādehi // evam ukte āyuṣmām
kālodāyī āyuṣmantam mahāmaudgalyāyanam etad uvāca // durāsadā āyuṣmām
mahāmaudgalyāyana rājānah kṣatriyā mūrdhnābhiṣiktā janapadasthāmavīryaprāptā //
sayyathāpi nāmāyuṣmām mahāmaudgalyāyana samiddho mahāgniskandho puruṣasya
durāsado bhavati upasamkramanāya evam evāyuṣmām mahāmaudgalyāyana rājāno
kṣatriyā mūrdhnābhiṣiktā janapadasthāmavīryaprāptāḥ durāsadā upasamkramanāya //
sayyathāpi nāmāyuṣmām mahāmaudgalyāyana kuñjaro ṣaṭhīhāyano durāsado bhavati
upasamkramitum evam evāyuṣmām mahāmaudgalyāyana kṣatriyā mūrdhnābhiṣiktā
janapadasthāmavīryaprāptāḥ durāsadā upasamkramanāya // sayyathāpi nāmāyuṣmām
mahāmaudgalyāyana siṁho mṛgarājo dāṭhī balī keśarī mṛgādhipatir

[_Mvu_3.104_] durāsado bhavati puruṣasyopasamkramanāya evam evāyuṣmām
mahāmaudgalyāyana rājānah kṣatriyā mūrdhnābhiṣiktā janapadasthāmavīryaprāptāḥ
puruṣasiṁhā durāsadā bhavanti upasamkramanāya // sayyathāpi nāmāyuṣmām

mahāmaudgalyāyana sārdūlo olīnakāyo gurudarśano durāsado bhavati puruṣasya
upasamkramanāya evam evāyuṣman mahāmaudgalyāyana kṣatriyā rājāno
mūrdhnābhīṣiktā janapadasthāmavīryaprāptāḥ puruṣāśārdūlā durāsadā bhavanti
upasamkramanāya // atha khalu bhagavān āyuṣmantam kālodāyim gāthāya
adhyabhaṣe //

śṛṇu mama udāyibhadrā paramakuśalaprasādānām tvam agro /
śākyakulanandijananaṁ rājavaram laghu prasādehi //
na hi anyo koci bhikṣu samartha rājño prasādayitum cittam /
nānyatra tvayā udāyi sabhāgacaritena bhagavato //
bhūtapūrvam udāyi atītam adhvānam abhū bhūmipatī /
nāmena satyavardhano vighuṣṭāśabdo dharaṇipālo //
dhārmiko dharmarājā sampūjitaḥ prāṇakoṭinayutehi /
dharmeṇa imāṁ vasumatīm samudraparyamtaṁ anuśāse //
tasya ca abhūṣi rājño putro darśāvī pūrvabuddhānām /
nāmena matisāro guṇagaṇaparicāritamatī ca //
kāmeṣu doṣadarśī anarthiko sarvakāmabhogeṣu /
oruptakuśalamūlo gr̥he na ramati vivekarato //

[_Mvu_3.105_] tam avaca satyavardhano putra bhumjāhi praṇītakāmaguṇam /
vaiśravaṇabhabhanasadṛṣe amarabhabhanasannibhe veśme //
tam avaca matisāro daśāṁgulim praṇāmayitvā /
naitāni dharaṇipāla dhanāni pañcitasya bhāvyāni //
abudhajanasamarthitāni sarāgavaśāni hi tāni vidyanti /

.....
kim kāraṇam anandho andhasya vaśena utpatham gr̥hne /
vuhyaṁtasya velagato katham spṛheyā atrāṇasya //
baddhasya katham mukto vacanena kārādhvam abhikrameya /
viśamasthasya samāgamam katham spṛheyā naro vijño //
pratibhāsi me narapati andho vuhyanto ciranaṣṭo ca /
vuhyasi kāmoghenā aham ca kāmām jugupsāmi //
tasya ca balavantasya pituno ājñāye sa matisāro /
pravraje jahitva rājyam kumāro kāmām ca anapekṣo //
urago vā jīrṇatvacam pakvakheṭapiṇḍam iva tyaje rājyam /
sāgarāntamahim sarvām so kāmeṣu doṣadarśāvī //
atikramya kāmadhātum matisāro brahmavihāram ācare /
..... kumāro brahmatvagamanāye //
pravrajitasmiṁ kumāre anuvrato sya purohitakumāro /
nāmena somadatto anupravrajesi matisāram //

[_Mvu_3.106_] pravrajitasmiṁ kumāre pitā akāsi tasmiṁ aprasādaṁ /
gatvāna somadatto prasādayesi dharaṇipālam //
tat kiṁ manyasi udāyi matisāro anyaḥ tena kālena /
tena samayena ham eva anarthiko kāmabhogeḥi //
tat kiṁ manyase udāyi anyo so satyavardhano āsi /
anyam eva so narapatiḥ śuddhodano so tadā āsi //
tat kiṁ manyase udāyi anyo so anuvrato somadatto /
tuvam eva so abhūṣi prasādaye satyamaham nāma //
tasmiṁ dānīm udāyi rājam śuddhodanam prasādehi /
bheṣyati mahāsamudayo prasanne tasmiṁ mahīpāle //
bheṣyati anantaphalasya upacayah marumānuṣāṇām kulaputra /

rājavaraprasādena naravaram tvaritam̄ prasādehi //
 samprati śākyādhipatī atimānahato vitarkamathito va /
 tiṣṭhati saviṣaṇṇamatī giritāpatito yatha nāgo //
 ojahareṇa balavanto puruṣo yatha rākṣasena parikṣipto /
 naivātmānam̄ na prajā jānatī param eva bhūmipatiḥ //
 aiśvaryahānim anusmaranto aiśvaryam̄ ca vicintento /
 mama kāsi aprasādaṁ gatvā tvam̄ lahu prasādehi //
 atha khalu rājā śuddhodano kapilavastusya nagaradvārāto pratinivartitvā sarveṇa

[_Mvu_3.107_] śākiyamaṇḍalena sārdham̄ svakāyām̄ darśanaśālāyām̄ pratyasthāsi //
 tatra rājā śuddhodano śākyā śākyāyinyaś ca āmantresi // mahantāto pi
 aiśvaryādhipatyā prabhram̄śitvā kumāro pravrajito / yadi na kumāro pravrajito
 abhaviṣya so rājā bhave cakravartī cāturdvīpo vijitāvī dhārmiko dharmarājā
 saptaratnasamanvāgato tasya imāni sapta ratnāni bhavensuh / tadyathā / cakraratnam̄
 hastiratnam̄ aśvaratnam̄ maṇiratnam̄ strīratnam̄ gṛhapatiratnam̄ pariṇāyakaratnam̄
 evam̄ saptaratnam̄ / pūram̄ cāsyā putrasahasram̄ bhavet* śūrāṇām̄ vīrāṇām̄
 varāṅgarūpiṇām̄ parasainyapramardakānām̄ / so imāni catvāri mahādvīpā
 sāgaragiriptyantā akhilān akanṭakām̄ adaṇḍenāśastreṇa anutpīdena dharmeṇa
 vābhinirjītvā adhyāvasiṣya rājāna sahasreṣu ca parivṛto bhaveya teṣām̄ asmākam̄
 hastoktam̄ cakravartirājyaṁ abhaviṣyat te vayam̄ kumāreṇa pravrajitenā mahantāto
 aiśvaryādhipatyāto bhram̄śitāḥ //

______ atha khalv āyuṣmān udāyī nyagrodhārāmāto vaihāyasam abhyudgamya rājño
 śuddhodanasya śākiyamaṇḍalaparivṛtasya purato tālamātraṁ vaihāyasam antarīkṣe
 asthāsi // adrākṣid rājā śuddhodanah āyuṣmantam̄ udāyīm̄ tālamātraṁ vaihāyasam
 antarīkṣe tiṣṭhantam̄ dṛṣṭvā ca punah hrṣṭo tuṣṭo saumanasyajāto utthāyāsanāto
 ekānsam uttarāsaṁgaṁ kṛtvā yenāyuṣmām̄ udāyi tenāṁjalim̄ praṇāmetvā
 āyuṣmantam̄ udāyīm̄ gāthāye adhyabhāṣe //
 kutas tvam̄ āgacchasi raktacīvara
 kena tvam̄ arthena ihānuprāpto /
 kim̄ vātra ākāṁksasi tvam̄ udāyī
 sudullabham̄ siddhavratāna darśanam̄ //—sudurlabham̄

[_Mvu_3.108_] lābhas te rāṣṭrādhipate śirīmato
 yasya tava putra narāṇam̄ uttamah /
 tejena obhāsatī sarvalokam̄
 sahasrarasmīva udetva medinīm̄ //
 evam̄ dāni sthavireṇa udāyinā tālamātraṁ vaihāyasam antarīkṣe sthitena bahūni
 buddhamāhātmyāni parikīrtitāni tāni ca rājā śuddhodano śrutvā prīto samvṛtto // so
 dāni śākyā śākyāyinyaś ca āmantrayati // sayyathāpi nāma vāsiṣṭhāho sūryasya
 abhyudentasya etam̄ pūrvam̄gamam̄ etan nimittam̄ yad idam̄ aruṇo udāyī no
 sarvasaṁśayacchettā sugatasya śrāvako //
 buddhasya putro paramārthadarśī
 upāgato śākyākulam̄ tadantah /
 prasādaye satyamahaṁ ity evam̄

.....
 āśāya krṣyate kṣetram̄ bījam̄ āśāya vāpyate /
 āśāya vāṇijā yānti samudram̄ dhanahārakā /
 yo yasya āśāya tiṣṭhāmi sā me āśā samṛdhyatu //
 punarpunah kṣipra vapanti bījam̄
 punarpunah varṣati devarājah /

punarpunaḥ vardhati bījagrāmaṇ
punarpunar lābhamaṇ labhanti karşikā //

[_Mvu_3.109_] punaḥpunar yācanakā upenti
punarpunaḥ satpuruṣā dadanti /
punarpunaḥ satpuruṣā pi dattvā
punaḥpunar svargam upenti sthānaṁ //
dullabho puruṣājanyo na so sarvatra jāyate /
yat so jāyate vīraḥ tam kulaṁ sukham edhati //
vīro hi vai sapta yugām punāti
yasmiṁ kule jāyati bhūriprajño /
piteva śākyā nayati devadevo
tvayāpi jāto muni satyanāmaḥ //
śuddhodano nāma pitā jinasya
buddhasya māyā kila nāma mātā /
yā bodhisatvaṁ parihārya kukṣiṇā
kāyasya bhedāt svargeṣu modati //
sā modati kāmaguṇehi pañcahi
iṣṭehi kāntehi buddhasya mātā /
atiriva puṇyakāmā
parivāritā apsarasām gaṇehi //
putrasya buddhasya asahyatāyino
amṛgīrasasyāpratimasya tāyino /
prītaḥ pitā harṣita eṣa śākyā
dharmeṇa tvam gautama āryako si //
rājā āha //
yasyāntike pravrajito si bhikṣu
śraddhāya so carati brahmacaryam /

[_Mvu_3.110_] na so bhīto nāpi bhayaṁ upeti
eko pi so ramati vṛkṣamūle //
udāyī āha //
yasyāntike pravrajito smi rāja
śraddhāya so carati brahmacaryam /
na so bhīto nāpi bhayaṁ upeti
eko pi so ramati vṛkṣamūle //
ekam̄ varan tam munim apramattam̄
nindāpraśamsāsu avepamānam /
siṁho va śabdeṣu asantrasantam̄
vātam̄ va jālasmīm asajjamānam /
netāram̄ anyeṣu ananyaneyam̄
bhīram̄ jinaṁ śākyā katham̄ vadesi //
yam vedayasi anopamaprajñam̄
mahyam̄ putram̄ tasya pitā ti brūmi /
putrasya tasya mahya putro bhosi
bhuktvāna bhikṣu hara piṇḍapātram̄ //
eṣyāma vayaṁ api darśanāya
buddham̄ anativaram̄ vitīrṇakāṁkṣam /
loke udapāsi sa satvasāro
putram̄ mahyam̄ yathā vadesi bhikṣu //

bhuktvāna bhojanam yāvadartham
śucim̄ prañītam̄ rasasvādupetam̄ /

[_Mvu_3.111_] so prakrame piñḍapātram̄ grahetvā
upasam̄krame yena jino aneyo //
so tam̄ pradeśam̄ upasam̄kramitvā
upanāmaye piñḍapātram̄ jinasya /
vanditva pādām̄ avaci tathāgataṁ
yāsyanti te jñātayo darśanāya //
edṛśām̄ guṇām̄ śruṇitva bhūmipālo
trikhuttam udānayati sulabdhā labhā /
mahyam̄ anantā yaṁ trisāhasrāya
lokadhātūye jine jīvamāne
bhaviṣyati sam̄gamo nāyakena /
sam̄puṣpitā drumalatā kusumāvakīrṇā
āsevitā ca dvijasam̄ghanināditena /
evam̄ pi mahyam̄ hrdayam̄ prītisam̄kusumitam̄
śrutvāna putram̄ mama sarvaguṇopapetam̄ //
atha khalu rājā śuddhodanah anyataram̄ rājāmātyam̄ āmantrayati // bho bhaṇe amātya
sarvārthasiddho kumāro anuttarām̄ samyaksam̄bodhim abhisam̄buddhitvā
pravṛttapravaradharmačakro kapilavastūpavaneṣu anuprāpto / tataḥ putrasya
sarvārthasiddhasya kumārasyābhuyudgamanam̄ kariṣyāmi // tato kapilavastunagare
ghoṣānām̄ kārāpehi / sarvehi sākyehi brāhmaṇagṛhapatikehi sarvehi ca gāndharvikehi
sarvehi ca śrenīhi sarvehi ca śilpāyatanehi mayā sārdham̄ sarvārthasiddhasya
pratyudgamanam̄ kartavyam̄ // sādhu mahārājeti // so rājāmātyo śuddhodanasya
pratiśrutvā kṣipram eva kapilavastunagare catvaraśṛṅgāṭaka-antarāpaṇamukheṣu

[_Mvu_3.112_] ghoṣānām̄ kārāyati // bhagavanto sarvārthasiddhakumāro anuttarām̄
samyaksam̄bodhima bhisam̄buddhitvā kapilavastūpavaneṣu anuprāpto / tato
sarvabhavantehi rājñā śuddhodanena sārdham̄ bhagavato pratyudgamanāya
gantavyam̄ //
sākyānām̄ vam̄śagato bheṣyati yo sya trāṇam̄
siddhābhiprāyo ṛṣabhbhāvaviraktacitto /
kṣīṇāśravo vigatarāgo samam̄tacakṣuh
drakṣyāmatha dvādaśavarṣe anantaprajñam̄ //
ānaṁdaheriravam̄ śrutvā sākyarāstre
sam̄gītim̄ devagaṇavāditam̄ lumbinīye /
yena pratijñā kṛtā buddho bhaviṣyam̄ loke
so eṣyati bhūtavacano vigatāndhakāro //
prakrānto saptapadaṁ yo iha lum̄binīye
bodhyamgasaptaratanāni abudhye yena /
yo sim̄hanādaṁ nadate ahaṁ loke jyeṣṭho
so eṣyati paravādaṁ prabhāmjamāno //
yenedam̄ apakṛtam̄ garbhaśayyam̄ aśeṣam̄
ucchoṣito ca se punaḥ bhavahetuḥ sarvam̄ /
ucchoṣitā ṛṣalatā ca duḥkhasya mūlam̄
so eṣyati baṁḍhapramokṣam̄ karonto loke //
te dāni kapilavastuto sākyā sākyāyinyaś ca tam̄ ghoṣam̄ śrutvā kṣipram eva
rājakuladvāre

[_Mvu_3.113_] sannipatitā sakumārāmātyā bhaṭabalāgrā purohitapramukhā brāhmaṇāḥ śreṣṭhipramukho vaniggrāmo sarve ye kapilavāstavyā gandharvikā / tadyathā cakrikavaitālikanaṭanartaka-ṛllamallapāṇisvarikā śobhikā lamghakā kumbhatūṇikā velambakā dvistvalabhāṇakā paṃcavaṭukā gāyanakā bhāṇḍavikā hāsyakārakā bherīśaṃkhamṛḍamgapatahikā tūṇavapanavaveṇavallakī-ekadaśīvīṇāvādā ca bahuvādyakā ca sarve rājakuladvāre sannipatensuh / sarve ca kapilavāstavyā śreṇīyo / tadyathā sauvarṇikā hairanyikā prāvārikā śaṃkhikā dantakārakā maṇikārakā prastārikā gandhikā kośāvikā tailikā ghṛtakuṇḍikā gaulikā vārikā karpāsikā dadhyikā pūpikā khaṇḍakārakā modakārakā kaṇḍukā samitakārakā saktukārakā phalavāṇijā mūlavāṇijā cūrṇakuṭṭagandhatalikā āgrīvanīyā āviddhakā guḍapācikāḥ khaṇḍapācakāḥ śuṇṭhikāḥ sīdhukārakāḥ śarkaravāṇijā / ete cānye ca bahuvyavahārikā sarve rājakule sannipatensuh / sarve ca kapilavāstavyā śilpāyatanā / tasyathā lohakārakā tāmrakuṭṭā suvarṇakārakā taddhukārakā pradhvopakā roṣīṇo trapukārakā śīśapiccatākārā jantukārakā mālākārā purimakārakā kumbhakārā carmakārā ūṇavāyakā varūthatantravāyakā devatātantravāyā cailadhovakā rajakā śucikā tantravāyā citrakārakā vardhakirūpakārakāḥ kālapātrikāḥ pelalakāḥ pustakārakāḥ pustakarmakārakā nāpitā kalpikā chedakā lepakā sthapatisūtradhārakā uptakoṣṭhakārakā kūpkhanakā mṛttikāvāhakā kāṣṭhavāṇijā tṛṇavāṇijā stambavāṇijā vamśavāṇijā nāvīkā olumpikā suvarṇadgovakā mauṣṭikā / ete cānye ca uccāvacā janatā hīnotkṛṣṭamadhyamā

[_Mvu_3.114_] sarve rājakuladvāre sannipatensuh // evam dāni rājā śuddhodano imena ca janakāyena antaḥpureṇa sārdham kumārāmātyehi parivṛto dhanukarathikahastyārohehi sārdham carturgoṭaratham abhiruhitvā śreṣṭhipramukho nigamo sārthavāhapramukho vāṇijagrāmo purohitapramukhā brāhmaṇā aṣṭādaśa śreṇīyo puraskṛto parivṛto mahatā rāja-ṛddhīye mahatā rājānubhāvena mahato janakāyasya hakkārahikkārabherīmṛḍamgapatahaśaṃkhasaṃmninādena kapilavastuto nagarāto niryātvā yena nyagrodhārāmas tena prasthito bhagavato darśanāya // bhagavato dāni evam bhavati // abhimānino śākyāḥ yadi sānam svake āsane niṣaṇṇako pratisaṃmodayiṣyāmi atha sānam bhaviṣyati cittasyānyathātvam katham hi nāma yo kumāro cakravartirājyam apahāya pavrajito anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄budhitvā dharmam adhigato dharmasvāmī ātmānaṃ pratijānāti so pītarām ca vṛddhatarakām ca gurusthāṇīyām ca na pratyutthihati / nāsti ca so satvo vā satvakāyo vā yasya tathāgate pratyupasthīhante na saptadhā mūrdhnam sphaleyā / yan nūnāham pauruṣamāṭram vaihāyasam antarīkṣe dīrgham camkramam camkrameyam // ____atha khalu bhagavām pitu rājño śuddhodanasya śākiyamaṇḍalasya ca mānātimānam jñātvā āgamanam viditvā pauruṣamāṭram vaihāyasam antarīkṣe dīrgham camkramam camkramati aspr̄śanto pādatalehi bhūmiyam // atha khalu rājā śuddhodano dūrato evam nyagrodhārāme bhagavantam paṣyati pauruṣamāṭram vaihāyasam antarīkṣe dīrgham camkramm camkramantam aspr̄śantam pādatalehi bhūmiyam dr̄ṣṭvā ca punaḥ āścaryādbhutasamḥṛṣṭaromakūpajāto āścaryam yādr̄śam kumāreṇa dharmo abhigamito yathā sarvaloke dvipadānam uttamo // atha khalu rājā śuddhodano śākyo śākiyānām āmantrayati // paṣyatha bhagavanto yena kumāreṇa saṃkalpo

[_Mvu_3.115_] cintito prārthayatā draṣṭum sarvajñam sarvadharmaś abhijñātasam̄kalpam sarvasiddham narendram so paṣyatu siddhārtham sarvasiddhisam̄prāptam // dr̄ṣṭvāna putram paripūrnakāyam sulakṣitam lakṣavicitritāmgam /

pañcamamāse yatha eva candro
 parivṛto lakṣaṇatārakehi //
 dṛṣṭvā surūpam asamānakāyam
 tam āyatākṣam śiriya jvalamānam /

.....

atha khalu rājā śuddhodano yāvattakam yānasya bhūmi tāvattakam yānenā yātvā
 yānātō pratyoruhya sva-antahpureṇa sārdham śākiyamaṇḍalena ca padasā yeva
 nyagrodhārāmam praviṣṭo yena bhagavāns tenopasamkramitvā mūrdhnā bhagavataḥ
 pādau vanditvā gāthām adhyabhāsi //
 imam tṛṭīyam tava bhūriprajña
 pādānte vandāmi samantacakṣuh /
 yam ca te naimittikā vyākarensuh
 yam jambucchāyā na jahe imam ca //
 atha khalu bhagavām nyagrodhārāme tālamātram vaihāyasam antarīkṣe sthitvā
 vividhavicitrāṇi yamakaprātihāryāṇi karoti / heṣṭhimam kāyam prajvalati uparimāto
 kāyātō sītasya vārisya pamca dhārāśatāti śravanti / uparime kāye prajvalite heṣṭhimāto
 kāyātō sītasya vārisya pamca dhārāśatāni śravanti // atha khalu bhagavān
 ṛṣabhvārṇam ṛddhiye

[_Mvu_3.116_] abhinirmiṇitvā calatkakubham varṇarūpasamupeto purastimāyām
 diśayām antarahito paścimāyām diśayām prādurbhavati / paścimāyām diśayām
 antarahitah purastimāyām diśayām prādurbhavati / uttarasyām diśayām antarahito
 dakṣināyām diśayām prādurbhavati / dakṣināyām diśayām antarahito uttarāyām
 diśayām prādurbhavati // evam dāni mahāprātihāryam vistareṇa kartavyam // tatra
 dāni bahūni prāṇikoṭīsatasahasrāṇi bhagavato edṛśam ṛddhiprātihāryan dṛṣṭvā
 pramuditā prītaisumanasyajātā samvṛttā āścaryādbhutaprāptā hakkārasahasrāṇi
 pravartenti // mahāprajāpatīya dāni gautamīya yadā bhagavān abhiniṣkrānto tasyā
 ruṇnena śokena ca akṣīṇi paṭalehi va samchannā andhā samjātā / tahiṁ ca
 nyagrodhārāme bhagavato vividhāni vicitrāṇi yamakaprātihāryāṇi karentasya
 hakkārasahasrāṇi vartanti mahāprajāpatī gautamī yaśodharāye pṛcchatī / kiṁ ete
 hakkārasahasrāṇi kurvanti // yaśodharā āha // eṣo bhagavām vaihāyasam antarīkṣe
 vividhāni vicitrāṇi yamakaprātihāryāṇi karoti nāpi tvam paśyasi // yaśodharā āha //
 āgamehi ahan tathā kariṣyāmi yathā tvam paśyasi // tāye dāni yaśodharāye yatra
 bhagavato prātihāryāṇi karontasya kāyātō pamca dhārāśatāni śravanti tataḥ
 udakāṇijalim pūretvā mahāprajāpatīye gautamīya akṣīṇi ākṣalitāni tāni ca paṭalāni
 buddhānubhāvena bhinnāni / tasyā dāni yathāpaurāṇā śuddhā vimalā dṛṣṭi samjātā //
 ____ atha khalu bhagavām vaihāyasam antarīkṣe vividhāni vicitrāṇi
 yamakaprātihāryāṇi kṛtvā bahūni prāṇisahasrāṇi ṛddhiprātihāryāṇi darśayitvā
 āryadharmaṁ pratiṣṭhāpayitvā prajñaptā eva āsane niṣīde // atha khalu rājā
 śuddhodano śākyā ca bhagavataḥ

[_Mvu_3.117_] pādau śirasā vanditvā bhagavantam sādhu ca suṣṭhu ca
 pratisammodetvā ekamante niṣīdensuh / mahāprajāpatī gautamī ca yaśodharā ca
 sārdham ca amṛtahpureṇa bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam
 pratisammodetvā ekamante niṣīdensuh / atha khalu rājā śuddhodano vegajāto
 bhagavato hitāhitam aprcche //
 tam devavarṇam sukumārarūpam
 udyānabhūmīm anucamkramantam /
 pitā putram prāṇjaliko upāgame
 indram va devā tridaśā va śakram //

idam tr̄tīyam tava bhūriprajñā
pādān te vandāmi samantacakṣuh /
yam ca te naimittikā vyākarensuh
jaṁbucchāyā na vijahe imam ca //
te devavarṇā ubhaye samāgatā
buddho ca buddhasya pitā ca rājā /
upaśobhati sālavane niṣaṇṇo
candro yathā abhragaṇā pramukto //
athāprameyasya pitur abhūsi
cirasya dṛṣṭvāna priyam manāpam /
putram svakam prāṇasamaṁ niṣaṇṇam
hitāhitam pṛcchati vegajāto //
purā tava kambalapādukā va
sucitrā sūkṣmāstarasamsthitāsu /

[_Mvu_3.118_] abhiruhya tām caṅkramase ca vīra
śvetasmīṁ chattrasmīṁ dharīyamāne /
so dāni tāmramṛdujālinīhi
samantanemīhi sahasrehi /
kuśakanṭakaśarkaram ākramanto
kaccit te pādau na rujanti vīra //
bhagavān āha //
sarvābhībhū sarvavidū ham asmi
sarveṣu dharmeṣu anopaliptaḥ /
sarvam jahe ṛṣṇakṣayā vimukto
na mādr̄śo samprajaneti vedanā //
rājā āha //
purā tava lohitacandanena
śāsiṣya raktopanibhena kāle /
manojñagandhena suśītalena
snapakā vilīmpensu te snāpayitvā //
so dāni grīṣmāsu kharāsu rātriṣu
vanād vanamī ḫryasi caṅkramanto /
odātaśītena sukhena vāriṇā
ko dāni te snāpayate kilantaṁ //
bhagavān āha //
śuddhā nadī gautama śīlatīrthā
anāvilā sadbhiḥ sadā praśastā /

[_Mvu_3.119_] yasmiṁ hrade devaṅgehi snāto
ogādhagātro pratarāmi pāram /
dharmo hrado gautama śīlatīrtho
anāvilo sadbhiḥ sadā praśasto /
yasmiṁ hrade devaṅgehi snāto
pṛthivīṁ pravāheti svapuṇyagandhām //
rājā āha //
yadā tuvam kāśikavastradhārī
padumutpalacampakavāsitāni /
śuddhāni vastrāṇi nivāsayitvā
so śobhasi śākiyamanḍalasmīṁ

śakro va sāhasragatāna madhye //
 so dāni śāṇāni ca paṭṭakāni ca
 raktāni vastrāṇi drumatvacāni /
 dhāresi tam ca ajugupsamāno
 idam pi te āścariyam bhadanta //
 bhagavān āha //
 na cīvare śayane bhojane vā
 anudhyāpitā bhonti jinā narendra /
 labdhvā manāpam athavāpi apriyam
 upekṣakā bhonti jinā prajānakā //
 rājā āha //
 purā tava ajanyarathā vicitrā
 suvarṇakāṁsarucirā mahārhā /

[_Mvu_3.120_] śvetam ca cchatram maṇikhaḍgacāmaram
 dhruvam grahensu te diśam prayāyataḥ //
 purā tava vātajavo udagro
 hayottamo kaṇṭhako śīghravego /
 ājāneyo kañcanajālacchanno
 abhīkṣṇa so vahati yena kāmam //
 yo yugyayānehi tuvam upeto
 rathehi aśvehi ca kumjarehi ca /
 rāṣṭreṇa rāṣṭram anucaṅkramanto
 kaccin na śrānto si tad adya brūhi //
 bhagavān āha //
 ratho me ṛddhipādo svacittavāhano
 dhṛtī ca prajñā ca smṛtī ca sārathī /
 samyakpradhānā caturo me aśvā
 samam prayāto haṁ padam susaṁskṛtam //
 rājā āha //
 purā tuvam rūpiyahājaneṣu
 suvarṇapātreṣu ca bhumijyāna /
 śuciṁ prañitarasakam ca bhojanam
 rājānubhāvena upastihensu //
 so dāni loṇam ca aloṇakam ca
 lūkham alūkham arasaṁ sarasaṁ ca /

[_Mvu_3.121_] paribhūmjasi tam ca jugupsamāno
 idam pi te āścariyam bhadanta //
 bhagavān āha //
 ye cāpi buddhā purimā atītā
 anāgatā yo pi caham aneyo /
 lūkham alūkham arasaṁ sarasaṁ ca
 damārthiko lokahitāya bhūmjati //
 rājā āha //
 purā tuvam goṣṭhikatūlikāsu
 ajināstrte kṣomasukhopadhāne /
 suvarṇapāde śayane mahānte
 tvam modase mukta puṣpāvakīrṇe //
 so dāni durgāya kharāya bhūmiye

trṇāni patrāṇi ca samstaritvā /
 tvam̄ modase satvasāro
 kaccit te gātrāṇi rujanti dhīra //
 bhagavān āha //
 nāsmadvidhā śākya duḥkham̄ svapanti
 sarve ca me śokajvarā prahīṇā /
 so haṁ sadā nirjvaratho viśoko
 jagrāmy ahaṁ sarvabhūtānukampī //

[_Mvu_3.122_] rājā āha //
 purā tuvam̄ gautama svake agāre
 antahpure devavimānakalpe /
 pradīpakhadyotagaṇābhikāśe
 kūṭāgāre pithitavātāpāne //
 vicitramālyābharaṇātha nāritho
 alamkṛtā apsarasannikāśā /
 upasthitā kiṁkaraṇīyā utsukā
 mukham̄ udīkṣanti kim ārya āha //
 bhagavān āha //
 adyāpi me śākya svake vihāre
 devā ca brahmā ca prabhāsvarā ca /
 cittam̄ py eśām̄ mahya vaśena vartati
 yahiṁ ca icchāmi tahiṁ thapemi //
 rājā āha //
 bherīmr̄damgaturiyābhigīto
 paṇīsvarākhyānavidūhi tatvam̄ /
 sa śobhasi śākiyamaṇḍalasmīm
 śakro va sāhasragatāna madhye //
 bhagavān āha //
 sūtrānte vaiyyākaraṇābhigīto
 vidyāvīmuktipratibodhano haṁ /

[_Mvu_3.123_] sobhāmy ahaṁ bhikṣusamghamadhye
 brahmā va sāhasragatāna madhye //
 rājā āha //
 purā tuvam̄ bhīma svake agāre
 antahpure devavimānakalpe /
 rakṣanti te varmadharā manusyā
 susañcitāḥ khaḍgaḍīdhā prahāriṇo //
 so dāni eko vihare aranye
 ulūkabheraṇḍakasamnīnāde /
 anekavyālācaritāsu rātriṣu
 kvacit* na bhīto si tad adya brūhi //
 (bhagavān āha //)
 sarve pi ce yakṣagaṇā samāgatā
 caṇḍā pi hastī giridurgacārī /
 na mādrśe romaharṣam janeyu
 bhayam̄ prahāyābhayam asmi prāptaḥ //
 eko carāmi muni apramatto
 nindāpraśamsāsu avepamāno /

śimho va śabdeśu asantrasanto
vātam̄ va jāleśu asajyamānam̄ /
netāram anyeśu ananyaneyam̄
bhīrum̄ jinam̄ sākya kathaṁ vadesi //

[_Mvu_3.124_] rājā āha //
pr̄thivī ca te vijitā sarvakalpā
putrāṇa te pūrasahasram asya /
ratnāni ca sapta parityajitvā
śrāmaṇyam evābhigato si vīrā //
bhagavān̄ āha //
pr̄thivī ca me vijitā sarvakalpā
putrāṇa me pūrasahasram asti /
ratnāni ca aşta imāni santi
etādṛśam̄ ratnam̄ anyam̄ na asti //
tam̄ vītarāgam̄ susamāhitendriyam̄
samyakpramuktaṁ akhilam̄ anaśravam̄ /
putram̄ pitā prāmjali ko upāgame
deśehi me mārgam̄ manusyahitāye //
tam̄ enam̄ jñānenā pharitva sāstā
śuddhodanam̄ pitaram̄ etad abravīt* //
abhīkṣṇam̄ so locaya bhikṣudarśanam̄
mā pramādyi bheṣyati tuhyaṁ dharmo //
athāprameyasya pitu abhūsi
samvarṇitam̄ tāyino bhikṣudarśanam̄ /
samanantaram̄ satpuruṣo bhajanto
athottarīdharmacakṣum̄ viśodhaye //
etādṛśo āsi tadā samāgamo

[_Mvu_3.125_] pituś ca putrasya ca harṣaṇīyo /
tan tādṛśam̄ sugatam̄ anusmaranto
nirāmiṣām̄ ko na labheya prītiṁ //

_____ pitāputrasamāgamo samāpto //

bhikṣū bhagavntam̄ āhaṁsuḥ // paśya bhagavam̄ kathaṁ āyuṣmatā udāyinā ayam̄ rājā
śuddhodano abhiprasādito // bhagavān̄ āha // na hi bhikṣavo etarahim eva etena
udāyinā eso rājā śuddhodano abhiprasādito anyadāpi esa etena udāyinā rājā
śuddhodano abhiprasādito // bhikṣū āhansuḥ // anyadāpi bhagavam̄ // bhagavān̄ āha //
anyadāpi bhikṣavah //

_____ bhūtapūrvam̄ bhikṣavo atītam adhvānam̄ nagare vārāṇasīye kaśījanapade rājā
brahmadatto nāma rājyam̄ kārayati kṛtapunyo maheśākhyo susamgr̄hitaparijano
dānasamvibhāgaśilo mahābalo mahākośo mahābalavāhanō / tasya tam̄ nagaram̄
vārāṇasī kāśījanapadam̄ ṛddham̄ ca sphītam̄ ca kṣemam̄ ca subhikṣam̄ ca
ākīrṇajanamanuṣyam̄ ca bahujanamanuṣyam̄ ca sukhitanuṣyam̄ ca
praśāntaḍīmbadāmaram̄ sunigr̄itataskaram vyavahārasampannam̄ // tatra supātro
nāma kākarājā prativasati aśītisahasraparivāro /// tasya dāni kākarājñō supārsvā nāma
kākabhbāryā / tasyā kākīye rājabhojanena dohalako / sā tasya supātrasya kākarājñō tam̄
dohalam̄ ācikṣati // so āha // aham̄ ānāpayiṣyam̄ rājabhojanam̄ bhumjāhīti // so dāni
kākarājā amātyam̄ āha // supārsvāye rājabhojanena abhiprāyo āṇāpehi kākānām̄ yam̄

rājño brahmadattasya mahānasāto rājabhojanam āharisyanti // so amātyo āha // svāmi
ānayiṣyāmi rājabhojanam pi // so dāni āmātyo teṣāṁ kākānām āṇāpeti / gacchatha
rājño brahmadattasya

[_Mvu_3.126_] mahānasāto rājabhojanam ānetha supātrasya kākarājño bhāryā
paribhumjiṣyati // te kākā āhansuh // rājakulam iṣvastraśikṣitaiḥ rakṣīyati /
parisamantena rājakulasya pakṣī na śaknoti atikramitum tato na śakyāma vayaṁ rājño
brahmadattasya mahānasāto rājabhojanam ānayitum // apare pi āṇāpyanti na ca
utsahanti / aśītihi kākasahasrehi na ca kocid utsahati rājño brahmadattasya
mahānasāto rājabhojanam ānetum mā tatra gatā kāmḍena vā guḍikāye vā hanyema //
tasya dāni kākarājño amātyasya etad abhūsi // aham supātrasya kākarājño aśītinām
kākasahasrāṇām amātyo yadi ca aham na śaknomi etam supātrasya kākarājño
āṇattikam kartum na puruṣakārakam bhavati asmākam gacchāmi svakam rājño
supātrasya niveditum // mahārāja atra svakam mahānasāto rājabhojanam ānemi yadi
hanyāmi yaṣṭam bhavatu ekaśarīreṇa na punaḥ supātrasya kākarājño bhāryāye
bhojanam nānemi // so dāni teṣāṁ rājapuruṣāṇām iṣvastraśikṣitānām py
āluptacittānām nājñāto / tataḥ rājño brahmadattasya mahānasāto nānāprakāraṁ
rājabhojanam pratyagram varṇarasopetaṁ tuṇḍenādāyāpagacchatī // divase divase
punarpunaḥ harati //
____tehi tehi sūpehi rājño brahmadattasya niveditum // atra mahānase kāko aparādhyati
rājabhojanam ucchiṣṭhīkaroti viṭṭāleti vidhvamseti vayaṁ karme praśṭā tehi karmehi
utkṣiptā sma nivārayitum // rājñā amātyā āṇattā // evam mahānasam jālena pidhāpetha
yatha so kāko na mahānase śakyeya aparādhyitum //
manasā devānām vacasā pārthivānām
nacireṇāḍhyānām karmanā daridrāṇām iti //

[_Mvu_3.127_] rājño brahmadattasya vacanamātreṇa sarvantam mahānasam jālena
apihitam // so kāko tatra mahānase na śaknoti opatitum nāpi śaknoti aparādhyitum //
so pi tarketi katham aham ato rājabhojanam hariṣyanti // tasya kākasya etad abhūsi //
yan nūnāhaṁ etam pantham rakṣeyam yena pathena mahānasāto rājño bhaktam
allīpīyati // yataḥ panthāto tam paṣyati rājño allīpīyantam odanam vā vyañjanam vā
mānsaprakārāṇi vā khajjakam vā tilakṛtam vā anyam vā kamcid bhakṣyam tataḥ
taṇḍenādāya gacchatī // rājñā āṇattam sarveṣām eteṣām pariveṣakānām varṣavarāṇām
ca bhojanabhājanānām pidhānāni detha // te dāni pariveṣakā tam bhojanam pidhānehi
apihitvā mahānasāto rājño allīyanti // tato so kāko na bhūyo śaknoti hartum // tasya
dāni kākasya etad abhūsi // katham aham śakyeyam kākarājño bhāryāye bhūyo
rājabhojanam hartum // so dāni yaṁ rājā brahmadatto ceṭīnām haste arpayanto
devīnām kabalāni preṣati tataś ceṭīnām hastāto harati // rājñā brahmadattena śrutam /
ataḥ devīnām kabalehi praveṣīyante hi so kāko ceṭīnām hastāto bhojanam harati //
rājñā āṇattam // sarvāsām ceṭīnām kabalāni praveṣayantānām apidhānāni detha // tatra
ca rājño brahmadattasya gurukam amarṣam samjātam // aho yādṛśo eṣo kākah dhṛṣṭo
mukharo pragalbho ca sāhasiko ca dhanuhastehi na śakyati rakṣitum antan dṛaṣṭvā
opatati // rājñā āṇattam // yo me etam kākam jīvantam gṛhītvā allīpeya tasya vipulam
abhicchādanam dadeyam // sarvasya parivārasya āṇattam evam rājā brahmadatto
jalpati //

[_Mvu_3.128_] ____aparā dāni ceṭī rājño brahmadattasya arpayato svakāye devīye
kabalām ādāya vastrehi apihitvā gacchatī / sā dāni tena kākena dṛṣṭā / tasya etad
abhūsi / katham ato ceṭīya hastāto bhojanam hareyam / yan nūnāhaṁ asyā ceṭīye
nāsāgre lagneyam tataḥ sā ceṭī trastā imam bhojanam ujjhiṣyati tato aham yaṁ tam

bhojanam gr̄hya gamiṣyāmi // so dāni yenābhūd dāsī opatitvā tāye cetīye nāse lagno /
 tatra nāse vraṇo kṣato / cetīye bhītāye bhojanam ujjhitvā so kāko ubhayehi hastehi
 gr̄hīto // sā dāni cetī kākam ādāya nāsāya rudhireṇa gharantena rājño brahmadattasya
 upasamkrāntā / ayam so dr̄ṣṭakākah gr̄hīto // so dāni rājā brahmadatto tasyā cetīye
 prīto samvṛtto / śobhanam te kṛtam yam tvayā eso kāko gr̄hīto // tena dāni rājñā
 brahmadattena tāye cetīye vipulo ācchādo dinno // so ca kāko paribhāsiyati / na
 śobhanam yam tvam rājakulam pi dharṣayasi // so dāni kāko rājānam brahmadattam
 gāthāye adhyabhāṣe //
 vārāṇasyām mahārāja kākarājā nivāsito /
 aśītikākasahasrehi supātro parivārīto //
 tasya dohalinī bhāryā supārvā mānsam icchatī /
 rājño mahānase pakvam pratyagram rājabhojanam //
 tasyāham vacanam śrutvā karanto anuśāsanīm /
 bhartur apacitīm kṛtvā nāsāye akari vranam //
 atha khalu bhikṣavah rājā brahmadatto tasya kākarājāmātyasya prīto samvṛtto /
 imasya kākarājāmātyasya tasya kākarājasya sakāśāto naiva grāmo na bhogo nāpi

[_Mvu_3.129_] ca anyā kācid vṛttih / svakena tuṇḍena vṛttim paryeṣanto ātmatyāgam
 tasya kākarājasya kāryam karoti // atha bhikṣavo rājā brahmadatto amātyapārṣadyām
 gāthāye adhyabhāṣe //
 etādṛśo arahati rājabhogam hi bhumjītum /
 yathāyam kākarājasya prahva āmarañād dvijo //
 tasya dāni kākasya rājñā brahmadattena daivasikam rājabhojanam anujñātam
 rājabhojanasya pratyagrasya nānāprakārasya pūraṇam bhojanam kṛtvā tasya kākasya
 arthāye ekānte kṣipyati atah tam daivasikam svayam ca bhumjesi kākarājasya ca
 haresi // parivārasya āṇattam / na kenacid etasya kākasya rājakulam gacchantasya vā
 āgatasya vā kiṃcid vyāghātam utpādayitavyam //
 ____ bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
 kālena tena samayena supātro nāma kākarājā abhūsi / na khalv evam draṣṭavyam / tat
 kasya hetoh / aham sa kākarājo abhūsi // yā kākarājasya bhāryā supārvā nāma sā eso
 yaśodharā abhūsi // yaś ca kākarājasya aśītīnām kākasahasrāṇām amātyo abhūsi eso sa
 kālodāyī sthavirah // yo bhūd rājā brahmadattah sa esa rājā śuddhodano abhūsi //
 tadāpi eso etena prasādito etarahim pi esa etena prasāditah //

____ kākajātakam samāptaḥ //
 bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavan katham iyam mahāprajāpatī
 bhagavato śokena andhā samjātā bhagavantam cāgamyā anandhā samjātā // bhagavān
 āha // na bhikṣavo etarahim eva esā mahāprajāpatī mama śokena kāruṇyena ca andhā
 samjātā mama eva

[_Mvu_3.130_] cāgamyā anandhā samjātā / anyadāpy esa mahāprajāpatī mama
 āgamyā anandhā samjātā // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha //
 anyadāpi bhikṣavah //

____ bhūtapūrvam bhikṣavah atītamadhvāne himavantapārśve caṇḍagirir nāma parvato
 tasya dāni pārśve mahanto vanakhaṇḍo vṛkṣasahasrehi puṣpaphalopetehi samchanno
 padminīhi ca āśramehi ca upeto ṛṣigānucīrṇo prānto pravivikto // tatra mahāntam
 hastiyūtham prativasati ṣaddantakulam // tahim ājaniyo hastipoto jāto ṣaddanto
 indragopakaśīrṣo saptāṁgasupratīṣṭhito kumudavarṇo / so yadā samvardhito tadā
 mātām gurugauraveṇa premnena ca paricarati / tasyā pūrvam bhojanam pāṇīyam ca
 dattvā paścād ātmanā paribhūmjati kālena ca tām kālena uddhataśārīrāyā vanalatāyā

parimārjati snāpayati // evam so hastipoto sāvahitam prasādena premnena ca
gauraveṇa ca sarvakālam janetriṁ paricarati // so dāni kadācit tām mātum snāpayitvā
pariviśtvā āsitām jñātvā gajagaṇena sārdham caranto vāhyena nirgato // so dāni
mr̄galubdhakehi mr̄gavyam aṇvantehi dr̄ṣṭo tehi gatvā kāśirājño niveditam / deva
amutra vanakhaṇḍe edr̄ṣo gajapotako prativasati prāśādiko darśanīyo devasya yogo
bhavaya //

____atha khalu bhikṣavah kāśirājā teṣām lubdhakānām śrutvā sabalavāhano tam
vanakhaṇḍam āgame // tena sa hastipoto vanakhaṇḍato nigṛhya aparāhi kareṇuhi
parivārito vārāṇasīm praveśito hastiśālāyām ca thāvito // tasya dāni rājño

[_Mvu_3.131_] bhavati / bhadrako me ayam yāno bhaviṣyatīti // so dāni
sarvasatkārehi satkriyati svayam rājā tasya bhojanam ca pānīyam ca dadāti / tasya tam
sarvasatkāram na prīṇayati śokena tām mātarām anusmarantasya gambhīram ca
niśvasati aśrūṇi ca pātayati śuṣyati ca milāyati ca // so dāni rājā premnānugato
amjaliṁ pragṛhnetvā tam gajapotam pṛcchati // sarvasatkārehi te gajottama satkaromi
atha ca punas tvam śuṣyasi ca milāyasi ca pariḥāyasi ca varṇarūpato na ca te paśyāmi
udagram āttamanam prahr̄ṣtamukhavarṇam / dehi me vācam ākhyāhi kena te
upakaraṇena vaikalyam upasthāpayiṣyāmi priyo ca me tvam gajottama manāpo ca
ākhyāhi me kena tvam pariḥāyasi bhojanam ca pānīyam ca na pratīcchasi // so dāni
gajapoto rājñā pṛcchīyamāno mānuṣikāye vācāye āha // deva na me kenacid
vaikalyam upakaraṇena naivam āhāreṇa mama kṛtyam mama mātā tahiṁ vanakhaṇḍe
prativasati jīrṇā vṛddhā gatavayā cakṣurvihīnā durbalakāyā yadā vijñāprāpto smi
nābhijānāmi mātūr pūrvam adattvā bhojanam vā pānam vā svayam paribhumijitum /
eṣa me samādāno mama maraṇam ihaiva bhaviṣyati / na punar aham adattvā mātāye
svayam paribhumjeyam bhojanam vā pānīyam vā // so dāni kāśirājā dhārmiko ca
sakṛpo ca parānugrahapravṛtto ca / tasya etad abhūṣi / āścaryam idam imasya
hastipotasya yāva mātṛjño ca dhārmiko ca ājāneyo ca yasya adya ettakāni divasāni
bhojanam apratīcchantasya pānīyam apibantasya mātṛśokena / ekatyeṣu manuṣyeṣu
naite guṇā sulabharūpā ye imasya gajopotasya / naitam asmākam sādhu na pratirūpam
yam vayam imān evarūpā kalyāṇasatvā viheṭhāma // so dāni mahāmātṛāṇām āha //
muṇḍatha etam hastipotam gacchatu vanakhaṇḍam yato smābhi ānīto mātṛvartako
mātare

[_Mvu_3.132_] samāgacchatu mā iha anāhāro mariṣyati tato vayam nirarthakā
adharmeṇa samyujyema // so dāni rājāṇattīye tasyaiva vanakhaṇḍasya samīpe netvā
mukto //

____so dāni tam vanakhaṇḍam gatvā naivāhāram karoti na pānīyam pibati tām
mātarām mārgati // tasya dāni sā mātā śokena rudamānā ca tam putrakam apaśyantī
andhībhūtā // so dāni gajapotako tām mātarām alabhanto parvataśikharam abhiruhitvā
kumjararāvām muṇḍati / tasya mahāntam kumjararāvām muṇḍato tāye mātare tam
svaram pratyabhijñātam putrasya me eso svaro ti tāye pi mahāninādām muktam //
tataḥ tena mātusvaro pratyabhijñāto // so dāni tasyā mātu mūle upasamkrame // tasya
sā mātā udakahradasya mūle āsatī andhā paribhramantī putraśabdām śrutvā
reṇugunṭhitāśarīrā // so dāni gajapotako tataḥ tato vanalatām sukumārām bhumijitvā
tām mātarām parimārjati reṇum cāsyā śarīrāto apaneti / tataś ca udakahradāto śuṇḍam
udakasya pūretvā hr̄ṣṭo āttamano prītisaumanasyajāto tām mātām snāpeti // sā dāni
snātā ca tāni ca akṣīṇi dhautāni sarvamalam mrakṣitam aśucyapagataṁ cāsyā
pariśuddhā dr̄ṣṭi samvṛttā // sā dāni hastinikā tam putrakam paśyitvā
prītisaumanasyajātā pṛcchati / putra kahīm si gato mama mellitvā anāthāye
durbalacakṣuyeti // so tasyā mātāye tām prakṛtim vistareṇa ācikṣati yathā gr̄hīto yathā

ca osṛsto // sā tam putrakam āha // evam putra ānandatu kāśirājā saparivāro yathā adya tava drṣṭvā aham nandāmi //

____ syāt khalu bhikṣavah yuṣmākam evam asyād anyāḥ sa tena kālena tena samayena kāśirājā abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣo nando mama

[_Mvu_3.133_] pitriyaputro bhrātā so kāśirājā abhūsi // yo gajapotako aham eva tadā abhūsi // yā gajapotasya mātā abhūsi eṣā sā mahāprajāpatī gautamī tadāpi mama śokenāndhā samjātā mama evāgamya anandhā samjātā / etarahim pi eṣā mahāprajāpatī gautamī mama śokenāndhā samjātā mama yeva cāgamya anandhā samjātā //

____ samāptam hastinikājātakasya parikalpam //

nīvaraṇam vijahitvā śṛṇotha ekāgramānasā sarve /
yatha bodhisatvacaryā suduškarā harṣaṇīyā ca //
tiryagyonigatasyāpi gajasya svamātare sauhṛdam āsi /
kim punaḥ manusyabhūto gurum puricareya tam vipram //
kāmaṇ pi bodhisatvā sarvajagati vatsalā prakṛtisnidhā /
ativatsalā tu guruṣu yathā śrutam kīrtayiṣyāmi //
himavantapādapārśve caṇḍogre caṇḍaparvate ramye /
tāpasakula-āśramehi kvacit kvaci kṛtābhylaṁkāre //
kinnarakumjaravānaravarāhaśārdūlavavyāghragaṇacīrṇe /
rurumahiśasarabharacarite vṛṣabhadcamariśambarākīrṇe //
moraśukajīvajīvakacakorakaravimkaśakunamithunehi /
samantaṁ hi tam vanavaram śobhati madhuram ravantehi //

[_Mvu_3.134_] śobhanti ca kvacikvacit padmasarā rājahamsaparipūrnā /
kalahamsalīlagalitā gajayūthavilolitā ca pure //
kvacid bhramaramadhukaribhiś cūrṇitakusumehi pādapasamīpam /
kṛtasamstarā vicitrā harīṇāśakunalilitā sthānti //
kvacid vṛddhatāpasehi dhyānaratiratehi nirjharagatehi /
samśobhate vanavaram svādhyāyaratehi ca parehi //
kvaci drṣṭakumārehi dīrghajaṭā-ajinavalkaladharehi /
samśobhate vanavaram vicitraphalamūlahastehi //
tasminī pravaṇe bhirāme pariharati janetrīm netraprahīṇām /
jīrṇām durbalagātrām gajottamo sarvabhāvena //
so gajagaṇena sārdham ramanto apanirgato mahaddūram /
rājā ca saha balena gajagrahanakāraṇam prāpto //
drṣṭvāna tam gajavaram rājñāḥ sūto pi harṣito avaci /
gajavaro lakṣaṇupapeto gajottamo pārthiva yūthe //
gajagaṇagatam gajendram tam drṣṭvā vāhanaṁ udāram tam /
samgr̥hṇī kāśirājā vanāt puravaram nibandhitvā //
so naiva pibati pānam na ca bhūmjati śvasati ca so bhīkṣṇam /
tam avaca madhuragirayā sa hastiratnam prthivīpālo //
nāgavara mā kṛśo bhava pratīccha bhaktam pibāhi pānīyam /
abhirāmayiṣyāmi idha purottame khu śociṣṭhāḥ //

[_Mvu_3.135_] gajottamo āha //
na khu śocāmi narapate bandhanam uparodhanam kṣudhapipāsām /
ito ca me duḥkhatarām nareśvara tena śocāmi //

rājā āha //
kin tava ito gajavara duḥkhataram duḥkhataram punar anyam /
yena te na pratibhāti pāṇīyam aśanam ca ākhyāhi //
gajapotako āha //
mātā mama gatavayā jīrnā ativatsalā nayanahīnā /
sā mayā vinā mariṣyati nareśvara tena śocāmi //
tasyāham bisamṛṇālam pūrvam upānayāmi anayanāye /
bhūmījāmi paścātmanā sādya anasanā ti śocāmi //
grīṣme paridagdhagātrā śītalavanacchāditodakam caivam /
upanāmēmi snapemi ca sādya anātha ti śocāmi //
saṃprati vane anayanā paribhramati reṇuguṇṭhitaśarīrā /
hā putreti ca vadati tad adya duḥkhataram āśadya //
śrutvā gajendravacanam manujendro sumadhuram sukaruṇam ca /
aśruparipūrṇavadano naravaro vāraṇam adhyabhāṣita //
ekatyēsu manuṣyeṣu sudullabhā edṛśā gunā samyak* /
yena tava imā gajavara hṛdayasmīm jāyate pīḍā //
muṇḍatha laghu gajavaram caratu vane gurujanam paricaranto

[_Mvu_3.136_] bhavatu jananī āśvastā naṃdatu saha putraratanena //
sā gajavarasya mātā duḥkhārditaśokaśalyasamśīrṇā /
gagaṇam iva kālamehgo nādayati vanam paricarantī //
bhavatu jananī savatsā nandantu vanamrgā ca vanadevatā /
ākhyāte nandatu me anayanā mātā ratanakena //
iṣṭam lubdhehi dantahetoh vyāghrehi rudhiramānsārthaṃ /
nītaṃ va rājadhāniṃ gajottamam kāśim āvikṣe //
vanadevatā bhaṇanti gajottamo pravaralakṣaṇasamamgī /
tam gr̄hne kāśirājā vanāt puravaram nibandhitvā //
tam khu maraṇam bhaviṣyati mahyam anāthāye naṣṭanayanāye /
so pi ca gajo mariṣyati suvatsalo mahyam śokena //
yo vicare girivareṣu vaneṣu pravareṣu phullaśikhareṣu /
sa khu mariṣyati nāgo mama copavanam ca śocanto //
atha tava na jātu gajavara janetrī tvayi roṣitā na paribhraṣṭā /
premnena anucarittha tatha tuhya vibhokṣaṇam bhavatu //
atha tvaya na jātu vīra adattva tava jananiye prathamabhartam /
phalamūlabhojanam vā tatha tuhya vibhokṣaṇam bhavatu //
atha gajavaro tvarito mātarām upagamya ālapati snigdham /
sukumāralatāye ca parimārjati reṇupariśuddhām //

[_Mvu_3.137_] baddho smi kāśirājñā purottame dāruṇehi pāśehi /
tava tu kṛtena anayanā mukto puna dharmarājena //
sā gajavarasya ghoṣam śrutvā sparṣam ca tasya upalabhyā /
prītamanasā udagrā punaḥ sanayanā gajam labdhvā //
hastinikā āha //
evam nandatu nandanto kāśirājā sabāndhavo /
yathāham adya nandāmi putreṇa nayanehi ca //
etaṃ putram pūrvam śailavane mrgānvite /
saputrā adya netrehi paśyati varakumjaram //
pūrvajātim abhijñāya saṃbuddho vadatām varo /
jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣuṇam antike //
aham gajavaro āsi mātā sā āsi hastinī /

tenādyāpy asyā putro ham gādasnehā ca gautamī //
eyam dīrghasmīm samsāre snehadveṣeṇa duḥkhitā /
snehadveṣaprahāṇārtham dharmam caratha nirmamā //

_____ hastinījātakam samāptam //

tribhiḥ prātiḥāryair buddhā bhagavanto satvāṁ vinayanti / tadyathā ṛddhiprātiḥāryeṇa
anuśāsanīprātiḥāryeṇa dharmadeśanāprātiḥāryeṇa // bhagavatā imehi trihi prātiḥāryehi
[_Mvu_3.138_] nyagrodhārāme bahūni prāṇisahasrāni ārye dharme vinītā // atha
khalu rāhuś cāsurendro vēmacitrī ca assurendro mucilindo ca assurendro ṣaṣṭhīhi
asuranayutehi sārdham prabhūtaṁ gandhamālyam ādāya bahūni asurasahasrāni ca
bahūni ca asurakanyāsaḥasrāni sarvālaṁkārabhūṣitāni āmuktamaṇikuṇḍalāni mahatā
asurānubhāvena mahatā asura-ṛddhīye yena kapilavastunyagrodhārāmas
tenopasāmkrāmitvā nyagrodhārāmasya upari vaihāyasam antarīkṣe sthitvā bhagavato
pūjāsatkāram akarensuh / sarvagandhehi sarvamālyehi sarvanṛtyehi sarvagītehi
sarvavāditehi sarvatūryatāḍāvacarehi bhagavantam satkīrtvā gurukīrtvā mānayitvā
pūjayitvā apacayitvā anuttarāye samyaksam̄bodhaye cittam utpādensuh / aho punar
vayam pi bhavema anāgate adhvāne tathāgatā arhantah samyaksam̄buddhā
vidyācaraṇasampannāḥ sugatā lokavidanuttarā puruṣadamyasārathāḥ śāstāro
devamanuṣyāṇām yathāyam bhagavān etarhi evam dvātriṁśatīhi
mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgatā bhavema aśītihi anuvyamjanehi upaśobhitaśarīrā
aṣṭādaśahi āveṇikehi buddhadharmehi samanvāgatā daśahi tathāgatabalehi balavām
caturhi vaiśāradā yathā bhagavām etarahim evam̄ ca anuttaram
dharmacakram̄ pravartema yathāpi bhagavatā etarahi / evam̄ ca mo devamanuṣyā
śrotavyam śraddhātavyam manyensuh yathā va bhagavato etarahi evam̄ ca samagram
śrāvakasam̄gham̄ pariharema yathā bhagavām etarahim / evam̄ tīrṇā tārayema muktā
mocema āsvastā āsvāsema parinirvṛtā parinirvāpema / evam̄ etaṁ bhaveya
bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato janakāyasya arthāya hitāya
sukhāya devānām̄ ca manuṣyāṇām̄ ca // atha khalu bhagavān teṣām̄ asurāṇām̄ idam
evam̄rūpam̄ cetopraṇidhānam̄

[_Mvu_3.139_] viditvā tasyāye velāye smitam̄ prāduṣkare samanantaram̄ prāduṣkṛte
ca bhagavato mukhadvārāto nānāvarṇā anekavarṇā arcīṣo niścaritvā nīlapītamāmjiṣṭhā
raktaśvetāvadātā kanakavarṇā sarvam̄ buddhakṣetram̄ obhāsayitvā yāvad akaniṣṭhā
devanikāyā bhagavantam̄ trikhuttaṁ pradakṣiṇīkīrtvā bhagavato purato am̄tarahitāḥ //
_____ atha khalv āyuṣmān aśvakī yena bhagavāms tenopasāmkrāmitvā tenāmjalim
praṇāmayitvā bhagavantam̄ etad uvāca // nāhetukam̄ nāpratyayam̄ tathāgatā arhantah
samyaksam̄buddhāḥ smitam̄ prāduṣkaronti / ko bhagavam̄ hetoh kah̄ pratyayo
smitasya prāduṣkaraṇāya // atha bhagavān āyuṣmatā aśvakinā pṛṣṭo tam̄ [asurā yāvad
akaniṣṭhā devanikāyā bhagavantam̄ trikṣuttam̄ pradakṣiṇīkīrtvā bhagavato purataḥ
am̄tarahitā] asurāṇām̄ cetopraṇidhānam̄ gāthābhī vyākarsi //
tatram akāsi smitam̄ dvipadendro
dānavacitta viditvam udāram̄ /
prēchhati aśvaki prāmjalim kīrtvā
dṛṣṭva smitam̄ sugatasya mukhāto //
neha ahētuka lokapradīpo
prādukaroti smitam̄ paramarṣi /
brūhi narottama hetu smitasya
yat te kīrtam̄ iha lokahiteṣī //
adya niḥsamśayaṁ bodhir udārā

kenaci samjanitā pariṣṭāyām /
yasya tathāgata āśaya jñātvā
prādukaroti smitam ramaṇīyam //

[_Mvu_3.140_] samśayito pi ayam iha adya
dṛṣṭva smitam sugatasya mukhāto /
brūhi narottama mā ciram astu
chindahi samśayitāna vilekham //
yam akari smitam lokapradīpo
dānavapūjam viditvam udārām /
vyākaraṇam bhaṇa āsurakāyam
yam va śruṇitva bhaveya udagro //
bhagavān āha //
sādhū te aśvaki pṛcchitā praśnā
yasya kṛte smitam lokahitasya /
tasya te vakṣyam phalam nikhilena
ekamano bhaṇato me śruṇehi //
pūjā iha me kṛtā asurehi
bodhim anuttaram prārthayamānā /
te vijahitva tamāsurakāyam
svargagatā ramīyanti ciram pi //
devapurāyam ciram nivasitvā
paṁcahi kāmaguṇehi samaṁgī /
mānuṣalokam imam punaretvā
pūjayīyanti jinām dvipadendrām //
kalpasahasraśatāni bahūni
kṛtva punaḥ puna pūja jineśu /

[_Mvu_3.141_] kāṁcanasamnibhalakṣaṇadhārī
sarve jinā bhavīyanti jitārī //
śrutva ca vyākaraṇam asurāṇām
tuṣṭa udagro sadevakaloko /
prāṇasahasraśatāni bahūni
prasthita tatra anuttarayāne //
atha khalu sambaro assurendro tāye velāye imām gāthām adhyabhāsi //
edr̄sehi me mitrehi sadā bhotu samāgamo /
yam niśāmya yam āgamya pūjema dvipadottamam //
atha khalu bhagavān tāni ṣaṣṭhī asuranayutāni anuttarāye samyaksambodhīye
vyākaritvā bahūni ca prāṇisahasrāṇi āryadharmeṣu pratiṣṭhāpayitvā rājānam
śuddhodanam ca saparivāram ca udyojaye // atha khalu rājā śuddhodano saparivāro
utthāyāsanāto bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā prakrame / tathā sarvo janakāyo //
____athā khalu rājā śuddhodano tasyaiva rātriye atyayena prabhūtam khādanīyam
bhojanīyam pratījāgaritvā kapilavastunagaram siktasammr̄ṣṭam kṛtvā apagatarajam
apagatapāśāṇāśarkarakatħallam muktapuṣpāvakīrṇam
gandhaghaṭikādhūpitadhūpanam citraparikṣiptam vitatavitānam
osaktapaṭṭadāmakalāpam / yāvac ca kapilavastum yāvac ca nyagrodhārāmam
naṭanartaka-illamallapāṇīsvarikām kumbhatūṇikaśobhikām dvistvalavelambakām
deśedeśeṣu sthāpayitvā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīyena bhagavato
nagaram praveśitam karoti // atha khalu rājā śuddhodano bhagavantam
saśrāvakasamgham puraskṛtvā rājakulam pravešeti //

[_Mvu_3.142_] atha khalu bhagavām śuddhodanasya niveśanam praviśitvā prajñapta evāsane niṣīde yathāsano ca bhikṣusamgho // atha khalu rājā śuddhodano bhagavantam svahastam praṇītena prabhūtena khādanīyabhojanīyena santarpayati sampravāreti mitrāmātyā ca bhikṣusamgham // atha khalu bhagavām bhuktāvī dhautahasto apanītapātro rājānam śuddhodanam dharmyā kathayā saṃdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā utthāyāsanāto prakrame // aparam divasam mahāprajāpatī gautamī bhagavato saśrāvakasamghasya bhaktam karoti / aparam divasam yaśodharā bhaktam karoti / aparam divasam antahpurikā / aparam divasam sākiyamanḍalam bhagavato saśrāvakasamghasya bhaktam karoti //

____yaśodharāye dāni bhagavato saśrāvakasamghasya modakam sajjikṛtam sarvam jñātivargam nimantritaṁ // bhagavām kālajño velajño samayajño pudgalaparāparajño kālyasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya bhikṣusamghaparivṛto bhikṣusamghapuraskṛto yaśodharāye niveśanam praviśitvā niṣīde prajñapte evāsane yathāsano ca bhikṣusamgho // atha khalu yaśodharā rāhulamātā mahāprajāpatīgautamīye sārdham jñātivargeṇa ca bhagavantam saśrāvakasamgham praṇītena khādanīyabhojanīyena santarpayati sampravārayati // tāye dāni yaśodharāye rāhulasya haste pratyagro praṇīto modako varṇagandharasopeto dinnah gaccha imam modakam pitur dehīti // tena gacchitvā bhagavato pātre prakṣipitvā bhagavato chāyāyām niṣīditvā mātarām etad uvāca // sukhā khalv amba śramaṇasya iyam chāyā // atha khalu yaśodharā rāhulam kumāram etad uvāca // yāca putra paitṛkam dhanam // atha khalu rāhulo kumāro bhagavantam etad uvāca // dehi me śramaṇa paitṛkam dhanam // bhagavān āha // rāhula pravrajāhi tato paitṛkam dhanam dāsyāmi // atha khalu rājā sāntahpuro

[_Mvu_3.143_] sākyā ca saparivārā hrṣṭā abhūnsuh tuṣṭā udagrā bhagavato rāhulo putro vinaye yaśodharāye kiṁ doṣo tti // yaśodharā dāni sarvālaṃkārehi ātmānam alaṃkṛtvā bhagavantam pariviṣati kathaṁ punar āryaputro agāram adhyāvasati na ca bhagavato cittasyānyathābhāvo // atha khalu bhagavām bhuktāvī dhautapāṇi apanītapātro rājānam śuddhodanam sāntahpuram mahāprajāpatīm gautamīm ca yaśodharām ca rāhulamātāram saparivārām dharmyā kathayā saṃdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā sampraharṣayitvā utthāyāsanāto prakrame //

____bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavam yaśodharā modakehi lobheti // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahi eva eṣā yaśodharā mama modakehi lobheti // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhgavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

____bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade tasya uttareṇa anuhimavante sāhamjanī nāma āśramapadam sāntam viviktam vigatajanapadam manusyaraheyam pratisamlayanasāropyam mūlopetam patropetam puṣpopetam pāṇīyopetam // tahim kāsyapo nāma ṛsiḥ prativasati pañcābhijño caturdhyanalābhī maharddhiko mahānubhogo // tena grīṣmāṇam paścime māse kṣudrapākāni phalāni bhuktāni ṛṣitena ca bahutaram pāṇīyam pītam / tasya abhiṣyanā vātātapā samvṛttā / tena upalakuṇḍake saśukram prasrāvam kṛtam // aparāye mṛgīye ṛṣitāye tam prasrāvam pāṇīyasamjñāya pītam // ḫtumatīye tāye mṛgīye aśucimrakṣitena mukhatunḍena saśukram yonimukham jihvāya pralīḍham / tāye sammūrchayitvā kukṣim pratilabdham // so ca ṣsi maitrīvihārī tasya mṛgapakṣī pi na

[_Mvu_3.144_] santrasanti mṛgapakṣiśatāni āśramasya parisamante caranti prativasanti ca sāpi mṛgī tasyaiva āśramasya parisamantena carati tatraiva parikramati // sā dāni kālena samayena dārakam prajāyati // tena ṣsiṇā drṣṭā tasyaitad abhūsi / kuto imasyā tiricchānagatāye mṛgīye mānuṣo apatyo ti // samanvāharitvā ṣsiṇām jñānam

pravartati / so dāni ṛṣi samanvāharati / amukam kālam maye adhimātram
kṣudrapākāni phalāni parimuktāni bahutarakaṁ ca me pānīyam pītam tato me
abhiṣyaṇnehi dhātūhi apalakuṇḍake saśukram prasrāvam kṛtam / etāye mṛgīye ṛṣitāye
pānīyasamjñāye pītam ṛtumātīye tato ca tāye kukṣīm pratilabdham / mamaivaiṣo
amgaṇisrāvo ti / tena dāni garbharūpam ajinakena gṛhṇīya tam āśramapadaṁ
praveśito //

—sā dāni mṛgī pṛṣṭhato anveti / tena tasya garbharūpasya phalakena nābhi cchinnā
tailena ca abhyamgito sukhodakena tam garbhamaṇam paridhautam // so ṛṣi tam
garbharūpam tasyā mṛgīye stane allīpeti sāpi mṛgī pāyeti / ṛṣināpi tasyā mṛgīye
stanam tasya dārakasya mukhe prakṣipyati // yan kālam so dārako āsito bhavati tataḥ
sā mṛgī tasya āśramasya parisamantena caritvā pānīyam ca pibitvā punaḥ
garbharūpam stanam pāyeti jihvāgreṇa nam parilehati // yan kālam so garbharūpo
pādehi pi aṇvitah tato svayan tasyā mṛgīye stanam gṛhṇitvā pibati // ekacaram
śṝmgakam jātanti tena ṛṣinā ekaśṝmgō ti nāmam kṛtam // so dāni yathā se mātā mrgehi
sārdham aṇvati tathā so pi ekaśṝmgako ṛṣikumāro aṇvati mrgehi ca mṛgapotakehi ca
sārdham krīḍamāno / yato yataḥ sā mātā mṛgaganēhi sārdham aṇvati tataḥ tato pi
ekaśṝmgō ṛṣikumāro

[_Mvu_3.145_] aṇvati / mṛgapotakehi sārdham krīḍanto aṇviya aṇviya mrgehi
mṛgapotakehi ca sārdham punas tam ṛṣisyā āśramapadaṁ āgacchati / tato nam ṛṣi
kṣudrakṣudrāṇi phalāni varṇagandharasopetāni deti // yadā so ṛṣikumāro āśramapade
śayito bhavati tato bahū mṛgā ca mṛgapotakā ca tam ṛṣikumāram anuparivāretvā
śayanti // yan velam te mṛgā ca mṛgapotakā ca caritukāmā bhavanti tataḥ tam
ṭṣikumāram śayamānam mukhatuṇḍakena pratibodhayanti // evan te mṛgā ca
mṛgapotakā ca nānāprakārā ca pakṣī tena ṛṣikumāreṇa sārdham tatra āśramapade
abhiramanti // yan kālam so ekaśṝmgako ṛṣikumāro vijñaprāptah samjāto tasya ṛṣisyā
tam āśramam simcati sammārjati mūlāni nānāprakārāṇi āneti patrāṇi āneti udakam
āneti kāṣṭhāni āneti tam ṛṣīm parimardati snāpeti agnihotram pratijāgareti / tam ṛṣīm
parivisati nānāprakārāhi mūlavikṛtīhi patravikṛtīhi puṣpavikṛtīhi phalavikṛtīhi pānīyam
upanāmeti / prathamam tam ṛṣīm parivisitvā tām ca mrgīm mātaram paścāt svayam
āhāram karoti // tena ṛṣinā tasya ṛṣikumārasya dhyānānām ca abhijñānām ca mārgam
upadiṣṭam // tena dāni ṛṣikumāreṇa pūrvātrāparātrām jāgarikāyogam anuyuktena
viharantena ghaṭantena vyāyamantena catvāri dhyānāny utpāditāni pamca cābhijñā
sākṣīkṛtā // so dāni ṛṣikumāro caturdhyānalābhī pamcābhijñō kaumārabrahmacārī
maharddhiko mahānubhāvo samjāto abhijñāto devamanuṣyānām //
— ekaśṝmgako ṛṣikumāro anuhimavante gamgāye nadīye kūle sāhamjanī-āśramapade
prativasati / vārāṇasīyam ca nagare kāśirājño putro na bhavati // tena dāni bahū
iṣṭiprakriyāsthānāni kṛtāni putrārthāya yathā me putro bhaveya na cāsyā putro
saṁbhavati

[_Mvu_3.146_] vistīrṇe antahpure dhītaro va asti // tena dāni kāśirājñā śrutam /
gamgāya kūle sāhamjanī nāma āśramapadaṁ tatra kāsyapo nāma ṛṣi prativasati tasya
rāja-ṛṣisyā tatra āśramapade prativasantasya mṛgīye sakāśāto ekaśṝmgako nāma
ṛṣikumāro utpanno ti / yan nūnāham nalinīdhītarām rājakulakumārīm ekaśṝmgasya
ṛṣikumārasya dadeyam so me putro bhaviṣyati jāmātiko ca // atha khalu bhikṣavo sa
kāśirājā brahmaṇapurohitam āha // tatra kāsyapi nāma ṛṣīḥ prativasati /tasya rājarśisyā
tatra āśramapade prativasantasya mṛgīye sakāśāto ekaśṝmgako nāma ṛṣikumāro
utpanno ti / yan nūnāham nalinīdhītām rājakumārīm ekaśṝmgasya ṛṣikumārasya
dadeyam so me putro bhaviṣyati jāmātiko ca //
— atha khalu bhikṣavah sa kāśirājā brāhmaṇam purohitam rājācāryam āmantrayati /

gacchatha purohita imām nalinīm rājakanyām ekaśr̄mgasya ṛṣikumārasya detha / so
me putro bhaviṣyati jāmātiko ca //

____ atha khalu bhikṣavo brāhmaṇapurohito rājācāryaḥ nalinīm rājakumārīm
saparivārām aśvarathe ārūḍhayitvā prabhūtam cānnapānam modakāni ca
nānāprakārāṇi khādanīyabhojanīyāni ādāya sāhamjanīm āśramapadam āgame // te ca
dāni sāhamjanīm āśramapadam gatvā āśramasya nātidureṇāpi samīpe gatā // tatra
nalinī rājakumārī sakhihi sārdham kṛīḍati hasati tāni ca kṛīḍamānāni dr̄ṣṭvā tāni
mr̄gapakṣigaṇāni santrasanti diśodiśam paridhāvanti // atha khalu bhikṣavah
ekaśr̄mgasya ṛṣikumārasya etad abhūsi // kiṁ nu khalv ime dya mr̄gapakṣināḥ
santrasanti diśodiśam ca paridhāvanti // atha khalu bhikṣavah ekaśr̄mgo ṛṣikumāraḥ
yena nalinī rājakanyā tenāgami // adrākṣīd bhikṣava ekaśr̄mgako ṛṣikumāro nalinīm
rākakumārīm sakhihi sārdham kṛīḍantīm

[_Mvu_3.147_] svalamkṛtām subhūsitām mahārahehi vastrehi / dr̄ṣṭvā ca punah
tasyaitad abhūsi // śobhanā khalv ime ṛṣikumārā udārāṇi tāsām ajināni jaṭāni ca
ajinamekhalāni ca // nidhyāyati rājakanyānām / so dāni rājakanyānām ajinamekhalāni
atiriva kāye vibhāsantāni paśyati // so dāni ekaśr̄mgako nalinīm pr̄cchati // śobhanāni
yuṣmākam ajināni jaṭāni mekhalāni ca kanṭhasūtrāṇi ca // sā dāni nilanī rājakumārī
ekaśr̄mgam ṛṣikumāram haste gṛhya āha // etāni edr̄ṣāni asmākam ajināni ca
mekhalāni ca kanṭhasūtrāṇi ca hastasūtrāṇi ca // sā dāni tasya ṛṣikumārasya modakāni
pānam ca anupradāsi idam asmākam haste modakam paribhūmjāhīti // tena dāni tāni
modakāni paribhuktāni pānakam pi ca pītām // tasya tahim āśramapade kaṭukāṣāyehi
phalaphalehi jihvendriyapratyāhatasya tehi modakehi paribhūmjāmānasya atiriva
raseṣu āsvādo nugṛhīto // tāni ca pānakapibānāni pītvā so dāni āha // śobhanāni
yuṣmākam imāni phalāphalāni pānīyam ca ajinamekhalāni ca kanṭhasūtrāṇi ca
hastasūtrāṇi ca udārāṇi na bhojanāni asmākam āśrame edr̄ṣāni //

____ atha khalu bhikṣavo nalinī rājakumārī ekaśr̄mgam ṛṣikumāram etad uvāca //
āgaccha ṛṣikumāra idam asmākam uṭajāni samcārimāni yena icchāma tena etāni
uṭajāni ādāya gacchāma āgaccha asmākam uṭajam praviṣā āśramam te ca
upadarśayiṣyāmi // sā dāni nalinī tatra yānaṁ abhiruhitvā ekaśr̄mgasya hastam
prāṇāmi āgaccha praviṣāhi idam asmākam uṭajam āśramam pravekṣyāma tti // so dāni
tatra yāne aśvāni āyuktāni dr̄ṣṭvā āha // mama mr̄gī mātā imam ca uṭajam mr̄gā

[_Mvu_3.148_] vahanti nāhaṁ atra praviṣāmi // sā dāni nalinī ekaśr̄mgasya
ṛṣikumārasya haste lagnati kanṭhe lagnati ālimgati cumbati pralobheti ca ṛṣikumāro ca
tāye nalinīye mūrdhāto upādāya yāvat pādeśu nimittam paśyati / anyādṛṣā svakāni
jaṭāni anyādṛṣāni nalinīye anyādṛṣam rūpam paśyati anyādṛṣam nalinīye anyādṛṣam
svakam mūmjamekhalam anyādṛṣam nalinīye anyādṛṣāni svakāni hastaputrāṇi paśyati
anyādṛṣāni nalinīye // sā dāni ṛṣikumāreṇa sārdham ālāpasamālāpam kṛtvā viśvāsam
ca saṃbhāvayitvā premnam ca saṃjanayitvā yathoktam bhagavatā //
pūrvevāsanivāsena pratyutpannahitena vā /
evan tam saṃjāyate premnam utpalam vā yathodake //
yatram manam nivasati cittam vāpi prasīdati /
niṣṭhām paṇḍito gaccheyā saṃtuṣṭā me pure saha //
teṣām saṃsāre sansarantānām dīrgharātram janmasahasrakoṭībhiḥ paraspareśām
saṃgamo āsi bhāryāpatiśām tasmāt teṣām saha darśanena parasparam premnam
nipatati // sā dāni nalinī ekaśr̄mgasya ṛṣikumārasya pralobhanābhiprāyā rājārāhāṇi
modakāni khādanīyabhojanīyāni ca paribhūmjāpetvā prāṇītāni ca pānakāni pāyetvā
ālambitvā ca cumbayitvā ca kanṭhasamālagnato ca kṛtvā aśvayānam abhiruhitvā
vārāṇasīm pratyāgatā // etām prakṛtim vistareṇārocayati // ekaśr̄mgako ṛṣikumāro pi

āśramam gatvā tām nalinīm rājadhītām mūrdhnāto samupādāya yāvat pādeśu
ramjanīyāni nimittāni manasikaronto āsatī naiva mūlaphalāni āneti na udakam na
kāṣṭhāni na āśramapadaṁ saṁmārjati agnihotram paṭijāgareti //

[_Mvu_3.149_] so dāni ṛṣiḥ tam kumāram cintāparam dṛṣṭvā prēchhati // na te
kāṣṭhāni bhinnāni na te udakam āhṛtam agnihotram na juhitam kin tuvaṁ dhyānam
dhyāyasi // ḫṣikumāro āha // iha anyāto āśramāto ḫṣikumāro saṁbahulehi ḫṣikumārehi
sārdham āgato prāsādiko darśanīyo śobhanehi jaṭehi ajinehi śobhanehi kaṇṭhasūtrehi
hastasūtrehi śobhanehi mumjamekhalehi mr̄ṣṭāni ca sānam phalaphalāni pānīyam ca
na edṛśam yathāsmākam mr̄gayukte pi uṭaje aṇvantī te mayā āśramasya amukasmiṁ
pradeśe dṛṣṭā tena ca me ḫṣikumāreṇa sārdham pṛīti saṁjātā kaṇṭhe ca so gṛhya mama
prakāśam vakteṇa vaktram prañidhāya śabdaṁ karoti tam me janaye praharṣam tam
aham smaranto paridīnavaktro tena vinā na ramāmi āśrame // ṛṣiḥo dāni ḫṣikumārasya
śrutvā tad abhūsi // yādṛśam ayaṁ ḫṣikumāro teṣam varṇasamsthānam ācikṣati na te
ᬁṣikumārā strīhi tāhi bhavitavyam // so dāni ṛṣi tam ekaśṛmgakam ḫṣikumāram āha //
putra na te ḫṣikumārā striyās tāyo ṛṣīn ālobhenti tapāto vārayanti / ṛṣibhis tāyo dūrāto
parivarjayitavyā antarāyakarāyo brahmačāriṇām / mā tehi sārdham samām karoḥi
āśivisāsamā tāyo viśapatrasamā tāyo amgārakarṣūpamā tāyo //

— so dāni kāśirājā tam purohitam āha // nāvāsu aśokavanikāni ropetvā
puṣpaphalopetehi vṛkṣehi gaṁgāye pratiśrotena tam āśramapadaṁ gacchāhi nalinīye
saparivārāye sārdham tato tam ḫṣikumāram nāvāyam ārūpitvā ānehi // so dāni purohito
kāśirājñah pratiśrutvā nalinīm rājakanyām purimāmtāmgikacetiṣṭhāhi nāvāhi
vitavatitānāhi citraduṣyaparikṣiptāhi osaktapaṭṭadāmakalāpāhi dhūpanadhūpitāhi

[_Mvu_3.150_] muktaḍuṣpāvakīrṇāhi saparivārām ārūpitvā gaṁgāye pratiśrotena tam
sāhamjanīm āśramapadaṁ gato // tena dāni tasya āśramapadasya samīpe nāvāni
sthāpetvā sā nalinī rājakanyā ekaśṛmgasya ḫṣikumārasya sakāśam visarjītā gaccha
tvam ḫṣikumāram ānehi // sā dāni nalinī rājakumārī nāvāto oruhitvā saparivārā
tatrāśramapade nānāprakārāṇi vanakusumāni ca vanakisalayāni ca pralāventī āsatī /
tām pi ca dṛṣṭvā tato āśramāto mr̄gapakṣigāṇā svakasvakāni rutāni mumcantāni
diśodiśam pradhāvanti // ḫṣikumāro pi tāni mr̄gapakṣigāṇāni santrasantāni dṛṣṭvā tam
pradeśam gataḥ / tato tām paśyati nalinīm rājakumārīm saparivārām vanakusumāni ca
vaanakisalāni ca pralāventīm // dṛṣṭvā ca punar yena nalinī rājakumārī
tenopasamkrānto // nalinīye ḫṣikumāro bhūyo abhinandito kaṇṭhe ca lagnā bhūyo ca
ālīmgiṭo cūmbito ca modakāni ca khajjakaprakārāṇi ca paribhumijitvā rājārhāṇi ca
pānakāni pibitvā nalinīye sārdham tān nāvāyam ārūḍho // nalinī āha // ime asmākam
āśrame udake saṁcaranti // so tāye pralobhetvā nāvāyānenā vārāṇasīm ānīto /
purohitena ḫṣikumārasya nalinī pāṇigrahām kītvā dinnā // so tāye nalinīye sārdham
āsatī krīḍati na pana saṁyogam gacchati / jānāti vayasyo me ḫṣikumāro ti //
— so dāni tāye nalinīye sārdham tasyām nāvāyām sāhamjanīm āśramapadaṁ gataḥ
tāye ca mātare mrgīye ekaśṛmgako ḫṣikumāro nalinīye rājakumārīye sārdham
āgacchānto dṛṣṭāḥ // sā dāni putram prēchhati / putra kahīm si gato ti // so dāni āha //
imasya me vayasyasya āśramam gato ti // eso me vayasya agnim pradakṣinīkītvā
udakena pāṇīnā gṛhīto ti // tasyā dāni mrgīye etad abhūsi // na khalu

[_Mvu_3.151_] punar ayam ḫṣikumāro vayasyam jānāti bhāryām vā iyam ca kanyā
ayam ca ḫṣikumāro puruṣottamo etena tu eṣā bhāryā agnīm pradakṣinīkītvā udakena
pāṇigṛhītā bhāryā labdhā ti // tatra ko se ḫṣikumārasya etam arthaṁ saṁbodhaye yathā
na eṣa ḫṣikumāro kāśirājño eṣā dhītā nalinī nāma tava bhāryā dinnā ti // tatra ca
sāhamjanīsa āśramapadasya heṣṭā gamgākūle pratīvratānām tāpasānām āśramapadaṁ

praviśanto ṛṣikumāro tāpasīhi vāriyati // mā tuvam atra āśramapade praviśāhi tvam
puruṣo eṣo ca strīnām prativratañām brahmačāriṇīnām āśramo ti na labhyam atra
puruṣena praviśitum // so dāni ṛṣikumāro tām tāpasīm pṛcchati // ko vā strī puruṣo vā
ti // tasya tāye tāpasīye strīdharmā ca ācikṣitā na eṣa tava vayasyo na eṣa ṛṣikumāro
eṣā strī nalinī nāma rājakumārī kāśirājño dhītā tvam puruṣo mṛgīto utpanno tato tvam
na jānāsi eṣā tava udakena bhāryā dinnā tvam ca etasyā pati no labhyā yuṣmābhiḥ
anyamanyam tyajitum //

____ so dāni ṛṣikumāro tāsān tāpasīnām śrutvā nalinīye sārdham sāhamjaniṁ
āśramapadām pituḥ kāśyapasya ḫisya sakāśam gato pituḥ pādām vanditvā sārdham
nalinīye etām prakṛtim sarvām ārocayati // ḫisya etad abhūṣi // na śakyati ṛṣikumāro
nalinīye vinā iha āśramapade prativasitum parasparasya ete baddhasamjātā
snehasamjātā // so dāni tam putram ekaśrīmgam ṛṣikumāram āha // putra eṣā tava
nalinī rājakumārī agnidevam sākṣikṛtvā udakena pāṇigṛhītā dinnā / eṣā te bhāryā tvam
ca etasyā patil / na labhyā yuṣmābhiḥ parasparasya tyajitum / gaccha etāya sārdham
vārāṇasīm nagaram // te dāni ḫisya pādām vanditvā pradaksinīm ca kṛtvā

[_Mvu_3.152_] mātaram ca abhvādetvā vārāṇasīm gatā gatvā kāśirājño
upasamkrāntā // rājñā ṛṣikumārasya anurūpam gṛham dinnām parivāram ca
upastaraṇapratyāstaraṇam ca sarvāṇi ca upabhogaparibhogāni ca yuvarājyenābhishikto
//

sarve kṣayāntā nicayāḥ patanāntā samuccrayāḥ /
samyoगā viprayogāntā marañāntam pi jīvitam //
so dāni kāśirājā kāladharmeṇa samyukto kālagato ekaśrīmgena vārāṇasyām rājyaṁ
pratilabdham //

____ tena dāni nalinīye mūlāto yamajātā dvātriṁśatputrā jātā / aparāṇām pi devīnām
mūlāto sātirekam putraśatam jātam // dharmeṇa rājyaṁ anuśāsayitvā ciram
dīrgharātram jyeṣṭhaputraṁ rājye bhiṣimcitvā punah ḫispravrajyām pravrajito // tena
dāni pūrvavarātrāpararātram jāgarikāyogaśamanuyuktena yujyantena ghaṭantena
vyāyamantena bāhitakena mārgena catvāri dhyānāny utpāditāni paṁcābhijñā
sākṣātkṛtā // so dāni kāmadhātum samatikramitvā kāyasya bhedāt* brahmadevanikāye
utpanno //

____ bhagavān āha // yas tena kāleṇa kāśyapo ḫisr eṣu sa śuddhodano abhūṣi / yā sā
mṛgī eṣā sā bhikṣavo mahāprajāpatī abhūṣi / yaś ca kāśirājo bhūd eṣaiva mahānāmo
śākyo bhūt* / yaś caikaśrīmgako ṛṣikumāras tadāham eva babhūva / yā ca nalinī nāma
rājakanyā eṣaiva yaśodharā abhūṣi // tadāpi eṣā ātmānam alaṁkṛtvā mama pralobheti /
etarahim pi eṣātmānam alaṁkṛtvā mama pralobheti //

____ nalinīye rājakumārīye jātakam samāptam //

[_Mvu_3.153_] bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśya bhagavan katham iyam
yaśodharā rājñā śuddhodanena ananuyujyitvā aparyavagāhitvā anaparādhī vadhyā ti
osrṣṭā / bhagavān āha // na bhikṣavah etarahim eva eṣā yaśodharā rājñā śuddhodanena
ananuyujyitvā anaparādhī vadhyā osrṣṭā / anyadāpi eṣā yaśodharā iminā rājñā
śuddhodanena ananuyujyitvā aparyavagāhitvā anaparādhī vadhyā osrṣṭā // bhikṣū
āhansuh // anyadāpi bhagavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

____ atītāmadhvāne anuhimavante mahāvanakhaṇḍam tatra māṇḍavyasya ḫisya
āśramapadām caturdhīnalābhīnah paṁcābhijñasya mahābhāgasya mūlopetam
phalopetam puṣpopetam patropetam pāṇīyopetam mṛgapakṣiśatasahasrehi niṣevitam //
atha khalu bhikṣavo māṇḍavyena ḫiṇā grīsmāṇām paścime māse kṣudrapākehi
phalehi paribhuktehi bahutareṇa ca pāṇīyena pītena abhiṣyannehi dhātūhi

upalakundake saśukram̄ prasrāvam̄ kṛtam̄ // atha khalu bhikṣavo anyatarā mrgī ṛtumatī
trṣyāyām̄ bhrāntā pānīyasamjñāya tato upalakundakāto tam̄ ṛṣisya saśukram̄ prasrāvam̄
pītam̄ / aśucimrakṣitena ca mukhatuṇḍakena svakam̄ yonimukham̄ parilehasi / acintyo
satvānām̄ karmavipākah / tāye mrgīye tam̄ śukram̄ rudhiram̄ ca sammūrchitvā kukṣim̄
pratilabdham̄ // sā dāni tasyaiva āśramapadasya parisāmantena carati paribhramati ca
// sā dāni kālena ca samayena ca dārikām̄ darśanīyām̄ akṣudrāvakāśām̄ paramayā
śubhavarṇapuṣkalatayā samanvāgatām̄ gaurīm̄ navanītapiṇḍasamnibhām̄ prasūtā // sā
dāni mrgī tām̄ dārikām̄ prasūtā ca tena ca ṛṣinā tam̄ dravyam̄ dṛṣṭam̄ // tasyaitad abhūsi
// kuto imasyāntiracchānagatāye mrgīye mānuṣam̄ apatyanti // samanvāharitvā ṛṣinām̄
paṁcābhijñānām̄ jñānam̄ pravartati // so dāni ṛṣi māṇḍavyo

[_Mvu_3.154_] paṁcābhijño mahābhāgo samanvāharati // iha mama atra āśramapade
anyasya puruṣasya pracāro nāsti / eṣā ca mrgī imahim̄ eva mama āśramapade jātā
samvṛttā tathānyānyapi mrgapakṣiśatāni iha vanakhanḍe samvṛttāni naiva mama
kvacit* mrgo vā pakṣī vā anyavanakhanḍam̄ gacchatī na cānyātō vanakhanḍātō kocit*
mrgapakṣī ihāgacchatī / iha ete vanakhanḍe mrgapakṣīgaṇā jātā ca samvṛttā ca
samvṛddhā ca abhiratā ca amanuṣyacaritam̄ ca vanakhanḍam̄ / amukakāle mayā
grīṣmāṇām̄ paścime māse pakvasupakvāni ca phalaphalāni paribhuktāni suśītalām̄ ca
bahutaram̄ pānīyam̄ pītam̄ / tataḥ me bhiṣyanēhi dhātūhi upalakundake saśukram̄
prasrāvam̄ kṛtam̄ etāye mrgīye ṛṣitāye tam̄ saśukram̄ prasrāvam̄ pānīyasamjñāye
pītam̄ / tato etāye mrgīye kukṣim̄ pratilabdham̄ / mama eṣa aṁganisrāvo // tasya ṛṣisya
māṇḍavyasya tatra dārikāye atipremnaṁ samjātam̄ // tena sā dārikā ajinakena grhya
āśramam̄ ānītā / sāpy asya mrgī pṛṣṭhato nveti // tena dāni ṛṣinā tāye dārikāye tam̄
nābhi phalaśastrakena cchinnam̄ mānuṣikāye ca nam̄ kelāyanāya kelāyantī tāye
vanamrgīye stanācūṣaṇam̄ āsatī / so pi nam̄ ṛṣi kṣudrapākāni phalāni mukhe pīdeti
kālena kālam̄ tailenābhyaṁgeti sukhodakena snapeti // samvardhayamānā ca sā dārikā
tāye mrgīye tena ca ṛṣinā atīva tam̄ vanam̄ śobheti sā ca nām̄ mātā jihvāye parilihati //
yatā kāle sā dārikā vivardhamānā pādehi pi aṇvati tato yatra pādā nikṣipati tatra tatra
tāye dārikāye pūrvopacitena śubhasya karmasya vipākena padmāni prādurbhavanti //

[_Mvu_3.155_] samantena ca āśramapade tasya ṛṣisya tāye dārikāye paryāhiṇḍantiye
padmapāṇktī utthāpitā padmavanam iva śobhati tehi ca padmehi sā dārikā krīḍati
hastenāpi grhya aṇvati // tasya dāni ṛṣisya tasyā dārikāye tamśubhakarmavipākato
kramešu padmāni prādurbhūtāni dṛṣṭā vismayam̄ samjātam̄ aho dārikāye ḥddhīti yatra
yatā kramā nikṣipati tatra tatra prāśādikāni darśanīyāni padmāni prādurbhavanti
kṛtapan्यāye imāye dārikāye bhavitavyam̄ pūrvam̄ dakṣinīyeṣu oruptakuṣaleṣu
kuśalamūlāye yasyā imām̄ edṛṣam̄ anubhāvam̄ // tena dāni ṛṣinā tāye dārikāye
padumāvatīti nāmaṇi kṛtam̄ //

—sā dāni samvardhamānā tāye mātare sārdham̄ tasyāśramasya parisamantena aṇvati
/ yato yato sā mrgī caramāṇā aṇvati tato tato sāpi dārikā tāye mātare sārdham̄ aṇvati
mrgēhi ca mrgapotakehi ca saparivārā krīḍantī aṇvati // yadā ca bubhukṣitā bhavati
tato tāye mātare sārdham̄ tam̄ āśramam̄ āgacchatī aparehi mrgēhi mrgīhi ca
mrgapotakehi ca saparivāritā / tato so ṛṣi āśramagatāye mrgīye mṛṣṭamṛṣṭāni phalāni
deti mṛṣṭamṛṣṭāni ca pānakāni deti // sā dāni phalaphalāni svayam̄ pi khādati aparesām̄
mrgapotakānām̄ deti // yadā sā dārikā tatrāśrame śayitā bhavati tato te mrgapotakā ca
mrgapotikā ca cārikām̄ anuparicaritvā śayanti yadā ca caritukāmā bhavanti tato tām̄
dārikām̄ mukhatuṇḍakena pratibodhayanti // yato yato mrgā caranto aṇvanti tato tato
sā dārikā tehi mrgēhi mrgapotakehi mrgapotikāhi ca sārdham̄ krīḍantī aṇvati / yato
yato sā aṇvati

[_Mvu_3.156_] tato tato samanteṣu kramakeṣu padmāni prādurbhavanti / sāpi dārikā tata evan tāni padmāni gṛhya svayam ca ābandhati teṣām ca mṛgapotakānām padmāni ābandhati // evam sā tehi sārdham kṛīḍantī tahiṁ āśramapade saṃvardhate parasparam vināpi na ramanti // yatra kāle sā dārikā vijñaprāptā tato tam ṛṣisya āśramam siṃcati śodheti nānāprakārāṇi mūlavikṛtīni āneti patravikṛtīni nānāprakārāṇi āneti puṣpavikṛtīni nānāprakārāṇi āneti phalavikṛtīni nānāprakārāṇi āneti udakam ānehi kāṣṭhaṁ vā samidhāni vā āneti / tam ca ṛṣim tailenābhyaṁgeti snāpeti / agnihotram se paṭījāgareti tam ca ṛṣim nānāprakārehi mūlehi ca patrehi ca puṣpehi ca phalehi ca parivisati / nānāprakārāṇi ca phalapānāni ānayati / yato yato ca tatrāśramapade aṇvati yato yato gacchati mūlahārikā vā patrahārikā vā puṣpahārikā vā phalahārikā vā tato tehi mṛgapakṣīhi parivāritā āgacchati //

—kadācit sā padumāvatī tehi mṛgapakṣīhi parivāritā udakahārikām gatā kāmpillako ca rājā brahmadatto balāgreṇa sārdham mṛgavyam aṇvantah tam pradeśam ujjhito vātajavasamena turamgena mṛgam anujavanto / tena mṛgena so rājā brahmadatto vanakhaṇḍam upanītaḥ // yathoktam bhagavatā dharmapadeṣu // gatir mṛgāṇām plavanam ākāśam pakṣinām gatiḥ / dharmo gatir dvijātīnām nirvāṇām mahatī gatītī // so mṛgo tatra vanakhaṇḍe naṣṭo // tena rājñā brahmadattena vanakhaṇḍe tam mṛgam mārgantena

[_Mvu_3.157_] tahiṁ udakakūle padumāvatī dṛṣṭā kṛṣṇājinena nivastā uttarāsaṃgikā ca udakakumbhena gṛhītena padmena ca śobhanena hastagatena prāśādikā darśanīyā paramayā varṇapuṣkalatayā samanvāgatā / yatra yatra ca kramāṇi nikṣipati tatra tatra padmāni prādurbhavanti manoramāṇi sudarśanīyāni / dṛṣṭvā ca punar bhikṣavo rājño brahmadattasya padumāvatīm ṛṣikumārīm etad abhūsi // aho kanyāyāḥ rūpavantam ṛddhyanubhāvam yatra yatra kramāṇi nikṣipati tatra tatra padumāni prādurbhavanti atīva cakṣuramaṇīyāni prāśādikāni darśanīyāni kā nu khalv iyam bhaviṣyati devakanyā vā nāgakanyā vā kinnarakanyā vā mānuṣī vā iyam bhaviṣyati amānuṣī vā / yanī nūnāham upasamkramya pariprccheyam //

—atha khalu bhikṣavo rājā brahmadatto yena padumāvatī ṛṣikumārī tenopasamkramitvā padumāvatīm ṛṣikumārīm etad avocat* // bhadre kā tvam kasya vāsi // evam ukte bhikṣavah padmāvatī ṛṣikumārī rājānaṁ brahmadattam etad avocat* // aham khalu ṣi padmāvatī nāma ṛṣikumārī māṇḍavya-ṛṣisya dhītā mūlaphalabhogikasya vanavāsiṣya brahmačāriṣya // evam ukte bhikṣavah rājā brahmadatto padmāvatīm ṛṣikumārīm etad avocat* // kevarūpā te bhadre njojanavidhānāni upavane nivasantye yenāpi evam upacitaśārīrā kīdrśāni te vastravidhānāni yena te caivam sukumāravarṇanibhā // evam ukte bhikṣavo padumāvatī ṛṣikumārī rājānaṁ brahmadattam etad avocat* rājño vastrāṇi parāmṛśantī // mūlaphalāṇi asmākam āhāram ajināni prāvaraṇāni evam sūkṣmāṇi yādrśāni imāni na ca ajināni // evam ukte bhikṣavah

[_Mvu_3.158_] rājño brahmadattasya etad abhūsi // avidhijñā iyam ṛṣikumārī rājño rājār̥hāṇām vā vastrāṇām naiva ṛṣisya višeṣam abhijānāti na rājānasya naiva ajinānām višeṣam jānāti nāpi rājār̥hāṇām vastrāṇām višeṣam jānāti nāpi mama turamgasya / eṣā ca ṛṣikumārī rājakanyā mamaiṣā bhāryā anurūpā bhavyeṣā na śakyā mayā māṇḍavyena ṣiṇā anabhyanujñātā pāṇīnāpi praṣṭum kuto punar ito āśramāto kampillaṁ nagaram nayitum / māṇḍavyo ṣi mahābhāgo sāpena me saparivāraṁ bhasmīkareya / yanī nūnāham padumāvatīm ṛṣikumārīm upāyena pralobhayeyam // paurāṇāṇām ca bhikṣavo rājñām mṛgavyena gacchantānām madhusarpisamyuktāni saktūni rājār̥hāṇi ca modakāni ca ukkārikāni ca yamalakaṁ pūretvā aśvapṛṣṭhe pallāṇasya prṣṭhato bandhyanti mā rājā aśvena eko advitīyo vaneṣu hṛto samāno bubhukṣāya mareya //

tena khalu punar bhikshavo samayena rājño bramadattasya madhusarpisamyuktāni
 saktūni modakāni ca ukkārikāni ca yamalakam pūretvā aśvapṛṣṭhe prṣṭhato
 pallāṇavadvadhreṇa baddham abhūsi // atha khalu bhikshavaḥ rājā brahmadatto
 yamalakāto modakam ukkaḍḍhetvā padumāvatīye adāsi // hanta bhadre imāni
 asmākam phalāni // sā dāni āha // jāne katamāni śobhanatarāni phalāni yuṣmākam vā
 asmākam vā // sā dāni tam modakam paribhūmijitvā āha // bhagavam śobhanāni imāni
 yuṣmākam phalāni mṛṣṭāni rasavantāni asmākam punah phalāni kaṭukaśāyāni // rājā
 āha // edṛśāni asmākam āśrame vṛkṣeṣu phalāni yadīcchasi īdṛśāni paribhūmijitum tato
 tam mama āśramapadaṁ gacchāhi // evam ukte bhikshavaḥ padumāvatī ṣikumārī
 rājānam brahmadattam etad uvāca //

[_Mvu_3.159_] icchāmi aham edṛśāni phalāni paribhoktum āgame muhūrtam idam
 asmākam āśramapadaṁ na dūram yāvad imam udakam harāmi tātasya āmantremi tataḥ
 tava āśramam gamiṣyāmi // atha khalu bhikshavo rājā brahmadatto padumāvatīye
 aparāni modakāni adāsi // imāni pitur upanāmehi evam vadehi / yasya ḥisya āśrame
 edṛśāni phalāni tasyāham bhāryā bhaviṣyāmīti / lahu tvam ca āgacchehi esa aham iha
 nadītire āsāmi //

____ atha khalu bhikshavaḥ padumāvatī ṣikumārī yena māṇḍavyasya āśramapadaṁ
 tenopasamkramitvā pāṇīyabhāṇḍam nikṣipitvā tāni modakāni pitur māṇḍavyasya
 anupradāsi / imāni tāta phalāni khāḍāhi yasya ḥisya āśrame edṛśāni phalāni tasyāham
 bhāryā bhaviṣyāmī // atha khalu bhikshavo māṇḍavyasya ḥisya etad abhūsi // nūnam
 pamcālarājā brahmadatto mrgavyena aṇvantah imasyāśramasya samīpam anuprāpto
 tena imāni modakāni dinnāni paribhuktāni padumāvatīye rājārāhāni modakāni na esā
 śakyati bhūyo ihaśrame kaṭukaśāyehi phalāphalehi yāpayitum padumāvatī ca
 rājakanyā / yan nūnāham asya rājño brahmadattasya bhāryā prayaccheyam // atha
 khalu bhikshavo māṇḍavyo ḥsiḥ padumāvatīm ṣikumārīm etad uvāca // na khalu
 padumāvati evamrūpāni phalāni bhavanti ko te jvalanasamehi kāmehi pralobheti //
 atha khalu bhikshavo padumāvatīye etad abhūsi // bhavitavyam kāmā nāma te vṛkṣā
 yeṣām imāni edṛśāni phalāni // atha padumāvatī evam pitaram etad avocat* // yadi tāta
 kāmaphalānām edṛśo āsvādo tāny aham paribhūmijyāmi na me imāni mahatphalāni
 rocanti // atha māṇḍavyo ḥsiḥ padumāvatīm etad uvāca // ko te padumāvati imāni
 phalāni adāsi kevarūpo vā so ṣikumāro katarasmiṁ vā pradeṣe tiṣṭhati //

[_Mvu_3.160_] evam ukte padumāvatī māṇḍavyam ḥsim etad uvāca // sūkṣmājino tāta
 ṣikumāro dakatīre sthāti mṛgam abhiruhya tena me imāni phalāni dinnāni tasya ca
 tāta āśrame edṛśāni phalāni // atha māṇḍavyo ḥsiḥ padumāvatīye sārdham yena rājā
 bramadattas tenopasamkramitvā rājānam brahmadattam pratīsaṁmodetvā
 padumāvatīm rājño brahmadattasya udakena adāsi // esā te mahārāja bhāryā bhavatu
 mahārājasya ca esā anurūpā mā ca parasya vacanena ananuyujitvā vipriyam kuryāsi //
 ____ atha rājā brahmadatto padumāvatīm aśvapṛṣṭham ārūpetvā māṇḍavyasya
 ḥisyaḥbhivādanam kṛtvā tatraiva aśvapṛṣṭhe abhiruhitvā yena kampillam nagaram tena
 prakrame // adrākṣid rājño brahmadattasya balāgram dūrata evāgacchantaṁ dṛṣṭvā ca
 punar yena rājā brahmadatto tenopasamkrame // atha rājā brahmadatto tato
 aśvapṛṣṭhato otaritvā padumāvatīye ṣikumārīye sārdham hastipṛṣṭham abhiruhitvā
 yena kampile nagare svakam udyānam tena prayāsi // aśroṣīt padmāvatī kampile
 nagare mahato janakāyasya nirghoṣam nagaram ca kampillam adrākṣīt*
 udviddhaprākāram aṭṭālagolakatorāṇam ramaṇīyam ca // dṛṣṭvā ca punah rājānam
 brahmadattam āmantrayasi / kasya etam vata vanavivare nirghoṣo śruyati ḥiṇām etam
 vanamṛgāṇām ca utājāni etāni udviddhāni dṛṣyantīti // atha rājā brahmadatto
 padmāvatīm etad uvāca // etam ḥiṇām vanamṛgāṇām ca nirghoṣo etāni cāsmākam

uṭajāni udviddhāni dṛṣyantīti // atha rājā brahmadatto yena svakam udyānam tenopasāṃkramitvā hastipṛṣṭhāto pratyoruhitvā padumāvatīye udyānam praveśe // atha khalu rājā brahmadatto amātyapāriṣadyān āmantrayasi // ho bhaṇe grāmaṇikā kṣipram purohitam ānetha

[_Mvu_3.161_] padumāvatīye vastrāṇi cābharaṇāni ca yāva ca rājakulaṁ yāva ca udyānam tam atrāntaram sarvam alaṅkārāpetha vitatavitānam citrapuṣpaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam dhūpanadhūpitam siktasammr̄ṣṭam muktapuṣpāvakīrṇam deśedeśehi naṭanartaka-
ṛllamallakapāṇisvaryaśobhikadvistvalakavelambakanaṭṭadharāṇi upasthapetha // manasā devānām vacasā pārthivānām
nacireṇāḍhyānām karmaṇā daridrāṇām iti
vacanamātreṇa rājño amātyehi yathāṇattam sarvam paṭijāgrtam // atha padumāvatī rājānam brahmaddattam etad avocat* // kahim te bhagavam śaraṇam samidhā vā uṇhodakaṇ kamaṇḍalu vā samayo vā me agnihotraṇ juhanāya // atha rājā brahmadatto padumāvatīm āha // āgamehi muhūrtam sārdham te sūkṣmāṇi ajināni ānīyanti tataḥ gamgāyām snātvā sahitā agnim juhiṣyāmah // atha rājño amātyapāriṣadyā tatkṣaṇam tamuhūrtam antaḥpuram tam udyānam ānayensuḥ padumāvatīye vastrāṇi cābharaṇāni cānayensu brāhmaṇam ca purohitam rājācāryam ānayensu śreṣṭhipramukho ca nigamo pi nirvāsi sārthavāhaprāmukho vanijagrāmo nirvāsi sarvāṇi cāṣṭādaśa śrenī nirvānsuḥ //

____adrākṣīd rājño amātyā pāriṣadyā naigamamahattarakā ca brāhmaṇā ca purohito ca rājācāryo brahmaddattasya devīm padumāvatīm sarvālaṅkārvibhūṣitām prāśādikām darśanīyām paramavarṇapuṣkalatayā samanvāgatām / rājñā brahmaddattena sārdham agnipradakṣiṇīm karoti / yatra yatra ca kramāṇi nikṣipati tatra tatra padmāni prādurbhavanti prāśādikāni darśanīyāni / dṛṣṭvā ca hrṣṭā tuṣṭā harṣasamjātā rājānam brahmaddattam āmantrayensuḥ // nāsmābhiḥ mahārāja kadācit kasyacid edṛṣī ṛddhī dṛṣṭā vā śrutā vā

[_Mvu_3.162_] yathā imasyā padumāvatīye devīye / sādhū mahārāja padumāvatī devī pādehi rājakulam praveśiyatu tato mahājanakāyo devīye imām evarūpām ṛddhim dṛṣṭvā prītā bhavensuḥ // atha rājā brahmadatto sāntaḥpurāḥ padumāvatīye devīye sārdham amātyapāriṣadyapuraskṛto mahatā janakāyena sārdham mahatā rāja-ṛddhīye mahatā rājānubhāvena udyānāto rājakulam praveśi // adrākṣīt so janakāyo yāvac ca udyānam yāvac ca rājakulam padumāvatīye padavīthārāṇām ubhayato padumāni prāśādikāni darśanīyāni // dṛṣṭvā punah mahājanakāyo udānam udānesi // kṛtапuṇyo mahārājā brahmadatto yasya imam evamṛūpam strīratnam prādurbhūtam // atha rājā padumāvatīye sārdham upariprāśādavaragato pamcahi kāmaguṇehi samarpito samaṅgībhūtaḥ kṛīdati ramati pravicārayati padumāvatīm ca devīm madehi akṣehi ca gītavādyehi ca śekheti tāvad anyā devīyo na samanvāharati padumāvatīye pramatto / padumāvatī ca rājñā brahmaddattena sārdham samvasantī āpannasatvā samjātā //
____yatra kāle devīprajanananelā tataḥ rājñā brahmaddattena yā antaḥpurikāyo kuśalāyo strīdharmāṇam tā āṇattā padumāvatīm unnetha / rājā ca hiraṇyasuvarṇam agrato kṛtvā nānāprakārāṇi ca vastrāṇi niṣaṇṇo ye me nivedayiṣyanti kṣemeṇa padumāvatī prajātā ti teṣām āchādām dāsyāmi // tāsām pi devīnām etad abhūsi // yad upādāya padumāvatī ānītā tad upādāya asmākam rājā na samanvāharati / atra eṣā prajāyamānī asmābhi anayavasanam āpādayitavyam // tā dāni tām padumāvatīm

[_Mvu_3.163_] pṛcchanti // jānasi kathaṇ striyo prajāyantīti // sā dāni āha // na jānāmīti // tā dāni antaḥourikā āhaṇsuḥ // strīye prajāyamānīye akṣīṇi paṭṭakena

badhyanti // sā dāni āha // mahyam pi prajāyamānīye akṣīṇi paṭṭakena bandhetha //
 tasyā dāni yam velam prajāyiṣyatī tato asyā akṣīṇi paṭṭakena baddhāni // sā dāni svau
 dārakau prajātā prāśādikā darśanīyā // tāsām dāni etad abhūsi // aputrā tāveyam devī
 rājño brahmadattasya iṣṭā ca bahumatā ca āśi kiṁ punaḥ saputrā aputrasmiṁ
 rājakulasmīm / imāye dvau dārakā jātā tato adhimātram rājño brahmadattasya priyā
 bhaviṣyatī vayaṁ ca na samanvāhariṣyati // tāhi dāni antaḥpurikāhi te dārakā
 tapanasmīm cailakam upastaritvā tatra prakṣiptāḥ // tam tapanam svapihitam
 subaddham kṛtvā rājakyena tāpanīyena tāpayitvā nadīye gamgāye prakṣiptā /
 padumāvatīye ca svakena garbhamalena mukham mrakṣitam // sā dāni padumāvatī
 antaḥpurikām pṛcchati kiṁ me jātan ti // tāhi pi antaḥpurikāhi duve ulbakāni
 karbhmalena pramrakṣayitvā padumāvatīye allīpitāni // imāni prajātāsi // sā dāni āha
 // muṃcatha etāni kiṁ eteśām kariṣyāmīti // rājā dāni brahmadatto pṛcchati // kiṁ devī
 prajātā ti // tā āhamṣuh // mahārāja duve dārakā prajātā prāśādikā darśanīyā te ca naṁ
 jātamātrā tāye khāditā / kuto mahārāja brahmacārisya ḥisya apatyanti piśācī eṣā tvayā
 ānītā tvam diṣṭyā jīvanto mukto // tāye piśācinīye mūlāto āgaccha paśyāhi tām yadi
 asmākam na śraddadhāsi // so dāni tām devīm paśyanāya praviṣṭo paśyati ca
 padumāvatīm

[_Mvu_3.164_] rudhiramrakṣitenā yādṛśī rākṣasī // so dāni tām dṛṣṭvā bhīto samjāto //
 amātyānām āha // gacchatha tām ghātāyetha mānuṣikā ti kṛtvā eṣā mayānītā yadi eṣā
 piśācinī vā rākṣasī vā na me tāye kāryam // sā dāni tato rājakulāto niṣkāsitā //

___ sā dāni teśām amātyānām pṛcchati // kahim me nayiṣyatha // te āhansuh // rājñāsi
 brahmadattena vadhyā osṛṣṭā // sā dāni teśām amātyānām pṛcchati // kiṁ maye rājño
 brahmadattasya aparāddham yenāham vadhyā osṛṣṭā // te amātyā āhansuh // tvayā
 duve dārakā janitvā khāditā tato rājñā piśācinīti kṛtvā vadhyā osṛṣṭā // sā āha // na me
 dārakā jātā pṛcchāmi antaḥpurikām tā āhansuh duve te ulbakā jātā te pi tatraiva
 mellitā naiva dārakāni paśyāmi naiva khādāmi // te dāni amātyāḥ panḍitā strīmāyānām
 sāthyānām cābhijñāḥ // teśām etad abhūsi // iyam padumāvatī brahmadattasya iṣṭā ca
 bahumatā ca sthānam vidyati yan etāhi antaḥpurikāhi eṣā padumāvatī ajānamānī
 khalikṛtā bhaveya vipralabdhā vā // te dāni amātyā tām padumāvatīm pṛcchanti //
 katham si prajātā ti // sā dāni teśām amātyānām tām prakṛtim vistareṇa ācikṣati // tāhi
 me antaḥpurikāhi prajāyamānīye akṣīṇi paṭṭakena baddhāni naiva dārakāni paśyāmi
 naiva khādāmi / yan kālam ca prajātā tato pṛcchāmi tāni antaḥpurikāni kiṁ me jātam
 ti tāhi dāni mama duve ulbakā allīpitā te jātā ti // teśām dāni amātyānām etad abhūsi //
 iyam devī antaḥpurikāhi īṛṣyāprakṛtena vipralabdhā iyam ca devī brahmadattasya iṣṭā
 ca bahumatā ca mā paścād rājā brahmadatto

[_Mvu_3.165_] davīye padumāvatīye vīpratisārī bhaveya śokena ca gailānyam pateya
 // tehi dāni amātyehi sā devī padumāvatī svake gṛhe gopitā rājño brahmadattasya
 niveditam ghātitā devīti // tā dāni devīyo ghātitā padumāvatītī śrutvā tasya rājño
 brahmadattasya caṭulāyanti ghṛtam ca parikṣipanti sarṣapāṇi ca agnau prakṣipanti
 caturdiśam ca balīm niṣkāsayanti śāntīm ca karonti diṣṭyāsi mahārāja jīvanto mukto
 rākṣasīhastāto // tam muhūrtam rājā snāto vilipo niṣpuruṣeṇa nāṭakena prakṛīdito /
 tāvad antaḥpurikāyo kācid vīṇām pravāditā kācit sughoṣakam kācit mṛḍamgām kācid
 veṇum kācit praṇṛtyanti kācid gāyanti //

___ atha khalu bhikṣavo anyatarā devatā māṇḍavyasya ḥisya abhiprasannā
 vaihāyasam antarīkṣe sthīhitvā rājānam brahmadattam etad uvāca // duḥśrutan te
 mahārāja aparijñātam te mahārāja avijñātan te mahārāja yo tvam ananuyuṣmīvitvā
 aparyavagāhetvā anaparādhīm padumāvatīm vadhyām avasirasi tādṛśasya
 mahābhāgasya ḥisya vacanam na samanusmarasi // atha rājño

brahmadattasyāntahpurikā devatāye antarīksagatāye tam ghoṣam śrutvā suṣhtutaram
gāyanti vādenti ca yathā rājā brahmadatto etāye devatāye jalpantīye na śruṇeyāti //
atha rājā brahmadatto antahpurikāṁ nisthapeti āgametha tāvad yāvaj jānāma kim eṣā
devatā antarīksagatā jalpatīti // tā dāni antahpurikā rājño vacanena tūṣṇībhūtā samjātā
devatā rājño brahmadattasyāha // duḥśrutan te mahārāja yo tvam ananuyumjītvā
aparyavagāhitvā anaparādhīm padumāvatīm vadhyām osiresi tādṛśasya mahābhāgasya
ṛṣisya samdeśam na samanusmarasi // rājā dāni

[_Mvu_3.166_] brahmadatto tāye devatāye śrutvā antahpurikāyo pṛcchatī // satyam
jalpatha kin te dāni dārakā ye padumāvatīye jātāh // tā dāni antahpurikāyo rājño
brahmadattena pṛcchiyamānīyo vā paśyanti // padumāvatī rājāṇattīye ghātitā
prabhavati rājā asmākam pi parityajitum ācikṣāma nam satyam yathābhūtam ti // tā
dāni antahpurikā āhansuh // mahārāja padumāvatīye duve dārakā jātā te cāsmābhiḥ
tapanāye prakṣipitvā rājakyāye mudrāye mudretvā satapanā nadīye gamgāye pravāhītā
nāpi tayāpi drṣṭā nāpi khāyītā pi // tasya dāni rājño brahmadattasya daurmanasyam
utpannam // anaparādhī tādṛśī strīratnam mayā ghātāpitaṁ tādṛśasya ca mahābhāgasya
ṛṣisya mayā samdeśam na kṛtam putrā labhyantā ca paribhraṣṭā ti //
____sāpi dāni mamjūṣā nadīye gamgāye vuhyantī kaivartakehi matsyān bandhanteḥi
utkṣiptā // te dāni kevaṭṭā tām mamjūṣām paśyanti rājakyāye mudrāye mudritām //
teṣām kevaṭṭānām etad abhūṣi // mā haiva corehi rājakule aparāddham tato imā
mamjūṣā praṣṭā bhaviṣyati sarvañ ca guhyaṁ prakāśībhavati gacchāma imām
mamjūṣām rājño brahmadattasya upanāmema mā vayaṁ caurā ti kṛtvā jyeṣṭhena
dañdena śāsīyema // te dāni tām mamjūṣām ādāya rājño brahmadattasya upasaṃkrāntā
mahārāja asmābhir nadyām gamgāyām matsyān bandhanteḥi iyam mamjuṣā udakena
vuhyantī utkṣiptā rājamudrāye mudritā tām devo pratyavekṣatu // atha khalu bhikṣavo
rājā brahmadatto amātyapāriṣadyān āmantrayati // ho bhaṇe

[_Mvu_3.167_] jānatha kim atra mamjūṣāyam ti // sā dāni mamjūṣā amātyehi muktā
paśyanti ca tāni padumāvatīye duve dārakā prāśādikā darśanīyā // te āhamṣuh //
mahārāja imahim mamjūṣāyām duve dārakā prāśādikā darśanīyā padumāvatīye
putrāṇi mahārājasya sadṛśāni / anaparādhī mahārāja padumāvatī devī devena
ananuyumjītvā aparyavagāhitvā vadhyā osṛṣṭā // atha rājā brahmadatto tāni dārakāni
drṣṭvā padumāvatīye ca bahūni guṇagaṇāni samanusmaranto mūrchitvā bhūmyām
patito haṁ strīratnāto bhraṣṭo // atha teṣām amātyānām etad abhūṣi // mā haiva rājño
devīye utkaṇṭhantasya kiṁcid eva śārīrasyābādham bhaveya // te dāni āhansuh //
mahārāja mā padumāvatīye kāraṇena utkaṇṭhehi asmābhir evam devārtham
upalabhitvā sāhasam na kṛtam devī sthāpitā na ghātitā anāgataṁ arthapadaṁ jñātvā //
so dāni rājā brahmadatto etam amātyānām vacanam śrutvā prahlāditō samjātah //
amātyān āha // kahīṁ padumāvatīti // amātyā āhamṣuh // amutra gehe ti // rājā dāni
tatra devīye padumāvatīye sakāśam gato // gatvā rājā padumāvatīm devīm
bahuprakāram samjñāpeti diṣṭyāsi devi tādṛśāto vyasanāto dya muktā diṣṭyāsi mayā ca
putrehi ca samamgībhūtā / sapatnīhi si ca nam ghātāpitā kin te abhiprāyam kin teṣām
tava amitrāṇām dāpayāmi kīdṛśam vā vyasanaṁ nigacchantu śreyam bhave yadi
rājāṇattyā sarvāvantā nigadabaddhā sāṇāśātakānivastā aṭanam paricarantu // atha
khalu bhikṣavo padumāvatī devī rudamānī rājānam brahmadattam etad uvāca // mā
mahārāja tāsām devīnām kiṁcid vipriyam karohi // etā jyeṣṭhāyo aham kanīyasā yā ca
etaśām

[_Mvu_3.168_] kalpitā vṛttī tām sānam abhivardhehi mā parihāpehi sarvāṇi ca
anuvartāhi // yathākṛtānām karmaṇām satvā vipākam anubhavanti kālam kālam

āśādyā yathā drumāṇām puṣpaphalā // mayā evam̄ mahārāja tāni karmāṇi kṛtāni yad
ahaṁ tvayā satkṛtā ca mānitā ca mayā evan tāni karmāṇi kṛtāni yad ahaṁ tvayā
vadhyā osṛṣṭā // atha rājā brahmaddatto padumāvatīm devīm etad uvāca // mā devi
aśrūṇi prapātehi sarvan te rāṣṭram niḥsṛjāmi putrehi samāṇgībhūtā abhiramāhi
kṣamāhi ca me etam̄ aparādhām // atha padumāvatī devī rājāṇām brahmaddattam etad
uvāca // kiṁ me mahārāja vijānāntīye rājyena putreṇa vā dhanena vā gaṁsāmi ahaṁ
pravrajitvā punah tātasya sakāśam // uktāham tātana ko te padumāvati jvalanasamehi
kāmehi pralobheti te me tātasya vacanā idānīm paridahanti yathāham tātēna
āśramapade uktā yam̄ tava mahārāja mṛgīva āśramāto pituḥ sakāśāto anaparādhī
vadhyā //

____atha padumāvatī devī punas tāpasī pravrajitvā dhātūraktāni vastrāṇi prāvaritvā
māṇḍavyasya ṛṣisya āśramam̄ āgame // māṇḍavyo ca ṛṣī kālagato abhūsi /
trṇakuṭīparṇakuṭīni viśīrṇāni abhūmsuh // atha padumāvatīye devīye etad abhūsi //
tādṛṣena me nirbandhena vināśavetau rājā brahmaddatto pratyākhyātaḥ pitāto me
kālagatāto ayam̄ paribhraṣṭā // yam̄ nūnāham̄ bhikṣācāram carāmi janapadāni ca
rājadhānīyo ca aṇvantī // atha padumāvatī devī grāmanigamarājadhānīṣu aṇvantī
vārāṇasīm rājño kṛkisya nagaram gatā // adrākṣīd vārāṇasīyako kāśirājā

[_Mvu_3.169_] padumāvatīm devīm purāntare dṛṣṭvā ca punaḥ kāśirājā padumāvatīm
devīm bahuprakāram̄ pralobheti kiṁ tava bhadre pravrajyāyam̄ taruṇāye jātarūpāye
abhirūpāye imāni pādapāni puṣpitāni phullāni prāśādikāni prasādanīyāni
manoramakarāṇi ehi amukakānan̄ āntare abhiramiṣyāma // evam ukte padumāvatī
tāpasī kāśirājānam etad uvāca // agnīm mahārāja icchasi praveṣṭum̄ yam̄ pravrajitāye
sārdham̄ icchasi ramitum̄ dharmasthitāya nāhaṁ mahārāja kāmeṣu arthikā ti // kāśirājā
āha // yadi bhadre na icchasi tato balasā te grahiṣyāmi // padumāvatī āha // yadi balasā
me grhṇāsi tato te tapasā agnīva śuṣkātṛṇam̄ dahiṣyāmi // so dāni rājā tam̄ śrutvā bhīto
pratyāgato ca sā ca iha rāṣṭre yathāsukham̄ yathāphāsu // ahaṁ te nimantremi
sarvahitopasthānena //

____atha brahmaddatto rājā brāhmaṇaveṣeṇa kāśirājño gr̄ham̄ praviśitvā ahaṁ pi
mahārāja akṣehi kuśalo ti / so pi rājño devīhi sārdham̄ krīḍantasya krīḍate
padumāvatīm ca sambhāṣati / kena krodhena ihāgatā // padumāvatī āha // tava eva
mahārāja aparādhena ihāgatā // tato kāśirājā saṁśayito rājānam̄ brahmaddattam̄
pr̄cchatī // na me kadācid aṣṭāpadasya etādṛṣī nīti śrutapūrvā kas tvam̄ kā te eṣā ti //
rājā brahmaddatto āha // ahaṁ brahmaddatto paṁcālarājā eṣā me padumāvatī bhāryā
ihāgatā // evam ukte kāśirājā brahmaddattam̄ rājānam̄ etad uvāca // svāgatan te
mahārāja anurāgatan te mahārāja nehi devīm ahaṁ balāgreṇa saṁvibhajya nemi //
atha rājā brahmaddatto paṁcālarājā padumāvatīm devīm vārāṇasīto caturāṅgena
balakāyena sārdham̄ hastipṛṣṭhe ārūpayitvā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-
ṛddhiye punaḥ kampillam̄ nagaram̄ ānesi // padumāvatīye ca devīye rājñā
brahmaddattena osṛṣṭavadhyāye va

[_Mvu_3.170_] krameṣu tāni padumāni antarhitāni abhūnsuh / punaś ca rājñā
brahmaddattena vārāṇasīto kampillam̄ ānītāye bhūyo krameṣu padmāni prādurbhūtāni
//

____bhagavān̄ āha // na khalu bhikṣavo nyo sa māṇḍavyo ṛṣir aham̄ eva tadā māṇḍavyo
ṛṣir abhūvam̄ // na khalu bhikṣavo nyā padumāvatī devī / eṣaiva yaśodharā tadā
padumāvatī devī abhūsi // na khalu bhikṣavo nyāḥ sa rājā brahmaddatto bhū / eṣā rājā
śuddhodanas tadā rājā brahmaddatto abhūt* // tadāpi etena rājñā śuddhodanena eṣā
yaśodharā ananuyum̄jītvā aparyavagāhitvā vadhyā osṛṣṭā / etarahim̄ pi eṣā etena rājñā
śuddhodanena ananuyum̄jītvā aparyavagāhitvā anaparādhī vadhyā osṛṣṭā //

_____padumāvatīye parikalpo samāpto //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // kasya bhagavam karmasya vipākena padumāvatīye
krameṣu padmāni prādurbhavanti yadā ca rājñā brahmaddattena vadhyā nisṛṣṭā tato syā
tāni padumāni antarahitāni bhūyo ca rājñā brahmaddattena vārāṇasīto kampillam
ānītāye santīye punar asyā krameṣu padmāni prādurbhūtāni // bhagavān āha // etasyā
evedam bhikṣavo padumāvatīye karmaṇo vipākam abhūṣi yenāsyā krameṣu padmāni
prādurbhūtāni abhūnsuh rājñā ca brahmaddattena vadhyāye nisṛṣṭāye antarahitāni
bhūyo ca rājñā brahmaddattena vārāṇasīto kampillam ānītāye santīye prādurbhūtāni //
bhūtapūrvanam bhikṣavo atītamadhvāne nagare vārāṇasīyam aparasya gṛhapatisya
preṣaṇakarī padminīto udakaghaṭam ādāya padmena ca hastagatena vahirnagarāto
antonagaram praviśati //

[_Mvu_3.171_] aparo ca pratyekabuddho vārāṇasīye nagare piṇḍāya caritvā
vahirnagaram nirdhāvati prāsādikena īryāyathena abhikrāntena pratikrāntena
prāsādiko abhiprasannā ca devamanuṣyā // tasyā dārikāye pratyekabuddham dr̄ṣṭvā
cittaprasādam uptannam / prasannacittāya tam padmaṇ tasya pratyekabuddhasya
dinnam / pratyekabuddhenāpi anugrahārtham pratigṛhītam // sā dāni dārikā tam
padmaṇ tasya pratyekabuddhasya haste atīva śobhamānam paṣyati svakam ca hastam
kṣīṇitam paṣyati // tāye dāni bhūyo tasya pratyekabuddhasya sakāśāto tam padumaṇ
yācitam bhagavam dehi me tam bhūyo padumaṇ ti // pratyekabuddhena tam
padumaṇ bhūyo tasyā dārikāye dinnam hanta bhadre ti // tāye padumaṇ bhūyo
pratyekabuddhasya hastāto gṛhītam // sā dāni svakam ca hastam padmena
śobhamānam paṣyati pratyekabuddhasya hastam kṣīṇitam paṣyati / tāye vīpratisāram
samjātam / na śobhanam mayā kṛtam yan me prasannacittāye etasya ṛṣisya imam
padumaṇ dattvā punah ācchinnaṇam // tāye dāni tam padumaṇ bhūyo tasya
pratyekabuddhasya dinnam // pratigṛhīhi me bhagavan bhūyah imam padumaṇ
anukampām upādāya // so dāni padumo tasyā dārikāye tena pratyekabuddhena punar
gṛhītam //
bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyā sā tena
kālena tena samayena vārāṇasīyam dārikā abhūṣi / na khalv etad evam draṣṭavyam /
tat kasya hetoh / eṣā sā bhikṣavo padumāvatī vārāṇasīyam dārikā abhūṣi // yan se tam
prasannacittāye pratyekabuddhasya padmaṇ dinnam tasya karmasya vipākena
padumāvatīye krameṣu padmāni prādurbhavansuh / yan se tasya pratyekabuddhasya
hastāto tat padumaṇ bhūyo ācchinnaṇam tasya karmasya vipākena rājñā brahmaddattena
vadhyāye āṇattāye tāni padumāni krameṣu antarahitāni /

[_Mvu_3.172_] yan se tam padumaṇ bhūyo tasya pratyekabuddhasya dinnam tasya
karmasya vipākena bhūyo rājñā brahmaddattena vārāṇasīto kampillam ānītāye punah
krameṣu padmāni prādurbhūtāni //

_____samāptam padumāvatīye pūrvayogam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // kasya bhagavan karmasya vipākena rāhulasya
kumārasya ṣaḍvarṣāṇi garbhāvāso abhūṣi // bhagavān āha // etasya vaiṣo bhiksavo
rāhulasya kumārasya paurāṇam karmavipākam //
bhūtapūrvanam bhikṣavo tītam adhvānam vaidehajanapade mithilāyām rājadhānyām
brāhmaṇo rājā abhūṣi // tasya dve putrā abhūnsuh bhadro ca nāma kumāro sūryo ca
nāma kumāro jyeṣṭho sūryo kanīyaso candro // atha khalu bhikṣavo so vaidehako

brāhmaṇarājā āyukṣayāc ca karmakṣayāc ca kālam akārṣī // candro sūryam āha // tvam
jyeṣṭho tuvam rājyam prāpuṇehi / aham ṛṣipravrajyām pravrajiṣyāmi // atha sūryo
kumāro candram kumāram etad uvāca / kiṁ rājñām kartavyanti // candro kumāro āha
// rājñā janasya āṇattī dātavyā // atha khalu sūryo candram etad avocat* // aham
kumāra rājā tava āṇapemi tvam rājā bhavāhi aham ca ṛṣipravrajyām pravrajiṣyāmi //
atha khalu bhikṣavah sūryo kumāro candram kumāram mithilāyām rājyenābhishimcityā
ṛṣipravrajyām pravrajesi // tena dāni pūrvatāparatāram jāgarikāyogam anuyuktena
viharantena catvāri dhyānāni niṣpāditāni paṁca cābhijñā sākṣīkṛtā maharddhiko
mahānubhāvo ṣi samjāto //

[_Mvu_3.173_] ye pi sūryasya kumārasyābhyantere parivārā abhūsi te pi sūryeṇa
sārdham ṛṣipravrajyām pravrajitā sarve ca caturdhyānalābhī paṁcābhijñā
maharddhikā mahānubhāvā samjātā // atha sūryasya ṣisya etad abhūsi // aham khalu
caturdhyānalābhī paṁcābhijño ayam ca me parivāro sarvo caturdhyānalābhī
paṁcābhijño yam nūnāham uttarivišeṣam ārabhēyam // tena dāni samādānam kṛtam
na mayā adinnam udakam dantakāṣṭham pi paribhoktavyam //

____ atha khalu bhikṣavo sūryo ṣir aparakālena smṛtisammohena aparasya ṣisya
udakabhājanāto adinnam udakam pibe // tena pītena asya smṛtir utpadye mama
vratasamādānam na mayā adinnam udakam dantakāṣṭham pi paribhoktavyam iti /
imam ca mayā imasya ṣisya udakabhājanāto smṛtisammohena udakam adinnam
pītam / cauro ahanti tasya kaukṛtyam utpannam cauryam mayā kṛtam ti yam me
parasya udakabhājanāto adinnam udakam pītanti // so dāni duḥkhadaurmanasyajāto
āsanāto utthāya pṛthivyām niṣāṇo // atha khalu te māṇavakā yena sūryo ṣis
tenopasamkramitvā sūryam ṣim abhivādensuh // atha khalu bhiksavo sūryo ṣi tām
māṇavakān etad avocat* // mā yūyam māṇavakā mama abhivādetha // atha khalu
bhikṣavas te māṇavakā sūryam ṣim etad avocat* // bho upādhyāya kisya vayam
upādhyāyam nābhivādeṣyāmaḥ // sūryo ṣi āha // aham khalu māṇavakā cauro ti //
māṇavakā āhansuh // kiṁ vā katham vā upādhyāya // sūryo ṣi āha // amukasya
māṇavakasya udakabhājanāto adinnam udakam pītam // te dāni māṇavakā etam
āhansuh // mā bhavan upādhyāya evam vadēhi // na bhavām cauro yam asmākam
udakam upādhyāyasya svakam te udakam pītam mā kaukṛtyam janehīti // sūryo ṣi
āha // jānanti māṇavakā mama vratasamādānam na mayā kadācid adinnam udakam
dantakāṣṭham pi bhuktam pūrvam mayā adinnapūrvam udakam pi pītam /

[_Mvu_3.174_] so ham cauro samvṛtto daṇḍakarmam karotha yathā caurasya kriyati
tasya me // māṇavakā āhansuh // bho upādhyāya na vayam utsahāma upādhyāyasya
daṇḍakarmam kartum / eso ca te candro rājā bhrātā tasya sakāśam gacchāhi // so te
daṇḍakarmam dāsyati //

____ atha khalu sūryo ṣir yena mithilā rājadhānī tena prayāsi rājño candrasya sakāśam
// aśroṣīd rājā candro bhrātā me sūryo ṣi mithilāyām āgacchatīti // atha candro rājā
caturaṁgena balakāyena sārdham sūryasya ṣisya pratyudgamanāya niryāti // atha
khalu candro rājā yena sūryo ṣis tenopasamkramitvā yānāto oruhyā sūryam ṣim
abhivādayati // atha khalu sūryo ṣi candram rājānam etad uvāca // mā khalu punas
tvam mahārāja mama abhivādehi // evam ukte bhikṣavaś candro rājā sūryam ṣim etad
uvāca // kisyāham bhagavam jyeṣṭham bhrātaram sūryam ṣim dṛṣṭvā
nābhivādayiṣyāmi // evam ukte bhikṣavah sūryo ṣiś candram rājānam etad avocat* //
aham cauro mahārāja adinnam udakam pibe /
tasya karohi me daṇḍam yathā caurasya kriyati //
atha khalu bhikṣavah candro rājā sūryam ṣim etad uvāca // anujānāmy aham
bhagavam yam tvayā udakam pītam svavijitāto tam udakam pītam yam mama rājyam

tava pi tam rājyam gaccha yena icchasi mā bhagavam kaukṛtyam karohi // atha sūryo
ṛṣiś candram rājānam gāthāye adhyabhāṣe //
nāham śakto mahārāja kaukṛtyam prativinoditum /
sādhu me kriyatu danḍo yathā caurasya kriyati //

[_Mvu_3.175_] atha khalu candrasya vaidehasya rājño putro ca bhāgineyo ca
candram vaideharājam etad uvāca // kriyatu deva ṛṣisya daṇḍakarmam kaukṛtyasya
prativinodanārtham mā ṛṣi kaukṛtyena kilamyatu // atha candrasya rājño etad abhūṣi //
kīdr̄sam aham sūryasya ṛṣisya daṇḍakarma kuryeyam yena ṛṣi niḥkaukṛtyo bhaveya //
atha khalu candro rājā aśokavanikām siktasammr̄ṣṭam kārāpetvā praṇītam ca āsanam
prajñaptam khādyabhojyam ca praveśayitvā rājār̄hāṇi modakāni vṛkṣāśākheṣu
bandhāpetvā sūryam ṛṣim etad uvāca // gaccha bhagavam atra aśokavanikāyām āsāhi
yam cātra khādyabhojyam śayyāvidhānam ca tato yathāsukham paribhogam
anujānāmi // atha khalu candro rājā sūryam ṛṣim aśokavanikāyām ṣaḍrātram vāresi //
atha candrasya rājño ṣaḍrātrātyayena etad abhūṣi // katham aham sūryam ṛṣim
niḥkaukṛtyam kṛtvā visarjeyam ti // tasyaitad abhūṣi // yam nūnāham
sarvabandhanapramokṣam kārāpeyam // kārāpesi khalu bhikṣavaḥ candro rājā
saptame divase sarvabandhapramokṣam / sūryo ca ṛṣi amātyehi ukto // gacchatha
bhagavām uddhṛtadaṇḍo ti / rājñā candreṇa sarvabandhanamokṣam kārāpitanam // so
dāni niṣkaukṛtyo punah āśramapadam gataḥ //
bhagavān āha // syāt khalu bhiksavaḥ yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena kālena
tena samayena candro rājā / eṣa tadā rāhulabhadrakumāro abhūṣi // yah sūryo ṛṣis tadā
aham evābhūvam // yat sūryo ṛṣi aśokavanikāyām ṣaḍrātram uparuddhaḥ tasya
karmasya vipākena rāhulo kumāro ṣaḍvarṣāṇi garbhāvāsasthito abhūṣi //

rāhulabhadrasya pūrvayogam //

[_Mvu_3.176_] rājā dāni śuddhodanah śākyām saṃnipātayitvā āha // bhavanto
yadi na kumāro sarvārthaśiddho agārāto anagāriyam pravrajito tam rājā cakravartī
bhaveya bahūnām rājānasahasrāṇām īśvaro bhavanto pi sarve anuyātā bhavetha sace
cakravartirājyam apahāya kṣatriyakulāto agārāto anagāram pravrajito anuttarām
samyaksambodhim abhisambuddho so ca kṣatriyo brāhmaṇaparivāro va tam no
anurūpaṁ bhavet* // te dāni śākyā āhansuh // āṇapetu devaḥ kiṁ kriyatūti // rājā
śuddhodano āha // kulāto kulāto ekaḥ kṣatriyakumāro pravrajatu / yatra ekaḥ so
ekaputrako mā pravrajatu / yatra duve bhrātaro tato eko pravrajatu / yatrāpi saṃbahulā
bhrātaro tato pi eko pravrajatu // śalākāni cāretha katham yobhūyena śākyaganasya
utpadyatu pravrajitum śākyakumārā // kulapuruṣakeṇa tatra śalākāni cāriyanti
yobhūyena śākyaganasya utpadyati // yadā rājñā śuddhodanena āṇattam pravrajantu
śākyakumārā kulapuruṣakeṇa yo ca ekaputrako so mucyatu tatra dāni tena
kulapuruṣakeṇa pamca kumāraśatā abhiniṣkramanti pravrajyāya // rājño
śuddhodanasya bhagavām ca putro sumdararanando ca / bhagavatā pravrajitena
sundaranaṁdo muccati // śuklodanasya putrā ānaṁdo ca upadhāno ca devadatto ca /
teṣām devadatto abhiniṣkramati // ānando pi icchati pravrajitum mātāye mṛgīye
śākyakanyāye nānūjānīyati // so vaideham janapadam gatvāna maunavratena

[_Mvu_3.177_] āsatī // śukrodanasya putrā nandano ca nandiko ca ete
abhiniṣkramanti / apare ca duve putrā gṛhe sthitā // amṛtodanasya putrā anuruddho ca
mahānāmo ca bhaṭṭiko ca // anuruddho ca mahānāmena pṛcchīyati / kiṁ tvam
pravrajiṣyasi grhakāryam vā cintayiṣyasi // so anuruddho puṇyavanto na pṛcchati
kiṁ gṛham adhyāvasantena karaṇīyam kiṁ vā pravrajitena karaṇīyam puṇyavanto

niśpuruṣeṇa nātakena krīḍanto āsatī paṁcahi kāmaguṇehi samarpito samamgībhūto /
tasya astamite āditye sahasram dīpavṛkṣāṇi niśi pradīpyanti / mohanasya
jijñāsanārthaṁ ekūnaṁ dīpavṛkṣasahasram pradīpāpitam / tasya dāni tāva viśuddham
mānsacakṣum yam tam ekūnaṁ dīpavṛkṣasahasram tasya citte nāsti sampūrṇam
dīpavṛkṣasahasran ti / tasya dāsaparivāro sarvo vismito / aho pariśuddham kumārasya
cakṣum ti / yatra nāma dīpavṛkṣasahasrāto ekena dīpena ūnam aviśuddhāni dīpāni
samjānāti //

___ so dāni tam jyeṣṭhabhrātarām mahānāmam pr̄cchatī // kim gr̄ham adhyāvasantena
karaṇīyam kim vā pravrajitvā karaṇīyan ti // so naṁ āha // gr̄ham adhyāvasantena
kalyato evotthitena rājño sukharātrī dātavyā sākyamahattarakānām api sukharātrī
dātavyā ye pi kāntā te pi avaloketavyā kālagatānām pi mṛtakaraṇīyehi sthātavyam
gr̄hajanā veṣṭetavyā dāsīdāsakarmakarapuruṣeyā veṣṭetavyā bhojanācchādanena
sarvehi ca utsavehi samanvāharitavyā vyayakarmena utsavikena pāriviyayikena ca
hastyāsva-ajagaveḍakāni

[_Mvu_3.178_] veṣṭāpayitavyāni rathayugyayānāni veṣṭāpayitavyāni grāmāṇi ca
bhogāni ca paripālayitavyāni karmāntāni kālānukālam pratyavekṣitavyāni phalāni
vāhayitavyāni nānāprakārāṇi dhānyajātīni ropayitavyāni niveṣṭitavyāni
pratyavekṣitavyāni ca / kālānukālam ca yathāpakvāni ca dhānyajātāni lavāpayitavyāni
khaladhāneṣu samhārāpayitavyāni opunāpayitavyāni / yat kiṁcid gr̄hakāryam
abhyantaravāhiram sarvam kartavyam // anuruddho āha // pravrajitena punaḥ kiṁ
kartavyam // mahānāmo āha // pravrajitena pūrvāhne bhikṣā aṇvitavyā lūkham vā
parinirvāpayitavyam // anuruddho āha // alam me gr̄hakāryēṇa yūyam karetha aham
pravrajiṣyāmi //

___ te dāni paṁcamātrā sākyakumāraśatā mahatā rājānubhāvena mahatā rāja-ṛddhīye
svakasvakehi vibhavehi abhiniṣkramensuḥ / kecid* hastipṛṣṭhehi suvarṇacchattrēhi
sakhurapravārehi kecit suvarṇāśivikāhi nānāratnasamchannāhi kecit sauvarṇehi
rathehi caturghoṭehi nānāratnajālasamchannehi savaijayantikehi sanandighoṣehi
ucchritatcchattradhvajapatākehi / kecid aśvapṛṣṭhehi sarvālamkāravibhūṣitehi
hemajālasamchannehi / devadatto ca hastinapṛṣṭhe svalamkṛtena
hemajālasamchannehi uccasiṁhāsane niṣaṇṇo nirdhāvito / tasya nirdhāvantasya
toranāgre karkaṭakasmīm makuṭam lagnam / tena karkaṭakena tam makuṭam
devadattasya śīrṣāto utkṣiptam mahājanakāyena aṭṭaprahāsam kṣiptam naimittikena ca
horapāṭhakena ca vyākṛto yena kāryeṇa devadatto kumāro abhiniṣkramati tam kāryam
na prāpyisyatīti / uttamārthe parihāpayisyatīti yam etam uttamāṁgato makuṭam
toraṇāgrāto karkaṭakena utkṣiptam //

[_Mvu_3.179_] ___ atha khalu te paṁca sākyakumāraśatāni mahatā rājānubhāvena
mahatā rāja-ṛddhīye sarvanṛttehi sarvagītehi sarvatūryatādāvacarehi kapilavastuto
nagarāto niryātvā yena nyagrodhārāmam tena prayāsi // atha khalu te paṁca
sākyakumāraśatā yāvad eva yānānām bhūmis tāvad eva yānehi yātvā yāneṣu
pratyoruhya yena bhagavāns tenopasamkramitvā anekajanasahasraparivāritā
bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthānsuḥ //

___ teṣām dāni sākyakumārāṇām upālir nāma nāpitadārako upasthānakaro
kṛtakusalamūlo purimakehi samyaksam buddhehi vāsitavāsano chinnabandhano
navutpattiko āryadharmaṇām caramabhaviko lābhī dhyānānām cābhijñānām ca // so
dāni mātare bhagavato upanāmito ayaṁ bhagavato keśāni otāreṣyati /
bhagavatāpi' dhivāsitaṁ // so dāni upāli bhagavato keśāni otāreti // sā dāni upālisya
mātā bhagavantam pr̄cchatī // sukhām bhagavam upāli keśāni otāreti // bhagavān āha

// sukhām keśāni otāreti api ca tathāgatam abhyāsādeti // sā dāni āha // mā dāraka bhagavantam abhyāsādehi // so dāni prathamam dhyānam samāpanno // sā tāva nam punar bhagavantam pcchati // sukhām bhagavam upālidārako keśāni otāreti // bhagavān āha // sukhām dārako keśāni avatārayati api tu khuram pilipalipāyeti // sā dāni āha // mā dāraka kṣuram pilipalipāyehi // so dāni dvitīyam dhyānam samāpanno // sā punah upālisya mātā bhagavantam pcchati // sukhām bhagavan* upālidārako keśāny avatārayatī // bhagavān āha // sukhām upālidārako keśāny avatārayati api tu āsvāsapraśvāsehi tathāgatam upahanati // sā dāni āha // mā dāraka āsvāsapraśvāsehi bhagavantam upahana // so tāny atikramitvā

[_Mvu_3.180_] tṛtīyam dhyānam caturtham dhyānam samāpanno // bhagavān bhikṣūnām āha // grhṇatha etam bhikṣava upālihastāto kṣuram mā bhūmiṁ prapatiṣyati // so dāni kṣuro upālisya hastāto bhikṣubhir gṛhīto // _____ te dāni śākyakumārāḥ svakasvakāni vastrābharaṇāni ujjhitvā upālisya purato nikṣipensuh / iman te upāli dhanam bhavatu / asmākam pravrajitānām naitena kāryam ti / bhagavato santike vayam pravrajīṣyāmaḥ // _____ upālisyāpi etad abhūsi // ime śākyā kumārā rājyam avajahiya imāni ca vastrābharaṇāni mama dattvā agārāto anāgāriyam pravrajanti kiṁ punar asmābhiḥ kṣuravṛttih na pravrajitavyam bhaveya / aham api pravrajīṣyāmi / na eteṣām vāntānāḥ –Senart: vāntantaṁ– paribhūmjīṣyāmi // atha khalūpāliḥ kalpako yena bhagavāṁs tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vānditvā bhagavantam etad avocat* // pravrājetu me bhagavām upasampādetu me sugato // atha khalu bhagavām upālikalpakaṁ ehibhikṣukāē ābhāṣe / ehi bhikṣu upāli cara tathāgate brahmacaryam // tasya dāni bhagavato ehibhikṣukāye sahoktena yat kiṁcid gṛhilimgam gṛhigupti gṛhidhvajam gṛhikalpam sarvam antarhitam tricīvaram cāsyā prādurbhavē sumbhakam ca pātram prakṛtisvabhāvasamsthitā ca keśā īryāpatho cāsyā samsthīhe sayyathāpi nāma varṣaśatopasampannasya bhikṣusya āyuṣmato upālisya pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo // yenāntareṇa paṁca śākyakumāraśatā mātāpitṛñām mitrajñātisālohitānām ca pratisammodenti tenāntareṇa upāli prathamatarām pravrajito //

[_Mvu_3.181_] _____ atha khalu paṁca śākyakumāraśatā yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vānditvā bhagavantam etad uvāca // pravrajetu me bhagavām upasampādetu me sugato // atha khalu bhagavām tāni paṁca kumāraśatāni sthāpayitvā devadattam ehibhikṣukāye ābhāṣe // etha bhikṣavah śākyakumārā caratha tathāgate brahmacaryam // teṣām dāni bhagavatā ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām yat kiṁci gṛhilimgam gṛhigupti gṛhidhvajam gṛhikalpakaṁ tat sarvam antarahāye tricīvarāni ca sānam prādurbhavensuh sumbhakāni ca pātrāni prakṛtisvabhāvasamsthitā keśā īryāpatho ca sānam samsthīhe sayyathāpi nāma varṣaśatopasampannānām bhikṣūnām esa āyuṣmantānām śākyakumāraśatānām pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo // _____ te dāni bhagavatā vuccanti // upāli bhikṣu yuṣmākam vrddhatarako etasya pādām vānditvā sarve paṭipāṭikāye tiṣṭhata / yo ca prathamatarām tathāgatasya upālisya ca pādām vānditvā paṭipāṭikāye sthāsyati so vrddhatarako bhaviṣyati // te dāni bhagavato upālisya ca pādām vānditvā sarve bhikṣuśatā paṭipāṭikāye sthitā // api hi jitam mahājanakāyo evam āha // jitamānakrodhā śākyā nihatamānadarpā śākyā ti // rājñāpi śuddhodanena saparivāreṇa śākyehi ca upālisya bhikṣusya pādā vānditvā / āyuṣmānś ca upāli evam āha // svāgatam rājño śuddhodanasya anurāgatam rājño śuddhodanasya // atha khalu rājño śuddhodanasya amātyapāriṣadyā āyuṣmantam upālim tam rājānam śuddhodanam ātmanā ābhāṣtam dṛṣṭvā tam vibhāvayensuh // kathaṁ nāma

upālikalpako hīnajātyo rājñā śuddhodanena bhāṣati //

[_Mvu_3.182_] rājāpi śuddhodano teṣām pāriṣadyāmātyānām āha // mā bhavanto
āryasya upālisya hīnajātyena samudācaratha / anyāsyā purimā jāti anyā etarahim
śramaṇasya rāja-ṛddhi na esa bhūyo hīnajātyo ti vaktavyah //

— bhikṣū bhagavantam āhansuh // paśyatha bhagavam katham āyuṣmato upālisya
hīnajātyasya bhagavantam āgamya sarājikāya pariṣāya pādā vanditā // bhagavān āha //
na bhikṣava etarahim eva etasya upālisya hīnajātyasya mamāgamya sarājikāya
pariṣāya pādā vanditā anyadāpi etasya upālisya hīnajātyasya mamāgamya sarājikāya
pariṣāya pādā vanditā // bhikṣa bhagavantam āhansuh // anyadāpi bhagavan* //
bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

— bhūtāpūrvam bhikṣavo atīte dhvani nagare vārāṇasyām kāśijanapade dve daridrā
dārakā kulmāṣapuṭakāni bhaktam grhya kāṣṭhahārakā gacchanti pratyekabuddho ca
vārāṇasīm piṇḍāya praviśati prāsādikena ṫryāpathena abhikrāntapratikrāntena
ālokitavilokitena saṃmimijitprasāritasamghātī pātracīvaradhbhāraṇena nāgo pi viya
kāritakāraṇo antargatehi indriyehi antargatena mānasena sthitena dharmatāprāptena
smṛtaḥ samprajāno samāhito ekāgracitto saṃvṛtendriyo aviksiptadrṣṭi // te khu tam
drṣṭvā prasādam upasaṃkramanti // te dāni prasannacittā anyonyam evam āhansuh //
ye kecid dārakā rucchavṛttikā aśanavasanaviprahīnā manuṣyadurgatā manuṣyakṛpaṇā
manuṣyavarākā yathā vayam cānye ca sarve edṛšeṣu dvipādakeṣu puṇyakṣetreṣu
kuśalamūlāni na kṛtvā ye kecit punar

[_Mvu_3.183_] āḍhyā mahādhanā mahābhogā kṣatriyamahāśālā vā
brāhmaṇamahāśālā vā anye vā kecit sukhitā sarve te evarūpeṣu dvipādeṣu
puṇyakṣetreṣu kuśalāni kṛtvā / yaṁ nūnam vayam imām kulmāṣām imasya ṣisya
pātreṣu pratiṣṭhāpayema // tehi dāni te kulmāṣā tasya pratyekabuddhasya pātreṣu
pratiṣṭhāpitā // pratyekabuddho pi teṣām dārakānām tām bhikṣām pratigṛhya
haṁsarājā viya vaihāyasena prakramito // te dārakā tam pratyekabuddham
vaihāyasena gacchantam drṣṭvā prītisamjātā mahābhāgo asmābhiḥ ṣiḥ piṇḍapātreṇa
pratimānito // te dāni prītisaumanasyajātāḥ prāṇidhānam utpādenti // eko āha // aham
anena kuśalamūlena rājā bhavyam kṣatriyo mūrdhnābhiṣikto // dvītīyo āha // anena
kuśalamūlena brāhmaṇamahāśālakule upapadyeyam āḍhyo mahādhano mahābhogo //
na hi cittaprasannena svalpikā bhavati dakṣinā /
tathāgate ca saṃbuddhe ye ca buddhāna śrāvakā //
sarve kṣayāntā nicayāḥ patanāntāḥ samucchrayāḥ /
saṃyogā viprayogāntā maraṇāntam hi jīvitam //
te dāni dārakā āyukṣayāc ca karmakṣayāc ca kālagatā samāgatā tatraiva vārāṇasīyam
nagare / eko pi rājakule rājño agramahiṣīye upapanno dvītīyo pi purohitakule
purohitasya bhāryāye kukṣismiḥ upapanno // kālena samayena rājabhāryā
purohitabhāryā ca prajātā / ubhaye dārakā jātā // ubhayeṣām saptāham ramaṇīyāni
jātakarmāṇi kṛtāni saptāhasyātyayena rājaputraṣyāpi brahmadatto ti

[_Mvu_3.184_] nāma kṛtam purohitaputraṣyāpi upako ti nāma kṛtam // anurūpā dhātrī¹
upasthāpitā rājaputro ca purohitaputro ca yathā utpalam vā padumam vā kumudam vā
puṇḍarīkam vā tathā saṃvardhanti // yathoktam bhagavatā //
kṛtāpuṇyā hi vardhanti nyagrodhā viya subhūmiyam jātā /
anupanthake viya drumā alpapuṇyā vihīnā tti //
te dāni yatra kāle vivṛddhā vijñaprāptā samjātā tato lipīyam pi sekhiyanti
lekhāśilpaganām dhāraṇamudrām // rājaputro pi brahmadatto hastismiḥ aśvasmiḥ
dhanusmiḥ tsarusmiḥ dhāvitasmiḥ lamghite javite iṣvastrajñāneṣu sarvatra

gatimgato samjāto // pitare ca kālagatena brahmadatto kumāro amātyehi vārāṇasyām
 rājyenābhiṣikto // upako ca māṇavako anyatarāye māṇavikāye sārdham
 pratibaddhacitto abhūsi // so dāni tāye māṇavikāye kasmiṁcid eva sthāne kiṁcit
 kālam avasādito abhūsi na tam oloketi / vārāṇasīyam ca kaumudī cāturmāsī
 upasthāpitā sāpi māṇavikā upakasya māṇavakasya bhāvānuraktā pratyāgatā // māṇava
 kaumudī cāturmāsī upasthitā gandhamālyam me upasthāpehi yathā kaumudī
 cāturmāsī ramanīyam kareyāma // so dāni māṇavako tasyā māṇavikāye śrutvā tuṣṭo
 āttamano abhūsi / diṣṭyā me māṇavikā pratyāgatā ti // tasya dāni upakasya
 māṇavakasya gamgākūle māṣa aparasya puruṣasya sakāśāto yācanakam labdhām / so
 ca nam māṣo tatraiva gamgākūle gopitako abhūsi // so dāni tasya māṣasya arthāye
 vighane

[_Mvu_3.185_] madhyāhne vartamāne harṣeṇa madhurāṇi kinnarīya gītāni gāyanto
 gamgākūle [tasya māṣasya arthāye] gacchati //
 ____ adrākṣid bhikṣavah rājā brahmadatto upariprāsādavaragataḥ upakam māṇavakam
 madhyāhne vighane madhureṇa svareṇa gāyantaṁ antonagarāto vahirnagaram
 gacchantam dṛṣṭvā ca punarmasya upake māṇavake premnam nipatitam // yathoktam
 bhagavatā //
 pūrve vāsanivāsenā pratyutpanne hitena vā /
 evan tam jāyate premnam utpalam vā yathodake //
 yatra mano niviśati cittam vāpi prasīdati /
 niṣṭhām paṇḍitā gaccheyuh saṃvutthā me purā bhave //
 evam tasya rājño brahmattasya tatra upake māṇavake saha darśanena premnam
 nipatitam // tana rājñā brahmattena upakasya māṇavakasya dūto preṣito // gacchatha
 yo eso māṇavako gāyanto antarnagarāto vahirnagaram gacchati etam ānetha // so tehi
 gatvā uccati // āgaccha māṇavaka rājā te śabdāpetīti // so dāni tehi rājapuruṣehi rājño
 sakāśam upanīto // deva ayaṁ so māṇavako ānīto // atha khalu rājā brahmadatto
 upakam māṇavakam gāthāye adhyabhāṣe //
 madhyantike vītinate kukkulavattato mahī /
 atha gāyasi vaktrāṇi na tāpayati ātapa //
 upari tapati ādityo heṣṭā tapati vālikā /
 udagracitto sumano atha vaktrāṇi gāyasi //

[_Mvu_3.186_] atha khalu bhikṣavah upako māṇavako rājānam brahmattam
 gāthāye pratyabhāṣe //
 na ātapo tāpayati antakā tāpayanti mām /
 antakās ca vighātāś ca te tāpenti na ātapo //
 itvaram khu ayam tāpo yo khu kāyam pratāpaye /
 kāryā nāma vivādā ca te tāpenti na ātapo //
 rājā dāni brahmadatto upakam māṇavakam gāthāye pratyabhāṣati //
 kin te janeti saṅkṣobham ayaṁ kena pratāpayati /
 tāpena pīḍito kāyo tam tvam ākhyāhi pīḍchito //
 atha khalu bhikṣavo upako māṇavako rājānam brahmattam gāthāye pratyabhāṣati //
 vṛṣalī deva kāntā me kumbhadāśī ariḍdama /
 tasyā upasthito sarvo tayāsmi upatāpito //
 atha bhiksavo rājā brahmadatto upakam māṇavakam āmantrayati // kahim mānavaka
 gamiṣyasīti // atha khalu bhikṣavah upako māṇavako rājānam brahmattam gāthāye
 pratyabhāṣati //
 māṣo me yācanālabdho gamgātīrasmīm gopito /
 purastime nagarasya tadarthāya vrajāmy aham //

atha khalu bhikshavo rājā brahmadatto upakam māṇavakam āmantrayati // āgamehi

[_Mvu_3.187_] tāvat* māṇavaka muhūrtam śītalake gamiṣyasi // atha khalu upako māṇavako rājānam brahmadattam gāthāye pratyabhāṣe //
yehi artho ayānasya ūrdhvam tiṣṭhanti tiṣṭhato /
yāne tu vahyamānasya purato dhāvanti dhāvato /
gaṁsāmy aham mahārāja tasya māśasya kāraṇā //
(atha khalu rājā brahmadatto upakam māṇavakam gāthāye pratyabhāṣe)
sace te artho māṣeṇa aham māṣam dadāmi te /
karohi kṛtyam māṣeṇa uṣṇe māṇava mā vraja //
upako māṇavako āha // yadi vedo māṣam dāsyati etam dvitīyam māṣam etehi māṣehi
tuṣṭā bhave pi vṛṣalī kaumudīyam ca avighnam bhaviṣyati // atha khalu upako
māṇavako rājānam brahmadattam gāthāye adhyabhāṣe //
yam ca māṣam devo dadyāt tam dvitīyam bhaviṣyati /
etehi dvīhi māṣehi tuṣṭā sā vṛṣalī bhave //
rājā āha // ahan te māṇava duve māṣāṇi dāsyāmi mā ca uṣṇena pacyanto gacchāhi //
rājā brahmadatto upakam māṇavakam gāthāye adhyabhāṣe //
sace te artho māṣehi duve māṣā dadāmi te /
karohi kṛtyam māṣehi uṣṇe māṇava mā vraja //

[_Mvu_3.188_] upako āha // ete ca dve māṣā tam ca tṛtīyam bhaviṣyati āmantranām
ca bhaviṣyati / evam vṛṣalīye ramaṇīyam kaumudikam bhaviṣyati //
bhavataś ca duve māṣā tam tṛtīyam bhaviṣyati /
etehi trīhi māṣehi tuṣṭā sā vṛṣalī bhave //
rājā brahmadatto upakam māṇavakam evam āha // māṇavaka uṣṇe mā gacchāhi aham
te trayo māṣam dāsyāmīti /
sace te artho māṣehi bhūyo māṣam dadāmi te /
karohi kṛtyam māṣehi uṣṇe māṇava mā vraja //
māṇavako āha // deva etāni va trayo māṣā tam caturthaṁ bhaviṣyati āmantranām tatra
bhūyo bhaviṣyati / evam vṛṣalikāye sārdham ramaṇī kaumudīyam bhaviṣyati //
bhavataś ca trayo māṣā tam caturthaṁ bhaviṣyati /
caturhi deva māṣehi udagrā vṛṣalī bhave //
etenā krameṇa rājā brahmadatto śatasahasram upakasya māṇvakasya deti tam ca
māṣam na muṇcati / yāvad aparārdhena tato māṣato na nivartito // tena dāni rājñā
brahmadattena ardharājyam tasya upakasya māṇvakasya dinnam / antahpurāto
ardham dinnam / kośakoṣṭhāgārāṇam pi dinnam ardham amātyabhaṭṭabalāgrāṇam pi
ardham dinnam //
— te dāni ubhaye rājyam kārayanti / ubhau arthāni samanuśāsanti // so dāni
māṇavako paṁcahi kāmaguṇehi samarpito krīḍati ramati paricārayati // so dāni

[_Mvu_3.189_] rājā brahmadatto atyartham atīva upakasya māṇvakasya santike
viśvasto yadi kahimci pi gacchatī tataḥ upakasya māṇvakasya utsamge śīrṣam dattvā
śayati // tasya dāni upakasya rājñā śayitena etad abhūṣi // kathām ekarājyena duve
rājāno yaṁ nūnāham imam rājānam brahmadattam ghātētvā aham eva eko rājā
bhaveyan ti // tasya dāni bhūyo etad abhūṣi / na etad mama sādhu bhaveya na
pratirūpam yaṁ aham rājño brahmadattasya kṛtajñasya akṛtajñō bhaveyam // dvitīyam
tṛtīyakam pi etad abhūṣi / na etam sādhu bhaveya na pratirūpam yaṁ eke rājye duve
rājāno yaṁ nūnāham rājānam brahmadattam jīvitāto vyavaropayitvā aham eva eko
kāśirājā bhaveyam ti // tasya dāni dvitīyakam tṛtīyakam pi etad abhūṣi / na etam mama
sādhu bhaveya na pratirūpam yaṁ aham rājño brahmadattasya kṛtajñasya akṛtajñō

bhavayanm ti // so dāni avidhāvidhan ti pravrajito tena rājā brahmaddatto pratibuddho
 // so tam āha // upaka avidhāvidhan ti vakṣi // so dāni āha // evamṛūpo me deva citto
 abhūsi / yaṁ nūnāham brahmaddattam jīvitāto vyavaropayitvā aham eva eko kaśirājā
 bhaveyam ti // tasya so brahmaddatto rājā na pattīyati // so dāni upako āha // evam etam
 deva yathā tam jalpāmīti // atha khalu rājā brahmaddatto upakam māṇavakam gāthāye
 adhyabhāse //
 dinno me ardharājyaṁ te stokastokena māṇava /
 ekam muṁcasī na māṣam katham anto bhaviṣyati //
 atha khalu upako māṇavako rājānam brahmaddattam gāthāye pratyabhāse //
 na hi anto anantāye ṛṣṇāye iha vidyati /
 pravrajīṣyāmy aham rājan na rājyena rato smi ca //

[_Mvu_3.190_] bahūhi kāmehi alam me yehi bālo na tr̄pyati /
 alam me sarvakāmehi pravrajīṣyāmi nagāriyam //
 kāma jānāmi te mūlam saṁkalpāt kāma jāyase /
 na kāmaṁ kalpayiṣyāmi tato me na bhaviṣyasi //
 alpeṣu bālo kāmeṣu bahūṣ api na tr̄pyati /
 apahāya sarvakāmāni pratibuddho va paṣyati //
 icchāmi dānam prabhavanti ca te
 icchā praśāntā ca na bhonti evam /
 etam va icchāya phalaṁ viditvā
 na prārthaye putrapaśum dhanam ca //
 atha khalu upako māṇavako brahmaddattam rājānam etad uvāca // anujānāhi me deva
 pravrajīṣyāmi // rājā āha // mā pravrajāhīti sahitā rājyam kārayiṣyāmaḥ // upako āha //
 na mahārāja rājyena artho anujānāhi me pravrajīṣyāmi // so dāni rājñā brahmaddattena
 anujñāto yadi evam abhiprāyo pravrajāhīti //
 ___ tahim dāni kāśiṣu uttareṇa kumbhakārasya pravrajitasya ṣisya paṁcābhijñasya
 āśramapadaṁ // so dāni upako māṇavako tam āśramapadaṁ gatvā tasya
 kumbhakārasya pravrajitasya ṣisya sakāśāto pravrajito // tena dāni
 pūrvvarātrāpararātreṇa jāgarikāyogam anuyuktena viharantena yuṣyantena ghaṭantena
 vyāyamantena catvāri dhyānāni utpāditāni maharddhiko mahānubhāvo ṣī samjāto
 candramaṇḍalam sūryamaṇḍalam āśrame paryamkena niṣaṇno pāṇinā parimārjati
 parāṁṣati yāvad brahmaṅkam kāyena vaṣe

[_Mvu_3.191_] varteti // atha khalu rājā brahmaddatto upakasya māṇavakasya
 spr̄hayanto abhīkṣṇam imām gāthām bhāṣati //
 alpasya imam mahāvipāko
 upako adhyagame mahāntam artham /
 sulabdhā lābhā khalu māṇavasya
 yo pravraje kāmaratīm prahāya //
 rājño brahmaddattasya antahpurikā punarpunah imām gāthām rājño brahmaddattasya
 sakāśāto śṛṇvanti na cāsyārthaṁ vijānanti // tasya dāni rājño brahmaddattasya
 gamgapālo nāma kalpako / rājño brahmaddattasya sa viśvasto yathāsukham
 antahpuram praviṣati upasthānakaro // so dāni rājñā brahmaddattena uktaḥ //
 gamgapālaka keśaśmaśrum me karohīti // evam vaditvā osupto // tena tasya śayitasya
 keśaśmaśru kṛtam rājāpi vibuddhitvā āha // gamgapāla āgaccha karohi me
 keśakarmam // gamgapālo āha // kṛtam te deva keśaśmaśrum śayitasya // so dāni
 gamgapālo ādarśakam gr̄hya rājño brahmaddattasya allīno nidhyāyatu devo ti / rājā
 ādarśakena keśaśmaśru nidhyāyanto gamgapālasya kalpakasya prīto samvṛtto // rājā
 āha // gamgapāla tuṣṭo smi tava etena śilpena abhirāddho gr̄āmavareṇa pravareṇa

pravāremi gr̄hṇa grāmam̄ sayadi icchasi // so dāni āha // yāvat saṁmantremi tato
devasya sakāśāto grāmavaram̄ graheṣyāmīti // so dāni gamgapālo rājño
brahmadattasya antahpurikānām̄ ācikṣati // adya mayā rājā brahmadatto śilpena
ārādhito grāmavareṇa cāham̄ pravārito gr̄hṇāmī grāmavaran ti //

[_Mvu_3.192_] antahpurikā āhansuh // marṣehi grāmavaram̄ eṣo rājā abhīkṣṇam̄
imām̄ gāthām̄ bhāṣati //
alpasya imam̄ mahāvipāko
upako adhyagame mahāntam̄ artham̄ /
sulabdhā lābhā khalu māṇavasya
yo pravraje kāmaratiṁ prahāya //
vayam̄ ca etāye gāthāye artham̄ na vijānāmatha / tato gaccha rājānam̄ brahmadattam̄
jalpāhīti alam̄ me deva grāmavareṇa yam̄ devo abhīkṣṇam̄ imām̄ gāthām̄ bhāṣati //
alpasya imam̄ mahāvipāko
upako adhyagame mahāntam̄ artham̄ /
sulabdhā lābhā khalu māṇavasya
yo pravrajet kāmaratiṁ prahāya //
etasya me mahārāja artham̄ ācikṣāhīti // so dāni gamgapālo rājño brahmadattasya
upasamkramitvā āha // deva alam̄ me grāmavareṇa yam̄ devo abhīkṣṇam̄ imām̄
gāthām̄ bhāṣati //
alpasya imam̄ mahāvipāko
upako adhyagame mahāntam̄ artham̄ /
sulabdhā lābhā khalu māṇavasya
yo pravrajet kāmaratiṁ prahāya //
imasyā deva gāthāye artham̄ ākhyāhi // etam̄ me varam̄ bhavatu // rājā āha

// [_Mvu_3.193_] upako māṇavako ardharājyam̄ apahāya kāmeṣu ādīnavam̄ dr̄ṣṭvā
ṛṣipravrajyām̄ pravrajito so ca pamcāhījño mahābhāgo ṛṣi samvṛtto aham̄ ca kāmeṣu
pramatto / so ham̄ tasya upakasya māṇavakasya spṛhayanto abhīkṣṇam̄ etām̄ gāthām̄
bhāṣāmi // so dāni gamgapālo rājño śrutvā antahpuram̄ praviśitvā antahpurikān̄
āśvāseti // tasya mā utkanthatha na rājā pravrajisyati / tasya upakasya māṇavakasya
spṛhayanto rājā abhīkṣṇam̄ etām̄ gāthām̄ bhāṣati // idānīm̄ antahpurikā hṛṣṭā tuṣṭā
āttamanā hiraṇyasya suvarṇasya ca vastrābharaṇām̄ ca mahāntam̄ rāśim̄ kṛtvā
gamgapālam̄ āhansuh // gamgapāla idan te abhicchādaṁ bhavatūti // tasya dāni
gamgapālasya etad abhūṣi // so ca nāma upako māṇavako āḍhyo gr̄ham̄ apahāya
pravrajitah̄ kim̄ punar mayā na pravrajitavyam̄ bhaveya / yam̄ nūnāham̄ pi
pravrajeyam̄ kim̄ me pareṣām̄ cittena kāryam̄ // so dāni antahpurikā āha // alam̄ me
tena harīnyasuvarṇena aham̄ pi pravrajisyāmi // so dāni brahmadattasya
upasamkramitvā āha // deva anujānāhi me pravrajisyāmi iti // rājā āha // kasya santike
pravrajisyasi // so āha // upakasya ḥisya santike pravrajisyāmi // rājā āha // anujānāmi
pravrajāhīti //

— so dāni gamgapālo upakasyāśramam̄ gatvā pravrajito // tenāpi
pūrvarātrāpararātraṁ jāgarikāyogam̄ anuyuktena viharantena yujyantena ghaṭantena
vyāyamantena catvāri dhyānāni niśpāditāni pamcābhijñā sākṣīkṛtā
candramāṇḍalasūryamaṇḍalaparimārjako ṛṣi samvṛtto // aśroṣīd bhikṣavo rājā
brahmadatto sarve te trayo ḥsayo pamcābhijñā samvṛttā te maharddhikā mahānubhāvā
/ tasya dāni teṣām̄ ḥśīnām̄ darśanakāmatā

[_Mvu_3.194_] udapāsi // so dāni amātyapāriṣadyān̄ āmantrayati // gacchāma teṣām̄
ṛṣīnām̄ darśanāya kumbhakārasya pravrajitasya ca upakasya ca gamgapālasya

cāśramam̄ sarve te trayo ḫshyo caturdhyanalābhī pamcābhijñā maharddhikā
 mahānubhāvā ti / so kālo tathārūpāṇām̄ dakṣineyānām̄ darśanāyopasam̄kramaṇāya
 paryupāsanāya // amātyapāriṣadyā āhansuh // mā devo teṣām̄ sakāśām̄ gacchatu te
 nāma iha ānayitavyā // [so dāni gamgapālo rājño brahmadattasya āmravanam̄ gato
 nāpitabhāṇḍam̄ olambayitvā pravrajito // atha khalu anyataro rājāmātyo rājānam̄
 brahmadattam̄ gāthāye adhyabhāṣe //
 ayam eva so āmravano brahmadattasya śrīmato /
 yatra kṣuram̄ ca bhāṇḍam̄ ca olambitvā pravrajito //]
 na devena hīnajātīyānām̄ sakāśām̄ gantavyam̄ ti / tehi nāma devasya sakāśam̄
 āgantavyam̄ // rājā āha // na esa dharmo yaṁ dakṣineyā vuccensuh iha āgacchatha
 rājānam̄ darśanāyeti / asmābhiḥ tatra gantavyam̄ ḫshyo darśanāya // atha khalu rājā
 brahmadatto kumārāmātyasam̄parivṛto yena te ḫshyas tenopasam̄krame // atha khalu
 gamgapālo ḫshir yena rājā brahmadattas tenopasam̄kramitvā rājānam̄ brahmadattam̄
 etad uvāca // svāgatam̄ rājño brahmadattasya niṣidatu rājā brahmadatto // atha khalu
 rājño brahmadattasya amātyapāriṣadyā gamgapālam̄ ḫshim vācāye santarjayensuh
 sacchambitam̄ karensuh // kim̄

[_Mvu_3.195_] vadesi tvam̄ gamgapāla hīnajātīyo samāno rājānam̄ brahmadattam̄
 nāmena samudācarasi // atha khalu rājā brahmadatto tām̄ amātyapāriṣadyām̄ gāthāye
 adhyabhāṣe //
 mā kiṁci vadatha gamgapālam̄

muninām̄ maunapadehi śikṣamāṇam̄ /
 eso atare tam arṇavogham̄

yaṁ taritvāna bhavanti vītarāgāḥ //
 tapasā prajahanti pāpakāni

tapasā vidhamanti andhakāram̄ /
 bhāvan tapasā abhibhūya gamgapālo

nāmena abhibhāṣe brahmadattam̄ //
 sāṁdṛṣṭikam̄ paśyatha yāvad evam̄

kṣāntisaurabhyasyidaṁ vipākam̄ /
 lokasya sadevakasya pravrajyam̄

devāna manujāna vandāṇiyam̄ //
 atha khalu rājā brahmadatto sārdham̄ amātyapāriṣadyehi teṣām̄ ḫshīnām̄ pādau śirasā

vanditvā ekānte niṣide //
 ___tasya dāni gamgapālasya yā gr̄hasthabhūtasya bhāryā abhūsi sāpi pativrataṁ anyam̄

puruṣam̄ manasāpi na prārthayati // tasyā gamgapālo jijñāsanārthaṁ divyena rūpeṇa

nirmitena suvarṇabhājanam̄ ādāya upasam̄kramya pralobhayati imam̄ sauvarṇam̄

bhājanam̄ gr̄hnāhi mayā sārdham̄ paricārehi // sā dāni āha // na hi pativrataṁ ahan ti //
 [_Mvu_3.196_] so dāni devaputro tām̄ divasam̄ pratyācikṣito aparam̄ divasam̄

rūpyabhājanam̄ ādāya upasam̄krānto imam̄ rūpyabhājanam̄ pratigr̄hnāhi mayā ca

sārdham̄ paricārehi // sā dāni āha // na hi pativrataṁ ahan ti // tām̄ pi divasam̄

pratyācikṣito aparam̄ divasam̄ kāṁsabhājanam̄ ādāya upasam̄kramya imam̄

kāṁsabhājanam̄ pratigr̄hnāhi mayāpi sārdham̄ pravīcārehi // atha khalu sā nārī tām̄

devaputraṁ gāthāye dhyabhāṣe //
 nārī naro jihmaye vāraṇēna

utkarṣaye yatra karoti cchandam̄ /
 vipratyākhyātā khalu devatānām̄

pratyākhyātā alpatareṇa esa //
 atha khalu devaputro tām̄ nārīm̄ gāthāye pratyabhāṣe //

āyum ca varṇam ca manusyaloke
 prahīyate manujānām sugātrī /
 tenaiva varṇena dhanaṁ pi arjyaṁ
 pariḥīyase jīrṇatarāsi adya //
 bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena
 kālena tena samayena upako nāma ṛṣi abhūsi / na khalv etad evam draṣṭavyam / tat
 kasya hetoh / aham sa upako nāma tadā ṛṣi abhū // nānyāḥ sa brahmadattarājā / esa
 śuddhodanas tadā brahmadatto kāśirājā abhūsi // nānyo bhikṣavas tadā gaṁgapālo
 nāma nāpito

[_Mvu_3.197_] ṛṣipravrajito bhūd esa upālis tadāpi etasya hīnajātyasya mama āgamya
 sarājikāya pariṣāya pādā vanditā etarahim pi etasya hīnajātyasya mamāgamya
 sarājikāya pariṣāya pādā vanditā //

_____ samāptam upāligamgapālānām jātakam //

____ bhikṣū bhagavantam āhaṁsuḥ // paśya bhagavan kathāṁ bhagavatā pravrajitena
 mahānto janakāyo anupravrajito // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahim eva mayā
 pravrajantena mahājanakāyo anupravrajito // bhikṣū āhaṁsuḥ // anyadāpi bhagavam //
 bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

____ bhūtāpūrvam bhikṣavo atīmadhvāne rājā diśāmpatī nāma abhūsi mahāgovindīyam
 sūtram vistareṇa vyākaroti //

____ bhagvān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam artham
 abhisam̄bhāvayitvā rājagṛhe viharati gr̄ddhakūṭe parvate śāstā devānām ca
 manusyānām ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacito vistareṇa kartavyam nidānam
 yāva cetovaśiprāptā ca buddhā bhagavanto yehi yehi vihārehi ākāṁkṣanti tehi tehi
 vihārehi viharanti // atha khalu paṁcaśikho gandharvaputro abhikrāntavarṇo
 abhikrāntakāyo rātrīyam kevalakalpam gr̄ddhakūṭam parvataṁ varṇena obhāsayitvā
 yena bhagavāns tenopasam̄kramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthāsi
 ekam antasthito bhagavantam etad uvāca // ārocem ahaṁ bhadanta

[_Mvu_3.198_] bhagavato prativedem aham bhadanta bhagavato yam mayā
 trayastriṁśānām devānām śakrasya ca devānām indrasya mahābrahmaṇo ca
 sudharmāyām devasabhāyām sanniṣaṇṇānām saṁmukhāc chrutam saṁmukhāt
 pratigr̄hītam bhāṣamāṇānām // evam ukte paṁcaśikhaṁ gamḍharvaputraṁ bhagavān
 etad uvāca // ārocehi me tvam paṁcaśikha prativedehi me tvam paṁcaśikha yam
 tvayā trayastriṁśānām devānām śakrasya ca devānām indrasya mahābrahmaṇo ca
 saṁmukhāc chrutam saṁmukhāt pratigr̄hītam bhāṣamāṇānām // evam ukte
 paṁcaśikho gamḍharvaputro bhagavāntam etad avocat* // ekam idam bhagavan
 samayam trayastriṁśā devā śakro ca devānām indro mahābrahmā ca sudharmāyām
 devasabhāyām sanniṣaṇṇā abhūnsuḥ saṁnipatitā kenacid eva devānām kariṇīyena //
 tatra ca bhagavam eke devaputrā paścād upapannā samānā anyām pūrvopapannam
 devaputrām divyehi paṁcahi sthānehi abhibhavanti āyuṣāpi balenāpi yašenāpi śriyāpi
 parivāreṇāpi // eke devaputrā evam āhaṁsuḥ // imam tāvat* māriṣa paśyatha paścād
 upapannā anyām pūrvopapannām devaputrām divyehi paṁcahi sthānehi abhibhavanti
 āyuṣāpi balenāpi yašenāpi śriyāpi parivāreṇāpi // tatra bhagavam eke devaputrā evam
 āhansuḥ // ete khalu māriṣa bhagavato śrāvakā bhavanti / brahmacaryam caritvā
 kāyasya bhedāt paraṁ maraṇāt sugatiṁ svargam trāyastriṁśe devanikāye upapannās
 te / ete paścād upapannā anyām pūrvopapannām devaputrām divyehi paṁcahi
 sthānehi atīva śobhanti āyuṣāpi [varṇenāpi] balenāpi yašenāpi śriyāpi parivāreṇāpi //

tatra bhagavan* eketrādevapu evam āhansuh // aho puna māriṣa catvāras tathāgatā
arhantah samyaksambuddhā loke

[_Mvu_3.199_] utpadyensuh sardham ca deśayensuh hitam asyād devānām hitam
manuṣyānām hāyensuh āsurā kāyā divyā kāyā abhivardhayensuh // tatra ca bhagavam
eke devaputrā evam āhansuh // dullabho māriṣa caturñā tathāgatānām arhatām
samyaksambuddhānām loke prādurbhāvah / aho punar mārṣa trayas tathāgatā
arhantah samyaksambuddhā loke utpadyensuh dharmam ca deśayensuh hitam asyād
devānām hitam manuṣyānām ca hāyensuh āsurā kāyā divyā kāyā abhivardhayensuh //
tatra bhagavan* eke devaputrā evam āhansuh // dullabho māriṣa trayānām
tathāgatānām arhatām samyaksambuddhānām loke prādurbhāvah / aho punar mārṣa
duve tathāgatā arhantah samyaksambuddhā loke utpadyensuh dharmam ca
deśayensuh hitam eva syād devānām hitam manuṣyānām hāyensuh āsurā kāyā divyā
kāyā abhivardhensuh // evam ukte bhagavam śakro devānām indras trayastriṁśakām
devān āmantrayati // asthānaṁ khalv etam māriṣa anavakāśam yad ekakāle dvau
tathāgatā arhantah samyaksambuddhā loke utpadyensuh dharmam deśayensuh // evam
ukte trayastriṁśā devāḥ tuṣṭā hrṣṭā abhūnsuh āttamanāḥ pramuditā
prītisaumanasyajātāḥ //

____atha khalu bhagavam śakro devānām indras trāyastriṁśakām devām tuṣṭām
hrṣṭām āttamanām pramuditām prītisaumanasyajātām viditvā āmantrayati // saced dhi
yūyam māriṣa tasya

[_Mvu_3.200_] bhagavato rhataḥ samyaksambuddhasya aṣṭāv āścaryādbhutām
dharmām śruṇetha atha yūyam pi bhavetha bhūyasyā mātrayā tuṣṭā hrṣṭā āttamanā
pramuditā prītisaumanasyajātā // evam ukte bhagavam̄s trāyastriṁśās ca devās tam
śakram devānām indram etad avocat* // tena hi māriṣa kauśika pratibhātu te tasya
bhagavato arhataḥ samyaksambuddhasyāṣṭāv āścaryādbhutām dharmān udāhara //
atha khalu śakro devānām indro bhagavato aṣṭāv āścaryādbhutām dharmām bhāṣe //
yadā khalu māriṣa bhagavān arhaṁ samyaksambuddho loke utpanno hāyanti āsurāḥ
kāyā divyā kāyā abhivardhanti // evam ca bahujanahitāya pratipannam punar māriṣa
śāstāram loke utpannam naivātītam vā samanupaśyāmi nitarahim vā pratyutpannam
anyatraiva bhagavatā arhatā samyaksambuddhena // svākhyāto khalu punar māriṣa
tathāgatasyārhataḥ samyaksambuddhasya dharmavinayah sāṁdr̥ṣṭika ākāliko
ehipaśyikah aupanayikah pratyātmavedayitavyah vijñaiḥ yam idam madanirmadanam
pipāsāprativinayo ālayasamudghāto dharmopacchedo ṛṣṇāksayo virāgo nirodho
nirvāṇam evam svākhyātām dharmavinayam / na punah māriṣa śāstāram loke
utpannam naivātītam samanupaśyāmi nitarahim pratyutpannam anyatraiva tena
bhagavatārhatā samyaksambuddhena // lābhī khalu punar māriṣa bhagavām arhaṁ
samyaksambuddho śrāvakānām śaikṣāṇām pratipadām arhatām ca akopyadharmāṇām
// teṣām api ca sa bhagavām arhaṁ samyaksambuddho pranudya āraṇyakāni
śayyāsanāny adhyāvasati prāntāni viviktāni gatajanapadāni manuṣyarahaseyyakāni
pratisam̄layanasāropayāni eko gaṇād vyapakṛṣṭo

[_Mvu_3.201_] pakṛṣṭo eko nāma ekanāmanāmatām anuyukto / evam ekanāmatām
anuyuktām punar mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam samanupaśyāmi
nitarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatārhatā samyaksambuddhena //
lābhī khalu punar mārṣā bhagavām arhā samyaksambuddho praṇītānām
khādanīyabhojanīyānām ḥurasānām pratyagrarasānām / teṣām api ca sa bhagavān
arhaṁ samyaksambuddho āhāram āhareti / anadhyavasito anadhimūrcchito
ādīnavadarśāvī niḥsaraṇaprajñāḥ kāmeṣu vigatamado āhāram āharati / evam

vigatamadām āhāram āharantam ca punah mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam
 samanupaśyāmi naitarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatārhatā
 samyaksambuddhena // abhijñāya khalu punar mārṣā sa bhagavān arhā
 samyaksambuddho śrāvakāṇām dharmām deśayati nānabhijñāya / evam abhijñāya /
 evam abhijñāya dharmadeśanāpratipadāsampannam ca punah mārṣā śāstāram loke
 utpannam naivātītam samanupaśyāmi naitarahim pratyutpannam anyatraiva tena
 bhagavatārhatā samyaksambuddhena // tīrṇavicikitsah khalu punar mārṣā sa bhagavān
 arhā samyaksambuddho vigatakathāmkatho vaiśāradyaprāptah kuśaleśu dharmeśu /
 evam tīrṇavicikitsam ca punah mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam
 samanupaśyāmi nāpy etarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatā
 tathāgatenārhatā samyaksambuddhena // saṃsyandati khalu punah mārṣā tasya
 bhagavataḥ arhataḥ samyaksambuddhasya nirvāṇām nirvāṇagāminī ca pratipadā
 sayyathāpi nāma mārṣā gamgodakam ca jamunodakam ca saṃsyandamānam
 saṃsyandati mahāsamudre evam eva mārṣā tasya bhagavataḥ samyaksambuddhasya
 saṃsyandati nirvāṇām ca nirvāṇagāminī ca pratipadā / evam
 sudeśitasuprajñaptanirvāṇagāminīpratipadāsampannam

[_Mvu_3.202_] ca punar mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam samanupaśyāmi
 nāpy etarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatā tathāgatenārhatā
 samyaksambuddhena //
 ____ evam ukte bhagavam bhūyas trāyastrīmśā devā bhūyasyā mātrayā tuṣṭahṛṣṭā
 āttamanā pramuditāḥ pṛītsaumanasyajātāḥ śakram devānām indram āmantrayanti //
 tena hi mārṣā kauśika punar evam pratibhātu te tasya bhagavato’rhataḥ
 samyaksambuddhasya punar evāṣṭāv āścaryādbhutām dharmām // abhyudāhare khalu
 śakro devānām indro bhagavataḥ punar evāṣṭāv āścaryādbhutām dharmām // yadā
 khalu punar mārṣā sa bhagavān arhā samyaksambuddho loke utpannahā hāyanti āsurā
 kāyā divyā kāyā abhivardhanti / evam bahujanahitāya pratipannam evam
 bahujanasukhāya pratipannam ca punar mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam
 samanupaśyāmi nāpy etarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatā arhatā
 samyaksambuddhena / evam peyālam yāvat saṃsyandati khalu punar mārṣā tasya
 bhagavataḥ samyaksambuddhasya nirvāṇām ca nirvāṇagāminī ca pratipadā /
 sayyathāpi nāma mārṣā gamgodakam ca jamunodakam ca saṃsyandamānam
 saṃsyandati mahāsamudre evam eva mārṣā tasya bhagavato rhato
 samyaksambuddhasya nirvāṇām ca nirvāṇagāminī ca pratipadā / evam
 sudeśitasuprajñaptanirvāṇadharmaṁdevānāpratipannam ca punar mārṣā śāstāram loke
 utpannam naivātītam samanupaśyāmi nāpy etarahim pratyutpannam anyatraiva tena
 bhagavatārhatā samyaksambuddhena // evam ukte trayastrīmśā devā bhūyasyā
 mātrayā hrṣṭā āttamanāḥ pramuditāḥ pṛītsaumanasyajātāḥ //
 ____ atha khalu bhagavan mahābrahmā trayastrīmśām devām bhūyasyā mātrayā hrṣṭām
 āttamanām pṛītsaumanasyajātām viditvā śakram devānām indram etad avocat* // tena
 hi mārṣā kauśika

[_Mvu_3.203_] pratibhātu te etasya bhagavato rhataḥ samyaksambuddhasya punar
 evāṣṭāv āścaryādbhutām dharmām // abhyudāhare khalu śakro devānām indro
 bhagavataḥ punar evāṣṭāv āścaryādbhutām dharmām // yadā khalu punah mārṣā sa
 bhagavāms tathāgato rham samyaksambuddho loke utpanno hāyanti āsurā kāyā
 divyāḥ kāyā abhivardhanti // evam bahujanahitasukhāya pratipannam ca mārṣā
 śāstāram loke utpannam naivātītam samanupaśyāmi nāpy etarahim pratyutpannam
 anyatraiva tena tathāgatenārhatā samyaksambuddhena / evam peyālam yāvat
 saṃsyandati khalu punar mārṣāḥ tasya bhagavato rhataḥ samyaksambuddhasya

nirvāṇam ca nirvāṇagāminī ca pratipadā / sayyathāpi nāma mārṣā gamgodakam ca yamunodakam ca saṃsyandamānam saṃsyandati mahāsamudre evam eva mārṣā tasya bhagavato rhataḥ samyaksam̄buddhasya nirvāṇam ca nirvāṇagāminī ca pratipadā / evam sudeśitasuprajñaptanirvāṇadharmadeśāpratipannam ca punar mārṣā śāstāram loke utpannam naivātītam samanupaśyāmi nāpy etarahim pratyutpannam anyatraiva tena bhagavatārhatā samyaksam̄buddhena // evam ukte trayastriṃśā devā bhūyasyā mātrayā hṛṣṭā āttamanāḥ pṝtisaumanasyajātā abhūnsuh //

____atha bhagavan mahābrahmā trayastriṃśām devām bhūyasyā mātrayā hṛṣṭām āttamanām̄ pramuditām̄ pṝtisaumanasyajātām̄ viditvā gāthābhīr adhyabhāsi // modam̄ti bho punar devāḥ trayastriṃśā saśakrakāḥ / tathāgatām̄ namasyantā dharmasya sukhadharmatā // tataś ca devatā pramuditā pṝtisaumanasyajātā //

[_Mvu_3.204_] ____atha khalu bhagavam̄ mahābrahmā trayastriṃśān devām bhūyasyā mātrayā hṛṣṭām̄ pramuditām̄ pṝtisaumanasyajātām̄ viditvāmantrayesi // saced dhi yūyam̄ mārṣās tasya bhagavato’rhataḥ samyaksam̄buddhasya dīrgharātram̄ mahāprajñaptim̄ śr̄notha śuddhā yūyam̄ bhavetha bhūyasyā mātrayā hṛṣṭā āttamanāḥ pramuditāḥ pṝtisaumanasyajātāḥ // evam ukte bhagavam̄ trayastriṃśā devā mahābrahmāṇam̄ etad avocat* // tena hi mārṣa mahābrahma pratibhātu te tasya bhagavato rhataḥ samyaksam̄buddhasya dīrgharātram̄ mahāprajñaptim̄ / abhyudāhare khalu mahābrahmā bhagavato dīrgharātram̄ mahāprajñaptim̄ //

____bhūtāpūrvam̄ bhavanto tītam adhvānam̄ rājā diśāmpatī nāma abhūsi // rājñāḥ khalu punar bhavanto diśāmpatisya govindo nāma brāhmaṇo abhūsi purohitah rājācāryo paṇḍito nipiṇo medhāvī teṣu teṣv artheṣu // rājñāḥ khalu punar bhavanto diśāmpateḥ putro reñur nāma abhūsi priyo manāpah paṇḍito nipiṇo medhāvī teṣu teṣv artheṣu // govindasya khalu punar bhavanto brāhmaṇasya jyotiṣpalo nāma māṇavako abhūsi ekaputrako priyo manāpah paṇḍitah nipiṇah medhāvī teṣu teṣv artheṣu // atha khalu punar bhavanto dīrghasyādhvano tyayena govindo brāhmaṇah kālam akārṣīt* // atha khalu punar bhavanto rājā diśāmpatih.govinde brāhmaṇe kālagate śocati klāmyati paridevati urastāḍam̄ krandati sammmoham̄ āpadyati // hambo yasmiṁ dāni vayam samaye govindasya arthārthāni samyag niryātayitvā pañcahi kāmaguṇehi samarpitā samamgībhūtā krīḍāma ramāma paricārema tasmiṁ samaye govindo brāhmaṇah kālagato ti // aśroṣīt khalu bhavanto

[_Mvu_3.205_] reñukumāro rājā kila diśāmpatir govinde brāhmaṇe kālagate śocate klāmyati paridevati urastāḍam̄ krandati sammmoham̄ āpadyati // atha khalu bhavanto reñukumāro yena rājā diśāmpatis tenopasam̄kramitvā rājānam̄ diśāmpatim etad avocat* // mā mahārāja śoca mā klāmya mā parideva mā urastāḍam̄ kranda mā saṃmodam̄ āpadya / tat kasya hetoh / asti mahārāja govindasya brāhmaṇasya jyotiṣpalo nāma māṇavako putro priyo manāpah paṇḍito nipiṇo medhāvī teṣu teṣv artheṣu pituḥ paṇḍitataro nipiṇataraḥ ca / yaṁ pi ca pitā kiṁcit samjānāti sarvam̄ jyotiṣalena māṇavakena raho nvabhyastam̄ // tam̄ mahārājā svake paitṛke sthāne sthāpayatu yad idam̄ paurohitye govindiye //

____atha khalu bhavanto rājā diśāmpatir anyataram puruṣam̄ āmantrayati // ehi tvam̄ puruṣa yena jyotiṣpalo māṇavakas tenopasam̄kramitvā jyotiṣpālam̄ māṇavakam evam vadēhi // rājā diśāmpatir bhavantam̄ jyotiṣpālam̄ āmantrayati / upasam̄kramatu bhavām̄ jyotiṣpalo yena rājā diśāmpatih // sādhu mahārāja tti sa puruṣo diśāmpatirājasya śrutvā yena jyotiṣpalo māṇavakas tenopasam̄kramitvā tam̄ jyotiṣpālam̄ etad avocat* // rājā diśāmpatir bhavantam̄ jyotiṣpālam̄ āmantrayati upasam̄kramatu bhavām̄ jyotiṣpalo yena rājā diśāmpatih govinde brāhmaṇe kālagate // sādhu bhavan ti jyotiṣpalo māṇavo tasya

puruṣasya pratiśrutvā yena rājā diśāmpatis tenopasam̄kramitvā rājñā diśāmpatinā sārdham

[_Mvu_3.206_] saṃmodanīyām kathām saṃmodayitvā sārāyaṇīyām kathām vyatisārayitvā ekānte niṣīdi // ekānte niṣanṇam jyotiḥpālaṁ māṇavam rājā diśāmpatir etad avocat* // ovadatu me bhavām jyotiḥpālo anuśāsatu me bhavām jyotiḥpālo mā ca bhavām cirāyatū asmākam ovādānuśāsanīye / ete ca vayam bhavantam jyotiḥpālaṁ svake paitṛke sthāne sthāpema yad idam paurohitye gauvindīye // atha khalu bhavanto jyotiḥpālo māṇavaḥ svake paitṛke sthāne sthāpito paurohitye govindīye yad apy asya pitā karma kārāpayati tad api karma kārāpayati yad apy asya pitā karmāntāni abhisam̄bhūṇoti tām pi jyotiḥpālo māṇavo karmāntām abhisam̄bhūṇoti yad apy asya pitā arthārthaṁ samanuśāsatī tam jyotiḥpālo māṇavo arthārthaṁ samanuśāsatī yad apy asya pitā arthārthaṁ abhisam̄bhūṇoti tad api jyotiḥpālo māṇavo arthārthaṁ abhisam̄bhūṇoti // api hi jitam brāhmaṇagṛhapatino naigamajānapadā evam āhansuh // govindo punar bhavanto jyotiḥpālo māṇavo mahāgovindo jyotiḥpālo iti // api hi jitam jyotiḥpālasya māṇavakasya govindo mahāgovindo ti evam akṣaram agninyam upanipate //

____atha khalu bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo yena te kṣatriyās tenopasam̄kramitvā teṣām kṣatriyānām etad uvāca // entu bhavanto entu bhavanto yena reṇukumāras tenopasam̄kramitvā reṇum kumāram evam vadetha // yaṁsukhī bhavām reṇuh taṁsukhī vayam api yaṁduḥkhī bhavān reṇuh taṁduḥkhī vayam api / ayaṁ bho reṇu rājā diśāmpati jīrṇo vṛddho mahallako adhvagato vayam anuprāpto durjayam khalu punah tam bho reṇu yam idam jīvitam marañāntam //

[_Mvu_3.207_] sace dhi bho reṇu rājño diśāmpater atyayana rājakartāro bhavantam reṇum rājyenābhiṣimciṣyanti śākṣyati bhavām reṇu asmākam api rājyena saṃbhajitum // evam ukte bhagavām reṇukumāro ṣaṭ kṣatriyān etad avocat* // sacet* mām bhavanto rājño diśāmpater atyayena rājakartāro rājyenābhiṣimciṣyanti saṃvibhajiṣyāmy ahaṁ bhavanto rājyena // atha koci dāni asmākam rājye anyo nāpy evam sukhām edhiṣyati anyatraiva bhavadbhiḥ //

____atha khalu bhavanto dīrghasyādhvano tyayena rājā diśāmpatiḥ kālam akārṣīt* // atha khalu bhavanto rājakartāro yena reṇukumāras tenopasam̄kramitvā reṇukumāram etad uvāca // rājyam si kumāra prāpto rājyena tvām abhiṣimcāma // evam ukte bhavanto reṇuh kumāro tām rājakartārām etad avocat* // tena hi bhavanto sukhī bhavatha yasyedāni kālam manyatha // atha khalu sa reṇurājā rājyenābhiṣikto paṁcahi kāmaguṇehi samarpitah samamgībhūtaḥ krīḍati ramati paricārayati // atha khalu bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo yena te ṣaṭ kṣatriyā tenopasam̄kramitvā tān ṣaṭ kṣatriyān etad avocat* // entu bhavanto ayaṁ hi bhavanto reṇurājā rājyenābhiṣikto paṁcahi kāmaguṇehi samarpito samaṁgībhūto krīḍati ramati paricārayati kāmā ca nāma ete bhavanto madanīyā // entu bhavanto yena reṇurājā tenopasam̄kramitvā reṇum rājānam evam vadetha / smarati bhavām reṇu tam vacanam // sādhu bhavanti ete ṣaṭ kṣatriyā mahāgovindasya brāhmaṇasya pratiśrutvā yena reṇurājā tenopasam̄kramitvā reṇum rājānam etad avocat* //

[_Mvu_3.208_] smarati bhavām reṇu tam vacanam // evam ukta bhavanto reṇurājā tām ṣaṭ kṣatriyān etad avocat* // smarāmy ahaṁ bhavanto tam vacanam / atha ko pi dāni imām mahāprthivīṁ saptadhā bhājaiṣyati // evam ukte bhavanto ṣaṭ kṣatriyā reṇum rājānam etad uvāca // atha ko hi dāni bho reṇu tena bhagavatā mahāgovindena anyo paṇḍitataro vā vyaktataro vā ya imām mahāprthivīṁ saptadhā bhājaiṣyati // atha khalu bhavanto reṇurājā anyataram puruṣam āmantrayati // ehi tvam bho puruṣa

yena mahāgovindo brāhmaṇas tenopasaṁkramitvā mahāgovindam brāhmaṇam evam vadehi / rājā reñur bhagavantam mahāgovindam āmantrayati // sādhu mahārājeti sa puruṣo reñusya rājñāḥ pratiśrutvā yena mahāgovindo brāhmaṇas tenopasaṁkramitvā mahāgovindam brāhmaṇam etad uvāca // rājā reñur bhagavantam mahāgovindam āmantrayati / upasaṁkramatu bhavām mahāgovindo yena rājā reñuh // sādhūti mahāgovindo brāhmaṇah tasya puruṣasya pratiśrutvā yena reñurājā tenopasaṁkramitvā reñunā rājñā saha sammodanīyām kathām sammodayitvā sārāyanīyām kathām vyatisārayitvā ekānte niśidi // ekānte niṣaṇṇo mahāgovindo brāhmaṇo reñum rājānam etad uvāca // imā bhavanto mahāpr̄thivī saptarājyavistīrṇā // dakṣiṇena saṁkṣiptā śakaṭamukhasaṁsthitaṁ /
aṇḍamadhyamam reñusya rājñāḥ āsi ataḥ puram //
kalimgānām ca asmakānām yo /
māhiṣmatī ca sauvirāṇām ca rorukam //

[_Mvu_3.209_] mithilām ca videhānām . . . amgeṣu māpaye /
vārāṇasīm ca kāśiṣu etam govindamāpitaṁ //
atha khalu bhavanto govindo brāhmaṇas tām ṣaṭa kṣatriyām svakasvakeṣu rājyeṣu
pratiṣṭhāpaye //

____ acirābhīṣiktā ca ṣad rājānah kṣipram evam saṁnipatitā yena mahāgovindo
brāhmaṇas tenopasaṁkramitvā mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // ovadatu
mo bhavām mahāgovindo anuśāsatu mo bhavām mahāgovindo yathā ca bhavām
mahāgovindo reñusya rājñāḥ arthārthāni samanuśāsatī tathā imeṣu ᷣatsu rājyeṣu
arthārthāni samanuśāsatī // tena khalu punas samayena mahāgovindo brāhmaṇah
saptānām rājñām arthārthāni samanuśāsatī / sapta ca brāhmaṇaśatasasrāṇi mantrām
vāceti sapta ca snātakaśatāni mantrām vāceti / vadato me nuvadatha //

____ api hi jitam brāhmaṇagṛhapatino naigamajānapadā ca mahābhāgam govindam
brāhmaṇam evam samjānanti // paśyati āryo mahāgovindo sākṣān mahābrahmāṇam
mahābrahmaṇā ca punah sārdham vijñeyam mantriya mantriya arthārthāni
samanuśāsatī // aśroṣīt khalu bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo / mama kila
brāhmaṇagṛhapatino naigamajānapadā evam samjānanti āryo mahābhāgo govindo
sākṣāt paśyati brahmāṇam mahābrahmaṇā ca punah sārdham cintayati yāny
arthārthāni samanuśāsatī / na khalu punar aham paśyāmi sākṣāta

[_Mvu_3.210_] mahābrahmāṇam na punar aham mahābrahmaṇā sārdham vijñeyam
mantriya mantriya arthārthāni samanuśāsāmi // na khalu punar me tat sādhu na
pratirūpam yam aham abhūtam asantaṁ varṇam adhivāsayeyam // śrutaṁ khalu punar
me tam paurāṇām ācāryāṇām pravayānām jīrṇānām vṛddhānām mahallakānām
adhvagatavayam anuprāptānām saṁmukhādbhāṣamāṇānām / yo catvāri vārsikām
māsām pratisamlīno karuṇam dhyānam dhyāyati tam sākṣāt* mahābrahmā
upasamkramati yaś cāsyārtho abhipreto bhavati tam vāsyā pṛcchitena visarjiyati / yam
nūnāham catvāri vārsikāni māsāni pratisamlīnah karuṇam dhyānam dhyāyeyam sace
tam bhagavām reñu anujānāti // evam ukte bhavanto reñurājā mahāgovindam
brāhmaṇam etad uvāca // tena hi bho mahāgovinda sukhībhava yasya va kālam
manyasti //

____ atha khalu bhavanto mahāgovindo catvāri vārsikām māsām pratisamlīnah
karuṇam dhyānam dhyāye // atha khalu bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo caturṇām
vārsikānām māsānām atyayena tadaho poṣadheyam caturdaśyām paurṇamāsyām
śīrṣasnāto āhatavastraśucivastranivasto antarā ca vedīm antarā cāgnīm snātaśarīro
paṭṭaśilāyām ājyānulepanāyām anantarahitāyām agnīm prajvāletvā śrāddhānām grhe
niśide uttarāmukho // atha khalu bhavanto nacirasyaiva uttarāto diśāto mahato

ālokasya prādurbhāvo abhūsi // adrākṣīt khalu bhavanto mahāgovindo uttarāto diśāto
mahato ālokasya prādurbhāvam dṛṣṭvā ca punar āścaryādbhutam
saṁvignaromahṛṣṭajāto abhūsi yathāpīdaṁ adṛṣṭapūrvam dṛsyate // atha khalu
bhavanto mahābrahmā nacirasyaiva uttarāto diśāto vaihāyasam āgatvā
mahāgovindasya brāhmaṇasyoparivaihāyasam antarīkṣe asthāsi // adrākṣīt khalu
mahāgovindo brāhmaṇo ūrdhvam ullokento mahābrahmāṇam uparivaihāyasam

[_Mvu_3.211_] antarīkṣe sthitam dṛṣṭvā ca punar yena mahābrahmā tenāṁjaliṁ
praṇāmetvā mahābrahmāṇam gāthāye dhyabhāṣati //
balam vā yaśam vā dyuti vā kin tuvam asi māriṣa /
ajānanto te pṛcchāmi kathaṁ jānema te vayaṁ //
evam ukte bhavanto mahābrahmā mahāgovindam brāhmaṇam gāthāye pratyabhāṣati //
yam kumāro ti saṁjānanti brahmaloke sanātanam /
devā pi saṁjānamti evam evam govinda jānatha //
evam ukte bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo mahābrahmāṇam gāthāye bhāṣati //
āsanam udakaṁ pādyam madhurakalpaṁ ca pāyasam /
pratigrhnehi me brahma agraṁ abhiharāmi te //
atha khalu bhavanto mahābrahmā mahābrāhmaṇam mahāgovindam gāthāya
pratyabhāṣati //
āsanam udakaṁ pādyam madhurakalpaṁ ca pāyasam /
pratigrhṇāmi govīmda agraṁ abhiharāhi me //
evam ukte bhavaṁto mahāgiviṁdo brāhmaṇo mahābrahmāṇam gāthāye bhāṣati //
dṛṣṭe dharme hitārthaṁ vā saṁparāyasukhāya vā /
kṛtāvakāśo pṛccheyam yam me manasi prārthitaṁ //

[_Mvu_3.212_] evam ukte bhavanto mahābrahmā mahāgovindam brāhmaṇam
gāthāye pratyabhāṣati //
dṛṣṭadharme hitārthaṁ vā saṁparāyasukhāya vā /
kṛtāvakāśah pṛcchāhi yam bhavaty abhiprārthitaṁ //
aha khalu punah bhavanto mahāgovindasya brāhmaṇasyaitad abhūsi // pravāritam me
khalu mahābrahmaṇā praśnavyākaraṇena kim dāniṁ mahābrahmāṇam pṛccheyam
dṛṣṭadhārmikam artham ārabhya utāho sāmparāyikam // atha khalu bhavanto
mahāgovindasya brāhmaṇasyaitad abhūsi // asti tāvad ayam dṛṣṭadhārmiko artho yam
idam pañca kāmaguṇān ārabhya // yam nūnāham mahābrahmāṇam sāmparāyike arthe
praśnam pṛccheyam // atha khalu mahāgovindo brāhmaṇo mahābrahmāṇam
sāmparāyike arthe praśnam pṛcche //
pṛcchāmi brahmāṇam sanatkumāram
kāmksī akāmksam paricāriyeṣu /
kathaṁkaro kintikaro kimācaram
prāpnoti manujo' mṛtam brahmaloκam //
evam ukte bhavanto mahābrahmā govindam brāhmaṇam gāthāye pratyabhāṣati //
hitvā mamatvam manujeṣu brahma
ekotibhūto karuṇo vivikto /
nirāmagandho virato maithunāto
prāpnoti manujo' mṛtam brahmaloκam //

[_Mvu_3.213_] evam ukte bhavanto mahāgovindo brāhmaṇo mahābrahmāṇam
etad avocat* // hitvā mamatvam ti vayaṁ bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasya
etam artham ājānāma yadaikatyo agārasyānagāriyam pravraje alpaṁ bhogaskandhaṁ
prahāya mahāntam vā bhogaskandhaṁ prahāya alpaṁ vā jñātivargam prahāya

mahāntam vā jñātivargam prahāya / uccakulād vā nīcakulād vā saṁbhavati
 apahṛtagṛhivyamjano samghātīpātracīvaram ādāya śikṣati śikṣāpadeśu
 kāyakarmavācākarmaṇā samanvāgato pariśuddhena pariśuddhājīvo hitvā māmatvam
 ti vayam bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasya etam artham jānāma // ekotībhāvam
 bhavanto mahābrahmaṇo etam artham ājānāma // yad ihaikatyo vitarkavicārāṇām
 vyupaśamād adhyātmasamprasādāc cetasa ekotībhāvād avitarkam avicāram
 vivekajam prītisukham prathamam dhyānam upasampadya viharati ekotībhūto ti
 vayam bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasya etam artham ājānāma // karuṇo
 vivikto ti vayam bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasya etam artham ājānāma // yad
 ihaikatyo karuṇāpareṇa cetasā ekān diśām spharitvopasampadya viharati
 vipulenamudgatena advayenāpramāṇenāvairesnāvyābādhena tathā dvitīyam tathā
 tṛtīyam tathā caturtham iti ūrdhvam adho tiryak sarvehi sarvatratāye sarvāvantam
 lokam spharitvopasampadya viharati karuṇo vivikto ti vayam bhavanto
 mahābrahmaṇo

[_Mvu_3.214_] bhāṣamāṇasya etam artham ājānāma // nirāmagandham vayam
 bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasyārthaṇ na jānāma //
 ke āmagamdhā manujeṣu brahma
 etaṇ na vinde tadvīra brūhi /
 yenāvṛtā vārivahā kukūla
 āpāyikā nirvṛtā brahmalokam //
 evam ukte mahābrahmā mahāgovindam brāhmaṇam gāthāye pratyabhāṣati //
 krodro mṛṣāvāda kathaṁkathā ca
 . . . atimāno /
 īrṣyā ca himsā paravādaroṣaṇā
 te āmagandhā manujeṣu brahma /
 yenāvṛtā vārivahā kukūla
 āpāyikā nirvṛtā brahmalokam //
 evam ukte bhagavān mahāgovindo mahābrahmāṇam etad uvāca // āmāgandho ti
 vayam bhavanto mahābrahmaṇo bhāṣamāṇasya etam artham jānāma // tam na me
 śakyam agāram adhyāvasatā ekāntasamplikhitam ekāntānavadyam ekāntapariśuddham
 paryavadātam ca brahmacaryam caritum / alpakam jīvitam gamanīyo sāmparāyah
 nāsti jātasyāmarañam tasmāj jñātavyam mantavyam boddhavyam kartavyam kuśalam
 kartavyam brahmacaryam na kiṁcil loke pāpaṇ karma karaṇīyam //

[_Mvu_3.215_] pravrajīṣyāmi dāni haṁbho mahābrahma agārasyānagāriyam sacet*
 me bhagavām mahābrahmā anuśāseyā // evam ukte bhavanto mahābrahmā
 mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // tena hi bho mahāgovinda sukhībhava
 yasyedāniṁ kālam manyasi //

____ śrutam ca me tam bhagavām kila tena samayena mahāgovindo nāma brāhmaṇo
 abhūsi smarati bhagavām // evam ukte bhagavām paṁcaśikham gandharvaputram
 etad avocat* // evam etam paṁcaśikha aham tena samayena mahāgovinḍo nāma
 brāhmaṇo abhūsi smarāmi cāham na ca te punaḥ paṁcaśikha śrutam yathā so
 mahāgovindo brāhmaṇo agārasyānagāriyam pravrajito // aham khalu so paṁcaśikha
 mahāgovindah brāhmaṇo yena reṇurājā tenopasamkramitvā reṇum rājānam gāthāye
 adhyabhāṣi //
 āmantremi mahārāja reṇu bhūmipate tava /
 pravrajāmi prajahitvā rājyam paurohityam ca me //
 evam ukte paṁcaśikha reṇurājā mahāgovindam brāhmaṇam gāthāya pratyabhāṣati //
 saced asti ūnaṁ kāmehi vayan te pūrayāmatha /

ko vā bhavantam̄ heṭheti vayan te dhārayāmatha /
 bhavām̄ pitā vayam̄ putro mā govinda pravrajāhi //
 evam ukte pāmcasikha mahāgovindo brāhmaṇo yena reṇurājā tenopasam̄kramitvā
 reṇum̄ rājānam̄ gāthāye adhyabhāṣati //
 na asti ūnam̄ kāmehi heṭhayitā na vidyati /
 amanuṣyavacanam̄ śrutvā katham̄ vartema anyathā //

[_Mvu_3.216_] evam ukte pāmcasikha reṇurājā mahāgovindam̄ brāhmaṇam̄ gāthāye
 pratyabhāṣati //
 amanuṣyo katham̄ varṇo kiṁ vā abhāṣata /
 yasya vācam̄ śrutvā jahāsi asmākam̄ gṛham̄ ca kevalam̄ //
 evam ukte pāmcasikha mahāgovim̄do brāhmaṇo reṇurājānam̄ gāthayādhyabhāṣati //
 sarvato yaṣṭukāmasya upavustasya me sataḥ /
 agni prajvālito āśi kuśacīraparicchado //
 tato haṁmi prādurahu brahmā loke sanātano /
 yasya vācam̄ śrutvā jahāmiyuṁmākam̄ gṛham̄ ca kevalam̄ //
 evam ukte pāmcasikha reṇurājā mahāgovindam̄ brāhmaṇam̄ gāthāye pratyabhāṣati //
 śraddadhāma vayaṁ bhavato yathā govindo bhāṣati /
 amanuṣyavacanam̄ śrutvā katham̄ vartema anyathā //
 anyāpi vacanā bhavām̄ mahāgovindo kuśalāni yeva ācikṣati / yā ca bhavato
 govindasya gatir bhaviṣyati sāasmākam̄ api gatir bhaviṣyati //
 yathā ākāśe vimalo śuddho veruliyo maṇih /
 evam̄ śuddho cariṣyāmi govindasyānuśāsane //
 evam ukte pāmcasikha mahāgovindo brāhmaṇo reṇurājānam̄ gāthābhīr adhyabhāṣati //
 sacej jahatha kāmāni yatra raktāḥ pṛthagjanāḥ /
 śastam̄ bhyaved dṛḍhībhavatha kṣāntībalasamāhitā //

[_Mvu_3.217_] eṣa mārgo brahmapure eṣa mārgaḥ sanātanaḥ /
 saddharmavidbhīr ākhyāto brahmalokopapattaye //
 aśroṣīt khalu pāmcasikha te ṣad rājāno mahāgovindo brāhmaṇo agārasyānagāriyam̄
 pravrajīyatīti / te kṣipram eva samnipatensuh // atha khalu pāmcasikha mahāgovindo
 brāhmaṇo yena te ṣad rājānas tenopasam̄kramitvā tām̄ ṣad rājām̄ etad avocat* // pentu
 bhavanto entu bhavanto anyam dāni ācāryam paryeṣatha yo vo svakasvakeṣu rājyeṣu
 arthārthāni samanuśāsiyati // tat kasya hetoh // pravrajīṣyāmy ahaṁ
 agārasyānagāriyam̄ // śrūtam̄ hi mayā mahābrahmaṇo saṁmukhād āmagandham
 bhāṣamāṇasya / tam̄ na śakyam̄ agāram adhyāvasatā ekāntasam̄plikhitam
 ekāntānavadyam̄ pariśuddham̄ paryavadātām̄ brahmacaryam̄ caritum̄ alpam̄
 jīvitavyam̄ gamanīyo samparāyo nāsti jātasyāmaranām̄ tasmād* jñātavyam̄
 prāptavyam̄ boddhavyam̄ kuśalam̄ caritavyam̄ brahmacaryam̄ na ca kiṁcil loke
 pāpam̄ karma kartavyam̄ //

____ atha khalu pāmcasikha teṣām̄ ṣaṇṇām̄ rājñām̄ etad abhūsi // brāhmaṇā hi nāmaite
 bhogalubdhā bhavanti / yaṁ nūnam̄ vayaṁ mahāgovindam̄ brāhmaṇam̄ bhogeḥi
 upanimantrayema // atha khalu pāmcasikha te ṣad rājāno mahāgovindam̄ brāhmaṇam̄
 bhogeḥi upanimantrensuh // samvidyanti mo mahāgovinda imeṣu ᷣaṭsu rājyeṣu
 prabhūtā mānuṣyakā bhogā dhārmikā dharmalabdhā dhārmikena balena abhisāhṛtā
 abhisamūḍhā tato bhavām̄ mahāgovindo dhanam̄ ādiyatū mā bhavām̄ mahāgovinda
 agārasyānagāriyam̄ pravrajatu // evam ukte pāmcasikha

[_Mvu_3.218_] mahāgovindo brāhmaṇo ṣad rājām̄ etad avocat* // samvidyanti khalu
 bhavanto asmākam̄ api prabhūtā mānuṣyakā bhogā dhārmikā dharmalabdhā

dhārmikena balenābhīsāhṛtā abhisamūḍhā tān api cāham apahāyāgārasyānagāriyam
 pravrajīṣyam // tat kasya hetoh // śrutam hi mahābrahmaṇah sammukhād āmagandham
 bhāśamāṇasya / tam na śakyam agāram adhyāvasatā ekāntasamplikhitam
 ekāntānavadyam pariśuddham paryavadātam brahmacaryam caritum alpakan
 jīvitavyam gamanīyam sāmparāyam nāsti jātasyāmarañam tasmāj jñātavyam
 prāptavyam boddhavyam kartavyam kuśalam caritavyam brahmacaryam na kimcil
 loke pāpam karaṇīyam // atha khalu pāmcāśikha teṣām ṣaṇṇām rājñām etad abhūsi //
 brāhmaṇā hi nāma ete strīlubdhā bhavanti / yaṁ nūnaṁ vayaṁ mahāgovindam
 brāhmaṇam strībhir upanimantrayema // atha khalu pāmcāśikha ṣaḍ rājāno
 mahāgovindam brāhmaṇam strībhir upanimanrensuh // samvidyanti bho
 mahāgovinda imeṣu ᷣaṭsu rājyeṣu prabhūtā striyah prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā
 paramayā śubhavarṇapuṣkalatayā samanvāgatā tataḥ bhavām mahāgovindo striyah
 ādiyatū mā bhavām govinda agārasyānagāriyam pravrajatu // evam ukte pāmcāśikha
 mahāgovindo brāhmaṇo tām ṣaḍ rājām etad avocat* // samvidyanti khalu bhavanto
 asmākam api catvāriṁśat sadṛśīyo bhāryā prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā
 paramayā śubhavarṇapuṣkalatayā samanvāgatā tā pi cāham apahāya
 agārasyānagāriyam pravrajīṣyam // tat kasya hetoh // śrutam hi brahmaṇo sammukhād
 āmagandham bhāśamāṇasya / tam na śakyam agāram adhyāvasatā ekāntasamplikhitam
 ekāntānavadyam pariśuddham paryavadātam brahmacaryam caritum alpakan

[_Mvu_3.219_] jīvitavyam gamanīyāḥ sāmparāyo nāsti jātasyāmarañam tasmāj
 jñātavyam prāptavyam boddhavyam kartavyam kuśalam caritavyam brahmacaryam
 na ca kiṁcīl loke pāpam karaṇīyam // evam ukte pāmcāśikha te ṣaḍ rājāno
 mahāgovindam brāhmaṇam etad uvācat* // tena hi mahāgovinda pratipālehi sapta
 varṣāṇi yāvad vayaṁ svakasvakehi rājyehi putrabhrāṭkām sthāpayitvā āgamiṣyāma
 yā ca bhavato mahāgovindasya gatir bhaviṣyati sā cāsmākam api gatir bhaviṣyati //
 evam ukte pāmcāśikha mahāgovindo brāhmaṇas tām ṣaḍ rājām etad avocat* //
 aticiram khalv etam bhavatām yam idam sapta varṣāṇi pravrajīṣyāmy aham
 agārasthānagāriyam // tat kasya hetoh // śrutam hi mayā mahābrahmaṇah sammukhād
 āmagandham bhāśamāṇasya tam na śakyam pāpam karma karaṇīyam // evam
 ukte pāmcāśikha te ṣaḍ rājāno mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // tena hi
 tvam mahāgovinda pratipālehi ṣaḍ varṣāṇi / evam peyālam pāmcā varṣāṇi catvāri
 varṣāṇi trīṇi varṣāṇi dvivarṣāṇi ekavarṣāṇi / saptamāśāni pratipālehi yāvad vayaṁ
 mahāgovinda svakasvakehi rājyehi putrabhrāṭkām sthāpayitvā āgamiṣyāmaḥ yā ca
 bhavato govindasya gatir bhaviṣyati sā cāsmākam pi gatir bhaviṣyati // evam ukte
 pāmcāśikha mahāgovindah brāhmaṇas tām ṣaḍ rājām etad avocat* // aticiram khalv
 etam bhavanto yam idam sapta māśā pravrajīṣyāmy aham agārasyānagāriyam // tat
 kasya hetoh // śrutam mayā mahābrahmaṇah sammukhād āmagandham bhāśamāṇasya
 tam na śakyam pāpam karaṇīyam // evam ukte pāmcāśikha te ṣaḍ rājāno
 mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // tena

[_Mvu_3.220_] hi mahāgovinda pratipālehi ṣaṇ māśām yāvad vayaṁ svakasvakehi
 rājyehi putrabhrāṭkām sthāpayitvā āgamiṣyāmaḥ / evam sarvatra kartavyam peyālam
 pāmcā māśām catvāri māśām trīṇi māśām dve māśām ekamāśām yāva vayaṁ
 svakasvakehi rājyehi putrabhrāṭkām sthāpayitvā āgamiṣyāmaḥ yā ca bhavato
 mahāgovindasya gatir bhaviṣyati sā cāsmākam pi gatir bhaviṣyati // evam ukte
 pāmcāśikha mahābrāhmaṇo mahāgovindas tām ṣaḍ rājñā etad avocat* // aticiram
 khalv idam bhavanto yam idam ardhamāśām pravrajīṣyāmi aham agārasyānagāriyam
 // tat kasya hetoh // śrutam hi pāpam karma karaṇīyam // evam ukte pāmcāśikha
 te ṣaḍ rājāno mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // tena hi bho mahāgovimda

pratipālehi sapta divasāni yāvad vayaṁ svakasvakehi rājyeḥi putrabhrātṛkāṁ
sthāpayitvā āgamiṣyāmaḥ yā ca bhavato govindasya gatir bhaviṣyati sā asmākam api
gatir bhaviṣyati // evam ukte paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇas tāṁ ṣaṭ* kṣatriyān
etad avocat* // alpakaṁ khalv idam bhavanto yam idam sapta divasāni tena hi
bhavanto sukhībhavatha yasyedānīm kālam manyatha //

____atha khalu paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo yena tāni sapta
brāhmaṇamahāśālasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni tenopasāṁkramitvā etad avocat* //
entu bhavanto entu bhavantah anyam dāni upādhyāyam paryeṣatha yo vo mantrāṇi
vācayiṣyati / pravrajīṣyāmy aham agārasyānagāriyam // tat kasya hetoh // śrutam hi
mayā mahābrahmaṇo sammukhād āmagandhaṁ bhāṣamāṇasya pāpam karma
karaṇīyam // evam ukte paṁcaśikha

____[_Mvu_3.221_] tāni ca sapta brāhmaṇamahāśālasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni
mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // mā bhavām govindo agārasyānagāriyam
pravrajatu pravrajyā hi nāmaiṣām te mahāgovinda alpārthikā ca alpabhogā ca
alpeśākhyā ca alpānuśāṁsā ca brāhmaṇyam pi nāmaitam bho mahāgovinda
mahārthiyam ca mahāśālam ca maheśākhyam ca mahānuśāṁsām ca // evam ukte
paṁcaśikha mahāgovindo tāni ca sapta brāhmaṇasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni etad
avocat* // mā bhavanto evam vadittha pravrajyā hi nāmaiṣā bhavanto maharddhīyā ca
mahālābhā ca maheśākhyā ca mahānuśāṁsā ca brāhmaṇyam pi nāmaitam bhavanto
alpārthiyam ca alpalābhām ca alpeśākhyam cālpānuśāṁsām ca yam pi tāva bhavantah
kimcit samjānanti sarvantam asmākam eva nidānam // evam ukte paṁcaśikha sapta
brāhmaṇasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* //
evam etam bho upādhyāya evam etam pravrajyā nāmaiṣā maharddhīyā ca mahālābhā
ca maheśākhyā ca mahānuśāṁsā ca brāhmaṇyam pi nāmaitam bho upādhyāya
alpārthiyam cālpalābhām cālpānuśāṁsām ca yam pi tāvad vayaṁ kimcid ājānāma
sarvantam tavopadhyāya nidānam yā ca bhavato upādhyāyasya gatir bhaviṣyati sā
asmākam api gatir bhaviṣyati // evam ukte paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo tāni
ca sapta brāhmaṇamahāśālasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni etad avocat* // tena hi
bhavanto sukhībhavatha yasyedānīm kālam manyatha //

[_Mvu_3.222_] ____atha khalu paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo yena tā
catvārimśat sadṛśī bhāryā tenopasāṁkramitvā catvārimśat sadṛśīyo bhāryāyo etad
avocat* // entu bhotīyo yā icchanti svakasvakāni jñātikulāni gacchantu yā icchanti
anyam bhartāram paryeṣantu yā icchanti tā imasmin* eva brāhmaṇakule vasantu //
saṁvidyanti imasmiṁ brāhmaṇakule prabhūtā mānuṣyakā bhogā dhārmikā
dharmalabdhaṁ dhārmikena balenābhīṣahṛtā abhisamūḍhā / pravrajīṣyāmy aham
agārasyānagāriyam // tat kasya hetoh // śrutam hi mayā mahābrahmaṇah sammukhād
āmagandhaṁ bhāṣamāṇasya tam na śakyam agāram adhyāvasatā ekāntasamplikhitaṁ
ekāntānavadyam pariśuddham paryavadātām brahmacyaram caritum // tat kasya hetoh
// alpakaṁ jīvitam gamanīyam sāmparāyam nāsti jātasyāmarañam tasmāt* jñātavyam
prāptavyam boddhavyam kartavyam kuśalam caritavyam brahmacyaram na kiṁcil
loke pāpam karma karaṇīyam // evam ukte paṁcaśikha tāś catvārimśat sadṛśīyo
bhāryāyo mahāgovindam brāhmaṇam etad avocat* // āryo khalv asmākam govindo
bhartā bhartākale sakhā sakhīkale yā ca āryasya mahāgovindasya gatir bhaviṣyati sā
asmākam api gatir bhaviṣyati // evam ukte paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo tāṁ
catvārimśat sadṛśīyo bhāryāyo etad avocat* // tena hi bhotīyo sukhībhavatha yasya
dāni kālam manyatha //

____atha khalu paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo tadaho saptame divase
keśāśmaśrūṇy avatārayitvā kāṣāyāṇi vastrāṇi ācchādayitvā agārasyānagāriyam

pravrajitah // tathā pravrajitam punah samānam̄ sapta ca rājāno anupravrajensuh̄ sapta ca

[_Mvu_3.223_] brāhmaṇamahāśālasahasrāṇi sapta ca snātakaśatāni anupravrajensuh̄ tā catvāriṁśat sadṛṣīyo bhāryāyo anupravrajensuh̄ kaḥ punar vādo anyāye velāsikāye janatāye // sā abhūsi pariṣā anekaśatā anekasahasrā //

____ mahāgovindo khalu punah̄ paṁcaśikha brāhmaṇo bāhirako kāmeṣu vītarāgo so bahmalokasahavratāye śrāvakāṇāṁ dharmam̄ deśayati // ye khalu punah̄ paṁcaśikha mahāgovindasya brāhmaṇasya śrāvakāḥ sarveṇa sarvam̄ dharmam̄ deśitam ājānanti te brahmalokasahavratāye upasampadyanti // ye khalu punah̄ paṁcaśikha mahāgovindasya brāhmaṇasya śrāvakā na sarveṇa sarvam̄ dharmam̄ deśitam ājānanti te kāmāvacareṣu deveśūpapadyanti // apy ekatyā caturmahārājakāyikānāṁ sahavratāye upapadyanti apy ekatyā trayatriṁśānāṁ devānāṁ apy ekatyā yāmānāṁ apy ekatyā tuṣitānāṁ apy ekatyā nirmāṇaratānāṁ apy ekatyā paranirmitavaśavartānāṁ devānāṁ sahavratāye upasampadyanti // ye khalu punah̄ paṁcaśikha striyo vā puruṣā vā mahāgovinde brāhmaṇe paruṣacittāni śrāvakeṣu cāsyā te kāyasya bhedāt param maraṇād apāyadurgativinipātam̄ narakeśūpapadyanti // ye khalu punah̄ paṁcaśikha striyo vā puruṣā vā mahāgovinde brāhmaṇe . . . cittāni śrāvakehi cāsyā te kāyasya bhedāt param maraṇāt sugatiṁ svargam̄ kāyam̄ deveśūpapadyanti // yaṁ khalu punah̄ paṁcaśikha mahāgovindo brāhmaṇo grāmaṇam̄ vā nigamaṇam̄ vā upaniśrāya viharati tatrāpi bhavati rājā vā rāṣṭrasya devo vā gṛhapatikāye brahmā vā brāhmaṇānāṁ // yatrāpi nirūhamārgam̄ pratipadyati tatrāpi bhavati rājā vā rāṣṭrasya devo vā gṛhapatikāye brahmā vā brāhmaṇānāṁ // api hi jitam̄ brāhmaṇagṛhapatikā nigamajānapadā utkhalitā imam̄ udānam̄ udānayanti // namas tasya āryasya mahāgovindasya namo āryasya saptapurohitasya //

[_Mvu_3.224_] idam avocad bhagavān rājagṛhe viharanto grddhakūte parvate imasmimś ca punar vyākaraṇe bhāṣyamāne paṁcaśikhasya gandharvaputrasya virajam̄ vigatamalam̄ dharmeṣu dharmacakṣurviśuddham̄ āttamanah̄ paṁcaśikho gandharvaputro bhagavato bhāṣitam abhyanande //

____ bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah̄ sa tadā mahāgovinda nāma brāhmaṇo abhūsi / na khalv etad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh̄ / aham̄ sa bhikṣavah̄ tena kālena tena samayena mahāgovindo nāma brāmaṇo abhūsi / tadāpi mayā pravrajitena mahājanakāyo anupravrajito / etarahim̄ pi mayā pravrajitena mahājanakāyo anupravrajito //

____ samāptam̄ govindīyam̄ bhagavato pūrvenivāsasamprayuktam̄ sūtram̄ //

bhagavām̄ samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgatas tam artham̄ abhisam̄bhāvayitvā śrāvastyām̄ viharati jetavane anāthapiṇḍasyārāme śāstā devānāṁ ca manusyānāṁ ca satkṛto gurukṛto mānito pūjito apacito vistareṇa nidānam̄ kṛtvā yāvac cetovaśiprāptā ca punar buddhā bhagavanto yehi vihārehi ākāṁkṣanti viharitum̄ tehi vihārehi

[_Mvu_3.225_] viharanti ujjucittā mṛduccittā karmanīyasamāhitacittā maitracittā dāntacittā śāntacittā muktacittā śuddhacittā vimalacittā pāṇḍucittā prabhāsvaracittā vinīvaraṇacittā ḥrucittā sthitacittā supratiṣṭhitacittā asaṁgacittā asaktacittā aduṣṭacittā amūḍhacittā pṛthivīsamacittā āposamacittā tejosamacittā vāyusamacittā kāciliṁdikamṛduśparśopamacittā indrakīlopatamacittā suvimuktacittā suvimuktaprajñā utkṣiptaparikhā āveṭhitaprākārā nirargaḍā āryadharmadhvajāgramaṇottamā

brāhmaṇottamā kṣatriyā snātakā vedapāragā satyavādino arthavādino nyāyavādino aviparītvādino avitathavādino ananyathāvādino (tasmāt tathāgato ananyathāvādīti vuccati) //

____tatra khalu bhagavān āyuṣmantam ānandam āmantrayati // ekaṇḍapātreṇāham ānanda traīmāsam niṣīdiṣyam purimakānām tathāgatānām arhatām samyaksambuddhānām vihārehi vihariṣyam mā me kathaṃcid upasamkramitavyam anyena // sādhu bhagavann iti āyuṣmān ānando bhagavataḥ pratyāśroṣīt* // atha khalu bhagavān traīmāsam niṣīdet* ekaṇḍapātreṇa purimakānān tathāgatānām arhatām samyaksambuddhānām vihārehi viharanto //

____atha khalu bhagavām traīmāsasyātyayena sāyāhnasamaye pratisamplayanā vyutthāya vihārāto nirgamya paryamke niṣīdet* // adrākṣīt khalu āyuṣmān ānando kuṭīpracchadanāyām paryamke niṣāṇām bhagavantam drṣṭvā ca punah yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte niṣīdi / ekānte niṣāṇo bhagavantam etad avocat* // upaśāntapraṇītāni bhagavata indriyāni pariśuddho chavivarṇo śubhajāto mukhavarṇo / atha khalu bhagavām praṇītehi vihārehi viharanto // evam ukte bhagavān ānandam etad avocat* // evametam ānanda ākāṃkṣamāṇo ānanda tathāgataḥ ekaṇḍapātreṇa kalpaṁ

[_Mvu_3.226_] vā niṣīde kalpāvašeṣam vā // tat kasya hetoh // evam etam ānanda bhavati purimakānām tathāgatānām arhatām samyaksambuddhānām vihārehi viharantānām yathā dānapāramitāprāptānām śīlapāramitāprāptānām kṣāntipāramitāprāptānām vīryapāramitāprāptānām dhyānapāramitāprāptānām prajñāpāramitāprāptānām // tadā ānanda asaṃkhyeyakalpe aprameye asaṃkhyeye kalpe indradhvajo nāma tathāgato rhaṭ samyaksambuddho abhūṣi // indradhvajasya khalu punar ānanda tathāgatasyārhataḥ samyaksambuddhasya indratapanā nāma rājadhānī abhūṣīt* // dvādaśa yojanāni āyāmena purastimena paścimena ca sapta yojanāni vistareṇa saptahi prākārehi parikṣiptā abhūṣi sauvarṇehi sauvarṇacchannehi / indratapanā khalu punah ānanda rājadhānī saptahi tālakamktihī parikṣiptā abhūṣi vicitrāhi darśanīyāhi saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphātikasya musāragalvasya lohitikāye / sauvarṇasya tālaskandhasya muktāmayā putrā ca phalā ca abhūṣi muktāmayasya tālaskandhasya vaiḍūrikāmayā patrā ca phalā ca abhūṣi vaiḍūryamayasya tālaskandhasya musāragalvamayā patrā ca phalā ca musāgalvamayasya lohitikāmayā patrā ca phalā ca abhūṣi lohitikāmayasya tālaskandhasya suvarṇamayā patrā ca phalā ca abhūṣi // teṣām khalu punar ānanda tālaskandhānām vāteritānām vātasamghatītānām ghoṣo niṣcarati valgu manojñāḥ asecanakah apratikūlah śravaṇāya / sayyathāpi nāma paṃcāṃgikasya tūryasya kuṣalehi vādakehi samyaksampravāditasya ghoṣo niṣcarati valgu manojñō asecanako apratikūlah śravaṇāye evam evānanda teṣām tālaskandhānām

[_Mvu_3.227_] ____vāteritānām vātasamghatītānām ghoṣo niṣcarati valgu manojñō asecanako apratikūlo śravaṇāye // tena khalu punar ānanda samayena indratapanāyām rājadhānyām sonḍāmanuṣyāpeyā te tena tālapatranirgoṣeṇa paṃcahi kāmaguṇehi samarpitā samamgībhūtā kṛīdensu ramensuh paricārayensuh //

____indratapanā khalu punar ānanda rājadhānī saptahi vedikājalehi parikṣiptā abhūṣi citrāhi darśanīyāhi saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyē vaiḍūryasya sphātikasya musāgalvasya lohitikāye / sauvarṇasya pādasya rūpyamayī sūcikā ālambanam adhiṣṭhānakam ca / rūpyamayasya pādakasya muktāmayī sūcikā ālambanam adhiṣṭhānakam cābhūṣi / muktāmayasya vaiḍūryamayī sūcikā ālambanakam adhiṣṭhānakam ca / vaiḍūryamayasya sphātikāmayī sūcikā

ālambanakam adhiṣṭhānakam cābhūṣi / sphatikamayasya pādakasya musāgalvamayī
sūcikā ālambanakam adhiṣṭhānakam abhūṣi / musāgalvamayasya pādakasya
lohitikāmayī sūcikā ālambanakam adhiṣṭhānakam cābhūṣi / lohitikāmayasya
pādakasya sauvarṇikā sūcikā ālambanakam adhiṣṭhānakam cābhūṣi // te khalu punar
ānanda vedikājālā dvihi dvihi hemajālehi praticchannā abhūnsu / sauvarṇakasya
hemajālasya rūpyamayī kiṁkiṇīkā abhūnsu / rūpyamayasya hemajālasya sauvarṇikā
kiṁkiṇīkā abhūnsuh //

______indratapanā khalu punah ānanda rājadhānī samantena trīṇi dvārāṇi abhūṣi citrāṇi

[_Mvu_3.228_] darśanīyāni saptānām suvarṇasya rūpyamayasya muktāye
vaiḍūryasya sphatikasya musāgalvasya lohitikāye // teṣām khalu punar ānanda
dvārāṇām dvinnām varṇānām iṣṭakā abhūṣi suvarṇasya rūpyasya ca // teṣām khalu
punar ānanda dvārāṇām dvinnām varṇānām sopānā abhūṣi suvarṇasya ca rūpyasya ca
// teṣām khalu punar ānanda dvārāṇām dvinnām varṇānām dharaṇīyo abhūṣi
suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām khalu punar ānanda dvārāṇām dvinnām varṇānām
tulā abhūṣi suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām dvārāṇām dvinnām varṇānām
pratimodakā abhūṣi suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām dvārāṇām dvinnām varṇānām
pratikūlaṁ abhūṣi suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām khalu punar ānanda dvārāṇām
caturṇām varṇānām phalikaphalakāni abhūnsuh suvarṇasya ca rūpyasya ca muktāye
ca vaiḍūryasya ca // teṣām dvārāṇām dvinnām varṇānām phalakastārā abhūnsuh
suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām khalu punar ānanda dvārāṇām dvinnām varṇānām
elukā abhūṣi suvarṇasya ca rūpyasya ca // teṣām dvārāṇām purato iṣṭkāni māpitāni
abhūnsuh tripauruṣanaikhanyāni tripauruṣoccāni dvādaśapuruṣa-udvedhena citrāṇi
darśanīyani saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāye vaiḍūryasya
sphatikasya musāgalvasya lohitikāye ca // tāni khalu punar ānanda dvārāṇi dvihi dvihi
hemajālehi praticchannā abhūnsuh sauvarṇamayena ca rūpyamayena ca hemajālena /
sauvarṇasya hemajālasya rūpyamayī-o

[_Mvu_3.229_] kiṁkiṇīkā abhūnsuh rupyamayasya hemajālasya sauvarṇikā
kiṁkiṇīkā abhūnsuh // teṣām khalu punar ānanda hemajālānām vāteritānām
vātasamghaṭṭitānām ghoṣo niścarita valgu manojño asecanako apratikūlaḥ śravaṇāya
// tadyathāpi nāma pañcāṁgikasya tūryasya kuśalehi vādakehi samyakpravāditasya
ghoṣo niścarati valgu manojño asecanako apratikūlaḥ śravaṇāya evam evānanda
samghaṭṭitānām niścarati valgu manojño asecanako apratikūlaḥ śravaṇāya //

indratapanā khalu punah ānanda rājadhānī aviśūnyā abhūṣi imehi evaṁrūpehi śabdehi
sayyathīdām hastiśabdehi aśvaśabdehi rathaśabdehi pattiśabdehi bherīśabdehi
pañavaśabdehi śamkhaśabdehi veṇuśabdehi vīṇāśabdehi gītaśabdehi vāditaśabdehi
[gītavāditaśabdehi] aśnatha khādatha pibatha detha dānāni dharmāṇi caratha
śramaṇabrāhmaṇeṣu bhadram astu vo ti śabdehi //

______indratapanāyām punar ānanda rājadhānāyām valayā nāma yaṣṭī abhūṣi citrā
darśanīyā saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphatikasya
musāgalvasya lohitikāyā dvādaśa yojanāni udvedhena catvāri yojanāni abhiniveśena //
idām avocad bhagavān idām vaditvā
hy athāparam etad uvāca śāstā /
indradhvajo nāma abhūṣi śāstā
suvarṇavarṇo śatapuṇyalakṣaṇo //
mahānubhāvo ṛṣi samghanāyako
vineti so koṭiśatāni sapta /

[_Mvu_3.230_] puraskṛto śramaṇaganasya nāyako

so prāviše indratapanām sunirmitām //
 indradhvajo ānanda tathāgato’rham samyaksam̄buddho mahādhvajam tathāgatam
 arhantam samyaksam̄buddhaṁ vyākārṣīt* // mahādhvajo ānanda tathāgato rham
 samyaksam̄buddhaḥ dhvajottamam tathāgatam arhantam samyaksam̄buddham
 vyākārṣīt* // dhvajottamo ānanda tathāgato rham samyaksam̄buddho dhvajaruciram
 tathāgatam vyākārṣīt* // dhvajaruciro ānanda tathāgato rham samyaksam̄buddho
 dhvajaketum tathāgatam vyākārṣīt* // dhvajaketur ānanda tathāgato ketudhvajam
 tathāgatam vyākārṣīt* // ketudhvajo ānanda tathāgato rham samyaksam̄buddhaḥ
 dhvajadhvajam tathāgataḥ vyākārṣīt* // dhvajadhvaja ānanda tathāgataḥ
 dhvajamaparājitaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // dhvajamaparājita ānanda tathāgato
 aparājitaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // aparājito ānanda tathāgato supratāpaṁ tathāgatam
 vyākārṣīt* // supratāpa ānanda tathāgataḥ pradīpaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // pradīpo
 ānanda tathāgato supratiṣṭhitam tathāgataṁ vyākārṣīt* // supratiṣṭhito ānanda
 tathāgato nāgamuniṁ tathāgatam vyākārṣīt* // nāgamunir ānaṁda tathāgato
 mahāmuniṁ tathāgatam vyākārṣīt* // mahāmunir ānaṁda tathāgato munipravaram
 tathāgatam vyākārṣīt* // munipravara ānanda tathāgataḥ samvṛtaskandham tathāgatam
 vyākārṣīt* // samvṛtaskandha ānanda tathāgato baṁdhumam tathāgatam

[_Mvu_3.231_] vyākārṣīt* // bandhumas tathāgata ānandāriṣṭam tathāgatam
 vyākārṣīt* // arīṣṭas tathāgata ānanda vijitāvī tathāgatam vyākārṣīt* // vijitāvī
 tathāgata ānanda krakucchandam tathāgatam vyākārṣīt* // krakucchandas tathāgato
 ānandāsamasamam tathāgatam vyākārṣīt* // asamasamas tathāgata ānanda
 prabhām̄karam tathāgatam vyākārṣīt* // prabhām̄karas tathāgata ānanda oghajam
 tathāgatam vyākārṣīt* // oghajas tathāgato ānanda mahābalam tathāgatam vyākārṣīt*
 // mahābalas tathāgata ānanda sujātam tathāgatam vyākārṣīt* // sujātas tathāgata
 ānanda pāramgatam tathāgatam vyākārṣīt* // pāramgatas tathāgata ānanda
 mahāprasādām tathāgatam vyākārṣīt* // mahāprasādas tathāgata ānanda sukhendriyan
 tathāgatam vyākārṣīt* // sukhendriyas tathāgata ānanda nakṣatrārājam tathāgatam
 vyākārṣīt* // nakṣatrārājas tathāgata ānanda śatapuṣpam tathāgatam vyākārṣīt* //
 śatapuṣpas tathāgata ānanda virajam tathāgatam vyākārṣīt* // virajas tathāgata ānanda
 brahmaśvararam tathāgatam vyākārṣīt* // brahmaśvaras tathāgata ānanda śirasāhvayam
 tathāgatam vyākārṣīt* //

— śirasāhvaye khu ānanda tathāgate puṣpāvatī nāma rājadhānī abhūṣī dvādaśa
 yojanāni āyāmena purastimena paścimena ca sapta yojanāni vistāreṇa
 dakṣiṇenottareṇa ca saptahi prākārehi parikṣiptā sauvarṇehi sauvarṇacchadanehi
 saptahi tālapañktihī parikṣiptā citrā darśanīyā saptahi varṇehi pūrvavad yāvat
 suvarṇasya tālaskandhasya rūpyamayā patrā phalā ca // teṣām khalu punar ānanda
 tālaskandhānām vāteritānām vātasamghāttitānām valgu manojñāḥ ghoṣo niścarati // ye
 punar ānanda

[_Mvu_3.232_] tatra puṣpāvtyām rājadhānyām śuṇḍāmanusyāpeyā te tena
 tālapatraphalanirgoṣeṇa pañcahi kāmaguṇehi samarpitā samanvamgībhūtā
 krīḍensuh pravicārayensuh // puṣpāvatī khalu punar ānanda rājadhānī saptahi
 vedikājālehi parikṣiptā citrā darśanīyā saptānām varṇānām indratapanārājadhānīvat* //
 tatra puṣpāvtyām rājadhānyām aśūnyā abhūsi imehi evarūpehi śabdehi sayyathīdam
 hastiśabdehi aśvaśabdehi rathaśabdehi pattiśabdehi bheriśabdehi pañavaśabdehi
 śamkhaśabdehi veṇuśabdehi vīṇāśabdehi gītaśabdehi vāditaśabdehi aśnatha khādatha
 pibatha detha dānāni dharmam caratha śramaṇabrahmaṇeṣu bhadram astu vo ti
 śabdehi pūrṇā // tasyām rājadhānyām valayā nāma yaṣṭī abhūsi citrā darśanīyā
 saptānām varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphatikasya

musāragalvasya lohitikāye / dvādaśa yojanāni udvedhena catvāri yojanāni
 abhiniveśam //
 idam avocad bhagavān idam vaditvā
 hy athāparam etad uvāca śāstā /
 eteśām buddhāna paramparāye
 śirasāhvayo pacchimako abhūsi //
 mahānubhāvo ṛṣi samghanāyako
 vineti so koṭisatāni sapta /
 puraskṛto śramaṇagaṇasya nāyako
 so prāviśat puṣpavatīm sunirmitām //
 śirasāhvayo ānanda tathāgata nāgakulottamam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 nāgakulottamas

[_Mvu_3.233_] tathāgata ānanda kṣamottaram tathāgatam vyākārṣīt* // kṣamottaras
 tathāgata ānanda nāgottamam tathāgatam vyākārṣīt* // nāgottamas tathāgataḥ
 ānandāmgottamam tathāgatam vyākārṣīt* // amgottamas tathāgato vāsavam
 tathāgatam vyākārṣīt* // vāsavas tathāgataś candrimam tathāgatam vyākārṣīt* //
 candrimas tathāgata ānanda hetumantam tathāgatam vyākārṣīt* // hetumantas
 tathāgato jinendram tathāgatam vyākārṣīt* // jinendras tathāgato ānanda jāmbunadaṁ
 tathāgatam vyākārṣīt* // jāmbunado ānanda tathāgatas tagaraśikhīm tathāgatam
 vyākārṣīt* // tagaraśikhīr ānanda tathāgataḥ padumam tathāgatam vyākārṣīt* //
 padumas tathāgataḥ kauṇḍinyagotram tathāgatam vyākārṣīt* // kauṇḍinyagotro
 ānanda tathāgato kauṇḍinyagotram eva tathāgatam vyākārṣīt //
 idam avocad bhagavān idam vaditvā
 hy athāparam etad uvāca śāstā /
 eteśām buddhānām paramparāye
 kauṇḍinyagotro paścimako abhūsi //
 trayo ime buddhaśatā udārā
 kauṇḍinyagotrā nāma abhūsi sarve //
 mahānubhāvā ṛṣisaṁghanāyakā
 ekatra kalpe upalāhvayasmīm /
 trayo trayo koṭisatāni teśām
 mahāsaṁnipāto abhūsi śrāvakāṇām //

[_Mvu_3.234_] trayo trayo varṣaśatā ca teśām
 āyuḥpramāṇam abhu śrāvakāṇām /
 treviṁśad varṣasahasrāṇi teśām
 saddharmaḥ asthāśi parinirvṛtānām //
 paścimako ānanda kauṇḍinyasagotro tathāgataḥ candanam tathāgatam vyākārṣīt* //
 candano ānanda tathāgato virajam tathāgatam vyākārṣīt // viraja ānanda tathāgato
 hitesīm tathāgatam vyākārṣīt* // hitesī ānanda tathāgataḥ supātram tathāgatam
 vyākārṣīt* // supātre khalu punar ānanda tathāgate abhayapurā nāma rājadhānī abhūsi
 dvādaśa yojanāni āyāmena sapta yojanāni vistareṇa dakṣiṇenottarena saptahi
 sauvarṇaprākārehi parikṣiptā saptahī tālapaṁktīhi citrāhi darśanīyāhi saptavarṇehi /
 puṣpavatīrājadhānīvat sarvaprakārehi varṇanīyā // tatrāpi valayā nāma yaṣṭī citrā
 darśanīyā saptavarṇehi // supātra ānanda tathāgataḥ samyaksam buddho dharmanetrīm
 avalokayanto paripūrṇakalpaśatam asthāśi // sa varuṇam tathāgatam vyākārṣīt* //
 idam avocad bhagavān idam vaditvā
 hy athāparam etad uvāca śāstā /
 supātraśāstā paramahitānukampako

saddharmanetrīm avalokayanto /
asthāsi so kalpaśatam anūnakam
dvātrīmśat koṭinayutā vinesi //
abhayapurasmīm kṣemavaistārikam prāvacanam karitvā varuṇottamam vyākārṣīt* //
varuṇottamo

[_Mvu_3.235_] ānanda tathāgato dhṛtarāṣṭram tathāgataṁ vyākārṣīt* // dhṛtarāṣṭro
ānanda tathāgato śveturāṣṭram tathāgataṁ vyākārṣīt* // śveturāṣṭra ānanda tathāgataḥ
śikhīm tathāgataṁ vyākārṣīt* // śikhī ānanda tathāgataḥ śikhīm eva tathāgataṁ
vyākārṣīt* //
eteśām buddhānām paramparāye
dvāśaṣṭi buddhā śikhināmasāhvayā /
sarve abhūsi padumasmīm kalpe
mahānubhāvā arisamghasūdanā
vinesi te śrāvakām satpathā pṛthū //
paścimaka ānanda tathāgato virūḍhakam tathāgataṁ vyākārṣīt* // virūḍhakas
tathāgataḥ sunetram tathāgataṁ vyākārṣīt* // sunetras tathāgataḥ sujātam tathāgataṁ
vyākārṣīt* // sujāta ānanda tathāgata ekinā divasavāreṇa caturaśīti sahasranayutāni
śrāvakānām vinetvā tam eva divasaṁ parinirvṛto // tasya khalu punar ānanda
tathāgatasya trimśad varṣasaharāni saddharma asthāsi //
idam avocad bhagavān idam vaditvā
hy athāparam etad uvāca śāstā /
sujāto ānanda tathāgato utpalam tathāgataṁ vyākārṣīt* // utpalas tathāgato
brahmottamam tathāgataṁ vyākārṣīt* // brahmottamo ānanda tathāgato sudarśanam
tathāgataṁ vyākārṣīt* // sudarśane ānanda khalu punaḥ tathāgate devapurā nāma
rājadhānī abhūsi dvādaśa yojanāny āyāmena sapta yojanāni vistāreṇa saptahi
sauvarṇaprākārehi

[_Mvu_3.236_] saptahi tālapaṁktīhi parikṣiptā abhūsi citrāhi darśanīyāhi
saptavarṇehi abhayapurā iva varṇanīyā //
eteśām buddhānām paramparāye
sudarśano paścimako abhūsi /
mahānubhāvo narasaṁghanāyako
vinesi so koṭisatāni trīṇi /
puraskṛto śramaṇagaṇasya nāyako
so prāviṣe devapurām sunirmitām //
sudarśano ānanda tathāgato arthadarśam tathāgataṁ vyākārṣīt* // arthadarśī ānanda
tathāgato mūlam tathāgataṁ vyākārṣīt* // mūlo ānanda tathāgato auṣadhiṁ tathāgataṁ
vyākārṣīt* // auṣadho tathāgato ānanda hitaiśin tathāgataṁ vyākārṣīt* // hitaiśī ānanda
tathāgato jāmbūnadām tathāgataṁ vyākārṣīt* // jāmbūnadām ānanda tathāgataḥ sālam
tathāgataṁ vyākārṣīt* // sāla ānanda tathāgata abhijitam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
abhiji ānanda tathāgato jinavaruttamaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // jinavaruttama ānanda
tathāgataḥ samamtabhadram tathāgataṁ vyākārṣīt* // samamtabhadra ānaṁda
tathāgataḥ śāśivimalam tathāgataṁ vyākārṣīt* // śāśivimalas tathāgataḥ pauṇḍrīkam
tathāgataṁ vyākārṣīt* // pauṇḍarīkas tathāgataś candrimam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
candrimo ānanda tathāgato bhāvitātmām tathāgataṁ vyākārṣīt* // bhāvitātmā
tathāgato

[_Mvu_3.237_] oghajam tathāgataṁ vyākārṣīt* // oghajas tathāgato ānandābhayaṁ
tathāgataṁ vyākārṣīt* // abhayas tathāgata ānanda svayamprabham tathāgataṁ

vyākārṣīt* // svayamprabha ānanda tathāgato mahābalam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 mahābalas tathāgata ādityam tathāgataṁ vyākārṣīt* // ādityas tathāgataḥ
 pratāpavantaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // pratāpavantas tathāgato hiteśīṁ tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // hitesī ānanda tathāgato dhvajottamaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 dhvajottamas tathāgato dhvajadhvajam tathāgataṁ vyākārṣīt* // dhvajadhvajas
 tathāgataḥ ketum tathāgataṁ vyākārṣīt* // ketus tathāgataḥ ketūttamaṁ tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // ketūttamas tathāgato asahyam tathāgataṁ vyākārṣīt* // asahyas tathāgato
 jāmbūnadām tathāgataṁ vyākārṣīt* // jāmbūnadas tathāgataḥ sālarājaṁ tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // sālarājas tathāgato ānandākutobhayam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 akutobhayah tathāgataḥ nirmitam tathāgataṁ vyākārṣīt* // nirmitas tathāgato
 upaśāntam tathāgataṁ vyākārṣīt* // upaśāntas tathāgato jinendram tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // jinendra ānanda tathāgato jinendram eva tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 eteśām buddhānām paramparāye
 jinendranāma paścimako abhūsi /
 trayo ime buddhaśatā udārā
 jinendrā nāmena abhūsi sarve //
 mahānubhāvā ṛṣisamghanāyakāḥ
 ekasmīm kalpasmiṁ mahāyaśasmiṁ /
 trayastrayo koṭiśatāni teśām
 mahāsannipāto abhu nāyakānām //

[_Mvu_3.238_] trayastrayo varśasahasrāṇi teśām
 āyuḥpramāṇam abhu nāyakānām /
 trayastriṁśad varśasahasrāṇi teśām
 saddharmo asthāsi parinirvṛtānām //
 paścimako jinendras tathāgataḥ sarvārthadarśinan tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 sarvārthadarśī tathāgata ānanda dharmanetrīm avalokayanto kalpasahasram loke asthā
 aśokam ca tathāgataṁ vyākārṣīt* // aśoko tathāgato dhvajottamaṁ tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // dhvajottamas tathāgato nyagrodharājam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 nyagrodharājas tathāgato vipulayaśam tathāgataṁ vyākārṣīt* // vipulayaśo ānanda
 tathāgato jayantam tathāgataṁ vyākārṣīt* // jayanta ānanda tathāgataḥ śākyamuniṁ
 tathāgataṁ vyākārṣīt* // śākyamunismīm khalu punar ānanda tathāgate
 samyaksambuddhe simhpurī nāma rājadhānī abhūsi dvādaśa yojanāny āyāmena sapta
 yojanāni vistāreṇa saptahi suvarṇaprākārehi parikṣiptā saptahi tālapamktīhi citrāhi
 darśanīyāhi saptavarṇehi // pūrvavad indratapanā iva varṇanīyā / tatra simhpuryām
 valayā nāma yaśtir abhūsi / pūrvavad varṇanīyā //
 eteśām buddhānām paramparāye
 śākyamunih paścimako abhūsi /
 mahānubhāvo ṛṣisamghanāyako
 vinesi so koṭiśatāni trīṇi /
 puraskṛto śramaṇaganasya nāyako
 so prāviše simhpurīm sunirmitām //

[_Mvu_3.239_] śākyamunir ānanda tathāgataḥ sarvadayan tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 sarvadayas tathāgata ānandātyuttamaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // atyuttamas tathāgata
 uttarām tathāgataṁ vyākārṣīt* // uttaras tathāgataḥ samitāvinam tathāgataṁ vyākārṣīt*
 // samitāvī tathāgato dharmanetrīm avalokayanto paripūrṇam kalpasahasram loke
 asthāsi baladattam ca tathāgataṁ vyākārṣīt* // baladattas tathāgato bhāgīratham
 tathāgataṁ vyākārṣīt* // bhāgīrathas tathāgato amṛgrasam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 amṛgrasas tathāgato nāgottamaṁ tathāgataṁ vyākārṣīt* // nāgottamas tathāgato

nāgabalam tathāgataṁ vyākārṣīt* // nāgabalas tathāgataḥ puṣpam tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // puṣpas tathāgataḥ puṣputtarām tathāgataṁ vyākārṣīt* // puṣputtaras
 tathāgato meruṇ tathāgataṁ vyākārṣīt* // merus tathāgato ratnāgnim tathāgataṁ
 vyākārṣīt* // ratanāgnis tathāgataḥ puṣpakṛtam tathāgataṁ vyākārṣīt* // puṣpakṛtas
 tathāgataḥ dīpamkaram tathāgataṁ vyākārṣīt* // dīpamkara ānanda tathāgate dīpavatī
 rājadhānī abhūṣī dvādaśa yojanāny āyāmena sapta yojanāni vistāreṇa saptahi
 sauvarṇaprākārehi saptahi tālapamktihī citrāhi darśanīyāhi saptavarṇehi parikṣiptā /
 sarvam pūrvavad varṇanīyam //
 eteṣām buddhānām paramparāye
 dīpamkaro paścimako abhūṣī /
 mahānubhāvo ṛṣisaṁghanāyako
 vinesi so śrāvakasahasrāṇi aśītim /
 puraskṛto śramaṇagaṇasya nāyako
 so prāviśed dīpavatīm sunirmitām //

[_Mvu_3.240_] dīpamkara ānanda tathāgato sarvābhībhūm tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 sarvābhībhūs tathāgataḥ padumuttaram tathāgataṁ vyākārṣīt* // padumuttaras
 tathāgato atyuccagāmīm tathāgataṁ vyākārṣīt* // atyuccagāmī tathāgato yaśottaram
 tathāgataṁ vyākārṣīt* // yaśottaras tathāgataḥ śākyamunīm tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 śākyamunis tathāgataḥ arthadarśīm tathāgataṁ vyākārṣīt* // arthadarśīs tathāgatas
 tiṣyam tathāgataṁ vyākārṣīt* // tiṣyas tathāgato puṣyam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 puṣyas tathāgato vipaṣyīm tathāgataṁ vyākārṣīt* // vipaṣyī tathāgataḥ śikhinām
 tathāgataṁ vyākārṣīt* // śikhī tathāgato viśvabhuvam tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 viśvabhūs tathāgataḥ krakucchandam tathāgataṁ vyākārṣīt* // krakucchandas
 tathāgataḥ konākamunīm tathāgataṁ vyākārṣīt* // konākamunis tathāgataḥ kāsyapam
 tathāgataṁ vyākārṣīt* // kāsyapas tathāgataḥ śākyamunīm tathāgataṁ vyākārṣīt* //
 śākyamunir aham tathāgataḥ maitreyam tathāgataṁ vyākārṣīt* // maitreye khalu punar
 ānanda tathāgate ketumatī nāma rājadhānī abhūṣī dvādaśa yojanāni āyāmena sapta
 yojanāni vistāreṇa saptahi sauvarṇaprākārehi saptahi tālapamktihī citrāhi darśanīyāhi
 saptavarṇehi parikṣiptā / sarvam pūrvavad varṇanīyam //
 eteṣām buddhānām paaramparāye
 maitreyo paścimako bhaviṣyati /
 mahānubhāvo ṛṣisaṁghanāyako
 vineṣyati koṭiśatāni saptati /
 puraskṛto śramaṇagaṇasya nāyako
 pravekṣyati ketumatīm sunirmitām //

[_Mvu_3.241_] āvanditabuddhānām ākhyātā puruṣadamyaśārathinām /
 indradhvajāto yāva anāgato vāpi maitreyo //
 śāstā ādityavat tapati pratapantam tejasā puruṣasimham /
 prechhati aśokārāme ānando jinam jitakleśam //
 adbhuta kīrti bhagavataḥ . . . yaśo cādbhuto daśadiśāsu /
 kiṁ karmam kari bhagavām yena tapasi loke sadevake //
 śrutvā ca so maharṣih samśayaśalyānantakanirghātī /
 pratibhaṇati satvasāro ānandam asaṁgavacanāye //
 ānanda śrūyatū me yādṛśam āropitaṁ kuśalamūlam /
 buddhehi śrāvakehi ca tahiṁ tahiṁ saṁsarantena //
 bodhiṁ abhiprārthayatā prārthayamānenā acyutam sthānam //
 sumahantā adhikārā mayā kṛtā hṛṣṭacittena //
 dīpamkare ca buddhe sarvābhībhūsmiṁ buddhe ānanda /

padumottare ca buddhe atyuccasāhvaye //
yaśottarasmiṁ ca śākyasiṁhe ca arthadarśismiṁ tiṣye /
puṣye cāpi naruttame vipaśyismiṁ cāpi saṁbuddhe //
śikhismiṁ pi krakucchande mahāprajñe konākamuni kāśyape /
sumahantā adhikārā kṛtā mayā hrṣṭacittena //

[_Mvu_3.242_] ete mahānubhāvā anantā lokaviśrutā /
udārā satkṛtā mayā tena prabhavāmi ānanda //
tena yaśo atuliyā ca kīrtī abhyudgatā daśadiśāsu /
tena ahaṁ virocāmi sadevake sabrahmake loke //
śrutvāna ca so vacanām avitathavacanasya lokanāthasya /
ānandito hrṣṭacitto ānando uttaram pṛcchet* //
kevaciram atītā te saṁbuddhā enti lokasmi ucyatām /
kevaciram asthāmsu hitāya sarvasya lokasya //
evam kanakaprakāśo hrṣṭo saṁbuddho muditamānaso /
cirakālam atyatītān kīrtayati maharṣiṇo buddhān* //
eṣa paramārthadarśi samatulyo samasamo ca buddhehi /
darśayati prātiḥāryam buddho tatha sarvabuddhehi //
buddhānām eṣa viśayo acintiyo atuliyō asamkhyeyo /
saṁhrṣṭo smi bhagavām śrutvā vacanām amṛtakalpaṁ //
ananto adhigato artho sadevakabrahmakasya lokasya /
buddhānām eṣa viśayo acintiyo eṣa anyehi //
eko śākyakumāro śākyasuto śākiyottamakulīno /
śākyakulanāmṛdjanano buddho tatha bodhayati lokam //
dīpamkarasya atyaye paripūrṇa kalpakoṭī ānanda /

[_Mvu_3.243_] sarvābhībhū daśabalo dīpāloke samutpadye //
astamgate ca tasmiṁ sarvābhībhunāyake /
padumottaro daśabalo kalpaśatasahasre utpadye //
tasya parinirvṛtasya padumuttarasya sugatasya /
atyuccagāmi bhagavām kalpaśatasahasre utpadye //
atyuccagāmināthe parinirvṛte lokaviśrute purā vai /
pamcahi kalpaśatehi yaśottaro buddha utpadye //
nirvṛte yaśottarasmiṁ namondhakāre pranaṣṭe lokasmiṁ /
śākyamuni buddhavīro kalpaśatena samutpadye //
nirvṛte śākyamunismiṁ saṁbuddhe arthadarśi upapadye /
navanavate kalpasmiṁ ānanda imasmiṁ upapadye //
pamcanavate ca kalpe tiṣyo upapadye lokapradhyoto /
dvānavate ca puṣyo nararṣabhaḥ loka utpadye //
ekūnanavate ca kalpe vipaśyī . . . loke upapadye /
trimśe ca kalpe śikhī viśvabhūś caiva utpadye //
krakucchando mahāloko konākamunī ca kāśyapaśirī ca /
aham eva cānanda utpanno bhadrakalpasmiṁ //
vyākṛto mayā mahātmā bhaviṣyati buddho anāgate dhvāne /
maitreyo mahānubhāvo ānanda imasmiṁ kalpasmiṁ //
kalpam aśeṣam bhagavām dīpamkarō buddho loke asthāsi /
sarvābhībhū ca kalpaṁ asthāsi hitāya lokasya //
pratipūrṇām varṣakoṭīm padumottaro pi loke asthāsi /

[_Mvu_3.244_] atyuccagāmi bhagavām varṣaśatasahasram asthāsi //

yaśottaro navati varṣasahasrāṇī arthadarśī asthāsi /
paṁcanavatīm ca tiṣyo dvānavatīm puṣya asthāsi //
aśīti varṣasaharāṇī buddhasya vipasyino purā āyuḥ /
saptati varṣasahasrāṇī śikhīṣya āyus tadā āsi //
ṣaṣṭīm ca viśvabhuvasya paṁcāśat krakucchandasya purāyuḥ /
trimśat konākamuner viṁśat punah kāsyapaśirisyā //
asmākam api ānanda etarahim parīttaka asmiṁ loke /
varṣasatamātram eva āyuḥ śākyādhirājasya //
[eko asthāsu ḥddhīye eke asthānsu karmaṇā /
ṛddhikarma sthapetvāna antarā parinirvṛtā //]
ādityo va tapanto śaradasmiṁ udgato yathākāśe /
yojanaśatam prabhāye dīpaṁkaro spharitvāsthāsi //
prabhāsayanto daśadiśam dharmam deśayamto dullabhotpādaṁ /
lokān dīpeti tena dīpaṁkaro ti se sā samjñā //
sarvābhībhū daśabalo abhibhūya prāṇikoṭisahasrāṇī /
amṛtapadasmīm vīnesi tena se samjñā anabhibhūtā //
padumottaro puravare udyānagato sare abhiramanto /

[_Mvu_3.245_] adarśi rathacakramātram sarasmīm abhyudgatam padumam //
so tatra abhiruhitva niṣīdi paryamkaṁ ābhūmijitvā /
sparṣesi paṁcābhijñā milāyamāne mahāpadume //
paṁcābhijño bhūtva ḥddhiye vaihāyasam abhyudgamyā /
upaśritya bodhimūlam daśabalo sarvajñatām prāptah //
udgamyā tālamātram asthāsi atyuccagāmī bhagavām /
tena atyuccasāhvayo ti samjñā //
vaistārikam abhūṣi prāvacana . . . adāntadamakasya /
aparimitayaśo bhagavato tena yaśottaro ti abhu samjñā //
ṛddhasphīṭapuravarā niṣkramya śākiyo gautamagotro /
apahāya ratnā sapta so śākyamunīti abhu samjñā //
arthasmīm arthadarśī arahatve vīnesi śrāvakaśatāni /
tena samajñā loke abhūṣi jina arthadarśīti //
tiṣyamahe vartante tiṣyo utpadye lokapradyotah /
tena samajñā loke timirāpanudasya tiṣyo ti //
puṣyamahe vartamte puṣyo utpadye lokapradyoto /
tena samajñā loke nakṣatrasāhvayo sa puṣyo ti //
animiṣasamantacaksurvipaśyī rūpāṇi paśyati anīryo /
vipaśyīti viśuddhanayano tena vipaśyī abhūt samjñā //

[_Mvu_3.246_] arthaṁ pi arthakarāṇī vidhīni anuśāsate pṛthivīpālo /
tena . . . bhagavato vipaśyīti abhu samajñā //
abhisam̄budhyitva jino oloketi vipaśyī yam lokam /
keśaridharmaṁ dṛṣṭvā tena vipaśyīti abhu samjñā //
yasyutpādā loke hutāsano va prajvalito samāruto /
atiriva śikhī pradīpyate tena śikhīti abhu se samjñā //
utpanne ca jinendre devo tadā pravarṣati acchinna /
dhārāhi tenudgamāśi ghoṣo viśvabhusya āsi samjñā //
krakucchandasya bhagavato konākamunisa kāsyapaśirisyā /
kulavamśāt prabhṛtāni mātāpitṛnāmadheyāni //
ādityagotro tejasvī ikṣvākukulasam̄bhavo /
jātītah kṣatriyo agro bhagavām agrapudgalo //

ajite brāhmaṇakule anekaratnasamcaye /
apahāya vipulāṁ kāmāṁ pravrajiṣyati brāhmaṇo //
ṛddhisphīte kule caiva sumatipratimaṇḍite /
prthivīmaṇde maitreyo bhaviṣyanti anāgate //
prathamasmīm sannipātē ṣaṇṇavati koṭiyo bhaviṣyanti sarveṣām eva arhantānāṁ
vaśibhūtānāṁ dhutarajānāṁ / dvitīye pi sannipātē caturenavati koṭiyo bhaviṣyanti

[_Mvu_3.247_] sarveṣām arhantānāṁ vaśibhūtānāṁ dhutarajānāṁ / tṛtīyasmīm
saṁnipātē dvānavati koṭiyo bhaviṣyanti sarveṣām arhatām vaśibhūtānāṁ
dhutarajānāṁ //
dīpam̄karo mahāprājño jātīye āsi kṣatriyo /
sarvābhibhū daśabalo so jātīye āsi brāhmaṇo //
padumuttaro daśabalo jātīye āsi kṣatriyo /
atyuccagāmī bhagavām jātīye āsi brāhmaṇo //
yaśottaro śākyamunir jātīye āsi kṣatriyo /
arthadarśī ca tiṣyo ca puṣyo cāpi naruttamo /
jātīye brāhmaṇā ete bhāvitātmā maharṣīṇo //
vipaśyī ca śikhī caiva viśvabhū caiva kṣatriyā /
krakutsando konākamuni kāsyapaś cāpi brāhmaṇā //
śuddhodanasya rājño ikṣvākujasya putro māyāya /
śākyakulanandijanano śākyo bhūt śākyasukumāro //
koṭīsataparivāro spharitva sasurēśvaralokam virajo /
vimukto vimuktacitto maitreyo bhaviṣyati samajñā //
dvihim eva te kulehi utpadyanti narottamāḥ /
kṣtriyyakule ca prathamam athavāpi brāhmaṇakule //
yadā hi agrā ākhyātā lokasmīm bhonti kṣatriyā /
tadā kṣtriyyakule buddhā utpadyanti narottamāḥ //

[_Mvu_3.248_] yadā tu guṇasaṁkhyātā lokasmīm bhonti brāhmaṇāḥ /
tadā brāhmaṇakule buddhā utpadyanti maharṣīṇāḥ //
caturmahāpathe dṛṣṭvā lokajeṣṭham dīpam̄karam /
jaṭilaṁ prastave hrṣṭo bodhim prarthento anuttarām //
suvarṇapuṣpam . . . grahetvā kṛtāmjali /
sarvābhibhūm okiresi bodhim prārthento anuttarām //
hemapiṇḍasamkāśām puṣpām grahetvā puṣpāṇa amjaliṁ /
padumuttaram cokire haṁ bodhim prārthento anuttarām //
atyuccagāmī bhagavām lokasya anukampako /
hiranyena okire haṁ bodhim prārthento anuttarām //
yaśottaram mahābhāgām bhikṣusamghapuraskṛtam /
upāsanena pratimāne bodhim prārthento anuttarām //
gamdhām grahetvā . . . surabhigamdhā mahārahām /
śākyamunīm okire haṁ bodhim prārthento' nuttarām //
suvarṇarūpyavaiḍuryam grahetvāna kṛtāmjali /
arthadarśīm okire haṁ bodhim prārthento anuttarām //
tiṣyam cāhaṁ lokanātham saṁmukhā haṁ abhistave /
pratyutpannaprayogena bodhim prārthento nuttarām //
puṣyam cāhaṁ samāpanno saṁhṛṣṭo prāmjalīkṛto /
namasyamāno asthāsi bodhim prārthento nuttarām //

[_Mvu_3.249_] vipaśyim dṛṣṭvā āgataṁ pūrṇamāśī va candramam /

ajinam̄ prastare mārge bodhim̄ prārthento nuttarām̄ //
 śikhinam̄ lokārthecaram̄ bhikṣusamghapuraskṛtam̄ /
 tarpeśi khādyabhojyena bodhim̄ prārthento nuttarām̄ //
 viśvabhuvam̄ ca mahārhehi cīvarehi saśrāvakam̄ /
 ācchādaye samprahṛṣṭo bodhim̄ prārthento anuttarām̄ //
 trihi ca lokanāthehi brahmacyaryam̄ care aham̄ /
 kāsyapo mām̄ viyākārṣī bodhim̄ prāpsyasi anuttarām̄ //
 āpamcahi kṛtī yeva trīhi prārthayāmi nirvṛtim̄ /
 trīhi ca vāsito loke triṁśako ca vivartitaḥ //
 ekanavatismiṁ kalpe yadā loke vivartito /
 atha anye bodhisatvo nava kalpāni samsare //
 vīryakāyena sampanno prajñāpṛthusamāhito /
 nava kalpāni sthāyesi vīryeṇa puruṣottamah //
 vīryantu yantreti bodhim̄ ananyabhāṣitam̄ balaṁ /
 na ca vīryam̄ na praśastam̄ bodhyam̄gabalam̄ indriyam̄ //
 prahānādānada[masamya]mena samudāgacchanti narottamā /
 vivartamāne lokasmiṁ bhavanti puna pumgavā //
 te bodhim̄ kalpaśatena samudānenti narottamā /
 atha ekanavate kalpe sambuddho śākyapumgavo //

[_Mvu_3.250_] dānaśīlam̄ parigṛhya bodhisatvā mahāyaśā /
 dānam̄ śīlam̄ ca prajñām̄ ca varṇayanti maharṣinām̄ //
 buddhāna dānam̄ sugatena deśitam̄
 anomanyāyena anomabuddhinā /
 tādṛśam̄ sugatam̄ anusmaranto
 nirāmiśām̄ ko na labheta prītim̄ //
 idam̄ avocad bhagavām̄ sadevamanuṣyāsuraloko bhagavato bhāṣitam̄ abhyanandat* //
 _____ samāptam̄ bahubuddhasūtram̄ //

mahāntam̄ dharmasambhāram̄ mahājanahitāvaham̄ /
 mahāvastum̄ mahājñānam̄ bhadantasugatena hi /
 sarvasatvānām̄ hitāya sambuddhena prakāśitam̄ //
 ye ca deśenti saddharmam̄ śṛṇonti ye ca deśitam̄ /
 sarve te adhigacchanti nirvāṇapadam̄ acyutam̄ //
 sarvam̄dadasya pura jātir abhūsi siddhā
 ācāradānadamathair jagatīhiteśī /
 savighnarūpacarito tad abhūsi śakro
 mā cyāvayiṣyati mameṣa ito grasthānāta //
 so nirmiṇitva narakaṁ sarvadasya tasya
 ye dānaśūraguṇavām̄ prapatanti atra /

[_Mvu_3.251_] samṝhya vīra vata tam̄ duḥkham̄ evarūpam̄
 dānam̄ nidānam̄ sarvasatva sukhī bhavantu //
 śakro bravīt praśamadānamena vīra
 kim̄ prārthayet* bhagavatīsukhatām̄ paratra /
 so hy abravīt bhagavatīpure nāsti kāya
 prāg eva kho bhagavatīpura-arthikeṣu //
 yatra na jānatī jarām̄ na ca mṛtyum̄ vyādhim̄
 na ca . . . priyajanaḥ priyaviprayogah /

śāntam nirālayam nirantaraduhkhamokṣam
prārthayāmi padam acyutam nirvṛtim ca //
so hy abravīt paramaduṣkaram etat sthānam
bodhīvibodhanakaṁ kāmaratiprahāṇam /
nivartaya mataṁ svakam janayāhi chandam
kāmasukhe viṣamabhogaśukhe ca ramye //
śakrāsanam yadi bhave mama nityakālam
sarvaiś ca kāmaratibhiḥ na ca viprayogam /
na tv eva kāmaguṇasaukhyanibaddha buddhi
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
divyāni mānuṣasaukhāni ca yāni loke
yam ceha janmani sukhāsti sukhām yam ūrdhvam /
te kalpakoṭinayutā sukhito bhaveyam

[_Mvu_3.252_] sarvajñatāye prañidhim na nivartayeyam //
duḥkhāni yāni ca ihāsti ca śrūyate ca
ye kalpakoṭinayuteṣu bahuprakāram /
te duḥkha kalpanayutā duḥkhito bhaveyam
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
yāvantareṇa paramārthavidū bhaveyam
tāvantaram yadi avīcigato vaseyam /
vīryam ca me na pratisaṁharaṇāya śakyam
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //

.....
..... yac ca bāla /
bhūmijeya ayoguḍam pibeya vilīnaloham
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
pātālamadhye nivase vadhavehi sārdham
khajje śārīram ca punah puna samījaneya /
tad duḥkham tādṛśakam udvahitum samarthaḥ
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
śaraśaktivarṣam yadi varṣayi tīkṣṇadhāraṇam
sarvam śārīram yadi chijjati tam aśeṣam /
tad duḥkham tādṛśakam udvahitum samarthaḥ
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //

[_Mvu_3.253_] yadi gaṁgavālukasameṣu karitva pūjām
buddhesu paścāham labheyam imam agrabodhim /
tam tāvad dīrgham bhavam saṁsāritum samarthaḥ
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
garbhāsaye yadi bhave mahakalpakoṭī
jātaś ca jātiśataṁ khijjeya agam me so /
tad duḥkham tādṛśam śārīragatam saheyam
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
yāni ca duḥkhā narake tatha tiryagyonyām
pretamanuṣyakabhavesu bahuprakāram /
tam duḥkham sarvam nipate yadi me śārīram
sarvajñatāya prañidhim na nivartayeyam //
yāvanti prāṇanayutā vinayeyam loke
tāvanti kalpanayutām narake vaseyam /

tam duhkham tāvaciram udvahitum samarthaḥ
 sarvajñatāya praṇidhiṁ na nivartayeyam //
 nāham punaḥ ito nivartayitum samarthaḥ
 eṣo so niścaya kṛto jagato hitārtham /
 yāvan na prāptam amṛtam paripūrṇamāsā
 sarvajñatāya praṇidhiṁ na nivartayeyam //
 saṃnāha esa dṛḍha vajramayo saṃnaddho
 dāne dame vratatape na me asti khedo /

[_Mvu_3.254_] satvāna mocayitum haṁ apunaḥbhavāya
 sarvajñatāye praṇidhiṁ na nivartayeyam //
 evam niścitamatī suviniścītārthā
 bodhīnibaddhahṛdayā vicaranti loke /
 laṅghitabahubhir iva pāragatā samudram
 prāptonti bodhim sabalam namucim nihatvā //
 atha khalu rājā śuddhodano yadā bhagavām nyagrodhārāme pauruṣamātram
 vaihāyasam antarīkṣe vividhavicitrāṇi yamakaprātiḥāryāṇi karoti yadā rāhur
 asurendro vemacitrī asurendro mucilindo asurendro anye ca ṣaṣṭīr asuranayutāni
 anuttarām samyaksam̄bodhiṁ vyākaritvā bahūni ca prāṇakoṭisahasrāṇi ārye dharme
 pratiṣṭhāpayitvā ātmanā ca śrotāpattiphalam sākṣāt̄kṛtvā dṛṣṭasatyō aviparītaparyayo
 śāstuh śāsane utthāyāsanāto yena bhagavāms tenāmjaliṁ prāṇāmayitvā bhagavato
 purato imam udānam udānayati // labdhā me putra sulabdhā lābhā yasya me edr̄so
 putro dvipadānām uttamaḥ sarvaguṇair upetaḥ / amohanto putra saphalam
 cakravartirājyam apahāya mahāntam ca jñātivargam vijahitvā abhiniṣkramaṇam /
 amoham te saphalam ṣaḍvarṣāṇi duṣkaram cīrṇam aho amoham te saphalakṛtena
 bodhiḥ prāptā / amohante saphalam ca dharmo prakāśitam yasya te sadr̄so nāsti
 sadevake loke samārake sabrahmake saśramaṇabrahmaṇipake prajāyām
 sadevamānuṣāsurāyām // mamāpi putra amoham saphalam ca jīvitam

[_Mvu_3.255_] yasya mama viṣaye edr̄so putro utpanno asadr̄so sarvaloke
 devamanuṣyānām agro // sādhu putra sarvaloke arthatasamahitaiṣī anukampako
 anukampām upādāya mamāpi putra anukampām upādāya yāvatakam kapilavastum
 vāsam vasitukāmah tam devasikam rājakule bhumjeti // adhvīṣaye khalu bhagavām
 tuṣṇībhāvena //

____atha khalu rājā śuddhodano bhagavato tuṣṇībhāvenādhivāsanām viditvā hr̄sto prīto
 saumanasyajāto samvṛtto bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā triṣṭikṛtvām pradakṣinīkṛtvā
 yena bhikṣusamgham tenāmjaliṁ prāṇāmayitvā prakrāmi // atha khalu rājā
 śuddhodano tasyaiva rātryātyayena prabhūtam khādanīyam bhojanīyam pratijāgaritvā
 kapilavastunagaram siktasamīmr̄ṣṭam kṛtvā apagatarajam
 apagatapāṣāṇāśarkarakaṭhallam muktapuspāvakīrṇam gandhaghāṭikāvidhūpitam
 citraduṣyapariṣiptam vitatavitānam osaktapaṭṭadāmakalāpam yāva ca kapilavastum
 yāva ca nyagrodhārāma atrāntare naṭanartaka-illamallapāṇisvarikā kumbhatūṇikā
 veṇuvamśasvaradvistvalaśobhikakhelukabhāṇakagāyanakapamcavatukā deṣe deṣe
 sthāpitā tathā bhagavato mahatā rājānubhāvena mahatā rājā-ṛddhīyena nagarapraveśo
 bhaveyā //

____bhagavām dāni aparejjukāto na cātikāle na cātivikāle māgadhake prātarāśe
 vināsayitvā ca prāvaritvā ca bhikṣusamghapuraskṛtaḥ bhikṣusamghaparivṛto
 dakṣiṇena śāriputro vāmena maudgalyāyano nupṛṣṭhato ānandabhiṣu /
 dvayoparājikam gacchanti / haṁsapraḍīnam buddhā bhagavanto gacchanti // dharmatā
 khalu punar buddhānām bhagavatām nagarapraveśe

[_Mvu_3.256_] yadā bhagavān nagaram praviśati aśvā heṣanti hastinam
kraumcanādam muṃcanti morā nṛtyanti kokilā tuṇatuṇāyamti aghaṭṭitāni vādyāni
vādyanti peḍāgatāny ābharaṇāni rasanti / andhā cakṣum tanmuḥūrtam pratilabhanti /
vadhirās tammuḥūrtam śrotam pratilabhante / unmattakās tammuḥūrtam smṛtiṁ
pratilabhante / viśapītakā nirviṣā bhavanti / ye janā aśrāddhā mandaprasādās te dāni
pratisamviditā bhavanti //

____ atha bhagavām nagaram praviśati // samanantaram bhagavata
kapilavastunagaradvare pādatalā upakṣiptā tad iyam mahāpr̄thivī ṣaḍvikāram kampe
saṃprakampe saṃpracale saṃpravedhe purastimam unnamati paścimakam onamati
paścimam unnamati purastimam onamati dakṣinām unnamati uttarā onamati uttarā
unnamati dakṣinā onamati // bhagavām dāni kapilavastum nagaram praviṣṭa
anupūrveṇa pitur niveśanam anuprāptaḥ // tehi dāni kapilavāstavyehi śākyehi śākyām
saṃnipātētvā ghoṣaṇā kārāpitā bhavanto na kenacid rāhulasyācikṣitavyam tvam
bhagavataḥ putro ti yo ācikṣiyati tasya vadho danḍo //

____ bhagavām dāni nityakam rājakule bhumjati // atha khalu mahāprajāpatī gautamī
rājānam śuddhodanam vijñāpayati // mahārāja yadi eva anukūlam bhaveyā tataḥ
bhagavām mama kule bhumjeyā // rājā āha // gautamī evam karohi // atha khalu
mahāprajāpatī gautamī yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā
vanditvā

[_Mvu_3.257_] yena bhagavāms tenāmjaliṁ praṇāmayitvā bhagavantam etad avocat*
// adhivāsayatu bhagavām śuvetanāye bhaktena svake niveśane // adhivāsayati
bhagavām tūṣṇībhāvena // atha khalu mahāprajāpatī gautamī bhagavataḥ
tuṣṇīmbhāvenādhivāsanām viditvā prabhūtam khādanīyabhojanīyam pratijāgaritvā
tasyaiva rātryā atyayena svakam niveśanam suktasamṛṣṭam kārāpitam
osaktapaṭṭadāmakalāpam mukta puṣpāvakīṇam dhūpitadhūpanam / bhagavato
mahārham āsanam prajñapitam yathopakam ca bhikṣusamghasya // atha khalu
bhagavām kālyam eva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya bhikṣusamghapuraskṛto yena
prajāpatīye gautamīye niveśanam praviṣṭo / niṣīdi bhagavān prajñapta evāsane
yathāsanam ca bhikṣusamghah // atha khalu mahāprajāpatī gautamī svahastameva
prabhūtena khādanīyabhojanīyena buddhapramukham bhikṣusamgham samṛtarpayi
saṃpravārayi // bhagavām dāni yan kālam bhuktadhadupāṇir apanītapātro
bhikṣusamgho ca tato bhagavām mahāprajāpatīgautamīye antaḥpurikānām ca
anupūrvīyadharma deśānām praṇāmeti / yat tad buddhānām bhagavatām
anupūrvīyadharma deśānā / tadyathā dānakathām śīlakathām svargakathām
punyakathām punyavipākakathām // prasīdi mahāprajāpatī gautamī prasannacittāya
punaḥ bhagavām catvāry āryasatyāni prakāśayati / duḥkham duḥkhasamudayam
duḥkhanirodham mārgam // mahāprajāpatīye dāni gautamīye tatrāsane niṣāṇāya
virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣurviśuddham //
____ rāhulo dāni bhagavato chāyāye sprṣṭah / tasya dāni sarvaromāṇi hrṣṭāni
sarvagātrāṇi praklinnāni sarvaśarīram ca prīṇitam / bhagavataḥ chāyāye niṣīditvā

[_Mvu_3.258_] bhagavantam animiṣam nidhyāyati // rāhulo dāni mātaram prcchati //
ambe kahīm pitā gato // yaśodharā āha // putra dakṣināpatham gataḥ // rāhula āha //
ambe kenārthena dakṣināpatham gataḥ // yaśodharā āha // vāṇijyena gato // rāhula āha
// kisya dāni so mama tāto na kiṃcit śobhanam preṣayati // yaśodharā āha // putra
kṣatriyehi mārgo viruddhaḥ // tad yadi āgacch�ati tadā svayaṁ āgamiṣyati // rāhulo
āha // ambe kiṃ esa śramaṇako mahyam jñātiko bhavati / na kahīmci* mama edrśo
mano nipatati yathāyam śramaṇo / manyam aham idānīm me sarvahṛdayam harati /

tam nāhetukam yan mama imasya śramanasya saha darśanena īdrśam premam atiriva
 (utpāditam) yathā nānyeśām śākyānām / tan manyām aham pitā va so mama // sā dāni
 yaśodharā āha // putra na eṣo tava pitā // rāhulo dāni mātṛkaruṇakanṭhikāya yācati //
 ambe anyavaśyam me ācīkṣāhi ko mama eṣa śramaṇako bhavati // tasyā yaśodharāye
 premnasnehena hṛdayam paripīḍitam / paśyati kiṁ se kariṣyāmi / yadi tāva
 ācīkṣiyam vadho daṇḍo / atha dāni nācīkṣiyam svako me putro parivāmcito
 bhaviṣyati / jāne kiṁ bhavatu ācīkṣiyam aham // kāmaṁ khalu me śākyā tīkṣṇena
 śāstreṇa amgāni cchindensuh sampradālensuh na tv eva rāhulaśirisya
 svakasya putrasya nācīkṣiyam // kāmaṁ khalu me śākyā kāyam tīkṣṇena śāstreṇa
 vaddhaṭṭikāyam pāṭayensuh na tv evāham rāhulaśirisya svakasya putrasya
 nācīkṣiyam // kāmaṁ khalu me śākyā kāyam tīkṣṇena śāstreṇa kahāpaṇamāṁsikam
 pi cchindensuh na tv evāham

[_Mvu_3.259_] rāhulaśirisya svakasya putrasya nācīkṣiyam // kāmaṁ khalu me
 śākyāḥ kāye api bilaśatāni pāṭensuh na tv evāham rāhulaśirikasya svakasya putrasya
 nācīkṣiyam //

atha dr̄ṣṭvā āgataṁ tam gaṇavaraparivāritam puruṣasimham /
 mīlitavigataḥ abhimano nidhyāyati rāhulo sugataṁ //
 vārāṇacakoranayanām amjanapūrehi muditanayanehi /
 mātaram avalokayanto nidhyāyati rāhulo sugataṁ //
 tam dr̄ṣṭvā upaniṣaṇṇam gaṇavaraparivāritam puruṣasimham /
 vatso iva kṣīrapako upāgame yena saṁbuddho //
 so ca mudito narottamo niṣaṇno sugatacchāyāyām /
 āmantrayati janānīm sukhām śramaṇasyeyam chāyā //
 bahukā śākyakumārā dr̄ṣṭā mayā gatā daśasu diśāsu /
 ābharaṇabhbhārabharitā no mahyam manam prasīdeti //
 yathemam kāśāyadharam dr̄ṣṭvā tūrṇam prīṇyati me gātram /
 bhāṣantam madhuravacanam śrutvāna prīṇitam me gātram //
 jālamṛduhastapādo samantaprāśādiko pradarśaniyo /
 prekṣanto pi namdāmy aham asecanakadarśano khu ayam //
 tuṣṭo bhavāmi dr̄ṣṭvāgacchantam dūrato kanakavarṇam /
 pratigacchante tu aham duḥkhito bhavāmi abhāvena //
 paśyanto nāhetukam mahyam yamasamstavam kanakavarṇam /

[_Mvu_3.260_] sahadarśanād* atiriva manam prasādiyatī //
 manyām aham pitā mama bhrātā tataḥ tahiṁ tahiṁ jātiṣu /
 āśid mama śramaṇako tathā hy ayam prīṇayati gātram //
 ācīkṣe mahyam janani yadi te dr̄ṣṭam śrutam pi vā pūrvam /
 kasyārthāye mama so atiriva cittam prasādeti //
 tasya vacanam śruṇitvā svakasya putrasya bhāṣamāṇasya /
 uṣṇam iva viśvasanto rāhulamātā ato abravīt* //
 paridahyate me hṛdayam pariprcchati vācāya madhurāya so /
 na śākyam rāhulaśirisya svakasya putrasya nākhyātum //
 kāmaṁ khu mahyam kāyam chindensuh suniśitena śāstreṇa /
 na śākyam rāhulaśirisya svakasya putrasya nākhyātum //
 kāmaṁ khu mahyam kāyam śākyā vaddhaṭṭikāyam pāṭensuh /
 na śākyam rāhulaśirisya svakasya putrasya nākhyātum //
 kāmaṁ khu mahyam kāyam kahāpaṇamāṁsikam pi cchindensuh /
 na śākyam rāhulaśirisya svakasya putrasya nākhyātum //
 kāmaṁ khu mahyam kāyē śākyā api bilaśatāni pāṭensuh /

na śakyam rāhulaśirisya svakasya putrasya nākhyātum //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
karṇikāram va saṃkusumitam suvarṇavarnam prasādaniyam //

[_Mvu_3.261_] yasyaiśā śaṃkhavalā bhamukāntara ūrṇā dakṣinavartā /
eṣo te putra pitā yasyaiśā prabhā ca niścarati //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
kālānuśārisadṛśam pravāyamtaṃ śīlagamdhena //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
himavām va śailarājā pratiṣṭhitam dhyāna catvāri //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
nāga iva hemavanto abhyudgata āryasamghasya //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
siṃha iva dāṭhi balī vilokayantam daśadiśāsu //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
ṛṣabho iva gogaṇasya parivāritam āryasamghena //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
candro va pūrṇamāśī prabhāya lokam virocayati //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
sūryo va udayanto andhāna janeti obhāsam //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
śakro va devarājā puraskṛto devatāgaṇehi //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
brahmā va brahma-loke udīrayati adbhutam ghoṣam //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /

[_Mvu_3.262_] sālavanam va saṃkusumitam dvātrimśalakṣaṇarucirāṅgah //
eṣo te putra pitā yo nagaravaram tvām cāpi mamaṃ ca /
avahāya niṣkrānto anapekṣī jñātisamghasya //
eṣo te putra pitā yam paśyasi dūrato kanakavarṇam /
śayane sukhaprasuptam kāṇṭhakam abhiruhya niryāto //
etasya devatā hi dvāram vivarensu lokanāyakasya /
śabdam cāntarahāye mā koci jano śruṇe śabdam //
so tatra mallaviṣaye āmantresi cchandakam āśīno /
cūḍā sā parigṛhītā āhara śuddhodanasakāśam //
ābharaṇā kāṇṭhakam ca . . . upanāmaya pr̄thivīpāle /
abhvādanam ca brūhi mātuś ca mamaṃ narapatim ca //
anivartitam gamiṣyam kṛtasvakārthaś ca āgamiṣyāmi /
ohitabhāraviṣalyo puṇyakṣetro bhave loke //
ohitabhāraviṣalyo kṛtasvakārtho jitakleśo jñāti /
gaṇam anukampamāno iha āgato va kapilavastum //
rāhulo dāni mātuḥ sakāśāto śrutvā eṣo me pitā ti tataḥ bhagavato cīvara-kōṇake śliṣṭa
āha // ambe yadi esa mama pitā bhavati agārasyānagāriyam pravrajīṣye paitrkam
mārgam anveṣyam // samanantaram rāhulo bhagavataś cīvara-kōṇake samśliṣṭah / tāhi
dāni antaḥpurikāhi rāvo srṣṭo // rājā dāni śuddhodano

[_Mvu_3.263_] tam ravam śrutvā bhīto pṛcchati // kasyaiśā pāpako śabdaḥ mahato
janakāyasya nirghoṣā yādṛśo sarvārthasiddhe abhiniṣkrānte // tataḥ aparehi ākhyātām
// deva rāhulakumāro bhagavataś cīvara-kōṇake samśliṣṭo aham api pravrajīṣyāmīti //
rājā dāni śuddhodano utkāṇṭhito utkāṇṭham utsṛjati rājavamṣe // rājā dāni śuddhodano

prarunđo yadā rājā prarunđo tadā sarvam śākyamandalam prarunđam / evam dāni
 abhyantarato vāhyato ca ekorodanam vartati // rājā suddhodano roditvā aśrūṇi
 parimārjayanto yena bhagavāns tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau vanditvā
 ekāsam uttarāsamgām kṛtvā dakṣinām jānumandalam prthivyām pratiṣṭhāpayitvā yena
 bhagavāns tenāmjaliṁ prañāmayitvā bhagavantam etad avocat* // paryāptam yam
 bhagavām cakravartirājyam avahāya mahāntam ca . . . eko abhiniṣkrānto tat sādhū
 bhagavām rāhulakumāram anujānāhi yam na pravrajīṣyati mā ayam rājavamśo
 udviddhiṣyati // bhagavān āha // caramabhaviko mahārāja eso satvo kṛtādhikāro
 vāsitavāsano anyehi buddhehi abhavyo eso gr̄hakalatramadhyāvasitum / etehi eva
 skamdhēhi parinirvāpayitavyam // rājāpi suddhodano śrāddhaprasāmno śraddadhāti
 bhagavato āha ca // yato bhagavān abhiniṣkrānto tato ekehi asmābhi na śakṣitam
 kiṁcid rāhulasya adhikāram kartum na jātakarmāpi na jaṭakaraṇakarmāpi na
 kuṇḍalavardhanam / yadā bhagavām rāhulena atyavaśyam pravrajītavyam tat sādhū
 bhagavām āgametu sapta divasāni saptame divase abhiniṣkramanam kariṣyati tam eva
 se bhaviṣyati jātikarma tam eva cūḍākaraṇam tam eva kuṇḍalavardhanam tam eva
 abhiniṣkramanam //

[_Mvu_3.264_] atha khalu bhagavām rāhulam āmantrayati // nivartāhi rāhula yathā te
 ayyako āṇapeti tathā karohi // rāhulah dāni bhagavato cīvarakoṇakā osṛṣṭo //
 ____yaśodharāye dāni rāhulam haste gr̄hītvā antahpuram praveśito utsamgena gr̄hītvā
 niṣaṇṇā āha // putra rāhula mā pravrajāhi durabhisambhuṇam nāma dāni putra
 manyasi / edṛśāni kāśikasukṣmāṇi vastrāṇi dhāretavyāni yathā iha rājakule edṛśāhi
 mahārhāhi śayyāhi śayitavyam yatheha rājakule edṛśāni mr̄ṣṭāni bhojanāni
 bhoktavyāni yatheha rājakule / api tu putra rāhula pravrājikena bhūmyām
 tr̄ṇasamstarike śayitavyam vṛkṣamūle śeyyāsanam caṇḍālapukkasakulāni piṇḍāya
 gantavyam kruḍḍhaprasannānām mukham nirīkṣitavyam api śvasamānam pi
 ucchiṣṭam bhojanam bhoktavyam / api kumbhavāsiye śmaśānā ujjhitacodakā
 sāhartavyā aranyāyatanehi vihartavyam / tatra bhairavāṇi śabdāni śrūyanti
 sayyathīdām simhaśabdā pi vyāghraśabdā pi bheruṇḍakaśabdā pi / tvam ca putra
 rāhula sukumāro sukhocito rājakule samvṛddho tvam ca putra sammarjitako
 vīṇāvamśapanavamadurām śabdām śrunamāṇo katham te ratir bhaviṣyati tam kuham
 nāma sambhūṇiṣyasi // tatra sādhū putra rāhula iha antaḥpure pañcahi kāmaguṇehi
 krīḍāhi pravicārayāhi kim cānena prāvrājyena // rāhula āha // ambe na so mama pitā
 mahārājakule samvṛddho // yaśodharā āha // evam idam // rāhula āha // ambe yo kocit
 samyagvadamāno vade so sukumāro paramasukumāro ti tat so yo me pitā

[_Mvu_3.265_] na so bhūmyām tr̄ṇasamstarike śayati vṛkṣamūle śeyyāsanam
 kalpayati kulākulesu piṇḍāya carati ucchiṣṭāni bhojanāni bhumjati aranyāyatane
 viharati na so pi nāma evam sukumāro evam sukhocito tenāpi abhisambhuṇitam tad
 vayam nābhībhūṇiṣyāmaḥ // api ca ambe kāmān avahāya agārasyānagāriyam
 pravrajīṣyam atyavaśyam nirvāṇam prāpayiṣyāmo / api ca ambe yady atra koci
 dhṛtimām smṛtimām mama evam tatra gaṇayāhi aham eva pravrajīṣyam anvesyam
 paitṛkam mārgam // yaśodharā āha // putrāvāśyam pravrajīṣyasi // rāhula āha //
 bāḍham atyavaśyam // yaśodharā āha // nāsti mokṣo // rāhula āha // nāsti // yaśodharā
 āha // parityajasi mamaṁ ca āryyakam ca jñātivargam ca // rāhulo āha // bāḍham
 parityajiṣye // yaśodharā āha // śrūṇu putra yadi tāvad atyavaśyam agārasyānagāriyam
 pravrajasi tato ṣaḍindriyehi susamvṛtaguptadvāreṇa viharitavyam bhojane ca te
 mātrajñatāye bhavitavyam / pūrvarātrāpararātram jāgarikāyogam anuyuktena
 bhavitavyam / ārabdhavīryeṇa te bhavitavyam / sthānacaṇkramaniṣadyāyogam
 anuyuktena te viharitavyam / api mānsaśonitam te putra parityajitavyam / na caiva

buddhaprajñaptisiksāpadam atikramitavyam / prajñaptam ca te putra bhagavato
siksāpadam paripūrṇam dhārayitavyam / api jīvitahetor api te putra aṇvetavyam /
aprāptasya nirvāṇasya prāptaye susamvṛtena ca te putra bhavitavyam // tat kasya
hetoh // āgacchanti hi putra strīmahallikā prāsādikā darśanīyā bhagavato pādavandīyo
teṣām te putra māṭrasamjñā upasthāpayitavyā / āgacchanti putra strīkumārīyo prāsādikā
darśanīyā ābharaṇabharitā tatra te putra cchando na karaṇīyo api tu te

[_Mvu_3.266_] putra tasmiṁ samaye duḥkhānupaśinā viharitavyam anityānupaśinā
viharitavyam // yadi śaknosi putra rāhula pravrajyāto cittam vinivartayitum tataḥ
saprasādo bhavāhi //

____atha khalu rājñā śuddhodanena kapilavastunagare āṇattikā dinnā / yattakam
kapilavastusmiṁ nagare sāmantam dvādaśa yojanāni yat kiṁcid gandham ca mālyam
ca puṣpam ca cūrṇam ca tam sarvam samudānayatha / yattakā naṭanartaka-
ṭillamallapāṇisvarikā samnipātetha //
manasā devānām vacasā pārthivānām
acireṇāḍhyānām karmaṇā daridrānām iti //
rājño vacanamātreṇa tam nagaram alamkṛtam śodhitam apagataśarkarakāṭhallaṁ
dhūpaghaṭikāvidhūpitam avasaktapaṭadāmakalāpam citraduṣyaparikṣiptam
vitavatīnam mukta puṣpāvakīrṇam //
.....
.....

kiṁkāraṇā vividhamālyabhūṣaṇā prathamaya uvanadharīyo /
śṛṅgāṭake sthitāni bahūni pramadāsaḥasrāṇi //
prāsādagarbhanilayā kumārikā . . . tadā āsi /
mṛgikā va tvaritatvaritā olakanakā nidhāvanti //
śuddhodana-ātmajasya putro buddhasya rāhulo nāma /
vijahiya . . . bhagavām rājyam cavahāya pravrajati //

[_Mvu_3.267_] paṭahāni ca vīṇāyo vādenti varasvarā pramumcamti /
āhanyanti mṛdamgā na ciram niryāsyati kumāro //
vallakiparivādinīyo madhuram gumugumunti koṇaparighaṭitā /
..... na ciram niryāsyati kumāro //
dvīpi-ajinehi vicitro sanandighoṣo ratho paricchannah /
abhiruhya ratham . . . abhimano kumāro bhiniṣkramati //
kāmasvastyayanāni pāṇighaṭasahasrā amitayaśasya /
ninaṁdiṁsuḥ agrato rāhulasya abhiniṣkramantasya //
ete amśukaśikharījātā śāṭakakambalakanivastā /
hastiṣkamdhavaragatā kumāra niryāntam anuyānti //
ete amśukaśikharījātā śāṭakakambalakanivastā /
vicitrasumadhurabhaṭitā kumāra niryāntam anuyānti //
rathayugyayānayojanām samācītam śiriye viya paśyanti /
punah aśrupūrṇanayanā rājño antaḥpurikā duḥkhitā //
vāraṇacakoranayano samprati nagaradvāram anuprāptaḥ /
indro va maruhi parivṛto antaḥpurikāḥi lalitāḥi //
nyagrodhārāmam gataṁ naruttamam nāyakam puruṣasimham /
upagamya kanakavarṇam naruttamam rāhulo pitaram //

[_Mvu_3.268_] vandati ca uttamayaśam yaśaprāpto mṛdu talehi jālehi /
śīrṣam parimārjate ca nararśabho kumjaraputra sya //
kim rāhulabhadra phalitā niyamaprekṣā tvam sakaruṇārūpam /

vijahiya bhavāntako bhava sparṣehi nirvāṇam //
 bhagavām dāni āyuṣmantam śāriputram āmantrayati // pravrājehi śāriputra rāhulam
 sakuṭiko te bhaviṣyati // sthaviro dāni bhagavantam pṛcchati // katham bhagavām
 pravrājayaṣyam // bhagavān āha // yathā śāriputra ārye dharmavinaye pravrajya
 kumārabhūtasya // bhaṇāti aham rāhulo buddham śaraṇam gacchāmi dharmam
 śaraṇam gacchāmi samgham śaraṇam gacchāmi / dvitīyam pi aham rāhulo buddho me
 śaraṇo ananyaśaraṇo dharmo me śaraṇo ananyaśaraṇo samgho me śaraṇo
 ananyaśaraṇo // aham rāhulo yāvajjīvam prāṇātipātāt prativiramiṣyam yāvajjīvam
 adattādānāt prativiramiṣyam yāvajjīvam kāmehi mithyācārāt prativiramiṣyam
 yāvajjīvam mṛṣāvādāt prativiramiṣyam yāvajjīvam surāmaireyamadyapramādasthānāt
 prativiramiṣyam upāsakam me dhārehi imehi pamcahi śikṣāpadēhi // aham rāhulo
 buddham bhagavantam pravrajitam anupravrajāmi dvitīyakam pi buddham
 bhagavantam pravrajitam anupravrajāmi tītīyam pi rāhulo buddham bhagavantam
 pravrajitam anupravrajito ham asmi // aham rāhulo yāvajjīvam prāṇātipātāt prativirato
 vairamaṇam śrāmaṇerasya śikṣāpadam yāvajjātarūparajatapratigraṇaśikṣāpadam
 dhārayāmi / ime hi daśa śikṣāpadāni // sthaviro dāni rāhulasya keśāny otāretvā
 pravrājetvā dakṣiṇena hastena

[_Mvu_3.269_] śāriputro gr̄hītvā vāmato maudgalyāyano ṭṛṇasamstarakam
 upaviṣensuh // evam dāni bhagavām kartavya
 divi bhuvi ca viśrutayaśam vinītagaṇaśrāvakam vipulaprajñam /
 śrāvakayugam daśabalo āmantraye karakandikaro //
 tilkṣṇā hi indriyāṇi ājñāsyati rāhulo imaṇ dharmaṇ /
 pravrajatu kumāro so kṛtānukārī bhavatu mahyam //
 kālajño śārisuto lokanāyakam avaci /
 pravrājemi katham aham rāhulaśiri mānsajam jinasya //
 lokam anukampamāno brahmaśvaro nāyako samākhyāti /
 yatha āryadharmavinaye pravrajyā kumārabhūtasya //
 vāmena grahetvā maudgalyāyano dakṣiṇena upatiṣyo /
 pravrājetvā etam ṭṛṇasamstarakam upaviṣensuh //
 so valayakāni suvarṇasūtram ca yasya kāye oharati /
 na bhūyo care duḥkhārtto ārttā smaranti daśabalasya //
 vāraṇacakoranayanam mātā putram viśālatāmrākṣam /
 utsamge sthāpayitvā imāhi gāthāhi adhyabhāsi //
 uttamaprāvāradharo anulepanarāgavāsitaśarīrah /
 duḥcarakam srāmanyam atyantasukhocitena tvayā //
 tāyinām pramuditavyam colakakhaṇḍā varce khanitvāna /

[_Mvu_3.270_] ucchiṣṭam bhoktavyam api rāhula kumbhadāsīye //
 tuvam suvarṇanūpuro /
 uttaptakāmcanasabalo jñātī tuhyam abhiramenti //
 kin tava putra arānyena śrutvā tāsām ghoṣam vīṇānām /
 madhuramamjūghoṣānām nakulakānām //
 na dhāresi imasmiṁ prāvacane ehi putra /
 pratigaccha parānmukhyo na hi sulabham acyutam sthānam //
 rāhula āha //
 yadi mātaḥ kecid udghaṭitajñā mamāpi tatra gaṇayāhi /
 aham api hi kleśamathano anugamṣam paitṛkam mārgam //
 niśisāti nāpito khuraṇam rāhulo ca maṇicūḍam muṇceti /
 tadā abhimano anusmaranto dvipadaśreṣṭham //

dṛṣṭvā ca nam abhimanam udyuktam śāsane daśabalasya /
 tam prāpuṇāhi kṣipram sphṛṣa nirvāṇam sukham śāntam //
 ye te putraka dharmā jātim ca jarām ca vītvartenti /
 tām prāpuṇāhi kṣipram iti rāhulam api so avaca //
 tām śirasijasallekhām āvallitanīlakanṭhasahavarṇām /

[_Mvu_3.271_] utsaṃgena grahetvāna mātāsyā praticchupati keśām //
 sā aśrupūrṇanayanā yaśodharā dharmavegasamjātam /
 putram svam rāhulaśirim apagatakeśāśiram dṛṣṭvāna //
 tam apagatagr̥hilimgam drumaraktam kāśāyaprāvṛtakam /
 maudgalyānupatiṣyā pravrājai rāhulakumāram //
 sa pravrajito tato vai putro dvātrimśallakṣadharasya /
 viharati śikṣākāmo upatiṣyam niśrāya sthaviram //
 evam tvayi pratirūpam yo tvam śraddhāya pravrajitvāna /
 kāmaguṇeṣv anapekṣo carase aliptamano . . . //
 śālīnamodanaṃ śuci anekasūparasavyamjanopetam /
 bhumjītva sākiyakule piṇḍaye rāhulo carati //
 tamatimirapatalamathanaṃ putram buddhasya rāhulam nāma /
 sarvāśravaprahīnaṃ vandatha śirasā ca manasā ca //
 atha khalu yaśodharā rāhulamātā yadā bhagavān antahpurikānām mūle bhujitvā tataḥ
 yaśodharā rāhulamātā tāsām jyeṣṭhikānām gauraveṇa paścimake divase yena
 bhagavāns tenāmjalim praṇāmayitvā bhagavantam saśrāvakasamgham śvetanāya
 bhakteṇa nimantreti / adhvāsaye bhagavām tūṣṇībhāvena // atha khalu yaśodharā
 bhagavatas tūṣṇībhāvenādhivāsanām viditvā hrṣṭā prītisaumanasyajātā samvṛttā //
 tasyā eva rātryā

[_Mvu_3.272_] atyayena prabhūtam khādanīyabhojanīyam pratijāgaritvā bahūni
 pratyagrapraṇītāni modakāni varṇagandharasopetāni pratijāgaritvā tasyaiva
 rātryātyayena svakām niveśanām siktasamīmr̥ṣṭam kārāpitaṃ osaktapaṭṭadāmakalāpaṇam
 muktapuṣpāvakīrṇam vitatavitānam bhagavato mahārhāsanaprajñaptih kṛtā
 yathopakam ca bhikṣusamghasya //

____athā khalu bhagavām kālyasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram ādāya
 bhikṣusamghaparivārito ntaḥpuram praviśati // atha khalu yaśodharā rāhulamātā
 nānāprakārehi vastrehi cābharaṇehi cātmānam alaṁkṛtvā bhagavantam pariviśati
 modakena ca bhagavantam pralobhayati apy eva nāma āryaputraḥ agāram
 adhyāvaseyā na ca bhagavato cittasyānyathātvam // atha bhagavām yam kālam bhukto
 dhautapāṇīr apanītapātro bhikṣusamgho ca tataḥ bhagavatā rājā śuddhodano
 mahāprajāpatī gautamī yaśodharā ca rāhulamātā saparivārā dharmayā kathayā . . .
 saṁdarśayitvā samādāpayitvā samuttejayitvā sampraharṣayitvā utthāyāsanāto
 prakrāmi //

____bhikṣū dāni bhagavantam āhansuh // paśya bhagavam katham yaśodharā
 sarvālaṁkāravibhūṣitā ātmānam alaṁkṛtvā bhagavantam pariviśati modakena ca
 bhagavantam pralobhayati na ca cittasyānyathābhāvo // bhagavān āha // na hi
 bhikṣavah etarahim eva anyadāpi eṣā yaśodharā sarvālaṁkāravibhūṣitā ātmānam
 alaṁkṛtvā pariviśati modakena ca pralobhayati atrāntare ekaśr̥mgajātakam punah
 kartavyam //

____bhagavān anuttaram samyaksambodhim abhisam̥buddhitvā tatraiva bodhimūle
 tṛṇasamstarake niṣaṇno paryamkam abhidyanto prītisukhena saptāham āsatī // iha
 mayā bodhidrumē agratā prāptā

[_Mvu_3.273_] saptāham pūrṇo sambodhim buddhitvā

jātijarāmaraṇagahanakāntārasya paryantam kṛtam / iha mayā kleśamāro bhagno
devaputramāro bhagno iha mama aparimitam asamkhyeyapraṇihitā praṇidhi
samṛddhā / ihāham bodhidrume anavarāgrasya
[saptāhapūram saṃbuddho bodhim buddhitvā] uttamām /
āsanāto na utthesi sarvalokasya cetiyo //
devakoṭisahasrāṇi gaganasmiṃ samāgatā /
puṣpavarsam̄ pravarṣensuḥ saptarātram anūnakam̄ /
utpalām̄ padumām̄ divyām̄ puṇḍarīkām̄ manoramām̄ /
sahasrapatrām̄ rucirām̄ tatra devā pravarṣati //
māraś ca durmanā āsi kāṇḍena likhate mahīm̄ /
jito smi devadevena śākyasiṁhena tāyinā //
trayastriṁśā ca yāmā ca tuṣitā ye ca nirmitā /
paranirmitā devā ca kāmadhātupratīṣṭhitā //
lohitam̄ candanam̄ divyam̄ agurum̄ tatha campakam̄ /
divyā ca puṣpavarsāṇi antarīkṣāto okire //
divyam̄ ca ratanacūrṇam̄ antarīkṣāto osire /
akṣamātrāhi dhārāhi buddhakṣetram spharī imam̄ //
brahmakoṭisahasrāṇi gaganasmiṃ samāgatā /
varṣamti sūkṣmam̄ cūrṇam̄ hi divyam̄ lohitacāmḍanam̄ //
bhūmyām̄ devām̄ upādāya śuddhāvāsām̄ svayaṁprabhām̄ /

[_Mvu_3.274_] eṣā paramparā āsi devatāhi parisphuṭā //
chattradhvajapatākāhi antarīkṣam̄ parisphuṭam̄ /
karonti pūjanām̄ śreṣṭhām̄ saṃbuddhasya śīrīmato //
ābhā ca vipulā muktā buddhakṣetram̄ parisphuṭam̄ /
bhavāgralokadhātūyo agniśubhrā va tiṣṭhati //
praśāntā nirayā āsi buddharaśmibhi sarvaśo /
śītībhūtā ca amṛgāni sarve ca sukhitā abhūt* //
yeṣām̄ nairayikam̄ duḥkham̄ parikṣīṇam̄ tad anantaram̄ /
nirayeṣu cyavitvāna deveṣu upapadyiṣu //
samjīve kālaśūtre ca tapane ca pratāpane /
praśānto raurave agnir lokanāthasya raśmibhiḥ //
avīcyām̄ atha saṃghāte pratyekanirayeṣu ca /
praśānto sarvaśo agnir lokanāthasya raśmibhiḥ //
yāvantā lokadhātūṣu pratyekanirayā abhūt* /
praśānto sarvaśo agnir lokanāthasya raśmibhiḥ //
ye ca tiracchānayonīyam̄ mānsarudhirabhojanā /
maitrāya sphuṭa buddhena na himṣanti parasparam̄ //
chattradhvajapatākābhiḥ bodhivṛkṣo alaṅkṛto /
kūṭāgārehi saṃchanno devaputrehi nirmito //
khanḍakāntārakā pi ca śarkarasikatā pi ca /
samantā bodhimāṇḍāto heṣṭā bhūmau pratiṣṭhitā //

[_Mvu_3.275_] ratnāmayīye bhūmīye bodhimāṇḍam̄ parisphuṭo /
yā nābhi buddhakṣetrasya devaputrehi nirmitā //
devaputraśahasrāṇi dharanīye pratiṣṭhitā /
dhūpanetrām̄ grahetvāna pūjayanti lokanāyakam̄ //
heṣṭā ca dharanī sarvā padmehi ca parisphuṭā /
jāmbunadasuvarṇasya buddhatejena udgatā //
ye cāpi vyādhiduḥkhārttā alenā aparāyaṇā /

arogā sukhitā bhūtā buddharaśmiparisphuṭā //
jātyandhā rūpā paśyensu labdhvā cakṣum viśāradam /
parasparam cālapensuh bodhiprāptasya tāyino //
rāgaś cāpy api ca doṣo mohaś ca antakīrtah /
yam kālam śākyasiṁhena prāptā bodhi maharṣiṇā //
prāśadā ca vimānā ca kūtāgārā manoramā /
sarve tatomukhā āsi bodhisatvasya tāyino //
yāvanto buddhakṣetrasmiṁ naranārī ca kinnarā /
sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇah //
devatā devaputrāś ca devakanyā ca śobhanā /
sarve tatomukhā āsi yena so puruṣottamaḥ //
nāgāś cāpy atha gandharvā yakṣā kumbhāṇḍarākṣasā /
sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇo //
dārakā dārikā caiva śayyāyam avaropitā /

[_Mvu_3.276_] tatomukhā samsthīhaṁsu yena bodhi maharṣiṇo //
ye cāpy ābharaṇā divyā viśiṣṭā ratanāmayā /
ābaddhā āsi devānāṁ sarve tatomukhā abhū //
nāgānāṁ atha yakṣānāṁ piśācarākṣasāna ca /
abhū ābharaṇāṁ sarve yena bodhi nirimṛgitā //
devānāṁ atha nāgānāṁ yakṣānāṁ rākṣasāna ca /
tomukhā vimānābhū yena bodhi maharṣiṇo //
nūpurā valayā caiva atha vā pārihārakā /
bodhiprāptasya buddhasya yena bodhi nirimṛgitā //
valamjītā ca niṣkāni kanṭhe hārā ca śobhanā /
ābaddhakā manusyānāṁ yena bodhi nirimṛgitā //
muktāhārā ca ābaddhā citrā ca maṇikuṇḍalā /
oguṇṭhikā mudrikā ca yena bodhi nirimṛgitā //
yāvanti buddhakṣetrasmiṁ satvadhātū acintiyā /
jānantā ca ajānantā yena bodhi nirimṛgitā //
vātā ca sītalā vāye mamjugandhā manoramā /
samantā bodhikṣetrasmiṁ bodhiprāptasya tāyino //
ekaputrasmiṁ yam premnam ūśrūṣā ca pratiṣṭhitā /
mātāpitṛnāṁ iṣṭasmiṁ evam āśīt tad anantaram //
yāvanti buddhakṣetrasmiṁ devā nāgā ca mānuṣā /
asurā ca kinnarā yakṣā sarve paśyanti nāyakam //

[_Mvu_3.277_] dhūpanetrāṁ grahetvāna sarve tena sukhasthitā /
pūjenti lokapradhyotam [bodhimanḍe pratiṣṭhitam] //
amjalīhi namasyanti gāthāhi ca stavanti te /
pūjāṁ karonti buddhasya bodhimanḍe pratiṣṭhitā //
sarve āsannam paśyanti lokanātham prabhamkaram /
na kaścid dūre samjāne vyāmamātre yathā sthitam //
na kaścit prṣṭhato buddham lokadhātuya paśyati /
sarvadiśā hi buddhasya samantā paśyati mukham //
vāmadakṣiṇapārśvena na kaścil lokanāyakam /
samjānatī mahāvīram sarve paśyanti sammukham //
dhūpanam buddhakṣetrasmiṁ dhūpitam ca tad anantaram /
samantā buddhakṣetrānāṁ gandhena koṭīyo sphuṭā //
na śakyam gaṇanāṁ kartum ettiyā satvakotīyo /

paśyitvā śirim buddhasya ye bodhim abhiprasthitāḥ //
tṛṇā ca ye kecid asti auṣadhiyo vanaspati /
sarve tatomukhā āsi yena bodhi maharṣiṇo //
ko imāṁ edṛśāṁ dharmāṁ lokanāthena deśitāṁ /
śruṇitvā na siyā tuṣṭo anyatra mārapakṣikāt* //
na śakyā sarvam ākhyātum vācāya ṛddhibhāṣataḥ /
yā śirī āsi buddhasya bodhiprāptasya tāyino //

[_Mvu_3.278_] yehi ca dṛṣṭo saṃbuddho bodhimanḍe pratiṣṭhitah /
pūjitaś ca mahāvīro te śrutvā tuṣṭa paṇḍitā //
śīlaskandhena acchidrā ye ca bhikṣū pratiṣṭhitā /
teṣāṁ śrutvā idam sūtram mahāharṣam janeṣyati //
bhadrakakṣāntisaurabhyasampannā adīnamānasā /
arthikā buddhajñānenā teṣāṁ tuṣṭir bhaviṣyati //
ye hi āsvāsitā satvā moceṣyāmi upadrutā /
buddhitvam uttamām bodhim teṣān tuṣṭir bhaviṣyati //
yehi te purimā buddhā satkṛtā dvipadottamā /
te idam sūtram śrutvāna teṣān tuṣṭir bhaviṣyati //
harṣitā yehi te satvā annapānena tarpitā /
te pīdam sūtram śrutvāna buddhe kāhīnti gauravam //
yehi te adhanā satvā dhanena abhicchāditā /
te idam śrutvāna sūtram buddhe kāhīnti gauravam //
yehi ca pūrvabuddhānām cetiyā māpitā śubhā /
udviddhā varaprāsādā te khu bhaviṣyanti prīṇitā //
yehi pralujyanto saddharmo lokanāthāna dhārito /
tyajitvā lābhāsatkāraṁ te khu bheṣyanti prīṇitāḥ //
ye te asaṃskṛtāyuś ca daṇḍakarmehi varjītā /
urasā lokanāthasya te khu bheṣyanti harṣitā //

ye te maitreyam saṃbuddham paśyitvo bhaviṣyatio bhaviṣyati //

[_Mvu_3.279_] ye te maitreyam saṃbuddham paśyitvā dvipadottamam /
kāhīnti vipulām pūjām teṣām harṣā bhaviṣyati //
ye te simhaṁ mahānāgam paśyitvā lokacetiyaṁ /
kāhīnti vipulām pūjām teṣām harṣo bhaviṣyati //
ketusya lokanāthasya ye kariṣyanti pūjanām /
arthikā buddhajñānenā teṣām harṣo bhaviṣyati //
pradyotasya ca buddhasya ye kariṣyanti pūjanām /
arthikā buddhajñānenā teṣām harṣo bhaviṣyati //
jyotiṣvaraṁ ca ye buddham paśyitvā aparājitam /
mahatīm pūjām kāhīnti teṣām harṣo bhaviṣyati //
sunetram lokapradyotam dṛṣṭvā ye satkariṣyati /
arcamānāya pūjāya teṣām harṣo bhaviṣyati //
dvau buddhau kusumanāmau lokanāthau tathāgatau /
ye dṛṣṭvā satkariṣyanti teṣām harṣo bhaviṣyati //
merum ca dvipadaśreṣṭham saṃbuddham vadatām varam /
ye dṛṣṭvā satkariṣyanti teṣām harṣo bhaviṣyati //
puṣpam ye cāgrasam̄buddham paśyitvā dvipadottamam /
kāhīnti paramām pūjām teṣām harṣo bhaviṣyati //
caturṇām ca narendrāṇām ye samgham satkariṣyati /

imasmin bhadrakalpasmim te udagrā bhaviṣyati //
ye grddhā lābhasatkāre jihmavijñānaniśritā /
bahvicchā tam śruṇitvāna teṣāṁ trāso bhaviṣyati //

[_Mvu_3.280_] ye ca samgaṇikārāmā gaṇavāse pratiṣṭhitā /
vivekam śrutvā buddhena teṣāṁ ca saumanasyatā //
ye ca duḥṣīla śrutvāna evam buddhena bhāṣitam /
natā lokapradīpasmīt tīvram kāhinti gauravam //
ye te vyākṛtā buddhena bodhisatvā anāgatā /
sūratā sukhasaṃvāsā teṣāṁ tuṣṭir bhaviṣyati //
yeṣāṁ vivartanā nāsti buddhajñānāto sarvaśah /
te idam sūtram śrutvāna bhaviṣyanti sukhitā narāḥ //
ye hi purimabuddha satvasārā
gurukṛtā satkṛtā pūjītā narendrā /
praṇatamanā śiṣṭa buddhajñāne
naravaravarṇa śruṇitva tuṣṭa bhonti //
yeṣāṁ avikalā samanta śraddhā
varaguṇakoṭīsatehi ye upetā /
ye ca dhārayi dharma lujjamānam
muditamanā sugatasya sāsanasmīm //
ye ca acapalā anuddhatā ca
amukharā abhū akīrṇavācā /
susakhilavācā na mānupetā
jinavaravarṇa śruṇitva tuṣṭa bhonti //
yeṣāṁ aparityaktam buddhajñānam

[_Mvu_3.281_] evam virajā anantatulyabodhi /
ye ca vrataṁ caranti apramatta
jinavarajñāna śruṇitvā tuṣṭa bhonti //
atha khalu bhagavām saptāhasyātyayena siṁhāsanāto utthāya bodhidrumam
nāgavilokitena vilokayanto animiṣāye dṛṣṭīye prītisukhena dvitīyam saptāham anāhāro
asthāsi bodhidrumam animiṣāye dṛṣṭīye nirīkṣanto iha mama bodhidrumē
anavarāgrasya jātijarāmarāṇasamsāragahanakāntārasya paryantam kṛtam iha mama
kleśamāro bhagno mr̄tyumāro bhagno skandhamāro bhagno devaputramāro bhagno
iha mamāparimitamasamkhyeyaprāṇihitā prāṇidhi samuddhā ihāham bodhidrumē
loke agratām prāptah loke śreṣṭhatām prāpto satvasāratām prāptah //
bhagavām saptāham prītisukhena bodhidrumam animiṣāye dṛṣṭīye nidhyāyitvā
trīyam saptāham prītisukhena dīrgham camkramam camkrame // tena khalu punah
samayena māro pāpīmām bhagavato avidūre saṃniṣaṇo abhūsi duḥkhī durmano
vipratisārī kāñḍena bhūmīm vilikhanto śramaṇo me gautamo viṣayāto upātivṛtto
śramaṇo me gautamo viṣayāto upātivṛtto ti // atha khalu tantrī ca māradhītā aratī ca
māradhītā yena māro pāpīmām tenopasamkramitvā māram pāpīmam gāthāye
adhyabhāṣati //
kāmaṁ tvam durmano tāta puruṣam ānayāmy aham /
rāgapāśehi baṇḍhitvā aranyādīva kumjaram //
prabandhitvāna ānemi vaśiko te bhaviṣyati //

[_Mvu_3.282_] atha khalu māro pāpīmām dhītaro gāthāye pratyabhāṣati //
arahām sugato loke na rāgeṇa suvānayo /
viṣayo me atikrānto tasmāc chocāmy aham bhṛśam //

atha khalu tā māradhītaro pitur mārasya vacanam akaritvā yena bhagavāṁs
tenopasam̄kramitvā bhagavantam caṅkramantam anucam̄kramensuh / pādān te
bhagavan paricaremha pādān te sugata paricaremha // bhagavāṁ tām na cittīkāraye
yathāpīdaṁ anuttare upadhisam̄kṣaye samyak suvimuktacitto // atha tā māradhītaro
ekāntam upasam̄kramya mantrā mantrayensuh uccāvacam puruṣāṇāṁ chando
uccāvacam puruṣāṇāṁ chandaḥ yaṁ nūnam vayam sayyathāpi nāma
paṁcadaśavarṣadeśikā vā ṣoḍaśavarṣadeśikā vā evamṛūpā evamṛūpāṇāṁ ekaśatam
ekaśatam ḥddhyā abhinirmiṇitvā yena śramaṇo gautamas tenopasam̄kramitvā
śramaṇam gautamam caṅkramantam anucam̄kramensuh / pādān te bhagavāṁ
paricaremha pādām te sugata paricaremha / na ca sānam bhagavāṁ cittīkāraye
yathāpīdaṁ anuttare upadhisam̄kṣaye samyak suvimuktacitto // atha khalu tā
māradhītaro ekamantam upasam̄kramya mantrā mantrayensuh uccāvacam puruṣāṇāṁ
chando uccāvacam puruṣāṇāṁ chaṁdo yaṁ nūnam vayam sayyathāpi nāma
ekaprasūtā vā dviprasūtā vā evamṛūpā evamṛūpāṇāṁ ekaśatam ekaśatam nirmiṇitvā
yena śramaṇo gautamas

[_Mvu_3.283_] tenopasam̄kramitvā śramaṇam gautamam caṅkramantam
anucam̄kramensuh / pādān te bhagavan paricaremha pādān te sugata paricaremha / na
ca sānam bhagavāṁ cittīkāraye yathāpīdaṁ anuttara upadhisam̄kṣaye samyak
suvimuktacitto // atha khalu tā māradhītaro ekāntam upasam̄kramya mantrā
mantrayensuh uccāvacam puruṣāṇāṁ chando uccāvacam puruṣāṇāṁ chando yaṁ
nūnam vayam sayyathāpi nāma madhyastrīyāyo evamṛūpā evamṛūpāṇāṁ ekaśatam
ekaśatam ḥddhyā abhinirmiṇitvā yena bhagavāns tenopasam̄kramitvā bhagavantam
caṅkramantam anucam̄kramensuh / pādān te bhagavan paricaremha pādān te sugata
paricaremha / na ca sānam bhagavāṁ cittīkāraye sayyathāpīdaṁ anuttare
upadhisam̄kṣaye samyak suvimuktacitto // atha khalu tā māradhītaro ekāntam
upasam̄kramya mantrā mantrayensuh aho paramavayovarṇanibham abhinirmiṇantī
abhinirmiṇeyam / yaṁ nūnam vayam jīrṇā bhavitvā vṛddhikā bhavitvā sthavirikā
bhavitvā palitikā bhavitvā kubjagopānasīvam̄kā daṇḍam avalam̄bya yena śramaṇo
gautamas tenopasam̄kramitvā śramaṇasya gautamasya pādau śirasā vanditvā
śramaṇam gautamam pratyekā praśnam pr̄cchema // atha khalu tā māradhītaro jīrṇikā
vṛddhikā sthavirikā palitikā kubjagopānasīvam̄kā bhavitvā daṇḍam avaṭṭabhyā yena
bhagavāṁs tenopasam̄kramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthānsuh //
ekānte sthitā tantrī māradhītā bhagavantam gāthāye adhyabhāṣati //
kathamvihārī bahulīha bhikṣu
paṁcoghaṭīrṇo taratīha ṣaṭṭam /

[_Mvu_3.284_] kathamdhīyāī bahulī kāmasamjñā
paribāhito bhavati alabdhangāḍhā //
atha khalu bhagavāṁ tantrīm māradhītarām gāthāye pratyabhāṣati //
aññāya dharmam avitarkadhyāyī
no rajyate no saratīha thīnam /
evamvihārī bahulīha bhikṣu
paṁcoghaṭīrṇo taratīha ṣaṭṭam //
praśrabdhakāyo suvimuktacitto
smṛtimānakopyo apanītamāno /
avamdhīyāī bahulī kāmasamjñā
paribāhito bhavati alabdhangāḍhā //
atha khalu aratī māradhītā bhagavantam gāthāye adhyabhāṣati //
sokābhītunno va vanasmīm dhyāyasi

citāya jīvam abhiprārthayanto /
 āśadya grāmyā na karośi sākhyam
 kasmāj jane na karośi sākhyam //
 atha khalu bhagavām aratīm māradhītāram gāthāye adhyabhāṣe //
 śokasya mūlam parikhanya sarvam
 sarvam prahāya bhavalobham āpsye /

[_Mvu_3.285_] arthasya prāptim hṛdayasya śāntim
 dhyānānuyukto sukhasārabuddhiḥ /
 tasmāj jane na karomi sākhyam
 sākhyam na samvidyate tena asme //
 atha khalu aratī māradevī bhagavantam gāthāye adhyabhāṣe //
 ācchetva tṛṣṇām guṇasampracārī¹
 bahv atra raktā kariṣyanti cchandam /
 bahum vatāyam janatām suvedha
 ācchetva mṛtyurājño
 naiṣyati acyutapadam aśokam //
 atha khalu bhagavām tām māradhītarō gāthāye pratyabhāṣati //
 girīm nakhehi khanatha ayo dantehi khādatha /
 parvatam śirasā hanatha agāḍhe gāḍham eṣatha /
 kimu anvetha pāpīyo api buddhāsūyā sadā //
 atha khalu tā māradhītarō jānāti mām śramaṇo gautamo ti duḥkhī durmanā vipratisārī²
 yena pitā māras tenopasam̄kramitvā pitaram māram gāthāye adhyabhāṣe //
 adya me vadham pi tāta na rāgeṇa sa āniye /
 viṣayam me atikrāntaḥ tasmāc chocāmy aham bhr̄śam //
 anyo va tāta puruṣo avītasamgo asmākam tena rūpeṇa samanvāgatānām paśyitva

[_Mvu_3.286_] so jitam mūrchitvā prapatiṣyad vā uṣṇam vāsyā śonitam mukhato
 āgacche tenaiva ca ābādhena kālam akariṣyat* cittakṣayam vā prāpuṇe śramaṇo
 punar* tāta gautamo araho vigatarāgo vigatadoṣo vigatamoho abhibhūya bhūto //
 ____ atha māro pāpīmām yena bhagavāms tenopasam̄kramitvā ekānte asthāsi /
 ekāntasthito māro pāpīmām bhagavantam gāthāye adhyabhāṣe //
 ihāgatā harṣayantī tantrī ca aratī ratī /
 tā praṇude mahāvīro tūlam bhr̄ntam va mārutaṁ //
 ittham uktvā ca māro pāpīmām duḥkhī durmanā vipratisārī tatraivāntarahāye //
 ____ yadā bhagavām pravīttapravaradharmačakro bhikṣū bhagavantam āhansuh //
 katham bhagavam māradhītarō bhagavantam upasam̄krāntā avatārārthī avatāram
 gaveṣī alabhamtā ca avatāram nirvidya pratyavakrāntā // bhagavān āha // na bhikṣavah
 etarahim eva etā māradhītarō mama upasam̄krāntā avatārārthī avatāram gaveṣī
 alabhamtā ca avatāram nirvidya pratyavakrāntā / anyadāpi ete upasam̄krāntā mama
 avatārārthī avatāram gaveṣī alabhamtā ca avatāram nirvidya pratyavakrāntā // bhikṣū
 āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //
 ____ bhūtapūrvam bhikṣavah atītam adhvānam nagare vārāṇasī kāśījanapade
 dharmalabdho nāma vāṇijo abhūṣi // sa samudrajātiko sārthavāho mahāsamudram
 avatarati siddhayānapātro ca āgacchatī // tasya tato vārāṇasīto paṁcamātrā vāṇijāśatā
 upasam̄krāntā

[_Mvu_3.287_] vayaṁ pi tvayaiva sārdham mahāsamudram avatariṣyāmaḥ //
 dharmalabdho āha // na yūyam śaktās tena mārgeṇa gantum yenāham gacchāmi //
 aham rākṣasīdvipasya madhyena gacchāmi / tāyo ca rākṣasīyo vāṇijāni upāyaśatehi

lobhenti / tatra bahūni vāñijaśatāni rākṣasīhi lobhitā anayavyasanam āpadyanti / na
 śakyam yuṣmābhiḥ mayā samānam gantum // so dāni dharmalabdho sārthavāho teṣām
 paṁcānām vāñijaśatānām na karoty avakāśam / mā tatra rākṣasīhi lobhitā
 anayavyasanam āpadyatha // te dāni paṁca vāñijaśatāni saṁnipatitvā āhansuh // ayam
 dharmalabdho vāñijako śobhanena mārgeṇa mahāsamudram gacchati kṣemena
 gacchati kṣemenāgacchati laghum cāgacchati siddhapātro ca āgacchati / asmākam ca
 na kiṁcid avakāśam karoti gamanāya / bhavanto yādṛśako eṣo dharmalabdho vāñijako
 puṇyavanto puṇyam samgr̄hṇāti tādṛśakam yūyam pi samgr̄hṇātha yam velam esa ito
 vārāṇasīto pratiṣṭhati tam velam vayam pi prasthāsyāmaḥ // tehi sarvehi yādṛśam
 dharmalabdho puṇyam samgr̄hṇāti tādṛśam tehi pi paṁcahi vāñijaśatehi puṇyam
 samgr̄hītām yatra kāle ca dharmalabdho vāñijako samudram prasthito tatra kāle te pi
 paṁca vāñijaśatā saṁprasthitā dharmalabdha sārthavāhena sārdham gacchanti //
 yam kālam tatra deśam prāptā yatra tāyo rākṣasīyo tato dharmalabdha sārthavāhena
 sarve te paṁca vāñijaśatā śabdāvyāna budhyanti // bhavanto ime sarve paṁca
 vāñijakaśatā mayā sārdham vārāṇasīto saṁprasthitā imam ca tam rākṣasībhavanam
 asmābir anuprāpuṇitavyam / tāyo ca yuṣmākam rākṣasīyo bahuprakāram
 pralobhayiṣyanti anyā rūpehi pralobhayiṣyanti

[_Mvu_3.288_] anyā śabdehi anyā gandhehi anyā rasehi anyā sparṣehi tatra mārge
 vividhāni nānāprakārāṇi kāmakalyāṇāni abhinirmiṇiṣyanti āpaṇam ca mārgeṣu
 prasāritam abhinirmiṇiṣyanti / yatra tu so kocit kāmakalyāṇam tatra na paṣiyathā /
 tatra yuṣmābir na kenacil lobham kartavyam na kenacit kiṁcid gr̄hītavyam na kenacit
 kiṁcit prāśitavyam / vṛkṣasahasrāṇi nānāprakārāṇi puṣpaphalopetāni
 abhinirmiṇiṣyanti madanapuṣpehi ca madanaphalehi ca bharitāni mūlato upādāya
 yāvat puṣpam patralabhārabharitāni puṣpam vā phalam vā na ānayitavyam /
 puṣkirinīyo ca nānāprakārāṇi acchāni ūbhāni ūtalajalāni suvarṇavālikāsaṁstṛtāni
 utpalapadumakumudapuṇḍarīkasaugandhikasam̄channāni sukhopatīrthāni
 abhinirmiṇiṣyanti / tatra bhavantehi na kenacit allīpitavyam na ca tato kenacit
 puṣkirinīhi udakam vā padmaṇam vā utpalam vā puṇḍarīkaṇam vā bisamṛṇālam vā
 svādayitavyam // anyāni ca nānāprakārāṇi ratnaratanāni abhinirmiṇiṣyanti / tatra ca
 yuṣmābir na kenacit kahimcil lobho utpādayitavyaḥ / yo yuṣmākam tatra lobham
 utpādayiṣyati so na bhūyo jambudvīpam gamiṣyati / tatraiva anayāto vyasanam
 āpadyiṣyati / yo ca tato rākṣasībhavanāto sarvato nirapekṣo abhiniṣkramiṣyati so
 siddhapātro svastinā punaḥ āgato svadeśam gamiṣyati //
 puṇyam samudānetvāna jambudvīpāto vāñijā /
 mahāsamudram prasthīhensuh yam dhanaratanākaram //

[_Mvu_3.289_] tena cābhīruhitvāna ogāhetvāna sāgaram /
 dvīpeṣu ratanam gr̄hya svastinā punar āgatā //
 teṣām āsi sārthavāho paṇḍito arthacintako /
 dharmalabdho ti nāmena so teṣām anuśāsatī //
 imasmīm vāñijā mārge rākṣasīyo bhayānikā /
 ṣuddhīye vaśitām prāptā māyācāre ca sīkṣitā //
 yas tāsu kāhiti cchandam bālo dusprajñātiko /
 na so punar jambudvīpam gamiṣyati ātmano gharam //
 yo ca khu tāsu anapekṣo bhaviṣyati iha vāñijo /
 svastinā so jambudvīpam gamiṣyati ātmano gharam //
 te mārgam pratipadyensuh yatra rākṣasiyo abhū /
 tā ca tān upalabhesuh yathādhimuktavāñijām //
 rūpehi atha śabdehi sparsagandharasehi ca /

suvicitreṣu kāmeṣu upalabhensu vāṇijām //
tatra ye rūpādhimuktā vāṇijā te rūpehi lobhitā ye śabdādhimuktā vāṇijā te
manojñagītavāditaśabdehi lobhitā ye gandhādhimuktā vāṇijā te nānāprakārehi
sumanojñagandhehi lobhitā ye rasādhimuktā vāṇijā te pi nānāprakārehi rasāgrehi
lobhitā ye sparśādhimuktā vāṇijā te nānāprakārehi sparṣehi lobhitā // sarve paṁca
vāṇijaśatā āhansuh // yasyārthāya vayaṁ rātrīm vā divā vā

[_Mvu_3.290_] parikliśyamānā nānāprakārām karmāntām anutisṭhiyema tāny
asmābhīr ihānuprāptā rūpaśabdagandharasprasṭavyam / imahim eva vayam
krīḍiṣyāma abhiramiṣyāmaḥ na bhūyo jaṁbudvīpam gamiṣyāmaḥ // dharmalabdhām
sārthavāhām samdiṣanti // asmākām vacanena jambudvīpe mitrajñātisālohitānām
[ārogyam] pṛcchasi ete imahim eva vayam abhiramiṣyāmaḥ // sārthavāho tān āha //
bhavanto na etā mānuṣikā rākṣasīyo etā / tam mayā yuṣmākām ādita evoktaṁ / ete
vayam śuve tam rākṣasībhavanam atikramiṣyāmaḥ te ca yuṣmākām rākṣasīyo
bahuprakārām lobhayiṣyanti / tatra bhavantehi lobhaṁ na kartavyam / yadi icchatha
kṣemena svadeśam gantum mā bhavanto rākṣasīhi mānuṣikā ti cittaṁ utpādetha mā
sarve anayāto vyasanam āpadyiṣyatha // te dāni dharmalabdhena sārthavāhena
bahuprakārām vuccāmṛta na śṛṇonti mohena mohitā //

____tataḥ dharmalabdhō sārthavāhāḥ svakena parivāreṇātikrānto ca tam sarvam
rākṣasīnirmitāni bhavanāni antarāhitāni svapnaṁ va pratibhāyensuh // tato paṁca
vāṇijaśatāni paṁcahi rākṣasīsatehi sarve khāditā asthīny avašeṣitāni // paṁca
vāṇijakaśatāni bhakṣayitvā sarvam tam rākṣasīgaṇam sannipatitam / saṁnipatitvā
āhansuh // ayam dharmalabdhō sārthavāho punarpunaḥ imena mārgeṇa
mahāsamudram avatarati labdhālābho ca punaḥpunar kṣemeṇa svadeśam gacchatī
anyān api vāṇijakāmī vigrāheti mā etena mārgeṇāgacchatha mā rākṣasīhi khajjiṣyatha /
kā utsahati etam dharmalabdhām lobhetvā bhakṣayitum // tatra ekā rākṣasī bahumāyā
praviṣṭā yāye bahūni vāṇijaśatāni

[_Mvu_3.291_] upalobhitvā bhakṣitā / sā tāhi rākṣasīhi utsāhitā / dharmalabdhām
lobhehi tava bhakṣo bhaviṣyati // sā taruṇābhirūpām strīm ātmānam abhinirmiṇītvā
dharmalabdhasya gacchāmṛtasya pṛṣṭhato anubaddhā tasya sārthavāhasya
darśanapathena punaḥpuno abhikrāmati na ca sārthavāhasya tatra strīyaṁ manam
gacchatī // sārthavāhāḥ tam puṇyam samudrapattanam avatārītā nānāprakārāṇī
ratanāni gr̥hya samudrātō kṣemena jaṁbudvīpam pratyuttīrṇo / sā rākṣasī tena
strīrūpena taruṇābhirūpena sārthavāhasya dharmalabdhasya bahuprakārām
pralobhentī pṛṣṭhimena pṛṣṭhīmaṁ anugacchatī //

____yam velam dharmalabdhō kṣemena vārāṇasyāmī jānapadām pṛāptaḥ tatra rākṣasī
dharmalabdhasya sārthavāhasya sadṛśam dārakām abhinirmiṇītvā sārthavāhasya
upanāmeti / yadi tvam mama ujjhitvā gacchasi imam putrakām gr̥hṇāhi ko etam tvayā
gatena unneṣyati // sārthavāho āha // na eso mama putro nāpi me tvam bhāryā aham ca
mānuṣo tvam ca rākṣasī bahūni vāṇijakaśatāni ye yuṣmābhiḥ lobhitā anayāto
vyasanam āpādi // sā grāmehi ca nagarehi ca nigamehi ca jānapadehi ca mahājanasya
garhati // eso me dharmalabdhō amukātō pattanātō priyaśabdehi ānetvā iha me
chaḍḍeti / imam pi putram na gr̥hṇāti mamāpi na unneti // so dāni sārthavāho
mahājanena striyāhi ca puruṣehi ca upalabhyati / mā sārthavāha etām striyam
samudrapattanātō ānetvā imahim mellehi eso te putro tava sadṛśo // sārthavāha āha //
na eso mama putro nāpy esā bhāryā mama rākṣasī esā bahūni vāṇijakaśatāni etāhi
rākṣasīhi lobhetvā khāditā // sāpi rākṣasī tasya janasyāha // edṛśā ete arthalabdhā
puruṣā yam velam striya anuraktā bhavanti tato guṇaśatāni bhāṣanti yam

[_Mvu_3.292_] velam viraktā bhavanti tam velam piśācanīyo ca kriyāmo rākṣasī ca
avarṇaśatena cākruṣyāmaḥ // evam rākṣasī tam janakāyam pattīpayati // evam
sārthavāho dharmalabdho kṣemena vārāṇasī svagṛham anuprāpto //
tato ca vāṇijā āhuḥ sārthavāhaṁ nirantaram /
yasyārthāya vayaṁ ghaṭṭāma rātrīm̄divam atandritāḥ /
kathaṁ rūpān adhigacchema te no dyādhigatā iha //
ārogyam vārya vadesi jambudvīpasmi jñātayo /
iha evam ramīyāma nāsti āgamanam tahiṁ //
sārthavāha āha //
na khalu smṛtir vo asti viparyastāho māriṣa /
rākṣasīnām tatha bhakṣā nacireṇa bhaviṣyatha //
tvacam ca māṁsam ca pītvāna rudhiram ca vo /
tuṣṭā rākṣasī bhaviṣyanti āhāreṇa samarpitā //
yo me na kāhiti vacanam paścāttāpī bhaviṣyati /
apare vāṇijā āhuḥ sārthavāhaṁ tad anantaram //
yasyārthāya vayaṁ ghaṭṭāma rātrīm̄divam atamdrītāḥ /
kathaṁ śabdān adhigacchema te no py adhigatā iha //
ārogyam vārya vadesi jambudvīpasmi jñātayo /
ihaiva vayaṁ ramīyāmo nāsti āgamanam tahiṁ //

[_Mvu_3.293_] apare khu vāṇijā āhuḥ sārthavāhaṁ tad anantaram /
yasyārthāya vayaṁ ghaṭṭāma rātrīm̄divam atamdrītāḥ /
kathaṁ gandhān adhigacchema te mām adhigatā iha //
ārogyam vārya vadesi jaṁbudvīpasmi jñātayo /
ihaiva vayaṁ ramīyāma nāsti āgamanam tahiṁ //
apare khalu vāṇijāhuḥ sārthavāhaṁ tad anantaram /
yasyārthāya vayaṁ ghaṭṭāma rātrīm̄divam atamdrītāḥ /
kathaṁ rasān adhigacchema te no py adhigatā iha //
ārogyam vāryam vadesi jaṁbudvīpasmi jñātayo /
iha eva ramīyāmo nāsti āgamanam tahiṁ //
sārthavāha āha //
tam khalu vo na smaratha viparyastāho māriṣa /
rākṣasīnām tatha bhakṣā nacireṇa bhaviṣyatha //
tvacam ca vasām ca māṁsam ca pītvāna rudhiram ca vo /
tuṣṭā rākṣasī bhaviṣyanti āhāreṇa samarpitāḥ //
yam me na kurvatha vacanam paścāttāpī bhaviṣyatha /
apare khu vāṇijā āhuḥ sārthavāhaṁ tad anantaram //
yasyārthāya vayaṁ ghaṭṭāma rātrīm̄divam atandritāḥ /
kathaṁ sparśān adhigacchema te mām adhigatā iha //

[_Mvu_3.294_] ārogyam vārya vadesi jaṁbudvīpasmi jñātayo /
iham eva ramīyāmo nāsti no gamanam tahiṁ //
sārthavāha āha //
tam khu na smṛtir vo asti viparyastāho māriṣa /
rākṣasīnām tatha bhakṣā nacireṇa bhaviṣyatha //
tvacam ca vasām ca mānsam ca pītvāna rudhivam ca vo /
tuṣṭā rākṣasī bheṣyanti āhāreṇa samarpitāḥ /
yam me na kurvatha vacanam paścāttāpī bhaviṣyatha //
tato ca vāṇijakā sarvām rākṣasīyo bhayānikā /
āyase nagare ghore pratīṣṭhe tad anantaram //

tā rākṣasīyo samāgatvā matiṁ kurvansu tāvatā /
ayam vāṇijako eko āgatvāna punarpunah /
svastinā tarata pāraṁ na tam śakyati khāditum //
tato ca rākṣasī ekā paṇḍitā arthacintikā /
bahavo vāṇijā tāya upalobhetvāna khāditā //
sā ca tām avaca sarvām māṁsabhakṣā sudāruṇām /
aham tam lobhayiṣyāmi mama bhakṣo bhaviṣyati //
vāṇijako sāgaram tīrṇo sāpi uttīrṇa rākṣasī /
prṣṭhato anubandheti anubaddhā padampadam //
ayam te daharo putro tava śokena mariṣyati /
gr̄hṇa tvam kisya ujjhyati oraso ātmano tava //

[_Mvu_3.295_] dharmalabdho āha //
appehi yasya se bhāryā aputre putram bhāṣasi /
mānuṣā na tuvam rakṣī na mām śakṣyasi khāditum //
sā ca grāmeṣu nigameṣu rāṣṭre janapadeṣu ca /
janajanasya ākhyāti ayam ujjhati me pati //
mahājano samāgamya striyaś ca puruṣā pi ca /
puruṣam paribhāṣanti kasmād ujjhesi bhāryarām //
kṣatriyā brāhmaṇā vaiśyā śūdrā cātra samāgatā /
paruṣam paribhāṣanti kasya ujjhesi bhāryarām //
dharmalabdho āha //
na me eṣā māriṣa bhāryā rākṣasy eṣā bhayānikā /
manuṣyakhādikā raudrā evam jānethanattave //
yatram kālam mahājanena upalabhyamāno dharmalabdho na icchati naiva me esa putro
naiva me eṣā bhāryā rākṣasī eṣā niśācarā rākṣasī tam janakāyam samjñāpayati / edṛṣā
ete arthalabdha puruṣā tatraiva sārajananti tatraiva virajyanti / yatra kālam arthikā
bhavanti strībhiḥ satataṁ priyaśatāni manrenti yatra kālam viraktā bhavanti tataḥ
rākṣasīyo ca kriyāma piśācīṇyo ca duḥkulīnā ca kriyāma apriyaśatena ākruṣyāmāḥ //
sā dāni strī dharmalabdhenā anicchiyati // amātyehi rājño brahmādattasya

[_Mvu_3.296_] niveditam // mahārāja dharmalabdhenā mahāsārthavāhena
samudrapattanāto strī ānītā prāsādikā darśanīyā paramēṇa rūpeṇa samanvāgatā
samānarūpā na jñāyati // dharmalabdho kenaci kāraṇena naiva bhāryām icchati naiva
tam putram // rājñā amātyā āṇattā // śabdāpayatha dharmalabdham sārthavāham // so
dāni amātyai rājño sakāśam śabdāpito śabdāpitā api sā strī // rājño brahmādattasya
tām striyam paśyitvā abhirūpām darśanīyām uttamena rūpeṇa samanvāgatām rājño
tatra striyam atyartham anurāgo utpanno // so dāni tam sārthavāham āha // yadi tava
etāye striye nārtho mama tām dehi // mā mahārāja pramādaṁ karohi na eṣā mama
bhāryā na mamaiṣa putro / eṣā samudrāto upalobhentī mama prṣṭhena prṣṭhimāṁ
samanubaddhā pralobhanārtham / na eṣā strī rākṣasī eṣā mā mahārāja atra manam
karohi // so dāni rājā tatra striyam anurakto tāruṇyena rūpeṇa ca dharmalabdhasya na
śṛṇoti / yathoktaṁ bhagavatā //
rakto hy arthaṁ na jānāti rakto dharmam na paṣyati /
andhatamas tadā bhavati yaṁ rāgo sahate naraḥ //
tena rākṣasī antaḥpuram praveśitā // tāye sārdham rājā brahmādatto krīḍitvā ramitvā
pravicārayitvā śayito // tāye rākṣasīye sarvasya rājakulasya osvāpanam kṛtam /
saputrikāye rājā khādito // rājānam bhakṣayitvā so putraḥ tatra rākṣasīnām mūlam
preśito / āgacchatha sīghram imam rājakulam bhakṣayitavyam // āmuḥūrtasya so tam
rākṣasīgaṇam gr̄hyāgato // tāhi tāye rātriye sarvam tam rājakulam sābhyan tarabāhiraṁ

[_Mvu_3.297_] sastrīpuruṣam sakumārīkam sahasti sāsvam tāye rātriye sarvam khāditam asthikaramkāni avašeṣīkṛtāni //

____prabhātāye rātriye amātyā rājakulam gatā paśyanti dvārāṇi baddhakāni / purohitā pi āgatā bhaṭabalāgrā āgatā śreṣṭhinaigamā dharmalabdhārthavāhapramukho vānijagrāmo āgato sarve sukhārātrīpṛcchikā yathā anyadāpi / paśyanti tāni rājakuladvārāṇi baddhakāni // te amātyā parasparam pṛcchanti // kim evādyā rājakuladvārā na muñcanti / anyakālam rājakuladvārāṇi muktāni bhavanti rājakulam siktasamīmr̄ṣṭam bhavati āsanaprajñptī ca kṛtā bhavati / na kasyacic chabdam śruṇīyatī strīśabdām vā puruṣaśabdām vā hastiśabdām vāśvaśabdām vā evam vistīrṇe rājakule evam mahājanakāye na kasyacic chabdo śrūyati // dharmalabdhā sārthavāho āha // bhavanto yūyam na rājakulātō śabdām śruṇīyatha / sā rākṣasī atra dāruṇā mānsaśonitabhojanā pravesitā / tāye atra mahādīnavam utpāditam / muñcāpetha etāni dvārāṇi yāvaj jānāma rājakulasya vartamānam // amātyehi niśreṇīm ānayitvā puruṣā āropitā gacchatha dvārāṇi muñcatha tti // puruṣā rājakulam cārūḍhā paśyanti ca atra hastikaramkāni cāśvakaramkāni ca / ete ca nivedayanti janakāyasya // sarvam imam rājakulam khāditam karamkāny evāvašeṣitāni // te dāni vucyanti otaritvā muñcatha etāni dvārāṇi // tato otaritvā dvārāṇi muktāni amātyā ca bhaṭabalāgrā ca naigamā

[_Mvu_3.298_] ca bāhirarājakuladvāram praviṣṭāḥ paśyanti ca hastibāhirīye asthikaramkāni aśvabāhirīye pi karamkāny avašeṣitāni teṣām hastimeṇṭhānām aśvamenṭhānām pi asthīny avašeṣitāni / yathā śmaśānam evan tam bāhyato rājakulam bhayabhairavadurgandham // abhyantarato pi rājakuladvārāṇi muñcītvā dvāram praviṣṭā tatraiva rājño pi devīnām pi asthīny avašeṣitāni / evan tam rājakulam abhyantarabāhyato śmaśānabhūtam bhayabhairavadurgandham //

____tato tehi amātyehi ca naigamehi ca mahājanakāyam samnipātetvā tam rājakulam sābhyantrarabāhiram śodhāpitam siktasamīmr̄ṣṭam kārāpitam dhūpanadhūpitam tasya rājño devīnām ca sarvesām śarīre pūjā kṛtā samantato nagarasya gulmā sthāpitā caturaṅgabalakāyam niveṣitam hastikāyam aśvakāyam rathakāyam pattikāyam // evan tam nagaram sajanapadām rakṣīyati mā koci rājā aparādhyeyāti // te dāni amātyā ca naigamā ca jānapadā ca samnipatitvā mantram dhārenti parasparam sammantrenti // bhavanto ko iha asmākam vārāṇasīye rājā bhaviṣyati yo śakyeya imam rājyaṁ dharmeṇa paripālayitum // teṣām sarvesām rājāmātyānām naigamajanapadānām ca etad abhūsi // nānyo rājā yogyo vārāṇasyām sthāpayitvā dharmalabdhām sārthavāham / eso punyavanto cāpramatto ca / yakṣarākṣasā api na śaknuvanti avatāram adhigantum / tatra triṣkuttam mahāsamudram avatīrṇah siddhapātro ca sarvakālam kṣemena pratyāgato // tehi so dharmalabdhā sārthavāho sarvasauvarṇamahāsimhāsane niṣīdāpetvā rājye bhiṣikto //

____bhagavān āha // syāt khalu punah bhikṣavaḥ yuṣmākam evam asyād anyaḥ sa tena kālena

[_Mvu_3.299_] tena samayena dharmalabdhā nāma sārthavāha abhūsi / na etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / aham sa bhikṣavaḥ tena kālena tena samayena dharmalabdhā nāma sārthavāha abhūsi // yā sā rākṣīmahattarikā etā sā māradhītā / (tadā rākṣasīnām mahattarikā abhūnsuh) tadāpi etā mamāvatārārthī avatāraṅgaveṣī upasamkrāntā na ca mama śaktā avatāram adhigantum etarahim py etā mamāvatārārthī avatāraṅgaveṣī upasamkrāntā no tatra nāma me śaktā avatāram adhigantum //

aśroṣīt khalu yadā rājā mahāmātrāṇam antike /
mahāsamudrapārām strīm dharmalabdhā na icchatī //

āñapesi tadā rājā mahāmātyāṁ tad anantaram /
sace eṣa necchati strīṁ praveśethāntahpuram mama //
antarāyaṁ vijānitvā na sānaṁ khāyi rākṣasī /
sā tatra putram preṣeti rākṣasīnāṁ nivedakam /
bhakṣito khu mayā rājā kṣipram āgacchathattave //
rākṣasīnāṁ gatā paṁca raudrā rudhirabhojanā /
sarve rājakulam gatvā parākramensu yathāgataṁ //
pūrve nivāsaṁ bhagavān pūrvejātīm anusmarāṁ /
jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇam antike /
te skandhā te ca dhātavah tāni āyatanāni ca //

[_Mvu_3.300_] ātmānam adhikṛtya bhagavāṁ etam arthaṁ viyākaret* /
anavarāgrasmīm saṁsāre yatra me uṣitaṁ purā //
dharmalabdho aham āsi vāñijako arthacintako /
māradhītaro rākṣasī evam dhāretha jātakam //
evam aparimitam bahuduḥkham
uccanīcam caritam purāṇam /
vigatajvaro vigataśoko
bhagavāṁ bhāṣati bhikṣusamghamadhye //

_____ dharmalabdhasya sārthavāhasya jātakam samāptam //

____ kālo nāgarājā tahiṁ khu mahācaṁkrame bhagavantam upasaṁkrānto // so dāni
bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekāṁśikṛto prāṁjalīkṛto bhagavantam etad uvāca //
mama bhagavām bhavano purimakehi samyaksam̄buddhehi paribhukto
krakucchandena bhagavatā konākamuninā kāśyapena sādhu bhagavān api mama
bhavānam paribhumjatu anukampām upādāya // tatrāpi bhagavām kālasya nāgarājasya
bhavane caturtham saptāham prītisukhena vītināmeti / tato pi bhagavām kālasya
nāgarājasya bhavanāto caturthasya saptāhasyātyayena utthito //
____ mucilido nāgarājāḥ purimabuddhadarśāvī bhagavataḥ upasaṁkrānto // so pi
bhagavataḥ pādau śirasā vaṁditvā ekānte prāṁjalīkṛto bhagavantam yācati // mama
bhagavām bhavano purimakehi samyaksam̄buddhehi paribhukto bhagavatā
krakucchandena konākamuninā kāśyapena sādhu bhagavām pi mama bhavānam
paribhumjatu anukampām upādāya // bhagavām muciliṁdasyāpi nāgarājasya bhavane
paṁcamam saptāham sunirāhārah prītisukhena

[_Mvu_3.301_] vītināmesi // tato pi tahiṁ saptāhikam akālavārdalam utpannam
saptāham rātrīmīdivam devena varsitam muciliṁdenāpi nāgarājñā bhagavatar
ardhayojanakaparikṣepena saptakuttam bhagavantam bhogena parikṣipitvā upari
vipuri vipulena phaṇenāccchādesi / yathā ca bhagavantam viṣagaṁdhena
kilviṣagandhena vā na vyābādheya tti mucilindo nāma nāgarājā svakāto bhavanāto
uttaritvāna bhogena āchāyesi śirighanasukṛtena phaṇena saptāham vipulapuṇyam
prasūtam / vinipātena nāgarājena ca puṇyam prasūtam parikṣipi hi mahatā
paribhogena saptāham //
____ yadā bhagavān samyaksam̄buddhaḥ duṣkaram carati nadīye nairamjanāye tīre tatra
bhagavām duṣkaram caranto ajapālakena drṣṭo // tasya bhagavantam ugratapam
tapyantam drṣṭvā prasādam utpannam // tena dāni prasannacittena bhagavantam
uddiṣya nyagrodhapoto ropito // so tam nyagrodhapotam ropitvā bhagavantam
upasaṁkramya prāṁjalīkṛto āha // bhagavām imo mayā nyagrodhapoto bhagavantam
uddiṣya ropito yadā eso nyagrodhapoto samvṛddho bhavyā bhagavām

sampūrṇakalpo bhavyeñā ti / tato me etam nyagrodham anugrahārtham paribhumjasi //
bhagavatā tasyājapālasya tūṣṇībhāvenādhivāsitam / so dāni tūṣṇībhāvenādhivāsanām
viditvā tuṣṭo āttamanā pramudito prītisaumanasyajāto samvṛtto // so dāni tam
nyagrodhapotam kālena kālam anukhaneti parikhaneti parikīleti parikuḍḍāleti kālena
ca kālam śītalena vāriṇā abhiṣyamdeti pariṣyamdeti paryārdreti parighāreti // so dāni
ajapālena nyagrodhapoto kṣipram praśākho samvṛtto prāśādiko darśanīyo bhagavato

[_Mvu_3.302_] tejānubhāvena // tasya dāni ajapālasya nyagrodhapotam
ośākhapraśākham prāśādikam prasādanīyam drṣtvā atiriva cittam prasīdati // so dāni
tena cittaprasādena ca kuśalamūlena ca kāyasya bhedāt trayastriṁśadevanikāye
upapanno nyagrodho nāma devaputro maharddhiko mahānubhāvo / so paścād
upapamno samāno anyām pūrvotpannāms trayastriṁśakāyikā devaputrāmī divyehi
paṁcahi sthānehi abhibhavati divyenāyuṣā divyena varṇena divyena sukhena
divyenaiśvaryena divyena parivāreṇa // tasya samanantaropapannasya etad abhūsi /
kim mayā manusyabhūtena kuśalam karma kṛtam upacitam kasya karmasya vipākena
iha trāyastriṁśabhadvane upapanno haṁ // so dāni nyagrodho devaputro kuśalamūlaṁ
samānāharanto paśyati bhagavantam uddiśya nyagrodham nadīye nairamjanāye tīre
ropitam // so dāni nyagrodho devaputro anekadevaputraḥasrehi parivṛtaḥ
abhikrāntavarṇo abhikrāntavarṇena kevalakalpam muciliṁdasya nāgarājño bhavanam
udāreṇa varṇena obhāsetvā yena bhagavām tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau
śirasā vanditvā ekānte asthāsi // ekāṁśīkṛto prāṁjalīkṛto bhagavantam etad uvāca //
mayā bhagavan manusyabhūtena ajapālenājāni pālentena eṣo nyagrodho ropitah
bhagavantam uddiśya tenāhaṁ kuśalamūlena manusyeṣu cyavītvā bhagavan
trāyastriṁśe devanikāye upapanno / sādhu bhagavān etam nyagrodham paribhumjatu
anukampām upādāya yathā me mahāphalataram bhavyeñā // adhivāsate bhagavām
tasya devaputrasya tūṣṇībhāvena // atha khalu so devaputro tūṣṇībhāvenādhivāsanām
viditvā tuṣṭo hrṣṭo āttamano prītisaumanasyajāto bhagavataḥ pādau śirasā vanditvāna
trṣkṛtyo pradakṣiṇam kṛtvā tatraiva antarahāye //
bhagavān muciliṁdasya nāgarājño bhavanāto utthihitvā saṁsthām saptāham
nirāhāro prītisukhenājapālanyagrodhamūle vītināmesi // tato ajapālasya
nyagrodhamūlāto

[_Mvu_3.303_] saṁsthāsyā saptāhasyātyayena kṣīrikāvanaṣaṇde bahudevatake cetiye
nirāhāro prītisukhenā saptamam saptāham vītināmesi // evam bhagavām
saptasaptāham ekūnapaṁcāśad divasām nirāhāro //
uttarāpathe ukkalām nāmādhiṣṭhānam / tato ukkalāto adhiṣṭhānāto trapuso ca
bhalliko ca nāma sārthavāhā ādhyā mahādhanā mahābhoga puṇyavanto mahāparivārā
dakṣiṇāpathāto paṁcahi dhuraśatehi tena mārgeṇa āgacchanti // teṣām maṅgalīyānām
balīvardānām pumgavā eko sujātāye nakṣatre jātako aparo kīrtike / teṣām evam
nakṣatrāṇām nāmena sujātakīrtikanāmena jñāyanti // sarvasya sārthavāhasya purato
sārthavāhasya yānakam vahanti / yatra mārge kiṁcid bhayo bhavati siṁhabhayo
vyāghrabhayo dvīpibhayam vā gaṇḍakabhayam vā hastibhayam vā vanadevabhayam
vā udakavāhabhayam vā caurabhayam vā tatra te na gacchanti tataḥ te vāṇijakā
jānanti bhayaṁ bhaviṣyatī tathā saṁharitvā caturdiśam pradhāvanti samantena
avaloketvā // te dāni balīvardā sujātakīrtikā tahiṁ kṣīrikāvanakhaṇḍam cānuprāptā /
atra trapuṣabhalliyānām ca vāṇijānām pūrvajñātisālohitēhi devabhūtehi tahiṁ
kṣīrikāvanakhaṇḍe ṣddhiye nigṛhītā na śaknonti gantum // tehi sthitēhi sarve te puruṣā
sārthāto bhītā tatra saṁnaddhā // teṣān te devatā pūrvajñātisālohitā antarīkṣagatā
ghoṣam udīrayensuḥ śabdām anuśrāvayensuḥ // mā bhāyatha vāṇijā tti na bhavati vo
upadravam / esa buddho bhagavān iha vanaṣaṇde prativasati saptahi

asamkhyeyakalpehi prādurbhūtaḥ bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya
mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca

[_Mvu_3.304_] manusyānām ca tasyādya saptasaptāham ekūnapaṁcāśad divasā
anāhārasya / tam āhāreṇa pratimānetha tato vah aprameyam kuśalamūlam bhaviṣyati
// tehi dāni trapuṣabhallikehi vāñijehi tānam devatānām vacanam śrutvā
madhusarpisam̄yuktam̄ tarpaṇam̄ gṛhītam̄ / te devatā teṣām vāñijakānām purato
gacchanti / ito āgacchatha // te dāni vāñijā tehi devatehi bhagavato sakāśam upanītā //
te tam̄ madhutarpaṇam̄ gṛhya bhagavantam upasaṁkrāntā / imam̄ bhagavan
madhutarpaṇam̄ paribhūmijatu asmākam anugrahārthaṁ // atha khalu bhagavato etad
abhūsi // kiṁ nu khalu purimakā samyaksam̄buddhā bhājanapratigrāhakā utāho
pānipratigrāhakā bhājanapratigrāhakā samyaksam̄buddhā ti // saha cittotpādenaiva
bhagavataḥ catvāri mahālokapālā catvāri suvarṇapātrāṇy ādāya bhagavantam
upasaṁkrāntā ratanapātrā ti kṛtvā na pravrajitasārūpyāni bhagavām na pratigrhṇāti //
te dāni rūpyāmayāni pātrāṇy ādāya bhagavantam upasaṁkrāntā / tān api bhagavām
ratanapātrāṇīti kṛtvā na pratigrhṇāti // evam muktāmayāni vaiḍūryāmayāni
sphaṭikamayāni musāragalvamayāni lohitikāmayāni tān api bhagavām ratnapātrāṇīti
kṛtvā na pravrajitasārūpyāṇīti kṛtvā na pratigrhṇāti // te dāni catvāro śailapātrāṇi ādāya
bhagavantam upasaṁkrāntā // atha khalu bhagavataḥ etad abhūsi / yad aham ekasya
lokapālasya pātraṁ pratigrhṇīṣyāmi trayānām bhaviṣyati cittasyānyathātvam //
bhagavatā sarveṣām caturṇām lokapālānām catvāri pātrāṇi pratigrhṇītvā amguṣṭhenā
ākrāntā ekapātro ca adhiṣṭhito / te dāni catvāro pātrā ekam pātraṁ samjātā sarveṣām
caturṇām pātrāṇām catvāri pātrakoṭīni drsyanti / tatra bhagavatā trapusabhallikānām
vāñijānām madhutarpaṇam̄ paribhuktam̄ //

[_Mvu_3.305_] bhagavām dāni trapusamallikānām vāñijānām madhutarpaṇam
pītvā pratyagrapraṇītavarnagandharasopetaṁ dakṣinām ādiśati //
anekākārasam̄pannam̄ tarpaṇanti pravuccati /
varṇena caiva sam̄pannam̄ gandhena ca rasena ca //
pratyagram ca praṇītam̄ ca eṣaṇīyam̄ ca kalpiyam̄ /
tarpaṇam̄ prathamam̄ śāstu adensuh trapusabhalliyā //
madhusarpisam̄yuktam̄ tam̄ pibe ca puruṣottamah /
tehi samtarpito vīro pratisamlāna-utthito /
taripaye dharmavṛṣṭīye devagandharvamānuṣām //
diše sovatthikam̄ divyam̄ maṃgalyam̄ cārthasādhakam̄ /
yam̄ śrutvā sumanā sarve sarvārthām̄ sādhayiṣyati //
svasti vo dvipade bhotu svasti vo stu catuṣpade /
svasty astu vrajatām mārge svasti pratyāgateṣu ca //
svasti rātrau divā svasti svasti madhyam̄dine sthite /
sarvatra svasti vo bhotu mā ca pāpam̄ samāgamat* //
śirī vo dakṣiṇe skandhe śirī vāme pratiṣṭhitā /
śirī vo amgaṇam̄geṣu māleva supratiṣṭhitā //
bhadram̄ vo bhadraśirī vo vāñijā bhadram̄ astu vo /
yena kenacit kāryeṇa gacchatha purimām̄ diśām̄ //
nakṣatrāṇi vo pālentu ye tām̄ diśām adhiṣṭhitā /
kṛttikā rohiṇī caiva mṛgārdrā ca punarvasu //
pusyam̄ ca varanakṣatram̄ aśleṣā bhoti saptamā //

[_Mvu_3.306_] ity ete sapta nakṣatrā lokapālā yaśasvinah /
ādiṣṭā purime bhāge eteṣām purimā diśā //

ete vo adhipālentu bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgame /
 labdhārthā ca nivartetha tehi nakṣatrehi rakṣitā //
 purastime diśobhāge aṣṭa devakumārikā /
 nandottarā nandisenā nandinī nandirakṣitā //
 jayantī vijayantī ca siddhārthā aparājītā /
 teṣām adhipatī rājā dhṛtarāstro ti nāmataḥ //
 gamḍharvādhipatī rājā devehi sa ca rakṣitaḥ /
 so pi vo abhipāletu bhūmīye bhavanena ca //
 kṣemā ca vo diśo bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha sarvadevehi rakṣitā //
 purimasmiṁ diśobhāge cāpalaṁ va nāma cetiyam /
 nityam jvalati tejena nityam satyopayācanam /
 so pi vo abhipāletu bhūmīye bhavanena ca //
 kṣemā ca vo diśo bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha sarvacetiya surakṣitā //
 yena kenacī arthena gacchatha dakṣiṇāṁ diśam /
 nakṣatrāṇy abhipālentu ye tāṁ diśām adhiṣṭhitā //
 maghā cobhe ca phālguṇyau hastā citrā ca paṁcamā /

[_Mvu_3.307_] svātī caiva viśākhā ca eteṣāṁ dakṣiṇā diśā //
 ity ete sapta nakṣatrā lokapālā yaśasvinah /
 ādiṣṭā dakṣiṇe bhāge eteṣāṁ dakṣiṇā diśā //
 te pi vo abhipālentu bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha tehi nakṣatrehi rakṣitā //
 dakṣiṇasmiṁ diśobhāge aṣṭa devakumāriyo /
 lakṣmīmatī śīrīmatī yaśomatī yaśodharā //
 śubheṣṭhitā suprabhātā suviśuddhā suvyākṛtā /
 tā pi vo abhipālentu bhūmīye bhavanena ca //
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha devakanyāhi rakṣitā //
 tāsām adhipatī rājā virūḍhako ti nāmataḥ /
 kumbhāṇḍādhipatī rājā yamena saha rakṣatu //
 kṣemā ca vo diśo bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha kumbhāṇḍehi surakṣitā //
 dakṣiṇasmiṁ diśobhāge abhipaśyam nāma cetiyam /
 nityam jvalati tejena nityam satyopayācanam //
 so pi vo abhipālentu bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha cetiyena surakṣitā //
 yena kenacī arthena gacchatha paścimāṁ diśam /

[_Mvu_3.308_] nakṣatrā vo bhipālentu ye tāṁ diśam adhiṣṭhitā //
 anurādhā ca jyeṣṭhā ca mūlaś ca dṛḍhavīryavān* /
 ubhe āśāḍhe bhijic ca śravaṇābhavati saptamī //
 te pi vo abhipālentu bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha tehi nakṣatrehi rakṣitā //
 paścimasmiṁ diśobhāge aṣṭau devakumāriyo /

alaṁbuśā miśrakeśī arīṣṭā suprabhāyakā //
 kṛṣṇā śukrā ca draupadī /
 tā pi vo abhipālentu ārogyena śivena ca //
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha devakanyāhi rakṣitā //
 tāsām adhipatī rājā virūpākṣo ti nāmataḥ /
 sa vo nāgādhipo rājā varuṇena saha rakṣatu //
 so pi vo abhipāleto bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha sarvanāgehi rakṣitā //
 paścimasmiṁ diśobhāge asto nāmena parvato /
 āvarto candrasūryāṇāṁ asto arthaṁ dadātu vo //
 so pi vo abhipāleto bhūmīye bhavanena ca //
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthā ca nivartetha sarve astena rakṣitā //
 yena kenacid arthena gacchatha uttarāṁ diśāṁ /

[_Mvu_3.309_] nakṣatrā vo bhipālentu ye tāṁ diśam adhiṣṭhitā //
 dhaniṣṭhā śatabhiṣā caiva ubhau proṣṭhapadā pi ca /
 revaty athāśvinī caiva bharaṇī bhavati saptamī //
 tā pi vo anupālentu bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśo bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthāś ca nivartetha tehi nakṣatrehi rakṣitā //
 uttarasmiṁ diśobhāge aşṭau devakumāriyo /
 ilā devī surā devī pr̄thivī padumāvatī //
 āśā śraddhā hirī ca śrī samāgatā /
 tā pi vo abhipālentu bhūmīye bhavanena ca //
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthaś ca nivartetha devakamnyāhi rakṣitā //
 tāsām adhipatī rājā kuvera iti nāmataḥ /
 sarvayakṣādhipo rājā rākṣasīhi saha rakṣatu //
 so pi vo abhipāleto bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthāś ca nivartetha yakṣarākṣasarakṣitā //
 uttarasmiṁ diśobhāge kailāśo nāma parvataḥ /
 āvāśo yakṣasamghānāṁ rākṣasānāṁ niveśanāṁ //
 so pi vo abhipāleto bhūmīye bhavanena ca /
 kṣemā ca vo diśā bhontu mā ca vo pāpam āgamī /
 labdhārthāś ca nivartetha yakṣarākṣasarakṣitāḥ //
 aşṭāvimiṁśati nakṣatrā saptasapta caturdiśam /

[_Mvu_3.310_] saha candraṁsūryehi trimśad bhonti anūnakam //
 dvātriṁśad devakanyāvo aşta aşta caturdiśam /
 catvāraś ca mahārājā lokapālā yaśasvinah /
 prajvalamānavarṇena rakṣanti caturdiśam //
 aşta śramaṇā brāhmaṇā aşta janapadeṣu kṣatriyā /
 aşta sa-indrakā devā sadā rakṣām karontu vah //
 teṣām dāni bhagavatā trīṇī śaraṇagamanāni dinnāni / gacchatha buddhaśaraṇam
 gacchatha dharmaśaraṇam gacchatha anāgataṁ ca bhagavato śrāvakasamghaśaraṇam
 // te dāni buddhaśaraṇam gatā dharmaśaraṇam gatā samghaśaraṇam gatā // te dāni

āhansuh // vayam bhagavam vāñijakā deśadeśāni ca rājyāni ca aṇvāma / sādhu mām
bhagavām kaṁcid dadeya dhātum yam vayam pūjayema // bhagavatā dāni teṣām
śīrṣato pāṇinā keśāni otāritvā dinnāni imam keśastūpaṁ kārayetha nakhāni ca otāritvā
dinnāni imam nakhastūpaṁ kārapetha śilā ca āgamiṣyanti tām ca śilām pratiṣṭhāpetha
// tehi dāni yatra keśasthālī nāma adhisthāno tahiṁ keśastūpaṁ kārapitam / vālukṣo
nāma nagaram tahiṁ nakhastūpaṁ kārapitam / śilukṣam nāmādhīṣṭhānam tatrāpi śilā
pratiṣṭhāpītā sā bhagavatā ḥddhīye pāṇinā kṣiptā //
____ bhagavatā dāni saptasaptāhehi ekūnapaṁcāśad divasāni nirāhāreṇa
traśubhallikānām

[_Mvu_3.311_] vāñijakānām madhutarpaṇam pītam pītena bhagavato te ca
abhiṣyanditā // tato śakreṇa devānām indreṇa bhagavato harītakī upanāmitā /
dhātūnām mukham bhaviṣyati // bhagavatā dāni sā harītakī paribhūktā tam ca
harītakīvṛntakam bhagavatā tatraivoddeṣe ropitam sā ca tam divasam eva
jātāvaśākhapraśākhā mahāntam harītakīvṛkṣam puṣpaphalopetam samvṛttam / imam
bhagavato prathamaṁ ḥddhīvṛkṣam / yā ca tato vṛkṣāto harītakīyo tāni adya cetakīyā
harītakīprabālā ti budhyanti //

____ tato bhagavatā uruvilvāyām śaḍvarṣāni duṣkaram tapam cīrṇam // tadā
uruvilvāyām senāpatigrāmāto nagarāvalambikāye śāṇapāṁsukūlam bhagavato
duṣkaracārikām carantasya prasannacittāya upanāmitam / yadā bhagavam
paripūrṇasamkalpo bhavesi tadā imam śāṇapāṁsukūlam anugrahārthāya paribhumjesi
// bhagavato tuṣṇīmbhāvenādhivāsanām viditvā tuṣṭā āttamavā pāṁsukūlam
vṛkṣāśākhāye olambitvā bhagavataḥ pādaū śirasā vanditvā triṣkuttam pradakṣinīkṛtvā
prakrami // sā dāni nacirasyaiva kālagatā bhagavato santikā prasannacittā tam
pāṁsukūladānam samanusmarantī samanantarākālagatā trayastriṁśe devanikāye
upapannā anyatarasya maharddhikasya mahānubhāvaya devaputrasya vimāna
apsarasām śatasahasrapravarā // sā dāni apsarā samanvāharati / kim mayā
manuṣyabhūtāye kuśalamūlam kṛtaṁ kevarūpā ca dakṣinā pratiṣṭhāpitā yenāham
trayastriṁśe devanikāye upapannā // sā dāni samanvāharatī paṣyati uruvilvāyām
senāpatigrāmake gavā nāma nagarāvalambikā āsi duḥkhitā / tam mayā marañakāle
bodhisatvasya duṣkaram carantasya prasannacittāye śāṇapāṁsukūlam dinnam
tenāham kuśalamūlena

[_Mvu_3.312_] manuṣyeṣu cyavitvā iha trayastriṁśe devanikāye upapannā / na ca me
tam deyadharmam bhagavatām adyāpi paribhuktam / yad imam eva deyadharmam
bhagavān anugrahārthā paribhumjeyā tat* mama mahatphalataram bhaveyā // sā dāni
apsaraśatasahasraparivṛtā mahatā devānubhāvena mahatā deva-ḥddhīye
trayastriṁśabhanāto vṛkṣāśākhāto tam śāṇapāṁsukūlam grīhya bhagavantam
upasamkrāntā // imam mayā bhagavantam śāṇapāṁsukūlam manuṣyabhūtāye
bhagavato duṣkaram carantasya prasannacittāye dinnam yadā bhagavam
paripūrṇasamkalpo bhavesi tato bhagavan mamānugrahārtham paribhumjesi tenāham
kuśalamūlena manuṣyeṣu cyāvitvā trayastriṁśeṣu devanikāyeṣu upapannā / sādhu
mām bhagavām imam śāṇapāṁsukūlam paribhumjatu anukampām upādāya yathā me
mahatphalatāro bhaveyā // devā antarīkṣagatā bhagavantam āhansuh // mā bhagavān
imam śāṇapāṁsukūlam parigṛhṇātu / vayam bhagavato divyām vikalpadūṣyāṇi
dāsyāmaḥ // bhagavān teṣām devatānām vikalpadūṣyapradānāni nādhivāsayati / tam
gavāye nagarāvalambikāye śāṇapāṁsukūlam pratigṛhītam devatāśatasahasrehi ca
antarīkṣāto celakṣepāṇi ca bhagavataḥ kṛtāni hakkārakilikilāni ca akarensuh //
cakravartirājyaṁ parityaktam kim no pāṁsukūleṣu cittam ramati //
____ bhagavām dāni śāṇapāṁsukūlam dhovitukāmo / udakena kāryam // atha khalu

śakreṇa devānām indreṇa pāṇīhi nadī khatā adyāpi ca pāṇikhātā nāma nadī vuccati //
śilāpaṭṭena kāryam yatra tam śāṇapāṁśukūlam dhoviṣyati // caturhi mahārājehi catvāri
śilāpaṭṭā upanāmitā / bhagavatā ekatra śilāpaṭṭe tam śāṇapāṁśukūlam dhautam //

[_Mvu_3.313_] dvitīye śilāpaṭṭe tam pāśukūlam śoṣitam // tṛtīyam śilāpaṭṭam
bhagavatā trapusabhallikānām śilukṣanāmanigama āvāsitānām tatra ṛddhīye purato
utkṣiptam // tehi tam śilāpaṭṭam tatraiva cetiye pratiṣṭhāpitam / adyāpi gandhārarājye
adhiṣṭhānām śilānāmena jñāyati // caturthe śilāpaṭṭe bhagavatā niṣīditvā tam
śāṇapāṁśukūlam sīvitam / yad api tatra śilāpaṭṭam bhagavato anusīvananāmāpadye //
sarve catvāro śilāpaṭṭā bhagavatā paribhuktā tāni ca jambudvīpe sadevamānuṣasya
lokasya cetiyabhūtā //

— bhagavām dāni tam śāṇapāṁśukūlam dhovitvā sīvitvā ca pāṇikhātanadīsnāyako
okasto / snāyitvā bhagavām pāṇikhātāto nadīto uttariṣyatīti akilantakāyā buddhā
bhagavanto akilantacittā tahiṁ tīre kakubho nāma vṛkṣo ośākhapraśākho prāśādiko
darśanīyo yaṁnāmo ca vṛkṣo tamnāmā ca vṛkṣasya devatā kakubho nāma devaputro
prativasati / so devaputro bhagavatā tato nadīto uttarantena ābhāṣṭo // āhara kakubha
hastam // varavimalakuṇḍaladhareṇa kakubhena devaputreṇa bhagavato bāhā
praṇāmitā / bhagavām kakubhasya devaputrasya bāhāṁ gṛhya pāṇikhātāto nadīto
uttīrṇo samām ca bhagavatā tato kakubhasya devaputrasya bāhāto hastam svakam
apanītam tatra ca vṛkṣāśākhāyām bhagavato paṁcāṁgulasya karatalasya padmam
dṛṣyati // (yaṁ dāni ahaṁ bodhim āhatahasto ca sumḍaro kakubho nadīkā ca
pāṇikhātā śilā ca devehi nikṣiptā //)

— tato bhagavām ajapālanyagrodham gato // bhagavān ajapālasya nyagrodhamūle
viharanto

[_Mvu_3.314_] lokam mīmāṁseti // gambhīro ayam mama dharmaḥ abhisam̄buddho
nipuṇo sukhumo duranubodho atarkāvacaro paṇḍitavedanīyo sarvalokavipratyanīko /
ālayārāmo khalu punar ayam ālayarato ālayasamuditō ālayārāmāyām ca prajāyām
ālayaratāyām ālayasamuditāyām durdṛśam imam sthānam yad idamhetu
idampratyayah pratīyasamutpādah sarvopadhipratiniḥsargo
pūrvasam̄skārasamathadharmpacchedah tṛṣṇākṣayo vigatarāgo nirodho nirvāṇam
aham ca na pareśām deśayeyam pare khu me na vibhāvayensuh so me syā vighātah //
yam nūnāham eko aranya-parvate tūṣṇībhūto vihareyam / imā ca gāthāvo bhagavato
tāye velāye pratibhāyensuh //
pratiśrotagāmīnam mārgam gambhīram durdṛśam [mama] /
na rāgaraktā drakṣyanti alam dāni prakāśitum //
kṛcchreṇa me adhigato alam dāni prakāśitum /
anuśrotam hi vāhyanti kāmeṣu grāsitā narāḥ //
bhagavām uruvilvāyām vihare nairamjanāyās tīre ajapālanyagrodhamūle
acirābhisaṁbuddho // atha khalu bhagavato ekasya rahogatasya pratisam̄līnasya ayam
evārūpaś cetasaḥ parivitarko udapādi // adhigato yad ayam mayā dharmo gambhīro
nipuṇo sūkṣmo duranubodho atarkito atarkāvacaro paṇḍitavedanīyo
sarvalokavipratyanīko aham ce pareśām deśayeyam pare khu ca ājānensu so me syā
paramam vighātam / yam nūnāham

[_Mvu_3.315_] eko aranya-yatane tūṣṇīm vihareyam // atha khalu mahābrahmā
bhagavata idam evārūpam cetaso parivitarkam ājñāya yena śakro devānām indro
tenopasam̄kramitvā śakram devānām indram etad avocat* // etan māriṣa kauṣika
bhagavatā alpotsukatāye cittam nameti na dharmacakrapravartane / kiṁ punar vayaṁ
māriṣa kauṣika yena bhagavāns tenopasam̄kramitvā bhagavantam yācema

dharmačakrapravartanāya // sādhu māriṣeti śakro devānām indro mahābrahmaṇo
pratyāśroṣīt* // atha khalu mahābrahmā śakro devānām indro suyāmo devaputro
sunirmito ca devaputro vasavartī ca devaputro catvāraś ca mahārājāno ity ete daśa
yakṣādhipatayo daśa yakṣamahattarakā anekayakṣaśataparivārā atikrāntāye rātrīye
kevalakalpam nyagrodhamūlam varṇenobhāsayitvā yena bhagavāns tenopasamkrāntā
bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekamante asthānsuh // ekānte sthito mahābrahmā
śakram devānām indram etad avocat* // yāca māriṣa kauṣika bhagavantam
dharmačakrapravartanāya //

____ atha khalu śakro devānām indro ekāṁsam uttarāsaṁgam kṛtvā yena bhagavāṁs
tenopasamkrāmitvā bhagavantam gāthāye adhyabhāṣe //
utthehi vijitasamgrāma pūrṇabharo tvam anṛṇa vicara loke /
cittam hi te viśuddham yatha candro paṁcadaśarātre //
atha khalu bhagavāṁ tūṣṇī abhūsi nādhivāseti śakrasya devānām indrasya
dharmačakrapravartane // atha khalu mahābrahmā śakram devānām indram etad
avocat* // na khalu māriṣa kauṣika bhagavato arhantah samyaksam buddhā evam
yācīyanti dharmakrapravartanāye na ca punas tathāgatā arhantah samyaksam buddhā
evam yācītā dharmakramam pravartayante // evam ukte śakro devānām indro
mahābrahmam etad avocat* // tvam māriṣa mahābrahma teṣāṁ purimakānām

[_Mvu_3.316_] samyaksam buddhānām darśāvī tena hi māriṣa mahābrahma yāca
bhagavantam svayam eva dharmačakrapravartanāye // atha khalu mahābrahmā
ekāṁsam uttarāsaṁgam kṛtvā yena bhagavāṁ tenāṁjaliṁ prāṇāmayitvā bhagavantam
gāthāye dhyabhāṣe //
utthehi vijitasamgrāma pūrṇabharo tvam anṛṇa vicara loke /
deśehi sugata dharmam ājñātāro bhaviṣyanti //
atha bhagavāṁ tūṣṇī abhūsi // atha khalu mahābrahmā śakro devānām indro suyāmo
ca devaputro samtuṣito ca devaputro nirmito ca devaputro vaśavartī ca devaputro
catvāro mahārājā anekayakṣaśatā anekayakṣaśataparivārā bhagavato anadhivāsanām
viditvā dharmakrapravartanāya duḥkhadaurmanasyajātā bhagavataḥ pādau śirasā
vanditvā bhagavamtam pradakṣiṇīkṛtvā tatraivāntarahāyensuh //

____ ettham etam śrūyati //
____ bhagavāṁ uruvilvāyāṁ viharati tadyā nairamjanāya tīre ajapālanyagrodhamūle
acirābhisaṁbuddho // atha khalu mahābrahmā atikrāntavarṇo atikrāntāyām rātryām
kevalakalpam ajapālanyagrodhamūlam varṇenobhāsayitvā yena bhagavāṁs
tenopasamkrāmitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam pradakṣiṇīkṛtvā
ekāntasthito mahābrahmā bhagavantam gāthāye adhyabhāṣe //
utthehi vijitasamgrāma pūrṇabharo tvam anṛṇa vicara loke /
deśehi sugata dharmam ājñātāro bhaviṣyanti //
atha khalu bhagavāṁ mahābrahmam gāthāye pratyabhāṣe //

pratiśrotagāmiko mārgo gambhīro durdṛśo [mama] /
rāgaraktā na drakṣyanti alam brahme prakāśitum //

[_Mvu_3.317_] atha khalu mahābrahmā bhagavatar ajapālasya nyagrodhamūle
pratikṣepam viditvā dharmakrapravartanāye duḥkhadaurmanasyajāto bhagavataḥ
pādau śirasā vanditvā bhagavantam pradakṣiṇīkṛtvā tatraivāntarahāye //

____ ettham etam śrūyati //

____ bhagavāṁ uruvilvāyāṁ viharati nadyā nairamjanāyas tīre ajapālasya
nyagrodhamūle acirābhisaṁbuddho // tena khalu punah samayena māgadhakānām
brāhmaṇagṛhapatikānām imāni evarūpāṇi pāpākāni akuśalāni dṛṣṭigatāny utpannāni //
vāto na vāyeyā sarito na syandinsuh garbhīṇīyo na prajāyensuh pakṣīṇo na vītipatanti
agrīr na jvaleyā candramasūryāṇām udgamanā na prajñāyensuh amṛdhakāraghaṭṭitam

lokasamniveśam bhaveya // atha khalu mahābrahmā māgadhakānām
 brāhmaṇagṛhapatikānām imāny evarūpāṇi pāpakāny akuśalāni dṛṣṭigatāni utpannāni
 viditvā atikrāntavarṇo atikrāntyām rātryām kevalakalpam ajapālasya
 nyagrodhamūlam varṇenobhāsayitvā yena bhagavām tenopasamkramityā bhagavataḥ
 pādau śirasā vanditvā ekāntasthito imām gāthām pratyabhāsat* //
 prādurahosi samalehi cintito
 dharmo aśuddho magadheśu pūrvam /
 apāvṛtam te amṛtasya dvāram
 śṛṅontu dharmam vimalānubuddham //
 atha khalu bhagavām mahābrahmaṇo yācanām viditvā sāmam ca pratyātmam bodhīye
 jñānenā

[_Mvu_3.318_] sarvāvantam lokam anuttareṇa buddhacakṣuśābhivilokayanto adrākṣit
 satvā uccāvacām hīnapraṇītām adrākṣit satvā durākārā durvineyā durviśodheyā
 adrākṣit satvā svākārām suvinyām suviśodheyā adrākṣit satvām udghaṭitājñā
 vipaṁcītājñāneyā padaparamām adrākṣit satvām tīkṣṇendriyām ṛddhīndriyām /
 satvānām trayo rāśīyah samyaktvaniyatam rāśīm mithyātvaniyatam rāśīm aniyataṁ
 rāśīm // sayyathāpi nāma cakṣuṣmām puruṣo padminītire sthitvā alpakiśareṇa paśyeya
 utpalāni padumāni vā puṇḍarīkā vā anyāni antodakāni anyāni samodakāni anyāni
 udakāto abhyudgatāni evam eva bhagavām anuttareṇa buddhacakṣuśā sarvāvantam
 lokam abhivilokayanto adrākṣit* // atha khalu bhagavato etad abhūsi // deśeyam
 vāham dharmam na vā deśeyam mithyātvaniyato rāśi abhavyo etam dharmam
 ājānitum / deśeyam vāham na vā deśeyam samyaktvaniyato rāśi ājñāsyaty eva etam
 yam deśeyam / aniyato rāśi sacāsyā dharmam deśeyam ājñāsyati no ce deśeyam na
 jānisyati // atha khalu bhagavām aniyataṁ rāśim ārabhya māgadhānām ca
 brāhmaṇagṛhapatikānām ity evaṁrūpāṇi pāpāny akuśalāni dṛṣṭigatāni utpannāni
 viditvā mahābrahmaṇo cābhīyācanām viditvā
 saptāsamkhyeyakalpasamudānitasamutpannam cātmanaḥ pranidhānam viditvā satvesu
 ca mahākaruṇām okrāmetvā ime ca me maheśākhyā devādhipatayo lokeśvarā
 upasamkrāntā āryadharmačakrapravartanam

[_Mvu_3.319_] yācanti atha khalu bhagavām mahābrahmaṇo avakāśam akārṣīt*
 āryadharmačakrapravartanāya // tāye velāye bhagavān mahābrahmaṇam gāthāye
 dhyabhbāše //
 apāvṛtam me amṛtasya dvāram
 brahmeti bhagavantam ye śrotukāmā
 śraddhām pramūḍcantu viheṭhasamjñām /
 viheṭhasamjñō praguṇo abhūsi
 dharmo aśuddho magadheśu pūrvam //
 atha khalu bhagavatā mahābrahmaṇe avakāśe kṛte anuttaradharmačakrapravartanāya
 bhūmyā devā ghoṣam udīrayensuh // evam māriṣa brahmaṇe bhagavatāvakāśo kṛto
 anuttaradharmačakrapravartanāya / tam bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya
 lokānukampāya mahato janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām
 ca hāyiṣyanti āsurāḥ kāyāḥ divyā kāyā abhivardhiṣyanti // bhūmyānām devānām
 ghoṣam śrutvā caturmahārājākāyikā devā trayastrīmśā devā yāmā tuṣītā nirmāṇaratī
 paranirmitavaśavartī devā ghoṣam udīrayensuh śabdām anuśrāvayensuh // evam
 māriṣa bhagavatā mahābrahmaṇo avakāśo kṛto dharmacakra-pravartanāya / tam
 bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
 janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manusyānām ca hāyiṣyanti āsurāḥ
 kāyā divyāḥ kāyā abhivardhiṣyanti // iti hi tena kālena tena samayena yāvad

brahma lokam ghoṣa abhyudgato //
____ etham etam śrūyati //

[_Mvu_3.320_] atha khalu bhagavāṁ pravartanasya samaye kevarūpā satvā āryadharma cakram pravartayantī // ye te satvā pūrvayoga saṁpannā bhavanti te āryadharma cakram pravartenti / ahaṁ khalu pūrvayoga saṁpanno tenārahāmy ahaṁ āryadharma cakram pravartayitum / ye te satvā anuttarācāra saṁpannā bhavanti evaṁrūpā satvā āryadharma cakram pravartenti / ahaṁ khalu punaḥ anuttarācāra saṁpanno arahāmy ahaṁ āryadharma cakram pravartayitum / ye te satvā nivāsānuttaryasāṁpannā bhavanti evaṁrūpā satvā āryadharma cakram pravartenti / ye te satvā āveṇikā bhavanti evaṁrūpāḥ satvā āryadharma cakram pravartenti / ye te satvā cyuti saṁpannā bhavanti evaṁrūpāḥ satvā āryadharma cakram pravartenti / ye te satvā garbhāvakraṇti saṁpannā bhavanti evaṁrūpāḥ satvā āryadharma cakram pravartenti / ye te satvā garbhasthi tisāmpannā bhavanti ye te satvā jāti saṁpannā bhavanti ye te satvā lakṣaṇa saṁpannā bhavanti ye anuvyaṁjanasāmpannā bhavanti ye kuśala saṁpannā bhavanti ye dhṛti saṁpannāḥ smṛti saṁpannāḥ ye pratyupasthit adharma saṁpannāḥ ye duṣyadharma saṁpannāḥ ye loke agrā bhavanti ye loke loka pravica yasāmpannāḥ satva sāra saṁpannā bhavanti ye sthānaṁ ca sthānato asthānaṁ cāsthānato samyakprajñayā prajānanti ye sarvatragāminīpratipadān tatra tatra ragāminīpratipadām yathābhūtaṁ samyakprajñayā prajānanti ye nānādhātukā ca loke anekadhātukā ca loke yathābhūtaṁ samyakprajñayā prajānanti ye para satvānām parapudgalānām indriya vīrya vaimātratām yathābhūtaṁ

[_Mvu_3.321_] samyakprajānanti te eva dharmacakraṁ pravartenti / ye nānādhi muktikā ca loke anekādhi muktikā ca loke yathābhūtaṁ samyakprajñayā prajānanti te eva dharmacakraṁ pravartenti / ye te satvāḥ sarveṣāṁ karmaṇām karmasamādānānām atītānāgatānām pratyutpannānām kṛtānām upacitānām avipakvānām vipākā pratyupasthitānām āyatavi pākava imātratām yathābhūtaṁ samyakprajānanti te eva dharmacakraṁ pravartenti / ye te sarveṣāṁ dhyāna samādhi vivimokṣa samāpattīnām ca saklesavya vadānām yathābhūtaṁ samprajānanti ye divyena cakṣusā viśuddhenātikrāntamānuṣyakena satvāṁ paśyanti cyavantām upapadyantām suvarṇām durvarṇām sugatām durgatām hīnām praṇītām yathākarmopagām satvāṁ samprajānanti evaṁrūpāḥ satvā āryadharma cakram pravartenti / ye anekavidhaṁ pūrvanivāsaṁ samanusmaranti ye cāśravāṇām kṣayād anāśravām cetovimuktīm prajñāvīmuktīm ca yathābhūtaṁ samprajānanti ye cāpi dīrghāyuskā bhavanti ājīva saṁpannā bhavanti śīla saṁpannāḥ samādhisaṁpannā vimuktisāmpannā vimuktijñāna saṁpannā naiṣkramya saṁpannā mahākaruṇāprati lābha saṁpannā bodhi saṁpannāś cetaḥparyāya saṁpannāḥ ḥddhi prati hārya saṁpannā ādeśanāprati hārya saṁpannā anuśāsanīprati hārya saṁpannāḥ sarvakuśala dharmasamaṇvāgatā ye cārtha pratisaṁvidaprāptā dharmapratisaṁvidaprāptā nirukti pratisaṁvidaprāptāḥ pratibhāna pratisaṁvidaprāptā ye cārya paṁcāṅgi kāsa mādhi saṁpannāḥ paṁcajñāni kāsa mādhi saṁpannā ārya mahāpaṁcāṅgi kāsa myaksamādhi saṁpannā

[_Mvu_3.322_] ye cāpy ārya mahāpaṁcajñāni kāsa myaksamādhi prāptāḥ balasaṁpannāś ca indriya saṁpannāś ca ḥddhi saṁpannāś ca ye cāpi pauriye vācāye samanvāgatā vispaṣṭāye anelakāye artha sāya vijñāpanīye samanvāgatāḥ praśnavyākaraṇena saṁpannā ye pratibalāḥ pareṣāṁ vaiśāradye pi cchedaṁ vikartuṁ pratibalāḥ pareṣāṁ ahiteṣiṇām saha dharmeṇa nigrahetuṁ ye pratibalā pareṣāṁ sukhānu pradātuṁ evaṁrūpāḥ āryadharma cakram pravartenti / ye te satvāḥ

sarvabuddhadharmehi samanvāgatā bhavanti evamrūpāḥ satvā āryadharmačakram
pravartenti // ahaṁ khalu punaḥ sarvabuddhadharmehi samanvāgato arahāmy ahaṁ
dharmacakram pravartayitum //

____atha khalu bhagavām imam evarūpam ātmano guṇasamādānam vidityā etad
abhūṣi // yaṁ nūnāham āryam anuttaram dharmačakram pravartayeyam / ko nu khalu
me pratibalo prathamaṁ dharmam deśitam ājānitum na ca me vihiṁsaye yam idam
dharmadeśanāye // atha khalu bhagavato etad abhūṣi // udraiko rāmaputro śuddho
alparajo aparokṣajātīyo so ca dūragato atikrāntagato
naivasamjñānāsamjñāyatanaṁ sahavratāye dharmam deśayati / adya saptāhaṁ kālagato
udraiko rāmaputro mahāhānirudraiko rāmaputro // katamo pi khalv anyo pi satvo
śuddho alparajo aparokṣajātīyo yo me pratibalo prathamaṁ dharmam deśitam
ājānitum na ca me viheṭheyā yam idam dharmaśravaṇāya // ārāḍo kālāmo śuddho
alparajo alparajaskajātīyo yo me pratibalo prathamaṁ deśitam ājānitum na ca me
viheṭhayē yam idam dharmaśravaṇāya / mahāhānirāḍasya adya try-ahaṁ kālagato
ārāḍo kālāmo // katamo punar anyo pi satvo śuddho alparajaskajātīyo yo me pratibalo
prathamaṁ dharmam deśitam ājānitum na ca me viheṭhayē yam idam
dharmaśravaṇāya // atha khalu bhagavato etad abhūṣi // paṁcakā bhadravargiyā
śuddhā alparajā alparajaskajātīyās

[_Mvu_3.323_] te me pratibalā prathamaṁ dharmam deśitam ājānitum na ca me
viheṭhayensuh yam idam dharmaśravaṇāya / pūrvam eva duṣkaram carantasya
anubamdhensuh / te ca vārāṇasyām viharanti ṣipatane mṛgadāve // yaṁ nūnāham
vārāṇasīm gatvā vārāṇasyām ṣipatane mṛgadāve paṁcānām bhadravargiyānām
prathamaṁ dharmam deśayeyam //

____atha khalu saṁbahulā maheśākhyā śuddhāvāsakāyikā devā yena bhagavāns
tenopasaṁkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte asthānsuh / ekāntasthitā
te bhagavantam etad uvāca // yaṁ bhagavato antevāsinām abhijñātam pari�ñātam
pratibalāś ca punar vayam bhagavato vividhāni vicitrāṇi ḥddhiprātiḥāryāṇi kartum /
yena bhagavān mārgeṇa bodhito vārāṇasyām gamiṣyati ṣipatanaṁ mṛgadāvam
anuttaram dharmačakram pravartayitum tato vayam bhagavato yāvac ca bodhi yāvac
ca vārāṇasī mārgam pratijāgariṣyāmaḥ samām asamaviṣamām pāṇitalajātām
vitavatīnam citradūṣyaparikṣiptam osaktapaṭṭadāmakalāpam siktasammr̄ṣṭam
dhūpitadhūpanam muktapuṣpāvakīrṇam suvarṇavālīkāsaṁstṛtam
divyamuktācūrṇasamstṛtam divyasphaṭikacūrṇasamstṛtam
divyamusāragalvacūrṇasamstṛtam divyalohitikācūrṇasamstṛtam / tatra ca vayam
bhagavām mārge yāvac ca bodhir yāvac ca vārāṇasī divyā tālapaṁktiyo
abhinirmiṇiṣyāmaḥ acchā samā saikatā sukhopanītā citrāṇi darśanīyāni saptānām
varṇānām suvarṇasya rūpyasya muktāyā vaiḍūryasya sphāṭikasya musāgalvasya
lohitakāyā / tatra ca vayam bhagavām mārge vāmadakṣiṇato divyāyo nadīyo

[_Mvu_3.324_] abhinirmiṇiṣyāmaḥ acchā samā saikatā sukhopanītā
suvarṇavālukāsaṁstṛtā utpalapadmakumudapuṇḍarīkanalinīsaugandhika-
āmrajambukalakucapanasanārikelapālevatakabhavyadādimavṛddhikapracchannā /
tatra ca vayam bhagavan mārge yāva ca bodhir yāva ca vārāṇasī divyāni cchattrāṇi
abhinirmiṇitvā divyāni dhvajāni abhinirmiṇiṣyāmaḥ / divyāni kūṭāgārāṇi
abhinirmiṇiṣyāmaś citrāṇi darśanīyāni saptānām ratnānām suvarṇasya rūpyasya
muktāyā vaiḍūryasya sphāṭikasya musāgalvasya lohitakāyā // bhagavato gacchantasya
gamiṣyanti tiṣṭhantasya tiṣṭhanti purato ca varṣavalāhakā devaputrā divyāni puṣpāṇi
prākiriṣyanti mandaṁ mandaṁ ca devā prasārayiṣyanti //

____bhagavati bodhito vārāṇasīm ṣipatanaṁ mṛgadāvam prasthite anuttaram

dharmaçakram pravartayitum śuddhāvāsehi devehi mārgo pratijāgṛto / mahatīm caturaṁginīsenām abhinirmiṇitvā mahāntam hastikāyam mahāntam aśvakāyam rathakāyam pattikāyam bhagavantam vārāṇasīm gacchantam puraskarensuh // yāvat suvarṇānām adhipatayo suvarṇarājāno aṇḍajā vā jarāyujā vā aupapādukā vā saṁsvedajā vā te mahāntam caturaṁginīsenām ṛddhīye abhinirmiṇitvā bhagavantam gacchantam puraskarensuh / yāva nāgānām nāgādhipatayo nāgarājāno aṇḍajā vā jarāyujā vā saṁsvedajā vā aupapādukā vā te mahatīm caturaṁginīsenām ṛddhīye abhinirmiṇitvā bhagavantam vārāṇasīm gacchantam puraskarensuh / caturmahārājikā devā trayastriṁśā yāmās tuṣṭā nirmāṇarati paranirmitavaśavarti brahmakāyikā devā mahāntam caturaṁginīsenām ṛddhīye abhinirmiṇitvā bhagavantam kāśīm gacchantam puraskarensuh // atha khalu bhagavām mahatīye pariśāye anekaśatāye anekasahasrāye anekaśatasahasrāye puraskṛto parivārito uruvilvāto gayām gacchati gayāto aparagayām gacchati // aparagayāyām sudarśano nāma nāgārājā / tena bhagavām

[_Mvu_3.325_] aparagayāyām vāsena bhaktena ca nimantrito // tahiṁ bhagavām sudarśanasya nāgārājño bhavane vasitvā kṛtāhāro vaśālām gacchati // vaśālāyām nadī nāma brāhmaṇaḥ hūhumkajātiko vuccati / so bhagavantam gacchantam apasavyīkaroti ca hūhūn ti ca karoti // bhagavām etasmīm vastusmīm etasmīm nidāne etasmīm prakaraṇe tāye velāye imam udānam udānaye //
yo brāhmaṇo bāhitapāpadharmo
nihuhumko niṣkaśāyo yatātmā /
kṣīṇāśravo antimadehadhārī
dharmeṇa so brahmaṇo brahmavādaṁ vadeya //
vaśālāyām anyatamo gṛhapatih bhagavantam vāsena ca bhaktena ca nimantri / tahiṁ bhagavām vusto kṛtabhaktakṛtyo vaśālāto cundadvīlam nāma adhiṣṭhānaṁ gacchati //
____adrākṣit* upako ājīvako bhagavantam dūrato yevāgacchantam drṣṭvā ca punar yena bhagavāms tenopasamkramitvā bhagavataḥ sārdham saṁmodanīyām kathām saṁmodayitvā sārāyaṇīyām kathām vyatisārayitvā ekānte sthād ekāntasthitah upako ājīvako bhagavantam etad uvācat* // pariśuddho bhagavato gautamasya cchavivarṇo pariśuddho paryavadāto viprasannam ca mukhavarṇam / sayyathāpi nāma tālasya pakvasya saṁprati vṛṇtacyutasya bandhanāśrayo pariśuddho bhavati paryavadāto sapītanirbhāso ca evam eva bhagavato gautamasya cchavivarṇo pariśuddho paryavadāto viprasanno ca mukhavarṇo adya bhagavatā gautamenāmr̥tam

[_Mvu_3.326_] adhigatam amṛtagāmī ca mārgo // evam ukte bhagavān upakam ājīvakam etad uvāca // amṛtam me upaka adhigatam amṛtagāmī ca mārgo // evam ukte upako bhagavantam etad uvāca // kahim vo bho gautama brahmacaryam uṣyate // evam ukte bhagavān upakam ājīvakam gāthāye adhyabhāṣe //
sarvābhībhū sarvavido ham asmi
sarvehi dharmehi anopalipto /
sarvajño haṁ trṣṇākṣaye vimukto
ahaṁ abhijñāya kim uddiṣeyam //
evam ukta upako ājīvako bhagavantam etad uvāca // anācāryo bhagavām gautamo prajānāsi // atha khalu bhagavān upakam ājīvakam gāthāye adhyabhāṣe //
na me ācāryo asti kaścit sadṛśo me na vidyate /
eko smi loke saṁbuddho prāpto saṁbodhim uttamām //
evam ukte upako ājīvako bhagavantam etad uvāca // arhann iti bhagavām gautamo prajānāsi // atha khalu bhagavān upakam ājīvakam gāthāye adhyabhāṣe //
ahaṁ hi arahā loke ahaṁ loke anuttaraḥ /
sadevakasmīm lokasmīm sadṛśo me na vidyate //

evam ukte upako ājīvako bhagavantam etad uvāca // jino ti bhagavām gautamo
prajānāsi // atha khalu bhagavān upakam ājīvakam gāthāye dhyabhāṣe //
jinā hi mādṛśā bhonti ye prāptā āśravakṣayam /
jitā me pāpakā dharmā tasmād aham upaka jino //
pauṇḍarīkam yathā varṇam anope na pralipyate /

[_Mvu_3.327_] evam loke na lipyāmi tasmād aham upaka jinah //
abhijñeyam abhijñātam sadvaktavyam ca bhāṣyati /
prahātavyam prahīnam me tasmād aham upaka jino //
evam ukte upako ājīvako bhagavantam etad uvāca // kahim bhagavām gautamo
gamiṣyasi // atha khalu bhagavām upakam ājīvakam gāthāye dhyabhāṣaye //
vārāṇasīm gamiṣyāmi āhaniṣyam amṛtadundubhiṁ /
dharmacakram pravartayiṣyam loke aprativartiyam //
yo me dharma adhigato virāgopasamo śivo /
tam aham pravartayiṣyāmi hitāya sarvaprāṇinām //
ye cābhyaṭītā saṃbuddhā ye ca buddhā anāgatā /
ye caitarahiṁ saṃbuddhā bahūnām śokanāśakā /
dharmam deṣenti satvānām buddhānām eṣā dharmatā //
devatā antarīkṣe gāthām bhāṣanti //
yo evarūpaṁ naradamyaśārathiṁ
dṛṣṭvā maharṣīm parivarjayeya /
hastehi pādehi ca so mahāśirīm
prāṇāmaya eṣa atīvamātraṁ //
cundadvīlāyām cundo nāma yakṣo // tena bhagavām svake bhavane vāsenā ca
bhakteṇa ca nimantrito // bhagavām cundasya yakṣasya bhavane ekarātroṣito
kṛtabhaktakṛtyo sārathipure lohitavastukam gacchati // lohitavastuke kamaṇḍaluko
nāma nāgarājō // tena

[_Mvu_3.328_] bhagavām svake bhavane vāsenā ca bhakteṇa ca nimantrito // tatrāpi
bhagavām ekarātroṣito kṛtabhaktakṛtyo lohitakāto gandhapuram gacchati //
gandhapure kandho nāma yakṣo prativasati / tena bhagavām svake ca bhavane vāsenā
ca bhakteṇa ca nimantrito // tatrāpi bhagavām ekarātroṣito kṛtabhaktakṛtyo
sārathipuram gacchati // sārathipure bhagavām anyatareṇa gr̥hapatinā vāsenā ca
bhakteṇa ca nimantrito // tatrāpi bhagavām ekarātroṣito kṛtabhaktakṛtyo sārathipurāto
gamgātīram anuprāpto // nāviko dāni āha // dehi tarapanyam // bhagavān āha // kuto
mama samaleṣṭukāṁcanasya vyapagatajātarūparajatasya tarapanyam // nāviko āha //
yadi me desi tarapanyantarīhasi atha na dadāsi na tarīhasīti // bhagavān āha //
no haṁso narmadātīre nāvikam pariprcchati /
svakena bāhuvīryeṇa haṁso tarati narmadām //
iti vaditvāna saṃbuddho haṁsarājeva prakrame /
gamgāyā tīre asthāsi oghatīrṇo mahāmuni //
bhagvām dāni gamgām uttīrṇo vārāṇasīm anuprāptaḥ / saṃkhamedhīyam asthāsi
bhagavām kālaṁ āgameti vārāṇasyām piṇḍāya caritum /
na hi vikāle viharanti buddhā
kāle tu piṇḍāya caranti grāme /
vikālacārīḥi vasanti saṃgā
tasmād vikāle na caranti buddhā //
ṛṣipatanē paṁcakā bhadravargiyā viharanti ājñātakauṇḍinyo aśvakī bhadrako
[_Mvu_3.329_] vāṣpo mahānāmo // bhagavām vārāṇasīto piṇḍāya caritvā
kṛtabhaktakṛtyo ṛṣipatanam gacchati // paṁcakēhi bhadravargīyehi bhagavān dṛṣṭo /

dūrato evāgacchantam dṛṣṭvā bhagavantam kriyākāram karonti // ayam śramaṇo
 gautamo āgacchatī saithiliko bāhuliko prahānavikrānto na kenacit pratyutthātavyam //
 bhagavām cāgacchatī te ca svakeṣu sthāneṣu na ramanti / sayyathāpi nāma śakuntā
 nīḍagatā vā vṛksaśākhāgatā vā heṣṭato agnīnā samṛtāpiyamānā utpatensuḥ eva
 paṁcakā bhadravargīyā dūrato evāgacchantasya svakasvakesvā āsaneṣu ratīm
 avindantā bhagavantam pratyutsthāyensuḥ pratyudgamensuḥ / ehi āyuṣmām gautama
 svāgataṁ āyuṣmato gautamasyānurāgataṁ āyuṣmato gautamasya // bhagavān āha //
 bhagnā vo bhikṣavaḥ bhadravargīyā pratijñā mā bhikṣavo bhadravargīyā tathāgataṁ
 āyuṣmām vādena samācaratha // teṣām dāni bhagavatā śikṣāvādenābhāṣṭānām yat
 kiṁcit tīrthikalimgaṁ tīrthikagupti tīrthikakalpaṁ sarvam samantarahitaṁ tricīvara ca
 prādurbhavensuḥ sumbhakā ca pātrā prakṛtisvabhāvasaṁsthitā ca keśā īryāpatho ca
 sānam samsthīhe sayyathāpi nāma varṣāsatopasampannām bhikṣūṇām / esa
 āyuṣmantānām paṁcānām bhadravargīyānām pravrajyopasampadā bhikṣubhāvo // te
 dāni pakvataileṇa bhagavantam niṁantrayensuḥ //

____ buddhavicīrnā nāma puṣkiriṇī tahiṁ bhagavām snāto jānantā ca buddhā
 bhagavanto // atha khalu bhagavataḥ etad abhūsi // katamasmiṁ pṛthivīpradeśe
 purimakāḥ samyaksam̄buddhā dharmacakram pravartayensuḥ // saha cittotpādena
 bhagavato tam pṛthivīpradeśam onasati

[_Mvu_3.330_] ca // atha khalu bhagavata etad abhūsi // kim nu khalu purimakāḥ
 samyaksam̄buddhāḥ gacchantakā dharmacakram pravartenti tiṣṭhanto vā niṣaṇṇā vā
 śayantakā vā // saha cittotpādena bhagavato ḥsivadane paṁca āsanā prādurbhūtāni //
 paṁca bhadravargīyā bhagavantam pṛcchanti // kisya imāni bhagavan* āsanāni
 // bhagavān āha // puṣpiko nāmāyaṁ bhikṣavo bhadrakalpo
 bhadrakalpe ca buddhasahasreṇa utpadyitavyam // trīṇi pratītāni aham caturtho //
 krakutsando navayojanaprabho konākamunir dvīyojanaprabho kāsyapo
 caturyojanaprabho / aham sarvasiddhārtho vyāmaprabho ajito dvādaśayojanaprabho
 siddhārtho viṁśadyojanaprabho maitreyo dvādaśayojanaprabho maitrīyaśo
 aṣṭādaśayojanaprabho sarvaprabho daśayojanaprabho pṛthivīpālo
 dvādaśayojanaprabho pṛthivīvijayo caturyojanaprabho pṛthivīpaśī triyojanaprabho
 jayamitro caturyojanaprabho sugrīvo dvādaśayojanaprabho sudarśano
 daśayojanaprabho supaśī daśayojanaprabho sarvamjayo aṣṭayojanaprabho
 sarvābhibhū kroṣyayojanaprabho sarvābhibhū aṣṭayojanaprabho sarvamitro
 dvīyojanaprabho abhinnābho dvādaśayojanaprabho atisūryo caturyojanaprabho
 abhibhūyaśo yojanaprabho sudayo yojanaprabho sudarśano yojanaprabho
 sarvābhibhūḥa shaṣṭiyojanaprabho vairocana saptayojanaprabho sarvapaśī
 vairocana prabho nāma daśayojanaprabho //

____ evam mayā śrutam ekasmiṁ samaye bhagavām vārāṇasyām viharati ḥsivadane
 mṛgadāve /

[_Mvu_3.331_] tatra bhagavām āyuṣmantām paṁcakām bhadravargīyām āmantresi
 bhikṣava iti bhagavan* iti bhikṣū bhagavantam pratyāśroṣīt* // bhagavām sānam etad
 uvāca // dvāv imau bhikṣavaḥ pravrajitasya antau / katamā dvau / yaś cāyam kāmeṣu
 kāmasukhällikāyogo grāmyo pṛāthujjaniko nālamāryo nārthasam̄hito nāyatyām
 brahmaçaryāye na nirvidāye na virāgāye na nirodhāye na śrāmaṇyāye na sam̄bodhāye
 na nirvāṇyāye samvartati yaś cāyam ātmakilamathānuyogo duḥkho anāryo
 anarthasam̄hito // imau bhikṣavaḥ dvau pravrajitasya antau ete ca bhikṣavo ubhau
 antāv anupagamya tathāgatasyāryasmīm dharmavinaye madhyamā pratimadā
 anusaṁbuddhā cakṣukaraṇīyā upasamāye samvartanikā nirvidāye virāgāye nirodhāye
 śrāmaṇyāye sambodhāye nirvāṇyāye samvartati // katamā sā bhikṣavah

tathāgatenāryasmīm dharmavinaye madhyamā pratipadā abhisam̄buddhā
cakṣukaraṇīyā jñānakaraṇīyā upasamasamvartanikā nirvidāye virāgāye nirodhāye
śrāmaṇyāye saṁbodhāye nirvāṇāye samvartati // yam idam āryāṣṭāmgikā sayyathīdaṁ
samyagdrṣṭih samyaksam̄kalpaḥ samyagvyāyāmaḥ samyakkarmanto samyagājīvah
samyagvāk samyaksmṛtiḥ samyaksamādhir iyam sā bhikṣavah tathāgatenāryāsmīm
dharmavinaye madhyamā pratipadā abhisambuddhā cakṣukaraṇīyā
upasamasamvartanikā nirvidāye virāgāye nirodhāye śrāmaṇyāye saṁbodhāye
nirvāṇāye samvartati //
____catvāri khalu punar imāni bhikṣavo āryasatyāni / katamāni catvāri / sayyathīdaṁ
duḥkham āryasatyam duḥkhasamudayo āryasatyam duḥkhanirodho āryasatyam
dukhanirodhagāminī

[_Mvu_3.332_] pratipadāryasatyam // tatra bhikṣavah katamām duḥkham āryasatyam
// tadyathā // jātiḥ duḥkham jarā duḥkham vyādhi duḥkham maraṇam duḥkham
apriyasamprayogam duḥkham priyaviprayogam duḥkham yam pīcchanto paryeṣanto
na labhati tam pi duḥkham rūpam duḥkham vedanā duḥkham samjñā duḥkhā
saṁskārā duḥkhā vijñānam duḥkham saṁkṣiptena pamcopādānaskamdhā duḥkhā /
idam bhikṣavah duḥkham āryasatyam // tatra katamo duḥkhasamudayo āryasatyam /
yāyam trṣṇā paunarbhavikā nandīrāgasahagatā tatratrābhīnandinī ayam bhikṣavo
duḥkhasamudayo āryasatyam // tatra katamo duḥkhanirodho āryasatyō / yo etasyaiva
trṣṇāye nandīrāgasahagatāye tatratrābhīnandinīye aśeṣakṣayo virāgo nirodho tyāgo
prahāṇo pratinihsargo ayam bhikṣavo duḥkhanirodho āryasatyah // tatra katamā
duḥkhanirodhagāminī pratipadāryasatyā / esaiva āryāṣṭāmgō mārgo / tadyathā
samyagdrṣṭih samyaksam̄kalpaḥ samyagvācā samyakkarmāntah samyagājīvah
samyagvyāyāmaḥ samyaksmṛtiḥ samyaksamādhiḥ iyam bhikṣavah
duḥkhanirodhagāminī pratipadāryasatyam //

____idam duḥkham iti bhikṣavah pūrve ananuśrutehi dharmehi yoniso manasikārā
jñānam udapāsi cakṣur udapāsi vidyā udapāsi buddhi udapāsi bhūrir udapāsi prajñā
udapāsi ālokam prādūrabhūsi // ayam duḥkhasamudayo ti idam bhikṣavo pūrve
ananuśrutehi dharmehi yoniśo manasikārāt* jñānam udapāsi cakṣur udapāsi vidyā
udapāsi buddhir udapāsi bhūrir udapāsi medhā udapāsi prajñā udapāsi ālokam
prādūrabhūsi // ayam duḥkhanirodho ti me bhikṣavah pūrvam ananuśrutehi dharmehi
yoniso manasikārāt* jñānam udapāsi cakṣur udapāsi vidyā udapāsi buddhir udapāsi
bhūrir udapāsi medhā udapāsi

[_Mvu_3.333_] prajñā udapāsi āloko prādūrabhūsi // iyam ca duḥkhanirodhagāminī
pratipadā iti me bhikṣavo pūrve ananuśrutehi dharmehi yoniśo manasikārāt* jñānam
udapāsi yāvad āloko prādūrabhūsi // tam khalu punar imam duḥkham āryasatyam
parijñeyam ti me bhikṣavah pūrve ananuśrutehi dharmehi yoniśo manasikārāt*
jñānam udapāsi yāvad āloko prādūrabhūsi // tena khalu punar ayam duḥkhasamudayo
āryasatyō prahātavyo ti me bhikṣavah pūrve ananuśrutehi dharmehi yoniśo
manasikārāt* jñānam udapāsi yāvad ālokam prādūrabhūsi // atha khalu punar ayam
duḥkhanirodho āryasatyō sākṣīkṛto bhikṣavah pūrve ananuśrutehi dharmehi yoniśo
manasikārā jñānam udapāsi yāvad āloko prādūrabhūsi // sā khalu punar iyam
duḥkhanirodhagāminī pratipadāryasatyā bhāvitā me bhikṣavah pūrve ananuśrutehi
dharmehi yoniśo manasikārā jñānam udapāsi yāvad ālokam prādūrabhūsi // yāvac
cāham bhikṣavah imāni catvāry āryasatyāni evam triparivartam dvādaśākāram
yathābhūtam samyakprajñayā nābhya jñāsiṣam na tāvad aham anuttarām
samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho pratijāneham nāpi tāva me jñānam udapāsi
akopyā na me cetomuktih sākṣīkṛtā / yato aham bhikṣavah imāni catvāry āryasatyāni

evam triparivartam dvādaśākāram tathābhūtam samyakprajñayā abhyajñāsiṣam
athāham anuttarām samyaksambodhim abhisam̄buddho ti prajānāmi jñānam ca me
udapāsi akopyā ca me cetovimuktih prajñāvimektih sākṣīkṛtā //

____ idam avocad bhagavām vārāṇasyām viharanto ṣivadano ḡrgadāve imasmīm ca
punah vyākaraṇe āyuṣmato ājñātakauṇḍinyasya virajam vigatamalam dharmeṣu
dharmacakṣurviśuddham

[_Mvu_3.334_] aṣṭādaśānām ca devakoṭīnām virajo vigatamalam dharmeṣu
dharmacakṣurviśuddham / iyam ca mahāpṛthivī atiriva ṣaḍvikāram kampe chinnam
iva patram vedhe sampravedhe purastimaś ca anto unnamati paścimo ca anto oname
paścimo ca anto unname purastimo ca anto oname dakṣiṇo ca anto unname uttarō
cānto oname uttarō cānto unname dakṣiṇo cānto oname madhyo ca oname anto
unname anto oname madhyo unname / aprameyam ca loke obhāsam abhūṣi
atikramyaiva devānām devānubhāvam nāgānām nāgānubhāvam yakṣānām
yakṣānubhāvam yā pi tā lokāntarikā andhakārārpitā tamisrā tamisrārpitā aghā
asam̄viditā asam̄viditapūrvā yatreme candramasūryā evam maharddhikā evam
mahānubhāvā ābhāyā ābhām nābhisam̄bhūṣanti ālokena vālokam sphuranti nāpi ca te
obhāsenā sphuṭā abhūṣi / anye pi ye tatra satvā upapannā te pi tenobhāsenā
anyamanyaṁ samjānensuḥ / anye pi kila bho satvā upapannā / anye pi kila bho satvā
upapamnā / ekāntasukhasamarpitā ca punas tatkaṣanām tanmuhūrtam sarvasatvā
abhūnsuḥ ye pi avīcimahāniraye upapannā / bhūmyā ca devā ghoṣam udīrayensuḥ
śabdam anuśrāvayensuḥ / etam māriṣa bhagavatā vārāṇasyām ṣivadane mṛgadāve
triparivartam dvādaśākāram anuttaram dharmacakram pravartitam apravartyam
kenacīc chramanena vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā kenacīd vā punar loke
saha dharmeṇa / bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām ca hāyiṣyanti āsurāḥ kāyā
divyā kāyā abhivardhiṣyanti //

[_Mvu_3.335_] bhūmyānām devānām ghoṣam śrutvā caturmahārājikā devā ghoṣam
udīrayensuḥ śabdam anuśrāvayensuḥ / trayastriṁśā devā yāmās tuṣitā devā
nirmāṇaratayo devā brahmakāyikā devā ghoṣam udīrayensuḥ śabdam anuśrāvayensuḥ
// evam māriṣa bhagavatā vārāṇasyām ṣivadane mṛgadāve triparivartam
dvādaśākāram anuttaram dharmacakram pravartitam apravartyam kenacīc chramanena
vā brāhmaṇena vā devena vā māreṇa vā anyena vā puna loke saha dharmeṇa / tam
bhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya mahato
janakāyasyārthāya hitāya sukhāya devānām ca manuṣyānām ca / hāyiṣyanti āsurāḥ
kāyā divyāḥ kāyā abhivardhiṣyanti // āttamanā āyuṣmanto paṁcakā bhadravargīyā
bhagavato bhāṣitam abhinande //

____ bhagavān samyaksambuddho yad arthaṁ samudāgato tam artham
abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati śāstā devānām ca manuṣyānām ca // tatra
khalu bhagavām āyuṣmantām paṁcakām bhadravargīyān āmantrayasi // rūpam
bhikṣavo anātmā vedanā anātmā samjñā anātmā samskārā anātmā vijñānam anātma /
idam rūpam ce bhikṣavah ātmā abhaviṣyat* na va rūpam ābādhāya duḥkhāya
saṁvarteta ḫdyāc ca rūpe kāmakārikatā evam me rūpam bhavatu evam mā bhavatu
yasmāc ca bhikṣavo rūpam anātmā tasmād rūpam bādhāya duḥkhāya saṁvartati na
cātra ḫdyati kāmakārikatā evam me rūpam bhavatu evam mā bhavatu // iyam vedanā
ce bhikṣavo ātmā abhaviṣyat* na ca vedanā ābādhāya duḥkhāya saṁvartati ḫdyā
evam vedanāyā kāmakārikatā evam me vedanā bhavatu evam mā bhavatu / yasmād
bhikṣavah

[_Mvu_3.336_] vedanā anātmā tasmād vedanā ābādhāya duḥkhasamudayāya
saṃvartati na cātra ḥdhyati kāmakārikatā evam me vedanā bhavatu evam mā bhavatu
// iyaṁ samjñā cet* bhikṣavo ātmā abhaviṣyan na bhavati samjñā ābādhāya duḥkhāya
ḥdhyati ca kāmakārikatā evam me samjñā bhavatu evam mā bhavatu / yasmād
bhikṣavah samjñā anātmā tasmāt samjñā ābādhāya duḥkhāya saṃvartati na cātra
ḥdhyati samjñāyā kāmakārikatā evam eva samjñā bhavatu // saṃskārā bhikṣavah
ābādhāya saṃskārā ced bhikṣavah ātmā abhaviṣyan na caite saṃskārā ābādhāya
duḥkhāya saṃvartanti ḥdhyā ca saṃskārāṇām kāmakārikatā evam me saṃskāro
bhavatu evam me mā bhavatu / yasmād bhikṣavah saṃskārā anātmā tasmāt saṃskārā
ābādhāya duḥkhāya saṃvartanti na cātra ḥdhyati kāmakārikatā evam me saṃskārā
bhavantu evam mā bhavantu // vijñānam ced bhikṣavo ātmā abhaviṣyat* nedam
vijñānam ābādhāya duḥkhāya saṃvartati ḥdhyec ca vijñānasya kāmakārikatā evam me
vijñānam bhavatu evam mā bhavatu / yasmād bhikṣavo vijñānam anātmā tasmād
vijñānam ābādhāya duḥkhāya saṃvartati na cātra ḥdhyati kāmakārikatā evam me
vijñānam bhavatu evam mā bhavatu // tasmād iha bhikṣavo evam śikṣitavyam // yat
kiṃcid rūpam adhyātmā vā bahirdhā vā audārikam vā sūkṣmam vā hīnam vā praṇītam
vā yam dūre antike vā atītānāgatapratyutpannam vā sarvam rūpam naitam mama naiṣo
ham asmi na etad ātmeti evam etam yathābhūtam samyakprajñayā draṣṭavyam / yā
kācid vedanā yā kācit samjñā ye kecit saṃskārā yam kiṃcid vijñānam adhyātmam vā
bahirdhā vā audārikam vā sūkṣmam vā

[_Mvu_3.337_] hīnam vā praṇītam vā yam dūre antike vā atītānāgatapratyutpannam
vā sarvam vijñānam naitam mama naiṣo ham asmi na etam ātmeti / evam etam
yathābhūtam samyakprajñayā draṣṭavyam // idam avocad bhagavām vārāṇasyām
viharanto ṣivadane mrgadāve imasmiṃ ca punar vyākaraṇe bhāṣyamāne āyuṣmata
ājñātakauṇḍinyasyānupādāyāśravebhyāś cittam vimuktam caturṇām ca bhikṣūṇām
virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣu viśuddham āyuṣmato aśvakisya
bhadrikasya vāspasya mahānāmasya trimśatīnām ca devakoṭīnām virajam
vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣu viśuddham // āttamanā āyuṣmanto pañcakā
bhadravargikā bhagavato bhāṣitam abhyanande //

____ bhagavān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam artham
abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṣivadane mrgadāve // tatra khalu bhagavām
āyuṣmantām pañcakām bhadravargikām āmantrayasi // saced manyatha bhikṣavah
kim̄mūlikā utpadyanti śokaparidevaduḥkhadaurmanasya-upāyāsāḥ saṃbhavanti
kimjātikā kimprabhṛtikā // evam ukte āyuṣmantā pañcakā bhadravargīyā bhagavatam
etad uvācat* // bhavamūlakā khalu bhagavandharmā bhavanetrikā
bhagavanbhavaprabhavā bhagavanbhavapratīṣaraṇā sādhu bhagavām bhikṣūṇām etam
arthaṁ bhāṣe / bhikṣū bhagavato saṃmukhāc chrutvā saṃmukhāt pratigr̄hitvā
tathatvāya dhārayiṣyanti // evam ukte bhagavām pañcakām bhadravargikām etad
avocat* // rūpamūlakā bhikṣavah utpadyanti śokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsāḥ
saṃbhavanti rūpajātikā rūpaprabhṛtikā / vedanāmūlakā samjñāmūlakā
saṃskāramūlakā vijñānamūlakā bhikṣavah utpadyanti
śokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsāḥ saṃbhavanti vijñānajātikā vijñāprabhṛtikā
//
____ sacen manyatha bhikṣavo rūpam nityam vā anityam vā // anityam hi tam
bhagavām // rūpasya

[_Mvu_3.338_] khalu punar bhikṣavah anityatām viditvā calatām prabhaṅguṇatām
vipariṇāmavirāganirodhatām viditvā ye rūpapratyayā utpadyensuḥ āśravā vighātā
paridāghā sajvarā sāṃkleśikā punarbhavikā āyatyām jātijarāmarañīyā te virudhyante

/ teṣām nirodhān na utpadye āśravā vighātā paridāghā sajvarā sāṃkleśikā paunARBhavikā āyatyām jātijarāmaranīyā // sacet* manyatha bhikṣavo vedanā samjñā samskārā vijñānam nityam vā anityam vā // anityam hi tam bhagavan* // bhagavān āha // sādhu bhikṣavo vijñānasya khalu punar bhikṣavaḥ anityatām viditvā calatām prabhāmguṇatām vipariṇāmavirāganirodhatām viditvā ye vijñānapratyayā utpadyensuh āśravā vighātā paridāghā sajvarā sāṃkleśikā paunARBhavikā jātijarāmaranīyās te nirudhyanti vyupaśāmyanti prahāṇam astaṃgacchanti / teṣām nirodhān notpadyanti vijñānamūlakā āśravā vighātā paridāghā sajvarā sāṃkleśikā paunARBhavikā āyatyām jātijarāmaranīyā vijñānajātikā vijñānaprabhṛtikāḥ / tasmād iha vo bhikṣavaḥ evam śikṣitavyam // yat kiṃcid rūpam adhyātmam vā bahirdhā vā audārikam vā śūkṣmam vā hīnam vā praṇītam vā yaṁ dūre atītam anāgatam pratyutpannam sarvam rūpam na etam mama na eṣo ham asmi na eṣo ātmā ti evam vo bhikṣavaḥ śikṣitavyam // yā kācid vedanā yā kācit samjñā ye kecit samskārā yat kiṃcid vijñānam adhyātmam vā bahirdhā vā audārikam vā śūkṣmam vā hīnam vā praṇītam vā yaṁ dūre antike vā atītanāgatapratyutpannam naite mama naiṣo ham asmi naiṣa ātmā ti / evam etam yathābhūtam samyakprajñayā draṣṭavyam // idam avocad bhagavān vārāṇasyām viharanto ṛṣivadane mrgadāve imasmiṃś ca puna vyākaraṇe bhāṣyamāṇe āyuṣmān ājñātakauṇḍinyo balavaśībhāvam prāpuṇesi / caturṇām bhikṣūṇām anupādāyāśravebhyāś

[_Mvu_3.339_] cittāni vimuktāni āyuṣmato aśvakisya bhadrikasya vāśpasya mahānāmasya paṃcāṃgikānām ca devakoṭīnām virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣūṇṣi viśuddhāni / āttamanā āyuṣmantā paṃcakā bhadravargikā bhagavato bhāṣitam abhinande //

—bhagavām samyaksambuddho yad artham samudāgato tam artham abhisambhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṛṣivadane mrgadāve / tena khalu punah samayena trayo bhikṣū vārāṇasīm piṇḍāya prakrame / teṣām bhikṣūṇām bhagavām cetāsā cittāni adhiṣṭhāya ovade anuśāsanam anuśāsē // evam bhikṣavaḥ manasā karotha evam manasikarotha imām vitarkām vitarkayatha ātmadvīpā bhikṣavo viharatha ananyadvīpā ātmāśaraṇā ananyaśaraṇā dharmadvīpā dharmāśaraṇā ananyaśaraṇā / tehi tato bhikṣavo ātmadvīpehi viharantehi ananyadvīpehi dharmadvīpehi dharmāśaraṇehi ananyaśaraṇehi yoniṣo upaparīkṣitavyam kiṃmūlakā utpadyanti śokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsāḥ sambhavanti kiṃjātikā kiṃprabhṛtikā // evam ukte bhikṣū bhagavantam etad avocat* // bhavamūlakā bhagavandharmā bhavanetrikā bhagavanbhavaprabhavāḥ bhavapratīṣaraṇā / sādhu bhagavām bhikṣūṇām etam artham bhāṣe bhikṣū bhagavataḥ sammukhāc chrutvā sammukhāt pratigrhītvā tathatvāya dhārayiṣyanti // evam ukte tām bhikṣū bhagavān etad avocat* // rūpamūlakā bhikṣavo utpadyanti śokaparidevaduḥkhadaurmanasyopāyāsāḥ sambhavanti rūpajātikā vā rūpaprabhṛtikā vā / sacet* manyatha bhikṣavaḥ rūpam nityam vā anityam vā // rūpam anityam hīdaṇam bhagavan* // sādhu bhikṣavaḥ rūpasya khalu punar bhikṣavaḥ anityatām viditvā durbalatām prabhāmguṇatām vipariṇāmavirāganirodhatām

[_Mvu_3.340_] viditvā ye rūpapratyayā utpadyanti āśravā vighātā paridāghā sajvarā sāṃkleśikā paunARBhavikā āyatyām jātijarāmaranīyā te nirudhyante // sacet* manyatha bhikṣavaḥ vedanā samjñā samskārā vijñānam nityam vā anityam vā // anityam hīdaṇam bhagavan* // bhagavān āha // sādhu bhikṣavo vijñānasya khalu punar bhikṣavo anityatām vā durbalatām prabhāmguṇatām viditvā te nirudhyanti vyūśāmyanti prahāṇam astaṃgacchanti / teṣām nirodhāto na utpadyanti āśravā vighātā paridāghā sajvarāḥ sāṃkleśikā paunARBhavikā āyatyām jātijarāmaranīyā nirudhyanti / vijñānamūlakā āśravā vighātā paridāghā sajvarāḥ sāṃkleśikā paunARBhavikā āyatyām

jātijarāmaraṇīyā vijñānajātikā vijñānaprabhṛtikāḥ / tasmād iha vo bhikṣavo evam
 śikṣitavyam / yat kiṁcid rūpam adhyātmam vā bahirdhā vā audārikam vā śūkṣmam vā
 hīnam vā praṇītam vā yaddūre antike vā atītānāgatapratyutpannam sarvam rūpam
 naitam mama naiśo ham asmi naiśa ātmeti evam eva tam yathābhūtam
 samyakprajñayā draṣṭavyam // idam avocad bhagavām vārāṇasyām viharanto
 ṣivadane mrgadāve imasmiṁś ca punar vyākaraṇe bhāṣyamāne trayo bhikṣū¹
 balavaśībhāvam prāpuṇensuh aśītīnām ca devakoṭīnām virajā vigatamalā dharmeṣu
 dharmacakṣūṇi viśuddhāni / āttamanā te bhikṣū bhagavato bhāṣitam abhinande //
 ____ atha khalu bhagavām āśāḍhamāsasya uttarapakṣe dvādaśīyam paścābhaktah
 purastāt saṃmukho niṣaṇṇo dhyardhapuruṣāyām chāyāyām anurādhe nakṣatre vijaye
 muhūrte anuttaram dharmaṇakram pravartitam // na khalu punar buddhā bhagavanto
 suvarṇamayaṁ vā dharmacakram pravartenti rūpyamayaṁ vā muktāmayaṁ vā
 vaidūryamayaṁ vā sphatikamayaṁ vā musāragalvamayaṁ vā lohitikāmayaṁ

[_Mvu_3.341_] vā rītikāmayaṁ vā tāmramayaṁ vā lohamayaṁ vā śailamayaṁ vā
 dārumayaṁ vā mṛttikāmayaṁ vā / atha khalv imāny eva catvāry āryasatyāni
 triparivartam dvādaśākāram dharmacakram // pravartite prathamam
 dharmacakrapravartanasūtre āyuṣmato ājñātakauṇḍinyasya virajo vigatamalam
 dharmeṣu dharmacakṣur viśuddham aṣṭādaśānām devakoṭīnām ca / iyam ca
 mahāpr̥thivī atiriva ṣaḍvikāraṇam kampe prakampe samprakampe vedhe pravedhe
 sampravedhe dakṣinato abhidhyāyati vāmato pi abhidhyāyati vāmadakṣinato pi
 abhidhyāyati samharṣaṇīyam ca kampayati darśanīyam ca kampayati toṣaṇīyam ca
 kampayati premaṇīyam ca pralhādanīyam ca nirvāpanīyam ca ullokanīyam
 cāsecanakam cāpratiṣkūlam ca prāśādikam ca prasadanīyam ca nirudvegam ca
 nirutrāsam ca kampati kampamānā ca punar mahāpr̥thivī na kaṇcit satvam
 vyābādhati yad idam trasam vā sthāvaraṇam vā bhagavato 'nubhāvenāprameyam ca loke
 obhāsam abhūsi atikramya devānām devānubhāvam nāgānām nāgānubhāvam
 yakṣānām yakṣānubhāvam / yā pi tā lokāntarikā andhakārārpitā vā tamasā tamasārpitā
 aghā asaṁbhūtā asaṁbhūtapūrvā yatreme candramasūryā evam maharddhikā
 mahānubhāvā ābhāye ābhām nābhīsambhūṣanti ālokena vālokam na sphuranti tā pi
 tenāvabhāṣena sphuṭā abhūnsuh / ye pi tatra satvā upapannā te py anyamanyam
 samjānensuh anye pi kila bho iha satvā upapannā anye pi kila bho iha satvā upapannā
 ekāntasukhasamarpitā ca punas tatkṣaṇam tattmuhūrtam sarvasatvā abhūnsuh ye pi
 cāvīcismiṁ mahānarake upapannāḥ //
 ____ bhagavām dharmacakram pravartento ekaṣaṣṭim
 trisāhasramahāsāhasralokadhātūm bhāṣamāṇasvareṇābhivijñāpeti

[_Mvu_3.342_] tato ca pareṇa buddhakṣetrāṇi / ye ca tasmīm samaye buddhā
 bhagavanto teṣām teṣām ca paralokadhātuṣu pariṣadi dharmam deṣenti te bhagavato
 dharmacakram pravartentasya tūṣṇī abhūnsuh // duḥprasaho samyaksam buddho
 pariṣadi dharmam deṣayati / bhagavām duḥprasaho tūṣṇī abhūsi buddhaghoṣo ca
 niścarati / vismitā pariṣā bhagavantam duṣprasaham pṛcchati // bhagavām
 buddhaghoṣo niścarati / tasmīm niścarante tūṣṇī abhūl lokanātho duṣprasaho vismitā
 pariṣatkalaṿimkamamjughoṣo meghastanitadundubhisvarābhigamo niścarati
 buddhaghoṣo na jalpati vādīnām pravaro bhagavān* // duṣprasaho āha //
 lokadhātū mahānāma tatra sākyamunir jināḥ /
 dharmacakram pravarteti yasya ghoṣo niścarati //
 lokadhātusahasrāṇi asaṁkhyeyāni ghoṣaye /
 śrūyati varabuddhīsyā yathā dūre tha santike //
 evam mahānubhāvo yam paripūrṇamanoratho /

saṁvibhāgam pravarteti saṁbuddho bodhiyarthinām ti //
yena svareṇa samanvāgatas tathāgato rhaṁ samyaksam̄buddho vārāṇasyām ḥśivadane
mrgadāve triparivartam dvādaśākāraṁ anuttaram dharmacakram pravartayati so svaro
ṣaṭṭibhir ākāraih samanvāgataḥ / katamaiḥ ṣaṭṭibhiḥ / gambhīraś ca tathāgatasvaro
bhīmarūpaś ca ājñeyaś ca hṛdayam̄gamaś ca

[_Mvu_3.343_] premaṇīyaś ca asecanakaś ca aprativāṇīyaś ca visṛṣṭaś ca apratikūlaś
ca avaraṇaś ca acchidraś ca aprāghbhāraś ca akalmāṣaś ca rathanemighoṣaś ca
meghastanitameghagarjitasvaraś ca vātavṛṣṭistanitasamagarjitasvaraś ca devasvaraś ca
brahmaśvaraś ca anukūlaśvaraś ca aduṣṭasvaraś ca amūḍhaśvaraś ca anutsannaś ca
anutsadaś ca akṣubhitaś ca arthaśvaraś ca satyaśvaraś ca śrīmatsvaraś ca
pumgavaśvaraś ca siṁhasvaraś ca nāgasvaraś ca ājāneyaśvaraś ca krauñcasvaraś ca
kalaviṇkasvaraś ca kokilaśvaraś ca varṇaśvaraś ca māmjuśvaraś ca vijñānaśvaraś ca
akṣarasampannaś ca vijñānaśampannaś ca mṛduśampannaś ca vistārasampannaś ca
kuśalajātaśampannaś ca satyavistarāsampannaś ca kuśalamūlajātaśampannaś ca
susvaraśampannaś ca harṣaṇīyaśampannaś ca tantrīśvaraś ca gītaśvaraś ca
vāditaśvaraś ca kumbhaśvaraś ca puruṣaśvaraś ca atisvaraś ca dundubhiśvaraś ca
anuttaraśvaraś ca tathāgatasvaraḥ // sarvadiśām punas tathāgatasvaraḥ sphurati na
kahimcit pratihanyate / yena svareṇa samanvāgataḥ tathāgato arhan
samyaksam̄buddho vārāṇasyām ḥśivadane mrgadāve triparivartam dvādaśākāraṁ
dharmacakram pravartet so svaro ebhiḥ ṣaṭṭibhiḥ ākāraih samanvāgataḥ //
____atha khalu mahābrahmā tāye velāye bhagavantam saṁmukhābhiḥ
sārūpyaगāthābhīr abhistave //
satvasāravarāgreṇa ikṣvākukulasaṁbhave /
dharmacakram pravartentena medinī saṁprakampitā //
utpātā ca nāma bhīṣmā aśītim samapadyatha /
dharmacakrasya tejena aśītim punar bhūmijā //
oghapuṣpavicitrāṁgā utpatanti valāhakā /
kāśīhitakaram nāthaṁ okirensur narottamam //

[_Mvu_3.344_] jatā iva pramuktāṁgī utpatanti valāhakā /
hemakambudharā bhīmā meghā kusumasam̄cayā //
śrutvāna narasiṁhasya dharmakāyam upasthitam /
sanatkumāro cinteti saṁstavāmi tathāgataṁ //
so ca bhūtena varṇena prabhāye suvijānitam /
saṁstave gagane sthāne brahmā sarvārthadarśinam //
buddhasāgaraparyantam niṣaṇno ratanāvatīm /
kampeti yo trisāhasrāṁ vajirāṁ kṣipasi gautama //
ālokamātrasam̄vignā diśā daśa samantato /
tvayā āyudhaśreṣṭhasmīm kṣiptasmīm puruṣottamam //
utkṣipayanto viparyāsā drṣṭigahananiśritām /
nāgarājo narendrāgro rāje siṁhagatir jinah //
siṁho yathā asantrasto parvatāntaraniśrito /
trāsayanto arīm sarvām rāje siṁhagatir jinah //
mārapakṣam abhyāhatyam mārasenāgrasūdana /
dakṣiṇena va vyūhanto ucchrayesi jinadhvajam //
mahāratananirghoṣā kampate sā na sīdati /
svareṇa vadatotthāpyānusmṛtā vasundharā //
hemakāmcanavarṇābham dhātum uttamamuttamāḥ /
munīm samantā abhikirensuh merugaganam āśritāḥ //

[_Mvu_3.345_] prasannacitto sumano prāmjali prānatendriyah /
 dharmacakram aham śrutvā tena asmi ihāgato //
 bhagavatā prathame dharmacrapravartanasūtre ājñātakaunḍinyah aṣṭādaśā ca
 devakoṭīyo vinītā te devā devabhavaneṣu ārocentā svakasvakāni bhavanāni gacchanti
 //
 sarve aśaranā skandhā adhitaptā mahadbhayā /
 aniḥṣṭā asārā ca iti bhāṣati gautamo //
 alam bhavāṁ prasādāya . . . tatvārthadarśimāṁ /
 buddham vairabhayātītam abhikramatha vandanāṁ //
 trimśad devatākoṭīyo ḥṣivadanam āgatā / te dvitīye dharmacrapravartanasūtre
 bhāṣyamāne vinītās te pi bhavaneṣu rocentā svakasvakāni bhavanāni gacchanti /
 teṣāṁ śrutvā paṁcāśa devatākoṭīyo āgatāḥ te pi bhagavatā tṛtīye
 dharmacrapravartanasūtre vinītās te pi devabhavaneṣu ārocentā svakasvakāni
 bhavanāni gacchanti / teṣāṁ śrutvā aśīti devatākoṭīyo āgatā te pi bhagavatā caturthe
 dharmacrapravartanasūtre vinītas te pi devabhavaneṣu ārocentā svakasvakāni
 bhavanāni gacchanti //
 ____ atha khalu śikharadharo nāma tuṣitakāyiko devaputro bhagavantam ḥṣivadanam
 gataṁ saṁmukhābhīr gāthābhīr abhistave //
 sagāravo sapratīṣo brahmā kṛtvānam amjaliṁ //
 sādhu te sādhurūpasya vyāmaprabhā pratipadyate /
 sādhu arthānvitam sādhyam vacanam te manoramam //

[_Mvu_3.346_] sādhu aratisamyogaḥ sarvasandhiguṇānvitah /
 sādhu catvāri satyāni satyam pravadase mune //
 sādhu te devagandharvā pibanti madhurāṁ girāṁ /
 sādhu apratimam cakram pravartesi apravartiyam //
 tuhyam loke samo nāsti rūpe varṇe kule tathā /
 īryāpathē ca vīrye ca dhyāne jñāne tathaiva ca //
 adya aṣṭādaśā vīra koṭīyo prathame phale /
 vinītā devaputrāṇāṁ āsane prathame muni //
 trimśac ca koṭīyo punar vinītā prathame phale /
 dvitīya āsane vīra devaputrāṇa māriṣa //
 paṁcāśa koṭīyo bhūyo āsane tṛtīye punah /
 vinītā devaputrāṇāṁ apāyeṣu vimocitā //
 aśīti koṭīyo bhūyo śrotāpattiphale vibhu /
 caturthe āsane nītā durgatīṣu vimocitā //
 tasmāt te sadṛśo nāsti maitryāya puruṣottama /
 karuṇāya ca kāruṇiko akutobhaya nararśabha //
 diṣṭyā puruṣāśārdūla utpanno lokasundaro /
 hitāya sarvasatvānāṁ ciran tiṣṭha mahāmune //
 acirasya rājasuta utpanno si nararśabha /
 praṇetā vipraṇaṣṭānāṁ andhānāṁ nayanam dadā //
 nāsmāsu kadācid bhūtvā gurur antarahāyatu /

[_Mvu_3.347_] aparyantam tava sthānaṁ bhavatu lokanāyaka //
 apāyā tatrāntībhūtā svayaṁbhū tava tejasā /
 nirākāśo kṛto svargo tvāṁ prāpya puruṣottama //
 yo mithyatvaniyato rāsi puruṣapumgavottama /
 eṣa aniyatam rāśīm tvāṁ prāpya pūrayiṣyati //

yaś cāpy aniyato raśi tvāṁ prāpya suravandita /
 pūrayiṣyati samyaktvarāśīṁ rājakulodita //
 adbhetānāṁ ca dharmāṇāṁ vivṛddhir upalabhyate /
 tvāṁ prāpya puruṣādityam tamontakaram acyutam //
 tasya te bhāṣamāṇasya bhūtāṁ dharmāṁ janapriya /
 abhinandati te vākyam sendro loko mahāmune //
 iti stuvanti devagaṇā varadāṁ prītimānasam /
 anantaguṇasampannam sārthavāhanarottamam iti //
 bhikṣū bhagavantam āhaṁsuḥ // kasya bhagavan karmasya vipākena āyuṣmatā
 ājñātakauṇḍinyena sarvaprathamam dharmam ājñātam // bhagavān āha // etasyaivaiṣa
 bhikṣavah pūrvapraṇidhānam // bhūtapūrvam bhikṣavo atītam adhvānam rājagrhe
 nagare kumbhakāraśālāyām pratyekabuddhena pittavyādhikena pratiśrayo yācito / so
 tena kumbhakāreṇa upasthito ca pittābādhāto mocito // tena dāni pratyekabuddhena ye
 paricāritā pratyekbuddhā te tahim bhārgavaśālām tasya pratyekabuddhasya
 pittavyādhikasya kṣemāṇīyaprcchā āgatā // bhārgavo pratyekabuddhā tato
 pittābādhāto mocetvā pṛcchati / kena vo prathamam dharmam ājñātam //

[_Mvu_3.348_] so pratyekabuddho āha // mayā sarvaprathamam dharmo ājñāto
 paścād etehi // so dāni bhārgavo praṇidhānam utpādeti / yam mayā kuśalamūlam
 upacitṛm tava upasamsthānaparicaryām kṛtvā tena kuśalamūlena aham api
 sarvaprathamam buddhasya bhagavato dharmam deśitam ājāneyam / na ca
 lābhasatkāram spr̄hayeyam prāntāni ca śayyāsanāni spr̄hayeyam itaretareṇa ca
 piṇḍapātreṇa santuṣṭo bhaveyam nirjhareṣu ca vanakhaṇdeṣu ekasya mṛtabhūtasya
 śārīranikṣepanam bhaveya // bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavah yuṣmākam
 evam asyād anyāḥ sa tena kālena tena samayena rājagrhe nagare bhārgavo abhūsi na
 khalv etad evam draṣṭavyam / tat kasya hetoh / eṣa sa bhikṣavah
 ājñātakauṇḍinyasthaviras tena kālena tena samayena rājagrhe bhārgavo abhūsi / yam
 se tsya pratyekabuddhasya pittābādhikasya pratiśrayam dinnam ca pāricaryā kṛtā
 praṇidhānam ca utpāditam yathā tava sarvaprathamam dharmo ājñāto paścād anyehi
 evam aham pi sarvaprathamam buddhasya bhagavato dharmam deśitam ājāneyam
 tasya karmasya vipākena tenājñātakauṇḍinyena sarvaprathamam dharmam ājñātam
 paścād anyehi //
 yam kuśalamūlam upacitam aśanavasanabhakṣyapāricariyāye /
 tena kuśalamūlen puruṣavarasamāgamo bhavatu //
 yathā tvayā sarvaprathamam dharmo ājñāto paścānyehi /
 evam aham sarvaprathamam deśitam ājāneyam jinasya //
 alpecchah saṃtuṣṭah itaretarapiṇḍakena yāpentō /
 praśamasukhavṝmhitamano na lābhasatkāram spr̄hayeyam //
 prāntāraṇya mṛhayūthaparyātītā parvatāni /
 tatra mama nidhanasamaye śārīranikṣepaṇo bhaveyā //

[_Mvu_3.349_] satkṛta asatkṛtā vā āyur vijñānam uṣmagatā va /
 kasya janeti prītir dharaṇirajasame mṛtaśārīre //

____ ājñātakauṇḍinyasya jātakam samāptam //

bhikṣū bhagavantam āhaṁsuḥ // bhagavatā ātmaparityāgāni kṛtvā putraparityāgāni
 kṛtvā dārāparityāgāni kṛtvā arthaparityāgāni kṛtvā rājyaparityāgāni ca kṛtvā anuttarām
 samyaksambodhim abhisam̄buddhitvā āyuṣmān ājñātakauṇḍinyāḥ mahatā arthena
 samyojitaḥ // bhagavān āha // na bhikṣava etarahim eva mayā eṣa ājñātakauṇḍinyo

mahatā arthena samyojito / anyadāpi eso mayā ātmatyāgam kṛtvā mahatā arthena samyojitaḥ // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

—bhūtāpūrvam atītamadhvāne kośalarājā abhūsi kṛtapuṇyo maheśākhyo mahābalo mahākośo mahāvāhano / tasya ca rājyam ṛddham abhūsi sphīto ca kṣemo ca subhikṣo ca ākīrnajanamanuṣyo ca sukhitamanuṣyo ca praśāntadaṇḍaṇḍimbaḍamarah sunigr̥hitataskaro vyavahārasampanno dharmeṇa paripāliyanto / tasya ca rājño deśe deśe kalyāṇakīrtisabdaśloko dāyakadānapatisatkr̥taḥ parānugrahapravṛttto paralokadarśī // tasya dhārmiko ti kṛtvā aparalokadarśī kāśirājā tasya tam kośalarājyam atikrāmitukāmo caturaṁgam balakāyam saṁnāhayitvā hastikāyam aśvakāyam rathakāyam pattikāyam tam kośalaviṣayam āgato // tasya kośalarājasya amātyehi bhaṭabalāgreṇa ca kāśirājo

[_Mvu_3.350_] bhagno ekāṁśena palāno sarvo balāgro bhinno // so aparakālēna bhūyo caturaṁgena balakāyena āgato punar api bhagno gato // evam so kāśirājā punarpunaś caturaṁgena balakāyena tam kośalaviṣayam āgacchati // tatra bahūni prāṇisahasrāṇi ubhayato anyamanyasya asiśaraśaktitomarāṇi kāye upanipātentā anayavyasanam āpadyanti // tasya kośalarājño dhārmikasya sakṛpasya paralokadarśisya tāni prāṇasahasrāṇi anayavyasanam āpadyantāni dṛṣṭvā cittasya saṁvegam utpannam adhigataṁ rājyam rājyalobhena jananidhanam imam evarūpam adharmaṁ kriyati // so saṁvigno tam rājyam ujjhitvā eka advitīyo ajñātaveṣena dakṣiṇāpatham gacchati tatra yena kenacid vyavahāreṇa ātmāno vṛttim kalpayiṣyāmi //

—so dāni gacchanto adhvānakilāṁto vātātapasam̄tpto nyagrodhasya heṣṭhā śītalāyām chāyāyām viśramanto āsatī aparo ca samudrayātriko sārthavāho vipannayānapātro sarveṇa arthena samudre vinaṣṭena dakṣiṇāto samudrāto kośalam āgacchati // śṛṇoti kośalarājā dhārmiko sakṛpo ca parānugrahapravṛttto ca bahūni prāṇasahasrāṇi patantāni dhanakṣīṇān abhyuddharati arthamātrāye parigrahām karoti iti so me arthamātrām dāsyati yena punar vyavahāram kariṣyāmi ātmānam ca patitam uddhariṣyāmi // so dāni tam kośalarājam āśām kṛtvā dakṣiṇāpathāto anupūrveṇa kośalarājño viṣayam anuprāptah // so tahim nyagrodhe kośalarājño sakāśam āgato // rājā tam sārthavāham pṛcchati / dharmabhrāte mā śrānto si klānto vāsi viśrama imā śītalā nyagrodhacchāyā tvam cādhvāklānto // so dāni āha // dharmabhrātā sukhan te bhavatu gamiṣyāmīti // rājā dāni āha // dharmabhrātā te kahim tvaritam gamanaprayojanam yaṁ necchasi viśramitum pi // so dāni āha // aham bhadramukha amukāto adhiṣṭhānāto

[_Mvu_3.351_] sārthavāho samudrayātriko / so ahan tato svakāto adhiṣṭhānāto prabhūtenārthena nānāprakāram paṇyam ādāya samudrapattaneṣu yuktena yānapātreṇa mahāntam samudram otīrṇo / tatra me mahāsamudre tam yānapātraṁ arthabharitam vipannam phalakenāham samudrāto jīvanto pratyuttīrṇo śarīramātreṇa / so haṁ gacchāmi kośalarājño sakāśam arthamātrasya arthāye yena punaḥ vyavahāram kareyam patitam cātmānam uddhareyam / etāye āśāye evam dūrato smi caranto āgato //

—so dāni kośalarājā tasya sārthavāhasya vacanam śrutvā prārodīd aśrūṇi ca pravarteti // sārthavāho tam āha // bhadramukha kim rodasi // rājā āha // rodayāmi yaṁ tvam vipannayānapātro āśābhūto dūrato mama uddiṣya āgato kośalarājā mama arthamātrāye saṁgrahām kariṣyati yena punar vyavahāram ca kariṣyāmi patitam cātmānam uddhariṣyāmi / mama ca tam rājyam kāśirājñā ākṛāntam śarīramātreṇa dakṣiṇāpatham prayāto yena kenacid vyavahāreṇa ātmāno vṛttim kalpayiṣyāmi / evam

rodāmi yat tvam̄ mama śabdena evam̄ dūram̄ āgato imā ca mama edrśā vipattī rājyato
 smi paribhraṣṭo // so dāni sārthavāho tam̄ kośalarājānam̄ gāthāye adhyābhāṣe //
 tava pravādena hi tyāgaśūra
 dūrato śrutvā iha āgato smi /
 manorathāśābalavṛṇhitā me
 āśā nirāśā kṛta darśanena //
 rājā āha //
 manorathaśatāna aham̄ pradātā
 sadevamanuje sadṛśo na me sti /

[_Mvu_3.352_] prāṇām̄ tyajiṣyam̄ tava kāraṇāya
 mā me pravādo vitatho bhaveyā //
 so dāni rājā tam̄ sārthavāham̄ nirāśam̄ mūrchitvā bhūmyām̄ patitam̄ samāśvāsayati
 tvam̄ dūrato mamāśabhūto uddiṣ्यa ihāgato aham̄ tatra tathā kariṣyāmi yathā tava
 niṣphalam̄ āgamanam̄ na bhaviṣyati / tava kāraṇenātmānam̄ parityajīṣyāmi // mama
 paścād bāhum̄ baṇḍhitvā kāśirājño upanāmehi / tato te kāśirājā tuṣṭo prabhūtam̄
 arthaṁ dāsyati / kāmaṁ aham̄ ātmānam̄ parityajāmi mā punas tava niṣphalā
 mamoddiṣya āśā bhavatu // so dāni sārthavāho āha //
 na utsahāmi puruṣarṣabhasya pracartum̄ pāpaṁ dhanakāraṇārtham̄ /
 yathāśravo tādṛśam̄ darśanan te suduṣkaram̄ kriyati lokapaṇḍita //
 rājā āha //
 kim jīvitaphalam̄ yeṣām̄ loke śravo na mahābhago /
 arthārtho na upagato bhagnapraṇayo nivarteya //
 kāmaṁ śatrubhir vadhiṣyam̄ suduṣkaram̄
 kāmaṁ śatruś chetsyati mahya gātram̄ /
 kāmaṁ hi prāpsyam̄ vedanām̄ atītvām̄
 duḥkham̄ sahiṣyam̄ mā ca te syān nirāśā //
 so ca kāśirājā kośalarājño jīvitena nandati pratyahaś caivam̄ ghoṣayati yaḥ kośalarājño
 śīrṣam̄ ānayati tasya mahāntam̄ dānam̄ dadāmīti // yāvat tena kośalarājñā

[_Mvu_3.353_] punarpunar ucyamānena sa kośalarājā sārthavāhena paścād
 bāhubandhanam̄ kṛtvā kāśirājño upanāmitam̄ //
 ____ kāśirājā āha // aho ayam rājā śūraś ca kṛtayogaś ca katham̄ tvayā badhvā ānītaḥ //
 yāvat tena sarvam̄ ātmanah̄ āgamanakāraṇam̄ kathitam̄ kāśirājā ca vismayajātaḥ āha //
 na yuktam̄ asmākam̄ evam̄ dhārmikasya rājño rājyam̄ apahartum iti // punar api
 kośalarājānam̄ svake rājye abhiṣīmcyā kāśirājyam̄ gataḥ / yāvat tena kośalarājñā
 sārthavāhasya mahāntam̄ dhanaskamḍham̄ dattam̄ iti //
 ____ syāt khalu punaḥ bhikṣavo yuṣmākam̄ evam̄ asyād anyah̄ sa kośalarājā / nānyas
 tadā aham̄ sa bhikṣavas tadā kośalarājā abhūṣi // nānyo draṣṭavyaḥ ājñātakaṇḍinyah̄
 tadāsārthavāho abhūṣi // tadāpi mayā ātmāparityāgām̄ kṛtvā eṣo mahatā arthena
 samyojitaḥ etarahim̄ pi mayā bahūni duḥkhaparityāgaśatāni parityajītvā anuttarām̄
 samyaksam̄bodhim̄ abhisam̄buddhitvā mahatārthena samyojitaḥ //

____ samāptam̄ ājñātakaṇḍinyasya jātakam̄ //
 bhikṣū bhagavantam̄ āhansuh̄ // bhagavatā pañca bhadravārgīyā anyatīrthikasamśritā
 dāruṇena dṛṣṭi-oghena vuhyamānā tato dṛṣṭigatiṣu vinivartiyitvā bhayabhairavāto
 samśārasāgarāto uddharitvā kṣemasthale śive śame abhaye nirvāṇe pratiṣṭhāpitāḥ //
 bhagavān̄ āha // na bhikṣavah̄ etarahim̄ eva pañcakā bhadravargikā mayā
 samśārasāgarāto tāritā anyadāpi mayā ete mahāsamudrāto bhagnayānapātrā alenā

atrāṇā aśaraṇā aparāyanāḥ kṛcchraprāptā vyasanam āgatā ātmparityāgam kṛtvā mahāsamudrāto svastinā pratiṣṭhāpitāḥ // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavam // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavah //

[_Mvu_3.354_] bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvāne jambudvīpe vāñjakā dhanahetunā yānapātreṇa mahāsamudram avatīrṇāḥ teṣām tam yānapātram makareṇa matsyajātena bhinnam tahiṁ tahiṁ ye kecid vāñjā bāhāhi plavanti sārthavāhenāpi kiṃcit pūrvam pratipannam so pi bāhāhi samudre plavati // tasya dāni sārthavāhasya samīpe pañca vāñjakā bāhāhi sārthavāhena sārdham mahāsamudre plavanti // sārthavāhasyaitad abhūsi // nāsmābhīḥ śakyam bāhāhi imām mahāsamudram taritum ihāsmābhīḥ sarvehi maritavyam śrutam ca me mahāsamudrī mṛtakūṇapena sārdham rātrīm na prativasati / yam nūnāham dehāparityāgam kṛtvā imām pañca vāñjām ito mahāsamudrāto svastinā sthalam prāpayeyam // sārthavāhasya ca śastram va hastagatam āśī / so teṣām pañcānām vāñjakānām āha // mama sarve lagnatha aham vo svastinā mahāsamudrāto sthale pratiṣṭhāpayiṣyāmi // te dāni tatra udake apratiṣṭhe anālambe sarve pañcakā vāñjakāḥ sārthavāhasya lagnā tato sārthavāhena śastrena svagalakam vikartitaṁ na mahāsamudro mṛtakūṇapena sārdham rātrīm prativasati // atha khalu bhikṣavo kṣipram eva mahāsamudreṇa tam kuṇapam sthale vāsthāpitam // te dāni sarve pañca vāñjakāḥ sāgaravegena kuṇapena sārdham sthalam kṣiptā / iyam ja mahāpr̄thivī atiriva saṃpracalitā mahaṁto ca bhūtānām ninādo abhūsi / devā nāgā yakṣā asurā mahāsamudre kim idam ti udīrinsuh // mahāsamudradevatā āha // eso bodhisatvo vāñjakehi sārdham yānapātreṇa mahāsamudram avatīrṇah teṣām tam yānapātram makareṇa matsyajātena bhinnam yehi ca vāñjakehi pūrvam pratipannam te bodhisatvenātmaparityāgena mahāsamudrāto sthalam prāpitā /

[_Mvu_3.355_] mayam pramattavihārā yehi na samanvāhṛtaṁ evam duṣkarakārakā bodhisatvā sarvasatvānām anugrahapravīttā // bhūtapūrvam atītaṁ bodhāya caranto vādipravaro / otīrṇo lavaṇajalam timimakaranisevitam ramyam // atha matsyena makareṇa bhagnam pātraṁ jale samudrasmīm / so vāñijo visārtho pariplavati sāgare dhīro // atrāṇām anabhisaṁduḥkhāditām vāñjā viditvāna / saṃcintayati upāyam katham duḥkhitām sukhaye satvā // tasyāsi parivitarko śrutam mayā sāgaro mṛtakūṇapena / na saṃvasati lavaṇasalilo timimakaraniṣevito rajaṇīm // tyajeyam ātmānam mā vāñjakā sāgare vinasyante / iti dr̄ḍhamatisya buddhī cittacaritapāramigatasya // yā eṣa mahākaruṇā . . . hiteśī sarvasatvesu / samupacitā dīrgharātram sāsyā bhajahe cittasamātānam // so avaca vāñjagaṇam ātmam tyajīṣyāmi śliṣyatha mamāmge / na hi lavaṇasaliladevatā dhareti rajaṇīm mṛtaśarīram // tīkṣṇam grahetva śastram nivartaye ātmano . . . śarīram / kṣipram samudraśīram vāñjakā sarve upanītā // atipracalitā giridharā sanagarānigamā saśailavanaṣṭā /

[_Mvu_3.356_] sāgara sadānavapurā sabhujagabhavenā ca saṃkṣubhitā // kim idam ti jano parvatavanadevatā bhujamgā kathayensuh / . . . pratibhaṇe lavaṇasaliladevatā duḥkhitā // eso gajasatvasāro bodhāya caranto vādipravaro /

uttīrṇo lavaṇasalilam mamedam na viditam pramattāye //
so bhinnayānapātro paripūrati sāgare narapravaro /
ātmam priyam parityaji parajanaparimocanārthāya //
tasyaivam anubhāvā pracalitā vasuṁḍharā sasāgarameru /
guhyaka sadānavapurā sabhujagabhanā ca saṁkṣubhitā //
katham nāma sarvasatvā śaktā pratikartum satvasārāṇām /
bodhāya carantānām prāg eva sarvajñabhūtānām //
yas tu jinaśāsanasmīm pratipanno bhavati sarvabhāvena /
etāvatā pratikṛtam bhavati hi gajasatvasārasya //
bhagavān āha // syāt khalu punar bhikṣavo yuṣmākam evam asyād anyah sa tena
kālena tena samayena sārthavāho abhūsi / naitad evam draṣṭavyam / tat kasya hetor
ahaṁ sa bhikṣavah sārthavāho abhūsi // nānye te paṁca vāñijakāḥ / ete te paṁcakā
bhadravargikāstadāpi te ete mayā ātmparityāgam kṛtvā mahāsamudrāto svastinā
sthale pratiṣṭhāpitā etarahim pi mayā ātmparityāgam kṛtvā samsārāto tāritā nirvāṇe
pratiṣṭhāpitāḥ //

_____ samāptam paṁcakānām bhadravargikānām jātakam //

bhikṣū bhagavantam āhansuh // bhagavatā sadevamānuśāye pariśāye dharmam
deśitam //

[_Mvu_3.357_] bhagavān āha // na bhikṣavah etarahim eva anyadāpi mayā bhikṣavo
sadevamānuśāye pariśāye dharmam deśitam // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan*
// bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

_____ bhūtāpūrvam bhikṣavah atītamadhvāne nagare vārāṇasīye kāśijanapade kalabho
nāma rājā rājyam kārayati raudro niṣkṛpo sāhasiko // so dāni antaḥpure
udyānabhūmiṁ nirdhāvite antaḥpurikāhi sārdham puṣkarinyām udakakrīḍām krīḍati //
utpalapadumapuṇḍarīkasaugandhikāni bhamjītvā krīḍitvā ramitvā pravicāretvā
antaḥpureṇa sārdham ratīklānto // osuptena rājñā antaḥpuro tām udyānabhūmiṁ
pravicīrṇo // kṣāntivādo ḥsi uttarakurudvīpāto ḥddhīye āgatvā tahim udyānabhūmīyam
āsatī // so dāni antaḥpurikāhi tahim udyānabhūmiyam aṇvantīhi dṛṣṭo // tā dāni ḥsim
mahābhāgam dṛṣṭvā prasannacittā paryupāsanti bhagavam deśehi no dharmam // so
dāni ḥsi tāsām antaḥpurikānām dharmam deśayati / dānakathām śīlakathām
svargakathām puṇyakathām puṇyavipākakathām kāmeṣu bhayaṁ okāram samkileṣam
naiṣkramyānuśāmsāvyavādānam samprakāśayati / daśa kuśalām karmapathām
sukhodayām loke devamanujānām śuklām sukhavipākām tāsām ḥspīravaro
prakāśayati // tā dāni antaḥpurikā ekāgracittā ḥsim paryupāsanti // rājā ca
prativibuddho antaḥpuram na paśyati / so dāni ruṣito asim niṣkośam kṛtvā antaḥpuram
padena anveṣati / paśyati ca tāvo antaḥpurikāvo ḥsim agrato kṛtvā niṣaṇṇā //
_____ so dāni tam ḥsim dṛṣṭvā bhūyo atiriva ruṣito imena mama sarvam antaḥpuram
dṛṣṭam / so dāni ruṣito praduṣṭacitto tam ḥsim pṛcchati / ko tvam // ḥsi āha // kṣāntivādī

[_Mvu_3.358_] smi nandatām // so dāni bhūyasyā mātrayā duṣṭo āha // yadi
kṣāntivādī praṇāmehi amṛgulim // ḥsiṇā amṛgulī praṇāmitā // rājñā asipatṭena ḥsiṣya sā
amṛguli cchinna tato mātāye putrapremnena staneṣu kṣīram pravaheya evam tasya
ḥsiṣya tato amṛgulito kṣīram pravahati // tatra satvamaitracittasya tena tasya ekamekāye
hastāye sarvapāmcaṁgulīyo chīmṇāyo sarvato ca kṣīram sravati // rājā bhūyo pṛcchati
// kiṁvādī bhavān* // ḥsi kṣāntīm eva vyākaroti / kṣāntivādī smi nandatām // tena tasya
ḥsiṣya hasta chinno tato pi kṣīram sravati // rājā ḥsim pṛcchati // kiṁvādī bhavān* // ḥsi
kṣāntīm eva vyākaroti / kṣāntivādī smi nandatām // tasya dāni evam eva dvītiyo pi

hasto chinno amgulito upādāya yāvat kaphoṇiko chinno tato pi sarvato kṣīram sravati
cchinnechinnehi // rājā pṛcchatī / kiṁvādī bhavān* // ṣi kṣāntim eva vyākaroti /
kṣāntivādī smi nandatām // evam pādā pi amgulīṣu upādāya yāvaj jānukaparyantā
chinnā // rājā pṛcchatī / kiṁvādī bhavān* // ṣi kṣāntim eva vyākaroti / kṣāntivādī smi
nandatām // tasya dāni eko karṇo chinno tataś chinnāto kṣīram sravati // rājā ṣiṁ
pṛcchatī / kiṁvādī bhavām // ṣih kṣāntim eva vyākaroti /

[_Mvu_3.359_] kṣāntivādī smi nandatām // tena tasya dvitīyo karṇo chinno tato pi
kṣīram prasravati apraduṣṭacittasya // bhūyo rājā ṣiṁ pṛcchatī / kiṁvādī bhavām //
ṣih kṣāntim eva vyākaroti / kṣāntivādī smi nandatām // tena tasya ṣisya nāsā chinnā
tato pi apraduṣṭasya kṣīram sravati // bhūyo rājā ṣiṁ pṛcchatī / kiṁvādī bhavām // ṣi
kṣāntim eva vyākaroti / kṣāntivādī smi nandatām / yadi me imam̄ śārīram paṭaśatam
nikṣipesi pīluśatam chittvā praduṣṭacitto tadāpi kṣāntim na vijaheyam //
____ ṣinā khaṇḍakhaṇḍakṛtena devanāgayakṣā kṣubhitā bhūtā ninādam akarensuh
satvā ca mahābhayaṁ utrāsam janayensuh / naigamajānapadā bhūtānām
mahābhayaṁ drṣtvā ninādam nadantām śrutvā ṣiṁ praṇipatitvā kṣamāpentī //
yo te hastām ca pādām ca karṇānāsām ca cchindati /
tasya kupya mahābrahme svasty astu itarā prajāḥ //
ṣi āha //
yo me hastām ca pādām ca karṇānāsām ca cchindati /
tasyāpy aham̄ na kupyāmi prāg eva itarā prajāḥ //
devanāgayakṣagandharvā āhansuh // ṣiṁ kṣāntivādim uttejema imam̄ kalabhasya
rājño rājyaṁ sarāṣṭram sajanapadam ḥddhikartum na labhyati /
uddahyatu janapado sphīto rāṣṭram vinasyatu /
ṣiṁ yatra viheṭhensuh kṣāntivādim ahimsakam //

[_Mvu_3.360_] uddahyatu imam̄ nagaram kālavastum karīyatū //
ṣiṁ yatra viheṭhensuh kṣāntivādim adūṣakam //
uddahyatu ayan rājā sāmātyo sapariṣado /
ṣiṁ yatra vaheṭhensuh kṣāntivādim adūṣakam //
nigamajanapadā tam bhūtānām mahāsaṁkṣobham drṣtvā bhītā ṣiṁ praṇipatya
yācanti //
yo te hastām ca pādām ca karṇānāsām ca cchindati /
tasya kupya mahābrahme svasty astu itarā prajāḥ //
ṣi āha //
mā bhāyatha yuṣmākam na kiṁcit pīḍā bhaviṣyati /
yo me hastām ca pādām ca karṇānāsām ca cchindati //
tasyāpy aham̄ na kupyāmi prāg eva itarā prajāḥ /
rājā svayamkṛtakarmasya vipākam anubhaviṣyati //
ṣi devanāgayakṣagandharvānām āha //
kāle na varṣati devo bījā vuttā na rohamti /
tāpadagdhā vātahatā //
evam abhū atītasmiṁ ṣi kṣāntīya dīpako /
tam kṣāntīye sthitam̄ santam̄ kāśirājā aghātaye //
tasya karmasya paruṣasya vipāko kaṭuko phalo /
yam̄ kāśirājā vedesi nirayasmiṁ samarpito //

[_Mvu_3.361_] evam khu adhivā . . . kṣāntivādī ṣi yathā /
amgeṣu cchidyamāneṣu na so kupyati kasya cit* //
so dāni kāśirājā kalabho agninā dagdho avīcismiṁ mahānarake upapanno //

____ hastināpure arjuno nāma rājā so sādhurūpām viditvā praśnām pṛcchati yo śakyo cittam ārādhayitum so svastinā jīvanto macyati yo na śaknoti rājño arjunasya praśnavyākaraṇena cittam ārādhayitum so rājñā arjunena svayaṁ śaktinā hanyati // himavantapārśvāto gautamo nāma ṛṣi hastināpuram āgato paṁcābhijñō caturdhyānalābhī maharddhiko mahānubhāvo kāmeṣu vītarāgo // so dāni ṛṣī rājñā arjunena praśnam pṛcchito ṛṣiṇā tam praśnam atra saviṣamam vyākṛtam rājā ca na vijānāti / tena so ṛṣi gautamo mahābhāgo svayaṁ śaktinā hato so pi rājā arjuno agninā dagdho śaktisūle mahānarake upapanno //

____ kalimgeṣu dantapuram nāma nagaram / tatra nārīkelo nāma rājā rājyaṁ kārayati duṣṭo vivarṇo raudro dāruṇo sāhasiko // so śramaṇabrahmaṇā nimantrayitvā śunakhehi khādayati / tehi ca khādyamtehi hasati // so pi agninā dagdho mahānarake upapanno śyāmaśavalehi ahorātrāṇi khādyati //

____ kampille nagare brahmadatto nāma rājā rājyaṁ kārayati / tasya rājño brahmadattasya putraśataṁ kumārāṇām purohitasyāpi yajñadatto nāma putro māṇavako purohitakumāro // dakṣiṇāpathāto iṣvastrācāryo śṛṇvati / kampille nagare rājño brahmadattasya

[_Mvu_3.362_] kumāraśato sti / tatra gacchāmi kampillam nagaram tam kumāraśataṁ iṣvastrajñānaṁ šikṣāpayiṣyāmi tato me vṛttir bhaviṣyati // so dāni kampillam āgato purohitasyāllīno purohitēnāpi rājño brahmadattasya allāpito // brahmadatto tam āha // idam mama kumāraśataṁ iṣvastrajñāne šikṣāpehi / aham te vipulaṁ vittam dāsyāmi // so dāni iṣvastrācāryo iṣvastrajñānaṁ šikṣāpeti purohitaputro pi yajñadatto tatraiva iṣvastrajñānaṁ šikṣati tehi kumārehi sārdham // te dāni sarvāvantam iṣvastrajñānaṁ šikṣitā sarveṣām ca iṣvastrajñānenā yajñadatto viśisyate // te dāni šikṣitā sarājikāye pariṣaye purato mahato janakāyasya darśanām denti / kumāraśataṁ yajñadattasya iṣum kṣipam̄ti yajñadatto pi manḍalāgreṇā tāni iṣūṇi kumāraśatena kṣipiyam̄tāni asamprāptāni śārīre sarvāṇi cchindati // sarvā sā sarājikā pariṣā yajñadattasya vismitā / tasya dāni śarabham̄ga iti nāma nirvṛttam abhūsi //

____ vārāṇasyā uttareṇa anuhimavante sāhamjanī āśramapadam mūlopetam patropetam puṣpopetam phalopetam kodravaśyāmākabham̄gaprāsādikaśākāśālūkasampannam̄ anekehi vṛkṣasahasrehi puṣpaphalopetehi śobhitam pāṇīyasampannam // tahiṁ kāśyapo nāma ṛṣih prativasati pamcaśataparivāro sarve paṁcābhijñā caturdhyānalābhino maharddhikā mahānubhāvā // śarabham̄go purohitaputro tahiṁ sāhamjanīm āśramapadam gatvā kāśyapasya ṛṣisya sakāśe ṛṣipravrajyām pravrajito // tenāpi pūrvvarātrāpararātram jāgarikāyogam anuyuktena viharantena yujyantena ghaṭantena vyāyamantena catvāri dhyānāni utpāditāni pamca cābhijñā sākṣīkṛtā caturdhyānalābhī paṁcābhijñō mahānubhāvo śarabham̄go ṛṣi samvṛtto sadevake loke abhijñātāparijñātakaumārabrahmacārī ugratapasyāśrito

[_Mvu_3.363_] mahānāgo // so dāni dakṣiṇāpathagato // asmakeṣu godāvarī nadī / tasyā kūle kapiththakam̄ nāma āśramam̄ sādhettvā prativasati //

____ kāśyapasya ṛṣisya śiṣyo vatso nāma pamcaśataparivāro anuhimavante gamgākūle āśrame prativasati sarve paṁcābhijñā caturdhyānalābhino kāmeṣu vītarāgā umchavṛttikā mahānubhāvā / tatra dāni vatsa-ṛṣisya vātavyādhi utpanno // so anuhimavante śītam asahanto dakṣiṇāpatham̄ gato govardhanaṁ nāma nagaram // tatra dāni daṇḍakī nāma rājā rājyaṁ kārayati adhārmiko adharmarājā dṛṣṭivipanno

viṣayalolah mūḍho viparītadarśī amāṭrjñō apitṛjñō aśrāmaṇyo abrāhmaṇyo dāruṇo
 niṣkṛpo sāhasiko // tena so vatso ṛṣī dṛṣṭvā pāṁśunā ākramāpito aheṭheko adūṣako
 anaparādhī // tasya dāni rājye vighuṣṭo nāmāgrāmātyo / tena so ṛṣī tato pāṁśurāśito
 śīghram eva jīvanto utkhanāpito pranipatitvā ca anukṣamāpito / bhagavam na me
 priyam yam rājñā sāhasam kṛtam / sādhu bhagavam kṣāntum arhasi // ṛṣī āha //
 amātya gacchāhi ito rājyato śīghranti / aham saptamam divasam kālam kariṣyāmi
 mayā kālagate iha rājye mahādāruṇabhayaṁ bhaviṣyati // so dāni amātyo vatsasya
 ṛṣisya śrutvā saputradāro saparivāro sarveṇa jñātīgaṇena sārdham danḍakisya rājyato
 anyam rājyam saṃkramati // saptarātrasyātyayena vatso ṛṣī kālagato
 samanantarākālagatasya ṛṣisya bhūtānām mahāsaṃkṣobhaṁ abhūsi tehi sarājyam
 rātrīye bhasmīkṛtam nagaram //

— gamgāya ca yamunāyā ca antarā kāsyapo ṛṣī yajñam yajati / tatra aṣṭānavati

[_Mvu_3.364_] tāpasasahasriyo saṃnipatitāvo paṃcābhijñā caturdhyānalābhino sarve
 maharddhikā mahānubhāvā //

kalimgeṣu dantapuram nāma nagaram tatra uggato nāma rājā so teṣām rājñām
 dāruṇām imām mahābhayaṁ mahāvipattim dṛṣṭvā saṃjayantīm adhyagāt* ṛṣayo
 darśanāya // saṃjayantīyaṁ bhīmaratho nāma rājā / so pi teṣām rājñām vipattiṁ
 dṛṣṭvā saṃvigno so tam kalimgarājām pṛcchati / kahīm gamiṣyasi // so tam āha //
 gamiṣyāmi ṛṣayo darśanāya // hastināpure aṣṭamako nāma rājā rājyam kārayati / so pi
 teṣām caturñām rājñām dāruṇām vipattiṁ dṛṣṭvā trasto saṃvigno so pi prasthito ṛṣayo
 darśanāya // śakro pi devānām īdro teṣām caturñām adhārmikānām adharmarājñām
 duṣṭivipannānām niṣkṛpānām dāruṇānām sāhasikānām vipattiṁ dṛṣṭvā āgataḥ mahatā
 devatānubhāvena ṛṣayo darśanāya //
 paṃca śatāni himavantapārśve
 mūlaphalāhārā ṛṣayah paśyensuh /
 um̄charatā tāpasā śuddhalūkhā
 susamyatā ugratapā udārā //
 eko atra āśī ṛṣī vatsagotro
 vātehi ābādhehi kṛṣo abhūsi /
 himavantapārśve asahanto śītam
 vanāto so osare rājadhānīm //
 tatra abhūd danḍakī nāma rājā
 adharmacārī niviṣṭo /
 dṛṣṭim grahetvā viparītasamkhyo

[_Mvu_3.365_] so tam ṛṣim pāṁśunā ākrameti //
 tasyaiva rājño abhu agramātyo
 nāmena vighuṣṭo abhūsi rājye /
 so tam ṛṣim uddhariya avocat*
 na me priyam sādhu kṣamāhi brahme //
 vatso ṛṣī tam avaca amātyam
 gaccha ito mā te siyā anarthah /
 saptarātrīyena ito tyayena
 mahad bhayaṁ bhaviṣyati ghorarūpam //
 ṛṣisya ca kālagatasya tatra
 bhūtānām saṃkṣobho mahā abhūsi /
 tantasya rājyam sadhanam sarāṣṭram
 ekāya rātrīya karensu bhasmam //

athābravīc charabhamgo tapasvī
samāgatā ḫsayo . . . /
na sādhurūpam kṛtam daṇḍakīnā
gacchāma vatsasya karoma pūjām //
athāṣṭamako bhīmaratho ca rājā
kalimgarājā atha udgato ca /
saṃvignā saṃhṛṣṭā idam uvāca
gacchāmatha ḫsayo darśanāya
prccchāmatha yena hi tam bhaveya //
te dāni allīnā trayo narendrā
saṃtuṣṭā saṃvignā ḫṣīṇām samīpam /

[_Mvu_3.366_] alamkṛtā kuṇḍalino suvastrā
vaiḍūryamuktāstarakhaḍgapāṇī //
ḥsayo āhansuh //
rājā ḫsim bhāṣatha ke va yūyam
katham vo jānanti manuṣyaloke //
rājāno āhansuh //
aṣṭamako bhīmaratho ca rājā
kalimgarājā punar udgato yaṁ /
susamyatā ḫsayo darśanāya
ihāgatā prcchatukāmā praśnām //
ḥsayo śakram antarīkṣagataṁ prēchanti //
vaihāyasam tiṣṭhasi antarīkṣe
obhāsayam pamcadaśīva candro /
prccchāma te deva mahānubhāva
katham ti jānanti manuṣyaloke //
śakro āha //
devā me jānanti śacīpatīti
maghavanti me āhu manuṣyaloke ///
so āgato deva mahānubhāva
susamyatām ḫsayo darśanāye //

[_Mvu_3.367_] ḫsayo āhansuh //
puramdarō bhūtapatī punar yo
devānām indro tridaśānam īśvaro /
so āgato asuragaṇapramardako
okāśam ākāmkṣati praśnam praṣṭum //
dūrā śrutā mo ḫsayo samāgatā
susamyatā vo ḫsayo sma āgatā /
pādavandakā āryaprasannacittā
ayam sarvaloke manuṣyaśreṣṭho //
ṛṣi āhansuh //
ṛṣīṇām gandho cirabhāvitānām
upavāyati erito mārutenā /
ito apakramya niṣīda śakra
na eṣa gandho susaho devatehi //
śakro āha //
ṛṣīṇām gandho cirabhāvitānām
upavāyati erito mārutenā /

śuciḥ sugandho cirabhāvitānām
na esa gandho pratikūla mahyam //
ṛṣayo āhansuh //
ayam ṛṣih sarabhamgo udāro
yato jāto virato maithunāto /

[_Mvu_3.368_] ācārya buddho suvinītarūpo
so viha praśnāni viyākarotu //
[ṛṣayo āhamṣuh //]
vāsiṣṭha praśnāni viyākarohi
yācanti tvām ṛṣayo sādhurūpā /
eṣo hi dharmo manujehi paṇḍite
yam vṛkṣam ākāmkṣati tasya bhāro //
[śarabhamga āha //]
yat kiṃci praśnaman manasābhikāmkṣatha
kṛtāvakāśāni vadetha yūyam /
aham vo praśnāni viyākariṣyam
dṛṣṭam hi me tatvam idam param ca //
rājā dāni pṛcchati //
yathā abhūd daṇḍaki nālikero
arjuno ca kalabho ca rājā /
teṣām gatim brūhi supāpakarmaṇām
kutropapannā ṛṣayo vihēthiya //
śarabhamgo āha //
yathā abhūd daṇḍaki nālikero
arjuno ca kalabho ca rājā /
teṣām gatim budhya supāpakarmaṇām

[_Mvu_3.369_] yatropapannā ṛṣīṇām vahethakā //
ṛṣī pāṃśunākrami yena daṇḍakī
ucchinamūlo sadhano sarāṣṭro /
kukkulam nāma narakaṇ prapanno
sphulīṇgajālā va tato samuccrayāḥ //
arjuno narakaṇ śaktiśūlam
adhośiro ūrdhapādo prapanno /
āmṛitasam gautamaṇ heṭhayitvā
ṛṣim tapasvīm cirabrahmacārim //
yo saṃyatām pravrajitām vihiṇse
annena pānena nimantrayitvā /
tam nālikeraṇ sunakhā paratra
prasahaṇ khādanti viceṣṭamāṇam //
yo khaṇḍaso pravrajitaṇ praghātayed*
ṛṣim kṣāntīvādīm śramaṇam adūṣakam /
kalabho avīcīm narakaṇ prapanno
mahābhītāpam kaṭukaṇ bhayānakam //
etādṛṣāni narakāni śrutvā
dṛṣṭvā ca rāṣṭrāṇi samūhatāni /
dharmam care śramaṇabrahmaṇeṣu
evamkaro svargam upeya sthānam //

rājāno āhansuh //
yan te aprcche ham abhibhavesi
anyan te pccchāmi tad iha brūhi /

[_Mvu_3.370_] kiṁ so vadhitvā na kadāci socati
kasya prahāṇim ḥsayo varṇayanti //
śarabhamgo āha //
krodham vadhitvā na kadāci socati
īrṣyāprahāṇim ḥsayo varṇayanti /
sarvasya uktam paruṣam kṣameyā
etaṁ balaṁ durjayam āhu santo //
rājāno āhansuh //
śakyam hi dvinnām vacanam kṣametum
śreṣṭhasya vā atha vā sadṛśasya /
katham hi hīnasya vacam kṣameyā
ākhyāhi me kauṇḍinya etam artham //
sarabhago āha //
bhayā hi śreṣṭhasya vacah kṣamenti
samrambhabhetoh pana sadṛśasya /
yo ceha hīnasya vacam kṣameyā
etad balaṁ uttamam āhu santo //
katham jānetha catuchannarūpam
sadṛśam ca śreṣṭham atha vā ca hīnam /
virūparūpeṇa caranti santo

[_Mvu_3.371_] tasmād dhi sarvasya vacam kṣameyā //
na etam artham mahatī pi senā
sarājikā yudhyamānī kareyā /
yam kṣāntimām satpuruṣo karoti
kṣāntimatā vopasamanti vīrāḥ //
rājāno āhansuh //
subhāṣitan te anumodayāmo
anyan te pccchāmi tad iha brūhi /
katividham śīlavantam vadesi
katividham prajñāvantam vadesi /
katividham satpuruṣam vadesi
katividham ca śiri na jahāti //
sarabhamgo āha //
kāyena vācāya susamvṛto yaḥ
manasā ca no kiṁci karoti pāpam /
na cāpi loke ahitam karoti
tathāvidham śīlavantam vadāmi //
sarvāṇi arthāṇi punar vinaśyanti
kālāgataṁ ca na prayāti artham /
na cātmaheto . . vidham careyā
tathāvidham prajñāvantam vademi //
yo ve kṛtajño kṛtavedi poso
kalyāṇamitro dṛḍhabhaktirūpo /

[_Mvu_3.372_] vyasanasmīm satkṛtya karoti kāryam

tathāvidham satpuruṣam vademi //
etehi dharmehi trihi yo upeto
sammodako sakhilo ślakṣṇavāco /
sagāravo sapratīśo hirīmām
tathāvidham va śiri na jahāti //
rājāno āhansuh //
subhāśitan te anumodayāma
anyan te pṛcchāmi tad iha brūhi /
śīlaprajñāśirikṛtajñatānām
kim va nu śreṣṭham kuśalā vadanti //
sarabhamgo āha //
prajñām khu śreṣṭham kuśalā vadanti
nakṣatrārājā iva tārakānām /
śīlam śiri caiva kṛtajñatā ca
prajñopakā tu pravarā bhavanti //
rājāno āhansuh //
subhāśitan te anumodayāmaḥ
anyan te pṛcchāmi tad iha brūhi //
kim ācaranto kim āsevamāno
kathaṁkaro prajñāvām bhoti manye //

[_Mvu_3.373_] sarabhamgo āha //
sevanto vṛddhā nipiṇo bahuśruto
ogrāhako ca paripṛcchamāno /
śruṇanto satkṛtya subhāśitāni
evamkaro prajñāvām bhoti manye //
so prajñānām kāmaguṇam vipaśyati
duḥkham anityam vipariṇāmadharmaṁ /
evam vipaśyam prajahāti cchandam
mahadbhayeṣu vadhapameṣu //
so vītarāgo suvinītadoṣo
maitrābhāvanām bhāvaye apramatto /
maitreṇa cittena hitānukampī
evamkaro svargam upeti sthānam /
subhāśitārtham idam evarūpā
gāthā imā satpuruṣeṇa bhāśitā /
yo pi imām samma samācareyā
adarśanam mṛtyurājasya gacche //
subhāśitan tam anumodamānā
brahmā ca indro tridaśā ca devās* /
te vegajātā muditā kṛtāmjaī
gacchensu tad devapuraṁ yaśasvino //
mahārthiyam āgamanam abhūsi
aṣṭamakasya bhīmarathasya caiva /

[_Mvu_3.374_] kaliṅgarājasya ca udgatasya
sarveṣām vā kāmarāgo prahīṇo //
rājāno āhansuh //
evam hi etam paracittavedi
sarveṣām no kāmarāgo prahīṇo /

karohi okāśam anugrahāye
 yathā gantin te abhisam̄bhunema //
 sarabhamgo āha //
 karomi okāśam anugrahāye
 sarveśām vo kāmarāgo prahīṇo /
 pharetha kāyam vipulāya prītaye
 yathā gatīm me abhisam̄bhunetha //
 rājāno āhansuh //
 sarvam kariṣyāma tavedam vākyam
 yam yam ca mo vakṣyasi bhūriprajñā /
 pharema kāyam vipulāya prītiyā
 yathā gatin te abhisam̄bhunema //
 kṛtā ca vatsasya ṛṣisya pūjā
 gacchantu te ṣayo sādhurūpā /
 dhyāne ratā āśrame āvasetha
 etam dhanaṁ pravrajitasya śreṣṭham //

[_Mvu_3.375_] pūrvenivāsam bhagavām pūrvejātim anusmaran* /
 jātakam idam ākhyāsi śāstā bhikṣūṇam antike //
 te ca skandhās te ca dhātavo tāni āyatanāni ca /
 ātmānam adhikṛtya bhagavān etam arthaṁ viyākaret* //
 anavarāgrasmiṁ saṁsāre yatra me uśitam purā /
 anāthapīṇḍiko śakro devarājā śacīpatih /
 kalimgarajā ānando śāriputro ca aṣṭako //
 atha bhīmaratho rājā maudgalyāyano maharddhiko /
 sarabhamgo aham abhūṣi evam dhāretha jātakam //
 tadāpi mayā sadevamānuṣāye pariṣāye dharmam deśitam etarahim pi mayā
 sadevamānuṣāye pariṣāye dharmam deśitam //
 _____sarabhamjātakam samāptam //

vārāṇasyām trimśagoṣṭhikā udyānabhūmīm nirgatā eśām ekasya mātā kālagatā sā
 devīhi upapannā / tāye dharmacakrapravartane dharmo abhigamito // sā tam putram
 smarati / tasya dāni sarvehi tehi goṣṭhikehi putrasya premnakena putrapremnam //
 vārāṇasyām kāśikā ca nāma gaṇikā upalabdhā / kāśikā ca kena kāraṇena sā gaṇikā
 kāśikā tti vuccati // tādṛśām sukarmavipākābhinirvṛttam śubham rūpagatam / sā
 sarvām kāśibhūmīm kṣamati tasmāt sā kāśikā ti vuccati // upārdhakāśikā tasyā eva
 kāśikāye bhaginī tasyā pi pūrvakarmābhinirvṛttam śubham rūpagatam yathaiva
 kāśikāye

[_Mvu_3.376_] pimgalo punar asyā eko akṣi / tena sā kāraṇena upārdhakāśim kṣamati
 // tehi goṣṭhikehi sā kāśikā vuccati / āgaccha asmākam upasthānakārī / sā ca tāye
 devatāye adhiṣṭhitā na gacchatī asti me kiṃcid gr̄hakāryam na śakyam āgantum // te
 dāni upārdhakāśikām ādāya tām udyānabhūmīm gatā // sāpi devatā kāśikāye veṣeṇa
 teṣām goṣṭhikānām darśanapathena abhikramati // te tām dr̄ṣtvā yena kāśikā tena
 pradhāvitā / devatā aparimitāye gatīye gacchatī gacchāntī dṛṣyati / sā dāni devatā tām
 goṣṭhikān tato udyānabhūmīto ṣivadanam praveśitvā bhagavato samīpe antarhitā // te
 dāni goṣṭhikā bhagavataḥ pādavandā upasaṁkrāntā //
 _____bhagavān āha //
 kā nu kṛīdā kā nu ratī evam prajvalite sadā /
 andhakārasmiṁ prakṣiptā pradīpam na gaveṣatha //

ko nu harṣo ko nu ānando evam prajvalite sadā /
andhakārasmiṁ prakṣiptā ālokam na prakāśatha //
te dāni bhagavataḥ sarve balavaśībhāve vinītā ehibhikṣukāye ca pravrājītā
upasampāditā // eṣā āyuṣmatāṁ trimśadgoṣṭhikānāṁ pravrajyā ca upasampadā
bhikṣubhāvo //

_____ samāptam trimśagoṣṭhikānāṁ pravrajyā //

[_Mvu_3.377_] bhagavāṁ vārāṇasyāṁ viharati śāstā devānāṁ ca manusyāṇāṁ ca
vistareṇa nidānam kṛtvā apare dāni trimśa janā ṛṣivadanasya nātidūreṇa mārgeneṇa
gacchanti / bhagavāṁ dāni teṣām anugrahārthāya mārgasya samīpe niṣaṇṇo / te dāni
bhagavantam drṣṭvā bhagavataḥ pādavandā upasamkrāntā bhagavatā ca sarve
balavaśībhāvena vinītā ehibhikṣukāye ca pravrājītā upasampāditā / eṣā āyuṣmatāṁ
trimśānāṁ janānāṁ pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo //

_____ bhagavāṁ vārāṇasyāṁ viharati ṛṣivadane mṛgadāve śāstā devānāṁ ca
manusyāṇāṁ ca vistareṇa nidānam kṛtvā kośaleṣu droṇavastukaṁ nāma grāmam
taḥīm aparo brāhmaṇamahāśalo āḍhyo mahādhano mahābhogo prabhūtabhogo
prabhūtasvāpateyo prabhūtadhanadhānyakoṣṭhāgāro
prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo prabhūtadāśidāsakarmakarapauruṣeyo
prabhūtahastyāsvājagaveḍako / tasya dāni brāhmaṇamahāśālasya maitrāyaṇī nāma
brāhmaṇī bhāryā prāśādikā darśanīyā akṣudrāvakāśā paramāye
śubhavarnapuṣkalatayā samanvāgatā // tasyā dāni maitrāyaṇīye pūrṇo nāma māṇavo
putro prāśādiko darśanīyo taruṇābhīrūpo kṛtāpuṇyo maheśākhyo kṛtādhikāro
purimakehi samyaksambuddhehi cchinnabandhano ājñātabhūto āryadharmaṇāṁ
caramabhadhiko // so śṛṇoti / rājño śuddhodanasya sarvārthaśiddho nāma kumāro
dvātrimśatīhi mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato yehi dvātrimśatīhi
mahāpuruṣalakṣaṇehi mahāpuruṣasya dve gatīyo bhavanti na tṛtīyā / sacer agāram
adhyāvasati rājā bhavati cakravartī caturdvīpeśvaro vijitāvī dhārmiko dharmarājā
saptaratnasamanvāgato / tasya imāni sapta ratnāni bhavanti tadyathā cakraratnam
hastiratnam aśvaratnam maṇiratnam gṛhapatiratnam strīratnam pariṇāyakaratnam
saptamam pūram cāsyā bhavati sahasram putrāṇāṁ śūrāṇāṁ vīrāṇāṁ
varāṇgarūpaṇāṁ

[_Mvu_3.378_] parasainyaprarmadakānāṁ / so imāni catvāri mahādvīpāni
adhyāvasati tadyathā jaṅibudvīpam pūrvavideham aparagodānikam uttarakurum imām
mahāprthivīm sāgaragiriparyantām akhilām akanṭakām adanḍenāśastrēṇutpīḍena
dharmeṇaivābhīnirjiitvā adhyāvasati / sacet punaḥ agārato anagāriyam pravrajati
tathāgato bhavati arhaṁ samyaksambuddho vidyācaranāsampannah sugato lokavid
anuttaraḥ puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānāṁ ca manusyāṇāṁ ca vighuṣṭaśabdo
vighuṣṭakīrtirekho ananyaneyo abhibhū anabhibhūto ājñārthadarśī vaśī vaśavartī so ca
ṛṣinā maharddhikena mahānubhāvena caturhi kāraṇehi ekāṁśena vyākṛto buddho loke
bhaviṣyatīti athānyehi pi naimittikehi // yadā bhagavān abhiniṣkrānto so pi tadaho
yeva abhiniṣkrānto anuhimavantam āśramaṁ gatvā ṛṣipravrajyāṁ pravrajito
caturdhīyānalābhī paṁcābhījñō maharddhikō mahānubhāvo ṛṣi samvṛtto //
_____ tasya dāni ekūnatriṁśa ṛṣikumārā śiṣyā sarve ṣaḍaṁgavedapāragāś
caturdhīyānalābhīnaḥ paṁcābhījñā maharddhikā mahānubhāvā // so teṣām śiṣyāṇāṁ
āha // buddho loke samutpanno vārāṇasyāṁ viharati ṛṣivadane mṛgadāve
manusyāṇāṁ dharmam deśayati ādau kalyāṇām madhye kalyāṇām paryavasāne
kalyāṇā svartham suvyamjanām kevalapariपुर्णाम pariśuddham paryavadātām
brahmacaryam samprakāśayati //

sarve aśaraṇā skamdhāḥ abhitaptā mahābhaya /
 aviśvāsikā ca asarā ca iti bhāṣati gautamo //
 yaṁ nūnam vayaṁ māṇavakāho yena vārāṇasīm ṛṣivadanam mṛgadāvam
 tenopasamkrameyāma

[_Mvu_3.379_] tam bhagavantam gautamaṁ darśanāya / sādhu khalu punar bhavati
 tathārūpāṇam tathāgatānām arhantānām samyaksambuddhānām darśanāya
 upasamkramāṇam paryupāsanā ca // sādhūpādhyāya tti te māṇavakā
 pūrṇasya brahmacaryam̄ samprakāśayantaṁ dvātrimśatīhi
 mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgataṁ aśītihī anuvyāmjanēhi upaśobhitaśarīram
 aṣṭādaśehi āveṇikehi buddhadharmehi samanvāgataṁ daśahi tathāgatabalehi balavāṁ
 caturhi vaiśāradyehi suviśārado śāntendriyo śāntamānasō
 uttamadamaśamathapāramiprāpto paramadamaśamathapāramiprāptaḥ antargatehi
 indriyehi avahirgatena mānasena sthitena dharmatāprāptena hradam ivāccho anāvilo
 viprasanno ratanayūpam ivābhuyudgato suvarṇayūpam vā prabhāsamānaṁ tejasā
 śriyāye jvalamānaṁ asecanakam̄ apratikūlam̄ darśanāye / dṛṣṭvā ca punar asya atiriva
 manam̄ prasīde // prasannacitto ca punar yena bhagavāṁs tenopasamkramitvā
 bhagavataḥ pādau śirasā vamditvā bhagavantam etad uvāca // pravrajehi māṁ
 bhagavaṁ upasampādehi māṁ sugata // atha khalu bhagavāṁ pūrṇam̄ ṛṣim
 maitrāyanīputram̄ ātmatriṁśam̄ ehibhikṣukāye abhibhāṣe // etha bhikṣavaś caratha
 tathāgate brahmacaryam̄ // teṣāṁ dāni bhagavatā ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām yat
 kiṁcid ṛṣiliṁgam̄ ṣigupti ṣidhvajam̄ ṣikalpaṁ sarvam̄ samantarahitam̄ tricīvaraṁ ca
 prādurbhūtaṁ sumbhakā ca pātrā prakṛtisvabhāvam̄sthitā keśā ṫryāpatho ca sānam̄
 samsthīhe sayyathāpi nāma varṣāśatopasampannānām bhikṣūṇām / eṣā āyuṣmataḥ
 pūrṇasya maitrāyanīputrasya ātmatriṁśasya pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo //
 ____ so dāni ātmatriṁśo bhagavatā balavaśībhāve vinīto / so dāni balavaśībhāvaprāpto
 bhagavantam̄ sammukham̄ imāhi sārūpyāhi gāthāhi abhistave //

[_Mvu_3.380_] yaṁ tuśitabhave santo himaśikharanibho gajo bhavitvāna /
 antimam̄ upesi garbhām̄ daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ ca ubhayato upetarūpā tava janānī ca pitā loke /
 mahipatikulasam̄bhavo abhū daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ pratimukhasanto paricyavasi jagam̄ na kasya ci sprṣyanto /
 pittarudhiraśleṣmaṇā alipto daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ ca kanakavarṇam̄ paśyamānā paramaprītam̄ mano anujanenti /
 phaṇikā anugatā va raktasūtram̄ daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ ca prakampayanto vasudhām̄ jāyesi bahujanahitāya /
 jāto pādāni sapta kramesi daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ pi ca jātasya mune chatram̄ dhārayensu guhyakādhipatī /
 ubhayato ca vījanāyo daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ pi ca te jātamātra udupānā udgame udakadhārā /
 uṣṇā ca śītalā ca daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 yaṁ pravrajesi prahāya kāmaguṇānām yeva sapta ca ratanā /
 caturo ca mahādvīpām̄ daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 avahāya mahīm̄ ca jñātayo atha ratnāni mahāya sapta varā /
 jātīmarāṇasya kāsi antam̄ daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 [_Mvu_3.381_] vīra mahā-ābhā udgamaśi bhagavato citte tadā vimucyamāne /
 ekāntasukho bhavensu daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //
 adya suvinītā jinena sāstā paramaprītamanā āryā pariṣā /
 śatrudamane upesi kālam̄ daśāśatarasmisagotra tam̄ priyam̄ me //

yathā tava praṇidhī abhūt purastād yatha samudāgato asi lokanātha /
 praṇidhī āgamo ca te samṛddho daśātarasmisagotra tam priyam me //
 tava daśadiśatām gato praṇādo janaviṣayeṣu ca nāsti koci tulyo /
 paramagatigato si dharmatāye daśātarasagotra tam priyam me //
 diṣṭyā bhagavān sukhī arogī diṣṭyā kāryam idam tava samṛddham /
 diṣṭyā namuci hato tvayā sasainyo diṣṭyā te viditam imam ca param ca //
 diṣṭyā te sahampati yācesi diṣṭyā cāsya pratiṣṭroṣi vīra /
 diṣṭyā dharmeṇa dharmacakraṁ diṣṭyā pravartaye dvādaśāṁgupetam //
 diṣṭyā nadito te simhanādo diṣṭyā te prativādo nāsti kvacit* /
 diṣṭyā yaṁ jinena dharme prāpte diṣṭyā te mātsaryam nāsti vara //
 diṣṭyā me abhūsi divyacakṣuh diṣṭyā śrotram amānuṣam abhūsi me //
 drṣṭvā himavante mr̄tyum vā diṣṭyā te samitī drṣṭā //

[_Mvu_3.382_] iha me abhūsi paṁcābhijñā diṣṭyā śiṣyāṇa vidheyatā abhū /
 diṣṭyā mo na pāpasamgaṭā sma diṣṭyā anubhomo dharmarājānam //
 diṣṭyā śaraṇam upagataṁ sma diṣṭyā abhisamita catasro satyā /
 diṣṭyā suvisāradā te dharme diṣṭyā sma vaśibhāvam anuprāptā //
 evam khu tadā jinasya purato āyuṣmām pūrṇo kathitamārgo /
 vārāṇasyām mr̄gadāvasmiṁ āttamano anumode dharmaprāpto //
 _____āyuṣmato pūrṇasya maitrāyanīputrasya vastu samāptam //

_____bhagavān samyaksam̄buddho yad artham samudāgato tam artham
 abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṛṣivadane mr̄gadāve śāstā devānām ca
 manusyāṇām ca vistareṇa nidānam kṛtvā avantīṣu markaṭam nāma nigamam tatra
 brāhmaṇamahāśalo rājño ujjhebhakasya tonehārakasya purohitah rājācāryo
 mahādhano mahābhogo prabhūtabhogo prabhūtasvāpateyo
 prabhūtadhanadhānyakoṣṭhāgāro prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo
 prabhūtadāśidāsakarmakarapuruṣeyo prabhūtahastyāvājagaveḍako
 kātyāyanasagotro / tasya dāni dve putrā eko nālako nāmena dvitīyo ca uttaro / uttaro
 jyeṣṭhah nālako kanīyaso paṇḍito nipiṇo medhāvī uddhaṭītajño tīkṣṇabuddhiko //
 teṣām mātulo asito nāma ṣeṣī avantīṣu vim̄dhyaparvate āśramapade prativasati
 paṁcaśiṣyāśataparivārō mūlaphalamakṛṣṭa-umchavṛttiko paṁca māṇavakaśatāni
 mantravedām vācayati //

[_Mvu_3.383_] uttareṇa tahiṁ gatvā vedā adhītā / so dāni saṁgītiṁ kṛtvā pituḥ
 sakāśam āgato // so dāni pituḥ purato pareṣām ca brāhmaṇānām vedapāragāṇām
 anuyogam deti / tasyānuyogam dentasya tāni vedāni nālakena sarvāṇi ogrhītāni //
 tenāpi pituś ca teṣām brāhmaṇānām vedapāragāṇām purato tasya bhrātuḥ sakāśāto
 vedāni śrutvā anuyogo dinno / tasya so pitā te ca brāhmaṇā vedapāragā vismitā aho
 māṇavakasya buddhīti // so dāni mātāpitṛhi vuccati buddho loke utpanno gaccha
 pravrajāhīti // so vindhyaparvataṁ gatvā mātulasya asitasya ṣisīyāśrame
 ṣipravrajyām pravrajito / tena yujyantena ghaṭantena vyāyamantena
 pūrvarātrāpararātrām jāgarikāyogam anuyuktena viharantena catvāri dhyānāny
 utpāditāni paṁcābhijñā sākṣīkṛtā //

_____yadā bhagavān anuttarām samyaksam̄bodhim abhisam̄buddho
 pravṛttaprapavaradharmačakro vārāṇasyām viharati ṛṣivadane mr̄gadāve
 devamanuṣyāṇām arthacaryām caramāṇo prāṇaśatasahasrāṇi amṛtam prāpayanto
 tadāntevāsiko asitena ṣiṇā vuccati / buddho loka utpanno gaccha prācīnaṁ pravrajāhi
 // so dāni ṣisīyāśramāto anupūrvena vārāṇasīm āgato // vārāṇasyām ṣat*

śāstārapratijñā prativasensuḥ kāsyapo pūraṇo maskarī gosālikāputro ajito keśakambalī
kakudo kātyāyano samjayī veraṭīkāputro nirgrantho ca jñātiputro // teṣāṁ nālako
saṇṇām śāstārapratijñānām upasam̄krānto na cāsyā cittam ārādhyati // catvāro
mahānidhayo saṃkho vārāṇasyām mithilāyām padumo kalimgeṣu pimgalo
takṣaśilāyām elapatro // vārāṇasyām saṃkhasya māsiko samājo vartati / tahiṁ
nidhānādhipatayo nāgarājāno nimantritakā āgatā //

[_Mvu_3.384_] tatra ca elapatreṇa nāgarājñā praśnā sthāpitā etāṁ yo praśnām
visarjeti tasya dhītā ca dīyati suvarṇasahasram ca //
kim sva adhipatī rājā katham bhoti rajasvaro /
katham sva virajo bhoti katham bālo ti vuccati //
bhagavān āha //
saṣṭho adhipatī rājā rājye bhoti rajasvaro /
arakto virajo bhavati rakto bālo ti vuccati //
elapatro āha //
kena so vuhyati bālo kim su nudati paṇḍito /
yogakṣemī katham bhoti tam me ākhyāhi prēchato //
bhagavān āha //
yogehi vuhyati bālo yogam nudati paṇḍitah /
sarvayoga-asam̄yukto yogakṣemīti vuccati //
elapatro āha //
buddhabuddhehi vuccasi svapnam atha darśanam /
nirīkṣya bhāṣesi tatvam udīraya cchinda samśayam //
devatā āha //
sākṣam dr̄sto mahāvīro mrgadāvāntarāśrito /
dharmaśreṣṭham prakāśento siṃho va girikandare //

[_Mvu_3.385_] cirasya vata drakṣyāma tārakair iva lakṣaṇaiḥ /
vicitragātrām . . . buddhasya varabuddhino //
cirasya tava śroṣyāma vāṇīm brahmaśvaropamām /
anityam duḥkham anātmeti sarvakleśapradāraṇīm //
etāṁ śrutvā navaghoṣām vāṇīm brahmaśvaropamām /
mokṣam prāpsyāma tīrthebhyaḥ āśādetva nararṣabham //
dr̄ṣṭvāna lokārthacaram maharṣim
mahāyaśam kāsyapa arthadarśim /
. . . . sarvasya śubhasya mūlam
śīlam rakṣyāmo camarīva bālam //
chittvāna pantham kuvaṇāntarasmiṁ
yathā śāstāram muniṁ no ca kṛtvā /
khaṇḍitva śikṣām paramārthadarśino
mārgā cyuto vīcim upeti kṛcchram //
patanti gātreṣu giriprakāśā
. . . . vr̄ṣṭir anantaviddhiḥ /
śāteti gātrāṇi duḥkhārditasya
tato pramocehi viśālakīrte //
śṛṇomi dharmam na ca addaśāmi
netroddhṛtaḥ sūryam ivodayantam /
āśvāsayādityamarīcīteja

[_Mvu_3.386_] mokṣo kadā bheṣyati tiryagyoniṣu //

imam vikrtasamdehim drstvā duhsīlasambhavam /
 aśrukan̄ho rudanto pi ko śīlam na samācaren* //
 sa vai pramodešu rato na
 bhave suśileşv acalo'calopamo /
 vyākarṣa tvam arthatr̄śo matīmām
 maitreyagotro bhavarāgasūdano //
 nālako kātyāyano bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam etad uvāca //
 purohito mahyam pitā tōnehārasya rājino /
 utpādešu vidyāyukto nikṣatreṣu gatīmgato //
 tan me pitā avacāsi arthakāmānukampako /
 buddho khu putra utpanno gaccha prācīna pravraja //
 so haṁ bhagavan* anuprāpto sādhū tvam pravrājehi mām /
 vaiśāradyehi sampannām vācām bhāṣe tathāgato //
 kātyāyanām brāhmaṇām ca ehi bhikṣuti ālape /
 sā etasya pravrajyā hi abhū ca upasampadā //
 āyuṣmām kātyāyano āha //
 ajñāsi etam vacanām asitasya yathātathām /
 tvām tu gautama pṛcchāmi sarvadharmāṇa pāraga //

[_Mvu_3.387_] anagāram upetasya bhikṣajīvam cikīrṣato /
 muni pravyāhara dharmām mauneyam uttamām padam //
 bhagavān āha //
 mauneyam ca pṛcchasi nāla duḥkaram durabhisaṁbhūṇam /
 hanta te tam ca vakṣyāmi saṁstambhasva dṛḍho bhava //
 samānabhāgaṁ kuryāsi grāme ākruṣṭavanditam /
 manopradoṣam rakṣesi kṣānto cānumato bhava //
 uccāvacā niścaranti dāve agniśikhā iva /
 nārī munipralobhāye tāva tam mā pralobhaye //
 virato maithunā dharmā hitvā kāmaṁ parovaram /
 aviruddho asamruddho ye satvā trasasthāvarāḥ //
 yathātmano tathānyeṣām yathānyeṣām tathātmano /
 ātmānam upamām kṛtvā naiva himse na ghātaye //
 hitvām iha alpicchām pi aniccho bhohi nirvṛto /
 tyaja icchām ca lobham ca yatra saktā pṛthagjanāḥ /
 paṇḍito pratipajjeya so tare narakaṁ imam //
 tato rātrivivāsāto grāmaṁ piṇḍāya otare /
 āhvayam nābhinandeya abhihāram ca grāmato //
 na muni grāmam āśādyā kuleṣu sahasā care /

[_Mvu_3.388_] ghāseśī na cchinnakatho na vācā prepsutām bhaṇe //
 sa pātrapāṇī vicareyā amūgo mūgsammato /
 tam tam dānam na niṁdeyā dātāram nāvajāniyā //
 adāsi iti te sādhū nādāsi bhadram astu te /
 ubhayenaiva sadr̄śo rukṣatvam vinivartaye //
 so piṇḍacāraṁ caritvā navāntam abhirakṣaye /
 ūnodaro mitāhāro alpeccho syād alolupaḥ //
 so vṛkṣamūlopagato āsanopagato muni /
 dhyāpayati ato bhavyam ātmānam nātitoṣaye //
 yasyātra saritāā nāsti cchinnaśrotasya bhikṣavah /
 kṛtyākṛtyaprahīṇasya paridāgho na vijjati //

evam̄ layanam ākhyātam̄ saṁbuddhena prajānatā /
 eko va abhiramiyasi evam̄ gamiyyasi diśo daśa //
 evam̄ mauneyam̄ upesyasi kṣuradhāropamo bhava /
 jihvāya tālum āśādyā tādrśo samyato bhava //
 nirāmagandho asito vṛkṣamūlaparāyaṇo /
 ekāsanasya śikṣāsi śramaṇopāsanasya ca //
 śrutvā ṛjurahaṁ dhyāyināṁ kāmacāgīnāṁ /

[_Mvu_3.389_] tato hirim̄ ca śraddhām̄ ca bhūyo śikṣeya māmako //
 na pāram̄ dviguṇāyati nāpi caivam̄ guṇāyati /
 uccāvacā pratipadā śrāmaṇyena prakāśitā //
 tam̄ nadīsu vijānāti randhreṣu pradareṣu ca /
 sannādayati khu ogho sāntaiva mahodadhiḥ //
 yan̄ ūnakam̄ tam̄ svanati yan̄ pūram̄ sāntam̄ eva tam̄ /
 ūnakumbhopamo bālo hradapūro va paṇḍitah //
 yo munī bahu bhāṣati upetam̄ arthasamṛhitam̄ /
 nirvāṇam̄ sākṣāt̄kuryāya jānanto bahu bhāṣati //
 yo ca dhīro mitabhāṇī jānanto na bahu bhāṣati /
 sa munī maunam̄ arhati sa munī maunam̄ adhyagātti //

_____nālakapraśnam̄ samāptam̄ //

_____bhagavā samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam̄ arthaṁ
 abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām̄ viharati ṣivadane mṛgadāve śāstā devānām̄ ca
 manusyānām̄ ca vistareṇa nidānam̄ kṛtvā mathurāyām̄ śreṣṭhi ādhyo mahādhano
 mahābhogo prabhūtasvāpadeyo prabhūtadhanadhānyakośakoṣṭhāgāro
 prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo prabhūtahastyāsvājagaveḍako
 prabhūtadāśidāśakarmakarapuruṣeyo / tasya dāni śreṣṭhisya triyantarā dārikā jātā //
 sā dāni amāngalā ti kṛtvā parivrājikāye dinnā / yadā samvṛddhā bhavati tato

[_Mvu_3.390_] tām̄ pravrājehi va vṛttikā te bheṣyati / dhātrī ca dinnā yā tām̄ dārikām̄
 samvardheti yan̄ ca kiṁcid vyayakarma tam̄ śreṣṭhinā niṣyanditam̄ // sā dāni yathā
 utpalam̄ vā padumam̄ vā puṇḍarīkaṇam̄ vā tathā samvardhīyati yatra kāle vijñaprāptā
 tato tāye parivrājikāye pravrājītā ṣisēkhitā sarvāṇi parivrājakaśāstrāṇi prabodhitā //
 _____sā dāni anyamanyāhi parivrājikāhi sārdhaṁ samullāpam̄ karoti na cāsyā kocit*
 śaknoti uttaram̄ samdhītum̄ / sā eva agram̄ ākhyāyati vādipravādī sarvaśāstraviśāradā
 // aparo ca brāhmaṇo vedapārago sarvaśastraviśārado vaiyākaraṇo gatiṁgato
 vādipravādī dakṣiṇāpathāto mathurām̄ āgato tāmrapātreṇa pārśvam̄ vethayitvā
 mahantīm̄ ulkām̄ prajvāletvā mathurām̄ praviṣati / madhyena antarāpaṇavīthīye cetam̄
 pradiśāsi / asti sa varṇakuśalo yo asmehi sārdham̄ kathayeya // so dāni māthurakehi
 vuccati // nirvāpehi etām̄ ulkān̄ ti ihāsmākaṇam̄ pravrājikā astīti bālā daharā sā tvayā
 sārdham̄ saptamam̄ divasam̄ kathayisyati yadi śaknosi tāye sārdham̄ kathayitum̄ tataḥ
 // so dāni āha // evam̄ astu aham̄ tāye parivrājikāye sārdham̄ saptamam̄ divasam̄
 kathayisyāmi / tatrabhavan tehi madhyehi bhavitavyam̄ // tehi māthurakehi
 naigamajānapadehi sā parivrājikā śabdāvitvā vuccati // dakṣiṇāpathāto brāhmaṇo
 āgato vādī vedapārago vyākaraṇe vādābhiprāyō śakyasi tena brāhmaṇena sārdham̄
 saptamam̄ divasam̄ kathayitum̄ // sā dāni āha // vādham̄ śakyāmi tena vā anyena vā
 sārdham̄ kathayitum̄ / aham̄ api vādābhiprāyā // naigamehi parivrājikāya śrutvā
 mathurāyām̄ catvaraśrm̄gāṭakavīthīmukhaśravaṇāmukheṣu ghaṇṭhā ghoṣāpitā /

[_Mvu_3.391_] saptamam̄ divasam̄ amukāye parivrājikāye dakṣināpathikena
brāhmaṇena vādinā sārdham̄ kathāsam̄lāpam̄ bhaviṣyati // yo śrotukāmo so
saṁnipatatu // tatra ramgena samantena maṁcā baddhā / mahājanakāyo janapadāto
śrutvā mathurām̄ āgacchatī //

— tasya brāhmaṇasya etad abhūsi / kīdṛṣī sā parivrājikā yā mayā sārdham̄
kathayiṣyati / yaṁ nūnam̄ ahaṁ tām̄ parivrājikām̄ paśyeyam̄ // so dāni kautūhalena
pr̄cchāparipr̄cchikāye tan tam̄ parivrājikānām̄ āvasatham̄ gato gatvā pr̄cchati // katamā
sā parivrājikā yā sā tena dakṣināpathikena brāhmaṇena sārdham̄ mahatīye pariṣāye
madhye kathayiṣyati // tena ye pr̄cchitā tehi sā parivrājikā upadarśitā svake pariveṇe
visṛṣṭena svareṇābhisaṁskāreṇa svādhyāyam̄ karontī // so brāhmaṇo tām̄ parivrājikām̄
upasam̄kramya pr̄cchati // bhavanti tvam̄ mayā sārdham̄ pariṣāmadhye kathayasi // sā
dāni āha // vāḍham̄ kah̄ saṁdehah̄ ahaṁ tvayā sārdham̄ pariṣāmadhye kathayiṣyāmi
anyena vā śraddhāvādinā // so dāni brāhmaṇo taruṇo abhirūpo sāpi taruṇā parivrājikā
abhirūpā teṣām̄ parasparasya mūle saha darśanenāto premnam̄ nipatitam̄ // so dāni
brāhmaṇo tām̄ parivrājikām̄ āha // bhavati ahaṁ tvayā arthiko // sā parivrājikā āha //
ahaṁ tvayā arthikā // brāhmaṇo āha // bhavati yady evam̄ tathā karoma yathāsmākaṁ
parasparasya samāgamam̄ ca bhave paro ca na jāneya / vayam̄ tatra pariṣāmadhye
abhisamayaṁ kītvā sallapiṣyāma / yo asmākaṁ nigṛhyeya tena tasya śiṣyatvam̄
upagantavyam̄ / nātrāścaryaṁ etam̄ puruṣehi strī nigṛhitā / atha punar bhavatī mama
nigṛhṇeya tataḥ ahaṁ sarvalokasya kutsito ca paribhūto ca bhaveyam̄
dvyam̄gulaprajñāye strīmātrāye tvam̄ nigṛhīto ti / bhavati tathā karohi yathāham̄
bhavati nigṛhṇeyam̄ tato tvam̄ mama śiṣyā

[_Mvu_3.392_] bhaviṣyasi / tad evam̄ asmākaṁ parasparasamāgamam̄ bhaviṣyati / na
ca nam̄ koci jāniṣyati // sā dāni parivrājikā āha // evam̄ bhavatu // so dāni brāhmaṇo
evam̄ tāye parivrājikāye sārdham̄ saṁmantretvā nirdhāvito //

— tato saptame ca divase tatra caturaṅge bahūni prāṇisahasrāṇi samāgatāni rājā
māthuro samāgato kumārāmātyā samāgatā śreṣṭhipramukham̄ naigamam̄ samāgataṁ
sārthavāharamukho vāṇijagrāmo samāgato purohitapramukhā brāhmaṇapariṣā
samāgatā aṣṭādaśa śrenīyo samāgatāvō śramaṇabrahmaṇatīrthikaganikā samāgatāni //
so pi brāhmaṇo samāgato sāpi parivrājikā anekāhi parivrājikāhi sārdham̄ samāgatā /
samāgatvā pariṣāmadhye svakasvakeṣu āsaneṣu niṣaṇṇāni // brāhmaṇo utthitvā
sarājikām̄ pariṣām̄ vijñapeti // bhavanto’smābhīr vāṭukacāpalyam̄ kītām̄ yam
asmābhīḥ strībhīḥ sārdham̄ sam̄lāpam̄ abhyupāgataṁ / anāścaryaṁ ca bhaveya yad
aham̄ etām̄ parivrājikām̄ nigṛhṇeyam̄ vadensuh̄ kim atrāścaryaṁ yaṁ puruṣēna strī
nigṛhitā ti / atha khalu yaṁ eṣā parivrājikā mama nigṛhṇeyā tato haṁ sarvalokasya
kutsito ca paribhūto ca bhaveyam̄ dvyam̄gulaprajñāye strīmātrāye tvam̄ nigṛhīto tti /
tataḥ mama eṣā sarājikā pariṣā vijñaptā / yadi eṣā parivrājikā pariṣāmadhye mama
śakyeya nigṛhitum̄ tato mayā etasyā parivrājikāye śiṣyeṇa bhavitavyam̄ athāhaṁ etām̄
parivrājikām̄ pariṣāmadhye nigṛhṇeyam̄ tato etāye mama śiṣyatvam̄ upagantavyam̄ //
sā dāni parivrājikā tāye pariṣāye pr̄cchīyati //

[_Mvu_3.393_] eṣā brāhmaṇa evam̄ jalpati katham̄ tava utpadyati // sā dāni āha //
evam̄ bhavatūti //

— brāhmaṇena evam̄ samayaṁ kītvā parivrājikāye daṇḍakam̄ praśaktam̄
parivrājikāpi tam̄ brāhmaṇam̄ samajyāpratyānubhāvārthaṁ uttaram̄ pratyuddhāreti /
evan tehi vākyaprativākyehi tam̄ divasam̄ kṣapitam̄ naiva eko ekasya śaknoti
nigrahītum̄ naiva aparo aparasya // evam̄ yathā ekam̄ divasam̄ tathā saptarātram̄
gacchatī / ca na eko ekasya śaknoti nigrahītum̄ nāpi aparo aparasya // te manusyā tato
pariṣāto vikāle vikāle gṛham̄ gatā santo strībhīḥ pr̄cchīyanti kuto yūyam̄ adya

saptarātram upādāya vikāle vikāle āgacchatha // te āhansuh // na jānatha kasyārthāya
 vayam vikāle āgacchāma / dakṣināpathāto brāhmaṇo āgato ṣadāṁgavedapārago
 sarvaśāstreṣu gatīṁgato vaiyākaraṇo adya saptamam̄ divasam̄ tāye parivrājikāye
 sārdham̄ samlapati na ca śaknoti nigṛhṇitum̄ // tā dāni teṣāṁ svāmikānāṁ āhaṁsuḥ //
 evam̄ pañditāyo strīyo ko puruṣo striye agrato buddhīye ca mīmāṁsāye // teṣāṁ
 manusyāṇāṁ bhavati // yadi kenacid upāyena so brāhmaṇo tāye parivrājikāye
 parigṛhṇīyeya tato imā asmākam̄ striyah sarvakālāṁ paribhavensuḥ tṛṇasamjñāṁ pi tā
 utpādayensuḥ // evan tam̄ nagaram̄ sarvam̄ yobhūyena tasya parivrājakasya
 yobhūyena tasyā parivrājikāye anukūlakam̄ samvṛttam̄ // aparaṁ divasam̄ pariṣāye
 samāgatāye brāhmaṇena parivrājikāye uttaram̄ dinnaṁ tāye ca icchantiye tam uttaram̄
 na pratyānubhāṣṭam̄ tataḥ janena hakkārā kṣiptā brāhmaṇasya jayo parivrājikā nigṛhītā
 // tena dāni brāhmaṇena sā parivrājikā tridaṇḍam̄ ārūpayitvā chāttropānahāṁ ca
 gṛhṇāpetvā tato pariṣāmadhyāto śiṣyadharmaṇa niṣkāsitā // brāhmaṇo pi parivrājikāye

[_Mvu_3.394_] āvasatham̄ gacchatī paroparam̄ ca yathābhīprāyam̄ samāgacchanti //
 abhīkṣṇasamnīpātena sā parivrājikā āpannasatvasampannā samvṛttā //
 ____ te dāni mathurāyā nirmalya dakṣināpathe janapadacārikāṁ caramāṇā navānāṁ vā
 daśānāṁ vā māśānāṁ atyayena śvetavalākāṁ anuprāptā tahiṁ śvetavalākāyāṁ rātriṁ
 āvāsitā // tatra sabhāyāṁ sā parivrājikā prajātā / dārako jāto prāśādiko darśanīyo
 paramāye śubhavarṇapuṣkalatayā samanvāgato // tehi tasya māṇavakasya sabhāye jāto
 ti sabhiko tti nāma kṛtam̄ // tehi dāni mātāpitṛhi so māṇavako samvardhiyatī // yatra
 kāle so māṇavako vijñaprāpto samvṛtto tato pi lipim̄ śikṣāpito gaṇanāṁ dhāraṇāṁ
 nikṣepānam̄ sarvāṇī ca parivrājakaśastrāṇī adhīyāpito vādipravādī // so dāni
 samudrukukṣīṁ praviṣṭo abuddhe buddham̄ mārgati / so dāni ṣoḍaśa mahājanapadāni
 aṇvanto vārāṇasīṁ āgato ṣivadanaṁ mṛgadāvam̄ bhagavantam̄ upasamkrānto //
 ____ atha khalu sabhiko parivrājako bhagavatā sārdham̄ sammodanīyāṁ kathāṁ
 sammodayitvā sārāyanīyāṁ kathāṁ vyatisārayitvā ekānte niṣaṇṇo / sabhiko
 parivrājako bhagavantam̄ praśnām̄ pṛcche //
 kaṁkṣāvicikitso āgato smi
 praśnām̄ pṛchitum̄ abhikāṁkṣamāṇo /
 tasya sabhikasya praśnām̄ evam̄ pṛṣṭam̄
 bhagavām̄ anupūrvam̄ anulomam̄ anusandhim̄ anudharmam̄ vyākarohi //
 bhagavān̄ āha //

[_Mvu_3.395_] dūrā sabhikā tuvam̄ āgato si
 praśnām̄ praṣṭum̄ ihābhikāṁkṣamāṇo /
 praśnāntakaro bhavāmi te haṁ
 anupūrvam̄ anulomam̄ anusamdhim̄ anudharmam̄ vyākariṣyāmi //
 evam ukte sabhiyo parivrājiko bhagavantam̄ gāthāye pratyabhāṣī //
 kiṁprāptam̄ āhu bhikṣuṇām̄
 suvratam̄ kiṁ kathām̄ ca dāntam̄ āhu /
 buddho ti kathām̄ pravuccati
 pṛṣṭo me bhagavām̄ anupūrvam̄ anulomaṁ anusamdhim̄ anudharmam̄ vyākarohi //
 evam ukte bhagavām̄ sabhikām̄ parivrājakam̄ etad uvāca //
 padyena kṛtana ātmanā
 abhinirvāṇagato vitīrṇakāṁkṣo /
 vibhavām̄ ca bhavaṁ ca jñātvā loke
 uṣitavām̄ kṣīṇapunarbhavo sa bhikṣuḥ //
 sarvatra-upēkṣo smṛtimām̄
 na ca so hiṁsatī kaṁci loke /

tīrṇo śramaṇo anāvilo
utsanno yo na karoti āśravam //
yasyendriyāṇi bhāvitāni

[_Mvu_3.396_] adhyātmam vahirdhā ca loke /
nirvidhya imam param ca lokam kālam rakṣati bhāvito dānto //
kalpāni vikīrya kevalāni saṃsāraduhkhāni catūpapātam /
vigatamalam virajam anamgaṇam prāptam jātikṣayantam āhu bhikṣum //
atha khalu sabhiko parivrājako bhagavato bhāṣitam abhinanditvā bhagavantam eva
uttari praśnam pṛcche //
kimprāptinam āhu brāhmaṇam śramaṇo kiṁ su katham susnātako tti /
viśuddho nāgo katham pravuccati praśnam me bhagavam pṛṣṭo anupūrvam anulomam
anusandhim anudharmaṇ vyākaroḥi //
evam ukte bhagavām sabhikam parivrājakam etad uvāca //
bāhetva sarvapāpakāni vimalo sādhusamāhito sthitātmā /
saṃsāram avetya kevalam
uṣitavām kṣīṇapunarbhavo sa brahmā //
samitāvi prahāya puṇyavipākam
virato jñātvā imam param ca lokam //

[_Mvu_3.397_] jātīmaraṇam upātivṛtto
śramaṇo tādi pravuccati tathatvā //
visnāpiya sarvapāpakāni
adhyātma vahirdhā ca sarvaloke /
devamanuṣyehi kalpitāni
kalpaṇ neti punar* snātako me //
agum na karoti kiṁci loke
sarvayogehi visṛjya bandhanāni /
sarvatra aniśrito vimukto
nāgo tāyi pravuccati tathatvā /
atha khalu sabhiko parivrājako bhagavantam etad uvāca //
kimprāptinam āhu vedako ti
anuviditam kin ti kathanti vīryavā ti /
ājāneyo kahin ti nāma bhoti
praśnam me bhagavam pṛṣṭo anupūrvam anulomam anusamdhim anudharmaṇ
vyākaroḥi //
evam ukte bhagavām sabhikam parivrājakam etad uvāca //
vedāni vicārya kevalāni
śramaṇānām //
so sarvavedanāsu vītarāgo
sarvavedanām atītya vedako ti //

[_Mvu_3.398_] abhāvetva prapamcanāmarūpam
adhyātmam vahirdhā ca rāgabhūtam /
yo samāno rāgamūle baṇḍhanapramukto
anuvidito tāyi pravuccati tathatvā //
yah prahīṇabandhano prahīṇavām
sarvaduhkhakṣayam janetvā /
nānyān sarvatra na rakṣati
virajo vīryavān pravuccati tathatvā //

yasya bandhanāni saṃskṛttāni
 adhyātma vahirdhā ca sarvaloke /
 sarvarāgabandhanapramukto
 ājāneyo ti tam āhu bhūriprajñā //
 atha khalu sabhiko parivrājako bhagavantam praśnam pṛcchati //
 kṣetrajño khalu punar nāma bhavati
 iti sabhiko praśnam pṛcchet* muniṁ /
 tat te munī nāma katham pravuccati
 praśnam me bhagavam pṛsto anupūrvam anulomaṁ anusandhim anudharmaṁ
 vyākaroḥi //
 evam ukte bhagavān sabhikam parivrājakam etad uvāca //
 kṣetrāṇi samyama kevalāni
 divyam mānuṣam yam ca brāhmaṁ kṣetram /

[_Mvu_3.399_] sa sarvamūlakṣetrabandhanāt pramukto
 kṣetrajño tāyi pravuccati tathatvā //
 kośāni vicārya kevalāni
 divyam mānuṣam yam ca brahmakośam /
 sa sarvakośabandhanāt pramukto
 kuśalo tāyi pravuccati tathātvā //
 vicārya ubhayāni prahīṇāni
 adhyātma vahirdhā ca śuklamūlam /
 kṛṣṇamūlam upātivṛtto
 paṇḍito tāyi pravuccati tathātvā //
 satām ca asatām ca jñātva dharmam
 adhyātma vahirdhā ca muktacitto /
 devamanuṣyehi pūjiyo so
 samgamalam atītya so muni //
 atha khalu sabhiko parivrājako bhagavantam etad uvāca //
 śrotriyo
 //
 kiṁ su nāma bhoti
 praśnam me bhagavam pṛsto anupūrvam anulomam anusandhim anudharmaṁ
 vyākaroḥi //
 evam ukte bhagavām sabhikam parivrājakam etad uvāca //
 śrutvā sarvadharmam abhijñāya
 sāvadyam anavadyam ca sadevake loke /

[_Mvu_3.400_] asamo aparigraho viśuddho
 anigho tāyi tam āhu śrotriyan ti //
 hitvā ālayāni āsayāni
 bandhanāni ativṛtto neti /
 garbhaśayyam arato sarvapāpakehi
 āryo tāyi pravuccati tathatvā //
 yo me caraṇehi prāptiprāpto
 samyagjñātva upetya sarvadharmām /
 vidyācarāṇena so upeto
 caraṇavā tāyi pravuccati tathātvā //
 duḥkhavipākam yad asti kiṁcid dharmam
 ūrdhvam adho tiryaksadevakasmim /

parivarjayitvā parijñācārī
 māyam mānam ca atho pi krodhalobham /
 paryantam akāsi nāmarūpaṁ
 tam parivrājakam āhu prāptiprāptam //
 atha khalu sabhiko bhagavato subhāśitam abhinanditvā anumoditvā bhagavantam
 imāhi sārūpyāhi gāthābhīr abhistave //
 yāni ca trīṇi yāni ca ṣaṣṭī
 śramaṇapratiprāptiśrītāni bhūriprajña /
 samjñākṣarasamjñāniśrītāni

[_Mvu_3.401_] osaraṇāni vīra osaresi mārgā //
 antako si duḥkhasya pārago si dharmāṇām
 samyaksaṁbuddho si anāśravo si /
 dyutimām dhṛtimām prabhūtaprajño
 duḥkhasyāntakaro khu vītarāgo //
 muni mauneyapadeṣu prāptiprāpto akāmpīyo /
 atulya ādityabandhu vimuktido śubhavrato //
 tasya te nāganāgasya mahāvīrasya bhāṣato /
 sarvadevatānumodanti ubhau nāradaparvatā //
 ahaṁ kāmkkṣitam anveṣe tam me vyākārṣi cakṣumām /
 upayāsā ca te sarve vidhvastā vinalikṛtā //
 addhā muni si saṁbuddho nāsti nīvaraṇāni ca /
 evam puṇye ca pāpe ca ubhayatra na lipyase //
 śītībhūto damaprāpto dyutimām satyavikramām /
 pādām vīra prasārehi sabhiko vandi śāstuno //
 so dāni bhagavatā balavaśībhāve vinīto ehibhikṣukāye ca pravrājito upasampādito /
 eṣā āyuṣmato sabhikasya pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo //

_____sabhikasya vastu praśnā ca āśravakṣayā pravrajyā samāptam //

____bhagavām vārāṇasyām vihare varāṇāye nadīye pāre śāstā devānām ca
 manusyāṇām ca vistareṇa nidānam kṛtvā tasyā dāni varāṇāye nadīye kūle
 mahānyagrodhavṛkṣo mūlavanto ca skandhavanto ca śākhāpatrapalāśavanto ca
 prāśādiko prasādanīyo nīlo

[_Mvu_3.402_] amjanameghasaṁkāśo // tatra nyagrodhe yadrcchayā puruṣena
 upayācītam tasya ca upayācanam samṛddham / tena tasya nyagrodhasya
 mahāpūjāsatkāram kṛtam / tasya dāni puruṣasya drṣṭvānukṛtim āpadyatā aparāpare ca
 striyo ca tatra nyagrīdhe satyopayācanam ti kṛtvā upayācānti sarvāye vārāṇasīye tam
 nyagrodham satyopayācanāto abhijñāto yo ca tatra nyagrodhe upayācati tam tasya
 upayācanam samṛdhyati /
 subhāye pūrvacarito sti kocid*
 ayam ca devapraṇipātam eti /
 yadrcchayā tam padam upaneti
 evam evam enti kudarśanāni //
 vārāṇasyām ca nagare śreṣṭhi āḍhyo mahādhano mahābhogo prabhūtabhogo
 prabhūtasvāpadeyo prabhūtadhānyakośakoṣṭhāgāro
 prabhūtajātarūparajatavittopakaraṇo prabhūtahastyāsvājagaveḍako
 prabhūtadāsīdāsakarmakarapuruṣeyo aputro / tena dāni putrāya bahūni
 yaṣṭopayācītaśatāni yathā me putro bhavyāti na ca bhavati // tāye dāni

śreṣṭhibhāryāye śrutam̄ varanāye nadīye kūle nyagrodho satyopayācanam̄ tatra yo
yam̄ yācati tasya tam̄ upayācanam̄ samṛdhyati // tāye dāni śreṣṭhibhāryāye tasya
śreṣṭhisya ārocitam̄ / āryaputra śrutam̄ me varanāye nadīye kūle mahānyagrodho
satyopayācano tatra yo yam̄ yācati tasya tam̄ samṛdhyati / gacchāma tatra nyagrodhe
putram̄ upayācemah̄ //

— śreṣṭhi saparivārō maharddhīye samṛddhiye tahiṁ nyagrodham̄ gato tahiṁ gatvā
tasya nyagrodhasya mahāpūjāsatkāram̄ kṛtvā tāye bhāryāye sārdham̄ śreṣṭhinā tatra
nyagrodham̄ upayācitam̄ /

[_Mvu_3.403_] icchāma tava mūlāto putram̄ yadi me putro jāāto bhaviṣyati tato iha
devakulam̄ pratiṣṭhāpayiṣyam̄ mahām̄tam̄ ca te pūjāsatkāram̄ kariṣyāmīti /
striyah samarthā puruṣā niyoktum̄
yo tatra bhadro striyaiva mūlam̄ /
ye cāpi samgrāmahatā narendrā
teṣām̄ py anayo striyaiva mūlam̄ //
tāye pi śreṣṭhibhāryāye upayācitam̄ // tvam̄ nyagrodha satyayācano śrūyasi / yathā
yathā te śreṣṭhinā devakulam̄ pratiśrutam̄ pūjāsatkāram̄ ca tathā kariṣyāmi atha me
putram̄ na dāsyasi tato te mūlāni samūlakam̄ chindāpayiṣyāmi // yan nāmā vṛkṣo tan
nāmā vṛkṣadevatā tatra prativasati / tatra nyagrodhe nyagrodho nāma devaputro
prativasati // so dāni devaputro tāye śreṣṭhibhāryāye tathā upayācito samāno bhīto /
aham̄ na kasya cid emināpi ācchindāmi eṣā ca me śreṣṭhibhāryā evam̄ yācati / yadi
etasyā putro na bhaviṣyati paraśunā me imam̄ bhavanam̄ chedāpayiṣyati // tena
nyagrodhena devaputreṇa śakro devānām̄ indro adhiṣṭo / aham̄ kauśika naiva kasyacid
emināpi ācchindāmi mama śreṣṭhinā bhavane pūjāsatkāram̄ kṛtvā evam̄ copayācitam̄
tad icchāmi tathā kriyamāṇam̄ yathā tasya vārāṇasīyasya śreṣṭhisya putro bhaveya mā
me tam̄ bhavanam̄ chidyey // so dāni devaputro śakreṇa devānām̄ indreñāśvāsito / mā
bhāhi tathā kariṣyāmi yathā tasya putro bhaviṣyati tava bhavanam̄ na cchindiṣyati //
[_Mvu_3.404_] — tahiṁ dāni trayastriṁśabhavane aparo devaputro kṛtaṇuyo
maheśākhyo maharddhiko mahānubhāvo kṛtādhikārī purimakehi samyaksam̄buddhehi
paripakvakuśalamūlo āsaṁnabhūto nirvāṇasya ekajanmapratibaddho cyavanadharma
trayastriṁśeṣu devanikāyeṣu / so śakreṇa devānām̄ indreṇa vucyati / tvam̄
cyavanadharma yam̄ ca te cyavanadharmanittāni prādurbhūtāni cyaviṣyasi
upapadyiṣyasi tato tra vārāṇasyām̄ śreṣṭhisya bhāryāye kukṣismim̄ upapadyāhi // so
dāni devaputro śakram̄ devānām̄ indram̄ āha // mamābhīprāyo manusyēṣūpapadyitvā
buddhasya bhagavato śāsane pravrajīṣyāmi pravrajītvā ca duḥkhasyāntam̄ kariṣyāmi /
tato na śakyam̄ tatra śreṣṭhikule upapadyitum̄ yat kāraṇam̄ śreṣṭhikulo vā pramodakaro
antarāyakaro kuśalānām̄ dharmānām̄ anyatrāham̄ atra madhyame upapadyāmi / tad
aham̄ yathāsukham̄ avighnena bhagavato śāsane pravrajītvā duḥkhasyāntam̄ kariṣyāmi
// śakro tam̄ āha // praṇidhehi tuvam̄ tatra śreṣṭhikule cittam̄ upapattīye aham̄ tathā
kariṣyam̄ yathā tuvam̄ tataḥ śreṣṭhikulāto abhiniṣkramitvā bhagavato śāsane
pravrajīṣyasi // tena devaputreṇa śakrasya devānām̄ indrasya vacanena tatra
vārāṇasīyām̄ okasya śreṣṭhisya kule cittam̄ praṇihitam̄ / so dāni trayastriṁśeṣu
devanikāyeṣu cyavitvā vārāṇasīyām̄ śreṣṭhibhāryāye kukṣismim̄ upapanno kālena
samayena navānām̄ vā daśānām̄ vā māsānām̄ atyayena sā śreṣṭhibhāryā prajātā //
— tāye dārako jāto prāśādiko darśanīyo akṣudrāvakāśo paramāye varṇapuṣkalatāye
samanvāgato jātamātrasya ca śreṣṭhinā ramaṇīyāni jātakarmāṇi kriyanti

[_Mvu_3.405_] śramaṇabrahmaṇeṣu kṛpaṇavanīpakeṣu anyasya ca janakāyasya
annapānakhajjabhojyagandhamālyavilepanam̄ viśrāṇīyati tailapraṇālīyo ca
pravāhīyanti ghṛtapraṇālīyo ca pānapraṇālīyo ca // saptāhasyātyayena

daivajñabrahmaṇapariṣā śabdāpitā dārakasya nāmam karotha // tehi tasya dārakasya
 nāmam karontehi tasya dārakasya yaśodo ti nāmam kṛtam // te dāni brāhmaṇā tena
 khādanīyabhojanīyena samtarpayitvā sampravārayitvā hiranyasuvartasya
 utsaṃgaśatāni dattvā visarjīta // yaśodasya catvāri dhātrīyo upasthāpitāḥ / ekā
 udvarteti ca snāpeti cāparā stanam pāyeti aparā uccāraprasrāvam apakarṣati aparā
 amkena dhāreti // evam yaśodo kumāro yathā utpalam vā padumam vā puṇḍarīkam vā
 evam saṃvardhīyati // yathoktam bhagavatā //

kṛtapuṇyā hi vardhanti nyagrodho va subhūmiyam /
 anupanthako viya drumo na alpapuṇyo viruhyati //

yadā kumāro vijñaprāpto saṃjāto tadā lipīm śikṣito nikṣepaṇam dhāraṇam
 vyavahāram ca / trīṇi cāsyā pitareṇa prāśādāni kārāpitāni hemantiko grīṣmiko vārṣiko
 shaṣṭi ca strīsaḥasrāṇi antaḥpuram upasthāpitaṁ // tehi ca prāśādehi
 yantramāntrayuktāni sopānāni kārāpitāni paṃcahi puruṣāstehi allīpiyanti ca
 apanīyanti ca tehi sopānehi allīpiyantehi ca apanīyantehi ca ardhayojanam śabdām
 gacchati //

—dvitīyakuliko vyavahāreṇa pūrvadeśam gatvā āgato / tasya dāni śreṣṭhinā dūtam

[_Mvu_3.406_] preśitam // āgaccha mama putrasyānubhāvam paśyahīti // so dāni
 kuliko śreṣṭhisya sakāśam āgato // śreṣṭhinā so dvitīyakuliko ekaparyamke upaviśāpito /
 kumāro pi yaśodo śabdāvito / so pituś ca dvitīyakulikasya cābhivandanam kṛtvā
 tatraiva paryamke upaviśāpito / ime sarve trayo ekaparyamke upaviṣṭā // rājñā
 śreṣṭhisya dūto preśito / asti rājakāryo satvaro sīghram āgacchesi // śreṣṭhi
 dvitīyakulikasyāha // āsa tvam kumāreṇa saha aham yāva rājakulāto āgacchāmi //
 śreṣṭhi rājakulam gato dvitīyakuliko ca grhapati yaśodena kumāreṇa sārdham āsatī //
 —so dāni tasya yaśodasya śreṣṭhiputrasya tām sampattiṁ drṣṭvā etad abhūsi / na
 khalv ayam gharāvāso vā icchitavyo yasyedṛśo upabhogaparibhogo / niḥsamśayam
 ayam kumāro buddhapratyekabuddheśu śrāvakamaheśākhyeṣu ca kṛtādhikāro
 icchitavyo dinnasarvākāro vāsitavāsano kṛtapūrvayogo asādhāraṇo
 avaruptakuśalamūlo / sacet so kumāro buddham bhagavantam devātidevam paśye
 atha mahatārthena samyujyeya // mṛhapati āha // kumāra sarvam khalu yauvanam
 jarāparyavasānam sarvam ārogyam vyādhiparyavasānam sarvam jīvitam
 maraṇaparyavasānam sarvā sampatti vipat tiparyavasānā sarvehi priyehi manāpehi
 nānābhāvam vinābhāvam vīprayogam cirād vācīrād vā pitum pi etam vā jahiyasi
 etam vā bhavam jahiyasi / kiṁ nu khalu te kumāra bhagavām drṣṭo // kumāro āha //
 kīdrśo bhagavām // grhapati āha // kumāra devātidevo bhagavām tathāgato rham
 samyaksam̄buddho

[_Mvu_3.407_] vidyācaranasaṃpannah sugato lokavid anuttaraḥ
 puruṣadamyasārathiḥ śāstā devānām ca manuṣyāṇām ca dvātriṁśatīhi
 mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgato aśītihī anuvyāmjanēhi upaśobhitāśarīro aṣṭādaśehi
 āvenikehi buddhadharmehi samanvāgato daśahi tathāgatabalehi balavām
 caturvaiśāradyehi suviśārado prāśādiko prasādānīyo śāntendriyo śāntamānasō
 uttamadamaśamathapāramiprāptah nāgo yathā kāritakāraṇo antargatehi indriyehi
 avahirgatena manasthitena dharmatāprāptena gupto nāgo jitendriyo hradam ivāccho
 anāvilo vīprasanno ratnayūpam vā samudgato suvarṇayūpam vā prabhāsatī tejorāśi vā
 śīrīyā dedīpyamāno asecanako apratikūlo darśanāyē ihaiva vārāṇasyām viharati ca
 nadyā varāṇāya pārime tīre mukta parivāro śānta parivāro dānto
 dāntaparivāro brāhmaṇo brāhmaṇaparivāro śrotriyo śrotriyaparivāro snātako
 snātakaparivāro vedako vedakaparivāro pārago pāragaparivāro sthalagato
 sthalagataparivāro sarvākuśaladharmapraḥīṇo sarvakuśaladharmasamanvāgato

abhibhū anabhibhūto ājñātārthadarśī vaśī vaśavartī devamanuṣyāṇāṁ arthacaryāṁ carati //

____ evam gṛhapatinā dvitīyakulikena yaśodasya kumārasya purato buddhasya varṇaṁ bhāṣitam / kumāro ca yaśodo pūrvayogasampanno caramabhaviko // tasya dāni bhagavato darśanakāmatā udapāsi kāmeṣu cāsyā jugupsanā utpannā yoniṣo manasikāro niṣkramye caivam cittam prasyandati santiṣṭhati prasīdati // so dāni rātrīye ardharātrīsamaye pratibuddho paśyati tam antaḥpuram osuptam kācid vīṇāṁ upaguhya kāci tūṇam kācit sughoṣakām kācit* nakulaṁ kācid veṇuṁ kācit* mahatīm kācid vādiṣam kācid vikuṭakaṁ kācid bhramarikām kācid ekādaśikām kācit* mṛḍaṁgam kācid āliṅgikām kācit paṇavam kāci darduram kācit parasparyā amṣe bāhām kṛtvā kācid* hanukām gṛhya

[_Mvu_3.408_] kāśāmcil lālā gharati // kumārasya tam dṛṣṭvā vikṛtam antaḥpuram śmaśānasamjñā utpannā abhiniṣkramitukāmo ca bhagavanto santike agārād anagāriyam pravrajiṣyāmīti //

____ śakro devānām indro anantakehi devaśatasahasrehi parivṛto gandhamālyam ādāya āgato / devaputrehi sopānā allīpitā yaśode ca paścime sopānake pādatalā nikṣipitvā devehi divijam kusumavarṣam osṛṣṭam śreṣṭhikule divyānām kusumānām jānumātram ogham saṃvṛttam // kumāro devaśatasahasreṇa saṃvṛto vārāṇasīto nāgarāto nirgamyā yena bhagavāṁ tenopasamkrame // bhagavatā prabhā pramuktā // adrākṣīd yaśodo kulaputro bhagavantam varanāye nadīye pāre asecanakam apratikūlam darśanāye dṛṣṭvā bhagavantam maṇipādukeṣu uttaritvā bhagavantam gāthāye dhyabhāṣe // upadruto smi śramaṇa upadruto smi māriṣa //
bhagavān āha // ehi kumāra mā bhāyāhi idan tam anupadrutam imasmīm dharme svākhyāte vītarāgo bhaviṣyasi //

____ atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro yena bhagavāṁ tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekāntaniṣaṇṇah // tasya yaśodasya śreṣṭhiputrasya bhagavāṁ prasādanīyām kathām kathē / tadyathā dānakathām śīlakathām svargakathām punyavipākakathām // abhiprasādesi yaśodo śreṣṭhiputro bhagavato santike cittam abhiprasannah // tasya punar yaśodasya śreṣṭhiputrasya bhagavām catvāry āryasatyāni prakāśayati / duḥkham āryasatyam ācikṣati deśayati prajñāpayati vivarati vibhajati uttānikaroti prakāśayati / duḥkhasamudayam āryasatyam / duḥkhanirodham duḥkhanirodhagāminīpratipadāryasatyam ācikṣati

[_Mvu_3.409_] yāvat* prakāśayati // atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro tatraivāsane niṣaṇṇo tisro bhijñā ṣaḍabhijñā balavaśībhāvam sākṣīkaroti anekavidhām ḥddhiṁ pratyānubhavati //

____ atha khalu yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitarau tasyaiva rātryā atyayena yaśodam śreṣṭhiputraṁ apaśyantau aśrukanṭhā rudanmukhā mahājñātiskandhasya parivṛtā bahūhi prāṇasahasrehi sārdham vārāṇasīto niryātvā yena bhagavāṁ tenopasamkrame yaśodam śreṣṭhiputraṁ anveṣantā / adrākṣīt* yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitarau nadīye varanāye tīre yaśodasya maṇipādukāni dṛṣṭvā ca punah yaśodasya maṇipādukāni gṛhya mukhena paricumbensuḥ rodensuḥ krandensuḥ śocensuḥ paridevensuḥ // roditvā kranditvā śocitvā paridevitvā yena bhagavāṁ tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā bhagavantam etad uvāca // adrākṣīd bhagavām yaśodam śreṣṭhiputraṁ // yaśodo śreṣṭhiputro tathārūpām cetosamādhiṁ samāpadye yathā naṁ tatraiva niṣaṇṇasya mātāpitarau nādṛṣensuḥ na ca anyo janakāyah // atha khalu bhagavām yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitaram āmantrayati // niṣīdatha gṛhapate / sthānam etam vidyati yaśodam śreṣṭhiputraṁ paśyatha dṛṣṭvā ca punah yaśode śreṣṭhiputre cittam prasādetha // atha khalu

yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitarau bhagavato pādau śirasā vanditvā ekamante niṣīdensuh anyo ca janakāyo // atha khalu bhagavām yaśodam śreṣṭhiputram manasādhyabhāṣe / ṛddhiprātiḥāryam vidarṣehi //

____ atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro tālamāṭram vaihāyase samsthito anekavidham ṛddhiprātiḥāryam vidarṣayanto so eko pi bhūtvā bahavo bhavati bahudhāpi bhūtvā eko bhavati

[_Mvu_3.410_] āvirbhāvam tirokuḍyam tirośailam tiroparvateṣu asajjamāno gacchat / imasmim ca prthivīyam unmajjananimajjanaṁ karoti / sayyathāpi nāma udake pi abhidyamāno gacchatī tadyathāpi nāma prthivīyam / imāv api candraśuryā evam̄maharddhikā evam̄mahānubhāvau paryam̄kena niṣaṇṇah pāṇīnā parimārjati parāmṛṣati yāvad brahma-lokaṁ kāyena vaše varteti / vividhāni ca yamakāni prātiḥāryāṇi karoti heṣṭimām kāyam prajvalati uparimāto kāyāto sītasya vārisya pamca dhārāśatāni śravanti uparimo kāyo prajvalati heṣṭimāto kāyāto sītasya vārisya pamca dhārāśatāni śravanti vāmo pārśvo jvalati dakṣinātāto pārśvātāto sītasya vārisya pamca dhārāśatāni śravanti dakṣiṇo pārśvo jvalati vāmāto pārśvātāto sītasya vārisya pamca dhārāśatāni śravanti //

____ atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro nīlāmjanavarṇam ḫabham ātmānam ṛddhiye abhinirmiṇitvā purastimāyam diśayām antarahāyati paścimāyām diśayām prādurbhavati paścimāyām diśayām antarahāyati purastimāyām diśayām prādurbhavati prādurbhavati dakṣināyām diśayām antarahāyati uttarāyām diśayām prādurbhavati uttarāyām diśayām antarahāyati dakṣināyām diśayām prādurbhavati // atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro sim̄hamṛgarājām ātmānam ṛddhiye abhinirmiṇitvā dāṭhī balavām keśarī trikhuttam sim̄hanādām naditvā purastimāyām diśayām antarahāyati paścimāyām prādurbhavati paścimāyām diśayām antarahāyati purastimāyām diśayām prādurbhavati dakṣinātāto

[_Mvu_3.411_] antarhito uttarāto prādurbhavati uttarāto antarhito dakṣināyām prādurbhavati bhūmyām antarhito antarīkṣe prādurbhavati antarīkṣe antarhito dharanyām prādurbhavati // atha khalu yaśodo śreṣṭhiputro sarvaśvetam hastināgam ātmānam ṛddhiye abhinirmiṇitvā ṣaddantam indragopāśīrṣam saptāṅgasupratīṣṭhitam kumudavarnam purastimāyām diśayām antarhito paścimāyām prādurbhavati paścimāyām antarhito purastimāyām prādurbhūtaḥ dakṣinātāto antarhito uttarāyām prādurbhūtaḥ uttarāyām antarhito dakṣināyām prādurbhūtaḥ bhūmyām antarhito antarīkṣe prādurbhūtaḥ antarīkṣe antarhito bhūmyām prādurbhavati // atha khalu yaśodo kulaputro cakravartiveṣam ātmānam abhinirmiṇitvā saptaratnasamanvāgataṁ caturāṅgena balakāyena saṃparivṛto purastimāyām diśayām antarhito paścimāyām prādurbhūtaḥ paścimāyām antarhito purastimāyām prādurbhūto dakṣināyām antahitaḥ uttarāyām prādurbhūto uttarāyām antarhitaḥ dakṣināyām prādurbhūto bhūmyām antarhito antarīkṣe prādurbhūtaḥ antarīkṣe antarhito bhūmyām prādurbhūtaḥ //

____ atha khalu yaśodo kulaputro tālamāṭram antarīkṣe gacchatī pi tiṣṭhatī pi niṣīdatī pi śeyyam api kalpayati paritapati pi paribhramati pi / tadyathāpi grīṣmāṇām paścime māse saṃghaṭṭakā nāma vātā vāyanti evam eva yaśodo śreṣṭhiputro tālamāṭram vaihāyasam antarīkṣe gacchatī pi tiṣṭhatī pi niṣīdatī pi śeyyam api kalpayati paritapati paribhramati pi / ekatālāto dvitālāto sthito eko bhūtvā bahudhā bhavati bahudhā bhūtvā eko bhavati / yathā prathame parivartake tathā kartavyam yāvat saptatālaṁ

[_Mvu_3.412_] saptatālāto ṣaṭtālaṁ ṣaṭtālāto pañcatāle sthito pañcatālāto catustāle catustālāto tritāle sthito tritālāto dvitāle sthito dvitālāto ekatāle sthito ekatālāto dharanyām sthito eko pi bhūtvā bahudhā bhavati bahudhāpi bhūtvā eko bhavati // iti

āvirbhāvam tirokuḍyam tirośailam tiroparvateṣu asajjamāno gacchatī imasmim
prthivīyam unmajjati nimajjati / dharaṇīto abhyudgamyā gacchatī pi tiṣṭhati pi niṣīdati
pi śayyām api kalpayati paritapati paribhramati pi //

____ atha khalu anyatīrthikacarakaparivrājakā traideṇdikam

ānandikaguruputra kagautamadharma cintikavṛddhaśrāvakatṛtīyā ulūkapakṣikabhaginī¹
śramaṇā yaśodasya śreṣṭhiputrasya imāni evaṁrūpāṇi vividhāni vicitrāṇi
ṛddhiprātiḥāryāni dṛṣṭvāścaryādbhutasamvignasamhṛṣṭaromajātā abhūnsuh yāvat
svākhyāto bhagavato gautamasya dharmavinayo vivṛto daṇḍacchinna pilotiko alaṁ
alaṁkārāya alaṁ prasādāya yatra hi nāma gr̄hīto avadātavasano kāśikaśuci vastradharo
candanānuliptakagātro amṛgadī kuṇḍalī evam evarūpam dharmaṇ sākṣīkaroti //

____ atha khalu bhagavām tāye velāye yaśodam śreṣṭhiputram ārabhya imam udānam
udānaye //

na muṇḍabhbhāvo na jaṭā na paṁko
nānāsanam thanḍilaśāyikā vā /
rajojalam votkuṭukaprahāṇam
duḥkhapramokṣam na hi tena bhoti //
alaṁkṛto vāpi careya dharmam
kṣānto dānto niyato brahmācārī /
sarvehi bhūtehi nivārya daṇḍam
so brāhmaṇo so śramaṇo sa bhikṣuh //

[_Mvu_3.413_] ____ atha khalu bhagavām yaśodasya mātāpitṛnām tasya ca janakāyasya
prasādanīyām kathām kathaye / tadyathā dānakathām śīlakathām svargakathām
puṇyakathām puṇyavipākakathām / abhiprasādayanti yaśodasya mātāpitarau
bhagavato santike cittam tam ca mahājanakāyam abhiprasannacitto // bhagavām
yaśodasya mātāpitṛnām tasya ca mahato janakāyasya catvāry āryasatyāni prakāśayati
duḥkham duḥkhasamudayam duḥkhanirodham duḥkhanirodhamārgam // atha khalu
yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitṛnām teṣv evāsaneṣu niṣaṇṇānām virajam
vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣurviśuddham bahūnām ca prāṇisahasrāṇām
adhigatā ca dharmā // te punar yaśodasya śreṣṭhiputrasya mātāpitarau bhagavantam
etad avocat* // pravrājehi bhagavām yaśodam śreṣṭhiputram upasampādehi sugata
yaśodam śreṣṭhiputram // atha khalu bhagavām ehibhikṣukāye ābhāṣe / ehi bhikṣu
cara tathāgate brahmācaryam //

____ atha khalu yaśodasya śreṣṭhiputrasya bhagavatā ehibhikṣukāye ābhāṣṭasya yat
kimcid gr̄hilimgam gr̄higuptam gr̄hidhvajam gr̄hikalpam sarvam antarahāye
tricīvaraṁ cāsyā prādurbhavet sumbhakam ca kaṁsapātram prakṛtisvabhāvasamsthitā
ca keśā īryāpatho cāsyā samsthīhe tadyathā nāma varṣāśatopasampannasya bhikṣusya
/ eṣā āyuṣmato yaśodasya śreṣṭhiputrasya pravrajyā upasampadā bhikṣubhbhāvo //

____ samāptam yaśodasya śreṣṭhiputrasya vastum //

____ bhikṣū bhagavantam āhansuh // kasya bhagavan karmasya vipākena yaśodo
śreṣṭhiputro ādhyo mahādhano mahābhogo śreṣṭhikule upapanno kṣiprādhigamo ca
gr̄hasthabhbūtenaiva balavaśībhāvam prāptam // bhagavān āha // etasyaiva bhikṣavo
yaśodasya śreṣṭhiputrasya pūrvapraṇidhānam //

[_Mvu_3.414_] ____ bhūtapūrvam bhikṣavo ihaiva vārāṇasyām nagare kṣīṇakulaputro
abhūsi kṛcchravṛttiko daridro parakarmeṇa vṛttiṁ kalpayati buddhānām cānutpādāya
pratyekabuddhā loke utpadyanti buddhānām antarā dakṣineyā tūṣṇīkaśobhanā ekacarā²
khadgaviṣāṇakalpā ekam ātmānam damenti parinirvāpayanti dakṣinīyā punyakṣetrā //

tato bhadriko nāma pratyekabuddho ṣivadanāto kalpasyaiva nivāsayitvā pātracīvaram
ādāya nātikāle nātivikāle samaye prātarāse vartamāne vārāṇasyām nagare piṇḍāya
praviṣṭo susamvṛto kāyena susamvṛto vācāya susamvṛto manena sūpasthitikāya
smṛtiye samāhito ekāgracitto susamvṛtendriyo //

___ so dāni vārāṇasīnagare piṇḍāya caranto tena kṣīṇakulaputreṇa puruṣeṇa drṣṭo /
prāśādikābhīprasannā devamanuṣyā tasya kṣīṇakulaputrasya puruṣasya / bhadrikām
pratyekabuddham drṣṭvā atīva manam prasannam prasannacittena gṛham praveśetvā
gṛhe āhāreṇa pratimānito evam cānena prāṇidhānam utpāditam yaṁ edṛśo dakṣineye
adhikāram kṛtvā kuśalamūlam mā kāmcid durgatim vā vinipātam vā gaccheyam mā
vā kadācid daridreṣu kuleṣūpapadyeyam ādhyeṣu mahādhaneṣu mahābhogeṣu
kuleṣūpapadyeyam // so dāni bhadriko pratyekabuddho imam evarūpam prāṇidhānam
viditvā haṁsarājā viya vaihāyasena prakrānto // so dāni puruṣo tam bhadrikām
pratyekabuddham vaihāyasena haṁsarājā viya vikramantam drṣṭvā ca tasya
pratyekabuddhasya spṛhayanto bhūyo prasannacitto prāṇidhānam utpādeti / eteṣām
dharmāṇām lābhī bhavayam yeṣām esa pravrajito dharmāṇām lābhī //
___ bhagavān āha // esa bhikṣavāḥ yaśodo śreṣṭhiputro tena kālena tena samayena iha
vārāṇasyām

[_Mvu_3.415_] nagare kṣīṇakulaputro abhūsi / yaṁ so tatra pratyekabuddhe
adhikāram kṛtvā prāṇidhānam utpāditam tasya karmasya vipākena tad upādāya na
kadācid durgativinipātēṣūpapanno manuṣyeṣu cyuto deveṣu devamaheśākhyo
upapanno deveṣu cyuto manuṣyamaheśākhyo upapanno ihaiva ca nam paścime janme
tathāgataṁ ārāgetvā balavaśībhāvam prāpto //

___ yaśodajātakam samāptam //

___ bhagavān samyaksam̄buddho yad arthaṁ samudāgato tam arthaṁ
abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṣivadane mrgadāve / tatra khalu bhagavām
āyuṣmantām paṁcakām bhadravargiyān āmantrayati // mukto haṁ bhikṣavāḥ
sarvapāśehi ye divyā ye ca mānuṣā / caratha bhikṣavaś cārikām mā ca duve ekena
agamittha // santi hi bhikṣavāḥ satvāḥ śuddhā alparajā aparokṣajātikā te ca
aśravaṇatvād dharmāṇām parihāyanti / aham pi gaṁse yena uruvilvāyām
senapatigrāmakam jaṭilānām anukampāya //

___ atha khalu mārasya papiṣṭhasyaitad abhūsi // ayam khu śramaṇo gautamo
vārāṇasyām viharati ṣivadane mrgadāve so paṁcakām bhadravargikām bhiksūn
āmantrayati mukto haṁ bhikṣavāḥ sarvapāśehi ye divyā ye ca mānuṣā yūyam api
bhikṣavāḥ muktāḥ sarvapāśehi ye divyā ye ca mānuṣāś caratha bhikṣavāḥ cārikām mā
ca ekena duve agamittha santi bhikṣavāḥ satvā alparajā aparokṣajātikā aśravaṇatvād
dharmāṇām parihāyanti aham pi gaṁse yena uruvilvāyām senapatigrāmakam
jaṭilānām anukampāya yaṁ nūnāhaṁ upasam̄krameyam

[_Mvu_3.416_] vicakṣukarmāya // atha khalu māro pāpīmām bhagavantam gāthāye
dhyabhāṣe //
amukto manyase mukto kiṁ tu mukto ti manyasi /
gāḍhabaṇḍhanabaddho si na me śramaṇa mokṣyasi //
atha khalu bhagavām māram pāpīmām gāthāye pratyabhāṣe //
mukto haṁ sarvapāśehi ye divyā ye mānuṣā /
evam jānāhi pāpīmām nihato tvam asi antaka //
atha khalu māro pāpīmām jānāti khalu me śramaṇo gautamo tti duḥkhī dumano
vipratisārī tatraiva antarahāye / ittham etam śrūyati //

____bhagavān samyaksambuddho yad artham samudāgato tam artham
abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṣivadane mrgadāve śāstā devānām ca
manuṣyānām ca / atha khalu bhagavato ekasya rahogatasya pratisamlīnasya ayam
evaṁrūpo cetasaḥ parivitarko udapāsi / kāmā anityaduḥkhavipariṇāmadharmā // atha
khalu mārasya pāpīyasa etad abhūsi // ayam śramaṇo gautamo vārāṇasyām viharati
ṣivadane mrgadāve tasyaikasya rahogatasya pratisamlīnasya ayam eva cetasaḥ
parivitarko udapāsi kāmā anityaduḥkhavipariṇāmadharmā yaṁ nūnāham
upasam̄krameyam vicakṣukarmāya // atha khalu māro pāpīmām yena bhagavāns
tenopasam̄kramitvā bhagavantam gāthāye dhyabhāṣe //
dṛḍho nāma mayā pāśo carati mānasam tava /
tena tvām bandhayiṣyāmi na me śramaṇa mokṣyasi //

[_Mvu_3.417_] atha khalu bhagavām māraṁ pāpīmaṁ gāthāye pratyabhāṣe //
paṁcakāmaguṇe loke manah ṣaṭham praveditam /
tatra me vigato chando vindo vidhvasto vinalīkṛto /
evam jānāhi pāpīmaṁ nihato tvam asi antaka //
atha khalu mārasya pāpīyasa etad abhūsi / jānāti khalu me śramaṇo gautamo ti /
duḥkhī durmano vipratisārī tatraivāntarahāyi / ettham etam śrūyati //

____bhagavān samyaksam̄buddho yad artham samudāgato tam artham
abhisam̄bhāvayitvā vārāṇasyām viharati ṣivadane mrgadāve // atha khalu bhagavato
ekasya rahogatasya pratisamlīnasya ayam eva cetaso parivitarko udapāsi upadhir
anityo duḥkho vipariṇāmadharmo ti // atha khalu mārasya pāpīyasa etad abhūsi //
śramaṇo gautamo vārāṇasyām viharati ᷃ivadane mrgadāve ekasya rahogatasya
pratisamlīnasya ayam evarūpo cetasaḥ parivitarko udapāsi upadhir anityo duḥkho
vipariṇāmadharmo ti yaṁ nūnāham upasam̄krameyam vicakṣukarmāya // atha khalu
māro pāpīmām yena bhagavāms tenopasam̄kramitvā bhagavantam gāthāye dhyabhāṣe
//
nandati putrehi putrimām
gomiko gohi tathaiva nandati /
upadhīhi nandati janō
na hi so nandati yo nirupadhi //

[_Mvu_3.418_] atha khalu bhagavām māraṁ pāpīmaṁ gāthāye pratyabhāṣe //
socati putrehi putrimām
gomiko gohi tathaiva socati /
upadhīhi janō prabādhito
na hi śocati yo nirudhiḥ //
atha khalu māro pāpīmām jānāti mām śramaṇo gautamo ti duḥkhī durmano vipratisārī
tatraivāntarahāye / ittham etam śrūyati //
suvinīlavimalasya nīmalasya śucisya
bhagavato'malavarṇo kīrtito gautamasya /
tam arahitam pradeśam sarvasatvāna deti
sarvajagataḥ kriyābhīrnirvṛtim prāpuṇeti //
bhikṣū bhagavantam āhansuh // katham bhagavān udānam bhāṣati //
yasmiṁ na māyā vasati na mānam
yo vītarāgo anigho nirāśo /
pranunnakrodho abhinirvṛtātmā
so brāhmaṇo sa śramaṇo sa bhikṣuh //
asmābhīr api bhagavan katham piṇḍāya caritavyam bhavati bhikṣām dehīti //

bhagavān āha // na hoti tūṣṇībhūtena uddeśena sthātavyam / evam āryāṇāṁ yācanam //

____ bhūtapūrvam bhikṣavo atītamadhvāne ihaiva vārāṇasyām nagare rājaputrasya asthiseno nāma purohitaputro vayasyo / so kāmeṣu ādīnavam drṣṭvā parivrājakapravrajyām pravrajito

[_Mvu_3.419_] kaumārabrahmacārī daśakuśalapathasamādāyavartī devapārago parivrājakaśāstreṣu gatiṃgato // so dāni rājaputro rājyaprāpto so nam̄ asthisenam̄ purohitaputraṁ gāthāye adhyabhāṣe // naiva dviṣanti saprajñā asthisena vanīpakam̄ / brahmačārī priyo me si yāce brahme yad icchasi // atha khalu bhikṣavo asthiseno vanīpako gāthāye pratyabhāṣe // yācento apriyo bhavati adento bhavati apriyo / tasmād bhavantam̄ na yācāmi mā me vidveṣaṇā bhavet* // atha khalu bhikṣavah sa kāśirājā asthisenam̄ vanīpakam̄ gāthāye pratyabhāṣe // yo hi yācanako santo yācitavyam̄ na yācati / param ca puṇyam̄ tyājeti ātmanā ca vihanyati // atha khalu bhikṣavah asthiseno vanīpako tam̄ kāśirājam̄ pratyabhāṣe // yācanām̄ rodanam̄ āhu adānam̄ pratirodanam̄ / tasmād bhavantam̄ na yācāmi mā me ārodanam̄ bhavet* // na vai yācati saprajño nāryo veditum arhati / uddeśa āryā tiṣṭhanti eṣā āryāṇa yācanā // atha khalu bhikṣavah sa kāśirājā asthisenam̄ vanīpakam̄ gāthāye pratyabhāṣe // dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnām̄ pūrṇam̄ sahasram̄ saha puṇgavena /

[_Mvu_3.420_] āryo hi āryasya kathaṁ na dadyā
śrutvāna gāthām̄ kathitām̄ subhāṣitām̄ //
bhagavān āha // nānyo bhikṣavas tadā sa kāśirājño asthiseno nāma purohitaputro parivrājako vayasyo abhūṣi / aham̄ sa tadā asthiseno parivrājako abhūṣi //

____ asthisenasya jātakam̄ samāptam̄ //

____ bhagavān āha //
na vai yācati saprajño nāryo vedayitum arhati /
uddeśe āryās tiṣṭhante eṣā āryāṇa yācanā //
evam̄ bhikṣavah piṇḍacāraṁ caritavyam̄ // te dāni bhikṣū bhagavantam̄ āhansuh // kim
asmābbhir bhagavam̄ bhikṣāye labdhāye vaktavyam̄ svasti svastīti // bhagavān āha // na
bhikṣavo yuṣmābbhir ādiśitavyam̄ bhikṣāyām̄ labdhāyām̄ //
sarvapāpasyākaraṇam̄ kuśalasyopasampadā /
svacittaparyādāpanam̄ etad buddhānuśāsanam̄ //
te dāni bhikṣū ḥivadane mrgadāve varṣoṣitā diṣodiṣam̄ cārikām̄ prakrāntā // ḥivadane
devatā teṣām̄ bhikṣūṇām̄ sthānāni camkramāṇi niṣadyāni śayyāni śūnyāni
nirabhiramyāṇi drṣṭvā ratīm avindantī yena bhagavāms tenopasamkramitvā
bhagavantam̄ gāthāye pratyabhāṣe //
arati me viṣaye dya khyāyati
śūnyam̄ drṣṭva viviktamānuṣam̄ /

[_Mvu_3.421_] te citrakathā bahuśrutā
kahim̄ te gautama śrāvakā gatā //

bhagavān āha //
 magadhāṁ gatā kośalāṁ gatā
 vajjibhūmīṁ ca athāpare gatā /
 mṛgakā va asamgacāriṇo
 praviviktā viharanti bhikṣavah //
 bhagavāṁ prasthito / nāvikenā bhagavantam dṛṣṭvā gamgātīram upasamkramantam
 nāvā allīpitā // bhagavāṁ nāvam āruhya nāvikam āha //
 simca bhikṣu imāṁ nāvāṁ maitrāye siktā te laghu bheṣyati /
 chittvā rāgam ca doṣam ca tato nirvāṇam eṣyasi //
 simca bhikṣu imāṁ nāvāṁ karuṇāya siktā te laghu bheṣyati /
 chittvā rāgam ca doṣam ca tato nirvāṇam eṣyasi //
 simca bhikṣu imāṁ nāvāṁ muditāya siktā te laghu bheṣyati /
 chittvā rāgam ca doṣam ca tato nirvāṇam eṣyasi //
 simca bhikṣu imāṁ nāvāṁ upekṣāye siktā te laghu bheṣyati /
 chittvā rāgam ca doṣam ca tato nirvāṇam eṣyasi //
 maitrāvihārī yo bhikṣuh prasanno buddhaśāsane /
 adhigacchati padam śāntam asecanam ca mocanam //
 karuṇāvihārī yo bhikṣu prasanno buddhaśāsane /
 adhigacchati padam śāntam apr̄thagjanasevitam //
 muditāvihārī yo bhikṣu prasanno buddhaśāsane /
 [_Mvu_3.422_] adhigacchati padam śāntam akāpuruṣasevitam //
 upekṣāvihārī yo bhikṣu prasanno buddhaśāsane /
 adhigacchati padam śāntam nirvāṇam padam acyutam //
 dharmārāmo dharmarato dharmam anuvicintayam /
 dharmam samanusmaram bhikṣu saddharmān na parihāyati //
 udagracitto sumanā abhibhūya priyāpriyam /
 tato prāmodyabahulo bhikṣu nirvāṇasantike //
 na śīlavratamātreṇa bāhuśrutyena vā punah /
 atha vā samādhilābhena prāntaśayyāsanena ca //
 spṛhayam naiṣkramyasukham apr̄thagjanasevitam /
 bhikṣu viśvāsam āpadye apr̄apte āśravakṣaye //
 bhikṣu na tāvatā bhavati yāvatā bhikṣate parām /
 viṣamāṁ dharmām samādāya bhikṣu bhoti na tāvatā //
 yo ca kāmām ca pāpām cādhikṛtvā brahmacaryavām /
 niḥśrenībhūto saprajño sa vai bhikṣūti vuccati //
 yato care yato tiṣṭhe yato āse yato śaye /
 yato sammiṁjaye kāyam yato kāyam prasāraye //
 yatayāyī yataseyyo asyā
 yatasamkalpa dhyāyi apramatto /

[_Mvu_3.423_] adhyāyarato samāhito
 eko samtuṣito tam āhu bhikṣum //
 cakṣusā samvaro sādhu sādhu śrotraṇa samvaraḥ /
 ghrāṇena samvaro sādhu sādhu jihvāya samvaro //
 kāyena samvaro sādhu manasā sādhu samvaraḥ /
 sarvatra samvṛto bhikṣuh sarvadulkhā pramucyate //
 so dāni bhagavatā vaśībhāvena vinīto / simca bhikṣu imāṁ nāvāṁ ti ābhāṣṭasya yat
 kiṁcid gṛhilimgam gṛhiguptam gṛhidhvajam gṛhikalpam sarvam samantarhitam
 tricīvaraṁ cāsyā prādurbhavet sumbhakam ca pātram prakṛtisvabhāvasamsthitā ca
 keśā īryāpatham cāsyā samsthīhe tadyathāpi nāma varṣaśatopasampannasaya bhikṣusya

// evam āyuṣmato gamgeyakasya nāvikasya pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo //
 ____ tam tahiṁ bhagavāṁ visarjayati // so dāni bhagavantam āha // yadi bhagavam
 kenacit pṛcchiyeyam ko tvam ti kiṁ mayā bhagavam vaktavyam // bhagavān āha //
 śramaṇo pi tvam brāhmaṇo pi tvam vedako pi tvam tārako pi tvam pārago pi tvam //
 ____ śakro devānām indro māṇavakavarṇam ātmānam ṛddhīye abhinirmiṇitvā
 prāśādiko darśanīyo śobhanehi jaṭehi nīlehi nīlamayūagrīvasaṁnikāśehi sauvarṇena
 yaṣṭikamaṇḍalunā bhagavato pātracīvaraṇaṇḍikam ādāya pṛṣṭhato gacchati // jano āha
 // ko svāyam māṇavako prāśādiko darśanīyo // so dāni āha //
 yo vīro dhṛtisampanno dhyāyī apratipudgalo /
 arhanto sugato loke tasyāham paricārako //

[_Mvu_3.424_] yo vuhyamānam tāreti dharmanāvāya gautamo /
 uttīrṇo pārago buddho tasyāham paricārako //
 bhagavāṁ pi śakram devānām indram visarjayati //
 atha khalu bhagavato etad abhūsi // kim adhimuktā jaṭilā jaṭilā khalu jaṭilādhimuktā ti
 bhagavāṁ jaṭilasahasram abhinirmiṇitvā prāśādikām prasādanīyām maheśākhyām tehi
 samparivārito vaihāyasena ṛddhīye uruvilvākāśyapasya jaṭilasya upasaṁkrānto //
 uruvilvākāśyapah saparivāro sārdham pañcahi jaṭilaśatehi jaṭilasahasram dṛṣṭvā
 prāśādikām ca darśanīyām ca samkocam āpanno / imam vāsmākam āśramam sarvo
 upasthito mahājanakāyo āgamiṣyati te cāsmākam abhiprasannā uruvilvākāśyapasya
 ḥsiṣya saparivārasya loke samasamo nāsti ayam ca ḥsi jaṭilasahasraparivāro
 maharddhiko mahānubhāvo adyaivam ihāśramam pṛāpto sarvajanakāyo etasya ḥsiṣya
 sahasraparivārasya maharddhikasya mahānubhāvayābhīprasādiṣyati / abhiprasannā ca
 prasannādhikāram kariṣyanti satkariṣyanti gurukariṣyanti mānayiṣyanti pūjaiṣyanti
 apacāyiṣyanti mama saparivārasya na tathā samanvāhariṣyanti // atha khalu bhagavāṁ
 uruvilvākāśyapasya ḥsiṣya imam evarūpam cetaso parivitarkam ājñāya svayam
 jaṭilaveśam antarahāyitam ca nirmitam ca jaṭilasahasram // atha khalu
 uruvilvākāśyapo jaṭilo tasmiṁ jaṭilasahasre antarhite svakena rūpeṇa ca bhagavantam
 dṛṣṭvā tathāgatam arhantam samyaksam̄buddham vidyācaraṇasampannam sugatam
 lokavidam anuttaram puruṣadamayasārathim

[_Mvu_3.425_] sāstāram devānām ca manusyāṇām ca dvātrimśatīhi
 mahāpuruṣalakṣaṇehi samanvāgataṁ aśītiha anuvyamjanehi upaśobhitaśarīram
 aṣṭādaśehi āveṇikehi buddhadharmehi samanvāgataṁ daśahi tathāgatabalehi
 balavantaṁ caturhi vaiśāradyehi viśāradam prāśādikām prasādanīyām ca
 sāntendriyām sāntamānasam uttamadamasamathaprāptam
 paramadamaśamathaprāptam nāgo viya kāritakāraṇo avahirgatehi indriyehi
 avahirgatena mānasena sthitena dharmatāprāptena gupto nāgo jitendriyo hradam
 ivāccho anāvilo viprasanno ratanayūpam va abhyudgataṁ suvarṇabimbam iva
 prabhāsayantam tejorāśim śīrīye dīpyamānam dvītyam iva ādityam udayantam
 asecanakaṁ apratikūlam darśanāya / dṛṣṭvā ca punar uruvilvākāśyapo saparivāro
 vismito abhūsi / maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo' yam aham punar
 maharddhikataro //

____ atha khalu so janakāyo āgatāgato bhagavantam upasaṁkramensuh bhagavataḥ
 pādau śirasā vanditvā bhagavantam eva puraskarensuh bhagavato darśanena na
 trpyensuh // atha uruvilvākāśyapasya ḥsiṣya etad abhūsi // aho punar me āśramāto
 śramaṇo gautamo anyena prakrameyā // atha bhagavān uruvilvākāśyapasya ḥsiṣya
 imam evarūpam cetaso parivitarkam ājñāya tadyathāpi nāma balavām puruṣo
 sam̄mimjītām vā bāhām prasārāye prasāritām vā bāhām sam̄mimjaye ettakena
 kṣaṇavītihāreṇa uruvilvākāśyapasya ḥsiṣyāśramāto vaihāyasam abhyudgamyā

uruvilvāyām senāpatigrāmake pratyasthāsi nadyā nairamjanāyās tīre ajapālasya nyagrodhamūle // atha khalu uruvilvākāśyapasya jaṭilavṛtteḥ apagatena janakāyena etad abhūṣi // aho punaḥ śramaṇo gautamo ihāgacche ihāgato khādanīyām bhojanīyām paribhumjeyā // atha khalu bhagavām uruvilvākāśyapasya jaṭilasya imām evarūpām cetasaḥ parivitarkam ājñāya tadyathāpi nāma balavām puruṣo sammimjītām vā bāhām prasārāye prasāritām vā bāhām sammimjaye ettakena kṣaṇavītihārena ajapālasya nyagrodhamūlāto vaihāyasam abhyudgamyā uruvilvākāśyapasya

[_Mvu_3.426_] jaṭilasyāśrame pratyasthāsi // atha khalu uruvilvākāśyapasya jaṭilasya saparivārasya etad abhūṣi // maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo parasatvānām parapudgalānām cittena cittām jānātī maharddhikatarā ca vayām // atha khalu uruvilvākāśyapo jaṭilo bhagavantām svahastena prañītena khādanīyabhojanīyena santarpayati // atha khalu bhagavām bhuktāvī dhautapātra apanītapāṇīr uruvilvākāśyapasya ṛṣīya jaṭilasya tam deyadharmaṁ imāyānumodanāyānumodaye // agnihotramukhā yajñā sāvitrī chandasām mukhaṁ / rājā mukhaṁ manusyāṇām nadīnām sāgaro mukhaṁ // nakṣatrāṇām candro mukhaṁ / ādityo tapasām ūrdhvām tiryag adhas tapasvatām / sadevakasya lokasya saṃbuddho vadatām varo // atha khalu uruvilvākāśyapo saparivārō vaihāyasam antarīkṣe sthito agniṁ juhvati teṣām tam agniṁ na jvalati teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo yenāgnir na prajvalati / nūnaṁ śramaṇasya gautamasyānubhāvena // so dāni agnīḥ prajvalito teṣām etad abhūṣi // maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo vayām punaḥ maharddhikatarā // tahiṁ agnismim āhutim prakṣipati na ca patati teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo yenāgnismim āhunī na patati / nūnaṁ śramaṇasya gautamasyānubhāvena / yato sānam evām bhavati śramaṇasya gautamasyānubhāvo ti tataḥ sā āhutir agnihotrasmiṁ patati // agniṁ juhutvāntarīkṣāto

[_Mvu_3.427_] otariṣyāmo ti na śaknonti otaritum // teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo yenāntarīkṣāto na śaknoma āśramām otaritum / nūnaṁ śramaṇasya gautamasyānubhāvena // yataḥ sānam etad abhūṣi śramaṇasyāyam gautamasyānubhāvo ti atha tato antarīkṣāto āśrame pratiṣṭhitā śivikeṣu svakasvakeṣu niṣīdiṣyāmo ti na ca tāni śivikāni addaśensuḥ // teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo yena vayām śivikām na dr̄sema / nūnaṁ śramaṇasya gautamasyānubhāvena // yato sānam evām bhavati śramaṇasya gautamasyānubhāvo ti atha tāni sivikāni addaśensuḥ // teṣām etad abhūṣi // maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo vayām punar maharddhikatarā / pāniyakarakāni ādāya udakahārā gamiṣyāmo ti na ca tāni karakāni addaśensuḥ // teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo nūnaṁ śramaṇasya gautamasya / yato sānam evām bhavati śramaṇasya gautamasyānubhāvo ti atha tāni svakasvakāni karakāni addaśensuḥ // teṣām etad abhūṣi // maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo vayām punar maharddhikatarā // karakāni ādāya nairamjanām nadīm udakahārim gatā na ca śaknonti tāni karakāni bharayitum // teṣām etad abhūṣi // kasyāyam anubhāvo nūnaṁ śramaṇasya gautamasya // yato sānam evām bhavati śramaṇasyāyam gautamasyānubhāvo ti atha tāni karakāni udakena bharensuḥ // teṣām etad abhūṣi // maharddhiko yaṁ śramaṇo gautamo mahānubhāvo vayām punar maharddhikatarā // āhāram kariṣyanti na ca śaknonti āhāram kartum // teṣām etad abhūṣi //

[_Mvu_3.428_] kasyāyam anubhāvo nūnaṁ śramaṇasya gautamasya // yato sānam

evam bhavati śramaṇasyāyam gautamasyānubhāvo tti tataḥ śaknonti āhāram kartum //
 teṣām etad abhūsi // maharddhiko śramaṇo gautamaḥ mahānubhāvo vayam punar
 maharddhikatarā // kṛtāhārā kāṣṭhāni pātayiṣyāmo ti utkṣipitāni kuṭhārāṇi na śaknonti
 nikṣipitum // teṣām etad abhūsi // kasyāyam anubhāvo nūnam śramaṇasya gautamasya
 // yato sānam evam bhavati śramaṇasya gautamasyāyam anubhāvo ti atha tāni
 kuṭhārāṇi utkṣiptāni nikṣepensuḥ tāni ca kāṣṭhāni pātayensuḥ // teṣām etad abhūsi //
 maharddhiko yaṁ śramaṇo gautamo mahānubhāvo vayam punar maharddhikatarāḥ //
 ___ evam bhagavām uruvilvākāśyapasya saṁmukhā trayo bhrātarāṁ saparivārāṁ
 pamcahi prātihāryaśatehi vinayesi / paścimāṁ prātihāryam // bhagavām
 pratisamlīyitukāmo uruvilvākāśyapam āha // kāśyapa atra agniśaraṇamhi te
 samplaiṣyāmīti // uruvilvākāśyapo āha // so gautama agniśaraṇo apraveśyo kenacit*
 manusyeṇa vā amanuṣyeṇa vā atra saraṇe duṣṭānāgo prativasati / vayam pi tāvad etāṁ
 agniśaraṇam dūre parivarjema tasya duṣṭānāgasya bhayena // bhagavān āha //
 anujānāhi tvam kāśyapa pratisamlaiṣyāmī aham atrāgniśaraṇe // uruvilvākāśyapo āha //
 // na te bho gauatama agniśaraṇam anujānāmi / atra doṣa eva ākhyāyati etāṁ
 agniśaraṇam imāni ca bahūni ṭṛṇakuṭikāparṇakuṭikāśatāni yatra bhavām gautamo
 nandati tatra pratilīyatu // atha khalu bhagavām utthāyāsanāto
 uruvilvākāśyapasyāgniśaraṇam

[_Mvu_3.429_] praviśitvā niṣide pratisamlaiyanāya // bhagavān dāni agniśaraṇe
 tejodhātum samāpanno / so dāni bhagavataḥ tejaṁ asahanto yato bhagavato pātraṁ
 caturhi mahārājehi dinnam tatra okasto / bhagavatā ca maityrā sphuṭo damito ca
 nirviṣo samvṛtto na ca bhūyo krodhaṁ vyāvahati // agniśaraṇo bhagavato tejena
 ekajvālībhūto dṛsyati // teṣām jaṭilānām etad abhūsi // duṣṭānāgena gautamo śramaṇo
 dagdho agniśaraṇo ca sarvam ādīptam // te dāni udakam ādāya pradhāvitā
 agniśaraṇam nirvāpayiṣyāmo tti śramaṇam ca gautamam parimocayiṣyāmo tti //
 bhagavām tam nāgam dametvā nirviṣam kṛtvā pātreṇādāya
 uruvilvākāśyapasyopanāmayati // uruvilvākāśyapo bhagavato pātragataṁ tan nāgam
 saparivāro vismito / maharddhiko śramaṇo gautamo mahānubhāvo yatra hi nāma
 paśya bhagavan manusyeṇa vā amanuṣyeṇa vā na śakyam praveṣṭum ti so śramaṇasya
 gautamasya tejena paryādinno // atha khalu uruvilvākāśyapasya saṁmukhā te trayo
 bhrātaro saparivārā bhagavatā imena paścimena prātihāryeṇa sarve abhiprasāditā //
 damayitvā uragarājam uruvilvākāśyapa-agniśaraṇasmīm /
 pātreṇa nīharitvā kāśyapaśiriṇo upanayāsi //
 eso sya paśya kāśyapa paryādinno svatejasā tejo /
 yasya bhavanam na śakyam praveṣṭum iha kenacil loke //
 saṁhṛṣṭaromakūpo uruvilvākāśyapo saparivāro /
 naranāgena hi nāgo dānto upaśamayito dṛṣṭo //
 so nāgo yasyārthaṁ maharśibhavanam āśid duḥpraveśo /
 so dānto nirviṣas ca kṛto yaṁ buddhānubhāvena //

[_Mvu_3.430_] bhagavān āha //
 mayā vinīte na santi doṣā atrāniyato kāśyapa na vidyate /
 nabhaṁ pateya pr̄thivī phaleya ca na buddhadānto saviṣo caret* //
 visarjito bhagavatā sa samvartanāga ti pannago bhaṇito /
 mānuṣakāyo bhūtvā praṇipate caraṇeṣu sugatasya //
 śaraṇam bhavāhi naravara ayam na me atyayo mahāprajña /
 yasya mama āsi cittam praduṣṭam apaviddhaṁ pratyakṣam //
 bāhyam kṛtam narottama aparādho mama anatyayo yaṁ aham /
 tam khalu vināyakavara puna te śaraṇam aham gacche //

vamditva vandanīyam bahuśo ca pradakṣinīkarityāna /
 gurugāraveṇa mahatā namasya nāgo apakṛānto //
 bhagavatā uruvilvākāsyapo paṁcaśataparivāro nadīkāsyapo ca triśataparivāro
 gayākāsyapo ca dviśataparivāro sarve trayo bhrātaro paṁcahi prātiḥāryaśatehi
 balavaśībhāve vinītā ehibhikṣukāye sarve pravrājītā upasampādītā / etha bhikṣavaś
 caratha tathāgate brahmacaryam // teśām dāni bhagavatā ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām
 yat kiṁcid ṛṣilimgam ṣigupti ṣidhvajam ṣikalpam sarvam samantarahitam tricīvara
 ca sānam prādurbhavensuh sumbhakā ca pātrā prakṛtisvabhāvasaṁsthītā ca keśā
 īryāpatho sānam saṁsthīhe tadyathā varṣaśatopasampannānām bhikṣūṇām / evam
 āyuṣmantānām uruvilvākāsyapanadīkāsyapagayākāsyapānām trayāṇām bhrātṛṇām
 saparivārāṇām upasampadā bhikṣubhāvo //

[_Mvu_3.431_] teśām dāni upaseno nāma bhāgineyo tasyaiva nadyā
 nairamjanāyās tīre āśramam māpayitvā patropetam puṣpopetam phalopetam tatrāsau
 prativasati triśataparivāro caturdhyanālābhī paṁcābhijño maharddhiko mahānubhāvo
 // tehi dāni uruvilvākāsyapapramukhehi bhikṣūhi servantam ṣibhāṇḍam
 ajinopānahacīvarā ca kaṭhīnakā ca kamaṇḍalam ca nadyām nairamjanāyām pravāhitā /
 so asmākam bhāgineyo upaseno etena ṣibhāṇḍena saparivāro kāryam kariṣyati // tehi
 tam bhāṇḍam nairamjanāyām vuhyantam dṛṣṭvā tehi tam bhāṇḍam sarvam
 utkaḍḍhitam // tasya dāni upasenasya ṣisya etad abhūṣi / mā haiva me mātulakā
 kenacid viheṭhitā bhaviṣyanti // so dāni śīghraśīghram tvaramāṇarūpo saparivāro
 uruvilvākāsyapanadīkāsyapagayākāsyapānām āśramam āgato bhagavām ca saparivāro
 kṛtabhaktakṛtyo / bhikṣusamgho nadyām nairamjanāyām pātrāṇi nimajjettvā śodhenti
 parimārjanti //

____atha khalu upaseno ṣir yena uruvilvākāsyapo tenopasamkramitvā āyuṣmantam
 uruvilvākāsyapam gāthāye adhyabhāṣe //
 moham te juhito agni mohan te so tapo kṛto /
 yam jahe paścime kāle jīrṇām va urago tvacam //
 atha khalv āyuṣmām uruvilvākāsyapo upasenam ṣim gāthāye pratyabhāṣe //
 moham me juhito agni mohaṁ me so tapo kṛto /
 yam jahe paścime kāle jīrṇām va urago tvacam //
 so pi ca bhagavatā saparivāro balavaśībhāve vinīto ehibhikṣukāye pravrājito

[_Mvu_3.432_] upasampādīto / etha bhikṣavo caratha tathāgate brahmacaryam //
 teśām bhagavatā ehibhikṣukāye ābhāṣṭānām yat kiṁcid ṣilimgam ṣigupti ṣidhvajam
 ṣikalpam sarvam samantarahitam tricīvaraṁ sānam ca prādurbhūtam sumbhakam ca
 pātram prakṛtisvabhāvasaṁsthītā ca keśā īryā ca saṁsthīhe tadyathāpi nāma
 varṣaśatopasampannānām bhikṣūṇām / eso āyuṣmato upasenasya
 ardhatrīśataparivārasya pravrajyā upasampadā bhikṣubhāvo // idam bhagavato
 prathamaṁ śrāvakasamnipātam ardhatrayodaśa bhikṣuśatāni //

____bhikṣū bhagavantam āhansuh // kasya bhagavam karmasya vipākena āyuṣmantā
 uruvilvākāsyapanadīkāsyapagayākāsyapā trayo bhrātaro maharddhikā mahānubhāvā
 kṣiprādhigamā ca // bhagavān āha // eteśām eva bhikṣavaḥ pūrvapranidhānam buddhe
 oruptasya kuśalamūlasya vipāko yat te maharddhikā ca mahānubhāvās ca
 kṣiprādhigamās ca // bhūtāpūrvam bhikṣavo tītamadhvāne hastināpure rājā mahendro
 nāmābhūsi krtaṇyo maheśākhyo dhārmiko dharmaṇājā susamgrīhītāparivāro
 dānasamvibhāgaśilo / tasya dāni rājño puṣpo nāma tathāgato rhan samyaksambuddho
 saśrāvakasamgho hastināpure yācitako vasati // kalimgeṣu siṁhapuram nāma nagaram
 tatra trayo bhrātaro ekāmātṛkā rājyaṁ kārayaṇti / teśām dāni tatra rājye ratanam
 utpannam te tam ratanam ādāya tataḥ siṁhapurāto hastināpuram āgatā / tehi tam

ratanam rājño mahendrakasya upanāmitam // so dāni rājā mahendrako tena prābhṛtena
teṣām bhrātṛṇām pṛīto samjāto // so āha // kiṁ vo kariṣyāmi // te dāni āhansuh //
icchāmo bhagavām puṣpo asmākam nagare varṣāvāsam vasetha asmākam
anukampāya / adyaiva tena prāptena mahantam āpūrtam kartukāmā // so dāni rājā
mahendrako āha // puno pi bhagavām puṣpo asmākam nagare vasiṣyati //

[_Mvu_3.433_] yūyam apīmena puṇyena samgrhītā bhavatha // tehi dāni bhrātṛhi
bhagavām puṣpo saśrāvakasamgho tahiṁ svake nagare yācito / bhagavām tatraiva
vassam vusto parinirvṛto / tehi bhagavato puṣpasya nirvṛtasya śarīrapūjā ca stūpo ca
kārito //

rājño mahendrasya mahiṁ praśāsato
dharmeṇa jñānam ca samādāyavartino /
trayo bhrātaro āsi samānacāriṇo
putrā ca dārā ca tadānuvartakā //
te ekadā susamānacāriṇo
dharmeṇa vai aiśvariyaṁ akāsi /
prabhūtabhogā ratanānubaddhā
tāva bahūni varṣāni toṣaye //
te ekarājyasamānabhojanā
buddham addaśensu dvipadānam uttamam /
nakṣatranāmo . . . pāramīṁ gato
svaśaktito devamanuṣyapūjito //
parinirvṛte kāruṇikasmīm śāstuni
stūpam akarimha vayaṁ saprajñā /
saputradārā saha jñātibāndhavaiḥ
āryā ca śreṣṭhā nagarasmīm ātmano //
hastīhi aśvehi rathehi pattihi
nṛtyena gītena ca vāditena ca /

[_Mvu_3.434_] gandhena mālyena vilepanena ca
pūjām akarimha vayaṁ maharṣiṇo //
te stūpapūjāya phalena samprati
kalpām na ema dvānavati durgā /
tenaiva karmeṇa mahāmune . . .
sarve sma dāntā tava dhīra śāsane //

_____ samāptam āyuṣmantānām uruvilvākāśyapanadīkāśyapagayākāśyapānām
jātakam //

_____ bhagavām uruvilvākāśyapasya āśramāto mahatā bhikṣusamghena sārdham
ardhatrayodaśabhir bhikṣusatair maharṣiṇām āśramapadaṁ dharmāraṇyam gato //
tahiṁ dāni sapta jatilaśatāni prativasanti sarvāṇi caturdhyānalābhīni paṁcābhijñāni
savimśāśatavarṣikāni jātīye sarvāṇi ca paripakvakuśalamūlāni caramabhadrikāni /
bhagavān teṣām anugrahārthaṁ tahiṁ āśramapadaṁ gato / teṣām bhagavām jaṭilānām
dharmapadeṣu sahasravargam bhāṣati //
sahasram api vācānām anarthapadasaṁhitā /
ekā arthavatī śreyā yām śrutvā upaśāmyati //
sahasram api gāthānām anarthapadasaṁhitā /
ekā arthavatī śreyā yām śrutvā upaśāmyati //

yo śatāni sahasrāṇāṁ samgrāme manujā jaye /
 yo caikam jaye ātmānam sa vai samgrāmajit* varah //
 yo jayeta sahasrāṇāṁ māse māse śatam śatam /
 na so buddhe prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //

[_Mvu_3.435_] yo jayeta sahasrāṇāṁ māse māse śatam śatam /
 na so dharme prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //
 yo jayeta sahasrāṇāṁ māse māse śatam śatam /
 na so samghe prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //
 yo jayeta sahasrāṇāṁ māse māse śatam śatam /
 so va sampannaśīlānāṁ kalām nārghati ṣoḍāśīm //
 yo jayeta sahasrāṇāṁ māse māse śatam śatam /
 na so svākhyātadharmaṇāṁ kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so buddhe prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so dharme prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so samghe prasādasya kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so dhyānaprasādānāṁ kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so sampannaśīlānāṁ kalām arghati ṣoḍāśīm //
 māse māse kuśāgreṇa bālo bhūmjeya bhojanam /
 na so svākhyātadharmaṇāṁ kalām arghati ṣoḍāśīm //
 yo ca varṣaśataṁ jīve agniparicaram caret* /
 patrāhāro chavāvāsī karonto vividham tapaṁ //
 yo caikam bhāvitātmānam muhūrtam api pūjayet /
 sā ekapūjanā śreyo na ca varṣaśataṁ hutam //
 yat kiṁcid iṣṭam ca hutam ca loke

[_Mvu_3.436_] samvatsaram yajati puṇyaprekṣī /
 sarvam pi tam na caturbhāgam eti
 abhivādanam ujjugateṣu śreyam //
 yo ca varṣaśataṁ jīve duḥśilo asamāhitah /
 ekāham jīvitam śreyam śīlavantasya dhyāyato //
 yo ca varṣaśataṁ jīve kuśido hīnavīryavān* /
 ekāham jīvitam śreyo vīryam ārambhato dr̥dhām //
 yo ca varṣaśataṁ jīve apaśyam buddhaśāsanam /
 ekāham jīvitam śreyo paśyato buddhaśāsanam //
 yo ca varṣaśataṁ jīve apaśyam dharmam uttamam /
 ekāham jīvitam śreyo paśyato dharmam uttamam //
 yo ca varṣaśataṁ jīve apaśyam udayavyayam /
 ekāham jīvitam śreyo paśyato udayavyayam //
 yo ca varṣaśataṁ jīve apaśyam acyutam padam /
 ekāham jīvitam śreyo paśyato acyutam padam //
 yo ca varṣaśataṁ jīve apaśyam amṛtam padam /
 ekāham jīvitam śreyam paśyato amṛtam padam //
 te ca dāni bhagavatā balavaśībhāve vinītā sarve ca te parinirvṛtā / teṣāṁ bhagavām
 śarīrapūjām ca kṛtvā stūpām ca dharmāranyāto ajapālasya nyagrodhamāgato //

___bhagavām samyaksambuddho yad artham samudāgato tad artham
abhisam̄bhāvayitvā uruvilvāyām viharati nadyā nairamjanāyās tīre ajapālasya
nyagrodhamūle acirābhisaṁbuddho // tena

[_Mvu_3.437_] khalu punah samayena rājño śreṇiyasya bimbisārasya brāhmaṇo
purohito rājācāryo upariprāśādavaragato rātryā pratyūṣakālasamaye
dvātrimśanmahāpuruṣalakṣaṇām vācāvistareṇa svādhīyāyam karoti // aśroṣṭī khalu
rājā śreṇiyo bimbisāro brāhmaṇasya purohitasya rājācāryasya
upariprāśādavaragatasya rātryā pratyūṣakālasamaye
dvātrimśanmahāpuruṣalakṣaṇām vācāvistareṇa svādhīyāyam karontasya śrutvā ca
punar asya bhagavato smṛti udapāsi // aho punar me vijite buddho bhagavām utpadye
tam cāham bhagavantam paśyeyam dṛṣṭvā ca punar me pravṛtte prasīdeya
prasannacitto ca naṁ paryupāseyam so ca mām bhagavām dharmam deśeya tasya
cāham dharmam śrutvā ājāneyam //

___atha khalu rājā śreṇyo bimbisāro tasyaiva rātryātyayena anyataram puruṣam
āmamtrayati // ehi tvam puruṣa kṣipram eva bhadrāṇi yānāni yojāpehi yuktāni ca me
prativedehi // sādhu mahārāja tti sa puruṣo rājño śreṇiyasya bimbisārasya pratiśrutvā
kṣipram eva bhadrāṇi yānāni yojayati yuktāni ca tam prativedayati / yuktāni te
mahārāja bhadrāṇi yānāni yasyedāniṁ kālam manyase // atha khalu rājā śreṇyo
bimbisāro anyataram bhadram yānam abhiruhitvā mahatā rājarddhā mahatā
rājānubhāvena mahato janakāyasya
hakkārahikkārabherīmṛdaṁgapāṇavaśām̄khasanninādena rājagr̄hāto nagarāto niryātvā
yenānyatarā udyānabhūmī prāyāsi // atha khalu rājā śreṇyo bimbisāro yāvatikā
yānasya bhūmi tāvataksam yānenā yātvā yānāto pratyoruhya padasā yeva tām
udyānabhūmīṁ anucām̄kramanto anuvicaranto niśide suvarṇamaye paryāmke
prācīnābhīmukho strīgāraparivṛto amātyapāriṣadyapuraskṛto // atha khalu rājño

[_Mvu_3.438_] bimbisārasya rājagr̄ham nagaram abhivilokayantasya rājagr̄heyakāni
ca parvatāni puṣkiriṇīm ca paurāṇām cāryakām mṛtām pretām samanusmarantasya
kāmeṣu jugutsuno utpadye yoniso manasikāro //
udyānabhūmito niryātvā aṅgānām rāṣṭravardhano /
paryāmkasmiṁ niśidesi avadātasuvarṇamāṇḍale //
tamtrīghoṣābhīnādītā samyakkālaprabodhanā /
puṣpitā sālā tasmiṁ kāle sampannakusumitā varā //
vyālamṛgānuvicīrṇām golām̄gulaniṣevitām /
parvatām sa samvīkṣanto pṛthusimhaniṣevitām //
niśīdet prāṇmukho rājā pauarāṇāni anusmaran* /
aśrupūrṇehi netrehi imām gāthām abhāṣitha //
tiṣṭhe yaṁ pāṇḍaro giri kailāsavat tathaiva vipulo /
atha me pitaro pitāmahā pretā kālagatā avītatrṣṇā //
varā ramyā vanā vicitrā puṣkiriṇyo śiloccayo /
yānīmāni gamāpensuḥ kām nu te diśatām gatā //
tathaivemāni rāṣṭrāṇi imā pṛthusravantiyo /
yānīmāni gamāpensuḥ kām nu te diśatām gatā //
tathaivemāni vastrāṇi imā niṣkā sakunḍalā /
yānīmāni gamāpensuḥ kām nu te diśatām gatāh //
imā puṣkiriṇī ramyā nānādvijanikūjītā /

[_Mvu_3.439_] puṇḍarīkehi saṁchannā kumudasaugandhikehi ca /

ye ca te atra snāyensuh kām nu te diśatām gatāḥ //
 tathaivam āsanā ramyā divyā haritaśādvalā /
 āsannodakasaṁchannā śītacchāyā manoramāḥ /
 yāni te cātra gamāpensuh kām nu te diśatām gatāḥ //
 tāny eva prāṇiśatānāṁ niveśanāni parvatā /
 ime ca me pracāritā adya janmam apaśyato //
 śūnyatā va me ākhyāyanti diśā pi me nucāritā /
 evam martyajīvitam kiṁsya parīttam ca duḥkhasaṁyutam //
 anantaram jīvitasya maraṇam maranaṁ dhruvam /
 jātasyāmarāṇam nāsti etad dharmā hi prāṇino //
 gacchati khedena prāṇī pratipanno kvacij jano /
 rātriṁḍivam ca yāntīha yamadūtā śasanāharā //
 atha khalu anyatarasya rājāmātyasya etad abhūsi // rājño kila śreṇyasya bimbisārasya
 daurmanasyam utpannam ko nu khalv asyāt paryāyo yenāham rājño śreṇyasya
 bimbisārasya daurmanasyam prativinodayeyam // atha khalu tasya rājāmātyasyaitad
 abhūsi // rājño kila śreṇyasya bimbisārasya rājagṛham nagaram priyam ca manāpam
 ca //

[_Mvu_3.440_] yannūnam asyāham purato rājagṛhasya nagarasya varṇam bhāṣeyam
 // atha khalu so rājāmātyo rājam śreṇyam bimbisāram gāthāye adhyabhāṣe //
 parvatā ime salīlā ime ramyā siloccayā /
 ye ime rājagṛhasmiṁ siktā divijena vāriṇā //
 bhinnakaṭakā ca śravanti

.....
 atha khalu rājā śreṇyo bimbisāro tam rājāmātyam apasādaye // asti nāma tvam
 mohapuruṣo yaṁ yad eva vayaṁ vigarhāma tad eva tvam praśamsitavyam manyasi //
 atha khalu rājño śreṇyasya bimbisārasya bhūyasyā mātrayā kāmeṣu vyākutsanā
 utpadye cittasya duḥkhadaurmanasyam yoniso manasikāro // atha khalu brāhmaṇasya
 purohitasya rājācāryasyaitad abhūsi // rājño śreṇyasya bimbisārasya
 duḥkhadaurmanasyam utpannam ko nu khalv asyāt paryāyo yenāham rājño śreṇyasya
 bimbisārasya duḥkhadaurmanasyam prativinodayeyam // atha khalu brāhmaṇasya
 purohitasya rājācāryasya etad abhūsi // rājño khalu śreṇyasya bimbisārasya buddho
 bhagavān priyo manāpo ca yaṁ nūnāham tasya purato buddhasya varṇam bhāṣeyam //
 atha khalu brāhmaṇo purohito rājācāryo rājānaṁ śreṇiyam bimbisāram gāthāye
 adhyabhāṣa //
 lābho sti rāṣṭrādhipate śirīmato
 āṁgasya rājño magadhādhipasya /
 yasyodapāsi vijite tathāgato
 vighuṣṭāśabdo himavām va parvato //

[_Mvu_3.441_] śīlena kṣāntyā tapasā upeto
 lokāntako uśitabrahmacaryo //
 samāgamya sahasrāṇi śatāni nayutāni ca /
 samprāpnoti amṛtam sāntam yogakṣemam anuttaram //
 ____ atha khalu rājā śreṇiyo bimbisāro brāhmaṇam purohitam rājācāryam gāthāye
 pratyabhāṣe //
 priyam me kīrtaye rājye priyam me kīrtaye priya /
 priyasya buddhasya loka-arthacarasya brāhmaṇa //
 dadāmi te grāmavarāṇi ṣoḍaśa
 yuktāni ājānyarathāni ca daśa /

dāśīśatam ca gavām śatam ca
priyasya buddhasya yaśo prakīrtaye //

____atha khalu bhagavām magadheśu cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena
sārdham ardhatrayodaśabhir bhikṣusataiḥ yena magadhānām rājagrhaṁ nagaram tad
anusāri tad anuprāpto tatraiva viharati antagirismiṁ yaṣṭivane udyāne // aśrośid rājā
śrenīyo bimbisāro brāhmaṇasya purohitasya rājācāryasya / bhagavām kila magadheśu
cārikām caramāṇo mahatā bhikṣusamghena sārdham trayodaśabikṣusatair yena
magadhānām rājagrhaṁ nagaram tad anusāri tad anuprāptas tatraiva viharati
antagirismiṁ udyāne yaṣṭivane / śrutvā punaḥ anyataram rājāmātyam āmantrayasi /
bho bhaṇe amātya bhagavato buddhasya pratyudgamanam̄ gamiṣyāmi rājagrhaṁ
alaṁkārāpehi bhadrāṇi ca yānāni yojāpehi sarvehi ca rājagrhaṇehi
brāhmaṇagrhaṇapatiṣekhi sarvehi ca śilpāyatanehi sarvehi ca śrenīhi mayā saha
bhagavato

[_Mvu_3.442_] buddhasya pratyudgamanam̄ gantavyan ti // sādhu mahārāja tti sa
rājāmātyo śrenyasya bimbisārasya pratiśrutvā kṣipram eva bhadrāṇi yānāni yojāpesi
rājagrhe ghoṣaṇām kārāpehi catvaraśṛṅgātaka-antarāpaṇamukheśu // buddho
bhagavām rājagrhe antagirismiṁ yaṣṭivanaṁ udyānaṁ samanuprāpto tatra sarvehi
bhavantehi rājñā śrenyena bimbisāreṇa sārdham bhagavato pratyudgamanam̄
gantavyam //

____te dāni ghoṣaṇām śrutvā kṣiprameva rājakuladvāre sannipatitā
kumārāmātyapāriṣadyāḥ purohitapramukhā brāhmaṇāḥ śreṣṭhipramukho nigamo
sārthavāhpramukho vanijagrāmo sarvā ca rājagrhaṇāḥ aṣṭādaśā śrenīyo / tadyathā
cakrikatālikagandharvikā naṭanartaka-ṛllamallapāṇīsvarikā śobhikā laṅghakā
kuṁbhatūṇikā velāmbakā dvistvalabhāṇakā pamcavaṭukā gāyanakā guṇavartā
tāṇḍavikā cetayikā gaṇikā hāsyakārakā bheriśāmukhamṛdaṁgapāṭahikā
tūṇapaṇavavīṇāvallakī-ekādaśāyellavādyakā anye ca bahuvādyakarā rājakuladvāre
sannipatensuh sarvāyo ca śrenyo / tadyathā sauvarṇikahairanyikaprāvārikā
maṇiprastārakā gandhikā kośāvikā tailikā ghṛtakuṇḍikā golikā dadhyikā kārpāsikā
khaṇḍakārakā modakakārakā kaṇḍukā samitakārakā śaktukārakā phalavāṇijā
mūlavāṇijā cūrṇakuṭṭā gandhatailakā aṭṭavāṇijā āviddhakā guḍapācakā madhukārakā
śarkaravāṇijā ye ca anye pi vyavahārikā sarvā ca śilpāyatana / tadyathā lohakārakā
tāmrakuṭṭā suvarṇakārā taddhukārā praccopakā

[_Mvu_3.443_] roṣyaṇā trapukārakā sīsapiccaṭakārā yantrakārakā mālākārā
purimakārakā kuṁbhakārakā carmakārā kandukārakā varūthatantravāyakā raktajakā
sūcakā tūlavāyā citrakārā vardhakirūpārakā kālapātrikā peśalakā pustakārakā
nāpitā kalpikā chedakā lepakā sthapatisūtradhārakā uttakoṣṭhakārakā kūpakhānakā
mṛttikāvāhakā kāṣṭhavāhakā valkalavāṇijā stāmbavāṇijā vamśavāṇijā nāvikā
oḍumpikā suvarṇadhovakā moṭīkā ete cānye ca uccāvacā janatā hīnotkrṣṭamadhyamā
sarve rājakule saṁnipatensuh //

____atha khalu sa rājāmātyo saṁnipatitam̄ janakāyam̄ viditvā bhadrāṇi yānāni
yojāpayitvā yena rājā śrenyo bimbisāras tenopasamkramitvā rājānaṁ śreniyam̄
bimbisāram etad avocat* // yuktāni mahārāja bhadrāṇi yānāni mahājanakāyam̄ ca
sannipatitam̄ / yasyedāni deva kālam̄ manyasi // atha khalu rājā śrenyo bimbisāraḥ
bhadrām̄ yānam abhiruhitvā māgadhakehi brāhmaṇagrhaṇapatiṣekhi sārdham dvādaśehi
nayutehi saṁparivṛto mahatā rāja-ṛddhīye mahato janakāyasya
hakkārahikkārabherīmṛdaṁgamarupaṭahaśāmukhasamnīnādena rājagrīhāto nagarāto
niryātvā yena antagirismiṁ yaṣṭivanaṁ udyānaṁ tena prayāsi //

____atha khalu rājā śrenyo bimbisāro yāvad eva yānabhūmis tāvad eva yānena yātvā

yānāto pratyoruhyā padasā yeva yena bhagavāṁs tenopasamkramitvā bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā ekānte niśīdet* // apy ekatyā bhagavatā sārdham saṁmodanīyāṁ kathāṁ saṁmodayitvā sārāyaṇīyāṁ kathāṁ vyatisārayitvā ekānte niśīdensuh / apy ekatyā bhagavato svakasvakāni mātāpitrkāni nāmagotrāni anuśrāvayitvā ekamante niśīdensuh / apy ekatyā yena bhagavāṁs tenāmjaliṁ praṇāmayitvā

[_Mvu_3.444_] ekānte niśīdensuh / apy ekatyā māgadhakā brāhmaṇagṛhapatikā tūṣṇībhūtā ekānte niśīdensuh // tena khalu punaḥ samayena uruvilvākāśyapo bhagavato avidūre saṁniṣaṇno abhūsi // atha khalu teṣāṁ māgadhakānāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ etad abhūsi / kim nu khalūrvilvākāśyapo śramaṇe gautame brahmacaryāṁ carati utāho mahāśramaṇo gautamo uruvilvākāśyapo brahmacaryāṁ carati // atha khalu bhagavān teṣāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ idam evarūpaṁ cetasaḥ parivitarkam ājñāya āyuṣmantam uruvilvākāśyapam gāthāye adhyabhāṣe // kim eva dṛṣṭvā uruvilvavāsi prahāya agniṁ kṛsako vadāno / pṛcchāmi te kāśyapa etam arthaṁ kathaṁ prahīnam tava agnihotraṁ // evam ukte āyuṣmān uruvilvākāśyapo bhagavantam gāthāye pratyabhāṣe // annāni pānāni atho rasāni kāmāṁ striyo cābhivadāṁti yajñe / etam malan ti upadhīsu jñātvā tasmān na yajñe na hute ramāmi // atha khalu bhagavān āyuṣmantam uruvilvākāśyapam gāthāye pratyabhāṣe // eteṣu tvam na mano akāsi anneṣu pāneṣu tathā raseṣu / aparam nu tam devamanuṣyaśreṣṭham yahiṁ rataṁ kāśyapa tuhya cittam //

[_Mvu_3.445_] atha khalv āyuṣmān uruvilvākāśyapo bhagavantam gāthāye pratyabhāṣe // dṛṣṭvā munim śāntam anupadhiṁkam akiṁcanam sarvabhaveṣ asaktam / ananyathābhāvam ananyaneyam tasmān na yaṣṭe na hute ramāmi // atha khalu bhagavān āyuṣmantam uruvilvākāśyapam gāthāye pratyabhāṣe // mohan te juhito agni mohan te so tapo kṛto // yam jahe paścime kāle jīrṇām va urago tvacam / atha khalv āyuṣmān uruvilvākāśyapo bhagavantam gāthāye pratyabhāṣe // moham no juhito agni moham me so tapo kṛto / yam jahe paścime kāle jīrṇām va urago tvacam // agnīhi yajñeṣu ca vipramuccati iti sma me āsi pure ajānato / andhasya jātīmarañānusāriṇo apaśyato uttamam acyutam padam // so dāni paśyāmi anāvilam padam sudeśitam nāgavareṇa tāyinā / atyantaniṣṭhāpadam āsprēṣe aham saṁsārajātīmarañām prahāya // bahū satvā vihanyanti karontā vividhām tapam /

niṣṭhāṁ anadhigacchantā avitīrṇakathāṁkathā //

[_Mvu_3.446_] dīrgharātram kiliṣṭo smi dṛṣṭisamḍānasamḍito /
sarvagrantheṣu me bhagavāṁ parimocesi cakṣumāṁ //
śāstā me bhagavāṁ śrāvako haṁ asmi sugate //

____atha khalv āyuṣmān uruvilvākāśyapo utthāyāsanāto ekāṁśam uttarāsaṁgam kṛtvā
dakṣināṁ jānumaṇḍalam pṛthivyāṁ pratiṣṭhāpya bhagavataḥ pādau śirasā vanditvā
bhagavantaṁ trikhuttaṁ pradakṣiṇīkṛtvā bhagavato pṛṣṭhato asthāsi bhagavantam
morahastena vījayamāno // atha khalu teṣāṁ māgadhakānāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ
etad abhūsi / uruvilvākāśyapo śramaṇe brahmacaryam carati //

____atha khalu bhagavāṁ teṣāṁ māgadhakānāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ dhārmyāṁ
kathāṁ praṇāmaye // rūpaṁ brāhmaṇagṛhapataye utpadyati pi nirudhyati pi vedanā
utpadyati pi nirudhyati pi samjñā utpadyati pi nirudhyati pi saṃskārā utpadyanti pi
nirudhyanti pi vijñānam utpadyati pi nirudhyati pi // āryaśrāvako ca
brāhmaṇagṛhapatayo rūpaṁ utpādavyayadharmo ti samanupaśyanto vedanā samjñā
saṃskārā vijñānam anityan ti samanupaśyati / rūpam anityanti samanupaśyanto
vedanā samjñā saṃskārā vijñānam anityan ti samanupaśyanto rūpaṁ duḥkham ti
samanupaśyanto vedanā samjñā saṃskārā vijñānam duḥkham ti samanupaśyanto
rūpam anātmeti samanupaśyati vedanā samjñā saṃskārā vijñānam anātmeti
samanupaśyati / so rūpaṁ anātmeti samanupaśyanto vedanā samjñā saṃskārā
vijñānam anātmeti samanupaśyanto

[_Mvu_3.447_] rūpam udayavyayam ti prajānāti / rūpam udayavyayam prajānanto
vedanā samjñā saṃskārā vijñānam udayavyayan ti prajānāti / prajānanto rūpam
anityan ti prajānāti / prajānanto vedanā samjñā saṃskārā vijñānam anityan ti prajānāti
/ prajānanto rūpam duḥkhan ti prajānāti / prajānanto vedanā samjñā saṃskārā
vijñānam duḥkham ti prajānāti / prajānanto rūpam anātmeti prajānāti / prajānanto
vedanā samjñā saṃskārā vijñānam anātmeti prajānāti / prajānanto kimcil loke na
upādīyati / anupādīyanto pratyātmam eva parinirvāyati / kṣīṇā me jātir uṣitaṁ
brahmacaryam kṛtam karaṇīyam noparim iti thatvam iti prajānāti //

____atha khalu teṣāṁ māgadhakānāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ etad abhūsi // yato kila
bho rūpam anātmā vedanā samjñā saṃskārā vijñānam anātmā atha ko tarhi kārako vā
kārāpako vā utthāpako vā samutthāpako vā nikṣepako vā yo imāṁ saṃskārāṁ ādīyati
vā nikṣipati vā yasyime saṃskārā ūṇyā anātmanīyā ātmena vā ātmanīyena vā // atha
khalu bhagavāṁ teṣāṁ māgadhakānāṁ brāhmaṇagṛhapatikānāṁ imam evarūpam
cetaso parivitarkam ājñāya bhikṣūn āmantrayati // prajñāpeti bhikṣavo bālo
abhyupagato anātmā vedanā samjñā saṃskārā vijñāno me ātmā na ca punar ahaṁ
evam vademi / ahaṁ so atra kārako vā kārāpako vā utthāpako vā ādīyako vā
nikṣepako vā yo imāṁ ca saṃskārān nikṣipati anyāṁ ca upādīyati anyatra // atha
khalu saṃskārā eva utpadyanti saṃskārā eva nirudhyanti te ca sahetukā utpadyanti
sahetukā eva nirudhyanti // sahetukā saṃskārapratisaṁdhīr bhikṣavas tathāgato ātmā
ti

[_Mvu_3.448_] ādīyako ti // satvānāṁ cyutopapādaṁ prajñapayāmi // paśyāmy ahaṁ
bhikṣavah divyena cakṣuṣā viśuddhenātikrāntamānuṣyakena satvāṁ cyavantāṁ
upapadyantāṁ suvarṇāṁ durvavarṇāṁ sugatāṁ durgatāṁ hīnāṁ prāṇītāṁ
yathākarmopagāmī satvāṁ prajānāmi na ca punaḥ ahaṁ evam vadāmi / ahaṁ so atra
kārako vā kārāpako vā utthāpako vā samutthāpako vā ādīyako vā nikṣepako vā yo

imām ca saṃskārā nikṣipati anyām ca upādīyati anyatra / atha khalu saṃskārā eva utpadyanti saṃskārā eva nirudhyanti // te ca sahetupratyayā utpadyanti sahetupratyayā nirudhyanti // sahetudṛṣṭī bhavābhavadṛṣṭī // sahetusaṃskārasamudayaṃ bhikṣavo yathābhūtam samyakprajñayā paśyato yā bhavadṛṣṭī sāsvatadṛṣṭī sā na bhavati / sahetusaṃskāranirodhām ca bhikṣavah yathābhūtam samyakprajñayā paśyato yā vibhavadṛṣṭī ucchedadṛṣṭī sāpi na bhavati / tena bhikṣavo ubhau antau anugamya madhyena tathāgato dharmām deśayati //

____ avidyāpratyayā saṃskārā saṃskārapratyayām vijñānam vijñānapratyayām nāmarūpaṃ nāmarūpapratyayām ṣaḍāyatanaṃ ṣaḍāyatanaapratyayām sparśah sparśapratyayā vedanā vedanāpratyayā tṛṣṇā tṛṣṇāpratyayām upādānam upādānapratyayāo bhavo bhavapratyayā jātir jātipratyayā jarāmarañāśokaparidevaduhkhadaurmanasyopayāsā / evam asya mahato duḥkhaskandhasya samudayo bhavati // iti pi avidyānirodhāt saṃskāranirodhāt saṃskāranirodhād vijñānanirodhō vijñānanirodhān nāmarūpanirodhō nāmarūpanirodhāt* ṣaḍāyatanañānirodhāt sparśanirodhāt sparśanirodhād vedanānirodhō vedanānirodhāt

[_Mvu_3.449_] tṛṣṇānirodhāt tṛṣṇānirodhād upādānanirodhāt upādānanirodhāt bhavanirodhāj jātinirodho jātinirodhāj jarāmarañānirodho jarāmarañānirodhā śokaparidevaduhkhadaurmanasyopayāsā nirodhyante / evam asya kevalasya mahato duḥkhaskandhasya nirodho bhavadi //

____ idam avocad bhagavān rājagrhe viharanto antagirisimīm yaṣṭivane imasmimś ca punar vyākaraṇe bhāṣyamāne rājño śreṇyasya bimbisārasya tatraivāsane niṣaṇṇasya virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣurviśuddhaṃ ekādaśānām ca nayutānām virajam vigatamalam dharmeṣu dharmacakṣum viśuddhaṃ // ye pi te dvādaśanayutā yugyapālā yānapālā te pi tato paścād buddhaṃ śaraṇām gatā dharmām śaraṇām gatāḥ samghām śaraṇām gatā // āttamanā te bhikṣū rājā śreṇyo bimbisāro māgadhakā ca brāhmaṇagṛhapatikā bhagavato bhāṣitam abhinande //

____ bhikṣū bhagavantam āhansuh // kisya bhagavām kathām imena rājñā śreṇiyena bimbisāreṇa imasya purohitasya sakāśāto bhagavato śravaṇagatena vipulo ācchāyo dinno // bhagavān āha // na bhikṣavo etarahim eva etena rājñā śreṇyena biṁbisāreṇa purohitasya sakāśāto mama śravaṇagatena vipulo ācchāyo dinno anyadāpi dinno // bhikṣū āhansuh // anyadāpi bhagavan* // bhagavān āha // anyadāpi bhikṣavo //

____ bhūtāpūrva bhikṣavah atītam adhvānam nagare mithilāyām videhajanapade mahārājadhānyām rājā arindamo rājyam kāresi dhārmiko dharmarājā susamgr̄hitaparijano dānasamvibhāgaśilo mahābalo mahāvāhano / tasya ṣaṣṭim nāgasahasrāṇi sarvālamkāravibhūṣitāni ṣaṣṭim aśvasahasrāṇi sarvālamkāravibhūṣitāni ṣaṣṭim rathasahasrāṇi dvīpicarmaparivārāṇi simhacarmaparivārāṇi savaijayantikāni sanandighosāṇi

[_Mvu_3.450_] mahāpravārāṇi ucchritadhvajapatākāni ṣaṣṭim dhenusahasrāṇi vatsadohinī / tasya ṣaṣṭim kanyāsaḥasrāṇi ṣaṣṭim paryāmkasahasrāṇi sauvarṇamayāni rūpyamayāni dantamayāni // arindamasya khalu punar bhikṣavo rājño ṣaṣṭim suvarṇapārisahasrāṇi ṣaṣṭim rūpyapārisahasrāṇi abhūnsuh // arīmdamasya khalu punar bhikṣavo rājño pitṛpitāmahāni ṣaṣṭim nidhisahasrāṇi ṣaṣṭim Nagarasahasrāṇi ṣuddhisphītāni akaṇṭakāni // arīmdamasya rājño śrono nāma purohitaputro abhūsi trayāṇām vedānām pārago akṣaraprabhedānām itihāsapamcamānām sanighāṇṭukaiṭabhnām anupadakavyākaraṇakuśalo brāhmaṇavedeṣu daśa kuśalām karmapathām samādāyavartī kāmeṣu ādīnavām drṣṭvā anuhimavantām gatvā ṣiṣipravrajyām pravrajito // tena dāni bāhirakeṇa mārgenā yujyantena ghaṭantena

vyāyamantena catvāri dhyānāny utpāditāni pāmcābhijñā ca sāksīkṛtā maharddhiko
mahānubhāvo ṛṣī samvṛtto //

____atha khalu bhikṣavo śronasya ṛṣisya dīrghasyādhvano tyayena etad abhūsi // rājā
arindamo mama dārakavayasyo sahāpāṁśukrīdito tasya cādyā caturāśīti
varṣasahasrāṇi mahārājyam kārayantasya samayo khalu rājño arindamasya
pravrajyāye yaṁ nūnam asyāham samcodayeyam // atha khalu bhikṣavo śronako ṛṣis
tadyathāpi nāma balavāṁ puruṣo sammiñjītām vā bāhām prasāraye prasāritām vā
bāhām sammiñjaye ettakena kṣaṇavītihāreṇānuhimavaṁtāto āśramāto vaihāyasam
abhyudgamyā mahādevāmravane pratyasthāsi // adrākṣīd bhikṣavo arindamasya
brāhmaṇapurohito rājācāryah śronakam ṛṣīm mahādevāmravane anyatamasmiṁ
āmramūle niṣaṇṇam dṛṣṭvā ca punar yena śronako ṛṣī tenopasāṁkramitvā śronakam
ṛṣīm sādhu ca suṣṭhu ca pratisaṁmoditvā śronakam ṛṣīm abhivādetvā yena

[_Mvu_3.451_] mithilā tena prakrame rājño arindamasya vedanāya // tadaḥo eva ca
bhikṣavah rājño arindamasya kāmeṣu vyākutsanā utpadye yoniṣo manasikāro
śronakasya ṛṣisya darśanakāmatā udapāsi // atha khalu bhikṣavo rājā arindamas tāye
velāye imāṁ gāthāṁ adhyabhāset* //
tasya grāmavaram demi nāriyo ca alamkṛtā /
yo me śronakam ākhyāsi sahāyaṁ pānsukrīḍakam //
tasya ca brāhmaṇo āsi kulīno adhyāpako /
suduḥkhidurmanam dṛṣṭvā idam vacanam abravīt* //
mahiyaṁ grāmavaram dehi nārīyo ca svalamkṛtā /
ahaṁ śronakam ākhyāsyam sahāyaṁ pānsukrīḍakam //
tuhyam hi tāva vijite tuhyam udyānabhūmiye /
puṣpitā phalitā āmrā tatra so āsate ṛṣī //
tato sa rājā tvaramāno amātyam adhyabhāṣati //
kṣipram asmākam yojaya kṛtsnā nāgām alamkṛtā /
bherīpaṭahā vādyantu eko śamkho ca madhyamaḥ //
vayasyam draṣṭum icchāmi śronakam paryupāsitum /
nānāvṛkṣaphalopetam prayāsi . . . vanam //
rājā /
. śronako yatra dhyāyate //
tam ca so ṛṣīm addarśi sahāyaṁ pānsukrīḍakam /
dṛṣṭvā ca śronakam tasmīm idam vacanam abravīt* //

[_Mvu_3.452_] kṛpaṇo va kathām bhikṣo muṇḍasamghāṭiko dhano /
samātāpīṭko dhyāyam vṛkṣamūle pi tiṣṭhasi //
atha khalu bhikṣavo śronako ṛṣī rājānam arindamam gāthāye pratyabhāṣe //
na rāja kṛpaṇo bhavati dharmakāyasya śriyāpi ca /
yo ca dharmam samupakramya taddharme na rato naro /
sa rāja kṛpaṇo bhavati jyotiṣṭomaparāyaṇo //
atha khalu bhikṣavo rājā arindamo śronakam ṛṣīm gāthāye pratyabhāṣe //
kathām bhavām sukhaṁ śayati vanaprāntasmiṁ śronaka /
kathām arāṇye viharanto ekākī ramase kathām //
kathām bhagavam kāyasya paritāpo na vidyate /
rakṣām va te samvidhemi atha nagaram nayāmi te //
atha khalu bhikṣavah śronako ṛṣī rājānam arindamam gāthāye pratyabhāṣe //
ekasya carato rāja kiṁ me rāṣṭram kariṣyati /
prathamam khu bhadram adhanasya anāgārasya bhikṣuṇo //
yo haṁ grāmāto prakramāmi rāṣṭrāṇi nigamā tathā /

anapekṣo va prakramāmi na kocid uparudhyati /
dvitīyam khu bhadram adhanasya anāgārasya bhikṣuṇo //
panthena gacchamānasya ye bhonti paripanthakā /
pātracīvaram ādāya sukham gacchati sarvato /
tṛtīyam khu bhadram adhanasya anāgārasya bhikṣuṇo //

[_Mvu_3.453_] mithilāyām dāhyamānāyām nāsyā dāhyati kiṁcana /
caturthām khu bhadram adhanasya anāgārasya bhikṣuṇo //
nate koṣṭhasmin̄ osaranti na kuṁbhena kulopakam̄ /
pariśṭhati eṣāṇo tena yāyanti suvratā /
pamcamām bhadram adhanasya anāgārasya bhikṣuṇo //
nānākule pravrajitā nānājanapadāśritā /
anyamanyaṁ priyāyanti paśya dharmasya dharmatām //
atha khalu bhikṣavah rājā arindamo śroṇakam̄ ḥṣim gāthāye pratyabhāṣe //
nityam khalu teṣām bhadram yeṣām kīrtesi śroṇaka /
vayan tu gṛddhā kāmeṣu kiṁ kariṣyāmi śroṇaka //
atha khalu bhikṣavah śroṇako ḥṣī rājānam arindamam gāthāye pratyabhāṣe //
upamān te mahārāja kariṣyan tam̄ śrōḥi me /
upamāye ihaikatyā arthaṁ jānanti paṇḍitā //
bhūtapūrvam̄ mahārāja kumjaro ṣaṣṭihāyano /
patito giridurgesu gaṁgāvegena vuhyate //
tatra kālo vicinteti alpaprajño acetaso /
yānam imam̄ labdhām bhadram bhadro vyāyāma alpako //
tasya rātrīm̄ divam̄ vāpi tatrāsi niyato mano /
khādanto nāgamānsāni pibanto bhāgīrathījalām /
paśyanto varacitrāṇi upayāti viham̄gamo /

[_Mvu_3.454_] sā tam̄ bhāgīrathī gaṁgā pramattam̄ kuṇapāśritam̄ /
samudram̄ abhisāreti agatī yatra pakṣiṇām̄ //
makarā (timi)timiṁgilā bālaṇam̄ nam̄ vadhitvāna khādati /
kāmāpeksā evam eva rāja prapadyanti pudgalā //
tam̄ te rāja aham̄ brūmi mā rāja dharme pramādaya /
atha ghorarūpam̄ narakam̄ prapatiṣye avākṣiro //
saṁjīvam̄ kālaśūtram̄ ca saṁghātam̄ dvau ca rauravau /
athāparam̄ mahāvīciṁ tapanam̄ saṁpratāpanam̄ //
ity ete aşta mahānarakā ākhyātā duratikramā /
ākīrṇā raudrasatvehi pratyekam̄ ṣoḍaśotsadā //
catukarnā caturdvārā vibhaktā bhāgaśo mitā /
udgatā yojanaśataṁ samantā yojanaśataṁ //
atha ye narakaprakṣiptā ayasā pratikubjītā /
teṣām ayomayā bhūmi prajvalitā tejasam̄yutā //
kadaryatapanā ghorā arcimanto durāsadā /
romaharṣaṇarūpā ca bhīṣmapratibhayā duḥkhā //
mahadbhayamkarā sarve arcīśatasamākulā /
ekaikam̄ yojanaśataṁ ābhāye saṁprabhāsatī //
yatra satvā bahū raudrā mahākilviṣakārakā /
ciraṁ kālam̄ pratapyam̄ti api varṣaśatāny api //
ayomayehi danḍehi sthūlehi narakapālakā /
hananti pratyamitrāṇi ye bhonti katakilviṣā //

[_Mvu_3.455_] tan te ham kīrtayisyāmi gāthāye anupūrvaśah /
śrotram mo dattvā sakṛtyam śṛṇohi mama bhāṣato //
samjīvasmīm ca niraye ūrdhapādām adhośirām /
pralambayitvā takṣanti vāsihi paraśūhi ca //
tato nakhehi tīkṣṇehi āyasehi svayaṁbhuh /
anyamanyaṁ pi pātentī kruddhā krodhavasānugā //
asino cāyasā teṣām tīkṣṇā hasteṣu jāyithā /
yehi cchindanti anyonyam praduṣṭamānasā narāḥ //
teṣām samchinnagātrāṇām śīto vāyuḥ pravāyati /
sarvāṅgajanito teṣām pūrvakarmavipākaśah //
evam teṣām abhijñāya śroṇako tasya rājino /
samjīvakan ti ākhyāsi āvāsam pāpakarmaṇām //
samjīvataś ca nirmuktā kukkulam avagāhatha /
anyamanyaṁ samāgamyā dīrghāyatana navistarā //
sarve te khu pradhāvanti yojanāni anekaśah /
dahyamānā kukkuleṣu duḥkhām vedanti vedanām //
kukkulātō ca nirmuktā kuṇapam avagāhitha /
dīrghām mahantam vistīrṇam udviddham śatapuruṣam //
tam enām kṛpayā tatra tīkṣṇāśaktimukhā kharā /
chavīm bhittvāna khādanti mānsaśonitabhojanā //
kuṇapātō samuttīrṇā drumām paśyanti śobhanām /
haritapatrasamchannān te upenti sukhārthinaḥ //

[_Mvu_3.456_] tam enām kulalā gr̄ddhā kākolukā ayomukhā /
ūrdhavṛkṣe va nām dṛṣṭvā khādanti rudhiramrakṣitā //
yadā ca khāditā bhonti asthīni avašeṣitā /
atha teṣām chavimānsam rudhiram copajāyate //
te ca bhītvā utpattitvāna alenā lenasamjñino /
asipatravanam ghoram kṣaṇyamānā upāgami //
tato kṣatā ca ārttā ca bahurudhiramrakṣitā /
asipatravanā muktā yānti vaitaraṇīm nadīm //
te tām ca avagāhanti tatra kṣārodakām nadīm /
teṣām ca aṅgamaṅgāni vardhitā pratividhyati //
tato amkuṣehi vijjhītvā āyasehi yamapuruṣā /
utkṣipitvā nadītire bhumjāventi ayoguḍām //
tāmraloham ca samptaptam pāyāyanti vilīnakam /
tan teṣām antram ādāya adhobhāgena gacchatī //
evam pāpīyakarmāntā nirayam pratipadyatha /
akṛtvā kuśalam karma kāmamārgānusāriṇah //
ye ca pāpāni karmāṇi parivarjenti mānuṣah /
ekāntakuśalākārā na te gacchanti durgatīm //
tasmā durūpam āgamya karma kalyāṇapāpakaṁ /
pāpāni parivarjetvā kalyāṇam ācare śubham //
atha vā punar bhāveya āryam aśāṁgikam śubham /
sarvaduḥkhaprahāṇāya jñātvā dharmam niropadhim //

[_Mvu_3.457_] evamṛūpām mahārāja satvā vedanti vedanām /
narakeṣu pāpakarmāntā pramattā bālabuddhino //
tan te rāja ahaṁ brūmi mā rāja dharme pramādaya /
mā ghorarūpam narakaṁ prapatiṣye avākśaro //

samvignamanaso rājā śronakasya subhāśitam /
 śrutmā samvegam āpadye adbhtaromaharṣaṇam //
 tato rājā tvaramāṇo amātyaṁ adhyabhāṣata /
 kṣipram kumāram ānetha dīrghāyum rāṣṭravardhanam //
 asti me daharaḥ putro dīrghāyū rāṣṭravardhanaḥ /
 tam rājye sthāpayiṣyāmi so vo rājā bhavisyati //
 tato ca rājadūtā ca amātyā cānukampakā /
 kṣipram kumāram ānenti dīrghāyum rāṣṭravardhanam //
 atha khalu bhikṣavo rājā arindamo dīrghāyum kumāraṁ gāthāye dhyabhāṣe //
 āmantremi bhavan tava pravrajyā mama rocati /
 aham kāko va durmedho mā kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭim nagarasahasrāṇi sphītam rājyaṁ akanṭakam /
 tatputra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 na hi na samgatam tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭi nāgasahasrāṇi atra sarve svalamkṛtā /

[_Mvu_3.458_] dantino balasampannā hemakalpitavāsaso //
 ārūḍhā prāsaśūlayaṣṭītomaranigaḍāyudhā /
 tām putra pratipadyasva rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 na hi na samgatam tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagāt* //
 ṣaṣṭim aśvasahasrāṇi saindhavā śīghravāhino /
 sarvālamkārabhūṣitāni śūrārūḍhā ca sarvaśo //

.....
 māham kāko vā surmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭim dhenusahasrāṇi sarve vatsopadohinī /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭi kanyāsahasrāṇi āmuktamaṇikuṇḍalā /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭim paryāmkasahasrāṇi sauvarṇarūpyamayāni ca /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /

[_Mvu_3.459_] na hi na samgatam tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vasam anvagā //
 ṣaṣṭi pārisahasrāṇi sauvarṇarūpyamayāni ca /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 na hi na samgatam tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭi nidhānasahasrāṇi jātarūpamanalpakaṁ /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /

na hi na samgataṁ tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vaśam anvagā //
 ṣaṣṭim nidhisahasrāṇi saptaratnam analpakam /
 tām putra pratipadyāhi rājyaṁ niryātayāmi te //
 adyaiva pravrajīṣyāmi ko jāne maraṇam śuve /
 na hi na samgataṁ tena mahāsainyena mṛtyunā /
 māham kāko va durmedho kāmānām vasam anvagā //
 atha khalu dīrghāyu kumāro rājānam gāthāye pratyabhāṣe //
 pure śrutam̄ mayā etam̄ mātā kālagatā mama /
 naivāham̄ śakto bheṣyāmi devena vinā jīvitum //
 yathā āraṇyakam̄ nāgam̄ pṛṣṭhato nveti pāyako /
 evam̄ te anvayiṣyāmi ādāya tava suṁbhakam̄ //

[_Mvu_3.460_] atha khalu bhikṣavo rājā arindamo amātyapāriṣadyām̄ gāthāye
 adhyabhāṣe //
 yathā sāmudrikām̄ nāvām̄ vāṇijāna dhanārthīnām̄ /
 makaro tatra pāṭeya vāṇijā vyasanam̄ gatā //
 mā vayaṁ antarāyaṁ karoma mama /
 //
 imām̄ kumāram̄ gṛhṇītvā dīrghāyum̄ rāṣṭravardhanam̄ /
 kṣipram̄ antaḥpuram̄ netha prāśādaṁ rativardhanam̄ /
 tatra tam̄ ca rameṣyanti devakanyopamā śubhā //
 tato kumāram̄ gṛhṇītvā mahāmātrā yaśasvināḥ /
 mahatā rājānubhāvena praviśensu mithilām̄ purīm̄ //
 tato khu ekā utthāya rājakanyā alamkṛtā /
 āmuktamālyābharaṇā rājānam̄ etam̄ abravīt* //
 tam̄ no bravīhi gandharvo śakro vāsi purāndaraḥ /
 rājāṇattīm̄ te pṛcchāmi //
 katham̄ tvam̄ asmāñ jahāsi rājyaṁ sphītam̄ akanṭakam̄ /
 dīrghāyum̄ kumāram̄ tathā sāmātyam̄ sadhanadhānyakam̄ //
 atha rājā tām̄ rājakanyām̄ āha //
 devo na nāgo na gandharvo na śakro na purāndaraḥ /
 mānuṣo haṁ utrasto kāmeṣu śrutvā ṛṣer anuśāsanīm̄ //
 māham̄ kāko va durmedho kāmānām̄ vaśam anvagā /

[_Mvu_3.461_] adyaiva ca kuryād iṣṭam̄ ko jāne maraṇam̄ śuve /
 na hi na samgataṁ tena bahusainyena mṛtyunā //
 ity uktvā sa ca rājā tasyaiva śronakasya ṛṣer antikāt pravrajitah //

____bhagavān̄ āha // tat kiṁ manyadhvam̄ bhikṣavo anyo so tena kālena tena samayena
 śronako nāma ṛṣir abhūṣi na khalv etad evam̄ draṣṭavyam̄ / tat kasya hetoh / aham̄ sa
 tena kālena tena samayena śronako nāma ṛṣi abhuṣi / nānyo rājā arindamo draṣṭavyo /
 ayam̄ so rājā śreṇīyo bimbisāro // tadāpi eṣo yo asya śronakam̄ kathesi tasya vipulo
 dāyo dinno / idānīm̄ pi etena purohitaputraḥ sya vipulo dāyo dinno mama buddhasya
 varṇam̄ kathesi iti //

_____arindamarājajātakam̄ samāptam̄ //

_____idam̄ avocad bhagavān̄ āttamanā ca devāsuragaruḍakinnaramahoragā sā ca
 sarvāvatī varṣat te ca bhikṣavo bhagavato bhāṣitam abhyanandan //

____iti āryamahāsāṃghikānām lokottaravādinām pāṭhena iti śrīmahāvastu-avadānam
samāptam //

ye dharmā hetuprabhāvā hetun teṣām tathāgato /
hy avadat teṣām ca yo nirodho evamvādī mahāśramaṇah //

____[_Mvu_3.462_] (les manuscrits ajoutent le colophona suivant:)

yah śṛṇoti muner dharmam śrutvā cābhiniveśati /
sarvapāpavinirmukto sa gacchati sukhāvatīm //
śraddhayā śrotavyam tasmāt sugatsyāyam subhāṣitah /
nānāvidarśanaiḥ tais taiḥ jinena bhāṣitah purā //
so yam subhāṣitam bhaktyā sugatasyānubhāvataḥ /
mayā sampūrṇalikhitaṁ kaivalyavartmadeśakah //
ato yam mama puṇyam syāt sarvakilviṣanāśanam /
apāyadvāranāśārham bodhimārgopadeśakam //
tena puṇyānubhāvena sarvabhūtāni sarvaśah /
sarvakleśavinirmuktā prayāntu hi sukhāvatīm //
ye satvāḥ andhā kāṇā ca tathā kubjā vicitrakā /
anye pipāsitāḥ kṣuddhāḥ sarvaduhkhanipīḍitāḥ //
tena puṇyena te sarve sarvasukhasamanvitā /
vividhā bhogā saṃbhuktā labhantu mokṣam avyayam //
śaṭsu gaṭīṣu ye satvāḥ magnāḥ jātijarākulā /
te sarve mama puṇyena bhavantu bodhimārgagāḥ //
ye satvāḥ bālajāṭīyāḥ saddharmeṇa vivarjitaḥ /
pāpeṣu satataṁ saktāḥ rāgadoṣena mohitāḥ //
te sarve mama puṇyena bhūyo jātismarās tadā /
dānaśīlādisamyuktā carantu bodhicārikām //
rājā bhavatu kṣemāvān* carantu mantriṇo naye /
vīrā bhavantu satataṁ saṃgrāme jitaśatravah //

[_Mvu_3.463_] kāle varṣantu meghāś ca śasyapūrnā mahī sadā /
etan me praṇidhānenā yat puṇyam jāyate śubham //
tena puṇyānubhāvena bhaveyam bodhipāragaḥ /
saṃsārārṇavatīrṇāya dehinām kuśalāya ca //

____ śubhamastu sarvadā //

śrīman naipālike varṣe vindus tanagrahagate /
māse āśādhe śuklapakṣe pūrṇimātithisamgame //
uttarāśādhasamayukte yoge indrasamāgame /
rave vāsarasamayoge tasmiṁ eva śubhe dine //
śrīnandācāryeṇa svārtham likhito yam subhāṣitah /
śrīmat mahāmune bhaktyā sampūrṇam agamac chubham //
_____ granthapramāṇam śloka 25000 //

saṃvat* 842 āśādhamāse śuklapakṣe pūrṇamāsyām tithau uttarāśādhamānakṣatre
indrayoge ādityavāsareḥ thvakuhnusidhayakājuro // lalitapattanamahānagareḥ
jaśodharāmahāvihārvāsītavajrācāryakulisaśrīnandavedena svahastena likhitam
śubham // sakoyāvajācārya śrīgajendravajrayāta cosyamviyā //

śubham astu sarvadā //
yādṛśī pustakam dṛṣṭvā tādṛśī likhitam mayā /
yadi śuddham aśuddham vā śodhanīyam mahabudhaiḥ //
śubham astu sarvadākālam //

http://gretil.sub.uni-goettingen.de/gretil/1_sanskr/4_rellit/buddh/mhvastuu.htm

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.408378>